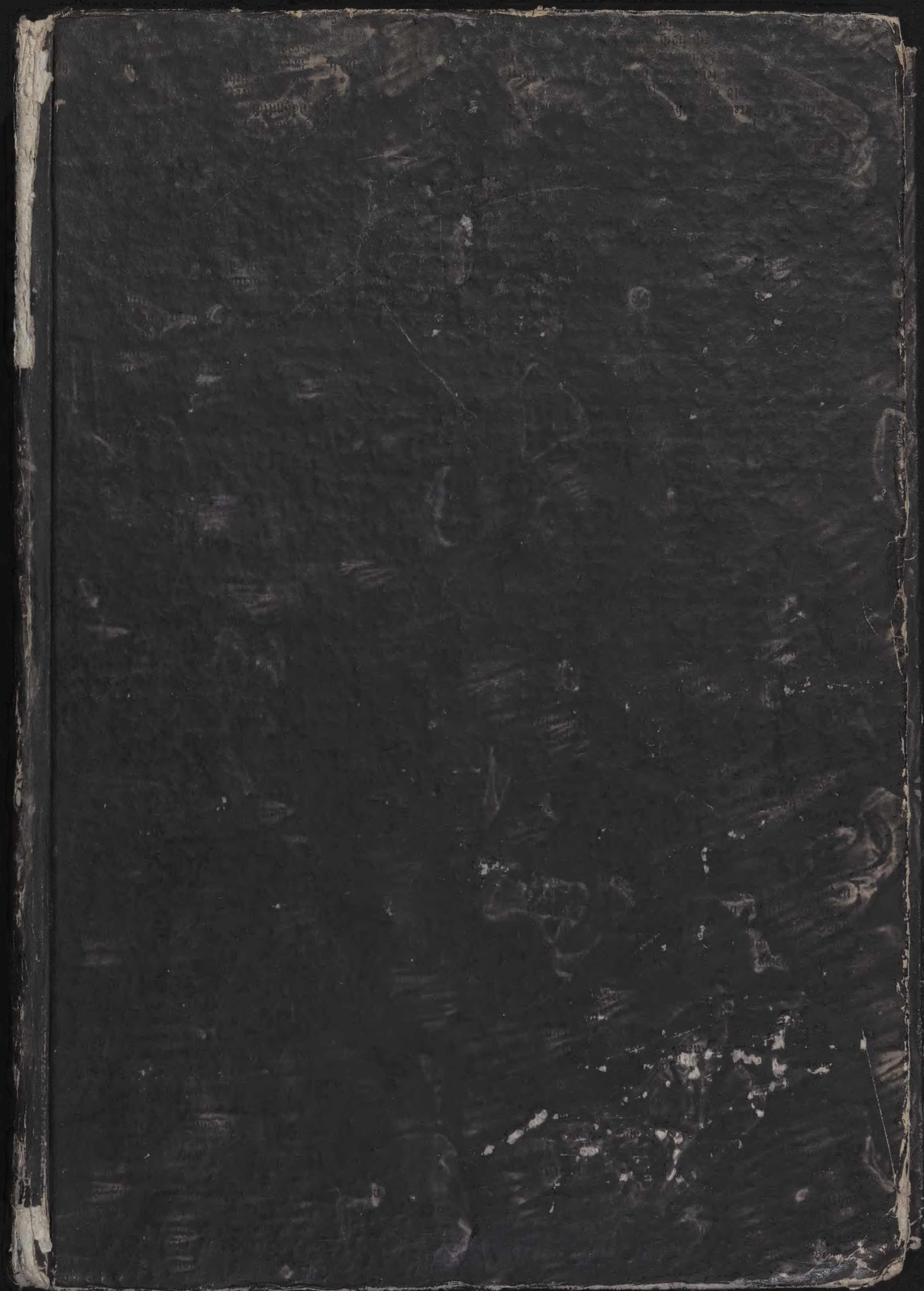

I

Fratris Bonaventurae super secundum librum Sententiarum. finitus A. D. 1473

przeglądał Michał Wiszniewski roku 1841.

P[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Corripis obliq̃s alios varies mulier
C sic rū sequitur vsu vario reperitur
E sup s breuis excipit diuina mathesis
I d placitū frēsim poēs megabesia lōges
C subeste datur e lōga hz excipis hec q̃
C eruā dedinat iūgetur eis amentius
O bliquos breuies agnetis demē debes
I ongis sic vtere lomplete lebete quiete
E t magnete sit temetū variare solem?
E sup v raro fiat tū hec vbi longa
I n b sit breuis I hz cōponenda signes
Q̃ dat q̃rta solent variari possibilis
I c sequēte breuis remat amicus apricus
E t vt lorica lectica merica captus
A dditur hijs vmbilicus formica pudicus
I stis mendicus cū vesica sociam?
E t vetica sit ꝛ q̃ post formas ꝛ an
I n p̄rijs icus pducitur vt fredericus
Longa sit icis ab ix exēplū sit vbi felix
S ꝫ mas sol? icis sicut calicis breuiabis
I ungesaū silice salicem pernix debit icis
P ernicior icis a pernecto sic breuiabis
N asticem pduc ꝛ fenicem breuiando
A ñ dedit ex nisi lodicis bōbix dabit icis
A si d corripis I sicut cupid? sed abid?
E xcipies ꝛ q̃ trissillā ponis in ides
H ijs cercuides iungi veteres voluere
P roduces ide sicut formido cupido

[illegible] duplex ponitur [illegible]
S ed [illegible] vocali [illegible] mixta
C ōsona q̃ subeūt nō hāc pducere pōs
S i fuat mixta vocali sillaba finem
M utaque cū liqda voce subeāt in eandē
E x vi nature p̄ra licet hāc breuiare
V t pter mutā liquāq; potes dare longā
E te si f se cōponens non breuiabis
S ed vocalis eas poterit breuiare regula
R eicio referet distat dat re vbi longā
Corripies alijs nisi duplex cōsona subsit
B is bi breues dant nisi cōsonā bina seqūtur
I n diriuatis sua que sit origo notabis
Q ua fiat pte descensus ap[illegible]cior inde
V t moueo motū motabile siue mouendū
E t q̃ vocalis in origine quātaque mansit
R ā diriuatim tantā seruare debebit
S ubdita vocali si cōsona nō moueatur
V ocalem sepe noua cōsona dat variare
M obilis ex moueo dat ꝛ mutat ab illo
E xcipienda sue ponentur in ordine norme
H ec de cōpositis teneas q̃ sit vbi tanta
V ocalis quantā seruabat dictio simplex
S i mutes eādē vocalem norma tenebit
C ōsonā dū maneat i simplice subdita voce

O Excipit̄a locis q̃b? ꝛ op? excipiet
S enia p̄tita pones dissillā longa
Que sinlāt gēine vocales [illegible] hibit [illegible]
E t dedit at [illegible] [illegible] ꝛ talis h̄

Preteriti p̄sq̄ p̄fectis atq̄ futuris
Cōiūctiuor̄ leges seruant p̄teritor̄
Hec in passiuo sunt tpa iūcta supino
Normā p̄sentis p cetera tpa dicis
Particip̄as socia p̄sis in cuiusq̄ futur̄
Debent cōsimilem seruare gerūdia legē
Lōga supina dabis dissillā sed breuiabis
Qui si ci sa li J da cu ca sta deq̄ supinis
Orta sequūtur ea sint statutus tū extra
Nec patrem sequit ambit⁹ si moueatur
Q̃ si sit in vs t in o t in or v̄bale t in trix
Participis quoq̄ p̄titū p cuiusq̄ futur̄
Ad normā debēt se cōformare supini
Vi tū ante sit vocalis non breuiata
Qui si ci sa li J ag og demis ꝛ isti creata
Qui rectū superant obliq̄s crescere dices
A pluralis ꝛ e crementū ptrahit og̃
J t v cremēto breuiare iubem⁹ eodē
Sūt testes quoq̄ quaq̄ rer̄ manibusq̄
Et uerub⁹ reb⁹ dn̄ab⁹ siue duob⁹
Verbū p̄sonā qd habz superare secundā
Primi p̄sētis crescens hac arte notabis
Debet ad actiui p̄sis hec norma referri
Et si nō habeat actiuū finge debes
A crescens v̄bū pducere debet vbiq̄
Ex ru sit breuis a cū primi cōpositiuis
E nisi ... breues pducere semp

... abbas
Corripies alios sic scemata temata testes
Lōga sit a sup v ubi sit p teste cadauer
Cōpositiā notes ab au⁹ at au⁹ ubi testis
A si b lōga sit e fiat in testis ephebe
Attestat hic heb⁹ eseb⁹ sic ꝛ thebit⁹
Additur ellebor⁹ achelleb⁹ associatur
A si c longa sit e senecā tū excipis inde
A si d ptrahis e sed tu tū essedā deme
Hec iūt edis cū cōpositis qd cōpete p̄stat
Melchisedech socias ꝛ nota q̄ facis in ca
E sup f dabit breuis hic elephas breuiat
E g corripim⁹ sed abest tristega tetegus
E sup l dabim⁹ longā patet ecce phasel⁹
Abymalech remoue debz breuis angel⁹ ...
E sup m lōga vehemēs hem⁹ q̄ retracta
H ijs addit hiemis alemania getsemaniz
Lōga sit e sup n helenā tū hic helenūq̄
Et uniuers azenech eben⁹ debes remoue
A si p raro sit e moneo tū hāc breuiare
Excipe presepe cuius penultima longa
R subeūte breuis datur e tū excipias cus
In ꝯrijs sicut galterus ꝛ adde staterā
Et diriuatiū qd cus determinat aut u
Ex hoc auster⁹ pducitur atq̄ galerus
Cerber⁹ esto biuis sic lōga megerā chimerā
Iūcta cū supis iterum breuies vtrūq̄
Et patherā pateris discerne patere ...

Solummodo hoc
inveni quod deus
fecerit hominem
rectum. et ipse se infinitis miscuit
questionibus. Sollicite consideranti
nostris libri secundi sermonum
principalem intentionem et totalem
continuationem illud occurrit ad quod
suam inquisitionem dicit sapiens
esse perductum, capitulo vii in verbo
proposito. Cum enim omni tempore
in sapientia et plus defecisset quam pro-
fecisset. tandem hoc se invenisse
fatetur quod deus fecit hominem
rectum etc. In quo verbo duo clau-
duntur. scilicet quod hominis recta formatio
et rectitudo est a deo. et hoc tan-
gitur cum dicitur deus fecit ho-
minem rectum etc. Aliud est quod
homo inissel [?] obliquatus est a
seipso. et hoc tangitur cum dicitur
et ipse se infinitis miscuit ques-
tionibus. In hiis autem duobus con-
cluditur sed totius humane com-
prehensionis ut cognoscat origi-
nem boni. et cognoscendo requirat
et ad illam perveniat ipse et ibi
requiescat. Et ut cognoscat origi-
nem et principium mali et illud vi-
tet. In hiis autem clauditur totus in-
tentus tractatus libri presentis quae
tria duo [?] sapiencie scilicet dum hominis re-
ctitudinem et eius declinationem. homo
autem primo tangitur cum dicitur
quod deus fecit hominem rectum.
qualiter autem illud intelligitur quod
deus fecit hominem recte explicat
capitulo xv. ubi dicit quod deus consti-
tuit hominem de terra. et hoc dicit

quantum ad corpus. Et secundum suam
imaginem fecit illum. hoc dicit
quantum ad animam. et iterum conver-
tit illum in ipsum. hoc dicit quan-
tum ad gratiam superadditam quae
animam convertit ad deum per victri-
cem [?] charitatis [?]. et ideo subiungit. Et
secundum se vestivit illum virtute.
In hoc verbo ostenditur quod deus non
tantum fecit hominem possibilem ad re-
ctitudinem suam ei imaginem
confirmando. Sed etiam fecit hominem
rectum ipsum ad se convertendo.
Tunc enim homo rectus est quando
intelligentia adequatur summe ve-
ritati in cognoscendo. voluntas con-
formatur summe bonitati in diligendo
et viribus conformatur summe potestati in
operando. hoc autem est cum homo
ad deum convertitur et se toto.
Primo igitur homo rectus est cum
intelligentia summe veritati adequatur.
equari autem secundo non per omnimodam
impletionem. sed per imitationem quando
Et cum veritas ut dicit Anselmus
est rectitudo sola mente perceptibilis
et rectitudini non potest adequari
nisi rectum cum intellectus ut ad-
equatur veritati necessario rectificatur.
Tunc autem adequatur cum actualiter
se convertit ad veritatem. veritatis
enim in actu differtur quod est ade-
quatio rei et intellectus. Intelligen-
tia autem nostra ad veritatem conver-
sa efficitur dat per hoc veritati ade-
quatur dum efficitur rectitudine rectificat.
Unde sine veritate nullus recte
iudicat ut dicit in libro de vera
religione. et quod aspicit ad veritatem
iudicat recte. secundum quod dominus di-
xit Simoni. recte enim recte iu-

dirasti i(d est) recte decrevisti. Similiter
homo rectificatur dum voluntas
summe bonitati conformatur. Summa
enim bonitas est summa equitas
sive iusticia. Tanto enim quis me-
lior quanto iustior sicut dicit Ansel(mus)
iusticia est rectitudo voluntatis [illegible]
autem conformatur rectitudini nisi rectitu-
dini. Ergo voluntas bonitati summe
et equitati conformatur. Racio rectificatur
Tunc autem conformatur cum ad ipsam
convertitur diligendo. Unde Hugo. Scio
anima mea quod dum aliquid diligis
in eius similitudinem transformaris.
Qui enim diligit bonitatem rectus
est et hoc est quod dicitur Cant. i. recti
diligunt te. Recti enim ad divinam
bonitatem sunt conversi et divina bo-
nitas ad eos inclinatur. Unde
[illegible] clamat et dicit. Quam bo-
nus Israel deus hiis qui recto
sunt corde et quia soli recti comprehen-
dunt ideo rectos decet collaudacio
[illegible] rectificatur homo dum
opus summe perfecti estimatur. Re-
ctum enim est cuius medium non exit
ab extremis. Extrema sunt primum et
ultimum. Alpha et o. principium et
finis. Medium inter hec est operacio
quam efficiens venit in finem.
Illa ergo virtus recta cuius operacio
est a principio primo et ad finem
ultimum. Cum ergo divina virtus
omnia operatur et propter deum hinc
est quod rectissima est in operando. Ni-
chil autem estimatur recto nisi
rectum. Cum ergo virtus illa summe
perfecti estimatur absque dubio recti-
ficatur. Et per hoc homo non solum
rectus sed efficitur rector et rex efficitur.

deus [illegible] et erit apud rectis-
simum rex congregatis principibus
populi cum tribubus Israel. Hoc erit
in gloria quando virtus nostra consumma-
bitur divine virtuti. Tunc enim
omnipotentes voluntatis nostre sicut
deus sue. Et ideo omnes reges et eis
omnibus promittitur regnum celorum. Fecit
ergo deus hominem rectum. Dum ipsum
fecit ad se conversum. In conversione
enim hominis ad deum non tantum recti-
ficatur ad id quod sursum. Sed eciam ad
id quod deorsum. Homo enim in me-
dio constitutus dum superius est ad
deum conversus et subiectus, cetera
sunt ei subiecta. Ita quod deus omnem
veritatem creatam subiecerat eius
intellectui ad dirigendum omnem bonitatem
eius affectui et ad utendum omnem
~~bonitatem~~ virtutem eius potestati et ad
gubernandum. Ex hoc namque quod intel-
ligencia ~~[illegible]~~ quasi est ad divinam
veritatem vendicat sapienciam per
quam omnia vindicat secundum quod
dicitur Sapie. vii. Ipsa dedit michi
omnium que sunt scienciam ut sciam
disposicionem orbis terrarum et virtutes e-
lementorum inicium et consummacionem et me-
dietatem temporum anni cursus et stellarum
disposiciones naturas et animalium et iras be-
stiarum. Vim ventorum et cogitaciones
hominum. Differencias virgultorum et virtutes ra-
dicum. Et quecumque sunt absconsa et
improvisa. Unde et Adam omnibus
nomina imposuit. Subiecit nichil-
ominus vero omnia ad utendum ut
posset omnia in usum et utilitatem
suam convertere. Unde in Ps. Omnia
subiecisti sub pedibus eius. Unde

aplis ad deum conversio cor in ora
illa sunt subiecit et dnti ad
gubernationem gen. i subiecite et
dominamini pis. m. i. et vola. ce.
ista aut recta homis condicio qua
ad superius et inferius sunt tangit
in illo verbo faciamus hominem ad
similitudinem et imaginem nostram et
presit etc. Fecit igitur deus hominem
rectum ad se convertendo sibi
cum applicando et per hoc omnibus
preposuit et pat recta homis
condicio et sanitas insolubilis de-
viacio in hoc quod subiectur.
Et ipse se insi. inis. hominibus
in quo patet notari et modus la-
bendi et status in quem recidit mo-
dus labendi in hiis tribus que
dicit scilicet tria que in peccato con-
duntur et tria que in hoc verbo
proponitur. In peccato namque est aver-
sio est conversio et bonorum amissio
sive spoliacio. aversio intelligi
per immixtionem. aversio per simis pri-
vacionem. Sed spoliacio per gem
Nam conversio facit immixtionem
aversio in spiritu. spoliacio men-
dicitatem et hoc totum tangit cum
dicit immiscuit se omnibus spiritus
Patet notari status in quem re-
cidit a rectitudine. sic n. cecidit a
rectitudine ut perdit primam rectitudi-
nem. vel rectitudinis aptitudinem
perdit actum non affectum. quia
sic amisit similitudinem ut tamen perse-
at in imagine. Quia igitur remansit
sit affectus sine habitu. ideo factus
est homo querendo sollicitus et quia
incessabiliter perdit recompensare

bonum amissum cum sit insimul ideo
appetit querit et numquam quiescit et
ideo declinando a rectitudine spiritus que-
stionibus se immiscuit. Unde intelligit
avertendo se a summa virtute ingrata
effecta spiritus se omnibus immiscuit
per dimissiones. Eccl. viii. Est homo qui
diebus et noctibus sompnum non capit
oculis et intellexi quod operum dei nullam
possit homo invenire racionem sup. qui
estimat affectus sive inquisitionem
querat aliam quem et parit novam
questionem et immiscet insaciabilem dubi-
tacionem. propter quod psalmista honor est ho-
minis qui separat se a contencionibus. omnis
autem stulti immiscent contumeliis. Ideo
sunt multi insani homines qui inten-
dunt fabulis et genealogiis interminatis
Sicut quod dicit i. Thi. i. tales immiscent
se contumeliis quod sicut dicit ii. Thi. iii.
sunt discentes et numquam ad scientiam ver-
itatis pervenientes. Voluntas discedendo a summa
bonitate effecta immiscuit se spiritus   externa
omnibus per gloriam et cupiditatem
quod sicut dicit Eccl. xx. Cui omnis numquam
dicit sufficit. Unde et avarus non
implebitur pecunia. Sicut dicit Eccl. v. ideo
semper querit et mendicat. Similiter con-
cupiscencia numquam saciatur immo spiritus
voluntatis omnibus implicat. Caplo
viii. Omnia commixta sunt sanguis ho-
micidium furtum fictio corruptio infide-
litas turbacio periurium tumultus bo-
norum Dei inmemoratio animarum inquinacio
nativitatis immutatio inpudicicia incon-
stancia ieiunia ineptie et impietates.
hec sunt consuetudines spiritus que commixte
sunt omnibus immiscuit se homo dum
voluntatem deformavit a summa bonitate

vtus a descensu sed a summa pte
facta infima unisonat sc infimitas
consimilis p instabilitate vnde ps
querit quietem et non inuenit vnde
supra xix. duo unisonat sc i me
dio egipti spm deusmus iste q
spes instabilitatis p eo q nichil pt
stabile. vnde homo peccator est sicut
puluis quem proicit ven a fa. ter
vnde in ps. cum tenete te sic. t. an
fe ss. et ideo erunt tamq pul
uis quem proicit ven. a facie t.
Sicut igitur puluis non pt quie
scere quamdiu ventus dirigitur sic
nec mea duis stabilis pmanet
ideo i simul loca querit et mu
tat et mendicat suffragia. uni
sonat igitur sc homo infimitas pec
sionibus p inpositate. dum cadit
a virtute in ignoranciam. p cupidi
tatem dum cadit a bonitate in
maliciam. p insensibilitate dum cadit
a potestate in impotenciam. Sic igitur
in verbo proposito notatur homo co
dicio et eius deviacio. et hoc so
lum invenio determinatum in hoc li
bro. vnde liber iste secundum ipsi sic
incipit
Creacionem rerum etc. dividitur in
duas ptes. in prima agit de homo
conditione. In 2a de lapsu eius et ten
tacione. i. dicit. xxi. videns ergo
dyabolus etc. prima ps ht duas. prima
cum homo conditur cum omnibus crea
turis. et cetera facta sunt propter hominem
ideo primo agit de condicione rerum
in generali 2o vero in speciali. i. hoc
n. de angelica vero natura etc. prima
ps ht duas. in prima determinat de
rerum condicione quantum ad prin

efficiens. in 2a vero quantum ad fi
nem ibi Et quia non valet eius
bonitas etc. prima ps ht duas pti
culas in prima ponit veritatem q
comprimitur in scriptura auctoritate. in 2a
vero auctorem explanat i. Creator
est de nichilo. tercio vero q p illa
auctoritatem ponens errores eliciunt
includit vltimo cum enunciacionem
ibi hoc quia et plurium errorum
recipit iste p ad ht duas. in pa
namque ponit veritatis auctoritatem
in 2a errorem platonis ibi pla
to namque dicit. et 2a ht duas
in prima explanat auctoritatem et
verba auctoris. in 2a ponit errorem
amplius ibi. Aer vero duo etc. eodem
modo tercia ht duas. primo cum con
cludit errorem improbacionem. 2o vero
fidei confessionem Credamus igitur etc.
Ad intelligenciam vero eorum qui
dicunt in lectura quatuor hic de con
di rerum in esse. primo quantum ad
philosophi eternitatem. 2o quantum ad
vnitatem. 3o quantum ad condicionis
qualitatem. Circa primum duo quer
untur. primo vtrum res habeant prin
cipium. 2o vtrum habeant plura principia
Quantum ad primum sic proceditur
cum consistere simul stabiles et pbos
q omnes res mundane habent principium
productum. tum propter rerum varietate
tum propter rerum mutabilitatem. tum propter
rerum ordinem. tum eciam propter imperfec
tionem. multitudo enim ordinem habet ad v
nitatem et motus siue mutabile ad
mutabili et ordo ad primum. et imp
fectio ad pfectum originaliter reducitur
ideo hoc supposito q res habeant

principium tale aliquid non est quo vero
sunt producte omnes hoc est secundum princi-
pium materiale et formale aut tamen secundum aliquem
philosophum est quod secundum eorum verum primo
a parte producentis sic quanto producens
perfectius est prius et perfectius tanto plus
influit in rem ergo primum et perfectis-
simum influit totum et in totum et
si hoc est ergo totum producit. Secundo primum
agens est deus ergo etc. Tertio nobilius
et perfectius est agens quanto paucio-
ribus indiget ad agendum ergo agens
nobilissimum nullo extra se indiget
ergo si ipsum solum esset adhuc res pro-
duceret sed non extra se cum ipse nullus
sit pars ergo ex nichilo patet igitur quod
deus facit in totum secundum actum et
tertio agens secundum formam fit producere
informem ergo pari ratione agens secundum
se totum producit totum. Secundo deus
se toto agit cum sit omnino simplex
ergo producit totum. Tertio hoc ipsum osten-
ditur a parte rei create sic quod
non est ab alio est a se ipso nichil
autem vile non se ipso est indiget
alio ut sit. Secundo omne intrinsecum primum
indiget alio ut sit. Nam forma in-
diget materia et econverso ergo etc. Tertio efficiens
et finis sunt correlativa ergo quod
non est ab alio non est ad aliud. Sed
omnia sunt ad aliud secundum esse quod
sunt quia secundum esse quod sunt appetunt
bonum et status non est nisi in summo
bono. Et quod ista ratio sit bona o-
stenditur bonum et ens convertuntur
ergo quod est se ipso ens se ipso est ens
bonum. Sed quod se ipso est bonum non est
propter aliud ergo quod non est

ab alio non est propter aliud. Si ergo
omnia mundana secundum se tota sunt propter
aliud ergo sunt ab alio. Tertio si res non
est totaliter ab alio aut hoc est ratione
forme aut ratione materie constat quod
non forme quia videmus formas pro-
duci et si forme non producuntur
nil omnino producitur si ratione materie
sed contra ut dicit philosophus in prima
philosophia actus est ante potentiam constat
quod non loquitur de potentia activa sed
passiva ergo cum actus rei sit ab
alio et materia. Si dicas quod intelligi-
tur de actu qui est forma sed effi-
ciens idem concluditur et ergo quero
utrum quia materia non sit ab alio. Si
quia ratio materie ex quo sunt creata nec
habet unde fiat tunc ergo quero
de forma utrum fiat ex aliquo vel
ex nichilo. Si ex nichilo pari ra-
tione et materia ex nichilo. Si ex ali-
quo quero quid sit illud non certum
modo constat quod forma simplex est
ergo forma non fit ex materia ita quod materia
sit eius pars constitutiva nec fit ex
materia ita quod materia fiat forma sic
ergo ex aliquo quod est in materia tunc
quero de quo est illud constat quod non
ex materia pari ratione ergo vel erit abire
in infinitum in causis vel necesse est
ponere creaturas formarum a primo opi-
fice productas ex nichilo ergo pari
ratione et materiam. Ad oppositum sunt ra-
tiones primo a parte efficientis primi quod
est. Omnis effectus aliquo modo assimila-
tur cause. Sed plurimum primum est actus
purus nichil habens de materia potentialis materia
vero est possibile purum per suam essentiam

nichil habentis de actu. ergo cum materia in nullo assimiletur opificio, non est ab ipso. ergo etc. Item ab agente pulcherrimo et luminosissimo non procedit turpe et tenebrosum. Sed deus est ipsa pulchritudo ipsa lux. materia vero est turpe et tenebrosum. ergo etc. Alia ratio sumitur de formali principio. Omne enim quod producitur fit a sibi simili nomine et specie ut homo ab homine sicut dicit philosophus vii° prime philosophie. Si ergo forme rerum sunt principia producendi et principium producendi precedit rerum productionem, ergo res non sunt producte quo ad principium formale. Item artifex non potest producere nisi precognoscat, non potest precognoscere nisi per formas, et non potest cognoscere per formas que nullo modo sunt. ergo impossibile est quod summus artifex mundum formaret nisi prius forme essent per quas cognosceret. et ille non potuit producere nisi per formas. ergo si non est in infinitum abire, ponere est formas rerum non esse productas. Item accipimus quo ad materiale principium. Omne quod producitur producitur ex aliquo vel ex nichilo. Sed ex nichilo nichil. ergo omnia ex aliquo. id autem est materia. ergo si factum est et non est abire in infinitum, non est productum. Quod autem ex nichilo nichil fiat videtur. productio enim rei est actio. sed omnis actio requirit in quod agat. ergo et omnis productio. ergo cum omnis productio sit actio non erit etc. Item creatio de productione sive actione passiva: utrum illa sit facta vel actus non factus. ergo actus. Sed omnis actus fundatur in aliquo. Sed hoc non potest

esse eternum cum illud sequatur malis ipsum creatum. ergo necesse est quod sit medium aliud et non a deo. et creatio passio in a° est. ergo necesse est omne quod producitur ex aliquo produci et ideo dixit philosophus in principio physicorum quod materia est ingenita. Respondeo quod hoc est veritas quod mundus in esse productus est non solum secundum se totum, sed etiam secundum sua intrinseca principia que non ex aliquo, sed de nichilo producta sunt. Hec autem veritas etsi nunc omnibus fidelibus aperta sit et lucida, latuit tamen prudentiam philosophorum qui in longa questione inquisitione longo tempore ambulaverunt per devia. Fuerunt namque quidam antiqui philosophi qui dixerunt mundum factum esse a deo et de sui essentia, quia non videbant quomodo posset fieri ex nichilo et solus deus fuit in principio, et ideo dixerunt quod omnia fiunt de seipso. Sed hec positio non solum fidelibus sed etiam sequentibus philosophis apparuit improbabilis quia dei essentia cum sit immaterialis et nobilissima fieret corporalis et variabilis materia que de se est imperfecta et perficibilis per formam. Fuerunt et alii qui dixerunt mundum factum ex principiis preexistentibus scilicet ex materia et forma. Sed forme latebant in materia antequam intellectus distingueret. et hoc posuit Anaxagoras. Sed quod formas simul esse omnes in materia non capit ratio recta et ideo a sequentibus philosophis ista positio improbata est. Fuerunt iterum qui mundum ex principiis preexistentibus factum

posuit scilicet materiam et formam. Sed materia
per se posuit et formas separatas et
primordia que per se ab opifice summo
esse coniuncta. et hec sunt plenius.
Sed quia id non est verum quia materia ab eterno
sunt imperfecta et quod eadem forma
sit primitus separata et coniuncta. ab propter
videbatur Platonem et Moysen ponere se-
cundum maiorem mathematicum et sensum ideo et
per sequentes philosophos hec per se reprobata est
sequentes scilicet per Aristotilem propter
principes et hii sunt Aristoteles qui re-
pererunt magis experimentis. Dixerunt
mundum factum sicut legitur in secundo
methe[or]. Dicit namque quod mare fa-
ctum est. et in primo de celo et mundo
et de pluribus aliis locis per eum
et sed non dixerunt esse factum ex
propriis existentibus. Sicut enim
volt Aristoteles in secundo vetula. quem-
dam sunt plantis et animalibus
plenus ubi loquitur contra Abintalla
Tercius autem posuit materiam et formam
factum de nichilo. hoc nescio certe
nisi quia non pervenit ad hoc sed me-
lius videbitur in sequentibus. nunc
et ipse etiam deficit licet minus quam
alii. ubi autem deficit philosophorum
peritia subvenit nobis sacra scriptura se-
parata que dicit omnia esse creata
et simul esse quia sunt in esse producta
et ideo a scriptura non discordat sicut
dictum in opposito dictum est. Quod ergo
obicitur de similitudine quia materia est eius
omnis in potentia. Dicendum quia materia non perfecte
facta est sed perfectibilis tantum forme
que actus est. omnis ergo materia non
fuit dicta actu simpliciter tamen assignata est

per formam. Unde Augustinus dicit quod ipsa
materia et si non habeat de se et in
se actum forme ipsa tamen capacitatis
forme est et per formam idem patet idem.
Quod obicitur quod incepit hic dicendum quod
nec incepit nec tenebrosa dicitur materia
nisi tegatur. nam materia non
est pura puta. immo ratione sue
essencie habet aliquid de pulchritudine
et aliquid de luce. Unde Augustinus dicit
quod habet modum speciem et ordinem quam-
vis imperfecte. non enim opus quod deus
produxit vilius res est sed exstat plenius
omnino simpliciter et ideo ab hoc quod
que omnes sunt perfecta non est ponere
ab ipso deum et hoc solum et
producit nichil et hoc aliquid. sed
licet non omnino nec perfecte quod
omnis in se unum habeat de bono
tamen optime ordinatum est. Quod
obicitur quod omne quod producitur pro-
ducitur in forma et cetera. Dicendum
quod est agens secundum unum et secundum intel-
lectum. Agens secundum naturam producit
formas que sunt naturales sicut
homo hominem et asinus asinum. Agens
secundum intellectum producit formas si-
cut sunt ab eo sed naturale in me-
te artificis sicut artifex producit ar-
cham [illegible] producte sunt res et hoc
modo sunt forme rerum omnes quia
sunt deo et si sic posuit plato et
in hoc commendandus est. [illegible] im-
ponit ei Augustinus. Sed autem velit pre-
cessit ut imponit ei Aristoteles absque
dubio errauit et ideo sicut que
predicta est nichil omnis [illegible] Ad
sicut [illegible] prius forme rerum

est denum a singularibus separare
mobile omnino faciunt nec ad opera-
tionem nec ad cognitionem. Ad quod ul-
timo obicitur de materia quod materia non
potest fieri a vel ex aliquo ut ex ni-
chilo, dicendum quod ex nichilo et hoc
per creationem. Ad quod obicitur quod actio
requirit in quo agat, dicendum quod fa-
cere non est agere sed facere et hoc
refert inter agere et facere, non agere
in quo, non quod agat corrigit,
facere quod. Ad quod ultimo queritur
in quo sit creatio passio. Duplex
videtur. Quidam dicunt quod non est
substantia nec actus sed via ad v-
bus et tale procedit illud ad
quod est naturaliter quantus in eo ha-
beat esse. Aliter dicunt alii quod
ad creari non est aliud quam nunc pri-
mo esse, nec creatio dicit naturam
aliquam mediam inter deum et crea-
turam, sed solum dicit esse rei
in quo ordine ad primum efficiens
a quo et ad quod esse ita in quo
ordo ille ut relatio est in re creata
et non in nichilo. Unde cum dicitur
ex nichilo aliquid fieri potest intelligi
tripliciter: aut materialiter ut ex ferro
cultellus, aut causaliter vel origi-
naliter ut ex patre filius, aut or-
dinaliter ut de mane fit meridies.
Primis duobus modis ex nichilo est ex ni-
chilo nichil fieri. Tercio vero modo verum
est secundum naturam, sed secundum rotam contra naturam
per virtutem enim infinitam que non
indiget subiecto ut subiectum in me
ita facile ponitur potest aliquid ex nichilo
sicut de aliquo. Aliquid non esset cre-
atio primi principii infiniti. Sed est crea-
tio substantie infinite et ideo soli

principii vel virtuti soli attribuenda
est. Non enim quantus non posset consimile
reperiri in aliquo creato. Hoc enim est
eius proprium sicut et ipsa omnipotentia.
Circa 2m queritur utrum mundus
productus sit ex tempore an ab
eterno et quod non ex tempore ostenditur duo-
bus rationibus simplicibus a motu. Pri-
ma est consimiliter sic: ante omnem
motum et mutationem est motus primi
mobilis. Cum ergo quod incipit incipit per
motum vel per mutationem, ergo ante omne
illud quod incipit est motus ille.
Sed ille motus non potuit esse
ante se nec ante suum incepit, ergo non
incepit esse incipere. Prima propositio supponitur
et eius probatio patet sic: quod supponitur
est a philosopho quod in omni genere perfectum
est ante imperfectum, sed inter omnia ge-
nera motuum motus ad situm est per-
fectior quia est entis completi et in-
ter omnia genera motuum localium motus
circularis et velocior est et perfectior.
Sed talis est motus celi, ergo perfectis-
simus, ergo primus. Patet ergo 1a. Item
ostenditur per impossibile omne quod incipit
incipit per motum aut mutationem,
ergo si mundus incipit incepit vel
per motum vel per mutationem et similiter
de illo queritur, ergo vel est abire in
infinitum vel oportet aliquem ponere
motum sine principio. Si aliquem ergo
motum, ergo et mundum. D. m. 2° sunt
consimiliter a tempore sic: omne quod in-
cipit aut incipit in instanti
aut in tempore. Si ergo mundus incipit
aut in instanti incipit aut in
tempore, sed ante omne tempus est tempus
et ante omne instans est tempus.

ergo tempus ante omnia que inceperunt
sed illud potuit esse ante mundum et mo-
tum ergo mundus non incepit. prima
propositio per se nota est. Secunda similiter quia ante deum
tempus sit tempus patet ex hoc quia sicut re-
citat concedebat ph. de natura. placet
quod ante omne instans sit tempus patet
sic. tempus est mensura motus circula-
ris scilicet motum et mobile. Sed omnis
punctus qui est in circulo ita est
principium quod finis. ergo omne instans
temporis ita est principium futuri quod fi-
nis preteriti. ergo ante hoc nunc fuit pre-
teritum. patet. ergo etc. Respondeo per impossibile si
tempus ponatur vel in tempore vel in
instanti. non in instanti. cum non
sit in instanti ergo in tempore. sed in
omni tempore est ponere prius et posterius
et preteritum et futurum. ergo si tempus
est in tempore ante omne tempus fuit
tempus et hoc impossibile. ergo etc. Hec
sunt tres rationes pro ... que sunt
sumpte a parte temporis mundi. Alie
rationes plures sumuntur a parte cause
producentis et generaliter ad duas pos-
sunt reduci. quarum prima est ta-
lis. 2a vero per impossibile. prima est
hec. potentia tam sufficiens et actualis pro-
ducit effectum. Sed deus ab eterno fuit tam
sufficiens et actualis principium mundi ergo etc.
Maior propositio per se nota est. minor pa-
tet quia deus sit tam sufficiens quod
nullo extrinseco ad mundi cre-
ationem indiget sed solum sua sapientia
et bonitate. et hec sunt in deo
ab eterno perfectissima. patet quod ab eter-
no fuit sufficiens. quod vero causa
actualis patet quia deus est actus

purus et suum velle ut dicit philosophus
et suum dicere est suum agere. constat
ergo etc. Respondeo per impossibile omne id quod
incipit agere vel producere cum prius
non produxerit exit ab otio in actum.
Si ergo deus incipit mundum producere
exit ab otio in actum. Sed tale de-
us cadit ab stabilitate et mutatur sua
immobilitate. ergo ita deum est insta-
bilem et mutabilem. hoc autem est contra
summam bonitatem et simplicitatem. ergo
hoc est impossibile et blasphemia dicere
de deo. Licet ita quod mundus ceperit. tamen
sunt rationes quibus contrariatur
et mediocres suppeditant rationibus
amplius sine ad has fuit reduci.
Sed ad oppositum sunt rationes ex terminis
per se notis sumpte et propriam. prima
est hec. impossibile est infinito addi.
hec est manifesta per se. quia omne
illud quod recipit additionem fit
maius. infinito autem nichil maius.
Sed si mundus est sine principio durauit
in infinitum. ergo durationi eius non
potest addi. Sed constat hoc esse falsum
quia revolutio addit revolutionem ce-
lestem. ergo etc. Si dicas quod infinitum est
quantum ad partes tamen quantum ad partes
quod ne est simul actu. et ideo quia ex
parte qua simul est actu contingit recipere
maius. Contra. ostenditur quod in prete-
rito est recipere maius. hoc est ve-
ritas infallibilis. quod si mundus eterne
revolutiones solis in orbe suo sunt
infinite. sicut per una revolutione
solis nota est fuisse de .xii. ipsius
lune. ergo plus revolutum est luna

quam sol infinities ergo infinitum
ex ea parte qua infinita sunt est re-
perire excessum. hoc autem est im-
possibile ergo etc. Quarta ratio est ista impossibile
est infinita ordinari. omnis enim or-
do surgit a primo in medium. Si ergo
non est primum non est ordo. sed si
duratio mundi sine revolutiones
celi sunt infinite non habent primum
ergo non habent ordinem. ergo una non
est ante aliam. sed hoc est falsum ut patet
ergo quod habeant primum. Si dicas
quod statum ordinis non est necesse po-
nere nisi in hiis que ordinantur
secundum ordinem talitas ut in causis
naturis est status. quecumque qualitas
in aliis. Contra tamen quod hic non essent causa-
tionis enim sunt revolutiones celi quia
fuisset generatio alius quam alia. Secundo
quod quod alias ordinantur ad aliam quam quo
generatur secundum ordinem nature. ergo si in
primum et rerum necesse est statum ponere
in hiis que ordinantur secundum ordinem
nature ergo in generatione aliorum necesse
est ponere primum aliquod et mundus non
fuit sine aliis. ergo etc. Tercia
ratio est ista. impossibile est infinita perti-
ransiri. Sed si mundus non cepit. infi-
nite revolutiones fuerunt. ergo impossibile
est illas pertransire. ergo impossibile est fuit
pervenire usque ad hanc. Si tamen di-
cas quod non sunt pertransita quia nulla
fuit prima vel quia ... possunt
pertransiri in tempore infinito. Contra hoc non
evadis. quecumque enim a te dicimus
aliqua revolutio precessit hodiernam
infinitum aut nulla. Si nulla ergo
omnes finite distant ab hac. ergo

omnes sunt finite. ergo habent primam.
Si aliqua infinitum distat quero de
revolutione que immediate sequitur
illam utrum distat in infinitum. Si
non ergo nec illa distat. quia finita
distancia est inter utramque. Si vero
distat in infinitum. similiter quero de
tertia et de quarta etc. in infinitum. ergo
non magis distat ab hac una quam
ab alia. ergo una non est ante aliam.
ergo omnes sunt simul. Quinta ratio est
ista. Impossibile est infinita a virtute
finita comprehendi. Sed si mundus non
cepit infinita comprehenduntur a virtu-
te finita ergo etc. probatio maioris
per se patet. Minor ostenditur sic suppo-
situm est solus deus est virtutis
infinite actu. Sed omnia alia habent
finitatem. Preterea suppono quod mo-
tus celi numquam fuit sine spirituali
substantia creata que vel ipsum faceret
vel saltem cognosceret. Preterea hoc
suppono quod spiritualis substantia nichil
obliviscitur. ergo si aliqua substantia spiritua-
lis finite virtutis fuit semper cum
celo. nulla fuit revolutio celi quam
non cognosceret et non est oblita. ergo
omnes actu cognoscit et sunt infinite.
ergo aliqua spiritualis substantia finita com-
prehendit infinita. Si dicas quod
non est inconveniens quod una intelligentia
cognoscit omnes revolutiones que fuerunt
cum species et omnes generationes. Obicitur
quod non tantum cognoscunt revolutiones celi
sed etiam effectum et effectus varii et
diversi sunt celi infiniti pari ratione
Sexta est ista impossibile est infinita

simul esse. Sed si mundus est eternus
secundum philosophum cum non sit sine homine
preter homines cum sint quidam modo alia
et homo. Generat [illegible] ipse, ergo infi-
niti homines fuerunt sed quot sunt
homines tot sunt anime rationales.
ergo infinite anime sunt. Sed quot
fuerunt anime, tot sunt, quia sunt
forme immortales ergo infinite anime
sunt. Si in dictis preter hoc quod an-
[illegible] est in aliquibus vel quod una
anima est in omnibus hominibus. primum
est error in philosophia quia ut philosophus
dicit proprius actus est in propria ma-
teria ergo non potest anima que fuit perfectio
unius esse perfectio alterius. et secundum
philosophum magis est erroneum
quia nullo modo una anima cum ul-
tima ratio ad hoc est impossibile est
quod habet esse post non esse habere esse
eternum quia hoc est implicatio con-
tradictionis. Sed mundus habet esse post
non esse ergo impossibile est esse eternum
Sed nos autem habemus esse post non
esse probatur sic quia id quod totaliter
habet esse ~~a deo [illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~totaliter producitur~~ ab aliquo producente
ab illo quia mobile. Sed mundus totaliter
habet esse a deo ergo mundus producitur
quia mobile sed non quia mobile materialiter
vel originaliter. Sed autem omne quod to-
taliter producitur ab aliquo differente
per essentiam habet esse quia mobile pu-
tatus est [illegible] totaliter producitur
producitur secundum materiam et formam. Sed ma-
terialiter quia producuntur quia non

est quia deo manifestum igitur quod est
immobile. Minor autem secundum quod mundus
a deo totaliter producitur patet quia producitur
materia [illegible] ponere mundum
eternum esse sine contradictione producendo
ponendo eodem omnes quia mobile produc-
tus omnino est quia veritatem et rationem
sic ultima ratio probat et a deo creatum
[illegible] ut mundum philosophi [illegible]
primi intellectus [illegible] hoc po-
suisse. hoc cum manifestum impli-
cat in se contradictionem ponere autem
mundum eternum esse per supposita eternitate
materie rationale videtur et intelligibile et hoc
duplici exemplo [illegible] cum natura man-
dantur a deo est per modum vestigii
unum si pes eternus et pulvis in quo
formatur vestigium esset eternus nihil
prohibet intelligere vestigium pedis
esse eternum. Et sic a pede esset ve-
stigium per hunc modum. Sed nunc sine
philosophum possibile esset eternum auctor quod
prohibet ipsum vestigium esse eternum non
[illegible] rationalis cum creatu-
ra procedit a deo ut vestigium et plus umbra
procedit ut splendor. Sed quamdiu est
lux tam diu splendor et statim est
in umbra si sit corpus opacum.
Sic rationale est ponere solem huic est
splendor pariter eternum ita rationale vi-
detur [illegible] sine mundum qui est umbra
summe lucis esse eternum, et magis
rationale est quam secundum oppositum. Sed quod
mundus fuit eternaliter impressus sine for-
ma vel divina influentia sic po-
suerit quidam philosophi et a sede ra-
tionabiliter et contra ille excellentior

mt phos arp^lcs sim quod sancti
imponunt z reincitatores exponunt
et v'ba eius extendunt in hunc
errorem dilapsi sunt. Cz media
ti moderni dicunt plus necessariaz
aliud sensisse nec intendisse pro-
bare quod mundus cepit nec omnino
Sed quod non cepit naturali motu
quod licet magis v^m sit ergo nescio
hoc vtru^m scio quod si possint mun-
dum incepisse sim naturaz v^m po-
sint z roncedens eius simplex a motu
et a tpe sunt esse ter^s. Si aut se-
sciunt quod illo mundus cepit manifeste
errauit sicut in pluribus z aliis
ostensum est p^t et nunc sunt eo ad
vitandum contradiccionem ponere aliquid
nec esse factum aut non ex factum ex
nichilo. Ad euitandum instantem ac-
tualem nunc sunt ponere aut aeter-
nalis corruptibilis aut v^m tem
aut dubiacionem et ita auferre beati-
tudinem v^ni^c error z malum q^d ex
inicio z pessimum h^t finem. Cz nos
ergo obi^t de primo motu quod est prius
int^r omnes motus z mutaciones
et perfectissimus. Dicendum quod loquendo de
motibus z mutacionibus naturalibus v^m
dicit et non h^t instanciam loquendo
aut de mutacione supernaturali per quam
ipm mo^le precessit in ee non licet
v^itatem nam illa precedit omne
creatum et ita mo^le primum ac prius
et eius motum. Cz 4 obiicit omnis mo-
tus cepit in ee per motum. Dicendum quod mo-
tus non cepit in ee per se nec in se
sed cum a^o et in aliquo z qui dei
in eodem instanti mo^le fecit z ut
motor sit pm^le incepit. ideo

motu mo^la generauit. Si aut que-
ras de illa creacione. dicendum quod ibi
stare est sic impossibile et hoc inclinus
infra patebit. Cz nos tercio obiicit
de ne tpis zc. Dicendum quod sic in duo-
bus duplex est considerare principium.
aut dum sit. aut perfectum fabis est
et si dum sit est ponere et assignare
primum principium. dum vero iam est
non est ponere primum. sic e accipere
in tpe non duplex est in ipsa con-
nexione tpis sunt nec primum aliquid
nec sunt aliud. quod sunt principium
tpis in quo omnia dicimus esse
creata. Si aut de tpe perfeccionaliter
factum est v^m e quod est tpe facti
et se h^t per modum dicti. Sed hoc
modo non sunt zcs (?) conuerte in tpe
iam perfecte. et patet quod concep-
tum mobile valent omne ad hanc
conclusionem et quod dicitur quod aut omne
tempus est tempus v^m e accipiendo
nobis diuidendo non contra hec
tempus pr^do. Cz nos obi^t de tpe
quando cepit. Dicendum quod cepit in suo
principio per illud aut tpis est instans
vel nunc z ita incepit in instanti
et non valet illa racio non fuit
in instanti quia successiua non sunt
in suo inicio. Et hic et aliter di-
ci quod duplex est loqui de tpe aut
secundum essenciaz aut secundum esse. si secundum
essenciam sic nunc est tota essencia
tpis z illud nunc incepit cum re
mo^la non in a^o nunc secundum se ipso. quia
stabile est in principio vnde non habet
aliam mensuram. si secundum esse sic ce-
pit cum motu variato^mo nec cepit
per creacionem sed postea per raptam mutacionem
imitacionem et mocione primi mobilis

Quod obicitur de causae sufficientia et
actualitate dicendum quod causa sufficiens ad aliquid
est duobus modis aut operans per naturam
aut per voluntatem et rationem. Si operans per
naturam sit statim cum est producit. Si
autem operans per voluntatem et rationem
sic sufficiens est non oportet quod sta-
tim cum est operetur, operatur enim secundum
sapientiam et discretionem et ita quod sibi placet
opportunitatem. Deus igitur non concie-
bat nisi ipsius tempore creaturas nec
decebat deum hanc nobilissimam
creaturam aeternam creare, sed summa
voluntas quae operatur secundum sapientiam
produxit eos ab aeterno, sed in tempore es-
se produxit, sic et disposuit et
voluit ab aeterno cum voluit pro-
ducere tunc quando produxit sicut ego
nunc volo cras audire missam
et ita patet quod sufficientia non exigit
esse de actualitate. Dicendum quod causa
duobus modis potest esse in actu
aut in se ut si dicatur sol lu-
cet aut in effectu ut si dicatur
sol illuminat. Primo modo semper deus
fuit in actu quia ipse est actus
purus nihil habens admixtum
de potentia. Alio modo non semper in actu
nec enim semper fuit producens.
Quod obicitur 2o si de non producente
factus est producens mutatus est ab
otio in actum. Dicendum quod quoddam
est agens in quo actio et productio
addit ad suppositum agentem et producen-
tem tale cum de non agente fit
agens variatur aliquo modo et in
tali cum operatio cadit otium et
in operatione addit complementum. Aliud
est agens quod est sua actio et tale
nihil omnino addit cum producit nec
causa in eo fit aliquid quod non

fuerit et tale nec in operando re-
cipit complementum nec in non operan-
do est otiosum nec cum de non pro-
ducente fit producens mutatur ab otio
in actum. Tale autem est deus catholicorum
secundum philosophos qui posuerunt deum simpli-
cissimum. Patet igitur quod stulta est cogi-
tatio, si enim potuit omnium creaturarum
res ab aeterno produxisset et sine re-
bus perfectum bonum non esset. Et per
hoc item a rebus dependisse quod
vel omnia est cum perfectissimum in se ipso
perfectum est. Rursus si potest simul
bilitas oportet res ab aeterno esse ut
posset nunc de novo producere. Quare
deus esset qui nec nihil per se posset.
Haec omnia dementiam indicant ma-
gis quam prudentiam vel rationem aliam.
Sed tu quaeris qualiter possit capi quod
deus agat se ipso et cum incipiat agere.
Dicendum quod et si hoc plene non possit
capi per imaginem creaturam, potest tamen
ratione cognosci et si quis se
a sensibus retrahat ad intellectualia a-
spicienda aliquo modo perpendet. Sed cum
aliquis quaerit utrum angelus possit
facere potum figuli cum non habeat
manus vel facere lapidem. Videtur
quod sic quia hoc potest sola voluntate sua
absque organo quod fuit anima in corpore
ex medio suo. Si igitur angelus potest
simpliciter et perfectius tamen excedit ho-
minem ut possit facere sine organo
nec illud ad quod homo necessario indi-
get organo possit et facere per unum
quod homo per plura. Quanto magis
deus qui est ipse simpliciter et perfe-
ctissimus ab omni medio sine voluntate
propria quae non est aliud quam quod ipse

pt omnia ponere. ac per hoc ipso
permutabilis permanet. sic pt hoc
manuduci ad intelligendum. hic ad
perfectus capiet signum et ista duo
in suo opifice contemplari. s. quod est
perfectissimus et simplicissimus. Quia
perfectissimus omnia que sunt perfec-
tionis attribuere ei. Quia sim-
plicissimus nullam diversitatem in eo
ponit ac per hoc nullam varietatem
nec mutabilitatem. ideo stabilis ma-
nens dat cuncta moveri

Consequenter queritur de principi-
o tercio. circa quod duo queruntur. primum
utrum res producte sunt in esse a
pluribus principiis. Secundo dato quod ab
uno principio utrum illud a seipso pro-
ducit omnia an mediante alio

Quod autem a pluribus principiis
sunt producte res. dicunt
manichei qui ponunt aliud esse prin-
cipium spiritualium et per consequens invisibilium. aliud
corruptibilium et corporalium sive visibilium
et primum vocant deum lucis. secundum
vocant deum tenebrarum. Et quod
contra hoc sit verum et catholica veritas per
sacram scripturam Jo. xiv. regnum me-
um non est de hoc mundo dicit ipse rex glorie
et deus lucis. ergo mundus iste visi-
bilis ad deum lucis non spectat. non
ergo est conditus ab eo. Item Jo. xv.
venit princeps mundi huius et cetera
Jo. xii. vocat dyabolum principem hu-
ius mundi. et ille est deus tenebrarum
ergo et cetera. Et apostolus ii cor. x. et epistola ii
vocat dyabolum deum huius seculi
Sed non invenitur aliquis dici deus
alicuius nisi cuius quod condidit ergo et
alias plures adducunt auctoritates de
sacra scriptura. Sed hiis solutis solu-
tur et alie. Item videmus per bal

hoc ipsum quod manifeste opposita opposite
sunt cause. Sed spiritualia et corporalia
sunt repugnantia. unde Ro. vii. vi-
deo aliam legem in membris me-
is et cetera. et ga. v. caro mea
concupiscit adversus spiritum et cetera. Item novum et
vetus testamentum adversantur sibi pag
... primum precipitur reddere ge-
nera sicut meare et non meare occi-
dere et non occidere. ergo necesse est ponere
duo principia primum unum spiritualium
aliud corporalium. unum veteris aliud no-
vi quod sibi sit ... semper natum
est facere. ergo cum deus bonus
sit summe et actualiter et semper faciat
ita. ergo cum sit sua conditio. ultimus
est destructiva. et cum sit sua condi-
tionis non erit ita destructionis nec
corruptibilis ergo corporalia sunt ab ali-
quo alio principio. Tercia ratio est. de
quod bonus deus facit est bonum. omne
quod est bonum est diligendum. et nichil
omne quod facit est odiendum. sed ille
mundus est odiendus et contempnendus
ut et vita corporalis. i. Jo. ii. Nolite
diligere mundum et cetera. Jo. xii. qui
odit animam suam in hoc mundo
In contrarium autem sunt rationes et au-
ctoritates Jo. i. dicitur de verbo. omnia
per ipsum facta sunt. Sed verbum est bonus
deus ergo et cetera. Hic dicitur quod omnia que
distinguunt per visibilibus quod statim
sequitur mundus per eum factus est et
mundus eum non cognovit. constat quod
de hoc mundo loquitur et cetera. Item Mt. ult.
Data est michi omnis potestas in ce-
lo et in terra dicit deus bonus. aut
ergo iuste aut iniuste data. Si in-
iuste ergo celum et terra sua sunt et
ipse fecit. Si iniuste ergo deberent

quod ipse deus bonus iniuste vsurpat
sibi alienum. et ita quod sunt insensibilia
Iste sunt auctor rerum visibilium
qui dedit vt. te probat actum primo
dicit paulus vnicus sed deus plebis
nec elegit patres nostros et cetera. Principes
sententiae illorum philosophos est ignorantes
et indisciplinatos impleverunt Sed ille sunt
deus lucis. ergo etc. Item roma[nos] omnium
omne bonum et pulcrum a deo
bono. Sed omnia visibilia bona
sunt et pulcra. ergo etc. probatio. aut
bona sunt. aut mala. Si bona
habetur propositum. Si mala ergo contra
corrupta bona. ergo corruptio contra
est a deo bono. quia omne bonum
ab ipso ergo etc. Item queritur ad mouen-
tem coniunguntur necesse est coniungi
per aliquod in quo conueniunt Sed in illis
conueniunt que differunt in prin-
cipiis primis. Si ergo alia et corpora
coniunguntur necesse est quod ab eodem
deo formantur Sed alia est a deo
lucis. ergo etc. Item quero de istis duo-
bus principiis qualiter se habeant
ad invicem. aut enim habent pacem
aut bellum. Si bellum non videtur quomodo
possit esse. Sed deus lucis non potest
bellare cum in eo sit summa pax
et quies. deus tenebrarum cum
in eo sit omnimoda malicia. non
est quiescere. ergo videtur quod nec bellant
nec quiescunt. Respondeo dicendum quod questio de
pluralitate principiorum dupliciter potest
intelligi et secundum hoc in diuisio-
ne contrariorum est sicut cum queri-
tur vtrum plura sunt principia quorum vnum
sit bonum. et illud habet deter-
minari in primo libro vbi queritur

de vnitate diuine essentie. sicut cum
queritur vtrum plura sunt principia
ita quod vnum sit summe bonum aliud
summe malum. ita quod ab vno sit
omne bonum. et ab alio omne malum
et istud habet determinari in tractatu de ma-
lo. non enim est hic questio solum nisi
secundum primum quod sit malum. sicut cum
queritur vtrum plura sint principia con-
ditum vnum sit principium incorruptibilium
et spiritualium. aliud sit principium corrup-
tibilium et visibilium et hoc habet
determinari sicut quando queritur de conditione re-
rum in esse. Ad hanc autem questionem dicendum
quod error iste de ponendo duo principia est
per se solum est contra fidem. primo a
deo est remotus. vt vix credam ho-
minem qui aliquid de philosophia sciuit hunc
errorem aut posuisse aut defen-
disse. tamen iste error pessimus licet
sit habet aliquam speciem pietatis. videtur
enim deo bono attribuere bona et pulcra
et nobilissima. et alii principio alia magis
deformia. et etiam deo magis fa-
vent. et propterea a simplicibus magis
potest capi et sola imaginatione cogitari.
et ad istum errorem pessimum de mul-
titudine principiorum innumerabiles errores
et assumunt vanissimi sicut illud est
notum cuilibet sectam manicheorum novit
sicut de iuramento matrimonio homi-
cidio et aliis pluribus que omnia ha-
bent suas impugnationes per scripturam ca-
put aliud. et principium errorem [illegible]
[illegible] quia si duo sint rerum principia tunc
quare ordo vnius si desistit hoc perfecti-
onem esse quod diuina potestas limitatur ex hoc
quod non possit contraria ponere tunc
esse quod hoc quod diuina essentia [illegible]

sensibilis ponit ut sic sit in re-
gione lucis et si hec vera sunt
nec deus est verus. Nota contra hominum
ad auctes quas adducunt dicendum quod
mundus dupliciter accipitur in scriptura
uno modo pro mundana conversatione que est
vana et immunda et pro mundana crea-
tura primo modo non accipitur in scripturis
et non dicitur esse a deo tamquam malum
quod peccatum non est a deo sicut alibi
patebit. Secundo modo consideratur tamquam
pulcrum et bonum sicut dicitur Genesis i
vidit deus omnia que fecit et
erant valde bona et hoc modo est a deo
secundum hanc distinctionem solvuntur ob-
iecta. Nam quod dicitur regnum christi
non esse de hoc mundo intelligitur
de humana conversatione quia ipse non
regnat in malis sed in bonis
quorum conversatio est in celis. Similiter
quod dyabolus princeps mundi dicitur et
deus intelligitur de mundanis et
secularis viventibus et conversantibus
patet ergo quod deceptus est stultus et
impius manicheus quia nescivit
distinguere et ideo peccavit in il-
latione nec enim sequitur est princeps
ergo conditor. Sicut enim sequitur si
rex francie sit princeps parisius ergo
fecit eam quod sic arguet stul-
tus reputaretur. Ita multo stultius
arguit manicheus. Preterea non
sequitur est deus ergo conditor. Nam
si sic tunc dicatur psalmo in quorum
deus venter est ergo venter creavit
illos stulta autem est hec ratio quare
et manichei. Quod obicitur quod con-
traria que sunt cause illud intelligitur
de causis primis et intrinsecis nam

de causa corrupta non est veritatem
et ideo quia nescivit distinguere de-
ceptus est pessimus manicheus et
quod ita sit patet. Si enim contrariorum
contraria sunt cause prime producentes
tot erunt principia quot sunt contra-
rietates ergo alius deus fecisset
calidum alius frigidum etc. de aliis
contrarietatibus. Si quis ita arguet
ab hominibus deridendus esset. Quanto ma-
gis stultissimus manicheus. Quod
enim dicitur quod caro contrariatur spiri-
tui dicendum quod illud carnis aliquando accipitur
pro natura. Sic accipitur ephe. v. Nemo
umquam odio habuit suam carnem et tunc
non contrariatur immo miro amore
nectuntur. Accipitur etiam pro vicio et
corruptione que est in carne et ra-
tione sic contrariantur nec sibi habent
causam contrariam quia non habent causam
efficientem. Quod obicitur quod idem
facit se habere dicendum quod aliquod est
agens quod agit seipso et illud impossibile
quod producit diversa diversificetur
immo unum et eadem non ponit [illegible]
[illegible] aliud est agens quod agit per a-
liud a se et illud variatur in agendo di-
versa. Deus autem est agens primo
modo et non secundo. Et quia hoc non in-
tellexit manicheus ponit diver-
sa principia et diversos legis lato-
res cum videat in legibus dis-
similitudinem et in rebus et ideo stultus
movetur fuit sensibiliter patet. Vi-
demus enim quod idem artifex per
eandem artem domificandi fa-
cit aulam et cloacam. Unde quid

duos artifices oportet ad hec fa-
cienda invenire. Sicut unus medicus
secundum unam artem medicine diversa
cum egroto secundum diversos status appo-
nit medicinam et diversa dat precepta
et quia secundum diversitates infirmitatis simo
similiter esset medicus qui artem sic
daret medicinalem et precepta. Si ergo di-
versus status hominum sunt incipi-
endo ut induceret et veterum evan-
gelicorum sicut patet ut verum et eun-
dem diversa et contraria precepisse et
tamen contraria non sunt specialiter intel-
lecta. Et ultimo dicendum iam so-
lutum est quod universitas mundi
est comprehendenda quia creatura aman-
da. et deus in ea laudandus
et omnis creatura laudat deum et
bone sunt. et hec sufficiant

Secundo supposito quod omnia
sunt ab uno et eodem principio
[illegible] concludit scriptus an-
medicine a. Et hic medicine alio [illegible]
Consequenter de libertate agentis est
sit non tamen cogitur alii actioni sed
est potentia nobilitatis et diffinitionis sed
deus est agens liberalissimus ergo
videtur quod primo creature qui facit de-
beat primo facere alia et illa dat
aliis actus procedendo usque ad ultimam.
Si dicis quod creatura non est capax
tante potestatis. Contra magis est ali-
quid facere cum ibi est resistentia
quam ubi nulla. Sed creatura in fa-
ciendo ad ex [illegible] est resistentia
in faciendo autem de ex nichilo nulla
ergo si capax est primi potest et secundi. Ad
de nobilitate agentis est facere

nobiliora opera per seipsum et minus no-
bilia per ministrum ut patet de arte re-
gendi nobilitate. Sed non decet eum
[illegible] facere ergo si prima res est no-
bilissima et produxit eas secundum quod
decet eius nobilitatem videtur quod
ipse debuit unam producere et per il-
lam minus nobilia et sic procedendo usque
ad ultimam. Sed in dictis hic non est simile
de deo et alio agente creato. Ipse
deus non perficitur ab alio ope-
ratione quia opus regendi magnatibus
et gubernandis [illegible] est et sic deus
regit et gubernat unam creaturam per
aliam et hoc est ad ostensionem sue no-
bilitatis. quare non similiter creat. Et
concluditur ipso natura sit ita esse. Sicut
omnis effectus qui erit ab aliqua
causa naturali erit ab ea vel per aliam
causam intermediam vel per seipsam agentem
Sed deus est causa voluntaria non va-
lens artare nec [illegible] in ullo
possit ei fieri [illegible] ergo [illegible]
[illegible] per aliam causam [illegible]
Et ego video quod deus voluntarie
est ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] a [illegible]
qui [illegible] scriptum ipsam [illegible]
[illegible] nullo modo voluntas facit
[illegible] nisi per dualitatem et in [illegible] procedit
[illegible] quod non procedit a deo
multitudo rerum cum ipse sit simplex
unus nisi per ipsas res. Sed quia quod
illud non sit [illegible] videtur [illegible]
homo recipit ab alio [illegible] ei tenetur
sed ad solum deum tenetur creatura ex
toto. solum enim deum debet diligere
ex toto corde et nichil aliud capiat.

~~ergo solus deus erit totum sed creatio~~
est actio in qua totum producitur.
ergo etc. / Preterea magis est rationi conveniens
deum esse ad bonum quam consimilare et per-
ficere. ergo si deus res mediate alia
produceret videtur quod mediate aliquo consi-
milaret et perficeret. ergo res nullo modo
deo indigeret. ergo nec ad deum ten-
derent. Sed omnia sunt bona quia
tendunt ad ipsum et ordinata ergo
nichil esset bonum nec ordinatum
in quo cum philosophus est bonum finis
in causis est ratio boni / Preterea quod sit
impossibile videtur. impossibile est creaturam
agere se ipsa tota nisi nulla sit omnino
simplex. ergo impossibile est quod agat to-
tum. ergo solum partem / vel impossibile est
creaturam agere per potentiam infinitam. Sed
inter omnino nichil et aliquid est distan-
cia infinita. ergo non fit creatio nisi
ab agente virtutis infinite. tale autem
est solus deus. ergo etc. / Propter hoc dicendum quod
possibile quod deus produceret res per aliud a-
gens est cum virtutem et gratia sibi
Sed solum per filium suum dicit omnia et
facta sunt. nec solum creator est sibi
ratione creature ratione et ponit res
omnes productas ex nichilo omnino
est gratia ratione, ita quod non possit
capi quod aliquid agens prius ad
ex nichilo produceret nec etiam ali-
quis philosophus hoc posuisse. Sed supposi-
to sine malo principio plures sunt
per quos possunt ordinem in produ-
cendum descendendo hoc modo. Deus
cum sit omnino simplex et actus est
intelligere. non produxit nisi intelligen-
tiam primam et unicam. Illa vero

~~propter distare a primo principio intel-~~
lexit se et primum. et ita aliquis modo
sic composita et ista produxit orbem
suum et intelligentiam sui orbis. et sic
deinceps usque ad orbem lune et de-
cimam intelligentiam que creatrix
erat super alias naturales. et sic ergo
est in productione ita etiam in creatione. Sed iste
error patet esse fundatus rationibus quod male
primum in non producit sic sicut dictum est pla-
num est / Ille planum habet rationem. Et
cum quod quia simplicissimus est deus
non producit nisi unum. Sed hec magis
est ad oppositum. quanto aliquid est sim-
plicius tanto magis potens. et
quanto magis potens tanto in plu-
ra. ergo si deus simplicissimus. hoc
ipse potest in omnia sine medio / Preterea
sic hec ratio repugnat eis. Si
cum propter simplicitatem non producit nisi
unum tamen intelligentia 2a sit sim-
plicior inter omnes vel venit in or-
be eius maior valetas sed illa
quam in aliquo orbium inferiori. quod non per
rationem suam quod difformes sunt. et
ita ratio ponitur quando possit ponere /
Propter hoc dicendum sic dicit propter ea
quod omnia in prima conditione immediate
a deo sunt producta. quod cum creatio
est totius substantie sive totum. ideo de-
bent esse solius dei nec potuit
esse alterius sine per aliud ut probant
rationes ad hanc partem inducte
¶ 4 obiectio de liberalitate et nobilitate
quod tam liberalitatis quam nobilitatis
supponit ordinem et possibilitatem in
actu. in actu cum creationis non
attenditur ordo. Solus enim deus totius

et distantie est ppinq̄ a summo qȝ
michilo et angelis. qr creatum
infinite pote est. Non ē eciā in hoc
actu possibilitas creaturē in visum
est per infinitate. Non sic est
de actu generandi z propagandi, nec
par. hoc non est simile. Quod
obicit qȝ natura ē capax. qr si hoc
resistens sed ddm qȝ in genere resi
stencia confert ad operacionem. pcreati
esto hoc impediat inferioria est in
nans. s. studiate z appetitu in
et si in creatione nullum hic inima
mentis idea difficulty z ideo nō est
locus inde ut pz. Quod obicit
hoc cū voluis non pt in effectu ffe
co. ddm qȝ cū voluis quē nō est
actus purus indiget actiuitate cause
ptiis. Sed illa que omīo est ac
tus simul hec est in se racionem
voluntatis z ptiis. qr simul habet
formalitatem z actiuitatem ideo fit in mul
ta et sm tocum fit in illa. Sed
vltimo obicit qȝ vnitas nō pt in
mediis fit verbis sine perfectionibus
ddm qȝ nec in finitis est potencia ac
tiua z sufficiens ad linea nec
in vnitate ad minus. Iam quam
nitas est po omnis min. nō pote
sufficiens p se. z ideo nō sū actu
vni aliquid nō est potencia passiua min
dens aut in omnia pot po sō
actiua. z idea sine oīm mediis ff
ecare omnia.

Tractatus de creatione z qualitate
principiis rationibus quibus hic
tractus de ipsa formacione que racio
appellatur. circa quam querunt duo.

Primi est vtrum sicut mutationem
aliquam. Prim est vtrum sicut aliquid
medium inter creatorem z creaturam
Quod aut sicut mutationem videtur
primo per auctorem Aug. xii. de ci. dei
que create sunt mutabilia sunt qr
de nichilo facta sunt. Si ergo credi
bile est mutabile. ergo creatum ē mu
tatio et creacio mutacio. Si tu dicas qȝ
est immutabile qr pt in nichil cede
non qr pertinet est. Cont. Sic
destam dicit viam deueniendi in
non esse. vna circa in ce. Si ergo de
sciendo ponit mutationem ergo pari ra
cione et ponendo. Item racio est accio.
sed omnis accio in motu z omnis mo
tus in accione. ergo qui creat vere
agit. ergo vel mouet. Si tu dicas
qȝ accio diuina est magis sicut qm
accio et talis est creacio. o. de passione
qȝ creari est ipsius creature. Ergo
creatura suscepta est n. passionis
et mutacionis. ergo creacio passiō ē
mutacio. Item p damas. qui philosophus et
theologus est dicit. omne quod ab alicione
principium in operacionem tendit. loquitur
de creatione ergo principium creacio est o
sto. sed omnis o sto est mutacio. sicut
ipse idem dicit qȝ creata sunt mutabilia
quia a tribus illa. ergo creacio est mutacio
Item quanto aliqua magis sunt distincta. tan
to in procedendo ab vno in aliud z maior
est mutacio et variacio. sed ens z nō
ens summe distant. ergo cum creacio
sit quidem de non ente sit ens. creacio
vel summe est mutacio. Item magis mu
tatur corpus quod suscipit formam nouam
quam quod acquirit nouam formam z consequen
ter magis cum ad quantitatem formam

substanciam quam quando acquirit disposicionem
accidentalem, ergo quando totum de novo
recipit et accipit tunc mutatur ma-
xime. Sed hoc est in creacione, ergo
ibi est vere mutacio. Item si creacio
dicit accionem absque omni mutacione,
ergo absque omni tempore et illa prius in
esse et incipit deo ab eterno, ergo videtur
quod deus res produxit ab eterno
ad oppositum nunc dicit et habere in
lecta (?) tum dicimus deum facere aliquid
non aliquem in operando motum
intelligimus in esse. Si dicas quod
creacio accio non dicit motum, sed
passio tamen. Contra. Idem manet sig-
nificatum in accione et passione licet dicatur gra-
maticum sicut recti et obliqui. Er-
go in accione non dicit motum, ergo
nec in passione. Item mutari est se
aliter habere nunc quam prius. Et quod
creatur non se habet aliter nunc quam prius,
quia nunquam aliter se habuit quam se ha-
buit in creacione, nunquam enim fuit
aliquo modo vel se habuit aliqualiter,
ergo nec aliter quam nunc, ergo non mu-
tatur dum creatur, ergo creacio non
est mutacio. Item omnis motus et mu-
tacio est perfeccio entis in potencia. Creacio
autem nullius est entis, ergo creacio
non est motus nec mutacio. Patet per
philosophum (?) vel per magistrum. Item omnis
mutacio fundatur super aliud mobile. Sed
creacio non requirit aliud mobile quia
omne mobile per creacionem reducitur in
esse, ergo creacio non est mutacio. Item si
creacio est mutacio, aut ergo secundum ac-
cidens aut secundum substanciam. Non secundum ac-
cidens quia tunc sola accio creatur.
Sed non secundum substanciam quia tunc esset ge-
neracio vel corrupcio. Si dicas quod

sub nulla habet speciem continetur. Dicitur (?)
quod non solum secundum philosophum sed secundum Augustinum
omnis motus aut est ad situm
aut ad formam. Sed creacio est ad
neutrum racione ac proprie, ergo videtur quod
non sit mutacio. Item quanto tanto
potencius creat deus, quanto quanta generat quia
contrarium facit per potenciam infinitam.
Sed deus sine generare deum muta-
cione sui et corporis per generatur, ergo
pari racione potest creare sine muta-
cione sui et creature. Aut si non
quero quare non. Respondeo dicendum quod que-
dam est produccio in qua productum
se habet aliter nunc et prius, quia secundum
quod sui sunt prius sub una di-
sposicione et nunc est sub alia, et talis
est produccio que est ex naturali principio
et naturalis generat ut naturalis generacio.
Quedam est produccio in qua pro-
ductum aliquo modo se habet nunc et nullo modo
prius, et talis est produccio que est ex
nichilo. Tercia est produccio in qua
productum omnino non eodem se habet nunc et
prius. Sicut est dicere in prius et ta-
lis est filii generacio ab eterno. Ab
eterno enim sic processit ut nunc est. Pri-
ma habet racionem motus et mutacionis
et produccionis, motus racione preparacionis
materie que fit per dispensaciones acci-
dentales et hec indiget successione
et tempore. Mutacionis racione termini in
esse sine recepcione specialis forme
que fit in instanti. Produccionis
vero racione eius quod illam formam non
a se habet sed ab alio efficiente. Secunda ca-
ret racione motus, habet tamen racionem
mutacionis et produccionis. Racione motus
caret quia omnino non habet nullam

sit sine diffo habet tamen rationem
mutationis quia ibi est subita et no-
va forme inductio, habet enim pro-
ductionis quamvis hoc sit ab alio effectivo
principio. Creacio caret ratione motus et
mutationis sed sub rationem productionis
ratione motus et mutationis caret quia
nec est quo naturali principio nec quo vi[illegible]
Sed tamen est ab alio et sempiternaliter
est ab ipso. Concedendum igitur quod produ-
ctio creature est mutatio et concedende
sunt rationes ad hoc licet aliquae vi-
deantur sophistice. Quod ergo obicitur
quod est sine motu dicendum quod est mutatio
sine motu agentis non tamen sine mu-
tatione producti. Sicut enim ut dicit philosophus
anima dum movet corpus immobilis
permanet, quanto magis deus dum
creat et mutat omnia ipse stabilis
manens dat cuncta moveri.
Si ergo dicitur quod ubicumque actio et passi-
o ibi [illegible] dicendum quod verum est quod
actio et passio dicunt diversa [illegible]
sunt in conjugatione unius [illegible] mixta
aliquid quia [illegible] formationem unde
venit ab alio. Et obicitur quod mutatum
est aliter se habere nunc quam prius dicendum
quod ista non est generalis ratio cum
quod est mutatum sine mutatione sed
solum mutationis [illegible] Quod obicitur
immutabile est quod se habet eodem modo et
mutabile quod se habet aliter dicendum quod
est generalis quia si immutabile et mutabile esse
[illegible] ut primum et secundum et im-
mutabile est quod se habet eodem modo
tunc mutabile sine mutabili est
quod non se habet eodem modo. Sed hoc habet
tres rationes [illegible] aut quia nullo modo
se habet prius et postmodum aut nullo
prius et aliquo modo postmodum et ita
aliquo eodem modo aut quia semper aliter
se habet prius et aliter posterius. Et ideo
tamen procedit a pluribus [illegible]
ad unam [illegible] ad tres
rationes supradictas patet responsio quia
procedunt de mutatione naturali quae [illegible]
[illegible] et eius in potentia et quae est ge-
neratio, tali autem modo creatio non est
mutatio sed [illegible] hanc mutationem [illegible]
[illegible] supernaturalis mutatio. Et si quae-
ratur utrum sit mutatio ad formam aut
sic dico quod est ad totam rei substantiam
et ita ad formam. Ac per hoc sub mu-
tatione ad formam sit comprehendi.
Quod quaeritur de creatione simpliciter
dicendum quod non est simile [illegible]
[illegible] sit ab [illegible] sic creatio est ex
nichilo. [illegible]
[illegible] nec [illegible] ergo [illegible]
ergo sic quod nichilo [illegible] esse [illegible]
et ibi [illegible] non esse ergo aliquo modo se
habet [illegible] non [illegible] se habet prius
et [illegible] mutatio [illegible] productio-
ne de nichilo et [illegible] simpliciter
est de [illegible] per non [illegible] nec
[illegible] habeat ordinem ad [illegible]
ad non esse ergo [illegible] semper [illegible] et [illegible]
[illegible] sine motu et mutatione. Unde
[illegible] rei non ponit [illegible] rei
[illegible] productio ex nichilo [illegible]
ponit et ideo ratio [illegible] im-
mutabile. [illegible] simpliciter [illegible]
Secundo quaeritur [illegible]
[illegible] inter [illegible] et
[illegible]. Et quod sit [illegible]

sit se habet generari ad generatum esse
et fieri ad factum esse, ita creari
ad creatum esse, sed sicut est medium
inter facientem et factum, et generari
inter generantem et generatum, ergo etc.
Item in omnibus creatis entibus
differt quo est formaliter et quod est,
ergo differt creatio qua creatur et quod cre-
atur, sed quo creatura est creatura
quo creatur formaliter est creatio, ergo
differt creatio a creatura et creatio a cre-
atore, creatio passio, ergo est medium
inter utrumque. Item quod subsistit non
est idem cum eo quod permanet, sed crea-
tio rei est in instanti et non amplius,
ergo cum esse creature duret et
maneat post creationem, ergo differt cre-
ari et esse, ergo creatio et creatura.
Item omnis mutatio est via ad terminum, et
omnis via differt a termino, quia non
terminatur ad se ipsum. Si ergo creatio est
mutatio et habet creaturam pro termino,
ergo differt a creatura ut via a ter-
mino, sed via cadit medium inter
extrema, ergo etc. Item per impossibile: si cre-
atio est creatura et omnis creatura
creatur, ergo creatio creatur. Sed omne
quod creatur creatur per creationem me-
diam, ergo creatio per aliam creationem
creatur, deinceps usque ad infinitum,
si ergo non est abire in infinitum, patet.
Contra Philosophus de causis: prima rerum
creatarum est esse. Sed nihil ex parte cre-
ature est ante esse, ergo creatio non
est aliud quam esse. Item creatio quia
essentia, ergo nulla est relatio creationis ad
creaturam. Item inter ens ab alio et non
ens ab alio non est medium, sed omne
quod non est ab alio est creator,

omne autem quod est ab alio creatura
est creatura, ergo inter ea nichil est medium.
Item per impossibile ostenditur: creatura re-
fertur ad creatorem aut ergo se ipsa
aut per aliud; si per aliud, queritur de illo
utrum referatur se ipso aut alio,
etc. procedendo in infinitum. Si vero
referatur se ipsa, sed refertur per creationem,
ergo creatio non est aliud quam creatura.
Item si creatio est medium inter creatorem
et creaturam, aut ergo eternum aut tempora-
le quid. Si eternum, ergo aliquid eternum
est aliud a deo. Si temporale, ergo ali-
quid ante creaturam est aliud temporale. Ho-
rum autem utrumque est dictum contra
et reprobatum in concilio Senonensi de ...
... que ponebantur a quibusdam
medie inter deum et res. Item a propor-
tione videtur hoc posse ostendi, sicut
enim creator se habet ad creationem, ita cre-
atio activa ad creationem passivam, ergo
per eandem proportionem sic se habet crea-
tor ad creationem activam, ita creatura
ad creationem passivam, sed creator non
differt secundum rem a creatione activa, ergo etc.
Respondeo dicendum quod est loqui de creatione
active et de creatione passive. Si
de active loquamur, sic dico quod non
est medium secundum rem, sed secundum rationem
intelligendi, pro eo quod deus est sum-
me simplex et sua actio. Si autem
loquamur de creatione passive, tunc
distinguendum, quia per creationem potest
supponi et importari omne quod est ab
alio ita quod habet esse post omne non
esse, et hoc modo in nomine creature
clauditur ipsa creatio, quia creatura
non tamen nominat ipsum creari. Et

ceraz (?) creata et non est me[illegible]
net rone n[illegible] re. alio modo creatur
ponatur ipsam [illegible] rei ab aliquo
producere de nichilo et creatio tenet
medium non secundum rem [illegible] [illegible]
torem et [illegible]. illa [illegible] [illegible]
nichil dicit. Sed non dicitur ad per
[illegible] [illegible] a [illegible]
[illegible] sic creatio cum dicitur de nichilo
esse creatio in[illegible] dicitur [illegible] a [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] ad non
esse procedens et ad [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] sui [illegible]. [illegible]
[illegible] cum non sufficit esse [illegible]
Sed [illegible] de non [illegible] in esse et
hoc ab aliquo. Si igitur queratur que
sit [illegible] que importatur in crea-
tione ad non esse. dicendum quod illa [illegible]
[illegible] [illegible] mutatio et si queras
quid sit illa mutatio dico quod [illegible]
est [illegible] quam ipsa res. et hoc patet
quia est mutatio ad [illegible] et mutatio
ab esse et mutatio in [illegible] [illegible]
ad esse nichil ponit nisi a parte
[illegible] [illegible] ab esse nichil po-
nit nisi a parte [illegible] [illegible]
[illegible] in esse ponit ex parte [illegible]
et ideo [illegible] [illegible] [illegible] nichil
[illegible] est quam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 2o modo nichil aliud est quam
[illegible] [illegible] esse et ideo non ponit
[illegible] aliud esse quam secundum rem. Sed
[illegible] ponit aliquid secundum intentionem
mutatio vero in esse [illegible] [illegible]
ponit et [illegible] quod est [illegible] [illegible] quam
[illegible] ideo [illegible] mutatio ad [illegible]
esse [illegible] procedens [illegible] et [illegible]
[illegible] secundum rem. [illegible] non sit

[illegible] [illegible] [illegible] et ideo [illegible] sic
est creatio medium inter creantem et
creatum. sic [illegible] inter [illegible]
tem et [illegible]. [illegible] [illegible]
ad non esse dicit medium non [illegible]
[illegible] [illegible] sed secundum rem. [illegible]
[illegible] ad creatorem. [illegible] cum est
[illegible] relatio quedam que fundatur
super [illegible] [illegible] [illegible] ali-
qui dicunt [illegible] [illegible]. quedam
fundantur super dependentiam [illegible]
[illegible] dependentia [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] relatio [illegible] ad per
[illegible]. Tertia relatio nichil [illegible]
nisi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] relatio dicit aliquid quod est [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible]. [illegible] [illegible]
dicit relationem secundum medium modo quam
ipsa creatura [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] a creatore. et ideo [illegible]
quod creatio non est [illegible] secundum rem a cre-
atura nec medium inter ipsam et deum
secundum [illegible] [illegible]. Sed [illegible] in [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quam esse. nec [illegible] plus
[illegible] est dicere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quia ibi non est [illegible] nisi solum
secundum medium [illegible] [illegible] hoc autem
est [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
non facit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] illa [illegible] que non facit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illa
[illegible] est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] patent [illegible] [illegible]
[illegible] cum sint [illegible] [illegible] [illegible]

non est verum medium inter ea. Ad
obiectionem de generari et generatum esse patet
responsio ex dictis, quia generatio non est
simul tota, immo ad perfectionem de
generando quae est [illegible] ipsa
generatio non praecedens ipsam forma-
tionem et per hoc dispositionem notat. Non
sic est creatio simul quia [illegible] sit tota
rei subiecta a [illegible] ultima immediate
quae rem dicit volendo eam pri-
mo esse cum non sit. Quod obicitur
quod differt quod est et quo est, dicendum quod
illa non est vera per omnia. Sed
quodammodo non differt, quodammodo quae-
vel dicendum quod non est simile, quia creatio
complective totum rei subiectum quae
[illegible] de quo est et quod est.
Quod obicitur quod transit dicendum quod non
transit ratione eius quod creationi sue
substituitur. Sed solum ratione termini
quod patet. Si enim creatum est non
prius esse, desinit [illegible] non ratione
eius quod ponit, sed ratione immediate
relationis ad nihilum. Ad obiectum
quod mutatio est via dicendum quod mutatio
quae habet duo contraria illa est quae
in termino differt a medio. Unde non est
mutatio in esse. Mutatio vero quae
tantum ultimum in termino habet eius non potest
dici medium. Sed non oportet quod se habeat
cum aliquo contrariorum. Quod obicitur
quod omnis creatura creatur, dicendum est quod
verum est de creatura proprie dicta. Si
autem large dicamus non solum creatura
dicitur quod creatur, sed quod concreatur,
et quod est creabile, [illegible] non
est creatio. Si ergo quaeritur quid hoc
possit esse, dicendum quod in primis est sta-
tus in pluribus [illegible] sunt [illegible]

sicut veritas quae fiunt simul ve-
rum non est una a continuitate sicut ne-
cesse quia semper erit in esse per a-
liam creationem in persona sine creatione.
I(?)uxta ista sunt dubitationes
circa litteram. Et quaeritur primo
de ordine istius libri ad prae-
cedentem. Cum enim nos cognos-
camus creatorem per creaturas quas vi-
demus per speculum, et scientia debet in-
choari a notioribus nobis, ergo
prius debuit agere de creaturis quam
de creatore, ergo liber iste primus non
secundus debet esse. Respondeo dicendum quod supe-
rius actum est de creatore. Actum est
et de creaturis prout sunt via ad per-
veniendum in cognitionem creatoris.
Nunc autem agitur de cognitione re-
rum prout cognitio de creatore adminicula-
tur, quia agitur de conditione et lapsu,
nec potest autem cognosci conditio nisi cogno-
scatur eius principium primum autem
huius conditionis solus deus. Ideo
oportet doctrinam huius libri sequi
doctrinam praecedentis et patet obiectio.
Item quaeritur de hoc quod dicit Uni-
versis principium a deo creatum indi-
cit esse. Quaeritur per quod
supponit iste unum principium: aut per
caelum aut per materiam. Non per ma-
teriam, quia personas sibi [illegible] non
per caelum, quia nihil creatum erat
in quo fieret. Item ab eo sunt res
in principio suo, scilicet deo. Dicit ergo per
[illegible] respexit [illegible] deo non
modo potest stare per principium [illegible]
nec caelo, quia nondum erat aliquid
[illegible]. Respondeo dicendum quod hoc [illegible] omni-

tum sic causali principali principii ... modo ut dicat prius ordinem. Sicut id est factum in principio quod fuit ante alia, ita in connotat prioritatem relationis alicuius temporalis prioris et connotat positionem posterioris. Alio modo potest importare solitudinem cause et tunc est sensus in principio, id est in filio. In filio dicitur creasse sicut quod dicitur in psalmo: Omnia in sapientia fecisti domine. Ut sic connotetur non tantum causa efficiens sed etiam exemplaris. Omnes ille expositiones vere sunt et catholice. Et per eas eliduntur tres errores. ~~[illegible] modernorum philosophorum qui dixerunt mun-~~ Ex prima eliditur error quorundam modernorum philosophorum qui dixerunt mundum ex se factum sed mediantibus intelligentiis, ita quod deus primo fecit angelos et deinde illi fecerunt mundum, contra quod est prima expositio. Si enim deus in principio, id est primo, creavit mundum, non ergo per angelos vel intelligentias, ita quod per illos crearet mundum. Et hic error oritur ex hoc quod illud "Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram" dicit deus loquens angelis. Ex secunda expositione eliditur error aliquorum qui dixerunt mundum creatum ab eterno. Si enim in principio temporis factus ex nichilo est, non ergo fuit ex principio. Et hic error oritur ex hoc quod non potuerunt videre qualiter mundus incepit et quare tunc et non ante. Ex tertia expositione eliditur error Platonicorum qui dixerunt plura principia esse eterna, scilicet deum, materiam et exemplar. Si enim deus in filio sicut per exemplar

celum creavit de nichilo mundum, [illegible] ergo requiritur sicut principium quod est exemplar nec tantum quod sit materia. Et error hic oritur ex hoc quod non potuerunt intelligere quomodo aliquid fiat ex nichilo. Ex omnibus his eliditur error Manicheorum qui posuerunt principia mundi duo effectiva. Et iste eliditur per subiectum dicte locutionis: creavit deus celum et terram et lucem et tenebras. Et hic error est omnibus vilior et [illegible] se [illegible]. Nam primus erat solum in eo a quo, secundus autem in eo de quo et quibus, quod ex aliquo et ab eterno. Tertius autem in eo de quo, quod dixit formam esse de materia, non ex nichilo, et in eo per quod, scilicet idea exemplar, quod posuit aliud a deo ut apparet. Et in quibus quod posuit materiam ab eterno imperfectam. Et iste error est multo vilior quam error [illegible] qui posuit ab eterno materiam simul perfectam sua forma. Quartus error Manicheorum omnibus est abhominabilior quod defecit in primo principio, in quo philosophi communiter concordaverunt ponentes primum unum principium. Et per hoc Anselmus ordinem et [illegible] unius et bonitatem et dei potestatem. Et hunc errorem inter ceteros non [illegible] maliciam sed [illegible] assiduitate [illegible] provenisse ut se alterum deum esse persuaderet membris [illegible] per quo supponat hoc nomen principium. Potest enim supponere pro filio et deus pro patre, et quo modo [illegible] sit talis appositio. Potest etiam supponere pro essentia ut potest pro

pric° temporis sed non querit tunc ordinem. Secundo comitacioni mensure ad mensuratum s. quod celum et terra principio temporis esse ceperunt. etc. patet 3° Et querit de hoc quod dicit tres res tria possint principia esse duo et unum etc. Circa distinguit illa duo et ibi non videtur illud esse verum perscrutanti libros philosophi quia ipse non ponit nisi ista tria. maxime formam privacionem in principio 9° methaphisice et in primo physicorum nec ergo ista tria ponit magister. Respondeo dicendum quod ideo duo distinguit a tercio quia duo sunt intrinseca tercium est extrinsecum et unum est extrinsecum. ubi autem philosophus ista tria principia ponit. Sed queritur quare hoc videtur in 2° de generacione ad finem. Sed hic est questio quia videtur non sufficit in pluries principia assignasse. immo si ibi assignavit tria preter operacionem. hic ergo sunt iiii^or. Et dicendum adhuc quod privacio non differt a forma vel a materia. Sicut enim privacio nominet appetitum forme sibi eius carencia. Sicut nominet ipsam forme carenciam preter eam in re non differt ab aliis duobus. s. materia et specie. Nam appetitus ad materiam reducitur nec est aliud et carencia forme ad speciem similiter reducitur. et hec duo principia determinat in primo physicorum adiungit tercium. s. efficientem cum omnia reducat ad motorem primum in eum. etc. patet quod magister vel et ipse loquitur. Et querit de hoc quod dicit In principio ipsum inicium temporis esse. Si enim cepit cum ipse mundus sed cepit in 2° die. Igitur non in principio temporis sed ante. Responsio

dicendum quod tempus dicitur comissione quantitatis et speciei. Comissione dicitur mensura extrinseca de non esse in esse quantitatis dicitur tempus mensura cuiuslibet mutacionis maxime illius que fuit ad primum mobile. Secundo modo dicitur speciei mensura motus primi mobilis ut quantitatis convenit distingui et isto primo modo dictum est primum cum et in illo tempus dictum est scilicet ideo dicit in principio temporis. Et querit de hoc quod dicit omnipotentissimi est nocere non posse. Contra omnis pena affligit et ledit et si ledit nocet. ergo si deus non potest nocere non potest punire. Respondeo dicendum quod sicut duplex est malum s. culpe et pene. Sic etiam duplex est nocumentum. cum ergo dicitur quod non potest nocere non intelligitur quantum ad nocumentum quod facit malum pene. sed quod facit malum culpe.

Et anima non valet etc.

Superius egit magister de condicione rerum a parte principii. hic agit a parte finis et quia res a fine et secundum illum consequentur accipiunt distinctionem formalem. ideo pars ista habet tres particulas in prima preter operacionem dicitur ad finem ostendit rerum distinctionem. In 2^a vero secundum illam distinctionem assignat diversam operationem ad finem ibi. Tercium si queratur qualiter causa sit homo etc. Circa primo capitulo determinata quo ipsius faciens viam ad circa sequencia determinanda ibi. Ex premissis apparet prima et ultima parte remanentibus indivisis. media dividitur in tres in prima determinat finem intellectualis substancie rationalis ibi

Et sicut factus est homo per demum
In hoc vero debuit finem composi
ti creatoris inquantum est tale ibi
de homine quem in scriptura etc. et
ibi primo debuit veritatem. Secundo
dissolvit dubitationem ibi Solet etc.
queri primum maioris etc.
Ad intelligentiam huius partis in qua
agitur de rebus productis in comparatione
ad finem secundum ordinem et distinctionem
Et sciendum tria principaliter. Primum
de rerum distinctione. Secundum de or
dine. Tercium de statu angeli et ac
creati primum sciendum duo. Primum
est de multitudine rerum quantum ad
principium. Secundum quantum ad statum secundum
quas distinguuntur
Queritur igitur primo utrum a primo
efficiente debuit vel potuit
esse rerum multitudo. Et quod non vi
detur per primum. Idem disformiter se ha
bens natum est facere idem. Sed efficiens
primum unum est omnio disformiter se
habens ergo videtur quod nunquam multa ab
illo potuit ergo unum solum. Item
a summe bono nunquam potest esse ma
la summe et non potest esse falsa
ergo a summe uno non potest esse mul
ta. Item inde sensibilis dicitur
appellari mundo archetypo qui est in
mente divina. ad illum cum expres
sivum factus est. Sed in illo omnia
sunt unum ergo et in hoc mundo.
ergo videtur quod ab ipso non potuit esse
multitudo. Item alter quoniam est per
generationem per spirationem per creationem. Sed
per generationem non emanat nisi una
sola persona et similiter per spirationem ergo
per creationem non producitur nisi una
sola creatura. Contra quanto substantia
producens est melior tanto magis
sui diffusiva et tanto pluribus se
nata est communicare. Sed primum efficiens
est optimum inter omnia ergo etc. Item
quanto substantia spiritualior tanto plurium
est cognitiva. Sed suprema substantia est spi
ritualissima ergo multorum cognitiva. Sed
non est cognitiva multorum precedentium
se vel concomitantium. Sed multorum ab
ipsa procedentium. Item quanto substantia simplicior
tanto potentior quia virtus quanto ma
gis unita tanto magis infinita. Sed
quanto potentior tanto in plura potest
ergo si substantia primi principii est simpli
cissima ergo potest et debet ad sui mani
festationem producere multa cum ipsa sit vi
ta. Item quanto tamen potest tanto utilior
vita prima utilissima est, et quanto
utilior tanto plurium principium. ergo cum
primum principium universi sit simplex
primum universi debuit ergo et potuit
esse ab ipso multitudo rerum. Respondeo ad
predictorum intelligentiam est notandum
quod si de principio queratur intrinseco
unde veniat multitudo materie secundum
speciem patet quod a forma. Sed unde
veniat multitudo formarum tamquam
ab efficiente principio extrinseco patet quod
ab efficiente uno. Sed qualiter potest
venire multitudo a principio summe et per
fectissime uno difficile est intelligere
et aliqui circa hoc erraverunt. Quidam
enim dixerunt quod quoniam unus
esset conditor rerum omnium multa et va
ria fecit propter multitudinem formarum
ideam. Sed illud improbatum est in secundo
libro ubi ostenditur quod omnes ille
unum sunt nec est in deo secundum

~~rem alius mundo quam personarum~~
Aliqui vero dicere voluerunt quod hoc
erat propter multitudinem mediorum deus enim
cum sit unus et simplex summe in-
tellexit se ipsum et se intelligendo
et nichil aliud produxit primam in-
telligentiam et illa intelligentia in-
tellexit se et deum et ideo produxit
duo scilicet aliam intelligentiam et orbem
suum et sic descendendo et multiplicando et
ista positio in libro de causis est im-
probata ubi ostenditur quod deus imme-
diate produxit omnia. Tertii dixerunt
quod multitudo rerum erat a principio
unico propter multitudinem et infinitatem
reflexionum quibus divinus intellectus
se ipso reflectitur et intelligit se et
intelligit se intelligere et usque ad
infinitum. Sed illud nichil est primum
quia falsum est quod in deo sit multitudo
reflexionum cum deus sit suum in-
telligere. Tertio ex hoc iam patet
non diversitas sit unum et ideo posi-
tio est vera quod multitudo in rebus
est a principio uno quia est unum primum
et unitate unum quia cum primum simpli-
cissimum et ideo fecundum et potens est
fecunditate infinita et intensa. Si-
cut unitas que est prima in genere
numeri est principium a quo fluit egredi
infinitum numerum et punctus a quo infi-
nite linee. Ergo multo fortius quod
simplex primum est ita potens quod
omnia inde sunt propter quod incessitas (?)
infinita sunt. Sed propter immensitatem
indifferentiam multa de suis (?)
causis efficit non omnia quia effectus
non potest equalis esse ipsi prime
cause quia vero unitate unum ideo

simplicissimum et spiritualissimum et perfectissimum
quia simplicissimum maxime potentie
quia spiritualissimum maxime sapientie
quia perfectissimum est bonitatis summe
quia maxime potentie multa potest
quia maxime sapientie multa novit
quia summe bonitatis multa vult pro-
ducere et se communicare et ideo a principio
uno quia primum et unum oritur multitudo
Ad quod obicitur quod ipsi solent se habere
dicendum quod intelligitur in hiis agentibus
quorum virtus est arctata et limitata
et hoc non habet locum in deo. Quod
obicitur quod a bono non sunt mala
dicendum quod non est simile quia mala et peccata
diminuunt perfectiones et defectus et ideo
non habent efficientem causam sed deficientem
quem non decet esse deum sed mul-
titudo est positio (?) et ideo habet causam effec-
tivam. Ad obiectum de architecto et
sensibili mundo dicendum quod ille imitatur
illud mundum perfecte sed deficit. Cui-
us est summa pulchritudo ex unitate
omnimoda hic autem si esset unitas
non esset pulchritudo quia non esset or-
do nec perfectio et ideo ut mundus
hic illum imitetur in perfectione et
pulchritudine oportuit quod habeat multi-
tudinem et ut multa faceret quod unum
per se facere non posset. Quod ultimo
obicitur de generatione et spiratione iam pa-
tuit (?) quia generatio equalitatis generantis
per omnia implet et imitatur ipsum
Similiter et spirationis et ideo sine (?) placet
ponere aliam personam sed non sic est
in creatura que est bonitatis finite
ideo quod non potuit capere creatura in
se accepit quantum necesse (?) sonant
sic quod multos una perficitur mundialis
machina

Secundo queritur de differencia
sive quare deus multipliciter fecit
creaturas quas magister ponit in textu scilicet
creaturam spiritualem et corporalem et ex utraque
compositam. Queritur quia videtur quod hec
distinctio debeat esse in universo. et
videtur quod non primo de corporali. Nam
sic dictum est omne quod deus facit
facit salva ordinacione. sed ordo re-
spicit ipsam bonitatem ut finem
quia omnia facit propter suam boni-
tatem. Sed non facit propter suam
bonitatem augendam. sed principaliter
sed sola creatura spiritualis dei capax
et eius particeps esse potest. ergo solam
spiritualem non corporalem debuit fa-
cere. Si tu dicas quod corporalis est par-
ticeps in effectu eius non in se. hoc
nichil est quod participare bonitatem di-
vinam in effectu nichil aliud est quam
esse. hoc enim et potest esse et participat ef-
fectum bonitatis. quia idem est dicere cre-
aturam esse factam propter participacionem divine
bonitatis quod dicere creatura est fa-
cta. Item sed hoc nichil est ergo etc.
Item de composita videtur. Omne enim compositum
quod deus facit facit salva proporcione
sed nulla [illegible] coniungit magis summe proporcionalia
sed creature spiritualis ad corporalem nulla
aut valde modica et longinqua
est proporcio. ergo nullo modo debent duo
hoc iungi ut perfectum perficiatur. Quod
non sit proporcio patet. spirituale enim
est simplex. corporale autem compositum spiritualis
Item corporale est corruptibile et ita habet
duracionem finitam spiritualem autem in-
corruptibile et ita habet duracionem in-
finitam. Sed ergo finiti ad infinitum
nulla proporcio patet etc. Si tu dicas

quod corpus fuit incorruptibile a principio
primo ergo saltem post peccatum corruptibile fuit
debebat tunc esse unio. Item de spirituali
parte videtur. Omne quod deus facit
debet facere salva congruencia nature.
Sed non genus intellectuale est congrua
dare. ergo si creatura sensibile est co-
nexum [illegible] ergo impossibile est quod di-
cat hanc rem que habet vegetativum
et sensitivum. sine quibus sit anima. sed anima
est solum composita ex spirituali et corporali
ergo etc. et hoc videtur dicere philosophus quod
vegetativum est in sensitivo sicut trigo-
num in tetragono et hoc in rationali
sicut in pentagono. Sed numquam deus
facit tetragonum sine trigono nec
pentagonum sine tetragono et trigono
ergo etc. Item nichil facit deus nisi
cum magna [illegible] ergo facit quod me-
lius est. Nunc unionem. Aut igitur
nature spirituali melius est esse separatum
aut melius est esse unitum. utroque
dato alterum alterum tollitur. Sed contra
decuit deum ita res facere ut esset
in manifestacione sue potestatis. sed potestas ma-
nifestatur in productione rerum maxime
distinctarum et in earum coniunctione. nam
potencia tanto convincitur magis perfecta
quanto magis distancia. sed prima et
summa distancia que est inter cor-
poreum et incorporeum. ergo prima dece-
bat. ergo ad hoc quod divina potencia
manifestaretur plene debuit facere creaturam
spiritualem et corporalem producere et inter se
producta unire. Item decuit deum
sic res producere ut manifestaretur eius
sapiencia. Sed sapiencia artificis manifestatur
in ordinis perfectione. omnis autem
ordo habet de necessitate summum

~~et medium et infimum~~. Si ergo spiritus
est natura pure corporalis, spiritus
natura spiritualis, medium composita ex
utraque. nisi hec omnia fecisset non
ordinatur perfecte dei sapiencia
oportuit igitur hec omnia fieri. unde
augustinus xii confessionum: duo fecisti domine
unum prope te et aliud prope nichil.
Item decuit deum sicut rerum principem
ut manifestaret eius bonitatem. Sed
bonitas consistit in diffusione et
communicatione sui in alterum. si ergo
sua bonitas consistit in communi-
catione actus nobilissimi qui est
vivere et intelligere, decuit non
tantum ut daret alicui potentiam vivendi
et intelligendi, sed eciam potentiam alii
communicandi. ergo si vivens et intel-
ligens est substantia spiritualis que aut
vivificat et per intellectum perficit
est corpus. ergo ad perfectionem bonitatis
et manifestationem necesse fuit fieri creaturam
spiritualem et corporalem. Sed hoc non
perfecte manifestaret nisi una alteri
communicaret et hoc non potest esse nisi
per unionem. ergo necesse fuit facere com-
positam ex utraque. Item hoc non so-
lum videtur ratione theologica. Sed eciam phi-
losophica. quia si est ponere ~~[illegible]~~
unam creaturam concretivis et alteram
Si ergo corporale et spirituale, et si est
ponere extrema corporalia ergo et medium
ergo Ad primo dicendum quod ad perfectionem uni-
versi fuit triplex genus creature re-
quisitum. et hoc propter triplicem perfectionem
universi, quia attenditur
in ampliatione ambitus, sufficientia
ordinis, et influencia bonitatis. in
hiis tribus exprimit triplicem
perfectionem videlicet potencie sapiencie bon-

tatis. unde gradientes sunt concre-
menete ad hoc. Ad opposita re-
spondendum quod obiectio quod in operibus sa-
piencia debet esse ordinatio ut omnia fi-
ant propter divinam bonitatem princi-
paliter. dicendum quod fieri propter divinam
bonitatem est duplex, aut ordinen-
dum et sic sunt cetera omnia
cum exprimunt divinam bonitatem
aut principaliter et hoc duplex. aut
quia sunt nata principaliter aut quia
sunt ut principalis. primo modo creature
sunt creature spirituales. 2o modo
corporales. ipse tamen aliquo participant,
sed in actu principaliter stabilis non est,
sed ordinatur ad ulteriorem. Ad 4
obiectio quod in omni communicatione debet
esse salva proportio et absolute et
in relatione ad finem. absolute
nam quamvis supremum spiritus et in-
fimum corporis multum videantur elonga-
tum, tamen supremum corporis et infimum
spiritus similitudinem vicinitatis habent. spiritus
cum animalis sive rationalis habet potentiam
vivificandi potentiam vegetandi et
sensificandi corpus autem humanum habet
complexionis equalitatem, habet organizationis
multiplicitatem, habet mixtionis subtilitatem spiritus,
et hoc secundum triplicem differentiam. habet
cum spiritum vitalem, spiritum naturalem,
spiritum animalem. comparando igitur comple-
xionem equalem ad vivificationem per
medium et vinculum spiritus vitalis
optimus est nexus. similiter comparando
non solum complexionis equalitatem
sed et organizationem et organi mul-
tiplicationem ad vim vegetandi et sensi-
ficandi mediante spiritu naturali et animali optima
est proportio et maxime nexus. unde

sicut terra et ignis que inter se distant
necesse est duplici medio, uno quod
magis conueniat cum terra et reliquo
quod magis cum igne. Simile est in pro-
posito. Attendit etiam perfectionem operis
in relatione ad finem. Cum enim nature
humane data sit libertas arbitrii
flexibilis et vertibilis, id est potens sursum
et deorsum et resurgere, datum est ei cor-
pus potens mori et potens non
mori, et deinde potens in sem-
piternum vivificari. Rursus cum
anima creata sit ut in tabula ra-
sa datum est corpus humanum habens
organa multiplicia ut in illo possit
perfici scientia. Videtur quod propter ordinem operis
perfecti in relatione ad finem. Cum
enim ordo sit conformis causalibus
quod patet quia forma elementi est ad for-
mam mixti et forma mixtionis
ad formam complexionis et rursus ve-
getabilis ad sensibilem et non sit status
in re corporali et imperfecta, non est sta-
bilis. Sed ultimo disponunt huiusmodi for-
me ad animam rationalem per quam
etiam corpus et non corporalis efficiuntur per-
fecte et bene disponuntur. Anima ergo
omnis intendentis nec corporalis solum inte-
ndit natura est perueniens medium ani-
me rationali in ultimum fine. Contra obicitur
quod in opere dei debet saluari natura
rationalis. Dicendum quod primum est: sed sensibile
et vegetabile non sunt de natura
rationalis sicut quod est rationale per unionem
animae cum ut prius tactum est sic est
spiritus simplex et purus non est uni-
bilis nisi duplici medio com-
plexionis. Ad verum corpus complexionatum

et ideo necesse est quod inueniatur vita
vivificandi siue vegetandi et na-
turalis sensitiui et ideo in omni habente
hec existunt. Sed quia angelus est spiritus
purus ideo istis non indiget. Patet
igitur quod cum ultimum et superius ce-
xant sapientes ipsi negant esse
spiritum non ut probabili, patet ratio.
Contra obicitur ultimo quod deus dat
unionem quod melius est. Dicendum quod
deus non dat unionem quod simpliciter
melius est quia tunc non faceret res
ordinatas. Sed consulit perfectionis et
repugnantie perfectionis quia si omnia essent
equalia non essent omnia ut dicit
Augustinus. Cum ergo dicitur quod deus dat
unionem quod est melius est hoc
intelligitur secundum exigentiam ordinis
et nature. Natura autem anime competit uni-
ri corpori, natura autem angelice sepa-
ratum esse a corpore et ideo ratio illa non
valet quia dilectio dei non excludit
ordinem.
Consequenter secundo loco queritur de re-
bus productis quantum ad ordinem.
Et circa hoc queruntur duo. Primum est
de ordine rerum in comparatione ad finem.
Secundum est de ordine earum rerum quem
habent ad inuicem.
Circa primum sic proceditur. Cum
omnes creature condite sunt
propter diuinam gloriam et utilitatem creaturarum
sicut dicit magister. Et accipitur ex scrip-
tura et auctoritate quod dicit in libro de do-
ctrina christiana quod deus nos fruitur
et diligit non propter utilitatem suam
sed bonitatem suam et utilitatem nostram.
Videtur igitur quod sit finis princi-
palior conditionis rerum bonitas diui-
na vel voluntas mea. Et quod

gloria dei videtur. 2° ille est finis principalior qui est ultimior. finis enim ultimus est potissimus. sed ultimior finis est dei gloria quam utilitas nostra. Nam non gloria dei propter utilitatem. Sed utilitas ad gloriam ordinatur. ergo videtur quod gloria dei sit finis principalior. 3° ille est finis principalior qui est perfectior. sed gloria dei est perfectior. ergo etc. probatur minor: perfectior finis est qui perfectiorem reddit operationem ordinatam ad ipsum. Sed multo melius est opus hominis quod facit propter gloriam dei quam propter utilitatem suam. unde apostolus I Cor. xi. Omnia in gloriam dei facite. ergo etc. 4° ille finis est principalior qui est generalior. Sed gloria dei est generalior omni(?) rei tendentie maxime rationali quam utilitas sua. Nam res propter malitiam potest privari sua utilitate. Sed non potest impediri quin sit ad gloriam dei. ergo etc. 5° ille finis est principalior qui est utilior. propter hoc quod principalius finis debet compleri. Sed gloria dei est finis quem affectibus omnis homo natura sive humana sive angelica sive bona sive mala. ergo etc. Contra ille est finis principalior rei condite quem efficiens magis intendit. Sed deus magis intendit in conditione eius utilitatem quam gloriam suam. ergo etc. probatur minor: sicut dicit apostolus I Cor. xiii caritas non querit que sua sunt sed que aliorum. Sed deus quod agit facit ex perfectissima caritate. ergo non querit hoc in eodem quod suum est. ergo non suam gloriam sed alienam utilitatem. Item ille est finis principalior conditionis quem res condita magis appetit. Sed unaquaque res condita

vel appetit suum commodum vel utilitatem ita quod nullo modo potest velle suum oppositum sed oppositum glorie dei velle potest sicut patet in blasphemiis. ergo utilitas etc. Item ille finis est potior conditionis rei ad quem efficiens non pervenit nisi per effectum. hoc patet quod si quis bene defenderet a pluviis absque domo sicut cum domo. Si faceret domum propter talem defensionem faceret frustra. Si ergo deus non est magis gloriosus per conditionem rerum quam ante si facit res principaliter propter gloriam suam frustra facit quod si non frustra facit non fecit. ergo non principaliter propter gloriam suam sed propter utilitatem alienam. Item ille finis principalior qui efficientem magis perficit cum ad ipsum pervenit. Sed dei creatura(?) magis aliam perficit quam dei laudatio. ergo principalior creata est alia propter servitium quam propter dei gloriam et laudem. Responsio dicendum quod finis conditionis rei sive rerum conditarum principalior est dei gloria sive bonitas quam creature utilitas. Sicut enim patet per rationem(?) quod universa propter semetipsum operatus est deus. sed non propter suam utilitatem sed propter suam bonitatem vel indigentiam(?). quod(?) dixit dominus deus meus es tu quoniam bonorum meorum non eges. ergo propter suam gloriam non propter gloriam augendam. sed propter gloriam manifestandam et propter gloriam suam communicandam in omni manifestatione et perfectione attendit summa utilitas creature vel gloriosa(?) sublimatio(?). Ad 1 ergo dicendum quod caritas alienum commodum querit. Dicendum quod secus est in nobis et in deo. Nam

in nobis bonum primum differt a bono quod Sed in deo bonum suum est bonum quale. nam ipse est bonum omnis boni. Si ergo efficiens non ordinaret ad se vel non faceret propter se cum ipse sit bonum a quo omne bonum. iam infectus non esset bonus. Cum ergo voluntas divina tota attendatur in ordinatione ad bonum quod deus est. ideo caritas dei rectissima omnia creat et convertit ad se. non sic est in nobis. Ad vero obiectum quod ille est perfectius quod non magis appetit dam quod est loqui de natura dupliciter aut de natura ut defectiva vel ut perfecta. dico ergo quod natura defectiva in se retorquetur. ideo primum bonum desiderat et ideo sum commodum. natura vero perfecta amore caritatis sursum elevata et multo magis in potentia dei gloriam desiderat quam utilitatem propriam ut patet in hominibus contritis. Ad ergo dicendum quod ille perfectior est quia magis natura desiderat verum est de natura recta et perfecta. Ad obiectum quod ille est perfectior quod conformius recta ad quam res facta vel agens perfectum rem perungit. Respondeo potest dupliciter. primus quia non liber ad vitandum quam operans separatur propter indigentiam alicuius finis ad quem non potest pervenire nisi per opus quod producit. Sed talis operans non est deus sic patet. ideo non talis locum habet vel aliter dicendum quod res facte sunt propter dei gloriam non incipiendam augendam vel ampliandam sed ostendendam et communicandam et quomodo gloria dei potest in rebus factis non tamen quantum vel manifestandam nisi per res productas. Ad obiectum quod sermo magis proprie dicitur quod laus duplex est. scilicet perfecta et imperfecta. laus imperfecta minus perfecte clamat quam sermo. Sed non sic laus perfecta quia magis locatur in gloria et plus gaudebit de dei gloria et honore quam de sua gloria et plus iocundabitur in laudando deum quam in considerando proprium bonum et ideo patet quod ille qui est utilior

Secundo quaeritur de ordine

Sive creature ad invicem. Nam hic in tangitur integre in littera. utrum scilicet natura spiritualis dignitate nature precellat compositam ex spirituali et corporali. et videtur quod sic quia quod est utilius precellit corporale. et quod sic videtur in omni genere nobilius est id propter quod est aliud et sic spiritus creatus est propter finem. Sed homo est propter angelum. unde sic dicunt sancti et magister recitat in littera homo factus est ad reparationem angelice ruine. ergo etc. Item spirituale simpliciter loquendo nobilius est corporali. ergo nobilius est id quod puriter est spiritus natura quam de corpore quam quod est spirituale et coniunctum corpori. ergo nobilior angelica natura quam humana est. Item in quolibet genere incorruptibile immortale nobilius est mortali et corporali. Sed angelus per naturam est immortalis et immortalis homo vero contra. ergo etc. Item quod similius est meliori est melius non sunt similitudo in accidentalis ut simia homini quam equus. Sed angelus est deo similior et deiformior quam homo. manifestum est et non in accidentibus sed in optimis. ergo simpliciter melior est natura spiritualis quam composita. Contra augustinum.

mente humana solus deus est ma-
ior. Unde in libro de trinitate xv. et in
libro lxxxiii questionum dicit quod immediate ipsa
mens a prima veritate formatur
et inter ipsam et deum nulla cadit media
ergo angelus non est ea melior. ergo a
deo perfecte bona est ut angelus. sed
anima propter quandam sui unionem corpo-
ris deterioratur. immo magis bona
est cum corpus sit bonum. ergo simplici-
ter homo est angelo melior.
Item in ordine gratie qui tenet locum
supremum est melior. sed in genere
creature homo tenet rationem
finis non angelus. Unde Augustinus
dicit et plures quod nos sumus ultimus
finis omnium que sunt. hoc non dicitur
de angelo ergo etc. Item si optimum in u-
no genere est melius optimo in alio
et simpliciter hoc illo melius. sed op-
timum in genere hominis est melior op-
timo in genere angelorum ut patet quia
Christus ergo etc. Si tu dicas quod non in-
quantum homo sed inquantum deus. contra
de beata virgine que est pure creata
et super omnia angelorum. Item maior est
qui recumbit quam qui ministrat teste
domino luce xxii. sed angelus ministrat
homini. hebreorum i. omnes sunt admini-
stratorii spiritus ergo etc. Respondeo dicendum quod cum
queritur de ordine spirituum rationalium
sive unitis ad corpus angelorum vel
separatis. de duplici ordine potest
intelligi aut de ordine quantum
ad finem. aut quantum ad naturalem dignitatem.
Si quantum ad finem sic dico quod sunt
pares. nam ad eundem finem scilicet ad
eternam beatitudinem immediate ordinantur
et eadem est mensura hominis que
et angeli. nec homo propter ange-
lum nec angelus propter hominem. tamen
sicut lex caritatis stat in membris
corporibus et hominibus invicem quod unum
membrum supplet indigentiam alterius
ut patet quia oculus videt viam pedi
et pedi. et pes fert secum et ocu-
lum et in omnibus tenet unitatis
simplex contingit. Sic intelligendum est
in homine et in angelo qui sunt
unius ordinis superne. nam homo
habilitatem habet ad labendum fre-
quenter et possibilitatem ad resurgendum
angelus vero stans potentiam habet
in standi et carens possibilitate in
resurgendo. ideo angelus stans sustentat
hominem sive infirmitatem
humanam et homo resurgens reparat
ruinam angelorum. ideo quodammodo
angelus propter hominem et quodammodo homo
propter angelum et ideo in hoc ordine
pares sunt. Si autem loquamur de
ordine quantum ad naturalem dignitatem dico
quod simpliciter loquendo angelus est cer-
tus superior homine. nam cum ange-
lica sicut patet quod in libro septimo
loquendo nobilior est humana et in-
ferior quam consistit coniungende que
sunt rationes magistri quod angelus
naturali dignitate precellit hominem preter
primam ad quam solutum est. Quod
obicitur in contrarium quod nichil cadit me-
dium inter mentem et deum dicendum quod est
medium secundum dignitatem nature vel simi-
litatem convenientie. primo modo cadit
medium secundo modo non. Nam deus im-
mediate influit in mentem et ipsa
mens a prima veritate formatur
immediate. Quod obicitur secundo quod homo
tenet locum finis dicendum quod ad est

per quod reductus est aut ad supplendum
indigentiam sicut dominus per hominem
et valetus per peditem aut ad su-
scipiendum eius influentiam. Sic homo
perficit deum. Ergo ultimo non habet
bonum suum nobilius est. Ergo primo non
non. Et cum homo omnibus indiget
angelus nullo nisi deo. Ideo omnia propter
hominem non omnia propter angelum. In cu-
ius signum angelus creatus in principio
homo vero in die sexto. Ad quod dicitur
de optimo intelligendum est per se et
primo. Et nec beatitudo nec eius
creaturas angelus pervenit ratione nisi sed
nullo modo gratie. Ad quod ultimo dicitur
de ministerio id est nuncius patebit ad
plus tamen sufficiat dicere quod aliquis
ministrat dupliciter aut propter se sunt
regi et duo et filius nobilior aut
propter aliud sicut ministrat miles gar-
cioni regis et per hoc solvendum an-
gelus cum ministrat homini propter deum
secundum dividens patris et filius apparuerunt.

Consequenter secundo loco queritur
de modo distinctionis specierum angelorum ab
alia rationali et queruntur duo. Primo
queritur an differunt specie an tamen
numero. Secundo quid sit illud dicitur per
quam differunt.

Quod autem differunt specie videtur.
Quoniam differunt specie habent diver-
sas perfectiones specierum speciem. Sed homo
et angelus differunt specie rationalitate
alia dat speciem homini et alia speciem
fecerunt. Ergo et alia et angelus. Item
nunc sunt plura specie vel est con-
venire vel non facit ad conveni-
entiam alterius nisi convenientiam

per propagationem. Sed anime non sunt
nam angelus sunt conveniens nec an-
geli faciunt ad aliquam convenientiam.
Ergo etc. Si in vivis quod dicitur per ar-
gumentum de anima hoc verum est. Ergo
per facit ad equalitatem plus. Item plus
convenit sensibile et vegetabile cum non
sensibili et vegetabili quam cum non sen-
sibili et non vegetabili. Sed alia humana per con-
trarium est sensibilis et vegetabilis aliorum
non facit autem. Ergo cum differat specie
ab alia sensibili tamen et vegetabili tam-
en multo plus differt a specie angelica
qui nec est sensibilis nec vegetabilis.
Contra quod perfectio et complementum
ultimum est unius speciei ipsa sunt unius
speciei ad eandem beatitudinem ordinatur
homo et angelus que est visio et
fruitio dei. Ergo homo et angelus
sunt specie unius. Item quod dicitur ulti-
mus complementum est specie una ipsa sunt
specie unius. Sed dicitur ultimo complementa
anime rationalis et angeli est una
hoc est rationale sive intellectuale et
intellectum quod convenit sicut dicitur primo. Ergo homo
quiescit esse cum lapidibus intelligere
cum angelis. Ergo etc. Item quod op-
timum naturale est unum ipsa sunt unius
speciei. Sed optimum naturale homo et an-
geli sunt unum. Sicut dicit Bernardus
ad exemplum optimum ignem hominis et angeli
datum est. Ergo cum species attingit ad
optimum ergo etc. pro ad potentiam intel-
ligentiam notandum est quod circa hoc re-
flex sunt opiniones. Quidam namque di-
cere voluerunt quod ista nulla est
cum eius quidem ut actu anima dif-
ferunt specie. Unde propositio quod utrumque

sit in genere ut species. quoniam anima non est species. Sed species per se nec est in genere secundum rectam lineam ut species vel individuum. Sed a latere vel magis per reductionem sicut principia. ideo dicunt quod quamvis ista ratio est quod anima non sit species. Sed haec ratio potius est evasio ad hominem quam solutio ad omne. Nam ab aliis conceditur quod cum anima sit substantia et forma substantialis vel saltem forma sustinens in qua omnes aliae conveniunt vel in casu conveniat anima et angelus an sit ibi solum differentia accidentalis. praeterea anima separata spiritus est et substantia per se existens et per se subsistens accidentibus et secundum suum intellectum incorruptibilis. Secundo quod per se est substantia et recte in genere substantiae sicut substantia prima et angelus sicut testatur. Sed igitur de omnibus primis substantiis rationabiliter contingit quaerere vel utrum specie conveniunt vel differunt. patet quod haec est bona et recta. conclusio est secunda ubi probatum est quod anima et angelus si consideratur anima ut separata est, tunc specie est cum angelo. Sed differt in hoc quod accidit ad animas est aliqua validior similitudo sicut aqua cum aquis dicitur esse et eo quod movet eos est pertinere sequentiam in optimo et nobilissimo sicut est ostensum est in obiectis. Sed haec positio communiter non tenetur quia planum est humanum et angelum non solum specie differre. Secunda conclusio quod genere. ergo per se positio sine forma dans speciem homini ab angelo differt. Haec autem est anima. ergo differt specie ab angelo et hoc

melius patebit infra. Tertia positio est quod angelus et anima differunt genere sicut autem illa differentia quaerit iam. Haec autem propter quam ponit communiter tenetur est quod essentialiter differant et in genere substantiae. Unde concedentes sunt rationes credentes angelum et animam esse specie differentes eo modo quo licet dicere animam rationalem esse speciem nam proprie loquendo potius est forma specifica sive pars formae quam species. extensive tamen nomine potest species appellari. Secundo obiicitur quod perfectio angeli et hominis cum sunt specie. dicendum quod haec est perfectio in esse primo et in esse secundo. quarta perfectio in esse secundo est eadem. ipsa propter hoc cum non sunt nam lignum et nix sunt alba eadem albedine secundum speciem. Sed illud habet veritatem in perfectione quantum ad esse primum. hoc autem modo non est eadem vel generaliter perfectio. Quod obiicitur quarto differentia ultimo completiva est cum tunc dicendum quod rationale secundum quod est differentia animae et angeli differunt. nam rationale angeli est intelligibile sed rationale animae humanae est rationale. nam angelus namque est intelligens secundum intellectum simplicem et deiformem. anima secundum intellectum magis sensibilem et possibilem et per hoc patet solutio ad sequens. nam quamvis sit plus ratio optima mei et angeli. tamen ratio mea et ratio angeli est alia et alia. non igitur perfecte solum in actu sed secundum speciem et etiam

Secundo quaeritur quae sit illa differentia per quam angelus et anima differunt. dicendum autem dicunt

corporalitatis propter hoc quod est visibile. Vide-
tur sic: sicut se habet corpus humanum
ad corpus non visibile, sic se habet spiritus
humanus ad spiritum non visibilem. Sed corpus
humanum differt specie. Vivens corpus quod e-
nim ut vivit a corpore non visibili, ut corpore
a lapide, propter hoc quod invisibile est anime
vivificativum. Ergo etc. / Respondeo: esse visibile
convenit anime rationali. Aut ergo essen-
tialiter aut accidentaliter. Sed non accidentaliter
consistit, quia tunc esset corpus et anima non
faceret unum per essentiam. Ergo essentialiter
hoc convenit anime. Sed quecumque diffe-
runt in aliquo essentiali, differunt specie.
Ergo anima et angelus etc. / Ad primum simi-
liter: esse completum non habet nisi per id quod
est in toto. Ergo similiter cum anima rationalis
sit pars hominis, esse suum completum
consistit ut est pars hominis. Sed non
est pars hominis nisi per id quod est
~~in toto~~ invisibilis. Ergo in vivificatione ad
corpus consistit complementum anime. Sed per
id habet univocum essentialiter differre
sive distingui ab aliquo in quo
consistit eius complementum. Ergo etc. / Ad aliud:
vivificare est actus anime rationalis
quem habet in corpore. Aut ergo actus
essentialis aut accidentalis. Si acciden-
talis, ergo vita accidit homini,
quod manifeste falsum est, quia tunc acci-
deret ei esse animal. Si est actus essentia-
lis sive essentialis, ergo inest anime
rationali secundum quod est sua formalis et
~~completiva~~ completiva. Ergo si prius
accipis diffinitionem formalis et completive
unam, quod est formale
et completivum prius illud quo anima

natura est vivificativa corporis simul
illa differentia. Sed ex ipso natura est anima
unita corpori, quibus natura est corporis
vivificativa. Ergo penes vivificabilitatem
sumitur anime ad angelum differentia essen-
tialis specifica. / Contra: omnis differentia
specifica est per naturam, quia id unumquodque est differentia.
Sed unio sive unibilitas ad corpus
consequitur animam, quia dicit relationem
ad aliud, sine quo potest anima esse et
intelligi. Ergo unibilitas sive unibi-
le non est illud per quod differunt an-
gelus et anima. / Item differentia completiva debet
esse prima cuiuslibet unumquodque est differentia. Sed esse
unibile non solum anime rationali convenit,
sed etiam vegetabili et sensibili. Ergo non est
anime rationalis completiva differentia. / Item
differentia specificativa debet accipi per suum
id quod in re est optimum et ultimum.
Quod vero debet differri prius ad id quod est op-
timum in ipso. Sed esse unibile convenit
anime prius secundum se, sicut prius. Ergo prius id
differentia completiva non potest accipi. / Item
differentia completiva ita essentialis adhe-
ret quod eius opposita non potest inesse, vel
si inest, actu non inest naturaliter. Sed anima
rationalis sic est unibilis quod separabilis
et potest separabiles esse convenit anime per
naturam, et in hoc differt a vegetabili
et sensibili. Ergo est unibile corpori illo
potest esse specifica differentia per quam differunt
angelus et anima. / Respondeo: dicendum quod circa hoc
est triplex modus dicendi. Quidam enim con-
venit sunt assignare differentiam specificam
angeli et anime per comparationem ad corpus,
et eo quod movet eos. Hec fuit quod
differentia ultima completiva prius id quod

nobilior est in re debet accipi et
ideo volunt dicere quod anima et ange-
lus differunt quia angelus habet
intellectum deiformem ut volunt quia
non habet sibi species innatas et videt
aspectu simplici Sed anima habet
intellectum possibilem sine collatione
et inquisitione et hoc per naturam quamvis
sit de gratia. Sed 3us modus assigna-
di differentiam non videtur omnino sufficiens
primo quia differentie recte accipiuntur secundum
comparationem quam habent ad se non in
relatione ad deum respectu cuius pre-
dicta conveniunt. Amplius deiformi-
tas intellectus respicit potius intelle-
ctum non autem complexum de sua
creatione non procedit. Secundo quia
obtinetur per gratiam non est communis
institutionis. Sed deiformitas acquirit
intellectus per gratiam. Ergo haec in in-
tellectu humano non est aliena.
Ergo per hanc non differt angelus ab
anima. et quod plus est anima separata habet
modum intelligendi qui est angeli
et anima a deo habet species innatas sicut
et angelus et hoc totum quod ante-
dictum videtur dicere. Ergo prius haec es-
sentialis differentia non debet sumi. Alii
vero sunt qui conati sunt differentiam
invenire sumptam per comparationem ad in-
vicem. et quia non potuerunt invenire
actus differentes formaliter per quos
venirent in cognitionem dixerunt dif-
ferentiam. Sed invenerunt actus differ-
entes gradu et dignitate dixerunt quod
anima et angelus specie differunt propter
maiorem excessum in simplicitate
et bonitate naturae et iste excessus
incommunicabilis variat speciem quando

excessus ille est huius specie debi-
tum. sicut calidum in quarto gradu est
aliud specie quam calidum in primo
Sic dicunt esse in proposito. Sed
hoc valde dubium est quod angelus
sic excedit animam quod ex ipso excessu
differentia specierum fiat. Si optima anima
scilicet Christi nobilissima sit non tamen nec
excedit speciem humanam et propter certo
quod esset ibi excessus. propter ipsum non
debet sumi differentia specifica. quia ponere
videtur consequi differentiam specierum quam
quod ponere non restat dimensionem boni-
tatum gradus habent in nobilitate poten-
tiarum diversas species quae sunt natu-
raliter plus et minus quam alio et iterum
haec differentia valde generalis est et insuffi-
ciens esse videtur. quia si ita posset accipi
hic posset ratione rerum. Et ideo
tertius est hic modus dicendi quem
probabiliter quibus qui sumitur per com-
parationem aliae rationalis ad corpus huma-
num ex qua parte motor sit nobis
anima non solum specie animalis. Sed etiam
specie probatum et naturam et non solum ratione
locus quod indignitatis sed etiam per separa-
tionem quod nobilius hoc cum quod est naturae
convenit corporis humano sine coniunctione
corporis humani non dicit actum aliquem
talem nec potest actum ignobilem. Con-
decibilem actum non quia ratione illius
est anima forma corporalis. Non igno-
bilem quia ratione illius est anima
nobilissima formarum omnium et in anima
stat appetitus totius naturae corporis cum hu-
mana nobilissima complexione et orga-
nizatione quae sit in natura est organizatio
et complexio. ideo non completur nec

natum est complet. sed nobilissima forma
sine materia. Item ergo quo anima est immu-
tabilis, contra tali dicit quidam, corpora-
le respiciens, quod est nobilissima in
anima, et ita plus illud recte simili-
ter specifica dicta sunt quia differt anima
a natura angelica. Unde rationes ad hoc
inducte concedende sunt. Ad illa
que obiciuntur in contrarium patet respo
ex predictis. Ad cum dicitur primo quod dicta
debet esse forma, dicendum quod verum est, sed
dicta, illa que est de invisibile non
dicit primam relationem sed naturalem
compositionem que inest anime secundum primam
intrinseca, que posita sunt. Anima
per naturam sicut rationale, etc. hominis.
Quod obicitur quod dicta completiva debet
esse perfecta, dicendum quod verum est, non
est perfectum anime rationalis. Sed sic unire
corpori humano sic dicitur illud quod est anime
tale et nobile sic esse impetrat quod
est primum, et per hoc patet aliud. Ad
illud quo mediante anima perficit corpus
humanum est illud quo anima est anima
rationalis, et quod esse est plurimum aliarum
nobilium operationum. Sed respicit se
ipsam, scilicet cum perficit anima corpus
sic forma scilicet unitur ei. Quod
obicitur ultimo quod dicta essentialis ad-
heret, dicendum quod esse inseparabiliter adheret
separabiliter, quod apparet quod inest omnibus
non semper inest alicui sicut patet in ra-
tionabilitate et risibilitate et sic consimilis
veritas. Et rationalis anima similiter esse
non natura. Sed propter defectum nature ita
et quod in anima separatur. Hoc est in pe-
nam in peccati, et ideo separabiliter et
non sic assignatur differentia anime

sit unibilem esse. Amplius anima
rationalis eo ipso quod nata est perfice-
re corpus sit perfectivum et ordinatur
per naturam ad incorruptibile est incorruptibilis, et ex
ipso nata est separari ab hoc corpo-
re iam mortuo propter peccatum, et ita inte-
rius dicitur aliam dictam quam hoc quod
est de unibilem. Sed cum separatur quod
est illam, quod sic non est separatio nec pa-
rum naturam. Sic non est separabilitas in
aliquo nisi plus sicut unibilitas
per naturam, et ideo si ad potest esse dicta
anime, dicitur quod hoc magis sit una. Sed
quod per hoc nondum sufficienter. Iulius
cum dicitur clarissime pervenit ad
cognitionem forme specialis nisi a proprio spe-
ciei, et quod sit cognoscit sic nominat,
ideo dictas per naturam pones ut plurimum
nominat a proprio. Et sic patet quarta

In parte ista sunt dubitationes
circa litteram. Et primo queritur de
hoc quod dicit Augustinus et habetur in
littera. Anima bona est deus summe
dicitur cum sensum dicit. Nam si anima est
bona, ergo sinon creatura, deus non esset
bonus. Si dicis quod non est quia natura
quod non dicitur ibi anima sed anima. Tunc
obicitur est hoc quod bonitas dei aut
est ei sufficiens aut non. Si sufficiens,
ergo ponit effectum et illud quo ni est.
Sed non est deus de bonum, ergo ne-
cessarium sunt creature exire in esse
quod non voluntarium et oppositum notum
est in primo libro in textum de voluntate.
Et videtur male apparere in vestigio
cum est coincidentia cause ad effectum
cum quod creatura creature requirit cre-
aturam creatoris. Probo patens. Veritas

veritatem bonitatis bonitate quia
debet dici quod deus est summum. Et
hoc est quod omnia ad verum esse con-
currunt potentia sapientia et bonitas. Spe-
cialitas tamen esse potius attribuitur bo-
nitati quam aliis. Respondeo dicendum quod cum
in actu est ex concursu efficientis
et finis. Et finis movet efficien-
tem in hiis inferioribus et quamvis vo-
luntas dicatur id quo efficiens in-
gitur fini in hiis que intellectum
hinc est quod voluntas est causa inmediata
et ideo dicitur est et omnium in primo
huius quia bonum dicit rationem duplicis
cause scilicet efficientis et finis. Hinc
est quod bonum est eo quod voluntas
est in actu et ideo potissima ratio
producendi effectum et ideo verum attri-
buitur bonitati non per modum
comparationis vel appropriationis in re-
presentando. Secundo in causa vero
prima quia includit hanc. Si quod
bonum est deus vult se diffundere
et quod vult se diffundere vult crea-
turam producere et quod deus vult cre-
aturam producere vult creaturam esse et
ita quod bonum est summum. Respondeo quando
de hac propositione: Deus summum boni
summum. quia vel quod nos boni summum
per creaturam quod est quod Boetius de eb-
domadibus qui dicit quod summum bo-
ni patrie. Et si intelligitur summum su-
mum boni quia non est intelligendum
esse abstracta bonitate quod similiter
omnia intelliguntur veritatis bonitate
abstracta. Respondeo dicendum quod bonitas est
duplex in creatura. Una que est
ex forma dante esse, alia que est
ex forma dante bene esse. Prima est

bonitas specialis que non addit aliquam
formam novam creature sed solum rela-
tionem ad finalem causam quod ipsa compara-
tione dicitur aliquid adeo esse bonum et
quod illa comparatio ad causam creatam fi-
nalem est essentialis nec magis
esse relinquit nec potest relinquere. Hinc
est quod Augustinus dicit magis summum boni
summum. Ad illud quod quod dicit de Boe-
tio dicendum quod ipse vocat bonum per creaturam
id est bonum quod est absolute bonum non
quod dependet ad aliud. Hoc autem non nulla
creatura bona est sicut ex comparatione
et ideo participative nec sequitur quod acci-
dentaliter. Quod probatur quia est accidentalis com-
parationi bonitatis que est ex forma
dante esse quamvis sit accidentalis sim-
pliciter tamen est ex forma dante bene esse.
Ad illud quod obicitur quod non est intel-
ligere esse etc. dicendum quod illud quod attribui-
tur cum sim quod [illegible] potest dupliciter attribui
aut cum [illegible] aut precedit. Si
precedit sic est ita essentiale quod sine
ipso nec est nec potest intelligi. Sed si
aliquo modo consequitur non tamen cadit in
diffinitione sua potest quidem intelligi intel-
lectu apprehendente et intellectu semi-
plene resolvente. Sed intellectu plene
ad causas comparante non potest intelligi nec
intellectu illo maxime cum illud dicit
habitudinem [illegible] et relationem ad causam
sicut verum et bonum. Respondeo quando de hiis
causis quas assignat magister [illegible]
[illegible] rationalis. Dicit enim prime quod causa
est dei voluntas [illegible] quod est causa [illegible]
[illegible]. Et videtur quod utraque sit in [illegible]
prima cum [illegible] ad omnia potest dari.
Respondeo dicendum primum peccatum quod nec esset
[illegible] vidit deum nec [illegible]
[illegible] quod si [illegible]

non fuit nisi [illegible] incorruptum sive cog-
nitionis prius dictum et magis videt sufficere
et bene sufficit quod cum cum sit dupli-
cia cognoscendi opera dei scilicet fide et intelli-
gentia ad soliditatem fidei sufficit
sive quod deus voluit ipse fecit nihil
velle nisi rationale. Unde in prima considerare
satisfecit fidei et hec visio in omnibus
fidelibus est fidelis et plene sufficit
ad soliditatem intelligentie reddit rationem
et cum non possit reddi ratio vel causa
ex parte dei reddit ex parte creature. et
hec est manifestatio divine bonitatis in
suo opere in quo debet se manifestare
illa scilicet per naturam exigentiam vel
ad suam gloriam et parte obie-
cta/reliquum et hec est efficiendi et
finalis etc. sufficienter et plene

d. ii. De angelica natura quo-
modo sit etc. Supra egit magister
de rerum productione in generali
In hac parte agit de rerum productione
in speciali. et quia triplex est creatura
scilicet spiritualis et corporalis et compo-
sita ex utraque ideo hic partes habet
tres. In prima agit de conditione spi-
ritualis creature. In 2a de conditione
corporalis creature ibi distinctione xii hec
de angelica natura etc. In tertia de condi-
tione naturae ex utraque composite scilicet hu-
mane ibi xvi distinctione Cum coniunctis
et de homine. prima pars habet du-
as in prima determinat quales an-
geli facti sunt ex prima conditione In
2a determinat quales facti sunt ex aversi-
one et conversione ibi distinctione v. post
conversionem [illegible] etc. prima pars habet
duas in prima determinat quomodo et ubi
creati sunt angeli in 2a vero quales

creati sunt ibi distinctione iii. Et ne omissum
est ubi angeli etc. Prima pars habet
duas primo enim determinat quando an-
geli creati sunt In 2a ii ibi distinctione circa
lam omissum est etc. Prima pars habet
iiii. In prima premittit prohemium
in quo agit suam intentionem. In 2a
vero movet dubitationem circa dura-
tionem sive mensuram vel mensuram
angelice conditionis ibi Querere in-
choatam mensuram etc. In tertia determinat
veritatem et confirmat ibi visus itaque
hoc esse tenendum. quarto vero et ultimo
veritatem predeterminatam et probatam con-
cludit et auctoritatem in oppositum deter-
minat ibi Simul quoque etc. In prima etc.
Ad intelligentiam huius partis in qua
queritur de mensura conditionis an-
gelice nature duo principaliter queruntur primo
de mensura eius in se. Secundo per com-
parationem ad mensuram corporalis nature
Circa primum tria queruntur. primo utrum
spiritualia habeant mensuram propriam
Secundo utrum habeant mensuram communem
Tertio utrum habeant mensuram simpli-
citer compositam sive stantem vel
successivam
Circa primum sic quod habeant propriam
mensuram. primo videtur per philosophum
libro de causis in perm[?] propositione dicit
rem cuius substantia et operatio est in eter-
nitate et rem cuius substantia et operatio
est in tempore et res inter. cuius substantia est in
eternitate et actio in tempore. Sed hoc non
potest intelligi de eternitate increata quia
de creata. et hanc distinguit a tempore
et ponit mensuram substantie spiritualium
et incorruptibilium. quod vero etc. Item
ibi omnis sapientia a domino deo est usque

ubi aliud eius. ergo eius dicit quod ca-tum. non separatam. ergo mensura non erit naturalis, sed spiritualis et hoc differt a tempore. unde Boecius de consolacione: qui tempus ab evo ire iubes. ergo tempus omne eius quod cepit ab alio differt ab evo. Item dicit Damascenus de divinis nominibus in capitulo de evo: proprietas eius est antiquum inalteratum simul totum esse mensurans, tempus vero in alteracione alter et aliter se habens. ergo si ita non se habet sic et aliter sunt et semel est eadem mensura temporis et evi. Sed evum est mensura duracionis perpetue et talis est natura angelica. ergo etc. Item sicut se habet unitas ad distinccionem ita unitas ad duracionem. sed in spiritualibus non solum est [illegible] unitas distinccionis secundum speciem verum etiam eius mensure. ergo pari racione et esse angeli mensuram duracionis habet. Sed non tempus, cum non valeat nec mutetur. ergo aliam mensuram propriam. Item omne quod habet esse limitatum actu habet mensuram per quam fit cognicio eius limitacionis. sed tale est esse omnis creati. ergo etc. aequiparatur ut prius. Item mensura duracionis respicit modum durandi. Sed spiritualia habent modum sue duracionis differentem a corporalibus maxime a mutabilibus, cum durent perpetue et immutabiliter. ergo aliam mensuram habent mensuralem. Contra Augustinus ad Orosium: Deus movet spiritualem naturam per tempus, corporalem vero per locum et tempus. ergo spiritualis nature mensura est tempus. Item Beda in principio super Genesim: primo creata angelica natura, prima materia, celum empireum et tempus. Si ergo tempus fuit prima mensura, ergo aut

spiritualia in principio non habent mensuram, aut non habent aliam a corporalibus, aut Beda fuit insufficiens in illa enumeracione. Item [illegible] videtur unus est locus qui est [illegible] visibilium et invisibilium ut empireum. ergo si mensura que est tempus et motus(?) [illegible] quam locus, ergo videtur quod unum sit tempus in quo sunt spiritualia et corporalia. non ergo habent propriam mensuram. Item sicut idem est unus quo mensurantur [illegible] et homines, sic idem est unus quo mensurantur angeli et homines. Si ergo spiritualia non habent aliam mensuram distinccionis quam corporalia, ergo nec aliam mensuram duracionis. Item homo beatus et angelus mensurantur eadem mensura quia ambo beati. Sed homo beatus habet idem esse quod [illegible] non beatus. ergo et eandem mensuram. ergo eadem mensura mensuratur homo viator quam angelus. ergo et quelibet natura corporalis. non ergo habet mensuram propriam. Item per impossibile si habet mensuram aut est substancia aut accidens. non substancia, ergo accidens. Sed accidens in quo genere? non nisi in genere quantitatis, non discrete, ergo continue. Sed non est linea nec superficies nec corpus nec locus. ergo vel est tempus ut motus(?). ergo vel angelica natura nullam habet mensuram, aut si habet non habet propriam.

Respondeo dicendum quod cum queritur utrum angelica natura habeat mensuram propriam diversam a tempore, distinguendum est, quia aut loquimur de mensura spiritualium secundum esse quod non mutatur, aut secundum affecciones. Si ergo de mensura loquitur que respicit esse et quod de eius [illegible] consuevit ab antiquis doctoribus responderi.

si autem loquamur de duratione in genere me-
sure aut in genere entis si in genere
mensure sic oportet ponere tantum sicut
ostendunt auctores et rationes ad hoc in-
ducte. Si vero loquamur de duratione
in genere entis sic triplex fuit opinio
Nam quidam dixerunt quod sicut locus et
superficies sunt idem per essentiam diffe-
rentia solum comparatione sic idem est nunc eui et
nunc temporis sola comparatione differens
nunc enim respicit substantiam rei secundum al-
terum modum quantum ad esse [illegible]
est immobile comparatum autem ad [illegible] est
mobile et primo non mensurat nec eui
secundo non nunc temporis ita quod idem est nunc
huiusmodi comparatum sicut idem ultimum
spatium ad corpus ambiens est super-
ficies comparatum ad corpus ambitum
est locus. Sed illud non potest stare quia
tunc ultimum celi [illegible] ille due compara-
tiones non sunt incompossibiles sed nunc
temporis et nunc eui habent proprietates incom-
possibiles tunc idem. Nam sicut dicit Aug.
in li. lxxxiii q. hoc est nunc eui est
stabile illud est nunc temporis est flu-
xibile sed impossibile est idem unum et idem
et secundum idem simul moveri et stet
Ideo est 2a positio quod ipsum nunc sequitur
essentiam [illegible] sic igitur ma-
in omnibus est tantum per essentiam diffe-
rens per esse sic nunc temporis et eui idem
est per essentiam non sicut [illegible]
sed ad modum [illegible] idem per essentiam
differens autem solum quantum ad [illegible]
[illegible] possunt quod cuiuslibet rei quiditas
mensura tantum per essentiam mensurat
sed [illegible] illud [illegible] est intelligibile
omnium enim esse stabile et quietum
respiciat quod quantum [illegible] materia

a forma perfecta et hec mensura non
respicit ipsum esse actuale et modum
essendi completum vel [illegible] cum non
possit sic accipi quod preter [illegible]
sit de tempore. Omnis quoque modi durandi
essentialiter et formaliter differunt hinc [illegible]
patet etiam quod mensuram [illegible] et ideo est
tertia positio quod spiritualia habent mensuram di-
versam a tempore non solum in genere men-
sure verum etiam in genere entis et hoc
non solum comparatione sed etiam secundum speciem
et formam. Primus autem sit de du-
ratione in genere entis durationis secundum
modum mensurandi nemo est qui ne-
gare possit et hoc sufficit quoniam pre-
senti materia continere [illegible] spiritualia
habent mensuram diversam a corporalibus
quoniam [illegible] sic. Sed si queris que
sit illa respondendum est secundum doctores et
philosophos quod de eternitate [illegible]
[illegible] continuitas [illegible] accipi pro me-
[illegible] et cum frequenter accipitur pro [illegible]
nomine [illegible] continuitas appellatur
Sic respondendum est si queratur de men-
sura que respicit ipsum esse spiritualis
creature [illegible] immutabile et [illegible]
Si autem queratur de mensura angelicam
affectionum [illegible] illa sit a tempore diversa
sic habet questionem. Tunc autem planum
est quod illa mensura que dicitur [illegible]
[illegible] affectionum non mensurat
[illegible] angeli ad [illegible] cum enim
solius esse [illegible] mensura est
[illegible] est [illegible] sic ostendunt rationes
quod [illegible] non spiritualia habent mensuram
[illegible] temporis et [illegible]. Quarto obicitur quod
spiritualis natura mouetur per tempora iam patet
responsio hoc enim dicit quantum ad affectiones

non quantum ad esse / Et obicitur de
interiori primo tamen dicendum quod nomen temporis
extenditur ibi ad mensuram omnis
durationis cuius est ponere principium
vel valde large accipitur cum et com-
prehendit ut melius patebit / Et
obicitur de loco non valet quia locus
corporalis non est mensura spiritualium
temporis eam continuat / cum autem me-
suret et conformatur spiritualibus ideo non
valet quod unum locus continens omnia
quod unum tempus mensurans omnia.
Si queratur a me unde hoc dicendum
quod angelus non habet durationem sed
non habet extensionem et ideo licet me-
suram durationis non extensionis.
Et obicitur de motu dicendum quod non est
simile quia non est modus distinctionis
in spiritualibus et corporalibus sed non est
idem modus durationis ideo eadem
est simpliciter specie mensura distinctionis
non sic eadem mensura durationis / Et
obicitur de homine beato et angelo dicendum
quod mensura consimili mensurantur scilicet eo
quod consimilem habent modum durandi sed
homo viator non mensuratur consimili
mensura quia tempus habeat idem ce-
lum modum currendi et durandi
aliud et mensura non tamen esse sed eius
modum durandi respicit / Quod
quaeritur in quo genere sit mensura
angelice durationis dicunt aliqui
quod non est quantitas nisi quantitas virtutis
et ideo non est in genere quantitatis proprie
sed si vere mensura est quod non est
quantitas vel / Ideo dicunt alii quod est
in genere quantitatis sed proprium eius dicitur
esse mensuram durationis a parte ut dic-
tum est difficile est assignare et ideo

sanius est dicere quod sicut tempus est communis
in creaturis spiritualibus quantum ad af-
fectiones suas originales licet considerationes proprias
ad illud non condescendit / sic et men-
sura potest differens esse ab aliis quantitatibus
licet de illa non loquatur philosophus quia
mensuras rerum inferiorum determinare in-
tendebat nec potest ex hoc in ipso insuf-
ficientia et si est ponatur non esset preter
hoc a veteribus tamen aliquantulum
discedentibus

Secundo quaeritur utrum spiritualia
omnia habeant mensuram unam
per eternitatem et hoc est quaerere utrum
sit unum evum omnium eviternorum. Et quod
non dicitur de deo non ipse est eius
eternitas quoniam plura sunt eva aliqua per
multiplicitatem eorum quod unum per se ergo
per diversitatem sunt eorum / Item om-
nis actus venit ab uno subiecto
sed non est ponere unum subiectum omnium
eviternorum quia quaedam spiritualia non
habent aliquid quod ad eorum aspectum men-
surentur ergo non est ponere eum esse
unum / Et aut magis cum habeat ta-
le subiectum quod sit extremum spiritualium
hoc apparet quia illud habet excellen-
tiam et influentiam et corruptionem
respectu eviternorum sit primum mobile respectu
temporalium sed licet respectu spiritualium spiritua-
lium inferiorum non potest hoc per dis-
currentem per singula ergo et cetera / Item cunctis
aliis corruptis possibile est unum
angelum remanere cum non dependeat
ab aliis et si remanet in
esse completo habet mensuram quantitatem
suam esse et hoc est eius ergo rema-
net eius quamvis angelus remaneat

et totum remanet et perfectum, ergo quot
sunt angeli tot eva. Et evum est ne-
cessaria rei perfecte et mensura durationis de
esse sive de forma. Sed cum evum ma-
xime consequitur esse completum tamen illud
non sit unum modo. Sed ubi esse videtur
quod evum sit tantum unum simpliciter. Contra
hoc arguitur a simili sicut se habet tempus
ad temporalia, ita evum ad eviterna. Sed
tempus est unum quod mensurat omnia
temporalia sicut dicit Anselmus et philosophus. Ergo
similiter unum est evum quod mensurat omnia
eviterna. Et hoc videtur a maiori.
Maior est varietas et difformitas
in rebus mutabilibus quam in rebus
immutabilibus. Sed ergo mutabilia omnia habent
unicam mensuram per continuam mensurari.
Ergo multo fortius eviterna. Et hoc videtur
a causa. Quoniam causa multiplicationis est quare tempus
unum sit esse quod primus sit actus
tamen est mensura quod sit locus et quia
non est actus situale. Sed hoc totum
invenitur in evo. Ergo etc. Et si plura
sunt eva aut ergo simul aut successive
non quod tamen in quolibet sit continuum
a parte post. Nec simul quia que sunt
simul sunt in eodem instanti. Ergo
si eviterna sunt simul in eodem nunc
evi. Ergo si evum eviterni est unum
nunc ergo unum evum per consequens. Pro
ad hunc quomodo intelligentia sententie
est qualiter intelligitur unitas in
hoc. Dicendum autem quod aliqui doctores quidam
tentaverunt unitatem temporis accipere
sicut quod actus est quoddam corpori
ad subiectum. Sed cum ibi [illegible] con-
tinuum et appendiciam. Dicunt ergo

aliqui quod tempus est unum ratione subiecti
in quo primo est et per se quod re-
moto remoto et tempus. Unde dicunt
quod tempus est unum quia est in primo mo-
bili, cuius motu cessante cessat et
tempus. Sed iste non sufficit dicere quia
sicut dicit Anglicus si cessaret motus
primi mobilis adhuc posset moveri
rota figuli et posset quis mensurare
ille motum. Ergo non tantum est ibi unio
et in aliis rebus mobilibus. Item
tempus est in affirmationibus et negationibus
sicut dicitur hic quod non subest motui
celesti sicut vult Anglicus et ideo di-
xerunt alii quod tempus est unum ratione
subiecti in quo primo apparet. Sed cum
tempus sit mensura motus
et motus iste sit continuus et [illegible]
sit in re motus vel motu in qua
est prius et posterius, sive actualem
vel imaginatum sit a parte ante sicut vult
Anglicus et philosophus. Tunc ad omnes motus
et mutationes nunc aspiciendo ad men-
suram primi mobilis, scilicet diem, an-
num et hebdomadam. Voluerunt dicere quod unum
est tempus ratione subiecti in quo primo
apparet quia et si omnia haberent proces-
sus non omnia manifeste mensu-
rantur per mensuram motus regularis
et etiam nobis notissimi, scilicet motus mo-
bilis primi. Sed illud non sufficit
quia dicit philosophus de celo et mundo quod si essent
duo mobilia prima adhuc unum esset
tempus et tunc non posset dici unum
ratione subiecti sub quo primo esset nec
in quo primo appareret. Tamen rationem
esset capere primum et evidens nec
ratione actus. Quia tempus non est numerus nu-
merans sed numeratum ut patet

volt et tempus est dispositio rei que non
fecit alicui, et ideo dixerunt tertio
physicorum quod unitas temporis sumitur
ab unitate subiecti a quo causatur subiectum
aut a quo causatur est materia
inter omnia et ita inter ens in potentia materia
inter est in acquisitione forme mutationis
eius est ens in potentia et ideo ipse
maxime inter omnia a causa se tenet
plus cum materia. Sic igitur non una est
per eandem differentias per esse una
unitate unius sicut nec singularitates
sed medio modo sic et tempus
in omnibus temporalibus et si queratur
unde est hoc quod tempus sit unum
cum tamen motus sint varii, dicimus
quod motus differunt per esse, ad quod est
motus respicit motorem et mobile
et tamen tempus autem respicit tantum
durationem variam et successivam que
venit ex potentia rei mobilis, et quod motus
non rei durationis quilibet est et
materia illa quam fundatur est una non
ideo tempus non tamen est unum sed in
omnibus temporibus. Immo est continuum
ad eandem unum non differens per
esse. Sic possunt omnes sapientes
qui ita ponunt materiam sicut locuti
sunt aut quod aliquis ponat non sic est in
aliis quantitatibus cum omnis respiciat
autem materiam. Dicimus quod omnes alie per se
esse in complexo habent in materia. Nam
sunt in materia dimensiones interminate. Sed
esse completum respectu est a materia existente
sub forma. Tempus autem hoc
esse ex hoc quod materia tendit ad formam
ut hoc quod causatur a motu qui
est endelechia entis in potentia et ideo
tenet se maxime ex parte materie et ideo

nimie distinctio nec dico quod tempus
sit in materia abscisa, propter hoc esse communi
ergo xii conclusionum. Propter non est ve-
rissimum aliqua in materia nisi cum in ea
est aliqua forma, sed quamvis sit in materia
que est sub forma et ab ipsa causatur
magis tamen causatur a materia ut tendit
ad formam et hoc est in materia ratione sue
potentie simpliciter. Huic applicando modo
visi sunt aliqui veritatem in eius pa-
rere, primo ratione subiecti in quo pri-
mo est posuerunt eius ordinem in in-
telligentiis secundum convenientiam virtualem
sicut in visibilibus est ratione convenientiam
localem et tempus in primo mo-
bili fundatur sicut causa est in prima intel-
ligentia que continet alias contin-
net et in alias influit, sed ista po-
sitio est sine ratione primo quod omnis intelli-
gentie incorruptibiles sunt et filiatur
sicut in sequenti ratione dicetur, secundo quia
assignatio intelligentiarum tunc dependet
ex deo, tertio quod si illa intelligentia
destructore tunc subiectum eius
periret et possibile sunt illam perisse
immo forte creditur aliqua contra quartam
esse generaliter Parisius et Anglicorum, et ideo
alii conati sunt assignare unitatem
ratione subiecti in quo primo apparet
hoc quod est celum empireum in quo
non cadit variatio. Immo omnino
perpetuum est, sed nec illud sufficit quoniam
immortalis et immutabilis per primo est
in scientiis specialibus quam celestibus
que sunt dignioris et dignius non
habet mensuram per aspectum ad minus
dignum, et ideo temptaverunt alii capere
ex parte celi qui dixerunt quod
duratio ex parte intelligentiarum

cotinuat et ssiuatur p durat istū
eurudam que qm vna est ē
etiā cum mensurans ipsum. Sz nec
illud pt stare qm iste mensura illa
aut actiue aut passiue intelligit
si de actiua no est aliud qm deus
et ita no hēt eius mensurans. Si
de passiua tūc sunt qlibet sint re-
cipientes, z ideo no eqtāt aliud
modū ni p vnitate. nā sic pus
dctm est de tpe. Sz multi negant
intelligentias hēre mām. Sed qnd
sit de hoc tn cum respiciat esse
actuale z esse stabile. Sz tps mām
pt in po. et ideo sic vnitas tpis
qformat m. dicit vnitas eui co-
formatur forme. no magnitud forme.
magnitudo hec. vel illa. Sed m-
agnitud numeralis vn sic linea in
corpibus qntitus diuisis pōt cadē
spē. sic euū hēt vnitate vlis no
vnitate qm hēt tpus. et qrebende
sunt rōnes pbantes no ee vnū
euū cuiuslibet. Sz intra. Sed qo d-
sic se hēt tpus ad tpalia et. dicendum
qp non est sile. qr hic tpus qntum
est de se respiciat variacōm et
motū. qsequtur ipa qrore ē me-
sura. rōne illius pncipii p quod
sunt eua in po. et qr illd minus
dicit esse p actuaciō. ideo z tpus.
euū aut de sui rōne pncipaliter respicit
esse coplet et stabile z lo ma-
gis respicit firmā z ideo no hēt
ni vnitatē vlitatis sine desine-
intate sicut et alia actua. Sed
arguitur a maiori qp tpalia hēnt
vnaz mensuraz. iam pat quia

non est locus a maiori. qnia illa
vacacio rōne qua tpus dicit esse
in po respicit ipm male pria in
et ideo fallit rōde a distinctione
no sic est in euo. Sed obicitur qp
ipse hēt vnū. qr ē actus extrīsecus
non situatus vel situale. dicendum
qp verum est. ista cum no ē causa sz
magis illa que pdicta est. Sed
obicitur si sunt plura eua. aut
sunt. aut no sunt. dicendum qd sunt.
Et ad qd obicitur in oppositum. dicendum
qp esse sunt in dureacōe ē duple.
aut p mensure qntitatem aut p
mensure vnitatem z indifferenciam.
tunc aut qd petrus z paulus sit sunt
vel erunt. hoc pt dici p mensure
vnitatem z indiam. et ideo no sequitur
qp si eua cuiuslibet sunt sunt. qp
sunt vnum

Tercio queritur vtrum spiritualium
hēat mensuraz pmanētem aut
successiua z quod pmanētem carē-
tem priori z posteriori. vi. primo an-
celmus. deinde rōne z auctē sic
augustinus. xii. de ci. dei immortalitas a-
gelorum no transit in tpe nec est pre-
terita ita qp iam no sit nec futura
quasi no dum sit. ergo tota est simul. ergo
pmanens no succedens. Item aug.
di. lxxxiii. questionum. Si pus tpus staret
et no succederet in pñti esset et-
ternitas. Sz no ret hec esset eternitas
mensura. ergo esset eternitas tota. z hec
est euū. ergo euū hēt ee no successiue.
Item. Et persistus in fectionis non
differt esse z posse. qr po ē in suo
toto actu. ergo nichil expectat. ergo
totum simul. ergo nulla est ibi suc-

cessio vel posterius. Item ratione sic
mensuratis debet adequari sibi, ergo sibi
simplicioris mensura debet esse simplex
sed spiritualis est simplex, ergo
et eius mensura. Sed cuius mensura
est eius ergo simplex est, quia non habet
prius et posterius successivum ad prius
et posterius permanens est in sola
magnitudine, sed ipse caret priori et po-
steriori permanente, caret et successio-
ne; talis est angelus, ergo etc. Item ubi
est prius et posterius ibi ratio cadit
aliquid novum quod de posteriori sit
prius, et per hoc lapsus in praeteritum
et ad in vetus. Sed in perpetuis
non est aliqua innovatio nec inveteratio,
ergo nec successio. Item ubi est
prius ibi est aliqua expectatio re-
spectu eius quod posterius est, et nondum
habitum est. Sed in beatis perfecte
nulla cadit expectatio, quia etiam
auferuntur omnes fides et spes et habent
omnes quae habituri sunt, ergo nullo
est ibi prius et posterius. Contra Augustinus
ad Marcellinum: Hic deus est qui non
novit fuisse vel futurum esse; omnis
ergo creatura in suo esse habet praeteritum
sive fuisse et fore, ergo habet in sua
duratione successionem. Item angelus in
Psalmo: Et tamen illud verbum dicit
hic Dominus regnabit in aeternum et ultra;
hoc dictum est non quia per aeternitatem
sit ad, sed quod dei aeternitas quae to-
ta simul est excedit aeternitatem creaturae
quae non est omnis tota simul;
ista est sua, ergo ibi quod prius. Item
ratione eius: unitas angelica differt
ab unitate divina, ergo simplicitas

aeternitatis increatae. Si ergo hoc verum
est, ergo habet tempore aliquo modo. Sed
tempus in duratione ponit prius et
posterius, ergo etc. Item hoc ipsum videtur
quod mensura durationis angelicae non
est ipse angelus: unus differt ab an-
gelo sicut mensura a mensurato; sed
mensura secundum veritatem est in genere
quantitatis et talis est divisibilis, ergo est
habens partes, ergo etc. Si dicas quod est quan-
titatis per modum sicut punctum, contra
punctum non est complete ratio men-
surae, sed est principium mensurae, cum di-
catur et forma est mensura; non potest esse
sicut punctum. Item angeli duratio est
infinita, si ergo est tota simul actu,
ergo aliquod creatum est actu infinitum;
sed hoc est impossibile, ergo etc. Item in
eo quod habet totum esse simul idem
est fuisse et esse et futurum esse; sed
quod sunt impossibile est cogitari non
fuisse, quod intelligitur fuisse, ergo si
in aeternis idem est fuisse et fore,
ergo impossibile est cogitari non fore; hoc
autem falsum, quia hoc est proprium solius
dei, ergo etc. Item si totum esse simul est,
ergo non differt esse et fuisse; sed
quod nunc est fuit, et si fuit est; sed
deus non potest facere quod fuit non
fuisse, ergo non potest facere eius durationem
non esse; sed hoc manifeste falsum,
ergo etc. Item si totum esse eius
simul est et tota duratio sine priori
et posteriori, ergo non est ibi magis
longum et minus longum, ergo aeva beati
Petri nec prius nec secundum durationis fuit
in gloria quam aeva beati Francisci.
Sed ergo hoc manifeste falsum est, ergo etc.

Respondeo dicendum quod circa hoc sunt duplex o-
pinio. Quidam enim dixerunt quod e-
vum est totum simul sicut et illud
quod mensurat, scilicet esse rei eviterne, et
eius duratio est tota simul non habens
successionem prioris et posterioris. Unde
dixerunt eum non esse proprie quantitatem
sed in genere quantitatis esse solum
per reductionem. Unde simplex est ex e-
sione. Sed tamen quantum est de sua vir-
tute et a deo ipsum quod sua vir-
tute recedat omne esse reale ad
[illegible] continuationis [illegible]. Nam
sicut eternitas simplex est quantitas ad quantitatem
molis. Sed per suam virtutem et
simplicitatem est in spirituali parte sui cor-
poris, sic in proposito intelligendum est. Sed
sicut in corporibus tactu est signum po-
nat enim omnino simpliciter ponet quod
hoc non esse realiter nec suam ponet
et durationem continuam actu infinitam
et durationem totam ponet a deo en-
tem quod nec deus destruere nec in-
tellectus possit aliquid, non esse ipsum
omnia omnino sit non intelligentia
sicut contradictionem ponit non esse realem
nec intelligibilem, et ideo ali-
que autores aliud videntur so-
nare, est alia pro probabilior et
intelligibilior quod in evo est ponere
prius et posterius et est ponere aliqua
successionem, aliam tamen successione quam
in tempore. In tempore enim est successio cum
variatione et prius et posterius cum
innovatione et renovatione. In evo
enim est prius et posterius quod dicit du-
rationis extensionem, quod tamen nullam dicit
variationem nec innovationem, et per

hanc distinctionem ad omnia obiecta in
contrarium facile est solvere si quis
eam intelligat. Ad 4 si forte quere-
retur quomodo potest esse prius et posterius
sine motu alterius esse, dicendum quod sicut
videmus quod aliter procedit fluminis
a fonte, aliter radius a sole. Sic
in proposito videndum. Nam rivulus
sic procedit a fonte quod semper no-
va aqua venit, non eadem; radius
a sole quamvis procedit non tamen semper
novum aliquid emittitur. Sed quia
quod emissum est continuatur, unde solis
influentia non est aliud quam continua-
tio. Aliter in motu et in esse rei
mobilis aliqua proprietas habita amit-
titur vel non habita acquiritur.
Sed in esse rei eviterne quod primo
datum est per continuationem dei influ-
entiam continuatur, nulla enim nova
natura est actu omnino nec aliqua est
eius cuius. Unde quamvis indiget divina
virtute cooperante, licet esse totum
habeat simul, tamen continuationem esse talis
non habet simul, et ideo non est ibi suc-
cessio sine aliqua innovatione vel de
novo [illegible] absoluta. Sed est ibi
vera duratio, respectu cuius eviternum habet
esse in prius et posterius quodammodo, ac per hoc habet
successionem. Unde licet deus qui est
actus purus actu est infinitus et totum
esse et perfectionem sui habet,
huius visis satis de facili solvuntur
obiecta. Ad 4 cum obicitur de preterito
et futuro et de instanti, dicendum breviter
quod intelligitur de istis ut dicunt
variationem. Ad 4 obicitur quod non differt
esse et posse, dicendum quod verum est

de posse ad esse quod non differt .i. quod
non distat motus eius et tempus fi-
at distare. In solo autem eternitas vere
est quod fio omnis sit actus non in ali-
qua cadencia. Contra obicitur quod secundum sim-
plices perfectas non potest esse compositio quod
quod verum est si illa perfectio habet
compositionem priorum sunt eorum. Sed
autem non est sic ymmo de eius immensitate
est ut ille sic ewum de qua dicitur. Et
ita bene potest esse in simplici ut in
composito. Homo tunc quietem habet
duracionis eius unius mihi sicut et
unius mentis. Contra obicitur quod prius et
posterius reducuntur ad permanencia. Dicendum
quod verum est quod ad permanencia reducuntur.
Sed non oportet quod ad prius et posterius
permanencia. Exemplum eius durationem
autem continuam et aptitudine simplex est.
Sic duratio angeli ergo prius et po-
sterius in rebus permanentibus non
faciunt alterius et hoc. Contra obicitur
de novo et veteri iam patet quia
nichil est ibi alteracionis omnis
est cemento duracionis absque
omni alteracione absolute perfectionis
verum eius est dicere quod domini sunt
alia peccati nunc quam quando in gloriam
introiit. Sed non ita est ita deus
non eius dominus duravit hodie
quam ante heri. Contra obicitur de ex-
pectatione dicendum quod sic est successio
non per novi acquisicionem. Sed per sui
dati ultimam actum sic ewum est expe-
ctacio nec novi habendi. Sed quamvis
per hoc non quod iam habet et etiam ipse
se habiturus ideo potest dicere tenendo
et apprehensio quam expectacio est
patet idem

Consequenter queritur de mensura
substancie spiritualis in comparatione ad men-
suram rei corporalis de qua tria queruntur.
Primum est utrum eum precedat
tempus aliquo prioritatis genere. Secundum utrum
sint eum et tempus cadat mensura me-
dia. Tertium utrum res spirituales
et corporales sive eviterne et temporales fu-
erunt sunt concrete

Ostenta primum sic. Et quod eviternitas
sit prius tempore ostenditur per
boecium de consolatione loquens ad de-
um. Cum tempus ab evo ire iu-
bes. Sed tempus ire ab evo non potest
intelligi vel locale tale vel du-
racionis vel excellencie quod desinit
ab evo. Ergo videtur quomodo intelligitur
quod eum sit tempore prius. Item omnis mo-
tus et mutacio ad unum reducuntur
tamquam ad prius. Ergo et mensura rei
mobilis ad mensuram rei immobilis.
Ergo et tempus ad eum tamquam ad prius
prima quia nulli facile est vera. Quod
omne plurale ad simplex tamquam ad
prius reducitur et 2a quia tenet per
racionem proportionis quod sicut se habet men-
suratum ad mensuratum sic mensura
ad mensuram ergo. Item a priori et poste-
riori in magnitudine causatur prius et
posterius in tempore ~~ergo per naturam prior~~ mo-
tu et a priori et posteriori in motu
causatur prius et posterius in tempore. Ergo per
naturam prior est magnitudo et mag-
nitudo esse quam sit ante tempus. Sed ante
spirituale primi corporis mensurat evo.
Maius ubi tempore. Ergo evum prius est tempore
Item evum fuit a principio creacionis sic
et angeli. Sed tempus cepit ad mo-
tu primi mobilis qui incepit ut
dicitur die quarta vel saltem in die

quia antequam diem non potuit ergo cum duratione precedit tempus. Contra beda dicit quod inter ea que sunt primo creata et inter illa creatur tempus. cum autem non creatur inter primo creata et sunt eternum ergo possibile. Item Ric. de sancto victore dicit et accipit ab aug. quod omne quod cepit cepit cum tempore. sed eum cepit ergo cepit cum tempore. sed quod incepit cum tempore non antecedit tempus duratione sed potius consequitur vel concomitatur ergo eum non fuit esse ante tempus. Item tempus est mensura immutabilis. sed eum est mensura esse stabilis et fixi. ergo cum ante esse eternum precedat ipsa creatio que est immutatio ergo tempus ante eum. Item tempus est quod imperfectum est. deinde quod perfectum est. sed tempus est mensura sui esse imperfecti quod est esse in potentia et non secundum esse actuale et completum. ergo tempus prius natura est quam eum. Solutio de ordine temporis ad evum et cetera. dicendum quod tempus accipitur continue quadrupliciter in scriptura sacra. scilicet communissime. communiter et proprie et magis proprie. Communissime tempus dicitur mensura cuiuslibet durationis creature per quem modum accipitur a beda cum dicit quod inter ea que sunt primo creata inter que creatur tempus. Communiter sic accipitur dicitur mensura mutationis cuiuscumque sive illa que est de non esse in esse sive illa que est de esse in aliud esse et cetera. accipitur id quod dicit Ric. quod omne quod cepit cum tempore cepit et hoc dicitur in glo. in principio gen. Tertio modo accipitur proprie et dicitur mensuram variationis successive. sive sit successiva successione regulari et continua sive non et cetera. dicitur angelorum

ad operationes assistentes vel angelorum mensurant tempore et omnis variatio rerum. Quarto modo accipitur magis proprie et dicitur mensura motus sive variationis successive et continue et regulariter secundum regulam motus ordine sphere et consequenter accipi a philosopho. Et ista est quarta temporis acceptio. Cum ergo queritur de ordine dicendum quod si tempus accipiatur primo modo sic includit eum et tempus ad eum nullus est ordo. Si autem secundo modo sic tempus precedit eum secundum rationem intelligendi sicut creatio esse eternum. Si autem tertio modo eum et tempus simul sunt duratione sed eum prius est dignitate. Si autem quarto modo sic eum precedit tempus et duratione et dignitate quia lapsis in magna parte sed quod philosophus et obiectiones adducte pro magna parte solvuntur. Ad obiectionem quod eum precedit tempus intelligitur vel tertio modo et ita precedit dignitate. vel quarto modo et ita duratione. Ad 2 cum obicitur quod precedit [illegible] dicendum quod id non oportet. nam cum horum mensurat quod ab illa sed a deo procedente utrumque indivisibile scilicet nunc evi et nunc temporis. Unde quod dicit tempus currit ab eius hoc dicitur quia differt ab illo et deficit continua deperditione sed in evo est fixio sine deperditione et novi acquisitione. Ad 3 dicendum de reductione ad immobile dicendum quod verum est ex parte mobilis et illum non oportet esse creatum et aliter erit mensuratum oportet esse creatum et ideo non oportet tempus reduci ad eum sicut ad primum. Ad 4 quod obicitur de priori et posteriori magnitudine motus temporis dicendum quod non

ratur a priori et posteriori magis mo
tus et pertinus in motu vel tpe n
sim qd magnitudo illa est mobilis
ct set mensurari p tunc tps ro
cui Nam sicut tpus mensurat mo
tum sic tunc tps mensurat ipsum
mo tel magnitud mo le Quod vlt
obicit patz qz precedit in spatii acce
ptione tps / patiencs vero ad qtu
precedunt de h tpe sim pma acce
ptiam vel 2am sicut patz aspicien
ti excepta vltima que accipiatur
a quantitate ipsius ad prsm ad
quam 2udeunt qz nuspiam precedit
prsm vltra est vbi sunt tria rem
sed tria diuisa est cuius et idea pot
pt argum ipsum ad propositum p id
medium

ad o^m

Secundo quiritur vtrum ait tps
et eum sit aliqua mensura me
dia Et qd no videtur primo p phm
qui diuidit sicut mensuras in
li^o de causis dicit qz aut rem cuius ssa
et actio est immobilis eternitas et secun
dum ssa et actio est in motu mensura
tps Si go oia ssa creata ad ali
quam istarum est reduci et ad has
mensurandas sufficit tpus et eum
go zc / Item videtur p dnom
de di no prectas cui est esse sine
alteratione Et sim totum mentem tps
vo qd in alteratione alit et alit se ha
bens / media vero euum que ille
secundum eius illud tpe participat ergo
omnia que sunt vel totalit euo
vel totalit tpe vel ptim euo p
tim tpe mensurantur go no est tria
mensura alia ab his / Item omne
creatum aut est stabile et mobile
aut variabile et mobile Sed primum

mensurat euo sim tpe go medium e
medium int eum et tps / Item esse cor
rupti / aut est transmutabile aut intra
nsmutabile si est transmutabile sic mensurat
tpe qd est primum corruptibilis quia
sunt dystare qd est Si vo intransmutabile
sic euo go no est aliquid qd sit
aliqd tum mensurans pt hoc duo
Cont Aug super Genesim dicens no erit tps
nisi fit in factorie luminaria erant sign
ex tpe dies et annos cum sint sed no
solum erit eum si erant aliqua cor
pora vt herbe et arbusta go erit
alia mensura go zc / Item p diem
iudicii non erit tpus sim qz iurat
angelus in apocalipsi et erit successio
et variatio in tormentis que non
potest euo mensurari go nec e me
suram tiam ab his ponere / Item
in affectionibus angelorum est intusio
et variatio et ipsi sunt sub tpus sicut
de in li^o de causis go mensura illa
affectionum est supra tpus sz no pot
esse eum cum in euo non cadat va
riatio go oz qz sit alia mensura
Item angelus cum concedit ad demum
elevatur supra tpus go illa questio
et id qd in illa concessione accipit
sub tpus est et mensura supra tpus debet
mensurari Sz angelus est aliquid
regionem qz pt desine cogitare psaltes
go illud non pt mensurari euo
qd est mensura rei intransmutabilis nec
tpe go zc / Respondeo dicendum qz sim qd tpus
dividitur cum euo in duabus s. accep
tionibus vltimus ptis prius dupl
pt accipi aut secundum dicit diura
tionis angelus mensuram vane sine
variatione successiue et sic int

celum et tempus non est mensura eius sed
solum eone. non unquam est medium
differens ab utroque in genere mensure.
sed medium in genere mensurarum
participans utrumque ut est illa secunda
que est in celo empireo et tempus
et precedunt omnes eones ad pri-
mam partem ut accipienti de pri-
cli alia vero accipitur tempus prout est
mensura variacionis in qua est suc-
cessio habens consummacionem et regularitatem
a motu orbis primi et hec mensu-
ra habet finem et desinet et
inter hanc et eum est eone me-
diam mensuram in qua est vari-
acio. nec obstat quod sit desicio vel fi-
nis motus regularis et motus fi-
et in tempore generacionis rerum et qua-
lis erit in inferno post diem extremum
et hec ab antiquis doctoribus
appellatum est seculum et hoc concludunt
eones ad oppositum et patet tercium

Tercio queritur utrum spiritua-
les substancie et celestes simul sint
create. et videtur quod sic in genere. In prin-
cipio creavit etc. glosa id est celestem et
spiritualem naturam. Item angeli pri-
cessi. dicuntur inveniuntur que fecisti ex-
cencia tribus verbum quod bina inu-
tilitate pertinet alium quod ita informe
me erat quod ex forma informi
forma mutaretur non habet. Item
eone videtur constat quod angeli creati
non sunt sine loco. quia tunc unus
non haberet ordinem ad aliud simul
existencium oportet ergo quod fiat em-
pireum et iterum illius celestis
non potuit esse vacua ergo etc. Et
distincte dicere attendunt simul di-

stinctionem rerum. ergo prima ex in-
fecit omnes dicentium. ergo cum materia
rerum celestium sit ex nichilo producta
sic et natura angelica quemadmodum
natura angelica est ante tempus ... vel
quod materia et si hoc. ergo in prin-
cipio creacionis ergo simul. Contra cum
prior omnium creatura est sapiencia. constat
quod loquitur de sapiencia non divina. sed
que est creata. hec autem est angelica
ut dicit glosa. Item in dictis quod prius
est dignitate. ubi loquitur de angelis ex-
de sanctitate quod magnum ut dicis
ante omnem creaturam dominum unum creatum
primum genuit enim et angelici origi-
nem creacione recipiant antiquiorem
Et hoc videtur ratione quia fecit Ysidor
in rerum conditione primaria conditus
locus est penarum sed deus non
preparavit penam innocenti ergo divina
creavit ante penarum rerum. Item
videtur quod non simul potuerit. quia
nulla virtus maior est infinita sed
ad producendum unam creaturam necesse est
virtutem infinitam existentem ergo si
ad hunc effectum requiritur virtus
infinita et infinita non plus potest
ergo deus illa non fecit per se illo
aliud effectum producere. Item omnis
ad quod se convertit totaliter se convertit
ergo si divina virtus est summa et
convertit se ad aliquem effectum produ-
cendum impossibile est quod ad aliud se
convertat et ita quod aliud producat
ergo impossibile est quod simul plura produ-
cat. Ad quintum queratur utrum ista in
tercie dicuntur primo esse creata. Ad
predictam intelligenciam notandum quod
sicut dicitur a glosa quatuor sunt

elementorum

primo creata, celum empireum, angelica natura, materia et tempus. Sicut autem reduplex fit assignatio, unica quod in principio debuit prima et in omni genere creaturarum, in rebus et in mensuris, et in rebus corporalibus et spiritualibus, et in corporalibus activis et passivis. Quia igitur prima inter creaturas spirituales est angelus, prima inter creaturas activas corporales est empireum, et prima inter passivas est materia elementorum, et prima inter mensuras est tempus, quod non [illegible] dicit mensuram durationis sed certe successionis, et ideo hec inter dicuntur primo creata. Alia ratio potest reddi, quia creatura spiritualis angelica primum debuit fieri tanquam caput et minus dependens, et omnia facta sunt simul, habent distinctionem et ordinem. Sed ordinem continere non habuit [illegible] in magno continente; hoc simul factum est celum empireum supremum corporum et locum capacissimum et continens, et ne possit esse vacuum, necesse fuit fieri materiam corporalem sive molem. Et quia omnis productio est in aliqua mensura, hec etiam de necessitate concernit tempus de necessitate. Concedendum est igitur quod quattuor sunt primo creata, et quod angelica natura et corporalis sunt sic creata quantum ad mensuram concomitantiam, quia simul cepit duratio mundi et intelligentie, sicut probatum est. Ad illud quod obicitur quod prior est omni creatura, dicendum est quod sic dicit Augustinus in fine xii Confessionum: Prius dicitur quattuor modis, scilicet eternitate, tempore, electione, origine. Eternitate deus precedit omnia, tempore flos fructum, electione fructus florem, origine sonus cantum. Prioritate ergo durationis nec corporalis natura cum angelica, nec est prioritate aut electionis sive dignitatis. Prior enim creatura est sapientia. Ad auctoritates Hilarii et Ysidori dicendum quod illi loquuntur secundum illam positionem que posuit creationem per ordinem distinctam. Vel in principio fuerunt angeli et materia prima sunt creata, sed res non fuerunt distincte usque ad tercium diem. Vel sic dicitur quod Hilarius loquitur secundum opinionem, et Ysidorus de prioritate secundum divisionem vel dignitatem. Quod ergo obicitur quod deus totum posse exponit ad productionem unius rei, dicendum quod quamvis totum exponat, non tamen totaliter exponit. Unde cum divina non sit [illegible] infinita quod possit de non ente facere ens. Sed certe quamvis non fit tot quin plura, vel nunquam tot simul producit quin adhuc possit plura. Unde sic quantum est de se infinita intensione et extensione, et ideo non valet illud. Quod obicitur de simplicitate, illud habet locum in illo simplici in quo summa est simplicitas et unitas. Sed de illo quod simplex est et imperfectum simul et sic virtutem non habet, illud enim et si ratione simplicitatis totum se convertat ad illud quod se convertit, tamen ratione imperfectionis nunquam se totaliter ad effectum producendum convertit.

IN parte ista sunt dubitaciones circa litteram. Et primo queritur de hoc quod dicitur: et tu in principio domine fundasti terram. Videtur enim [illegible] primo ex hoc quod dicit terram esse fundatam, quod non videtur esse fundata, sed potius appensa. [illegible]

dicitur ipsa vel qui appendit tribus di-
gitis molem terre et c. xij. xiij. quando
appendebat fundamenta terre. Et similiter videtur
dicendum cum dicit in principio terram fun-
dasti. quia terra firmata fuit tercia die. quare
non fuit fundata in principio. Circa hoc
queritur super quid terra fundata sit.
et videtur quod super aquas. psalmus. qui firmavit (?)
fundavit terram super aquas. Con-
trarium autem videtur per scripturam que dicit
qui fundavit terram super stabilitatem
suam. et per philosophum qui dicit ali-
quid esse contra... terram et ita sim-
... non terram super aquam
sed quo. Respondeo dicendum quod per nomine terre
intelligitur in scriptura nichil aliud in-
telligitur quam elementum terre et utroque
modo accipi potest in predicta auctoritate
et videtur. Si enim terra accipitur pro materia
informi sic terra dicitur in principio. Quia
terram fundasti i. a principio fecisti
materiam informem quasi fundamentum omnium
formarum. que ideo dicitur esse fundata
quia omnes forme substentantur a materia
et ipsa non substentatur ab alio nisi
a deo. ideo autem dicitur esse fundata in
principio quia nichil ante ipsam creatum est.
Si autem nomine terre intelligatur
elementum terre adhuc verum est per-
tinens simus. terra enim fundata dicitur per suam
stabilitatem simul dicitur ... l. ... pre-
ter ... adveniant. terra autem
in centro stat. Hoc autem elementum
terre et dicitur fundamentum et dicitur
appensum. et fundatum super stabilitatem
suam. et fundatum est super aquas. fun-
datum dicitur quia sic fundatum est in-
fimum inter omnia corpora mundi. Sic
terra infimum est inter omnia cor-
pora et in centro consistens tenet
locum fundamenti et cum dicitur ipsa
super ... circa centrum appendit et
in centro requiescit fundamentum dicitur
super stabilitatem suam. et hoc dictum
est secundum veritatem intelligendum est. secundum
autem nostram imaginationem et vulgarem
opinionem cum aque cooperiant inferi-
orem superficiem terre ... et
videtur aliquid sit aer et videtur aliquid sit
ignis. dicitur terra fundata esse super
aquas. nos enim estimamus terram
esse super aquam dum consideramus aquas
sub pedibus nostris. Dicitur etiam esse tribus
digitis appensa per hoc quod tribus elementis
intermediis distat a celo ... firmamento
et mediantibus illis dicitur esse quasi
appensa. et per hoc patet responsio ad omnia
obiecta. Non tamen quod aliter accipitur
primum secundum quod nomine terre intelligitur
... aliter si intelligitur elementum terre.
si enim per nomine terre intelligitur materia
tunc dicitur fundata in principio i. in pri-
mordio creationis rerum. secundum quod
dicitur terra elementum tunc dicitur esse fun-
data in principio i. in primis operibus
sex dierum. Secundo queritur de hoc quod
dicitur quod tempus non cepit esse in tem-
pore. cum quod cepit esse aut cepit esse
in tempore. aut in instanti. Si igitur
tempus cepit esse. et non cepit esse in in-
stanti. ergo cepit esse in tempore. Item
queritur de hoc quod dicit quod
tempus non cepit esse nisi ex tempore. et
videtur esse falsum. quia non fuit tempus
aliquod ... simul ... non cepit
simul nisi ex tempore. ergo cepit similiter
esse ex tempore. Circa hoc queritur utrum

incepit esse aevus. Et quod non videtur
quod aevum est potestas coherendi sub-
stantiis et hoc fuit semper in deo. Con-
trarium autem videtur quia creatura simul
sunt illa. et spiritus non sunt ab eterno
ergo nec aevus. Respondeo dicendum quod differt fi-
eri sive incipere aliquid fieri in tempore
et cum tempore et cum tempore. quod enim impor-
tat ordinem in incipiendo quantum aliquid
cum incipiat simultatem. aevus non
est factum in tempore nec cum tempore sed quod
precedunt a tempore. quia magis spiritus et
ea que in principio temporis crea-
ta sunt ante non precedunt. ideo
dicit ea esse creata cum tempore non
in tempore nec cum tempore. et ideo ad dictum
dicitur aevus respectu omnis rei quan-
te dicunt non posuit incipere aevus
esse cum tempore nec in tempore potest autem dici
quantum ad eius quod est cum etiam
nos autem in quantum sermone large
accipimus. Ad id quod queritur utrum
deus incepit esse aevus. dicendum quod deus
vere non incepit potestatem coheren-
di substantiis et cetera. quia considerantur
secundum se et convenit deo ab eterno
non aliter non importat actualiter con-
sideratum respectu spiritus et cetera incepit esse
aevus non ratione mutationis facte
in ipso. sed ratione mutationis facte
in suo correlativo

Iam ostensum est et cetera

Superius ostendit magister quando an-
geli sunt creati. In hac parte o-
stendit ubi sunt creati. quia sunt in
empireo. et dividitur pars ista in
tres partes. in prima determinat ubi
creati sunt. In secunda vero repetit quod
creati sunt ibi. Sunt quoque visibilium et cetera
In tertia vero removet dubitationem.
Hoc quoque solet et cetera. Similiter in celo em-
pireo et cetera. Sit ita duo querantur in-
terim. primus partis. scilicet situ loci an-
gelorum et quantum ad actum locandi
sine officium quod dicitur habere celum
empireum respectu angelorum

Ad intelligentiam huius partis que
est de loco creationis angelorum
cuiusmodi est empireum celum. circa
duo insistit. primo circa materiam empi-
rei in se. Secundo in quantum habet locare
spiritus sublimes. Circa primum queruntur
duo. primum est quantum ad existentiam
eius. secundum est quantum ad eius virtutem
influentie

Queritur ergo primo de celo em-
pireo quantum ad existentiam
eius. Et videtur quod celum em-
pireum sit. et non sit cuiusmodi sit.
Et quod sit videtur in corporibus gradus mobile
presupponit immobile quod omne fluxibile ad
fixum terminatur. Sed corpus celi siderei
est mobile ergo et cetera. De natura erit
ponere ultimum corpus quod sit immobile
hoc autem dicimus empireum. Item dicunt
quod non requiritur quod motus localis est
tale locum et sic requirit immobilitatem
nisi aptitudine. Contra totum celum
mobile. tunc quod queris de ultima super-
ficie celi utrum moveatur constat quod sic.
Sed omne mobile est in loco quod non re-
quiritur locus nisi ad motum tunc re-
liquum in quantum genere inuniforme presup-
ponit uniforme sed ultra presupponit
vim. sed celum sidereum est inuniforme.
ergo vel illud vel aliud est corpus uni-
forme. hoc autem dicimus empireum
ergo et cetera. Item in quantum genere in

quo est ponere infimum et medium. Et po-
nere supremum. Sed corporibus in corporibus
attenditur secundum corpus perfectionem et lucis.
Sed invenitur corpus opacum simpliciter ut
terra et simpliciter secundum totum opacum. ergo
si complementum universi est in corporibus debet
esse corpus simplex et secundum totum lucidum.
simum. hoc dicitur empireum. ergo etc.
Et habitatio habitatori debet correspondere. ergo
cum dampnis locus tenebrosus debeatur
dampnatis. ergo per oppositum lucida debe-
bitur beatis. Contra quod non conveniat uni-
verso quod illud sit corpus uniforme quia
quia certe mundi partes, que celi sunt,
ordinata et ornata. ergo ad ornatus
consistat in maiori dispositione et pulc-
ritudinis additione. impossibile est celum
illud esse difforme. Et lux se dif-
fundit secundum omnem dimensionem positionis.
scilicet sursum et deorsum. Sed lux solis
est maxime diffusionis inter corpora
mundi. ergo sursum se diffundit cum
non habeat obstaculum. ergo cum non se
semper habeat uniformiter, non illuminat
eandem partem empirei sed aliam.
ergo corpus illud non est uniforme
in luminositate ut videtur. Item ergo
non convenit esse hoc celum immobile
quia cum hoc celum nonum est perfecte
spere figure sic probat philosophus et teri
celitas est. Sed spere figura apta
est omni motui. ergo cum celum cor-
pus hoc celum est mobile. ergo etc. Item
Et propter quod motus est motori cuius et
celorum motus. Sed corpus supremum est
tale. ergo non solum movetur. Sed ve-
locissime movetur ut patet etc. Item
hoc nobilitatis est in celo ut moveat

octo orbes primi scilicet celi stellati motu
celorum et ideo primum est ut assimiletur
suo motori. Sed quanto aliquod corpus
supremus tanto nobilius et motori
similius. ergo si empireum est ultra
nonam speram non est ergo immobile. propter
dictum quod omnes sancti et philosophi loquuntur de
hoc celo. quia latet nostros sensus et philosophi
ad hoc non devenerunt. Cum ponere est celum
empireum hic dixit satis sepius. In
principio creavit deus celum etc. Strabus
exponit de empireo et hoc probat
per beatum scripturam. quod firmamentum et
celum aqueum facta sunt secundo die. et
Damascenus exponit hoc in principio libri scilicet
stellis speciem firme ponendum est
celum id est celum. quod persuadet secundo sunt
celos. una est per rationem unius scilicet quod
est propter motum firmamenti et eius
principalis propter habitationem hominis
beati. et cum primus imponit non
habeat que sunt ad finem propter per-
fectionem universi non est ipsum esse
uniformiter quia non sit celum lucidum sed
difforme. Si vero esset uniforme non
esset universum completum. propter mo-
tum firmamenti ponendum est ipsum im-
mobile. ut motus mobilis fiat
circa immobile scilicet centrum et mobile contin-
ens primum mobile et locat scilicet empireum
propter habitationem hominis beati ponendum
est ipsum lucidum similiter perfecte ut habitatio
conveniat suo habitatori. per hunc ergo
colligitur quare sit solum et cum sit
dispositionis inter alios celos quia
uniformiter immobile et luminositate perfecte
... quod cum non uniformiter quod ornatum
dicitur quod ipsa lux propter suam nobilitatem

est ornatus quia corpus illud est lucidissimum et totum alio ornatu non indiget vel est dicendum quod sicut illud celum est decoratum astris, ita illud angelis qui sunt quasi astra celi empirei iuxta illud Job xxxviii: cum me laudarent astra matutina. Et cernit homines beatos, et quasi sol eius est agnus dei. Contra quod sol diffundit lumen in ipsum empireum. Dicendum quod illud corporis non est receptivum luminis ad nos ab inferioribus, et celum est lumini per virtutis a parte celi. Quia nichil agit ultra terminum sibi a deo assignatum unde sicut ignis stans non pervenit ad orizontem nec ultra pertingit, sicut terra non pervenit ad centrum, ita solis radius non pertransit ultra firmamentum quod ultima est huius visibilis orbis. Alia ratio quia maior influencia absorbet minorem et ideo tanta est illius celi influencia quod ad ipsum non pervenit unde sicut candela non illuminat solem. Contra obicitur quod mobile quod spericum et firmamentum. Dicendum quod motum non sufficit sperica figura sed etiam requiritur ut dicunt quia locus regimentis et regale, virtutis intrinsecus est et absque dubio effectum vel utilitatis mobilis vel alterius. Dicendum quod celum illud non est in alio quod continet et omnia contineat per totum per sui naturam mobile fieret et ideo est immobile. Contra quod est continens non habet moveri quod non habet dextrum et sinistrum. Sed prima ratio de immobilitate non habet validam rationem quia cum natura circularis sit per se non requirit locum in quo. Secunda ratio quidem de dextro non valet quia pluries

posset dici de aqueo. Contra hoc modo de terra. Item dextrum et sinistrum sunt in celo non ratione dimensionis set ratione influencie motoris et illud satis facilius probatur quod dextrum et sinistrum non mutantur quamvis partes celi mutentur, et ideo ratione quare non movetur est quod deus nichil inclinat sive ipsum ad motum. Sed ad quietem huius et per se influencia dei movet firmamentum sic quietat empireum. Ratio autem huius est quod locus ille est regio deputata ad hoc qui in omni modo sunt stati et quiete et ita patet quod non magis convenit motori ut est motor sed ut est stabiliens ex hac ratione. Sed quia est ut sit locus beatorum ad complementum eius effectus scilicet immobilitas ratio fieri ut et hoc status et hec ratio magis catholica quia etiam motus celi stellati non est nisi propter obsequium hominis viatoris unde numero completo electorum non erit amplius revolutio. Rationes autem philosophice quas assignant de motu celi apud fideles plus habent racionis quam veritatis si quis diligenter aspiciat. Contra enim obicit de assimilacione videri potest quod illa causa nulla est. Sed impletur ratione claritatis vel quod est assimilatio in essendo et est assimilatio in causando. Dicendum philosophi non habent veritatem primo modo quia deus et motor celi est immobilis. Sed secundo modo quia per sui motum est causa generationis. Quia ergo celum empireum non assimilatur in causando si moveretur et esset nunc simile in essendo ideo simpliciter dicendum est immobile et sic patent omnia quesita

Secundo queritur de empireo
quantum ad virtutem influentie
Et queritur utrum empireum influat
in hec inferiora aut non. Et quod
sic videtur in quolibet celo quod est perfectum
et completum est sua virtus et operatio
ergo in ipso empireo. Si ergo habet
virtutem per quam operatur aut operatur
in id quod est supra vel in id quod infra. sed
in id quod est supra non, quia supra pla-
num est, nec in id quod infra, quia
ipsum est supra omnia corpora. ergo videtur
quod per illam virtutem influit in id quod
est infra. Item virtus et substantia eius
crescit quod est plane magis
quia omnia corpora preter celum obscura
sunt facta, unde summus noster sumus
quandam inde omnium corporum que sunt. ergo
si empireum quod est de ... sunt
homini. Sed hoc non faceret nisi quod
in hec inferiora influeret. ergo etc.
Item quanto aliquod corpus situm est superius
tanto inter corpora nobilius est et quanto
nobilius tanto potentius et melius
et quanto potentius et melius tanto
in agendo et influendo efficacius.
Sed ergo celum empireum est supremum.
ergo videtur quod sit maxime influens in
hec inferiora. Item quanto bonum est ma-
ius tanto magis se diffundit et
multiplicat. Sed ergo empireum inter
omnia est lucidissimum maxime, ergo maxime
diffusivum. Sed lumine illud non privatur
efficacia vegetandi et conservandi
mixta ... et lumine firmamenti. ergo
videtur quod empireum influat in hec
inferiora magis. Contra influentia
contra celestis maxime consistit in diffu-
sione luminis et caloris. Sed empi-
reum non calefacit quia non est in mo-
tu, nec ista corpora inferiora ut patet

irradiat. ergo videtur quod nulla sit in-
fluentia empirei in hec inferiora.
Item corpora que sunt inter firmamentum
sufficienter influunt ad vegetationem et
generationem in hiis inferioribus fecunditatem.
ergo si natura nichil frustra facit videtur
quod altioris celi influentia nulla sit.
... ultimus sit optimus. Item influentia
celi debet esse conformis ei a quo est,
debet enim ... esse conformis ei a
quo recipit. Sed celum empireum est
maxime uniformis quietissimum stabili et
quieti glorie deputatum. Sed ea que
infra sunt habent oppositas conditiones.
ergo videtur quod nullo modo super inferiora
corpora influat. Item si influit super corpora
aut ergo ad nobiliorem effectum quam
sit influentia octave spere aut
ad minus nobilem aut ad eundem
effectum. ad eundem non quia ad minus
nobilem nec decet. si enim corpus
sit nobilius ad magis nobiles non
potest probari. ergo nullo modo influit. Et
... non posset in magis nobilem
videtur. Nam sicut volunt philosophi et qui
tenent viri peritissimi influentia celi
est ordinata ad ... ...
Sed ... animam sensibilem non est infe-
rioribus. Hec autem nulli corpori est sub-
iecta immo est a creatore producta. ergo
nullo modo potest ... influere
... super sensibilem et ... hanc influunt
firmamenti sufficienter ad hoc quod sint
infra. ergo videtur quod nulla sit influentia
empirei. ... ... Sed ... quod
influit non ... in se ...
... dispositio a parte ... Con-
... ... se-
... et ... et corporis dispositio
ad susceptionem ... ...

cesli et spiritu tempori sed eternali naturali et animali et ad hec omnia influit celum sidereum sufficienter. Hic redit idem quod prius, propterea quidam quod circa hoc dixerunt fuit opinio. Quidam namque dixerunt quod celum empireum influit in hec inferiora et influentia nobilissima, cum enim sit corpus nobile et influentiam suam. Sed non est de ratione, precipue cum sit excellentissimum inter corpora celestia influit super corpora nobilissima et talia sunt corpora humana que sunt ordinata ad nobilissimam formam scilicet animam rationalem que melior et nobilior corporis perficit in sua natura, ut igitur materia huius disponat ad vitam et simpliciter sit vita simpliciter ad animam, anime differens gradu et dignitate secundum quod tendit celos ordinatos inter se gradu et dignitate non solum nec sed etiam influentie, ita quod celum sidereum ordinatur ad simplicitatem elementorum, ad susceptionem vegetabilis stellatum, ad susceptionem sensibilis sed empireum ad rationalis susceptionem. Et hoc quidem videtur rationale non solum ratione ordinis influentie sed etiam ratione conformitatis nam celum enim empireum est locus spiritualium sanctorum, locus enim corporum gloriosorum. Et quam convenientia est loci ad locatum vel manifesta vel occulta videtur influentia illius celi esse corpora corporibus [illegible] et animabus animatis non ratione sui sed ratione spiritus certi que perficiunt et conformant. Alia vero opinio fuit circa hoc omnino isti contraria que dixit quod celi empirei in hec inferiora nulla est omnino influentia, quia non habet corpus influentiam nisi secundum ordinem generationis huius respectu ad

finem quem celum empireum ad perfectionem terminum est conditum, et ut sit locus beatorum ideo regio et lux est a nobis remota et occulta sicut et ipsa gloria quam per gratiam expectamus et amamus et credimus licet non videmus. Et ideo dicunt quod empireum non est ad obsequium hominis in via sed ad obsequium perfectum, nec melioratur sed uniformiter in sua dignitate subsistit. Et ideo rationes adducte ad ostendendum influentiam in hec inferiora secundum hos non valent, quod ordo illius corporis ad aliud officium sumitur [illegible] et nuptiam conditionis huius influentiam non admittit. Et hoc solum solvit omnes illas rationes. Quamvis hanc opinionem satis probabilis est. Sed nec autem sit magis veritas plane apparet. Quomodo enim nemo sit qui illi celo habere occultam influentiam deneget super corpora nostra, sed ratione nobilitatis tum ratione conformitatis hoc non est ut credo facile repellere nec per violentiam auctoritatis nec per efficaciam rationis. Precipue quia sit natura huius influentie nec ratio nec auctoritas manifestat cum sicut videtur sufficit aliorum inferiorum corporum influentia. Ideo in neutram partem … de … quidam vero quod omni celum empireum sit primum continens, quod est maius in mole et virtute, quia est maximum mole omnia corpora locat per ambitum et continentiam, quia maximum virtute cetera regit et [illegible] per suam influentiam omnibus [illegible] illam influentiam quam habent super humana corpora. Suspensio … quod aliquem effectum et quandam influentiam habeat super corpora inferiora tamquam primum corpus super sequentia. Et rationes ad hoc inducte

sunt concedende. Et ergo obicitur de in-
fluencia luminis et caloris, dicendum quod in-
fluencia luminis potest esse duplex vel
manifesta vel occulta. Manifesta in-
fluencia est per disposicionem corporum in-
quantum sensui percipitur; occulta in-
fluencia est non solum per disposicionem
sed eciam per operacionem sicut virtus stellarum
est in mineralia que latent sub
terra, vel potest dici quod est influencia
mediata et immediata, et possibile est
quod influencia celi siderei sit per racionem
et adiumento luminis superioris celi,
et virtutem susceptam de supremo re-
cipiat et transmittit ad hec inferiora
et eciam nobilis esse propria illorum virtus
tamen non sit propria sed est aliena et per
hoc patet quod non est causa sufficiens vel
inferioris celi nisi per adiumentum celi
superioris. Et ad aliud de continente dicendum quod
continens est natura spirans que disponit ad
vitam ipsi loci celesti quantum ad puri-
tatem. Et hac racione natura est corpore
sed non ex in omnibus consonat. Ad aliud
videtur ad nobiliorem effectum, dicendum quod
sunt plurium operibus quod ad nobiliorem
effectum et ad generacionem spiritus qui sunt
disposicio ad suscepcionem vite racionalis et
si tu obicias quod non sunt alii spiritus
illi qui disponunt ad sensibiles, dicendum
quod et si non sit omnis alii sunt tamen forma-
tum sunt puriores et excellenciores et
nobiliores potencie nature et monstrare similiter
quod eciam generacionem nobiliorem oportet esse
complexionem et organizacionem tam huma-
ni corporis quam brutalis potest tamen sic
similiter quod ad eundem effectum influunt
vere tamen aliter conveniunt superfluit quia
virtus celi inferioris et influencia

adiumento per virtutem superioris et vir-
tus superioris operatur mediante virtute
et influencia inferioris, ideo neutrum
superfluit. Et ad hec inferiora conserva-
tur et perficienda virtus utriusque requiritur.

Consequenter queritur secundum articulum quinti principalis
questionis, primum est utrum substancie spirituales
sint in loco corporeo. Secundum est utrum an-
gelus sit in pluribus locis simul aut
tantum in uno. Tercium est utrum sint in lo-
co punctuali aut quanto situ. Quartum est
utrum plures angeli possint esse in
eodem loco.

Queritur ergo utrum locus celi sit
locus angelorum. Et quod sic videtur.
Dicit Strabus statim ut factum est celum
empireum repletum est angelis. Item
Damascenus: celum est quod visibilium et invi-
sibilium, loquitur de empireo, ergo etc. Item
omne quod continetur est de natura sui, ergo est in-
fimum continens sine aliquo corpus
sed supremum corpus ambiens quod est em-
pireum, ergo omne quod continet infra
ipsum, ergo et angelorum spiritus. Item nulla
substancia operatur nisi ubi est virtus eius
sed nulla virtus potest elongari a substancia
nisi distancia particulari. Nam virtus in-
finita nullo modo elongatur. Virtus finita
non potest elongari nisi finite, ergo necesse est
angelum esse ubi operatur vel potest. Sed
cum operatur in loco corporali ut patet in eo
quod movet, ergo ibi est vel in loco corporali.
Ergo sicut locus maxime aptus contemplacioni
est empireum, videtur quod ibi sit. Item
spiritus maligni in certo loco tenebroso
debent collocari in quo et homines
dampnati, sicut patet Mathei xxv: Ite male-
dicti etc. Ergo ab opposito vel a simili in com-
paracione angeli cum beatis hominibus in
certo loco debent collocari, sed locus aptus
hominibus beatis est ille qui dictus est

scelus empireum quod est supremum celum et clarius omnibus et spaciosum ergo locus. Item maior requiritur concordia per-
fectionis ad perfectionem locati ad locum. Sed videmus quod substantia spiritualis
a deo sit perordinari celis et corporibus quod
una conveniat alteri ut perfectio perfectibili
ut patet in homine ergo necessario fortius
una conveniet alteri ut locatum loco. ergo
cum celum empireum sit nobilissimum
corporum simplicium, vel erit in angelo
vel angelus in eo. Sed primum non est
in angelo ergo etc. Sed contra. Boecius
de ebdomadibus. communis animi conceptio
que omnibus videtur esse incorporea
in loco non esse. Item quamquam. locus
alius deus est. sed non est spiritualior
locus alius quam angeli. ergo si deus
est locus alius et angeli. Item racione
videtur quia loci ad locatum mutua
est indigencia sicut patet. locatum enim
indiget loco suo ut terra centro.
et locus eciam indiget locato ut
refugiat vacuitatem et impossibile est quod
locus sit sine locato quod aliud sup-
pleat indigenciam loci. Sed celum em-
pireum non indiget angelis nec ali-
quis locus. nec etiam angelus loco.
quia omni corpore dignior. Item locatum angelus
remanet et secundum sanctum et secundum Aristotelem
que est contemplacio. ergo nullo modo
est locus angeli. Item locus habet
influenciam et potentiam super locatum. Unde
superiora nobiliora locant, inquantum no-
biliora sicut patet quod aqua terram et aer
aquam etc. de aliis. Sed corporale non habet
influere in spirituale nisi secundum ordinem
iusticie sicut in aliquo peccatore vel
spiritu. ergo spiritus non habet locum in
corpore nisi per culpam. Item omne lo-
catum habet pondus et inclinacionem
ad locum. Sed angeli dicit quod est
pondus in corporibus hic est amor
in spiritibus. sed inclinacio amoris an-
gelici est ad bonum spirituale non ad lo-
cum corporalem. ergo non habet locum cor-
poralem sed solum spiritualem. Respondeo dicendum quod
celum empireum locus angelorum et est
locus angelorum sicut probant raciones
ad primam partem. Ad intelligenciam
autem obiectorum est notandum quod locus
est triplicem comparacionem ad locatum.
comparatur enim in racione continentis. secundo
in racione mensurantis. tercio in racione
terminantis. continet enim ut vas. Sed
mensurat ut quantitas. terminat vero
ut ultimum. Secundum hanc triplicem habitu-
dinem sunt in loco simpliciter sicut corpo-
rales et corruptibiles quod finite et limi-
tate sunt in loco continente. quia
corporales immensurate quia corruptibiles sunt
loco terminante secundum comparaciones duas
primas que sunt mensuracio et continencia
sunt in loco simpliciter sicut finite et corporales et
incorruptibiles secundum primam vero sunt in
loco simpliciter finite spirituales et incor-
ruptibiles ut angeli et hoc dico in lo-
co corporali. nam angelus habet locum spi-
ritualem terminatum scilicet deum. habet et lo-
cum mensurantem sive diffinientem
sicut spiritus et virtutes limitatos sive
terminatos. locum vero continentem non
habet spiritualem sed eciam corporalem. Conclusio
autem quare angeli continentur loco sim-
plicio ambitu est ordo. Racio enim uni-
versi. Si enim non haberent aliquid con-
tinens non esset corporum existencia ordi-
nata ad invicem nec unum haberet
ordinem ad alterum hoc autem non decet
universitatem rerum summi opificis. Respondeo
autem licet quare continentur loco corporali
duplex est una scilicet limitacio spiritus
creati omnis enim spiritus creatus qui

Deus est licet in se simplicissimus per
essentiam est intra omnia et inclusivum
quia continet omnia et est extra omnia
continet illas conditiones creature corporeas
corporeas natura est corpore, non simpliciter
continet spiritum sed spiritus non potest
corpore continere, et cum simplicitas
eius finita est idem est hic
et nunc et quia non habet partem et partem
ideo spiritus totus est hic et nunc et locus
ille est secundum suam capacitatem terminatus.
Corpus autem est compositum est et habet
partes immobiles extra se [illegible] potest per
localem simpliciter. Sed per primum quia
simili potest corpore capax. Unde ideo
deus creat unum corpus nobilissimum
quod esset natura omnia ambiens et continens
sed omnia intra, et hoc est empireum
et ideo notum est angelum esse intra
ipsum. Alia ratio est quod in solo corpore
est distinctio hic et ibi, quod cum creatura
sit cum ordine habet in medio distinctio
distinctam et per hoc simul [illegible] potentie
et ita quod una est hic et alia ibi, unde
nunc eandem soli corpori debuit dari
universalis ratio locandi et tenendi visibi-
lia et invisibilia ut sic universum
esset unum in omnibus suis partibus coor-
dinatum. Et patet ratio duplex quare
data est corpori ratio locandi spiritum et
spiritum continendi a corpore. Hoc enim congrue-
bat ordini universi, tum propter limitacionem
spiritus creati, tum quia in solo corpore di-
stinctio est sicut hic et ibi. Et concedende
sunt igitur rationes inducte quod celum em-
pireum est locale angelis. Ad obiectionem
in contrarium primo quod incorporeum non est
in loco, dicendum quod intelligitur de esse in
loco sicut mensuratum in mensura est. Ad
secundum quod locus angeli et anime divinus est

dicendum quod intelligitur de loco continente
proprie de loco diffinitive et proprie locus non
requirit quod si deus est locus spiritus quod
nichil creatum locet spiritum. Ad obiectionem
quod loci ad locatum est mutua indi-
gencia, dicendum quod verum est de hiis que
locantur per defectum sui, sed non est
verum de hiis que locantur per dispensacionem
ordinis universi, unde si quereretur
utrum lapis possit esse extra celum,
dicendum quod non est verum per suam indi-
genciam quod non habet locum continentem,
sed quod non patitur hoc ordo universi.
Sed de angelo quod celum non creatum
non est ratio loci talis indigencia,
sed certum est alium conveniencia spiritui
unde sic est perfectum et ordinatum. Ad
alias duas rationes patet, unde si quod
recedunt de esse in loco tamquam in
continente, ratione cuius potest influencia
in locatum, potest esse inclinatio in lo-
catum. Iste autem modi essendi in lo-
co non conveniunt angelo.

Secundo queritur utrum unus
angelus simul et semel sit in
pluribus locis an tantum in uno. Et
quod in pluribus locis, ostenditur primo per angelum
qui preest [illegible] ibi est ubi operatur
in fine de [illegible] sed existens in celo
volt esse in terra, ergo existens in celo
est in terra, ergo simul est in pluribus locis.
Item Damascenus dicit quod ibi est ubi operatur
sed angelus vel est vel potest esse mo-
tor celi et motor operatur super totum
mobile, ergo unus angelus potest esse in
utraque parte circumferencie celi simul et
semel. Item si magis distat una
pars circumferencie ab alia quam celum a
terra, patet ratio. Item quanto aliquid sim-
plicius est tanto in pluribus receptive.

Et ideo licet est quod quanto magis recedit
a materia et magis approximat ad
divinum esse quod verum est. Ideo si angeli
inter creaturas maxime ad deum approxi-
mant videtur quod simul et semel in plu-
ribus locis esse possit sicut vult propter
suam simplicitatem est verum et secundum
Item glorificati sancti non habent cogitatio-
nes volubiles immo possunt per verbum
glorie simul multa cognoscere sed in-
tellectus per unum in uno instanti
non aspicit nisi ad unum intelli-
gibile. et per gloriam simul videntur
tamen. ergo pari ratione videtur quod angeli
glorificati simul possunt esse in locis
diversis. Item corpus Christi potest ele-
vari nec per gloriam vel per unionem ut
sit excellentius sanctum glorioso. Sed corpus
Christi propter gratiam unionis potest esse
in locis diversis. ergo pari ratione
ut videtur et angeli gloriosi. Contra
Ambrosius in libro de spiritu sancto omnis creatura
certis sue nature est circumscripta
limitibus. Sed quod potest esse unum et idem
totum et simul actu ita in hoc loco
quod etiam in alio non est circumscriptum
ergo vel angelus non est creatura vel
si sit in pluribus locis simul esse non
potest. Item Damascenus libro 1 angelus dicitur
esse in loco quia adest intellectualiter et non
describitur ubi et operatur. non enim potest
simul idem in diversis locis operari.
ergo idem quod prius. Item si angelus simul
esset in diversis locis non indigeret
mitti vel moveri. Sed moventur
angeli sicut patet per scripturam etc. et no-
tatum ergo etc. Item si angelus simul
et semel esse possit in diversis locis
simul et semel possit in uno loco

pati et in alio loco loqui in uno
moveri et in alio quiescere. ergo duo
opposita erunt simul et semel verificata de
eodem. Item ponatur enim angelum simul
esse Parisius et Rome. quero utrum
de urbe possit ire Parisius. Si non
quero quid impedit. et non est dare.
si sic. sed iam inest ad illud quod
habet. ergo non potest ire Parisius. aut si
vadit Parisius. et ibi se invenit
simul sunt ibi prius et absens et prius
ibi et ibi post quia omnia sunt
inconvenientia et absurda ergo etc. Respondeo
dicendum quod omnis angelus habet esse in-
diminutum. habet esse hic et nunc. quod
non habet esse limitatum et determinatum li-
mitatum habet esse in uno hic. sive
in uno loco tamen. quamquam ergo tamen determinatum
diminutum quam limitatum naturale et insepa-
rabiliter inest angelo. hinc est quod
angelum simul et semel oportet esse tamen
in uno loco. et hoc dicunt auctores
et rationes probant et ideo concedende
sunt per eos que [illegible] concluduntur. Ad primum
quod obicitur primo quod ibi est ubi vult.
dicendum quod illud non est verum per quam-
cumque [illegible] similitudinem hoc in [illegible] in-
stanti in quo est velle esse in quo
loco sit esse. Sed ideo dictum est quod
esse in loco volito sequitur velle
sine mora temporis magna propter velo-
citatem angelicam ut Damascenus dicit.
Secundum est esse in loco tali ad illud
velle angeli admixtum quod angelus non
vult nisi quod competit ei. Sic vult
non vult ibi esse in instanti sed in
[illegible] nisi quo scit se posse [illegible]
[illegible] intelligendum est [illegible]
verbum de corpore glorioso. Ad illud quod
obicitur quod ubi vult operatur dicendum

operat alicubi est duplex vel me-
diate vel inmediate, inmediate ut puta
alia operatur in manum suam sed me-
diate alia mediante operatur ut in tota na-
vi quia movendo manum movet temo-
nem et mediante temone totam navem
movet. non tamen dicitur quod sit in tota navi
sed ubi operatur primo. Et hoc modo
intelligendum in proposito quod et si an-
gelus esset motor celi vel movens,
primo movet illam unam partem sive
illam superficiem quia esset motivus in-
fluencia et in illa esset, non in toto
corpore mobili vel moto. Sic etiam in-
telligendum est de angelis qui subve-
niunt hominibus. Ad illud quod dicitur de sim-
plicitate dicendum quod esse simplex et duplex
aut per privationem partium respectu omnis
in esse naturale aut per privationem partium
constituendum in esse diffinitivo sive in
genere. Cum igitur dicitur quod spiritus est
simplicior tantum in pluribus hoc dicitur
de simplicitate secundo modo quia si habet genus
et differenciam speciei et cetera in pluribus reperitur quia
species tamen aliter sicud angelus sim-
plicior. Hoc est secundum aliquod genus simplicitas
a deo [illegible] ad propositum. Ad aliud
quod obicitur de pluralitate cognoscibilium
que intelligit simul et semel. Dicendum
quod non est simile duplici ratione quia
virtus cognitiva magis efficitur deifor-
mis per gloriam quam virtus motiva mo-
tu corporali. Preterea aliud est quia
deus est exemplar omnium in glorificatis
est lux cognoscendi secundum rem et secun-
dum [illegible], ideo ad intellectum glorificatum
multa cognoscit, non quod non diffinitive
sed ad unum colligit. Sed angelum
esse in pluribus locis hoc non potest

esse per collectionem virtutis ad unum locum
sicut intellectus ad unum primum cognoscibile
et ideo non est simile. Ad illud quod obicitur
de corpore Christi dicendum quod non est locus
a natura sed a potentia quia corpus Christi in
pluribus locis est quia multa continentur
in ipso. Et si queris quare magis
cognoscunt aliqua in ipso continentur quam
in alio corpore, dico quod ratio est quia ubi
in quo vivunt et reficiuntur omnia mem-
bra Christi. Et si queras quare ubique
est hoc, dicendum quod simile est de carbone quia
calefacit propter coniunctionem ad ignem
sic caro Christi repleta est deitate ut
ut carbo ignitus igne et hec ratio
est diffusius in primo libro et in sexto

Tercio queritur de modo existendi
angelum in loco. Et videtur
quod sit in loco ipsi locali sine per im-
[illegible]. Et quod sic videtur Damascenus dicit
quod angelus est in loco non figuraliter
sed intelligibiliter omnino quod ut ipsius locus
sit inseparabile et intelligibile et punctus
est in puncto, quia oportet locatum esse
esse ad locum sed angelus est simplex
et impartibilis ergo debet locus simplex
et impartibilis sed hoc est solum punctus
loci ergo et cetera. Preterea ponamus angelum esse
in loco in quo mucroni non potest esse,
queritur aut ille locus est partibilis aut
impartibilis, si partibilis ergo omnis angelus
sit simplex. Si autem potest esse in mucro-
ni quod si non potest esse in mucroni quia
quod ille sit impartibilis sed nichil est
impartibile in loco nisi punctus ergo et cetera.
Quod recipitur in aliquo recipitur ibi
per modum recipientis non per modum recep-
ti, ergo angelus est in loco partibili
et penaliter sed impartibile est angelum

corpore particulari ergo etc. R(espondeo) si angelus
est in loco particulari tamen in loco primo
aut ergo est totus in qualibet parte. aut
est ita in toto quod pars est in parte. Si to-
tus in toto ita quod pars est in parte
ergo est pluribus. Si ita quod in qualibet
parte. cum ergo partes loci sint multe
erit in pluribus locis. Si primo quod
est in omnibus illis tamquam in lo-
co uno. sicut anima est in omnibus par-
tibus corporis. Contra. esto quod corpus
illud dividatur et locus in quo est
angelus, constat quod in omnibus partibus co-
rum omnibus partibus ad unum depen-
dent in aliqua parte puncti et si
hoc nisi sit ibi locus multiplica-
erit angelus in pluribus locis. Contra
punctus nec est locus nec pars loci
ergo quod est in puncto vel in loco
punctali. non est in loco. Item
punctus ut dicit […] est substantia pos-
ta i(d est) certa […] potest in […]
differt ab unitate. ergo si angelus
est in puncto est secundum corporalem pun-
cto coincidentem. ergo angelus […]
[…]. Sed forma […] in materia.
ille est motor sufficiens cui […]
est. ergo etc. R(espondeo) si angelus est in pun-
cto primo. ergo implicat contradictionem suf-
ficiens cum punctus sit […] cor-
poris indivisibile est quod […] cuius se
extendat se ad corpus. et ita […]
[…] corpus. R(espondeo) anima est in toto
corpore. sed hoc non facit unio quia
ex hoc […] dependentiam et ita aptatur
ergo hoc est ratione simplicitatis. non ergo
angelus sit eque simplex vel magis
quam anima. videtur quod multo fortius
in minori loco vel equali tota pos-
sit esse. R(espondeo) […] hoc

[…] fuit […] quidam dicentes quod
angelus […] sit in loco corporali
non tamen est in eo corporaliter sed spiritualiter
[…] non est in loco similiter
[…] nec […] toto nec […] […]
[…] impossibile est nulla […] est […]
[…] angeli ad locum. Sed ista
[…] intelligibilis esse […] quod […]
[…] possit in loco aliquo et diffini-
[…] nec […] primo immediate
sit in toto vel in parte. […]
[…] est in aliquo toto vel
est ratione totius vel ratione alicuius
partis et […] sufficiat […] hoc […]
[…] quod angelus est in loco […] sive
punctali vel […] ista quod
angelus […] differen-
tem a […] […] […]
[…] quia non est […] […]
[…] sit simplex ut punctus. […]
[…] angelus […] simpli-
[…] puncto et ita in loco
punctali. Sed hec […] est […]
intelligibilis. […] sit […] in
[…] hoc […] est […] quod
omnis locus corporis […] est.
ergo […] est […] in […] […]
[…] punctale ita […]
[…] loco punctualem et […]
punctus non sit locus, […]
in puncto est […]
loco. R(espondeo) […] quod […] angelus
[…] a loco […] quod est in loco
[…] tamen in loco primo et […]
non […] in eo […] est
quod sit in toto ita quod totus in toto
et totus in qualibet parte. et in hoc est
[…] quidam […] simplicitas angeli
simpliciter […] angelus in […] loco tamen est

Deus autem ubique. Et per hoc patet responsio
ad primam quod angelus est in loco corporali
sed intelligibiliter non figuraliter. Anima
hoc solum capit intensive et non substan-
tialiter; tota est in partibus et tota in to-
to. Et ita patet responsio ad secundam de anima.
Tertio obicitur: si deberet esse corporeo. Dicendum
quod non, eo quod sit corporeo conditionibus specialibus
convenientes et partibus angeli vel loci.
Quod angelus non poterit esse in loco
[illegible] est [illegible] ubi [illegible] quo ad fini-
tatem et limitationem per quae deus an-
gelus differt et est in loco. Sic enim
angelus est certum finitum et spatium
sic locus eius arctatus est et li-
mitatus. Et quaeritur de hoc si po-
natur angelus in loco in quo minori
non possit esse. Dicendum quod in hoc differt
existentia angeli in corpore et animae,
quod anima quae est forma corporis naturalis vi-
vificans vita corporali, et ideo est inde-
terminata quantitate, et ideo potest esse in corpore
tam parvo quod non in minori quam magno non
esse corpore et universale. Angelus
autem quia non est ut forma et semper
est quod in qualibet parte loci totus quali-
ter [illegible] est ratio loci salvatur in
qualibet. Non potest accipi locus ita parvus
quin adhuc possit esse in minori. Et
non est dare locum in quo minori non
possit esse. Est tamen dare in quo maio-
ri non potest. Sic et alia quia hoc ratione
sui limitatione. Sic ergo in corpore status
est in crescendo sed in diminuendo minime
est ponere stabilem nec umquam devenitur
ad [illegible]. Sic intelligendum est circa
quantitatem angeli in loco. Et obicitur
quod est per modum recipientis. Dicendum quod

unum est et receptum dependet a recipi-
ente, sicut species recipitur in organo
et recipitur in intellectu et consistentia
eius dependet ab eo in quo recipitur
et se habet ad id per modum informationis.
Hinc est quod recipit modum sue consisten-
tie ab eo in quo recipitur. Non sic angelus
recipitur in loco, quia non dependet
ab illo. Quinto obicitur quod si totus est in
qualibet parte loci, non sunt plura loca etc.
Dicendum quod totus est in qualibet parte, non
tamen in pluribus locis, sicut nec ma-
dium unificat totum corpus, non
unificat diversa corpora sed unum. Et
iterum obicitur quod corpus illud sive
locus in quo est angelus dividatur.
Dico quod si divideretur in mille partes,
dum tamen partes non separarentur longe
ab invicem totus esset in omnibus
et omnes essent ei unus locus, quia
nullam habet rationem ambiendi vel
diffiniendi angelum. Sed illud quod re-
plet omnes partes loci eius non mutatur
secundum unum corpus locatum sed in modo
ratione ut locatum. Sic patet quod [illegible]
corporis potest esse partim in aere partim in
aqua, partim in terra nec tamen in pluribus
locis sed in uno est.

Quarto et ultimo quaeritur utrum
plures angeli possint simul esse
in eodem loco primo. Et quod sic videtur
ratione triplici. Prima est haec: an-
gelus non est in loco corporali sed spiritua-
liter; ergo cum dictum sit prius de anima
quod anima est locus spiritualis in quo sit
spiritualiter. Talis est modus existendi
angelum in loco, et secundum in anima
sed in alia sicut possunt esse species plu-
res ita quod una non est in alia. Ergo

pari ratione plures angeli in uno loco
corporali / Item angelus non est minoris
simplicitatis quam punctus sed duo pun-
cta possunt esse simul ergo et plures
angeli. Preterea motus secundum philosophum quod
contigua sunt quorum ultima simul
sunt et dicit quod simul sunt quecumque
in eodem loco primo sunt ergo omnis
contingat linee assignari et ita ul-
tima esse simul ergo duo indivisibi-
lia sunt simul / Item per aliud sic quod
angeli sunt lumina spiritualia sicut
dicit dionysius sed lumina corporalia que sunt
minoris simplicitatis et magis depe-
dent a loco corporali simul sunt sicut patet de
duobus et pluribus speciebus in eodem medio
simul sunt sicut patet ergo pari ra-
tione immo fortiori plures angeli
in uno loco / Item corporalis anima magis
occupat sibi corpus in quo tota est
quam angelus locum quia minor necessi-
tatis unitur sed demon potest obsidere
et esse in eodem corpore cum anima ergo etc.
Item sancti dicunt et in scriptura quod corpus
glorificatum penetrabit per non glorificatum
ergo sunt simul esse duo corpora ergo
multo fortius duo spiritus. Contra dicitur quod
non valet in spiritibus quia unus non
est inclusus respectu alterius sicut corpus non glo-
rificatum respectu glorificati obicitur tamen sunt
duo simul scilicet anima quorum unum
sit glorificatum alterum non constat quod
due anime sunt simul et tamen una
non est inclusa respectu alterius ergo
pari ratione duo spiritus / Item spiritus ra-
tionalis non occupat locum in-
telligamus enim quod locus sit vacuus
a corpore et ponatur ibi spiritus nostre est
vacuus sicut prius et natum tamen reci-
pere quantum prius ergo omnino eque bene
recipit ibi esse corpus si non esset

spiritus pari ratione videtur quod alius
spiritus / Contra. Strabus dicit et habetur
in littera quod statim celum empireum est
factum repletum est angelis sanctis sed
non est repletum quia ad vacuitatem
ergo quod ad (?) totaliter ergo lo-
ca distincta et divisa sunt in em-
pireo ergo si ita eos posuit deus
sicut nati sunt esse non ergo in ea-
dem loco nati sunt esse sed in di-
versis / Item angeli de se ad perpe-
tuum singulis spiritibus (?) binis
quo ad se invicem distinguuntur et
unus in alio non est ergo si distin-
cti sunt (?) impossibile est eos simul
et in eodem loco existere / Item locus
dicitur ad locatum relative correlativa ergo
cum multiplicatur unum correlativorum mul-
tiplicatur alterum quot sunt locata
tot sunt loca et non quo locus
dicitur ad locatum ergo cum locus angeli
dicatur ad locatum per modum convenientis
et per modum diffinientis ergo quot sunt
angeli diffiniti tot sunt loca dif-
finitiva / Item sicut se habet locus ad lo-
catum et econverso ergo sicut unum locatum
ad plura loca ita unus locus ad
plura locata sed unum locatum ut
angelus non potest esse in pluribus locis
ergo unus locus non potest esse plurium
angelorum manifestum est. Respondeo ad
dicendum quod cum dicunt aliqui quod an-
geli possunt plures esse simul nullo re-
pugnante et hoc propter suam simplicitatem
et propter hoc quod locum non replent
ratione sue simplicitatis unde nec minuunt
loci capacitatem quemadmodum nec lumina
nec colores in medio nec species magnitu-
dinis in eodem et tamen ibi sunt in mul-
titudine nec tamen propter hoc (?) in ideo
lo nec lumen in lumine sicut dicunt

se habet in proposito. nec cogit obie-
ctio de repletione celi. quia hoc tamen
est propter spiritum minus. vel de vento
re sive de loco speciali. quia semper
distinguitur propria dimensione et non unum
illabitur alii. nec de relatione quia
dimensio ad alium non est finitudo nec de-
pendentia naturalis sed solum quantitatis
dimensiones aliis disponit quod quamvis an-
gelus specialiter sit in loco. sed plu-
res angeli in eodem loco simul esse
non possunt repugnante finitudine quando
quae est loci ad angelum. Dicit enim
duae species albedinis in eadem materia
simul esse non possunt non propter hoc quod
repugnet repletio sed propter hoc quod
repugnat ipsius materiae informatio quod in-
formata specie albedinis non potest iterum
consimili specie informari. Item in proposito
locum diffiniens ad non potest [illegible] quod
eodem modo est in loco diffinitive. Ubi
sic unum corpus non potest poni a dua-
bus dimensionibus sic nec unus locus
pluribus deputari diversis spiritibus. Sed
melius istam questionem terminare possumus
si respiciamus ad rationem ob quam an-
gelos ponimus in loco certo. hoc
enim non est propter indigentiam angeli
quia cum talis loci destructio possit
specialis substantia permanere. nec hoc etiam
est propter indigentiam loci quia prius an-
geli nulla requirens indigentia loci
Sed hoc est propter ordinem universi.
Nam igitur angelus locum non occupat
angeli indigentia loci talis non
tangit nec simpliciter non in parte quia
tamen est de speciali [illegible] et loci
non prohibent plures spiritus simul esse
sicut philosophi [illegible] vel species in aere

Sed quia ordo universi ita exhibere
in omnibus distinctionem sicut per distin-
ctionem corporum. sic non patitur ordo
universi ut angelus [illegible] distet
ab angelo. immo oportet inter unum
et alterum celi ultimi elementum
sic non patet quod angeli in eodem loco
primo sit simul cum angelo et quia hinc
patent obiecta. Quod enim obici-
tur de speciebus in aere et pueris et lumi-
nibus. patet responsio quia non est simile.
Pro eo quia diverse species [illegible] non
[illegible] non complent. non sic plu-
res angeli indigeant loci am-
plius. non sic attenditur ordo in
illis quantum ad [illegible] in loco
sic in angelis. Similiter alia duo
non valent quia nichil est ibi quod
repugnet ordini universi. quia demo
et alia sunt in corpore [illegible]
[illegible] et corpus non glorificatum est
[illegible] glorificatum [illegible] vero
[illegible] a parte non angeli sed aliud
est quod impedit

Circa partem istam sunt dubitationes
circa litteram et primo quaeritur de
hoc quod dicit *Cum me lau-
darent astra matutina*. dicit enim
hoc de angelis. sed contra hoc est
quod dicitur Daniel. Videtur sibi consola-
tionem sine voce plures [illegible] ergo
angeli non loquuntur. ergo non laudant.
Item angeli sunt substantiae spirituales. ergo
non habent organum corporale. ergo nec vo-
cem possunt formare. Si vox formatur
per percussionem et fractionem aeris. Sed
ergo in empireo non est aer. ergo non
videtur quod possit ibi esse vox nec sonus
ergo nec laus non solum ab angelis
verum etiam nec ab hominibus beatis

Si dicas quod intelligit de laude
mentali non vocali in quarum sunt
reuelationes sanctorum qui audierunt mul-
tas animas maxime exemplum est in beato
martino quem audiuit vir sanctus
cum laudibus ferri in celum Item
in quodam est auctoritas ysa. vi. cla-
mabant alter ad alterum etc. et in
apocalypsi requiem non habebant
Respondeo videtur illud persuadere quod ibi
erunt organa vocalia et in hoc ma-
xima est iocunditas et in hoc ma-
xime manifestatur diuina gloria ergo videtur
quod laus vocalis est in patria Respon-
deo quod super hoc non habetur certitu-
do nec per auctores nec per rationes co-
gentes unde cum utraque pars sit proba-
bilis utraque tenetur a diuersis Qui-
dam namque dicunt quod in celo em-
pireo non est nisi laus mentalis
tum ab angelis tum ab hominibus
beatis tum quia non competit loco tum
quia non competit localis maxime an-
gelis et si angeli monstrati sunt
laudare vocaliter hoc fuit per
visionem imaginariam non corporalem
nec oportet hominem talem laudem esse
quia tanta est mentalis quod hic lo-
cum non habebit Aliis magis pla-
cet quod laus vocalis est in patria
saltem ad homines qui habebunt
organa quia non solum anima lau-
dabit deum verumetiam lingua et totus
homo feretur in laudem diuinam
et si queratur quomodo hoc possit esse
dicunt quod vel illa vocis formatio
non est per inspirationem et respira-
tionem sed per aerem qui est inclu-
sus et implicatus sicut patet in
quibusdam animalibus ut in apibus

vel etiam ita deseruiet empireum
glorificatis sicut aer corporibus non
glorificatis De angelis vero dicunt
quod quamuis incorporei sunt per naturam
non competit eis nisi laus men-
talis Unde quidam laus angelorum
est in ipsa admiratione contempla-
tionis Et quamuis angeli deo mini-
strant nobis corpora assumunt in
nostrum solatium et in illis loquuntur
et voces formant ad nostram in-
structionem aliquando ita etiam in illis
vocaliter deum laudant ad nostram
consolationem Utrumque istorum tenetur
satis plana est solutio obiectorum
Utrumque istorum ponendo tenetur
textus iob intelligitur de angelis
beatis qui dicuntur astra per fulgo-
rem matutine cognitionis quam
habent in verbo et de laude menta-
li quantum ad exultationem quam habent
de deo. Ad aliud dicendum de hoc quod
dicit lucifer ascendam in celum
cum enim esset in empireo videtur
quod ultra empireum sit aliquod ce-
lum Si tu dicas quod non est aliud
celum corporale sed spirituale Contra extra
omne celum corporale nichil est
quia est continens visibilium et inui-
sibilium ergo non videtur quod sit aliud
celum spirituale ultra empireum. Quod
etiam sit aliud corporale, quia christus se-
det a dextris dei et beata virgo
est exaltata super omnes choros an-
gelorum et tamen christus quamuis beata
virgo est in celo corporali ergo si an-
geli sunt in empireo videtur quod ultra
empireum sit aliud celum corporale quod
non intelligitur de spirituali Respondeo
igitur si ultra empireum sit

celum spirituale quid sit, quid con-
tineat et propter quid celum dicatur. Pro
quo dicendum quod celum est nomen impositum tem-
pore secundum suam formam impositionis et cor-
pus quod est supremum dicitur celum quod con-
tentivum sedenti et quietum, et quod hec
triplex [illegible] in celsitudine di-
minutatis idem ipsum dicitur celum est enim
ampla immensitate omnes beatorum
spirituales [illegible] tranquillitate
delectationis hoc est celum ad quod
lucifer ascendere voluit quod ad hanc
celsitudinem hoc est supremum celum
celo non situ sed dignitate et maius
est omni celo non extensione sed sua
maiestate propter quod est deus omnia non
exclusus sicut dictum est in primo libro.
In hoc autem celo sedet solum deus pre-
scilicet pater et filius et spiritus sanctus qui soli
sunt omnino et perfecte equales. Omnia
autem cetera sicut celestia sive spiritualia
non empireum sunt. Unde dicitur de
christo quod sedet a dextris. Dicendum quod hoc
[illegible] dicitur secundum humanam naturam [illegible] per
quemmodum equalitatis. Sed secundum humanitatem
sic dicitur sedere a dextris quod in potiori-
bus bonis patris. Unde in empireo
celo excellit tam angelos quam ho-
mines et loco et dignitate. Post ipsum
[illegible] virginem super omnes
alios. Deinde ceteri ordinantur secundum
dignitatem meritorum. Quantum autem ima-
ginacio facilitate [illegible] habet. Sed quomodo
ymaginatur aves in aere secundum ordi-
nem et pisces in aqua, sic in em-
pireo intelligenda sunt collocari
corpora quod corpus illud ultra hec de al-
titudine sit et alii celi. [illegible]
quia ymaginalis [illegible] ubi sunt beati

sicut in solario nec sic intelligendum
quod unus sit directe super caput alte-
rius. Sed dicit si esset [illegible]
et ignis esset in pulmone et aqua
[illegible]. Sic et ignis ymaginalis
qui melius nescit disponi beatorum
in celo empireo et perfecte [illegible]
aliud sic ymaginali quod [illegible]
ad cogitandum dispositionem per eundem mo-
dum per quem est et ideo magis est
desiderandum quam in imaginacione
describendum. Notandum quod in dispositione
celorum [illegible] videntur [illegible]
doctores sacre scripture philosophis. Nam phi-
losophi octo esse dicunt. Doctores
[illegible] ponunt aliquem unum [illegible]
[illegible] celos ponunt et [illegible]
ipsi videntur contrariari. Racio autem
huius contrarietatis est, quod [illegible]
de empireo sunt locuti, [illegible]
[illegible] de igne et aere quidam locuntur
de celis. Sed [illegible] sacra scriptura [illegible]
celum appellat et aquas super celum
et ipsum empireum celum [illegible]
[illegible]. Racio autem diversitatis inter
doctores [illegible] hoc [illegible]
[illegible] celum spirituale [illegible] celestibus
[illegible] omittunt vel-
[illegible] dividunt firmamentum
in duo scilicet in celum sidereum et pla-
netarum [illegible]
[illegible] quidam dividunt aereum in
duo. Quidam [illegible] celum de
igne [illegible]
[illegible] celi [illegible]
[illegible] aereum [illegible] igne-
um olimpium celum planetarum
[illegible] empireum
et celum [illegible] hec autem suf-
ficiencia [illegible]

d. iii

Ecce ostensum est etc. Superius egit magister quando et ubi creati sunt angeli. In hac parte ostendit quales facti sint, et quomodo conditio angelorum potest attendi aut quantum ad naturales habilitates sive qualitates respicientes dispositionem aut nature. Ulterius primum, istam dividit in tres. In prima determinat de primis, scilicet de attributis; in secunda de habitibus naturalibus et bonitatibus, ibi Illud quoque investigacionis etc.; in tercia de habitibus beatitudinis et miserie, ibi Solet etiam queri. Pro hoc videndum ulterius. Prima pars habet tres: in prima enumerat et distinguit illa attributa; in secunda ostendit quod receperunt magis et minus, ibi Hic considerandum est utrum; in tercia ostendit in quibus aliis est equalitas, ibi et sicut in predictis angeli differebant etc.

Ad intelligenciam huius partis duo queruntur secundum duo attributa que de aliis dicuntur infra. Et primo queritur de simplicitate essencie, secundo vero de discrecione personali. Et circa primum queruntur tria. Primo queritur utrum angelus sit simplex an compositus ex materia et forma. Secundo, dato quod sic, queritur utrum eadem sit materia in spiritualibus et corporalibus secundum essenciam. Tercio queritur utrum sit una materia aut secundum ydemptitatem aliam.

Quod ostenditur ergo primo utrum in angelis sit compositio ex duabus naturis, scilicet ex materia et forma, et quod sic ostenditur per racionem mutacionis. Nullum mutabile simplex; sed angelus de natura sua est mutabilis et mutatur, ergo non est simplex sed compositus. Sed dicitur quod in utroque [illegible] est mutabilis nec principium mutabilitatis, sed principium mutabilitatis est materia ergo etc. Prima manifesta est. Secunda patet per Augustinum xii Confessionum: mutabilitas insinuat quandam informitatem qua formam accipit vel mutatur ut vertitur. Et hoc idem in iii capitulo libri de Trinitate: vel quod est ubi forma accidentibus prebet subiectum; et ibidem dicit esse quod forma non suscipit accidentia, quia hoc non suscipit nisi materia subiecta. Item in dictis mutacionibus quod mutabilitas venit in rebus quia sunt ex nichilo, sicut in pluribus locis vult Augustinus. Sed constat quod mutabilitas non est per ipsam formam, immo dicit alibi potencia, ergo non habet causam nisi puram potenciam. Maior est ergo quod habeat causam directe potencie, sed non potencie quomodolibet, ut dicit Augustinus, ergo ad quod non est omnino actus nec omnino nichil, sed quod est medium inter actum et nichil. Hoc autem dicit angelum materiam ergo etc. Item hoc ipsum ostenditur per racionem actionis et passionis, quia nichil idem et secundum idem agit et patitur; sed angelus idem agit et patitur, ergo habet aliud principium secundum quod agit et aliud secundum quod patitur. Sed principium secundum quod agit est forma, principium vero secundum quod patitur non potest esse nisi materia, ergo etc. Maior per se manifesta est. Minor patet quia proprium angeli est recipere illuminaciones et dare ergo etc. Item forte dicet instanciam quia medium per eandem naturam recipit lumen et dat illud in aere. Nulla est instancia quia medium non habet racionem activi nec receptivi, et ideo hec instancia non potest fieri in [illegible]

actione et passione. angelus enim a-
git et patitur. dum enim agit quod non
debet patitur quod debet. dum agit
culpam patitur penam ut nullo modo
sit dedecus peccati sine decore iustitie
et hoc est passio eius. Ad hoc vero
per rationem de innominatis. In angelis
enim est distinctio ypostasis nature per o-
riginem. stat ergo talis ratio. Omnis
distinctio sive numerus venit a prin-
cipio materiali et substantiali quod omnibus acci-
dentibus circumscriptis materia in se sit
divisa. Sed non venit a forma ergo
venit a principio materiali ergo etc. Maior
patet. minor manifesta est. Minor patet per
philosophum qui dicit de celo et mundo
cum dico celum dico formam. cum
dico hoc celum dico materiam. et idem
in pluribus locis dicit quod ens in-
divisibile se habet. Si tu dicas quod
non appellat ipsa ypostasis sed ipsum
quod est. ergo quero a te de ypostasi
aut addit aliquid super essentiam et for-
mam aut nichil. Si nichil addit
ergo non constituit. ergo sic ipsum esse
natura esse semper et [illegible]
ypostasis sicut patet in divinis. quia
persona non addit super essentiam est
[illegible] et immensa sicut essentia. ergo cum
ypostasis angeli sit finita et arta-
ta et limitata et ita hic et nunc
necesse est quod ultra formam addat ali-
quid [illegible] substantiale subiecti. hoc autem non
potest esse nisi materia. Ad hoc ipsum ostendi-
tur per rationem essentialis compositionis. Angelus
enim diffinitur et ita per differentiam participat naturam
generis et differentie. naturam in qua convenit
cum aliis et naturam in qua differt.
ergo cum necesse sit totum [illegible]
distinctionis realiter inveniri in quo-
libet angelo. necesse est in eo ponere

diversitatem materiarum. Sed impossibile
est plures naturas generis ad constitu-
tionem [illegible] alteram potentialis
alteram vero actualis quod ex duobus
entibus in potentia non fit unum. Si dicis
nec ex duobus entibus in actu. ergo
necesse est etc. Si tu serras in in-
[illegible] in [illegible] et in aliis
formis que habent diffiniri et habent
genus et differentias nec tamen habent materiam propter
hoc [illegible] nulla. quod secus
est in naturis accidentium que habent
ordinem ad substantiam et eius principia et
de naturis sive de genere substantie que
non habent ordinem ad aliquid. Unde
[illegible] sequitur vel quod albedo ha-
beat duplicem naturam in se. vel una
speciei et generis primi et sub altera con-
sistit a duplo naturalis [illegible] in
subiecto quod si ita non potest ponere in
angelo [illegible] ponendum est. Sed contra
boetius in fine libri de duabus naturis
et una persona christi. omnis enim incor-
porea substantia nullo modo fundamento
nititur. nullum vero corpus est cui
non sit subiecta et ideo ad aliud
[illegible] fundamento materie innititur. et corpus
alia vero omnis substantia materie non eget ut
incorporea nullo [illegible] sicut patet in corporibus [spiritum]
[illegible] quod hic auctor
[illegible] quod angelus non habet
materiam. Ad primum in de anima dicit quod
neque corpus est in forma [illegible] est
neque [illegible] cum [illegible] et hoc
dicit esse verum de intellectu. Sed an-
gelus est huiusmodi. ergo non habet materiam. Ad
oppositum [illegible]
est si in ordine [illegible] quod per-
[illegible] non potest cogitari rationabiliter
Sed cogitari potest rationabiliter aliqua
substantia spiritualis et immaterialis. ergo

illa est in premissis ergo etc. Maior patet
per hoc quod deus fecit omnia valde
bona. patet etiam per damascenum capitulo xii. omnia
opera dei perfectam sunt / deduc-
tionem incrementum suscipiunt et ut
non est inchoata facta sunt / Augustinus
de libero arbitrio: potest esse aliquid in re-
rum natura quod tua ratione non cogitas,
non esse autem quod tu ratione cogitas non
potest. Minor patet quia verisimiliter
cogitatur substantia separata perfectionaliter
et immaterialitate et hoc videtur. Cum
enim sit anima non [illegible] substantiam
et esse [illegible] actus materie ut forme ma-
teriales et corporales / anima [illegible] actum
[illegible] non [illegible] effectivum ut anima
rationalis erit [illegible] que sunt actus
et [illegible] erit separata / Respondeo per
deductionem ad inconveniens inconveniens
enim est quod anima [illegible] sit nobi-
lior angelo / Sed omnis causa nobi-
lior est suo effectu. ergo angelus non
habet aliam causam quam intellectum. Sed
non potest esse causa materialis nec formalis
quia angelus non habet neque materiam neque
formam aliam. Sed causalis est forma
[illegible] quod totum est angelum non habet
[illegible] simplicitatem per separationem omnis
compositionis [illegible] est quod angelus
compositus est compositione multiplici [illegible]
[illegible] in comparatione ad suum
[illegible] et [illegible] est compositum [illegible]
habet dependentiam ad ipsum. simplicissimum
enim absolutum est, et omne depen-
dens [illegible] cadit in aliquam compo-
sitionem. Hec 2a consideratur in comparatione
ad suum effectum etc. habet compositionem
ex substantia et potentia, habet iam con-
siderata ut ens in genere. etc. secundum
intellectum compositum ex actu et potentia.
[illegible] logica [illegible] ex genere et differentia, [illegible]

habet considerari ut ens in se. et pri-
mum ad esse actuale est in ipso com-
positio entis et esse, secundum ad esse
[illegible] ex quo est et quod est, ter-
tium ad esse individuale sive perso-
nale sicut quod est et quis. cum ergo an-
gelica [illegible] simpliciter hoc non
est per separationem talis compositionis. Sed
hoc certum est aliquas componentes
a substantia angeli removeri, ut potest
compositio ex partibus quantitativis
ex partibus [illegible] compositio ex non
[illegible] et [illegible] qualis est in homine.
Sed de compositione materie et forme sive
[illegible] et formalis de hac dubium est et
voluerunt aliqui dicere quod talis removeatur
ab angelis et sunt in eo compositiones
prius dicte. Sed sic dicentium est quod
[illegible] in angelo sit ex mutabilitate
non tamen ad non esse [illegible] Sed
sunt [illegible] per [illegible] sic ex passi-
bilitate. Sic [illegible] ex individuatio-
nibus [illegible] ex [illegible] causalis com-
positionis. Sed [illegible] non videtur
[illegible] nec [illegible] defendi potest
quod substantia angeli sit composita [illegible]
[illegible] nature et [illegible] omnis ca-
rere per se entis et si composita est
ex diversis naturis ille due nature
se habent per modum actualis et potentialis
et ita materie et forme et ideo illa po-
sitio videtur verior esse. scilicet quod in angelo
sit materia et forma / Et ergo [illegible] in
[illegible] de [illegible] Boetius et
Augustinus dicunt quod loquuntur de materia
[illegible] scilicet ratione potentie passive que
est principium patiendi et [illegible]
ab alio. et hoc patet quia ipse vult
probare quod corporalia [illegible] in
spiritualia nec [illegible] Sed plus volt
dicere quod aliqua denudata sit a ratione

mo sim quam est eo punctionis
et corruptionis et ideo non loquitur
generaliter de materia sed apparet aliquando
ipse facit condicionem sibi in primo
de pri. ubi dicit quod nichil subiacet
actionibus nisi per materiam et ibidem quod
solus deus est immaterialis. Contra obiectio
hec creatura simpliciter convenabiliter potest
reperiri. Ad oppositum quod considerans perfectam
creaturam quod creatura creata ipso quod creatura
creata non est actus purus oportet quod
habeat possibilitatem quod limitationem oportet
quod habeat fundamentum quod limitationis. Et
in genere ubi quod habet compositionem non
non est convenabiliter reperiri quod non
potest esse nec fieri. Et si obicias quod
deus potest facere quod forma accidentalis
sit sine materia ut in sacramento al-
taris. Dicendum quod deus nunquam facit
quod semper sit natum esse in materia
et ad illam quod est de sui natura
habet inclinationem. Si ergo deus creet
condicionem suam quod competit naturae
repugnat patet quod nunquam debuit facere
formam stare sine materia in generatione vi-
delicet quod in incidentis faciat quod necesse et
materiam in generatione cum creatio non quae-
rimus quid deus possit sed quid
requirit ratio ipsius creaturae ut dicit
Augustinus. Contra dicitur quod causa nobilior
est suo effectu unde etiam de efficiente
et finali quae propriae tenent rationem
causae. Sed de subiecto et formali quae sint
principia ordinata ad compositionem
non habent virtutem simpliciter sed so-
lum secundum quid

Secundo dato quod habeat compositionem
ex materia et forma large sumpto
nomine materiae ad de possibile. Quomodo
alius vertit ad questionem tamquam
fundatum. Respondetur de illa ma-

terium sit eadem cum in corporalibus
non loquor de materia prima secundum certi-
tudinem mihi placet secundo dicere. Sed non
est ita sed primo sim spiritualem. Sed lo-
quor secundum materiam primam quod tamen ut
sit omnis similis de anno dicunt
habere eandem materiam per rationem quae certi-
tudinem cum sit materialiter variatur et quod
potest secundum spiritualem sit unus alia
in alio. Et quod sit ita per auctoritatem
Augustini de mirabilibus sacrae
scripturae primo capitulo. Omnipotens deus
ex informi materia quam ipse prius
de nichilo condidit creaverit rem
visibilem et invisibilem hoc est
sensibilem et insensibilem intellectualem
et intellectum carentem species multi-
formes divisit. Quod autem compossimus
per rationem hoc videtur in quolibet
genere est reperire unum primum quod
reperiuntur omnia quae sunt
in illo genere ut vult philosophus in
xi primae philosophiae. Sed spiritualis est unum
genus ut habetur secundum logicos qui con-
siderant rationem intentionis sed secundum me-
taphysicos qui considerant causas rerum
ergo in genere substantiae est reperire unum
aliquid quod reperiuntur omnia alia
in illo genere. Sed illud non potest esse
primum compositum cum sint hic ma-
teria et modicum respectu facti compositionis
secundum rationem illius generis magis et
minus sunt. Ergo cum primum intelligendo
non sit nisi forma vel materia aut
vel materia vel forma. Si materia habetur
propositum. Si forma sed unitas for-
mae praesupponit unitatem materiae
ut dictum est. Respondeo quia passio
sic quod inest aliquibus subiectis
una est quod insit eis secundum aliquod
unum. Sed unus est in spiritualibus et

corporalibus disformiter. quod eodem modo
sicut ruinas per homines et per angelos
ruinis cum angelorum supplebitur ex ho-
minibus. ergo nunc est aliquid naturam
quem in eis reperire sim(?) quia hec
passio insit. Sed hec non potest esse for-
ma. restat ergo quod sit / R(espondeo) abstrahat
[illegible] corporalium ab omni forma. [illegible] in
spiritualibus aut distinguitur aut non.
si non, ergo sunt idem per essentiam.
Si sic, tunc omnis distinctio sit a for-
ma. ergo habet formam. Si in dicas
quod distinctio perfecta est a forma, sed
sic materia hoc habet esse incompletum
ita et distinctionem incompletam. Contra
illud in quo magis se differunt spi-
ritualia et corporalia est simplicitas et com-
positio. Sed materia abstracta ab omni
forma est ita simplex ut punctum.
ergo nullam habet [illegible]. ergo si in hoc
non differunt non videtur quod in alio.
Si dicas quod per capacitatem. Contra materia
non est sua capacitas per essentiam
ergo contingit eam abstrahi a capa-
citate abstracta. ergo materia spiritualium
et corporalium a capacitate. quero per quid
differant. nullam enim est dare nisi
assignare [illegible]. ergo essentia est eadem
per naturam / R(espondeo) forma generalis est abs-
trahibilis a formis specierum sive a diversis
Sed sicut dicit forma generis corpo-
reum et incorporeum sunt differentie. ergo ab
[illegible] potest abstrahi. Sed forma generis
naturalis est prior quam forma differentiarum
sicut dicit Porfirius quod prius est animal
quam homo consideretur. ergo materia corporalium
et spiritualium sub forma generis non
differunt quantum ad formam que se-
quitur essentiam materie. ergo in tali forma
non differunt quo ad ipsam nisi
ut videtur / R(espondeo) cum dicitur materia corporum
corporalium est materia spiritualium. materia est una

aut est differentia in solo nomine
aut in similitudine aut in essentia.
Si in solo nomine, ergo cum sit equivo-
catio in primo phisicorum ergo nulla est
univocatio. Si in operatione, abs-
trahatur ab illa operatione. tunc aut
erit idem per essentiam in essentiam
aut equivoca prima / Contra Augustinus
xii confessionum. Duo fecisti domine, unum
prope te et aliud prope nichil. et idem in
xii. Duo sunt creatura quibus unum
quod sine ullo defectu contemplationis
sine intervallo mutationis sua ete-
rnitate perfruatur. alterum quod ita informe
erat ut quo alia forma in aliqua
forma mutaretur non haberet. Si
ergo ista recte dividuntur, unum non
intrat constitutionem alterius. Sed auctoritas
[illegible] quod corporalem [illegible] sine cor-
poralium. Si tu dicas quod loquitur spiritu
esse de ea. hoc nihil est. quia loquitur
de ea sicut patet in auctoritatibus et sequentibus
similiter quod omni forma est privata sed
ut intelligitur sub omnimoda informitate
consideratur ut [illegible] ergo
Beda et alii sancti sic dividunt / [illegible]
[illegible] in sua parte ad
invicem [illegible] sicut dicit Boethius de
duabus naturis et una persona Christi
Sed spiritualia et corporalia non [illegible]
R(espondeo) [illegible] potentia agendi [illegible]
[illegible] consequitur forma ita potentia su-
scipiendi [illegible] corporalibus
consequitur materiam [illegible] quod si
sunt diverse potentie [illegible]
[illegible] ita [illegible] ad agendum effe-
ctum vel actum ordinat una for-
ma ad quem non alia ergo differt
per essentiam. tunc ergo materia subiecta cor-
poralibus formis illa non possit
capere formas spirituales per essentiam

perfectum nec eius ergo tamen de
angelo potest fieri eius nec eius ergo
differunt per essentiam. Responsio possibilitas
inest rebus corporalibus aut quo a parte
forme aut a parte materie et accidentibus.
non a parte forme quia omnis forma
est in simplici essentia consistens ergo
principaliter a parte materie et originaliter aut
igitur consequenter ipsam materiam secundum se aut
non. Si secundo, nec si sit simplex
quantum est de se [illegible] puncti, ergo sic
puncti non potest esse in vel per sig-
nari. ita nec materia per corpus quia
si hoc absurdum est quod dimensiones
secundum rem [illegible] consequitur materiam
secundum se ergo non sit in corporalibus
et spiritualibus patet sic. Responsio obiectio a parte
finis quia angeli facti sunt ad viden-
dum summe lucis claritatem sed
materia secundum de se tenebra quanto ma-
gis permiscetur et magis ei unitur
tanto minus recipit et magis est te-
brosum. Et ergo forma angeli unitur
sine materia in divisione substa-
tiis esse aptissima ad contemplan-
dum. Et ergo propter hoc solum forma
est unita [illegible] materia conforme per uni-
tatem non materie corporalis. Responsio videtur quod non
sit ponere materiam tamen [illegible] mensuram quia
[illegible] quia omne magis perpetuat
de rebus materie que sunt eterna et
ipsa est omnis intelligentiam in genere
eternorum quia [illegible]. Et ergo illud dicitur
quod est mensura quod debet esse per-
fectissimum in genere illo ut albedo in
genere coloris patet sic. Responsio dicendum quod ea
habent quandam similitudinem videntur convenire
simplicibus nam magni et profundi
clerici et in theologia et in philosophia qui
magni sunt vitantes inquisitores
differentiam sunt. Secundum autem eius po-
suerunt quod materia in spiritualibus et corporalibus
differt nec habet unitatem nisi ana-
logice. alii posuerunt quod est una per
essentiam. Et qui autem diligenter
velit considerare que ista positio
sit probabilior et verior, et attende-
re rationes inquisitoris videbit quod
utraque opinio secundum diversas vias ve-
rum dicit ita quod neutra sunt accepta.
Ratio autem hec diverse positiones sunt
diversis modis cognoscendi materiam quia
eum dicitur est sensibilis scilicet per privationem
et per analogiam. cum per privationem
est prius remotio formarum, deinde
differentias ad formam et considerare
ipsam essentiam nudam in se sicut tene-
bram intelligimus cognoscit autem per
analogiam est per respectum quem
habet ad formam est per potentiam et
ita hec cognitio est per respectum in-
ad formam materie per potentiam ad
in. Duplex potest considerari ad formam
aut naturam habet ei similitudinem
in ratione entis et consideratur prec-
lusis aut sub ratione mobilis et
consideratur ultra [illegible]. Considerantes
igitur materiam secundum privationem omnis forme
tam spiritualis quam accidentis, dixerunt
quod una est materia in spiritualibus et cor-
poralibus per essentiam. Et cum ab omnibus
formis et ab omnibus accidentibus separe-
tur, nulla omnino diversitas ap-
parebit. Considerantes autem materiam
secundum analogiam scilicet sub ratione po-
tentie quam habet similitudinem forme
in ratione entis dixerunt eandem
esse secundum analogiam quia est ibi com-
plexus habitus. sic enim in utrumque
sustinet et dat sunt formis quia ista

et subsistere ita est materia spiritualis.
est et ibi eo proportionaliter secundum plus et
minus. Nam in spiritualibus substat
forme spiritualis speciali tantum, in corpori-
bus superioribus forme speciali et quan-
titati, et in inferioribus forme specia-
li et quantitati et qualitati, et quod patet
est in genere substantie plus participat de
ratione per se stantis et independentis
quod autem plus accedit ad nichil acci-
dentium magis elongatur. hinc est quod
substantie spirituales per prius et verius sunt
substantie, deinde corpora superiora poste-
rius, tandem inferiora. et hinc hec dice-
runt quod esset eadem materia, quod nec materia
corporalis est nata sustinere formas spi-
rituales nec econverso, conveniunt autem
secundum analogiam sub ratione potentie in-
quantum perfectibiles formis in
ratione inchoationis dicuntur esse eadem
per analogiam; quia sicut in corporalibus
est aliquid quod sustinet variationes quantum
ad perfectiones corporales ita in spiritualibus
quo ad spirituales, et est ibi ratio prio-
ris et posterioris in proportione predicta. ita
materia potest esse solum [illegible]
secundum situm et formam in corporibus corru-
ptibilibus aut ad situm tantum ut in su-
perioribus aut ad receptionem influentie
et lucis et perfectionem ut in substantiis
spiritualibus et secundum hanc considerationem
prime est materia in corporalibus et corrupti-
bilibus, tunc prime in corporibus incor-
ruptibilibus, minime in spiritibus et
inde est quod dicunt aliqui mora-
les quod minimum habet de hac possi-
bilitate et secundum hoc tamen est infimum
et hinc non posuit materiam unam quia
tamen in angelis non habet possibilitatem
ad susceptibilitatem formarum spiritualium nec
est possibilis ad recipiendum formas

corporales et inde est quod dicit philosophus
quod spiritualis et corporalis non est materia
una considerando potentiam materie in relatione
ad formam ut mobilem, et hec patet
ex distinctione et dicunt quod patet quod
vero dicunt secundum diversas vias,
et secundum diversos modos intelligendi,
et dicunt diverse rationes et auctores
inveniuntur ad partes oppositas et per
rationes obiectionum. hec est consideratio si
simplius recte intelligatur utrumque, vel
aliter potest dici quod cum loquimur de
materia hic loquimur de ipsa prout ad
eam stat resolutio physica, ideo
speculatores possumus loqui secundum quod tres
sunt qui docent facere resolutionem
ad principium materiale, nam ad materiam re-
solvit naturalis qui considerat generationem
et corruptionem, ad eam resolvit physicus
alius qui considerat omne corpus mobile
sive ad situm sive ad formam, ad
eam resolvit metaphysicus qui consi-
derat omne ens et unumquodque resol-
vit secundum amplitudinem sue considera-
tionis. Nam physicus inferior qui
negotiatur circa generationem et corruptionem
considerat materiam ut est principium generationis
et corruptionis et hec solum in hiis
inferioribus, et quia omnia ista sunt
ad invicem transmutabilia ideo solum ponit
eandem materiam generabilium et corruptibilium.
physicus superior considerat materiam naturalem
mobilem sive ad situm sive ad formam,
et videt omnem possibilem in inferi-
oribus et superioribus, et quia omnia
sunt ad situm mobilia, et mobilitate mo-
bilis cuius principium est materia et ideo re-
solvit ad materiam omnis rei corporalis,
et secundum hunc physicum est eadem materia in
omnibus corporalibus. metaphysicus considerat
materiam omnis creature et maxime

sube per se entis in qua est consideratio et actum essendi et hinc dat forma et stabilitatem per se existendi et hanc dat et prestat id est cum sumatur forma hoc est materia et quem per se esse in spiritualibus et corporalibus dicatur quidem non equivocatione sed quidem secundum gradus et rei non analogie solum idem oportet reconvertere ad principium veritatem ideo secundum methaphisicum in omnibus per se entibus est ponere unitatem materie Contra i^a predicta consideratio vera est secundum differentes nominant philosophus cum non dicat eandem materiam esse in corporalibus quia minime veniunt ad considerationem materie secundum esse sed solum secundum esse et absque dubio aliud esse habet in corporalibus quam in spiritualibus et aliud in corruptibilibus quam in incorruptibilibus methaphisicus vero non tantum secundum esse sed secundum essentiam considerat et quia abstrahit omni esse non est reperire nec est fingere diversitatem in materia ideo dicit esse unam secundum essentiam et ideo cum hanc opinionem teneat theologus aut predicat circa sic illius aut sic methaphisicus quia ipse potest accipere modos omnes sciendi tamquam sibi familiares si ut illius sic dicit non eandem si ut methaphisicus dicit eandem esse secundum essentiam differentem secundum esse et quia nobiliori modo nobilitate methaphisicus considerat sunt inferiores ideo hii qui posuerunt eandem materiam in corporalibus et spiritualibus altius elevati melius videntur quam hii qui secundum diversas considerationes utrumque potuerunt dicere verum ut patet est ostensum Concedende igitur sunt rationes probantes materiam eandem secundum essentiam in spiritualibus et corporalibus sicut manifeste invenit Augustinus in libro de mirabilibus

sacre scripture qui sunt altissime methaphisice Contra quod obicitur quod dicit Augustinus in super Angelicam hierarchiam dicendum quod loquitur de materia secundum esse non secundum essentiam vel aliter distinguitur potentia actualis que est in angelo et potentia cum suum esse contrarias consequitur dico et potentia possibilis que est in materia de se et potentia cum est preter nichil Contra obiectio quarta in qua dicendum quod loquitur de materia secundum esse hoc est de materia sensibili et potentia cum dicunt res ad invicem sensibiles et ideo sic illi secundum philosophum et in qua philosophus est intelligendus et alii sermones consimiles qui dicunt materiam esse diversam cum loquuntur de materia secundum esse Contra quod dicitur de potentia susceptiva dicendum quod potentia materie secundum se considerata non est magis ad hanc formam quam ad aliam immo indifferenter se habet ad omnem Nam in ipsa se considerata nec est spiritualis nec corporalis et ideo incapax quidem secundum essentiam non indifferenter se habet ad formam sive spiritualem sive corporalem Sed quia materia numquam spoliatur ab omni esse et que semel est sub esse corporali numquam convertitur et similiter illa que est sub esse spirituali hinc est quod in quantum esse in spiritualibus et corporalibus est alia et alia Contra quartum dicitur de principio dicendum quod hoc non est ratione propria materie quia in abstractione omnis forma simplex est non tamen habet actualem simplicitatem ut patuit Contra simplex dicitur quia caret actuali extensione habet tamen possibilitatem ad illam et sic ut forme corporalis illi materie datur unde ratione ad actum unum dicitur quod extensio est a materia non est intelligendum quod a materia secundum essentiam suam Contra quod secundum esse potest suscipere

forma corporalem que non est nata
esse in materia nisi cum extensione
quamvis ipsa in se sit simplex et non
consistens. Ad aliud quod materia est te-
nebra, dicendum quod tenebra dicitur ratione ca-
rentie forme que forma lumen
est. Et ideo est sub ratione contemplationis
contemplationi. Et quod in angelis facta
est sub actu perfecto sublata carentia
forme. Hinc est quod remota est ab ea
tenebrositas. Ad illud non
enim est tenebra per essentiam, sed quia
dicitur tenebra comparative. Sicut enim
omnis tenebra est respectu luminis
lucis, sic et in tenebra potest dici per
respectum dei et est respectu forme qua
perficitur. Quod dicitur quod materia
est id quo omnia mutantur, dicendum quod
aliqui volunt quod in ratione qua est
fundamentum dat esse fixum et in ea
ratione est ratio mensurandi. Quod plus
sapit et participat de natura quantitatis sive
quod magis in spiritualibus fulcitur est. Ad
illud non est quia sciendum dicendum quod ipsa
non sit id unum cum hoc debeat
esse completivum sicut dicitur in xi Metaphysice.
Per hoc quod albedo est mensura omnium
colorum. Et ideo dicendum quod non ponimus
materiam unam quia ipsa sit mensura. Sed
quod si non est materia una impossibile
est ponere aliquod unum mensurans omnium
aliud comparat illam quicquid autem
sit id unum [dicendum] quod est mensura omnium
que sunt in genere substantie, hoc est
alterius inquisitionis.

Tercio queritur utrum in corporalibus
et spiritualibus sit una materia numero
aut species una tamen aliam. Et quod sit
una numero videtur sic. Dico id quod ita est
unum quod non recipit distinctionem est unum
numero. Sed materia sicut ita est
unum quod omnino non recipit distinctionem

scilicet secundum rationem, quod omnis di-
stinctio est a forma. Ergo necesse est
ipsam in omnibus esse unam numero.
Item omne quod est unum vel est unum
genere vel specie vel numero. Sed non
est causa [unum] in spiritualibus et corporalibus
unum genere vel specie in illa sit
solum a forma, ergo a divisione materia
est una numero. Item status processus
non potest esse nisi in uno. Ergo sicut
est status in genere efficientis et finis,
ita in genere materie. Sed in genere efficientis
primi et finis ultimi sic est status
quod unum solum est primum efficiens
per essentiam ad quod omnia reducuntur. Ergo
videtur quod cum ex parte resolutionis sit sta-
tus in genere materie quod illa sit una
numero. Item omne quod in lapide est
forma et in angelo est materia. Aut dicitur
univoce aut equivoce aut idem
potest de se. Sed non equivoce quia
tunc angelus et lapis equivoce
dicentur substantie. Ergo univoce. Sed univo-
catio est solum ex forma et in hiis
que sunt forma. Ergo oportet quod idem
predicetur de se. Ergo si in angeli et
materia lapidis non sunt plures materie.
Sed unica restat quod sit in spiritualibus
et corporalibus est numero una. Item
intelligamus materiam sine corporali sine
spirituali per abstractionem ab omnibus
formis intelligimus in simplici intelligentia
unum ut unica numero non multiplicata
nec distincta. Sed forme supervenientes
non immutant essentiam materie sed
solum esse. Ergo si sic erit quantum ad
essentiam unica numero, ergo et [illegible]
formas. Item intelligimus per impossibile
quod deus de uno lapide faceret an-
gelum tunc mutaretur forma et
esse materie. Sed essentia esset salva

go omni mãa sit vna ꝑ eēnciam
et in hac ꝑ̃ummꝛe est illius vni-
tatem ſcdm qꝫ illa materia est
vna nūo. go in ꝑ eēm manet
vna nūo. Argum. go sic Si in illo
angelo sit ꝑ̃ncto ꝛ lapide ꝑon-
ſtente est mãa vna nūo et tunc di-
ſtat ille angelus a nō coꝛꝑali q̃m
alius angelus. go vꝫ q in alius
angelus ꝛ alius corporibus coꝛꝑalibꝫ sit
sūi vna nūo. Conſ. vnum nūo re-
ſpicit eē idemitatem sine non mi-
nuatur Sꝫ in in corporibus ꝛ ſpūa-
libus non est vna vnitas idemitatis
li. go nec est vna ſm nūm. Contra
pꝫ Argumentum. probatur ꝑ hoc q quecunq
sunt eadem nūo alicui idemitate inter
se sunt vnum nūo Sꝫ angelus a sua
mãa non differt nūo. nec lapis a
sua mãa. go si mãa lapidis ꝛ angeli
est vna nūo. go lapis ꝛ angelus
sunt vnum nūo q falsum est. Ad vnum
et aliud sunt ꝑte eius ꝛ eius in
actu Sꝫ mãa est omnis ens in pō. go
si diuiderentur non sunt nisi [illegible]
qm̃ bꝫ tenent diuisio. go nullo
ꝑ dicitur mãa vna nūo ꝑ eēnciam
Ad Sicut de auro vno fiunt diuersa
vasa proprii ſcdm sunt iam ? ducit
desinunt eē vnum ꝑ distinctionem
sui ꝑ inductiõe. [illegible] de mãa fiunt
reclamē [illegible] ꝛ ſpē differentes. vi-
dꝫ q mãa inclinatur in illud. go ter.
Ad oppositum non sunt ꝑ̃ [illegible] ita
nūo. hoc planum est. quia inimica
ſe ꝑpellunt Sꝫ opposite forme sunt
ita in mãa vt est in diuersis. go im-
poſſibile est mãam esse vnam nūo
ꝛ tamen impossibile est nūo eē eius ꝛ
non eius. quia nulli est ens et non ens

est ſumma distancia. Sed angelus
ſm ſuam formam ꝛ mãam est in actu.
alia autem ꝑ̃ſi nec ſm formam n̄ ſm
mãam ſimꝰ conueniunt est ſm ſud te-
tum. go impossibile est. q angeli et
alie sit eadem mãa vel alterius re-
latiue diuise. Ad Racio non ſolum ꝑ-
cedit ad eē. ſed ad eēnciam.
go vbi sunt diuise racones ne-
ceſſe est diuersas eē tanquam ꝑ eēm
Sed racio anime petri ꝛ anime autem
est alia ꝛ alia. et [illegible] ꝑdicab-
ilis in. go mãa est mãa hic
et non eē aliam ꝑ eēm. go impoſſibile
est eē nūo vnam. Ad eē ſimpli-
citer in pluribus hoc est ꝑ̃ſecte
dei. sine eē vnum in omnibus. go
non competit alii. vel si competit a-
lii. minime competit ei q maxime
distat a deo. Sꝫ mãa maxime distat
a deo. cum sit ꝑpe nichil. go nulla mõ
vꝫ ipſi conuenire q ipſa sit vna
nūo in omnibus. vel eciam in plu-
ribus. Pro quo dicendum q ꝑ̃ſe ꝑhorum et phi-
loſophorum varie hic sunt. ꝛ quia
q mãa in ſbſiſtentibus est vna ꝑ
eēnciam et vnum nūo ꝛ racionem huius
assignant quia mãa hoc ipſum q est
est ens omnis in pō. et ideo quia q
in ſbſiſtentibus est hec sit ꝑ eēnciam
nūo vna. licet aut racio bona est
et melius patet ſi ꝑtractetur. quia cum
mãa est omnis eius in pō. ideo ꝑ ſim
eēm nullum hꝫ actum nullam for-
mam. go nullam distinctionem ſi non
distinctionem hꝫ ꝛ non est nichil. oꝫ
go q sit vna ſine nūo ꝛ ideo
nūo vna. Amplius quia est ens
ciō in pō. ideo nec generis nec ſpēs
eē ꝑ̃ ꝑ̃ue dicitur nunc mõ actu.

et ideo non potest esse quod est hyle
est quod universaliter alitatis vel uni-
vocationis ergo nec quod non possit esse una
et sic ulterius est una et ideo est v-
na numero. Preterea quod est eius omnino
in potentia et ideo de se est communis ad
formas communes. Sed deus quia
communis est, ubique est sua commu-
nitate venit ex actualitatis sive
perfectione. Sic et sic quod in omnibus
est numero est una propter communitatem
eius que venit ex sive possibilitatis
perfectione. possimus quod sic est eius in
potentia unitatis eius non potest esse uni-
tas individuationis sine per continuitatem
sicut mons est unus. Sive per actu-
alem simplicitatem sicut angelus est
unus. Sed si habet unitatem, unitatem
homogeneitatis habet, hec autem unitas
sunt manet in divisis. Sic patet
si de eodem auro fiunt multa vasa.
illa sunt de eodem auro per homogeneitatem
Sed aurum quod est in uno differt ab
auro quod est in alio ideo quod non
sit unum per continuitatem. Si igitur materia
non est una actuali simplicitate ut
angelus, vel continuitate ut mons et
[illegible] sed sola homogeneitate
et hoc non tollitur per adventum for-
marum ita est materia una sub omnibus
formis, sicut omnibus formis abstra-
ctis. Sed abstractis omnibus formis
nulla est distinctio in materia immo in-
telligitur ut simpliciter una. Sic igitur
materia est una numero in omnibus ut
quod est eius omnino in potentia. et hec est
ratio [illegible] et cetera. Ex hiis per magna
parte patent obiecta. [illegible]
tolli potest qualis est illa unitas qua
materia dicitur una, non enim est unitas
actualis eius [illegible] unitas est [illegible]

in foro et theatro et univocatio est
unitas dei. Sed illa unitas est maxime
possibilitatis et potest dici homogeneitatis que
a deo ampla est ut sustineat re-
ceptionem [illegible] infinitas [illegible]
formam semper adiectam quam unitas
forme alicuius [illegible]
[illegible] et hoc est propter summam possi-
bilitatem. unde dicitur una numero quod est
una numero que [illegible] omnis [illegible]
signo [illegible] signum
dicitur esse signata. per hunc modum
potest intelligi materia numero una. Ad 4 ergo
obiectum unum numero respicit individuum,
dicendum quod unum est [illegible] dicit
[illegible] consequitur actua-
lem. aut est unum [illegible] respicit [illegible]
[illegible] hoc modo se extendit ad uni-
tatem maioris capacitatis quam sit
unitas individualis et de illa non
sequitur quod que sunt eadem uni [illegible]
sibi non sequitur quod homo et asinus
conveniunt in anima ergo sunt unum
inter se. Ad 4 obiectum quod unum numero est
[illegible] entis in actu, dicendum quod unum est
de unitate quod dicit unitatem completam
unitas enim et veritas et bonitas
[illegible] et complete sunt in causa com-
pleta. [illegible] angeli
de [illegible] incomplete reperiuntur
in [illegible]. Sicut ergo materia incompleta est
de se ita unitatem [illegible] incom-
pletam possibilitatis [illegible] ad esse
compleri per formam. unde adveniente
[illegible] individuum numero unum uni-
tate actuali et completa [illegible]
adveniente fit distinctio et [illegible]
multitudo in rebus. Ad 4 obiectum de au-
ro non est simile. quod aurum habet
unitatem continuitatis et individuationis
que opponitur [illegible] et discontinuationi
et hoc est quod aurum et si sit [illegible]
[illegible] est eius in actu non sic
materia prima [illegible] ut [illegible]

est prius. Et obiectio quod oppositum non
potest se compati cum unitate, et quod ipsorum
non possunt simul esse eius et non eius et
diversis limitationibus inbibiti in se
ad hec dicendum unica est responsio scilicet quod
aliud est unum de eo quod est ita unum
quod eius unitas repugnat multitudini
et est unum individuum. Sed de eo quod
est ita unum quod multitudini non repugnat
immo propter suam possibilitatem admittit
per omnem divisibilitatem non habet vel
tenet simul et semel habet oppo-
sita. Similiter etiam et simul potest esse in re
et est in posito agentis et divisio per
diversa subiecta sicut divisio forme
informantis et hoc patet quia forma
lineationis est una unitate unius sicut
ipse similiter unum est quod est homo qui
quantitatur et est homo qui quantus
est, et est homo albus et homo niger
et in omnibus hiis est forma una
una quod si dicas quod non est, sicut quantitas
lineamentalis non est una numero nisi in-
dividui quod eius non sit una numero
scilicet specie tamen unitas materie que est unitas
homogenitatis in maiore amplitudine
est ipsum lineamentum ipsa et
maiorem divisibilitatem admittit et
ideo nulla est oppositio nulla omnino contradictio
ex comparatione oppositorum ad uni-
tatem materie per comparationem solam, quia com-
paratione oppositorum ad unitatem in-
sim esse. Unde sicut si duo cyphi facti
sunt de auro conformi potest unus
conformari alteri remanente vel unus
produci altero in esse permanente sic in-
telligendum est in proposito. Si quis
enim volt unitatem materie intelligere, separet
ab unitate individuali cum abstra-
hit et actu imaginationis conside-
ret et omnis eius in posita per pluralitatem
cognitione etc. potest aspicialiter capere
quandam enim ut moles extensa
cogitatur ad unitatem continue et

significant nullo modo repugnat. Et
ultimo obiectio satis planum est. Sicut
enim deus est infinitus et in infinita
aliis tamen modis infinitate que potius
est per recessum quam per accessum, vero
non competit creature. Sed materia intelligenda
sic est de illa unitate. Deus enim est
unus in pluribus ita quod perfectissima
et eodem actu et hec est solum deo
tamen una in omnibus et hec quia propter suam
eternitatem non potest esse distincta; non
sic est de forma etc. Patet omnia.

Consequenter videndum de 2° attri-
buto scilicet de discretione personali. Circa
quod tria sciuntur. Primo utrum in an-
gelis sit una discretio personalis.
2° quomodo eorum hec pluralitas sit
accidentalis vel realis. Tertio vero
utrum sit realis vel formalis.

Quod autem in angelis sit modo
discretio personalis ita quod an-
geli aliqui differant solo numero videtur.
Dan. vii. milia hominum ministrabant
ei et constat quod non tot habebant mini-
sterium dicta specie quot Daniel enumerat
ergo nec ministri eius differebant
specie; ergo ~~vel decem~~ angeli ministrantes differebant numero
solo, quod si dicatur quod tot ministeria
de 2a parte auctoritatis et decies centena
milia assistebant constat quod tanta
diversitas non potest cadere nisi sicut numeri
recipit unam speciem scilicet assistere.
Item gloria est regi habere multos ministros
disformes; ergo si gloriosum est regnum
in quo cum ipso gaudent sancti quod
verum quod multi sint disformes in illo
superno palacio et ita solo numero vel
persona differentes. Item personalis discretio
est in deo, angelis et hominibus et non
in angelica sit divina propinquior quam
humana; ergo et distinctio personalis
ubi in deo sunt plures personae diffe-
rentes sola personalitate, habet in ho-

militibus. ergo videtur quod similiter in angelis
ergo sunt ibi aliqui solo numero distincti
inter omnes. Item omne animal per naturam de-
siderat societatem similis in specie. nam
omne animal ad sibi simile complacebit et
solatium ad se similia querit. ergo an-
gelus per naturam desiderat societatem
similis in specie. Sed desiderium eius
non est frustra maxime in angelo
beato ergo etc. Si tamen dicas quod id est
verum in animalibus non in substantiis spi-
ritualibus. tunc contra quia etiam utrumque
in angelis sit socialis et amica-
bilis affectio. constat quod sic. Sed in contra-
rium est ponere affectum talem. est
amare et talem et appetere habere.
ergo etc. et ideo plus. Contra diver-
sitas que est numero solo causatur ex
divisibilitate materie. unde est quod sol non
multiplicatur quia eius materia est con-
tenta sua sub una quia materia eius non
est divisibilis nec multiplicabilis
talis autem non est in angelis
ergo etc. Item ratio finalis multiplicandi
species in numero venit ex parte corruptionis
ideo enim multiplicatur species in numero ut
quod non potest salvari in uno ipsa
species salvetur in pluribus. unde sol et
luna quia perpetua sunt non habent in-
venire consortium in eadem specie. ergo etc.
Item si reperitur aliquid extremum et medium
sed illud est possibile. Sed aliquid reperi-
tur pluralitas personarum in una natura
et cum pluralitas nature in una persona
ut in homine et in christo. ergo contingit
pluralitatem nature reperiri in pluribus
personis ut tot sint persone differentes quot
sunt supposita et tot species quot in-
dividua. Item distinctio personalis pu-
ra est in deo quantum ad originem et
in homine simul. ergo videtur quod origo sit
tota et plena ratio distinctionis et per-
sonalis. sed ergo in angelis non

reperitur origo nec prima distinctio
personalis per quid. Respondeo dicendum quod hic
sunt duplices positiones. quidam enim di-
xerunt quod in angelis est distinctio
personalis. Sed in numero persone tamen
sunt ibi tot species quot individua
sicut dicunt in luminaribus mundi. Et
licet hoc appareat probabiliter licet
in corporibus. non autem videtur rationale
in spiritibus ut nullus conveniat cum
alio in natura spirituali. Alii enim increpa-
sunt per sepulturam multi angeli ad eam
ordinem et eum videntur
esse operationem causam. nobis autem
nec per sepulturam nec per dicta sanctorum
nec per officia sacra sunt diversitas
tanta. ideo non videtur nisi presumptio
hoc dicere. maxime cum non appareat in
exemplum aliqua ratio cogens. Alia est
positio sobria et catholica quod in angelis
est pote diversitas quantum ad persona-
litatem triplici modo. aut in omnibus
aut in aliquibus. et hec due sunt
rationes ad hoc inducentes tum ex parte
ministerii tum ex parte assimilationis
ad deum. tum ex parte associationis
mutue. Ad ergo obiectum quod diversitas
solo numero venit ex divisibilitate materie dicendum
quod verum est. sed multitudo per generationem
venit ex divisibilitate materie. Sed quando
dat gratia parem sive sibi. Diversi-
tas autem angelorum non est per multiplica-
tionem ab altero. Sed omnium angelorum
a deo et per hoc sed sequitur ratione de-
fine. quod ille non est unius sed multi-
tudinis successive. Sed ratio potissima multiplicationis
in hominibus et in angelis est divine
potentie et sapientie et bonitatis declaratio
et collaudatio que manifestatur in
multitudine et que habet amplificari quia
amor cuius consultit in multitudine
bone societatis. Unde credo quod talis
in magno numero et perfectissime species
decet illam superiorem civitatem

dei decore fulgentem. Et obicit
de medio dicens quod angelus non sit de
medio, quod sicut in predictis est plu-
ralitas speciei in angelo non sit tamen
[illegible] diversitas sicut in homine et ani-
malibus aliqua est et per speciei non diver-
sificatur in hominibus pluribus humana
natura sed multiplicatur in illis et ideo
est querere aliud medium. Et ultimo
obicitur de origine quod est principalis ratio
distinctionis personalis dicens quod quamvis
Richardus dicat quod persone in hominibus
distinguuntur per originem tamen hoc non
est ratione principii. nam panes
sic distinguuntur per illam [illegible]
ad solum enim unum [illegible] [illegible] [illegible]
illam [illegible] tamen ab omnibus
differt personaliter. Et ideo distinctio
personalis quantum ad veritatem venit
ex principiis essentialibus et particularibus
quantum ad nomen autem venit ex [illegible]
quorum utrumque est in angelis reperire
sine diversitate. unica enim sive [illegible]
individuata et diversas proprietates mu-
tas. Sicut enim homines diversas sive
facies sic diversas habent mentes et
proprietates mentales ita intelligendum
est in angelis suo modo [illegible]
Secundo queritur utrum personalis
proprietas sit in angelis accidens
vel substantialis. Et quod accidentalis videtur sic.
Boecius dicit quod omne proprium manat de
genere accidentium non solum proprium indivi-
dui sed etiam speciei. Sed individuum ma-
gis determinat accidentibus quam species
ergo multo fortius proprietas individualis
de genere accidentium est. Sed distinctio per-
sonalis est proprietas individualis ergo etc.
Item Richardus de sancto victore dicit quod in divinis
est personalis distinctio per originem in
angelis per qualitates in hominibus vero
modo. Ergo si tamen qualitas secundum originem
sunt proprietates accidentalem in creaturis
ergo etc. Et preterea dicit quod individuum constat
ex proprietatibus collectionem quarum impossibile
est in alio reperire. Sed proprietates sunt proprie-
tates accidentales ergo individuatio est per
accidentia. sed per eam est personalis distinc-
tio per quam est individuatio ergo etc. Et
humana natura in Christo non habet persona-
litatem nec distinctionem personalem. sed constat
quod habuit que sunt essentialia [illegible]
personali. ergo personalis distinctio non est
substantialis sine [illegible] nec homini nec
angelo. Et preterea in [illegible] accidentibus
res non cadit in sensu sed solum in
intellectum. sed ubi est dicit intelligit
per singulare aliud sentire. ergo [illegible]
accidentibus dicit sensibile individuatio.
ergo et personalis distinctio etc. Item quod prima
res distinctio personalis est distinctio sensu
[illegible]. sed [illegible] quantitate non est
intelligere [illegible] ergo nec distinctionem
personalem sed substantiale intelligere [illegible]
[illegible] [illegible] ergo si distinctio personalis
non est intelligi accidentibus [illegible]
ergo non est substantialis angelo. sed potius
accidentalis. Contra hoc arguitur primo
per textum magistri enim dicit quod persona in angelis
est de substantia et sine fine [illegible]
[illegible] personalem distinctionem. ergo
videtur quod personalis distinctio est angelo
substantialis. Item persona non est aliud quam
individua substantia rationalis nature. sed individu-
a substantia inquantum huiusmodi est in genere
substantie. non per rationem sed directe sine
[illegible] [illegible]. ergo inquantum est hoc
est in genere substantie. ergo personalitas non
est in genere accidentis. quia in eodem genere
est album inquantum album et albedo.
ergo in eodem genere personalitas et persona
[illegible] nullum accidens est nisi in substantia
individua. ergo omne accidens consequitur
individua essentie et tamen in

vel aliquorum in verbo hoc est voluntatem
quod per prius primum est ad individuum
subiecti rationalis quia sicut accidens quod
per prius primum quod et discretio in persona-
litate / Item quae dicunt personalitate di-
ferunt in principiis suis specialibus
sicut patet in Petro et Paulo et quae
sic dicunt specialiter distinguuntur quod di-
scretio personalis dicit differentiam specialem
quod non est proprietas accidentalis / Item
non est maior discretio in accidentibus
quam inter opposita sed opposita non fa-
ciunt discretionem personalem quia unus
homo prius est albus et post niger
prius puer postea senex et tamen idem
individuum est et una persona quod hec / Item
accidentia diversa cum sint in uno sup-
posito sicut unum modo ut commixta
et misceri Sed hoc non esset si di-
stinctius essent inter vel etiam discretio
personalis veniret ab accidentibus quare etc.
Ad praedictorum intelligentiam est
notandum quod dicere hoc est duplex modus
dicendi quidam namque dicere voluerunt
quod personalis discretio est accidentalis
proprietas quia dicunt quod est in genere acci-
dentis et quod esse causatur ab accidentibus
sicut discretio numeralis / in hoc autem
dicta quia discretio numeralis causatur a
diversis proprietatibus in homine convenit cum
natura rationalis et videlicet / Sed discre-
tio personalis a proprietatibus quae insunt
speciei rationali causatur sed illud in parte
in officiendo per [illegible] rationes [illegible]
[illegible] veritatem quod distinctio individu-
alis sit ab accidentibus cum individua
differant secundum speciem non solum ra-
tione et sicut de discretione personali
intelligendum est et ideo alius modus
dicendi est quod discretio personalis dicit
proprietatem accidentalem quae tamen non causatur
ab accidentibus sed a specialibus principiis
specialibus sicut unitas quae est principium

numeri est in genere accidentis et tamen causa-
tur ortum a substantia Sed cum persona dicat
tamen quod suppositum rationalis naturae ut est in
genere substantiae non videtur probabile quod personalis
discretio dicat proprietatem accidentalem so-
lum et ideo est tertius modus dicendi
quod discretio personalis et si videatur
dicere accidens tamen dicit per modum accidentis
tamen principaliter dicit quid substantiale et si ali-
quid non importat accidens hoc est quia
illud tamen immediate sit ortum a prin-
cipiis specialibus et hoc patet quia
discretio personalis addit super discre-
tionem individualem / Discretio autem indi-
vidualis duo dicit scilicet individuationem
et quandam distinctionem / Individuatio autem
est quod per principia individui sive affi-
ciuntur ipsa [illegible] principia [illegible]
[illegible] se [illegible] et faciunt
individuum Sed ab aliis [illegible] discre-
tio sive esse distinctum ab aliis et sin-
gulare [illegible] et ita accidentalis proprie-
tas [illegible] individuat
discretio dicit aliquid accidentale et aliquid
substantiale personalis autem addit super hanc
dignitatem personalitatis Dignitas autem
illa duo dicit nobilitatem naturae ratio-
nalis quae est quia non solus tenet
principium inter naturas creatas / Sed non est
ordinabilis ad perfectiorem formam et
hoc est nobilitas et si per modum
qualitatis habeat intelligi / sed accidentis
est naturae rationali dicit ex illa nobili-
tas [illegible] ita quod in supposito
nulla sit [illegible] non ita principalis
ut non rationalis ut [illegible] sit per se sonans
et ideo quia hoc deficiat cum Christo non
rationalis natura non facit personalitatem
et hoc est accidentale [illegible] quod quae
admodum individualis discretio est ex
[illegible] naturalis in [illegible] Sic per-
sonalis discretio est ex [illegible] naturae
nobilis et supereminentis in supposito

et ideo quamvis ex [illegible] imperfecte est
sensibile et sic accidens quod hoc di-
co in camera non tamen imperfectus accidens
est causa vel eciam habeat ad accidens.
Sed pocius consequitur naturam in [illegible] ut
naturam in supposito. Ex hiis patet ve-
ritas preambulorum et dissolucio obie-
ctorum pro parte. Sed cum queratur utrum
personalis discrecio sit proprietas specialis
vel accidentalis. Si specialis proprietas
dicatur quod immediate speciem sequitur sic
dicendum est de speciali. Si specialis dicatur
quod non convenit generi speciei, dicendum quod quodammodo
sic et quodammodo non. Similiter si dicatur
accidentalis proprietas quod accidit ab acciden-
tibus. Sic dicendum simpliciter quod non, si vero
accidentalis quod est in genere accidentis sic
potest dici quod quodammodo sit, quodammodo
non, sicut distinctum [illegible] sequitur. Ad notam (?)
vero obicitur quod personalis discrecio patet (?)
ad speciem et non venit ab accidentibus
hoc tamen concedendum est. Ad obiectum
in oppositum quod proprium manat de genere
accidentis, dicendum quod Boecius loquitur de
propria passione et habet manare
de genere accidentis non quod non causetur
ex principiis subiecti. Sed quia et si ca-
usetur formaliter tamen est in genere
accidentis. Duplex ergo desinit illa racio
primum quod peccat in intellectu Boecii (?) nec-
non (?) proprium est cum proprietas quantum ad
rem, et est proprietas quantum ad modum,
et Boecius intelligit de eo quod realiter
est propria passio, non de eo quod est proprie-
tas quantum ad modum. Proprietas autem
individualis aut proprietas personalis
et si eadem dicatur proprietas quantum (?)
esse sicut accidens realiter tamen non
dicit nisi [illegible] pia (?). Ad [illegible] per diver-
sionem (?) hoc dico quantum ad proprietates
individuales. Sed proprietas personalis
non dicit [illegible] hoc nisi dignitatem

sine nobilitate vel racione alicuius que no-
bilitas non est ei accidens, sicut su-
[illegible] et omnis (?) accidens [illegible] ex [illegible]
dicitur [illegible] in malis (?) intellectu [illegible]
quod proprium de genere accidentis dicitur ma-
nare non quod manat ab accidentibus
sed quod manat a re existente de
genere accidentis, sic in proposito intelligendum
sit virtus (?) que est [illegible] in-
trinsece (?) [illegible] a principiis speciei accidentalis
ad ipsam relative, non autem a pluribus aliis
[illegible] est in genere accidentis. Unde intelligi
potest de discrecione personali sicut [illegible] quod
est in eo (?) accidente ut potest (?) [illegible] ad
alterum [illegible] omnis hec distingui
et mutari a eminenciam dignitatis in
supposito [illegible] altius non quod non [illegible]
[illegible] in Christo. Ad quod (?) quod discrecio
personalis est per qualitatem, dicendum quod in-
telligit de qualitate que est in genere
qualitatis quantum ad modum non autem
quantum ad rem, sicut cum duabus di-
stinguuntur [illegible] ut quantum ad eum-
dem vel quantum ad modum et [illegible]
in genere [illegible] quod [illegible] medium
accidentis. Unde est [illegible]
[illegible] duplex scilicet specialis et acci-
dentalis, vel dicendum quod [illegible] loquitur
de discrecione personali quantum ad [illegible]
[illegible] et [illegible] est per
accidens qualitates dicit personalita-
tis distingui qualitate et per hunc modum
intelligitur [illegible] Porphyrius qui dicit
[illegible] individuum [illegible] collectione proprie-
tatum. Loquitur enim [illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] ut patet [illegible]. Ad
quod (?) [illegible] in Christo [illegible] non habet
personalitatem, dicendum quod hoc est [illegible]
[illegible] eminencie que consequitur ad no-
bilitatem et illa superemineat (?) dicit
quandam dignitatem [illegible] sic [illegible]
[illegible] est que amitti potest non
[illegible] per [illegible] sed [illegible] per [illegible]

~~super individuum~~ sit alibi melius dicetur
Ad 4m dicendum de sensu et intellectu. Dicendum quod
si sensus solum modo sit singularium, in-
tellectus vero potest esse non solum universalium
sed etiam singularium, unde non est in-
telligenda illa auctoritas cum precisione,
et hoc patet quia solus intellectus com-
prehendit individuum puta Petri et
hominem et abscisis omnibus accidenti-
bus dicit eos discretos et distinctos
Ad 4m dicendum de motu. Dicendum quod sit unitatem
personalem consequitur vinculis accidentibus
inseparabiliter quia non est prima in-
dimensio, sed quando ad illam sequi-
tur unitatem personalem consequitur unitas in-
separabiliter, tamen sic vera et prima di-
scretio illa est a personali principio non
accidentali. Et sic patet totum

Tertio quaeritur utrum discretio
personalis sit a parte principii for-
malis vel materialis. Et quod a parte prin-
cipii formalis videtur, dicit quod tamen
in angelis quam in hominibus est discre-
tio personalis per qualitatem, sed qualitas
aut est forma aut tenet se ex
parte formae, ergo etc. Respondeo si ad [illegible] est
aliquibus et est in eis quae per analo-
giam notandum est quod inest per aliquid
analogice reperitur in eis. personalis
autem discretio est in divinis et in an-
gelis analogice, sed in divinis nullo modo
est a materia, quia Deus est pura forma
ergo etc. Respondeo personalis discretio in crea-
tura quae maxima nobilitatis sed
quod magis nobile est magis elon-
gatur a materia et magis accedit ad for-
mam ergo etc. Respondeo personalis distinctio
~~in creatura~~ dicit maximam nobilitatem
auctoritatem in creatura, quia quod tale est
nullo modo est ad aliud possibile, ac
autem tale consequitur formam non materiam
ergo etc. Respondeo incommunicabile quod est unum in di-
vinis est principium discretionis, sed quidquid
est de se [illegible] ergo nullo modo

est principium discretionis, ergo nec di-
scretionis personalis. Respondeo differentia ut re-
fertur est aggregati, ergo cum diffinitur
homo non forma tantum sed compositum
quod materia et forma diffinitur, ergo si homo
in genere claudit in se materiam et ma-
terialis sit, sed si persona addit ad
super naturam cum non possit addere naturam
oportet quod addat ad formale. Contra
hoc: species est totum esse individuorum
sed esse est a forma, ergo individuum
super speciem non addit formam, ergo nec
persona super naturam. Respondeo ergo aliquid ad-
dit aut materiam aut accidentia, sed
per accidentia non potest esse discretio perso-
nalis vel individualis, ergo ne-
cesse est quod per materiam. Respondeo si persona
addit aliquam formam super naturam
ergo sicut species est differentialis quia addit
differentiam et formam super genus ita etiam
individuum esset differentiale quod falsum est
Respondeo si individuum super speciem addit for-
mam individuantem super speciem specialis-
simam, quaero utrum haec [illegible] pos-
sit recipere aliam formam per omnia ali-
qualem. Constat quod sic, quia nulla est for-
ma accidentalis quam talem non possimus
recipere [illegible] sit in speciali, sed si fuit
talem illa est quae pluribus sed non
tale est individuum, ergo impossibile est
discretionem personalem esse a principio formali specie
super addito. Respondeo ab eodem est discretio
personalis a quo est distinctio sim-
pliciter, sed illa est a materia sicut dicit philosophus
in primo physicorum omne in materiabile [illegible]
ergo. Item ab eodem est personalis di-
scretio a quo est esse hoc, sive hic et
nunc, sed hoc est materia, quia in libro de cae-
lo et mundo dicitur quod differt dicere cae-
lum et hoc caelum, quia cum dico caelum
dico formam, cum dico hoc caelum
dico materiam, ergo etc. Respondeo in creaturis in
quibus est personalis discretio per

condicionem non est [illegible] nisi quia
generans generat [illegible] scilicet ut dicit philosophus ge-
neratus non generat [illegible] nisi propter materiam
ergo in rebus talibus est personalis di-
screcio propter materiam. Pro solucione ergo huius
casus questio de individuacione que
nunc movetur de personali discrecione
et de ipsa sunt contenciones inter plures
viros quidam enim intendentes verbis
philosophi dixerunt quod ista individuacio venit
a materia quod individuum sub specie non addit
nisi materiam et hoc ponebant quod dice-
bant vera solum esse formas [illegible]
[illegible] ad hoc
[illegible] aliter visum est sic quod
individuacio est a forma et dicunt
quod ultima forma speciei specialissime est
forma individualis et quod [illegible]
hoc ponere [illegible] sunt quod intelligunt
[illegible]
esse per eundem modum per quem ordina-
tur in genere ita quod forma [illegible] gene-
ralissimi [illegible] adveniunt [illegible] descen-
dendo usque ad speciem et addit illa
forma non [illegible] individuum quia
non est omnino in actu [illegible]
formam individualem subsequentem que [illegible]
omnino in actu sicut materia sunt [illegible] in
potencia [illegible] paulo [illegible]
[illegible] intelligenti [illegible]
[illegible] videri potest [illegible] quod etiam
in [illegible] est [illegible]
[illegible] et sic discrecio est valde dif-
ficile videre unde quia forma est
tota et principalis causa individualis di-
screcionis valde difficile est [illegible]
omnis forma creata [illegible]
est de sui natura nata sit [illegible] alia
[illegible] sic et ipse philosophus dicit [illegible] in
sole et luna esse vel quod dicimus
duos ignes differre formaliter
vel [illegible] alia que [illegible]

[illegible] distinguuntur [illegible] sola divi-
sione continui ubi nullus forme
nove est introductio ideo etiam [illegible] pos-
sunt plures quod [illegible]
ex actuali [illegible] forma
[illegible] unum [illegible]
aliud sic patet de impressione vel ex-
[illegible] sigillorum in cera [illegible]
[illegible] unum nec sigilla plu-
[illegible] possunt sine cera nec cera
[illegible] nisi [illegible] sunt inde [illegible]
sigilla [illegible] a quo [illegible]
[illegible] Ad ergo quod individuum est
hoc aliquid sit hoc [illegible] a
[illegible] forma [illegible] in
loco et tempore quod sit [illegible] a forma
individuum enim habet esse [illegible]
[illegible] dat [illegible] forme [illegible]
[illegible] dat forma [illegible] individua-
[illegible]
[illegible] personalis [illegible] discrecio dicit
singularitatem et dignitatem [illegible]
singularitatem hoc dicit [illegible]
[illegible] resultat [illegible]
[illegible] dicit philosophus ratione
forme et [illegible] personalis di-
screcio [illegible] in [illegible]
[illegible] in hominibus sive in angelis [illegible]
[illegible] ad [illegible]
ratione nobilitatis et dignitatis [illegible]
est in ipso supposito sive [illegible] est
[illegible] venit in [illegible]
[illegible] in [illegible] principiis [illegible]
sicut in prima libri [illegible]
[illegible]
[illegible] dignitas in-
[illegible] existens in ypostasi [illegible]
[illegible]
sequentes [illegible] dicta
duas obiecciones ad oppositum quod non possit
esse a forma sed a materia [illegible]
[illegible] ut patet quod non [illegible]

est a forma quod forma nulla est in-
dividua nisi propter contractionem sui ad
sui et alia similiter dicit formas
non contrahi nisi contrahente suorum
individuorum per quibus supponunt quidem
diffinitione vel speciem unde ille
rationes que dicte sunt quod individuum non
addit aliam formam que sit indivi-
dualis de se. Contra obiectio quod indivi-
duatio est a suo eodem quod per illas au-
ctoritates non datur intelligi quod ma-
teria sit principium individuationis nisi sic causa
sine qua non, non autem sic tota-
liter, nec tamen ita potest attribui in personalis
discretio sicut individuatio propter
hoc quod dicit dignitatem que principa-
liter respicit formam sic ostendunt
rationes ad primam partem

De parte ista sunt dubitationes
circa litteram et primo de hoc quod
dicit quod omnes quidem angeli
videntur esse attributa primum quod vi-
sibi conditionem in creatione cum ...
enim sic sit patet que sunt essentie
simplicitas, personalis discretio, me-
moria, intelligentia, voluntas et li-
bertas. Respondeo et ... gratia in receptione
... cum in sequenti ... quod ... via
est considerando sua formam
et potestatem. Contra ... de suffi-
cientia illorum ... videtur enim quod ali-
ter plura debent attribui sicut incorruptibilitas
spiritualitas et huius quod parte certe ...
parte ... vel ... et corporalis
et ita ... eis ... sicut me-
moria. Respondeo ... sunt ... quod li-
ber non distinguitur a ratione et voluntate ...
non debet contra hoc ... Item
liberum arbitrium quod est ... aut ...
per cognitiva tantum aut per cognitiva et mo-
tiva. Si primo ... male dividit
in intelligentiam et voluntatem. Si secundo non

... sufficit liberum arbitrium. Respondeo ad
hoc quod illa attributa sunt generalia angelis
per naturam suam et in suo ... ratione
...um et sunt sufficientia sic.
In angelo enim est considerare esse et posse
sive substantiam et potentiam et circa substantiam
duo scilicet quo est et penes hoc est
simplicitas, vel ... quod est et pe-
nes hoc est personalis discretio. Si-
militer circa posse est considerare ... po-
tentiam et penes hoc tria scilicet ... per
... est unum considerare ...
... et penes hoc est ...
attributum scilicet libertas vel aliter an-
gelus est ... considerari scilicet in se et
... simplicitas ad alterum an-
gelum et sic personalis discretio ad deum et
memoria intelligentia et voluntas in qui-
bus consistit ... imago ... in
comparatione ad ea que subiecta sunt
... et sic habet liberum arbitrium
vel aliter et magis secundum ...
ad ea que dicuntur in littera in an-
gelo est considerare substantiam formam et potentiam
... est considerare est duplicater
sicut dictum est et ... simplicitas
et personalitas ... attribuitur ...
... pulchritudo sive venustas
... attributum libertas et patet quod
... reducuntur ad tria. Patet etiam quod
tantum attributum differt a ... patet etiam
sufficientia et ... ad obiecta quia
... attributa ... Item
quaeritur de hoc quod dicit differentiam
... intellectum
... simplicitas respicit essentiam
sive substantiam sicut ... in littera ... substantia
non recipit magis et minus ... Respondeo
simplex dicitur ... sed
... non recipiunt magis et minus
... Respondeo magis et minus ... non ...
hoc est per ... ad sui oppositum

Sed simplex non est permixtus alicui
compositi que sit opposita simplicitati
angelice et omnes tamen capti sunt com-
positiones quia omnes sunt equaliter
simplices. Respondeo ad hoc dicendum quod in an-
gelis est gradus simplicitatis et hoc mani-
festant gradus ordinis quod unus angelus
est potencior alio et quanto in spiritualibus
aliquid est simplicius tanto virtuo-
sius est et hoc manifestat approximatio
ad deum. Sicut enim per naturam unum est deo
proximior alio et similior, quanto magis acce-
dit ad divinam simplicitatem manife-
stat [illegible] hoc idem exemplo quia
unus alio perrigit excellentie [illegible]
quia unus alio purior et simplicior et
ideo bene dicit magister quod est gradus in
simplicitate essentie. Ad 2m quod dicitur quod substantia
non recipit magis et minus. Dicendum quod
per intemperamentum quod unum contrarium re-
cipit non est eius quod alia et quod de
substantia non recipit magis et minus hoc
intelligendum est logice vel dicendum
quod ad est dictum alius simplicitatis
essentie et simplicitatis est [illegible]
sentie. Ad obiectum quod dicit permixtio
quod et si dicat [illegible]
[illegible] quod ad ponit et ideo potest
recipere magis et minus. Ad 3m de per-
mixtione dicendum quod illud non habet
[illegible] sed in [illegible] oppositis
[illegible] est alius ita in aliis
vero est per maiorem accessum ad sum-
mum. Unde maior simplicitas est
est in angelis non propter paucitatem com-
ponentium sed propter accessum maiorem ad
summe simplicem. Hoc autem est propter
maiorem nobilitatem. [illegible] sic [illegible]
patet [illegible] in celestibus simplicior acce-
Deinde queritur de hoc quod dicit In ipsa fa-
cultate arbitrii [illegible] attendenda est quod
liberum arbitrium est liberum ab om-

rationem nec potest aliquid non cogi quia
in libero arbitrio non potest esse gradus.
Respondeo dicendum quod libertas arbitrii duplex
potest considerari. Aut inquantum dicit habi-
litatem ad exeundum in opus et sic dicit
potentiam et consequitur potentiam et virtutem et sic
[illegible] consequitur [illegible] et quod substantia sim-
plicior sit et potentia excellentiores et
facultas maior et sic est ibi gradus
et hoc modo loquitur magister. Alio modo
accipitur privative ut dicitur libertas
per privationem coactionis et hoc modo
equalitas quia est privatio in omnibus et
opponit. Deinde queritur de hoc quod dicit
quod equales sunt in hoc quod spiritus sunt
et immortales sunt quia ideo sunt
spiritus et immortales quia sunt simplices
sed non sunt equaliter simplices. Quia [illegible]
Respondeo dicendum quod sicut [illegible] spiritus privat cor-
pulentiam et immortalitas privat cor-
ruptionem quod [illegible] Cum an-
gelorum est privatio [illegible] ideo
dicit istos esse equales [illegible] tamen
si attendatur ad id quod ponit est ibi
[illegible] posset [illegible] gradus sic [illegible] magister
autem accipit secundum sensum [illegible] ma-
gis consuetum et secundum quod [illegible] nova
[illegible] intelligi a nobis

Illud quoque inquisi-
tione dignum videtur. Sup-
erius egit magister de naturalibus attri-
butis spiritus angelici in hac parte agit
de hiis que sunt [illegible] et hoc per [illegible]
[illegible] autem [illegible] in tres partes. In
prima agit de [illegible] In 2a de
[illegible] ibi Hic queri solet [illegible]
[illegible] In tertia de [illegible]
ibi. Solet etiam queri. In prima [illegible]
[illegible] in prima [illegible] ad
confirmationem suam. In 2a [illegible] ponit
[illegible] ad suam confirmationem
[illegible]

oppositum statum exstimat et sententias eius
et auctoris explanat ibi Zelo quidem
angeli extimans se etc. in qua sententia
determinat. Primo quales creati sunt
angeli quantum ad bonitatem et mali-
ciam. Secundo quantum ad regionem. tercio
quantum ad dilectionem
Ad intelligenciam huius partis circa
illa incidit hec questio propter illa que
magister determinat. Et primo queritur
de spiritualitate mala habuit angelus in
sua creacione. Secundo vero de naturali cogni-
cione. Tercio vero de naturali dilectione
Circa primum queruntur duo. Primo
utrum deus fecerit ipsum malum
Secundo dato quod non utrum in primo in-
stanti sue creacionis quo prevaricatore
fuerit malus
Quod autem deus fecerit ipsum ma-
lum videtur per auctores quas
adducit magister in littera. videtur enim per
racionem quia opera mali ad bonum de-
cerat cuius sunt et confert saluti et
glorie bonorum. cum ergo deus possit
in omnibus decere et in omne quod
utile est saluti electorum et ideo ipsum
facere sit conveniens videtur quod deus non
solum fecit angelos bonos sed eciam ma-
los et eciam invenit malorum et ipsum
lucifer. et hoc est quod videtur dici
ecclesiastici xxxiii. Contra malum bonum
et contra mortem vita et sic contra virum
iustum peccator etc. intuere in omnia
opera altissimi. Item hoc videtur quod contra
inter naturam que est apta nata habere
iusticiam et habet et inter naturam que non
est apta nata habere nec habet cadit
illa media in que est apta nata
habere iusticiam que et habet iniusticiam sed
deus potest facere extrema et congruit eum
facere. ergo pari racione potest et congruit
ei facere media. ergo naturam que est
apta nata habere iusticiam et non
habentem iniusticiam congruit deo fa-
cere sed talis est natura mali. scilicet creatura
racionalis mala. ergo etc. Item hoc ipsum
videtur a simili sicut natura racionalis est ma-
la que non habet iusticiam ad quam
est nata. ita creatura racionalis
vel carnis cum sit nata ad la-
tandum si non habeat latatum est
mala. ergo cum deus possit crea-
turas facere defectivas operacionibus
ad quas nate sunt ut puta ca-
nem non latrantem. eciam eadem
pari racione potest facere racionalem crea-
turam iniustam. Si tu dicas quod non
est simile quia creatura racionalis immediate
ordinatur ad deum non sic irracionalis.
obicitur tunc ulterius quod intellectus
non immediate ordinatur in deum. sed
deus potest facere intellectum racionalem
sciat ad quem est sine qua debet
habere. scilicet ignorancie sicut patet angeli. quod
si deus talem condidisset dicerem
aliquem peccatum qualis ille est. nemo
posset hoc arguere in eodem li-
bro de libero arbitrio. Item hoc ipsum videtur a ma-
iori. plus deficit materia a forma
perfecta et magis est imperfecta in specie
creatura sine eciam qua fa-
ciat voluntas materia a iusticia. sed hoc ma-
nifestum est quia nunc sine forma est
eius omnino incompletum sed creatura
voluntas sine iusticia habet quodammodo
esse completum. cum igitur deus fe-
cerit materiam informem ad minus sine
distinctione formarum. sicut dicunt multi
sancti. ergo pari racione potuit facere
angelum sine iusticia quam debebat habere
Sed augustinus dicit quod malum nichil aliud
est quam privacio boni in debito etc.
ergo videtur etc. Contra. Genesis i. vidit
deus cuncta que fecerat et erant
valde bona. ergo cum valde bona
supponat bonum cuncta que fecit

deus eciam bona. ergo nichil malum

Item quod optimi est optima actio. er-
go si deus est optimus non facit ergo
penale malum ita quod faciat malum
lum in eo secundum [illegible] De di. no. dicit
quod sicut a calido non contingit nisi ca-
lidum ita nec a summo bono nisi
bonum. Item omne quod deus inducit
principaliter rei a sua condicione [illegible]
[illegible] ergo si deus fecisset ange-
lum malum esset ei malicia [illegible]
sed pro qualibus nemo est vituperandus
nemo puniendus ergo nec vitupe-
randus nec puniendus esset dyabolus

Item si aliquis [illegible] facit ali-
quem dignum pena facit magis
auctorem dignum quam aliud. Si ergo diabolus
ob suam maliciam dignus est pena
si deus eum fecisset malum magis
esset deus dignus pena quam diabolus

Item [illegible] quod diabolus a deo ha-
beret originaliter [illegible] malum mali-
ciam voluntatis [illegible]
[illegible] fictor et est [illegible]
[illegible]
tat nam opus dei [illegible] operis
dei est [illegible] laudabile et or-
dinabile acceptabile perfectum vel per-
fectibile nichil enim facit deus quod
non deceat sua maiestate. Si ergo
magnus dominus et laudabilis nimis et
multum laudabilis quod non tamen in se sed
eciam in nullo opere est vituperari iu-
ste immo in omnibus digne lau-
dari impossibile est quod faciat opus
vituperabile [illegible] est de ipso auctore

Sed malum eciam ipse quod malum culpe
dignum est vituperio ergo impossibile est
quod aliquid causatum ab ipso sicut ipsum
[illegible] non sit malum
dignum est vituperio immo eciam

[illegible] in dei vituperium est. Si ergo
deus faceret creaturam malam ipse
faceret [illegible] vituperium et [illegible]
[illegible] est esse ordinabile quod non
facit nisi quod deceat suam sapientiam
Sed nichil quod deus facit est ordina-
bile in pena quod tunc deus destru-
eret opera sua et ita se [illegible]
rem [illegible] deus enim [illegible]
[illegible] non est actor ergo si deus
facit creaturam malam malicia cul-
pe [illegible] ergo ordinabilis est non in pena
ergo malum culpe manet [illegible]
sine [illegible] salvo ordine univer-
si. Sed hoc est impossibile per se quod
malum esse bonum per se. si aliter esset
ordinabile. ergo si deus faceret crea-
turam malam creatura non esset ma-
la. nec eciam est quod sit acceptabile. non
enim facit deus nisi quod vult. Sed
omne quod vult deus iustum et bonum
[illegible] vult ergo [illegible] quod iustum et
equum [illegible] acceptat [illegible] omnibus
acceptabile. si faceret deus malum ma-
lum esset omnibus acceptabile. ergo ac-
ceptabile malum esset bonum pari ratione
[illegible] ergo malum esset bonum. nec
[illegible] quod [illegible] deus facit sit perfe-
ctum vel perfectibile [illegible] dei perfecta sunt
opera. ergo omne quod est in opere dei est
a deo vel est de perfectione vel incli-
nat ad perfectionem. Si ergo malicia
est a deo [illegible] causa [illegible] ergo vel
est de perfectione angeli vel disponit
ad perfectionem. Sed nichil tale deordi-
nat. ergo malum non deordinat et si
non deordinaret non noceret. ergo ma-
lum esset [illegible] et non noceret [illegible]
hec sunt [illegible] magis [illegible] manife-
sta. Manifestum est ergo [illegible] et impossibile
deum fecisse angelum originaliter ma-
lum et deum ipsum impossibilitatis

q summa perfectione et virtute operantis et vilitatis mali culpe. ponat. vel illas quatuor conditiones nobiles quoniam est certe in quolibet divino opere non quod deus teneatur operi illas dare sed quia non decet divinam voluntatem aliter operari vel facere. Ad 4m quod obicitur quod facit ad decorem, dico quod est mali permissio et permitti ordinatio. permissio mali [illegible] et incipit [illegible] tum est de se. sed ordinatio decorat et quia deus non potest facere sed decorare, ideo non potuit permittere secundum ordinare summum auctoritatis et [illegible] [illegible] et malum non quia deus facit sed quod in suis operibus scit insuper ordinare. Ad 5m quod dicitur de [illegible] que nata est [illegible] dico quod [illegible] ordinatio iusti duo dicere quod non est et quod ordinata [illegible] non tenet [illegible] et [illegible] argumentum [illegible] tum [illegible] ordinatio non tenet [illegible] non [illegible] [illegible] ipsa ordinata [illegible] tum est de se nullum quod ipsa nichil est et ideo non valet quod eam ordinatam facit. Et si in obicias quod maior [illegible] est non [illegible] nec actio nec [illegible] quia [illegible] apprehendes et non actum, dico quod maior est [illegible] si accipiatur large ordinatio [illegible] ista est defectiva. illa [illegible] dico lignum non videt [illegible] negationem, sed non defectivitatis [illegible] homo non videt, dico utrumque [illegible] Ad illud quod dicitur a sole [illegible] et a minori in ipso [illegible] quod non est ibi [illegible] a sole nec a minori si [illegible] ullum culpe aliter [illegible] determinationem sive ordinationem ordinis quod malum culpe vel pene quod sicut dictum

est [illegible] [illegible] malum culpe [illegible] determinationem sive ordinationem ordinis [illegible] qui [illegible] est magnus [illegible] malum vero [illegible] vel pene determinationem ordinis [illegible] [illegible] et hinc est quod [illegible] [illegible] sicut bonum et sapiens [illegible] facere [illegible] vel defectum [illegible] non sic ordinatum ordine iusto et [illegible] quod procedit ab ipsa dispositione divine sapientie, [illegible] non [illegible] deus facere [illegible] [illegible] [illegible] facere [illegible]

Secundo queritur utrum angelus in primo instanti sue creationis fuit malus actu proprie voluntatis et quod sic videtur auctore [illegible] [illegible] diabolus ab initio peccavit. Sed nichil est ante initium creationis, ergo nulla [illegible] [illegible] creatione angelorum peccatum. [illegible] angeli [illegible] ad litteram non frustra putat [illegible] in initio temporis diabolum superbum [illegible] nec fuisse ullum antea tempus quo cum angelis sanctis pacatus vixit et beatus, sed in ipso primordio creature a suo creatore apostatasse. Si tu dicis michi quod hoc non [illegible] secundum suam opinionem et [illegible] quod [illegible] angeli ponit istam opinionem [illegible] alias ponit quod non tenet. [illegible] quod hoc dixit secundum suam opinionem [illegible] [illegible] opinio fuit quod omnia simul essent creata et per lucem intelligit angelicam creaturam formatam, per tenebras intelligit [illegible] a deo, ergo [illegible] simul lux facta est et a tenebris divisa, simul [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit peccatum angeli et ita [illegible] quod [illegible] fuit [illegible] ibi mora. Item ratione [illegible] aliqua [illegible] corporalis est que [illegible] et in eodem instanti est et operatur, sic lux [illegible] non est lucere et [illegible] [illegible] quod lux et splendor simul

terna et si esset lux eius splendor
esset eius ergo si spiritualis natura
sit magis vel eque activa ut cor-
poralis ergo potest esse quod in primo instanti
sui cum est sit in suo actu Sed actus
eius est velle ergo statim sui est pri-
velle ita quod esse non precedit velle
tempore sine duratione sed solum natura Sed
ipsum bonum velle potest bonum tamen vel
et malum ergo ei volens malum sic
malum in primo instanti potuit esse
malus Si tu dicis quod potest habere opera-
cionem naturalem communem secundum illud b. de
Com. liberi arbitrii est sub deo
potentissimum sic dicit beda et nichil re-
tardans in angelo nec ligans
Sed statim cum est perfectum est et potest aliud
operacionem habere Item si oculus crea-
retur cum actu visionis et visibile
et impressione speciei simul esset et videret
ergo angelus a sui prima creacione
habuit intellectum agentem et species
creatas innatas ut tu probabit ergo simul
fuit et intellexit pari ratione et simul
fuit et voluit Si tu dicas quod vel-
le et nolle sunt in diversis instan-
tibus Contra intelligere angeli est sim-
plex et in instanti potest esse similiter
et velle sed nichil prohibet duo
in eodem simul esse sunt ergo nichil pro-
hibet quod intelligere et velle eius sint
in eodem simul saltem ratione in diversis
simul esse sicut ultima duarum linearum
contingunt simul sunt Responsio hoc respon-
dit pro simile quod aliud ratio sit
tempore oritur et viciatur nec est ibi
aliqua operatio ergo sibi videtur quod in an-
gelo esse potuit quod simul fieret et vicia-
retur nisi sit a deo sicut nec origi-
nalis peccatum est a deo aut si non
est simile ergo quero eum quare
illa hec duo potest habere simul non an-
gelus Si tu dicas nichil quod ab

actu alieno inferioris alia scilicet a corpo-
re Sed angelus a se Hoc nichil est quia
ita etiam angeli sunt cogniti a se
sicut ab alio ergo pari ratione ita inferi-
ret ab actu proprio sicut alieno Sed
contra eze xxviii In deliciis para-
disi fuisti plenus sapiencia et perfectus de-
core Responsio ergo ad hoc intelligendum
de dyabolo sicut exponunt glose sunt
ergo aliqui sine peccato Item hoc dicit
angelus et de eo dicitur eze. in deliciis
paradisi dei fuisti lapide precioso or-
natus eo dum vel aliqui intelli-
gunt fuisse sine peccato Responsio ratione videtur omne
peccatum actuale exit in esse per actum
deliberacionis sed ubi deliberacio ibi
motus et successio de necessitate ergo si
peccatum sequitur deliberacionem angeli peccatum
sequitur angelum non enim in uno eodem
durat Si dicas quod angelus per
intellectum deiformem deliberat in in-
stanti et sic videt et deliberat et esse
do quod non potest esse angeli enim ad-
huc quod appetebat nunc diu precogitaverit
et appetebat et non appetebat et eum
noluerit aliqua enim ea sunt quae
experiuntur Sed ista sunt diversa et in-
possibile est per naturam angeli eadem sim-
pliciter sunt et secundum ad plura committi
nec hoc etiam dicit philosophus quod intelligimus
unum solum ergo si non sunt successive
ergo contingunt Item angelus quando creatus
est aut fuit et in sua operacione
actuali aut absque si absque operacione
actuali ergo post tempore peccavit ne-
cessario Sed dum sua operacio aliquo
non dicunt dicunt alicui rei creature
nisi operacio sue naturam essentiam nunc
ergo actus deformis peccatum sit natura dis-
positionis patet Item hec duo sunt
vera quod nullus in illo instanti
nisi peccat potest viciare peccatum et nullus

peccare actualiter potest in eo quod vitare non potest. sed si angelus peccavit in illo instanti, non potuit vitare in illo nec in aliquo quod esset ante illud nec per consequens non potuit vitare. sed si non potuit vitare non peccavit. ergo si peccavit in primo instanti non peccavit. Item malum est corruptivum boni, sed nichil corrumpitur nisi quod est vel fuit; ergo aliquid fuit in angelo quod amisit per peccatum. tunc quero utrum in primo instanti peccavit an non. si non, habetur propositum. Si sic, ergo peccavit subito, cum in subita mutatione sit simul fieri et factum esse, simul erit corrumpi et corruptum esse et ita non bene. ergo bonum in primo instanti non est. Item non corrumperetur nisi fuit, ergo in eodem instanti fuit et non fuit et ita contradictorie opposita simul sunt verificata. sed hoc est impossibile, et propter hoc vult philosophus quod inter mutationes [illegible] est de necessitate aliquod medium. ergo inter illa boni [illegible] et adeptionem sunt aliquod media et ita mensurata. Dicendum sicut dicit de ca. [illegible] quod sicut [illegible] ibi obitum quod non amittit bonum quod habuit, sed quod habuisset si non peccasset. nunquam enim fuit iustus et bonus, sed fuisset si non peccasset. Contra hoc est Anselmus de conceptione et [illegible] ille in veritate non stetit. Dicendum est de diabolo quod in [illegible] fuit sed non perstitit. ergo illa [illegible] [illegible]. Propter quod antiqua [illegible] pro aliquorum fuit quod simul [illegible] fuit diabolus et peccavit nec unquam fuit nisi malus, et [illegible] angeli illam [illegible] super [illegible] ad literam et ideo [illegible] moderni [illegible] tenuerunt, sed quasi sic [illegible] quod angeli in xi de ci. dei [illegible] accedit ad primam que est [illegible] et ita [illegible] [illegible] sapit [illegible] opinio [illegible]

perfectionem est quod creatione [illegible] angeli precessit lapsum et de [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] est ab [illegible] ideo tamen magis verum et catholicum et magis probabile et communem opinionem dicunt illam esse tenendam quod mora fuit inter creationem et lapsum licet permodica propter quod sancti et expositores et ipsa scriptura loquuntur de malicia diaboli que semper prefuisset [illegible] id medium [illegible] nichilo reputatur et hoc patet responsio ad primum. Ad secundum dicendum quod angelus conversus est diabolus ab initio peccati, i. statim post initium. Ad illud quod obicitur de Aug. dicendum quod [illegible] aliam positionem quod patet [illegible] [illegible] [illegible] quod obicitur quod [illegible] posuit [illegible] omnia [illegible] dicendum quod [illegible] est [illegible] ad [illegible] male [illegible] non [illegible] ad bene esse, unde posuit quod lux [illegible] [illegible] et divisa esset a tenebris. Dicendum quod non est [illegible] [illegible] sed dicit [illegible] posuit ordine [illegible] [illegible] secundum septemplicem [illegible] intellectus angelici [illegible]. Ad illud quod dicit quod statim fuit in actu dicendum quod quidam hoc negant in omni [illegible] [illegible] angeli [illegible] [illegible] in luce et splendore [illegible] et in angelo [illegible] non fuit statim in actu [illegible] [illegible] illud [illegible] deliberationem et [illegible] [illegible] sic dicendum est in proposito non potuit esse simul [illegible] [illegible] actum vel simplicitatem [illegible] simplicitas intellectus angelici [illegible] [illegible] intellectus ad unum [illegible] ita quod impossibile est in illo instanti [illegible] patet responsio ad duo sequentia. Ad id quod dicit de peccato [illegible] dicendum quod non est simile quod peccatum [illegible] non fit per actualem deliberationem, sed fit per [illegible] ad [illegible] [illegible] est in instanti deliberatio et [illegible] non, ideo non est simile. [illegible] et [illegible]

Circa 2m p[rincipa]le q[ueritu]r circa angeli co-
gnicionem n[atura]lem duo q[ue]runt[ur] / p[rim]u[m]
de cognicione ip[s]ius c[re]ature / 2m de
cognicione c[re]atoris essencie

Q[ueri]tur ergo p[ri]mo v[tr]um angel[us]
o[mn]ia creata que cog[nosc]it
cognoscat p[er] sp[eci]es innatas an ali-
qua p[er] sp[eci]es acq[ui]sitas. Et q[uod] o[mn]ia
creata cognoscat p[er] sp[eci]es innatas v[idetu]r
[illegible] velle. Eze. xxviii. tu
plenus sapi[enti]a et p[er]fect[us] decore de
ang[e]lo d[ici]tur sed id esset a sui origine
plenus sapi[enci]a nisi esset in eo pleni-
tudo sp[eci]er[um] p[er] quas cognoscit res cog[nosc]endas ergo
cum plenitudo suffi[cit] [illegible]. pret[erea]
q[uod] sp[eci]es innate sufficiant angelo ad
o[mn]ia cognoscenda. R[espondeo] [illegible] de
[illegible] mentis [illegible] sic [illegible] cor-
poralem noticiam p[er] sensum [illegible] colli-
git sic i[n]corporant p[er] [illegible] et
[illegible] aliqua id assignat n[on] q[uod]
sp[eci]es intelligibiles pot[est] fieri in sensi-
bile sp[eci]es agitur [illegible] sensu[s] Sed an-
gelus nullum h[abe]t sensum supponit
[illegible] / ergo nullus noticiam [illegible] su-
scipit sine [illegible] sp[eci]e[rum] [illegible]
R[espondeo] hec [illegible] p[er] auctor[em] li. de
causis. Omnis intelligencia est plena
form[i]s si si sp[eci]es reciperet n[on] esset
plena ergo etc. R[espondeo] [illegible] assi-
gnari [illegible] int[er] intellectum angelicum
et humanum q[uod] humanu[m] [illegible]
cum [illegible] est possibilis angelicus vero
est actualis Sed [illegible] recipe[re] n[on] est n[isi]
rei [illegible] in po[tencia] [illegible]
R[espondeo] q[uod] ista [illegible] sit [illegible] intel-
lectu[m] eius diuinus est in o[mn]imoda ac-
tualitate ita q[uod] o[mn]i[n]o n[ihi]l p[otes]t recipe[re]
intellectus vero humanus [illegible] est
sic tabula rasa et ita in o[mn]imoda pos-
sibilitate ergo si int[er] hec est possibi-
le recipere [illegible] possibile [illegible] in

quo sit possibilis actu[s] [illegible] et [illegible]
id est [illegible] angelicum ergo etc.
R[espondeo] triplex est esse rerum [illegible] esse
esse in verbo et in intellectu angelico
et in mundo [illegible] triplex esse [illegible] angeli
illud esse [illegible] fuit et fecit et [illegible]
est Sed esse rerum in intellectu angeli-
co magis accedit ad esse rerum in
verbo q[uam] esse rerum in mundo / ergo cum
in verbo sunt plenissime in maiori
plenitudine sunt in angelo q[uam] in mundo
[illegible] Sed deus ab inicio [illegible]
indidit rebus [illegible] tales [illegible]
[illegible] fieri et [illegible] dicitur [illegible]
q[uod] [illegible] deus die vii ergo [illegible]
[illegible] Sed q[uod] angelo impressit si-
militudines et [illegible] quas posset
cog[nosc]ere [illegible] ergo sine receptione
noua Sed [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible]
sapiencia dei [illegible] q[uod] angeli [illegible]
[illegible] ergo [illegible]
sp[eci]es receperunt et acceperunt. R[espondeo] si p[er]
sp[eci]es innatas o[mn]ia cog[no]scit ergo a li-
[illegible] ergo [illegible] natura et
[illegible] et voluntaria q[uod] ma-
nifeste falsum est et [illegible] R[espondeo] si
o[mn]ia cog[no]scit p[er] sp[eci]es innatas esse
penes se [illegible] o[mn]ia
ergo ita [illegible] cog[no]scit absencia sicut
p[re]sencia [illegible]
[illegible] in [illegible] sit [illegible]
sit in [illegible] et angeli [illegible] est [illegible]
[illegible] sit in angelis q[uod] manifeste falsum
est et [illegible] de [illegible]
[illegible] R[espondeo] si o[mn]ia
cog[no]scit p[er] sp[eci]es innatas / aut [illegible] co-
gnoscit singularia aut [illegible] sp[eci]es
o[mn]i[um] singularium / p[ri]mum est falsum et in-
[illegible] q[uod] angelus singularia non
cog[no]scit cum [illegible]
et ad [illegible] et ad singularia [illegible]

sterta virgatur. Si autem habet species
omni singularium, quare omni possit an-
geri in infinitum, ergo aut habet species
infinitas, aut fiet aliquod singula-
re ad quod non poterit cognoscere.
Si tu dicas quod angelus cognoscit
singularia per species universales. Contra.
In specie universali non distinguuntur, ergo
non cognoscit distincte; preterea species
universalis non assimilatur unicuique sin-
gulari assimilatione perfecta, ergo perfec-
tius cognoscit homo quam angelus.
Si tu dicas quod angelus appropriat
illas species applicando ad singularia.
Contra. Omnem applicationem applica-
tionem necessario precedat cognitio.
Si enim non cognoscit illud, cum appli-
care quod vult illi speciem applicare
et non quare magis illi singulari
applicaret speciem hominis quam asini;
ergo cum applicare cognoscit singulare
preterita, aut cognoscit per applicationem
aut non. Si non, ergo angelus non
potest tenere in memoria cognitionem ali-
cuius singularis quod manifeste falsum est.
Si sic, ergo contingit in media ali-
qua nova species cum ad cognoscit quod
prius non cognovit et ita illa recepit
aliquid speciem, ergo etc. Propterea dicunt sed
quidam qui aliquid intellexerunt hoc
posuit quod angelus cognoscit res acci-
dentales per species nisi sit talis species quam con-
naturalis sit in angelo. Cognoscere autem
omnia per eam per se, hoc est solius
illius qui est actus purus et perfe-
ctissimus, et ideo idea est causa omnium et
efficiens et exemplaris, sed hoc non alio
modo. Ideo tamen in hoc ponendi
species diversi sunt aliqui. Cum po-
nunt quod angeli omnia que noverunt
per species sciunt per species innatas et hec

ponunt eundem modum et eundem modum,
cum hic est primus in angelo sunt
innate species in mole finito rerum
que sunt de prima institutione mundi,
tum sicut deus in prima creatione con-
didit rationes causales et seminales re-
rum ad se multiplicandum ita tradidit
eas speciebus quibus impressit ange-
licum intellectum et ita cognoscere
omnia prout sine aliqua receptione.
Tamen autem aliqui assignant quod non
recepta fiant per quandam abstra-
ctionem et receptionem ad que requirunt
tamen corporum disposita organa et mem-
bra et virtutes inferiores, et hoc non sit
in angelo reperire, dicunt quod nihil
ab extra sit recipere. Sed hic ponens
modus facile non est intelligere,
quod difficile est videre quomodo rationes
species possunt multiplicari. Nam species
virtutis rei non continet speciem omnis
differentie rei nec eadem species se
multiplicant in alia, cum omnium
una sit alia sicut enim ubi una
est species in uno speculo, eadem so-
lum autem credo esse clarum quod pla-
num est quod angelus habet intellectum
possibilem, cum non sit purus actus
possibilium eius est, quia habet agentem ma-
ioris virtutis quam si esset corpori alliga-
tus; si ergo alligatus sit abstrahere
et possibiliter recipere quomodo in-
tellectus liber et separatus sit potest.
Ideo est alia positio quod angelus cogno-
scit per species innatas ut prima sin-
gularia et iura et que sunt res an-
gelo connaturalia, sed fortuita et vaga
et futura contingentia intelligit per
species acquisitas et receptas. Angeli-
cus enim intellectus est possibilis
respectu hec specierum ut sic est, tanta
possibilitate possibilis ut humanus.

quod humanum est possibilis omnino preter
individuale est ergo possibilis preter con-
iunctionem cum fantasmatibus angelus ob-
iciens id. Sed possibilis vero sed intellectus
cognoscibilis est, primum cum non habeant
aliquam etiam, solus deus cuius essentia
cognoscit est in actu respectu illius cog-
nitionis et ille qui cognoscit in deo vel
per revelationem creature a deo angelus
vel quod indiget informatione specierum per
quam est respectu eorum in potentia illorum
actu. Sed hec positio videtur claudere in se
duo opposita, scilicet quod angelus habeat
species rerum et suscipiat per species si-
gulares. Secundo cum singularia cuius-
libet speciei non differunt in uno, et impossibi-
le est communem cuius speciei diversas tunc
esse in eodem subiecto, quia nullus intelle-
ctus potest habere plures species eorum. Sed
si habet unam, vacuam non potest aliam
cuiuslibet speciei recipere sicut nec due al-
bedines sunt in eodem corpore quod si
dicas dicam albedinum similitudines
esse in eodem aere et diversas similiter eius-
dem nature ut patet dicendo et facies diversorum
hominum in eodem speculo, non est simile
quia ydola et lumina in medio distin-
guntur per situs oppositos et diverse species
patet in genere figure differre specie. Alie
sufficit species figure in uno sicut
possunt recipere species omnino plures compo-
site etiam videtur precedit per gratiam multipli-
catio. Amplius si species est totum esse
formale communicando ut patet habere nec
est communicatio nisi quod quiditates spe-
cierum sunt. Si species omnis in intellectu
omnino abstracte a materia, nullo modo in
eodem intellectu est possibile diversas species
sine forma solo numero differentes. Et re-
dit idem quod primo scilicet quod si intellectus
angelorum habet omnium rerum species ma-
terias nullum plures speciem recipit. Sed
sufficit per illas omnia cognoscit, et ideo
est media positio quod angelus omnia cognoscit
per species innatas, non quod non possit re-
cipere species tunc cum si deus revela-
ret angelo novam in specie mittere et an-
gelus ignoraret quod si ipsum est posset
recipere et ideo sic non est ergo, scilicet
quod deus intellectum angelorum posset re-
plere speciebus implevit quod per illas possibile
omnia cognoscere sine omni receptione nova
et ideo dicitur intellectus angelorum esse
in actu respectu rerum quod semper sit in ac-
tu vel quod sit actu. Ideo per species fa-
ctus est in actu et modo et intellectus
istius ponimus est hec: deus cum in
angelis creavit species plures omni su-
fficient rerum et per illas tamen est quod
possit omnia rerum cognoscere, potest ergo et
singularia. Sed non nisi convertat ad in-
vicem ut si ego habeo penes me
speciem figure, speciem hominis, speciem co-
loris et cetera et componam ad invicem
sine nova receptione speciei cognoscam
convenientiam in specie non solum quod talis co-
positio non esset [illegible] et naturam
cognitionis et considerationem ad ipsam
rem esse simile et [illegible] ideo an-
gelus communia et singularia non cognoscit
non dicit aspectum super ipsum cognosce-
re et similiter aliud quod est in re ipse com-
ponit species in se et tunc habet ita cla-
ram et etiam cognitionem de re sicut
si speciem statim reciperet et hec positio ma-
gis placet quia conclusio est rerum
et patet et satis sapientie et per rationem
ad omnia obiecta si bene intelligantur.
Ad illud quod obicitur quod angeli dici-
tur secundum quod hec positio bene ponit
angelos multa diverse, sed non preter

hoc species novas recipere nec quod est intempore. Ergo cum habeat speciem habitam et alias dum suo vita quem de eis secundum multiplicem conversionem et collacionem potest ita easdem res per easdem species nova cognoscere [illegible] diversas operaciones et intenciones et ita ad addiscendum sed non nova speciem recipiant sic et angeli multa discunt tum per propria industria tum per revelacionem tum per scienciam. Ad quintum quod obicitur quod [illegible] cognoscunt contingencia et absencia, dicendum quod sicut tactum est, ad cognoscendum res particulares et maxime contingencia non sufficit illis species innata sed applicacio angelicus [illegible] et conversio recipit rei existenciam vel in se vel in causa, recipit ergo particularem [illegible] et quod [illegible] angelici est [illegible] ideo in approximacione aliqua [illegible] est, cum se convertit ad rem extra. Et ita patet quod non per hoc cognoscit singularia nec contingencia. Ad illud quod dicitur quod aut non cognoscit singularia aut habet species infinitas, dicendum quod cognoscit singularia per species solummodo applicando et aptando, unde per applicacionem particularem et contrahendo cognoscit, nec oportet novas species recipi nec oportet infinitas esse quia singularia ad infinitum solummodo reducuntur, sed finite species infinitis modis contrahi possunt et ideo infinita tot singularia cognoscit angelus quot adhuc posset cognoscere plura sine recepcione specierum novarum sed sine direccione affectus super rem qua direccione non recipitur species a cognoscente sed fit in actu per speciem in actu quam habet secundum dirigendo affectum speciem applicat et aptando componit et rem singularem sic sub [illegible] cognoscit et percipit. Quia

tota cognicio est a forma et forma haec species est quae est tota et [illegible]. Ad illud quod dicitur de applicacione quod supponit cognicionem, dicendum quod verum est quod praesupponit cognicionem et relinquit cognicionem, sed non aliam praesupponit aliam relinquit. Angelus enim cum sui consideracione aliqua habet cognicionem [illegible] et cum convertit se super locum cognoscit omnes res quae sunt in loco applicando species universales ad singularia et corpora et illae species sub tali applicacione et composicione remanent in angelico intellectu et ita relinquunt cognicionem nova sine recepcione specierum. [illegible] quod nulla habet cognicionem sed solum speciem [illegible] in intellectum [illegible] potest applicare et aptare [illegible] particulares [illegible] quod patet sic. Homo enim cum [illegible] non habet cognicionem nec speciem singularem nec [illegible] solum direccione affectus super res [illegible] cognoscit [illegible] et recipit simul cognicionem [illegible] et speciem [illegible] a forma recepta quod si haberet species [illegible] posset dirigendo affectum ad res [illegible] cognoscere non suscipiendo species [illegible] iam habet secundum quod dirigere et applicare et aptare et componere et disponere [illegible]

Secundo quaeritur circa hoc de [illegible] cognicione angeli respectu divine essencie et est quod videtur angelus per cognicionem naturalem [illegible] cognoscit in [illegible] sine omni medio et [illegible] ad intellectum. Et quod sic videtur angelus per naturam est deiforme intellectu sicut vult Dionysius in libro de divinis nominibus. Secundum intellectum humanus

quanto fortius est deiformior potest respicere divinam
in luce sua, non enim efficitur deifor-
mis nisi per gratiam. Ergo et hoc poterat
angelus per naturam. Item angelus per naturam
speculum erat primae summae lucis,
est. Sed in lumine semper quod est de
se et naturaliter splendet speculo
intellectuali, si ergo speculum mundum ob-
iectum soli claritatem suscipit per naturam,
ergo et angelus claritatem illius supre-
mae lucis. Ergo si posset oculus ad illam
supremam lucem nullo obsistente dira-
gere, sic dirigendo cognoscere. Ergo videtur quod
naturaliter cognoscere ipsam divinam lucem
in seipso cognoscit. Sed dicitis quod acies
intellectus angelici retunditur propter in-
proportionem luminis. Contra semper manet in-
proportionabilitas creaturae ad angelo, ergo numquam
videbit. Item quae sunt connaturalia et pe-
rennia in ipso cognoscentiae consequuntur per sui
creationem et creatura, sicut est angelus de-
lectabilis et super gratiam ab [illegible] quod aliqua se-
paratam et [illegible] sicut per creationem et pu-
ritatem consequitur. Sed ergo deus praesentissimus
est intellectui angelico et hoc per naturam,
ergo naturaliter ipsam divinam essentiam in seipsa
cognoscebat. Item omne illud quod est cuius
cognoscibile per se aut cognoscitur per sui
essentiam aut per speciem. Sed ergo angelus
cognoscebat deum naturaliter, ut dicit
[illegible] in [illegible] aut per speciem aut in
sua essentia. Sed non per speciem, ergo [illegible]
[illegible] non per speciem videtur, species enim
est maioris simplicitatis et abstractionis
et puritatis quam illud cuius est species.
Sed in nihil deo simplicius, ergo dei species
non est. Ergo non potest angelus deum
nosse per speciem et videtur per speciem vel
essentiam, ergo etc. Item angelus per naturalem co-
gnitionem cognoscebat aut ergo sub ve-
latione aut facie revelata, non
sub velatione quia velatio non est
nisi propter culpam vel propter molem

carnis coniunctam. Sed in angelo nulla
erat macula nulla moles carnis
coniuncta, licet sanctissimam obsiste-
re. Ergo sua ubi cognoscere summam essentiam
in sua luce videbat. Item si an-
gelus cognoscebat deum, aut ergo per medium aut
sine medio. Si sine medio, ergo vide-
bat in seipso. Si per medium, ergo inter intel-
lectum angeli et deum aut erat medium
quod est supra angelum et citra deum. Nam
illud medium aut erat maius propor-
tione quam mens angeli aut minus.
Si maius, ergo aliqua creatura superior
angelo. Si minus, ergo potius impediebat
cognitionem quam adiuvabat. Restat igitur
quod angelus per cognitionem naturalem cogno-
scebat divinam essentiam in seipsa. Contra
Io. xvii: Haec est vita aeterna ut cogno-
scant te deum. Ergo in visione dei est
beatitudo summa. Sed ergo hanc habebat
angelus per naturam, ergo per naturam erat beatus.
Item omnia nulla fuerunt in
angelis naturalia magis quae spectant
ad intellectum. Sed ergo per naturam poterant
divinam lucem conspicere in se, ergo et nunc
possunt. Ergo non sunt in tenebris, dupli-
citer aperte falsum est. Item eminentior est dei
[illegible] quam [illegible] quam sit angelus quod
solum nulla. Sed illa contrahit ad gratia-
nam praeter aspicere lucem summam nisi co-
niuncta per gloriam, sicut patet de his qui sunt
in purgatorio et sunt in limbo. Ergo videtur
quod licet angelus per naturam cum lux divina
eminentior est quam omnem intellectum crea-
tum, quantumque ille intellectus sit excel-
lens in naturalibus, ergo numquam intellectus
creatus in illam infinitam ascendet
virtute sua nisi deus condescendat per
gratiam. Ergo impossibile est quod angelus natura-
li cognitione cognoscat divinam essentiam in seipsa.
Item multo plus est deus quam intellectus
angelicus quam sit angelus quam intellectus
humanus. Sed homo non potest nosse

angelum nisi angelus condescendat ei.
ergo nec angelus. ergo nec ipsam divinam
lucem in se ipsa. Respondeo possibile est quod ad
oculus pervenit ad cognitionem luminis
solaris nisi per immissionem radiorum so-
lis corporalium sicut alia lumina.
ergo impossibile est quod ad cognitionem
spiritualis luminis perveniat per illuminationem
aliquam intellectualem vel aliquam ut deus
sive lumen suum radium immittat. Sed
immissio haec non est nisi per gratiam,
ergo impossibile est quod aliqua creatura cog-
noscat naturaliter divinam lucem in se
ipsa per naturam cognoscere. Respondeo dicendum quod
angelus nulla cognitione divinam essentiam
videre non potest in eius sine
claritate sua, et hoc quia haec cognitio
est summa quae istius mentis creatae
convenit tamen beatae et perfectae. Haec autem
summus nemo obtinet nisi concurrente
dei influentia. Si autem comparetur ratio
lucis, dicendum per dicta quod divina lux ex
sui eminentia est inaccessibilis cuius-
cumque naturae creatae et ideo per quandam be-
nignitatis condescensionem facit se cognoscibilem
ita quod in illa cognitione cognoscens
multo plus agatur quam agit illa ad
condescensio benignitatis. quod contra dicit
Sed constat quod non potest videre creaturae
incorporalem quod non potest incorporalia videre
dicit aliquis rationem contrariam similis effectus
per quam aliqua clare cognoscit sicut est nunc
sic in lumine aeterno sicut erit in gloria.
et ita angelus divinam essentiam non potest
per naturam cognoscere in se ipsa sicut ostendunt
rationes inductae ad alteram partem. et
sic colligitur a domino in prologo mysticae
theologiae. Ad primum ergo quod obicitur quod est dei-
formis per naturam, dicendum quod hoc non dicit
quod habeat deiformitatem quam ad intellectum
gloriae sive per assimilationem quae est in statu
perfecto. Sed deiformis dicitur quia sine su-
perpositione speculi per illud sic lucem in
se actu cognoscit. Ad illud quod
obicitur quod est speculum clarum, dicendum quod de-
us refulget in omni creatura tamquam
causa in effectu suo, et quod omnibus potest
cognosci et maxime in creatura quae
ipsius dei est insignita imagine,
sed illa refulgentia luminis per gratiam
dicitur deus facie ad faciem non est
naturae. Sed condescensionis et gratiae nec est
simile de luce caeli quae naturaliter lu-
men influit in haec inferiora. Non
sic debet intelligi de luce aeterna quae
voluntarie influit. Ad tertium quod obicitur quod
deus praesentialiter est in anima, dicendum quod
esse praesentialiter hoc est duplex vel
ut praesentia assistens et continens vel
ut obiectum inunitivum et movens. Primo
modo est deus praesens angelo et libe-
rae. Secundo modo non. et ideo non est
simile de anima et de eius habitibus qui
praesentes sunt. Ad quartum modo et de-
hoc est quod haec cognoscibilia nec se
exceedunt cognitivo potentiam et naturam sic deus
Ad quartum quod obicitur quod aut per speciem
aut per essentiam, dicendum quod adhoc est triplex
modus cognoscendi scilicet per effectum cognoscitur
scilicet autem deus per effectus visibiles
et per creaturas spirituales et per influentiam
luminis gratialis potest cognosci quod
est similitudo quaedam dei non abstra-
cta sed impressa inferior deo, quia infe-
rioris naturae sunt quod angeli in ix. de
trinitate et lumen est in primo et ita
redditur illi rationi quae procedit quod
dimissione insufficienti. Ad quintum quod obicitur
de velamine, dicendum quod non posse pertin-
gere ad divinam cognitionem est duplex
vel propter cordis obscuritatem vel propter
cognitionis insufficientiam, si primo modo
sic dicitur impedire velamine, si secundo
sic impeditur non propter interpositionem
velaminis sed propter defectum cogno-
scibilis. Primo modo impeditur homo,
sed secundo modo angelus. Unde non videbat

sub velamine enigmatis vel tamen
facie ad faciem quia mens est intel-
lectiva scilicet videre deum in speculo absque
enigmate. Ad illud quod obicitur aut
cognoscebat deum per medium aut sine me-
dio, dicendum quod per medium scilicet per effectum, non quod illud
medium magis esset perfectius deo sed quia
magis erat proportionale intellectui an-
gelico. Unde intellectus videbat per speculum
et per vestigium quoniam non per enigma.
Iterum dicendum quod angelus quia sic videt, in me-
lius proficit. Angelus vero quamvis non me-
lius [illegible] et deum non cadit medium id est in-
ter ratione esse efficientis vel influentis
cadit sed medium in [illegible] quod
tamen non licet dicere medium perfectius quia ma-
gis subsistit potest cognosci quam
possit

Consequenter circa locum quaeritur
de naturali dilectione angelorum. Et quaeruntur
duo. Quaeritur primo de dilectione qua
diligebant deum, secundo de dilectione
qua unus angelus diligebat alium.
Quaeritur ergo primo de modo
naturalis dilectionis ad deum et vide-
tur quod utrum angeli naturali dilectione dile-
xerunt deum propter se et super omnia. Et
quod non videtur quia bonum [illegible] quod non est
[illegible] et [illegible] redeuntis. Et ad se
ipsum reflectitur, ergo magis diligit
se quam alia et alia propter se. Praeterea
id quod diligit ad supra se elevatur,
supra se amor enim coniungit aman-
tem cum amato. Si ergo magis dili-
git quod est supra se quam se, ergo supra
se elevatur, sed nihil per se elevatur
supra se, ergo impossibile est quod talis amor
a principio esset quam naturalis. Item
actus dilectionis est nobilissimus
inter omnes actus, et iste modus scilicet
diligere deum propter se et super omnia est
modus quo nullus potest cogitari no-
bilior, ergo si sua potest in [illegible]

sine gratia [illegible] in quantum a-
liquid, et ita nulla est oportunitas quare
non in [illegible] ita si nobilissimus est
deo est placitus et acceptus, ergo dignum
est [illegible] ergo gratia non est necessaria ad
merendum. Praeterea naturalis dilectio diligit quod
diligit per modum desiderii sicut corporale
sed omnia corpora naturaliter supponunt
aliquid corporum, sed quando aliquid
diligit ad propter suam indigentiam ma-
gis diligit illud in quo est indi-
gentia quam illud quod supplet ut in-
digentia [illegible] propter indigentiam
[illegible] et [illegible] magis diligo
[illegible] quam [illegible] vel [illegible] ergo si
angelus naturaliter diligit deum propter suam
indigentiam, ergo magis diligit se quam
deum. Contra. Angeli de fide ad pe-
[illegible] deus [illegible] angelos ut
ipsum possent diligere nunquam [illegible] se na-
turales creatos esse [illegible] Item vide-
tur quod affectus angelicus naturali dile-
ctione amabat bonum aut ergo quia
bonum aut quia bonum sibi. Si quia bonum
cum deus esset summe bonum magis
ergo ipsum deum quam ad aliud diligebat.
Si quia bonum sibi, sed deus adhuc me-
lius erat ei quam ad aliud quam bonum.
Nunc optimum est affectum quaerentem il-
lum, ergo quoniam [illegible] quod ipsum propter
se et super omnia diligebat. Item gene-
ris nunquam non errans in [illegible] illud
magis desiderat et magis amat quod
est magis delectabile, sed deus est ma-
xime delectabilis ergo omnis angelus a
sua conditione hoc nosset et affectum
[illegible] ergo in eo propter se et super
omnia delectabatur, sed illud magis
diligit in quo magis et propter se dele-
ctatur. Respondeo. Hoc mandatum de di-
ligendo deum propter se et super omnia
erat scriptum in corde angeli, ergo

conscia dictabat ei quod adhuc tene-
batur, ergo si non diligebat quam con-
scientiam faciebat, ergo peccabat, ergo
ante peccatum super omnia diligebat. Si
tu dicas quod consciencia non obligabat
eum nisi pro tempore gratie, quod ante non pe-
terat. Contra. Affectus angeli ante
peccatum non repugnabat intellectui de-
clarati ante peccatum erat bellum secundum intel-
lectus dicit nichil esse diligendum
super omnia nisi deum, ergo oportet
angelum ad deum diligere super omnia
et vere erat quod aut diligit deum
propter se et super omnia aut facit con-
tra scientiam et ita peccaret. Item angelus
diligebat deum aut ergo fruens aut
utens. Si fruens, ergo propter se et su-
per omnia. Si utens, ergo in summa per-
versio sit uti fruendis, erat prius
et affectus erat in eo ordinatus magis in
facit de recta ratione et eius patet. Ergo re-
spo. dicendum quod absque dubio tempore nature in-
stitute tam homo quam angelus ha-
bilis erat ad diligendum deum propter se et
super omnia et hoc patet, impossibile enim
erat eis aliter esse rectum, rectitudo enim
mentis consistit racionaliter in amore
amor autem rectus esse non potest si deus
diligatur super deum vel equaliter, sed deus
diligatur propter se et deum propter aliud. Si ergo
deus fecit hominem et angelum rectum,
patet quod tamen eis dedit habilitatem ad
amandum se, deum super omnia et propter
se patet ergo hoc planius si attendamus
quid est diligere propter se et super omnia,
igitur cum ad diligi dilectione complace-
ntie ut amat vinum vel amicicie
sicut amat socium propter se vel ad di-
ligere est non altius gratia diligere sed
ubi sistere sicut ebrius sic diligit vinum

propter se et propter aliud est altius gratia
sic sobrius diligit potum propter
salutem. Sic in amore amicicie
propter se diligere non altius gratia velle
alteri bonum sicut dicitur quod diligimus
amicos propter se et si nichil commo-
di deberet nobis ab ipsis esse
propter aliud vero est altius gratia sicut deus
diligit hominem propter commodum suum sic
dicitur idem quod inimicos nostros volumus
esse nostros ut nichil nobis no-
ceant. Diligere vero deum super omnia
amore amicicie est in nullo commo-
do velle ipsum offendere nec amicitiam
eius solvere. Sed diligere dilectione
complacentie est nullo commodo vel in-
commodo velle illud perdere. Cum
igitur affectus angeli bonum suum propter
se conspiciebat, quod summe bonum et su-
me respiciens non altius bonum
gratia et ideo volebat bonum propter se
ulteriori magis quam amicus amicum. Sed
nullo commodo vel incommodo vo-
lebat deum offendere vel perdere in-
manifestum est et patet. Unicuique dico
quod deum diligebat propter se et super
omnia. Ad primum quod dicitur quod motus nature
curvus est dicendum quod aut Beda hoc
intelligit de nostra natura quam incurvamus
nostris peccatis aut si de nature hoc
intelligat prout lapsa est aut hoc
vocat curvitatem quod appetit sibi
sed ex hoc quod deum appetit sibi non
tamen ideo magis diligit ipsum deum
et ita nichil obstat propter se et super omnia.
Ad secundum quod obicitur quod elevari super se
dicendum quod elevari super est duplex
aut super suum posse et hoc est im-
possibile nisi deus iuvet naturam aut super
suum esse et hoc est possibile et natura-
liter bene creata quod homo naturaliter

natus est elevari supra se et ad id quod
est supra se contemplando et amando.
Ad illud quod obicitur quod motus ille est
nobilissimus et difficillimus et deo conformis-
simus, dicendum quod motus alius est gene-
ralis, alius [illegible] hac institute est ex
quadam habilitate et reddibilitate re[illegible]
boni gratie vel est ex captivate boni
affectum in obsequium Christi, sic intelle-
ctus per fidem. tunc alius captivat
intellectum in obsequium Christi, quia quando
id quod eo sibi dicitur assentit firmiter
restituti. Sic et affectus quando id ad quod
diligendum habitus inclinat amore
Christi factus est carior. vel certe quando ad
id ad quod ordinatus habitus inclinat fa-
cilius est amare et hic est affectus qui
contempnit vitam et honores et cum
desiderio et amat odientes se et
ledentes propter deum et hic est solus affe-
ctus qui deo famulatur et gratie deus
accepit et remunerat et hoc est si
est a natura sed solum a gratia. aliter est per-
fectior motus ab illo quod ille a cognitione
naturali. ipsi est dilectionis naturalis
alius a cognitione fidei. et differt hec
cognitio ab illa quia per naturalis co-
gnoscit deum summe bonum per diffu-
sionem sive communicationem bonitatis in
effectibus creaturis. sed fides dictat
deus summe bonum per communicationem boni-
tatis in divinis personis et ideo cog-
noscit deum summe bonum et summe dili-
[gendum] sed multo nobilius fides sive cognitio
gratuita per lumen [illegible] dilectio
deum diligit summe sed magis et
nobilius dilectio gratuita. Alia ratio
concedit dari quod dilectione naturali dili-
git animum deum sine affectu re-
ctus quod bonum est et id summe dili-
git quod summe bonum sibi et omne
bonum quod est et quod habet pendet

ex ipso et nihil esset nisi per ipsum id
plus deum diligit quam seipsum. Sed
dilectione gratuita diligit ipsum deum
per bonum et quod summe bonum su-
per [illegible] diligit. et quod nihil est bonum
ipse homo nisi inquantum est ad deum
nihil diligit se nisi propter deum et hoc
dico dilectione gratuita etc. triplex est
differentia. prima est a parte modi diligendi
secunda a parte cognitionis differentiis su-
pradictis. tertia est a parte motuum. dico
autem sunt equales, sed [illegible] magis
intensus. Ad ultimum dicendum est
per interemptionem quod naturalis de qua
hic loquimur nihil tibi aufert [illegible]
[illegible] sed [illegible] et [illegible]
[illegible] et idem magis [illegible] quod natum est
summe delectare et summe placere

Utrum [illegible] sic proceditur et quod
Videtur angelus naturali dilectione
magis diligeret superiorem an parem
omnem inferiorem. Et quod magis superio-
rem videtur. Si angelus angelum naturali
diligit, aut hoc est quia bonus aut quia
bonificus sed utroque modo angelus supe-
rioris ordinis magis est bonus et
ita amplius magis est bonificus
quia angelus inferioris ordinis a su-
periori recipit illuminationem per eum mo-
[illegible] quam Dionysius dicit. ergo etc. Item angelus
[illegible] dilectione naturali deum super omnia dili-
gebat. ergo si id quod magis appropinquat
ad summum in omni genere est magis
intensum. ergo si summe diligebat
deum i. super omnia ergo multo magis
illud quod deo est proximus et propinquius
sed angelus superioris ordinis est
huiusmodi ergo etc. Item angelus inferioris
ordinis nolebat comparari angelo su-
perioris ordinis quantum est de naturali
appetitu ergo magis et eminentius

bonum illi volebat quam sibi. sed supra omnes angelos pares et inferiores se diligebat, ergo etc. Quarto aliud magis diligere angelum eiusdem ordinis videtur. Dilectio naturalis sequitur similitudinem. Unde Eccli. xiii: Omne animal diligit simile sibi. Sed angelus eiusdem ordinis similior est angelo sui ordinis quam alterius, ergo magis diligit. Respondeo: naturalis dilectio attenditur per familiaritatem et domesticitatem. Unde magis diligit homo naturaliter domesticos et socios suos quam extraneos. Sed maior est familiaritas et societas angelorum eiusdem ordinis, ergo etc. Respondeo: ecclesia triumphans conformis est ecclesie militanti. Sed in ecclesia militante est distinctio ordinum et religionum, unde et ordinato affectu qui nos constringit quis plus diligit hominem eum qui est eiusdem professionis, ergo pari ratione et angelus naturali dilectione plus diligebat angelos eiusdem ordinis. Quarto autem magis angelos inferioris ordinis videtur, quia proprium dilectionis est conferendo operari. Sed angelus superioris ordinis plus se communicat angelis inferioris quam paris vel superioris. Item hoc faciendum ordinat per naturam non solum per gratiam, ergo etc. Respondeo: per naturam plus appetit rationalis creatura preesse quam subesse; sed angelus medii ordinis ideo subest quia est superiorem, ideo preest quoniam est inferiorem, ergo si magis diligit preesse magis per naturam diligit ordines inferiores habere quam superiores, ergo etc. Item nos videmus in linea consanguinitatis quod magis diligit homo eum qui est infra quam eum qui est supra vel iuxta, ut potest magis filium quam patrem vel fratrem, et hoc est per naturam, ergo videtur pari ratione quod in

ordinibus angelorum magis afficitur conditione ad eum qui infra est, cum nullum sit vinculum consanguinitatis nec supra nec iuxta. Respondeo dicendum quod magis diligere aliud hoc potest esse dupliciter: aut ratione boni optati, aut affectus intrinseci. Aut ratione effectus impensi. Ratione boni optati dicitur quando aliquem magis diligere quam maius bonum optat. Et sic diligere magis quam ad [illegible] hoc modo naturali dilectione precedente quod intelligitur ratione recte magis diligebat angelus angelum superiorem, volebat enim ipsum excellere et plus boni habere sicut et deus conditor voluit sic ordinare. Ratione affectus intrinseci dicitur magis aliud diligere quam affectio eius plus tendit ad alterum et magis consolatur de eius societate, et ideo ac magis illud diligere cum quo libentius cohabitat. Sic angelus diligebat per naturam angelum eiusdem ordinis, quia sicut videmus affectu magis diligit quis compatriotas suos magis quam qui conveniunt sibi in moribus et sic magis diligit homo eum qui est eiusdem professionis et officii ubi in aliis non invenit pares suos. Sic angelus alium angelum eiusdem ordinis magis diligere naturali amplecti intelligendum est, cum se videat a conditione in officio qualitate et nec similitudine illi sociatum, nec erat tunc mors [illegible] nec invidie malignitas. Ratione effectus sive beneficii impensi dicitur quis magis diligere cui plus bonum impendit et circa quem magis sollicitatur, sicut pater magis consolatur filium tenellum et sollicitior est circa illum quam circa adultum et magis circa infirmum quam circa sanum et hunc ergo considerat multis indigentem. Et hoc modo dici potest quod angelus

superioris ordinis magis diligit an-
gelum inferioris quam angelus paris
vel superioris ordinis non indiget
sic sua instinctione seu purgatione sicut
quam angelus inferioris ordinis. Et sicut
diversas vires membra proprie convenit
secundum quod sunt excellentia et necessaria et
ideo rationes ad unum predicti membra
descendentes non obviant et conce-
ditur conclusio non sunt multum contingen-
tes. Si autem conclusio ex predictis vo-
lumus simpliciter velit inferiore nunc
ritate dilectionis, tunc rationes
per omnibus obviant. Sed quod omnes pro-
cedunt ab insufficienti. Si autem conclu-
ditur excessive dilectionis de caritate
vel in bono optato ut in affectu
intenso et in effectu impenso, sunt
de plano omnes procedunt concedi.

In parte ista sunt dubitationes
tres. Primo litteram et primo queritur de in-
tellectu illius ubi Job: Hoc
est initium viarum Dei etc. Et [illegible]
figuratur si racione corporis aptum
ut infra exponit quod licet unum
est tamen [illegible] sicut ab initio
tamen Deus volt omnes salvos fi-
eri fecit angelum illum ut beatifica-
retur non ut illuderetur et male
est ut illuderet ei [illegible] omnem
quam omnes [illegible] racione sue fragi-
litatis figuratur de more commu-
nis qui non consolidatur [illegible] quasi
igitur lucifer excellentis fuit inter
creaturas et ipse specie [illegible]
[illegible] et in veritate non stetit id
est initium figmenti. Vel alia ex-
planatio est: ipse est primus viarum
Dei, sicut autem quoniam Deus [illegible]
et scivit esse malum tamen fecit quia
et sicut ostendit bonus bonis vi-
sibilis accommodaret sic [illegible] vicio
et ampliori [illegible] rationem et [illegible]
intelligi [illegible] quando [illegible] consonantie

vel aliud consequitur sit frequenter
accipitur in creatura. Hoc autem sumptum est
ut impleatur quod consequens est ad
hoc. Sic dicitur in[illegible] subscrip-
ta est quoniam propter illam non fuit
sumptus. Si autem intelligitur taliter
ponitur quoniam per antecedens finaliter
cum dicitur factum est ad creaturam
vel propter [illegible] honorem ad quos
consequitur ipsum dicitur ludificatio quia
[illegible] intendit Deus promovet [illegible]
[illegible] est quod Deus fecit diabolum quia
[illegible] ostendit malum ad creaturam [illegible]
[illegible] ad quos consequitur eius ludificatio.
Secundo queritur de intellectu illius ubi
Ab ipso factus est pictus. Secundo non sit
intelligendum quod [illegible] [illegible] [illegible]
quod factus pictus. Et [illegible]
ad propositum quod [illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod sa-
[illegible] non [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] a
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de sursum descendentis per inspirationem
sine per benedictionem. Hoc autem [illegible]
[illegible] est a verbo quidam in verbo
[illegible] [illegible] [illegible] non potest [illegible] [illegible]
cognitio de sursum descendens quoniam
[illegible] est contingens de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inferiores
[illegible] igitur est in verbo aut a verbo.
Si in verbo sic est factus pictus nec
[illegible] [illegible] ad visionem verbi nec
[illegible] [illegible] et quod hanc non
[illegible] dicitur ideo non ponit hoc nos-
se in verbo, sed a verbo sic est factus
pictus quia a [illegible] Dei [illegible] [illegible]
[illegible] et hoc non si [illegible] [illegible]
[illegible] innocenti, non esset [illegible] pictus
sed [illegible] crudelis sic infra patebit
[illegible] [illegible] innocens et sine culpa
[illegible] per intellectum illius verbi et [illegible]
valet ad propositum. Tertio queritur de in-
tellectu illius ubi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aut distinguit [illegible]

sunt naturalis, si naturalis tunc inter
plures est formaliter quam unus exact
modus cognoscendi. Propter quod potest dici quod est
distinctus quantum ad modum cognoscendi illud et
quantum ad terminum, quantum ad modum cognoscendi
cognoscibile aut est creator aut creatura
et creatura aut corporalis aut spiritua-
lis. ordo etiam est quod cognoscibile aut est
aut infra aut supra est etc. Clau-
ditur omnis cognoscibilis. Secunda ratione
sunt magis distinguunt cognitionem ma-
gis quam ratione modi cognoscendi

d. iiii. Post hec viden-
dum est utrum angeli
de habilitatibus illibus
et de statibus ad perfec-
tionibus. In hac parte agit de ha-
bitibus in statu perfecto constituendis
et cum inquirit utrum angeli sunt crea-
ti similiter beati et perfecti. Dividitur autem
hec pars in duas: in prima prosequitur
questionem de beatitudine, in 2a de perfe-
ctione ibi Adhuc autem quod quaeritur
Prima pars habet tres. In prima determinat
questionem quantum ad illos qui ceciderunt
ondens quod nunquam beati fuerunt. In
2a quantum ad eos qui remanserunt
ibi Boni vero qui perstiterunt. In 3a
tria vero breviter resumit predeterminata
de utrisque ibi Ex predictis constat etc.
Adhuc autem quod quaeritur etc. Hec est 2a
pars in qua prosequitur utrum angeli sunt
creati perfecti et habet hec pars tres particu-
las. in prima innuit quod est determinatio
est videndum. In 2a subiungit determinationem
ibi Dicimus namque perfectam etc. In 3a
vero resumit predeterminata et breviter
ondens qualiter facti sunt non angelica
positio perfecti ibi qualiter facti sunt
in creatione

Ad intelligentiam huius partis quaeruntur
tria. primum quales creati sunt ange-
li quantum ad gloriam. Secundum quantum
ad statum cuiuslibet perfectam. Tertium
quantum ad cognitionem maturitatis. Circa
primum queruntur duo. primum est utrum
in sui creatione habuerunt gloriam. Secundum
est utrum habuerunt gratiam.

Videtur quod primo utrum angeli .1.
beati creati fuerunt in beatitudine sive
in gloria et quod sic. Videtur Ezechiel xxviii. tu
plenus sapientia et perfectus decore in de-
liciis paradisi fuisti. Sed esse in deli-
ciis paradisi et esse plenum sapientia est
ipsa beatitudo quia dicimus eterna gloria
ergo etc. Item Augustinus in libro de mirabilibus
sacre scripture angelus in summo sui ce-
lestis honoris constitutus lapsus est.
loquitur de angelo qui lapsus est. Sed ce-
lestis honor ordinis angelici est
gloria et beatitudo ergo etc. Item Augustinus de
fide ad Petrum angelica spiritus propter quod
rationales facti sunt civitatis et be-
atitudinis dona in ipsa nunc sine spiritua-
li creatione pluribus acceperunt. Item
idem de ecclesiasticis dogmatibus an-
geli qui in illa qua creati sunt
beatitudine perseverant nec non possident
ut sic venitis. ergo si nondum habent
eam beatitudinem patet quod in beatitudine
creati sunt. Item ratione videtur
quod angelus a sua creatione habuit
habilitatem ad diligendum deum propter se et
super omnia ergo habuit habilitatem ad
fruendum deo. sed iste non habuit ad
retardationem ex parte affectus nec contra
retardationem ex parte intellectus ergo totaliter
ferebatur in ipsum deum amore fruitionis
ergo omnis talis status et actus
sit beatitudo et gloria patet etc. Item deus
fecit liberum arbitrium vertibile ergo
tum possit creatura rationalis habere
ipsum immobile. sed nunquam in statu
angelis quibus debuit hoc modo
facere sed non est immobilitas li-
beri arbitrii in bono nisi per gloriam ergo etc.
aut si dicas quod non debuit facere

hoc non valet quia debuit facere res opti-
mo modo, sed iste est optimus status quem
angeli quidam acquirunt, ergo in hunc statum de-
buit facere. Item secundus tamen ille
in rectitudine non stetit, sed beatitudo est
status omnium bonorum aggregatione per-
fectus, ergo est status in rectitudine. Quia
lucifer non fuit status beatus, sed
in beatus perfectus et nobilis est [illegible]
quia [illegible] quod perseverancia sine
securitas est de essencia sive substancia
beatitudinis. Beatum enim non est quod possit
amittere bonum quod habet. Ergo angeli po-
tuerunt amittere quod amiserunt, ergo etc.
Respondeo: nullus laudatur vel vituperatur
in hiis que habet a natura vel condicione,
sed sicut dampnacionis eternitas est vitu-
perium, ita beatitudinis eternitas est laus.
Quomodo impossibile est quod aliquis beatus sit a
condicione, immo est contemplacio in
actu. Respondeo: aut omnes fecit deus beatos
aut aliquos. Non omnes, quia constat quam
plures ex eis ceciderunt; non aliquos
ut videtur, quia illi precellerent alios tam
in excellencia maiori. Ergo lucifer non
fuisset angelus sed eis prepositus. Quod si
[illegible] est videre quod nulli creati
sunt beati. Item in dictis quod maio-
rem audaciam presumpsit se compa-
rare deo, quanto magis se esse beatus
a deo non scivit. Item cum deus be-
atos crediderit angelos ab ipsa con-
dicione, hoc fuit quod non certa conse-
nabit ut sibi tali perfeccione et tam
nobili fecit. Si ergo lucifer ut di-
cunt sancti et magis quod in seraphin
splendidissimus fuit, illa magna
debuit et [illegible] sunt ipsum [illegible]
[illegible] quod si ipse erat par
[illegible] non est per te [illegible]
sic creatus est [illegible] quartum [illegible]
fuit quod angeli qui sunt spirituales

et actuales in instanti sive creacionis
fuit in actu conversionis et aversio-
nis, et sic in prima aversione sunt
dampnati eternaliter illi qui aversi
sunt, ita in prima conversione illi
confirmati sunt eternaliter qui conversi
sunt. Et ideo dicit intellexisse
augustinus et fuisse eum primum quod aliqui
sunt creati beati et formati quia sunt
hec licet possimus non solum est celum
et lux i. angelica non informis sed et
formata lux. Cum ut dicit augustinus
[illegible] dicuntur angeli quia illu-
minati sunt ut beati sapientes qui
[illegible] unde hii dicit [illegible] sunt sic
separati tamquam prius a [illegible] re-
[illegible] pari [illegible] separata est
et per [illegible] de [illegible]
et [illegible] angeli et si beati
facti sunt [illegible] quod [illegible]
[illegible] si perseverassent [illegible]
[illegible] et [illegible] cum sit
[illegible] non sit [illegible] constat eos
qui loquuntur de bonis et de
malis [illegible] si perseverassent et
ideo aliud est [illegible] quod beatitudo [illegible]
[illegible] status perfectus
plenitudine omnis boni et hoc post
visionem dei claram et [illegible] per-
fectam et hoc modo angeli non sunt
creati beati nec aliqui nec omnes, sed
[illegible] ex eis in [illegible] conversa-
cione. Alio modo dicitur beatitudo status
perfectus [illegible] omnis mali tam
pene quam culpe et sic creati sunt
angeli quia innocentes et impassibiles
et de hac beatitudine loquitur Augustinus, sed
hec non est perfecta nec [illegible]
[illegible] et de hac [illegible]
[illegible] quod beati sunt facti [illegible]
[illegible] dicit [illegible] in deliciis paradisi

fuisti. dicendum quod sic primus homo con-
ditus est et positus in deliciis para-
disi, quae tamen non erant deliciae beati-
tudinis perfectae et sic datus est sa-
pientia ad cognoscendum omnia mundana
sed non illa quae est visio dei in
patria. Similiter non intelligendum est in
angelis. Contra quod angeli de mirabilibus
sacre scripture intelligunt quando ad illud
quod ita bona sunt quod non est hu-
mano intellectui. unde et in illo loco con-
ditus est in quo erat beatitudinis.
dicendum quod scripture auctores loquuntur
de beatitudine secundum illas duas differentias
supra. Ad illud quod dicitur quod habebant
firmitatem sine retardatione, dicendum quod ve-
rum est. non tamen habebant consumma-
tam perfectionem quia deum non videbant
facie ad faciem sed in effectibus co-
gnoscebant et in scriptis mirabilia sunt
melius percipit infra. Ad id quod
vero quod debuit dare quibus magis
dicendum est quod quantum est de [illegible]
debuit dari [illegible] quod homines
et angelos meliores voluit deus
Ei ei liberaliter descendit [illegible]
posuit in manum consilii sui.

M· Supposito quod angeli non sint cre-
ati in gloria sed inde videtur sunt
creati in gratia. et videtur quod sic per augu-
stinum xii de civitate: creavit deus angelos
simul in eis condens naturam et largiens
gratiam. Et super illud Ezechielis in deliciis
[illegible] glossa [illegible] per [illegible]
intelliguntur demones qui creati sunt
in magna [illegible] sed
per superbiam [illegible] de celo cecide-
runt. quia [illegible]
sit gratia consistere. Item damascenus [illegible]
per verbum dei creati sunt angeli et a spiri-
tu sancto per sanctificationem perfecti. Sed ergo sanctifi-
catio perfecta non est nisi per gratiam

gratum facientem et ipse loquitur de om-
nibus. ergo etc. Item Ioannes videtur quod deus
cum sit liberalissimus promptus est
gratiam dare omnibus paratis recipere
unde et angelis. ideo homo non habet
gratiam et id quod deus non dat sed
quod ipse non recipit. sed nulla melior
preparatio ad gratiam quam prima innocen-
tia et voluntas recta. ergo si hec
erant in angelis a sui origine et
creatione [illegible] et gratia. Item fecit deus
creaturam rationalem ad inhabitandum in
ea et hoc quidem quod volt ipse deus
in ea habitare. unde Proverbiorum viii deli-
cie mee esse cum filiis hominum. ergo quod
non inhabitet [illegible] aliquam propriam
dispositionem [illegible]
angelis [illegible] nulla [illegible]
[illegible] nondum [illegible]
[illegible] ad gratiam etc. Item pronior
est deus ad miserendum quam ad con-
dempnandum. sed fecit angelos
in statu in quo statim possent
demereri. ergo in statu in quo po-
terant mereri. sed non [illegible] mereri
sine gratia gratum faciente ergo etc. Contra
angeli sunt creati ad lucem per celum
intelligitur angelica natura informis sed
non fuit informis per defectum forme
naturalis ergo informis fuit per defectum
forme supernaturalis sed hoc est gratia
ergo etc. Item Ezechielis xxviii [illegible]
[illegible] Ezechielis xxviii Omnis
opus decoris tui et foramina in
die qua conditus es [illegible] lapides
in die conditionis sue foramina
parata sunt [illegible]
[illegible] est conditus. quia si conple-
ri voluisset [illegible] angelis ha-
bitum [illegible] lapidibus
[illegible] potuisset [illegible]
[illegible] lapis foramina sed [illegible]
[illegible]

sunt repleti. Item confirmasse quod non
habent caritatem. Ad secundum dicendum quod gratia
in angelo nullam habet retardationem,
ergo si haberet gratiam convenientem deo, quia
taliter angeli ferrentur in deum, gratia in-
numquam peccassent, sed peccaverunt, ergo num-
quam caritatem vel gratiam habuerunt. Re-
sponsio sicut se habet culpa ad damnationem, e-
tiam sic gratia ad gloriam, sed statim
ut habuit culpam fuit damnatus
eternaliter et obstinatus, ergo statim ut
habuit gratiam tunc fuit confirmatus.
Sed hoc est falsum quod numquam ruissent
si gratiam habuissent. Respondeo dicendum quod licet
hoc falsum est et non invenimus aliqua
ratione contrarium probabilius vero
possumus opinari sicut et alii an-
tiqui, sicut etiam aliqui dicebant quod
angeli omnes creati sunt in gratuitis
gratia principiis et ideo que movit
eos fuit hoc quod parte dei superflua
liberalitas et quod parte creature idonei-
tas, quod cum ad instantem creationis
essent vasa et receptacula munda et denu-
data de sua gratiam implere nisi
haberet obstaculum quod parte suscipientis,
nec dimisit deus illa ad mo-
mentum vacua, sed statim ut condita
gratia illa fuerunt et alia repleverunt de-
manum dei quia receptacula ut statim
cetere exempla in homine videmus non
sic probabiliter quamvis aliqui quod
deus fecit arbores plenas fructibus
et alia in statu perfectissimo et nobi-
lissimo, sic etiam naturam angeli orna-
vit gratia quam suam conditionem quam in pro-
ximo visu bono sunt victuri erat
perpetua et in prima determinatione
perpetua amitterent. Hoc est una
responsio et satis est. Secunda solutio
respectu interius consequenti consequuntur

ceteri alii qui dixerunt angelos non
habuisse gratiam gratum facientem ab in-
stanti creationis, sed post et tardi
quia ad movit est dispositio naturalis
angelice quia fertur in id quod
appetit sine retardatione. Unde
sicut quod cum se ad malum con-
vertit quasi sunt ut non posset
redire, sic primo videmus quod con-
versione ad bonum sine quod habitione
in bono totaliter adhesisset. Si
gratiam habuissent, numquam lapsi
essent. Unde non est aliquid non pro-
babile quod lucifer habuit gratiam, et
si ipse non habuit, cum inter ceteros
esset gloriosior, a maiori arguit
sic nec alios habuisse a sui origine.
Hanc positionem videtur acceptare magister.
Hanc secundam communiter tenent doctores
et hoc tamquam probabilior et conveni-
entior tenenda est. Ad auctoritates
in contrarium adductas respondendum per di-
stinctionem gratie. Una enim ratio gratie de-
notat pro comprehendit aliquid na-
turalibus superadiectum, scilicet liberis
gratia quae sunt de naturali dei lar-
gitate, ne sic dicitur gratia habere bonum inge-
nium, bene legere, bene cantare et huius-
modi. Alio modo dicitur illud superadditum est se-
cundo ad rectitudinem faciendo et disponens
sed donum datum naturalis sicut in donis
gratuitis pietas, tertio modo quod est super-
adiectum tamquam perficiens et com-
plens et ordinans, et hoc dicitur gratia
gratum faciens quod facit hominem acce-
ptabilem deo et opus acceptabilem
ad reprobare, cum ergo dicitur quod angeli
dati sunt gratuiti aut non intelligitur
de gratuitis primo modo dictis, sed primo
vel secundo quod sic multa bona gratuita
habuerunt, aut si intelligitur de gratuitis

praedictis non intelligitur ab instanti
creationis. Sed sic intelligitur peccatum
originalis fuisse ab initio quia statim pri-
mi omnes et per primum motum delibera-
tum ceciderunt. Vel intelligendum est de
gratia angelorum. Aut si intelligitur de
gratuitis praedictis et ab instanti
creationis hoc non intelligitur for-
maliter sive actualiter sed dispositive
unde dedit aliquibus habitus in aliquo quia
in proxima dispositione ad illud et
extra per hanc duplicem viam ad in-
structionis conditis et multas alias
que possent induci pro hac materia
[illegible]. Ad rationes ad sumptas a dei
liberalitate. Dicendum quod liberalitas est salvo
ordine sapientiae et iustitiae. Quamvis enim ab
instanti creationis sicut homo pos-
set ei beneficiare tamen longo tempore tardat
sicut quamvis possit omnibus pueris gratiam da-
re sine baptismate tamen non dat et ratio
huius est quia gratia cum bonum sit le[illegible] ideo
non dat nisi per medium le[illegible] et ideo con-
venit eam dari praecedente aliquo me-
rito [illegible]. Sicut quamvis conferat gratiam
si confert adulto cum gratia faciat ha-
bentem dignum gratia non confert nisi ad
motum liberi arbitrii. Sed hic usque si ubi non
habet ad motum fidei adhaerere sine ad-
iutorio Christi, ideo secundum ordinem sapientiae non
statim debuit dare sed expectare mo-
tum liberi arbitrii, quod cum fecit unde ad se con-
versus sine mora dedit gratiam. Patet re-
sponsio ad illud quod obicit de liberalitate
et habilitate quia non tamen exigit medi-
ciam ut dispositionem sed motum liberi arbi-
trii in adultis, parvulis vero per alienum
meritum suffragium sicut et demeritum. Ad
illud quod obicitur de statu quod in malo
erat. Dicendum quod [illegible] est, quamvis enim non
posset mereri ex hiis que acceperat tamen
quia deus ita [illegible] erat dare sicut ipse
accipere in illo habebat obstaculum in

merendo sicut nec in demerendo et hoc
patet. Sicut enim facile fuit angelis ante
ita facile fuit bonis angelis gratia
et sic aliis fuit demeritoria ita con-
versio meritoria facta est statim appo-
sita gratia. Unde sicut agnus (?) non in directe
dicitur habere aliquid quod statim habet quod
indiget et potest quamvis non penes
se habeat, sic non in directe potuit
dici angelos gratiam habuisse quia si ha-
buissent maiorem facilitatem ad ma-
lum sine inclinatione et deinde ad meri-
tum in optimum dicitur habere obicitur.

Consequenter circa secundum duo que-
runtur: primum est utrum bonis reve-
lari debuit futura permansio. Secundum
est utrum revelari potuit malis
sua damnatio.

Primo ergo quaeritur cum nulli sine (?)
creatione data sit gratia, utrum
data sit gratia utrum aliquibus da-
ri sit futurae gloriae praescientia. Et
quod videtur deus ab instanti conditionis
angelos condidit repletos scientia rerum
[illegible] sed deus magis placet quia
sui sui faciant scientiam de hiis que
spectant ad salutem, sic ergo praescientia fu-
turae salutis exigit amor et delectatio
ergo cum aliqui [illegible] salvandi essent
quod saltem debuit eis dari praesci-
entia. Constat enim quod potuit. Item si
non fuit de salute certi ergo potuit
rationabiliter dubitare et timere. Sed ti-
mor poenam habet, ergo poena ante
culpam. Sed hoc est inconveniens, ergo vi-
detur quod illi debuit saltem certi fieri
qui erant salvandi. Item propinquiores
erant angeli ad gloriam quam nos in
miseriis constituti, ergo saltem tan-
tam certitudinem habebant vel ma-
iorem quantum nos habemus, sed nos
habemus certitudinem spei, ergo et ipsi
habebant hanc vel aliam, sed
hanc non habebant quia spes est circa

expectacionis future beatitudinis preciens ex
gracia et meritis, omnium quorum [illegible] non habent
graciam et merita condignam sperare eius
esse [illegible] non quod habeant temporis
spei [illegible] non est aliam dare quam con-
tradiccionem [illegible] vel [illegible] videlicet
[illegible] quod demonibus saltem esse datum est
plus est dare eternum de gloria quam da-
re graciam, unde cum deus dat graciam
[illegible] non revelat eternam [illegible]
suam gloriam [illegible] non habent graciam ut
supra probavimus est patet quod nec stabilitas
[illegible] sine [illegible] non
[illegible] de statu quod non erat
[illegible] si ipse sunt plenius
[illegible]
[illegible] quod nulli [illegible]
[illegible] ad [illegible] duplex
[illegible] unum [illegible]
[illegible] sine [illegible] posset [illegible]
[illegible] exemplo [illegible]
[illegible] non habent quam angelus aliud
deus dedit [illegible]
[illegible] dei quia ante [illegible] posse ma-
los quam mali sunt vel [illegible] ante
graciam suam sine [illegible] subtra-
xit quod aliud dedit qui non [illegible]
[illegible] ipsos nec [illegible] vite [illegible] di-
gnitate [illegible] ita hec duplex
sunt opinio sic [illegible] in [illegible]
[illegible] cum dicere volunt quod boni
qui [illegible] data est [illegible]
[illegible] sine [illegible] sine stabilitas et
hoc [illegible]
[illegible] beati [illegible] et [illegible]
ang[eli] qui [illegible] ad
[illegible] deus [illegible] no-
lunt quid facturi vel passuri
[illegible] vel revelare volunt
in voluntate [illegible] alia est
[illegible] quod nullis data est [illegible] sine
[illegible] quod habent [illegible] de sua

[illegible] est [illegible] magis spectat
ad statum [illegible] quam ad statum [illegible]
et [illegible] est quod deus [illegible]
aut [illegible] dilectis et
amicis [illegible] gloria [illegible]
revelat, hec enim cognicio [illegible] est
expediens ad gaudendum quam ad
[illegible], unde quia angeli omnes erant
in statu [illegible] quia non dum erant [illegible]
[illegible] nullis data est hec cognicio
et hec [illegible] magis est [illegible] et
magis placet [illegible] et magis [illegible]
[illegible] angelis sic patet in [illegible] et
in [illegible] de civitate dei, ubi dicit quod [illegible]
[illegible] sunt [illegible] ad [illegible] an-
geli [illegible] lapsis [illegible] si [illegible]
dicere [illegible] si [illegible] ad
[illegible] aut [illegible]
et ideo hec [illegible] magis est tenenda
ad illud [illegible] quod deus dedit an-
gelis [illegible] cognicionem [illegible]
quod non est [illegible] quia cognicio [illegible] si
spectat ad cognicionem naturalem et [illegible]
[illegible] spectat ad [illegible]
[illegible] cognicio [illegible]
[illegible] spectat ad [illegible] glorie
et ideo [illegible] debet dari quam in sta-
tu [illegible] non est [illegible]
[illegible] patet illud [illegible] illud quod [illegible] quod si
non [illegible] erant [illegible] quod [illegible]
[illegible] potuit dubitare et time-
[illegible] quod est [illegible] ex parte cognicionis
et [illegible] affectionis [illegible] ex parte
cognicionis est duplex, una [illegible]
[illegible] ut [illegible] scit [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] ad [illegible] sine ad [illegible]
[illegible] ita quod ad oppositum aut nullam
[illegible] aut paucam, et in angelis
sunt [illegible] non [illegible]
[illegible] potuit [illegible]
[illegible] quod ad [illegible]

pati debent / maxime cum in se mel-
lam vident maliciam · certitudo
ex parte affectione est duplex · una in
operatione · alia alia in tenendo
operatione est spei sed tenere e compre-
hensionis / Sed ad po[?] est in ange-
lis aug(ustinus) ma[?] / prima fuit semi-
plene et magis plene quam in viris
sanctis quam in hiis quam gratia et multis
illis est affectione / Ex hiis pa-
tent obiecta quia certitudo probabilis e
non habebat confirmatus ad opus libe-
bat et a dubitatione et a penali
timore / patet ex ultimo obiectum quod
aliqua certitudinem habent / sed hi non
quia esset maior certitudine spei
et ad i[?] quia si quia prosumiores erunt dyo
quia prosumiores quantum ad statum quam me-
dii erunt inter gloriam et miseriam sed
hi magis distabant quantum ad me-
dium / quia nondum habebat prius
gloriam nec perniciem sensissent · sicut
habent viri sancti in hac vita de
quibus dicit apostolus ro · v · spes autem non
confundit quia caritas dei est

lxiii Secundo queritur vtrum malis
angelis conclusum potuit suus
casus · Et quod non videtur · omnis certa
cognitio future pene et miserie est
penalis · sed si angelus certitudina-
liter peccasset sciret cum deo iudicio
suo causasset penam esse pertinendum /
et perpetuam a deo separatum et in-
ferum · licet esset prosequendo etiam
sine miserie ergo penam aut culpa
haberet · sed hoc est contra ordinem divine
iustitie / si ergo deus contra ordinem divine
iustitie non potest facere / deus non potuit
concludere / Item omnis forma certa de
amissione alicuius boni causat ho-
minem desperare de illo sed deus
peccantem mortem potest cogere ad de-

sperandum · quia non potest cogere ad peccan-
dum non potuit concludere angelo ca-
sum suum / Et fiat argumentum angelus in
hoc de casu diaboli · Si dyabolus scie-
bat casum suum · aut volebat aut
non / Si volebat ergo iam cecidit
ergo non presciebat se casurum · si pre-
sciebat et volebat / sed quanto magis
volebat tanto plus dolebat et
quanto magis dolebat tanto iustior
erat et quanto magis dolebat erat in-
ferior / ergo quanto iustior tanto mise-
rior · sed hoc est inconveniens · ergo et / Item
fiat argumentum de multis si presciverunt aut
ergo vitare potuerunt et voluerunt et ita
non ceciderunt / aut vitare voluerunt
et non potuerunt et ita fuerunt miseri /
aut vitare potuerunt et noluerunt et
ita fuerunt stulti et maligni · Si quis
dicat ipsum est impossibile impossibile est
quod habuerunt prescientiam sui casus / Sed
cum deus potuit predicere petro suum
peccatum casum suum sic dicit / Item greg(orius)
et in aliis evangeliis ergo pari ratione
potuit concludere lucifero / Item Der
de gestis quibusdam reterentes et
debunt [?] · puta Ponunt sedem me-
am ab aquilone / Item per aquilonem
repraesentantes lucifer fuisse designa-
tos per sedem prelationem in illos et
in sequitur consequentibus quod in prescientia dei
suum fuisse principatum · sed quod debe-
bat esse malus et ideo dixit po-
nam sedem / ergo principatum sequebat
casum et potuit videre principa-
tum · et sic quia potuit videre ca-
sum / Respondeo · quod rationes de pena
non valent quia duplex est · deus enim
potest separare que naturaliter sunt coniuncta
ut in igne calorem a luce sicut
dicit basilius · ergo multo fortius coniuncta
a predicta pena / Item quantumcumque
aliquid sit pennitum non potuit

nisi sibimet primitus sit. Unde si aliqua
peccati esset in inicio non permitteret, ergo
si angelus in statim illo esset mo-
riens et ulterius non ad penam dispo-
situs, per te. Respondeo quod ratio de de-
speratione non valeat, quia sicut praecog-
nitio damnationis est contra desperationem ita
praecognitio glorie est contra praesumptionem
sed praesumptio non impedit quin deus
posset revelare futuram gloriam suam
ergo pari ratione lapsum. Si vero dicatur
quod non est simile quia ex parte illa contra-
rie inveniatur. Contra desperare est actus
voluntatis deliberative et actus qui est
peccatum, sed nihil potest cogere voluntatem
ad hoc maxime ad peccatum. Item Respondeo
praescientia dei non potest [illegible] ergo
nec praescientia divina. Item si sciret quod pos-
set aliud esse, ergo possit [illegible]
ergo non cogitur desperare. Praeterea dicendum
quod angelus [illegible]
[illegible] non potest [illegible] hoc esse
contingens sciri determinate non po-
test nisi ab eo qui determinate omnia
cognoscit et tamen natura quae [illegible]
[illegible] cuius [illegible] non perdidit.
talis est deus solus. Non ergo potest
praescire nisi deo revelante. Deus
autem sibi revelare non potuit quia
non debuit. Praeterea quod potuit
sic probatur [illegible] revelare
[illegible] sed etiam [illegible]
[illegible] ad [illegible] casum hoc
[illegible] revelatione. Hanc autem deus
revelationem non potuit de se ordinare
quia [illegible] de [illegible]
[illegible] culpam aut miseriam. Aut
enim ei placet quod habiturus et ita esset
impius aut displicet et ita esset
miser et dolorosus. Utrumque est [illegible]
[illegible] et [illegible] sine [illegible]
[illegible] infligere penam sine [illegible]

[illegible] dicunt est [illegible] cul-
pam et hoc probat ratio prima et ratio
Anselmi et magistri. Alia ratio de de-
speratione probat quod non potuit angelus
revelari sua damnatio, quia impossibile
est [illegible] de damnatione sperare. Unde
illa via bona est et [illegible]. Ad illud
[illegible] quod potuit ei deus re-
velare [illegible]. Solutio: quod pec-
[illegible] sed [illegible]. Ubi peccatum
non intelligitur simpliciter sed sub conditione
vel [illegible] non bene [illegible] ad
lapsum. Sic [illegible] quod potuit praedici
angelo. Sed aliqui dicunt quod non est
simile, quia lapsus petri erat repara-
bilis, non sic lapsus angeli. Ad illud
[illegible] quod [illegible]
non [illegible] quod de ipso
hec mirantur et [illegible] quod ita
potuit esse sicut de ioseph qui vi-
dit [illegible] non [illegible] sua
venditionem, sed et [illegible] potuit deus
revelare [illegible] et non [illegible], quia
[illegible] non de veritate [illegible]
[illegible] bonum
[illegible] malum. Aliqui [illegible] volunt
dicere quod illud quod debitum est [illegible]
nem [illegible] est [illegible] cum
volebat [illegible] et scire [illegible]
sine aliis [illegible] et [illegible]
[illegible] sibi [illegible] dixit [illegible]
nem in hoc [illegible] malus. Ad illud
quod [illegible] quaeritur de pena, dicendum
quod ab ista [illegible] separare penam [illegible]
[illegible] est auferre bonum volun[illegible]
quia qui [illegible] se facturum malum
et non [illegible] hoc ipso est malus
et ita ista [illegible] ordinatione disponere dispo-
nit animam vel ad penam vel ad
culpam. Nec deus debet auferre
et separare penam ut [illegible] hoc reddidit

culpa et peccatum illud / Quod 2m quod obicitur de desperatione, dico quod sufficit quod prudet lapsus et ipso tempore resurgere cogitare desperare, quia hec cognitio potest stare cum spe. Unde si quis non credit aliam vitam, non ideo desperat de futura vita, quia hoc non exigitur ad spem. Dicit qui etiam est de damnatione desperat de salute. Unde non est simile de ordine presumptionis et scientia dei, quia illa non infert quod est necessarium ad humilitatem et salutem, sed hec cognitio certa non infert necessario ad effectum et ita neque spei.

Consequenter hoc loco queritur utrum creati sunt angeli illuminati cognitione matutina. Et circa hoc queruntur duo: primum est utrum cognitionem matutinam habuerunt in ipsa creatione. Secundum utrum vespertinam post glorificationem.

Circa primum sic proceditur et ostenditur quod in ipsa creatione habuerunt cognitionem matutinam, primo per Augustinum. Augustinus super Genesim: sicut per totum sic per illos sex dies ut per hoc intelligit septemplicem angelorum cognitionem angelorum de rebus et dicit quod simul hec omnia facta sunt et ab angelis cognita. Si ergo quilibet dies habet mane et vesperam et isti dies sunt a principio conditionis angelice, quilibet angelus habuit cognitionem matutinam et vespertinam a sue creationis principio. Item angelus in quantum super genesim ad litteram mens angelica preeminentia nihilominus verbo dei posita illo ordine creata est ut probet omnia pura videt in verbo dei fundamenta que facta sunt. Si ergo omnia sunt condita sunt, verum est quod hanc conditionem habuit angelus ab instanti creationis. Sed cognitio in verbo est cognitio matutina ergo etc. / Preterea dominus dicit quod angeli sunt lumina. Ergo quod angelus videt in se videt in lumine. Ergo si cognitio matutina corporis dicitur matutina quia est in lumine, cum angeli hoc habuerunt a sua creatione, patet etc. / Contra angeli qui lapsi sunt in principio sue creationis nullam habebant impunitatem peccati nec obscuritatem mentis, ergo videtur quod cognitio eorum esset cognitio clara, ergo videtur quod matutina et ita ab instanti creationis cognitione matutina perfecti sunt.

Contra, cognitio matutina est qua quis cognoscit in suo verbo, sed in verbo non potest aliquis ad videre nisi videat verbum, verbum autem nullus potest videre nisi beatus. Si ergo angeli in principio sue conditionis non fuerunt beati sicut supra probatum est, ergo etc. / Item lux facta habet vespere et mane, sed lux dicit angelorum naturam formatam, sicut dicit Augustinus super Genesim et de civitate dei. Sed formati sunt per gratiam et gloriam. Si ergo angeli nec gratiam nec gloriam habuerunt in principio conditionis quia non erant lapsi ergo etc. Item si in principio conditionis habuerunt cognitionem matutinam, cum demones habeant data integra et splendidissima naturalia que spectant ad cognitionem, ergo adhuc haberent cognitionem matutinam. Sed cognitio matutina est in rationibus eternis, ergo demones adhuc haberent istam cognitionem quod est contra Augustinum de civitate dei qui dicit de Christo quod innotuit demonibus non per id quod est vita et lumen incommutabile, sed per quedam lucis effecta. / Preterea sicut facto vespere sequitur mane, unde dicitur factum est vespere etc., ergo cognitio vespertina precedit matutinam, sed cognitio vespertina sequitur secundum rem sicut dicitur supra. Ergo ad beatam hominum ubi dicit Augustinus in primo sit quod cognoscunt cognosci non potest. Ergo

cognitio matutina scilicet vespertina.
ergo cum ergo sit per consequens [illegible]
plus sunt tradite angelis a principio et [illegible]
quod si tamen sit creata sunt [illegible]
licet angelus potuit cognoscere res [illegible]
creaturas de primo [illegible]. Responsio si ma-
tutina cognitio est gloria, quomodo potuit
esse in angelis a suo primordio [illegible]
[illegible] sunt sic angeli vel
le ad creaturam [illegible] in lucem. Respon-
deo quod ad hoc sunt diverse positiones
quarum sequuntur consuetudinem. Secundum
Augustinum in hac parte. Quidam enim atten-
dentes ad verba Augustini super Genesim ad
litteram dicunt quod [illegible] quamvis
angeli a principio sue creationis cognitionem
habuerunt matutinam, secundum quod est [illegible]
[illegible] de omnibus aut
de aliquibus. si de omnibus sic [illegible]
dent quod nec omnes habuerunt lucifer
enim [illegible] habuit cognitionem matu-
tinam quia [illegible] lucem vi-
dit. in scriptura sic in [illegible]
est [illegible] aut intelligitur de ali-
quibus sic dicunt quod habuerunt quia
sunt [illegible] sunt creati et ad deum per
[illegible] et in eodem instanti [illegible]
mati sunt et a tenebris divisi.
et in eodem res omnes cognoverunt [illegible]
[illegible] ordinem et conceptionem et [illegible] in
ipso verbo quod res et si [illegible] in-
stanti et sunt [illegible] angelis [illegible]
[illegible] angelorum conditione et
[illegible] ad deum conversione sunt [illegible]
[illegible] et dignitate et ideo [illegible]
[illegible] angeli [illegible] in verbo res [illegible]
creaturas. et illud [illegible] videtur
sonare verba Augustini in [illegible] super genesim
ad litteram [illegible] augustinus
[illegible] de [illegible] videtur [illegible] sentit
[illegible] quod sunt mora inter
creationem et lapsum et quod [illegible] lapsum
nec boni [illegible] sunt [illegible]

nec mali [illegible] illi lux nec
illi tenebre erant. ideo [illegible]
videtur distinguere aliqui cognitionem ma-
tutinam duplicem. cognitionem enim matu-
tinam vocat Augustinus cognitionem in ver-
bo [illegible] duplex dicunt cogni-
tionem uno modo [illegible] speculando et
intuendo ipsum verbum et in ipso
alia et hec cognitio sunt [illegible]
alio modo [illegible] ipsam illustrationem
a verbo et in illa [illegible] alia
et hec [illegible] sunt angelis [illegible]
[illegible] deus cum [illegible] et lu-
men [illegible] angelorum [illegible]
[illegible] quo [illegible] vel [illegible]
[illegible] et hec cognitio matutina est de
qua loquitur Augustinus super genesim ad litteram et
hec fuit in angelis et per hoc solvunt
[illegible] ad utramque partem. Hanc enim
dicunt in demonibus remansisse sed
absconditam per culpam ideo non ma-
tutinam [illegible] et sic distinguunt
in cognitione vel distinguunt in luce et
in tenebris. [illegible] uno modo dicunt an-
geli lux per irradiationem ab ipsa super-
na luce [illegible] secundum statum [illegible]
[illegible] res [illegible] que [illegible]
dicit vespertina et [illegible] ad demum
[illegible] matutina et tenebra per oppositum
[illegible] ignorantia que ab angelis [illegible]
[illegible] dicuntur repleti fuisse sapientia
alio modo [illegible] lux ipse angeli [illegible]
irradiationem [illegible] a summa luce
secundum plenitudinem [illegible] sine glorie
quia dicuntur angeli illuminati in [illegible]
sapientie [illegible] et in hoc [illegible]
[illegible] matutina [illegible] que [illegible] fuit
nisi in angelis beatis et [illegible] mo-
dis loquitur Augustinus [illegible] patent [illegible]
ad utramque partem [illegible] ad [illegible]
intelligimus de cognitione matutina large
dicta [illegible] plus modo [illegible] ad oppositum

intelligitur de cognitione matutina que pertinet deum que scilicet est per gloriam et hoc specialiter est dicendum quoniam dicitur quod angeli dicuntur gratia et tamen instabiles non dicuntur hoc non concludit nisi cum distinguatur quod dicitur super Gen. 2 vel 1 sicut ei quod dicitur 11 de ci. dei, Augustinus ubi sit de oppositione angeli in ordine procreationis quod ita determinatur. Sed angelus secundum quod dicitur videtur non est sic credendum quod tamen homo sibi concedat in his que non recordatur, cum quilibet unusquisque intelligitur verba eius magis sancti est hominis que dicuntur in libro de ci. dei ubi loquitur ascendendo quoniam super genesim ad literam ut ipse attestatur se loqui inquirendo et ipse ibi dicit quod angeli mora fuit inter creationem et lapsum, quod ex hoc inter confirmationem et creationem, et cognitio matutina ipse sit gloriosa, tenendum quod illam non habuit a sui creatione, sed anteque ipsius in quo animum aut saliendum est quod ipse locutus fuit inquirendo et opinando aut recitando est per distinctionem ut predictum.

vi Secundo sequitur circa hoc verbum in angelis sit cognitio vespertina per confirmationem et ideo sic verbum in 11 super Gen. ad literam loquitur de superna Jerusalem ibi ipse est dicens in contemplatione incommutabilis veritatis semper vespere in cognitione creature in se ipsa semper mane quod hac cognitione in laude creatoris, Secundo verbum eiusdem lux est que faciebat vespere et mane Gen. lux est que faciebat mane est illuminatio gloriae, ergo in hac illuminatione est vespere, ergo in statu gloriae est cognitio vespertina, Secundo cognitio vespertina est cognitio rerum in proprio genere, sed angelus gloriosus cognoscit res in proprio genere, ergo habet cognitionem vespertinam, Secundo angelus gloriosus amplius laudat deum quam homo viator, sed homo viator non solum laudat deum in sua maiestate sed in opere suorum misericordiarum ergo et angelus beatus, sed hec laus presupponit cognitionem ergo etc. Contra 1 et 4 tertium veritate quod proprium est cognitionis quod creatura est, sed cognitio vespertina secundum quod vespertina quod tenebre est admixtum. Angeli autem vident in luce plena ergo etc. Secundo cognitio fidei que est per speculum enigmatis conveniens cognitioni gloriae que consistit in videndo verbum eternum, si ergo cognitio vespertina ideo vespertina est quod in verbo creature ergo non stat in cognitione gloriae, Secundo mane adveniens expellit vesperam et sicut vespera expellit mane, sed in angelis est solum cognitio matutina, quia vident in ipso verbo sine impedimento, ergo non habent cognitionem in eis cognitionis vespertina, Secundo vespera est per declinationem solis ad occasum, sed in angelis beatis inimica est approximatio ad occasum sed in animo est approximatio ad occasum sed continuo fulgor et calor lucis crescit, ergo in eis cognitio vespertina, et preter hoc est quod cum tamen mane quoniam vespere vero imperfecta approximatio ad noctem et ad tenebras et angeli distant distantia debita omnimoda tam a frigore peccati quam ab ignorancia veri, videtur quod nec matutina nec vespertina cognitio proprie sit sed potius meridiana, quod ideo respondetur quod quantum dicitur cognitio matutina et quantum vespertina, et quare non ponatur tertia meridiana scilicet cognitio. Et iuxta hoc queritur ad quos pertineant ista cognitio et de veritate ordine et progressiva ut cognoscit

hant cognitionis quiditas et n[on]. Respondeo. Ad p[rimum]
dicendum quod intelligentiam est nomen quod sic
volt angeli omnes. Tamen quantum est de
se tenebra est. Deus autem lux est
et tenebre in eo non sunt ulle. Sic
dicitur in glosa et ut .2. dicens quod [illegible]
tractum a luce precedente super hoc
tenebrosa. Mane autem et vespera di
cunt media inter diem et noctem
sunt attentio et conversio intelligentie
cognitionis quam divina lux illuminans angelum
illuminatione perfecta ad cognitionem sui fa
cit angelum lucem et cognitionis lumine
dei in se dicens dicitur, quod ipse est lux et
cognitio et secundum cognitionem lux ipsa angelica
sic illuminata est cognitione aliquam et quod
cognoscit id quod est tenebra cuius cognitio
mane vel vespere appellatur, sed vespera
erat cognitio aliquid tamen illud in se ipso. Mane
post quod illa cognitio convertitur ad lau
dandum vel refert ad cognitionem ipsius
[illegible] est in verbo. Unde Augustinus de civitate dei
.xi. ca. Scientia tamen in comparatione scien
tie creatoris quodammodo vesperascit et
iterum lucescit et mane fit cum ipsa
refertur in laudem, delectationem conditoris
ut crescit, nec in noctem declinat, quia non
creator amore creature relinquitur.
Unde non quod si ad similitudinem angelicus
visibilis diebus dicitur mane et vespere sic
dicitur: est enim duplex est differentia. Una quod
ibi vespera non declinat in noctem sicut
in luce nostra. Altera vero quod mane non
succedit nocti ut vespere dies vespere
sed verum est simul. Unde Augustinus super
genesim .iiii. simul igitur habuit diem et
vesperam et mane et cetera. Patet quod in an
gelis beatis est una cognitio vespertina
et matutina nec habent successionem
nec ordinem temporis, habent tamen ordinem
dignitatis quia ut dicit Augustinus de civitate dei .xi. ca.
cognitio creature in se ipsa decolorior
est quam cum in dei sapientia cognoscitur

ad illud quod quod ordo quod est ex parte dei
dum quod factum est, unde bene potest de
perfici in ipso genere et si dicatur quod di
vine non sunt perfecti. Hoc contra est cu
ius [illegible] non sunt simul
opposita quod hec imperfectio non venit
ex parte cognoscentis sed ex parte cognoscibilis
vel ipsius medii et per hoc patet secundum
de fide quod ibi est imperfectio ex parte
cognoscentis non cognoscibilis. Ad 3 quod
dicitur quod vespera declinat ad ortum
et non reparat, dicendum quod verum est in
luce sensibili quod est vespera et mane post lucis
variationem non ibi, quod sunt similitudines
sic angelus ad creaturam et deum. Nec
est ista diversitas a solis revolutione diei
sed medii cognoscendi cum omnes sunt
diversi, non sunt sibi oppositi. Ideo unum
simultas alteri et unum perficit alium
non excludit, quod hinc est patere
per hoc quod convenit sine in omnibus sunt
convenientes, quod patet in beatis angelis
nisi ubi [illegible], patet ex hoc
dicitur cognitio tamen dies medi
dies sed cognitio dici quod omnis ac
tus tenebra, patet ex quod cognitio ma
tutina secundum plenitudinem lucis
eo quod clarior est et dicior et al
tior et cetera. Patet totum.

Tertio circa ista sunt dubitanda. Pri
mum et querimus de hoc quod di
citur *beati angeli fuerunt*. Respondeo. Ad hoc
quod aliquis sit beatus non oportet omnia
scire sed sufficit deum cognoscere. Quia beatitudo
solum est ad quam clara visio dei sed
ad hoc non requiritur cognitio creature
ut dicit. Ideo dicendum quod ad beatitudinem non
solum dei visio requiritur sed perfecte
tenendus. Perfecta autem tenacio non
est quam est cum secularitate, secundum Augustinus
non est ut non secunditas de prima
sione et ex hoc angeli beati non po
tuerunt scire quod lapsuri erant.

~~quia plenum erat ipsos premiaverat non beati~~
non fuit. Ad id quod dicitur quod sufficit
deum cognoscere, dicendum quod plenum est. ymmo
oportet esse perfecte tenere, et quod subiungit
quod aperta et clara visio dei est tota
merces, dicendum est hoc esse verum per concomi-
tantiam, verum enim aut necessarium est aperta
visio dei quam sit summe premiacionis
beatitudo aut si non est, non est in illa
perfecta beatitudo. Hanc autem visionem aper-
tam que est facie ad faciem non ha-
buerunt angeli ante confirmationem, nimirum
simul dei visionem lucidam et tenebrosam
licet ante aquiritatem cognoscerent et ama-
rent sine ad hec duo habiles erant.
Queritur de hoc quod dicitur beati esse non
poterunt si dampnandi nescii essent. Con-
tra quia dampnacionis pena est contraria beati-
tudini quam consequenter. Quod si certitudo non
confert ad gloriam sine beatitudine, incer-
titudo nullo modo impedit gloriam sive
beatitudinem perfectam. Responsio dicendum quod de
aliquo futuro duplex potest haberi certitudo
vel in partem affirmativam vel in partem
negativam et sic ad beatitudinem oportet
certitudinem [illegible] de eius perfectione [illegible]
ita quod habere certitudinem de miseria imper-
petua, ista enim duo sunt omnino inse-
parabilia. Certitudo igitur future dampna-
cionis nimis confert ad gloriam et quam
incertitudo eque ponat certitudinem [illegible]
affirmationis sicut et certitudinem negationis ideo
certitudo negationis ita requiritur sicut in-
certitudo premiationis etc. Habetur in textu
illud etc. Queritur de divisione
perfecti vel [illegible] [illegible] quod non
tantum est perfectio secundum naturam sed et secundum
graciam et gloriam et secundum graciam multiplex
genus perfectionis. Queritur quare magister
non ponit unum genus perfectionis secundum tempus
quam ad actus. Responsio dicendum quod perfectio
est complementum sive completionem in quo
est [illegible] status aut ponitur in aliquo
duplex, aut simpliciter aut in genere. Si

simpliciter sic est totum perfectum, si in
genere creature hoc potest esse dupliciter,
aut inquantum exit a deo et sic dicitur
vestigium, et recipit hec perfectionem in ob-
creatura quam producta est ad modum
speciem et ordinem sibi competentem
aut inquantum creatura redit in
deum et sic est perfectio gratie, et hanc re-
cipit imago perfectionem secundum naturam [illegible] pre-
iudicium hoc est perfectio secundum [illegible] et per
principale et hoc duplex vel secundum
essentiam vel secundum consensum

Post hec conside-

di v
d. v.

randum etc. Hic ostendit
quomodo illi qui sunt ange-
li in sua prima conditione
lapsi 2° intendit quomodo illi qui
sunt aversione et conversione. Divi-
ditur hec pars in tres, in prima agit
de aversione et conversione, in 2a de
confirmatione et obstinatione ibi: [illegible]
[illegible] dicendum est quod angeli, in tertia
de ordinum distinctione ibi: [illegible]
[illegible] est conversio. Prima
pars habet duas, in prima agit de con-
versione et aversione, 2° de [illegible]
[illegible] consequenter est malorum aversionum
et hoc ibi: Deinde [illegible]
[illegible] prima pars habet tres. In
prima ostendit quid sit aversio et con-
versio, in 2a ostendit a quo sit ibi: Ha-
bebant enim etc. In tertia quandam
dubitacionem quasi [illegible] movet et sol-
vit ibi: Si autem queritur utrum post
creationem etc. Et illa tria pars habet tres
[illegible] secundum tres dubitationes quas
movet et explanat. Primo enim declarat
quam bonis gratia sit collata ad hoc
ut efficerentur conversi. Si vero
queritur malis sit sua aversio imputan-
da cum gratiam non haberent ibi: Forte
quibusdam videtur etc. In tertia declarat
quam aversio sit [illegible] confirmationis
~~ibi: Sed queri solet utrum ipsa~~

consummacione etc. Et tria tanguntur in versiculo scilicet aversio luciferi et angelorum malorum aversio, et conversio bonorum.

Ad intelligenciam huius partis in prima queritur quare lapsi facti sunt angeli per aversionem et conversionem. Tria queruntur: primo enim queritur de aversione luciferi qui fuit caput totius malignitatis. Secundo queritur de aversione malorum angelorum. Tercio de conversione bonorum. Quantum ad primum duo queruntur. Primum est utrum peccaverit peccato superbie. Secundum quid fuit eius appetibile. Quod autem peccaverit peccato superbie videtur super illud Luce x: videbam sathanam, glosa: qui singulari claritate altus [illegible] cum casu celi de claritate tumuit. Ecclesiastici x: initium omnis peccati superbia. Sed primum peccatum inter omnia peccata fuit peccatum diaboli, ergo etc. Item Augustinus xi super Genesim ad literam [illegible] se a luce veritatis avertit superbia tumidus et proprie potestatis delectatione corruptus. Item Isidorus de summo bono li. i c. x: mox ut factus est in superbiam erupit et precipitatus de celo est. Item ratione videtur quia non contingit peccare nisi tribus videlicet aut ex concupiscentia carnis aut concupiscentia oculorum aut superbia vite. Sed illud peccatum non potuit esse carnis concupiscentia nec potuit esse appetitus divitiarum quia spiritus ipse non indiget, ergo necesse est quod fuit superbia vite. Item quia peccata spiritualia non sunt nisi quatuor per Augustinum que tenent medium inter spiritualia et carnalia scilicet superbia, ira, accidia et invidia, sed in omnibus [illegible] quibus est odium, ergo omne odium causatur ab amore, odium inordinatum causatur ab amore inordinato, ergo ante ista tria [illegible] peccatum spirituale precedit in diabolo.

sed hoc non potuit esse nisi superbia, ergo etc. Item numquam precederet affectus nisi prius precederet iudicium, numquam precederet iudicium in hiis que sunt de necessitate salutis nisi culpa [illegible] sit in ratione, ergo [illegible] rationis precedit culpam affectus. Sed [illegible] non potest esse quod [illegible] precessit peccatum, et non potuit precedere peccatum affectus, ergo precessit peccatum [illegible]; sed hoc est peccatum superbie, ergo etc. Item quod fuit primum peccatum omissio videtur quia si ipse deliberasset verum [illegible] numquam peccasset nec aliter potuit venire, ergo tenebatur deliberare. Et cum omisit deliberare [illegible], ergo cum omisit prius quam superbiret. Si dicas quod per intellectum deiformem potuit videre sine deliberatione quid faciendum. Contra Anselmus quod ipse hoc [illegible] oportuit ipsum considerare [illegible] appetitum et consideratione [illegible] sunt [illegible] simpliciter [illegible] [illegible] est [illegible] ad [illegible] ergo [illegible] deliberare [illegible] hoc non solvit quod [illegible] tenebatur [illegible] tenebatur [illegible] ne procederet [illegible] et hoc [illegible] ergo [illegible] omisit, ergo etc. Item videtur quod peccato [illegible] de [illegible] quod [illegible] bonum dei [illegible] magis [illegible] quia [illegible] non [illegible] culpa committens, ergo [illegible] quam committeret culpam superbie. Item ratione videtur quod tenetur [illegible] de [illegible] considerat, sed diaboli consideravit [illegible] dei quando consideravit suam pulchritudinem et excellenciam et non [illegible]

primo oppositum fecit quia voluit sibi
attribuere quod dei erat. Ergo etc. Videtur
quod peccatum infidelitatis quia Anselmus de
casu dyaboli et Bernardus de gradibus humilitatis
dicunt quod dyabolus non credidit se esse pu-
niendum, sive credidit se non debere pu-
niri. Sed qui credit peccatum a deo impu-
nitum relinqui est infidelis. Ergo dya-
bolus primum peccavit appetendo peccatum per in-
fidelitatem. Tertio arguitur: dyabolus numquam
appetivisset nisi credidisset sibi esse bonum
vel possibile. Sed omnis qui credit crea-
turam posse adequari ipsi creatori est
infidelis. Ergo dyabolus primum superbi-
ret infidelis fuit. Tertio videtur quod peccatum
curiositatis fuit primum. Bernardus de gradibus
humilitatis capitulo xv per curiositatem a veri-
tate cecidit, quia que sua non spectabant
curiose affectavit illicite et speravit
presumptuose. Et hoc videtur ratione quia curio-
sitatis vicium est diligenter aspicere
quod non licet appetere, sed quod non licet in-
tueri quod non licet concupisci. Sed dyabolus
diligenter aspexit quod dixit se esse qui di-
xit in celum ascendam. Ergo manifestum est.
Quarto quod invidia fuit. Videtur Augustinus de civitate
dei loquens de superbia [illegible]
[illegible] dyabolus est, sed in primo
peccato facto dyabolus, ergo fuit sibi invidi-
a et superbia. Ergo qua ratione superbia
primum et invidia. Et ratione videtur vi-
detur sic quod cuilibet est naturale adherere ita
ab oppositis cuilibet est odio habere
vel recedere. Ergo si primo peccato dyabolus
fuit ambitiosus, invidia fuit eius primum
peccatum. Respondeo dicendum quod aliqui vo-
luerunt dicere ad predictas rationes et
auctoritates quod dyabolus simul tres pec-
cavit pluribus generibus peccati. Valet
tamen et probabiliter quod aliud peccatum fuit
peccatum superbie etc. Sed videntur unica et
brevi responsione ad omnia obiecta

quod dyabolus conclusiones(?) Sed hec responsio non
videtur dicit nec sequitur, non quod dyabolus sicut
enim affectus dyaboli simplex est sicut
intellectus, et intellectus non potest simul in-
telligere plura, vel plures cognitiones
habere. Similiter nec affectus simul et in eodem
instanti plura peccata committere, maxime
que spectant omnino ad diversas actio-
nes, sicut infidelitas, superbia et invi-
dia. Preterea ista que vel esset non sol-
vit quia predicte rationes non tamen probant
quod predicta peccata concomitentur superbiam,
sed quod antecedunt. Et ideo aliter est dicen-
dum quod est loqui de peccato spirituali ad [illegible]
cum statum spiritualem ad inchoationem(?)
consummationem, consummationem. Peccatum dya-
boli inchoatum est in presumptione, statim
enim ut suam vidit pulchritudinem pre-
sumpsit, consummatum est in ambitione
quia presumens de se appetiit quod omnino
supra se fuit et ad quod pervenire non
potuit. Sed consummatum est invidia et
odii adhesione, quia ex quo obtinere
non potuit quod appetivit, ideo invi-
dere cepit et affectu odii gravi et
in hoc finaliter est, quia hoc omnino
penitus a deo separavit et perfecto obsta-
culo posuit sicut perfectis causis perfecte
deo inheret. Concedende sunt ergo rationes
probantes quod superbia fuit primum peccatum,
nam superbia presumptionis et timoris
fuit inchoatione superbia ambitionis
perfecta fuit consummatione. Ad id quod
obicitur de omissione, dicendum quod omis-
sio nec fuit nec potuit esse prius(?)
peccatum sive primum, quia omissio boni
venit ex timore male hominis(?)
et omnis talis timor venit ex amo-
re male inflammante. Unde nullus
omittit aliquid facere quod debet nisi
quia amet quod non debet, sicut aliquis
omittit ire ad matutinas quia
amat sompnum et quietem in lectulo.
Hac eadem ratione non potuit primum
esse ingratitudo nec etiam imbecillia

Secundum est utrum quod non expressa omissio
includat peccatum omissionis sed negatiua
contrarium contingit omittere actum et hoc
dupliciter vel generaliter vel specialiter generaliter
sicut quod concludit propositionem affirma-
tiuam et negatiuam specialiter contra affirmatiuam sic
subcontrariis, quod negatiuam vero non omittit
qui non vitat fornicationem, sed qui
non honorat parentes, et similiter quod contrarius actus
specialis sit contra actum principalis vel non prin-
cipalis, et non est omissio peccatum prin-
cipale nisi per actum principaliter separatum.
De eo qui tenetur venire ad matutinas
tenetur sic induere et surgere de lecto et
sic de aliis et omnes sunt multi actus
vna est omissio. Ad hoc autem quod sit
peccatum aliquid censendum esse peccatum omis-
sionis oportet quod sit omissio actus non
contrariae affirmatiuam non negatiuam
principalis non annexi sic autem patet quod
non est in proposito, quia diabolus aliquem
actum principalem ad quem tenebatur non
omisit sed illud apposuit quod non de-
buit etc. patet breuiter de omissione.
Ad 3m quod obiicitur de negatione quod in
contrarium sit dicere duplex scilicet negationis vel
contrariae negatiuae quod omnis non est contrarius
deo ut patet etc. est deus summe cum peccatori
dispensacione quod non vere non est contrarius si-
nus contrarie motus vt patet qui cogitat
de beatitudine vt est beatitudo et summe
dicit beatitudinem vel beatificantem. Ad 4m
speciale peccatum sic autem non peccauit dia-
bolus, quod non cogitauit de beatitudine
dei inquantum erant dei sed inquantum
erant bona propria et ideo electus est.
Ad 5m quod est de spiritualitate dicitur quod nec
peccatum spiritualitatis nec curiositatis fuit
primum, quod actus primus et clarus visus
intellectus non puniuntur in malo vel
in quibus si primo aliqua electione
insurgentur. Ad illud ergo quod obiicitur

quod non credit etc. dicendum quod ad infide-
litatis peccatum duo concurrunt, oportet cuius quod
sit assensus erroris et malicie. Vnde si
cum aliquis cogitat quod fornicatio est
bonum vel cogitat in celo quod est
bonum et non assentit malicie erroris
non est infidelis vt patet, et de diabo-
lo dicitur quod non consensit malicie erroris sed
contrarium boni. Ad 6m quod obiicitur
de curiositate dicitur quod duo faciunt
considerationem diuinam curiosam scilicet vane actu-
alitas et vtilitatis priuatio. Unde si
diabolus in omnibus quae respiciunt suum
bonum [illegible] referendo illa in gloriam
dei, illa consideratio nec esset culpabilis
nec curiosa dicenda. Quod ergo fuit
curiosa quod hoc fuit quod non fuit be-
ne electum [illegible] malum ambi-
tionis et presumptionis incurrit. et ita fu-
it primo tamen peccatum in presumptione et in e-
lo consideratione etc. patet quod primus in dia-
bolo fuit curiositas non fuit culpa ante-
dens presumptionem nec alia, sed conco-
mitanter annexa. Ad 7m quod vltimo dicitur
de inuidia patet [illegible] Anselmus quod
non fuit primum peccatum. Nam Augustinus dicit
quod est proles superbie in libro de virginitate
et ita eam consequitur et si non in eodem in-
stanti sic in eodem tempore sine mora in-
termissione. Vnde in [illegible] ratione
[illegible] est superbia et diabolus dictus est
diabolus quod deorsum fluxit et hoc
in malicia sua consimiles sunt, et
ideo [illegible] descendens [illegible]
spiritualis est in diabolo non talis in ho-
minibus peccatoribus [illegible] est odio-
sitate vel inuidie. Diaboli enim superbi
non valentes ascendere sed repulsi
descendere oderunt deum nostrum et inuidet
excellencie eius.

Secundo quaeritur quid appetiit
primo lucifer et quod appetiuit

Deo assimilari videtur per textum ysa. xiiii
ubi describitur eius peccatum. ascendam in
celum ero similis altissimo. sed non dicit
de celo empireo quia ibi erat. ergo de ce-
lo trinitatis sed in illo non est nisi equa-
litas ergo etc. Respondetur super illud ysa. quod
ysa. xiiii. glo. quod adam et dyabolus vo-
luerunt rapere divinitatem et amiserunt feli-
citatem. sed non voluerunt rapere divinitatem
quantum ad receptionem sed quantum ad equa-
litatem. Respondetur. hec de quibus similitudinis
hec iniquitas fuit, non erat inordinatu-
a. sed econtra dignum est semper quod
tuo dilectissimo et altissimo domino de-
sideret esse equalis. Respondetur quod sit appetere vir-
tutis quia similitudo est appetibilis. ergo
maior similitudo magis et maxima
similitudo maxime appetibilis. sed similitudo
equiparancie est huiusmodi. ergo videtur quod valde
facile fuit eum appetere eam quia nul-
lam erat inclinatus. Item omne quod
potest cogitari delectabile potest appeti. sed
dyabolus potuit cogitare delectabile
et tale maxime est deus quia summe de-
lectabile est et deus. ergo videtur racionabile
quod hoc potuit appetere. Respondetur quod appetivit
vel dyabolus superbus appetivit aliquid quod
vidit supra se. quia hec est vera superbie
sed supra lucifer in statu illo nichil
erat nisi deus et eius celsitudo. ergo
appetivit divinam celsitudinem. Respondetur tam
excellens fuit superbia quantum ex-
cedit invidie et odii malicia. sed
non tam dyabolus odit et invidet creaturis
dei ut homini quam eciam invidet ipsi
deo. ergo non tam credimus posse sed eciam
deo voluit se equare. Item licitum
est ad similitudinem conformari. si
ergo dyabolus illicitum appetivit ultra hanc
processus est. sed ultra similitudinem conse-
mitur non est nisi similitudo equalitatis.
ergo hanc appetivit lucifer ut videtur.
Non tamen ut adam non est sectandum
[illegible] non est credendum quod in spe-

ciali mente potuit appetendo esse sicut
deus. si non est credendum de homine
quod adhuc sapiencior illo erat angelus
multo minus est credendum de eo. Item
anselmus in libro de casu dyaboli nichil
appetivit ad quod non pervenisset si ste-
tisset. sed numquam pervenisset fuisset deus
ergo etc. Respondetur quod hoc non sit appetibile
vel divina maiestas non potest mente
capi. ergo nullus potest cogitare equalitatem
ad deum. sed nichil potest appeti quod non
potest intellectu capi. Respondetur hoc probat anselmus
si deus non potest cogitari nisi ita solus
ut nichil ei simile possit cogitari.
quod potuit dyabolus velle quod non po-
tuit cogitare. Respondetur quod dyabolus hoc
non appetivit credidit quod nichil appe-
tit nisi ad quod veniret se credidit
posse. hoc patet quia ipse fuit ponat
[illegible] sed nullus nisi demens
possit umquam credere quod creatura creato-
ri possit equari. ergo cum dyabolus ad hoc
omnis stultus non erat hoc nunquam ap-
petivit. Respondetur dyabolus diligebat se super
omnia. ergo non volebat esse alius quam
ille qui erat. sed si esset par deo
esset alius quam ille qui erat quia esset
deus. ergo cum hoc non appeteret non
appetivit esse deo equari. si enim di-
cas quod sibi appetivit aliud sive quanti-
tatum est appetitum de similitudine. sed certe
nullus nisi stultus vellet esse abbas
deliberative quam vellet esse monachus.
Respondetur omne peccatum est per aversionem ad bonum
incommutabile. ergo si dyabolus appetivit
assimilari deo dyabolus non peccavit. sed
peccavit ergo hoc non appetivit. Respondetur ad
quod duplex est dei similitudo. scilicet equiparancie
sive equalitatis et imitacionis. Similitudo
imitacionis potest appeti ordinate et deordi-
nate. ordinate ut appetitur similitudo
in hiis que nate sunt aptitudinis et
[illegible] partis creature sunt prefer-

tiones divinas et decretis. Secundo modo
te vero ut homo appetit id quod non de-
cet vel quod deo non placet ut si ap-
petit dominari passe vel se deo equi-
parare [illegible] similitudo equalitatis
illo modo potest appeti ordinata quod aliquo
modo est appetibilis aliquo modo non. nam
primo modo similitudo non est appetibilis quia
non potest esse in cognitione sive in in-
tellectu et ideo nec in affectu et
si aliquis fingit non appetit equalitatem
sed illusionem. Alio modo est similitudo
equalitatis in aliqua perfectione in divino
vel [illegible] sola et cetera quod
possit appeti. secundum est quod dia-
bolus quantum non appetit similitudinem
imitationis quod modo equalitatis et hec
apparet si attendatur appetibile et modus
appetendi. diabolus enim appetivit aliquod
esse sine suo auctore, quod appetivit
esse hoc sine imitatione et hoc
quia aliquid obtinuisset si stetisset
quod autem propria auctoritate ita quod sibi inniteretur
et sine datore ita quod nulli subderetur
hoc est solius dei et hoc est equalitas
et ita patet quod appetivit et patet intentio
auctorum secundum quod Anselmus dicit quod appe-
tivit esse suis meritis ita quod nulli subderetur
ideo bene dicit quod appetivit equalitatem
potestatis. Anselmus quod appetivit esse sine
imitatione et omnes illi dicunt et dicunt
se auctores bene loquuntur hoc est propria
auctoritate esse omnibus. Ad id quod primo
obicitur quod appetivit divinam equalitatem
concedendum est in aliquo et cetera. Ceterum
rationes ad illam partem inducte quia
[illegible] potuit appeti et maxime ab illo
qui superbissimus inter omnes est appe-
titus. Sed [illegible] ultimo [illegible] quia
[illegible] licitum esset appetere similitudinem
imitationis non tamen omnem similitudinem
sed [illegible] est. Ad illa que obiciuntur

in contrarium similiter est eadem responsio. tamen di-
citur. Sed cum obicitur de Adam non est si-
mile quia Adam peccavit [illegible] et peccatum
[illegible] oculi effecti sunt. Ad
illud quod obicitur de angelis iam patet
responsio quia [illegible] ad ipsum ap-
petibile non [illegible] ad [illegible]
sub qua appetivit scilicet quod propria auctoritate. Unde
sequitur rationes quia probant quod non
potest appeti bene omnibus [illegible]
tatem quia si aliquis cognoscit deum in [illegible]
et cognoscit ei [illegible] non cognoscit deum
sed fingit et ideo non appetit deo [illegible]
[illegible] sed [illegible] sue. Ad illud quod obicitur
quod non appetit deum quod ille rationes
probant quod non appetit deum et hoc est
bene. Ad id quod ultimo dicitur quod non pec-
cavit sed appetivit similitudinem quia non
est [illegible] ad bonum immutabile deum
quod ipse convertit se ad bonum commutabile
et cetera [illegible] et ita ut ad immutabile
ac per hoc [illegible] et [illegible]
[illegible] superbiendo est aversus a deo et
conversus ad se et hoc patet quia diabolus
quod dei erat appetebat sibi et ita sua-
lis ad se convertebatur non ad deum et cetera.
Patent omnia quesita

Consequenter secundo loco queritur de a-
versione minorum angelorum et circa hoc
queruntur duo. primum est quo genere pec-
cati peccaverunt minores angeli. secundum est
de comparatione peccati minorum angelorum
ad peccatum luciferi

Circa primum sic proceditur et quidem
videtur minores angeli peccaverunt
peccato superbie et quod sic videtur [illegible]. In
moralibus tamen magis homines ad ce-
lestia ascendere invidentes [illegible] se a ce-
lestibus [illegible] claritatis
illius delectatis videntur loquitur de de-
monibus. Item Hugo de sancto Victore dicit
in eorum malicia consenserunt et omnium
ordinum [illegible] societatem fecerunt sed omnes

consenserunt in eandem maliciam cuius mali
prima fuit superbia, ergo omnes consenserunt
in superbiam, sed nullus in superbiam
consentit nisi superbus ergo etc. Item
libido est simulacrum tirannidis dyaboli
et radix omnis peccati ergo cuius libidinosus
suus amor sit amor ad se reciprocus
et amor privatus quia in hoc differt
ab amore casto ergo quilibet quod sibi ap-
petit sed illud appetit appetitu delectabile
nec excusatus ergo superbie vitio. Item
est amor commodi et est amor hone-
sti ut vult anselmus. si ergo peccaverunt
demones aut igitur amore commodi
aut honesti cum omnis affectus or-
tum habeat ex amore. Sed non ex amo-
re honesti ergo ex amore commodi. Sed
hic est amor proprii boni ergo etc. Item
quod non peccaverunt peccato superbie videtur quia
superbia est appetere preesse et non subesse
Sed inferiores angeli voluerunt lucifero
subesse ergo non superbierunt. Magis ma-
nifesta est omnibus sibi per signum et
mirum quare ergo dicitur quod lucifero
consenserunt ergo voluerunt quod preesset sicut
optabat. Item maioris dignitatis est
et sublimioris subesse summo deo quam
minori ergo deo quam angelo ergo superbus
appetit quod maioris est dignitatis. Si
superbierunt potius appeterent subesse
deo quam lucifero sed voluerunt a dominio
dei recedere in dominio domini luci-
feri ergo etc. Item omnis superbus appetit
aliquam excellentiam. si ergo superbierunt
ad appetierunt. si se prefecit deo ut vi-
detur habere in textu quod superbia voluit
se preferre deo. tunc igitur quod nullus ha-
buit motum adhuc quam lucifer ergo
omnes peccaverunt quod est contra totum
scripturam que dicit ipsum caput malorum
Item dicens quod voluit quiescere sine
motu et ideo superbierunt. Sed quia laus
est et gloria consorti communiter per vita quo-
niam superbus appetit laudem et
gloriam appetit beatitudinem sine merito
ideo est superbie primo coniunctus. Item aut
appeteret aut sine motu propter vitandam
dilectionem aut propter vitandum dolorem
laborem quod angeli non lassantur sicut
motor primi mobilis ergo propter dilectionem
Sed sancti viri vitant dilectionem qui cu-
piunt dissolui et esse cum christo ergo
videtur quod ipsi non superbiant. Item dico
quod planum est ex dictis sanctorum et glossis
quod angeli inferiores peccato superbie sunt
lapsi. sed in modo superbiendi diversi-
tas est inter doctores nam aliqui
volunt dicere quod superbia eorum fuit in
consensu de superbie luciferi et consentire
superbie non potest esse nisi superbientis
sicut et adam dicitur superbisse quia
mulieri superbienti consensit sed michi
non videtur probabile quod angeli inferiores
sic appeterent alii ad bonum quam
sibi. cum igitur unicuique sit affectus
maxime sit iunctus sibi et primo appe-
tit sibi conformare quam alii et si alii
propter hoc se faciunt. Quia vero posito quod
angeli inferiores superbierunt non tamen
consensu sed sub excellentia appetendo,
et cum se sic crederent posse ad illud
pervenire sub ipsius luciferi sublimitate
tamquam caput et sibi et illi ap-
petierunt et ideo superbierunt propter et su-
perbie eorum consenserunt et crediderunt sic
bones ad hanc potentiam venire. Quod
intelligendum aut obiectum in quantum
intendum quod superbia demonum conferri
sunt capiti tamquam mali principi. si
tenebrarum. ipse autem dyabolus attendens
suorum illud summi culmen et excellentiam
et precellentiam voluit preesse et regi
esse sua auctoritate hoc est sine
merito suo iniustitie demones vero
subiecti ei non sunt ausi tamen appe-
tere sed consideraverunt illum sublimem
voluerunt sub umbra illius regnare
ita quod non inclinaverunt. sed quidam

sub illa voluntate libere potirentur
quia videbant se non posse esse sub
dominio. cogitant enim angeli se esse factos
ad proprias quietes beatitudinis et ascen-
dunt per malitiam et iniustitiam. In hoc ergo
superbierunt quod sua malitia voluerunt bea-
ti et sine ministerio quiescere et sua lumi-
ne propriam voluntatem implere et hoc ter-
tium est superbie genus non sit tante su-
perbie quante fuit appetere omnibus precellere
et nulli subesse. Hiis visis facile est
ad obiecta respondere. Ad illud enim quod obicitur
quod non superbierunt quia non appetiverunt
omnem quod quamvis non appetiverunt preesse vo-
luerunt tamen debito modo subesse quia
non voluerunt subesse illi domino qui fe-
cit solum quod bonum est et restringit
voluntatem sed ei qui permittit laxa-
ri frenum concupiscentie. Ideo mali homines
et homines superbi potius volunt sub-
esse dyabolo quam deo. Similiter potuit esse
de angelis. Preterea alia fuit ratio quia
non cupiebant ei subesse sed secundum eum
dicunt sine fine vel ministerio respi-
cere et hoc superbie est et ita patet se-
quens quod obicitur quod gloriosum est deo
subesse verum est secundum veritatem sed non
secundum estimationem superbi. Ad aliud quod
obicitur tertio quod appetierunt vere pri-
ficari deo. Dicendum quod in aliquo voluerunt
purificari deo in hoc scilicet quod sine merito
et obsequio voluerunt esse quie-
ti et beati in eternum quod solius dei est
proprium. non tamen a deo voluerunt purificari
sicut lucifer. et ideo illi a deo recessi-
sunt. Ad aliud quod dicitur quod gloria est
obtinere per meritum dicendum quod superbus
magis reputat esse gloriosum sibi habere
et non ab alio quam per meritum ab a-
lio obtinere. vel dicendum quod perditi quidem sine me-
rito quod designat ab alio recipere et
quod angeli voluerunt precipue habere.

quiescere patet quod secundum estimationem superbi
excellentiam appetierunt non veram
sed falsam sicut patet in superbis qui magis
appetunt gloriam et excellentiam vanam
quam veram et per hoc patet quod quidam
que appetebant sine meritis dicunt
quod non per laborem suum nec per meritum
proprium desiderant sed quod vile reputabant
obsequium et ministerium et hec superbie est. iiii

Secundo queritur de gradibus pec-
cati angelorum ad peccatum luci-
feri. Et videtur quod eorum habeat ordi-
nem talitatis ad ipsum et quod sicut
ordinem talibus videtur apocalypsis xii.
Draco traxit secum tertiam partem stellarum
scilicet et magis exponunt de luciferis et
de demonibus si traxit ergo aliquo modo
fuerunt causa eorum ergo videtur quod videtur
quod ipse mendax est et pater eius. ergo
dyaboli sunt per mendacium. Ergo ad idem
Dicitur ibi decet omne peccatum ipse fuit
per omnis peccati. Ergo et peccati minorum an-
gelorum et ita videtur quod sit ordo talitatis
Item videtur quod sit ibi ordo temporis sine du-
ratione vero quod luciferi dicitur et magis
quod peccaverunt peccato consensus sed non po-
tuit consentire peccato luciferi nisi quando
precesserat prius enim ab volt illo quod
precipiat consensu. ergo eo quod hoc videtur
quod dyabolus aliquo modo fuit ergo sine
suggestione sine operatione precedentis non
potuit suggerere nisi prius quando appetiit nec
beati demirare alius conceptum suum nec
illi consentire nisi prius quando cognoverunt ergo
simul non fuit peccatum dyaboli et aliorum con-
fuit suggestio vel saltem demiratio et
peccato et simul de preceptis. sed ista
non potest simul esse. ergo fuit ibi ordo
temporis. Sed quod quod non potuit esse ordo
talitatis sine ordine videtur quod statim
ut peccavit deformatus est. ergo ad an-
geli ante peccatum habebant liberum arbitrium

visum si vellent deformitatem poterant
declinare a peccato recedendo cum eius exemplo
vel suggestione non parari, ergo non pecca-
verunt eius exemplo vel suggestione. Ad
quod non fuit ibi ordo temporis videtur, quia
statim ut dyabolus peccavit corruit
aliorum [illegible] dederunt [illegible] sine spe-
cie iustitie sed omnes simul ceciderunt
unde damascenus dicit quod sicut ad [illegible] lucifer
[illegible] est immutabilis [illegible]
sicut ipse omnes peccaverunt. Respondeo quod non
[illegible] ordo quod bonum sunt quasi sunt
ita quod nec fuit ordo talis sive
suggestionis nec temporis, ergo si statim di-
visa est lux a tenebris statim bo-
ni facti sunt lux et mali facti sunt
tenebre ergo sicut non tempus [illegible] cor-
ruit. Ad aliud quod licet ordo ibi fuit
[illegible] si fuit ordo causalitatis ergo [illegible]
peccatum [illegible] angelorum [illegible] sic et pecca-
tum hominis [illegible] causa [illegible]
[illegible] si vero fuit ordo
temporis ergo [illegible] quod peccatum [illegible] angelorum
sit [illegible] non [illegible]
[illegible] quod [illegible] luciferum
[illegible] quod [illegible] intelligentiam
[illegible] prius [illegible]. Ad
[illegible] voluit [illegible] quod non fuit
ibi ordo nisi [illegible] quia [illegible]
et [illegible] fuit ibi peccatum lucife-
ro quod magis [illegible] nec tamen fuit
in peccato aliorum [illegible] nec [illegible] sed
statim in eorum [illegible] [illegible] vo-
luntate damnati sunt [illegible] peccaverunt
et [illegible] affectu [illegible] ad idem [illegible]
[illegible] in eorum [illegible] peccaverunt
et ceciderunt [illegible] aliorum [illegible]
fuit quod non tamen fuit ordo [illegible]
[illegible] ut [illegible] dicit
non tamen ad [illegible] ad [illegible]
[illegible] non tamen ad peccatum [illegible]
ad [illegible] non tamen ordo temporis et hoc
voluit dicere sic intelligere quod in lu-
cifero sit [illegible] ipse appetitum [illegible]

et in angelis sit proprie et affectus
et ipsi sunt [illegible] peccaverunt. In peccato
dyaboli [illegible] alius etiam sine [illegible]
et [illegible] si [illegible] re-
[illegible] in [illegible] in [illegible]
sit [illegible] et apparet in coelo.
[illegible] voluit hoc posse [illegible] in
angelo et [illegible] hoc [illegible]. [illegible]
[illegible] est quod fuit ibi ordo et quantum ad
[illegible] et quantum ad ordinem et quantum
ad durationem quantum ad [illegible]
lucifer fuit [illegible] quantum ad ordinem
quia alius [illegible] quantum ad du-
rationem quia sicut in lucifero [illegible] fuit
[illegible] esse [illegible] peccare quod non
[illegible] in [illegible] instanti [illegible]
[illegible] ad peccatum [illegible]
[illegible] sic in [illegible] angelis
[illegible] in peccando [illegible]
[illegible] angelum volebat et quod inde
[illegible] et hec [illegible]
intelligibilior. [illegible] sunt [illegible]
[illegible]. Ad illud quod
[illegible] quod [illegible] fuit statim [illegible]
[illegible] quod [illegible] fuit sed illa [illegible]
[illegible] et ideo [illegible] quod
[illegible] vel [illegible] quod est
deformitas [illegible] et quod [illegible]
deformitatem [illegible] statim [illegible]
et [illegible] quod non [illegible] nisi [illegible]
sed deformitatem [illegible] non sic [illegible]
[illegible] quod ipsa libera est et ideo [illegible]
[illegible] placet ei actus culpabilis et
deformis nec [illegible] talis actus [illegible]
et ei nisi iniustus adheret [illegible]
iustitie et quia angeli [illegible] adheserunt
iustitie ideo eis [illegible] motus
angeli et deformis voluntas, alii vero
non adheserunt iustitie ideo [illegible]
tamen non [illegible] sed magis [illegible]
[illegible] acceperunt. Ad aliud
[illegible] quod sicut ceciderunt [illegible] quod
sit [illegible] in [illegible] instanti sed [illegible]

repente quam conceptum fuit et ibi hu-
it esse ordo quaestionis non principaliter /
vel aliter et melius fuit dictum quod satha-
nas non cecidit statim ut apparent
sed postquam peccatum eius fuit consumma-
tum et consumatum peperit mortem
et postquam facta est divisio bonorum an-
gelorum a malis de quorum consortio pa-
[illegible] statim repulsi sunt nec
valet illud quod obicitur de homine primo
dederunt quod peccatum semper habet penam in-
mediate sibi coniunctam / unde sic homi-
nes non statim eiecti sunt de paradiso
ut peccaverunt sed tamen statim penam ha-
buerunt. Vnde videtur de angelis esse dicen-
dum quod non in casu istorum contigit / Ad
illud quod dicitur de bonis angelis dicen-
dum quod nimirum divisionem bonorum angelorum quam
divisionem demonum peccatum luciferi pre-
cessit. Nam ipse primum superbivit et
super bonam suam omnibus aliis [illegible]
et ex tunc statim adheserunt ei alii
vero restiterunt et adheserunt deo et
sic isti lux, illi tenebre facti sunt.
Primum ergo sic fuit divisio angelorum et
demonum divisio non tamen sic cum peccato
luciferi. Ad illud quod ultimo dicitur de excu-
sabilitate vel gratia dicendum quod primo pro
bonitatibus duplicibus defecit. Primum quod
illa non est sufficiens ratio quia peccatum
hominis fuit remediabile sicut ipsa pa-
tebit inferius quod non est sic. Alter
enim diabolus decepit hominem. Aliter
angelis malis homini committendo
et fallendo. Sed angelis solum ex proprio
suo consumando, unde non debet excu-
[illegible] ut priores partes. Alia pro
defectio quod non contrafecerunt eis remedia-
liter videntur divini iudicii severitate
ipsum cum peccatum eius fuit consumma-
tum ut prius factum est et declarandum

Consequenter tertio loco queritur de
divisione bonorum et circa hoc que-
runtur duo. Primo queritur de ipsa di-
visione in comparatione ad statum primum
secundo queritur de eadem in comparatione ad primum
Queritur ergo primo utrum divisio v
bonorum angelorum ad deum fuerit
ante naturam vel [illegible] gratie. Et quod
ante naturam videtur. Primo autem magis in
bona non indigebit angelus gratia per
quam iustificaretur ergo iustus erat etiam
fuit gratiam, sed qui iustus est recte et
ordinate convertitur ad fontem omnis
iustitie ergo videtur quod hoc fecerunt an-
geli ante gratiam. Item primus mo-
tus de alia intellectus semper est rectus
sed hoc non esset nisi rectitudo esset
ei connaturalis ergo si angelus motus est
nature et fuit de natura sua ante rectus sed
nullus est rectus nisi ille qui sursum
est conversus et qui habet caput inclinatum
erectum ad divina ergo videtur quod fuerit per
naturam. Item facilius fit quod [illegible] non
valet ordinatur quam quod ad quod non ordi-
natur sed angelus erat ordinatus ad de-
um magis quam ad se et non erat ordi-
natus in ipsum. Item [illegible] sine aliquo ad-
iutorio potest converti ad bonum suum. Le
et creatum a deo multo fortius absque ad-
iutorio aliquo fit conversio ad ipsum. Item naturale
est cuilibet quod id quod melius est magis
diligit sed angelus naturaliter diligere ma-
gis diligebat deum quam se et [illegible]
in [illegible] est [illegible] ergo videtur quod naturaliter
convertebatur ad ipsum. Item sicut in in-
stanti conversionis et aversionis nulla
est media nec angelus [illegible] hoc instanti
[illegible] ergo aliqua non fuit [illegible] media hoc est
aversione et conversione ergo prior est aver-
sio et conversio quam gratie infusio ergo conversio
non potuit esse a gratia. Item si conversio

fuisset a gratia et non a natura. ergo illis
angelis qui modo habent gratiam, sed
sola natura non esset imputandum quod ad
deum non sunt conversi. ergo nec debuisset
esse culpandum nec puniendum quod deo
non adhesit. Ad oppositum arguitur sine
auctoritate et demonstratione. auctoritate sic et
magister dicit in littera. conversio iustos fecit
sed aversio iniustos. sed nichil facit iustum
nisi gratuitum sit. ergo conversio fuit a gratia.
Si dicas quod intelligit de iusticia naturali.
hoc nichil est quia illam habebant
angeli a sua origine. Item conversio na-
ture spiritualis ad deum ut dicit anselmus
est dicto quod id est fulgore cognitionis et ca-
lore affectionis. sed per naturam super excedit
deum. cum ergo angelus non sit super [illegible] per
conformationem gratie primus suscepit gratiam
quam convertitur ad bonum [illegible].
Item non est meritum sine gratia sicut probabit
infra. quod non [illegible] opera.
sed opus [illegible] accipit [illegible].
sed angeli in sua conversione ~~[illegible]~~
non meruerunt sicut alii demeruerunt in aver-
sione. ergo etc. Item si per solam naturam fuis-
set conversio. cum ergo in naturalibus precellit
lucifer peccans videtur quod ipse esset conversus
quam alii. si ergo ipse non fuit conversus, non
a virtute nature fuit illa conversio sed ma-
gis ab auxilio gratie. Responsio ad intelli-
gentiam obiectorum sciendum est quod in con-
versione ad deum attenditur rectitudo sube-
spiritualis creature ad eius auctorem in na-
ture ratione [illegible] nec [illegible]
recta nisi actu vol[illegible] sit ad deum
conversa. Quemadmodum ergo duplex est
rectitudo sic duplex est conversio, et cum
quedam rectitudo pertinet institutioni et penes
hanc est iusticia originalis et est rectitudo
gratie et penes hanc est iusticia meri-
toria quod accipit inde nomine ad ret-
ributionem eternam et quod videt [illegible]

~~tribuendum gratie multo amplius attrahit et~~
ducit in sponsam et opera eius sunt
ipsi amabilia. sic intelligendum est
quod duplex est conversio quedam a naturali re-
ctitudine quedam a rectitudine gratie. primam
potuerunt habere angeli absque gratia
secundam non sine gratia. Sed tunc ergo queritur
a quo principio fuit illa conversio. dicendum
est quod illa conversio fuit meritoria et deo
placita. ideo non potuit esse sine gratia
precipue quia per illam conversionem optimam
gratiam et post [illegible] conversionem illam ma-
xime autem voluntas liberata sed confirmata
gratia. ideo fuit ibi gratia consequens
non preveniens gratia cooperans non
operans. ut dicit magister in littera. concedendum
est ergo quod illa angelorum conversio in
confirmati sunt non fuit sine gratie
auxilio. Ad primum quod dicit quod non in-
digebat angelus gratia iustificante dicendum
quod iustificandus actus duplex intelligi-
tur. eius iustificare de non iusto facere
iustum. non iusto autem duplex accipitur
scilicet privative et negative. privative id
est non iustum quod iniustum et tunc iu-
stificare idem est quod de impio facere
pium et hoc modo non fuit gratia in an-
gelis ad hunc effectum. Alio modo dicitur
non iustum negative et sic non dicitur
non iustum quod sit impium, sed quod
non habet iusticiam gratie et sic fuit in an-
gelis iustificatio per gratiam. et ad hoc
iusticia fuit opera eorum meritoria. Ad
id quod dicitur quod intellectus semper est
rectus [illegible] ratione [illegible] intel-
ligit de rectitudine naturali [illegible]
[illegible] debet intelligi ut dicat se
esse rectum respectu cuius ad quem
movetur ut in sine natura [illegible] nos [illegible]
[illegible] in [illegible] semper re-
ctam. si autem intelligit rectum [illegible]
in quo movetur in deliberans

sum est simo ad se spectat eum ymagi
et fan[tasia]te posset intellectus percipere sic
fuisset judicari sicut fortasse fecit angelus
Ad 3m quod obicitur quod stabilita per quas in
his ad quod ordinatur etc. dicendum quod verum est
si id sit infra simus non sed si fuerit col-
locatione perfecta et ulteriora hoc est super
naturam sed deficiat hoc est infra. ideo
secundo illud non sequitur. vel dicitur quod illud
est verum quod generis operis comparatur ad
totum et est similis difficultas sic
si in se consideretur. aliter non habet
veritatem sicut patet in multis exemplis.
Ad 4m quod obicitur de visione quod sicut
dilectionem dicendum quod differunt supra
visione enim ipsa dilectione non habet
comparacionem sicut enim dictum dilectio
est a voluntate sicut ut quia desideratur
est a voluntate ut disponens dicitur a vo-
luntate electiva quia quando appetit deo libere
et gloriam dicitur a principio qua in ea
sequitur eius optima ipsa voluntas
sicut et visio per affectum complex
est a voluntate visio per affectum animatur
est a voluntate deliberativa sive electiva
visio vero per obsequium obedire gratie
est ab ipsa gratia etc. sed illud. Ad 5m
quod obicitur quod in nullo differant
dicendum quod illud concludit quod gratia non
merebantur. sed non concludit quod non pro-
meruit et hoc est verum. Ad 6m quod
obicitur quod non est impunitus malus si qui-
sio esset agenda. dicendum quod verum est quia
sic potuerunt et non autem si vole-
bant et ideo aliquis impunit in eternum.
Secundo queritur de questione
vi quod habent in comparacione ad premium
et queritur utrum meritum consideratione me-
ritorum sequatur premium vel precedit.
et quod precedat angeli videtur de receptione
cone et gratia angeli secundum quod tene-
bant aliis steterunt illius vite in-

eodem tempore meruerunt si quod meruerunt
tempore. utrum precessit receptionem pre-
mii. Et utrum consideratio ad premium
sed tamen ordine precedit prior est status
viatoris quam comprehensoris et ratione quam
prius. quia in angelis fuit gratia ante
premium. Et dispositio precedit. Ad hoc di-
cendum vel hoc est verum. sed gratia est
dispositio ad gloriam. quia si deus dedit an-
gelis gratiam qua possent mereri
et gloriam quia sunt beati. prius habuit
gratiam quam gloriam. sed gratia quam meretur
libero arbitrio in actu debito fuerit
ideo oportet ulterius quod liber angeli
in uno instanti fuerit agere cum in actu
quod prius fuerit motus ulterius quam
gloriam. Et per impossibile videtur quod deus
dedit angelis gloriam aut quod dignus
aut indignus. si indignus iniuste et
indirecte fecit quod est impossibile. quod dedit
dignus. sed ulterius est dignus anima in
per virtute. quod etc. Item si meritum gratie
fuit habitum dicendum quam sunt boni et
bene vivunt bene. quod cum omnibus per-
sonis in gratia bene vivunt et qui per-
severant in gratia bene merentur cum si
hoc non est quod meretur
gratiam desinet esse gratia. Item si premium
precedat meritum precedo quod est illud
beatitudinem quam ad actum contemplationis
aut ministerium. non contemplationis sic esse
beati merentur si quam ad actum ministerium.
quod videtur quod si non esset beatus angelus non
posset mereri. quod nec dignus esse bea-
ticus quod falsum est plane. Contra hoc
est quod nulla dicitur in libro quod magis
placet quod meretur iam beatum. Item
bene videtur angeli dum ministrant nobis
non merentur cum est magna caritas et
libertas nobis condescendant et ministrant
non est actus comprehensoris sed viatoris
proprius. Aut quod meretur post aut beatitudinem
Et alimentum habens post statum quod

meritum sequitur premium. Si [illegible] tunc ergo cum incipiunt beatitudinem non est beatitudo. Si autem cum beatificatur, tunc ergo non est meritum eius perfectum nec plenum. Preterea semper meretur, cum spes que differtur affligit animam, videtur quod tale meritum rei habere non possit stare cum statu beatitudinis. Item magna premia non debentur dari sine magnis meritis et magna merita non sunt sine magnis obsequiis, ergo cum angeli magna premia habent et magna obsequia non fecerunt in quibus meruerunt, ergo debent semper. Item sicut quod plus dat deus plus exigit a creatura, sic ergo magis bonitatis dedit angelo quam homini, ergo et maiora obsequia requirit. Sed homo non glorificatur nisi per magnos labores et multos, ergo nec angeli sine operibus debent glorificari. Sed opera non fecerunt sed solum motum affectionis, ergo etc.

Respondeo dicendum quod circa ista sicut dicit magister duplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt quod in angelis premium precedit meritum et horum fuit ratio et adhuc possunt non sine ratione, et quantum ad meritum et quantum ad modum. Quantum ad modum quia etiam intellegitur quod non est meritum sine gratia nec magnum meritum ubi non est magnum obsequium, et in angelis post illam revelationem et ydoneitatem sit dilatatione datur gratia et gloria, sed in angelis meritum non potuit precedere premium. Meritum enim condigni, sed solum si ad precedit hoc est meritum congrui, sed sequitur meritum condigni. Hoc et ad hoc ponentes instigavit quod meritum rei habere sonat indignitatem que non videtur posse stare cum gloria. Motum autem huius meriti satis advertere possumus in multis qui bene principio merentur quia aliquando merita datis. Hoc autem opinio communis sit probabilis, hoc plura habet sibi adiuncta que in processu mendose tacta sunt. Propter quod fuit

alia quod in angelis premium precessit meritum. Non tamen [illegible] et contra huius assignant quod gratia habitualis precedit gloriam, et gratia non invenit motum in libero arbitrio creato, facit meritorium et precante meritum secundum quantitatem gratie. Non tamen intelligendum est opinionem ideo angelis data sit perfecta gratia et liberum arbitrium. Cum ideo sit cooperatus gratie quod in sua conversione sufficienter meruerunt glorificari, et licet possibile est et melius habet fundamentum quia melius sequitur et fundatur in perfectione voluntatis. Non in intellectu operationis hanc quam tenent moderni doctores, ideo huic adherendum est. Ad illud quod obicitur de ministerio dicendum quod in hac opinione secundum eius principium aliud non asserunt. Ad id quod dicitur quod meritum dicendum quod est premium essentiale et hoc meruerunt per conversionem suam in deum, et est premium accidentale et hoc meruerunt per ministerium quod faciunt hominibus, et quia accidit beatitudini ideo sine tali premio cum eius motu potest stare beatitudo, nec affligunt ex expectatione, sicut nec anime beate de secunda stola propter hoc, et adhuc [illegible] non maneant. Ad id quod dicitur quod magna premia requirunt magna merita dicendum quod magnitudo meriti non consistit in opere exteriori sed in interiori. Unde sicut diaboli multum peccaverunt per [illegible] voluntatem et si nichil exterius fecerunt, sic e contrario multum meruerunt angeli boni. Ad id quod dicitur de homine dicendum quod homo non ita cito meretur ut angelus ideo quia meritum habet diminutum et ideo non est simile, sed hoc melius patebit in sequenti.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram et primo quantum ad hoc quod dicit: angelus dicitur quod datum est ordo libere vel invidie. Contra nullus conversus est ad ipsum deum cum unus aliter appetivit summum bonum, ergo videtur [illegible]

hoc quod nullus creature etc. dicendum quod ista
non differunt sicut quantitas ascensionis
sed ascensioni assimilatur in qua est ob-
stinatio et rebellio quod deus quia fuit in
dyabolo. quia postquam vidit se non posse consequi
quod ambiebat, ad illud quod dicitur quod nullus
creatura potest deum odisse. dicendum quod angelus
in effectu actus recipiendo a deo non
potest habere. id est diligere sive intelligere. de deo in
quantum est summum bonum ad quod etiam proprie
facta est creatura rationalis. unde ad quod
respicit beatitudinem nunquam sibi sufficientem
odit. nihilominus contingit consideratione deum
ut iustum ponentem leges et infligentem
penas etc. nihil consilio. qui sunt
peccandi in spiritu sancto. Et quia quidam dicunt quod
quod dicitur Data est enim angelis cooperans
ratione cooperans est sibi sequens dicendum
operans secundum illud habet operantem ut sic
dictum est. ergo nec cooperans etc. dicendum
quod eadem gratia dicitur operans et cooperans ra-
tione diversorum effectuum et ideo dicimus
non habere gratiam operantem quod non habuit
gratiam iustificantem, quia vero habuit tamen istam
eandem gratiam ut assimilatam in bona
operatione et isti effectus sunt separabiles
ad hoc ergo quod dicitur quod illud est sufficiens
dicendum quod sufficiens non dicitur ratione gratie
consequentis sed ratione voluntatis. etc. dicendum
quod ille sunt due partes habere esse in
hoc ac. lapsi sunt et ideo non
habent locum in angelis alia patent

d. vi. **Preterea sciendum est quod etc.**
Postquam egit magister de missione
et distinctione angelorum, hac
parte agit de lapsu sive ruina
malorum et dividitur hec pars in duas.
in prima determinat veritatem. in secunda re-
movet dubitationem, ibi: Solet autem
queri etc. Prima pars habet tres. in prima
determinat unde ceciderunt. secundo vero
in quem locum ibi et tante superbie
tria vero qualiter ibi habent ordinem pertinentem
ibi et sic ut boni etc. Item
secunda pars habet tres. in prima movet questionem
de intellectu loci quantum ad angelos ma-
los. secundo quantum ad luciferum. tertio occa-
sionaliter ostendit colligendi modum ut
nos et nemo adversarius. secunda pars incipit ibi
Solet autem queri etc. secunda autem ibi De
lucifero autem. Tertia ibi Alius quoque qui a
sancto etc. Principaliter igitur in hac parte
determinat ubi angeli ceciderunt et de-
inde quibus locis post ruinam et quibus
primo in loco et officio

Ad intelligentiam eorum que in hac
parte dicuntur de lapsu angelorum tria
incidunt querenda, primum est de quo
ordine vel dignitate ceciderunt. Secundum
est in quem ceciderunt. Tertium est de or-
dine sive platione eorum post casum.
Circa primum duo queruntur, primo de quo
ordine fuit lucifer. secundo de quo or-
dine lapsi sunt ceteri angeli.

Queritur ergo primo de quo ordine
fuit lucifer. Et quod fuit de su-
premo ostenditur Ezech. xxviii. Ipse est signaculum
similitudinis dei. sed non ordine nature ergo or-
dine dignitatis ergo fuit excellentissimus
omnibus creaturis ergo inter angelos. Item
Greg. exponens moraliter illud Ezech. hic
in cherub extentus et protegens etc. quia
comparatione claritatis sue ceteros clariores
obumbrasse creditur ideo ipse extentus
et protegens perhibetur loquitur de luci-
fero ergo etc. Et ibidem idem dicit ceteris
agminibus angelorum prelatus eorum clari-
tatem transcendit ex eorum comparatione cla-
rior fuit. et iterum in eodem. Cedri superiora
et nemo paene altitudinis agmina in-
tencio hic videntur plantari quibus
excelsa sunt condita tamen non nec
plena sunt nec excelsa. Item ratione quod
Lucifer apparent omnibus preesse etc.

dixit se posse optime ut nulli subesset. Sed hoc non est probabile nisi credidisset se omnes precellere. ergo fuit de supremo ordine. Item peccatum eius maximum fuit inter peccata omnium angelorum primo omnium [illegible] sed tanto magis est in maiori quanto in nobiliori natura. ergo si maximum peccatum habuit omnium [illegible] ergo quantum ad naturam ceteris melior fuit. Sed contra Ezechiel exponit de lucifero in cherub sic exponit glossa. Sed supremus ordo non est ordo cherubim sed seraphim sic volunt doctores. ergo non fuit de supremo. Item Damascenus ii. li. iiii. ca. quod hinc angelicis virtutibus quae preerant terrestri ordini, i. eis qui circa terram est ordinis et de hac custodia a deo commissa [illegible] sine [illegible] est. ergo lucifer secundum Damascenum fuit de infimo ordine. Item ratione videtur quod si ipse fuit supremus ergo magis fuit dei similis ergo magis ad peccatum inhabilis ergo non peccavit aut si peccavit non ita profunde sicut alii ut videtur. Item si supremus inter omnes angelos ergo inter ceteras creaturas nobilior ergo magis a deo dilectus qui diligit omnia quae fecit. ergo omnium facillimum fuit deum ipsum conservare. non videtur probabile quod ipsum primum sit ruere. Respondeo dicendum quod sicut testantur auctores sacri et scriptura lucifer valde excellens fuit et si stetisset in supremo ordine collocatus fuisset [illegible] ad illos loci idoneitatem [illegible] sicut patebit infra. De ista quaestione [illegible] venit quod [illegible] sed dicendo quod [illegible] Unde [illegible] sunt rationes ad hoc adductae. Ad primum ergo quod dicitur quod de cherub, dicendum quod [illegible] seraphim inferioris medium et hoc [illegible] angelum aut licet a sua [illegible] plenitudinem scientiae non tamen habuit [illegible] caritatis nisi a gratia et quod cherubim [illegible] plenitudo scientiae. sed

seraphim [illegible] hinc est quod dicitur cherub non seraph et hoc non ideo quod esset de ordine cherubim sed quia habebat similitudinem illi ordini convenientem non sic similitudinem convenientem ordini seraphim [illegible] ad illud esse creatus. Ad ii. quod obicitur quod preerat terrestri ordini dicendum quod Damascenus hoc dicit quantum ad vim administrationis quae ceteri ei erant subiecti quantum ad actum ministerii et quod actus ministerii omnibus angelis non competit ut infra patebit quod omnes sunt administratorii spiritus ideo et hoc non [illegible] quod angelus fuit de ordine infimo [illegible] de supremo et [illegible] inferiori ministerio. [illegible] est quod cum in angelis esset vis contemplativa quae magis [illegible] administrativa [illegible] deserviret et [illegible] quod vis contemplativa attenditur in comparatione ad superiora sed administrativa in comparatione ad inferiora et quia angelus superior omnium peccavit considerando suam excellentiam respectu inferiorum ideo secundum illam vim eum describit. Unde Augustinus dicit quod comparatio angeli in peccando fuit comparatio centurionis qui dixit Matthaei viii. Ego sum homo sub potestate constitutus et habens sub me milites. Angelus [illegible] primo considerabat milites et [illegible] 11
[illegible] sibi subditos ideo elevatus est in superbiam. Ad iii. quod dicitur quod magis habilis ad peccandum dicendum quod una est arbitrii voluntas in angelis omnibus liberalitate et vertibilitate et ideo sine omni [illegible] potuit quo volebat inclinari et hinc est quod ille summus peccavit [illegible] ad peccatum non magis convertit [illegible] vertibilitas nec peccatum intendit [illegible] nitate [illegible] quod [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] quod altior erat ideo cecidit profundius et quod fortior ideo ad malum se convertit fortius

~~nus et inseparabilis~~ / ~~ad 2m dicendum quod ex verbis~~
quod ut dicitur creature quod deus nobilissimam
creaturam suam sic pro se funditus creavit / Et
quod mira in hoc est humiliacio. Videlicet quod
tam fecit insignia, ut ordinem constitutum
nullus non insiliat / tamen ordinem illum ut
parum quod ceterissimos reputavit a-
bicisse. Unde audis quod tam spectaculi me-
dium dixit sentencie in angelorum no-
bilissimo et primo homine. quorum utrumque
se non invenies plasmavit et decorandum
Deus in nobis nimius apparet et osten-
dit ut addiscamus quantum deo odi-
bilis et invisa superbia, quod pro unius
motu cordis nobilissima creatura omnium
creaturarum eternaliter et sine spe venie est
dampnata, et pro unius cibi gustu ipse adam
et tota sua posteritas usque ad finem
mundi est mortalitati et multis aliis pe-
nalitatibus subiecta, et nisi deus reliquisset
nobis semen quasi sodoma fuissemus et
sicut gomorra similes essemus. Augustinus quod
horrendum est incidere in manus dei
viventis si enim deus non pepercit no-
bilissimo angelo superbienti quid erit
de vilissimo cinere et abiecto luto in
aliud se extollenti vel iactanti Debet
in omne et alicio ipsius in ipso stupendo

n Secundo queritur de quo ordine
lapsi sunt mali angeli, et quod
de omnibus. Dicit Hugo dicitur quod de qualibet
ordine aliqui ceciderunt / Patet quod quod
in omni perfectione creature quod ad omnes
angelorum ordines aliqui homines assu-
muntur. Sed hoc non erit nisi ad restau-
randam ruinam angelorum ergo de quolibet
aliqui ceciderunt, Item probatur quod
quod lucifer fuit de supremo ordine
ergo si de illo ceciderunt multo fortius
videtur quod de aliis / Patet omnes angelorum
ordines ~~portant homines salvandos~~ Unde

~~omnes sunt administratorii spiritus ergo~~
videtur quod omnibus ordinibus suis non ha-
buerunt recompensant obsequium ut in-
videtur carere solacio / sed sic angeli
subiecerunt hominibus ministerio ita ho-
mines angelis eorum lapsum reparando
ergo quilibet ordo habet ruinam / Sed
quod non potest nisi deus angelis peccantibus
non pepercit ergo omnes labentes sunt de
supremo ordine, quod ipsum ordo recepit
nomen angelorum ut infra probabitur / Item
apostolus vocat demones spiritus vel prin-
cipatus et potestates et virtutes nomina an-
gelorum dicuntur de demonibus sunt scri-
ptum et vocem ergo videtur quod de hiis ordi-
nibus aliqui ceciderunt aut si ceciderunt
non non possunt probari per scripturam ulterius
est assensus / Item angeli eiusdem or-
dinis sunt superiores in uno, sed qui sunt
superiores in uno superiores sunt in affecti-
bus quod omne est ad sibi simile compa-
rabile et qui superiores sunt in affectibus
superiores sunt in moribus et qui supe-
riores in moribus sunt, superiores sunt
in bonitate et malicia ergo probabiliter videtur
ponere quod si de aliquo ordine steterunt
aliqui quod omnes per quos et si ruerunt
aliqui quod omnes de illo ordine ergo non
est ponere quod de omnibus ordinibus aliqui
ruerunt et aliqui steterunt. Pro isto quod
firmiter quod sancti dicunt et accipiunt ex scriptura
de omnibus ordinibus aliqui lapsi sunt
et hoc expresse dicit Hugo et ro. Respondet
non enim de supremo ordine aliqui ruerunt
si sicut ut lucifer Secundum est quod omnes
senserunt aliqua ruinam / Ad 2m dicendum ergo quod
licet quod omnes dicuntur angeli, tamen quod an-
gelus sive quod est nomen officii quod conve-
nit cuilibet est dicendum ut probabitur infra / Apostolus
tamen in plori ordine de quo processionem
mittuntur aliqui et ideo beatus petrus
~~generaliter loquens applicavit omnes~~

Ad illud quod 2º quod sequitur non remanet
ordo naturalis quod sicut in malis quidam
sunt quae maiora nocumenta quaedam sunt
malo. ita in bonis quidam sunt quae
maiora nocumenta quaedam sunt bono ut
Scilicet quod dicit [illegible] tendunt et bo-
ni quod dicunt scilicet ubi [illegible] [illegible]
ad [illegible] et ideo nomina ordinum bonorum
demonibus non attribuuntur quamvis ipsi quo-
ad dispositionem [illegible] ad hos ordines sint
et [illegible] alios tamen nomina aliorum tenent quod
quia sunt boni et mali ut sunt
principatus potestates. Ad id quod dicitur de ad-
[illegible] dominus quod loco hic in amo-
re [illegible] in amore [illegible] electus [illegible] quamvis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ultimum
[illegible] incidit occidit filius et pater
homo [illegible] [illegible] frequenter
et maior est discordia voluntatis et
quod lapsus et stultus sunt [illegible] voluntate
[illegible] non [illegible] ideo [illegible] hic [illegible] locus

Consequenter queritur quantum ad lapsum
iii. quid ceciderunt, primo utrum cecide-
runt in infernum quantum ad locum. Secundo
utrum in infernale supplicium

Quod autem ceciderunt in locum infer-
nalem videtur quod quis tanto pro-
fundior quanto quis excelsior. Ergo si
ceciderunt de loco altissimo ut de em-
pireo videtur quod detrusi sunt in locum
infimum et ideo in infernum. Item angelis
sanctis propter iustitiam et lucem sapientiae de-
betur locus altissimus et lucidissimus scilicet
empireum. Ergo a contrario demonibus in-
iustis et obtenebratis debetur locus tene-
brosissimus et imitatissimus, sed iste locus
est infimus et subterraneus qui dicitur infernus.
Ergo etc. Item homines mali per mortem
statim descendunt in infernum sicut dicit
Iob xxi. Ducunt in bonis dies suos et
in puncto ad inferna descendunt. Ergo
cum [illegible] sit angelus casus quod hominibus
mors. Ergo statim ceciderunt in locum
infernalem. Sed tu dicas quod sunt relicti
extra infernum ad maiorem exercitationem

Contra homo de se primo est sufficiens
ad malum et [illegible] [illegible] [illegible] a passi-
onibus carnis. Ergo videtur superflua ex-
citationes demonum et si deus hoc
permittit videtur [illegible] agere. Contra
[illegible] in [illegible] [illegible] principia
[illegible] demum aerem [illegible].
Ergo [illegible] diaboli maxime est in hoc aere
sed [illegible] est [illegible] eius et [illegible]. Ergo etc. Item
[illegible] est quod diaboli nos tentant et te-
nent [illegible] ut dicit [illegible] in de nobis
[illegible] [illegible] sequitur dicit sed est
experiencia. Ergo [illegible] [illegible] angeli
[illegible] sit ubi operatur et [illegible] nos [illegible].
Ergo etc. Item in inferno nulla est ordo
[illegible] [illegible] qui descendunt in in-
fernum nunquam ascendunt. Ergo si demo-
nes [illegible] [illegible] in inferno [illegible]
possent ad nos venire, sed veniunt.
Ergo nunquam in infernum descendunt. Respon-
deo quod [illegible] [illegible] locus demonum
per lapsum usque ad diem iudicii non
est locus subterraneus quem vocamus
infernum sed aer caliginosus in quo ge-
neraliter demonum multitudo militat.
[illegible] aliqui detrusi sunt in in-
fernum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod aliqui descendunt ad torquendas
animas [illegible] quod habent ut se maledi-
ctionis officia deputata. Item [illegible]
in hoc [illegible] sunt est propter [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] angeli [illegible] deus
quos [illegible] malos [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] bonus be-
[illegible] [illegible] accommodaret [illegible]
[illegible] [illegible] hoc exigit ut et de [illegible]
[illegible] angelus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] voluntatibus et [illegible]
[illegible] detrusit [illegible] in infernum sed locum
dedit aptum ipsis demonibus tam
quantum ad statum [illegible] tum quantum
ad statum operationis sive belli aerem

caliginosus propter caliginem convenit tenebrositati culpe sed propter mobilitatem et subtilitatem convenit velocitati angelice unde sicut quibusdam viris sanctis visum est circa nos volitant ut musce. Ad primum quod obicitur quod de altissimo in infimum distancia magna quod non concluderet si esset motus corporalis quod incurrunt sed demones non statim ceciderunt sed sicut cum aliquis videns eos illuc operatur et cetera quod ipsi sicut physice ceciderunt in penam. Ad aliud quod obicitur quod angelis bonis debetur locus altissimus dicendum quod quamvis sit eis debitus non tamen ibi sunt semper sed etiam circa nos ad complendum suum ministerium. Sic dico quod quamvis locus infimus et vilissimus sit demonibus debitus tamen eis differtur propter nostrum exercicium. Ad id quod obicitur de hominibus malis post mortem et cetera dicendum quod non est simile eius sed solum quia ad statum termini non quia ad statum demerendi vel exercendi ideo non est simile sicut infra melius patebit. Alia causa est de penitencia ad instanciam sit ut ad id quod dicitur ultimo quod deus in misericordia agit cum homine dicendum non similis ratio quamvis iudicium quod cum homine dat consilium consilio cum demone aut bonum angelum et super hoc dat sola summam graciam et [illegible] quod [illegible] omnia [illegible] neque mors nec vita neque [illegible] neque potestas poterit separare a caritate dei unde ille amor est admirabilis [illegible] omnibus et omnia [illegible] et hoc ut [illegible] quod [illegible] dat deus sicut sancti angeli [illegible] qui eos [illegible] sicut [illegible] [illegible]

IIII Secundo queritur utrum hoc verum [illegible] ardeant in infernale supplicium si [illegible] ubicumque sint vel in aere vel sub terra. Et quod sic videtur super illud Iac. iii. inflammata a gehenna glossa gehenna est diabolus quem [illegible] est sicut enim gehenna semper ardet sic diabolus ubicumque sit vel in aere vel sub terra semper fert secum tormenta flammarum. Item hoc videtur ratione quia sicut angeli [illegible] quamvis non sint a [illegible] absoluti non in ipso [illegible] [illegible] sue visionis. Sic deum visione pari ratione demones penam infernalem [illegible] a minori quia quamvis est in conspectu dei iuste omnia [illegible] [illegible] angelorum quam [illegible] sed [illegible] descenderet in peccato sine aliquo intervallo statim [illegible] pena [illegible] et incendio [illegible] videtur de malis angelis. Item in peccato duo sunt aversio et conversio et utrique [illegible] sua pena scilicet carencia visionis aversioni et afflictio ignis conversioni sed statim ut peccaverunt aversio sit irremediabilis visionis et punitur est carencia visionis [illegible] pari ratione pena afflictionis sed [illegible] est pena illius ignis. Contra [illegible] [illegible] dei ut [illegible] ad [illegible] [illegible] ergo angeli [illegible] [illegible]. Item si [illegible] pena ignis [illegible] ille agat impassibilem et [illegible] pati ergo cum diabolus [illegible] [illegible] si secum fert ignem videtur quod [illegible] nisi [illegible] ignis [illegible] [illegible] sed [illegible] est ibi [illegible] [illegible]. Item si ita [illegible] ignem [illegible] ille sit sicut afflictum non delectaretur in [illegible] hominis sine in [illegible] peccatis ergo [illegible] hoc [illegible] non videtur esse probabile. Item si [illegible] ignem [illegible] non sunt nisi tres species [illegible] flamma et [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] ergo vel flamma vel carbone sed neutra

istam latet scriptura. Ideo dico. Propterea dicendum quod
circa hoc sunt diverse positiones doctorum.
Quidam enim innitentes scripture gloze
et assidentes verbis domini ille in fine su-
angelorum dicunt demones ubicumque sunt
puniri in supplicio ignis talis licet quis
interim [illegible] post ultimam dampnationem.
Et cum hoc non sit intelligibile quod ignem
materialem ubique secum circumferant nisi
dicatur esse alligati cogantur pena quod
demones a suo lapsu formatis habent
sibi aptata corpora in quibus puniuntur
et in quibus circumferunt ignem infernalem
[illegible] quomodo discedant
sive [illegible] ubique circumferunt ardorem
in quolibet loco ponantur. Sed quia illud
est difficile sustinere quod demones ha-
beant corpora inseparabiliter unita sicut ipsa
inferius probabitur et non videatur aliter ad-
ter puniri [illegible] tum
etiam quod [illegible] sunt mali facere et
mala nostra multiplicare. Ideo aliter
dicendum est quod demonibus differtur pena in-
fernus usque post iudicium non ut [illegible]
nunc non omittantur nec etiam ut [illegible]
pena cumulatur quia sustinent rapi a-
[illegible] ire in mundum in multa facta
usque in diem quo [illegible]
sunt [illegible] ad [illegible] quare
[illegible] verior sit nescio. Hec tamen
que ultimo dicta est videtur probabilior.
Ad id quod dicit de glossa patet [illegible] si
aspiciantur sequentia quod non intelligit
de flamma ignis inferni sed de flamma
[illegible] quibus [illegible]
nient. Ad id quod obicitur de angelis
bonis dicendum quod non est simile quia bonus
amor est ad [illegible] quam ad [illegible]
[illegible] superiorum angelorum
non impeditur quia gloria [illegible], sed
pena [illegible] malos ab [illegible].
Ad id quod dicit de damnatis hominibus
dicendum quod non est simile quia [illegible] status

sunt [illegible] status demeriti et ideo non
oportet quod differatur supplicium. Sed sic de-
mones quia demeruerunt sed infra
inferius probabitur. Ad id quod obicitur de a-
versione dicendum quod non est simile quia
visio dei non est [illegible] ad culpa [illegible]
inseparabilis pena a culpa [illegible] visionis
[illegible] non sic est de pena afflictiva.

Consequenter tertio loco queritur qua-
liter demones sunt per lapsum ordi-
nati. Et queruntur circa hoc duo. Pri-
mo queritur utrum sit inter eos ordinum
distinctio. Secundo utrum inter malos an-
gelos sit prelatio.

Videtur quod [illegible] inter eos sit
distinctio ordinum et quod sic vi-
detur [illegible] vocat eos [illegible]
et potestates et aliis [illegible] nominibus aliorum
ordinum [illegible] quod si remanent nomina
et non [illegible] quod [illegible] non [illegible] rem
et ita quod ordines sunt distincti. Item
[illegible] sunt [illegible] distincti esse
et ordinati. Sed dionisius dicit quod [illegible]
sibi naturalia data integra. Ergo [illegible]
[illegible] inter eos ordo. Contra nichil
in universo est inordinatum [illegible] sit
inordinatum in se [illegible] non [illegible]
ergo demones sive non sint ordinati
inter angelos ergo et inter eos est ordo.
Responsio [illegible] angelorum [illegible] de se [illegible]
bilis [illegible] ordines et gratia [illegible]
[illegible] ordines quod [illegible]
[illegible] naturalem conformitatem [illegible]
[illegible] maiorem conformitatem [illegible]
[illegible] ordo et maioritas in culpa [illegible]
quod sicut per culpam non aufertur ordo
sed magis [illegible]. Contra [illegible]
de [illegible] in [illegible] mali [illegible]
[illegible] ordine [illegible]
[illegible] non est inter eos
ordinum distinctio. Item malum est cor-
ruptio ordinis modi et speciei, sed per
peccatum sunt mali ergo inordinati. v

ergo non est inter eos ordo cum omnes
sint mali. Item maior est deordinatio
in culpa sive per culpam quam in pena, quia
pena reducit culpam ad ordinem ali-
quem, sed in suppliciis non est ordo, er-
go nec inter ipsos in peccatis. Probatur maior:
Iob x: ubi nullus ordo sed sempiternus
horror inhabitat, loquitur de loco penarum.
Item quanto melior est tanto maior
est in eo culpa, ergo quanto aliquis superior per
naturam tanto inferior per culpam, quia ma-
ior culpa facit peiorem, ergo culpa per-
vertit totum ordinem nature et aufert omnem
ordinem gratie, ergo nullus ordo est inter
eos. Responsio: dicendum quod de angelis est lo-
quendum ad statum conditionis scilicet gratie et na-
turalium et ad statum lapse quantum ad statum
gratie est in eis prior ordo iam distinctus
perfectionum quantum ad statum nature ordinum di-
stinctionum sed imperfectionum quantum ad statum
culpe ordinum distinctorum et privationum
et defectuum imperfectionum secundum comparationem
gratie quia habilitate nature fuerit
privationem secundum privationem culpe, quia sicut
peccatum naturalium non corrumpit sed pervertit
et deordinat, et illud manifestum est
si attendatur. Nam illi qui meliora
habent naturalia illi gravius peccaverunt et per-
ciunt non propter hoc quod ardentius ap-
petierunt sed quod magis inniti fuerunt
suis viribus quam aliis reparant. Sicut no-
bilitate nature precellunt in ordine nature
et precellunt in magnitudine culpe et
quanto ad hoc deteriores sunt et ideo
inferiores esse debent, ergo sequitur
inter demones est ordo secundum precellen-
tiam libidinis sed in privatione ad culpam.
Ad tertium dicendum quod ratione penarum quod licet
sit ibi ordo licet tamen sit ibi confusio est
ad id in quo ultimo est quod culpa con-
sonat nature. Dicendum quod illa consonantia
magis est discordantia quam consonantia
nam magnitudo culpe facit in vi-

tibus quanto est maior et ita in ma-
gis non facit in dignitatem ordinis
sed non magis privant, quia magnitudo in
culpa est deterioratio in natura. Decet bo-
nitatem sive iustitiam. Quod enim dicitur dicat
quod licet iter sit minima vel est quantum
ad statum quantum ad deteriorationem
ad operationem deordinatam. Quod vero ad
oppositum argumentum quoniam sunt ea quod
recte concludunt scilicet quod non est in eis
ordo perfectionis sed magis privationis etc.
Patent omnia.

Secundo quaeritur circa hoc utrum vi
sint angelos malos sit prelatio,
et quod sit ibi defectus ordinis sub prelatis,
quia non est prelatio sine bonitate quia possit
ei comparari et quod ipse est rex super omnes
filios superbie, sed demones sunt filii su-
perbie. Item Matthei xxv: Ite maledicti
in ignem eternum qui paratus est diabolo
et angelis eius. Vocat uniores de-
mones angelos diaboli, ergo ad angelos
diaboli nullus dicatur nisi ad nomen prela-
tionis. Dico ergo quantum ad ministerium subie-
ctionis ergo etc. Item quod de iure dein-
ceps alius vel similis est intelligendum
est inter homines ut dicit Ambrosius multo
peccatum sed nullum peccatum a deo inducere se-
ruitutem sicut peccatum ambitionis et superbie,
ergo demones illo peccaverunt inter
eos maxime debet esse similitudo dominii
et ita prelatio. Item liberum arbitrium
volendum secundum legem ut se flectat semper
semper inde sicut dicit etc., sed de-
mones libere voluntarie circa luciferum
se voluntarie subiecerunt ei in eius super-
bie consenserunt, ergo sunt sui. Contra:
contra quod ubi non sit prelatio defectus vo-
luntatis semper invigilat sicut
dicitur Iob xli ergo cum ipsi sint valde su-
perbi, videtur quod resignant omne dominium
quia aut non est ibi prelatio aut si est
nullus stabilitus est. Item si est ibi aut
ergo natura aut violentia aut electione

voluntaria non tamen quia illa est propter culpam et in penis eorum manebit, sed post iudicium cessabit omnis prelacio inter eos nisi per violenciam. Ergo si unus per se subiugat sibi alium, sed hoc non est sine quadam colluctacione et pugna. Ergo videtur quod continue sit inter demones ira et discordia quod manifeste falsum est quia inimici sui concordes sunt ad perdendum homines quod non esset si inter se rebellarent. Item videtur quod non sit ibi de iure, si enim servitus et dominium introducta sunt propter peccatum, ita quod servitus est pena peccati, ergo magis debet servire demoni qui magis peccavit, sed superiores magis peccaverunt, ergo omnibus deberent esse subiecti, sed nulla est prelacio nisi quia superiores subiciant inferiores. Ergo etc. Respondeo. Licet homo tenetur homini impio obediencie cui subiugatus est et subditus sicut dicit [illegible] obedire per omnia [illegible] tamen quando precipit contra deum non tenetur nec debet et si semper precipit contra deum nunquam debet subici vel obedire. Ergo nunquam posset ad precepta nisi contra [illegible] nullus posset nec deberet ei de iure subesse. Si ergo diabolus contra deum precipit in omni et quod non vadat nec aliter potest precipere patet etc. Respondeo dicendum quod sicut dicit magister in littera prelacio est inter demones et alii imperant alii obediunt sicut tangit magister in littera et hoc potest videri probabile, tum quia filii tenebant quandam unionem imitari communiter hic, sicut et ipsorum filios suos. Unde sicut videmus angelos ordinate exercere officia sua secundum impiam sapienciam et malorum [illegible] ipsi faciunt maleficia, tum eciam quia filii tenebantur concordes esse in gloria sua et quia habent colluctaciones ad diversos genus humanum et regnum eorum et contrarii si esset divisum et sine capite non posset stare sicut homines preliantes in campo quando

nigri sunt sibi superpositi, tum eciam quia ordinem naturalem libenter sequerentur. Dicimus in [illegible] et sicut multos primos et valde principales ducem, sic credendum est esse in demonibus. Concedendum est quod inter demones est prelacio et per consequens ad id quod primo obicitur de superbia quia malicia et invidia quia non potest superbus exercere sine adiutore faciat enim libenter alii subici tamen propter affectionem [illegible] ad id quod dicitur quod esset ibi prelacio dicendum quod est non electione nec violencia sed ordine quia non est dominacio [illegible] prelacione a sua enim institucione data est eis vis imperativa et potencie uni quam alii et demus ordinate ut magis potentes et sapientes magis potentibus et sapientibus subessent in iusticia et [illegible] in malo iniustum [illegible] preficiendi ex [illegible] [illegible] et ita demones sunt [illegible] si essent boni. Et cum cessabit statim ministerium cessabit status prelacionis etc. patet quod dictum est prelacio. Ad id quod queritur de iure dicendum quod nulla omnino est prelacio de iure quia ipsi demones subiecti [illegible] nisi de iure eo quod [illegible] et dissipaverunt federa semper ideo nulla manet ibi in eis obligacio sed solum malivolencia [illegible] est sicut de homine qui iuste potest [illegible] ideo non valent bonum ad hoc inducere.

In parte ista sunt dubitaciones circa litteram et primo queritur de hoc quod dicit cum [illegible] colligimus si acies [illegible] suscepit ad [illegible] probacionum. Ergo videtur quod [illegible] quod demonis [illegible] quod dedit [illegible] in terra [illegible] ad [illegible] [illegible] sunt deputati. Respondeo in dyalogo legitur quod quedam comedit lactucam et statim obsessa est a demonio et ibidem eo reddit quod dyabolus esset

in lacrima quam momordit. Ergo vi-
dentur quod sunt in terra. Respondeo dicendum quod divina
providencia et clemencia locum prefixa-
vit [illegible] demonibus ne in nimis
acriter nos temptarent nec tamen nimis
a nobis longinquum ut possent nos ex-
ercere. Unde quod maneant in caligino-
so aere hoc divine sapiencie est, quod vero
ad nos perveniant hoc permissionis
est. Unde cum celeste sit aeris interstic-
ium, si queratur in qua parte sunt pro-
babile videtur quod sunt in medio ubi
est turbulencia et vapores et validus
impulsus, et hinc est quod frequenter com-
movent ventos et pluvias. Ad primum quod
de hoc quod dicit "in isto aere caligino-
so qui eis carcer est", videlicet quod nullus
sit carcer, quia discurrunt quo volunt
et cum spirituales sunt, ergo nec premi-
buntur nec detinentur etc. Ad secundum
non est [illegible] nec [illegible] radium
ergo intelligi nec spiritum. Ad tercium non
sequitur visio corporalem videtur quod nullus
locus sit eis caliginosus nec propri-
e [illegible] tenebris [illegible]. Respondeo
dicendum quod sicut quod divinum cognitive ce-
lum empireum est angelis sanctis lo-
cus [illegible] et aptus tum ex luce tum
ex spaciositate, ita ut recte possit dici
palacium altissimi civitatis et [illegible]
[illegible] angelorum. Contrarius sic per oppositum
aer ille caliginosus carcer est conve-
niens et aptus et obscurus non [illegible]
que constringat vel artitudine que
angustet, sed potius que attestatur
incendio ardoris vel frigoris multitudinis
et conveniens afflictioni et ideo recte
carcer dicitur et sic alio modo locus cor-
poralis locat spiritus, alio modo celum, ita
et alio et alio non mirandum est. Pa-
tent obiecta. Ad questionem de hoc quod
dicit "ergo dabimus potestatem ab hoc temp-
tandi homines quam non habet"

[illegible] nec [illegible] non est potestas super
terram que possit ei comparari, ergo si vi-
res eius excedunt vires nostras, videtur
quod deus debet nobis angelos preponere contra
demones. Aut videtur iniuste agere et
inequaliter, dum opponit debilem forti
et fortificat fortem contra debilem. Respondeo
dicendum quod potestas illa de qua loquitur Iob est
potestas comparativa vel [illegible] ubi non est potestas
temporalis, nam potestas temporalis debilis
est nisi fortificetur per consensum temptati.
Debilis enim est hostis qui non vin-
cit nisi volentem, quia tum potest in carnem
corporalem et contra animam in nos deci-
pit et alliciendo fortis est et a deo
quod pauci evadunt qui non vincuntur nisi
deus eis astuciam et fallaciam repre-
mat et restringat. Ergo ipse iuste mit-
tit [illegible] et ideo potestatem tem-
tandi dicit dare non confundendum
peccatum sed sinendo ipsum operari, sed [illegible]
tamen per eum et astuciam quam iam habet.
Ad primum de hoc quod dicit: "quod non est
potestas illi spiritui qui victus est im-
pugnare aliquid." Contra probatur credibile
quod diaboli magni qui temptaverunt adhuc
temptant Christum et divus est victus. Ergo
videtur quod adhuc non temptet quod est contra
textum apostoli. Respondeo si hoc est verum, ergo
videtur creacionis demonum a deo diminui
cum vis [illegible] quod temptare non possit; hoc
autem est [illegible] temptare contra
[illegible]. Respondeo dicendum quod circa hoc difficile est ve-
ritatem diffinire, quod cum fiat com-
munis in illo contra demonum, non vi-
detur probabile cum ita videamus contingere spiri-
tualem bellum ut qui superatur amoveatur
a bello quantum cum et quando difficile est
determinare, unde quamvis dat coniecturas me-
lius est dubitare quod super hoc aliquid
diffinire

D. vii Supradictum est quod angeli sunt creati et cetera. Hic magister agit de aversione et conversione. In hac parte agit de confirmacione et obstinacione et dividitur hec pars in duas. In prima agit de confirmacione et obstinacione. In secunda vero de quibusdam ad hoc ibi: Sane cum et licet mali angeli et cetera. Prima in tres. In prima ostendit quod alii angeli per conversionem et alii scilicet quod alii angeli per conversionem et alii sunt per gratiam confirmati et alii per malitiam obstinati. In secunda quod tamen retinent liberum arbitrium et cetera ibi: Sed cum nec boni peccare possint. Tercio declarat ibi: Ad quod dicimus quod boni tanta gratia. Et in secunda ultima explanat quandam auctoritatem inductam ibi: Sed ergo Ieronimus ait et cetera et ita patet divisio.

Primo qualiter mali sunt in malicia obstinati et boni in gratia confirmati. Secundo quod confirmacio et obstinacio stat cum libertate arbitrii.

Ad intelligenciam huius partis circa duo moveantur hic questiones. Primum est de obstinacione malignorum quantum ad malos. Secundum est de liberi arbitrii immutabilitate quantum ad bonos et malos. Circa primum queruntur tria. Primo queritur utrum in demonum voluntate sit possibilis rectificatio. Secundo utrum sit in eis male voluntatis quies. Tercio utrum sit in eis male voluntatis intensio.

1 Queritur igitur primo utrum affectio vel voluntas demonum possit rectificari. Et quod non videtur primo damasce. dicit quod hoc est in angelis casus quod homini mors. Sed homo per mortem non potest recuperare bonam voluntatem et rectitudinem quam amisit in vita. Ergo et cetera. Item Augustinus in libro de fide ad Petrum dicit creavit deus angelos ut qui vellent perpetuo boni essent et qui nollent iniquitate eius divino munere reparari.

Item hoc videtur ratione similitudinis est enim ratio confirmationis in bono et obstinationis in malo. Sed angeli statim ut boni mori sunt confirmati sunt in bono, ergo et mali statim ut peccaverunt obstinati sunt in malo. Sicut ergo boni non possunt cadere ita nec mali resurgere. Item gravius peccavit angelus quam homo, ergo et gravius debet puniri. Sed peccatum hominis punitum fuit digna pena irremediabili ut pena mortis de qua nullus evadit. Ergo multo fuit peccatum angeli quod cadit in eorum spiritus angeli puniri pena mortis. Sed non potuit puniri pena mortis naturalis, ergo multo fuit ipsum puniri pena damnationis eterne. Sed cum ad rectificationem voluntatis divino sufficiente scilicet ordinacio divine iusticie et continuo per quem, sed vere hoc est possibile angelos lapsos esse. Ergo et voluntatem eorum rectificari. Item aut possit esse ordinatio iustitie contra quam iusticia divina convenire peccatum luciferi et demonum est. Punitur, sed convenit venit et superat peccatum. Ergo divina iusticia potest remittere illud peccatum. Si in dicatur quod fit de potentia sed non de condecencia. Contra decet iustitiam dei summe manifestari ut sit summa. Ergo si sic manifestatur in summo scilicet remittendo maximum omnium peccatorum et hoc fuit peccatum luciferi, ergo decet illud ipsum ordinare. Item aut possit esse dolor penitentie in diabolo ostenditur. Quia ab eo sentitur quod ab eo esse quod est et ab eo quod diligit dolet et cetera, quia sicut et angeli de culpa dei eius dolor est dispositione ab hiis rebus que nobis nolentibus accidunt. Si diabolus scit se ex peccato suo amisisse illam voluntatem quam habebat in celo et incurrisse penam in inferno et penam naturaliter diligit et eius impleret dolet. Ergo penitet de hoc quod fecit vel quod voluit vel saltem est possibile ipsum ad hunc statum aliquem devenire

si nunc non est, ergo fit ex parte angeli
esse dolor primo ex parte dei condonatio-
ne. ergo etc. Respondeo: hoc concludit quod si vo-
luntas angeli non fit convertibilis aut
hoc est ex parte dei aut ex parte ange-
li aut ex parte peccati. Concedimus igitur primo
quod non sit ex parte dei triplici ratione. Pri-
ma est hec: defectus male voluntatis vel
impotentia ad convertendum voluntatis est defe-
ctus non positivus, ergo non habet causam efficien-
tem sed deficientem, sed deus nullius
est causa deficiens, quia non est [illegible]
ratio [illegible]. Secunda ratio est hec: deus
misericors omnes homines et angelos
salvos fieri vult ut dicit Damascenus, quia
non creavit sive plasmavit ad penam
sed ad gloriam. Si ergo non vult angelos
malos beatificari, hoc est solum voluntate
consequenti, sed voluntate que est antecedens
[illegible]. Ergo alia ratio est ulterior quare hic
accedit, non ergo voluntas dei. Tertia est
hec: si diabolus veniam peteret deus non
repelleret, quia sicut dicit Ambrosius, ipse reci-
pit confugientes ad se; hoc iustitie est.
Sed quia iustitia deus nullo modo [illegible]
[illegible] quantumcumque homo deo similat.
Si peniteret de bonis deus bona [illegible]
remunerata non acceptat, ergo similiter si peni-
teret de malo [illegible] quod nulli remittet
et hoc spectat ad summe ingratum.
Ergo ratio quare voluntas diaboli non fit
convertibilis non fit principaliter ex parte
dei, ut patet ex hac triplici ratione. Con-
ceditur etiam quod non ex parte nature angeli
venit, licet impotens, primo auctoritate
Augustini de fide ad Petrum: si humana
natura facta a deo ad hanc beatitudinem
poterat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] possibilis hoc [illegible]
angelica [illegible] [illegible] [illegible]
ponderis terreni [illegible] tanto magis
hec erit [illegible] facultate. ergo si
homo ad hoc possibilis sunt per

aliud ergo et angelus. Respondeo: hoc videtur
contra rationem quod angelus peccando non
amisit arbitrium liberum quia libertas
arbitrii est ei naturalis, sed bone libertatis ar-
bitrium erat superadditum convertibilitas a sua natura.
Ergo ad hanc [illegible] est ex parte nature sive est in-
convertibilis. Respondeo: si natura angeli est [illegible]
impossibilis et omnino [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] deus [illegible] [illegible]
sola voluntas adiuvatur deo; ergo deus est
[illegible] qui [illegible] [illegible] fecit. Si ergo nullo modo
deus est ei impossibilitatis ad bonum, nec
natura angeli. Conceditur etiam quod non fit
ex parte peccati angelici, quia peccatum angelicum
non excessit peccatum hominis in infinitum
quantum ad aliquid [illegible]. Ergo non no-
cuit in infinitum plus quam peccatum hominis
[illegible] et peccatum hominis et si aufert con-
vertibilitatem non tamen abstulit possibilitatem ad
conversionem. Ergo vel quod peccatum angeli et si
magis elongavit, non elongavit in infini-
tum. Immo videtur quod elongavit ad possibilitatem
ad [illegible] et ita non videtur ratio ex
parte peccati. Respondeo: quantum [illegible] [illegible] si ad-
veniret [illegible] diaboli expelleret [illegible]
culpam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sed morbus qui medico remedio ad-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de se [illegible] defectu remedii, si illud
non [illegible] ergo impossibilitas convertibilitatis
in voluntate angeli non est ratione cul-
pe [illegible]. Respondeo: culpa non [illegible] [illegible]
voluntatis quia est in voluntate sicut voluntas
est, et ita sicut libera et [illegible]. Ergo si
non [illegible] [illegible] ergo nec aufert
possibilitatem [illegible] et ita ad con[illegible]
ergo non venit illa impossibilitas ex parte
peccati. Ergo nullo modo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] voluntas diaboli
nullo modo fit convertibilis [illegible] quod hoc [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]

si intelligatur de potentia effectiva absque omni
dubio potens est deus dyabolo restitue-
re bonam voluntatem tamen quod propter dyabolum non est
ordinatum quia semel facta est voluntas
eius impossibilis ut sancti dicunt et doctores com-
muniter. Si autem queratur de possibilitate
ad confirmationem intelligendum est quod
ad confirmationem voluntatis per actuale peccatum la-
pse duo exiguntur. Primo ex parte voluntatis
prima ex parte dei gratia sanans et confir-
mans deest ei vera confirmatio. Si queras
ulterius quid horum est in defectu aliqui
dicunt quod defectus parte est ratio quare de-
ficiat gratia quod faciens quod ad illud di-
sponit prima [illegible] si queratur
quare deficiat prima, dicunt quod deficit
gratia gratis data ipsi propter voluntatem
ut prius erat et sine qua nemo in-
venitur se parat ad gradum sed iam melius
patebit si queratur unde veniat de-
fectus gratie gratis date, vel quare sit
defectus gratie gratis date [illegible]
in absque dubio defectum non per [illegible]
[illegible] defectum et ita nec dei nec
[illegible] angeli propter quod prima causa [illegible] non
est quod ipsa culpa quia dyabolus ita obstina-
tur et obstinat ut sic patuit admirati-
one et in hoc concordant quasi omnes qui
recte sapiunt [illegible] sed unde
[illegible] dyaboli culpa habet tantam
[illegible] sunt varie opiniones. Quidam
enim dixerunt rationem ex gravitate
culpe ad similitudinem indicando quod cum
dyabolus et angeli eius gravissime pec-
caverunt unde semper [illegible] statim
damnati [illegible] magnum
[illegible] in [illegible] defensio-
nem statim [illegible] differat
suspendendo [illegible] qui pa-
tiuntur [illegible] [illegible]
[illegible] est quod [illegible] dya-
boli peccavit tunc [illegible] posse re-
dire et nos [illegible] videmus quod dei facit
[illegible] sceleratissimus frequenter et aliqui
aliquando [illegible] peccaverunt

designat in infinitum et ideo [illegible]
[illegible] est. Alii supposuerunt rationem ex [illegible]
culpe ad unum peccatum quod peccatum
fuit [illegible] [illegible] non [illegible] po-
tuit [illegible] et quod [illegible] spiritualis est [illegible]
semper in actu suo. Unde non [illegible]
primo [illegible] [illegible] et [illegible]
tunc [illegible] ideo non offertur
sibi gratia sed ille non sunt rationes [illegible]
[illegible] tamen quod [illegible] non [illegible]
[illegible] a deo [illegible] ad peccatum [illegible]
nec a deo [illegible] ut peccatum eius
[illegible] nec [illegible]
[illegible] a deo angelum impedie-
bat sed nec alia ratio quod deus gratiam
gratis [illegible] [illegible] homini [illegible]
in actibus voluntatis peccandi. Hoc enim
[illegible] cum culpa et hic [illegible]
in paulo qui [illegible] est et [illegible]
[illegible] in actu persequendo sed tamen
[illegible] a [illegible]. Alii suppo-
suerunt rationem ex parte culpe relate ad
modum peccandi per oppositum ad peccatum ho-
minis quod cum homo alio suggerente
peccaverit ideo dignus fuit alio rele-
vari. Sed quia totum genus humanum
[illegible] nec [illegible] [illegible] fuit
[illegible] ad [illegible] est in
angelicis [illegible] quod non peccaverunt per
temptationem [illegible] lucifer ideo non
[illegible] [illegible] in mora [illegible]
[illegible] statim accepit quod non
[illegible] amisit [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] peccatum fuit personale
et [illegible] ideo non debuit [illegible]
Unde angeli in [illegible] placuit om-
[illegible] ut [illegible] non [illegible]
[illegible] angelorum de [illegible] pre-
[illegible] ea que [illegible] in eterna [illegible]
[illegible] sed [illegible] sunt [illegible]
[illegible] quod si homo peccas-
set [illegible] voluntate sine suggestione vel
[illegible] non [illegible] quod non posset
recuperare bonam voluntatem [illegible]

Alii supposuerunt tempus et spacium ad sta-
tum peccantis quia tempus meriti et status
mundi erat eis proxima usque ad finem
bonam operacionem vel malam. Et ideo
sicut homo per totum tempus mundi posset
[illegible] peccatum per diem [illegible] mor-
talis et [illegible] peccavit ulterius non
potest bonam voluntatem recipere, sic et
de angelis intelligendum est. Et hoc modo
assignant damascenus quod dicit quod hoc est an-
gelis casus quod hominibus mors. Et sic
angeli de [illegible] ad propositum dixit sic e-
nim deus angelos ut qui vellent
[illegible] boni essent et qui nollent
[illegible] eos [illegible] repacte et ita
tempus meriti et statim [illegible] usque ad p-
[illegible] et [illegible] et hanc [illegible]
et [illegible] et hoc patet quia si aliqua
passio [illegible] subiectum inest e-
[illegible] diaboli autem non potest
bonam voluntatem recuperare ita est obsti-
natus et sicut in [illegible] et alius homo post
damnacionem [illegible] quod hoc inesse non
potest nec racione [illegible] nec racione modi per-
[illegible] quod non est [illegible] si ergo non [illegible]
[illegible] nisi a parte status quod [illegible] est
[illegible] status [illegible] manifestum est quod [illegible]
[illegible] potissima et [illegible] et hoc clarius
patet in [illegible] homine si diligenter
consideremus. Nam [illegible] in philo-
sophia [illegible] ad instanciam
[illegible] sine [illegible] in [illegible]
solo tempore mundi [illegible] est
[illegible] ad bonam voluntatem deus
[illegible] offerre quod [illegible] est tempus
mundi [illegible] non [illegible]
[illegible] non offert graciam
[illegible] voluntatem et [illegible]
ad penam et ita remanet voluntas in
[illegible] et ita in culpa et si tu obicias
quod [illegible] deus [illegible] quod [illegible] lapsum
[illegible] sine penitencia [illegible] di-

ita mocionem tempus mundi ut non
[illegible] spacium [illegible]. Respondeo ad hoc
quod in [illegible] non attendendum
[illegible] sed [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] duplicem [illegible] ad hoc
quod [illegible] unam [illegible]
[illegible] ut [illegible] alia [illegible]
[illegible] ut angelum et [illegible]
[illegible] est [illegible] et in
[illegible] non potest [illegible] angelus [illegible]
[illegible] et sic
[illegible] sunt [illegible] ita sunt [illegible]
sine [illegible] ad sic [illegible] et [illegible]
sunt [illegible] multi
[illegible] hinc est quod
[illegible] in loco [illegible] sunt [illegible] in empireo
[illegible] ad [illegible] disponi
et ideo de [illegible] tempus me-
et [illegible] et [illegible] tempus [illegible]
[illegible] est eis ita breve [illegible] pa-
[illegible] et [illegible] usque ad [illegible]
vel [illegible] homini vero
quia [illegible] est in corpore [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] dei et ita in
[illegible] est
[illegible] a sin-
[illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible]
est ei [illegible] officium [illegible]
[illegible] peccavit angelus
statim [illegible] statim [illegible]
[illegible] non et ideo [illegible] potest [illegible]
ille [illegible] non et hoc est quod dicit angeli de
[illegible] angelus de subli-
[illegible] ordinis [illegible]
[illegible] non potuit [illegible] quod [illegible]
angeli non est [illegible] hec [illegible]
[illegible] statim
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] non [illegible] timere
damnacionem ita angelus malus [illegible]
[illegible] damnacionis non [illegible] salu-
tem et [illegible] non potest

penitere et ideo nec bonum esse. hijs vi-
sis facile est omnia obiecta solvere. Ad
primum cum quod obicitur quod potest esse conversatus mise-
ricordia dicendum quod potest de potentia absoluta sed de potentia
ordinata que operatur secundum ordinem
sapiencie et illud est in me. deus non cor-
rumpit. Immo immutabiliter servat nec debet
esse nec potest esse quia consilium dei et dispo-
sicio potest mutari aliqua racione. Ad illud
quod obicit quod summe debet manifestari
misericordia dicendum quod ita debet manifestari misericordia
ut manifeste iusticia et ideo eciam debet
manifestari bonitas in homine inmori
et inmutabiliori manifestacione. Unde et sum-
me manifestavit quia vigemur non
peperit in angelicis spiritibus placavit
manifestacione iusticia et sapientissime et
elegantissime factum est quod misericordia non
aufert iusticiam nec econverso et ideo erravit
origenes qui totum dedit misericordie dei et abstu-
lit locum iusticie quia omnis vult tante
impietatis et ... ille error
est auferre a deo actum iusticie sicut auferre
actum misericordie. Ad id quod obicitur de dolore
penitencie quod potest esse in dyabolo dicendum quod dolor
penitencie est duobus modis. Aut cum dolet
de culpa propter dampnum quod incurrit et le-
sionem. Et talem dolorem potest quis ex principiis
naturalibus sine gracia gratis data et tamen do-
let quia innocenciam servit lesionem quam de-
lectationem. Et hanc dyabolus non non habet propter
consuetudinem peccandi sed in inferno erit cum
absorbebitur a penis per iudicium. Sed hec
penitencia non disponit ad graciam. Similiter solum
est pena, quia sic penituit eciam iudas.
Alio modo est dolor penitencie quo aliquis dolet
de culpa quia dei offensiva et hic dolor
disponit ad veniam et hic non est sine
gracia gratis data et hunc dolorem dyaboli
vel demones habere non possunt quia sunt extra
statum in quo datur gracia quia irrecuperabiliter

sunt extra et ita patet illud. Quod vero quod
dicitur secundo veniat impossibilitas concedimus
quod non veniat ex parte dei sicut obiciunt
tres raciones primo nec ex parte nature an-
gelice que est de se sicut obiciunt tres raciones
secundo loco posite nec eciam ex parte mag-
nitudinis peccati sicut obiciunt tres raciones
ultime sed hoc est culpa racione status
quia cum est viatoris est meriti statum alie-
nus gracia et in statu damnacionis est
deprivatus omnino que due sunt cau-
sae eius dispositiones ad in-
penitenciam concedimus. Sed illud quod obicitur
quod non potest venire ex parte peccati quia non
excedit in ... peccatum hominis, qui-
dam volunt solvere quod immo quia in-
tellectus angelicus est deiformis et ideo in-
telligit in instanti sine colla-
cione in tempore et ideo peccatum angeli est
cum deiformi intellectu excedit in-
comparabiliter peccatum hominis sicut ...
excedit ... et ... instanti sed hoc
non ... quia non ... quod morbus cura-
bilis et incurabilis excedat ...
quia unus morbus qui in uno statu est cu-
rabilis per omnia sine diuturnitate
sunt incurabilis ita est manifeste in
morbo corporali sicut videmus manifeste
in morbo speciali ... cum ante mor-
tem est curabile solo ... excessu mor-
tis fit incurabile sicut videmus in
casu qui cum cadit de loco preemi-
nenti non moritur qui autem de muri ca-
dit sine remedio ledit ... magnitudo
et altitudo non est ... alicuius
et ideo non valet racio illa

Supposito quod in voluntate demonum
non sit possibilis conversio queri-
tur secundo utrum sit in eis mala volu-
ntas et quod sic videtur. i. cor. vi. que con-
vencio christi ad belial. Glossa. sicut christus
omnia bene facit ita dyabolus omnia male

faciat sed semper faciat illud quod est sibi
spiritualis non lassata in operando ergo etc.
Item R(esponsio) in dyabolus ab initio peccavit Glo(sa)
ab initio sue creationis incipiens peccare
quod usque in presens R(esponsio) Augustinus de fide ad Pe-
trum loquens de demonibus dicit nec mala
sunt voluntate carere nec penam, si tu dicas
ibi loquitur de habitu non de actu. Contra quod de actu
per Ieronimum qui dicit quod dyabolus adhuc ita sibi
arrogat quod presumpsit peccat, R(esponsio) hoc vi-
detur dyabolus est obstinatus, sed obstinacio
est confirmacio in peccato malo, ergo diaboli
voluntas est confirmata in malo quod
cum sit, ergo ab illo non potest recedere ergo etc.
Item angeli confirmati in bono quod licet
bonum volunt tam habitu et actu et [illegible]
quod habent in sua gloria, ergo sic videtur
ab opposito de demonibus cum sint obsti-
nati in malo sic illi confirmati in bono
Item si posset ab actu male voluntatis desi-
stere, posset aliquo modo se preparare ad gra-
tiam quod dimittere actum peccati est preparare se ad
graciam sed ipse nullo modo hoc potest sicut [illegible]
tum est ergo etc. Contra Iacobi ii demo-
nes credunt et contremiscunt, sed credere et time-
re non sunt actus male voluntatis ergo videtur
quod aliquando inveniunt sine obliquitate et
ita aliqua est intercisio, Item si contremi-
scunt et timor retrahit a malo actu
ergo videtur quod aliquando desistunt, Item ii Petri ii
demones non ferunt adversus se execra-
bile iudicium, Glosa [illegible] [illegible]
[illegible] a iudicio super eos desistunt
ergo videtur quod remittunt in eis [illegible]
[illegible], saltem quantum ad actum, Item
demones aliquid diligunt deum, [illegible]
[illegible] quod nullius [illegible] est deus [illegible]
et si non diligit [illegible] quod [illegible]
non habet [illegible] vestigium [illegible]
diligere deum est [illegible], ergo adhuc sunt
habiles et apti ad bonum actum, [illegible]
quod operantur in actu cum non [illegible]

autem fit pluribus modis et tunc [illegible]
[illegible] cessant ab actu male voluntatis, Item
dyabolus temptans hominem potest de-
sistere ab actu temptationis ita quod nichil ma-
li [illegible] nec illi nec alii faciat, sed
plus [illegible] actum [illegible] quam
[illegible] ergo potest desistere ut nichil actu
male velit, Item videtur quod voluntas
[illegible] sufficienter in eo deficit quia
cessante causa cessat effectus, sed causa que
movit dyabolum ad appetendum divinam celsi-
tudinem fuit pulcritudo et sublimitas
[illegible] et [illegible] eius ideo
sperabat posse obtinere et appetebat sed
[illegible] non [illegible] in se [illegible] celsitudinem
ergo ut videtur [illegible], ergo videtur in eo
[illegible] affectio, Item differt dilectio et
appetitus quod dilectio est boni, sed appe-
titus est boni ut [illegible], quod homo
appetit bonum sibi et bonum [illegible] non est [illegible]
[illegible] dyabolus [illegible] videt quod [illegible]
[illegible] dei celsitudinem [illegible], quia
[illegible] est ei [illegible] et ut dicit
Augustinus de mirabilibus [illegible] ad sue
damnationis [illegible], Responsio ad
quod loquitur de mala voluntate triplici-
ter quantum ad deformitatem, quantum ad [illegible]
tatem et quantum ad actualitatem, quantum ad
deformitatem est in mala voluntate dyaboli
[illegible] ita quod nulla inveniunt [illegible]
[illegible] deformitatis [illegible] sine [illegible]
quod ita adhesit [illegible] peccati voluntati dya-
boli ut nullo modo possit ab illa separari, quan-
tum ad [illegible] est [illegible], ita [illegible]
quod inveniunt [illegible] quantum ad [illegible]
[illegible] dyabolus cum ad [illegible] quod primo
appetebat ~~ad [illegible] [illegible]~~ et nunc [illegible]
[illegible] differunt [illegible] quod primo
cum appetebat [illegible], unde
dicitur ponam sedem meam ab aquilone etc.
nunc appetit [illegible] in se sic ambiciosus
[illegible] obtinere [illegible] et si non

obtineat non concedit ambicio sed
modus ambicionis variatur sic et in aliis
est. Quantum vero ad actualitatem est quando
in actu peccandi, sed tamen invenitur va-
riacio quantum ad genus operis quia non
peccat quis peccato venie quamdiu non
moventur sunt motus diversis modis
cum peccat superbia, modo invidia, modo
aliis modis et ideo voluntas eius numquam
conquiescit, quia numquam cessat cum sit e
corporalis et cum in ea convenit perversitas
per omnem actum quem elicit deformat
et depravat et ita quando peccat et gaude-
sunt converses ad hoc inductive / Ad illud
quod dicitur quod committit et gemiscit, dicendum quod
actus meritorius bonus duplex aut quia se
interius qui est actus virtutis elicitus
ipsius ut abstinere a voluptatibus et consen-
dit quasi actuacio sic etiam ad scilicet iace-
bonum sic actus dicitur malus duplex. Quia
est vicere elicitus a vicio ut velle
peccare aut quia vicium deformans con-
imitatur ut facere elemosinam propter vanam
gloriam vel ad invidiam et superbiam et hoc
modo deformat diabolus actum concedendi
quia cum invidia et superbia et duplicitate
illud quod reddit inmonet in actu illud
et ita reddendo peccat non quia reddit
sed quia non eo modo reddere debet quo
reddit sicut manifestum est si diabolus
deo obediat / Ad illud quod obicitur de timo-
re dicendum quod verum est quod timet, sed tamen ti-
mor ita completus est et voluntas peccandi
a deo est separata quod propter hoc non cessat
sicut patet in latrone qui licet timeat tamen
propter appetitum furandi non cessat a fur-
to et in ipso timore peccat quia displi-
cet ei dei iusticia quam formidat / Ad
illud quod obicitur a natura perpetuas desistit
dicendum quod sic dictum est quando non audi-
unt appetere quod primo ausi sunt tamen in-
[illegible] voluntate non desistunt appetere et si in-
eam possent invenire per quam accedant

attingere absque dubio non permanent dum
primus sit in eodem variari propter penitenciam
intuitus tamen appetitus non est amplius ...
malum desiderium primo consequatur actu-
alis. Ad illud quod obicitur de motu naturali, videtur
quod dum quod ita et si non sit continua est
tamen a deo consopita et hoc ac malicia su-
perat quia in actu suo non potest exire
debite tamen potest dici quod sicut licet voluntas
describat actum concedendi ita eciam defor-
mat actum naturalem cum ei admiscetur
quamvis enim ... est licet magis naturaliter appe-
tat beatitudinem tamen est perversitas in-
dicii in eo et voluntatis ut non dicat se
beatitudinem nisi in dominiis et ita in-
quantum erit in affectu beatitudinis nisi ut
est in dominiis et ita appetendo illam bea-
titudinem peccat quia modo illud quod
non inchoat meritando voluntas consu-
mat deformando. Sic intelligendum est
quod diabolus naturaliter diligit deum ut
conservatorem, sed voluntas diaboli illam
dileccionem refert ad propriam voluntatem et eo
peccat quia et si deum diligat tamen
propter se diligit / Non bene accidit quod erit
in actu naturalem sed magis in pura na-
turalem / Ad illud quod dicitur quod potest desistere
ab actu exteriori, dicendum quod non est simile
quia omnia demones non obdurant semper
in eo vigent interiores virtutes et ita
semper sunt in actu velit nolit sicut
in homine vigilante, sed opus ab al-
terius subiecto cum hoc accidit ideo potest ces-
sare ab hoc et ab omni interiori potest ces-
sare ab hoc vel ab illo per diversas
conversiones sed numquam ab omni / Ad quod
dicitur quod magis sumus domini actuum in-
teriorum quam exteriorum quantum ad voluntatem
alienam verum est quia deus potest me co-
hibere ab actu exteriori et compellere
non sic est de interiori / Ad illud
quod dicitur quod non est modo superbia
quia cessante causa dicendum quod est causa

quod ad vi- ... ... quantum ad cohibicionem alienam

inclinans, sed tamen non efficiens nec
consumans. et hec consumatio non cessat
effectu sicut patet manifeste et talis fuit
in dyabolo. pulcritudo est alia effi-
ciens et consumans et talis fuit dyaboli
voluntas obliqua et aversa et hec semper est
in dyabolo. ideo semper est in eo superbia
et quamvis non assurgat ad id committendum
tamen adhuc assurgit ad id quod fecit et am-
plius quam fecit quia ad dampnum hominum
et magis fecit. Ad 3m quod ultimo dicitur
quod appetitus est rei impossibilis, dicendum quod appe-
titus absolutus et deliberatus est rei impossibilis
et possibilis quia ille est appetitus cum electi-
one, sed appetitus velleitatis qui est im-
possibilium non est rei volibilis secundum ve-
ritatem sed rei que desiderabilis sic
... appetit esse velox sicut [illegible]
et similia. dyabolus autem quod peius appe-
tit [illegible] modo quo appetit voluntate electi-
ve appetit, scilicet solum quantum est ex se,
si tamen aliquis dicendum quod appetit falsitatem
dicendum est quod iudicium eius est pessimum
sine estimatio saltem intellectus [illegible]
[illegible] quo iudicat se ad id posse pervenire
[illegible] iudicio speculationis dicitur [illegible]

m Quarto queritur utrum in demoni-
bus sit male voluntatis intensio.
Et quod sic videtur. Dicit glossa super Job. dyabolus
non post hec intentus est quod deo equalem
se estimans credidit, sed eo superiorem
se fore quod est cecidisse superbia. Item
ratione videtur quod mala facimus mali
sumus, ergo quanto plura mala facimus
tanto peiores sumus, sed dyabolus plura
mala fecit post lapsum, ergo peior est
nunc quam quando cecidit quod accrevit
in eo voluntatis perversitas. Item dyabolo
debetur maior pena nunc quam quando
cecidit hic non est dubium, sed premium
in bonis non augetur nisi crescat bo-
na voluntas, ergo nec in malis

supplicium nisi crescat mala volun-
tas. Contra. malum est privatio modi speciei
et ordinis, sed ista non possunt totaliter
ab aliquo removeri alioquin caderet in
non ens. ~~[illegible]~~ quod angeli
non ubi sicut nulla sunt. nullum bo-
num est quod si non sunt omnino abla-
ta possunt ad hoc diminui, sed licet dimi-
nuatur per peccatum, non ergo dyabolus peccat
tanto magis diminuitur quanto ma-
gis peccavit, sed quanto magis diminui-
tur tanto peior est voluntas ergo etc.
Item qui perficit homicidium corporale homi-
cida est. et quanto plura homicidia perfi-
cit tanto peior est in eo voluntas
ergo pari ratione homo spiritualis qui mor-
tem spiritualem perficit homicida est et
qui plurium mortem perficit peior est,
sed dyabolus per mortem primi hominis
dicitur fuisse homicida ab initio quia perfecit
[illegible] cum lapsum, sed per processum tempo-
ris perficit mortem plurium, ergo in malicia
crescit. Item in dictis quod dicit mala
voluntas in comparatione ad homines non in com-
paratione ad deum, ostenditur quod ista [illegible]
[illegible] est. primo quia dyabolus mor-
[illegible] in deum sic in homines
[illegible] et vitando peccatum in homines
intendit et crescit in eo malicia. Item
ratione [illegible] odit et blasphemat deum quod
illo modo [illegible] sed secundo non
est peccatum in quo tantum contempnatur et of-
fendatur deus et in quo peccans non
avertatur a deo, ergo in omni peccato crescit
mala voluntas in comparatione ad deum.
Contra. opposita nata sunt fieri circa
idem, sed demones non possunt proficere ergo
non possunt magis deficere sive peiores
esse. Item hec videtur posse in hominibus
dampnatis quia dyabolus et homo mortuus

sive damnati sunt in consili statu sic dicitur damnati. Quod hoc est hominibus mors quod est angelis casus. Sed per mortem mala voluntas in homine non cessat; ergo nec in demone per casum. Quod hoc credimus per sic in angelis bonis. Sicut enim status est bonorum in bono et malorum in malo. Sed in bonis non potest cessare bona voluntas, ergo nec in malis mala. Quod angelus simpliciter est et nullum habet retardativum, ergo in prima conversione totum se convertit quod non potest amplius converti, ergo sic totum se avertit quod non potest amplius converti, ergo et c. Quod in nullo cessat mala voluntas in quo non cessat demeritum; sed demeritum non cessat in eo quia non potest contrarie peccatum; quod si necesse est dyabolum male velle in perpetuum est in eo malam voluntatem cessare. Quod dyaboli et demones sunt reddendi omnino impeccabiles ad gratiam in primo lapsu nec fuerunt magis impeccabiles ... quia quando crescit mala voluntas fuit maior elongatio a gratia dei; si ergo non fuerunt magis elongati sic ... non potest plus crescere, ergo et c. Responsio: est hic dicendi modus. Quidam enim sentiunt quod sicut in angelis bonis voluntas bona crevit in prima conversione usque ad finem ita quod amplius in se non potest crescere sed solum in effectibus bonis quos efficiunt circa homines. Sic in malis angelis dicere voluerunt quod in prima aversione ... est voluntas ... in tantum quod tamen depravata fuit voluntas malorum quod amplius non depravatur nec crescit, sed solum in effectibus quos plus mali ... equali voluntate semper faciunt. Et quia simpliciori non tamen respicit intensionem voluntatis, sed eius actum exteriorem ideo ... punitur dyabolus quam malis que committit. Rationem

aut hic potius assignat simpliciter et spiritualiter in angelicam que nullum habet retardativum et ideo completa et in toto in prima conversione se convertit. Homo autem non sic. Aliud potest esse ista quod in malis angelis simpliciter loquendo crescit malitia et male voluntatis deordinatio. Sic enim per ... procedente dyabolus amplius petit et novas malicias continue excogitat, et cum mala faciunt, mali sunt et ... malum admittit de sollicitudine voluntatis quia aliter non esset malum. Ideo semper malitias imminuit et voluntas magis et magis deordinatur. Nec est simile de bonis quia boni operis non ita apponit ad bonitatem gratie vel voluntatis sicut peccatum sceleris admittit. Sed potest dici dicere quod dyaboli malicia non intenditur cum dicatur in psalmo: superbia eorum qui te oderunt ascendit semper, et exponitur de demonibus et ... quod ita crescit in dyabolo malicia sicut in predicatore cum iam sit in statu ... sicut ad aliqua mala. Tamen est hic modus dicendi quod in dyabolo crescit malitia voluntatis quantum ad vim administrativam que convertitur ad homines, sed non quantum ad vim contemplativam, que est simplex et natura aversa a deo. ... ista. Ad conventum enim voluntas male sine demeriti non sufficit inordinata affectio quia hoc est in damnatis et erit in sempiternum, sed requiritur esse in statu merendi et statu merendi vel demerendi. Dyabolus autem est in statu demerendi quantum ad vim administrativam, non quantum ad contemplativam. Ideo crescit demeritum eius et peccatum quantum ad vim administrativam, non quantum ad contemplativam. Ad aliud dicendum quod si revocarentur ad memoriam predicta in solutionem precedentis primi problematis ubi tactum est de

perfectione temporis ad merendum ipsi angelo
dictum est enim quod angelus spiritualis et in-
corporalis et propinquus ad gloriam est eodem modo
ideo est ei tempus breve perfectionis homini
vero tempus longius sed quod deus sic vo-
luit unicuique ut maior et potentior
amorem adimeret ideo non tantum ange-
lo debet vitam contemplativam qua mereretur
et ad deum converteretur sed etiam administra-
tivam qua homini suffragaretur. contra
vis contemplativa cadit tempus angeli in
se quantum ad illam perfectio est spa-
cium merendi usque ad primam conver-
sionem vel aversionem. Sed administrativa
quoniam est ad hominem et perfectio est spa-
cium merendi angelis usque homines non
merentur tendere ad gloriam. manifestum ergo
quantum ad vitam istam statum merendi
vel demerendi et manet usque ad di-
em iudicii hoc quod ultimum et deum ul-
timum illud est in ... administrativa in-
si ... vitam contemplativam et in bonis con-
templativa ita est causa ad bonum quod
non potest mutari ideo administrativa non
est nisi locus merendi eorum quod in ma-
lis ita est causa contemplativa quod non potest
mutari ideo quantum ad administrativa non
est nisi locus et spacium demerendi et
in hoc patet quod illud decretum manet
infixum et inviolatum quod tempus a conditione
perfectionis non debuit augeri nec bo-
nis nec malis. Et illud quod deli-
gentibus deus spacio illud diximus
est in bonis nuper aut et contrariis
angelis diximus est in malis et ideo
patet quod crescit mala voluntas in ma-
lis s. quantum ad vitam administrativam
solum nec est simile omnino in bonis
et malis quod voluntas in bonis ...
influentiam peccatum stultum proveniunt ad
terram et ideo ... plura bona

faciant quod voluntas bona ... hoc non
intendit sed in malis non est ita
quod corrupta venit ab ipsis et non po-
tuit ita se ... quod ... magis
quam diu durat tempus, vel quod crescit
in eis malicia et eorum appetitus no-
cendi et dividendi hominibus non sic
in angelis bonis quia dicitur sunt confir-
mati quod mala voluntas in dive-
rsis intendit et crescit sed quantum
ad vitam administrativam sive in com-
paratione ad hominem. Ad illud ergo quod dicitur
quod terminatur non in deum. dicendum quod sic
in damnatis terminatur motus vo-
luntatis est eis in pena et imputatur
in supplicium non in demeritum sic in
angelis malis ... est in pena
ille terminatus motus. Ad id quod
dicitur quod in omni peccato contemnitur deus
dicendum quod non est peccatum quod assit vite con-
templativa et quod sit in deum aliquo
sed in distinguntur hec ad invicem quan-
tum ad ... actum ... aliquod
peccatum est in deum aliquod in proximum ... quo
quantum ad vitam administrativam ad quan-
tum ad contemplativam et sic quod distin-
guntur sic loquimur. Ad illud quod dicitur
in contrarium quod opposita nata sunt fieri
circa idem dicendum quod illud habet instan-
tiam in accidentibus inseparabilibus sive sit
inseparabile per naturam sive per adhesionem quia
esse in angelis bonis est gratia inseparabilis
ideo impeccabile est quod nisi culpa contrarium
intelligendum est in malis angelis ...
eius inseparabile autem est ... in ...
... et in hac que ...
... illud ...
sine peccatum. Ad ... dicitur de statu hominis
in ... patet quod non est simile quia
semper ... statu ... angelus non
habet illud quod dicitur de angelis bonis
quod non augetur in eis bona voluntas

patet quod non est simile quia voluntas bona non ita est ad opus ut malicia. Ad illud quod dicitur quod illud argumentum deficit dupliciter primo quia voluntas deliberativa cum sit libera non movetur secundum totum suum posse [illegible] habet retardationem. 2o quia manifestum est quod angelus magis diligit unum quam aliud et magis odit unum quam aliud. Sed hoc non esset si totaliter moveret in quolibet et ideo ratio non valet. Preterea alius defectus est quia esto quod quantum possit se [illegible] circa unum, adhuc posset magis quam posse peccare et posse deficere et posse moveri inordinate et quamvis non possit intensius moveri quantum ad motum, potest tamen magis deordinari quia semper crescit per continuationem et inclinationem ad malum et ita patet illud. Ad 4 quod dicitur quod non potest emittere, dicendum quod statim est conveniens cum mala voluntate non possit immutare tamen potest cessare a nocumento quod homini facit et peccata ipse induxit se in hanc necessitatem et non excusat et ideo non excusat. Illud enim excusat quod necessitatem inducit nisi puniatur de [illegible]. Ad 5 quod dicitur quod dampnatus est [illegible] ad gratiam, dicendum quod non recessit mala voluntate quantum ad impossibilitatem suscipiendi gratiam quia licet est equalis in omnibus dampnatis sed quantum ad indignitatem et dampnationem indignus et magis indignus potest esse secundum quod magis offendit et abutitur donis naturalibus sed [illegible].

Consequenter 2o queritur de libero arbitrio immutabilitatis tam in conversione quam in obstinatione. Supposito aliter quod angeli in sua conditione habuit liberum arbitrium sicut homo, queruntur hic tria. Primum est utrum conversio immutavit libertatem arbitrii. Secundum est utrum obstinatio auferat libertatem eorum. Tertium est utrum hec vel illa minuit libertatem divinam.

Circa primum sic proceditur et queritur utrum conversio minuit libertatem arbitrii. Ita quod sit a dictum conversione ad post. Et quod sic videtur. Stabilitas mea liberi arbitrii creato per naturam ergo quod aufert liberi arbitrii stabilitatem immutat eius statum et variat. Sed conversio que aufert liberi arbitrii ergo hec immutat et variat. Item insuper in manens ut patet oppositas duas partes sed immutabile et immutabile sunt opposite dicte entis sicut morale et immorale. Vincentis ergo liberi arbitrii conversione est immutabile per conversionem immutabile ergo est a dictum et aliud. Item contradictorie potentes sunt ad opposita ut dicit philosophus ergo non potest desinere esse ad opposita desinit esse [illegible] sed per conversionem liberi arbitrii desinit esse ad utrumque ergo desinit esse [illegible] potentias sed immutatur potentia [illegible] sed fieri non [illegible] manens [illegible] ergo [illegible]. Item potentie distinguuntur per actus et actus per obiecta. Ergo que sunt diversa obiecta [illegible] est ergo erit potentia diversificata sed liberi arbitrii aliud conversionem potest in malum per conversionem ideo potest quod est a dictum et aliud. Contra Anselmus de libero arbitrio dicit quod liberum arbitrium est potestas servandi rectitudinem per se sed hec potestas in conversione non tollitur sed fortificatur ergo liberum arbitrium non immutatur. Item gratia non [illegible] perficit et consumat sed non [illegible] quod [illegible] naturam perficit et complet immutat eius naturam ergo gratia adveniens liberum arbitrium ipsum non immutabit sed conversio est per gratiam ergo etc. Item omne confirmans aliud est confirmans et mobile confirmans est corrumpens et non immutat aliud nisi corrumpat aliquid quia non est mutatio sine deperditione ergo nulla confirmans immutat sed confirmans ista ut dictum est quod liberum arbitrium angeli confirmat. Item gratia confirmationis facit esse liberum a miseria in angelis sicut gratia [illegible]

im

sinceris ~~sicut liberum a culpa~~ sed liber-
tas a culpa non minuit liberum arbitrium,
nec eius libertatem, ergo nec libertas a mi-
seria, ergo nec confirmatio gratie. Ad primum dicendum
quod est mutatio duplex, vno modo
quo ad statum sine corruptione, alio modo quo ad
primum ad statum vel per alia verba de im-
perfecto quo ad primum esse et de mutatione
quo ad bene esse. Si loquamur de
mutatione primo modo sic sine dubio
dicendum quod mutatio liberi arbitrii non minuit eius
perfectionem et consequenter sic ostendunt rationes
2 inducte. Si autem loquamur de
mutatione 2 modo scilicet quo ad statum
vel bene esse sic est absque dubio ve-
rum est quod liberum arbitrium aliud libere stans et a
complemento quod respicit per confirmationem aliud non mu-
tatum non concludunt rationes 2 in con-
trarium quia solum probant de qua alia con-
[illegible] in plenitudine negationis ...
ar. [illegible] et si alterius non sit
sunt [illegible]. Ad 3 ergo quod obicit primo quod
vertibilitas liberi arbitrii est vtilis, dicendum quod
ad est vtile respectu non completum vt potest
[illegible] sine fide, ad est vale
[illegible] quod tenerat sine fide, ad est vale
[illegible] non deficiendo sic ergo posse com-
[illegible] sic liberi arbitrii est ad vale respectu non
completum vt posse in bonum, aliud
[illegible] non defectum vt posse verti in malum.
Ad 4 ergo [illegible] quod libertas [illegible]
[illegible] i. quod sit primum dicendum quod si
hoc possit libere veritate [illegible]
quod [illegible] completum non hoc est veri
in eo quod [illegible] defectum, et hoc modo
est vertibilitas, sic enim dicit Anselmus
posse peccare non est libertas nec pars
libertatis. Ad 5 quod obicit de oppositione
[illegible] dicendum quod sic immutabile et mutabile
dupliciter possunt considerari ad statum vnde
[illegible] sic immutabile et mutabile ad libertate
si enim mutabile et immutabile vtrumque sit
[illegible] sic dicunt contrarias oppositas

[illegible] consistentes suppositio. Si autem
mutabile sit [illegible] et immutabile [illegible]
[illegible] defectum non sic non sunt contra
opposite sed sunt compossibiles vel saltem
quod est sub vna parte et sub alia sola
alteritate quod [illegible] et sine complemento
[illegible] [illegible] mutabile et
immutabile [illegible] est et idem
[illegible] nec [illegible] non successiue
sed [illegible] et immutabile [illegible] non sic
[illegible] contrarie distinguunt et ideo
[illegible] valent [illegible] liberum arbitrium. Ad
6 quod dicit quod [illegible] potestas sunt ad opposita
dicendum quod verum est sed non ad omnia opposita
sed ad aliqua. Ad 7 ut potest ad facere et
[illegible] non ad facere [illegible] [illegible] non
[illegible] [illegible] et hoc modo li-
berum arbitrium confirmatum ad opposita potest esse et ideo
[illegible] potestas est [illegible] ergo
[illegible] non est in malum et bonum ergo non
est ad opposita, manifestum est quod ista [illegible]
est peccatum [illegible]. Ad 8 quod obicit
de [illegible] obiecti quod liberum arbitrium confirmatum non
est in malum dicendum quod hoc [illegible] [illegible]
de obiecto per se malum aut non est bonum
per se liberum arbitrium in quantum liberum sed solum in quantum
[illegible] deficiens et ideo non sequitur si non
sit in malum quod sit liberum vel quod sit
[illegible] sed sequitur quod non est deficiens confirma-
tum [illegible] competentibus [illegible]
[illegible] non sunt [illegible] liberum [illegible]
posse et velle

Secundo queritur vtrum obstinatio tollat
demonibus libertatem arbitrii. Et quod
sic videtur liberum arbitrium vt dicit Anselmus est potestas ser-
uandi rectitudinem, ergo [illegible] rectitudi-
nis est [illegible] liberum arbitrium sed [illegible] non habent
nec possunt habere angeli obstinati, ergo [illegible]
[illegible] angeli potestas peccandi nec est liber-
tas nec pars libertatis, ergo peccare nullo modo
est in libertate sed demones [illegible] liberum arbitrium
[illegible] faciunt actum [illegible] non sit peccatum
nec possunt facere propter obstinationem

in malo. ergo perdiderunt libertatem usus. Item libere velle et necessario velle sunt opposita. sed demones necessario libere malum volunt. ergo necessario volunt malum, non ergo libere. sed libere velle est usus libertatis. ergo amiserunt libertatem usus. Item frenetici et insani non habent libertatem usus quia plus in eis regnat appetitus fantasticus quam racionalis. Sed in demonibus est furor irracionalis, amens concupiscentia, fantasia proterva, sicut dicit dionisius. ergo videtur quod amiserunt usum liberi arbitrii. Item bestie non habent usum liberi arbitrii quia moventur solum impetu. sed diabolus maiori impetu movetur ad malefaciendum quam bestia. ergo non est liber a [?] usu. Item alia: maiori impetu movetur ad malefaciendum quam bestia. unde in libro lxxxiii questionum dicit augustinus: videmus ferocissimas bestias timore pene a maximis voluptatibus abstinere. sed diabolus timore pene non dimittit superbiam. ergo maiori impetu fertur in malum. ergo etc. Contra in quolibet in quo est racio et appetitus est usus liberi arbitrii. sed in demonibus est usus racionis et appetitus qui conferunt ad hoc et disponunt. ergo etc. Item ei qui non habet usum liberi arbitrii non imputatur aliquid quod facit. sed demonibus obstinatis mala que faciunt imputantur. ergo habent usum. Item substancia incorporalis et spiritualis non alligata organo semper est in suo actu et usu. sed liberum arbitrium in demonibus est huiusmodi. ergo nullo modo potest impediri a suo usu. Item nichil quod [?] aufert usum liberi arbitrii et sine illo non potest esse aufert liberi arbitrii usum. sed obstinacio est huiusmodi. ergo obstinacio non aufert liberi arbitrii usum. probacio patet de per se, quia effectus proprius non destruit causam suam, sed quia obstinacio est a mala voluntate. Item per hoc quod quis peccat debet puniri. sed demon libero arbitrio peccavit. ergo in ipso debet puniri. ergo demon habet liberum arbitrium et constat quod ipsum non est

ociosum. ergo habet aliquem usum. Responsio dicendum quod sicut multis modis dicitur usus sicut habitum est in primo libro. Sed quantum ad presens sufficit quod usus potest dici duplex. Uno modo actus elicitus a potencia. alio modo actus elicitus a potencia ad eius finem ad quem est. primo modo dicendo usus liberi arbitrii est libere velle sive eligere. secundo modo usus est liberi arbitrii recte iudicare et ordinare quantum ad illam est. Dicendum ergo quod obstinacio demonibus non aufert usum primo modo quia libere volunt quod volunt secundum usum. secundo modo sic, quia contra racionem et si in actu peccat, non enim in eius actum ordinatum in finem. Racionabiliter autem probantes quod demones habent usum liberi arbitrii procedunt de usu secundum primam viam, unde concedende sunt. Ad id quod dicitur ad oppositum de anselmo dicendum quod anselmus distinguit liberum arbitrium per actum ordinatum in finem qui est ordinare racionem et ita quantum ad usum secundo modo procedit et hunc amittunt demones obstinati. Ad id quod dicit quod peccans perdidit, non est libertatis nec potest libertatis. dicendum quod verum est. immo tamen est sine libertate sic nec peccare est sine usu libertatis sed libere volitis. omnis enim qui peccat libere vult et ideo actus peccati usum liberi arbitrii non excludit sed includit. Ad illud quod dicit quod libere velle et necessario velle opponuntur dicendum quod duplex est necessitas. quedam a causa cogente, et hec est necessitas coactionis et hec opponitur ei quod est libere velle. Racionabiliter vero est in dispositione intrinseca et hec non opponitur. unde est simul cum libertate. talis est in libero arbitrio demonum quia ita coniunguntur malo quod nullo modo velint ab eo separari. Ad id quod dicit de freneticis dicendum quod frenetici sic habent usum fantasie quod absorbetur usus racionis et magis aguntur quam agunt

demon autem sit certum simpliciter prelium quod
versus et actum bonum non concludunt,
ita eius potentia est a libero arbitrio quoniam
sit ab impetu non sic positiuum in per-
fectione, ad id quod obicitur de bestiis quod
abstinent, quando maiori impetu mo-
uentur. Dicendum quod impetus motus quidam
non libere retinentur, ita hec autem retinentur.
est duplex scilicet intus vel extra. impetus
autem qui magis repugnat libero arbitrio est
illud non excludit retinaculum intus
non quod excludit extrinsecus. quia igitur im-
petus bestie excludit retinaculum in-
tra quamuis possit retineri per id quod est extra
ideo non habent liberum arbitrium. demon autem licet
habeat maiorem per gratiam sine aliquo contra-
rio repellente potest retinere et quod
a nullo extrinseco superari potest et ideo
impetus demonum in malum libero arbitrio
non repugnat sed consonat et per illud.

vi Tercio queritur utrum confirmatio vel
obstinatio diminuat libertatem
arbitrii. Et quod confirmatio videtur liberior est
post et magis fuerit actus bona que
bonis nulli subiacet necessitati quam que
subest. Sed liberum arbitrium confirmatum
habet necessitatem ad bonum, non confirma-
tum vero minime. ergo confirmatio diminuit
arbitrium. Item quanto potest ad plura tanto
liberior, sed confirmatio artat liberum arbitrium ad bo-
num, cum vero esset indifferens ad bo-
num et ad malum. ergo videtur quod liberius
erat ante et magis dominus actuum.
Item potestas que erat in actu ex seipsa
maior est sicut actus quam que
erit mediante alieno beneficio sine gratia.
sed liberum arbitrium non confirmatum ex seipso
faciebat quod volebat, confirmatum autem
non facit nisi per gratiam. ergo libe-
rius erat ante confirmationem quam post. Item
hoc ipsum videtur de obstinatione sive per
Anselmum qui dicit quod potestas peccandi ad-
dita libero arbitrio ipsum diminuit.

ergo nullo magis actu peccandi. ergo
magis necessitas peccandi. sed hec est
in obstinatione. ergo et cetera. Item liberius ad
est quod nulli subiacet spiritui quam quod
subiacet. liberum arbitrium in obstinatis subia-
cet spiritui peccati, aut vel minime. ergo et cetera.
Item liberior est potestas quanto facilius exit
in actum ad quem est et tanto minus li-
bera quanto difficilius est ad id, sed
difficillimum est angelo obstinato velle
bonum. ergo videtur quod in eis liberum arbitrium sit
maxime diminutum. Contra quod obstinatio non
diminuat videtur. Dicit Dionysius de divinis nominibus. dona na-
turalia ipsis angelis data nequaquam
mutata dicimus sed sunt integra et
splendidissima. si ergo liberum arbitrium sunt eis
datum naturale, ergo non est diminutum.
Item liberum arbitrium dicitur liberum quia non
potest cogi. ergo si libertas diminuitur aliquo
modo in eis diminuitur, sed liberum arbitrium
obstinatorum nullo modo potest cogi. ergo nullo modo
est diminutum. Item si diminuitur per obstinati-
onem et peccatum, ergo cum non sit consimilis ordo
potentie angeli, ergo videtur quod aliqui de-
mones perdant liberum arbitrium, quod est [illegible]
[illegible]. Quod autem confirmatio non dimi-
nuat, sed augeat videtur per Anselmum in
libro de libertate arbitrii qui sic dicit: qui habet
quod decet et expedit sic quod illud per-
dere nequeat liberius est quam qui habet, sed liberum arbitrium
confirmatum non potest perdere iustitiam et rectitudinem
quam expedit et decet habere, non confirma-
tum potest. ergo et cetera. Item quanto magis aliquid
illi appropinquat quod est liberum in summa li-
bertate tanto liberius est. sed liberum ar-
bitrium confirmatum magis appropinquat deo et eius ar-
bitrio quam non confirmatum. ergo est liberius.
Item omnis potestas que habet dispositionem ele-
vantem et reddentem facilem ad id ad
quod est, est liberior quam illa que caret tali
dispositione. sed liberum arbitrium confirmatum sic se habet
respectu non confirmati. ergo et cetera. Responsio. dicendum quod ad

quibus de diminutione dominium libertatis arbitrii distinguitur est in divino quo- dam eius est dimimum quod opponitur ca- ptivitati quoddam quod opponitur subiectioni si aut loquimur de divino libertatis quod opponitur servituti coactionis sic perinde coactionem et hoc divinum est cerdale li. ar. et ideo non minuitur in angelis lapsis quia omnes perinde coactionem equaliter est in omnibus tam bonis quam malis tam in creatore quam in creatura sicut dicit B. in li. de li. ar. ubi dicit quod manet libertas voluntatis integra tam in bonis quam in malis tam in creatore quam in creatura. si aut dicitur divinum quod opponitur servituti subiectionis sic re- cipit magis et minus nec est equaliter omnibus scilicet in miseris secundum miserie in bonis liberum in malis secundum culpe et in bonis liberum et tanto liberius quan- to magis distat a malo in creatura secundum mandatis in deo vero est omne man- datum et hoc modo accidit diminui per casum et hoc angeli que magis elongat a subiectione culpe et miserie obstinationem minuitur que ducem sunt tunc tristis quod dicitur sunt rationes quod ob- stinatio minuit et quod angeli quia hac via perdunt et ideo verum concludunt. Ad id quod quod dicitur primo quod quod diminuitur per ineritum dicendum quod ineritas inmutabilis ad bonum nullo modo repugnat li. ar. nec inquantum libertatis a coactione quod coactus est ad coactivo nec inquantum libertatis a cul- pa vel miseria et ideo non diminuitur illa ipse prime solum est ultimum de ineritate coactionis vel possibilitatis ad malum. Ad id quod dicitur de amplificatione dicendum quod am- plificatio potentiam est duplex aut ratione eius que posse est posse et de talibus verum est aut ratione eius que posse est non posse sed defectus et ratione talium non est verum et tale est malum virtus divina potentie que est amplissima et liberrima non est ratione mali. Ad illud quod dicitur de virtute et gratia dicendum quod illud verum est si cum per se posset sicut facit cum gratia sed hoc non est verum quia id est virtutum quod elevat potentiam ad ea ad que elevata per se at- tingere non posset. Ad id quod obicitur quod obstinatio non minuit quod nichil minuere dati dicendum quod illud intelligitur quantum ad statum illud non quantum ad qualitates ut melius infra videbit. Ad id quod dicitur quod libertas est divinum propter peccatum coactionis dicendum quod quantum ad illud non diminuitur sicut predictum est. Ad id quod obicitur quod totaliter posset tolli libertas dicendum quod verum est quantum divinum quale est liber- tas a culpa et miseria de alio vero non est verum etc. patet illud patent ergo omnia alia secunda per hoc dicta.

Licet mali ange-
li etc. Hic agit magister de con- firmatione et obstinatione an- gelorum in hac parte agit de quibus- dam aliis dividitur aut hec pars in duas in prima agit de hiis que consequuntur obstinationem in 2a vero de hiis que consequuntur confirmationem ibi Bone vero per predicta confirmat etc. prima dividitur in duas in prima agit de demonum scien- tia per obstinationem quantum ad cognitionem 2o vero quantum ad eius operationem ibi quorum quorum ad duces etc. et illa 2a in duas in prima debilitat potentiam demonum ratione creature generaliter in 2a vero ratione hominum et hoc ibi Solet etiam in quone quari prima in tres per- tes in prima ostendit quod possunt in 2a vero qualiter in 3a quod per- mittuntur prima facit in Quorum scientia et arte etc. secunda in Nec putandum est istis transgressionibus tercia vero facit ibi illud quoque sciendum est etc. et ita

duo generaliter continet ista pars. Primum est de demonum cognitione, 2m de virtute.
Ad intelligentiam huius partis sciendum quod magister determinat hic quantum ad duo. Primum est de cognitione demonis, 2m vero est de potestate virtute sive operatione. Circa primum tria queruntur. Primo utrum cadat in demonibus deceptio sive error circa speculabilia. Secundo utrum [illegible] circa practica. Tertio utrum [illegible] circa futura.

Quod autem deceptio cadit in demonibus

vii Demonibus circa speculabilia videtur etc. quia non videndo deum in natura, videtur illos deceptos in rerum sensibilium. Hic dicit apostolus de hominibus. Sed quod eque est magis generis est deus in angelos. Ergo videtur quod decepti sunt in rerum sensibilium. Sed in talibus omnibus cadit error. Ergo etc. Sed in dicas quod intelligitur de sensibilium in agendis non in cognoscendis. Contra angeli sive gratia ad beatitudinem quod mali angeli intelliguntur per tenebras, boni vero per lucem. Sed tenebris magis dicit privationem luminis quam caloris. Ergo videtur quod intellectus eorum sit obfuscatus. Ergo in errore sunt. Item ratione quod error sit pena talis sicut dicitur de deo. Sed quod in demonibus est peior voluntas, amens [illegible] [illegible], sed [illegible] est [illegible] erroris. Ergo videtur quod eorum intellectus sit [illegible] erroris. Item per se, licet non inflicta est per peccatum ignorantia, non tamen agendorum sed etiam cognoscendorum. Ergo si non [illegible] per angelum debet similiter fieri. Item hoc videtur per se, sicut se habet affectus ad bonum, ita intellectus ad verum. Sed affectus demonum adeo est depressus quod non potest moveri in amorem boni aut magis [illegible] nec sine amat, si amat [illegible] ut intellectus in speculando verum [illegible] in dicas quod peccati iniquitas vere

cognitione affectum demonum quod intellectus. Contra venit. Item omnem peccatum electionem precedit primo iudicium, sed nunquam eligit voluntas deliberatione nisi precedat iudicium. Ergo videtur quod primo eorum deceptio sit in iudicio et ita in cognitione. Ergo magis [illegible] in voluntate vel contra, debet esse primo [illegible] Item hoc quantum ad [illegible] et obstinationem sunt pene post. Ergo sicut affectus [illegible] re[illegible] [illegible] ita obstinatio que est pena affectionis [illegible] que est pena cognitionis. Ergo cum [illegible] sit obstinatus etc. [illegible] Item bonum est diffusivum sui et [illegible] sicut malum est diffusivum sui bonum [illegible] quod hoc [illegible] de sua ratione. Ergo [illegible] bonum subsistit [illegible] bonum affectione [illegible] illud. Ergo [illegible] diffusionem luminis sue cognitione. Item [illegible] de [illegible] [illegible] demonibus [illegible] in [illegible] [illegible] nova bona [illegible] [illegible] nihil [illegible] nisi [illegible] [illegible] angeli in libro de [illegible]. Ergo si [illegible] non [illegible] nova bona [illegible] nova cognitionem. Ergo in [illegible] que [illegible] non cognoverunt quod [illegible] non [illegible] [illegible] veritatis [illegible] errant et decipiuntur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] loquitur de [illegible] [illegible]. Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] integra et splendidissima loquitur de demonibus. Ergo [illegible] [illegible] iudicium [illegible] et potentes [illegible] [illegible] videtur. Item [illegible] de summo bono [illegible] angeli [illegible] sensus angelice [illegible] non [illegible]. Item [illegible] est [illegible] actio [illegible] ordine actus. Ergo non est [illegible] cognitionem simpliciter sed est cognitionem ordinatam in fine. Ergo [illegible] speculativa [illegible] est [illegible] [illegible] non [illegible] cognitionem ordinatam in fine.

patet quod propter peccatum non debet depravari.
Ad secundum dicendum quod deceptio et error in cog-
nitione venit ex deordinatione sive [illegible]
iudicii. Iudicium autem est duplex: in quantum
habet rationem imaginis est cogitativum quod est
vel sub ratione veri, aut apprehendit sub
ratione boni. Et primum est intellectus specu-
lativi, nec spectat ad liberum arbitrium; secundum vero
est intellectus practici et est pars liberi arbitrii. Pri-
mum iudicium etsi maneat integrum
quantum ad substantiam, potest in lumine propter cul-
pam; est in angelis aliquo modo obnu-
bilatum, quia erraverunt frequenter in iudi-
cando de multis et in multis decipi-
untur, maxime cum iudicant de contin-
gentibus. Aliud iudicium est in eis omnino
subversum, et quantum ad hoc excaecati sunt
angeli mali sicut quantum ad affectum
obstinati, et per istius iudicii subversionem
dicuntur facti tenebrae et dati in repro-
bum sensum etc. Patet responsio ad primum.
Ad illud quod dicitur de Dionysio quod est in de-
monibus fantasia proterva, dicendum quod fan-
tasia accipitur dupliciter: aliquando pro vi sen-
sitiva collativa sensibilium receptorum, quam
quidem fantasiam dicit Aristoteles; secundum quod dicitur
a phanos quod est apparitio, et primo est
in solis corporalibus, secundo modo in spiritibus. Hoc
autem fantasia proterva dicitur esse in demoni-
bus, quia etsi demones intelligentes
sint quod multa vera cognoscant, tamen ali-
quando nolunt veritatem docere sed a veritate
seducere, et ideo quod illud ponunt nisi per appa-
rentes similitudines. Unde est quod studi-
um demonum maxime circa falsa est in-
tentum, sicut magnus clericus qui vellet
aliquos paralogizare studet in sophismatibus,
et ideo fantastici dicuntur propter rationes
fantasticas et apparentes quas adinveni-
unt, et hanc fantasiam dicit protervam quia
contra suum iudicium sive veritatem cognitam,
cum certitudinem sciunt, impugnant et

hoc est proterve sive veritati intellecte
obviare. Sunt enim quodammodo amentes quia
cum non debent appetere nisi honesta
et licita, appetunt res maxime noci-
vas sicut peccata et alios in peccata prae-
cipitare. Unde hoc non convenit finaliter
et ex summo malo, quod cum solis ma-
lis quae ratione debent vitari [illegible]
et fugiunt ista bona. Ad illud quod obicitur
quod homini inflicta est ignorantia sicut speculativum
intellectum, dicendum quod verum est sicut in positis,
sed angelis non est inflicta ignorantia cogno-
scendi, quia habent cognitionem sibi inna-
tam sicut et demones, quia habent co-
gnitionem subtilem naturalem, et Deus nunquam subtra-
hit dona sua naturalia sicut gratuita data. Sic
non inflixit eis ignorantiam in intelle-
ctu speculativo, sed cum ignorantia poena actualis est
et caecitas in intellectu practico, cum
liberum arbitrium infligere dicitur ignorantiam non sub-
trahendo lumen sed non apponendo, propter
quod liberum arbitrium corrupte cognoscat in-
tellectum iudicium. Et ideo non est simile.
Ad illud quod obicitur quod affectus est privatus re-
ctitudine voluntatis, dicendum quod peccatum magis
respicit voluntatem et magis directe op-
ponitur bonis affectionis quam veritati
cognitionis, et ideo demones non sunt
ita privati lumine cognitionis propter culpam
sicut bonitate affectionis. Veruntamen
sicut prius tactum est, quoddam est iudicium
quod est conclusivum voluntatis et est subversum
in malis angelis et excaecatum. Et ideo
patet solutio ad aliud. Duo sequuntur.
Ad illud quod dicitur quod bonum est diffusivum
sui, dicendum quod est loqui de diffusione
boni simpliciter vel boni gratuiti. Si lo-
quamur de diffusione boni simplici-
ter, tot se extendit ratio boni ad quot
et veri, quia utrumque convertitur cum
ente et in omnibus entibus est. Si

autem de diffusione boni gratuiti non est
verum quia multi sunt qui sunt ydonei
ad capiendam intelligentiam qui tamen non
sunt ydonei ad capiendam gratiam / ad
id quod dicitur quia non debent dari eis
dico quod donum est ampli duplex
scilicet naturae et gratuitum. naturae donum dico quod
semper elucescit quia cuiusmodi sunt gratiae
infusae sunt dona infusa et talis est
gratia gratum faciens vel ad eam habi-
litans / alio modo dicitur donum quod est per
adiutorium divinum iuxta omnem tamen per agni-
tionem naturalem et ideo non dicitur proprie donum
sed quod datur etc. ad illud quod non acquiritur sine
dei adiutorio et hoc modo deus dat
dona bonis et malis quia enim deus
dedit lumen cognitionis ab initio quod
potest in acquisitionem mittere scientiam et
ipse non subtraxit quod dedit nec est
inconveniens cum quo possunt stare
cum peccato mortali. ideo homo habet primo
donum per multiplicationem est replexi pro
sterne et dei quibus dicitur non inser-
rando sine conniventia sed comparando
bonum datum et assimilando illud. exemplum huius
est deus dedit fecunditatem avaro et
dedit etiam potentiam fructificare
et correligit multa de talibus de
bona ea deus dat. sed non ideo sequitur
si ipse pollicem etiam sicut iactu semine
facit fructificare / hoc enim non esset
donum. primo modo solum large sic dat
deus bona bonis et malis et demo-
nibus et hominibus quamvis ipsis hoc in
mala convertantur / ad id autem quod
obicitur ad oppositum dico quod intelli-
gentia de malicia speculatione tamen de illo
non est intelligendum quod magis vigeat
in malis quam in bonis vel etiam tamen
sic autem lapsum quia remanet omnis mul-
ta clare cognoscunt maxime illud quod

cognitus est eis malitia ratione quod
dicit dyonisius quod habent sibi data integra
tamen in multis errant et falluntur illi
nefandi spiritus quia superbi et invi-
di sunt et ideo fecerunt iudicare de
aliis quae erant iudicanda non sub sunt
et ideo a veritate ruunt in errorem
labuntur etc. patet obiecta omnia

Secundo queritur utrum in demo- vm
nibus cadat oblivio. et videtur
et quod sic videtur nullus de sapientibus sunt stul-
tus nisi ad oblivionem. demones autem
de sapientibus facti sunt stulti maxime
lucifer de quo ezechielis xxviii tu plenus
sapientia etc. et de quo etiam in michea
est puer centum annorum senex et stultus. Item quod
ponit de lucifero sine dubio quod ipse
gratia repulit et deformavit totam ima-
ginem ~~memoriae~~ quod peccatum deformat
sed deformatio memoriae et corruptio est
per oblivionem ergo etc. quod peccatum in vim
memorativam inducit in angelis obli-
vionem. Item intelligere et memorari ipsorum
demonum est sine variatione quod enim hoc
sed omne quod reducitur per se senescit
et tendit ad corruptionem quia omnis sa-
distinctio quod est in eo ponitur. unde est
philosophus corruptionis per se quia ad corruptionem
vim memorativam sit tamen per oblivionem
per etc. Item sicut se habet intelligentia ad er-
rorem ita memoria ad oblivionem sed in
intelligentia angeli cadit deceptio et in
voluntate obliquatio ergo in memoria ca-
dit oblivio / Item opposita nata sunt fieri
circa idem sed memoria angeli est efficax ad
discendum ergo et ratione defectus oblivio cir-
ca illa sicut magis apta ad defectum
quam ad perfectum / Item inter quanto solus
deus superior est sic vult angelus. sed quod
in intellectu naturam cadit oblivionem ergo si
par est angelice multo fortius in intellectu
demonum contra ~~aliter in intellectu naturam~~

cadat oblivio quantum ad superiorem partem
patet quia angelus dicitur quod cognitio circa que
spectat ad divinitatem est superioris partis
sed sequitur tale oblivisci [illegible] ergo etc. Sed
contra quod est inde et indelebile sed species
existentes in angelica memoria sunt
ei innate et concreate ergo sunt indelebiles
si ergo oblivio veniat per deletionem specierum
patet etc. Respondeo. omne quod recipitur in aliquo est
ibi per modum recipientis ergo species que est
in angelica memoria est ibi per modum re-
cipientis sed memoria angelica est incorruptibilis
nec dependet a corpore neque quantum ad statum
nec quantum ad operationem neque per se nec per
accidens ergo species que ibi recipiuntur sunt sim-
pliciter incorruptibiles. Ad primum. hoc verum a ma-
iori. verbi gracia cum dicitur [illegible] quod anima in-
[illegible] sed culpa que adhesit voluntati
adhesit inmobiliter ergo [illegible] species
que est in memoria est [illegible] indelebilis
si ergo oblivio est per deletionem speciei patet etc.
item omne quod corrumpitur aut corrumpitur
per se [illegible] aut quia est [illegible] a-
liquid in aliquo quod per se corrumpitur vel [illegible]
rarius. hec scripta est a philosopho in libro de
morte et vita. sed species existens in me-
moria demonis nullo predictorum modorum
est corruptibilis ergo etc. Respondeo. philosophus dicit quod virtus
sensitiva non senescit quantum est de se sed
solum ratione organi. unde in primo de anima
dicit quod si senex acciperet oculum iuvenis videret
sicut iuvenis. ergo cum virtus memorativa
demonis non dependeat ex organo non
senescit nec lassatur in operando ergo non
in recipiendo species et ita nec [illegible]
oblivisci. Preterea dicendum quod actum memorie
[illegible] accipere et per modum habitus et ita est re-
tinere speciem et esse [illegible] per modum habitus
quod continue tenet et [illegible] magis [illegible]
sine consideratione quod actum est aliud actus
memorie qui est meminisse sine recor-
dari. primus quidem actus [illegible] est et non

subest voluntati nec propter illud attenditur
meritum vel demeritum. 2us vero actus
est ordinabilis ad bonum et eius opposi-
tum ad malum. secundum hunc duplicem
modum distinguendum est in oblivione.
Nam si dicatur oblivio per oppositum ad re-
tentionem speciei sic est deletio speciei de me-
moria. Si autem dicatur per oppositum ad re-
cordationem sic dicit debilitatem quantum
ad ipsum actum qui est meminisse et hoc
potest esse bonum scilicet si oblivisci ma-
lorum illatorum nobis et malum ut ob-
livisci beneficiorum nobis a deo colla-
torum vel oblivisci eorum que nobis
essent expediencia ad salutem. Unde quod
dicitur [illegible] nec unquam obliviscar
[illegible] etc. Ad [illegible] loquitur de ob-
livione primo modo sic dico quod non cadit
in demonibus nulla enim est in eis de-
letio speciei. Sed 2o modo sic dico quod cadit
primo [illegible] oblivio quod obli-
ti sunt sue salutis obliti beneficiorum
dei quod [illegible] ad malum [illegible] ha-
biles sunt ad recolendum bona [illegible]
[illegible] bene [illegible] quod obliti sunt
[illegible] perdiderunt [illegible]
prima autem scripta est a [illegible] 2a que
scripta est ab imagine [illegible]
perdiderunt hac via. Ad id quod dicitur quod in-
telligere cadit in tempore dicendum quod cadit
in tempore continuo nomine temporis non tamen
est motus primi mobilis mensura quod
nec demonum esse nec intelligere pre-
cedit cum illo. Nam aliud potest dici quod
[illegible] actus nec actus cadit sub tempore
vel in tempore nisi [illegible] actus nec habitus
quod habet modum [illegible] in qua nec habet
[illegible] et ideo sicut [illegible] demonum
non corrumpitur nec senescit in tempore nec
habitus [illegible] nec actus nec habitus
et [illegible] est [illegible] species et per hoc patet
ad [illegible] quod [illegible] est [illegible] de intelligere
et oblivisci quod intelligere [illegible] tamen

est actus illius qui est superior voluntatis
et sic errat, scilicet speciem tenere vel amit-
tere est ex parte vel ipso naturali. Secundo
ratio illa non valet contra memoriam. Sicut
enim specularem sive speciem intelli-
gentie nostre sine [illegible] sive [illegible] et
angelus plus habet de una specie et
de parte corporis quam de [illegible] illa
[illegible] in solo deo est potissime vel
in hiis qui sunt deiformes propter [illegible]
ideo non valet, nec est sic magis
[illegible] in tenendo speciem quam in recte
intelligendo. Aliqua enim sunt que intel-
lectus angeli non sic est de tenere spe-
ciem, id quod [illegible] quod operatio naturalis sicut
[illegible] verum est nisi aliunde aliter insit.
[illegible] angeli possibilis sit ad recipiendum
per naturam ad [illegible] vel minime. Ad
illud quod dicitur quod solus deus maior est
mente humana, dicendum quod verum est quan-
tum ad rationem perficiendi, tamen mens
humana ex conditione sui corporis de se
aliquas [illegible] et defectus de-
prementes quantum [illegible] est inferior men-
te angelica, et ideo sic mens humana
impeditur ab ~~[illegible]~~ actu [illegible] assiduitate
propter defectum corporis, non est sic
[illegible] intellectus an-
gelicus est semper in actu intelligendi
et ideo non est mirum si memoria semper
est in actu [illegible] et [illegible] [illegible]

Tertio queritur utrum in demo-
nibus sit precognitio quo ad
futura, et quod sic videtur per sic quia
[illegible] et mathematici per [illegible]
prognosticant et dicunt multa futura
et videmus quod in multis verum di-
cunt, ergo si maior est intelligentia
et cognitio in demonibus [illegible]
[illegible] hoc [illegible] ab effectu quod isti ma-
gi et divinatores facti [illegible] demonibus
[illegible] [illegible] et non [illegible]

nisi per revelationem demonum, ergo [illegible]
quod ipsi futura prognosticant. Item vi-
detur ad [illegible] quod intellectus agens [illegible]
[illegible] et in extasi multa vera fu-
tura [illegible] sicut patet quod [illegible]
[illegible] quod evenit nobis per [illegible]
[illegible] sed demones sunt omnino abs-
tracti a sensibus, ergo [illegible]. Item ratione vide-
tur [illegible] non est [illegible] quod in [illegible]
[illegible] est omnium [illegible] quantum est ex parte
intellectus possibilis et quantum est ex parte in-
tellectus agentis est in [illegible] quo [illegible]
[illegible] ergo si intellectus agens esset liber
vel possibilis reductus ad actum per [illegible]
[illegible] non solum esset in [illegible] ad
cognoscendum futura sed esset in actu et [illegible]
[illegible] in demonibus qui [illegible] sunt in
actualitate plene cognitionis et [illegible] in-
tellectus agens est liber a corpore, ergo [illegible]
[illegible] quod non [illegible] futura contingen-
tia [illegible] aliquid magis est [illegible]
aliorum [illegible] est ei, sed [illegible]
[illegible] sibi [illegible] est quam aliquid
[illegible] est [illegible] velle debent
quam [illegible] sed nullus homo [illegible]
[illegible] velle vel [illegible]
[illegible] nec aliquid aliud
[illegible] quod est de se per se [illegible]
[illegible] cognitio [illegible] dependet a re [illegible]
[illegible] quod [illegible] non [illegible] in [illegible] ad
[illegible] [illegible] per modum possibilis sed potius
per modum actualis et [illegible] sed nulla co-
gnitio dependens a [illegible] potest [illegible]
de re [illegible] sed futurum contingens est
res [illegible] ergo non potest [illegible] ab
angelo [illegible] [illegible] si [illegible] futurum
aut ergo [illegible] aut [illegible] si [illegible]
[illegible] sed hoc [illegible] ab existentia rei
quod a re ipsa [illegible] in [illegible] non
ergo res [illegible] sit, non potest cognitionem
eius acquirere; si [illegible] ergo non potest [illegible]
[illegible] aliquid certi que futura sunt.

ergo presciuit casum suum angelus cadens quod sine dubio est tamen impossibile. Item si presciret futura ergo sciret quis deberet vincere vel ipse an ille quem temptat ergo cum ipse re singulis victoriam honoret nunquam temptaret nisi illos quos presciret sibi succumbere sed aliquos temptat qui sibi non succumbunt sicut patet in Iob et Christo domino. Quod futurorum triplex est genus. Sciendum est quod sunt futura que habent causam determinatam et infallibilem utpote sunt illa que attenduntur circa motum corporum superiorum in quibus est determinatio et omnis impedimenti remotio. Talia possunt contingentia sciri non solum a deo et in deo sed in creatura et hoc in sua causa sicut futurus eclipsis et coniunctio. Quedam sunt que habent causam determinatam sed non fallibilem utpote sunt illa que sunt secundum influentiam [illegible] que ideo habent causam determinatam quia [illegible] monet determinate ad unum, ideo vero fallibilem quia [illegible] potest occurrere impedimentum utpote aqua [illegible] sit [illegible] est et bona dispositio superiorum corporum affert pluviam [illegible] et ista possunt quodammodo sciri et presciri non tantum a deo sed etiam a creatura que novit naturas rerum superiorum et inferiorum non tamen ita determinate sicut predicta. Quedam autem sunt que habent causam indeterminatam et fallibilem sicut sunt ea que sunt a voluntate nostra que indeterminata est propter hoc quod est ad opposita fallibilis etiam quia possunt etiam volenti facere occurrere multa impedimenta et talia non possunt contingenter sciri ab aliqua creatura in seipsa sed solum a deo vel per revelationem divinam. [illegible] est ista quod cognitio

futurorum pendet ex re, cognitio vero in deo est et in se et in sua causa. Creatura non potest illam contingentiam necessario cognoscere. Divina autem cognitio non pendet a re aliqua, immo omnia que sunt sunt secundum modum suum [illegible] et quia [illegible] est certissima, certissime cognoscit contingentia ut necessaria et hoc melius explanabitur in primo libro. Et sic certissime novit ita contingentia per determinationem et revelationem. Quod hec prescientia futurorum vel dei est [illegible] a deo et ideo [illegible] futura predicunt [illegible] divinatio, quia [illegible] et quia demones superbi [illegible] desiderant honorari ut deus [illegible] ostendunt hoc in se [illegible] et ideo dicit quod demones per se ipsos futura contingentia presciant certitudinaliter hoc est eis attribuere quod dei est, ideo est [illegible] infidelitatis et [illegible] idolatria [illegible] est [illegible] autem demones per se ipsos non possunt futura contingentia sciri certitudinaliter [illegible] per [illegible] futurum ali[illegible] hoc est [illegible] sicut dicit augustinus in [illegible] vel ingenii [illegible] aut [illegible] experientia aut [illegible] aut [illegible] doctrina [illegible] et [illegible] diligentiam et [illegible] ad quid inclinatur affectus vel que sit inclinatio vel [illegible] experientia [illegible] videt [illegible] per [illegible] ad [illegible] et [illegible] aliquid sit facturus, aliqua doctrina [illegible] dei iudicio permittitur [illegible] ab angelis [illegible] quod demones futura contingentia et si possunt [illegible] non possunt certitudinaliter [illegible]

sic dicunt raciones ad hoc inducte. Ad illud ergo quod dicitur de astronomis sive mathematicis quod frequenter dicunt verum dicendum quod hoc solum est quoniam secundum legem astri sive certi diabolici quia secundum legem astri et per [illegible] diabolus stella sive que est in ipsis et sic diversos humores disponit secundum hoc hominem ad diversos mores et affectiones secundum diabolicam [illegible] ut quando voluit ut astronomi velit predicere [illegible] ad illud super quod patet. Sunt enim diabolus adesset ita frequenter sicut sicut verum dicit. Nunc autem cum toto [illegible] demonum frequenter falsa predicunt et deceperunt. Sed tamen est demonum aspicari quod ita sicut [illegible] sua [illegible] dem ut audiunt tradere sive defectum sive ipse in astronomo consideratur vel in arte aut diabolo assistente.

In hoc igitur stat ratio quod astronomi de quibus sic dicebatur cum fallibiles et indeterminatis non possunt vel [illegible] ex [illegible] et diabolus [illegible] maior [illegible] tunc illa presentit non sunt [illegible] presciret. Ad illud ergo quod dicitur de magis et divinis quod dicunt verum dicendum quod verum est sed sunt quod aliquid dicunt falsa patet quod pauci dicunt verum taliter quod determinate [illegible] sed solum qui enim sed quod [illegible] in [illegible] et ideo eveniunt sicut in lege dicitur sompniator est et non prophetia [illegible] et ideo [illegible]. Ad id quod obicitur de sompniis in quibus predicunt futura dicendum quod sompnia de hoc sensorie [illegible] longinqui [illegible] quod de eis dicit sacra scriptura indubitanter est tenendum reprehendit enim eos qui confidenciam habent in sompniis. Ubi enim propinquum

sic credentis vel tibi fuerit ab altissimo nisi patet ab altissimo fuerit immissa visitacio ideo intelligendum quod quedam de causis sunt sompnia quedam contingunt ex disposicione corporis quedam ex sollicitudine mentis quedam ex illusione diabolica quedam ex revelacione angelica quedam ex visitacione divina. Prima duo sompnia sunt frequenter [illegible] que habent causam in nobis ut sompnia que contingunt ex causa corporis sunt signa infirmitatis sompnia que contingunt ex sollicitudine mentis sunt signa cordis ad que facienda vel desideranda magis inclinatur affectus. Alia vero non sunt signa de se nisi si ad alia applicentur possunt habere eciam [illegible]. Sompnia vero que sunt a diabolo illusione nullius sunt racionis sic nec divinaciones [illegible] sompnia vero que ab angelis bonis aut a deo sunt in rebus signa sunt vel [illegible] quod hoc non habetur quod frequenter [illegible] non aliter habetur quam a deo nisi per aliquam [illegible]. Ad id quod obicitur quod illa [illegible] est [illegible] dicendum quod intellectus agens non est eius actu plene [illegible] est plene agens et ideo indiget iuvari a sensibili ad hoc quod fiat in actu vel a deo qui est omnino actus [illegible] et verorum. Et quod futura contingencia non habet [illegible] nisi indeterminate [illegible] intellectus [illegible] ad [illegible] est. Ad id ergo quod dicitur quod agens est in actu omnium ad que potencia est in potencia solum est per intemporem non solum in hominibus [illegible] in angelis [illegible] ad que tam agens quam potencia est in potencia [illegible] sunt [illegible] posse [illegible] illa [illegible] non [illegible] veritatem nisi de hiis que sunt infra posse intellectus creati

secundum quod intellectus sit se et in ratione
agentis et possibilis non autem secundum eorum
que sunt contra etc. patet illud

Consequenter queritur de 2o articulo
scilicet de virtute demonum. De qua
queruntur tria. Primum est quod Iamblicus
videtur omnis forme inductio sit a cre-
atore an aliqua sit ab agente creato.
Secundum est utrum naturalium formarum inductio
sit a spiritu maligno. Tertium est utrum
ministerio demonum possit quis uti
in huiusmodi operibus sine peccato.

Primo queritur utrum omnis forme
inductio sit a creatore an aliquod agens
creatum sine creatore possit aliquam
inducere. Et quod omnis sit a creatore probatur
primo videtur auctoritate domini in Iohanne: Pater
meus usque modo operatur et ego operor.
Sed si res producerent quantum ad formam
a natura, non per hoc diceretur deus
usque modo operari. Ergo videtur quod omnis for-
ma sit ab ipso. Item ratione videtur: nobilius
principium est forma quam materia et magis divi-
num quiddam. Ergo cum non possit in
materiam nisi per [illegible] [illegible] quomodo
est a solo creatore philosophorum videtur
de forma. Item fundamentum [illegible] sive idearum
[illegible] ut vult [illegible] ergo tamen in quantum
forma sed [illegible] est invariabile ergo [illegible]
in quantum forma est invariabilis ergo si
producitur in esse hoc non erit a natura sed
solum per creationem. Item omnis actio creature
terminatur ad hoc aliquod sed forma non est
hoc aliquod ergo non terminatur ad formam
ergo cum producitur [illegible] ad hoc quod pro-
ducatur per naturam impossibile est formam produci
ab agente creato. Hoc [illegible] hoc con-
stat et omne quod producitur [illegible] hoc aliquod
[illegible] producitur ergo nichil. Item omne productum
forma aut ex aliquo aut ex nichilo
si ex aliquo sed omne quod est ex aliquo

est ad sui [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] ergo forma est composita ex materia
et forma quod absurdum est. Si ex nichilo
sed omne quod ex nichilo creatur est
a creatore ergo nulla forma est ab agente
creato. Item aut forma est in potentia materie
aut est in potentia in qua aut a qua aut
ex qua, non ex qua. Hoc probatur [illegible]
quia forma non habet materiam partem ex
qua fieret, sicut sit in simplici
essentia consistens. Ergo a qua vel in
qua. Non a qua ex [illegible] non est [illegible] agere
ergo solum in potentia ut in qua. Sed forma
que solum est in potentia ut in qua [illegible]
est ab extrinseco et nulla talis forma
est naturalis vel a natura ergo nullum agens
creatum producit naturalem formam producere. Con-
tra omnis res sicut vult damascenus et philosophus
[illegible] propriam operationem aliquam ad quam ordi-
natur in natura. Sed omnis operatio bona
alicuius est operatio aliquid [illegible]
ergo videtur quod omnis res aliquid posset producere
sine operari ad aliquid producendum aut
[illegible] aut forme non [illegible] ergo
forme. Item unicuique [illegible] est generare
[illegible] [illegible] abiectis [illegible] [illegible]
per [illegible] [illegible] [illegible] sed ve-
rum quod agens [illegible] per [illegible] et [illegible]
[illegible] ergo per se vel sibi simile
producit. Item [illegible] est quod calidum calefacit
[illegible] qui hoc non [illegible] [illegible]
[illegible] ergo calor ignis generat calo-
rem ergo per rationem qua calidum generat
calidum ignis generat ignem [illegible]
sit [illegible] [illegible] [illegible] est quod
[illegible] generat sibi similitudinem in spe-
culo quod patet si [illegible] amoveatur nullus
resultaret ibi [illegible] ergo per rationem
si [illegible] [illegible] [illegible] agens per se
[illegible] in [illegible] generare ergo [illegible] [illegible]
[illegible] quod de [illegible] forme [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible]

posuit latitacionem formarum sic impossibile agere et illud potest dupliciter intelligi primo quod ipse ponebat formas actualiter existere in materia sed non apparere quousque sic extraherentur partes et isto modo impossibile est omne ipsum nunc quia sunt producentur in esse. Alio modo potest intelligi sic ut diceret formas esse in materia non solum latentes sed entes in potentia. Sic dicit in 8° physicorum omnem venire formam [illegible] a prima materia [illegible] et dicitur materia et illud accidat et physice et satis [illegible] et per accidens agentis [illegible] in actu. Sed hec intellectus non [illegible] hec ponis [illegible] quod expositores dicunt. Hec enim positio est quod agens [illegible] nichil agit. Sed solum [illegible] alii sunt positores magis [illegible] quod omnes forme sint a [illegible] intelligitur et hec positio potest dupliciter intelligi uno modo quod deus sit principalis agens et [illegible] in omnibus rei [illegible] et [illegible] virtutem vel ita quod deus sit totalis causa efficiens et agens particulare non faciat nisi materiam adaptare ut sicut [illegible] et alias formas et [illegible] intellectus videtur fuisse illorum [illegible] et [illegible] intellectus est impossibilis quod agens particulare aut [illegible] aliquid aut nichil. Si nichil ergo nichil agit. Si aliquid agit ergo videtur quod aliqua efficiat dispositionem sed eadem ratione potest in una et in aliam [illegible] ista positio non est possibilis. Tercia positio est quod forme [illegible] omnes ad [illegible] quamvis sunt forme [illegible] et forme [illegible] sunt in potentia materie et per accidens agentis particularis educuntur in actum et ista est positio quam videtur [illegible] et [illegible] in physica

et [illegible] sed [illegible] dicunt quod licet forme sunt in materia in potentia receptiva et [illegible] activa sive [illegible] quia materia est [illegible] ad recipiendum et [illegible] ad [illegible] et in agente est [illegible] forma [illegible] sicut in [illegible] et effectivo et [illegible] quod [illegible] forma [illegible] sive species recipit [illegible] quia [illegible] forme est ab agente forma [illegible] multiplicatur et [illegible] in candela [illegible] una in flammat multas et ab uno obiecto [illegible] multe imagines in pluribus speculis et [illegible] forme ut dicunt non [illegible] quo [illegible] originaliter et ideo non dicuntur [illegible] nec dicuntur esse ex nichilo. [illegible] quod [illegible] est. Sed [illegible] forma sic [illegible] est [illegible] agentis [illegible] / Alia via est quod forme sit in potentia materie non solum [illegible] et a qua [illegible] sed [illegible] et hec dicunt non quod ipsa [illegible] materie sit [illegible] sed quod in ipsa materia [illegible] ex quo agens [illegible] agit in ipsam [illegible] educat formam non [illegible] ex illo [illegible] ex [illegible] quod sit [illegible] aliqua [illegible] forme [illegible] illud [illegible] forma et sic [illegible] forma sic globus [illegible] et ista positio ponit quod in [illegible] sunt [illegible] omnium formarum producendarum [illegible] et [illegible] producit [illegible] nulla [illegible] necessitas [illegible] de novo sed [illegible] nova [illegible] dispositio ut quod [illegible] fiat in actu [illegible] actu et potentia non [illegible] diversas [illegible] sed [illegible] dispositiones eiusdem [illegible] sunt [illegible] sicut [illegible] et hec non est magis quod est in potentia agentis [illegible] ut quod est uno modo faciat aliquid

esse et hec po int omnes predictus vi
esse intellibus et virtuti viventis.
Hanc po(siti)o(nem) dicens esse tenendam non
solum quia eam suadet eo, sed etiam con-
firmat auctoritate Aug super gen ad lit-
teram quam allegat quod quecumque fiunt
a n(atur)a s(ecundu)m rationes seminales fi-
unt. Quid autem sint iste rationes semina-
les videbitur inferius. Contra h(anc) in-
ferius de eis est sermo. S(ecundu)m hanc igitur
po(siti)o(nem) sufficit quod agens ph(ysicu)m educit
formas et inducit et rationes naturales producit
et rationes ad hec inducte sunt. Ad
p(rimu)m ergo quod obicitur quod deus operatur in-
tra ipsas, dicendum quod verum est quod vel per se
operatur vel cum alio. Ad secundum argumentum
dicitur valet de causa universali operante,
ergo agens creatum cui non cooperatur
ad illud quod obicitur quod non fit in nichilo,
dicendum quod non est simile, quia anima fit
non est in alio sicut in po, cum sit de se
forma, tunc cum po(tentia) ... in po(tentia) et cum
recipitur po(tentia) de po(tenti)a quia non est intelle-
ctus est in forma sicut visus et
ideo non est simile, sicut etiam similiter in
cooperante agentis, quia productio creature
cum sit agens limitati est productio
sub... a sibi s(ed) consistit quod in... agit de
... formis ideo magis fit in for-
ma quam in materiam. Ad ... quod dicitur quod
p(er) hoc pia ... fit incorruptibilia, illud
... in ... non in ... vel in-
telligitur s(ecundu)m ... non ... esse et de for-
ma in ... generatur et corrumpitur vel
... quod ... in po(tentia) non ...
... sic est generatio. Ad illud
quod dicitur quod ... ad hec ... terminatur,
dicendum quod sic ... loquendo ...
non generatur s(ed) compositum, cum enim producitur
forma non producitur in se nec per se ...
in ... compositio et ... illud ...
minatur ... vel pro-
... naturalis respicit compositum ...
... forme. Ad illud quod obicitur

... quod aut ... [illegible] dicendum quod
s(ecundu)m ... po(siti)o(nem) forme producuntur ...
... non ... vel ...
... s(ed) ... vel s(ecundu)m
... po(siti)o(nem) sunt ... non ...
... sed ... similiter sicut ...
quod globus ... globus fit ... et per hoc
patet ... quod forme naturales
sunt in ... quantum ad ... et in ...
et ... a qua s(ecundu)m ... modum.
Et si tu obicias quod ... non agit nec
... dicendum quod ... esse sine ... ...
solum sed ... per modum ... s(ed) ...
... indigent ... sed ... per mo-
dum ... per modum passivi ...
... agenti et ... ... vari-
atur ab una dispositione in aliam ut
dictum est. Hec ... est ... forme
quod agens creatum nullam ...
nec ... nec ... producit,
sed ... sub una dispositione facit
esse sub alia.

Secundo queritur utrum vera
formam inductio sit a spiritu ma- xi
ligno. Et quod sic videtur primo auctoritate
... quod ... formis de
... sic ... quod ... ...
... sunt in ... alia
... non ... vera ... si ...
malefici sic ... et hoc non ...
... demonum. ... demones vero
... de ... sunt ... et
... formas inducere. ... in glo-
... dicitur ibidem. Demones dis-
currunt per mundum et subito semina affe-
runt sicut ... ... producunt.
... hoc patet quod ... sine for-
marum inductio sit a spiritu maligno.
... maior est potestas demonum quam
... ... s(ed) homines me-
... arte alchimie ... metallorum
species faciunt, ergo multo fortius hoc de-
mones possunt. ... quod subiacet
potestati inferioris subiacet superioris s(ed) ...

demonum per naturam superior est potentia
rerum naturalium. quia dicitur Iob xli. non est po-
testas super terram que ei possit comparari.
sicut ergo natura inferior non [illegible] species per-
inducere et inducit. ergo et potentia demonum.
Item forme secundum seminales rationes latent
in materia ut dicitur in littera et [illegible]
est [illegible] et ad hoc quod fiant in actu non
indiget nisi competenti adiutorio. sed
ergo diabolus sciat modum conterendi et posse
habet ad adiuvandum. ergo potest veras formas
per inducere. Item eadem universitatis est ut
superiora per naturam influant in inferiora per
naturam sicut patet quod celestia influunt in
hec inferiora. sed spiritualia sunt natura
superiora rerum corporalium quam corporalia rerum
corporalium. ergo si corpus celi potest influere
in corpus quod sua influentia et virtute et
actione educit formam de potentia in actum
sicut patet tamen in generatione elementorum quoniam
corporum celestium. ergo multo fortius poterit
hoc spiritus sive bonus sive malus.
xi Item dicitur Exodi vii. absorbuit virga Moy-
si virgas magorum. ubi exponens Augustinus
ait et habetur in glossa. cum dicitur virga
absorbuit virgas non dracones ab-
sorbere eas potuit quod erant non quod non
erant. ergo virge que videbantur esse
sic in dracones erant vere non esse
in apparentia. Si ergo demones sunt
adeo ita excellentes ut possint
videri quod species rerum non pure vere trans-
mutare aut convertere. Item ii ad Thes. ii.
dicit quod manifestatio antichristi erit in signis
et prodigiis mendacibus secundum operationem
satane. sicut ergo mendacia erunt prodi-
gia et signa. ergo non vere faciet que
videbuntur facere. sed tunc maxime opera-
bitur diabolus secundum posse suum. ergo
non potest veras formas producere. Item
super illud immissiones per angelos ma-
los. Glossa ea que mirabiliter in ca-
teris fiunt attribuuntur angelis malis

non audemus sed subito de virgis fi-
eri veros serpentes est incredibilium
quia tamen solutionem [illegible] ergo hoc non
potest malus angelus. Item ratione [illegible] hoc
idem sic. omne quod dat alteri speciem et
actum est eius actu. ergo cum quod dat hoc
probat [illegible] et dicitur in vii prime philosophie pro-
bat dum dat quod non habet. sed angelus malus
caret gratie nec ipse convenit ad istis re-
bus corporalibus. ergo non potest eis formas
et species dare. Item in formatione sive in
similitudine rerum corporalium angelus opera-
tur ergo naturaliter aut artificialiter. si natura-
liter. cum non sit virtus insita rebus [illegible]
quia [illegible] seminibus [illegible] nunc facere [illegible]
si artificialiter. sed quod est ab operante
artificiali est artificiatum. ergo forme
quas inducit sunt artificiales. sed aliquid
artificiale non est vere asinus sed equus
et [illegible] manu et [illegible]. ergo [illegible] in-
ducat veras formas. Item si formas veras
ergo facit vere imagines. ergo [illegible]
non attestantur [illegible] [illegible]. ergo non sunt
in rebus fidei [illegible] [illegible] [illegible]
diffinit de istis. Queritur quid dicendum
et quid hec possit discerni. Respondeo ad pre-
dictorum intelligentiam notandum est quod cum
queritur utrum demon possit inducere
formas veras aut similitudines de vera
forma. non est quod de forma artifi-
ciali. quia planum est quod potest facere imagi-
nes et figuras sicut homo. sed de forma-
libus rerum. [illegible] possint veri serpentes
et vere rane produci. et sic de aliis
[illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] est per
distinctionem quia cum demon formam inducat
dupliciter potest intelligi. aut quod virtute propria
aut quod virtute aliena. si intelligatur
quod inducat virtute propria sic absque dubio
falsum est et hoc dicunt omnes. si intelligatur
virtute aliena. scilicet per virtutem rerum
naturalium operatur angelus ad inducendum sic pos-
sibile est quemadmodum in agricola qui segetes

medietate semine iacto et terra humida et
aqua irrigante fructificare facit et
hoc est virtute aliena, virtute autem pro-
pria producit similem sibi et ideo liquidum est quod illa
forma naturalis non producitur nisi a con-
ditore nostro vel a natura eodem operan-
te per modum nostrum, et ideo agricola naturalem
rem virtute sua propria non producit sed
operando in agricultura operatur ut ar-
tifex. Et ideo naturam potest expedire et ad-
iuvare sed rem naturalem non potest producere. Dicimus
igitur quod maligni spiritus possunt formas ar-
tificiales inducere propria virtute, formas
et formas naturales per virtutem alienam
propriam autem non possunt et ideo liquidum
est quod operantur per modum artis in hoc
et non per modum nostrum. Unde sic natura
non producit formam artificialem sic nec
ars formam naturalem. Si quaeratur ratio huius,
dico quod est limitatus potentiae agentis ad
similem et talem effectum secundum dispositionem
dei et primam ordinationem rerum
naturalium. Si quaeratur ratio quare sic deus
disposuit dico quod ordo sapientiae hoc
requirit cui competit talem agentis su-
periorem et intelligentiam: ista autem agen-
tia ordinata ita quod primum praesupponi-
tur a secundo et secundum praesupponitur a tertio. Deus
enim operatur ex nihilo et non vult non fa-
cit ex nihilo sed quod creatura ipsa opus
supponit operationem nostram et operatur super
eas complendo non enim facit lapides
sed domum de lapidibus. Unde sic natura
non potest anticipare operationem dei quae est
de nihilo producere sic nec ars opera-
tionem naturae sed post generationem operatur. Si
quaeratur ratio praedicti etc. Et quia
agens per modum artis non potest conducere
eandem formam sicut agens naturale, quia dicimus quod
operatio naturae per se prior est in eadem
operatione naturae operatione artis. Et praeterea alia ratio
est quod agens per se producit sibi similem
secundum virtutem sed agens secundum artem similem
saltem secundum speciem vel naturam vel secundum genere
est quod in producibus rei naturalis sunt for-
mae naturalis agentis ad recipiendum passo
et nihil imprimitur ad naturalis rerum omnium est
in actu secundum veritatem ideo formas
illas quae sunt in actu educere non potest
nisi quod agit per modum nostrum. In artificia-
libus autem nihil imprimit agens passo
sed aufert vel mutat secundum locum
sic facit in forma compositionis et figurae
manifestis et hinc est quod agens per ar-
tem non potest virtute propria formas naturales
producere nisi ille solus qui est actus
plenus et perfectus respectu omnium tamen in ea-
dem secundum quod in operando sicut solus deus.
Dicimus igitur breviter quod tales formas
de quibus loquimur daemones possunt
vere transmutare non tamen virtute sua, sed
natura. Unde tamen sicut magnum non potest per se
agentes quod si essent per se agentes
omnino non producerent per consequens nove
et esse producerent sic creator et ita
essent creatores quod omnino negat quod
fasse vel ars ronies forme virtutem con-
cludit quod non probant quod faciant
virtute sua sed virtute rerum adductarum
ad id ad quod ostenditur quod virtute propria
quod potest cum creatione. Dicimus quod illa
quod non est alterum nisi de virtute
superiore per omnem modum est superior, ut
si in alio est locus oportet intelligi
in hiis ad quae virtus rerum talium
sic ordinatur actu potest esse secundum homo
enim potentior est asino non tamen potest ge-
nerare asinum sicut asinus facit quod
virtus eius non est ad hoc sic in-
telligitur in proposito. Ad quod obicitur
quod forma sunt in seminalibus, dicimus quod
illa ratio seminalis valde remota est ab
actu completo nec potest ad actum redu-
ci nisi multa adminicula habeat quae sunt
influentia sibi et nostra sive concurrentia per-
ficiat et insuper in actum promat. Ratio
non est consequentia species rerum discendo
veniendam in forma et naturam specie.

eā et ad in

cum possit ad motum localem et regimen
non ad generationem. Ad illud quod obicitur quod spi-
ritualia influunt in corporalia et superiora in in-
feriora, concedo quod influunt secundum ordinem unius
ad alterum et sicut quod [?] non. Sicut super-
aliter enim influit sol aliter angelus;
sol potest influere talem effectum gene-
randus scilicet lucem et calorem; angelus non
sic potest influere in corporalia sed solum sicut
[?] motor non ad formam sed ad situm et
non sicut generans in forma et non. Ad
illud quod dicitur quod nichil vel fecit per
[?] magorum, concedo quod veritas est quod
gloriae videntur [?] ibidem vir-
tutem [?] magicae sonat quod serpentes
veros fecerunt et declinavit ubi serpentes
a virga [?] sic serpentem Moysi si vo-
rant virgam eorum [?] serpentes
sit et de aliis intelligendum. Ad illud
quod dicitur quod antichristus faciet signa ve-
ra, concedo quod illud intelligitur non quod
non faciet aliqua signa vera [?]
[?] formam sed non erunt veri-
ta [?] respectu ad finem sive ad in-
tentionem quia [?] faciet ut mendacium
et falsum persuadeant. Ad aliud quod dicitur de glo-
ria angelorum, concedo quod angeli non negant quod [?]
ad possit demonibus attribui, sed quod non
omnia sunt eis attribuenda, sicut quedam
attribuuntur bonis angelis. Ad duas se-
quentes rationes non est respondere, cum
[?]cludunt scilicet quod angelus propria vir-
tute non potest formas inducere [?]
sine inductione vel eductione de potentia in
actum. Ad id quod ultimo obicitur
[?] si vero [?]
facit miracula quia miracula sunt si-
gna falsitatis, quia miracula non atte-
stantur divine potentie quia non sunt effi-
cacia nec sunt testimonia. Concedo ad hoc quod
si sunt vera opera non tamen sunt vera mira-
cula. Tamen miracula non sunt per
virtutem nature sed per virtutem supernaturalem quae
est agentis primi. Similiter enim [?] facul-
tatem nature et ideo attestantur omnipotentie
facientis; sed opera que faciunt demo-
nes et si miracula videantur quia fiunt
in rebus [?] non [?] tamen sunt
vera miracula quia fiunt vi nature. Et si
obicias quod non potest ita cito fie-
ri, concedo quod verum est de hac non per se
sed [?] potest esse adiuta et perfecta re-
bus activis ut quod repente pro-
ducat in effectum sicut patet in generatione ra-
narum quae de quibusdam seminibus in mo-
dica re nasci contingit. Si aliter [?]
quid differunt bonorum miracula, concedo
quod et si conveniunt in [?] differunt tamen ex parte
principalis agentis et ex parte modi et ex
parte finis et ex parte facti. Ex parte
principalis agentis, quia in miraculis divinis
operatur agens per potentiam et supernaturaliter
in miraculis demonum operatur virtus
nature intrinseca adiuta per [?] alias.
Ex parte modi, quia miracula fiunt
per publicam invocationem [?] vel
[?] sed miracula demonum fi-
unt per privatos [?] et quedam archa-
na. Et hoc est quod dicit Augustinus quod boni
faciunt miracula per publicam iustitiam,
hoc est per fidem bonam quae vel insti-
tuit [?] omnibus fecit ma-
li [?] per signa publice institu-
fidem [?] vident haec opera, sed
magis per privatos contractus et hoc est quod
dicit in textu per incantationes et archana
quedam. Similiter signum est quod ibi sunt tene-
brarum opera, quia qui male agit odit lu-
cem. Ex parte finis sicut dicitur quod miracula
dei sunt ad utilitatem et [?]
sed magis ad [?] et ad [?]
[?] et [?], unde sunt [?]
[?]. Differunt etiam ex parte facti
quia demones faciunt similiter vilia et
[?]. Miracula vero divina valde [?]
[?] et utilia. Unde demones

imagine fecerunt zanias et simulantes se
hoc de facili perdiderunt operacione ut
et quod divino iudicio magi permittuntur
ad perversis facti mediatricem, unde sicut
deus imperat potenciis et astrologia angelorum
ut sic faceret eum fecisse numquam ut
in ipsa inicitudine possit seducere ma-
los ipsos et alii multa mala possit etiam
deprehendi a bonis et ut predicti sunt
in miraculis fecerat veros. Ad cum solum
deus et eius sunt miracula faciunt quando
nec credidisset in deum miraculis compul-
sus ut dicit magistri sapientes et com-
faciunt qui diutius illustrare ut
iure hec possunt discernere per vera
miracula admirantur et per demonum mi-
racula concedentur et prestantur

xii Tercio queritur utrum aliquis possit
uti ministerio demonum in facien-
dis miraculis absque peccato. Et quod non
videtur quod petere vel requirere a demonibus con-
silium absque peccato ergo nec recipere mi-
nisterium sine consilium. Primo probatur. Unde
et quod Augustinus quod legem ... [illegible]
[illegible] qui se sanctum magos et ari-
olos consuluit ... reprehenditur et punitur rex israel qui misit
ad consulendum deum accaron. Item Augustinus
de doctrina christiana quod divinaciones esse
dampnandas et fugiendas quia inmittunt
pacta demonum, sed plus est facere
quam dicere et ideo non sine dampna-
cionibus ergo nec consilium. Item demonium
est dolosus et constat nobis quod nullum
diligit nisi in malum suum et ut ipsum per-
dat ergo qui suscepit ab eo consilium
committit se discrimini et omnis talis
peccat mortaliter ergo etc. Item demonium est an-
ticristus christi et dei ergo qui suscepit ab
eo auxilium vel facit quidem cum
nulla sit convencio christi ad belial et fideli
christi cum infideli ergo hoc non potest esse sine peccato
ergo etc. Contra hoc videtur autem apostoli tradi-
bat iram ... sathane in interitum

carnis sic per ... ergo utebatur
ministerio demonum ad implendam iusticiam.
Ergo ... homo cum indiget uti
ad alia obsequia. Item si indigeo elemo-
sinam licet non tamen a bono sed a pecca-
tore et infideli possum accipere ergo si in-
digeo fame et alio possum petere pe-
tere a demonio ut ... si non
adest homo qui statim ... Item
a malo spiritu ... corrigere ...
et recipere ergo si ... scientia ...
... licite ... et ... obse-
quium in ... accipere. Item
... quod ... solis caracteribus
operantur sine invocacionibus et aliis
... videtur quod ibi nullum sit peccatum
quia illi caracteres aut ... demonum
... compellendi demones aut ...
si ... ergo demones ... sicut
... aliquid sed quod ... est a deo et
... ergo quod est non peccatum
ergo videtur quod miracula ista demonum
possit exercere sine peccato. Item si aliquis susci-
piat obsequium demonis in hiis que
expediunt sibi in miraculis sine in-
... sciens quod ... in quo
peccat videtur quod in nullo quia in fide
non peccavit quia nichil credit ... nec
... in moribus non peccavit
ergo in nullo ... Item si ego amisissem
librum meum non esset peccatum si
requirerem a quocumque qui sciret
ubi esset ergo si ... sit ...
et ego scio quod ... nosse videtur
quod illud saltem sine peccato posset
fieri. Item videtur quod ... caracteres
vel divinaciones possunt esse sine peccato
... quod ... caracteres magice sunt
divinaciones non potest esse sine peccato
nec ... consilium requiri
vel ... auxilium sine ministerio
absque peccato ... in hoc
... ubi ... subiecit sibi
ministerio ... et sic de aliis

vicis facit. Audivi narrari: voluntarie
aut consilio non potest sine peccato. Aut
enim est in peccato infidelitatis ut potest si
demonis credens attribuat divinam agnitionem
aut est in peccato ydolatrie ut potest in ob-
lationibus et sacrificiis. Aut in obediencie
salute quod facit est exhibicio divinam
et ecclesie. Ideo autem talis exhibicio est
quia talis peccavit in seipsum dum se com-
mittit dyabolo; peccat in ecclesiam cum
ille communicat cum illo qui est omnis fi-
dei et ecclesie adversarius; peccat eciam in
maiestatem divinam quia recurrit ad dya-
bolum quasi non sit omnipotens et omnis suffi-
ciens et benignus. Divinus enim amor et in-
finitum est et sine peccato fieri non potest.
Ubi attendenda sunt verba ad hoc in-
ducta. Ad primum ergo quod cum quod Paulus utebatur
ministerio dyaboli in puniendo malos dici potest
quod hoc non erat dyaboli consilio sed ma-
gis divino iudicio et potestate apostoli impe-
rio subiciebantur spiritus maligni non
consultabantur sicut magis et divinis vel
dicendum quod illud ratione non est ad propositum quia pro-
ponitur vexatio demonis. Ad secundum quod
obicitur de elemosina quod possit accipi
ab impio dicendum quod non est simile quia impii
qui aliquid faciunt quod est et si ineberit
non sit actualiter unitus non tamen est ine-
bitus omnis penitus sicut demonia et
potest recipi et impendi quia opera pietatis
officia; non sic est de dyabolo et angelis
eius quorum eterna est dampnacio. Amplius
elemosina quam licet impius prebeat tamen
est viri iusti quia omnis vir iustus exi-
git eam et recipit quia suum est accipere
et ideo iuste facit; non sic autem de mi-
sterio dyaboli in faciendis maleficiis
utique cum dyabolicis maleficiis vel
presidio indigemus quia aut deus sub-
venit per se vel per angelos suos aut
per homines iustos aut habemus patienter
sustinere. Ad illud quod obicitur

quod dyabolus est simia dicendum quod eius ser-
mo et ministerium non est ad hoc depre-
catum a deo nisi fiat speciali privilegio
sed potius deputatus est ad temptandum
et exercendum et sicut licet contendat
expugnare quod de malo suo deus fa-
ciat bonum nostrum. Ad quartum quod queritur quod peccatum
sit in electibus dicendum quod magnum peccatum
est qui ad hoc fiunt scilicet ad ministerium de-
monum implorandum quod non licet et de
malo fine sit. Et autem queritur aut
habeant virtutem aut non dicendum quod que
se non habent virtutem sed solum quia dyabo-
lus pactum sic cum pepigit dyabolus cum
illis qui fuerunt illi familiariores
quod talia signa recognosceret et ad talia
se presentem offerret. Ostendit autem per illa
se vocari et ostendat ad velamen esse
in huiusmodi actibus in quibus sunt mul-
ta nephanda per que abducuntur homines
a fide et a cultu dei. Nullo modo
credendum est quod tales caracteres dei pos-
sint magice sine spiritu nisi quod pactum
fecit et ideo omnia talia carmina vana
sunt et periculosa nec facit dyabolus
nisi in illis delectetur propter infidelitatem
faciencium. Ad quintum quod queritur in quo
est peccatum dicendum quod si deus licet sicut non
credens eos hoc posse nec assentit
consensu peccat peccato inobediencie et peccato
mortali quia qui hec ipsa in nostro caute de-
monum facit contumelia deo suo et
creatori suo et dyabolo iungit se scismatice
et mediante se periculo committit sed non
aut nimis quia hoc solo dyabolus satisfacit
nisi aqua infidelibus vel idolatrie
commisceat; sicut ergo ad divina miracula
plurimi facit fides sancta sicut sonant
ewangelia, sic ad demonum miracula
multos facit fides perversa quia dyabolus
plurimus imitator est dei. Ad illud
quod queritur quod peccatum sit querere

de peccatis. Dicendum quod peccatum est quod
est prohibitum est et prohibitum et precepto
de causis. Per primam tamen tale est quod ipse
mediator est et pater eius et peccata ipse
veris miscet falsa, et ideo periculum
magnum est credere sibi quod posset
homines de facili seducere in errorem
et dicere quod ille est tale qui non est
sed videtur per hoc posse dici mala
et quod est ad se decipit per has reve-
lationes ad sua sortilegia. Hoc peri-
culum est valde et quia desiderat dia-
bolus ut decipiat et ideo ut homines
maxime caveant in suis divinationibus
quidam honesta precedit ut postea
pilo regimi suas divinationes quidem
ubi tamen non occultus intret ad turpissi-
ma monet et ideo dicit angelus in
summa theologie ad littera in fine. bono christi-
ano sunt mathematici sunt quoque ipse divi-
natores maxime vel aliter cavendi
sunt ne consortio demonum aliquem
deceptum pacto quodam societatis nec-
tant etc. patet totum

Et circa ista sunt dubitationes circa
textum. Et queritur primo de ista
divisione quam ponit ysidorus in
sua medela ubi dicit, Et demones tri-
plici scientie acumine vigent, videlicet
divinitatis predicte quod angeli sunt quatuor qua-
tuor modos ponit quos est magister ad-
ducit in littera. Item videtur quod superflua quia
non ponit nisi duos modos. Dicendum quod de
quo minus nocuit discerne nec recipiens
nocuit, propter quod dicendum quod divisio ysidori suf-
ficiens est et secundum verbis angeli suffi-
ciat pro sic. Omne enim quod demones
sciunt aut sciunt cognitione innata ut
dicitur scientie acumine primus, aut cog-
nitione acquisita. Si cognitio acquisita potest
esse duplex aut de rebus que sub-
sunt vel et hoc per experientiam diu-

ciunt aut de rebus que sunt supra
et hoc est per revelationem superioris spiritus. Ad
secundum obiectum de angelo dicendum quod duo modi
reducuntur ad unum et unum angeli magis
assistit modo predicto. Si vero quem cognoscit
per se aut loquitur de cognitione acquisita
vel si generaliter de omni, tunc sub modo
rationis comprehendit primus acumine et expe-
rientiam rerum. Item queritur de hoc quod
dicit quod demones aliqua cognoscunt a
sanctis angelis quod ab imperio dei di-
cunt iussu eius vel revelationibus. Quoniam
demones sunt inimici dei et angelorum
si qui ab inicio absconditur sunt secreta
sua, ergo videtur quod deus eis numquam reve-
lari faciat. Et ipsi sunt in tenebris
damnationis, ergo omnino non sunt idonei
ad gratiam et revelationem. Sit cognitio gratie
non ... videtur quod nullo modo fiat ipsis
demonibus. Propter quod dicendum quod pro veritate spiritus
est quod dicit ysidorus et angelus quod aliqua
percipiunt revelatione superioris spiritus cum
revelationis attendentibus et finis et modi
finis quod ministerialis sapientia per inimicos
suos implet voluntatem suam. Unde sic reve-
lavit scripturam de exaltatione fratris ioseph
et scientibus sapientia mirabiliter dei dispo-
sitionem ad eius impletionem licet fratres in-
vitos illorum esset ad impedimentum sic
deus aliqua ducit per angelos suos
demonibus ut velit illi obviant ad
valde decens et competens ordinatis-
sime impleat et cheat et quod hoc
patet primo hoc non est scilicet humana
enim consilium est inutile. Non tamen dimen-
tis attendentibus est et modum. Duplici
enim modo fit revelatio aliqui mentis
illustratione sicut fiebat sanctis prophetis
et hoc est gratie. Aliqui verbo sola prola-
tione sicut homo alicui revelat vo-
luntatem suam et hec non est aliquando
gratie persistentis vel elevantis ...

Sed potest esse opus eius si illud ordinet
ad bonum eius cui permittitur vel infligitur.
si ordinet ad punitionem alicuius mali
impetrare si ad fallendum fallaces vel
utrisque si simul ad utrumque et ita est
in proposito quod licet superbi [illegible] demo-
nibus et permittantur miracula fieri ab
ipsis ut boni talia propter perdant [illegible]
se videant a deceptionibus et insidiis superbi
et mali et fallaces perveniant in peius
errores et in errorum iniquitates occulto
dei iudicio sed non iniusto. Unde valde
stultum est desiderare facere miracula vel
percipere signa et quam magis hoc reputare
cum iudicio dei in hunc videantur respon-
dere. Respondetur quantum de hoc quod dicitur quod an-
geli non sunt creatores quia non operantur
nisi ex praeiacenti. Sed quod hic non videtur verum
quod si solus creator operatur in hiis tunc
ergo nichil producit. Respondeo creare est
producere de nichilo sed si demonum opera
virtute aliquis semen de potentia in actum
non de nichilo facit ergo non est creare
propter dicendum quod creatum est duobus quae in pro-
ductione rerum solus operatur creator quedam
etiam quae perfecte operatur intus quedam
partim intus et partim extrinsecus [illegible]
artificiis solus extrinsecus operatur amo-
tionibus ingeniis et applicationibus unde non [illegible]
alia virtus sed operatur perfecte intus
quae ipsa principalia semina quae sunt
intima producit. Alia vero quae partim
intus partim extrinsecus est [illegible] quae
extrinsecus est ratio seminalis sed in-
terius ratio producit corpus ita cum
tamen operatur committit virtute sua
prius ad intima passi et in illa infu-
sione ipsam causam formae quae erat
in potentia incompleta non producit sed perfi-
ciens a deo suppositum ipsum ita ad indu-
cendum ad actum perfectum adducit.
solus ergo ille perficit seminales rationes il-
las facere qui potest creare ipsas

nec fiunt ex aliquo sed ex nichilo et
ex ipsis fiunt omnia quae naturaliter fiunt
unde [illegible] licet potentia operetur in terra
~~per exercitium solum hoc agricola~~
~~fecundat~~ sic non operatur [illegible] ex terra et
ita ad et ex aliquid. ~~operatur autem demo~~
non ex nichilo licet hoc operatur a deo
ex parte sicut agricola operando autem de-
monum magis est similis operationi agri-
colae quam naturae. Respondetur quantum de hoc
quod dicitur sic neutrum necessario non potest
formare nisi deus et cetera. si ergo hoc verum
est tunc sic ergo est a deo et illo modo
aliquis vel potest creare. Videtur quod sicut aliqua
gratia formata sit a solo deo ergo agens
creatum nullam formam inducit. Respondeo
dicendum quod magister valde subtiliter loquitur
et vexant semper verba eius sane
intelligat. vult ergo dicere quod sic ne-
cessario neutrum nisi praedictum formae non potest
nisi deus quod gratia non est ex aliquo sed
potius ex nichilo sic formare solum
rationes seminales formarum primas
creare solus deus potest producere illas
aliud autem quod est ex eo ex nichilo aut
in spiritu absque non ergo intelligit
angelis quo ad educationem formae de potentia
in actu quod est creare aliquid [illegible] non
ex materia. Sed potius quo ad productionem
illarum seminalis rationis quae est creatio
rei aliter se habeat sed est in potentia et in actu
Respondetur quantum de hoc quod dicitur quod demones
quedam possunt per se facere quae non possunt
per dei prohibitionem. Cum hoc est quod
deus sic dedit potentias rebus et administrat
causas ut eas agere proprios motus sinat
sic et angelis. unde de illis unde peccare
volentes non cohibet sed sinit prout vo-
lunt peccare. quare pro ratione non debet in-
telligi potentiam cohibere propter dicendum quod deus
volentes non cohibet propter legem liber-
tatis quam eis statuit sed iusto iudicio

++ Utrum non est per se et creator solum non agricola fecundat quod licet

de malo in penis quod punitur
sed utitur voluntate iniusto cruce
iniuste quod operatur quod potest vel peccavit in
illo qui post dictum est ad actor
afflictor et punitorem qui ergo omnis
pena debet esse iusta si diabolus aliquem
iniuste affligit vel vult affligere
debet pena respici non ratione eius qui
agit sed ratione eius qui patitur in
altissima dei iustitia ad ordinant
Contra quod obicitur quod reos sinit agere pro
motibus non intelligitur quod non compescit
voluntatem per suas potestas sed quia
tamen agere sinit quantum sua iustitia
decet punire

d. viii Solet etiam in questi-
one utrum sancti etc. Supra egit magister
de potestate demonum respectu creatu-
rarum corporalium generaliter in hac parte agit
de certa potestate respectu hominum. Dividitur autem
hec pars in duas in prima agit de
potestate demonum sive angelorum super
naturas spirituales in secunda vero agit de
potestate quam habent super homines. Prima ibi
cum Illud etiam consideratione etc. Prima
pars habet duas in prima determinat qualiter
angeli assumunt corpora in secunda vero mo-
vent dubium quomodo angelus induit
que cingit hanc materiam et eam de-
terminat ibi Si vero demon in corporalibus
Prima pars habet duas in prima determinat
modum per quem demones habent corpora
sibi coniuncta in secunda vero determinat actum
ibi et aliqui quibus locuti etc. Dividitur
2a pars habet duas in prima movet quomodo
in 2a determinat primum facit ibi sed ubi
deus hominibus etc. in 2a vero determinat
reliquis dubia ibi cetera hec vel
ut nimis
Ad intelligentiam huius partis tria que-
runtur circa assumptionem corporum ab angelis
tam bonis quam malis. Primum spectat
ad corporis et spiritus unionem. Secundum ad cor-
assumpti formationem. Tertium spectat ad
corporis formati et assumpti operationem. Circa
primum queruntur duo. Primo queritur utrum
angeli habeant corpora sibi naturaliter unita. Secundo
utrum habeant corpora voluntarie assumpta

Circa primum sic proceditur et ostenditur quod
angeli habeant corpora sibi naturaliter u-
nita. Primo auctoritate Augustini super Genesim ad litteram ubi
ubi diffiniens demones dicit demones
sunt genere animalia mente rationalia animo pas-
siva corpore aerea duratione eterna. Sed
ergo eadem est natura bonorum spirituum et malorum
ergo etc. Item Gregorius in omelia de epiphania
iudeis tamquam ratione utentibus rationa-
le animal id est angelus innotescere debuit sed
omne animal habet corpus unitum sibi si-
cut angelus est animal ergo etc. Item Beda Ca-
meraria omelia magister loquitur omnes spiritus
celestium corporum presumptione indigere solacio sed
angelus habet omne id quo unitur indi-
gere cum ergo sit spiritus celestis habet corpus
sibi unitum. Item ad hoc est ratio quanto
substantia est nobilior tanto in potentiis
est completior sed angelus est nobilior
substantia quam anima ergo si anima nata est
uniri corpori multo magis et angelus
secundum hoc illud sibi unitur ad quod
unibile unitur est aptus natus ergo etc.
Item nobilior modus unitur quod unit et in-
fluit in virtutem quam quod non influit
Sed licet non eius spiritus perfectus est et
completus ergo si angelus est ita nobi-
lis unionis sicut anima et anima perfecte
unibilis
ergo et angelus sed non per unibile corpus
cum unitur sibi ergo etc. Contra Iohannes
Damascenus diffiniens angelum dicit quod ange-
lus est substantia intellectualis incorporea ergo
angelus non habet corpus sibi unitum
quod si haberet corpus unitum sibi unitum
sed homo dicitur ex corpore unitus et an-
gelus. Item dicitur in pluribus locis quod

quod angeli sunt sine materia et spiri-
tualia tamen inquales et incorporei. Et hoc
ipsum ostenditur rationibus sic. Tanto substantia
nobilior est quanto propinquior deo sed deus est
natura creata [illegible] ergo substantia spiritualis omnino in-
corporea est nobilior inter substantias crea-
tas ergo vel est eam ponere in universo
vel universum deficeret nobilissima crea-
tura et tunc universum esset acephalum
quod est inconveniens. Item si aliquid corpo-
ris universi naturale et altum illorum
est replere per se attingit per se replere
[illegible] et reliquum sed homo componitur
ex substantia corporali et spirituali ergo erit re-
perire substantiam pure corporalem per se et
reperire substantiam pure spiritualem. Hanc autem
dicimus angelum. Ergo angelus non habet cor-
pus. Item homo componitur ex corpore et anima quia
peccavit cum tamen esset homo passi-
bilis et mortalis ergo si angelus habe-
ret sibi unitum sicut et homo videtur
saltem quod angeli qui peccaverunt sunt
mortales quod si plane falsum est. Mani-
festum est ergo [illegible]. Sed ad evidentiorem intellige-
ntiam notandum est quod circa istam questionem
dubitaverunt aliqui magni doctores
utrum scilicet angeli habeant corpora naturaliter
unita. Unde super hoc dubie loqui-
tur magister in [illegible] sed nunc satis cer-
tum [illegible] tenet et Richardus affirmat
quod angeli sunt naturaliter incorporei nec habent
corpus naturaliter unitum. De hoc tamen plures
dubitant utrum demones habeant corpora
inseparabiliter alligata in penis corpo-
ralibus. Tamen satis planum est quod sicut boni
angeli non habent corpora nisi ad tempus
assumpta sic nec mali et tamen signum
est sicut dicit Richardus quod corpus mod-
[illegible] a maria [illegible] de-
monum aliquis obsidetur sicut legitur
Marci [illegible] de illo qui dixit legio mi-
chi nomen est. Legio enim ut dicit
ibi Richardus continet sex milia

sexcentos [illegible] si demones
[illegible] sibi sicut corporibus naturaliter unita non
possent submittere corpus [illegible] modo
omnino propter quod satis probabiliter dici potest
quod non solum non habent corpus sibi naturaliter
unitum [illegible] nec boni nec mali
sunt inseparabiliter alligati quantum est
de lege communi. Nec obstat auctoritas [illegible]
[illegible] quod sic in [illegible] libro [illegible] quod spi-
ritus [illegible] ordine divine iusti-
tie ad ignem illum puniri. Ad argumenta
[illegible] sunt rationes ad hanc partem ad
illud vero Augustini quod inducitur [illegible] de
civitate dei dicendum quod ibi loquitur [illegible] secundum
opinionem Apuleii [illegible] hanc
[illegible] loquitur Plato secundum opinionem [illegible]
[illegible] Ad [illegible] quod angelus
est animal dicendum quod [illegible] duplex
[illegible] aut ratione [illegible] aut [illegible]
[illegible] ibi autem angelus [illegible]
[illegible] ratione [illegible]
[illegible] vel [illegible] duplex est [illegible]
vel secundum [illegible] considerationem
[illegible] aut loquitur. Ad 2m quod
angelus apparet [illegible] assumit
corpora [illegible] obicit secundum [illegible]
[illegible] Ad illud quod obicit
de [illegible] quod omnis spiritus creatus indiget
corpore [illegible] dicendum quod indiget corpore [illegible]
et duplex aut propter se aut propter alios
spiritus indigens propter se est spiritus [illegible]
[illegible] vel humanus et de hoc verum est quod
habet corpus naturaliter unitum. Spiritus vero indi-
gens propter alios est spiritus angelicus et ille
non habet corpus sibi naturaliter unitum sed ad tempus
assumptum ut [illegible] aliquid [illegible] an-
gelici spiritus ad [illegible] quia boni
[illegible] nos [illegible] corporibus
[illegible] et ideo non habent [illegible]
propter indigentiam supplendam in se ipsis sed
in nobis et [illegible] supplent ad [illegible]
ideo non habent [illegible] unitum simpliciter [illegible]
[illegible] Ad illud quod obicitur quod [illegible]

nobilior est quam multiplicior et in po-
tencijs. Quoniam vero virtus est de istis po-
tencijs que simpliciter attestantur perfe-
ctioni, quedam autem attestatur perfectioni
vnius etc. Et si quantitas non sit perfe-
ctionis intelligimus tamen per se quantitatem habet
spiritum congregatam et perfectam et ideo
ab illa forma que perfectissima est in-
stantis est aliena. Hec autem forma est
angelica nec de hac forma concludit
ratio supradicta. Ad 3 quod dicitur quod in-
fluens vitam et habens vitam nobi-
lius est quam habens tantum vitam, quoniam
quod aliquid conferat sive dat vitam
alius potest esse dupliciter aut per modum
efficientis et hoc simpliciter perfectionis est
et competit simpliciter soli deo. Aut per
modum formalis et sic simpliciter non est
perfectionis, sed perfectionis cum imperfectione
coniuncte et ideo licet conveniat angelo
quod perfectio sua maior est quam sit perfe-
ctio vnius tantum per modum forme et maior
quam sit perfectio dantis vitam per modum
cause et ... de vita que competit
substancie corporali

Secundo queritur utrum angeli
aliquid assumant corpus. Et quod sic
videtur. Quia in omni miraculo in discordie
et de loco ad locum movetur non est si-
ne corpore, sed angelus malus ad mulierem
discurrit et de loco ad locum venit, ergo
vel est corpus vel habet corpus sibi unitum
vel corpus assumptum, sed non primum nec
secundum, ergo tertium. Item nulli est impedita hospi-
talitatis obsequium nisi habeat corpus sibi unitum
vel assumptum, sed angelis aliquando
impensa sunt officia huiusmodi sicut de Abraham
ad hec quod ... placuit deo angelis
hospicio receptis, ergo vel habent corpora
unita vel assumpta, sed non habent sibi
unita, ergo etc. Item nulla forma spiritualis
... sine ... preter placitum sensui ...
per ... corporis fiat visibilis sed

angeli frequenter prebent solacia non solum
sensum, sed etiam sensum sicut patet in an-
gelo Tobie, ergo induit corpus sed illa non
habent semper unita, ergo vocem assumptam
etc. Nullus spiritus potest visibiliter demonstrari
ad demonstrandum corpus nisi sit aliquo modo cor-
pori illi coniunctus sed angelus qui loque-
batur Tobie visibiliter potuit demonstrari et
vel dici hic est Raphael vel hic est
angelus ergo habebat se aliquo modo corpori
ille coniunctum sed non per unionem quantitatem sed
per ... assumptum. Contra. Nichil est
organum vel instrumentum alicuius uniti
nisi unitum assumatur ab illo vel
illi unitum coniungatur, sed angelus indi-
get ... ad nec opera sicut loqui et man-
ducare que non potest exerceri nisi mediante
corpore organico vel instrumento. Contra
... quamvis licet anima celis ad corpus
quam habeat angelus sensus sed anima corpora
corpus non assumit, ergo nec spiritus an-
gelus. Item ... debet esse assimilatio
ad assumptum sed spiritus angelicus est omnino
incorporalis, ergo non habet ... ad corpus
ergo nullus assumit. Item aut competit
angelo habere corpus aut non competit, si
competit habere, ergo videtur quod angeli non possunt
perfecti esse nisi habent corpus, si non compe-
tit, ergo quod assumit aliquid quod sibi non decet
... ergo si angelus vere bonus non facit
nisi quod decet ipsum non assumit corpus.
Item si assumit aut propter aliquid aut
propter nichil, si propter nichil, ergo frustra,
si propter aliquid aut est bonum aut malum,
si bonum, ergo per corpus assumptum meretur,
si malum, ergo per corpus assumptum demeretur,
ergo angelus deberet premiari et puniri
in corpore assumpto hoc est inconveniens et
plane falsum. Item verbum est assumptum
ubi aliqua unio vel in persona vel in
natura sicut patet in assumptione humane
nature a filio dei, ergo si angeli assumant

corpus unitur quod vel in persona vel in natura. In natura non unitur quia non resultat tertium, nec in persona quia non est communicatio idiomatum. Secundo nullo modo est ibi unio [illegible] nec assumptio. Respondeo dicendum quod in angelis duplex est virtus, scilicet contemplativa et administrativa. Secundum contemplativam continue ad deum [illegible] non indigent solacio corporis assumpti. Secundum administrativam descendunt ad nos et condescendunt nobis, et ut nobis convenientius condescendant indigent solacio corporis assumpti. Indigent enim ad alias operationes convenientes, indigent ad se ipsos manifestandos, indigent ad nos ipsos certificandos sive confortandos. Et ideo assumunt corpora sicut instrumenta vel organa ad operandum, sicut signa ad manifestandum, sicut complementa vel speciem ad confirmandum, consolandum. Unde corpus assumptum angelus illis sicut instrumentum motori, sicut signum significanti, sicut habitus induenti. Hoc autem numquam contingit [illegible] indigentia ex parte nostra quam indigentia ex parte sua. Et quia simul [illegible] venit [illegible] sive quae sunt ad [illegible] et corpus effigiatum vel organizatum humana effigie magis competit operationibus spiritualibus [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] decorat. Ideo angeli assumunt corpora non qualiacumque sed humana effigie [illegible] et concedende sunt rationes hoc ostendentes. Ad rationes ad oppositum iam patet responsio. Ad illud enim quod dicitur de aliquo [illegible] satis plana est responsio. Non enim est simile quia non habent virtutem administrativam nec [illegible] ad ministerium. Ideo nec corpora assumunt nec habent [illegible] rationem assumendi. Ad id quod dicitur quod [illegible] est assumptum, dicendum quod [illegible] attenditur et invenitur

[illegible] per eum modum per quem est assumptio ad eum non assumunt in unitatem, nec non requiritur quod sit ibi [illegible] sicut perfectionis ad perfectibile, sed sufficit quod sit perfectio sicut motoris ad mobile. Ad illud quod obicitur quod competit angelo habere corpus, dicendum quod competit habere corpus ut voluntarie assumptum ad complendum ministerium, sed non competit ad suum esse complendum, et ideo nec sequitur quod [illegible] [illegible] nec assumptio quod [illegible]. Ad id quod [illegible] quod assumunt vel [illegible] vel [illegible] nihil. Dicendum quod [illegible] sicut [illegible] est illud in [illegible] quod assumit non [illegible] per corpus [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible], sed tamen artifex per instrumentum, et ideo sicut instrumentum per quod [illegible] non [illegible] sic nec corpus ab angelo assumptum. Ad id quod dicitur quod non est [illegible] dicendum quod non sufficienter dividit, quia homo assumit vestimentum ad se, [illegible] nec sibi unitur nec in persona nec in natura. Et ideo licet in illa assumptione in qua est unio perfecta [illegible] est. Christus [illegible] assumpsit humanam naturam, quod [illegible] [illegible] patet quod [illegible] et responsio ad obiecta. Patet [illegible] [illegible] quod angeli corpora assumunt, quia non solum [illegible] hoc quod moveant vel operentur [illegible] corpus, sed quia illud accipiunt ad se ut in illo operentur, ut in illo manifestentur, ut in illo [illegible] et quia in illa [illegible] sine [illegible] corpus [illegible] [illegible] modum [illegible] [illegible] quod ab illis formatur et [illegible] et [illegible] angeli se habent in ratione assumentis et [illegible] corpus vero in ratione assumpti et habiti

Consequenter queritur de 2o articulo
scilicet de formatione corporis assumpti et
circa quem duo queruntur. primo queritur
de ipso corpore assumpto quantum ad principium
formale. 2o quantum ad principium materiale.

Queritur ergo primo utrum corpus
habeat veram formam corporis hu-
manam. Et quod ita sit videtur quia omne
apparet esse corpus humanum aut est
verum aut est ibi error et deceptio.
sed error et deceptio non competit an-
gelis sanctis. ergo omnia assumunt cor-
pora que videntur esse humana vel habent
humanam formam. Item ad corpus humanum
nichil plus requiritur nisi equalis
complexio et debita organisatio sicut
dicunt naturales. sed corpus quod angeli assu-
munt debitam habet organisationem. si-
militer organisatio presupponit complexionem.
ergo videtur quod habeat totum quod est de veri-
tate humani corporis. Item quod angeli va-
leant formare corpus humanum videtur quia cor-
pus humanum sicut et angeli est in ra-
tionibus seminalibus sicut et alia corpora. sed
quia forme quorundam aliorum ut serpen-
tium et huiusmodi habent rationes seminales di-
spersas in rebus, ideo potest angelus vel ministe-
rio demonum educere. ergo et virtute
pari ratione et corpus hominis. Item si in dictis
[illegible] non valet quia maior requiritur dispositio
ad producendum corpus humanum. sed hoc non
solvit quia quod potest dispositione a remo-
tis in proximo operante [illegible] adducere
[illegible] non sit distantia [illegible] potest ve-
nire ad dispositionem [illegible]. ergo si an-
gelus veloci operatione producere corpus aliorum
animalium perfectum, ergo corpus hominis magis per-
fecta pari ratione, ergo et corpus humanum. Item
si aliquod agens indifferenter se habet ad
aliquid producendum qua ratione potest in unum
potest in aliud. sed angeli non habent maiorem
convenientiam in corporibus serpentum quam in
corporibus hominum, immo magis econtra. ergo si
possunt angeli [illegible] producere vera corpora
serpentum possunt angeli [illegible] producere vera corpora
hominum. ergo et assumere. Item quod potest in
maius potest in minus. sed aliqua quantumcumque
sit modica nobilitas excedit nobi-
litatem cuiuslibet corporis sicut dicitur in ... [illegible]
de ci[vitate] dei et in aliquibus [illegible] locis.
si ergo virtute angelorum educi possunt
et educuntur alie vegetabiles et sensi-
tive quorundam aliorum [illegible] producere
possunt vera corpora hominum. Ad oppositum sic
[illegible] verbo [illegible] est corpus formare
et informare. quia vero formativa est
ab informativa sine perfectiva. sed nullus
spiritus angelicus potest humanum corpus perficere,
ergo nec formare. Item angeli nichil possunt
operari circa creaturas nisi admovendo naturam.
sed nulla natura potest producere corpus humanum
nisi illa que est [illegible] in specie. ergo an-
gelus non potest formare verum humanum
corpus nisi mediante homine. sed homo non
potest corpus humanum educere [illegible] generando.
ergo nec angelus verum corpus humanum
formare [illegible] per generationem hominis. sed si
assumit corpus non indiget humano corpore
ergo numquam assumpsit verum corpus humanum.
Item si corpus assumptum ab angelis esset
verum corpus humanum haberet appetitum
naturalem ad animam rationalem et deus con-
pleret appetitum naturalem. ergo statim infunderet
eis animam rationalem. Item si vera corpora
humana assumerent aut secundum statum
glorie aut secundum statum vie. non secundum statum
glorie hoc constat quia iam [illegible] corpus
aliud non esset corpus nec ab angelo
separabile. si ergo assumunt hoc est secundum sta-
tum vie. sed corpora humana secundum statum
vie sunt ponderosa et gravia sine in
statu [illegible]. ergo non essent habilia
ad motum nec ad velocem ministerium. ergo
non assumunt vera corpora humana. Re-
spondeo quod corpora assumpta ab angelis non
habent veram formam et complexionem cor-
poris humani nec eius organisationem

Ad [illegible] si potest corpus de novo formare [illegible] et corpus
corruptum reparare [illegible] possunt mortuos suscitare quod est [illegible]
[illegible]. Ad [illegible] si [illegible] assumpta

corpletum sed solum effigiem et racio huius est duplex. Una quia non competit angelis tale corpus ad ipsum sumptum sicut nunc ultimo ostensum est. Alia eo est quia angelus non potest educere formam talem in esse nisi adiutus a virtute naturali sicut ostensum fuit in precedenti ratione. In virtute autem naturali est producere formam omnium aliorum vel tamen aliter et aliter ad quedam in producenda sufficit causa celi sine adiutorio aliorum, set producta agentis in specie naturali. Omnia sunt alia que fiunt per putrefactionem quorum aliqua sunt sicut ad que non sufficit non adiuncto ab agente consimili in specie sicut sunt forme alie que producuntur solummodo per propagationem. Et istud planum est ad sensum. In autem contrarie vero huius prima est divina ostensione simul quam est huius tace in dentibus et naturis rerum et hoc secundum legem quam indidit eis ab inicio. Unde sicut dixit consimile terra herbam virentem et non dixit quod generaret homines homini autem dixit quod se multiplicaret sicut terra generat herbam, ita homo generat hominem. Hec autem lex sine instinctu non est absque ratione, quia quedam sunt alia imperfecta tamen in organisatione quam in creatione. Quedam vero perfecta utroque modo, quia vero quedam tamen aliorum sunt imperfecta in organisatione et complexione, ideo non indigent agente tante virtutis quia potest virtus fortuna celi tamquam universalis et celi tamquam particularis cum adiutorio aliorum corporum simplicium tamen elementorum quam celestium. Que vero sunt in perfectione creatione et aliquam requirunt ideo oportet ipsum quiescere agenti alterius naturali quia ad hoc data est virtus generativa rebus ut producerent ut permaneant in esse. Contrario est de aliis que utroque modo perfecta et ideo ubi productiva ipsa indiget maiorem requirit activitatem et racio specialis in maiori

difficultate perfecta in actu ideo maiori indiget adiutorio. Illa igitur alia sine creata forma que ad primum genus spectant educi possunt ab angelis mediante adiutorio velociter et quasi subito variatur tamen quod per virtutem naturalem, sed alia et creata forma que spectant ad secundum genus educi non possunt variari nisi cum auxilio naturali et cum diuturnitate et tempore. Et quoniam assumptum corpus ab angelis est velociter et quasi repente, ideo videtur forma humana non assumi, quia non potest illi per se formare raritate et cum aliquo adiutorio non possent facere quod cooperante natura velociter et quasi educeret. Adhuc non competunt sicut tactum est in obiecto tamen perfecte apperitur quantum spectant ad animam rationalem tamen propter conformitatem que duo repugnant simul illius corporis. Nam si spectat rationem non esset competens significationem aliam; si spectat conformitatem non esset ad appetendum; si spectat instrumentum ad operandum magis competens est. Unde nichil non esset vel competens sed sufficit tamen ad ministrandum. Concedende sunt igitur rationes probantes quod angeli non assumunt veram formam humanam sine bonis sive malis. Et ad illud quod dicitur in contrarium scilicet quod est ibi error et deceptio, dicendum quod verum est quod non assumunt illa forma intendunt se homines et vere homines, sed ut ostendunt se rationales, et quoniam illa forma signum ipsos rationales, et ad hoc principaliter sibi formaliter, ideo non sunt simul non sunt vere humana sicut in primo libro dictum fuit ratione rei de igne et columba. Ad illud quod dicitur quod est ibi organisacio et talis complexio, dicendum quod verum est quod non est ibi vere organisacio que competit corpori humano que quidem est a virtute seminali cum seminibus derelicta. Sed per eandem racionem sunt contraria simul aliud oportet in diffinicione et hec non secuntur talitatem complexionis quin talis corporis

potest fieri ab artifice in ligno et lapi-
de, nec generis mixtio est illa que
facit ad virtutem corporis humani, sed illa
que est eiusdem speciei corporis humani completa
et directiva / Ad aliud quod obicitur quod corpus
humanum est in eminentibus celestibus, etc.
patet responsio, quod quamvis sit ibi mixtio tamen
educitur non obstat contra argumentum corpo-
ris, que residet in labiis viri et ma-
tris in filiis et ideo sicut huius mixtio potest
illa eo seminalis ad actum perfectum educi/
et si obiciatur quod potest dispositione disposite
remote [illegible] quod illud [illegible]
ubi dispositio remota sit naturis sola
intentione tunc cum sufficit voluntas ac-
tiva quod et intentio non autem quod re-
quiritur nove vel aliqui forme specie
spem operatio etc. est in proposito/ Ad 3
quod obicitur quod [illegible] angelus
ad omnia [illegible] dicendum quod et si dicat
[illegible] sit de ipso angelo in se non est in
[illegible] de virtute nec quod omnis [illegible] an-
gelus operatur et ideo sic angelus per se
potest educere corpus humanum ita nec corpus
aliquod aliud, et sic non quamvis potest simi-
liter, quodam ad minorem difficultate
ut prius visum est, sic et angelus [illegible]
natura virtute [illegible] / Ad 4 quod obicitur
quod potest in magis nobile, dicendum quod id non
habet quod virtutem quod homo potest generare
hominem qui est nobilior et non potest
generare asinum, qui est minus nobilis,
maxime autem tunc deficit quod res no-
bilior est facilioris generationis sic frequenter
contingit etiam in proposito nam facilius
educitur [illegible] vel [illegible] aliud
per putrefactionem educi quam educitur et or-
ganizetur verum corpus hominis

Secundo queritur de corpore assumpto a
parte principii materialis, et queritur utrum
corpus quod assumit angelus fiat de
natura celesti an fiat de natura elementali. Et
quod sit de natura celesti videtur. primus in-
potentie [illegible] hinc que sunt ad finis.
sed angelus assumit corpus ad sui ipsius osten-
tationem, ergo angelus per naturam sunt
dicunt ergo assumere corpus de natura lucis, ergo
de natura celesti / Praeterea organum sine instru-
mento debet conformari movendi sine mo-
tori sed angelus assumens corpus ut instru-
mentum est immortalis et impassibilis ergo
[illegible] ergo et corpus, [illegible] corpus assumptum debet
esse immortale et impassibile, tale autem non est
nisi corpus celeste ergo etc. / Praeterea locus maxime
competens angelo est corpus celeste ut locus
celum, si ergo angelus in corpore assumpto ce-
lum [illegible] videtur quod corpus illud sit
sumptum de celo aut non competit angelo
[illegible] videtur quod corpus [illegible] sit su-
mptum de celo, aut non competit ipsi angelo
Sed corpus assumptum aut est de natura celesti
aut elementari, si de natura celesti habetur
propositum, si de elementali aut gravi-
aut levi, sed si est de gravi cum diffi-
cultate movetur sursum, si de levi vio-
lenter movetur deorsum, ergo si neutrum horum
competit velocitati angelici motus, corpus
ergo ut videtur quod assumit non est ele-
mentale, ergo est corpus celeste / Praeterea si est
elementale aut est mixtum aut simplex,
si simplex ergo non est aptum ad colora-
tionem [illegible] ad effigiem nec ad organi-
zationem, si mixtum, ergo cum corpus mixtum
sit resolubile et corruptibile, videtur quod sic
corpus humanum quod separata anima sit putre-
dinis sic et corporis ab angelo assum-
ptum quod apparet esse statim resolu-
tum [illegible] quod non est corpus elementare cum corpus
elementare sit quandoque ergo etc. / Praeterea si est
corpus elementare aut quandoque sine [illegible] mix-
tum sine simplex, ergo si [illegible] per re-
gionem ignis videtur quod continuo est [illegible]
[illegible] consumatur, sive per regionem
aque, quamvis est in eo igneum ex-
tinguatur, quod constat esse falsum

ergo si angelus sine lesione pertransit re-
giones duorum elementorum cum corpore assum-
pto constat illud non esse de natura corporis ele-
mentalis et est de natura elementali vel celesti.
Ergo etc. Ad oppositum arguitur sic primo auctoritate
Gregorii. Ait enim sic: Numquam Abraham
angelos videre potuisset nisi corpora que ad
assumpsissent, et Beda de natura rerum: An-
geli ad nos venientes corpora que ad
sumunt. Item ratione videtur sic. Angeli assu-
munt corpora magis propter motum et de-
scensum, sed corpus celeste non est habile
ad motum rectum sed circularem. ergo non
competit in ministerio angelico assumere
corpora de celo. Item angelus assumit
corpus ad apparendum et hoc in humana
effigie sed corpus celeste non est tan-
tum visui nec est figurabile. ergo non
videtur ad constitutionem corporis assumpti ab
angelo tunc habile. Item si assu-
munt corpora de celo, aut illud assumunt
de toto aut de parte. ergo secat et
dividit partem celi a toto, sed omne
divisibile est corruptibile. ergo videtur quod natura
celestis sit corruptibilis. sed hoc est fin-
gere et cetera. Item si assumunt corpora de
celo aut assumunt partem quam [illegible] et fit
scissio. aut aliquid subintrabit
locum eius aut nichil. si nichil ergo re-
manet vacuum. si aliquid aut ex illo
de novo creatur aut ex corpore illo
rarefacto. ergo si hec omnia sunt incon-
venientia patet etc. Respondeo. angelus satha-
ne frequenter se transfigurat in angelum
lucis. et tunc constat quod assumit corpus
ita pulcrum sicut et angelus bonus. sed
demones non assumunt corpora de natura
celesti quia usque ad illam non ascen-
dunt sed solum de natura elementi. ergo
sic videtur quod et angeli boni.
Respondeo. ad hoc intelligendum est

notandum quod circa hoc diverse sunt sen-
tentie opiniones. quidam enim dicere
volunt quod angeli assumunt corpora que
sunt elementalia ita tamen quod non ex uno
tantum sed ex omnibus sunt mixta aliquo
modo convenienter. Alii dicunt corpus
illud ab angelo assumptum esse de
corpore impermixto cuius non sit de corpore
humano. illam autem formam mixtionis
dicunt esse ab angelo tamquam a formante
solum sed a deo tamquam a dante. [illegible]
te [illegible] non per creationem vel [illegible]
sed per ministerium operationis per quam deum
est [illegible] indidit rebus natu-
re virtutes seminales sicut quasdam [illegible]
[illegible] producunt
[illegible] sed ad corpus illud quod repente
formatur et destruatur alius videtur
probabile quod sit plenum [illegible] impro-
babile magis [illegible] cum resolvitur nec
apparet [illegible] longitudo nec pulchritudo
in corpore. et ideo dicunt quod corpus
illud est de natura elementi simplicis quod
quia dicunt quod corpus assumptum formatur
hoc modo in elementalis quod [illegible] corpus
[illegible] formatur angelus est aeris ele-
mento quod de sui natura est receptibile et conden-
sabile. [illegible] hoc possit
sicut videmus aquam solidari in cri-
stallum vel glaciem quod frigore sic
constringit aquam [illegible]
[illegible] angelos aerem condensare posse sim-
plus et minus ad voluntatem suam [illegible] ope-
rantes. hoc autem corpus cum condensatur
potest suscipere figuram et effigiem et ita
corpus [illegible] effigiem [illegible]
in una parte condensatur plus in alia
minus in alia [illegible] et sic hoc [illegible]
in se diversos colores et ita corpus humanum
[illegible] in omnibus conforme effigiei [illegible]
sit in suis [illegible] et
ita [illegible] esse [illegible]

figuram et situationem ut ab angelo as-
sumatur. Sed aliquis per hoc difficile
est intelligere quomodo scilicet ex aere sine
aliqua elementi commixtione fiat corpus
solidum et diversis coloribus coloratum
cum colores proveniant ubi sit aer tamen in-
mediate angelus unde ideo circa hoc via
videtur esse aliqua probabilior scilicet quod corpus as-
sumptum ab angelo corpus elementare
est non quod sit ex uno elemento ple-
na mixtione compositum sicut corpus com-
plexionatum nec quod sit corpus simplex e-
lementi forma, sed est principaliter factum
ex aere cum aliqua admixtione alterius
elementi sicut videmus in nube que
non est corpus plene mixtum licet sit
in se illius plurium elementorum formaliter
modus et corpus ab angelo assumptum
principaliter ab aere intelligitur esse formatum,
concurrente aliquo alio vapore
terreo vel aqueo, qui quidem faci-
at tam valentem condensationem quam
ad multiformitatem coloris. Unde autem
non est angelum necesse esse
condempsatum cum aer per magnum sui partem
sit commixtus vaporibus et habet potum
medium inter eum tamen quod etiam
constituntur ad quod possunt sustinere.
Ad quartum igitur procedentes dicendum
quod angeli tam boni quam ma-
li assumunt corpora que non sunt celestia
sed elementaria non simpliciter nec plene
commixta sed media ut ex parte ex aere
vaporali. Angeli vero mali ex parte
inferiori, boni vero ex parte superiori illo
ignis superiori in quo multa reperiuntur
non alterius elementi sed superiori per a-
ere et secundum cum parte de qua assumunt
corpus angeli mali ideo quod credendum sit
rationes quod corpora ab angelis assumpta non
sunt de non celesti sed elementari. Ad
illud quod obiicitur quod angelus assumit corpus
ad sui ornatum, dicendum quod angelus
non tamen ipso se ostendit presentata dignitate sue
nobilitatis propria sed et per conveniens signum
et naturaliter ex parte nostra licet ipsi cum dig-
nitas omnis nobilitatis precellat quod omnia cor-
pora elementaria sunt ad eius manifestationem
sicut quod nostra compleat indigentia. Et ad ar-
gumentum quod convenit ut sit corpus organicum in-
dicens magis competit ut angelus de ipso
faciat corpus quam de celesti non. Ad aliud
quod dicitur quod instrumentum debet conformari mo-
tori, dicendum quod verum est quod organum seu
instrumentum est ei proprie coniunctum, sed
ipsi angelo coniungitur solum quo ad opus sufficit ut
sibi per oportunitatem loci et temporis et operis
conformetur. Et hoc est in proposito reperire.
Ad illud quod dicitur quod angelus locum in cor-
pore assumpto tenuit in spiritu iam patet
ratio quia iam non est situacium debi-
tum angelo quantum ad excellentiam sive
dignitatis sed quantum ad indigentiam nostre
mortalitatis et quia status noster imperfectus
pluris conformatur elementis non quam ce-
lestis ideo et si situacium celeste
plus competit angelo ad complementum
simul quod corpus elementare plus competit
angelo ad ministerium. Ad illud quod dicitur
quod aut est corpus grave aut leve, dicendum quod
nec simpliciter grave nec simpliciter leve
sed quod est ex aere commixto vapori
et ideo est habile ad motum sine obiectu
ponderis quod non esset si esset simpliciter corpus
ponderosum aut leve. Ad aliud
iam patet ex dictis quia nec est omnino simplex
omnino commixtum ut competit cor-
pori et organisationi nec adeo mixtum
ut subiaceat putrefactioni sed medium
tenet ut predictum est. Ad illud quod
obicitur quod patitur a contrariis, dicendum quod sicut
formatio illius corporis communis sit ex
admixtione non tamen principaliter est a virtute
specialis sic per hoc quod efficit
illud corpus plus est artificialis

quam naturaliter sic et assignare illud corpus
est a virtute angelica. Unde sicut sua virtute
absque manibus corpus illud effigiat
sic sua virtute regit et assignat. Et ideo
deserente redit ad pristinam materiam
nec sic eius assignatio non pendet ex si-
mili ita nos corrumpere fit a quo

Consequenter queritur de tertio scilicet utrum
operationes exerceat angelus in corpore assum-
pto. Et circa hoc queruntur duo. primo que-
ritur utrum circa hoc exerceat operationes
anime vegetative. secundo utrum ibi exerceat
operationes anime vel potentie sensitive.

Circa primum proceditur sic et ostendi-
tur quod operationes potentie vegetative exerceat
in corpore assumpto tam bonus angelus
tam malus. De bono sic. cibari sive
comedere est actus spectans ad potentiam
vegetativam. sed huiusmodi actum exercent
angeli in corpore assumpto sicut probatur ex eo
quod scribitur Genesis xviii ubi Abraham
angelis apposuit cibaria et quod sic
ibidem legitur comederunt. Preterea [illegible]
[illegible] vitantes [illegible] conspicientibus [illegible]
post celos [illegible] [illegible]. sed angeli
apparentes comedunt cum hiis cum quibus
conversabantur sicut frequenter legitur in sacra
pagina. ergo vere cibabantur. sed iste est actus
vegetative potentie. ergo etc. Preterea lingua
agit in duo opera naturalia scilicet locutionem et
cibationem. sed angeli in assumptis cor-
poribus per linguas naturales et proprie loquebantur.
ergo vere cibabantur. sed hic est actus ve-
getative potentie. ergo etc. ergo idem quod primo
scilicet quod boni angeli in assumpto corpore
vegetative potentie actum exercent. Preterea hoc ipsum
ostenditur de malis. generare enim est
actus potentie vegetative. sed demonibus me-
diantibus corporibus assumptis generant
sicut dicit Iosephus narrans quod sci-
licet Genesis vi de quadam generatione gigan-
tum videntes filii dei etc. ergo etc.

Preterea quidam opinio est de Merlino quod gene-
ratus fuit a demone incubo. sed
si hoc demon incubus non potuit
nisi mediante corpore assumpto. ergo idem quod
prius. Preterea actus ordinatus ad generati-
onem est per commixtionem seminum feminei
vel viri. sed demones succubi se
viris subiciunt succubando in qua est
effusio seminis et demon incubus
mulieri incumbit. ergo videtur quod si potest
exire quod potest et generare. ergo in
assumpto corpore exercent actum potentie ve-
getative. Ad oppositum arguitur sic et
ostenditur quod bono angelo non competit
actus cibandi. scribitur enim Tobie
ultimo et est verbum Raphaelis an-
geli. Videbar quidem vobis come-
dere et bibere. ego vero cibo et potu in-
visibili utor. ergo non vere angelus co-
medebat cibum corporalem etsi videbatur
comedere. Preterea ubi est vera cibatio ibi
est deperditi restauratio. sed in corporibus
assumptis ab angelis nulla fit deperditio
quia non est ibi caloris consumptio. ergo etc.
Preterea quod malis angelis non competit ge-
neratio videtur. quia generatio est rei consimilis
in specie. sed demon assumens corpus
non assimilat hominem sed demonem. ergo
non generat homines sed generat demones. cum
quod patet esse falsum. ergo etc. Preterea ad hoc quod fiat
generatio necesse est quod semen mediante
triplici spiritu naturali vitali et ani-
mali [illegible] triplicem calorem videlicet calorem
anime, calorem celi et calorem elementi. ergo cum
demon spiritum naturalem nec calorem
naturalem in corpore assumpto possit ha-
bere videtur quod ullo modo non possit generare. Preterea
generare non est actus anime vel corporis
sed coniuncti. sed ex demone et corpore non
fit unum. ergo non sunt per corpus generare
in actu generandi. ¶ Respondeo dicendum quod spiritus
angelicus sive bonus sive malus in

corpore assumpto non sit operatio alicuius
vegetative nec quantum ad nutritionem
nec quantum ad generationem quia nec habet
virtutem nutritivam nec habet virtutem generativam
sed tamen aliquomodo operationes huius conveniunt
licet non plene et hoc patet si attendatur
ad nutritionem et generationem. In nutri-
tione enim est cibi susceptio et assumptio
et incorporatio conversio et unio et quantum
primum competit angelo in corpore
assumpto cibatus sine comestio non
simpliciter sed aliquo modo quia cibum ore proprio
sumebat et consumebat, ulterius cibum
assumptum digerebat vel deperditum
non restaurabat quia ille cibus ex
parte non dividitur indigestum est in angelis
propter vero quod vegetative non est tamen est
[illegible] sed tamen digerendo et hoc dicit
[illegible] angeli [illegible] sic aliter absorbet aquam
terra siciens aliter radius calefaciens
sic aliter competit cibatus homini
aliter angelo sine [illegible] aliter et beatus
et [illegible] in [illegible] actus generationis
[illegible] in aliquo conformatur [illegible] assu-
mens corpus in aliquo deficit [illegible]
in actu generationis et est semen [illegible]
[illegible] et [illegible] et calor vitalis
[illegible] competentes [illegible] semen sic [illegible]
transfusio et susceptio enim est [illegible]
[illegible] vim generativam
et hoc nullo modo competit demo-
nibus assumentibus corpus [illegible] videtur
semen susceptio et transfusio eius per [illegible]
[illegible] enim [illegible] viris in
[illegible] et [illegible] pollutiones su-
scipiunt et quandam [illegible] in sua vir-
tute custodiunt et [illegible] dei permittente
[illegible] et in vasa mulierum transfun-
dunt ex qua transfusione homines genera-
rentur. Huius visio facile videtur et ad
[illegible] et ad argumenta. Ad primum
quod simpliciter concedendum quod non operantur
potentie generative et vegetative. que

sunt generare et aliquo modo sic operationes
[illegible] ad illas inducte sunt in aliquas
operationes huius conformes non in toto sed
in parte et hoc ostendunt [illegible] ad oppo-
situm inducte ostendentes scilicet quod angeli
boni comedunt et mali generant. Verum
est enim quod boni angeli cibum susceperunt
sed non ad sui refectionem sed ad [illegible]
[illegible] et ideo non erat ibi error [illegible]
deceptio nec illusio quantum erat ex parte
ipsorum angelorum licet aliquis ignorans crederet
[illegible] ex hoc [illegible]
[illegible]
est enim quod demones [illegible] virum por-
tant semen et suscipere et transfundere
si deus permittat, sed non quod possint
aliquid in illud semen [illegible] virtutem
[illegible] generationis [illegible]
sic ostendunt rationes sequentes. Ad
[illegible] plus [illegible]
generare quam [illegible]
[illegible] hoc posse
[illegible] complementum
[illegible] vel [illegible]

Secundo queritur circa hoc utrum an-
geli in assumptis corporibus habeant
operationes [illegible] sensitive et quod
sic videtur [illegible] motus et [illegible]
sic [illegible] plenus sed angelus corpore assumpto dat
motum [illegible] et sensum [illegible] sic angelus
assumit corpus habens organum aptum ad
motum ita assumit corpus habens organa
apta ad sensum sic enim corpus [illegible] habet
manus et pedes ita habet oculos et aures
sed organa [illegible] sensu sunt
[illegible] ergo si non frustra assumit illa
organa [illegible] quod illa sensificat et
per illa sentiat [illegible] quod habet operationem
[illegible] spiritus habet operationem [illegible]
quidem [illegible] sed sic [illegible]
est [illegible] ita et [illegible]
sensibile ergo sic angelus in corpore assu-
pto [illegible] et [illegible] sic [illegible]

et audire. R. aut angelus de n(atur)a sua
h(abe)t sensu(m) aut no(n) h(abe)t. si no(n) cu(m) assu(m)ptio
sit co(m)ptionis p(er)fectiva no(n) cognoscit s(ensibi)lia
q(uo)d est plane f(als)um. si v(er)o sensu(m) h(abe)t cu(m)
assu(m)ptio sit p(ro)p(ter) qua(m) modu(m) sensificat
organa corp(or)alia p(atet) s(ed) c(ontra). R. angel(us) q(ui)
s(ede)t in corp(or)e assu(m)pto cognoscit h(aec) se(n)-
s(ibi)lia aut igi(tur) p(otenti)a(m) i(n)t(e)ll(ectiva)m aut p(otenti)a(m) i(n)e
sit nata alligari corpori. si p(otenti)a(m) i(n)t(e)ll(ectiva)m,
ergo ita b(e)n(e) cognoscit distans sic(ut) p(ro)p(in)-
quu(m). igi(tur) angelus existens rome au-
dit nos loquentes parisius. ergo no(n) in-
diget moveri et discurrere. q(uo)d si hoc
f(als)um est, restat q(uo)d illa cog(nosci)t p(otenti)a q(ua)e
est corp(or)i p(ro)p(or)tio(na)lis et co(n)vinit debi(ta)m
distantia(m). si ergo i(sta) est assu(m)ptio p(atet). Contra
nichil patitur a corp(or)e nisi sensus h(abe)t
b(e)n(e) corpi p(ro)p(or)t(iona)lem. s(ed) angelus cremab(itur)
ab igne, ergo si assu(m)ptio eius p(otes)t pati a corp(or)e
inferiori p(otes)t p(er) corp(us) sentire. cu(m) p(er) i(n)ferio(re)m
magis sit natu(s) in corp(us) agi q(uam) a corp(or)e
pati. R. sup(er)p(ositi)o(ne). R. angel(us) assu(m)ptione
h(ab)ere in assu(m)pto corp(or)e. suscipit in oculo
s(ui) ca(us)a simi(lit)udine et cu(m) oculus ille sit corp(or)al(is)
p(er) eu(m) et ip(s)a ulterius de sua simi(litudi)ne in-
dicat. hoc planu(m) est. si ergo ad assu(m)p(tionem)
nichil plus requiritur q(uam) receptio et
indicium. v(idetu)r q(uo)d sentiat p(er) corp(us) assu(m)-
ptu(m). Ad oppo(siti)o(ne)m assu(m)ptio p(er) suppo(siti)o(nem) vi-
detur. s(ed) angel(us) corpus assu(m)ptu(m) non
vivificat sic(ut) p(ro)batu(m) e(st). ergo nec
sensificat. ergo p(er) ip(su)m no(n) sentit. R.
assu(m)ptio p(er) suppo(siti)o(nem) actio vege(tati)va. s(ed) angeli
in assu(m)ptis corporib(us) non h(abe)nt op(er)a
vegetative. ergo nec op(er)a sensitive. R.
si angelus sentiret p(er) corp(us), cu(m) assu(m)p(ti)o ille
q(uam) sit media(n)te organo corp(or)ali sit
p(ri)(m)o corp(or)e alligatu(s). angel(us) natu(s) est
sic et a(nim)a p(er) suu(m) vivifi(cans) corp(us). ergo q(uan)t(um)
no(n) h(abe)t corp(us) n(atur)a(le) h(abe)t esse p(er)fecti(vu)m.
R. si angel(us) sentiret p(er) corp(us) cu(m) se-

ree sit actio co(n)iuncti. angelus sicut
op(er)aciones i(n)stabiles co(n)iu(n)ctiv(e) corp(or)i
q(uo)d debet co(m)mu(n)icare pena et gl(ori)am q(uo)d
f(als)um est. R. sentire est p(ro)p(r)ium a(n)i(m)alis.
ergo nulli co(m)petit sentire nisi cui co(m)-
petit e(ss)e a(nim)al. s(ed) hoc nullo m(od)o co(m)petit
angelo. ergo et c(etera). R. si sentire est media(n)te
organo corp(or)e. ergo no(n) cognosceret colore(m)
p(er) clause oculo, nec cognosceret colorem a p(er)-
clause oculo, nec cognosceret colorem in obscuro.
ergo nec cognosceret colorem in obscuro.
q(uae) o(mn)ia s(un)t f(als)a. restat q(uo)d an-
gelus in assu(m)pto corp(or)e no(n) h(abe)t op(er)a
co(n)cernentia p(ro)p(ter) sensitive. R. utrum op(er)a
q(uae) op(er)a h(abe)nt vel exerceant ab an-
gelo in corp(or)e assu(m)pto p(ro)p(ter) ad p(er)ficient
intelligentia(m) e(st) notandu(m) q(uo)d in a(nim)a uni-
ta corp(or)i ut p(er)fectio et ut motor q(ua)eda(m)
sunt op(er)aciones q(uae) co(n)veniunt ip(s)i in
corp(or)e ut est corp(or)is motor, q(ua)eda(m) ut
est p(er)fectio. q(ua)eda(m) p(ri)mo sic p(ro)b(atu)r sic.
differentia aut(em) m(od)o co(m)petit a(nim)a in corp(or)e
op(er)aciones q(uae) co(n)veniunt ip(s)i ut mo-
torem et ut p(er)fectionem ita op(er)aciones que co(n)-
veniunt ip(s)i ut motorem sic co(m)petit p(er)
corp(us) q(uo)d illas easd(em) co(m)petit in corpus,
q(uo)d no(n) solu(m) movet a(nim)a s(ed) c(ontra) cu(m)
corp(us) s(an)u(m). op(er)aciones v(er)o que co(n)veniunt
a(nim)a(m) in corp(or)e ut est p(er)fectio sic co(m)petit
a(nim)a in corp(or)e p(er) corp(us) q(uo)d co(m)petit eas cu(m)
corp(or)e et ideo p(ro)p(ter) co(m)petunt a(nim)e ut est h(aec)
ad et motor differens a mo(bi)li. s(ed) angelus
ut est forma unita m(ateri)e. Cu(m) igi(tur) an-
gelus unit corp(or)i assu(m)pto no(n) ut p(er)fectio s(ed)
ut motor, ideo p(ropter) op(er)aciones co(m)petit ple-
ne in corp(or)e et a(nim)e hu(m)ane. Racio(n)es v(er)o q(uo)d
ideo nos sic, co(n)trarias non. et hoc melius
p(atet) si discedamus grosso phi(losoph)o q(ua)d q(ua)r(e) i(n)natus
p(ro)ce(ssi)mus sine q(uam)libet aliud sit sic re(cipie)n(tis)
mechani operandi et est ab a(nim)a in corp(or)e
ut est motor vel motrix et lo(co)motiva co(m)petit
angelo. sentire v(er)o p(er) organa corp(or)alia co(m)petit

ale ut est illorum organorum proprio
sic enim anima perficit totum corpus ita
visivus sive pro visiva perficit oculum
et hoc non convenit angelo in corpore
assumpto. Tertie vero est operatio que pro-
prium competit anime ut est movere proprium
ut est proprio. ibi enim est quedam corporis
vivificatio et hoc est ab anima ut est
forma. est etiam quedam generans motum
et hoc est ab anima ut est motor. Ra-
tione primi non convenit angelo sed so-
lum ratione secundi. Ex hoc patet respon-
sio ad questionem propositam. si enim noster
sensus sentit ipsi actus sentiendi pro-
priam, sic habent dicendum quod angelus
non exercet ea per corpus assumptum si-
cut exercent opera potentie sensitive ad
ea que sunt ab anima ut movente
sic convenit ei corpus. Rationes vero pro-
bantes angelum non sensisse corpore
assumpto concedende sunt. Ad id vero quod
primo dicitur in contrario quod idem est principium
motus et sensus, dicendum quod philosophus loquitur
in aliquibus in quibus volt quod idem sit
principium sensus sicut et principium motus. Ad
illud quod dicitur quod corpus eius est organum
sensus ad sentiendum, dicendum quod angelus non
sibi assumit corpus humanum ut instrumentum ad
operandum sed etiam ut signum quoddam ad
se videndum et quod corpus eius organi-
zatis debitis hominum. non est conveniens
angelice speciei ostensione tale corpus habere
omnia organa assumit non ad ipsorum ve-
rorum [illegible] sed potius ad sui
ipsius ostensionem. Ad id quod dicitur quod conve-
nit corpori operationem convenientem speciei. dicendum
quod tertio non est actus quibus speciem hominem
sunt ut motus solum generat experiendo
[illegible] sic consequitur aliam ut movetur sed
[illegible] ei non aliquem actum exteriorem qui con-
sequitur coniunctionem anime in corpore ut est
[illegible] hoc autem non competit angelo
sed solum primus. Ad illud quod obicitur

quod angelus habet sensum quod cognoscit singularia
dicendum quod sentire potest accipi quantum ad esse
et magis proprie. Primo sentire nihil est quam re[m]
ut presentem cognoscere sine quocumque medio
accipit angelus. ad Paulum in libro de vi-
dendo deum. Sic non sentire nihil est quod rem
ut hic et nunc cognoscere et accipit Boetius
[illegible] quod sensus est praesentium et intellectus [illegible]
[illegible] salus. Secundo modo sentire nihil est quod speciem
extrinsecam in anima recipere [illegible] medio organo
corporeo suscipere et accipit philosophus in
2o de anima [illegible] quod sensus est susceptivus
specierum in anima [illegible] primis duobus
modis non differt sensus ab intellectu
re sed ratione tantum, et hoc modo bene ponitur
in angelo. angelus enim per suam potentiam
intellectivam cognoscit rem ut presentem et
ut hic et nunc dirigendo aspectum super
ipsam. Tertio vero modo differt potentia sensitiva
ab intellectiva re et ratione [illegible]
non sensus est potentia alligata organo. et hoc
modo sensus angelus non convenit. Ad
illud quod dicitur quod si cognoscit particularia im-
[illegible] nichil facit ad hoc dis[illegible]
dicendum quod dum singularia cognoscit et sentit
pro [illegible] cognoscit aspectum [illegible] rem
cognitam dirigit et ideo si res illa non
est ei presens sine impedimento cognitam nunc
est vel veritatem angeli [illegible] ipsam
ad ipsam vel e contrario. et ideo tamen veritas
angeli respectu obiecti est virtus finita
ideo non cognoscit nec per cognoscere in quantum
distantia. hoc autem est non per virtutes
intellectum sic est in sensu corporalis. sed
per virtutes finitam. Ad id quod dicitur quod
patitur ab igne. dicendum quod id non concludit
sicut melius ostenditur in questione sequente enim
et aspectus spiritualis sufficit ad sentien-
dum dolorem sicut dicitur ibidem. Ad
id quod dicitur quod recipit et iudicat dicendum
quod [illegible] ipsi duo sunt in sensu [illegible]
receptio et iudicium. receptio est [illegible]
ratione organi sed iudicium ratione [illegible]

virtutis. In sensu autem receptio sic est re-
ceptio in organo quod est receptio potentie in
virtute et sic est iudicium virtutis. Aliquis in
organo quod non potest organum, et ideo tunc re-
ceptio quoniam iudicium est recipientis cognoscenti. In
celo autem angeli sic est receptio in or-
gano quod non est receptio in virtute aliqua
illi organo alligata et sic est iudicium
a virtute in organo quod non potest organi.
Ubi angelus ibi unum recipit a quo dim-
isit omnis [illegible] et ideo non est ibi
receptio et iudicium secundum quod competit se-
nsui. Ac per hoc nec est ibi sensus pro-
prie nec est [illegible] angeli proprie
in [illegible] et totale corpus plus [illegible]
[illegible] instrumentum quoniam organi [illegible] orga-
nicum [illegible] [illegible] [illegible] assimilacionem
quam habet cum corpore naturali [illegible]

In parte ista sunt dubitanda circa
litteram. Et primo queritur de hoc quod
dicit: Deum in formis corporalibus appa-
ruisse. Videtur enim quod ista apparitio fuit
[illegible] [illegible] erroris qui [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] forma et figura in corpore et
corporeitate secundum [illegible] et qui [illegible]
[illegible] opinatur [illegible] errat. Si ergo sequitur
[illegible] que apparent sensibus videtur
quod ista apparitio sit erroris [illegible]. Preterea
[illegible] quod forma et figura corporalis non du-
cit [illegible] in cognitionem dei sed magis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fiebat illa
apparitio et [illegible] in ascendendo prius sit
abstractio a corporali forma et figura quam
pervenitur ad deum. Cum a corporalibus ad deum
ascenditur mentaliter [illegible] [illegible] ideo ista
apparitio [illegible] [illegible] est [illegible] ad
cognitionem veritatis quam sit [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] ergo obicitur quod illa opinio
[illegible] que apparent [illegible] [illegible]
[illegible] illud verum est si opinio vel [illegible]
descendat ad [illegible] et ei innitatur. Omnia
autem a sensu abstrahit et innititur

fidei et revelationi non habet [illegible]
[illegible] sed [illegible] veritatem inspectam.
Item queritur de hoc quod dicit: Non vide-
bit me homo et vivet. Secundum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] loquebatur dominus
ad moysen facie ad faciem et non
per [illegible] palam et non per figuras et enigmata
deum videt. Dicendum quod [illegible] [illegible] moysen [illegible]
[illegible] [illegible] quod in [illegible] auctor [illegible] quod
deus non potest videri a viatore in sua
essentia et claritate, sed in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] familiaritas dei ad moy-
sen quantum ad affectum et quantum ad con-
templationem in [illegible] [illegible] alios ex-
cellebat. Familiaritas affectionis [illegible]
[illegible] [illegible] quod loquebatur ei facie ad fa-
ciem. Subintelligendum est [illegible] [illegible]
[illegible] contemplationis [illegible] [illegible]
et non per figuras et enigmata deum videbat
quod non [illegible] [illegible] visione corporali
aut imaginaria sed [illegible] intellectuali. Item
queritur de hoc quod dicit: visibile quidem
non est quod non est [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] visibile et [illegible] non est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod immutatione intelligit [illegible]
de immutatione ad situm aut de immutatione
ad formam. Si de immutatione ad situm hoc
non est, quod ista non faciunt ad visum. Si
de immutatione ad formam [illegible] [illegible]
quod [illegible] supercelestia sunt [illegible] et alte-
rabilia et tamen sunt visibilia. Iuxta hoc
queritur de quo visu intelligit: aut
intelligit de visu corporali aut de visu
intellectuali. Si de intellectuali falsum est. Si de vi-
su corporali, queritur que necessitas sit quare
visibile sit [illegible] cum ita [illegible] sensus [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
angelus intelligit de visu corporali et de
hoc verum est quod dicit quod omne visibile [illegible]
[illegible] [illegible] videre sensus [illegible] sine
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] ibi est [illegible] ubi [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] et immutabile ad [illegible]

quietis est de natura rei, solus enim deus
simplex est immutabiliter simplex, et ideo
intendit sanctus quod si deus videtur sensu cor-
poreo quod sit mutabilis / ad illud quod quod
obicitur de empireo et de aliis corpori-
bus celestibus, dicendum quod nec empi-
reum nec aliquod corpus celeste nec corpus
quod est vel possit esse omnino immutabile,
primus enim modus mutabilitatis mutacione
que est de esse in aliud esse, sive de
una forma in aliam, mutata sunt
sunt mutacione que est de non esse
in esse et mutabilia sunt secundum mutacio-
nem que est in non esse et hoc quia
sunt composita, et ideo non sunt sum-
me, nichil enim est summum esse nisi summe
simplex, sicut nullum agens est summe
agens nisi summe simplex, et propter hoc
quod recipiunt suum esse aliunde quam
habeant quod omnibus creaturis dat esse
et ideo per naturam suam omnia sunt potentia
ad non esse nisi parata conservatio quam

Illud etiam consi-
derare dignum videtur scilicet con-
tra egit magister de dyabolo de-
monum et honore secundum rationem corporum
humanorum illud in hac parte agit de
dyabolo et potestate demonum ratione hominis con-
queritur autem hec per magistrum in textu,
in prima tangitur magister obiectionem, in secunda
confirmat per auctorem evangelii ibi. quia
docens intrant etc. in tertia vero expla-
nat per auctorem Gennadium ibi. de hoc
ait Gennadius, in quarta et ultima illud
explanat per auctoritatem Bede presbiteri ibi
Beda quoque super illum locum etc.

Ad intelligenciam huius partis sex que-
runtur duo. primo enim queritur utrum
demones possint habitare in humanis
corporibus, secundo utrum illabantur animabus
tercio utrum possint illudere huma-
nos sensus, quarto utrum possint co-
gitaciones immittere, quinto utrum possint
affecciones immittere, sexto utrum possint
sentire secreta nostre consciencie

Ad primum sic proceditur et videtur quod
demones in humanis corporibus
possint habitare. Illud enim spiritus creatus de
aliquo corpore vel habitaculo in quo non est
sed demones sicut legitur in evangelio
de obsessis corporibus sunt eiecti a Christo
et eius apostolis, ergo aliquando habitant in eis
Item angelus de omnibus demonum loquens
de dominibus suadent mentis et inve-
stibilibus modo per illam subtilitatem suorum
corporum hominum corpora non sentienda pe-
netrando, si ergo corpus penetrare non possit
ibi quiescere potest et inhabitare, Item quod istis
est quod aliqui a demonibus obsidentur
quod obsessi dicuntur, aut quia demon
habet in eis effectum, aut quia est in eis sim-
pliciter, si quia habet in eis effectum, quia ergo ceteri
peccatores erunt obsessi a diabolo quod falsum
est, ergo quia sunt in eis simpliciter ob-
sessi dicuntur, quia habitant in suis cor-
poribus, Item nullum corpus potest prohibere obsta-
culum spiritui, quia si demones spiritus si
nullum corpus est eis obstaculum, quia si lu-
men penetrat aerem usque in profundum
et ibi manet, sic spiritus demoniaci
corpus humanum subintrare potest per totum, quia
si non expellitur ab agente maioris
potestatis videtur quod ibi possit inhabitare, ad
oppositum arguitur sic, Augustinus de ecclesiasticis dogmatibus
in templo suo. Item simulacrum
afficit potest imaginatio spiritus et instrumentum
non potest, quia si non potest in simulacris
non potest in corporibus humanis, Item be-
atus ... de ... in ... super
id actuum v. cur temptavit sathanas
cor tuum. Implevit sathanas cor Ana-
nie quando ingrediens in eo nec in
sensum eius, quia non videtur quod demon
sim ... ingrediatur corpus humani ho-
minis, Item anima unitur corpori

ut motor et perfectio; sed quod coniungitur ut
perfectio impossibile est in eodem corpore esse aliam
aliorum. Nam ut philosophus, ergo cui coniungitur
ut motor impossibile est in eodem corpore
esse alium spiritum ut moventem; si ergo de-
mon in corpore humano non potest esse nec
ut motor neque ut perfectio, ergo nullo modo.
Re. sic dicendum quod Damascenus [illegible] operatur ibi
ergo spiritus angelicus esse sit in eodem loco
[illegible] ratione non videtur quod in diversis
locis simul possit esse anima et angelus.
sed anima est in toto corpore suo sicut volt
angelus ergo in nulla parte corporis potest esse
demon. Re. Dicendum quod sicut innuit textus evan-
gelicus et Augustinus in libro De divinatione
demonum: demones per suam sive subti-
litatis et spiritualitatis possunt humana corpora
penetrare et in eis sine aliquo obstaculo
et impedimento subsistere; ratione vero sue
potestatis possunt ea corpora in quibus sunt
commovere et turbare. Item demones com-
munium est de potestate et subtilitate nature possunt
[illegible] spiritualia intrare, possunt eos et vexare
nisi prohibeantur a superiori potestate et cum
permittuntur intrare et vexare tunc [illegible]
[illegible] obsidere. permittitur autem hec duo
sive ad glorie ostensionem, sive ad peccati
punitionem, sive ad peccantis correptionem,
sive ad nostram eruditionem. Sed quod [illegible]
istorum [illegible] determinate permittat latet
hoc humanam industriam propter hoc quod o-
culta sunt dei iudicia; hoc tamen pla-
num est quod non sunt iniusta et ideo non
permittit talia sine causa. Obiectiones
sunt [illegible] rationes quod demones possunt
[illegible] corpus subintrare. Ad id quod obicitur
de glosa quod intrinsecus esse non potest nisi deum,
quod esse intrinsecus in aliquo [illegible] potest dici
dupliciter: aut sic continendo [illegible] continetur
ut aqua [illegible] vase, sic demon [illegible]
potest esse intrinsecus in [illegible]
esse intrinsecus dicitur aliquid quod [illegible]
intimus [illegible] et influendo [illegible]

perfectio, et hoc modo non subintrat demo-
[illegible] nec continendo [illegible] continendo [illegible]
et. [illegible] illa glosa. Ad id quod obicitur
de Beda quod non ingreditur in hominem,
dicendum quod non loquitur de ingressu in ho-
minem qui attenditur ex parte corporis
sed qui attenditur ex parte spiritus [illegible]
[illegible] quod anima comparatur ad corpus
ut perfectio et motor etc. Dicendum quod [illegible] est
ille de comparatione per modum motoris et
per modum perfectionis quod unius perfectibilis
una sola est perfectio; perfectio enim [illegible]
sibi proportionale [illegible], sed unius mobilis potest
esse [illegible] motor et unus motor [illegible]
[illegible] movendo, maxime quod illa [illegible] ali-
quo ordine. Et quod duo modi [illegible]
peccatrix subiecta demoni obsidenti
sive vexanti vel affligenti [illegible] est quod sic
in eodem corpore esse possunt; et per hoc patet
responsio ad ultimum quod obiciebatur de con-
[illegible] duorum spirituum [illegible] est [illegible]
[illegible] ut [illegible] possunt [illegible]
[illegible] ordo [illegible]
[illegible] ordo [illegible] spiritus [illegible]
[illegible] peccatrix affligitur nec [illegible]
ordo [illegible] ad [illegible]
[illegible] comparantur.
Sed ordo [illegible] demonem il-
labi possunt animabus et quod sic videtur
[illegible] hominis [illegible] demonium
ubi glosa: Intrandi diabolus [illegible]
[illegible] de corde, sed de
spiritu [illegible] subintrat spiritum [illegible]
[illegible] spiritui [illegible] applicat
[illegible] et quod applicatur alicui [illegible]
applicatur ei [illegible] illabi
non est aliud quam [illegible]
[illegible] demon sit [illegible] et [illegible]
hominem [illegible] applicatur videtur quod eidem
animo illabatur. Re. sicut est ordo in cor-
poribus ita est ordo in spiritibus; sed in
[illegible] videmus quod agens [illegible]
[illegible]

aliter enim non alteraret totum. ergo pro-
positio et in spiritibus. ergo demon potest
influere virtutem suam usque ad inti-
ma anime. sed contra demonis non est
spiritualior quam spiritus. ergo videtur quod demon
illabi possit usque ad intima anime. Item
sicut homo efficitur templum dei per gratiam
ita efficitur templum diaboli per peccatum. sed
eius ratio ubi erat prius gratia ibi inci-
pit esse culpa. ergo ubi prius habitabat
deus potest habitare diabolus. Contra augustinus de
fide ad petrum. Inest singulis spiritibus
similis bonus quo se invicem distinguunt
et unus in altero non est. sed anima hu-
mana spiritus est. ergo non potest esse in de-
mone nec demon in ea. ergo non illa-
bi. ergo etc. Item si aliquis spiritus illabitur
anime aut aliter potest illabi aut non.
si sic pari ratione et bonus et corporibus etc.
de aliis. et ita omnes spiritus mali pos-
sent illabi uni anime quod plane falsum est.
si non potest. ergo unus spiritus implet totam
animam. sed hoc est solum quod immaginem creatur
nisi uni deo impleri potest sicut dicit augustinus
et beda. Item si demon illaberetur anime
esset intimus anime. ergo per totum dominaretur ei.
ergo posset pertrahere ad mala quecumque
vellet et ita anima secundum arbitrium non haberet
quod si anima habere non potest [illegible]
demon ei illabi potest. Item si illaberetur
anime melius esset ita intimus in anima in
quo non esset. et sic quod non posset de-
mon. sed sicut deus illabendo animam
edificat et conservat sic demon quod potest
deordinat et destruat. ergo si demon illa-
beretur anime demon posset subito sim-
vel voluntatem [illegible] depravare et ad ma-
lum inclinare. quod est impossibile. Respondeo dicendum
quod illabi duo importat quod illud in-
timus sit ei et quod intime operatur in illo.
intellectus autem ille est creator anime et solus
deus. ideo solus deus spiritus anime potest il-
labi. in anima namque humana solus deus est

intimum et supremum. et hoc patet quia sicut
situs supremum maxime approximat deo. sicut
sicut sui intimum. Unde quanto magis convertit
ad meliora tanto magis ascendit et convertitur
eius. et quod solus deus superior est men-
te humana sicut sui supremus solus deus
potest esse intimus mentis. et ideo illabi spiri-
tuali est omne potest creaturam. concedende
sunt igitur rationes ostendentes quod angelus
humanis illabi non potest malignus spiritus.
Ad id ergo quod primo obicitur de glossa quod diaboli
intrant dicendum quod hoc non dicitur de ingressu
secundum substantiam sed secundum effectum sive consensum
malicie. unde non vult glossa plus dicere
quam quod ubi fuit gratia ibi incipit esse
malicia. Ad illud quod dicitur quod impossibile
impossibile applicatur secundum totum dicendum quod aut
intelligitur de unctura situali aut de
unctura virtuali. Si de situali sic potest
per virtutem sic autem non est interior
applicatio secundum spiritualium quia non sunt
situales. Si autem intelligitur de appli-
catione virtuali sic spiritus non habet ubi-
tatem. quia in simplici substantia comparantur
magnitudo virtutis et secundum illum potest
considerari in anima maior et minor exacta
dispositio secundum accessum ad ordinem
illius virtutis. Ad illud quod sic est ordo
in corporibus ita est in spiritibus dicendum
quod et si sit aliqua similitudo non tamen
omnis. Preterea nec quantum ad ordinem nec
quantum ad intimitatem nature sunt simi-
[illegible] in deo nec quantum ad hoc unum potest
alterum. hoc autem non quantum in corporibus re-
periri. non est enim simile quantum ad intimi-
tatem quod ipse est intimus et [illegible] in re
[illegible] est eius in [illegible] non differens dig-
nitate. sed magis per potestatem. Unde anima non
quod est intimum hoc est maxime supremum
et deo proximum. ideo in rebus corporalibus
quod potest fieri in corporibus magis et magis
agendi potest pertinere ad intima et ad

luminis/ non sic in spiritu ubi illud dicit ce-
terum ipse est in eo superiorum et dignum. Ad
illud quod dicitur quod ibidem est culpa ubi sunt
gratia. dicendum quod verum est sed ex hoc non sequitur
quod ibidem sit dyabolus ubi et deus. quia aliter
est gratia a deo. aliter culpa a dyabolo. gratia
enim est a deo ut parte influente et
intime operante et medullas affundens
penetrans ipsum quod lumen aptum ad lucem
in. Unum est ipso dei et effectivus re.
Sed culpa dicitur esse a dyabolo solum sicut a sug-
gerente et impellente exterius, non quod exterius
instigante et sic non operatur dyabolum in spiritu
in intimo cordis penetrans quantumcumque
medullitus illiciat peccatum. ulterius peccatum
non ponit [illegible] sed fuit ponens. ideo ipsum
ipsum non dicitur deus [illegible] [illegible] ponere
[illegible] ad corrumpere et corrumpi etc. Et quod hic
est satis de culpa et de gratia quomodo sint
in eadem.

Tercio queritur utrum demon possit
sensus illudere. et quod sic videtur. Sic-
ut dicitur [illegible] fecerunt magi pharaonis
incantationes et archana quedam [illegible]. Et glosa
Rabani. dyabolicis figmentis spectaculo
oculos illudebant ut res in aliud natu-
re mutari viderentur. Item in itine-
rario clementis quod vicesima ad petrum
narrantis de signis Simonis. Videmus
[illegible] statuas et ymagines ambu-
lare, constat quod hoc non fiebat nisi virtute
demonum. Si ergo demones hec et consi-
milia plura faciunt que nullo modo nisi
[illegible] proprie [illegible] oculos spectan-
cium illudunt [illegible] illa facere vi-
dentur [illegible] auxilium [illegible] imitari
non potest. Item in vitis patrum legitur
quod quidam adduxerunt quandam puel-
lam ad sanctum patrem que videbatur
eis equa esse. Sed sanctus pater respondit
quod esset puella. ergo si hoc fiebat arte
dyaboli apparebat. Item plus est decipere

intellectum quam sensum. sed demones intel-
lectus decipiunt et seducunt quantum ad
intellectum ergo multo fortius seducere
vel illudere possunt quantum ad sensum.
Contra sensus particularis non errat ut dicit
philosophus in [illegible] ergo non potest
nisi quod verum est. sed delusio sensuum
non potest esse sine errore et decepcione
ergo etc. Item quod dyabolus facit hominem
videre asinum. vel [illegible] at ubi non
est [illegible] ut homo est quod faciat
similitudinem illius [illegible] in oculo. sed
illa similitudo non potest generari nisi ab
illo [illegible] tunc non possit equum [illegible] in-
ge vel [illegible] quod asinum videt [illegible]
faciat eum videre. sed si asinum affe-
ret non est ludificatio. Si non affert
non immutat. ergo nunquam delusione potest
immutare vel immutando illudere. Item
eo [illegible] facit videre capram. aut
similitudo [illegible] figure [illegible] ad [illegible]
[illegible] imitatur similitudinem [illegible]
[illegible] non decipiet. Si non generet
[illegible] impedit. et videtur quod nichil
possit quando cum modus illudendi [illegible]
est [illegible] si non assit [illegible]
[illegible] ergo videtur quod nullo modo
possit [illegible] ludificacio sensus. Item eodem
[illegible] quod non est [illegible] hec facit immu-
tando [illegible] aut [illegible] aut
[illegible] si [illegible] ergo est [illegible]
[illegible] Si immutando [illegible]
[illegible] hec sunt [illegible]
[illegible] magis mirabilis. ergo [illegible] mirabilia
[illegible] quod si hoc est [illegible]
[illegible] quod potest [illegible] intelligencia
[illegible] est quod absque dubio demo-
nes sensus possunt deludere sicut [illegible]
[illegible] modus autem assignare est valde
difficile. Et ad hoc plures doctores conati
sunt dupliciter. Quidam namque voluerunt

modum tercium delusionis assignare dicentes hoc quam vanum esse. dicit autem hoc fieri posse. Sed cum hoc fiat demon a superiori influendo, ab interiori sensorio motus ab exteriori species obiecti. Alii superiori influendo dicunt hoc non fieri posse quia demon per naturam superior est sensu corporis et quia superiora naturaliter sunt influere in inferiora. demon potest species quas habet sensui imprimere tam interiori quam exteriori, que tamen non sunt spirituales in suscipiente quam in dante, quia quod recipitur in aliquo recipitur per modum recipientis non per modum recepti. Dicitur ab interiori sensorio motus dicunt sic posse accidere sicut accidit in sompnis quod motu spirituum et de humore ab organo contentis dimittere se situatam interius et fit sic secundum in qua videtur homini quod videat vel audiat [illegible] sicut propinquitas rei pervenit ad organum visus vel auditus. Sic et in proposito demon potest facere quod commota in organo interiori fiat defluxio ad organa sensuum etc. et sic homini quod videatur vel sentiat ipsam rem dicitur ex rei sensibilis extrinsece originaliter et interius sensus [illegible] iudicat de similitudine ac si esset ultra ab interiori sed species obiecti. potest hoc modo sensum ludificare [illegible] [illegible] cum res nata est speciem suam [illegible] dare, et si esset [illegible] quod non tamen suscipere [illegible] posset posse speciem suscipere [illegible] offerri sicut videtur luna in puteo [illegible] non habet demonis [illegible] specularis non solum suscipere [illegible] sed [illegible] medii [illegible] per [illegible] vult [illegible] rei vult [illegible] per ultra sensibus nostris offerre quam [illegible] ultra [illegible] ludificatum. Sunt igitur [illegible] modi demonum dicit [illegible] et non [illegible] hoc modo, in illo modo [illegible] sed [illegible] hoc modo [illegible] aliquid [illegible] non enim videtur

possibile quod substantia spiritualis que habet in se species omnium sensibilium possit eas sensibus imprimere cum omne sit [illegible] [illegible] nec etiam [illegible] quod species ab organo interiori [illegible] [illegible] sit ordo retrogradus, preterea mirabile est si demon ita movetur ita magnum speculum in quo in sua magnitudine et latitudine possit [illegible] [illegible] [illegible] pluribus aliis [illegible] [illegible] [illegible] si videt ipsam rem quod non potest videre speculum [illegible] est [illegible] non talis rei corporalis [illegible] speciem potest suscipere et tenere [illegible] [illegible] speciem ab obiecto sensibili separari non posse, ideo alius modus est dicendi qui magis consonus est rationi et intelligentie quod demon potest ludificare sensus [illegible] [illegible] [illegible] esse quod non est [illegible] faciat species [illegible] [illegible] sensum vel obiectum [illegible] [illegible] intelligi [illegible] [illegible] [illegible] offerunt fortissime [illegible] [illegible] interiori vel [illegible] [illegible] [illegible] interior [illegible] hoc manifestum est per [illegible] nam [illegible] [illegible] medica [illegible] [illegible] [illegible] videat [illegible] que non sunt [illegible] vel quod audit [illegible] per [illegible] [illegible] videt ultra [illegible] [illegible] in [illegible] de [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] carnaliter commisceri videbatur quod ei carnaliter commisceri [illegible] [illegible] [illegible] demon potest [illegible] intendere ad [illegible] [illegible] fumos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] offerre etc. [illegible] homo [illegible] apparere et quod non sequitur [illegible] [illegible] est quod [illegible] facit [illegible] aliquam imaginem non habet in [illegible] [illegible] organis [illegible] [illegible] facit [illegible] de [illegible]

nec sensus de sompno, nec ei talia
representat in vigilia vel in sompnis. Secundum
modum possumus intelligere sic quod res a-
nimus vel sub alia dispositione apparet
sensui quam sit, verbi gratia contingit propter var-
iacionem alteram ex parte organi sicut quando
humor sanguineus vel vapor igneus de-
scendit ad oculos videtur sibi quod ea que
extrinsecus sunt sint rubea vel propter
variacionem alteram ex parte obiecti sicut quando
aliqui ex pone candele et dispositione caloris
videntur parietes superiores esse ex ordine
[illegible]. Simile est in demonibus et in hominibus
imaginando rem mirabilem et quod in magi-
cis [illegible] latent demones et sibi im-
pedi velociter potentes que sunt na-
turaliter [illegible] apparere, vel sensus modo
fingunt deludunt ostendentes rem aliter
quam sit. Sed cum fiunt aliter quam se
habent apparere quod quando sit variacio
mediorum mediante ipsa organa vel
obiectum, que quando variacio non mutat
formam, sed solum est ex quadam accidentali
adhesione et est ut passio non ut
passibilis qualitas. Tercio modo sic pos-
sumus intelligere res si quando que sen-
sibiles sunt [illegible] sine visibili obstaculo
dupliciter potest latere, aut quod impeditur
obiectum sensibile ne perveniat ad sen-
sum, aut quod impeditur species sensibilis ne perve-
niat ad sensum, et tercio modo impeditur
sensus ne recipiat quod est sensibile, vel
ut [illegible] solum accidens est esse
possibile contingere demones, et iterum videtur
posse fieri per hanc viam ut homines
videat invisibiliter quod tamen non est
si tamen est hac via posse fieri non est
intendo incredibile, quia visa patet
conversio ad quandam perfectionem quam hanc
est in potencia affirmavi, patet quod impe-
ratio in obiectum ad illud cui quod
velatum quod sensus non erat certa

fundamentum quod hoc intelligitur
quando est de sensu non salvata sua in-
dispositione organi medii et obiecti
intelligitur etc. de sensu particulari per se.
In hac autem deceptione sensus [illegible]
sensibus que sunt collateralia ad interio-
rem sensum et indicat esse aliquid quod
est sanum. Ad id quod obicitur quod nulla res
potest videri nisi per suam speciem dicen-
dum quod nec speciem dat de nobis propter de-
mone afficit, sed illam que est in
fantasia et illam vertit [illegible] illi
interiori obicit ut credat se rem ex-
teriorem sensibilem intueri. Ad id quod
obicitur quod facit aliquem videre capram
vel [illegible] speciem hominis deferat ad vi-
sum, dicendum quod fortassis impedit ne
perveniat ad visum vel visum ad ob-
iectum vel saltem impedit ne perveniat
ad interiorem sed ex illa effectu speciem
capre quam habet in fantasia et cum
aspiciat corpus simulacrum estimat se
videre capram. Ad id quod queritur vel
faciat mutacionem vel [illegible] capram
obiectum vel utriusque, dicendum quod potest facere
et facit hoc et illud per locum et tempore
sicut ibi videtur expedire. Unde si queratur quid
sit verum miraculum quod non est ibi vera
[illegible] transmutacio aut mutacio, sed
solum quedam illusio et quod monstrum
non mutacio. Unde cum videtur illa
rem verum transmutacione esse non est
verum miraculum sed verum et solum [illegible]

Quarto queritur utrum demon
possit [illegible] [illegible]. Et
quod sic videtur primo auctoritate, numeri 22 capitulo
mittit angelus domini in viam ei
cum si bonus angelus potest mittere
cum bonus et malus [illegible] [illegible]
[illegible] auctoritate Johannis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut videbit cum [illegible] [illegible]

mittere in cor non est aliud quam immittere. ergo etc. Respondeo. Glossa in morte [illegible] maligni spiritus in cordibus malignorum cogitationes immittere non desistunt. Respondeo: suggestio est actus dyaboli, sed suggestio nichil aliud est quam prave cogitationis immissio. ergo dyabolus potest mala suggerere, ergo et potest malas cogitationes immittere. Contra. Origenes super illud: Nichil quod in os intrat coinquinat hominem, quod [illegible] dicit quod dyabolus non est malarum cogitationum immissor. Respondeo: si potest cogitationes malas immittere, cum in cogitatione formetur actus intelligentie, ergo potest mentem nostram formare, quod falsum est. ad hoc dicit Augustinus esse proprium veritatis. Preterea nichil [illegible] intimius est quam ipsa cogitatio. ergo si dyabolus potest cogitationes immittere, potest ad interiora nostra spiritualia intrare. sed hoc nichil aliud quam [illegible] illabi; ergo mentem nostram illabi potest, quod est improbatum est. Respondeo: si potest cogitationes immittere, ergo [illegible] malum facit cogitare; sed ipse continue nobis optat malum; ergo nunquam [illegible] permitteret nos a cogitationibus malis desistere, quod manifeste falsum est. Est igitur questio quantum possit dyabolus respectu cogitationum generandarum in nobis, utrum scilicet possit efficere vel tantum offerre, et si offerre, utrum ita possit nos compellere [illegible] quod recipiamus [illegible] et quod sic videtur quia si ad [illegible] affectum [illegible] necesse est nos [illegible] etc. de aliis sensibus. ergo [illegible] de cogitationibus. quod si verum est, [illegible] quod a malis cogitationibus non possumus evadere, et quod mala cogitare non sit reprehensibile, cum tamen dominus reprehendat quosdam: Quid cogitatis mala in cordibus vestris. ergo etc. Respondeo dicendum quod immissio dicit actum cum effectu, similiter in eo quod intrat est. Secundum autem actus est duplex, dicitur respectu illius effectus aut sicut de primo

agentis et efficientis, aut sicut excitantis et impellentis. Primo modo accipiendo [illegible] competit soli deo respectu anime, ipse enim solus est qui per modum principalis agentis [illegible] in eis divinus cogitationes et affectiones gignere et formare. Alio modo accipitur large et minus proprie, quia immissio de ratione sui nominis quandam virtutem et auctoritatem sufficientem respectu effectus importat, et ideo quia solum dicit excitationem vel impulsionem, large accipitur et minus proprie, et competit demoni respectu anime, quia cum [illegible] est sine [illegible] studium eius in malas cogitationes suggerere. Et patet responsio ad rationes ad utramque partem. Nam rationes et auctoritates ad primam partem inducte procedunt de immissione [illegible] dicta proprie. Rationes vero ad oppositum procedunt de immissione dicta large. Ad illud quod queritur utrum possit homines demones [illegible] malarum cogitationum necessitare [illegible] quod [illegible] potest offerre. Ad id vero quod queritur utrum possit compellere, [illegible] a diversis [illegible] dicentes quod nunquam potest compellere ad cogitandum [illegible] malas cogitationes malorum [illegible] generatio cuius que est de malo non est mala si tamen comitetur affectus malus que est in potestate nostra. Alius vero verior et probabilior quod non potest facere quin [illegible] cogitemus malum [illegible] in [illegible] videlicet [illegible] ante ne est [illegible] occupata [illegible] occasio potest ei dyabolus offerre [illegible] vel vanum [illegible] malas cogitationes et imaginationes effugere sollicite et diligenter cavendum est ne [illegible] a bonis et ab utilibus cogitationibus recedat. Hoc tamen difficile est [illegible] in bonis animum exercere [illegible] multo facilius est et delectabilius in bonis [illegible] cogitationibus quam sit [illegible] et operibus magnis

Quarto queritur utrum demones
possint in malas affectiones inflamare.
Et quod sic videtur. Actuum v°: Anania
tres sic diabolus succendit a sequente
et glossa exponit quod diabolus est formi-
dator et sequens dyabolus. Ergo etc. Item
Beda super Actus v dicit quod dyabolus frau-
dulenta et callida decepcione animum in
affectum malicie transit. Sed hoc nichil aliud
est quam malum affectum incendere. Ergo etc.
Item dyabolus per oculum meum quomodo
sic dicitur Iob xli: Terra Edom est in ma-
lum impii. Et exponit Gregorius: i. oculos in
manum dyaboli sicut etiam quomodo ge-
ritur stimulus concupiscentie qui est in no-
bis talibus ignibus stimulus affectus vi-
tiorum dyabolus potest in nobis incendere
affectum concupiscentie. Respondeo: ignem incendere non
est aliud quam igni pabulum ministrare. Sed ma-
le ymaginaciones et cogitationes ut intellec-
ta et carnales sunt fomenta concupiscentie. Ergo
videtur quod dyabolus huiusmodi ignem concupiscentie pos-
sit in nobis accendere. Respondeo: cuius potest
calefacere, ergo inflamare et inflammare.
Sed dyabolus totus est inflammatus ignis et
in eo sunt flamme et invidie viventis.
Sicut dicitur Iob xli: et Beda glossat et magister
in libro. Ergo dyabolus potest nos ad malum
inflammare. Ergo et incendere. Ad oppositum:
ymago maxime relucet in affectu et
voluntate. Ergo si dyabolus haberet posse
super animum, in quantum est dei imago, ergo
non videtur quod possit affectum nostrum in-
cendere. Preterea liberius arbitrium magis consistit
in affectu sive in voluntate. Sed liberum arbitrium est
super quod in animo potest dyabolus. Ergo etc. Quod in-
tellectum posset in nostrum affectum. Ergo si non
potest intellectum cogitacionum immittere, ergo
intellectualem affectum incendere. Respondeo: cogita-
tio famulus est ad affectum. Sed quod
non potest in disposicionem non potest in

Ergo si dyabolus non potest immittere cogitationes
nec potest incendere affectum. Respondeo: si posset
in malas affectiones incendere quomodo
illius affectiones, sed sunt culpabiles. Ve-
rum potest ut nos tamen peccare quod
necessarium est dicere. Respondeo: dicendum quod quamvis
dyabolus possit incendere et immittere cogitationes
quomodo dyabolus magis dicitur incensor quam
immissor. Ergo ipsius videtur cum multo
plus sit afficere quam cognoscere. Preterea adhuc
quod incendere est actus superlativus a talibus
ad spiritualia, in talibus autem incendere
est non igne gignere sed proprie igni
pabulum ministrare vel applicare ignem
combustibili vel combustibile igni. Sic etiam
spiritualibus ignis autem i. concupiscentia est sicut
libido pabulum. Pabulum ipsius ignis sunt
cogitationes et affectiones carnales et bene
et delectaciones. Secundum hoc in nobis incendere
in spiritualibus non tamen esse agere sed
applicando ignem et cogitationes et se
ipsas ad ignem immittere. Quidam dicunt igitur
quod solum sit cogitatione et per ministrantis
Sed hic dicitur dyabolus potest nos ad malas co-
gitationes et affectiones ...
posset. Ideo in nobis sua potestate affi-
cere ... et a sensu et a deceptio-
nibus sed secundum hoc incensor dicitur non
immissor et decepcione sunt ... ad hoc
... quod dyabolus non potest super
ymaginem nec super liberum arbitrium. Ad primum quod
non potest sic agere et movere per hoc,
per hoc sic suggerere et commovere
et hoc est quod dicit Damascenus violentiam
aliorum inferre non potest in nobis ...
est suasor etiam ... Ad illud
quod non potest in cogitacionem dicendum quod sicut
non potest cogitacionem formare sic nec af-
fectum. Primo ... nec movere sicut
autem potest affectum incendere sic et co-
gitacionem. Ad illud quod ultimo

obiectum quod tunc posset nos facere peccare. Secundum quod dicitur supra, si peccata intercedentibus impediret intuitum, vel saltem et affectum perfectum. 2o quia affectus noster presertim sic perfectus est non trahit eum efficientem sed dispositionem que quidem dispositio efficaciam non habet nisi nos demum consensum quod nostra negligentia vel per se ipsum.

Sexto et ultimo quidem videtur etiam demones scire secreta cordis nostre conscientie. Et quod sic videtur: demonum officium est accusare, sicut quod legitur Apocalypsis xii: proiectus est accusator fratrum nostrorum. Ergo si in iudicio cognoscent de secretissimis cogitationibus, videtur quod ea non lateant accusatorem illum. Item peccatum est contractus cum diabolo sicut quod consumatur, Apocalypsis xiiii [illegible] cogitationes [illegible] singulis vel [illegible] potest. Ergo diabolus cognoscit peccatum vel [illegible] sit, sed nichil est in nobis secretius quam peccata cogitationum et affectionum nostrarum. Ergo si hec diabolus potest videre, secreta cordis videtur cognoscere. Item angeli boni sciunt ad bonum, mali angeli cogitationes noverunt, quia multa faciunt que non facerent si cogitationes non novissent. Item hoc videtur per rationem: quia est operatio qui peccat, et eo qui peccat, et per cognitionem operantis et [illegible] pervenitur in cognitionem subiecti, sed peccata autem non possunt latere diabolum. Ergo nec cogitationes nec voluntas. Ergo si cogitatio et affectio sunt actiones anime, ergo non possunt latere demonem. Item specula spiritualia sunt quod duo [illegible] sui naturam sunt specula, sed sic est in speculo materiali quod qui videt obiectum aliud non solum recipit ipsum sed etiam omne quod relucet in ipso. Ergo si maioris [illegible] sunt specula spiritualia, videtur quod ipsi demones intuentur et aspiciunt animam, non solum ipsam videant

sed omne quod est in ipsa. Contra: nichil potest oculus meus videre in me quod non possit oculus alienus. Si ergo sic est in oculo corporali, similiter vel magis [illegible] pari ratione sic erit in oculo spirituali. Item oculus spiritualis. Ergo si oculus meus spiritualem non latet secretum cordis mei pari ratione nec oculum demonum. Ad oppositum, in Paralipomenon viii: tu solus nosti corda filiorum hominum. Non ergo demon vel alius. Item Ieremias xvii: ego Dominus scrutans corda et renes. Ergo si Dominus hoc sibi attribuit tamquam proprium, videtur quod non competit diabolo. Item I Corinthiorum ii: nemo scit que sunt hominis nisi spiritus hominis qui est in illo. Sed demonum non est spiritus vester, nec est in nobis. Ergo non est in [illegible] secreta cordis nostri. Item Augustinus in libro de ecclesiasticis dogmatibus: immundus cogitationes nostras diabolus non videt. Item ratione videtur, quod si intimas cogitationes cognosceret, [illegible] et [illegible] non Iob pariter cognovisset quod si cognovisset, non temptasset, cum noverit se vinci et temptaturum. Ergo nec vel [illegible] nec cogitationes eius cognovit. Respondeo: ad predictorum intelligentiam est notandum quod sicut virtus voluntatis rationalis anime debet dominium sine arbitrium cui nulla sit [illegible] nisi divina potestas, sic eius cognitio debet conscire secreta cordis et conscientia, non penetrat nisi divina sapientia et ideo dico quod nulla creatura nec humana nec angelica potest conscire humane mentis secreta [illegible] per signa vel per coniecturas, nisi velit Deus revelare aut homo manifestare sine dubitatione et quia pauci sunt ita secreta quod producunt in opera exteriora vel appareant per signa exteriora facili vel per signa cordis ad modum dispositionem sive dispositionem affe-

[illegible] ligne est quod nulle cogitaciones
vel affecciones nec desiderii possunt
a malignis spiritibus in archano con-
sciencie. hoc autem cognitum est proximo
[illegible] quoniam hec scit et ideo conside-
re sunt [illegible] evidentes quam angeli
mali secreta consciencie presentiri nisi per
ad 4 quod quando dicitur in [illegible] de ami-
ciciis officiis dicendum quod nec solum ipse
demon est accusator ipsius [illegible]
[illegible] unde et si de operibus et visibi-
libus accusare possumus a [illegible] de o-
cultis et secretis non necesse [illegible]
ta relinquunt quod nec [illegible] accusa-
tor et testis. ad 5 quod dicitur quod peccatum
est caracter diaboli dicendum quod peccatum
dicitur esse caracter quando scribitur in fronte
hoc autem est cum peccatum sit [illegible] et
publice ut iam possit ei dici frons
[illegible] meretricis facta est tibi noluisti
erubescere et tale [illegible] peccatum
non [illegible] est [illegible] quod iam non est
secretum sed manifestum. ad 6 quod dicitur
de aug. quod cogitacio nomine dicendum
quod loquitur de cogitacione [illegible] nostre
sive ad 7 quod obicitur quod noticia est operis
[illegible] dicendum quod verum est de opere
[illegible] de [illegible] autem non sic [illegible]
[illegible] inter eum [illegible] sunt [illegible]
te [illegible] [illegible] et opera nos la-
tent vel dicendum quod [illegible] in
opere [illegible] Non in opere voluntatis ope-
rac [illegible] [illegible] est ita se
[illegible] est [illegible] nec se [illegible]
tur per [illegible] nec [illegible] immo [illegible]
manifestat [illegible] plus [illegible]
[illegible] actionibus ac per hoc manifestacionis
et lucis. In opere autem voluntatis secus
est. Nam cum [illegible] se [illegible] reputet
[illegible] est et se [illegible] non

possit operacio voluntatis sicut voluntas [illegible]
[illegible] ita et voluntas [illegible] et ita o-
[illegible] per [illegible] nec manifestacionem nisi
[illegible] velit. [illegible] autem sunt que
latent in secreto nec conscie [illegible]
[illegible] possit [illegible] nisi
[illegible] non potest illam inspicere.
ad 8 quod dicitur quod speculum representat a[illegible]
speculum et que sunt in eo latencia
dicendum quod duplex est speculum [illegible] illud
et [illegible] [illegible] speculum illud sunt
[illegible] suscipit ita et [illegible] reddit
et ita [illegible] ocultat [illegible] speculum
[illegible] non solum ipsum [illegible] de
quod [illegible] in eo [illegible] speculum
autem voluntarium non est in actu manifesta-
[illegible] que in se continet [illegible]
hoc facit voluntas et illud est speculum
spirituale et ideo non est [illegible] ad aliud
quod dicitur de [illegible] per hanc ipsam
[illegible] iam [illegible] [illegible] cum unus
corporalis videt quantum videt alius si
obiectum sit [illegible] si autem
[illegible] et alius [illegible] potest
videre [illegible] non videt aliud quod [illegible]
se [illegible] nec volt nec potest velare quod
[illegible] est ideo [illegible] si
[illegible] in se est non potest [illegible]
[illegible] per [illegible] et se illi velare
[illegible] non est [illegible] sive cum
[illegible] et ideo [illegible] spiritualem
[illegible] per [illegible] [illegible] se et [illegible]
[illegible] est [illegible] se et [illegible] sive
[illegible] ad [illegible] quod sic [illegible]
[illegible] velamenta [illegible] se [illegible]
[illegible] aspectibus ocultat. [illegible]
spiritualibus sive non esse intelligendum
est. hec [illegible] sed [illegible] et si
in [illegible] [illegible] possit [illegible]
intelligi [illegible] spiritualis sit semper

et vniu[er]salit[er] p[er] totum et ita vide[n]t q[uod]
qui videt medium nichil latet et
nec differunt sit nec est i esse a[n]g[e]lis
oculatus et ad oculatum, s[ecundu]m q[uod] ob-
staculum illud nec est intelligi p[er] impo-
sicionem donis n[on] operare sic est in vi[si]
[oni]s corporis vel obs[er]uabile. et m[ultu]m clare
ibi absconde[n]t[ur] vel est q[uod] manifeste
nolle et lic[et] nec sunt ibi diu[er]sitates
plures et quedam diu[er]se [ra]c[i]o[n]es. sic
in aliis gradibus di[s]ponu[n]t p[er]sonam et sta-
tum suum quod dicitur sinctum esse
[an]g[e]l[or]um magis i[n]tima ut pote que respi-
ciunt p[er]sonas superiores et simpliciores per
sp[iritu]alitatem quas alia magis in se
ipsa recollig[un]t et ei q[uod] summe vnu[m]
est vnit[ur] et simplificat[ur] et p[ro]pter hos ma-
xime resistit q[uod] h[ab]ere secundum ex hiis
p[ate]t solucio obiectionum q[uod] s[ecundu]m manife-
stat[ur] eo q[uod] in libro dicit[ur] hoc
solum aut indiget explanac[i]o[n]e q[uod] d[icitu]r
s[ecundu]m adv[ersariu]m q[uod] demones p[er] energumi
obedire q[uod] ibi appellat[ur] iugum. et
s[ecundu]m q[uod] inregia dicit[ur] ab en q[uod] est in
et ergo q[uod] est labor et mene q[uod] e[st]
defectus vn[de] inergia q[ua]si interior la-
bor vel interior defectus, vn[de] illi di-
cunt[ur] energumini qui intus laborant
p[er] vexacionem demonis intus obside[n]-
tis et ideo laborantes fa[n]tastica et hoc
est q[uod] intendit s[ecundu]m habitu[m] dicere

d·x Post predicta superest co-
gnoscere etc. Cap[itu]l[u]m cccl[x]x[x]vi[i]
de quibus ad maiorem ob[ser]ua-
cionem, In hac parte agit de hiis que cir-
ca [an]g[e]l[or]um benor[um] ac[c]ide[n]tia, hec de sub-
sta[n]tia s. distinctio ordinum et officio ministe-
riorum hec p[ar]s h[abe]t duas, in prima agit
de [an]g[e]l[or]um ordinum distinctione, in 2a
de [an]g[e]lor[um] ministerio et missione inspi-
racione decima hec est investigandum
est etc. p[ri]ma p[ar]s h[abe]t duas p[ar]tes in p[ri]-
ma agit de distinctione ordinum con-
trarium ad primam e[st] dicendum, in 2a vero
q[uan]tum ad reparacionem ibi: Secundum con-
q[uod] decimus ordo etc. p[ri]ma p[ar]s habet
in se p[ar]tes, in p[ri]ma declarat qualiter
angelici ordines distinguuntur, in 2a
q[ui]d nominant[ur] ibi: hec nomina ista
ad g[rat]ie sc[ilicet] etc. p[ri]ma p[ar]s in tria dect.
inde q[uod] sit h[uius] ordinacio plurimum
ibi: nam iste in primere residet etc.
in s[ecund]a vero et ultima determinat nobis
ibi: Sed q[uod] ordinem op[er]um etc. 2a vero
p[ar]s p[ri]ma h[abe]t que i[n]cipit Sed nunc etc.
p[ar]s p[ri]ma h[abe]t, in p[ri]ma determinat de re-
dundancia, in p[ri]ma secunda q[uod]
pertinet ordinis angelorum secundum q[uod]
tam ad primum, in 2a vero q[uan]tum
ad nomen ibi: Non enim mirum ratione etc.
Ad intelligenciam aut[em] earum que
in hac parte dicunt[ur] primo pre-
dendum est rei narracionis, Secundo
vero via in sufficiencie, circa narra-
cionis aut[em] est diffinicio et divisio,
ideo or[d]o hic procedere q[uan]tum ad ratione
diffinicionis et divisionis, oportet igitur primo
videre quid sit ierarchia, Secundo vero quid
angelus, tercio quid sit ordo angeli-
cus et h[abe]tur sub intellectu[m] eius via
ostendit nobis ad sapiencie[m] studiu[m]
Dicendum aut[em] q[uod] ipsi ierarchie h[abe]t
dionysius tres p[ar]ticulares diffiniciones in li[br]o de
angelica ierarchia. quarum prima est
hec ierarchia est divina pulcritudo,
ut simplex, ut optima, ut consummata
vel consumata, Sicut est ierarchia est
ordo divinus sc[ilice]t et actio diffinire quanto
possibile sit similans et ad inditus ei di-
vinitus illuminaciones proporcionaliter in dei
similitudinem ascendens, Tercia est hec ie-
rarchia est ad deum quanto possibile
est similitudo et vnitas ipsum habens

sue scientie et actionis deiformis et ad sum-
mum divinissimum decorem imitative diffini-
endo. quantum vero possibile est refert su-
os laudatores. Restat diffinitionum di-
stinctio et explicatio; potest haberi sic quod
prima diffinitio est ierarchie increate
sive vel create, diffinit autem prima
illam primo attendimus genere egres-
sio a deo. Sed ultima genere regressio-
nis, ubi et bis tangatur utrumque. Prima autem
diffinitio que est ierarchie increate
confinit ipsam quantum ad trinitatem et uni-
tatem, unde quod nec trinitas preiudicat
unitati, nec unitas trinitati sed unitas
spectat ad perfectionem trinitatis et trinitas re-
spicit ut intus ostendatur vel esse uni-
tas in trinitate. Et ierarchia est divina
pulchritudo pulchre decoris cum consistit in plu-
ralitate et equalitate sicut dicit Augustinus
in libro de vera religione. Ut autem ostendat
quod pluralitas non preiudicat unitati dicit
ut simplex, quod sic est in pluralitate ut
tamen non tollatur unitas simplicitas,
ut etiam ostendat quod unitas non preiudi-
cat pluralitati subdit ut optima, quod sic
est in deo unitas ut tamen sit summa
bonitas per quam est perfecta equitas et
procedit pluralitas. Postremo ut ostendat
quod unitas spectat ad perfectionem pluralitatis
et econtra subdit ut consummata. In quo si-
gnificatur quod in trinitate et unitate consistit omni-
moda et summa perfectio. Secunda vero
diffinitionis intellectus sic potest haberi:
dicitur enim ibi angelica ierarchia sim-
ilitudo a deo, egreditur autem a deo per
eorum imaginem et similitudinem sicut homo
creatus in illa notificatione primo descri-
bit ipsam ierarchiam effective a deo
per modum imaginis cum dicit: ierarchia
est ordo divinus sacer et actio, ut ordo

i ordinati personis reddat patri et fi-
lio et actio spiritui sancto, sicut memorie,
intelligentie et voluntati. Secundo vero de-
scribit quantum ad eamdem proximus cum
subiungit: deiformi quantum possibile est si-
militudinis sic, et quantum ad deum tangitur
ipsa assimilatio, quantum ad illud ei divinitus
datur, in ipso possibile sic; et quantum ad
actum ei subiectum pertinet ad inditas
ei illuminationes; proximus enim sic gratie
assimulacionis actus est suscipere divine
sistit cum ordo est descensu descen-
dere. Tertiam autem diffinitionem sic
possumus intelligere: describit enim ibi
ut predictum est angelica ierarchia
per regressum ad deum prelati vel superi-
in predicta diffinitione ierarchia re-
diens sine regressu eius, scilicet quantum
ad similitudinem, cum dicit ierarchia est ad
deum quantum possibile est similitudo et uni-
tas. Secundo quantum ad actionem, cum dicit
ipsum habens sue scientie et actionis. Tertio
quantum ad immutabilitatem, cum subiungit
et ad summum divinissimum decorem imitabile
diffiniens. Tertio quantum ad plenitudinis
[illegible] cum subinfert: quantum vero
possibile est in seipsa suos laudatores.
In hoc scilicet quod non solum suscipit sibi
sed etiam per plenitudinem tribuit [illegible]
potentie est alios [illegible]
Ex predictis diffinitionibus quidem [illegible]
[illegible] angelica [illegible]
intellectus [illegible] diffinitio [illegible]
lis que competit omni ierarchie licet
non [illegible] hec [illegible] est ierarchia
est rerum sacrarum et [illegible] ordinata
prius in subditis debitum [illegible] parti-
cipatio. Hec autem non solum competit
ierarchie angelice sed etiam ierarchie

humane vel ecclesiastice de qua nichil
ad presens sed solum de ierarchia angeli-
ca. Et quia hec non potest cognosci nisi
cognoscatur quid sit angelus ideo ponende
sunt et angeli diffinitiones. Angelus
autem sic notificatur a damasceno. Angelus
est substantia incorporea intellectualis semper mo-
bilis arbitrio libera deo ministrans gratia non natura
immortalitatem suscipiens. Dyonisius autem aliter
diffinit angelum sic. Angelus est imago
dei manifestatio occulti luminis specu-
lum clarum splendidissimum immaculatum
incontaminatum et incoinquinatum suscipi-
ens si fas est totam speciositatem
boniformis deiformitatis et in se resplendere
faciens bonitatem silencii quod est in
abditis. Differunt autem hee due no-
tificationes quia prima describit angelum
quantum ad esse. Secunda vero non solum quan-
tum ad esse sed eciam quantum ad bene esse.
Prime diffinitionis intellectus potest haberi
sic. Describitur enim ibi angelus quantum
ad substantiam quantum ad virtutem quantum ad
operationem quantum ad duracionem. Substantia tan-
gitur in hoc quod dicitur angelus est sub-
stancia incorporea. Virtus in hoc quod subiungit
intellectualis semper mobilis arbitrio libera. Est enim
triplex virtus angelica scilicet cognitiva
operativa et imperativa. Cognitiva in hoc
quod dicitur intellectualis. Operativa
in hoc quod dicitur semper mobilis quia sine
fatigacione semper potest operari. Sed imperativa
in hoc quod dicitur arbitrio libera. Quam
illo oportet distingui ab aliis potentiis in
re. Sed sufficit quod distinguatur racione.
Operatio vero tangitur cum dicitur deo mini-
strans. Duracio cum subiungit gratia non
natura immortalitatem suscipiens. Vocat
autem hic gratiam non donum habitus gratis
datum sed dei gratiam gratuitam influenciam
dei. Intellectus autem secunde diffinitionis
sic potest haberi. Diffinitur itaque

ibi angelus non solum quantum ad esse
naturale sed eciam quantum ad bene esse. Et ideo
notificat hic angelus in habitudine
dei imagine per naturam. Secundo in habitudine
similitudinis per graciam. Tercio in habitudine deifor-
mitatis per gloriam. Racio imaginis con-
venit quantum ad duo scilicet quantum ad illud
quod superius est et quantum ad id quod deor-
sum. Primum tangitur cum dicitur angelus
est ymago dei. Secundum cum subiungit
manifestatio occulti luminis. Ymago enim
est inquantum capax dei est et particeps
esse potest. Sed manifestatio luminis est in-
quantum illuminationes quas suscipit in-
ferioribus ostendit. Similitudo quantum ad simi-
litudinem describit quantum ad du-
plicem rectitudinem. Quo sursum per formam ad
deorsum per informacionem. Quantum ad pri-
mum tangit cum dicit speculum clarum
splendidissimum. Quia non solum recipit de super-
ius veniens lumen sed resplendet, lumen de-
orsum mittit. Et quantum ad hoc
dicit speculum clarum splendidum. Com-
parans vero ad id quod deorsum est per
modum informacionis notificat cum dicit imma-
culatum incontaminatum incoinquinatum. Per
que tria removet triplicem servitutem
ab angelo que repugnat quia homo
servitute actuali et hec est servitus
actualis et removetur per hoc quod dicitur imma-
culatum. Secundo servitute adherentem sive
adherencie et hec est servitus ve-
nialis et removetur per hoc quod dicitur incon-
taminatum. Tercio removet servitutem
(?)certam et hec est servitus originalis
et removetur per hoc quod dicitur incoinquinatum.
Similiter deiformitas que tangitur similiter du-
plicem comparacionem scilicet ad id quod sursum
est et ad id quod deorsum est. Ad id quod
sursum est per hoc quod dicit suscipiens
si fas est totam speciositatem boni-
formis deiformitatis. Comparans eciam ad deorsum

deiformis efficiatur ad specialitatem a
deo suscepit. Comparacio vero ad id quod
infra est non ordinatur et in se replere
debet sufficiens hominis silencium quod
est in anima; hoc autem est dum refulget
eam divine hominis quam ipse habet
[illegible] aliquid; hanc autem vocat silen-
cium quia nemo potest inquirere deo quam qui
in illo [illegible] et qui omnes [illegible]
[illegible] quiescit et ideo vocat silencium in
[illegible] patet quid sit ierarchia et
quid sit ordo angelus. Tercio restat vi-
dere quid sit ordo angelorum diffini-
cione sic a gregorio et in [illegible]
hec diffinicio [illegible] Ordo est multi-
tudo celestium spirituum qui inter se aliquo mu-
nere gracie similantur sicut in naturalium donorum
participacione conveniunt. Quia notificacio expla-
nacio [illegible] est notificatur enim hic or-
do quantum ad suum fundamentum quantum ad
suum complementum quantum ad dispositionem que
inter hec medium tenet locum. Fundamentum
tangitur cum dicitur ordo est multitudo cele-
stium spirituum; ordo enim fundatur in natura.
Complementum vero tangitur in hoc quod
dicitur qui inter se aliquo munere sociantur;
ordo enim complementum habet a gracia. Dispositio
media inter utrumque notatur in hoc quod di-
citur in naturalium donorum participacione conveniunt. Natu-
ralia enim disponunt ad maiora [illegible]
[illegible]. Ex predictis notificacionibus
illa tria que prius proposita sunt sunt
[illegible] quasi [illegible]
[illegible] et [illegible] sed [illegible]
[illegible] est quod valde parum utile est.
Propter hec [illegible] est ad dionisium. Sunt
autem dionisius [illegible] ad [illegible]
explanacionem distinccionis [illegible] an-
gelicorum ordinum. Prima est hec ierar-
chiarum alia celestis alia subcelestis
alia supercelestis. Secunda hec est ierarchi-
arum alia superior alia media alia in-
ferior. Tercia quidem est alia epiphania
alia hyperphania alia hypophania. Quarta
est hec quod ordo prime ierarchie triplex est
scilicet seraphin cherubin et troni. Secunde
ierarchie similiter triplex est ordo scilicet domi-
nacionum [illegible] potestatum et virtutum
[illegible] et [illegible] principatus
et potestates. Tercie ierarchie triplex
est ordo scilicet principatus archangeli
et angeli [illegible] et [illegible] virtutes
archangeli angeli. Prima divisio ma-
nifesta est ratione et intelligencia quia [illegible]
ierarchia non est nisi in [illegible] intellectuali.
Hec autem triplex est scilicet divina angelica
et humana et ideo triplex distinguitur
ierarchia et divina est supercelestis an-
gelica celestis humana autem subcele-
stis. Secunda autem divisio vero et multiplex
est duplex [illegible] que [illegible]
respicit ierarchiam que scilicet ordo [illegible]
et actu. Sic triplicem oportet esse ierar-
chiam: unam penes [illegible] et hec est suprema,
alteram penes ordinem et hec est media,
tertiam vero penes actum et hec est infima.
Prima enim ierarchia [illegible] attenditur
penes [illegible], media vero pe-
nes [illegible], tercia vero penes [illegible]
administracionem [illegible] officia
sic [illegible] esse [illegible] est
[illegible] actionum [illegible]
[illegible] penes autem [illegible] est ierar-
chia suprema, penes statum actionum est ierarchia
infima, penes statum medium [illegible]
assignatur ierarchia media. Tercia autem
divisio [illegible] et [illegible] sumitur
divisio [illegible] ordinum quia cum suprema
ierarchia sit [illegible]
attenditur in [illegible] in statu contemplacionis
que consistit in conversione ad deum [illegible]
[illegible] ad [illegible] requiritur triplex

actus et supremos domini sic tenemus co-
gnicionis et dileccionis. ideo supremus
ordo ibi positus quantum ad perfectam tenacionem
est ordo thronorum. Quantum ad perfectam
cognicionem ordo cherubin. Quantum ad per-
fectam dileccionem ordo seraphin. et hoc
patet ex suis interpretacionibus. Prima [illegible]
tamen prima eo quod secunda comprehendit
hec tria sed omnes interpretes in hac
distinctione concordant. sc. duo qui di-
stinguunt ierarchiam penes actum, et
tercius qui distinguit penes officia. Sic
similiter secunda ierarchia patet ex dupli-
ci racione presignata. Item est cum quod
secunda ierarchia uno modo accipitur penes
ordinem sive ordinacionem prelacionis. ubi cum
secunda ordinacionem mediam prelacionis prelatus aut
[illegible] sive potestas consistit in tribus. sci-
licet in presidendo. et penes hoc accipitur
ordo dominacionum in residendo et penes
hoc ordo potestatum et in operando et pe-
nes hoc ordo virtutum et ordinantur hii
ordines secundum maiorem et minorem dignita-
tem. quia plus est presidere quam repu-
gnare et repugnare quam per se operari pos-
se ideo recte sic ordinantur ordines
medie ierarchie a dyonisio ut primo
ponantur dominaciones secundo potestates. tercio
virtutes. Si autem secunda ierarchia sumatur
penes statum medium sc. prelatorum sic pre-
latos habet ordines secundum triplicem prela-
cionem angelorum. presunt enim angeli angeli-
cis spiritibus et hii dicuntur dominaciones
presunt etiam bonis hominibus et hii di-
cuntur virtutes. presunt etiam demonibus
et hii dicuntur potestates et patet ordo
secundum dignitatem prelacionum. quia cum plus
est presidere angelis quam hominibus et
bonis hominibus quam demonibus. ideo
plus dominaciones secundo virtutes et tercio
potestates cum dicit et augustinus et a dyonisio. Ter-
cia vero ierarchia duplici racione

presignata dependet. Nam cum tercia ierar-
chia sumatur penes actum ministerialem
sic supremus est ordo angelorum secundum quod ipsi
angeli deputantur ad regimen alicuius
ministerii. Quidam enim sunt angeli or-
dinati ad regimen principum et hii prin-
cipatus sunt. Quidam vero ad regimen
multitudinis et hii dicuntur archangeli.
Quidam ad custodiam persone singularis et
hii dicuntur angeli et sic patet ordo et
sufficiencia illorum ordinum quia plus est pre-
sidere principi quam uni genti. plus presi-
dere toti genti et plus est deputa-
tum ad custodiam multitudinis quam ad
custodiam persone singularis. et per istum modum
distinguit et ordinat dyonisius. Si vero
accipiatur penes operacionem vel actionem
sic [illegible] triplex est ordo secundum quod
[illegible] est ministerium. Aut enim ministerium
consistit in operando aut in revelando et revelando
aut maiora aut minora. primum est vir-
tutum. secundum archangelorum. tercium angelorum.
et patet ordo quia plus est facere quam
dicere sive docere et revelare maiora
maius est quam revelare minora et per
hunc modum suscipit distinctionem tercie ie-
rarchie gregorius et beda. Ex hiis appa-
ret [illegible] dictum. Apparet etiam divi-
sio [illegible] et dyonisii. quia cum divisio
distinctionem ierarchiarum considerant. sed et
dicunt ordinum inferius [illegible] as-
signaverunt. sed [illegible] hoc sit non
possit [illegible] [illegible] fit de
media ierarchia et infima et similiter
[illegible] qui considerant ierarchie et or-
dines [illegible] illorum sit verius
et cui magis sit tenendum. Et dicen-
dum quod magis tenendum est dicto
dyonisii. tamen quia ipse dicit se
didicisse a paulo et ita tradidit sic au-
divit. [illegible] in [illegible] con-
cordie de hac materia sunt [illegible] ipsius

angelorum [illegible]. tamen est quod sic est
in creaturis per duos distinctos intellectuales
[illegible] superius et que sunt ipsis an-
gelis [illegible] et [illegible] ad [illegible]
dum distinguit sicut lumen celeste
in celis. Gregorius [illegible] plures possunt
opera et officia et ideo sic distinguuntur sicut
quod plures est [illegible] ad [illegible]
nec unum [illegible] alia ut [illegible]
[illegible]. Secundum alium modum distin-
guendi assignat tres partes diversitatis [illegible]
[illegible] in [illegible] tres partes [illegible]
[illegible] diversitatem in fine

Ad intelligentiam predictorum et cetera
quare magis est in [illegible] ut [illegible]
simul ponuntur tres ordines angelorum
[illegible] novem. Primo quantum de or-
dinibus in comparatione ad unum [illegible]
[illegible] in comparatione ad alium [illegible]
[illegible] in comparatione ad dispositionem
[illegible]. Tertio quantum [illegible]
ad [illegible]. Quarto quantum ad [illegible]
[illegible]. Quinto quantum ad [illegible]
[illegible]. Septimo quantum ad [illegible]
Octavo quantum in comparatione ad [illegible]
[illegible]. Nono et ultimo in comparatione
ad [illegible]

Primo igitur est quod de ordinibus
angelorum in comparatione ad [illegible]
[illegible] et est quod [illegible] angeli diversorum
ordinum sint [illegible] specie [illegible]
Et quod sic [illegible] multiplicatio angelorum
[illegible] manifestat divinam potentiam et
sapientiam et bonitatem. et maior multi-
plicatio ad maiorem spectat manifestationem
sed maior est multiplicatio que est secundum
numerum et speciem quam que est solum secundum
numerum. quod in angelis reperitur [illegible] quod
angelus differt ab angelo secundum speciem.
sed magis differunt angeli diversorum
ordinum quam [illegible] quod secundum speciem distin-
guuntur. Si angeli diversorum ordinum

magis differunt quam angeli eiusdem
ordinis in simpliciter quod est [illegible]
[illegible] quod per rationem et [illegible] diffi-
nitione quod [illegible] angeli eiusdem ordinis
[illegible] differunt [illegible] angeli diversorum
ordinum differunt plus quam [illegible] sed
maior [illegible] quam [illegible] que est secundum numerum
non est [illegible] que est secundum speciem [illegible]
[illegible] quod differunt magis [illegible]
quam [illegible] sic aqua diversorum
fontium magis quam aqua eiusdem fon-
tis [illegible] hoc [illegible] magis [illegible]
in [illegible] [illegible] sed [illegible]
non est [illegible] angelis [illegible] ullo modo
possit [illegible] et [illegible] in [illegible] an-
gelo. sed [illegible] quod sunt [illegible]
differre [illegible] plus. Ad hoc [illegible]
a [illegible] sunt [illegible]
[illegible] et [illegible] et intellectualium
in genere [illegible] que [illegible]
est [illegible] diversitas. non solum secundum numerum
sed etiam secundum speciem sicut in plantis et
[illegible] in genere [illegible] que [illegible]
[illegible] sicut in [illegible] quod per rationem
in [illegible] que [illegible] intellectualia [illegible]
[illegible] sit in [illegible] [illegible]
[illegible] secundum speciem [illegible] maxime
[illegible] angelorum [illegible] in diversis
ordinibus [illegible]. Sicut [illegible]
[illegible] sua [illegible] celum et
[illegible] omnia [illegible] angeli
[illegible] empireum unde
[illegible] astra matutina [illegible]. xxxix.
[illegible] differunt [illegible] non
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] quod per
rationem et angeli [illegible] sunt ornatus
empirei. Tertio dicendum quod est [illegible]
origine dirigitur. et quod approximat
origini [illegible] et unitur sic per
in unitate per [illegible] in luce et in aliis

Sz angeli sunt pl'imi rōe o[illegible]nali
omd s deb. go deuit hēc vintlz.
sed nō pūt vniri sim intm go deuit
sīm spcm qplet[illegible] ~~~ dtingit sepie
spūalem siue ronaler sīm gnictm
et separar sz gnicta nō est si vni
spcā go noc separa. Si tu dicas q
hoc deuit ex pte corpis hoc nil est
qr ū ad pte corp sz cory pte adm
z tu qd nupedit cor dicsa sim spes
fuisse fcta ab inicio si contingit spus
ronales esse sim spc diusos. Itez
pulcritudo angelici factri est ad alme
pulcritudo plenitudo et decorem. sz in illa
om̄ti manifeste attenditur vnitas et
nexus z conformitas go nō gfusius
vni n. magis fuerat gnericdm in
ca z ipam admittet pte qd est ut
sūi dicunt. deus voluit nō hūle
nudos facē sz est omo ex vno
homie go zc. Itez angelica nō est
put vnusse go si caput sit ronc
spcā ab vnū idm in cm z caput et
cetu debet e in vno sic ecclia
summata est in cubito go maxima
debz ee vnitas go sim spcm Itez
ruina angelica zepatur p hominem
qui est vn spe. s go zecerent et
respiciuntur zepatur. vi. tunc q omd
zucunt sunt vnū spcā sz de
liber ordine sūt lapsi go omd ca
deui zc. Rno ddm qtra hoc dupl
est opio z ēts pbabilis vna z q
in angelis est diversitas sim spcm
et est sim gnā sūkaltia. ut loquitur
sit qi vnū gnus z ordines tres su-
nunt spcs et ad hoc ponendum moti
sunt tm pte dme komb' dnsioz
tum pter hēc in alio capitulo tunc
pte fonts zepere in ipso angelis
cu sy angeli eiusd ordinis aliquis
nō sr pcedunt vel q angeli

diuisoz ordinū z ierarchiarum a deo se
pcedunt qd est habent in spc z sue
diusitate. Alia pō est q angeli oīs
sūt spcā eiusdem. tn pte illiq vnioz
cuntas tum pte vnusse pfudinem
lic alie ūtp est poiud sit pbabilis
qr p sciētnm nō nobscit nobis di-
ūsitas opinio z vi. q illi qui ang-
gesti sūt hanc vēl dtamac sicut
dn omnā dma inspiracōe cognovit
et opim z mz. ecipi dicit q omnia
que sūt omī ordinum in omnibz re-
pimt lic magis excellit in vno
br. magis thēc z pba. lis pō ms
derat manifestu ducitis in gnm
qd omd angeli sūt eiusdem spcā sic
et omes hoies z quadmodm in ho-
minibus sūt gradus z ordines et quo
ad nā z quo ad offa. quessa sim
dgnitates z que ad naturales salva
tum vm̄te spcā. sic intelligendum ē
in angelis vbi ordines sunt zones
adli ducte pterm indutte. Ad i ergo
qd obi. de manifestione ddm q deus
nō manifestat bonitate ai salua or-
dine sapie ordinatis nudm ut salua
ppetate n. sic salua pfcie et co-
necta cuncturas siquidem nūc ergo cō
trea qplexior in mdo dat a gsua
q̄n ideo vna est in spe. Rursus q
supiori z oprim angeli q est dei fortis
intellectus vnū est n. lit gnictm cū
supiori z ideo sūa angelica dēt esse
vna. Rursus qui illa cuntas dēt
esse vnica z pfecta zespondia ideo
debz ee vna et hec ronc put est
assignat suo mō ita hoies. si quis
autē vellet p hoc cludere q hoies
et angeli essent vnū spcā ddm q
angeli nō qiungunt hoibz vnite
nāe sz ob scam bene h. z hoius
ptinet angelis. qr ille ipsū ddmat

ille ipsum reciperet quod non esset. si certe
eiusdem n. et idem penitus congruit om-
nium superne / Ad 3um quod obicitur de ma-
gis et minus, dicendum quod intensio et remissio
secundum contrarias separales non variant
speciem per se, et si aliquam congruit di-
versitatem speciei in hiis sunt quae con-
veniunt diversam mixtionem elementorum quae
attenditur secundum qualitates activas sicut colo-
ralia in isto genere differre a viridis
in puro. Simpliciter autem loquendo non
est verum, quia secundum quod maior est in-
tensio et remissio in genere et primus re-
[illegible] qui in intelligibilibus [illegible], et tamen non
dicunt speciem sed solum accidentaliter, nec [illegible]
si non attenditur in eis, ergo non est
aliqua species nec de gradu / Ad 4um quod
obicitur per simile de aliis virtutibus et linea-
mentis, patet visio quod non est simile nec
in esse nec in ratione, nec non quia
illa sicut diversas cognitiones specialiter, non
sic angeli et rursus illa sunt ordina-
ta ad diversas utilitates, angeli vero
omnes ad unum finem. rursus in virtute
contemplativa omnes in actiua [illegible]
mutatis et similes angelorum est uniformis
et pietas magis distat ab uno et su-
mmo, ideo etc.

Secundo quaeritur quid sit distinctio-
nis ordinum principaliter eorum, utrum sci-
licet a natura vel a gratia et quod a natura videtur. probo
quod sicut magis in lectione superiores sunt quo
natura sunt magis subtiles et intelligentia
amplius perspicaces, ergo si ordo attenditur
secundum sub et super videtur quod ordo angelorum
sit a natura. Item. [illegible] in exordio
sive conditione alii superiores alii inferi-
ores dei sapientia constituti sunt, sed quod
habent ab exordio sive conditione est a
natura, ergo distinctio ordinum est in eis
a natura. Item. cum quo deus facit a prima
sua conditione facit in uno specie et or-
dine ita quod ipsa sunt [illegible] communiter,

ergo nec [illegible] continuam si angelorum a prima
sua conditione non debuit facere in perfectione
specie et ordine, si ergo hec est a natura quod
est eis ab initio inditum patet etc. Item
quia gratia faciunt est unire et assimilare,
si ergo quod est perfectum [illegible] sic est per
ordinis distinctio, videtur quod distinctio ordinum
non sit a gratia et est a gratia vel a natura
ergo etc. Contra hec obicitur per diffinitionem
ordinis quam magister ponit in littera, or-
do est multitudo celestium spirituum qui inter
se aliquo munere gratie assimilantur, ergo vi-
detur quod absque munere gratie in angelis non
sit ordo. Item. Supremus eorum ordinum est
ordo seraphim, sed seraphim ordo est ab
[illegible] dilectionis et caritatis, ergo primus et
[illegible] ordo est a gratia. Si ergo omnes alii
[illegible] [illegible] videtur quod nullus ordo in
angelis sit sine dono gratie. Item. Romanis
[illegible] [illegible] quod hunc [illegible]
gratia replentur ut in eis fecit deus
si ergo deus non de [illegible] nec [illegible]
[illegible] nisi per gratiam [illegible] ergo or-
[illegible] non est nisi gratia, ergo pari
ratione videtur de aliis. Item. deus non est
acceptor hominum [illegible] sed [illegible] merita
ergo si distinctio ordinum est secundum gradus
acceptationis non est secundum naturam sed secundum
gratiam, propter dicendum quod sicut patet per diffini-
tionem ordinis supra posita, ordo et est
a natura et a gratia, sed a natura tamquam a primitiva
dispositione, a gratia tamquam a completiva perfe-
ctione hoc dico de aliis ordinibus specialiter
quos attenditur distinctio relationum
in superioribus spiritibus sicut manifeste apparet
[illegible] officiis et actione et [illegible]
[illegible] ordinum inter quos primus ordo
est ordo seraphim qui denominatur ab
ardore dilectionis quae non est in angelis
consummata et perfecta nisi per gratiam et ideo
[illegible] quod ordinum principalis distinctio
non potest esse a natura, ad 1um ergo quod obicitur
in contrarium de duplici autem [illegible]

quod naturaliter alii aliis sunt superiores. Ad
quod hoc non concludit quod ordines sunt
a natura sed a complemento quod non quaelibet
superioritas et inferioritas facit ordinem
completum, sed complementum in quo consistit
ratio ordinalis completam consistit ad
officium et statum. Ad illud quod dicitur quod
modus et species et ordo est a natura, dicendum
est in ordine ipse enim ibi loquitur
de ordine quo creatura dicitur ordina-
ta per comparationem sui ad finem. Ordo vero
angelorum attenditur secundum perfectionem
ipsorum ordinabilium inter se, et haec comple-
tio non est in angelis a natura consideratis in-
si per dona gratuita quibus capacitas complea-
tur. Ad illud quod obicitur quod gratia videtur ergo ordines
non distinguit sive perficit, dicendum quod est
loqui de gratia quantum ad habitum et quan-
tum ad usum et quantum ad statum; et si
gratia quantum faciens conveniat et conformet quan-
tum ad habitum, quod omnes habitus gra-
tuiti sunt in omnibus, distinguit tamen
quantum ad usum et ordinat quantum ad sta-
tum, pro eo quod usus donorum spiritualium in di-
versis et status unius in gratia est excellen-
tior statu alterius, et hoc est quod facit in
habentibus consimilem gratiam ordinem et gra-
dum, et sic non esse in angelis est in-
telligendum.

Deinceps queritur de istis ordinibus
quantum ad dispositionem [illegible]
et ad hoc sit illud capacitas et excel-
lentia. Est ergo videndum secundum maiorem ca-
pacitatem naturalem dentur a deo maiora
dona gratuita. Et quod sic videtur per illud quod
dicitur Matth. xxv: dedit unicuique secundum propriam
virtutem; constans est quod loquitur ibi de gra-
tia superaddita naturae. Ergo si secundum virtutem
naturalem dedit, videtur quod secundum meliora naturalia
fuit et maiora gratuita. Item magister dis-
cit: Quanto natura magis subtiles et sapien-
tia plus perspicaces creati sunt, hii maio-
ribus gratiae muneribus praediti sunt et hoc

ipsum dicit in littera. Ergo videtur quod maior
gratia detur secundum maiora naturalia. Item ad-
huc videtur esse ratione naturalis dispositionis. Ad formam
secundum quod dignior et melius disponitur
deus dat nobiliorem formam. Ergo cum
naturalia sint sic disponentia quaedam ad gra-
tuita, quanto quis habet meliora naturalia
tanto magis deus dabit ei maiora
dona gratuita. Item ideo quare deus non
dat homini gratiam est quod homo non ac-
cipit; ergo cum ipse ex semetipso et parte
sua dona liberalissime infundere
et liberalius cui superexcedit ubertas ca-
pacitatis, videtur quod est de capacitate naturae
nihil diminuit ex parte qui ipsos plene
se convertit ad deum. Et si hoc restat quod
qui maiora habet naturalia, tanto maioris
gratiae sit capax, maiorem ergo habebit
gratiam. Et hoc videtur sonare verbum Plato-
nis dicentis quod dedit unicuique secundum
tudinis quantum capax erat. Item sicut se
est dispositio ad gloriam ita bona naturalia est
dispositio ad gratiam, sed deus ei qui habet
ampliorem gratiam ampliorem dat gloriam,
ergo ei qui habet meliora naturalia dat ma-
iora gratuita. Si tu dicas quod non est
simile, quod gratia meretur gloriam non sic na-
turalia gratiam, contra: sicut quod gloria sit
dispositio capacitatis, hoc tamen certum est
quod gloria perfecte replet, nam ita quod
nihil in ea remanet appetitus inco-
mpletus. Si ergo gloria implet non capa-
citatem aut non magis capax magis
habet de gloria aut non est glorificatio.
Si ergo secundum maiorem capacitatem non est
maioris gloriae et capacitas gloriae credidit
spiritus ipse, ergo secundum maiorem capacitatem
naturalem attendit maioritas ipse. Item
finis imponit necessitatem hiis quae sunt
ad finem, sed non facta est creatura ad gloriam nisi
cuius. Si ergo deus ex ratione et praedestinatione
facit [illegible], adhuc ut cum glorificaret
tantum dabit ei naturalem capacitatem

quam sat se ei dare gratiam aut si
vult tribuat faciet ad frustra quod si sic
est tunc restat quod capa^des sunt et qualitas
gratie se quietant ergo reddit id quod
p nisi. Aut cum tunc datum prius per
illam diligentibus se ergo videtur quod dispen-
satio gratie et sapientie non respicitur ex parte
suscipientis sed ex parte dei conferentis
Item cum possibile est eius qui me-
lioris habet naturalia incipit habere de gratia
et omni tempore vite sue careat gratia eius
eo qui habet minora naturalia
in gratia quod si hoc verum est quod non est
dispensatio gratie secundum mensuram naturalium
Item deus dat gratiam homini secundum quod
se preparat ergo si habens minora naturalia
preparat se melius preparat quod habens ma-
iora ergo videtur quod maiora suscipiunt do-
na gratuita quamvis minora habeat
naturalia. Et qui meliora habet naturalia pre-
paratus remanet in statu impenitentis.
Cum vero minora preparat assumit
statum impenitentis sui religiosus ergo si
maior est gratia in penitente quam in re. Item
gratiam nobis nulla vel potius prius
respicit sic arbitrium liberum sed
libertas arbitrii equaliter est in omnibus
si ergo melior est in uno quam in alio
non est a natura sed magis a distributione
divina. Ad distributio gratie dei precedit
ex operibus prelatis et nunc sed nunc est
magis computari ei qui magis miser
est rectis pibus et qui magis indi-
get si ergo ille qui habet minora naturalia
magis indiget sustentatione a gratia quam
qui habet meliora ergo ubi nulla meliora
vel demerita precedunt debetur ei qui mi-
nora habet naturalia debet dare maio-
rem gratiam ergo distributio gratie non est
facta secundum maiorem capacitatem naturalium. Sed
sicut explanatus prelatus dicit pro

ad primum intelligendum est notandum
quod gratiam dari secundum maiorem capacitatem
naturalem et intelligi dupliciter aut ita
quod hoc quod est secundum dicat efficientiam cau-
salitatis et sic secundum omnes est falsum quod naturalia
non sunt causa gratie aut ita quod dicat dis-
positionem congruitatis et ubi non est
obstaculum secundum omnes est verum quod naturalia
bona de congruo disponunt ad gratiam
aut ita quod dicat dispositionem natura-
lis et secundum opinionem quorundam est falsum et a
doctoribus reprobatum tamen secundum aliquorum
opinionem aliquando positum est tamen nunc vero
opinio aliorum positionis sunt ista ipsi
racio aut sunt potentie sunt ista ipsi
cum ponebat quod gratia non est alia
quam deus et quod caritas non est alia
quam spiritus sanctus et quod intensio gratie vel
caritatis non est nisi secundum maiorem
depurationem anime et remissionem corporis
que obsistit ne anima possit deum per-
fecte videre. Et vero corporea cum ex-
tincti sint anima videbunt deum quando
eius sunt elevata corpora non et nun-
tium ad habere gratiam et id ponebat
quod finaliter anima que meliora habebat
naturalia maiorem habet gratiam sed hoc
opinio fundamentum reprobatum est in primo
libro dist xvii et amplius reprobabit
infra di xxvi infra alia positio de se
reprobabilis est et contra bonos mores et
fidem. Dicunt tamen ei qui parum
laborat et parum deo servit quantum ei qui
magis immo plus si maiora habet
naturalia et preservet in gratia quod omnino ab-
surdum est et per rationes predictas repro-
batum et ideo attendende sunt rationes
que hoc ostendunt. Ultima tamen ratio
non cogit quod in distributione gratiarum
nec capacitas naturalium nec eius indigentia
principaliter pensatur sed dignum preparationis

dispositio et mensura secundum quam recipit dei mensuram speciei sicut dicit apostolus secundum quod in sua perfectione [illegible] mensura est ei. Ad illud quod postea dicitur in contrarium quod debetur ei omnis secundum gratiam virtutem, dicendum quod quod dicitur ibi solum modo cum dispositione [illegible] de congruo et non [illegible] cordis, quia non solum dicitur ibi capacitas sed etiam [illegible] et ideo [illegible] illa non exigit. Ad id quod dicitur de auctoritate [illegible] dicendum quod ibi dicitur dispositio de congruo et magis congruam dispositionem. Dicit enim angelos quosdam [illegible] de quibus loquitur [illegible] homini [illegible] ad deum conversi sunt secundum hoc plus se preparant secundum quod meliora naturalia habuerunt [illegible] quia movebantur in deum secundum totum cordis conatum cum non [illegible] non sic autem est in hominibus et ideo auctoritas illa exponi debet, ampliari non debet. Ad id quod dicitur quod in meliori dispositione imprimit deus nobiliorem formam, dicendum quod hoc est verum ubi disponitur ad formam naturalem dispositione que est naturalis, sed maior capacitas naturalis non disponit ad maiorem gratiam dispositione naturali, sed solum congruitatis et quia dispositio congruitatis multis modis potest impediri sicut per oppositum sive per maiorem congruitatem que potest [illegible] supervenire in alio, ideo illa ratio non concludit. Ad id quod dicitur quod homo non habet gratiam [illegible] non accipit, dicendum quod verum est, sed ex hoc non sequitur quod ideo habeat gratiam quam accipit sicut dicitur [illegible] in naturalibus et [illegible] non tenet [illegible] in ipso [illegible] et ideo sic non concluditur quod maiorem habet gratiam quia accipit sic non est conveniens quod maiorem habeat gratiam quia maior capacitas

Ad illud quod obicitur quod natura disponit ad gratiam, dicendum sic dicebatur quod non est sicut quod natura non sic meretur gratiam sicut gloriam. Ad id quod subiungit quod gratia perficit totam capacitatem naturae, dicendum quod sicut forma perficit capacitatem materiae non simpliciter sed secundum quod exigit dispositio sic naturalis sic gratia perficit naturam non simpliciter sed secundum quod exigebat gratia que sibi [illegible] data est. Omnem autem sic perficit sufficienter perfecta est quia [illegible] limitat affectum naturae ut non ultra affectet quam gratia pertinet maxime cum plene sufficit quod deus sibi [illegible]. Ad illud quod ultimo dicitur quod capacitas naturae ordinatur ad gloriam finaliter, dicendum quod sic ordinatur a deo ut inde presupponatur dispositio [illegible] sic homo qui capax est [illegible] perfectionis [illegible] supplicationis et per gloriam sic homo qui maioris [illegible] capax est, quia non [illegible] viribus suis se disponit ad gratiam maiorem assequitur gloriam quam assequitur alius minoris capacitatis qui minus se disponit [illegible] sit ibi sufficientiae [illegible] deus [illegible] posset gratia super [illegible] hoc est in [illegible] angelis non [illegible] cum ex totis viribus suis se disposuerunt ad gratiam secundum quod meliora naturalia habuerunt data sicut eis in [illegible].

Quarto quaeritur de ordinum nominatione. Super quo dicit magister quod unusquisque ordo ab eo denominatur quod plenius accepit munere. Obicitur [illegible] hoc [illegible] quod non [illegible] non [illegible] angelis [illegible] sunt [illegible] ipsi se [illegible]

nominant dum revelant tunc quod hec
sequitur quod uno solo nomine debent nomi-
nari sicut enim nominantur sic cognoscuntur ergo
si per revelationem cognoscuntur omnes debent
nominari a dono revelationis ergo non
est ibi ponere nominum distinctionem. Item
a digniori debet fieri denominatio. Sed ca-
ritas est excellentissimum donum quod est in
angelis ergo omnes debent denominari a ca-
ritate igitur omnes debent dici seraphin.
Responsio. dicendum quod sicut dicit
Gregorius et habetur in littera, sed denominatio an-
gelicorum ordinum fit a donis gratuitis
ergo eadem nomina conveniunt esse quia omnia
communia et dona. Ad primum. si unusquisque ordo
denominatur ab eo quod plenius accepit in
munere et supremus ordo omnia dona
gratie plenius accepit quam ordines in-
feriores ergo debet denominari ab omni-
bus donis ergo habebit omnium ordinum
nomina sicut dona. Responsio si dicitur ordo ab
eo denominari quod plenius accepit in
munere aut excessive plenius nomi-
nare respectu aliorum ordinum aut respectu aliorum do-
norum. Si respectu aliorum ordinum tunc ordo
inferior in nullo dono aliquem superiorum
ordinum excellat, a nullo debet de-
nominari. Si vero dicitur respectu aliorum donorum
tunc aut dona angelorum erunt per e-
qualia aut a nullo fiet denominatio
sed dona gratiarum in eis sunt equalia
sicut infra probabitur in textu ergo a nullo
donorum poterit denominari inferior ordo
Responsio in imagine [illegible]
celestis regni. ergo si ordo cherubin
denominatur a plenitudine scientie et in eo
est plenitudo dilectionis gratuite ergo
nomen seraphin et cherubin eidem ordi-
ni angelorum debet attribui et non duo
Responsio. Cum ordo cherubin denominatur a
plenitudine scientie aut denominatur

a plenitudine scientie respectu inferiorum aut respectu
superiorum. Non respectu inferiorum quia talis excessus
in eis non est nobilissima denominatio
ergo a cognitione respectu superiorum. Sed hec cognitio
est sapientia ergo denominatur a plenitudine
sapientie. Sed sapientia est excellentissimum omnium
donorum ergo cherubin denominatur ab
excellentissimo dono ergo videtur quod sit or-
do supremus vel quod dignior ordo non
denominatur a digniori nomine. Responsio cum
angeli habeant quedam nomina que sunt eis
propria quedam que sunt communia quedam
que sunt propria et possunt esse communia quedam
que sic eorum [illegible]
ipsos ad eorum intelligentiam est notandum quod
angeli nominari possunt per ea que sunt eis
naturalia nominari etiam possunt per ea que
sunt eis gratuita nominari etiam possunt
per alia que communiter sunt eis natu-
ralia quedam vero gratuita. Si denominantur
per ea que sunt eis naturalia vel eorum
una [illegible] nobis in singulari
sed in genere sic sunt nominari nominibus
quibus significatur [illegible] et forma eius et
hec intellectus vel a quibus remotus sic
dicuntur celestes essentie vel agentes
quo etiam dicuntur celestes spiritus. Si
autem denominentur secundum gratuita sic
quod in ipsis differunt aut statu [illegible]
et ita distinguntur sic per illa [illegible]
ordines nominari nominibus propriis
[illegible] denominationem aliorum
ordinum sic dicuntur Seraphin et Chero-
bin. Si autem fiat denominatio ab
his que possunt esse [illegible]
accipiuntur et aliorum accipiuntur gratuita
sic nomina et possunt esse [illegible]
[illegible] bona et mala. Et [illegible]
bona sicut potestates et principatus que si
dicantur [illegible]
[illegible]. Si vero a donis gratuitis sunt
[illegible] spiritibus vel quia omnibus ordinibus

ista vero aliquibus sicut angeli et virtutes
Sed cum dicuntur a qualibus donis im-
posita a sacra scriptura et ratione potest sic
quod hec duo sint in omnibus. omnes
enim dicuntur angeli, scilicet legati ad revelandum
omnes etiam virtutes, scilicet fortes etiam ad ope-
randum. Sed alia dicuntur a dono gra-
tiarum que sunt ad hec officia specialiter
deputati, scilicet ad misteria revelanda
et miracula facienda sic sunt quadam
ordinum nomina sacra. Ex hiis igitur col-
ligitur quod denominatio angelorum quantum
ad nomina sacra singulis ordinibus sump-
ta est a donis gratie secundum diversos gradus
et gratie in quibus distinguntur et ordi-
nantur sicut patet in hiis que alia ac-
cipiendi nomina ista sunt tria consideranda.
Primum quod quamvis donum dignius sit
alio sicut caritas dicitur esse donum excel-
lens inter alia. Secundum vero est quod ordo
superior in omnibus donis excellit
inferiores, tertium vero est quod denominatio
debet fieri a digniori. Similiter igitur cum
sit status in quibus ordines angeli
habent disposicionem secundum differentiam gratia-
rum precedentem, ordo supremus ven-
dicat sibi nomen a dignissimo dono et
secundus ordo sequens a digno et secundum
magis accedente ad summum et hoc est
plenius declaratum de aliis descendendo us-
que ad ultimum. Ubi in denominatione con-
sideratur duplex comparatio et doni ad do-
num et ordinis ad ordinem. Et ideo notandum
dicit quod quilibet ordo eius rei
recipit nomen quod plenius accepit in
munere, plenius inquam respectu inferiorum
illud donum sit tante dignitatis et
excellentie quod ab ipso debeat deno-
minari ab ordinum superiori sicut patet
quod ordo cherubim plenius accepit
scientiam quam alii inferiores ordines. ab
ipso tamen non denominatur quod ordo sit

donum excellentissimum excellentissimo ordini
approprietur, hinc ergo finale est unde
ad obiecta. Ad id quod dicitur quod non
sunt nata, dicendum quod verum est de cognitione
que est per acquisitionem sed non est verum de
cognitione que est per revelationem
quales cognoverunt beatus paulus et beatus Jo-
hannes evangelista et ideo ipsi potuerunt
denominare et alios erudire sicut
paulus erudivit dionysium. tamen omnia ordinum
angelorum nomina sumpta sunt de sacra
scriptura. sicut seraphim de ysa(ia). che-
rubin de ge(nesi) et de aliis locis scrip-
ture. thronorum de dan(iele). unde dominationes
principatus potestates virtutes in diversis lo-
cis exprimit paulus. angeli et archangeli
tam in novo testamento quam in veteri
in diversis locis. quamvis igitur sacra scriptura
sint divinitus inspirata non humanitus ad-
inventa, ipsa nomina angelorum posita
sunt ex dei revelatione quam ex humana
investigatione. Ad id quod obicitur denominatio
debet fieri a digniori, dicendum quod non solum
hoc attendimus quod denominatio rei fiat
a digniori, sed etiam quod non quod pluribus
conveniat attribuatur digniori, et ideo quia
in omnibus ordinibus a dono caritatis et
ardoris denominari possent, et tamen
in illud in supremo ordine precellit
solus ille ordo ab eo debet denominari.
Ad id quod dicitur quod omnia dona sunt
omnibus communia, dicendum quod sic est de eternis
sunt et si sit in donis gratuitis quantum
ad essentiam est tamen distinctio quantum ad
statum. denominatio autem non solum respi-
cit statum essentie sed etiam excellentiam
status. Ad id quod obicitur quod ordo debet
denominari ab eo munere quod plenius
accepit, dicendum quod hoc non est intelligen-
dum de eo tantum quod plenius accepit
sed de eo quod plenius accepit et est in ipso
dignissimum. unde si ille sit ordo di-

gratissimus et si ordo sit immediate sequens ipsum debet denominari ab eo quod immediate sequitur. Praecellenti autem dono et consequenter descendendo usque ad infimum et per eius oppositum et ad hoc et ad sequens quia supremus a supremo debuit denominari quia illud dignissimum est et plenissime acceptissimum vel ab ipso dono quod eo in omnibus excedatur ab aliis non supremus a dono ultimo quod debuit denominari quia illud plenius aliis possidet sed quia alii denominati sunt ab eo quod plenius possidebant quam alii. Quod autem infimus est vel infimus ordo denominaretur ab ipso dono et si dicitur quod unum donum sit est excellentius alio quia dona sunt equalia, dicendum et si sint equalia essentia tamen est in eis aliqua prerogativa excellentie alicuius super alterum. Unde ab apostolo maior esse fide et spe. Ad 4 quod obicitur ubi maior est cognitio maior est dilectio dicendum quod verum est ad minus in gloria, vel sicut in genere est maior plenitudo dilectionis est amplior plenitudo cognitionis nec oppositum unde hoc sit in eis amplior plenitudo cognitionis simpliciter, sed vel superioris ordinis. Ad 5 quod dicitur quod donum sapientie est excellentius, dicendum quod sapientia simpliciter quod est donum excellentissimum est dicta a sapore non a sapere et ideo includit caritatem, sed sapientia sine scientia aliqua denominatur cherubim, nomen secundum cognitionem ipsius et si sit nobilissima cognitio et ordinata ad affectum et ideo possit dici sapientia, non tamen est ita nobilis ut dilectio a qua est sapor, et ideo in illa ratione nomine sapientie sit dictus. Ad 6 quod ultimo queritur iam patet ex predictis.

Quinto queritur de ordinum comparatione et queritur utrum ad singulos ordines angelorum stat assumptio. Sed dicitur et quod sic videtur. Psalmus: Constitues principes super omnem terram, glossa: elegit principes ut exaltaret ad ordines celi qui sunt ex hominibus et angelis. Item super illud Iosue 1: omnem locum quem calcaverit pes vester etc. glossa: si quam virtutes potiora si mundo ut ... deus sub pedibus meis quid locum eum in celo habebo, ergo si quidam sunt de excellentissimo ordine sicut et infimi sunt distincti ordines. Item homo possit ascendere ad supremum ordinem angelorum. Item ruina angelorum restauranda est, aut ... civitatis reintegrabit ipsam, sed non restauratur ex angelis quia casus angelorum est irreparabilis, ergo restauratur ex hominibus bonis. Item distinctio ordinum plures venit ex donis gratie, sed in via veniunt qui aliqui assimilantur seraphin in usu gratie alii cherubin et de aliis, ergo si deus debuit remunerare secundum quod meruit, videtur quod ad singulos ordines angelorum homines debent assumi et quod ex angelis ordines restituere. Contra: maior est unitas in superna civitate quam in ecclesia militanti, sed inter in via ordo hominum non admittit ut sint unius ordinis in via, ergo videtur et homo differt specie ab angelo quod ex angelis et hominibus non debet fieri unus ordo. Item sicut ordo notat quandam distinctionem inter eos qui sunt ordinum distinctorum sic ponit quandam convenientiam inter eos qui sunt eiusdem ordinis quod patet ex ipsa diffinitione ordinis sed plus differt homo ab angelo quam differt ordo infimus a supremo. Si ergo angelus superioris ordinis et infimi non sint in eodem ordine collocati multo minus de hominibus et angelis idem ordo integrabitur. Respondeo ...

sumitur ad dignitatem spiritus. Ergo minus
debet ibi collocari corpus humanum
quam collocatur spiritus angelicus, cum ipse sit
minus dignum [illegible] gloriam. Sed contra
quam plurimi queruntur in ordine sunt in
celo collocati, videtur quod hominibus et
angelis communi ordine constare non pos-
sit. Item angelus in illo capitulo excellit
hominem. Si gratia data est angelis secundum
naturam capacitatem, sic et data fuit et ange-
lis in lege, quod cum non posset dari gratia
maius super sua capacitatem, minus pos-
sunt anime et angeli in gradus adequ-
ari. Ergo videtur quod eis non ordo constitu-
tus ad perfectum religiosorum et novorum
qui sic [illegible] sunt ad perfectum ordinis
duo concurrunt, scilicet gratia et natura. Tamen
fundamentum et dispositio gratie, videtur conpletivum
et consummans. Et quia ad hunc se [illegible] sum-
ma quod est in sola dispositione, tunc sic
simpliciter qui est in sua perfectione. Sed de-
mones et angeli in naturalibus conveniunt.
Item alii demones fuisse de omnibus
ordinibus angelorum, quamvis minus plene
fuerunt in aliquo ordine. Vel hoc in-
telligitur secundum quod non simpliciter quod vo-
lumus ad [illegible] gratie et glorie in qua
sunt angeli sunt ordinati. Ergo homi-
nibus et angelis non ordo constituti quia
primo non conveniunt in [illegible], assimilantur ta-
men equitur in hac gratia et per hunc modum
reparatur angelorum ruina. Et si in [illegible]
non quod non potest esse conformitas in perfectio-
ne ubi non est concordia in [illegible]
dispositione. Dicendum quod hoc non habet locum
in proposito quia, licet non sit in dispositione
naturalis, conveniunt in dispositione solius
conformitatis. Quod est verum quod sic de
singulis ordinibus aliqui cadunt
per [illegible] singulis ordinibus per homines
restaurandi sunt. Sic per nec sonus ordini-
bus. Ad quod obicitur in contrarium quod ad uni-
tatem ecclesiastici non admittit homo
rem alterius spiritus. Dicendum quod non est simi-
le, per illum ad invicem potest homo sibi
simile in conformitate veritatis. Homo autem
et angelus in proportione veritatis conveniunt
et quod plus est in conformitate glorie et
ideo sunt in eadem societate et eodem
societatis ordine conveniunt. Sed maior
sit unitas voluntatis quam faciendum
et plus faciat ad unitatem pacis et so-
cietatis et ordinis [illegible]. Ad aliud
quod obicitur quod plus differt homo ab
angelo. Dicendum quod verum est de differentia
que opponitur unitati nature. Sed non est ulla
de differentia que opponitur unitati gratie
in statu et dignitate. Unitas autem or-
dinis plus respicit hanc quam [illegible]
[illegible] et ideo illud non valet. Ad
illud quod obicitur quod corpus non sublimatur
ad dignitatem spiritus, dicendum quod verum est,
sed tamen quod hoc non capitur quod non decet
locari cum angelis sicut enim in statu vie
et ubi anima secundum locum corporalis et in
[illegible] sicut est natura et sursum
sic etiam in statu patrie et secundum corpus
secundum locum spiritus et idem est de natura
et ipse spiritus non per se. Si autem enim
[illegible] et non in eis secundum locum
[illegible] angelicis spiritibus ad quorum dig-
nitatem per gratiam est humanus spiritus sub-
limatus. Ad id quod obicitur quod angelus est
capacitatis maioris quam anima, dicendum quod ele-
vatio multiplex est et quantum ad maiorem
et quantum ad assimilationem. Primo enim an-
gelus excedit animam in naturalibus secundum
capacitatem creature ad [illegible] secundum
[illegible] ad [illegible] similitudinis et imago
angelus et anima non oportet esse [illegible]
cum magis videamus humanam naturam
exaltatam quam angelicam, tamen per

gratiam vivimus in Christo, tunc esset per
gratiam applicationis in virgine beata.
Sed cum quod ad hoc ista questio liberet utrum
adhuc remaneret in assumpcione dubi-
tas, cum enim dicitur quod angeli susceperunt
gratiam secundum capacitatem, istud non est
intelligendum precise ita quod tantum su-
sceperunt quod plus non potuerunt cape-
re. Hoc non de facili posset probari nec
auctoritate nec ratione. Sed ita intelligitur
quod melioribus [illegible] plus da-
tum est de gratia [illegible] mediora
[illegible] isti et illi plus possunt acci-
pere et propter hoc non sequitur quod [illegible]
[illegible] possit ad equalitatem cum angelis
ascendere, immo absque dubio credendum
est posse cum in Christo et beata virgine in-
venimus excellere.

De ordinibus quintum de ordinibus ange-
lorum quoad ad placidum evacua-
cionem et est questio utrum prelatio que est in
ordine et ordinis evacuetur [illegible] in
ordine [illegible] sic dicitur 1 cor. xv. cum eva-
cuaverit omnem principatum et virtutem [illegible]
[illegible] principatus potestates et virtu-
tes evacuabuntur. Respondeo [illegible] vi-
tes evacuabuntur [illegible]
ta et sic inter bonos [illegible] durat
[illegible] angeli angelis, demones demo-
nibus, [illegible] hominibus presunt [illegible] in fi-
nibus [illegible] evacuabitur omnis prelatio. Respondeo
[illegible] ordinum [illegible] officia
ministri et in pluribus [illegible] in
[illegible] que sub [illegible] cessabit mi-
sterium cessabit [illegible] et cessabit
prelatio. [illegible] prelatio ordinis ad ordinem
est secundum actus illuminandi et purgandi et per-
ficiendi, [illegible] cessabit in com-
pletione [illegible] non erit ultra
illuminacio purgacio et perfectio, igitur nec ali-
qua in ordinibus prelacio ad oppositum
excellencia ordinis ad ordinem est secundum

maioritatem et minoritatem gratie, [illegible]
si quantitas gratie in angelicis spiritibus
non minuetur, excellencia ordinis ad or-
dinem nec tollitur nec evacuatur. Item
angeli secundum quod confirmati sunt boni
effecti [illegible] perfecti, [illegible] nichil remo-
vetur in eis quod erat ex parte et prelatio or-
dinis ad ordinem sunt in eis [illegible] non
sunt ex parte. Si nichil evacuatur nisi
quod ex parte est, [illegible] Respondeo pulchritudo con-
sistit in ordine et ordo in excellen-
tia unius ad alterum et excellencia ponit
prelacionem ordinis ad ordinem. [illegible] si in
angelicis spiritibus tolleretur prelatio tol-
leretur et pulchritudo. Respondeo sicut simul ordo
[illegible] ad eo quod est [illegible] inseparabile
sicut et medium [illegible] [illegible] perfectum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nunc pri-
[illegible] [illegible] [illegible] desinet prelacio [illegible]
non cessabit [illegible] prelatio ordinis. Respondeo
ad predictam [illegible] [illegible] notandum est quod
prelatio dicitur aliquid perfectum alteri aut
per modum excedentis solum sicut perfectius
[illegible] [illegible] aut per modum excedentis
et influentis sicut [illegible] [illegible]
[illegible] aut per modum imperantis sicut
[illegible] [illegible] [illegible]. Ad eundem autem
perfectum prelacionis [illegible] [illegible] concurrunt, ut
[illegible] perfectio [illegible] sit cum [illegible] perfecti-
one excedit et in ipsum [illegible] influere
et eum [illegible]. Hec modo est in prelacione
que attenditur inter ordinem et ordinem
in celestibus angelis et erit in celesti
[illegible]. Item angelus cum ordine [illegible] or-
dini [illegible] excedit [illegible] et gra-
[illegible], et [illegible] influit [illegible]
illuminando et perficiendo et ad [illegible] com-
pletum [illegible]. Si quod [illegible] [illegible]
[illegible] prelacio ordinis ad ordinem,
[illegible] si intelligitur de prelacione quoad
ad primum [illegible] [illegible] [illegible]

non evacuabitur sed manebit quia ordo
excedet ordinem tam in superioribus quam
in inferioribus ita per infinitum sicut et nunc. Si
autem intelligatur ratione ductus secundum s
ratione presidentie in influendo et imperando
sic cessabit et evacuabitur quia nullus
tunc recipiet angelus ab angelo et imperi-
si quod est id attenditur per comparationem ad nos
quibus ministratur non per operationem eorum
in quo desinunt et similitudo perfectionis comple-
tione illuminatur et sicut habere videntur se-
cundum vires et auctoritates ordines quia
post iudicium cessabit prelatio ordinis ad
ordinem sicut enim dicit magister et apostolus quod deus
evacuabit prelationem singularitatis potestatem
et principatum. Quod enim tollet ministerium
tollet subiectionem et imperium. Ad id ergo quod
obicitur quod prelatio ordinis ad ordinem re-
tinetur in perfectionem illud et concedatur
dicendum quod hic non est vera ratio. Ideo si
quis hoc arguit ab insufficienti arguit.
Ad illud quod dicitur quod angeli beati sunt
perfecti dicendum quod licet ex parte virtutis con-
templative perfectionem beatitudinis sunt asse-
cuti, et ex illa parte nichil sit in eis
ex parte, sicut tamen ad hoc viatores ratione
ministerii non quantum ad illam virtutem sed de-
terminant sicut in statu medio et ideo
[illegible] ad quod evacuabitur post diem
iudicii. Ad id quod dicitur quod pulchritudo con-
sistit in ordine dicendum quod verum est, nam
sicut ab angelis non tollet pulchritudo
ita nec ordo, sed quia hoc non sequitur
quod non tollatur prelatio, quia prelatio non sim-
pliciter includit perfectionem, sed est presidentia
que plus aspiciat indigentiam. Licet quod
pulchritudinis et perfectionis partem et ideo cum
tollitur pulchritudo non minuitur. Ad id
quod obicitur quod [illegible] est inseparabile ab ordine
angelorum quia est [illegible] sicut [illegible]
[illegible] dicendum quod [illegible] nominant
ordines non dicunt presidentiam actu-
alem sed donum gratie vel datum.

speciali quod angelus natus est alius preside-
re. Hec autem per ablationem actualis prela-
tionis non est [illegible] quare
esse plures, quia plures non dicen-
tur [illegible] vel statum.

Sextimo queritur de numero ordinum
angelorum quantum ad numerum. Et quod de-
beat sit stare in novenario an per de-
nar[illegible] usque ad denarium [illegible] quod
[illegible] luce [illegible] in parabola de dragma.
Homo intelligitur per dragmam decimam
sed non dicitur dragma decima nisi respectu
novenarii quod est in angelis. Ergo si
decima dragma reinventa est, videtur
quod novem ordinibus decimus ordo addi-
tus est. Respondeo si angelus inferior potentissi-
mus factus esset et ad bonum [illegible] pervenisset
sed non assumeretur ad reparandos an-
gelorum ordines. Ergo si non erunt ordine
in aliquo ordine ponentur sive in uno
sive in pluribus [illegible] ordinibus addicetur
ordo [illegible] Si ergo omnium celum per [illegible]
perfecte restaurata est, videtur quod non sit
status ordinum in novenario immo quod
eis addicatur saltem decimus ordo. Item
[illegible] reperitur in [illegible] et [illegible] omnia
[illegible] sunt secundum debitam proportionem
[illegible] dicitur esse [illegible] secundum [illegible]
[illegible] tam ad [illegible] quam [illegible] Si
ergo [illegible] simplex [illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible] proportionalis [illegible] quod non
ordinum [illegible] non stabit [illegible]
cum [illegible] in quo est perfectio et status
sed hic non est novenarius sed dena-
rius. Ergo videtur quod saltem usque ad de-
narium protenditur. Item beatissimus Gregorius [illegible]
[illegible] non est [illegible] ad or-
dinem [illegible] sic omnes ordines
per se [illegible] ordine. Ergo videtur quod sunt
plures quam novem ordines. Ad oppositum
arguitur [illegible] ordo reducitur ad [illegible]
ierarchia, sed non sunt nisi tres ierarchie
sic patet quod sufficienter sunt assignati.

Suprema media et infima et quelibet com
sufficienter complet qui ordine quo non
videtur quod deceant esse plures. Item sanctitas
manifestatur in omnibus creaturis secundum plus
et minus. magis autem manifestari debet
in beatis. sed summo magis expressa trini
tas est ille qui assistit in trinitate
super se reflexa sicut sunt tres ordines quia
videtur quod in tali numero ordines beatorum
sistant a prima beatissima trinitate. Sed distin
ctio ordinum est secundum dona gratie. sed
ultimum donum quod est in hominibus quod non
est in angelis quo ultimo ordine assistunt
homines preter ordines angelorum. sed illi
homines non sunt de re quia non videtur quod sit pe
nes summam rationem. Sed si per ordinem ho
minum intelligimus assistentes ordines angelorum
nisi preter se per assistentes ordines angelorum sunt de the
saurum in aliquo ordine angelorum sunt secundum ge
nera que homines distinguuntur secundum ge
nera quod videtur quod preterea nunc sit or
donis quo videtur quod preterea in beatis spiritibus
sed in hominibus quam in beatis spiritibus
quod non videtur esse ipsi per nullum sunt boni pri
mates et superiores ac per hoc constitutum de
beret in ordinem et nusquam nobilissima perfe
ctione. preterea dicendum quod quia ordines perfe
ctione solum sunt gratuitis et auctorita
te solum sunt gratuitis et auctoritate
super hoc non meminit quod esse quod super
hoc sunt ordines tales. Quidam vero
ex aliis volunt quod omnes homines assu
munt ad angelorum ordines non cum
illa superna ultimum nisi ordines quo
niam ad speciebus quod esse ex ipsa assigna
tis ad superna rationem quem in trinitate
assistit et si aliquando steterit ad ordines
eorum assumpti essent sicut modo assumuntur
In hoc sunt differt ex hoc illa assump
te homines beatis solum. sed nunc est
homini beatis et nunc angelorum pro quorum
equalitatem reparatur nec obstant ra
tiones adducte quia sunt conve
nientes nec illud quod obicitur de beatis

regimine est sicut privilegium speciale non est
reductum ad legem quem sic singularis
prerogativa que est in beata virgine
non est includenda cum ordinum distinctione
que est secundum legem communem et ista virgine
sanctis perfectius esse videtur. verum tamen quod
reverentiam hoc solummodo videtur dominum
homines decimum diagonum vocat et angelus
hoc est nunc in libro de casu diaboli videtur
aliis magis esse probabile quod homines per se
assumuntur quod perit unus ordinum quod de
cidit decimum re nono ordinum an
gelorum non enim decet ut dicunt quod ho
mines assumantur ad ordines angelorum
nisi illi qui in hac vita eis similes
extiterunt. sed autem sunt virgines qui
nec nubunt nec nubent sicut soli
virgines ad ordines angelorum dicunt
assumi et quod eos solum numerum angelorum
restaurant. per eos quod angelis similimum est
virginitatis regiminis. Sed hec non videtur
esse vera tum quod per decimum diagonum
non solummodo corrupti sed et virgines
homines intelliguntur. tum etiam quod multi
homines corrupti nullis virginibus preferuntur
ut beata maria magdalena et petrus apostolus
multis aliis virginibus maioribus et secundum
assumptionem dubio sunt superiores. Et ideo
tamen pro ad hoc quod supra in ordines
angelorum attendere ordo decimus quod hos
qui in vita ista non preveniunt ut te
nem inferiorum excellentiam ut equaliter
ad ordines angelorum beatis meritis quod aliis
decimum reparent ordinem sic per eorum
saluare sol mysterium vere per pro opere
descendunt quod sigillatim sunt in miracu
lis factis ezechielis in. per xxv. et ista po
tuit esse satis probabilis tamen potest inpro
mitteri quia licet multi in via hinc
et per perfectionem electorum quicumque ad nunc
quibus in celum superna per eos autem
magna in ecclesia assistat sic infra

dicitur quia agitur de decalogo, vel de de-
cimatione. Et ideo post ipsum possumus si-
stere, quia cum philosophum reddit decimal-
is, ergo et decime dragme invenitur,
et solis per se regimus deficit suo, et regis de-
nari perfectio. Ad id ergo quod obicitur: cum
libet ordo est in qualibet ierarchia, dicendum sicut
per angelicam ierarchiam est iuxta ponere
ierarchiam ecclesiasticam, sic per illas angelicas
ierarchias est intelligere in decimo gradu
salvari scilicet rationem ordinis et ierarchie,
ierarchie inquam per comparationem ipsorum ad invicem
quia ita habebunt conveniam equalitatem, sed
ordinis per comparationem ad ordines superiores.
Ad aliud quod obicitur de expressa representatione
sive decimatione, dicendum quod sicut unitas ad
digitum novenalis novenarium ita perfecit
et salvat et ad perfectionem unum deducat,
sic decimus ordo quo homines constituuntur
representationem sive decimationem ab angelis
superioribus ita tollit et salva illa expressa
representatione facit ad sicut communitus ita
idem perfectum. Ad illud quod dicitur quod est dispositio
tio spiritualia dona gratie, dicendum quod ita est spiritualium
donorum sed spiritualia dona quantum ad solam
infusionem aut quantum ad statum angelorum ab illis
ordinum est intelligere statum magis inferi-
um in hominibus et ita ordinem decimum
quinimo quod divina largitate et benignitate con-
tingit in gratia homines preferri angelis
qui sunt inferiores per statum. Ad illud
quod obicitur quod hic est maior perfectio in ho-
minibus, dicendum quod verum est quod licet sit ita
maiorem perfectionem sed non maiorem a deo
elongationem, ipsius enim ordo inter homines
magis distat a deo sicut perfectius magis
appropinquat. Et quod homo similibus gradibus
regatur est distantie a deo quam angelus
licet ex divina natura sit ei magis
proximus. Ideo tenet decimum locum in-
venitur quod excellat angelus hominem
per naturam. Ordinat et inferiorem quam deus ordi-
navit, salvavit homines per magis

Octavo queritur de ordinibus ange-
lorum in comparatione ad suum opposi-
tum. Et est quod videtur ordo in angelis com-
paratur secundum equalitatem et quod sic videtur
per dyonisium, dicit enim dyonisius quod quicumque sunt
in una ierarchia coequales sunt. Sed
qui sunt coequales sunt equales, ergo in
eadem ierarchia angeli sunt equales, ergo
nullus superior in eodem ordine. Item angeli
de via racionis in omnibus actibus conveniant
placet quam una pulcra et salva sit
unitas, ipsa vero conveniat univocum equalitatem,
sed apparet ergo si in angelicis ordinibus
est perfecta pulcritudo, ergo convenientia et equali-
tas. Sed ibi est equalitas inter angelos eiu-
sdem ordinis, ergo inter angelos eiusdem
ordinis. Item quemadmodum et [illegible]
et perfectio est unum ipsa habet equalitatem
sed decima et summa angelorum eiusdem or-
dinis est recta et simplex unus ergo videtur
habere equalitatem. Item ierarchia angelica
maxime est perfecta sive ierarchie,
sed in illa ordo non excludit equalitatem,
ergo videtur quod in ierarchia angelica debeat
esse ordo cum equalitate sed non equalitas
in angelis eiusdem ordinis, ergo inter an-
gelos eiusdem ordinis. Contra nisi esset
in ecclesia sicut in aplicatione alius alio sic
differentia in ordinibus angelorum de-
bitum recte esse. Item perfectio una perficit
rationem ordinis et est ordo in omnibus
que est ordo in aliquibus ergo sed angeli
perfectissimus inter creaturas creaturis
perfectum sunt ordinem, ergo non solum inter
angelos diversorum ordinum sed inter an-
gelos eiusdem ordinis contingit ordinem
assignare. Item sapientis est ordinare
et magis sapientis magis ordinare.
Deus est maxime sapiens in cuius effectu
nobilissimo est reddere maxime ordinationis
perfectio. Dicitur ergo quod non solum sit ordo
inter angelos diversorum ordinum sed etiam

inter angelos eiusdem ordinis / Et lucifer dicitur fuisse maximus inter omnes angelos. et constat quod de aliquo ordine fuit. ergo angeli illius ordinis non erant equales. Item relinquitur quod in aliquo ordinibus alii sunt superiores alii inferiores ideo quod sicut in suprema ierarchia status summam perfectionem recipit pulcritudo ex perfectissima equalitate et similitudine pulcritudine in angelica ierarchia recipit pulcritudo perfecta in genere creature ex quadam inequalitate distinctionum. Cum ipse enim virtutibus inter se conferunt pulcritudo et convenientia sicut dicitur angeli de vera zelo. sed in ierarchia suprema quod solum substantie et equalitas perfectissima pulcritudo ex in qualitate perfecte equalitas est commodum et summa perfectio. in angelica vero ierarchia quia illi sunt qui coordinantur non sunt equalitatis summam perfectionem. unde est quod quedam conveniens diversitas in gradibus eorum consequitur quandam que decora ordinata et pulcritudo in genere creature perfecta. et ideo sic in scriptis intelligimus quod cum ergo est ordo apostolorum alter maior alter inferior dicitur de aliis et tamen in aliis ordinibus est gradus quedam nec pro rerum ordine equalitas. et de quibus satis possit dici. Non est inventus similis illi qui conservaret legem excelsi. Sic sicut non intelligendum est in spiritibus angelicis. ideo et in eodem ordine posita est quedam gradus et quidam ordo licet non sit tamen excessus quantitas rerum sed in angelis diversorum ordinum. Unde relinquitur hoc quod inter eos dicitur sunt equales non sunt naturaliter equales. hoc enim vero sentire non ... est quod dicitur in libro de angelica ierarchia / Ad secundum quod dicitur quod composite sunt ideo quod essentias illius potest attenditur vel actus sui compositione ...

... fraternitate quia ... differentia unusquisque ab alio sicut summa ierarchia et ordines qui sunt in illa accipiuntur penes actus quibus sunt in divinis. ideo quod omnes equaliter perficiunt. Sed quod ... indifferenter omnes ordinarentur et perficiuntur omnes. ... et ... denominantur. Ad id quod obicitur quod convenientia facit pulcritudinem. dicendum quod sicut ibidem dicitur angeli ... convenientia non solum surgit ex equalitate sed etiam ex dissimilium convenienti proportione. quod in angelis intelligendum est esse. Ad id quod obicitur quod sunt in dono et premio. dicendum quod si intelligatur de premio ... et merito quod deus est ... Si intelligitur de plenitudine copia vel de donis gratie quantum ad statum et proportionem et prerogativam aliqua sicut esse ... virtutem sic eorum quidam recipiunt alii ... aliqua prerogativa sunt plus et minus. Ad id quod obicitur quod hec ierarchia equitatis summa etc. dicendum quod reperitur inequalitas sed tamen in illa suprema ierarchia sit ordo et perfecta pulcritudo in summa virtute et equalitate. et hoc in ierarchia creata ita possunt sicut ... per limitationem. ideo est ibi potestas ordinis et pulcritudinis in diversitate et quadam dissimilitudine quod non potest hoc fieri ex ... saltem impleri ex pluribus divisionibus. Et hoc est ratio quare deus cum habeat plures ... non creavit unum solum angelum. sed multos. et plus perfecte implebat ... Et ... angeli ... angelus ... perfecte exprimunt ... ideo ... in magis vel in minori ordine.

Deinde et ultimo queritur de ordinibus angelorum in comparatione ad suum disparum. Et est quod ... alius ... quod angelis competit per ordines distingui. et videtur quod sic / sic enim in angelis est perfectionis ... et ... ita etiam in diabolis ... ergo si penes

hoc attenditur ordo in angelis preter racionem
in duabus contrariis. R. sicut divina bo-
nitas et sapiencia manifestatur in condicione
angelorum ita et in condicione sanctorum hu-
manorum. ergo sicut fuerunt angeli in diver-
sis ordinibus ita videtur quod fuerunt homines
vel ad reparacionem ruine angelice quo diversis
ordinibus homines assumuntur. ergo eisdem gra-
dibus et eisdem ordinibus ordinabuntur
in gloria homines et ordinabiliter et angeli. ergo
videtur quod non solis angelis set eciam ho-
minibus competit. R. ordo est iuxta
celestem ierarchiam et ordines racionum om-
nium ipsa celestis ierarchia quo prius homi-
nibus competit. ergo videtur quod homines natu-
ram ordinant. Ad oppositum arguitur sic. sicut
competit ordo hominibus sicut angelis vel
competit. ergo sicut angelorum sunt novem or-
dines assignandi ita videtur quod hominum. ergo
plures erunt decem et ordo quo sunt novem
vel omnes homines quo unus homine perfec-
tiunt. ergo videtur quod numerus est de sua
sicut prius. ergo non videtur quod hominibus compe-
tat ordo per unum. Set si tu dicas quod
competit eis per graciam non gracia presuppo-
nit. ergo et ordo gracie ordinat naturam. ergo
si non est ordo nature nec gracie. R. ordi-
nes angelorum distinguntur penes unum
contemplacionem et unum ministracionem set in
duabus contrariis non est penes unum ad-
ministracionem ergo nec ordinum distinccio
R. si ponitur ordo in gloria debet poni or-
do circa ordines prius in via. ergo cum
in clero sint multi ordines in religi-
osis et sunt multe ordinum distincciones
in secularibus et sunt multi ordines ut or-
do patriarcharum prophetarum apostolorum et ceterorum videtur
quod multo plures erunt ordines homi-
num quam angelorum. Preterea cum quod ad perfectio-
rem ordinis secundum prelacionem solum
et minorum sibi correspondencium in eis solum
prius et post est penes ordinum distinc-
cionem in quibus est hec duplex convenien-
cia invenitur. R. In angelis gracia
ordinatur nature et ceteri sunt in na-

sua excellencia et consistit in differen-
ciarum prerogativa. Unde est quod preter est
in eis ordo et ierarchia maior quam illa
prerogativa ita habet stabilem permanen-
ciam et distinccionem quod nullam admittit
confusionem. In hominibus vero etsi sit re-
perire excellenciam in virtutibus et con-
formis tamen hec duo ut plura sibi non
correspondent quia ille melior est non prefulgens
invenitur est gracia et quam hodie minor est
in multis cras forsitan erit maior. Ideo
in hominibus secundum statum presentem non est per-
fecta ordinum distinccio secundum gradus. Licet aliquo
modo secundum auctoritatem et officia et status
professionum ordines ecclesie. Cum ergo
prerogative et perfeccionis in solis angelis po-
test distinccio ordinum. In hominibus
vero etsi aliquo modo reperiatur in presenti
reperitur defective et mutabiliter. In futuro vero
completius reperiatur stabiliter non tamen reperiatur
universaliter tales oportet qui excellunt in
gracia excellunt in natura et ex hoc patet
responsio ad raciones ad utramque partem. Ad
~~[illegible]~~
raciones autem primas quod non solis an-
gelis competit ordo loquendo de ordine
secundum completam perfeccionem sive perfectam
sive stabilem. Raciones vero ad oppositum
ostendentes quod in hominibus non sit ordo
procedunt alia via non enim concludunt
quod nullus sit ibi ordo sed quod ipsa hiera-
rchia non habeat talem ordinem di-
stinccionem quantum habet angelica. quod hoc
habet solum non per quidem concomitanciam ad
illam illa tamen racio non concludit. non
est ibi ordo per unum ergo nec per graciam. et
cum non oportet graciam adequari nature
non enim gracie ordinem presupponere ordinem
in natura quamvis gracia presupponat naturam
quamvis actus presupponit ... et quia
gracia non conformis est gracie angelorum
... non sit ... et ...
... ordo sequitur in nobis est ordi-
distinccio. attenditur per conformitatem ad

ordines angelorum idest [illegible] [illegible]
et novos ordines ex hominibus et [illegible]
[illegible] decimi qui ad angelorum [illegible]
non potest pervenire. Hoc [illegible] quod [illegible] di-
ctum est [illegible] et [illegible] non videtur
[illegible] [illegible] sicut [illegible] sunt [illegible]
[illegible] satis [illegible] nec illa [illegible] et [illegible]
de vi ministratura [illegible] in distinctione ordi-
num [illegible] [illegible] [illegible] alio-
rum. Ex hiis [illegible] sunt [illegible] que
[illegible] in [illegible]. Hoc solum sufficiat
[illegible] [illegible] exponere de nomine seraphim
[illegible] cum in [illegible] legitur seraphim [illegible]
[illegible] tunc est plus [illegible] et [illegible]
et [illegible] angelorum illius ordinis. Ali-
quando vero [illegible] [illegible] et tunc est plus
[illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] angelos
in illo ordine [illegible] [illegible] legitur
seraph. et tunc est [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] angelum illius ordinis
in [illegible]. Hec seraph [illegible]. An seraphim
dicatur seraph [illegible] vel alio [illegible] se-
raphim [illegible] cherubin [illegible] sit cherub
[illegible]

D. p. Hoc etiam investiga-
dum est [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] angelorum [illegible]
[illegible] ad distinctionem ordinum. [illegible] vero
[illegible] agit [illegible] ad ministrum. Et [illegible]
ministerium [illegible] et ad eum qui mi-
[illegible] et ad eum [illegible] ministrat. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in prima [illegible]
de ministerio angelorum [illegible] [illegible] an-
gelos ministros. In 2a vero [illegible]
[illegible] ad homines [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in qua [illegible] [illegible] ange-
lis [illegible] ministrare [illegible] [illegible] habet
tres partes. In prima ponit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] In 2a
vero parte movet [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

mittantur et [illegible] dei [illegible]. [illegible]
vero parte illas [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ex illis [illegible] [illegible] [illegible] inter
[illegible] [illegible] [illegible] alii vero dicunt [illegible]
ordines superiores [illegible] [illegible] [illegible] sub-
[illegible] [illegible] sunt in [illegible]
[illegible] intelligentiam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc est [illegible]
[illegible] angeli mittantur, [illegible] [illegible]
ad [illegible] mittantur. [illegible] [illegible] [illegible]
illud officium [illegible]. [illegible] [illegible] que-
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
angeli mittantur, [illegible] [illegible] omnes [illegible]

Circa primum sic [illegible] et [illegible] [illegible]
angeli mittantur [illegible] [illegible]
est gabriel [illegible] a deo in [illegible] [illegible]
et in pluribus aliis [illegible] [illegible] [illegible]
angelus est nomen [illegible] et officii [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelos
suos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angeli
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] angeli [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] a deo [illegible]
[illegible] [illegible] angeli [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nos et [illegible]
quod [illegible] ad deum [illegible] petitiones
[illegible] et a deo revelationes [illegible] nobis
[illegible] [illegible] hoc est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mittit [illegible]
ipse [illegible] et melius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] deus nobis [illegible] est et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mittit ad
nos angelum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] deus [illegible] misit filium et [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] salutem [illegible]
sufficientes [illegible] filius [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] nobis [illegible] non [illegible] [illegible]

secundus mediator est filius et spiritus
sanctus quod dicit est [illegible], si sic ergo fru-
stra mittitur angelus. R. et angeli an-
geli mittuntur ad nos aut ad nos quando
sunt non. si non ergo frustra mittuntur
si sic cum non possit simul et semel mo-
veri diversis motibus ergo desinunt esse
beati. R. videtur quod hoc [illegible] angelos [illegible]
[illegible] quod quibuscumque ad sit [illegible]
[illegible] motus quando movetur in deum
[illegible] in proximum ergo [illegible] motus
angelus cum deo assistit quod [illegible] nobis in-
stat sed [illegible] dilectionis in-
[illegible] devocionis ergo missio an-
gelorum ad nos et [illegible] in eis [illegible]
[illegible] et delicias [illegible]
ergo est in [illegible]. R. [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
ille in una [illegible] simplex [illegible]
[illegible] remittitur [illegible] ergo
[illegible] in angelis [illegible] angelus [illegible]
[illegible] que [illegible]
[illegible] exemplis ergo et
[illegible]. R. angelus [illegible] in celo
empireo [illegible] in loco [illegible]
[illegible] esse si ergo [illegible]
[illegible] ad [illegible] erit in eo [illegible]
plenius [illegible] quod missio in angelis
ponat [illegible] Si ergo angeli beati
sunt in statu [illegible] videtur quod
[illegible] competat eis mitti [illegible]
quod absque dubio boni angeli ad nos mit-
tuntur a deo et si de hoc possunt assi-
gnari [illegible] potissima [illegible]
[illegible] lege [illegible] missio
[illegible] angelice et
[illegible] quod in hoc manifestat
[illegible] bonitas [illegible] salutem [illegible]
[illegible] nobis [illegible] spiritus qui [illegible]
[illegible] et transmittit ad
procurandam salutem nostram et [illegible]
[illegible] angelice [illegible]
sit maxime desiderare aliorum salutem

ob quod [illegible] dicit [illegible] ecce
ego [illegible] mitte me, et angeli possunt
nos iuvare per eo quod vident nos sim-
plicio indigere et malos angelos nos
[illegible] impugnare [illegible] quod ad nos mit-
tuntur [illegible] angelice. [illegible]
[illegible] et hoc [illegible]
[illegible] est [illegible] in via [illegible]
[illegible] et [illegible] et creatura et quod ange-
li sint [illegible] hominibus cum [illegible] sunt eis
[illegible] que [illegible] ad
[illegible] per [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] quod deus nobis
[illegible] est [illegible] quod [illegible] deus sit [illegible]
[illegible] et [illegible]
in [illegible]
[illegible] et quod illi spiritus [illegible]
[illegible] et [illegible] videntur
[illegible] et sunt [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] agnus
[illegible] sic [illegible] est in [illegible]
[illegible] facere ergo non
debet [illegible] mitti [illegible]
[illegible] ille qui [illegible] per se [illegible]
[illegible] spiritus vel [illegible] salvet in
[illegible] et [illegible]
[illegible] quod filius et spiritus sanctus
sufficienter [illegible] salutem nostram [illegible]
[illegible] si sufficienter [illegible] est
[illegible] non [illegible] arbitrii
libertatem [illegible] sumpsisse
[illegible] et quod [illegible] arbitrium [illegible]
est et non [illegible] indiget
[illegible] est magis
[illegible] quod sit angelus et [illegible] est
ut ad nos mittatur non [illegible] indigen-
[illegible] salutis [illegible] filius
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad illud quod obicitur quod [illegible]
ergo nos [illegible] ergo deus [illegible] quod
[illegible]

quod non modo cogit nos nisi propter deum. Vn-
de nobis cum non comescit in nobis. sed
nos se refert ad deum. et non mouet ille
non aufert motum in deum. sed potius disponit
ad illum. Aliud est quod cum huius vita
spiritualis vnitati post sit et sic non possit fieri
recte ad omnes [illegible] nam et sic [illegible] dispe-
sacionem [illegible] sine [illegible] presentem
[illegible] est [illegible]. Vnde angeli sunt et
sunt et de nobis cognoscunt et de deo. sic
[illegible] in [illegible] et per hoc patent duo se-
quencia. scilicet de amissione [illegible] celestibus
et de remissione ordinis diuini [illegible].
hoc enim [illegible] est [illegible] vna [illegible] imperfecte
[illegible] quod non est in [illegible]
[illegible] est intelligere [illegible] per hoc
[illegible] sunt et semel
intelligit [illegible] id est [illegible] vltimo [illegible]
de loco [illegible] in [illegible] exemplis [illegible]
est locus non [illegible] angelo propter [illegible] ne-
cessitate vel indigencia sed solum propter
quandam conuenienciam. hoc [illegible] congruencia
[illegible] et [illegible] intellectus
[illegible] ipsum vel [illegible]
[illegible] est in [illegible]
[illegible] angelus [illegible]
[illegible] sui et in [illegible]
[illegible] esse in empireo

Secundo queritur vtrum omnis angelus
sit mittere et quod non [illegible]
[illegible] missione [illegible] decet [illegible]
[illegible] sit [illegible] et assi-
stentes [illegible] est [illegible]
[illegible] mitti [illegible] missio de an-
gelica [illegible] illa [illegible]
ad [illegible] magnum [illegible] que
[illegible] exterioris officii [illegible]
[illegible] plus [illegible] actus mi-
[illegible] ad actum [illegible] ministra-
[illegible] et hoc [illegible] quod [illegible]
sit [illegible] secundum sit
[illegible] ordinis. sed [illegible]

ordines distincti sunt [illegible] et
[illegible] ordo [illegible] altius ordinis [illegible]
[illegible] quod [illegible] ordines ange-
lorum ita [illegible] assistunt quod ad mi-
[illegible] non mittuntur [illegible]
[illegible] maior est ordo in ierarchia an-
gelica [illegible] sit in [illegible] ita sunt [illegible]
[illegible] contemplacio quod non [illegible]
[illegible] vide et in [illegible]
non [illegible] angelorum est mitti. Ad oppositum
[illegible] sic [illegible] hec [illegible] sunt
administratorii [illegible] missi propter eos qui
[illegible] capiunt salutis. [illegible] visa [illegible]
volauit ad me vnus de seraphin. [illegible]
[illegible] de ordine seraphin missi sunt ad
[illegible] ordo sera-
phin [illegible] ordo [illegible] mitti-
[illegible] omnes [illegible] mittuntur. [illegible]
[illegible] deus diligit salutem [illegible]
mittere [illegible] non [illegible]
[illegible] decebit [illegible] missis ad nos [illegible]
[illegible] salus [illegible] quod non [illegible]
[illegible] angelis [illegible] omnibus [illegible]
[illegible] de hominibus [illegible] ad omnes or-
dines angelorum [illegible] quilibet angelus [illegible]
[illegible] sui ordinis [illegible] et
deus debet [illegible] mitti [illegible] quod [illegible]
angeli ad nos mittuntur. [illegible]
angelorum eminentes sunt [illegible]
[illegible] salute et per hoc ad nos ve-
[illegible] missione. [illegible] in superioribus
ordinibus est maior [illegible] quod
ipsi maiorem [illegible] salutem [illegible]
et [illegible] deus ad nos maxime
mitti. [illegible] superior est [illegible] ad in-
[illegible] sit [illegible] ad [illegible]
[illegible] si ab angelis qui [illegible] de [illegible]
[illegible] ordinibus [illegible]
[illegible] quod ab angelis [illegible] de sin-
gulis ordinibus [illegible] si [illegible]
mittuntur ad nos [illegible]
[illegible] quod [illegible] in [illegible]
[illegible] sunt [illegible] propter [illegible]

actiones que videntur in hac vita [illegible]
racione. Unde quidam attendentes consuetudinem
auctoritatibus et intelligentes eas ad litteram
aliquas vero exponentes formaverunt sibi opini-
ones valde. Quidam enim dixerunt quod
soli angeli ultime ierarchie ad nos
mittuntur et dicunt hoc sensisse Dyonisium
nec esse hoc contra apostolum quod illa disposi-
cio quam facit apostolus intelligenda est
esse [illegible] cum dicit omnes sunt admini-
stratorii etc. quod intelligitur de illis qui sunt
de ultima ierarchia. Sed quia ista solucio
manifeste est contra sensum et intencionem apostoli in
[illegible] vult enim hic probare quod Christus
nobilior est omnibus angelis non tantum
inferioribus sed superioribus. Ideo est alia o-
pinio quod omnium angelorum est mitti qui
mittuntur illi auctoritati apostoli et hec opinio
[illegible] verba apostoli non esse [illegible] Dyo-
nisii qui dicit superiora agmina non mitti
aut quod non ita [illegible] mittuntur
quod non quod officio competit eis mitti sicut
angelis ierarchie inferioris. Sed quia [illegible]
isti verbi Dyonisii [illegible] videtur esse contra-
[illegible] dicit quod [illegible] exterioris officium
ministerii [illegible] et [illegible] est
esse verum [illegible] verbum apostoli quam verum Dyo-
nisii est tercia media [illegible] distinguens
verba [illegible] et ad [illegible] con-
cordans et [illegible] illis duobus [illegible]
clusione. Distinguitur enim duplex missio
est enim missio exterior que est ad nos et
est missio interior que est ad angelos
[illegible] nos. Si enim de missione exteriori lo-
quamur sic non competit omnibus angelis
quia non competit superioribus agminibus sicut
dicit Dyonisius quod ea que sumuntur [illegible]
exterioris officii ministerii [illegible]
quod intelligitur de missione exteriori que
est ad nos. Si autem intelligimus de
missione interiori que est ad angelos
propter nos sic mitti competit omnibus qui
superiores mittuntur ad inferiores et medii

ad infimos divina revelando purgant et
illuminant ea que nobis expediunt et hoc
totum est propter nos et ideo sicut dicit apostolus
missi propter eos [illegible] missi ad
eos. Utrum autem [illegible] sint omnes [illegible]
[illegible] quod non enim est ad nos mitti et
[illegible] iam [illegible] visio ad [illegible]
[illegible] de [illegible] Ysa. Quam quidam an-
gelus missus ad eum non [illegible] missus
de seraphim est [illegible] de supremo ordine
[illegible] mittebatur labia eius mundare et
hec visio [illegible] a Dyonisio [illegible] de an-
gelica ierarchia. Ad id [illegible] quod mis-
sio competit filio [illegible] ordini ange-
lorum. Quam quidam non [illegible] missio enim
est ad [illegible] et [illegible] autem est ad ministrandum
[illegible] est tante dignitatis quod nulli ali-
[illegible] competere nisi soli deo. [illegible]
[illegible] est tante dignitatis quod competat a-
[illegible] supremo. Ad id [illegible]
angelorum [illegible] ordines
[illegible] ad [illegible]
quod [illegible] omnes angeli sunt nobis in
adiutorium et omnes nos iuvant vel
mediate vel immediate sive in [illegible]
[illegible] sive in [illegible] et [illegible]
[illegible] orationibus. [illegible] enim agmina
suprema que sunt nobis [illegible]
[illegible] agminibus revelant et [illegible]
illis [illegible] nobis ad deum [illegible]
et peticiones nostras deo [illegible] non ut
deum instruant sed ut nostras peticiones
[illegible] suis [illegible] deo [illegible]
faciat [illegible] orationibus
[illegible] cum [illegible] et orant [illegible]
[illegible] nobis magnum auxilium [illegible]
[illegible] faciunt ad [illegible]
et [illegible]
et [illegible] nos adiuvant [illegible]
[illegible]

Consequenter queritur de 2o articulo scilicet ad
[illegible] mittuntur. Et est [illegible]
[illegible] ad [illegible]

torum / sed isti mittuntur ad illumi-
dum intellectum

Queritur primo probatur sic [illegible] quod mit-
titur ad inflammandum affectum ut
angelus qui missus est ad ysaiam sicut
dicit dionysius de celesti ierarchia de seraphin qui
missus est ad ysaiam et inflammandum sed in-
flammare respicit affectum ergo etc. Item actus
ierarchicus sicut vult dionysius de angelica
ierarchia sunt illuminare purgare perficere
quorum si purgare respicit remotionem cor-
dis et sordidos respicit affectum quoniam
ad [illegible] [illegible] ergo econtrario quando an-
gelus mittitur ad inflammandum affectum per
modum scilicet et [illegible]. Item hoc videtur
ratione bonum quod bonum est diffusivum
sui sed angelus bonus est perfecte bonus ergo
est bonitatis diffusive sed bonum ut
bonum respicit affectum ergo videtur quod affe-
ctus eius sit susceptivus bonitatis sicut
perficere et inflammare quod adhuc possit et
debeat angelus mitti ut nostrum affectum
inflammet et perficiat. Item nos videmus in
militibus quod illud quod est inflammatum ali-
quid aliud inflammat sed ignis in-
flammat ergo si affectus angelicus est igne
divini amoris inflammatus et repletus et
in sua missione nobis approximat ergo
affectus nostros inflammat. Ad oppositum ar-
guitur sed affectum nostrum potissime consistit
arbitrii libertas sed movere liberum solus deus
potest supra liberum arbitrium cum sit sub deo poten-
tissimo ergo nulla creatura quantumcumque
sublimis nobilis et perfecta potest inflammare
et perficere affectum nostrum. Item affectum
nostrum maxime consistit iustitia et caritas
iustitia enim est rectitudo voluntatis propter se ser-
vata ut dicit anselmus sed solus deus
iustificare est voluntatem nostram rectificare ergo
eius solius est affectum inflammare. Item
secundum [illegible] inflammare affectus consistit

[illegible] ergo si [illegible] vel est spiritus sanctus vel
a spiritu sancto immediate inflammando affectum
nostrum [illegible] non est [illegible] ab aliquo alio.
Item sed affectum nostrum maxime consistit co-
scientia [illegible] deiformis sed solus deus
est deiformis efficere. solius dei in affe-
ctum est nostrum influere ergo non spectat
ad missionem angelorum. Respondeo ad evidentiam
intelligentiam notandum est quod affectum nostrum in-
flammari ab aliquo dupliciter potest intelligi
aut ita quod inflammetur ab aliquo sicut
a principali agente et efficiente aut sicut
ab excitante et [illegible] et secundum istum
duplicem modum intelligendi duplex in-
telligendum aliqui affectum nostrum ab ange-
lis inflammari et perfici. sed primus intellectus
est [illegible] [illegible] catholicis. primum
intellectum habuit aliqui [illegible] posuerunt
enim quod aliqua est [illegible] intelligentia
et quod intelligentia influat super aliam
sicut influit agens super instrumentum
unde dicebant quod [illegible] ponere
[illegible] intellectuales et animas [illegible]
[illegible] [illegible] intellectuales quod influ-
entia angelica sed [illegible] quod influ-
entia divina. Sed ista positio est contra veri-
tatem catholicam et fidei. quoniam enim
posuerunt hoc non intellexerunt arbitrii
libertatem nec [illegible] [illegible]
[illegible] que si intellexissent sicut [illegible]
[illegible] doctor posuit [illegible]
[illegible] a deo [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] dixissent ut [illegible]
de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
tem [illegible] deo sic et mens angelica
[illegible] intelligentia sic non sic liberam
voluntatem et hoc non intellexit beatus
dionysius in libro de angelica ierarchia et [illegible]
[illegible] [illegible] modo ab angelo [illegible] [illegible]
fuisse [illegible] et [illegible] hoc [illegible] [illegible] ad
[illegible] prima ad illud [illegible] quod obicitur

quod bonum est diffusivum sui. verum quod
diffusio duplex potest esse a bono. aut
per modum multiplicationis sicut color vel
lumen quod se diffundit. vel per modum
influxus cuiusdam per quem modum dicitur bonus
homo bonitatem suam diffundere dum ad
hoc operatur et laborat ut alii bonitatem
non ab ipso sed a deo suscipiant et per
hunc modum intelligenda est diffusio
in bonitate. vel caritate angelica. ad illud
quod dicitur quod inflammatum inflammat alia
inflammabilia. verum quod verum est quod illud in
flammatum est per contactum aliquem de ma
teria cum ipsum sit in actu per contactum agendi
quod est in potentia quod quidem habet ad inflam
mari per caloris infusionem non habet vel
tamen per hoc non inflammat aliquid
nisi per quantitatem sui et per calorem
quem calorem natura est infundere et per
hunc modum est inflammans in splendoribus
spiritualibus ubi flamma est amor divinus
non corpora aut contactus sed potius a deo
influxus. et loquendo hunc calorem non potest
in nobis angelicus spiritus efficere. quem
quidem aliquo modo ad eum suscipiendum pos
sit nos excitare

Secundo quaeritur utrum angelus mit
tatur ad illuminandum intellectum et
quod sic videtur ita quod dicit dionysius in libro de angelica
ierarchia. ordo agitur divinissimus in
sedentium primo apparentem ut in corporibus
effusionibus ex collectissimis manifestatur celestis
et per eas quae post celestes sunt propagat
[illegible] ex hac secunda manifeste colligitur
quod deus nos illuminat mediantibus angelis
Item in libro de motu cordis ita diffinitur
[illegible] anima est secunda [illegible] intelligentia
[illegible] illuminationem quae sunt a primo ultima
relatione proxima [illegible] ut relationem aliquam
[illegible] deum suum [illegible] illuminationem recipit
aliud relatum [illegible] sed hoc non est nisi
relatio sub angelis ergo videtur quod anima illuminatur
a deo mediantibus angelis. Item angeli sunt
lumina spiritualia sed quod intellectus sunt

agens lumen est [illegible] se habet super
[illegible] ab [illegible] et depingit et hoc modo
illuminat. ergo si angelus intellectus multo ma
gis in actu est quam noster quod multo magis
intellectum nostrum poterit illuminare. Item
planum est quod angeli multa nobis reve
lant spiritualia quae non sunt nata cade
re in sensu nec in [illegible] nec in imaginatione
ergo videtur quod mediantibus possunt intellectum
nostrum [illegible] sed talis impressio
non potest esse sine illuminatione ergo etc. Item
angeli dicuntur purgare illuminare et perficere
ergo si hoc solum conveniat ei per modum
[illegible] cum [illegible] homo [illegible]
aliis videtur quod homo dicatur illuminare pur
gare et perficere quod si homo non dicitur esse
purgator [illegible] illuminator sic angelus. videtur
quod angelus possit animam a superiori illumina
re. Item [illegible] angeli boni
quam diaboli sed demon potest in nobis
[illegible] cogitationes excitare et ab inferiori
[illegible] angelus illuminat per
suggestionem [illegible] videtur quod angelus [illegible] per
[illegible] superior et [illegible]
[illegible] possit a superiori illuminare. Ad
oppositum possit in [illegible] quod nichil
[illegible] in [illegible] ad imaginem dei facta
[illegible] quae tali ad imaginem dei facta
est ut [illegible] a prima veritate formetur
et in pluribus locis dicit quod inter mentem
et deum nichil cadit medium. ergo si in
telligentia mea attendit [illegible] superius
videtur quod non possit illuminari ab angelo
[illegible] sicut illud [illegible] et [illegible]
[illegible] deus per semetipsum [illegible]
ab [illegible] non videtur quod per angelos
[illegible] Item facilius est perficere
[illegible] corporales [illegible] illuminare
spirituales. sed angeli [illegible] non possunt
[illegible] agere [illegible] solum
[illegible] ergo multo fortius nec
illuminare spiritualem [illegible] Item si
angelus illuminat animam aut illuminat
[illegible] ei lumine [illegible] aut [illegible]
[illegible] lumine [illegible] ad [illegible]
[illegible] ergo angelus
illuminat [illegible] est solius dei [illegible]

si dando ymagines aut producendo ex aliquo
aut ex nichilo. si ex aliquo quero ex quo
quod cum non sit dare sequitur quod angelus producit
ex nichilo. et ita quod sit creator.
Item si angelus illuminat animam aut per medium
aut sine medio. si per medium quero quid
sit illud medium. Et sine spiritualem illuminationem
non et cum defectus spiritualis illuminationis non
possit esse nec sed sit anima illuminanda
et angelus illuminans est ponere medium et
ita quilibet. Ad illud sic dicendum quod sicut erat
abire in infinitum vel non est ponere medium
si medium illuminat quam animam. quod vero quod sit
in ipsa anima et ita quod illabitur anime. Et ita
immediate nata est fieri in deum intelligentie
ut videtur. quod si angelus non potest essentiam
intellectus non potest intelligentiam illuminare
Item ad hoc dicitur ponens quod dicunt
quod isti tres actus illuminare purgare
et perficere possunt quantum ad sui
perficere possunt ipsius illuminare solum
dei est proprium sed in pluribus locis dicitur
angelis communis aliquam hec intelligentes
veritatem que possunt ad videndum intel-
lectum non convenire ad lumen proprium
sed proprium et illuminari ad hoc per lumen
intelligere medium hoc est simpliciter
tamen erroneum dicendum in multis lo-
cis dicit beatus angelus et ideo ple
sepius hoc dicit sic dicit textus erat
lux vera que illuminat omnem quod non est
lux illuminans sed lux ad sapientiam et veri-
tatis omne in qua hec anima intellectu
sit quod est quod intelligit. et quod certa
intelligere sunt sic videmus in ipso se
sed finali dicuntur sed non et hoc pergentium
sunt signum quod intellectus ne in affectum
summi lumen natum est perficere sicut in
finem ipsius potest esse gratia quo ipsi per
ducatur ad illud clarum aspectum. Ita
igitur quo ad superiorem partem angelus
non potest illuminare sed quantum ad inferiorem

partem animae possunt tribuere quasdam
claritates. quantum angelus per eam re-
velatus illuminari. hoc autem tripliciter
potest intelligi. primo modo ut intelligatur
angelus inferiorem partem animae il-
luminare per illam lumen creatum. alio
ut intelligatur illuminare per modum speculi
offerendo. tertio modo ut illuminare per modum
lingue exprimentis. Omnes hii
modi et si aliquo modo sint intelligibiles
cum angelus sit lumen et speculum et lingua
eius spiritualis interpretativus sine loqui hoc
offerendo superius patet. primo hoc modo intelli-
gi non convenire cum apparet quod angelus
creat nec quod se offert aspectui ani-
me sed hoc potius intelligendum est quod angelus
potest animam quod accipit signis. et sicut
doctor dicit cum loquitur comparat in-
tellectum et etiam pater ad intelligendum
eterna et efficacius loquitur quam sua
creatura. ad intellectum veniunt hoc ingressu
dicit sicut autem creaturas quasi sine cum
esse loquens audit homo bonum eloquium
quod spiritus est efficax et vivus sicut
aliquis lucens eloquentie verbis actu
ut dicitur loquor. sic etiam sine modo intelligendum
est quod angelus hoc possit facere immo
etiam illuminat non lumen infundendo nec
solum offerendo sicut celum vel speculum sed
eciam vivaciter exprimendo sicut doctor do-
ctor et verbis efficacius modo. Unde di-
citur per magnum potest per visio ad obiectum
ad exteriorem partem. nam dicitur omnes
quod angelus non potest intellectum nostrum illuminare
se loquitur de intellectu quantum ad su-
periorem portionem sine medio et de illumi-
natione que quidem est per lumen infusum
et hoc solum dei est proprium sic predictum
est. unde dicitur ille doctor sub ad id
quod dicitur de dyabolo. iam patet responsio quando
dicitur quod loquitur de illuminatione non
potest ad illud quod dicitur de illa diffinitione

ale · dicendum quod ultima racio est relacione
ad se illuminacionis a deo recipere non est
angelus cadat inferior nisi deinde et aliquo
modo inferioribus · Secundum quod perfeccionibus et non
solum illuminatur a deo angelus quam alia
per unam et ideo est ista illuminacio secunda
non ordine solum sed dignitatis · Ad id
quod dicitur quod angeli sunt lumina · dicendum quod
verum est sed non ideo dicantur lumina quia
lumine suo diffundunt colores in alia
sed quia inter se lucent · Non enim est simile
de lumine corporali et spirituali · lumine enim
spirituale refert sui dignitatem a fonte lucis
intellectualis recedit enim non possit habere
intellectualis defectus lumine aliter ... per me
dium recipit et defectus et sic per defecti
et recipit · sic et per recipi et illuminatur
per illuminare sicut in luna · Ad id quod
dicitur quod multa nobis revelant que no
bis per sensum non conveniunt · dicendum quod in
non [illegible] esse inter [illegible] influant in in
tellectum · hoc enim per fieri sine in
tellectum suggerere · Et aliter id ... sed
et per fieri mediate [illegible] sicut enim
videmus quod ego non possum cum aliquo
... nisi mediis sensibilibus et veritatibus
inferioribus quod intellectus meus non est nec
a superiori aliquo susceptiva nisi a deo in
fluente · sic intelligo et mente a deo
spirituale quia mediante verbo sensibili posita
illius intellectum meo decerne et ideo (?)
loqui de spiritualibus sicut de corporalibus multo
fortius potest hoc angelus facere in virtute
inferiori que elevatior est quam sensus
exterior quando spirituali locucione et similitu
dinarie explanatione · Ad id quod dicitur quod ipsi
solus possit per modum exterioris [illegible] non pos
sit amplius quam homo vel etiam malus
angelus · dicendum quod et si non possit alia
via nos instruere et nobis loqui quam
homo vel etiam malus angelus tamen ex hoc
non sequitur quod a deo equaliter in posse et re
... et per eum utrumque

bene et melius docet sicut potest patere
enim opiniores addiscunt a sapiente do
ctore et similiter sed multo melius nos do
cet qui lumine sapiencie sic quod qui illo ca
ret · sic et in angelis intelligendum est
se habere et per hoc patent due ultima
quia non est simile nec de homine nec de de
mone neuter enim potest instruere ita effi
caciter non sic habet lumine sapiencie
Ad id quod quiebat ultimo quid sit di
stinctio istorum actuum · dicendum quod vicinus modus
dicendi est quod illi tres actus respiciunt
in illis ut purgacio sit in inicio illumi
nacio in processu et perfeccio in fine · vel aliter
ut dicitur ... via ad quam ordinatur
erudicio vel doctrina angelica · primum est
ad remocionem imperfectionis · secundum est ad co
gnicionem veritatis · tertium ad dilectionem bonorum
ad que sunt ordinati per modum conveniencie sicut
primus ... et ideo non recto · ... ...
doctor et ... debet illuminare et perficere
et [illegible] ... auditores sicut ... bene
... in libro de angelica ierarchia dat
intelligere

Consequenter queritur de tercio articulo
specialiter inspiciendo ad officium excom...
et ... hoc faciunt distorquendo et deinde
... mandare hoc quod de angeli moni
et locucione sed quia de moni dictum est
in ... homine ... queritur · nunc est que
rendum de locucione angelica et supposito
quod angelis competit loqui absque assertis
communiter sicut dicunt plures auctoritates et sci
pture locucione spirituali que quia fit
sine voce · Quomodo loquuntur duo
queritur · primum est utrum locucio angeli
sit ... quod cum ... cognita · Secundum
... locucio possit esse a deo et
... angelis

Circa primum sic proceditur et ostenditur
quod spiritualis angeli locucio non
... per ... et ... in
... lingua hominum loquar et ubi glosa
angeli ... significant interioribus que

voluntas presentium quod sit aliquibus intimandum aut signum. si ergo intus cognitum ad quod sit cogitatio, ergo cogitatio est aliud quam locutio. Item differt in angelis actus divinae intellectionis et operationis, ergo per rationem differt actus divinus cogitationis et inspirationis, sed ergo cogitatio est actus divinus intellectionis et loquendi actus divinus inspirationis, ergo non sunt idem. Respondeo non est eadem conversio qua intellectus convertitur ad se et qua convertitur ad alium, ergo cogitare et loqui in angelo non est idem sed diversum. Item per locutionem est manifestatio cogitationis angelicae, ergo si idem esset loqui et cogitare quandocumque cogitaret alteri manifestaret, ergo nihil quod est in uno angelo lateret quod est in alio. ergo quicumque facit superioris ordinis angelus facit ille qui est inferioris quod est falsum simpliciter ergo etc. Contra glossa in medio differens vocem angelorum quod vox angelorum in laude divina est admiratio divinae contemplationis, sed ergo admiratio non est actus differens a cogitatione, ergo nec locutio sive nuntiatio. Item Damascenus non lingua et auditu indigent angeli sed sine sermone voce prolata tradunt sibi suas illuminationes. ergo videtur quod aut locutio angelica nihil sit aut si est non est aliud quam cogitatio. Respondeo locutio non est aliud quam conceptus intus manifestatio. angelus autem intellectus est sicut cognitio esse intellectum lucis et speculi. sed lux corporalis radiat quod lucet se manifestat et speculum per hoc quod speciem recipit et retinet speciem repraesentat. ergo videtur quod angelus recipiendo quod intelligit cognitiones suas declarat, ergo in cogitatione declaratio sit locutio idem est in eo cogitatio et locutio. Item loqui non est aliud quam dicere et dicere non est aliud quam verbi gignere sive formare. sed cogitatio intellectus est ubi formatio sive conceptio verbi sicut verbi corporalis et angelici, ergo cogitatio

intellectualis aliud est quam interior locutio sed locutio quae convenit angelis semper est sicut interior, ergo idem est quod cogitatio. Item si locutio differt a cogitatione cum superponat eam, quaero quid addit super ipsam. Si indicas intellectu quod addit manifestationem quae sit per quandam speciei oblationem et dispositionem in altero quam in auditore tunc videtur cum angelus superioris ordinis nihil recipiat ab angelis inferioris quod angeli inferioris ordinis non possit loqui alicui angelo superiori quod plane falsum est. Si enim angelus fit loqui deo multo magis fit loqui alteri angelo. Respondeo locutio quae differt a cogitatione addit ad signum expressivum, si ergo angelus vult speciem intellectualem quam habet in se alteri angelo manifestare loquendo et in hoc differt locutio et cogitatio. Contra ergo quod differat species qua intelligit et signum quod exprimit tunc ergo quod dicit ille signo est aut est species aut res. Si species, ergo per rationem indiget alio signo et sic quaeret de illo signo. ergo nec erit ibi status sed in infinitum. Si autem est res, aut est similis aut intellectus. Sed neutrum, quia signum quod in angelo est spirituale. Si intellectus quod quando illud intus apprehendit angelus cui fit sermo quam ipsam speciem quae est in intellectu angelico et vel illa res quae est in uno angelo non fit sed in altero in alio angelo quia unum quod fiat semper similiter [illegible] in intellectu et tunc per rationem species quaeritur locutionis angeli sive conversionis sui simul in infinitum. Aut si non, quare non. Item homo fit aliud intelligere et quod est in mente [illegible] dependens et quae est ibi semper absconditus et quod est ibi verbum vel [illegible] [illegible] et [illegible], cum [illegible] videntur esse [illegible], sed de in angelo locutio et cogitatio. Item [illegible] intelligentiae est una quod est loqui

dupliciter. uno modo loqui dicit actum in
se sive intrinsecum, alio modo actum ad al-
terum sive extrinsecum. primo modo
loqui idem est quod verbum formare sive
concipere. secundo modo idem est quod verbum forma-
tum depromere sive exprimere. primo modo lo-
cutio sive in deo sive in homine sive
in angelo non est aliud quam actus cognoscendi
plus dicit quam cogitationem sed differentiam
in divisione. secundo modo loqui ad alterum
ad aliud [illegible] intellectum novit effectum re-
velationis. non enim deus cum nobis lo-
quitur solum se intelligit, sed etiam quia
revelando et quasi illustrationem in nobis
efficit. unde quasi in mora dei locutio
ad nos venit [illegible] scilicet verbum [illegible] quam
audiat, quia deus semetipsum sine mora
sermonis communicat recipienda luce tene-
bras nostre ignorantie illustrat. in homine
autem non solum addit effectum in altero, sed
etiam actum et signum medium sicut enim vult
homo loquitur alteri non solum cognoscit
sed cogitationes suas formatas voce sensibili
alteri interpretatur et explicat. Ideo quia
quasi locutio in hominibus non solum addit
actum sed etiam signum medium, hoc est
quia in anima aliud est actus cognitionis
quo se et alius actus conversionis ad alium
in cogitatione quilibet anima sibi et quod
habet in se in locutione vero offert alteri
et ita patet quod alius actus sit cogitare et
loqui et ita addit actum locutio super
cogitationem in homine. addit etiam signum
quia anima que dum est in corpore non est natura
sufficiens nisi mediante [illegible] sensibili, unde
[illegible] animi intrinseca [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod anima
corpori [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sensibilia per organa corporalia mediante
imaginatione conjungit etiam similitudines intel-
ligibiles sive species intelligibiles [illegible] sine
sensibilibus mediantibus [illegible] sensibilibus ad in-
tellectum aliquis anime ascendit. et
hoc conveniens est ut sic homo compositus
est ex anima et corpore cuius locutio aliquid
habet spirituale et corporale. in spiritibus autem
non ita est, nam locutio super cognitionem
addit effectum sive revelationem, sed non addit
sensibile signum verbum quod et effectum
addit [illegible] quod cognitionem quod est de se in
se secreta et ideo magis fit manifesta et
perfecta cogitatione ad cuius auditum offerat et
expandat se quidam quasi interior motus qui in se
habet ad intellectum alterius et ad anime
perfectionem faciat. manifestum est etiam actum novum
quia non est conversione qua se convertit et se
alteri vel ad alium, sed tamen non est novum
sensibile signum nec [illegible] medium quia quod
ipse intellectus angelicus sive potentiis
sensitivis nature sit superior. angelus lo-
quens sufficiens medium nature sit [illegible]
[illegible] et ideo ad loquendum sufficit ipsa an-
geli ad impetum voluntatis et ad alterum di-
rigendi. et sic illa species quam cum sibi
et in se tenebat intellectus est verbum
mentale sic dum eam extendit ad al-
terum efficitur quasi mittere et verbum exte-
riorem et quasi translata specie quam dicit extendens
illam ad alium et ipsa per se sicut spiritualis
est non indiget verbali medio defe-
rente. sed quia unius [illegible] est [illegible]
est adhuc quod unus angelus intellectum alterius
angeli loquendo hoc est illam speciem per-
dendo [illegible] quod [illegible] distinctior ad in-
tentum dicent. Ex hiis igitur patet quod et
si non sic differt in angelo locutio
et cogitatio quantum differt in homine, differt
in angelo non [illegible] [illegible] ad hanc
[illegible] que de sunt quod est quod de [illegible]
[illegible] quod [illegible] loquitur de locutione angeli
in comparatione ad deum apud quem loqui
cogitare est quia auditum eius non latet
[illegible] illud quod de [illegible] [illegible]
locutio angeli non differt a cogitatione
[illegible] hoc quod alterius cogitationem dicit voce
sensibilem [illegible] [illegible] est [illegible] in-

differentie. quia et si non addit ulterius cogitatione
conceptus signum, addit tamen ulteriorem actum
[illegible] ratione eius coniunctionem [illegible]
dispositionum conceptus cogitationis et intellectus ab
omni distantia abstrahit. Ad id quod obicitur
de manifestatione lucis et speciei, dicendum quod non
est simile quia lucis et speciei manifestatio est
[illegible] non [illegible] per lucem nec speciem
[illegible] est sic manifestatur, sed non
sic est de angelica cogitatione cuius manife-
statio est voluntaria. sicut [illegible] angeli
superioris [illegible] ipsi angeli cogitationes
[illegible] ad [illegible] alio [illegible]
quamdam speciei obstaculum [illegible]
vel [illegible] sicut sensibiliter videmus [illegible]
Ad id quod obicitur quod intellectus est loqu-
i sibi dicendum quod sic loqui est duplex
in se et ad alium, sic et dicere, et quando
dicitur in se idem est quod cogitare vel cogitando
intelligere, sed dicere ad alium ulteriorem
dicit actum. Ad id quod obicitur quod si locutio ad-
dat [illegible] cogitationi quod tunc non poterit
angelus inferioris ordinis loqui ad an-
gelum superiorem, dicendum quod verum est si loqui
addat influentiam [illegible] aliorum, sed actus
locutionis superaddit actui cogitationis nihil
[illegible] quamdam speciei extensionem ad alium
que quidem extensio non est illius speciei
impressio. sed potius [illegible] intellectus
[illegible] ut [illegible] a virtute suscipit et
in seipso faciat [illegible] locutio ex parte lo-
quentis non ponit nisi [illegible] actum
ex parte audientis non nisi [illegible]
[illegible] et ex hoc patet quid sit audire
angeli, et quid differat audire et videre.
nam tamen audire [illegible] videre est in an-
gelo intelligere. Sed tunc videre [illegible]
[illegible] intelligit [illegible] audit
[illegible] per [illegible] speciei intellectus [illegible]
intelligendo [illegible] quod [illegible] intel-
ligit [illegible] angelus non solum

etc. superiores. Sed [illegible] vel in-
feriores. quia sic audit superius angelus
[illegible] sic [illegible] a disci-
pulo. nec quia [illegible] suscipiat doctri-
nam sive illuminationem, sed quia inclinans
[illegible] eius defectum per suum ipsius [illegible]
Ad id quod obicitur quod si locutio differt
a cogitatione, [illegible] differt a speciei dicendum
quod illud non oportet quia differt etc. sed sufficit
quod differt [illegible], cum enim species est
que [illegible] in se et que potest extendi
vel ad alium relative differunt. Sed actus
[illegible] eam in se [illegible]
[illegible] et actus [illegible] ad alium [illegible]
est locutio, actus [illegible] alius et alius, nec
[illegible] actibus intellectus angelici [illegible]
[illegible] ita quod in [illegible]
illa [illegible] intellectualis speciei [illegible]
[illegible] in aliquo [illegible] non [illegible]
speciei [illegible] possit [illegible]
[illegible] species que est in speculo [illegible]
[illegible] ad oculum non est [illegible]
[illegible] sic [illegible] intelligi
[illegible] species que est in intelle-
ctu angelico. Ad autem [illegible] de me-
dio dicendum quod nulla est [illegible] posset [illegible]
spiritualis et intellectualis [illegible]
corporali. Si vero [illegible] de virtute [illegible]
[illegible] sive de luce [illegible]
[illegible] intellectus angelici
[illegible]
[illegible] in luce [illegible]
[illegible] et luce [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] intelligamus [illegible]
[illegible] locis [illegible] angeli
Secundo queritur utrum eadem locutio
possit esse a deo et angelo, et quod
sic videtur apocalypsis I loquitur per angelum suum
[illegible] etc. Sed [illegible] ab

artifex agit per instrumentum causa est actio agentis et instrumenti, sic quod mediante per se [illegible] causa est [illegible]. Ergo causa est locutio Dei et angeli. Tertio cum loquitur Deus nobis per prophetam, locutio illa dicitur esse Dei et spiritus [illegible] et sic locutio illa est ipsius prophete. Sed constat quod non est nisi una. Ergo per quam Deus loquitur nobis per angelos. Quarto quia audita est vox illa: Hic est filius meus dilectus etc. Constat quod illa fuit locutio Dei, quod nullus potest hoc dicere nisi Deus. Sed illa locutio successiva fuit et vocalis, ergo fuit ab aliquo [illegible] spirituali. Ergo [illegible] et eadem locutio potest esse Dei et angeli. [illegible] nulla locutio sensibilis potest esse Dei, quia potest esse angeli. Locutio enim sensibilis fit mediantibus organis. Ergo sic Deus per se non [illegible] organis corporalibus quibus Deus non [illegible]. Ergo sic nec per se sensibiliter loquitur. Ergo saltem locutio sensibilis Dei sic est Dei quod angeli. Contra: diversa [illegible] actus; sed Deus et angelus sunt agentes diversi. Ergo diversas faciunt locutiones. Praeterea locutio Dei non est aliud quam verbum Dei et verbum angeli est [illegible]. Ergo locutio Dei et locutio angeli est alia et alia. Praeterea nullus actus qui per se [illegible] convenit Deo et creaturae, si dicatur [illegible] et creatura [illegible] est intelligere hominis aliud intelligere Dei. Ergo [illegible] alia locutio Dei et alia locutio angeli. Item cum Deus loquitur mentibus nostris, loquitur [illegible] ad supremam partem; cum vero angeli loquuntur, suggerunt ab inferiori. Ergo [illegible] quod eadem locutio possit esse Dei et angeli. Contra hoc quod videtur cum angelus apparet et loquitur in persona Dei, [illegible] possit adorari in persona Dei. [illegible] apparentes [illegible] subiecta

creatura qua Deus apparet et loquitur [illegible] sunt medii angelis. Respondeo dicendum quod sicut propheta dicitur videre Deum visione corporali, imaginaria et intellectuali, et visione intellectuali videt Deum in se ipso lucentem, visione autem imaginaria et corporali vero in subiecta creatura apparentem, sic [illegible] dicitur audire, aut per [illegible] signa corporalibus auribus oblata, sicut [illegible] audita sunt et in veteri et in novo, aut per aliqua signa in interiori [illegible] vel in exteriori imaginatione formata, aut per [illegible] inspirationem [illegible] mentibus [illegible] infusam, et sic propheta audit [illegible] propheta loquens [illegible] quod in nobis [illegible] auditur [illegible] apprehensionem [illegible] mediante signo sensibili in quo apparet angelus et persona Dei vel Deus apparet [illegible] angeli [illegible] per semetipsum informat [illegible] ut ipsum videat et cognoscat, sicut in locutione intelligentiae est. Nam locutio [illegible] qua Deus nobis loquitur per signa sensibilia sine [illegible] sine [illegible] aut [illegible] per angelum sic dicitur [illegible] in modo autem cum loquitur Deus nobis per angelum, alii volunt [illegible] nobis [illegible] alii imaginibus [illegible] alii imaginibus aut corporibus [illegible] assumptis, aliqui [illegible] celestibus, alii elementis, alii [illegible] celestibus et elementis et de omnibus [illegible]. Locutio vero qua Deus [illegible] ad mentibus nostris et si possit fieri per angelum [illegible] ab inferiori sicut [illegible] per angelum loquitur ut ipse [illegible] corporibus [illegible] ipse Deus [illegible] modis et angeli est et Dei, sed Dei [illegible] angeli vero [illegible] ita [illegible] consequentis

feratur ad p[ri]mam impe[dimen]tis. hoc a[utem] p[otes]t
esse dupl[ici]t[er] vel q[uia] angelus loq[ui]t[ur] in p[er]sona
dei sic[ut] su[m]psit vocem illam. hic e[st]
in t[er]ra [et] filius meus dilectus. sive q[uia]
locutus est ad mo[y]si c[etera]. ut vel q[uia] loq[ui]t[ur]
ut nuncius dei p[ro]ferens i[d] v[er]bu[m] q[uo]d a d[e]o p[er]
[i]llu[m] est modus dicit[ur] dei loqui p[er] p[ro]ph[et]as.
tercius vero locutio modus est q[uod] si[cut] ignis dei
e[st] ita i[d] p[otes]t ead[em] esse locucio dei [et] an-
geli s[ecundu]m modu[m] illum. Ex hiis p[ate]t respo[nsi]o
ad q[uesti]o[ne]m [et] p[ro] magna p[ar]te ad obiecta.
Nam r[ati]ones que p[ro]bant q[uod] ead[em] locucio
possit e[ss]e dei [et] angeli procedunt s[ecundu]m c[er]t[u]m
mod[um] lo[quendi] s[ecundu]m q[uod] deus loquit[ur] p[er] ministeriu[m]
angeli [et] tunc ead[em] est locucio sic eadem
operacio [et] p[er] alius mo[d]o [et] in s[e]n[su] composito. Omnes
et [e] diversa r[ati]o[ne] [et] omnes ille r[ati]ones
ut v[er]a procedunt ut p[ate]t [et] p[ro]ce[den]te. Ceterum
hec v[er]a procedunt [ad] q[uesti]o[ne]m in g[e]n[er]e q[uia] diversi
sunt. Ad illud q[uo]d d[icitu]r in g[e]n[er]e q[uia] diversi
subiacet agencia diversi s[un]t actus dicendum q[uod]
illud intelligit[ur] de actu p[ri]mo [et] immediato
[et] actu intelligi[bili] de actu [illegible] si e[ni]m intelligit[ur] de
2o [et] vir[tu]tis ag[ent]is s[i]c ergo intelligit[ur] de
opere s[ecundu]m quod sic illud licet scilicet simpliciter
opere operat[ur] p[er] plura agencia nata sunt co-
ncurrere q[ue] plura agencia nata sunt co-
currere ad unu[m] [illegible] effectu[m] et c[etera] est impos-
sibile. Nam locucio angeli sic est ab an-
gelo ut ibi concludit[ur] s[ed] includit op[er]a-
cionem dei. actio s[ecundu]m dei que est ipse quod
ipse deus ibi p[otes]t esse eadem cu[m] locu-
cione angeli s[ed] ipsius locucionis effectus
et dei [et] angeli e[ss]e p[otes]t. Ad illud q[uo]d d[icitu]r
q[uod] locucio dei n[on] e[st] lo[cucio] q[uia] v[er]bum dei
d[icendu]m q[uod] s[ecundu]m p[ri]mus deus est sicut e[st] loq[ui]
interius [et] exterius ita est s[er]mo interior et
exterior. s[ed] s[er]mo exterior f[aci]t s[er]mo eius
interior dei sive v[er]bum eius est ipse deus
s[er]mo v[er]o exterior alius v[er]bi effectus.
Ad aliud d[icendu]m q[uod] loqui p[ro]p[ri]e deus d[icitu]r
loqui p[er] angelum i[d] c[om]parare ad deum
sic ad p[ri]mum s[ed] sicut ad ministeriu[m] eius
sic[ut] illa locucio e[ss]e dei q[uod] s[i]t dei

dicendum est q[uod] est ab omni impio ipse
aut loq[ui]t[ur] de locucione iusticia d[icitu]r et
in illa de qua intellig[itu]r ad p[ro]positu[m]. ad
id quod d[icitu]r q[uod] q[uia] alia [et] alia p[ar]te loq[ui]t[ur]
deus [et] angelus d[icendu]m q[uod] ab illa p[ar]te
de locucione s[ecundu]m illu[m] mod[um]. Ad illud
q[uo]d q[ui]d[em] v[er]o sic debet ad exz[?] c[om]p[ar]a-
cionem dei sic c[om]petit ei c[om]p[ar]at[ur] dei p[er]-
ficere [et] loqui. d[icendu]m q[uod] sic p[ri]mo quid
facit angelus in com[m]endacione dupl[ici]t[er]
p[ot]est resp[ec]t[u]s ad deum aut mediate aut imme-
diate. Imme[dia]te q[uia] angelus c[om]parat[ur] nunquam
n[on] dei p[er]su[m]it. Mediate q[uia] angelus
c[om]parat ut nunci[us] dei. sic intelligend[um]
est in appar[ici]one sen[sibi]li q[uia] forma illa [?]
p[ro]pri[e] ducit in angelum q[uia] est nuncius
dei aut p[ro]pri[e] ducit in deum [et] p[ri]ncipiu[m]
p[otes]t ad eum d[icitu]r. Si[mi]l[ite]r [ad] id p[otes]t ad eu[m]
r[ati]o[n]e sic ad[?] fuit absoluto. Ad illud
q[uo]d q[ui]d[em] p[ri]mo v[er]o l[ite]ras apparencias
ut locucionis sen[sibi]les fiunt p[er] ministeriu[m] an-
geli mediate. De hoc dubie videt[ur]
angelus in li[bro] in de [illegible] t[ra]ct[atu] magis vid[entu]r
hanc p[ar]tem q[uo]d o[mn]ia fiunt me-
diante angelicis ministeriis sive sunt in veteri
testamento sive in novo. s[ed] [illegible] [?]
inde hoc affirmat q[uod] omnia fiunt imme-
diate [?] a[?]u tamen aut aliqua sic in
[?] angelum loquitur deus cum supre-
mo p[er] angelum loq[ui]t[ur] [?] sive r[ati]o[n]e
revelacionis v[er]o natur[e] Ut dicit[ur]
Jo. xi. clarificavi [et] iterum clarificabo
tunc e[ni]m deus qui s[ecundu]m se in ultima
[?] clamabit in ipse voce
[?] dicit qui audire[?] ipse
[?] s[ed] de celo sic
locutus v[er]ba sua que audiat ab illo[?]
voluit tali administrante tamen fecerit
De hiis aut[em] a[u]c[tori]tatibus dictum est in p[ri]mo
li[bro] p[?] [illegible] d[ictu]m est de apparicione
sive visibili missione

In parte ista sunt dubitationes circa litteram. Et primo queritur de hoc quod dicit in littera: *Omnes enim administratorii sunt spiritus. Aliquando angeli et ministri superiorum* [?], cum non sunt tantum boni angeli, sed etiam mali. Videtur quod deus non tantum mittit bonos spiritus, immo etiam malos, et hoc videtur per illud quod dicitur in [illegible] ubi dominus dixit ad spiritum mendacii: egredere et fac ita. Videtur enim quod deus miserit angelum malum, et expressius in psalmo: immissiones per angelos malos. Ibi dicit glossa quod angeli mali mittuntur, et expressissime contra eum [?]: Mitte nos in porcos. Ad oppositum est quod si intentio malorum angelorum sit perdere [?] et dei intentio sit salvare, non videtur quod aliquo modo debeat eos mittere, immo potius impedire. Item si hos mittit, tunc ergo sunt ministri, ergo sunt de [illegible] angelorum. Dicendum quod sicut non dicit scriptura, propter hoc quod in [illegible] quo non [illegible] debitum [?] deus concedit et potestas et usus potestatis a deo ei collata, usus vero potestatis non est a deo [illegible] sed a deo permittente. Cum ergo [illegible] non dicuntur demones proprie mitti a deo nec angeli, sed potius [illegible] angeli dicuntur [illegible] a suo principe [illegible] et ei obedire intendunt. Ad illas auctoritates dicendum est quod intelliguntur non [illegible] sed potius permissive. Item queritur de hoc quod dicit quod medii ordines [illegible] a superioribus accipiunt et referunt ad inferiores. Contra hoc enim videtur quod angelus mittat alium cui [illegible] expositio in medio argumentum ex eo quod legitur in Zacharia, quod unus angelus dixit ad alium: Loquere ad puerum istum [illegible] tam angelus angelum mittit et quem [illegible] de deo [illegible] spiritu

et docet et erudit. Hoc etiam per simile probatur in demonibus, quia in demonibus [illegible] superiores mittunt inferiores. Ad oppositum: si angeli mittuntur ab angelis, ergo angeli sunt ministri angelorum, et angelus est minister angeli, et angelus habet auctoritatem super angelum. Si ergo solus deus est [illegible] resideat auctoritas, et solius dei sunt angeli ministri et ministri, sicut dicit in psalmo: qui facit angelos suos spiritus. Videtur quod a solo deo debent mitti. Respondeo dicendum quod mittere dicit auctoritatem. [illegible] vel per dicit auctoritatem [illegible] vel auctoritatem subiectum. Auctoritas [illegible] mittere dicit [illegible] et [illegible] auctoritatem. Sic solius dei est mittere angelos tam superiores quam inferiores, totum enim ministerium angelorum ad divinam auctoritatem et eius voluntatem [illegible] et [illegible] ministri et ministri solius dei. Si autem mittere dicit auctoritatem [illegible] sic unus angelus ab alio potest mitti, sicut dicit [illegible] et [illegible] sequitur auctoritas. [illegible] illud verbum [illegible] in littera. Item queritur de hoc quod dicit: *hii spiritus qui mittuntur* [illegible] *vocabulum quorum gerunt officium* [illegible] quod est verbum [illegible] aut enim spiritus mittitur ad suum officium aut ad non suum. Si ad suum, ergo [illegible] a suo non debet [illegible] ad non [illegible] Si ad non suum, ergo usurpat [illegible] est alienum, et hoc est inconveniens. Respondeo dicendum quod mitti ad suum officium est duplex: aut [illegible] per virtutem [illegible] aut [illegible] per [illegible] omnis qui mittitur mittitur ad suum officium, id est ad id ad quod est idoneus. [illegible] mittitur aliquis angelus ad [illegible] illius domini [illegible] quod sibi non [illegible] ab illo [illegible] imponitur [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] illi donum ut [illegible] ad [illegible] [illegible]

Aliud quod sciendum est
d. xi quod angeli boni etc. Superius determinavit
auctor de angelorum ministerio quantum
ad ipsos angelos ministrantes, in hac parte
determinat de angelorum ministerio per comparationem
ad hominem cui ministrant. Et quia omne offi-
cium sine ministerio laudabile et bonum debet
esse primum, ideo pars ista habet duas partes
in prima determinat qualiter angeli homini-
bus ministrando eos custodiunt, in 2a quod
sit votum angeli ex parte actu ministrandi
in malis vel in bonis peccantem et in
operit illa 2a pars ibi. Preterea illud considerandum
est opere etc. Prima pars habet duas, in prima
ostendit quod angeli deputantur ad custo-
diam hominum, in 2a qualiter et determinat
utrum singuli deputentur ad custodiam
singulorum ibi. Solet etiam queri utrum sin-
guli etc. Similiter 2a pars principalis habet duas
partes, sicut duas questiones, sicut quas
dupliciter debuit hominem pro primo in prima
ponit primum questionem que incipit ibi
preterea illud considerandum opere etc. Secunda ver-
ibi alii autem dicunt angelos in presentia viventes
subditos aut prout et in illis [illegible]
patet in littera ita etc. Intentio domini
de satis circa duo videlicet circa custodiam
et eius quantitatem vel amotionem

Ad intelligentiam huius partis circa duo
queruntur hic dubia. Primo circa angelorum
custodiam. Secundo circa eius amotionem. Quantum
ad primum queruntur tria. Primo quidem utrum
angeli deputati debuerint ad custodiam
hominis lapsi. Secundo utrum si homo stetisset
deputati fuissent ad custodiam hominis innocentis.
Tertio utrum ad angeli deputati sint
ad custodiam Christi.

Circa primum sic proceditur et ostenditur quod an-
geli non debuerunt deputari ad cu-
stodiam hominis et primo ostenditur ratione
ex parte hominis sic. Cui nulla potest fieri
violentia nulla indiget custodia sed

homini ac [illegible] ad peccatum non potest viola-
tio fieri ergo non indiget ab angelis custo-
diri. Frustra ergo sunt angeli ad eius
custodiam deputati. Sed deus nichil facit
frustra ergo etc. Et quia de paucioribus
auxiliis ex viribus triumphat de adver-
sario tanto gloriosior est victoria. Sed
gloriosius esset homini vincere diabolum per se
ipsum quam per angelorum suffragium. Ergo etc.
Angelica positione angeli gloriam igitur ad
opposito custodia angelica minuit
eorum gloriam. Sed deus nichil debet facere
quod sit nec gloriae detrimentum. Item hoc
ostenditur rationibus sumptis a parte angeli.
Melior est qui custodit quam qui ministrat
ergo si angelus qui custodit hominem ei
ministrat homo viator est maior an-
gelo quod si hoc falsum est ergo angeli non
ministrant homini igitur angeli non custo-
diunt hominem aut in custodia ponit ordo
etc. Si angelus custodit hominem aut de
se aut ab alio. Si a se non videtur quod sit
[illegible] in bonis et in malis videtur quod ma-
li sunt custodes hominum. Si a deo, ergo
cum una alia precedit aliud magis videtur
quod una alia debeat ad custodiam al-
terius deputari. Item hoc ostenditur a parte
ipsius dei. Deus eius custos perfectus est sicut
dicitur ... in psalmo ecce non dormitabit
neque dormiet qui custodit etc. Ergo si
sufficiens est divina custodia videtur quod super-
fluat angelica aut si angelica est ne-
cessaria videtur divina custodia esse diminuta.
Item custodia est ad conservandum bonum sed
non unum est conservare in bono quam liberare
a malo. Nam maius est donum quam merere
post victoriam. Si ergo non decuit hominem
liberari nec eripi de potestate diaboli
nisi per deum, videtur quod non deceat ab alio cu-
stodiri aut honor dignitatis transferret in an-
gelum. Sed contra est. Sed super muros tu-
os Jerusalem constitui custodes toto die et tota nocte

custodes sunt angeli. Item Eccli. xvii in
unamquamque gentem praeposuit rectorem
glossa id est angelos. Item Matth. xviii ange-
li eorum semper vident faciem patris mei
glossa non solum competit ad quorum custodiam
mittuntur angeli. Ex his autem col-
ligitur quod angeli deputati sunt ad custo-
diam hominum. Item hoc ipsum ostenditur ratione
ordinis universi. Hoc exigit ut omne ma-
lum habeat bonum sibi oppositum quod compri-
mat propter id quod dicitur Eccli. xxxiii contra
malum bonum. Si ergo tenemur per angelos
malos videtur quod defendi debemus per bonos.
Item lex universitatis hoc exigit ut media
reducantur per prima et postrema per media
ad suum principium. Et hoc significatur
per illud quod dicit Dionysius in libro de ecclesiastica
hierarchia: lex divinitatis est ex nullo ne-
gligere ordine sed per prima media et per media
postrema reducere. Ergo si angelus beatus
superior est homine viatore videtur quod homo
indigeat auxilio angeli ad beneficium de-
beat pervenire. Amplius autem illud est ma-
xime in custodia gratiae. Item lex providentiae
hoc exigit ut sustentetur indigens a poten-
te. Si ergo homo viator fragilis est et in-
digens sustentante et custodiente et an-
gelus beatus est fortis et potens videtur
quod homo debeat committi angelicae custodiae.
Respondeo dicendum quod sicut est hominem lapsum
deputari angelicae custodiae et angelum de-
putari ad custodiam hominum tum quia decet
altitudinem divinae potestatis tum quia decet or-
dinem sapientiae tum etiam quia decet dulce-
dinem bonitatis. Altitudinem namque decet
divinae potestatis duplex eius ratio est quia
deus non solum vult honorari in se
sed etiam in suis sanctis. Unde non sufficit
altitudini divinae potestatis quod angeli ministrent
sed etiam ad custodiam excellentiae suae potestatis
hoc ab eis exigit ut ministrent etiam

creaturae suae. Alia est etiam ratio quia omni-
potens deus habet dominos et eius daemones ad-
versarios magis decens est quod ipse eos
vincat per suos ministros ut per hoc com-
mendetur potentia manus dei quae non solum
potens est in se sed etiam in suis sanctis
et non indebite possit dominus exercituum ap-
pellari. Ordinem vero sapientiae similiter decet. Nam
hic est ordo quem divina lex in suis ope-
ribus exequitur et observat ut postrema
per media deducat ad summa. Quia igitur an-
gelus tum ratione superioris naturae tum etiam ratione
gratiae consummatae medium tenet inter deum
et homines lapsos decens fuit ut deus
hominem admoneat et custodiret per angelum.
Dulcedinem etiam decet divinae misericordiae quae
adeo fuit homini lapso nec in aliquo
ei defecit quod spectaret ad salutis suae
remedium. Et ideo cum homo lapsus esset
reverendus ut faceret malum ministravit
ei bonum sanguinis filii sui per quod est re-
demptus ut faceret bonum. Et quia hoc ad
ad faciendum impugnatur dedit ei ministrum
custodiae vel custodem auxiliatorem
ut sic quod nulla pars miseriae remaneret
divinae misericordiae subsidio et be-
neficio. Competebat igitur homini lapso divi-
na ex hac triplici ratione angelorum custodia
et sunt et aliae rationes quae in obicien-
do factae sunt. Rationes igitur ad hanc partem
inductae concedendae sunt. Ad id quod obicitur
primo quod homo non potest facere violentiam dicendum
quod si non potest facere violentiam quantum est ex
parte liberi arbitrii possunt tamen facere quantum est ex
parte sua et ubi custodia angeli non possit
sufficienter liberum arbitrium violenter non habet
tamen potestatem a deo posset
...
et indecens quod pauci es-
sent qui non ...
custodia angelica quae praestant
... Ad illud quod obicitur quod ...

angelici ꝑ sicut angeli gloriam et triumpha
dem quod verum est si ita bis triumpharet
homo absque angelo sicut cum adiutorio
angelico nunc autem non est ita. Si enim
deberet ei angelicos conflictus multos secum
ipsum vincere quos vincit et multo melius
est cum angelico presidio vincere quam sine
presidio pro se. et item presidium angeli non
excludit libertatem arbitrii nec minuit
dignitatem esse dei et ideo melius in vt
de sua merito vel premium vel de nobili
triumpho quantum ad illud quod est subtile
ad illud quod dicitur quod non conuenit ex parte
angeli quia maior est qui recoibit quam
qui ministrat dicendum quod verum est quando minister
recipienti ministrat propter se ipsum sicut si minus
regis ministrat regi propter eius dignitatem
et imperium sed non est veritatem quando ille
ministrat alteri habendo respectum ad alium
sicut aliquis magnus miles deseruit
alicui regi sed toti familie nec ali
quando abiit nec deseruit vt ei non
ministret propter vilitatem personne sed non eum
considerat dimus est sed omnis simul et sicut
in proposito intelligendum est quod licet an
gelus cum non homini propter se ministrat sed
propter deum cuius gerit ymaginem vel aliter
dici potest quod verbum illud intelligitur de mi
sterio subiectionis non presidencie custodie
aut homini et si ministerium dicatur magis
tamen ministrat angelus presidens homini quam e
contrario. Ad illud quod opponitur vtrum li
berat a gratia vel a natura dicendum quod ab vtro
que. quia cum de sua natura fortior est homine
et potencior sic in gratia est excellencior
et stabilior a deo vt plus excedat
hominem quam excedat potestas pueruli
sic conuenit angelo et ex natura et ex gratia
vt homo comittitur eius custodie et
tutele. Ad illud quod dicitur quod scilicet deus qui
deus est custos perfectus dicendum quod perfectus

diuine custodie non excludit vtilitatem
angelice sicut enim deus operatur in di
uinis rebus et tamen omnis operatio operantis
creature non excludit sed confirmat et ad
iuuat nec tamen eius operacio est defectiua
ut operatio creature superflua sic intelligendum
est de custodia. Ad illud quod dicitur deus sine
homine magis fecit et ordinauit sapientiam eius
secundum creaturis quibus conuenit posse operari et
in alias creaturas efficaciter suis vtilitatibus
ipse tamen non deserit sed cooperatur sic
debet angelus posse homini custodie
tamen sed a superiori custodia ipse in
quantum desistat quia sic posse competebat
angelo natura et gratia et vnde ipsa custodia
ad alia non perueniunt ymmo diuina fiunt
ad angelice custodie perfectionem ad
dicere custodie mediatione ipse custodie indi
gentiam. Ad illud quod dicitur quod deus per se ipsum
debuit redimere dicendum ergo quod per se ipsum de
buit custodire dicendum quod non est simile re
dimere enim eque magnum est sicut condere
et ideo sicut nullus debuit condere nisi
solus deus sic nullus alius debuit esse
redemptor. custodire autem dicit aliquem esse
secundum sufficiencie qui magis est opus
bonum et ideo non est tanta nec va
lens id quod conuenit quod non inde est dignus
essentie quam acquirere dicendum enim quod illud
tamen verum est quod conseruare et acquisita
est in potestate creature
Secundo queritur vtrum competens
fuit angelum deputari ad custo
diam hominis contrarium. Et quod non videtur
angeli deputari ad custodiam hominis
potestas supplendus eius defectus sed multo
sunt sicut status in institute nulli erat
defectus ergo ad eius custodiam non debebat
deputari aliquis angelus. Item homo sine
status nunc institutus non erat magis pronus
ad malum quam vnus angelus in suis

naturalibus constitutus. ergo si angelus cu-
stodiens nullius custodie est commissus
nisi soli deo. videtur similiter quod nec
homo in statu innocentie constitutus.
R[espondeo]. custodia dicit quandam providentiam in
custodiente respectu custoditi. sed ad quam
non solum deus maior est nisi deputetur
propter culpam. ergo si homo in statu
innocentie nullam culpam habuit deputari non
debuit ei propter officium custodie presidere
aliquis angelus. Item si ad custodiam
hominis istius deputatur angelus propterea
quia dum homo sit non propter peccatum
sed decentiam. videtur quod cum homo lapsus
supplicium vel videtur quod tunc non indigebat
angeli custodia. Contra super illud omnes sunt
Tex angeli etc. Glossa: magna digni-
tas est animarum ut unaquaque ab ortu
nativitatis sue habeat ad sui custodi-
am angelum deputatum. si ergo deputatio
custodie angelice pertinet ad dignitatem
anime cum anima in statu nature institute di-
gnior esset quam in statu nature lapse
videtur quod si nunc angelum habet ad sui custo-
diam deputatum quod multo magis tunc.
Item pronior est deus ad miserendum quam
ad condempnandum. ergo si homo in statu nature
institute habuit angelum malum tentatorem
ergo multo fortius unum debuit habere
bonum angelum custodem. Item angeli de-
putati sunt nobis custodes ut propter eorum
operationem retrahamur a malo. sed homo in
statu innocentie indigebat a malo retrahi
cum posset peccare. ergo debuit ab angelo
custodiri. Item homo viator quantum indi-
get custodie ut propter sustentationem et
auxilium angelicum et propter subsidium eius
quomodo possit de bono in melius
ascendere. sed homo in statu innocentie proficere
poterat. ergo videtur quod ad ipsius custodiam
angelus debuit deputari. Respondeo dicendum

quod etsi angelus deputatur ad custodiam
hominis ut in multis prosit ei et subveni-
at. specialiter tamen ad hoc deputatur ut
ab invisibili adversario defendat quia
cum homo non habeat colluctationem tantum ad-
versus carnem et sanguinem sed adversus
mundi rectores et adversus spiritualia nequitie
in celestibus qui sunt hostes invisibiles
debet propter oppositionem hostis invisibiles adiutor-
es ad sui ipsius defensionem. et quia adversa-
rius diabolus nos impugnat nunc quidem
seducit per astucias. volumus aliquando
per blanditias. divitias exprimit per vio-
lentiam. Ideo boni angeli specialiter
ad hoc nobis dantur ut hominem defendant
ab oppressione contra violentiam ut ho-
minem erudiant et dirigant contra fallaciam
ut hominem cohortentur et incitent ad bo-
num contra blanditias. et quia adversarius non
minus erat homini instituto erat ferocior et
astucior et in proposito malicie pertinacior
ideo competebat homini dari angelicam
custodiam que compescit potestatem adver-
sarii non solum in statu nature lapse
sed etiam institute licet magis nunc quam
tunc indigeret. Unde quedam sunt rationes
ad hoc inducte. Ad illud vero quod primo obicitur
quod angelus datur homini ad custodiam
propter supplendos defectus dicendum quod illa
propositio est vera cum nisi large vocatur sup-
plendus defectus sive quantum ad defectum
qui inest sive quantum ad defectum qui
potest inesse. ut ei inesse et licet in primo
homine non esset defectus actualis erat
tamen in eo defectibilitas et si quis se non
haberet defectum defectum tamen recipere po-
terat propter suum adversarium. Ad illud quod
obicitur quod angelus non deputatur ad custo-
diam alterius angeli. dicendum quod etsi an-
gelus possit alii angelo presidere tamen
proprie non dicitur ipsum custodire.

nam ipse solus indiget custodia qui
pt impugnari & p custodiam superari vel
alteri custodiam p̄bere et ille solus debz
custodire qui licet pt expugnari nec
p̄be & hinc est q angelus pt deputari
ad custodiam hominis iusti et non alius
angelus non angeli ut conuerti sunt sic
ad qui bitionis ... sit et sic ...
qui permanent ... lapsi sunt
et id angelus non pt deputari ad custo-
diam alterius angeli q bonus per con-
firmacionem non indiget, malus per obstinacionem
non p̄best. ante vero confirmacionem & obsti-
nacionem nec erat qui posset defendere
nec erat qui posset impugnare cum omnis
erant equales ... Ad hoc vero dicitur
ut ... est planum hoc quod in statu
... & pugne in qua potest amittere
vel lucrari angelus in statu bonis erat
a quo non poterat cum ... Ad 3m quod obi-
citur ... que non est p peccatum ce-
... solus deus debz ... q
... est de ... ... oportunum
... sic enim homo ... soli deo
... subiectus & soli dei erat
... non alicuius de ... vero que
... quantum ... et 2m
attenditur ... ...
... . actus non ... ve-
... ... angelus ... angelo
... in ... ... pena ... Ad illud
quod ... q si homo ... angelum ad cu-
stodiam deputatum quod nec ... homo
debz ... ... q ... non
... q ... angelice custodie ...
per ... vel ... custodie
vel ... ... custodias et
... homo lapsus ... indige-
at ... custodia ipsius ... q
... angelus ... ...
... et magis ... et indigenc ...
... ... non ... q p angelicam
indigencie in custodia ... custodiam
multiplicione
Utrum quilibet vel ... de angelis de-
putatus sit ad custodiam xpi Et
... sic q p illud ... angelis ... ma-
... deus ... ut ... in omni ... t.
... si hoc ... de capite sicut ... co-
... ibi ... ... illud ...
... ... angelus ... con-
... ... in testimonio ... ... n &
... ... confortasse et angelus ei mi-
... ... confortans
... ... angeli custodis ...
... hoc ... q ... ...
... ... passibilitatis
... est ... ab ... ab
... ... si ... ... & passibilis et ...
... ab angelis & ... ...
... ut ... ab angelis ... & ...
custodiri ... ... hoc ...
ut ... malus sit homini ... ... xpus
... malus angelus ad ... &
... sic ... ... q temptatus est a
dyabolo ... debuit ... bonum angelum
ad custodiam ... ad dignitatem spectat
... q ... tam nobili
custodie sicut angelice ... si ... xpi sunt
nobilissima ... q ... maxime
... custodia angelorum ... sapiens ...
... ... fuit custodiri ...
... si deus ... ...
... alius ... q si alius non
... angelorum custodia q licet ... xpus
... ... omnis & super omnia erat ...
... Contra xpus ab instanti sue
... fuit ... & ... ...
... ... est custodie quam custo-
... q xpo ... ... custodia
angelica ... xpus ab instanti sue ...
... ... et 2m corpus fuit
... ... quia maior
... ... deus

que eminentissima est per omnia ad minus sine
nostris comparata est ergo videtur quod nulla in-
digeret custodia aliena. Respondeo quia custo-
dire ab alio, ex hoc quod custoditur est
illi quodammodo obnoxius, ergo si Christus
nulli debuit esse obnoxius, a nullo
angelo debuit custodiri. Respondeo esto quod
Christus non habuit angelum ad sui custo-
diam, quod videtur ex hoc moveat aliquid
detrimentum vel incommodum ut peccatum vel om-
mittat aliquod bonum et cum nullo horum
sit, nichil tollit a Christo absencia an-
gelice custodie. Ergo nichil cedit pre-
iudicio, ergo si ponitur Christus ab angelo
custodiri, videtur quod ad eam ipsum sit
superflua quod est inconveniens. Respondeo dicendum quod Christo
non est datus angelus ad custodiam tamquam
quod Christus non indigebat, sed ideo quia
non competebat. Nec egebat quia adversa-
rius eius non poterat opprimere per viole-
nciam corporis dimittit [illegible] nec poterat
seducere per astucias mentem a deo ple-
nam illustratam, nec poterat per blanditias
allicere affectum plenissime sibi confirmatum.
Ideo Christus non indigebat angelo bono
nec quantum ad defensionem corporis nec quantum
ad eruditionem racionis nec quantum ad ma-
turationem affectus. Non solum autem non indi-
gebat angelica custodia, sed nec eciam compe-
tebat ei custodia eius in custodie ratione. Cu-
stodit enim quidam presidencia, et quia
angeli Christo deo subiciuntur non fuerunt
eo nec ad officium presidencie ipsius an-
gelus ratione Christi committi debebat et propterea
nullus angelus debuit deputari ad custodiam
Christi, sed angelorum multitudo debuit de-
servire ad eius ministerium. Ad id ergo quod
obicitur in contrarium de suo angelo scilicet Beria
[illegible] de te [illegible] dicendum quod id intelligitur
de capite racione membrorum. Unde sicut [illegible]
angeli [illegible] male exposuit sunt in-
telligunt quod capiti attribuunt racione sui
ipsi [illegible] attribuunt et racione membrorum

Ad illud quod obicitur quod angelus eidem [illegible]
bat, dicendum quod angelus eum non confortabat
confortacione prelatura sicut confortat illos quos
custodit, sed solum ministeriali sicut confortat
[illegible] [illegible] [illegible]. Ad id quod dicitur
quod Christus est ab angelis adoratus, dicendum
et si adoratus divinitatis racione passibilitatis in-
ferior sic adoratus est ut aliquis an-
gelus ei presideret cum ita [illegible] sit alius [illegible]
in [illegible] et in sua infirmitate sicut eciam in sua
[illegible] dicitur. Ad id quod dicitur quod [illegible]
[illegible] angelus ad [illegible] dicendum quod illud
[illegible] solum fuit [illegible] non [illegible]
fuit ad [illegible] [illegible] sed eciam [illegible] ad
[illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible]
ex quo Christus [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] sed non sic est in officio
custodie. Nam si angelus ad eius custodiam
deputaretur eciam esset [illegible] custo-
dia [illegible] et dignitatis [illegible] vel eciam
alterius instructionis. Ad id quod dicitur quod dignitatis
est [illegible] custodia angelorum, dicendum quod que-
dam sunt dignitatis simpliciter, quedam vero
sic sunt dignitatis ut per amorem [illegible]
[illegible] dignitas [illegible] [illegible] custodia autem
ab angelo [illegible] dignitate in una racione
aliqua [illegible] que non [illegible] an-
gelice custodie ut [illegible] dicit [illegible] ra-
[illegible] qui aliena custodia [illegible]
et quia [illegible] non est [illegible] quod
derogaret eius [illegible] et [illegible] si ab angelo
custodiretur [illegible] non dicit dignitatem
nec [illegible] Christo debet attribui [illegible] hoc
in [illegible] [illegible] [illegible]
Ad id quod obicitur quod [illegible] est melius
custodit, dicendum quod verum est quod illud
quod magis carum est [illegible] indiget cu-
stodiri sicut illud quod minus. Sic eciam non
est in proposito. Nam Christi [illegible]
indigebat custodia que peccare non po-
terat [illegible] [illegible] quod deus diligens
[illegible] custodit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] per se ipsum
quam illi [illegible] faciat per se et per angelum

Consequenter queritur de 2o articulo scilicet de angelis hominem custodientibus. Et circa hoc queruntur tria. Primo queritur utrum angelus propter malam obstinationem subtrahat custodie beneficium. Secundo queritur utrum [illegible] et ei nova gaudia. Tertio queritur utrum angelus custodiens quod de[illegible] merebat [illegible] detrimentum.

Circa primum sic proceditur et videtur quod angelus subtrahat ab homine custodie beneficium propter obstinationem. Jeremie li. [illegible] curavimus Babilonem et non est curata, derelinquamus eam. Glossa: medici sunt angeli quorum officio repellimus [illegible] [illegible] super illo [illegible] sompnus. Et alia glossa [illegible] idem ibidem. Item [illegible] relinquunt te medici, si [illegible] qui relinquunt [illegible] quod obsessus ab [illegible] me[illegible] dicitur Raphael [illegible] ergo angelus [illegible] custodiebat aliquem derelinquit. Hominem custodit [illegible] obstinat faciens; sed hoc non est nisi quia obstinatus fuit. Propter obstinationem ergo [illegible]. Item [illegible] quod ante [illegible] angelus [illegible] sed hoc non est nisi quia ipse erit obstinatus in malo. Ergo videtur quod custodie obstinato subtrahitur ab angelis. Item angeli [illegible] non potest [illegible] ad bonum [illegible] obstinatus factus est mortuus ad bonum. Ergo frustra [illegible] angelus. Ergo [illegible] est qui ad [illegible] frustra [illegible] qui hoc novit. Videtur quod propter obstinationem perdit homo angelum custodem [illegible] beneficio et nunc dei [illegible] quod sit angelus. Sed dei propter peccati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videtur quod propter obstinationem angeli subtrahit [illegible] rebellionem et obstinationem [illegible] [illegible] et [illegible] fidelium et subtrahitur ei ordinis celestis [illegible] ergo si [illegible] zelator [illegible] maior est angelus [illegible] sit celestis [illegible] rebelli et obstinato subtrahit beneficium quantocumque et

ordinis videtur quod [illegible] angelus subtrahit beneficium custodie [illegible]. Item [illegible] peccavit ille qui suggerit bona et facit mala, [illegible] qui facit mala sine dubio [illegible] hoc propter [illegible] obstinatus in malo [illegible] peccavit qui [illegible] angelus [illegible] in malo [illegible] ab angelis [illegible] ergo si angelus bonus [illegible] in malo [illegible] custodit. Videtur quod propter obstinationem [illegible] custodire. Contra [illegible] est bonus angelus ad [illegible] in bono quam sit malus angelus ad [illegible] in malo; sed malus angelus [illegible] homo sit bonus usque ad mortem [illegible] desinit [illegible]. Ergo videtur quod nec bonus [illegible] in malo usque ad mortem [illegible] desinat custodire. [illegible] est [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] glossa [illegible] usque ad [illegible] est [illegible] [illegible] et timor [illegible] et [illegible] timor ad malo [illegible] [illegible] si angelus [illegible] ad custodiam [illegible] a malo. Videtur quod non debet subtrahi obstinato. Item de nemine desperandum est [illegible] quantumcumque sit obstinatus non est de eo desperandum. Ergo si medicus non relinquit [illegible] de quo desperat, videtur quod angelus [illegible] relinquat [illegible] obstinatum [illegible] in [illegible] sic est quod [illegible] [illegible] sit incurabilis [illegible] [illegible] est [illegible] medici. Ergo nullus est a deo obstinatus in hac vita quod possit [illegible] mali [illegible] videtur quod [illegible] custodia angeli. Ergo angelus non subtrahit custodiam ab eo qui est [illegible] custodiri videtur quod [illegible] obstinatus [illegible]

angelice custodie quidem est in eius
defectu defectum. Primo quo ad primum et in-
telligendum est notandum quod quamvis tene-
tur a doctoribus satis communiter quod angelus non
omnino relinquit obstinatos quibus deputati sunt
deputatos nec tamen a deo diligenter cu-
stodit sicut custodit bonos, aut me-
diocriter malos ideo quia dicitur quod quando
deserit et quandoque esse custodit, quod
tamen aut quamvis sit diversimode sic. Sed
aliquem custodiri ab aliquo angelo
hoc est dupliciter intelligi, vel secundum ha-
bitum vel secundum actum. Dicendum igitur quod
dicere quod angelus obstinatum secundum actum cu-
stodiendi relinquit pro eo quod ipse custo-
dienti angelo non obedit, immo con-
tra eius monita facere obstinat. Quantum
vero ad habitum non deserit quia esse ei
promptus est subvenire si quando ipse
ad viam veritatis voluerit inclinare
et hoc quinque modis [?]. Quando non sufficit
quod ultimus est a deo malus et [illegible]
angelus bonus possit ei ad bonum cu-
stodiendo largiri. Ergo si esse promptus con-
ferre bonum. Vel quod in quantum subtrahat
eius actum et secundo modo secundum
est quod duplex est custodie angelice actus,
unus respectu corporis, alter respectu spiritus. Unus
assistit in repulsione hostis ne offen-
dat corpus, alter in actibus [illegible]
[illegible] alias. Primi actus efficacia est
in angelo [illegible] non solum est in
angelo sed etiam in nobis. Quantum ad pri-
mum actum bonus angelus usque ad mortem
hominem non derelinquit, quia non patitur
ipsum a demone opprimi vel occidi nisi
quando aliud exigit [illegible]
[illegible]. Quantum vero ad secundum actum quia actus
illius efficacia non tantum est in angelo sed
etiam in nobis subtrahit beneficium custo-
die [illegible] quos videt se frustra [illegible]
[illegible] ab peccatis et obstinatos
quia nec recipiunt instructionem nec
exhortationem, sed eius custodia magis re-

spicit animam quam corpus. Ad hoc non est
[illegible] quod angelus omnem actum custodie
subtrahat respectu [illegible] est ad hoc tres
modos dicendo. Primo quod effectus quod effectus
angelice custodie duplex est respectu boni et respectu
mali. Respectu boni assignando vel augendo
vel augmentando, respectu mali defendendo
vel evitando vel minuendo. Bonus igitur
angelus obstinatos non deserit quantum ad ac-
tum custodie qui respicit malum quia
esse retrahit hominem ne labatur in peiora.
Et hoc continuit rationes predicte secundo in-
ducte et tertie sunt. Quantum vero ad actum
qui respicit bonum obstinatos deserit et
[illegible] non custodit etc. Et ideo [illegible]
[illegible] ad illud [illegible] inducit [illegible]
que dicit quod angeli nos relinquunt et nos
eos repellimus. Alia que dicit quod ab-
scessio angeli est [illegible] et [illegible]
[illegible] que dicit quod [illegible]
gelorum presidio. In omnibus enim istis in-
telligitur angelus recedere vel abesse non quia
non defendit ab adversario vel non re-
trahat a malo sed quia non assignat in bo-
no nec promovet ad bonum et per hoc pa-
tet responsio [illegible] non enim probat quod angelus
semper derelinquit obstinatum sed solum quan-
tum ad effectum custodie qui est in pro-
motione et provocatione ad bonum. Ad
[illegible] quod deus deserit [illegible]
esse [illegible]. Dicendum quod non est simile quia
[illegible] per que disponitur
[illegible] ut homo sit dei [illegible] et
[illegible] efficit ut homo [illegible] ad hoc
quod in ipso [illegible]
[illegible] in quo [illegible] requirit dignitatem.
Custodia vero angeli in custodito non
exigit dignitatem sed potius respicit in-
digentiam et necessitatem. Ad illud quod
obicit quod ecclesia subtrahit [illegible] bene-
ficium ab eis quos excommunicat. Dicen-
dum hoc facit ad ipsorum confusionem et
correctionem [illegible] non agere
de [illegible] subtrahit

animo bonorum beatorum sic et in proposito in-
telligendum est quod angelus autem iusto
iudicio dei non compescit hominem qui
ambulat in vicio et ab homicidio mouetur
et ignorancie passionibus suum impetum contra
eum. unde tamen sic desinunt quod aliquis
a malo retardet licet non eius impe-
diat/ ad quod valet quod obicitur quod quia hoc peccatum
homines affirmant. dicendum quod sic peccator quasi
dei iram vel paciam thesaurizat sibi
separat et cumulat iram dei ad cumulum
reatum suum et hoc non est a deo set ab
ipso peccatore. dei enim iudicium permittere sic
et in proposito intelligendum est sic licet
peccator aliter dici quod magis sic quamvis
peccatum in malum quod melius sit sibi
custodiri quam deseri quod et si contemptus
affirmet peccatis reatum. ad secundum
dicendum potest quod homo moritur si an-
gelus deserit affirmat multo forcius
quam contemptus/ dicendum est enim quod multis
modis angeli qui nos custodiunt
et suadeant provocant ad bonum et studeant
aut retrahere a malo quamvis hoc non
percipiat ebetudo sensus nostri propter quod
multi suspicarent. multi sic inquit et
sapiunt [illegible] quod est quod beatus
angelicam et [illegible] digni-
tatem ab angelis [illegible] et propter hoc p-
utile est effectus angelice custodie nosse
et intelligere

Consueuerunt autem a magistris effectus
xii assignari qui eliciuntur quod sepius
Primus est pro delictis increpare. iudicum ii
ascendit angelus domini de galgala ad lo-
cum flencium et ait eduxi vos de ter-
ra egipti et post et non audistis vocem meam
Secundus est a vinculis peccati absoluere. actuum
xii angelus [illegible] et post ceciderunt
catene de manibus eius. hoc enim in-
telligendum est dispositive. Tercius est [illegible]
ad bonum [illegible] quod significatur exodi xii
angelus percussit primogenita egipti

Quartus est demones arcere. tobie viii
demonium ab uxore mea compescuit dixit
thobias de raphaele. Quintus est do-
cere. danielis ix veni ut docerem te
et intelligeres. Sextus est secre-
ta reuelare. genesis xviii tres angeli
[illegible] et [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] celare possum a te
Septimus est consolari thobie v forti animo
esto in proximo est ut a deo cureris. Oc-
tauus est in via dei confortare. iii
regum xix surge et comede grandis enim
via restat tibi. Nonus est in via
deducere et reducere thobie v ego ducam
et reducam te. Decimus est hostes de-
uincere. ysaie xxxvii. Egressus angelus
domini et percussit in castris assiriorum [illegible]
xxv temptaciones mitigare et hoc signatur
genesis xxxii ubi iacob luctatus est cum
angelo et benedictione accepit. confortatus
est per luctam et emarcuit neruus fe-
moris eius. xii est orare et orationes
deferre. thobie xii quando orabas cum lacrimis
ego obtuli te. Isti omnes sunt effectus
custodie angeli quos omnibus [illegible]
[illegible] angelis debemus esse obnoxii et grati

Secundo queritur utrum quod beatis
custoditi angelis custodie amplietur
gaudium. Et quod sic videtur luce xv
gaudium est angelis dei super vno pecca-
tore penitenciam agente quam super nonaginta
nouem iustis. quod hoc totum patet quod quod
[illegible] conuersione peccatoris angelis dei
accrescit gaudium. quod multo forcius de beati-
tudine custodiendi. angelis in [illegible]
[illegible] hominum ad [illegible] sed non [illegible]
[illegible] quod ille sic probatum est [illegible]
[illegible] sed quod [illegible] hoc [illegible]
gaudium. [illegible] gaudium. [illegible]
angelus [illegible] [illegible] diligit
proximum sicut seipsum sed ubi est par dilectio

de pari bono est par gaudium. Ergo angelus diligit alium quem custodit sicut seipsum, tantum gaudium est ei de eius salute quantum de sua, ergo videtur eius gaudium duplex. Item ubi est desiderii suppletio ibi est gaudium et delectatio; ergo ubi de novo completur desiderium de novo accrescit gaudium. Sed angelus desiderat alium quem custodit salvari, ergo cum salvatur, novum est ipsum gaudere de eius salute, sed prius de hoc non gaudebat quia non erat, ergo videtur quod novum gaudium accrescit saltem in angelis custodibus hominum. Crescere potest cognitio sicut probat magister in littera, sed si potest crescere cognitio, qua ratione crescat cognitio eadem ratione et delectatio, et si delectatio ergo gaudium et delectatio. Item in eo qui exultare gaudet sicut crescit in gaudendo ita crescit et gaudium. Sed in rectum superna currunt et crescunt in gaudio quod Christo et eius membris subveniunt angeli boni, ergo videtur quod in illis crescit gaudium. Contra aut in gaudio crescunt propter [illegible] [illegible] [illegible], aut propter maiorem angelicae reparationem, aut propter hominum [illegible] que ad affectum [illegible] sunt in gaudio maioris affectum angelicum cum sit maxime [illegible]. Sed contra: beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, sed ubi est status perfectus ibi non est profectus, ergo si in angelis beatis est perfectum et plenum gaudium, ergo non videtur quod ex aliquo suscipiat incrementum. Item gaudium est de [illegible] bonis sicut et [illegible], ergo si potest in eis crescere gaudium potest et in eis crescere [illegible] [illegible], sed si [illegible] potest crescere et in eis alterari, ergo potest in eis [illegible]. Item bonum creatum comparatum ad increatum est sicut punctus ad lineam, ergo si angelus beatus gaudet de utroque gaudendo est in proportione plus gaudet

de deo quam de aliquo creato, ergo sicut punctus adveniens lineae non auget lineam sic comparatio ad creaturam non est maior gaudii, ideo ipsa creatura [illegible] [illegible] separata, ergo cum angeli gaudeant de ipsa creatura [illegible] [illegible] ad creatum non videtur quod gaudium in eis crescat. Item si crescit gaudium in angelo propter bonitatem eius quem custodit, sed ille quem custodit potest imperfectio sua peccare, ergo potest imperfectio gaudium angeli perficere. Item si hoc est, tamen quod est contra rationem videtur. Respondeo dicendum quod gaudium in angelis crescere potest intelligi dupliciter, vel extensive vel intensive. Extensive dicitur crescere quando quis de pluribus gaudet, intensive vero quando affectus eius de aliquo amplexius gaudet. Item intelligi potest de crescente gaudio secundum primum modum sic absque dubio manifestum est et doctores dicunt hoc, scilicet quod in ipsis beatis angelis accrescit gaudium quia de pluribus gaudent, scilicet quod plures salvantur. Si autem loquamur de crescente gaudio quantum ad modum secundum, scilicet quantum ad intensionem, sic distinguendum est. Nam gaudium duplex est: est enim gaudium in quo consistit premium essentiale, et hoc est gaudium de bono increato quod habet angelus de deo et in deo; est item gaudium in quo consistit premium accidentale, et hoc est gaudium quod habet angelus de bono creato sine quo sine aliquo [illegible] [illegible] quidam dixerunt quod in angelis beatis accrescit utrumque gaudium intensive, quia [illegible] sunt perfecte beati quousque sint completi de [illegible] comparatione videtur [illegible] [illegible]. Sed quia hoc non videtur probabile, sicut in [illegible] fuit dictum ubi agitur de [illegible] angelorum. Ideo fuerunt alii qui dixerunt quod neutrum gaudium in eis crescit intensive, sed solum extensive sicut caritas. Contra: non est maior quam fuit ab initio, quamvis plures diligant nunc quam tunc

Sed quod istud non valeat apparet multum probabile
quod angelus accrescit in gaudio quo in eis
multiplicatur et gaudium. Ideo est tertius modus
dicendi quod in angelis nullo modo accrescit
gaudium in quo consistit premium essentiale
quantum ad illud premium sunt beati. Sed
gaudium in quo consistit premium accidentale
accrescit propter non solum conversionem peccatorum
multiplicem et bone [illegible] et bone
[illegible] quam custodiunt alia bona opera
faciunt in quibus premium accidentale includitur
et conversiones suas ad beatitudinem [illegible]
dominus sine quibus absque dubio gaudet
et complacet. Et hec pars sua videtur esse
probabilior et sine dubio patet ex rationibus ad partes
contrarias. Nam rationes concludentes quod
in nostra beatitudine angelus accrescit gau-
dium concludunt solum de gaudio accidentali
quod est circa bonum in quo non consistit essen-
tialis premium angelicum. Rationes vero
ad oppositum procedunt sive concludunt de
gaudio essentiali. Ratione enim est angelus
gaudens beatus et quod videt quantum [illegible] et
premio beatus [illegible] et hoc quidem non
quod est bonum [illegible] et hoc quidem non
decrescit in eo sic ille rationes concludunt.
Ultima vero ratio non concludit quod homo pos-
sit gaudium angeli impedire. Quod sicut
iam melius patebit sic angeli con-
gaudent de hominum salute ut tamen non
tristentur de damnatione et ita nec salu-
tis [illegible] perditionem nullum in angelis gau-
dio vel premio ponit defectum nullam
tamen miseriam [illegible] si concedatur quod impe-
diri possit [illegible] angeli [illegible] accidentale gau-
dium, sed illud melius declarabitur per
sequens problema.

Decimo queritur utrum ex damnatione
custodii sibi commissi incurrat angelus aliquod
detrimentum. Et quod sic videtur in [illegible] xx se-
cunde custodiri [illegible] quam si lapsi
fuerit [illegible] vel per [illegible] illius [illegible]
[illegible] quod deus eo pacto committit
ad custodiendum quod si custodiretur amitte-
re [illegible] de manu custodis requiratur. Si ergo propter
peccatum videtur quod angelus ipsum custodiens
incurrat salutis sue periculum et hoc vi-
detur contra [illegible] sine illud [illegible] xxx sicut
[illegible] Beati [illegible] angeli boni
qui propter delicta culpant et bene gesta
laudant. Tertium [illegible] angeli pa-
cis amare flebunt. Constat autem quod non
flebunt nisi propter miseriam et dampnum
hominum [illegible] maxime [illegible]
quos custodiunt. Videtur quod de damnatione
illorum incurrant gemitum et planctum
et ita aliquod detrimentum. Item sicut
oppositum est [illegible] oppositi [illegible]
sed salvatio hominum custoditorum generat
in angelis custodientibus gaudium et conso-
lationem, ergo damnatio generabit gemi-
tum et compassionem. Item sicut [illegible] de-
siderii delectat, nam [illegible] frustratio con-
tristat. Sed angelus qui cupit salutem
eius quem custodit gaudet cum ille salva-
tur desiderium eius impletur ergo cum [illegible]
eius desiderium frustratur videtur [illegible]
[illegible] decresit [illegible] [illegible]
[illegible] quos per errorem suum ad damna-
tionem [illegible] ergo per oppositum [illegible] salva-
tionem [illegible] custodi-
[illegible] quod nos debemus eis ipsi gloriari de-
beant in nobis sive de nobis videtur
quod patiantur aliquod detrimentum. Item angeli
mali gaudent de perditione [illegible]
ad supplicium et hoc [illegible]
quos [illegible] decipiunt et perdunt ergo
si boni angeli diligant illos quos cu-
stodiunt videtur quod pro oppositum doleant.
Contra. Bonus angelus est beatus, sed beatus
est cui ad votum cuncta succedunt
et dicit [illegible] ergo non [illegible] accidentale
detrimentum. Ergo videtur quod ex damnatione
eorum quos custodiunt nullum detrimen-
tum incurrant. Respondeo: angelus bonus divine
voluntati voluntatem suam conformat.

quod si deus non vult salvare non praesci-
natos videtur quod nec angelus bonus. Item
si ultimus praescitorum damnatur nullus
damnatur quem angelus bonus non velit
damnari. quod videtur quod quando ultimus damnatus
tristetur. Item dolor et tristitia non est sine
pena et pena non est sine culpa. Sed
sed in beatis angelis nunquam sunt culpe.
ergo nec sunt nec fuit esse tristitia. Item
angelus non magis meretur in instruendo
bonos quam malos cum quod velint. Dicendum quod
licet bona instruat utrosque. ergo si remu-
neratio pensatur secundum meritum non minus
remunerabitur angelus qui custodit prae-
scitum quam qui custodit praedestinatum. ergo
videtur quod quando illius damnatione ultimum minuat an-
geli decorem. Contra hoc videtur
vere angelus velit illum quem custo-
dit salvari cui revelatum est quod ipsum esse
praescitum si non vult ipsum salvari. ergo videtur
eum custodire inutiliter. si vult contra vo-
luntatem quod voluntatibus eius volunt. divine non confor-
mantur nisi quod eam impleant. Item cum cu-
stodit praescitum quod quando finaliter et quod
hoc cognoscit. Speciale non hoc consistit ac-
cidentale non videtur quod in consistit eorum
salutem eorum quos custodiunt. sicut prae-
mium finis aureole quod habent praedicatores
Item ad praedictorum intelligentiam est no-
tandum quod circa hoc dubitatione scilicet
dicendum quod eum dicit voluntate quod an-
geli beati quod damnatione eorum quos custo-
diunt et si non inveniant detrimentum
glorie quoad substantiam nunc quod nisi
eum sit quod felicitate glorie immutabiles
et impassibiles non sunt et impassibiles et
hoc accipitur quod quondam verbo beati
qui videtur hoc dicere et dicit verbum nostrae
simpliciter debet sic intelligendum esse sed
illud non videtur intelligi quod aliquis
possit compati et non pati nec id videtur
[illegible] quod angeli anima pie et mise-
ricorditer ad reprobos quam ipsi magis

dolent instruunt et gaudeant gloriam im-
petrare quam iam sunt constituti in prae-
statu miseriae. propter quod dicit Gregorius in quodam
dialogo, quod ad reprobos non habent compassionem
misericordiam aut cum sic instruunt animas
et si non sic bonum unde habent tunc
actus sui misericordia quietem tamen retine-
nt. sic distinguunt ut nulla ad reprobos compassione
moveantur. loquitur de beatis. et propter
hoc est alia ratio quod angeli custodientes
quorundam damnationem illorum quos custodiunt nec
corporalem gemitum nec inveniunt aliquod
glorie detrimentum. gemitum non corporalem
propter plenitudinem gaudii quod a deo perfuncti sunt
ut nullo modo suscipiant diminutionem eius
nec detrimentum quia non patiuntur propter
stabilitatem boni adepti nil eum habent
quod possit amittere nec ex parte culpe nec
ex parte pene cum sint in gloria et in
iustitia confirmati et quod detrimentum dum
amiserunt donum boni habiti. ideo quod
nullo eorum detrimento ad partem pa-
tientis et quando sunt rationes que ad alia
inducuntur ad id videtur quod dicunt quod deus
respondet aliquam custodiam de manu cu-
stodientis. Dicendum quod verum est ubi potest
propter custodis negligentiam. et quod in be-
atis angelis nulla cadit negligentia
non de manu ipsorum illius damnatio
requiritur et propter hoc verbum Ezechielis quod
sequitur si simpliciter intelligatur est ex-
ponendum cum non angeli boni culpabiliter
nec ad iudicium adducentur. Sed fortasse
quis dicat hoc debere intelligi quod
adducentur in iudicium non ad suam
condemnationem sed ad manifestandum quod reprobi
sunt damnati ex sua malitia non ex
eorum custodum negligentia. vel nisi quis
intelligat verbum Ezechielis ut angeli di-
cantur ibi praelati et hoc modo nostrae
verbum quod subsequitur potest intelligi vel
exponi ut angeli fatui dicantur
boni praelati. Sed si quis intelligat

~~de angelis bonis sicut virtutem amica-~~
tivo affectus non indiget exteriori dolo-
re sed dicitur conformari ... in si-
gno vel effectu exteriori. Ad primum dicendum
intelligi per auctoritates ubi dicitur
Deus tactus fuisse dolore cordis intrin-
secus Genesis vi. Ad secundum dicendum quod quaestum
est de opposito. Et dicendum quod ubi maior
est conformitas ubi alterum [illegible] non
sunt ad invicem sic et illa quae opponi-
bilia sunt sicut [illegible] et quia angelus
bonus est susceptibilis gaudii sed non tri-
stitiae, ideo gaudere potest de salute commis-
sis et [illegible] de damnatione. Ad [illegible] quod obicitur
quod frustratur desiderium contristatur. Dicendum quod
tunc desiderium frustratur quando quod de-
appetit in omnem eventum sine aliquo
[illegible] non evenit. Quando vero appetit sub
conditione et illa conditio non stat, si id
quod appetit non evenit propter hoc non
dicitur desiderium frustrari. Et sic est in pro-
posito. Nam angelus appetit eum quem cu-
stodit beatificari si ipse velit fideliter
adhaerere. Et hic [illegible] fallit conditio
venit et quod ille qui damnatur rece-
dit ab opposita conditione. Unde in desi-
derio angeli nullam ponit frustra-
tionem dum non ad id pervenit quod sibi
angelus appetebat. Ad id quod obicitur
quod quod nec salvari [illegible] angelorum prae-
mium. Dicendum quod verum est quod crescit prae-
mium accidentale non tamen sequitur quod hoc quod
defectum salutis incurrant angeli de-
trimentum vel damnum. Tertium iam [illegible]
aut sit [illegible] [illegible] hoc solum
est quod quae [illegible] [illegible] remanet
[illegible] et [illegible] in eo qui in-
petit. Hoc autem sic non est in pro-
posito quod quantumcumque ille qui custodi-
tur damnetur inde tamen angelus [illegible]
~~[illegible] salvum et gaudium ad gau-~~

~~dium quod habet in deo et gaudium ad gaudium~~
quod habet in se ipso sive de bono proprio
gaudebit eum de bonis operibus quae
[illegible] illud facit quod custodiunt et gaudium
[illegible] ad gaudium quod habet in alio quod omni-
no [illegible] alterius [illegible] suam accipit
sicut fuit expositum in primo libro. Ideo et
si [illegible] angelus non reparat quod illo
ipse custodit reparabit pro alio. [illegible]
[illegible] [illegible] culpam illius nec de illo gau-
dent [illegible] [illegible] et quod [illegible] tempo-
[illegible] [illegible] [illegible] ipsum esse culpandum
nullum tamen quod hoc incurrit detrimentum.
Ad id quod obicitur quod angelus malus gau-
det de damnatione. Dicendum quod non est
simile quod sicut non est malum reprehe-
dendum [illegible] malo sic reprobando an-
gelus [illegible] admittit gaudium [illegible]
[illegible] sed [illegible] [illegible] nullum patitur
[illegible] tormentum vel gemitum. Ex prae-
[illegible] patent illa duo quae [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] angelus
custodiunt malos vellet eum malos
quos novit esse [illegible] [illegible]
damnari [illegible] autem [illegible] est vellent
salvari et [illegible] non custodiunt [illegible]
[illegible] [illegible] se [illegible] laborare ad
[illegible] eos ad salutem. [illegible] [illegible] se
[illegible] laborare in hoc quod [illegible]
ne incidant in maiorem damnationem.
[illegible] [illegible] [illegible] assignari
effectus custodiae [illegible] unus est ut
[illegible] [illegible] in bono [illegible] [illegible] non ca-
dat in malum culpae. [illegible] est quod si ca-
dat quod [illegible] resurgat. [illegible] ne
[illegible] vel [illegible] malum cadat quae
[illegible] vel ad [illegible] [illegible] [illegible]
possit [illegible] [illegible] [illegible] quod non est angelus
[illegible] qui [illegible] quos custodiunt
salvari [illegible] vel damnari hoc [illegible] non
~~est [illegible]~~ De primo vero dicendum

quod sicut duplex est finis artificis unus in se et alter in alio sicut patet in aedificare cuius finis est domus aedificata et hic est finis in se. Et alter quo persuadet et hic est finis in alio. sic etiam duplex est finis angeli custodis unus quo gaudet de bonis operibus quae fecit ad quos gaudet de salute eius quem custodivit. Et quemadmodum artifex si habet finem primum et caret secundo nihilominus perfecte dicitur. Unde medicus si ex quo tamen habet non obmisit sic angelus quem fideliter custodivit eum qui ex sua culpa damnatus est habet nihilominus primum finem de bonis suis operibus gaudet. Gaudium autem illud ~~quod est de~~ quod est de multiplicatione bonorum operum non est primum formale cum non sit de summo bono, sed accidentale nec tamen est aureola quia non de primum accidentale est aureola sed solum quod habet per excellentiam

Circa istam partem sunt dubitationes duae breviter. Et primo quaeritur de hoc quod dicit Jeronimus quod unaquaeque anima ab ortu nativitatis habet angelum delegatum, videtur enim falsum, quia cum anima pueri in ortu suae nativitatis non possit mereri vel demereri ut patet capitulo de sophie videtur quod frustra angelus se occuparet circa illum pro illo tempore sicut si aliquis doctor vellet erudire parvulum vagientem. Et si indicas quod angelus custodit non erudiendo quantum ad spiritum sed defendendo quantum ad corpus tunc videtur quod olim in primis parvulis fuit prius non natus et natus quantum ad corpus quod debet custodiri ante nativitatis ortum. Respondeo dicendum quod sicut dicit Jeronimus auctor intelligendus est quod ad custodiam hominis angelus deputatur ab ortu nativitatis et non solum intelligit de nativitate quae est sed etiam de nativitate in utero, quia tunc eius non ... debet angelica custodia ...

eam quam nascitur est deputatus, quia illa custodia principaliter respicit spiritum quam corpus. Et ideo non debet specialem angelum ad sui custodiam habere antequam spiritus infundatur non debet etiam differre quousque debeat defendere spiritum et animae, magis enim spiritum ... dispositus est in utero parvuli post nativitatem et damnum dum est extra uterum aut adultum aetatem potest a bono impediri. Dum est in adulta aetate ad diversa peccata potest pertrahi cum haec omnia in hunc mundum veniunt debet angelica custodia deputari ut per eum ab huius malis possit eripi et ab adversariis defendi. Et huius effectus satis sunt plani quia sicut per liberationem a malo temporali parvuli quandoque caret usu rationis aliquem occultum effectum habeat quantum ad habilitatem et directionem in bonum assignare difficile est, sed negare non est tutum. Secundo quaeritur de hoc quod dicit Cognoscunt omnes angeli in cognitione verbi universitatem ... processum temporis praescisse. hoc enim videtur esse ... quia dicit in dyalogo quid est quod non videant qui videntem omnia vident. Si ergo vident eum a principio temporis exemplar omnium, videtur quod in illius cognitione cognoverunt ... in dictis quod intelligit de omnibus quae sunt de necessitate salutis sicut dicit magister in littera. Obicitur quod hoc quod verum solum est quod est de necessitate salutis, ergo non debet dicere totum illud quod omnia sciant ... etc in littera. Praeterea si illud exemplar omnium est verbum et quod cognoscit verbum rei cognoscit ipsam rem. videtur quod angelus omnes res creatas cognoscit. quia illud verum cognoscit et si cognoscunt specificum processum temporis, ergo videtur quod cum cognitio subiaceat bis mutationi temporali et ibi non videtur esse beatitudo. Respondeo dicendum quod cognitio in angelis quaedam est a verbo, quaedam a genere, rerum vel quae est a verbo duplex est.

quantum enim videtur esse a re quia aliud in
sertum ut cognitiones que sunt de prima
natura rerum et quantum ad hanc angeli
non proficiunt nec deficiunt et quantum
ad hanc habent plures species omnium aliarum
cognitiones a re diversarum cognitio que est per natu-
ralem potentiam sine sit innata sine acquisita
et quantum ad hanc proficiunt angeli simul
processu temporis per multiplicationem operationis et consi-
derationem super hiis que de novo fiunt
Sed tertio cognitio a qua duplex est quantum ad gra-
tiam quantum a qua consideratione sicut aliqui in
nobis habitibus formantur quidam et motibus
consideratis quidam sine sine cognitione quidam in-
sequentibus quidam super sic intelligendum est
in spiritualibus nobis sine spiritibus ange-
licis Sed super videtur esse qua cognitionis
cognitio pertinens ad hanc qua est visio et
ne lucis in qua nec proficiunt angeli
nec deficiunt cognitionis vel que est a qua
consequens est cognitio revelationis que etiam vo-
catur influentia quod non sit deus revelat
mysteria per loco et tempore et sic hanc
intelligit magister angelos proficere non quod
aliquando viderunt verbum sed quod revela-
tio facta est eis a verbo ad illud quod
obicitur quod non proficiunt quod videntes omnia
videntem verbum dicendum quod in verbo est
uno per speciem sed per cognitionem et suf-
ficientiam quod cognitio solius verbi a beatis
angelis sufficit sed si habent cognitionem
omnium rerum in particulari ad illud
quod dicitur quod vident omnia in verbo dicendum quod
speculum eorum est speculum voluntarium
et exemplar aliud est rerum diversarum
etiam quantumcumque quis in eo inspiciat non
in eo videt nisi quantum vult revelare
ad id quod obicitur de dissimilitudine
temporis dicendum quod et si cognitionis diversitas temporis
subiaceat tamen cognitiones et affectiones
circa cognitiones angelorum que licet continue
multiplicentur variantur per tempora sicut
enim Augustinus super genesim ad litteram quod deus
spiritualem creaturam movet per tempus non per
locum et hec de angelis dicta sufficiant
Hec de agente nature d xii
generatione etc. Hic supra egit magister
de conditione nature spiritualis nunc
tertia parte agit de conditione nature cor-
poralis et quia natura corporalis due sunt
principia videlicet materiale et formale ideo pars
ista duas habet in prima agit de conditione
nature corporalis quantum ad principium materiale
et hec continet duo capitula in 2a agit de
conditione eius quantum ad principium formale
et hec continet duo distinctiones infra dicendum
etc. prima autem distinctionis opus sunt etc.
prima pars continet partem maiorem in qua
introducit magister modum rerum corporalium
conditione et quantum ad conditionem materie corporalis
due fuerunt solemnes opiniones ideo pars
illa duas habet que prima unam quod illarum
eligit in 2a aliam autem opinionem
de in illa tractat et inquirit ibi de qua
pars quod retinemus etc. prima pars habet
multas particulas in prima dicit diversitatem
quam inducit In 2a dubias opiniones scitur
tamen conditionem in capitulo illud explicat ibi
Quidam namque ferunt etc. in tertia alteram
opinionem eligit et explanat
ibi sic enim itaque traditum est etc. In quarta
et ultima quoddam dubium dicitur
ibi attende quod hic dicit angelis etc. 2a
pars partibus in qua de ista una opi-
nione quam elegit inquirit per alteram
multiplex pars est in prima determinat qua-
lis fuit informis et confusa in 2a ubi
fuit locata ibi Illud sunt quod semper
apud etc. in tertia vel anticipando
determinat quibus diebus vel in quot fu-
erint distincta ibi nunc superest ut
dispositionem etc. quarta vero et ultima autem al-
quando assignat ibi Quatuor namque modis
etc. Aliquando etc.

Ad intelligentiam aliquorum predictorum sunt duo
que inferius declarantur de conformi in cor-
poralibus circa duo mouentur hec dubitatio-
nes primo circa materie conformitatem. Secundo circa eius
quantitatem. Circa primum queruntur tria. primo
primo queritur utrum materia creata sit in
omnimoda possibilitate. Secundo utrum creata sit in
perfecta actualitate. Tertio utrum creata sit sub
aliqua formarum distinctione. Circa
primum sic proceditur et ostenditur quod
non creata sit in omnimoda pos-
sibilitate ita quod nullam habet formam
primo per Augustinum in libro de summo bono qui ait
sic primo enim formarum capacitas fa-
cta est ut ordine dei imminente creata
formarentur que formata sunt. Ergo videtur
quod in suo principio quod primo creata sunt fu-
erit sola formarum capacitas et nulla
forma. Item Augustinus in xii libro confessi-
onum ubi sic dicit [illegible] quod prius
quam istam informem materiam formares atque
distingueres non erat aliquid non color non
figura non corpus non spiritus. Sed omnis
intellectualis erat quantum informitatis [illegible] illa
esse et per id tantum esse [illegible] erat quam adhuc
informe. Erat enim tamen secundum eum quod forma
recipit. Ex hiis duobus verbis expresse
colligitur quod in corporum sub omnimoda in-
formitate et possibilitate producta fuerit.
Item quod illud est possibilius quod possibile est
prius esse sub posterius. Sed nulla forma est
omnium formarum. Ergo possibile fuit eam fieri
absque omni forma. Item ad materiam pro-
ductam concurrit duplex potentia scilicet potentia passiva
et potentia activa et potentia agentis et potentia materie.
Sed possibile est potentiam agentis producere ef-
fectum et non [illegible]. Ergo possibile est
quod possibilitas vel capacitas [illegible]
et [illegible] existat [illegible]. Item quod
id sit recognitum videtur sic. [illegible] re-
perire in [illegible] quod est [illegible] ex pluribus
[illegible] et aliquam [illegible] est per se
inveniens [illegible] quod per se invenire et [illegible]
quia ad hoc quod [illegible] sit completa
Sed [illegible] per materiam et formam [illegible]
[illegible] est invenire primam formam in
qua intellectus est de actualitate forme. Sed hoc
non fuit nisi in materie creatione. Ergo videtur
quod illa producta sit sine omni forma.
Item deus est agens ordinatissimus. Ergo
ab extremo in extremum procedit per medium
Sed medium inter non ens et ens in actu
est ens omnino in potentia. Ergo videtur quod deus
in productione rerum [illegible] de non ente fe-
cerit ens in potentia quam produceret aliquam
formam. Sed contra est quod Augustinus in libro de scien-
tiis [illegible]
[illegible] forme quod nullam omnino for-
mam habebit [illegible] ad tale corpus
[illegible] et hoc [illegible] in [illegible]
[illegible] omne quod est [illegible] forma [illegible]
omne quod [illegible] est
Ergo vel est forma vel [illegible] forma
[illegible] sunt vel sunt for-
ma vel habent formam in sua [illegible]
[illegible] Sed non sunt forma ergo [illegible]
Item [illegible] impossibile est materiam separari a
[illegible] Sed [illegible]
posset ab ea separari. ergo non fuit creata
carentia omnis forme. Item [illegible] vivis
[illegible] sine medio [illegible] et ordo sunt
in rebus [illegible] Sed im-
possibile est aliquid esse vel [illegible] in quo non
sit vestigium [illegible] Ergo impossibile est
quod aliquid [illegible] omni forma
Item si materia illa careret omni forma ergo et
omni actualitate. Ergo non haberet [illegible] nec
locum nec esse in motu nec in quiete
Sed [illegible] in rerum [illegible] existere
ergo materia in sui creatione non potuit sine
forma creari. Item materia [illegible] quod est
[illegible] a forma [illegible] depen-
dentiam a forma. Sed igitur impossibile

est ad separari ab ipso quod actualiter
sibi inhereret impossibile est nisi per re-
sistentiam contrarii; ideo ad propositum intelligendum
est notandum quod dupliciter est loqui de ma-
teria aut primo quod consistit in materia aut secundo quod
consideratur ab alia. Si primo quod consideratur
ab alia sic potest considerari tripliciter sive per
privationem formae distinctae sive per privationem
eius cuius forma est et doctor subtilis [illegible]
cum in intelligere. Nam materia primo sim-
pliciter est [illegible] per possibilitatem [illegible]
et deum sic consideratur [illegible] formam ca-
pacitatis sive possibilitatis est de per for-
ma. [illegible] loqui de materia primo quod esse
esse in [illegible] et mixtum [illegible] et
[illegible] sive [illegible] et hoc
[illegible] non [illegible]
impossibile est [illegible] per [illegible]
[illegible] et hoc est quod [illegible] et
[illegible] de [illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] quod illa [illegible] que [illegible]
[illegible] est per [illegible] non [illegible]
possibilitate sive [illegible] forma [illegible]
[illegible] simul [illegible] sicut [illegible]
ad id quod dicitur quod prima [illegible] est omni ca-
pacitas et [illegible] quod [illegible] in [illegible]
dicendum quod [illegible] de [illegible] non de
[illegible] durationis [illegible] cum [illegible]
[illegible] prius est [illegible] in [illegible] sit
sub aliqua forma et ita [illegible] de [illegible]
[illegible] non [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] et possibilitatem [illegible]
[illegible] non [illegible] durationem [illegible]
[illegible] est [illegible] per [illegible] for-
mam [illegible] possibilitas [illegible] igitur [illegible]
ad id quod dicitur quod prius [illegible] esse [illegible]
[illegible] dicendum quod id non [illegible] istud prius
a [illegible] dependet vel [illegible] ne-
cessarium [illegible] ordinatum vel [illegible]
quod est prius in una consideratione posterius
est in altera [illegible] de [illegible]

fallit [illegible] in proposito [illegible] cum
a forma dependet et ad ipsam [illegible] naturam
ordinatur et [illegible] sit [illegible]
sive [illegible] est completione
ad illud quod obicitur de [illegible] agentis in-
dicendum quod non est simile quod [illegible] agentis non
sic dependet et completur per effectum sicut
[illegible] dependet et completur per actum
ad id quod obicitur quod est recipiens formam per se
[illegible] et [illegible] dicendum quod [illegible] non [illegible]
naturam [illegible] solum [illegible]
[illegible] in [illegible] quod forma [illegible]
[illegible] in [illegible] sub materia
recipitur. [illegible] dicitur [illegible] est [illegible] forma
[illegible] formae quod non [illegible] ibi
forma [illegible] est [illegible] in [illegible] forma [illegible]
[illegible] esse in [illegible]
actualitate et completione et [illegible] non [illegible]
[illegible] ad illud
quod dicitur de ordine [illegible] dicendum quod [illegible]
[illegible] quod [illegible] in [illegible] non
[illegible] quod [illegible] ordine [illegible]
ordinem durationis successive. Contra
[illegible] sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] simpliciter [illegible] non [illegible]
[illegible] sic [illegible] non [illegible] quod durationis
[illegible] et [illegible] alterum.

Secundo queritur utrum in illa pro-
ductione sit perfecta actualitas. Et [illegible]
sic videtur primo per [illegible] Genesis primo [illegible]
[illegible] celum et [illegible] in die qua [illegible]
[illegible] Deus celum et cetera et omne [illegible]
agri et cetera. Ergo in [illegible] die [illegible] sunt que
[illegible] per [illegible] fuisse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] tria scilicet [illegible] sunt
[illegible] ergo corporalia et spiritualia et omnis
[illegible] Item Iob [illegible] Ecce behemoth
[illegible] [illegible] behemoth est an-
gelus primo factus et homo ultimo die
factus ergo omnia [illegible] facta sunt [illegible] an-
[illegible] arguit angelus [illegible] sua [illegible]

in hac parte. Item hoc idem ostenditur ab a-
gente perfecte potencie debet omnem effectum
suum quod magis est manifestativus sue
potencie. Sed maioris potencie est posse simul omnia
producere quam successive. Sed magis est de-
~~clarativa~~ clarativa potencie divine producendo mun-
dum perfectum actualiter simul et semel quam colla-
teraliter per modum quo illud successive condu-
cere. Si igitur deus operatur sicut quod eius poten-
ciam magis declarat, videtur etc. Item perfecte sapi-
encie est ordinare. Ergo si confusio repu-
gnat ordinacioni, videtur quod deus nichil
produxit in confuse cum sit perfecte sa-
piens. Produxit igitur sub ordine. Sed ordo
presupponit distinccionem. Ergo etc. Item perfecte
effectum attestatur perfecte bonitati in effi-
ciente. Si igitur deus est bonitatis perfe-
ctissime, videtur quod statim cum produxit
mundum debuit ipsum formis plene per-
ficere cum ipse hoc posset et nulla causa ob-
staret. Si tu dicas quod hoc non concludit
quod statim debuit perficere, sed quod ex ra-
cionali causa potuit et debuit differre.
Contra: cum hoc quod in causa operante quod
racione sue et de excellencia virtutis et bo-
nitatis est quod effectum suum compleat ve-
lociter. Ergo si tam in genere causa est unita
tur divine virtutis et bonitatis videtur quod deus
mundum statim complere potuit quod nulla mora
temporis vel dilacionis distulit. Sed contra
primo per textum Genesis arguitur ubi dicitur quod
per sex dierum spacium complevit deus opus
suum quod inchoaverat. Ergo videtur quod non subito
mundus sit confectus actualiter productus secundum sa-
cre scripture sentenciam. Si igitur maior est
huius scripture auctoritas quam omnis humani
ingenii perspicacitas, ut dicit Augustinus, ma-
gis standum est huic sentencie quam omni per-
suasioni humane. Si dicas quod conditor
loquebatur legislator nec potuit simul
dicere quod sic potuit facere deus, sicut
quidam responderunt et sufficienter, quod propter ru-
ditatem auditorum non dixit ab eterno
[illegible] decrepitus moyses aut bene
noverat quod ipsi verba eius ad literam

intelligerent. Ergo sicut docebat ut illud
non possent decipi et errare. Item cum mo-
ses non potuit omnia dicere et opera illa ex-
primere, tamen potuit exprimere simul omnia
facta esse. Item Crisostomus super Genesim dicit omnia exi-
gere sic consistit per suum ipsum non sit appa-
ruit per speciem forme. Ergo non videtur quod simul
producta sint sub formis. Adhuc sunt doctores
qui scripserunt et docent ut Ambrosius, Ieronimus,
Gregorius, Basilius, Damascenus et Damianus et alii
plurimi tam greci quam latini. Item per
racionem videtur hoc ipsum quod deus possit ha-
bere statim in hec mundo totum complete et omni
sunt in eo perfecte in quo est per medi-
um facere maluit hunc ordinem successive non
sola in mundi consistencia, sed eciam in diversi-
tate efficacie sic manifestat dei sapiencia.
Ergo sicut videtur quod in primario rerum genera
non hunc successive ordinem quantum ad
ipsum esse, sed eciam quantum ad ipsum producere
sine facere. Ergo non videtur quod omnia simul produxit
sed successive. Item omnia potencia non tantum manifestat
in producendo formas, sed eciam tantum et amplius
manifestatur in producendo materiam. Nam aliud
suum maiorem sui capacitatem magis de-
clarat efficacem potenciam, sed tanto maior
est capacitas in sua quanto maior est in
formabus in eo. Et ergo ad maiorem de-
formibus in eo. Sed ergo ad maiorem de-
minime potencie debuit illa prima capacis
sum quod erat possibile videtur quod deus debuit eam
producere in tanta informitate in quibus ab
principio esse non subsistere, ergo non sub perfe-
cta forma distinctione. Item impossibile est
dicere iuxta eum. Sed impossibile est ha-
intelligere quod deus sit omnia produxit
et tamen ea produxit per sex dies. Dicitur ergo
sum Augustinum super Genesim quod deus produxit omnia sibi
sex productum senarium illud dicitur intelli-
gere spiritualiter et non luce spiritualem et
noctem spiritualem. Ergo si licet omnia sunt
producta sunt in principio in statim divi-
sa est lux a tenebris id est boni angeli
a malis. Ergo non fuit mora inter
creacionem et lapsum quod est impossibile

et ortum est de cognitione angeli. Unde cum sacra
scriptura ordinat opera sex dierum aut or-
dinat quantum ad ordinem durationis aut
quantum ad ordinem naturae aut quantum ad or-
dinem dignitatis. Si quantum ad ordinem digni-
tatis cum sit homo dignissima creatura de-
buit eius productio attribui primo diei. Si quan-
tum ad ordinem naturae ergo productio solis et
lunae ante productionem plantarum et herbe
praecessit. Igitur hoc esse debet quantum ad
ordinem temporis sive durationis. Respondeo ad
praedictorum intellectum est notandum quod circa hoc
fuerunt diversae sanctorum opiniones. Quidam
enim sancti in hac quaestione magis sequun-
tur sonare viam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et quae sunt fidei [illegible] vero
unde quod corpus fuit angelus magis
[illegible] sunt viam [illegible] quae illa
ponunt quae magis videntur [illegible] consona
[illegible] et intellectui scripturae capit ad li-
teram [illegible] et [illegible] [illegible] cum
videatur convenientius a summa [illegible]
omnia simul et modo [illegible] [illegible]
[illegible] videatur de [illegible] vel [illegible]
posuit omnia simul esse producta [illegible] po-
sitionem Augustini. [illegible] sacra scriptura
et exponendo id quod vir [illegible] [illegible] videlicet
de sex dierum distinctione ostendens quod illi di-
es non fuerunt dies naturales. Si ponuntur
sex dies cum omnia simul producta sunt et hec
[illegible] [illegible] sunt [illegible] et [illegible] subtilis.
[illegible] ad hanc positionem videtur intellectus scri-
pturae distinctus et sanctius est et magis
[illegible] intellectum [illegible] et [illegible] scripturae
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non distare
[illegible] [illegible] alii doctores et qui fecisse
[illegible] angeli et qui [illegible] sunt sic in-
tellexerunt et posuerunt [illegible] [illegible] et [illegible]
sacra scriptura [illegible] sonare [illegible] [illegible] po-
suit omnia [illegible] simul esse creata in in-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per senarium dierum distin-
cta esse in forma et hanc positionem et si-
[illegible] videatur rationabilius quam aliam

non est irrationabilis sustinere. Quamvis enim
[illegible] non recipiat [illegible] positionis [illegible]
tatem. Fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sub [illegible] fidei captiva.
Est enim [illegible] [illegible] formationis et
distinctionis [illegible] quadruplex videlicet [illegible]
et moralis, allegorica et anagogica. [illegible]
in hoc quod deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] cum posset [illegible] [illegible]
absque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sic
cum posset statim perficere [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sub [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
et hoc id voluit per senarium [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] senarius
[illegible] est perfectus quod [illegible] [illegible] [illegible]
suis partibus aliquotis ita quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquota
[illegible] quae [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est ut in hoc con-
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] in-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] formatione
[illegible] [illegible] bonitas eius [illegible] [illegible]
[illegible] sic [illegible] [illegible] [illegible] per se
ipsum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad perfectionem
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] septima non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in septima allegorica [illegible] ratio
est quod [illegible] [illegible] angeli [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quae [illegible]
[illegible] per senarium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod plenia [illegible]
[illegible] angeli [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]

longum esset repetere. Ratio aut anagogi
est ut in illa dicat distinctionem intelli-
gentiarum processus celestium in n angelica sig-
nificata sim quod plane ondit angeli sup-
plicium ad lit quod p reum quod ideo vocat
ad lectum quod exponit istam quam alii re-
putabat angelorum dicit legislato-
rem intendisse ad litteram nichil sunt
ibi aspectus dicit sed scripserit ipse in
misteriis sei i prede et sic patz quod cui
intencione ibidem magis valebat in-
tellectus quod scriptura dicat quod quo sen-
ptura non possit a viciis pluribus de-
videri nec post hoc dicit in nulla plura
ibunt a sidei vestre retardari sic
ipse alii suolt retardare magis magis
intelligi pro. talem exponere que i humi
legislatore et magis intendit unde
quod communi solet vel esse tunc probatur
quam quod prim sunt et in ex. essen
ondit quod vna et eadem scriptura inge-
nit intelligi et in omnibus scripturis vere
quorum intellectus sensuum s. latuit quod cui inspi-
ratione scripture omni sunt et in hoc
manifeste ondit quod aliquando continet
latum igitur. potum sensu ad obiecta in
contrarium evidens est. Ad illud enim quod
primo dicitur de textu gen. dicendum quod illud
dictum est per recapitulatorum et i quam dic
ibi assumitur ut teneat per divisos die-
bus vel tenere rennauiter ut reddat
singulis mebus illius recapitulatoribus. Ad
illud quod dicitur de decem premit Ruii venit
in eundem te. Dicendum quod scriptura facit
vim in creatione et facere. Illum continua
vocat productum quod mobile sit tamen de
ipsum distinctam et hoc bene sufficit
gen. ii. ubi dicit quod cessavit ab omni opere
suo quod omnit ut placet. Omnis igitur
sancti in hoc concordant quod omnia sunt
sit producta in sua et ideo omnia que
dicunt sit esse creata sed tamen non sunt
facta. Ad illud quod obicitur de

ideo quod dicendum quod Augustinus exponit quod terram
dicit ibi sitatem non tale sed similitudinem
dominus quod d. erat vehementer hoc fieri te-
rram et talem sitem in dominus expandere. Ad
illud quod dicitur quod maioris potentie est declara-
tiuum potentie multa simul, dicendum quod deus po-
tentiam suam magis intendebat mani-
festare in productione de non esse in esse quam
huiusmodi in formacione quod eum magis mani-
festat sapientiam et bonitatem et ut singularem
et distinctionem et ornatum in productione
effectiuo mani festat. Per hoc dicte sapiencie
et bonitatis placuit domino actori huiusmodi
opus creatum huiusmodi subiungere opus
distinctionis, postmodum vero opus ornatus
et decorationis et in primo manifestatur
potentia in secundo sapientia in tertio vero bonitatis
effecta. Licet enim in quolibet horum ma-
nifestari possunt et ideo bene manifesta sunt
per consummationem et rerum illa tria sicut si in
rebus statim in sui fuissent producta et cons-
tituta distincta et ornata et per hoc patet
duo scripturam que exceduntur obiectioni via
videlicet de bonitate et sapientie per potentiam
ille enim rerum non condiderit a quo
deberet ullum in informitate non debuit re-
linquere quod hoc esset contra ordinem et
perfectionem sed unum fecit imperfectum ut fuerit
et imperfectum ut perficeret ondit et perfectionem
et ordinem a se dicere deriuari. Et si tu o-
biciatis quod ad perfectionem omnium horum spectat
velocitatem effectus perfectio et ordinatio et
distinguendum dicendum quod id verum est ubi agens
agit secundum totum suum posse. Ubi vero con-
descendit possibilitati et infirmitati et utilitati
alterius non habet vestem et est in propo-
sito. Sic enim deus sacra scripturam condidit
nobis sub rudi modo et inepto ut
quilibet posset capere et intelligere cum
tamen in ipso sunt infinite sapientie et
scientie thesauri in formacione quantum de-
cebat condescendebat modo suo et cons-
iderationi rationalis creature quod q.

nulla dilatione homo crederetur sicut prius visum est. ideo placuit deo prius ea ordinare et sapiencie eius fortius sub dierum successione distinguere et ornare. cum tamen posset subito ultimum distinguere et ornare

Petrus quidam vero in illa corpora aliud erat sub aqua formata distinctione et quod sic vero per textum in principio creavit deus celum et terram. ergo vero quod in principio sive creatione habuit forma celeste et formam elementarem. Sed vero dicitur quod celum stat ibi pro celo empireo et terra pro celo aliud orbem per textum sequitur congregentur aque in locum unum et appareat arida. ergo vero quod tercio die terra solidum manifestata fuit non sancta. ergo in ipso chaos videbatur iam esse elementum. Respondet linguam de scilicet vero nomine terre ait textus elementum significat recepto. sicut ergo erat elementum terre per ignem et alia elementa. Sed tu dicis quod ibi erant elementa. Dico non quod iam erant. sed quia futurum erat non quod iam erat. sed hoc quod subditur erat quod elementum hoc de per hoc quod subditur erat quod elementum hoc elementum medio et imne loco consistens ceteris in confusione permixtis. sicut ergo permixtio non est eiusdem sed diversorum. vero quod ibi iam erant diverse forme elementales. Respondet: ratione hoc vero forme forte que sunt modo sunt forme elementares sicut patet quia ratione illas non est resolutio in eo modo materia. ergo si in illa aliquid formatum fuit fuit elementarem sicut forme elementales sunt eque prime. ergo vero quod sic habuit operatio. Respondet et tamen est sine potentia secundum quod lux ipsa faciebat noctem et diem. sed diem non poterat facere quia esset corpus transparens et illuminans et noctem non poterat facere quia esset corpus opacum causa umbra fuerit. vero igitur quod in prima conditione natura in quadam sui parte fuit transpara in quadam opaca ita quod in se habuit forma diversas. Respondet: nichil est in genere quod non est in aqua cum specie. ergo si in illa

erat genus corporeum. erat igitur aliquod corpus. ergo vel simplex vel mixtum. Sed non erat corpus simplex quod nec celeste nec elementum. ergo permixtum. ergo habebat in se diversitatem formarum. Respondet: in illa non erat imperfectum habebat aliquem appetitum. aut ergo ad unam formam aut ad plures. Sed ad omnes. ergo videtur cum deus compleret appetitum eius quod debuit dedisse illi vim plurium formarum simul. Sed ad plures. ergo cum multiformitas appetitum demonstrat quod multiformitate disponitur et multiformitas dispositionis quod multiformitas formarum. ergo vero quod illa in condita fuit sub formarum diversitate. Sed contra ergo genera inceptiva alie erant vanitas et vacua sicut si esset in ea formarum diversitas non esset inanis et vacua. Respondet: alia substantia terra erat invisibilis et incomposita. Sed si esset ibi forma celestis et elementalis esset iam sui aliquid et visibilis et composita. Item si erant ibi forme plures. aut ergo erant simplices aut dissimiles. Sed dissimiles. ergo non erat in illa informis sicut pluralitas. ergo vero quod habebat formam compositionis et ita non erat informis et magis formata quam si haberet solam formam elementarem. Respondet: materia debuit recedere simplicitatem. ergo si ibi erant forme permixte ut nunc sunt elementa quod illa in qua primo est condita. ergo videtur ordo prepostere huius generis quod in illa forent elementa in sequentibus diebus. Item si permixte erant ibi forme. ergo in illa magis approximabat mixtio perfectio mixtionis quam existimet elementum. ergo magis approximavit ad opus quarte diei et fuerit quam elementum distinctio. ergo vero quod non debuit ponere illud in tertia in creatione primordio. Respondet: si erant ibi formarum diversitas. ergo vero quod erat ibi actio et passio et ita generatio et corruptio et alteratio et ita non erat in informitate. Dico in illo statu erant ordines que respexerunt formarum distinctionem per

ad spiritus intelligentiarum est notandum quod informitatem illius materie vel [illegible] diversimode intellexerunt diversi. Quidam [illegible] volunt dicere quod sicut illa dicitur chaos propter formarum multitudinem et quantitatem que erat in partibus materie ita quod partes non distinguebantur ad invicem sicut loca determinata nec ita proporcionaliter ad invicem iungebantur ut quelibet requireret ad suum complementum et ideo erat ibi quedam corrupcio non generacio sed confusionis et sic non erat in proporcionalis [illegible] ita non erat in regulari [illegible] semper [illegible] pugna confusio ita ut calida pugnarent cum frigidis et humida siccis et sic recte posset illa tunc chaos appellari. Sed iste modus ponendi est poeticus quam physicus et magis sequitur imaginacionis [illegible] quam rationem [illegible] istam ponit [illegible] elementa illa [illegible] sic [illegible] quod nec [illegible] formas [illegible] et ideo est alius modus dicendi [illegible] quod tunc illa [illegible] est sub aliqua forma sed illa non erat forma completa nec dabat materie esse completum et ideo non se [illegible] quia adhuc [illegible] formis [illegible] appetitus materie a deo [illegible] et ideo [illegible] adhuc [illegible] dispositiva erat ad formas [illegible] non completa et quia ad [illegible] formis [illegible] appetitum et inclinacionem habebat ideo [illegible] illa forma non [illegible] in se [illegible] partibus [illegible] in dulcia [illegible] dulcitudinem [illegible] habebat non [illegible] actualiter completas [illegible] magis [illegible] ad dulcia et ideo corrupta [illegible] embrione [illegible] actu habet [illegible] forma et figura quedam massa [illegible] illa [illegible] est disposicio ad [illegible] figuras [illegible] non est [illegible] forma illa non erat [illegible] actualis sic esse forma embrionis nec in tanta perfectione ad [illegible] formarum [illegible] sic forma embrionis

ad [illegible] forma [illegible] embrionis est [illegible] et [illegible] ad [illegible] completam est [illegible] illa [illegible] sub tali forma [illegible] est et [illegible] et ad formas [illegible] sola divina virtute et [illegible] potest et ideo [illegible] forme illius [illegible] illa [illegible] et [illegible] appetitum [illegible] formarum [illegible] et corrupta et hec [illegible] et intellectualis et [illegible] quod [illegible] non fuit [illegible] sub formarum [illegible] adhuc [illegible] ad [illegible] de [illegible] quod [illegible] et si [illegible] quod [illegible] apparuisse non formata [illegible] quod [illegible] apparere [illegible] non [illegible] solum sic intelligendum est quod deus fecit [illegible] apparere non solum separando elementa ad se invicem sed [illegible] ita quod [illegible] fuit [illegible] et distinctio omnium [illegible] ad illud [illegible] quod [illegible] quod [illegible] per [illegible] intelligi elementa [illegible] quod hoc dicit non [illegible] formam [illegible] que iam [illegible] illi materie sed [illegible] quedam [illegible] incompleta [illegible] erat illi [illegible] materie ut [illegible] forma [illegible] modo [illegible] que [illegible] ad appellari eius nomine ad [illegible] naturale [illegible] illa non potest nisi [illegible] [illegible] describi quod licet [illegible] [illegible] melius in imaginatione [illegible] deficit [illegible] et illud [illegible] subiungit de [illegible] non hoc est [illegible] fuit [illegible] opposita formarum [illegible] sed quod non erat ibi [illegible] formarum distinctio ad id quod [illegible] quod [illegible] elementares sunt [illegible] in [illegible] quod [illegible] est de formis que dant materie esse completum forma autem illa [illegible] habebat [illegible] formis non dabat [illegible] esse completum et ideo [illegible] simplices [illegible] que esse completum [illegible]

bunt [illegible] vel [illegible] potest / ad
illud quod d[icitur] quod cadit ibi [illegible] spacii
et [illegible] dicendum quod nec [illegible]
spacialis nec [illegible] causa [illegible]
in [illegible] m[odo] [illegible] sicut [illegible]
[illegible] dimensiones [illegible] ponit
et ad [illegible] dispositionis [illegible] non
[illegible] formam [illegible]
[illegible] quod [illegible] in una parte sit [illegible]
et in alia maioris spacii [illegible] forme
[illegible] sic intelligi debet in illa [illegible]
[illegible] formam habet maioris ad [illegible]
ad illud quod d[icitur] quod [illegible] est in [illegible]
[illegible] sit in [illegible] dicendum quod
illud est [illegible] de eo quod [illegible]
[illegible] eius [illegible] sed in illa non sit [illegible]
[illegible] completa in [illegible]
[illegible] sed sic habet [illegible]
quod non habet [illegible] formarum [illegible]
quod [illegible] / ad illud vero quod obici[tur]
[illegible] est / ad illud [illegible] dicendum quod appetitus
de [illegible] appetitum [illegible]
non [illegible] formam [illegible] sed [illegible]
[illegible] secundum appetitus [illegible] et [illegible]
[illegible] nisi [illegible] sit
[illegible] appetitus [illegible] dispositionis [illegible]
est [illegible] sed [illegible] cadit in illa in
est [illegible]
[illegible] sed secundum [illegible] in [illegible] m[odo] cadit [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] ad [illegible]

Consequenter queritur de 2[o] ar[ticu]lo s[cilicet] de [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] primo queritur ad [illegible]
ad [illegible] tercio queritur ad [illegible]

Circa primum sic [illegible] et queritur utrum
celestium et terrestrium una sit ma[teria]
quantum ad esse / quod sic [illegible] est
de [illegible] et
quod sit una [illegible] secundum [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] celum et [illegible] in omni
[illegible] et celum empireum [illegible] si
una sunt et [illegible] formam

in [illegible] est [illegible] quod celestia
et terrestria quod [illegible] una [illegible] ad esse [illegible]
[illegible] sunt / [illegible] in illa quod [illegible]
[illegible] nec habet formam celestem
nec elementarem [illegible] ad [illegible] ergo
si [illegible] habet formam habet formam
[illegible] ad [illegible] et [illegible] ergo [illegible] quod secundum
ad [illegible] sit [illegible] celestium et terrestrium
[illegible] esse [illegible] / [illegible]
[illegible] non secundum [illegible] secundum
aliquid [illegible] sit [illegible] ergo si [illegible]
[illegible] in [illegible] superioribus et
inferioribus ergo [illegible] quod una sit in quibus
secundum [illegible] in celestibus et terrestribus / [illegible]
[illegible] in omnibus [illegible]
tam celestibus quam terrestribus sive sit [illegible]
sive [illegible] ergo si forma [illegible]
est in [illegible]
[illegible] est [illegible] in [illegible]
[illegible] tam superioribus quam inferio-
ribus secundum plus et minus [illegible]
[illegible] forma-
[illegible] ergo [illegible]
et [illegible] non [illegible] ergo [illegible]
in omnibus [illegible] sive celestibus sive ter-
[illegible] est [illegible] esse
[illegible] et [illegible] secundum [illegible]
una ergo [illegible] et [illegible] et
si [illegible] / [illegible]
et [illegible] non est [illegible]
una sed [illegible] superiora [illegible] et
inferiora [illegible] ergo [illegible] / [illegible] que [illegible]
[illegible] sed [illegible] cele-
[illegible] ad [illegible]
[illegible] et terrestria non sunt ad [illegible]
[illegible] ergo [illegible] in subiecta est [illegible]
[illegible] et que non sunt subiecta [illegible]
[illegible] in cele[stibus] [illegible] non
est [illegible] in terrestribus vero
est [illegible] ergo [illegible] celeste [illegible] cele-
[illegible] non [illegible] forma ac
[illegible] ergo [illegible]
[illegible] in secundum esse [illegible]
[illegible] ad [illegible] sunt [illegible] quod
[illegible]

mouetur et quiescit, videtur quod materia celestium et terrestrium non possit esse una.
Respondeo dicendum quod cum queritur utrum materia corporum celestium et terrestrium sint una, materia esse hoc dupliciter potest intelligi: aut materia esse quod in se habuit ante productionem, aut materia esse quod in se habuit per productionem. Si materia esse quod in se habuit ante productionem, sic sine dubio una fuit materia corporum celestium et terrestrium, quia una fuit moles sive una forma incompleta. Si materia esse quod in se habuit per productionem, quod completum est esse completum, sic absque dubio differt materia celestium et terrestrium quantum ad esse, tum quia sub una forma est corruptibilis, sub alia incorruptibilis, tum quia sub una forma est subiecta privationi, sub alia non; et hoc non solum facit diversitatem in materia quantum ad actum, verum etiam quantum ad potentiam ordinatam ad actum. Sic autem diversitas non est in materia que est sub formis elementaribus subiecta, nam etsi materia subiecta igni et aeri habeat ... ad esse actuale, tamen quia utrobique subiecta est transmutationi et privationi et possibilis ad esse utrumque, ideo dicitur habere unam materiam. Sed esse in celestibus autem corruptibilibus et elementaribus non, quia hec repugnant ... rationes patet obiecta ad utramque partem. Sicut enim rationes que ostendunt quod celestia corpora et elementaria conveniunt in una materia esse loquuntur de materia quantum ad esse quod habuit ante productionem et quantum ad potentias que consequuntur illud esse, sicut extensio et receptionem proprietates. Ultima tamen non concludit, que procedit per ... de raro et denso et celesti et elementali. Non enim est ... quod rarum et densum sunt ad invicem transmutabilia, non sic corpora celestia et elementaria; et loquuntur de parte ... materia ... et non materia ... Rationes vero ad oppositum concludunt quod una materia non sit eadem in celestibus et terrestribus per ipsorum productionem, sic patet per singulas discurrendo. Aliter potest dici, et ... mihi videtur, quod cum ... potest intelligi esse ... in se: aut quantum ad essentiam, aut quantum ad esse incompletum et a completione remotum, aut quantum ad esse incompletum complemento propinquum, aut materia esse simpliciter completum; et materia hoc distinguitur materia quod communis subiecta formis substantialibus. Tertio ... formis substantialibus et accidentalibus sive quantitati. Quedam formis substantialibus et quantitati et contrarietati. Quedam formis substantialibus et quantitati et contrarietati transmutabili et corruptibili et in omnibus sunt ... Primo modo dicendum de celestium ... sic simpliciter sunt omnium. Secundo modo celestium et terrestrium sive corruptibilium corporum et incorruptibilium. Tertio corporum elementarium et ad invicem transmutabilium. Quarto modo ... Primo et secundo modo eadem est materia celestium et terrestrium, sic prime rationes ostendunt. Tertio et quarto modo non, sic concludunt rationes inducte ad oppositum.

Secundo queritur de informitate materie quantum ad tempus sive productionis, et est questio utrum producta sit in die aut ante omnem diem. Et quod ante omnem diem videtur primo per textum Genesis: In principio creavit deus celum et terram ... est hoc factum fuisse ante productionem lucis, sic ipsa scriptura insinuat; sed cum luce cepit dies, ergo ante omnem diem fuit producta informis materia. Item angeli ... confessi informe ... ante omnem diem. Item Hugo de sancto Victore in libro de sacramentis ... mundo ... est omnis visibilia et invisibilia ... neque nox sunt neque dies. Item ... debet videre ... producta ... sub forma ... completa ... ergo ... nec dici ... neque nocti, ergo ante omnem diem. Sed contra Beda in ...

continentes celi et de quo dicitur fuit in die in quo fecit deus celum et terram. Sed quia deus fecit celum et terram prius tamquam primordialem materiam ergo in die creavit eam. Item creator omnium est deus lucis, ergo omnia que fecit fecit in luce. Ergo si fuerunt in materia in luce creata et non in [illegible] si deus ca-dit. Item arguunt [illegible] in tenebris creata in tenebris [illegible] lucis [illegible] ergo [illegible] hoc indecens est indecens est ipsum creasse in tenebris et fuerunt in tenebris vel in die. Item nox et dies sunt dimensio temporis sed [illegible] creationem [illegible] creationis [illegible] cum nocte vel cum die sed non cum nocte ergo cum die. Respondeo dicendum quod creatio celi et terre simul omnino fecit [illegible] omnem diem [illegible] ad [illegible] quia [illegible] ordine [illegible] sine [illegible] [illegible] creature [illegible] sensibus [illegible] [illegible] sensibus quod non fuit aliqua mora inter creationem et distinctionem [illegible] statim cum producta fuit illa in esse [illegible] que [illegible] nec sine [illegible] inter [illegible] quod fuit mora temporis inter creationem [illegible] et lucis [illegible] et istud [illegible] magis [illegible] sine [illegible] sicut [illegible] in [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] omnem [illegible] in [illegible] quod [illegible] simul [illegible] [illegible] et ibi [illegible] sine forma [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod creare [illegible] duplex vel [illegible] vel [illegible] et [illegible] distinguere [illegible] quod [illegible] est in luce [illegible] quod intelligendum est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que est [illegible] et in hac fecit [illegible] quia omnia in [illegible] fecit et ideo quod [illegible] de tenebris [illegible] nichil fecit ad [illegible] non magis est deus in

tenebris in loco [illegible] tenebroso quam in lucido. Ad id quod dicitur quod nox et dies [illegible] dimensio temporis. Dicendum quod verum est [illegible] quod [illegible] nunc quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempus [illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et noctis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] quod intelligant [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Tercio queritur de illa [illegible] [illegible] [illegible] et est [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] empireum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est quod empireum [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ibi [illegible] [illegible] et tempus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] in [illegible] nichil [illegible] in loco est nisi quod est hic et nunc et nichil est hic et nunc nisi quod est hic adhuc et nichil est hic adhuc nisi quod est [illegible] et omne tale est [illegible] [illegible] ergo a primo nichil est in loco

tur est eius cpletiu sed ita illa non
erat eius cpletum quod in loco non habebat
situm. Item quia non replet locum vel
quia necesse ingnie et vacuum replet lo-
cum, sed in illa erat inanis et vacua
sicut dicitur in primo genesis quod locum non re-
plebat, vel quia non habebat dictas partes s(ecundu)m
sursum et deorsum vel quia ibi sunt partes
s(ecundu)m quas distinguntur et ordinantur diversa
loca. nec in quo sunt, sed tunc non erat ibi
distinctio nec ordo quod non erat in loco
diversa sed vel varietas et levitas sicut
respectu quietis sunt elementis, sed
tunc in illa non dum erant sed elevita-
tes quod non dum erat ibi ignis nec leve
quia nec sursum nec deorsum cum haec sedes
deo antecedunt sunt illas respectu
positio. Ad primum quod si in illa illa esset maxus
huius generationis et celum empireum esset
ambiens quod ipsa in loco tunc et omnino
esset sicut complenda locum replebat int-
sum cum in principio quedam distinctio
loca sunt simpliciter et essentialiter sed se-
mi plene partes sunt sursum et deor-
sum quoniam ipse habebat et ibi hi
terrestre sunt remedes que ad istam partem
attinente sicut ad illud quod quia primo
obiicitur in quantum quod nichil est in loco n
eius cpletio. Ad hoc quod hoc est s(ecundu)m si
intelligatur de cplere perfecta elimento
eius in loco est quamvis sit eius in c-
pletio nec valet illa deductio. Preterea
celum in hoc quod dicitur quia omne quod est huius
illud est cpletio. hoc enim est secundum nam
quam individua et forma individualis
sit de cpletum et non repletum. Ad id
quod obicitur quod non replebat locum quia
erat inanis et vacua. Ad hoc quia vacui-
tas loci et vacuitas materie est equivoce dicta,
vacuitas loci est per privationem corporis con-
tenti sed vacuitas materie est per privationem
forme et cplementi. attendendum tamen quia sicut
locus duplex dicitur vacuus, aut prop-
ter per privationem omnis corporis, aut large
s(ecundu)m vulgarem modum per privationem corporis

solidi et sensibilis sicut dicitur archa vacua
pro absconsa pannis et dolium vacuum
pro absentia vini. Sic ergo intelligendum
est in vacuitate materie quod duplex dicitur vacua.
aut quia non habet aliqua forma et sic nunquam
sunt vacua. aut quia non habet formam
debitam perfectam et sic primus erat vacua
nam locum potest replere quod erat cetera
et corpori. Ad id quod dicitur quia non habebat
sursum et deorsum quia carebat ordine et
distinctione et elementorum perfecta. Ad illas
duas rationes sit dicendum quia sicut illa
terra prima perfecta non habebat nisi imperfecte
et semi plene rationes cuiusdam inclina-
tionis et longinque dispositionis. Sic ergo
sursum et deorsum non habebat perfecte habebat
tamen quodam modo s(ecundu)m incomplete et per istam
dispositionem quam habebat ad ignem et leve
dicitur inter leviora fuisse in superiori
parte et graviora in inferiori, non quia istas
respectus cplete perfecte, sed in longin-
qua et parabula dispositione sicut superius
dictum est quia prima

In parte ista sunt dubitationes aliquam.
Et primo queritur de hoc quod dicitur
tam inter elementa nomine
terre appellantur moyses quia inter omnia
elementa terra est magis fecunda. Contra hoc
videtur esse quod dicit hugo per terram hoc
elementum tunc signari preter quod dicitur in primo
erant de quibus terra quod non videtur significare
illa, nec ignem in sua qualitate. Et
si per terram signatur superius inferioribus, cum in illa
ipsa erat alium et tamen videtur quia non bene
distinguntur ista duo. Preterea hoc ipsum
preter quod ista tenus nomine illa i-
feriora in appellatur signum tenebre abissi
et aque cum non inquirere esset ibi de
ratione terre et aque quia ignis vel aeris
ratione terre et aque quod illa inferiora sunt ex partibus
terre. Ad primum quod s(ecundu)m primo erant dicit ce-le-
lum. Ad primum dicendum quod his sunt plura s(ecundu)m has dif-
ferentie cponuntur nomine terre. Una est que
est quod ea terra, cum nominant in quam ter-
ram inferiorem omnium elementorum parte ...

de ipsa debant fieri omnia corpora quae
sunt celestia et elementalia ut sit sensus
In principio creavit deus celum et terram quia debe-
bat fieri celum et omnia elementa et istud
corpus continuatur per subsequentem litteram sub-
sequenter enim [illegible] factum est ce-
lum et [illegible] factum est terra. alia vero exposi-
cio est ab hac expositione valde longinqua quia
nomine celi volunt intelligi naturam spiritualem
nomine terre vero corporalem ut sit sensus In
principio creavit deus celum id est angelorum
naturam et [illegible] et hec expositio confirma-
tur per litteram sequentem quia in 2° die formacio
celi corporei exprimitur ergo in principio [illegible]
signanter fuit formatio non fuit celi cor-
poralis sed spiritualis. Tercia expositio est com-
munis [illegible] est expositio lin-
[illegible] que dicit per terram intelligi [illegible] ele-
mentum et per celum tria alia elementa
que sunt terram circumquaque in modum
nebule [illegible] in una confusione
permixta sive [illegible] in una permixtione
confusa circumquaque suspensa [illegible]
in [illegible] per tenebras [illegible]
corpus [illegible] et illud [illegible]
secundum hic confirmatur. Quarta expositio que
[illegible] est [illegible] expositores et planior
est quia per celum intelligitur celum empireum
quod est angelorum habitaculum in quo angeli
fuerunt creati per terram vero [illegible] corpora
[illegible] sive celestium sive
terrestrium. Et hec expositio sequitur [illegible] concordat
que exprimit de illa [illegible] celo et terra
celestia et elementalia. et si [illegible]
quare illa duo distinguit [illegible]
[illegible] quia celum empireum [illegible]
et [illegible] et hebat [illegible]
[illegible] ita [illegible]
[illegible] et [illegible]
ipsa [illegible] quia ipsa [illegible]
et ideo debuit [illegible]
[illegible] distinguit illa duo
valde [illegible] et [illegible]
[illegible]

[illegible] quas ad invicem differ-
[illegible] differentie [illegible] et per hoc
[illegible] duo prima [illegible]
[illegible] nominibus appel-
lata est [illegible] et si [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] illius [illegible]
[illegible] in
[illegible] ipsa [illegible]
[illegible] et per hoc appella-
[illegible] elementum
[illegible] stabili[illegible]
[illegible]
est quia tenebra [illegible]
[illegible]
[illegible] et inclinacio [illegible]
[illegible] Et
[illegible] de hoc quia [illegible] Non enim tene-
bre ab [illegible] si enim tenebra [illegible] est
ergo non est [illegible] ergo non [illegible]
[illegible] abissi. Et si tenebra [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] tenebra [illegible] est. Et si tene-
bra nichil est et [illegible]
est [illegible] ergo non potuit tenebra [illegible]
[illegible] a luce [illegible]
[illegible] Et si tenebra nichil est et
quia nichil est [illegible] deus ergo te-
nebre non [illegible]
quia tenebra [illegible]
[illegible]
tenebra [illegible] in [illegible]
[illegible] est tenebra [illegible]
tenebre [illegible] tenebra [illegible]
[illegible] hoc
[illegible]
[illegible] tenebra [illegible]
[illegible] aliquid potuit in [illegible]
[illegible] non est [illegible]
quia tenebra nichil est hoc [illegible]
[illegible] in [illegible] tenebra [illegible]

dicit tenebras nichil esse. Et si vero dicat
quod tenebre aliquid sunt, vel quod divise
sunt, vel quod distincte, dum hoc dicit
racione eius [illegible] quod sunt etc. patet obiectio.
Et adhuc possunt obici quod habitus naturaliter
precedit privacionem, ergo si tenebra dicit
privacionem lucis, ergo prius fuit lux quam
essent tenebre. Preterea nox est differencia
temporis, ergo non est privatio pura. Et sic
patet quod tenebras appellavit non
tenentem(?), ergo videtur quod sicut dicit quod tenebre
non ad sunt. Et iterum distinguere
quod tenebra simpliciter privacionem importat
dicitur uno modo quia simpliciter dicit lucis
absenciam, et hoc non nisi secundum lucem,
et nichil est similiter loquendo. Sic etiam
intelligit scriptura quod tenebre erant super
faciem abyssi, et sic intelligit augustinus cum
dicit quod tenebre non aliquid sunt. Alio modo
tenebra dicit privacionem lucis in una
parte cum posicione illuminacionis in alia parte, et
hoc modo tenebra appellatur umbra que
resultat ex obiecto corporis opaci, et sic
tenebra etsi aliquo modo sit privacio, non
tamen est privacio pura, et per hunc modum
accipiendo intelligitur a luce esse divisa, et
significat noctem, nocturnum et [illegible] ad lau-
dem creatoris et [illegible] lucis. Ad
quintum dicendum quod hoc quod dicit aliquis quod deus
operatur in verbo cum omnia disponendo. Con-
cedendum. Non [illegible] tamen ad effectum, quia sicut
deus operatur omnia in verbo disponendo,
cum operacio ista sunt ab eterno, videtur quod mun-
ta [illegible] ab eterno fuerunt. Dicendum in sapiente
operante dispositio precedit operacionem, quia
cum deus sit sapiens in hiis que sunt
operibus, videtur quod nulla cum operacio [illegible]
dicitur dispositio, propter quod quamvis altissimus [illegible]
[illegible] pro operacione [illegible] loquitur
[illegible] tamen ipsam eciam disposicionem vocat
operacionem, ipse cum creatore non operans
ad omnem [illegible], et quia [illegible]
et [illegible] omnia in ipso disposuit
ab eterno, [illegible] ipse ab eterno
disponendo in suo operari [illegible]

Prima autem distinctio operacionis, dum egit in
de productione ne sustinui ad unum
nile, in hac vero parte tractat de sui
complecione sive formacione quantum ad primam
formalem, et quia duplex est informitas in
corporibus, quedam generalis, quedam specialis: generalis
per formam quam omnibus corporibus,
et hec est forma lucis; specialis vero per a-
lias formas sive elementorum sive mix-
tionis, ideo primo magister agit de formatione
que est per productionem lucis in hac. Secundo vero
agit de productione corporis aliarum
formarum in [illegible] xiiii. Dixit deus
Deus fiat lux vel aliter ut primo a-
git de eo quod est generale primum distinctionis, di-
in corporibus quod est de luce. Secundo vero de
specialibus formis distinctionis xiiii. Prima spectat ad o-
pus prime diei, secunda vero ad opera dierum
[illegible]. Dividitur autem pars ista in duas partes.
In prima determinat de lucis productione
in se, in secunda in comparacione ad eius effectum
scilicet diem quem faciebat ibi: Hic querendum est
quid diei divisio accipitur. Prima in tres
particulas ad lucis productionem. Secundo ubi pro-
ducta fiebat ibi: Querendum est quid ac-
ceptum sit. Prima per has tres par-
ticulas in prima determinat quod sit lux
illa facta que [illegible] alia in secunda quomodo
[illegible] ibi: Vero queritur qualis illa lux
fuerit vero ubi posita fuit ibi: Queritur autem
que ubi facta est lux. Similiter secunda pars
in has tres habet particulas: in prima de-
terminat de ipso effectu lucis sive de die
quantum ad speciem, in secunda quantum ad de-
terminacionem lucis ibi: Hic est notandum quod
diei distinctionis dicetur. Et in tercia quantum
ad complementum ibi: Solet autem queri
quando factus est sol. Similiter tercia pars in qua
determinat de lucis formacione et comparacione
ad suum productorem quod cum deus et sic ope-
rando per verbum has tres partes in prima
parte explanat qualiter intelligendum sit
quod deus dicendo fecit ibi: Preterea

investigacionem etc. in 2a explicat illud quod
dicit scriptura scilicet factum in celo et per plures
operationes. Hic queri solet quid dam-
[illegible] Tercia vero reprobat opinionem heret-
ici Simmachi & aliorum opinionem dicti perfec-
ti et hec facit ibi. Sed dicet lector
hic etc.

In intelligencia huius partis in qua de for-
macione lucis agitur que est opus pri-
mi diei tria consideranda: primum est de ipsa lu-
cis productione, secundum est de ipsius lucis effe-
ctu et instauracione, tercium est de ipsius
lucis creacione et ubi in se. Circa primum que-
runtur duo. Primo queritur utrum per illam
lucem que dicitur esse opus prime diei in-
telligitur in scriptura lux celestis an
spiritualem. Secundo datur quod intelligitur corpora-
lem, est quod qualiter faciebat diem et noctem.

Circa primum sic proceditur. Et videtur
quod illa lux que de primo die
fuisse creata non alia lux celestis. Lux
enim celestis est in decore et complemento
celi sideris siue firmamenti. Sed quod ornat
et decorat aliquod corpus non potest nec debet
ante ipsum fieri. Sed productio firmamenti sse-
cuit in opere secunde diei. Videtur quod primo
die lux celestis nec potuit nec debuit
fieri. Et fuit facta vel lux celestis vel spiritualis,
ergo etc. Item in enarracione operum sex dierum
intendit scriptura explicare productionem illorum
que constituunt universum sicut materialem est. Ergo
vel creatura spiritualis ut puta angelus
non est de essentia universi, vel scriptura
tacet productionem insufficienter explicat creaturas
ut dicit per aliquid. Posita autem primi sunt primi
duo modi simul inferentes contradicunt. Ergo
quod scriptura explicat productionem creature
angelice scilicet creata angelica fuit in principio.
Creata scilicet unum est. Quod prior omni
tempore est species, ergo cum productio que prima
fuit opus prime diei vel saltem primum
sed opus prime diei non fuit nisi produ-
ctio lucis, ergo per lucem intelligitur spi-

ritualem spiritualem. Item lux de spiritualibus
et celestibus dicitur per se, magis tamen per se de
spiritualibus quam de celestibus, sicut dicunt magistri.
Item sicut ad litteram, proprissime enim deus
lux est, et que ad ipsum magis accedunt
plus habent de ratione lucis. Ergo in productione
lucis illa creatura debet principaliter intel-
ligi. Contra: primum quod hoc est occasio
spiritualis ergo etc. Item lux ista celestis est ad
fomentum plantarum et alimentum et est ad re-
creationem hominis. Si ergo primo et secundo die non
erant plante que fruerentur nec animalia
nec homines, illa lux fuit ad
obsequium. Videtur quod deus frustra fecisset
cum in primo dicat quod si deus nichil
frustra facit, constat quod per illam lucem
non intelligitur lux celestis sed intelligencie
celestes vel spirituales. Ergo etc. Contra. Si lux illa
que primo die creata est esset lux
celestis, ergo diem et noctem fecisset, sicut fa-
cit. Ergo videtur quod hoc quod productio solis fuit
superflua. Item si lux illa fuit celestis
omnis creatura bona debuit a divina bonitate
in suo esse conservari sicut enim exponit magister
in suo. Vidit deus quod esset bonum, id est placuit
quod esset ut fieret, placuit esse ut in suo
esse permaneret. Ergo videtur quod si lux illa
facta esset in principio quod adhuc maneret. Sed tamen
si in magno dominatur esse illa imperfe-
cte quod personam ullam habet. Si ergo sic liminare
eius nova facit primum esse et postea ea non
permaneret nec illa quod non est. Ergo in ista
fuit. Sed contra hoc dicitur et ostenditur quod lux
illa materialis fuit per textum primo. Quod ante
firmamentum lucis permittit quod tenebre
erant super faciem abyssi. Ergo si per abys-
sum intelligitur in celestis lux que fa-
cta est ad expulsionem illarum tenebrarum
est celestis. Item hoc ipsum ostenditur per mul-
tos expositores, primum per Bedam dicen-
tem hic paulatim et per spacium
diurne lucis inferiores partes sub eadem
forma est vespere sicut nunc vespertino
sub solis fieri solet. Ergo si hoc intelligi

non potest nisi de luce celi patet. Et
quod de luce celi intelligatur videtur, quia scrip-
tura innuit senarium dierum et quod
isti dies omnes sunt eiusdem nature
aliorum non erunt in se equales quia
per firmamentum solis a quarto die in an-
tea fuerunt dies naturales. quia in diebus tri-
bus antecedentibus fuerunt dies naturales sed dies predi-
cti non erant esse nisi a luce celi generati
quod non possit intelligi de luce spiri-
tuali respondeo. Per divisionem lucis spiritualis a te-
nebris est separatio bonorum a malis an-
gelis sicut est divisio lucis a tenebris et
firmatio lucis et hoc fuit in primo
diei initio, vel quia lapsus malorum an-
gelorum fuit absque aliquo spatio temporis in-
terjecto, sicut hoc est impossibile sicut probatum
habitum est per rationem. Pro quo notandum quod in hac
materia diversimode sentiunt angeli et alii
doctores sicut etiam in materia de informi-
tate prime productionis angelice. Aliqui dicunt quod per ce-
lum intelligebatur spiritualis informa-
[illegible] et quod lux videbat celo per quod per istam
lucem spiritualem angelorum creaturam for-
matam debet intelligi ad literam per diem
et debet intelligi ipsam cognitionem an-
gelicam per septenarium dierum intelligi
septemplicem cognitionem angelicam et per vesperam di-
ei cognitionem creature in seipsa quia cre-
atura est sic tenebra per mane vero re-
ductionem ipsius cognitionis creature in genere
proprio ad cognitionem que est in summa luce
et ad laudem ipsius dei et sic per istum effe-
ctum quiescunt a laude dei non cessat
ideo septimus dies in quo est requies cre-
atoris [illegible] dicit non habere vesperam et
hanc aliter ponit magister in sententiis secundi
[illegible] affirmat sicut glossa ad literam ubi dicit
quod [illegible] de illa sex dierum enume-
ratione que magis competit diebus spiritualibus
et luci spirituali quam luci celi [illegible] quod
in productione omnium rerum [illegible] dicitur
fiat factum et factum est in productione vero
lucis non dicit nisi fiat et factum est
et huius ratio est quia omnes alie res

a natura spirituali habent triplicem essendi mo-
dum, videlicet in sua causa primordiali et in
mente angeli et in seipsa, quia sufficienter
creatura aut consimilis non habet nisi du-
plicem modum essendi videlicet et in verbo
et in se. Notandum etiam quod [illegible] inducit quod
[illegible] istam positionem esse contra sententiam tamen
fidei quia [illegible] et contra [illegible] et per
[illegible] et [illegible] a [illegible]
[illegible]
[illegible]
quod [illegible] idem videntur est omnibus [illegible]
[illegible] nec [illegible] afferunt ut
[illegible] de [illegible] variis [illegible]
[illegible] ponunt quidam [illegible]
[illegible] esse [illegible] Quod autem de
[illegible]
[illegible]
[illegible] nulla dubitatione
[illegible]
[illegible] catholici
[illegible] qui angeli [illegible]
[illegible] magis [illegible]
[illegible]
et [illegible] diei [illegible] lucis
[illegible] que tres dies [illegible]
[illegible] solis et quod istam [illegible]
[illegible]
[illegible] qui angeli [illegible]
[illegible] ideo [illegible]
[illegible] hanc [illegible]
[illegible] scriptura de luce [illegible]
dicit primo die [illegible] lucem
[illegible] que
illud [illegible] vero quod [illegible] primo
[illegible] est ad [illegible] et [illegible] celi
[illegible] est in
[illegible]
[illegible] celestium stellarum [illegible] planetarum
[illegible] et hoc [illegible]
[illegible] angelorum [illegible]
[illegible] in [illegible] diebus [illegible]
illud non [illegible]
de lapsu angelorum [illegible] in septima [illegible]
[illegible] ratio

sicut est quod scriptura principaliter intendit agere de operibus reparationis secundum hugonem et propter illa ut melius explicentur agit de lapsu et conditione, et ideo legitur quod destinat de hiis que faciunt ad homines instruendum et [illegible] de lapsu ... quod scriptura non agit de la[illegible] psu nec de conditione mundi. aliter est possibile dici quod quia scriptura [illegible] gentium [illegible] que [illegible] tam sensibilia, ideo primo in operibus sex dierum spiritualem [illegible] consimiliter in [illegible] sensibilia ad intelligendum spiritualia hoc [illegible] fecit ad illud [illegible] ideo [illegible] [illegible] lucem intelligi per formacionem [illegible] spiritualis [illegible] formacio [illegible] scripture [illegible] et vulgaris [illegible] est [illegible] et [illegible] ad illud quod dicitur quod lux [illegible] spiritualis. dicendum quod [illegible] est [illegible] ad [illegible] non est [illegible] quod [illegible] [illegible] et [illegible] lucem intelligimus [illegible] per quam [illegible] ad intelligendum est [illegible] in [illegible] a sensu et [illegible] in libro de [illegible] quod lux corporalis est ad [illegible] et [illegible] dicendum quod lux non solido et [illegible] utilitate [illegible] et aliqua [illegible] latent [illegible] multas que forte nos latent [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] quas nos ignoramus et [illegible] non [illegible] [illegible] dici quod [illegible] sicut diem et noctem facere non ad aliud illustracionem sed ad [illegible] operum distinctionem et [illegible] non facit ad illustracionem [illegible] facit [illegible] ad illustracionem [illegible] illa [illegible] distinctionem [illegible] [illegible] ad illud quod dicitur quod [illegible] fuit facere solem. dicendum quod [illegible] est quod si lux illa [illegible] illuminare et diem [illegible] [illegible] quod sufficiebat pro illo tempore

ad [illegible] distinctionem placuit [illegible] deo [illegible] ad [illegible] [illegible] deducere [illegible] ad ornatum lucem facere [illegible] [illegible] que est diem facere [illegible] [illegible] hoc quod ipsa lux [illegible] sub [illegible] lu[illegible] solem facere in [illegible] lune [illegible] [illegible] post et per hoc patet [illegible] quod obiciebatur ultimo. scilicet quod lux illa debuit man[illegible] dicendum quod manet [illegible] et [illegible] [illegible] non quod manet [illegible] illa [illegible] [illegible] que primo [illegible] est manet [illegible] in sole [illegible] ipsa [illegible] est sicut [illegible] [illegible] et melius patebit [illegible]

Secundo queritur qualiter illa lux faciebat diem et noctem et dicunt [illegible] quod faciebat emissione radiorum et [illegible] sic in primis tribus [illegible] [illegible] et [illegible] lux [illegible] [illegible] dies et nox fiebat et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fiebat nox [illegible] [illegible] Beda [illegible] et alii [illegible] dicunt quod diem et noctem faciebat sua [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] que [illegible] in [illegible] occidente [illegible] [illegible] Contra primum modum dicendi [illegible] sic primo [illegible] [illegible] lucis a tenebris [illegible] lux [illegible] et tenebre [illegible] si lux illa [illegible] diem et noctem per emissionem et [illegible] radiorum [illegible] non esset [illegible] emissio et [illegible] [illegible] esset tenebra et lucis [illegible] [illegible] [illegible] dicit quod lux illa faciebat diem faciebat vespere et mane sed si sola [illegible] emissione fieret dies et sola [illegible] fieret nox [illegible] esset vespere et mane sed semper esset clarus dies vel obscura nox [illegible] ille modus dicendi non [illegible] [illegible] scripture [illegible] emittere radios et [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt ad [illegible] [illegible] quod lux illa esset [illegible] [illegible]

Si ergo hoc est absurdum dicere ergo etc. Item
quod lux illuminet est actus lucis et naturalis
Si ergo nulla substantia per se potest privare sua
natura et nullo operante videtur quod lux debe-
bat non posset non illuminare ergo non ra-
dios suos extendit. Item secundum modum sic
ergo ad hoc quod fiat motus debet esse
regularis et [illegible] non solum requiritur
[illegible] motus sed etiam aliqua distantia quod
pars motus et quod pars spatii ergo si ad hoc
non erat facta distinctio videtur quod nulla fuit
huius corporis revolutio. Item [illegible] quod omni parte
sua erat uniformis sicut motus si ergo mo-
tus est per aliquam divisionem vel in co-
quo motus [illegible] in loco [illegible] quod movetur
videtur quod illa lux non movetur ergo non fa-
ciebat diem et noctem per suum motum
Item illa erat quod omni parte [illegible] illumina-
bilis quamdiu [illegible] quae faciebat
diem ergo semper faciebat mane et ve-
spere. Item si per suum motum faciebat di-
em et noctem non lux illa fuit ante
productionem [illegible] motus fuit producta ante
[illegible] diem ergo non fuit opus [illegible]
diei. Si tu dicis quod sol cepit esse et
illuminare et moveri. Queritur ubi primo
incepit moveri aut enim ex oriente
aut ab occidente aut ex aliqua parte
celi. Si ex oriente ergo videtur quod primo fe-
cit mane et postea vesperam. Et hoc est
contra scripturam quae dicit factum est vespere
et mane. Si ex occidente ergo videtur
quod lux cepit in occasu quod est inconveniens
Si in aliqua parte alia ut in medio
tunc videtur quod dies ille non habuit [illegible]
[illegible] quod est contra [illegible] et [illegible]
hoc est quod lux illa sit facta [illegible]
[illegible] diem et noctem faciebat. Propter quod
quod sic [illegible] fuit in [illegible] duplex
est [illegible] modus dicendi unus secundum docto-
res grecos ut secundum Basilium et [illegible] da-
mascenum alius secundum latinos. Dixerunt enim
Basilius et Damascenus quod lux illa emissione
et contractione radiorum diem et noctem
faciebat. Hoc enim dicebat esse in pote-
state ipsius lucis non per motum [illegible]

[illegible] per [illegible] et huius simile
legimus in scriptura exo. x. [illegible]
sed manum in celum facte sunt tenebre
horribiles in tota terra egypti tribus
diebus [illegible] cum quod in illo tempore sol
erat in emisperio nostro [illegible] et in [illegible]
[illegible] et in aliis habitabilibus regionibus
radios suos lucis emittebat et a terra
egypti radios eius lucis retrahebat. Si-
militer etiam sicut dicitur in passione
domini sol dicitur obscuratus fuisse et tenebre
facte sunt non [illegible] sed [illegible] et per
hunc modum intellexerunt doctores greci
fuisse in illo primo tempore et [illegible]
[illegible] in [illegible]
ledunt auctoritatem scripture non
[illegible] lux a [illegible]
[illegible] non intelligitur [illegible] ad [illegible] lo-
calem [illegible] distinctionem [illegible]
[illegible] distinguitur [illegible] a [illegible]
et quod ad hoc [illegible] et [illegible]
suus erat [illegible] ad regressum
in [illegible] dicitur fecisse mane quod [illegible]
fiebat radiorum emissione [illegible] aut ad
[illegible] fecisse vesperam
quod [illegible] fiebat radiorum contractione. Alius
modus dicendi est secundum latinos doctores
qui videtur esse rationabilior quod [illegible] na-
[illegible] lux illa noctem et
diem faciebat suo motu sicut sol facit
[illegible] lux illa fu-
erit [illegible] ubi non est sol. Nam quod illa
[illegible] sol [illegible] fuit
[illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible] illuminando fecit
diem et [illegible] ad occasum
et fecit vespere et [illegible] deinde [illegible]
ad ortum fecit mane. Unde [illegible]
et [illegible] emissione noctem et diem fa-
ciebat successive [illegible] emissione [illegible]
et alterius [illegible] faciebat diem [illegible] una
parte et noctem [illegible] illius [illegible]
[illegible] erat in medio illius [illegible]
ad hoc non esset in forma [illegible]
[illegible] in illa parte ita [illegible] ut posset

propter umbram sicut in parte superiori propter sui
raritatem et quandam subtilitatem potuit susci-
pere lucis influentiam et id videtur littera
insinuans scriptura quod divisit deus lucem
a tenebris quantum ad esse lucis in emi-
spherio uno et tenebre in alio, et sic est
vespere et mane quantum ad recessum a medio
emispherio et quantum ad regressum. Hunc tamen
modum tamen probabiliter sustinendo respondendum ad
primum quod dicitur in contrarium quod non erat in perfe-
ctione claritatis, dicendum quod sicut sol in claritate illa
lucem excedit, ita etiam in motu regulari
propter orbium distinctionem et complementum et sic
lux illa claritatem habebat sufficienter pro illo
statu sic etiam superior pars materie que
rarior erat et subtilior quam sibi prebebat
ad motum similem quamvis non esset in di-
stincta perfectione in quantum nunc est ether. Ad
id quod dicitur quod in qualibet parte erat uni-
formis, dicendum quod et si quelibet parte esset
influentie lucis natura consimilis suscipere
aliquam lux non potuit utrumque illuminare
sicut et sol non potest, et ideo cum quod una
parte illuminabatur quod alia parte obscura erat
et quod ad lumen uniformiter erat dispo-
sita cum non posset illuminari simul opor-
tebat illuminari successive et ita oportebat
fieri noctem et diem. Si tamen queratur quare
deus non fecit istam lucem sufficientem quod
utrumque posset illuminare, dicendum quod si sic
fecisset per illam lucem esset illuminatio, sed
non haberet distinctio nec temporis successio
diem aut dispositionem plurimorum motuum issi
rationem propter que quedam decens fuit tem-
porum vicissitudo. Ad id quod obicitur quod semper
illuminabat ergo semper faciebat diem, dicendum
quod non sequitur quia non quecumque illumi-
natio appellabatur dies, sed illuminatio que est
in medio emispherio que magis dies
dicebatur quam illuminatio alterius emisperii
non propter id quod tunc erat solum sed etiam propter
id quod futurum erat. Ad id quod dicitur quod aut
sunt concreata cum motu, dicendum quod in hac
sunt concreata ... vicissitudines et claritas aeris
tali ... sunt ... claritas aeris
sine rei ... et successione temporis cla-
ritatem aut faciebat lux rarior
... in parte materie subsistentis et quod

lux simul est et lucet et illuminat simul
cepit iste modus dies cum luce successio
aut temporis faciebat vel ipsa vicissitudo
que erat in materia temporis ante productionem
lucis vel etiam ipsa lux mota que erat
... lucis et ita utrum non successio
temporis vel simul cum luce incipiebat vel
ante et illa successio ad primum diem spe-
ctabat et ideo quecumque non dicatur
dies formatio lucis est opus prime diei
non quod prima dies ipsam lucem precessit
sed quod simul incepit dies cum luce quia
dies cum motu secundum ... nam ...
duratione est simul cum mobili incipere
et sic in gradu ubi incepit moveri di-
es ... est facta. Sed de loco ubi fa-
cta est hic fuit opiniones. Quidam
dicunt quod lux illa facta est in me-
dio ... assignant duplicem
... quod lux illam primo faciebat
vespere et post mane ... scriptura
... quod prius tenebre ad occasum quam
... ad ortum. Alia ratio est quod dei
perfecta sunt opera et ideo diem et lucem
fecit in sui plenitudine et ita in meridie
et hoc videtur sentire Beda et alii expo-
sitores qui dicunt primum diem a ple-
na luce cepisse, et si tamen obicias quod
nunc a principio diei usque ad mane non
fuit ... hore respondent et dicunt
quod sex hore simul diei precesserunt successive
quod ... immutabiliter ipsum in-
... quod est in medio ...
secundo ... lux quod est corpus perfectum in
... in plena et perfecta ... cum
... in meridie ... tunc ...
... usque ad occasum vi hore et ...
... usque ad ortum sequentis diei fuit
... formatione lucis
... et sic et ita factus est dies
... perfectus et integer. Alia opinio est
quod non fuit mora temporis intercepta inter
creationem et distinctionem ... statim post cre-
ationem celi et terre produxit deus lucem
ita quod primo ... simul duratione et
isti dicunt quod lux illa cepit in oriente
et sua revolutione perfecte tendendo

ab eo puncto in idem fecit diem na-
turalem et hoc vult Aug. in li. de sacramentis
senten. Aliter dicitur quod non fuit mora inter-
iecta inter creationem et distinctionem inchoa-
tionem que incepit in lucis formatione
et hoc videtur satis probabile ut ibi cepit lux
illa in die primo ubi conditus est sol
in die quarto. Conveniens enim sol quarto die
conditus fuisse in oriente non in me-
ridie et luna in occidente. Et si tu
obicias quod prius debet dici factum est
mane et vespere. Dicendum quod sic est in greco
in hebreo mane dicit finem precedentis no-
ctis et ex hoc dicit quidam ob sacra-
mentum propter hoc quod non tantum dicit diei
initium sed et noctis consummationem
et quod in prima lucis formatione non
precessit nox sed statim lux incepit super
suam totam partem illuminare ideo de-
dicens illa cepisse a plena luce quia
a deo lucebat ibi ubi cepit ac si esset
in meridie non dicitur fecisse mane quia non
precessit dies sed prius vespere quod est fi-
nis diei et postea noctis mane quod est fi-
nis noctis quia prius fecit diem et post-
modum noctem et tamen hic modus dicen-
di quod precedens satis est probabilis nec
facile discutitur quis eorum plus sit
utilis et [illegible] quoniam [illegible] movent di-
[illegible] non est [illegible] magna vis

Consequenter queritur de essentia et qui-
ditate lucis celestis in se et circa hoc
queruntur duo. Primo queritur utrum lux
sit corpus vel forma corporis. Secundo queritur
utrum sit forma specialis vel accidentalis.

Circa primum sic proceditur et ostenditur
quod lux sit corpus. Augustinus in li. de
li. ar. inter corpora lux primum locum tenet.
Et Aug. super Gen. ad lit. li. vii [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
lit pro lucem [illegible] et [illegible] que in [illegible]
[illegible] fuit [illegible] corpus [illegible]. Item
Angelus in [illegible] ad [illegible] in [illegible]
[illegible] iste [illegible] est mobilis [illegible] valde
[illegible] sine ista officia videlicet
humor aut [illegible] sine [illegible] sic
aer et lux sed [illegible]. Et hoc videtur [illegible]
in spiritibus est [illegible] spiritus qui est

purior luce ergo sic videtur quod in corporibus
sit reperire corpus quod sit purior luce. Ergo per
quod illud quod est lucidum in corporibus sit lux
purior. Sed illud est corpus [illegible] sicut [illegible]
[illegible] in sole. Ergo videtur quod lux sit corpus.
Item lux in sole est in plena actione et per-
fectione [illegible] ergo videtur quod non sit per-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solem. Item
corpus ergo videtur quod prima lux sit corpus.
Item [illegible] mobilis [illegible] localiter movetur [illegible]
et successive [illegible] corpus sed lux illa que pri-
mo creata fuit suo motu faciebat diem
et noctem ergo erat corpus. Ad oppositum damasce-
nus lux est qualitas [illegible] [illegible] [illegible] sed
nulla qualitas est corpus ergo lux non est corpus
sed qualitas corporis. Item dicit philosophus quod forma
est principium agendi. Ergo quod magis est principium
agendi illud magis est forma. Sed lux
inter cetera corpora est magis activa. Ergo
videtur quod sit pure forma. Sed nullum corpus
est pure forma cum omne corpus sit compositum.
Ergo lux non est corpus. Item Angelus [illegible] super
[illegible] ad [illegible] lux est subtilissimum in corpore
et [illegible] [illegible] [illegible] quod est no-
bilissimum forme [illegible] est [illegible] magis
participat [illegible] ergo videtur quod ipsa lux
sit pure forma. Item nulli corpori opponitur
[illegible] privative [illegible] quod corpus est. Sed luci [illegible]
quod lux est opponitur tenebra privative
ergo lux non est corpus. Propterea [illegible] quod [illegible]
non antecedentes nec [illegible] [illegible]
[illegible] Aug. [illegible] lucem [illegible] corpus [illegible]
quod [illegible] ad corpus [illegible] pure lucem [illegible]
quod in eo nichil [illegible] [illegible] de tenebris
[illegible] est corpus solare a quo ne-
cessitate [illegible] [illegible] illuminationem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod nulla substantia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spiritualis
[illegible] [illegible] sive [illegible] sine [illegible]
pure forme nisi solus deus. Satis planum
non est quod nullum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] nullum corpus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
nullum corpus potest esse in [illegible] nullum corpus
potest esse pure forma. Ergo lux [illegible]
[illegible] non potest esse lux ipsum corpus sed [illegible]
[illegible] lux est ipsum corpus [illegible] lucis
[illegible] [illegible] [illegible] multiplicationem [illegible]

corporis posset seipsum multiplicare quod sine
appositione materie aliunde quod est impossibile. Aliqui
communiter tamen non habeat contrarium nisi per accidens
et ideo aliud dicendum est quod sicut humor et ca-
lor dupliciter accipiuntur. aliquando enim dicunt proprietates
sive qualitates corporis sicut dicitur hu-
mor aque et calor ipsius ignis. aliquando no-
minat ipsam substantiam sub tali forma sicut
Augustinus dicit quod humor et humidum sunt elementa
et philosophus dicit quod calor est substantia quedam
spiritualis. sic intelligendum est a parte lucis
quod lux potest dici in abstractione et tunc nominat
formam corporis lucidi sicut per quid corpus est lucidum
lucere et agere et tunc dicit Damascenus quod lux est
qualitas ignis. aliquando nominat in concretione
scilicet ipsam substantiam lucidam et accipitur in di-
visione tres sunt species ignis scilicet car-
bo flamma et lux. et per hunc modum loquitur
Augustinus qui dicit quod lux tenet primum locum
in corporibus et quod lux et aer sunt corpora sub-
tilia. vocat enim ibi lucem quod nos vo-
camus ignem sicut ex dictis eius colligitur
expresse. et per hoc patet obiecta ad oppositum
in contrarium. Nam auctores et doctores qui di-
cunt et probant lucem corpus non est sed con-
cipiunt et accipiunt lucem in abstractione sicut patet.
Auctores vero qui ad oppositum inducuntur loqun-
tur de luce sicut quod lux accipitur in concretione ra-
tione vero que ostendunt quod aliquod corpus
sit lux prout non sit contraria ad id cuius
quod obicitur de sole naturali et celestium non est
simile quod lux spiritualis quedam est creata et
creature secundum analogiam et quod creatori prime
actus est ideo potest recipi in spiritibus lux in
creata actualiter ita quod non habeat de
possibilitate nec de tenebrositate aliquid. Cor-
poralis vero lux non recipitur nisi in corpore que
adhuc nec per se consistat indiget subiecto sin-
et ideo non potest inveniri lux pura per omni-
modam exclusionem possibilitatis materie. potest tamen
recipi pura lux per exclusionem contrarietatis
et tenebre et hoc in sole. Ad aliud quod
obicitur quod si lux solis esset permixta materie non
posset se multiplicare per se. dicendum quod prima
materie non tollit actionem formarum maxime
quando corpus ... de se et parum

de materia et quod in sole est habundantia lucis
propinquius sit aliqua materia non impedit ab actione
sua. et ante quam dicunt habere lucem
in certitudinem non habet perfectum potestatem mul-
tiplicandi se non quia solidum lucis sit ibi
in materia sed quia corpus illud minorem habet
de se et parum de esse. et ad id quod obicitur
quod lux prime creata in prima fuit diversis
et successive dicendum quod lux appellatur
nubecula lucida que corpus erat et
illa non fuit creata per eo quod fuit ex preexi-
stente materia et formis lucis sibi diminutis
impressa vel collata. sic igitur ex predictis
patet quod lux proprie et abstracte loquendo non
est corpus sed forma corporis.

Secundo queritur utrum lux sit forma
substantialis vel accidentalis. et quod sit forma
substantialis videtur. Ratio est quia sicut quod acci-
dentis sed lux inter omnes formas corporales
describitur prima fuisse creata. ergo non videtur
quod sit accidentalis sed substantialis. aut ideo quia
sint coordinata. Item forma substantialis est
nobilior quam accidentalis sed lux est nobilis
simul formarum corporalium sicut in multis lo-
cis dicit Augustinus. ergo cum multe alie forme
corporales sint substantiales videtur quod lux est forma
substantialis. Item lux inter omnia corporalia ma-
xime assimilatur luci eterne sicut ... dicit
Dionysius de divinis nominibus et maxime in virtute et
efficacia. ergo si hoc ... magis formis
competit formis substantialis quam accidentalis videtur quod
lux sit substantialis. Item nullum accidens est per se
principium actionis sed nullum sit per se subsi-
stens. ergo sicut per se non est ita nec per se
agit. sed corpus lucidum mediante lumine
suum est per se activum. ergo videtur quod lux non
sit ei accidens sed substantialis forma. Item
nullum accidens facit gradum et nobilitatem
in rebus secundum gradus specierum per se sim-
pliciter participans maiorem et minorem sed
corpora inter se plus et minus participant
de luce sicut magis et minus nobilia quantum
eorum ad esse substantiale et sunt diversa sicut
patet respiciendo gradus in corporibus. ergo
impossibile est lucem esse accidens cor-
poris. Contra. ... est de ...

amittis nisi actus. sed lux est de q
perficit colores cum color non sit aliud
quam lux incorporata. ergo cum color sit acci
dens lux est forma actualis. Item nihil
est per se obiectum potentie nisi actus. sed omne
obiectum potentie ponitur in sua specie quali
tatis. sed lux secundum se videtur et percipit
[illegible] visus et est illud quo mediante ce
tera sentiuntur. Item quod angeli super gene
[illegible] lux est actus. dicit enim
angelus sic visus agit prima luce an
[illegible] luce creata et subtilissimo de
[illegible] deinde lux mixta in aere ali
quomodo deinde cum corpulentiori humore
deinde cum terra [illegible]
[illegible] effecit. Item quod angelus in aliquo
[illegible] eius substantia et non ipsum est acci
dens sed lux angeli [illegible] in corpori
bus lucidis sicut [illegible] est
lux lune et lux solis et lux solis
[illegible] ergo lux non est substantia sed
[illegible] magis
et minus. Item sic ignis [illegible] lucet
ita [illegible] nec maior est [illegible]
in ipso lucere quam calefacere
[illegible] est qualitas actualis ignis
ergo et lucidius. Item si lux in igne est
forma specialis aut ergo ultima et completa
[illegible] aut est ultima [illegible] est forma
ultima et completa ergo non videtur quod ignis
differat a celesti [illegible] nec quod aliud lucida
[illegible] differant specifica [illegible] si est forma
non ultima ergo [illegible] est forma perfecti
quam forma ignis specifica [illegible] forma
ultima completa sit in re perfectissima
ergo non videtur quod in igne lux sit forma
nobilissima. sed ergo in celo est forma
ultima [illegible] dignior sive nobili
ora sunt [illegible] quam celestia
quod si hoc [illegible] est contrarium [illegible] Item in [illegible]
[illegible] est inmediatum principium agendi
[illegible] forma specialis agit media
[illegible] accidentibus [illegible] instrumentis sed
lux est immediatum principium agendi. ergo
videtur quod lux sit actio. Respondeo dicendum est
quod in hac questione sapientum sapientes

operantur [illegible] videtur dicere vo
lunt quod lux est actus corporis lucidi sicut
sapientia sive scientia que est lux spiritualis est
actus [illegible] et sic color est actus cor
poris terminati et calor est actus corporis cale
facti. dicunt enim quod sicut se habet corpus luci
dum ad lucem sic [illegible] et
sic corpus terminatum ad colorem sic corpus
calefactum ad calorem [illegible] per ipsam decoratur
et per ipsam sentitur et per ipsam operatur et ideo
si dicatur forma nobilis hoc intelligitur
quantum ad esse primum sed quantum ad esse
secundum sit [illegible] nobis [illegible] ponunt
quidam [illegible] esse dicunt et per magna
parte [illegible] secunda
lucem inter ceteras formas puriores corporales
[illegible] et catholici tractatores sicut
[illegible] in [illegible] de [illegible] et angelis in [illegible]
[illegible] et principium operandi in
corporibus [illegible] ideo lucem magis
esse [illegible] quam actus sentire videntur
et ideo est alia positio quod lux est forma
specialis corporum [illegible] maiorem et minorem
participantia corpora lucide verius et dignius
esse [illegible] nobilissimum
corporum sicut est empireum. illud est [illegible]
[illegible] vero sic [illegible]
est magis operans. Item media vero [illegible]
magis et minus sunt nobiliora [illegible] participant
plus et minus. et quod hec omnia corpora [illegible]
[illegible] participant. hoc satis de plano [illegible]
dicitur quod [illegible] est [illegible] corpora [illegible]
per [illegible] tersionem et politionem possit [illegible]
fieri lucida [illegible] sit
vitri et de terra [illegible] etiam [illegible]
sicut ponunt magistri [illegible] et [illegible]
[illegible] est probabilius nec de facili impro
bari potest. si autem [illegible] considerare vol
[illegible] istarum [illegible] verior sit. in
veniemus quod [illegible] fundata sunt
super [illegible] verum est enim quod cum lux
forma nobilissima sit inter corporalia sic di
cunt [illegible] et secundum [illegible] participant
maiorem et minorem sunt corpora magis
et minus [illegible] est specialis forma [illegible]
est etiam quod cum lux sit [illegible] et
et instrumentum operandi. sit etiam

angelus et ministris salva forma specia-
li que ipsa habet [illegible] totalis. Et ideo
notandum est ad intelligentiam auctoritatum
et probationum quod sicut lux interminata est perfectio
coloris in ipso corpore terminato quia quod co-
lor est actus et perfectio [illegible] et [illegible]
principium sic et lux in corpore lucido est
perfectio eius [illegible] fulgoris qui ad modum
coloris est actus et [illegible] quo lucidum sive
corpus a sensu apprehenditur et secundum hoc lux
dupliciter potest accipi. Uno modo lux pro ipsa
forma que dat esse corpori lucido et a qua
lucidum sive corpus perficitur est. Item sicut a primo
movente et regente. Alio modo lux pro ipso
fulgore qui est actus corporis lucidi secundum quod
sequitur existentiam lucis in tali [illegible] et quod
corpus est sicut actus et operans instrumentum
[illegible] est actualis complementum et patet visio
ad [illegible] perfectum patet [illegible] magna
[illegible] ad obiectum [illegible] esse
[illegible] lucem esse specialem formam [illegible]
[illegible] sic patet [illegible] reducat
[illegible] ad partem [illegible] producunt [illegible]
[illegible] ad quos [illegible] de specie
[illegible] ad id quod [illegible] quod
lux est de ratione coloris dicitur quod lux
non [illegible] esse de ratione coloris tamen [illegible]
[illegible] effectivum [illegible]
[illegible] simpliciora sunt forma autem specialis
[illegible] esse effectivum [illegible] ad
illud quod dicitur quod est forma sensibilis dicendum quod
non sentitur ratione sue [illegible] ratione
fulgoris vel coloris cum inseparabiliter
[illegible] maxime ubi est vehementia
lucis. Ad id quod dicitur quod angeli dicendum quod
Augustinus id attendit ratione fulgoris
non ratione lucis que est forma specialis
et si ratione illius attenderetur adhuc non
valet ratio quia [illegible] forma specialis secundum
se non recipiat magis et minus habet tamen
[illegible] et remitti [illegible] quod habet in
[illegible] et hoc maxime [illegible] formis gradibus
[illegible] in [illegible] magis [illegible] convenientias
[illegible] magis et minus et plus et
[illegible] ad illud

quod obiicitur quod calor non est forma specialis
caloris dicendum quod non est simile quia non est tan-
te dignitatis forma caloris sicut forma
ignis lucis et hoc patet quia forma lucis
plus [illegible] a non [illegible] corruptionis
et alterationis. Ad id quod dicitur quod non est
forma ultima in igne dicendum quod si lux
posset esse forma specialis corporum [illegible]
[illegible] celi et ignis [illegible] est forma
ultimo completiva ideo [illegible] non concludit
quod [illegible] sit nobilior celestis
nec quod hec potest concludi quod alia forma
sit nobilior forma lucis [illegible]
[illegible] forma cum lucis omnium [illegible]
in eodem corpore nec alia forma [illegible]
[illegible] que [illegible] sic perficit
[illegible] forma [illegible] formam
[illegible] forme [illegible]
ultima et dans ei esse agendi [illegible]
[illegible] et secundum quod [illegible]
forme [illegible] in dignitate et
excellentia et quod dicitur quod forma ultimo
completiva nobilior est hoc verum est ubi for-
ma illa habet complere et perficere [illegible] ultimum
[illegible] forma quando habet [illegible] specialem
et ultimam vel dicendum quod hoc habet veritatem
ubi [illegible] forma [illegible] et ultima est
in potissimo suo esse sic autem lux non
est nisi in celesti corpore. Ad id quod dicitur
quod est [illegible] perfectum [illegible] dicendum quod
illud non [illegible] forma non
specialis [illegible] posse agere [illegible]
[illegible] lux non [illegible] specialis invenitur in [illegible]
[illegible] in forma
[illegible] posse [illegible] maxime actuum
lucis posse [illegible] lux intelligentia perfectio
[illegible] est quod [illegible] lux [illegible]
sit specialis forma [illegible] fulgor ille quo
corpus illud [illegible] operatur sensu
[illegible] et [illegible] ad [illegible]
[illegible] est [illegible] non [illegible]

Consequenter quaeritur de lucis effectu
et irradiatione et circa hoc queruntur duo
primo quaeritur utrum lumine [illegible] emittitur
a corpore lucido sit corpus an qualitas [illegible]

Et dato quod sit [illegible] est quod utrum
sit spiritualis vel accidentalis

Queritur primum sic procedendo et ostenditur
primo quod lumen quod [illegible] est
a corpore lucido sit corpus, et quod sic
motus localis est corporis, sed radius sive
luminis egrediens a sole motu locali
incipit ab oriente in occidentem, ergo [illegible]
radius sive luminis est corpus. Item nichil
reponitur et repellitur a corpore nisi corpus,
impossibile enim est non corpus corpore moveri,
sed lumen et radius sit reflexio ad
corporum speculum, ergo [illegible] lumen sive ra-
dius est corpus. Item impossibile est [illegible]
[illegible] et intersecari esse nisi corporum, sed
quod reflexione luminis ad speculum concavum
fit radiorum intersecatio et congregatio, ergo vi-
detur quod tam luminis quam radius sit corporeus.
Item omne quod habet triam dimensionem est corpus,
sed lumen in medio habet triam dimensionem,
quod diffunditur secundum omnem partem nec tantum
est in superficie [illegible] penetrat ad [illegible]
usque ad profundum, ergo videtur quod lumen in
medio sit corpus. Item quando sol oritur et
tunc ipsum oritur spacium vacuum cum sol pe-
netrans sit ex [illegible] lucens absque ad-
[illegible] lumine sua diffundendo
[illegible] resistens et in illo spacio vacuo
nullam habente resistentiam ibi lumen suum
diffundit, sed si lumen non esset in
alio corpore [illegible] ergo videtur quod esset subito
[illegible] et non spiritualis [illegible] ergo
corporalis. Item quod potest generare corpus est corpus,
sed lumen in medio diffusum generat corpus
[illegible] ignem [illegible] ergo lumen in
medio est corpus. Ad oppositum [illegible]
[illegible] lumen nec est corpus nec [illegible]
[illegible] Item hoc [illegible] videtur [illegible]
[illegible] lumini cum opponitur tenebre [illegible]
[illegible] non est corporis sed forme. lumen
[illegible] non est corpus sed forma. Item hoc videtur per mo-
tum, nullum enim corpus movetur subito per locum,
sed lumen subito [illegible] in instanti vertitur
ab oriente in occidens, ergo lumen non
est corpus. Si tu dicas quod non movetur
subito sed repente, hoc non potest stare sim-
pliciter quia si repente movetur hoc est imper-
ceptibiliter in aliquo spacio in maiori spacio
[illegible] sentiri [illegible] sic patet in sono, ergo re-
[illegible] corpus velocius motum quam corpus
[illegible] et quod ille motus est per-
[illegible] omnium motuum et ideo velocissimus,
sed lumen ab oriente in occidens illico [illegible]
[illegible] motu quam moveatur orbis primus [illegible]
[illegible] in instanti [illegible]
ergo lumen non est corpus. Item nullum corpus
sit et fit motu ad oppositas partes, sed
lumen fit et fit motu ad oppositas partes
quod diffunditur sursum et deorsum ante et
retro a dextris et a sinistris, ergo non potest
esse corpus. Item impossibile est duo corpora in-
[illegible] augmentatum esse sic,
sed lumen si aer est in [illegible] et ipsum aerem
non augmentat [illegible] est sic, ergo non
est corpus. Et [illegible] impossibile sit duo corpora
esse simul [illegible] sicut
[illegible]
[illegible] de [illegible]
corporis glorificati. Item nullum corpus habet suum esse
in fieri [illegible] sed lumen in aere habet suum esse
in fieri [illegible] quod continue egreditur a sole sic
[illegible] ergo impossibile est corpus esse. Item
si lumen est corpus aut est ex aliquo aut
ex nichilo. Si ex nichilo, ergo est a [illegible]
ergo lumen est a sole deo omnium ipsum sit
creando. Si ex aliquo, quero ex quo, aut
ex corpore a quo [illegible] aut ex corpore in quo
[illegible] quod non [illegible] in corpore in quo
[illegible] quod lumen non [illegible] ex aere
[illegible] tunc enim ibi posset manere recedente
sole. Si ex corpore a quo [illegible] ergo videtur
quod corpus lucidum in emissione luminis [illegible]
[illegible] et ita videtur
quod iam sol [illegible] ad [illegible]
[illegible] intelligentiam est notandum quod [illegible]
[illegible] sunt opiniones [illegible]
[illegible] dicere quod tam lumen quam radius
in medio corpus est et [illegible]

radiorum ab ipso sole est sic egressus rivuli
a fonte. sicut enim a fonte procedunt rivu-
li qui sunt eiusdem et eiusdem nature cum fonte
sic dicuntur esse in radiis et sole. et si
in obiciatur eis quod videlicet quod species solis et radiorum
[illegible] pene consumpta dicunt
quod sicut non consumuntur species fontis propter eo quod sic
sit emissio ita sit et restauratio sic di-
cunt quod non consumitur species solis propter eo quod iste
sic corporis enim [illegible] lumine sua [illegible]
sic dicunt radiorum vapores ad se trahit
superius quibus restaurantur sic corpus
alimento adeo ut nec desinit nec de-
crescat et hoc videtur sensisse Seneca. Sed in
ista est contra philosophum qui dicit corpora celestia
esse incorruptibilia. Quia vero sed est quod lu-
men est corporis et sole radium et processus
ipsorum radiorum a sole est. sic ramorum
a radice. magis sic ita esset quod statim
radice posita quod se poneret arborem a summa
[illegible] adiuncta sicut forte sunt in pluri-
[illegible] et sicut radix non dimi-
nuitur si ita poneret arborem et in circ-
cuitu [illegible] ramum ab illa radice consurre-
re quia de novo generantur. Sed quia
[illegible] sua origine [illegible] sic dicunt
in solis radiis se habere. cum enim deus
solem [illegible] originem et [illegible] suas fe-
cit [illegible] hec ramificatio radiorum
[illegible] et ita sol [illegible] de illos ra-
dios emittit quod illi radii [illegible]
[illegible] a sua origine et sic sol movetur
sic radii [illegible] non [illegible]
et [illegible] enim radios quos emisit a [illegible]
[illegible] et [illegible] quod sol
[illegible] sic in passione Christi [illegible]
[illegible] videlicet quod radios [illegible]
[illegible] et [illegible] de novo [illegible]
si esset [illegible]. Certa [illegible] est quod [illegible]
[illegible] radius in medio [illegible] est et [illegible]
eius quantum ad fieri est a sole. Quan-
tum vero ad [illegible] a [illegible] dicunt eius
quod hoc spectat ad [illegible] [illegible]

ut sic est [illegible] que quantum
ad [illegible] et fieri est a deo [illegible]
et quantum ad [illegible] est a [illegible] ut [illegible]
sic et [illegible] est quod quantum ad fi-
eri est a creatura et quantum ad [illegible]
est a deo. sed id non videtur [illegible] cum
deus [illegible] esset [illegible] fieri
[illegible] aut [illegible] primum
[illegible] ad [illegible]
[illegible] lumen quod [illegible]
[illegible] propter hoc quod lumen in medio
[illegible] per ipsam diffusionem que [illegible]
[illegible] est [illegible] requisitorum
[illegible] est [illegible]
[illegible] ipsius [illegible] que nec est quod [illegible]
nec [illegible] separatur ab eius [illegible]
[illegible] generatur sic
dicit [illegible] quod lumen [illegible]
[illegible] solis [illegible]
[illegible] lumen
et radius [illegible] quod a
luce [illegible] nec est corpus nec [illegible]
[illegible] sic [illegible] inducere
[illegible] radius [illegible]
[illegible] diametri et lumen [illegible]
[illegible] sic [illegible] radius
et lumen [illegible]
[illegible] lumen et radius in medio
[illegible] est ad [illegible] quod [illegible]
[illegible] quod movetur localiter [illegible]
quod sic videmus in [illegible] a [illegible]
quod duplex modus et [illegible] motus est [illegible]
diffusionem [illegible] a [illegible] obiecto usque ad
[illegible] ac modum quod videtur
movetur in speculo ad motum [illegible]
[illegible] non est motus localis sed
[illegible] non movetur
[illegible] sic intelligendum est in
[illegible] lumen [illegible] est [illegible]
ipsius a [illegible] non est [illegible]
[illegible] sed magis [illegible] et diffu-
sio. et hoc [illegible] hoc quod sit subito

in spatio quantumcumque magno motu vel aliquis qui est per delationem [illegible] radiorum sive etiam cum ipso sole, ille est solidus per aerem sicut movetur. Unde ipsa commotione sunt [illegible] per influentiam et sic tamen corpus non est. Sic intelligendum est de luce quod sic dicit a corpore lucido sed per modum unitatis influere, ut dicit Damascenus. [illegible] lumine quod quod ipsum [illegible] luce igne et non ponimus nisi ille [illegible] ignis esse quod quod ipsum est lumen [illegible] vel magis illam. Ad illud quod dicitur quod radius reflectitur a corpore, dicendum quod repercussio luminis ab aqua potest esse duplex. Quedam quod collisione [illegible] sibi invicem [illegible] sunt [illegible] reflectuntur a pariete. Quedam que repercussione partium ad suscipiendum [illegible] agentem et recipit [illegible] a corpore opaco. Sed etiam sine [illegible] ad corpus lucidum sed lux est [illegible] diffundit lumine usque ad spatium [illegible] determinatum [illegible] et quidem se extendit, illa [illegible] replicat lumen susceptibile sit [illegible] vero [illegible] eius [illegible] corpus quod non est [illegible] ad eius susceptionem hec ipso quod lumen non potest per ultra [illegible] se reversum non quod [illegible] corporis resistentia, sed quod [illegible] monstratur. [illegible] sit repercussio radii in aqua mota aqua [illegible] radius [illegible] quod aqua sit [illegible] movetur sed quod [illegible] radium [illegible] que [illegible] ab aqua potest radium reflectere et [illegible] accepta ab ea potest reflexionem [illegible] et ideo radium movere. Quod [illegible] est non corpus corpore repelli, dicendum quod si est [illegible] non corpus quod sit [illegible] hoc est verum. Si autem est [illegible] non corpus quod [illegible] indigeat [illegible] de [illegible] sic absque dubio repelli potest sicut predictum est in luce et manifestum est in imagine que relucet in speculo propter appositionem plumbi cum vitro quod est corpus

opacum, sicut enim esset solidum vitrum per se quod est corpus purum [illegible] et non re[illegible] ad oculum sicut [illegible] per sensum [illegible] Ad illud quod dicitur quod sit in [illegible] et [illegible] radiorum, dicendum quod hoc [illegible] aeris [illegible] qui [illegible] radiorum ibi [illegible] [illegible] subtiliat et movet et [illegible] radiorum [illegible] quod [illegible] oppositas vias [illegible] sit [illegible] multiplicatio et [illegible] lumen et subtiliatio [illegible] corpus [illegible] quod [illegible] effectum [illegible] radiorum [illegible] et ibi [illegible] calidum [illegible] aere sic subtiliatum [illegible]. Ad illud quod dicitur quod lumen [illegible] in medio, dicendum quod [illegible] duplex vel [illegible] vel [illegible] in quo est. Si quod sic est corpus, si aliunde non [illegible] sicut [illegible] albedo in [illegible] et [illegible] que sunt albe [illegible]. Ad illud quod dicitur quod si [illegible] solem [illegible] quod illuminaret, dicendum quod licet hoc [illegible] non videtur [illegible] probabile [illegible] secundum [illegible] non est [illegible] et [illegible] in [illegible] dicens [illegible] et [illegible] hoc [illegible] lumen sit forma corporalis indigens de [illegible] et si in [illegible] quid impediat [illegible] quod hoc non est [illegible] per abscisionem [illegible] sic si [illegible] lucis magnitudo [illegible] non sit [illegible] non [illegible] impedit [illegible] non illuminat. Ad illud quod dicitur quod lumen [illegible] corpus, dicendum quod lumen non agit [illegible] [illegible] corporis [illegible] sed non [illegible] corpus [illegible] ad [illegible] sed solidum [illegible] ad [illegible] et [illegible] lumen sit illud per quod agit non [illegible] lumen esse corpus, sed sufficit quod sit forma corporalis.

Secundo queritur utrum lumen sit [illegible] [illegible] vel accidens. Et quod sit forma accidentalis videtur quod advenit

tamen completo medio est accidentale. Sed lumen
advenit aeri iam completo in esse. ergo est
accidentale. Praeterea quod adest et abest praeter subiecti cor-
ruptionem est accidens. lumen adest et abest praeter
aeris corruptionem quod est subiectum eius. ergo etc.
Praeterea sicut se habet color ad corpus terminatum
ita se habet lumen ad corpus diaphanum. sed
color est accidens in corpore terminato existens.
ergo lumen est accidens in corpore diaphano.
Praeterea si unum oppositorum est accidens in subiecto
existens et reliquum est accidens. sed obscuritas
accidit ipsi aeri. ergo per rationem et simi-
litudinem / Contra. impossibile est duo accidentia
eiusdem speciei esse in subiecto eodem. quod accidens
individuatur per subiectum in quo est. sed duo lumina
sic dicta [?] sunt in eodem aere medio.
ergo impossibile est lumen esse accidens aeris. Praeterea
accidens cum generatur quod praeexistit praeter subiectum
habet esse et cum resolvitur resolvitur in suum
subiectum. sed lumen non educitur quod aere hoc
resolvitur in aerem. ergo lumen non est acci-
dens aeris et patet quod est in se. ergo si
non est eius accidens nullius est accidens. Praeterea
nullum accidens transit a subiecto in subiectum.
sed radius movetur ab una parte aeris
in aliud et lumen similiter. ergo lumen accidens
esse non potest. Praeterea nullum accidens manet
immobile moto eo in quo est. sed radius
manet immobilis moto aere. ergo radius
accidens non est. Si tu dicas quod hoc est
propter hoc quod lumen in medio habet esse spiritua-
le sive intentionale. Contra hoc obicitur quod lumen
et radius habet ibi operationem realem et sim[illegible]
operationem realis. ergo videtur quod sit ibi reale
et concrete non spirituale et abstracte. Responsio
ad praedictorum intelligentiam est notandum
quod circa hoc triplex est modus dicendi quorum
primus supponit lumen in medio formam
esse sine qualitatem aliquam. Et [illegible]
cum dicit quod lumen in medio est spirituale
existens in medio per modum activitatis quod
non est ibi aeri spiritualis et hoc dicunt

propter hoc quod generatio luminis a luce est
secundum viam emanationis et ideo cum lux
sit forma spiritualis in suo fonte dicunt
lumen spirituale esse in medio. Licet modo
corpora habeant activitatem maiorem omni
lumine et luce non videtur alia conditio
esse in medio sed solidum [?] differre vi-
dentur per modum conditionis sive per esse sed
quod lumen est in medio [illegible] quod sensus
sentit et facit alia sensibilia. Secundus est
2a positio quod lumen in medio est accidens. nam
cum oritur a corpore lucido sicut in subiecto sub-
iectum est et ita est accidens comparatum
ad principium a quo dicit et quod sit activum
per comparationem ad subiectum in quo est. quia
advenit iam completo et praeter aerem et
abest praeter subiecti corruptionem et ita secundum
eorum activitatem habet lumen in medio. sed
tamen per comparationem ad ipsum activum cum habeat ca-
pacitatem ad sensum sic ad subiectum. Tamen lu-
men vere et si sine duobus modis ha-
beat comparationem ad subiectum non tamen ad idem
nec eodem modo. quod ad aerem comparatur sicut
ad subiectum quod est in illo. ad corpus lu-
cidum sicut ad principium quod est ab illo. Sed
quia lumen plus est in medio existens
habet se ipso sentiri ita quod positum supra
sensum sensum facit et ubi mediante per
medium habet sine comparatione [illegible] secundum
eorum dimensionem. Tertio est tertia positio quod lumen
in medio nec est subiectum nec est accidens quod
quod non habet ibi esse reale et materiale concretum
sed spirituale et abstractum. Et dicunt quod
sicut comparatur species coloris in medio ad co-
lorem existentem in corpore obiecto sic lumen
in medio ad lucem quae est in corpore lucido.
sed omne lumen in medio non habet comparationem
spiritualem in aere. sed esse realem in corpore
naturali non solum videtur esse in aere per modum
spiritualem sine esse ibi per modum [illegible]
sed esse materialiter esse reale et ita videtur
quod istud non sufficiat dicere. Quamvis videatur
[illegible] [illegible] tamen intelligendum est.

quod omnes modi specierum ad visionem in
se conveniunt et quod omnibus hiis elicitur
una veritas integra quod patet sic lumen
enim in medio dicit dispositionem activam con-
sequentem a corpore lucido secundum quam corpus lucid-
um agit et imprimit in hoc in sibi
et hec est virtus specialis istius corporis et de
hac dicit damascenus quod lumen quod est species
non est ad instar alicuius ignis vel ac-
cidentale sed est virtus ei qualis et sub-
stantialis sicut patet in auctore [illegible] in p-
recedenti capitulo et hec virtus non est sensi-
bilis proprie nec solum non operatur in sensu
visus. Sed etiam facit ad conversionem om-
nium sensuum in actum sicut dicit augustinus [illegible]
super Genesim ad litteram quod lumen est in quadam
analogia prima conditio sicut etiam dicit philosophus
quod corpus celeste movet [illegible] lucida in-
fluunt usque ad profundum terre ubi minera-
lia corpora [illegible] generari et quidam adhuc [illegible]
dicunt quod dicunt quod lumen dicit substantiam
[illegible] ad aerem comparatum sicut virtus a-
gentis ad diversos gradus non [illegible]
comparatum non solum autem lumen dicit illud
[illegible] activam quam non propagat sensus sed
etiam quandam qualitatem sensibilem quia sensum
visus efficit sentientem in actu et illa
est qualitas activa in tertia specie qualitatis
et secundum hoc dicit avicenna in libro de suffi-
cientia quod lumen est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible] et
[illegible] dicebat illa opinio que dicebat
lumen esse actum non solum per comparationem
ad aerem in quo recipitur sed etiam in compara-
tione ad corpus a quo causatur quod ab ipso
oritur nequaquam illud est subiectum et de
esse eius [illegible] [illegible] [illegible] non
in lucido recipitur lumen ad aerem comparat
non sic ad primam [illegible] sed sic ad diffe-
rentes et ad medium et ideo comparationem
ad ipsum aerem non habet modum dispositionis na-
turalis. Sed per modum habitus non est forma
naturalis sed forma [illegible] eius sicut species in
medio non est species coloris sive [illegible]

coloris [illegible] [illegible] appropinquationem ad
[illegible] et adeo illi intrinsece non indige-
at philosophus capitulo [illegible] de quo [illegible]. Unde
lumen in medio non habet [illegible] [illegible] [illegible]
sed potius continuale a quo fluit et ad quem
recedit [illegible] in medio est dispositio [illegible]
sicut dicit de [illegible] et hoc non dicit commentator
super 2o de anima quod lumen est habitus dyaphani
in et quod est in ipso sicut in [illegible] sive [illegible]
vel [illegible] et quod adhuc [illegible] dicebat
[illegible] opinio [illegible] patet quod lumen in
medio nequaquam dicit [illegible] activam dicit [illegible]
[illegible] actus nequaquam dicit [illegible]
[illegible] dicit actus sed actus [illegible]
relatum ad aerem non habet plene rationem acti-
[illegible] sed [illegible] vel intentio
quod est ibi non sicut in subiecto sustinente
sed sicut in [illegible]. Ex hiis patet ra-
tio ad utramque partem. Cum enim dicitur quod ad-
venit [illegible] et recedit [illegible]
corrumpatur. Hoc [illegible] quod hic modo
activus [illegible] quod est in medio. Cum vero
obicitur quod se habet ad modum coloris et est
qualitas sensibilis de lumine loquitur secundum quod
in se est [illegible] activus reducens [illegible] ad
oppositum [illegible] quod non sit actus [illegible]
non [illegible] [illegible] sibi quia non
[illegible] ad modum [illegible] non [illegible] ab
[illegible] nec [illegible] in aerem concludit
aere nec [illegible] ibi plene rationem actus
solum quod non habet ibi plene rationem actus
[illegible] quod comparatur ad id in quo est sic
ad [illegible] et [illegible] et [illegible] est [illegible]
et dependet ab eo in quo est [illegible]
et ei iungitur inseparabili vinculo. Hoc
autem non est in proposito quia lumen [illegible]
sit in aere causatur a corpore lucido et
ab illo [illegible] dependet nec est in aere
sicut in substantante sed sicut in deferente
et ideo [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] recipit a lucido influente quod
ab aere suscipiente et ob hoc dicit [illegible]
[illegible] lucida esse in [illegible] medio [illegible] et
[illegible] sive [illegible] ad [illegible] secundum ab-
sentationem corporis [illegible] [illegible]

circula est propter gyrinacionem luminarium circa
sua centra a quibus recedunt aliquando in diversa
eius agunt tamen in medio sui. Que vero dicebantur
sunt secundum et abstracte etiam de celo circa hoc
sufficienter iam patent

In parte ista sunt dubitaciones circa litteram.
Et primo dubitatur de hoc quod dicit quod in
principio factum est quod dies computabatur de
vespere in vesperam. Contra hoc enim videtur
quod ad ieiunium observatorum quorundam ieiunandum
quod ad ieiunium observatorum quorundam ieiunandum; Item
diem precedere cum nocte sequitur; Item
dicit quod non agitur sufficienter in isto capitulo.
videtur quod non agitur sufficienter in isto capitulo
predictus computavit diem a vespere in vesperam
primo quod in prima computacione dierum quod
primo fecit deus in prima computacione dierum quod
pressus a tenebris nos perveniens ad lucem
propter dictum quod duplici modo computatur dies.
Uno modo in septimana primo in quo
enim accipimus in septimana primo in quo
dies precedens aptatur nocti sequenti
et hoc tempore fuit in prima dierum creatione
et hoc modo fuit in prima dierum creatione
in quo ut dicit magister perfigurabatur
quod lapsi fuimus a luce gracie in tenebras culpe
vel alio modo computatur dies in post
respectu ex parte in qua nos procedens
quandoque dies sequenti et hoc vult dicere
a vespere in vesperam ut procedat nox et
sequatur dies quod aliud aliquid tenebre
sequuntur dies ut ordo de obscuritate
...

Item lapsa luminum, et quod dicit quod non
debet computari a vespere in vesperam dicendum quod
prima vespera ponitur ubi incipit prima
nocte et sic incipit est primus dies et
ita per noctem et diem. Sic autem hec due
distincciones in septimana maxime computantur
in aliquo tamen modo secundum diversas computaciones
dies distingui consueverunt. Greci enim computant
diem a mane in mane quia tunc primo
apparet sol. Hebrei vero a vespere in vesperam
quia tunc incipiunt sollempnitates. Latini
Romani vero a meridie in meridiem quia

tunc est sol in maiori virtute. Secundum
ecclesiam a media nocte usque ad mediam
noctem quia tunc natus est Christus. Vulgares
a mane diem, hora prima incipit. Astronomi
sequuntur in meridie lucis. Ut circa vespere
dicta inchoat ecclesia medio sub fine
noctis. Secundo queritur de hoc quod dicit
de illa luce: aut de ea solum consistit
fuerit aut in ea parte celi est in qua
sol est. Nam primum videtur dicendum quod non
est verbo de preterito ad presens. Si lux ...
presens primum ... sicut dicit Damascenus quod
opera prime diei perfecta sunt. Tercio queritur
propter quod dicit Moyses dicitur enim ibi vidit deus
lucem quod esset bona, et nunquam apponit
vidit, id est placuit voluntati dei ut per
...sed secundum Moysen manet quod placuit ut
fieret. Quarto manet lux illa in specie
sua. Quinto si sol factus est de illa luce
unde facta sunt alia luminaria. Si in
dicas quod de illa luce tunc videtur quod
una pars illius lucis conclusa esset in
corpore lunae sua que fit sub solem et in
corpore lunae sua que fit in solem. Ideo
nullum corpus habet motum contrarium motibus
vero nullum est corpus celeste quod per
aliud habeat motum motu violento; est
corporibus ... videtur quod prima luminaria fecit
deus fecit per violenciam et per naturam. Sexto
quod non possit esse in ea parte in qua est
sol videtur primum quod deus esse non potest
esse sic. Ergo esset quod sol sufficit illuminare.
Ergo videtur quod lux illa sit ibi superflua.
propter dictum quod omnium opinio de illa luce fa-
ctum sit multis modis fuerunt tradite
quorum duos tangit magister in littera. Primus
est quod luminaribus celi factis lux illa re-
dit in preiacentem materiam quia non esset facta
nisi ad faciendam trium dierum distinccionem
dierum sufficienter quia postea redit unde
sumpta est. Sed hec positio est contra verbum
et contra litteram quia deus destruxit opera sua
dierum principalia vel quod fuerit preter
alium modum dicendi est quod illa lux simpliciter

manet et in forma sua non mutata, nec discernitur quantum ad substantiam propter quantitatem suam ad solem. nec hoc est sufficiens quia ipsa solis auget effectum. Sed quia difficile est assignare quem effectum habeat in sole, ideo est temeritas dicendi quod ex ipsa factus est sol et in ea salvatur tamquam in re custodiente. Sed quia non videtur scriptura concedere quod deus post primum diem produxit novam lucem, sed solummodo luminaria disposuit, ideo est certa opinio quod quarta luce facta sunt corpora luminaria, quae [illegible] tenet sol, nec sunt in aliquo violentia, quia [illegible] anima cum locum appetebat quod sibi deus per illam deputaverat etc. patet obiectum quod nec fuit illius lucis corruptio nec etiam violentia, sed maior quaedam perfectio et dispositio. Aliud est damnatum etiam prius dici fuisse perfectissimum. hoc dicit per comparationem ad alia corpora quae a luce sunt receptura influentiam, ideo per comparationem ad luminaria quae ex ipsa luce sunt formata. Et quid de hoc quod dicitur: dixit deus fiat lux, respondeo non realiter nec sono vocis sed verbo secretiori. vel cum hoc et cum statim etiam omnia dixit deus res facte sunt. sic dicitur in psalmo: dixit et facta sunt. ergo cum productio rerum sit realis et [illegible] non fuit etiam. Vel: Secundo etiam non dicit deus nisi semel. sic dicitur in psalmo: semel locutus est deus. Sed cum produxit opera sex dierum in productione omnium operum dixit, ergo illud dicere non est etiam successivum plurium. Sed tamen dicas quod illud dicere non fuit nisi unum solum, videtur hoc propter multos effectus. Item [illegible] quod si ad dicere sequitur fieri et simul dixit, ergo sic etiam fecit. sed non sic fecit sicut dicit scriptura ut [illegible] probatum est, ergo non simul dixit. propter hoc queritur utrum dicere accipiatur hic realiter vel eternaliter, et si eternaliter quomodo potest esse temporale, et si temporale quid dicere temporale potuit producere [illegible]

eternaliter. Respondeo quod est [illegible] accipitur notionaliter vel essentialiter. si enim accipiatur notionaliter quod ponit effectum, aliter quod effectum, secundum quod dei dicere producit [illegible] sic essentialiter quod potest dici illud referri ad naturam verbi per quod facta sunt omnia et verbum dicat procedens sicut in primo libro dictum est. propter quod dicendum quod dicere uno modo connotat effectum in actu, alio connotat effectum in habitu, tertio modo nec in habitu nec in actu. dicitur enim uno modo quod actu ad quodlibet etc. dicere est connotare effectum extra in quo dicitur exprimit se et hoc modo dicitur deus dicere sive [illegible] productionem in qua se declarat sive ad inspiciendo [illegible] in quo voluntatem suam demonstrat et plures [illegible] in scriptura et connotat effectum actualiter. alio modo dicere dicitur actum qui intus intelligitur [illegible] relatum, et hoc modo dicit comparationem ad [illegible] quod dicens se et omnia loquitur secundum quem modum accipit in psalmo: semel locutus est deus. glossa id est unum genuit in quo omnia disposuit et dicere connotat effectum in habitu. quia dicere importat dispositionem et ad dispositionem sequitur opus. Tertio modo dicere dicitur [illegible] et absolutum et hoc modo dicitur [illegible] quod dicere non est [illegible] etc. quelibet persona dicit se et alia et huic dicere non cadit verbum [illegible] quod [illegible] modo idem est esse dicere et [illegible] quelibet enim persona [illegible] videt et [illegible] et non connotat effectum nec actu nec habitu. Ergo [illegible] quod accipiatur dicere in rerum productione [illegible] quod potest accipi primo modo [illegible] effectum in actu et tunc dicere idem est quod producere nec est ibi [illegible] dicit quod dixit deus fiat quod non [illegible] ad ipsius manifestationem et [illegible] scriptura verbo dicendi verbo faciendi ut in hoc ostendat quod deus magna facilitate produxit singula [illegible]

recta ponitur succedat etc. dicendum in dubio dicendum quod peripatetici non ponunt filius etc. sed in quantum sic patet quia a plurimum [illegible] plures sunt ponentes passive et ponunt [illegible] actiua [illegible] post philosophi, patet et [illegible] accipi 2o modo etc. est similitudo [illegible] ad filium generatur in quo omnia disposita sunt et per quem omnia [illegible] etc. [illegible] augustinus omnia dicit quod verbum dei ad [illegible] ubi [illegible] omnia dicit quod omnia facta sunt refertur et ad illud [illegible] dicendum sequitur accidentibus [illegible] sic ad dispositionem [illegible] sequitur operans non [illegible] ut hic sit qui primo disponit, scilicet per locum et tempus sed [illegible] disponit etc. est in [illegible] [illegible] dispositio ordinavit etc. est in proposito. Nam deus [illegible] non [illegible] omnium [illegible] sed sicut filium genuit in quo disposita sunt, sed sicut [illegible] ab eterno filium disposuit se producturum in tempore sic producit in tempore [illegible] dispositione dei eterna non solum erat quod [illegible] producentur sed [illegible] qui producentur et hoc modo dicendum in dubio [illegible] [illegible] importat dispositionem et eternam in qua sunt dispositione eternaliter quae sunt [illegible] [illegible] sic [illegible] primo et 2o modo patet accipi [illegible] dicendum sed 2o modo magis [illegible] [illegible] non [illegible] accipi quia non [illegible] ubi ad effectum nec actum [illegible] nec [illegible] [illegible] accipi [illegible] actus dicendum. Nam sic [illegible] sunt in primo libro [illegible] xxxvi dicendum non est sine [illegible] sic [illegible] [illegible] ibi [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] dicendum non [illegible] [illegible] [illegible] satis rationabiliter [illegible] posse [illegible] quod [illegible] [illegible] sequitur [illegible] [illegible] cum ille actus qui est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] ille [illegible] modo accipere dicendum non [illegible] [illegible] et [illegible] hoc patent quae obiecta sunt [illegible] [illegible] de hoc quod dicitur in filio [illegible] in [illegible] [illegible] deus etc. [illegible] cum [illegible] imitatio est et in filio nichil mutabile quia in filio nichil [illegible] [illegible] quare ista accipitur

patet est in filio et [illegible] in filio. [illegible] quod hec [illegible] in refertur et ad verbum [illegible] et ad verbum [illegible], hec autem non [illegible] patet est per filium [illegible] [illegible] [illegible] operatur pater operatione per filium, [illegible] [illegible] qui [illegible] importat hec [illegible] [illegible], cum [illegible] pater [illegible] per filium, [illegible] [illegible] quod hec [illegible] in pater importat [illegible] et pater importare et [illegible], ut [illegible] [illegible] omnia sunt in [illegible] [illegible], cum [illegible] pater est in filio, hec autem [illegible] [illegible], [illegible] est de se importat [illegible], [illegible] igitur quod [illegible] [illegible] deus operatur in filio et [illegible] [illegible] quia pater operans est in filio et [illegible] [illegible] quod filius est [illegible] effectum [illegible] a patre et ideo hec [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] ac operatur in [illegible] [illegible] [illegible] absolute et [illegible] [illegible] [illegible] duplicem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], hec autem [illegible] [illegible] importat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filius [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] operatur per filium non [illegible] [illegible] quod pater [illegible] per filium. sed hec planius dicta sunt in primo libro [illegible] xxxv et [illegible] ad [illegible] sufficiant hec

Dixit quod deus si[t] ... d [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de potentia illius [illegible] quae est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] agit de potentia [illegible] quantum ad formas [illegible] agit [illegible] et quia [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] importat [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ideo [illegible] [illegible] [illegible] in prima agit [illegible] de potentia [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] importat et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus potentia [illegible] [illegible] [illegible] et quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt in duplici [illegible]

Quedam enim sunt contenta, quedam continentia. Ideo pars prima dividitur in duas: in prima agit de productione et distinctione celorum quantum ad res continentes, in 2a de quantum ad res contentas ibi: Dixit deus: Congregentur aque etc. Prima pars in qua agit de rebus continentibus utpote de celis et celorum [illegible] in prima declarat celorum naturam, in 2a [illegible] de figura ibi: Queri solet ac si que [illegible] quid de motu [illegible] si stet an moveatur. In qua [illegible] removet quandam dubium ibi: Propter hoc solet queri quare etc. Quibus hec partes remanet divise. Pars prima que dividitur in duas: in prima declarat naturam celorum simpliciter, in 2a [illegible]. Quod de celis etc. Breviter tria inquirit magister in hac parte: celorum naturam et figuram et motum.

Ad intelligentiam huius partis notandum quod de celis tria queruntur hic. Tria quorum primum de celis quantum ad naturam. Secundum quod est de eis quantum ad figuram. Tertium quod est quantum ad motum influentiam.

Circa primum queruntur duo: primo queritur de natura celi empyrei, secundo de natura celi firmamenti. [rubric]

Queritur primo sic proceditur et queritur utrum celum empyreum sit de natura aque. Et quod sic videtur Gen. i: Fiat firmamentum in medio aquarum et dividat aquas ab aquis. Sed aque sola divisione distinguntur, sunt eiusdem nature. Ergo ille que sunt super firmamentum et que sub firmamento sunt eiusdem nature. Si tu dicas quod firmamentum non vocatur celum sidereum sed aer, obviat textus scripture qui dicit quod stelle posite sunt in firmamento. Obviat etiam quod dicit Damascenus in [illegible] aque que super celos sunt [illegible] et [illegible] sol et luna. Ergo aque ille sunt super solem. Si tu dicas aquas illas spirituales esse, obviat [illegible] quod dicit in glossa: consideramus celum sicut pellem in regione aque, scilicet aeris; sed celum constitutum est celum corporale; ergo aque que ibi sunt sunt corporales. Item hoc videtur auctoritate doctorum. Augustinus super Gen. ad litteram loquens de aquis que super celos sunt [illegible] ibi esse non dubitamus. Maior est enim huius scripture auctoritas quam omnis humani ingenii capacitas. Si tu dicas quod sunt ibi aque, sed non corporales sed spirituales, contra hoc dicit Basilius: aquam illam intelligimus [illegible]. Ergo videtur quod aque ille habent speciem et naturam aque. Quod si tu dicas quod formam habent aque sed non proprietates, hoc est contra Bedam [illegible] quod ordinat magister in littera, qui supra celum ligat aquas ad temperandum vaporibus imbutas [illegible] propter ardorem celi [illegible] glaciali soliditate aquas suspendit ne labantur. Item ratione videtur. Ordo partium in homine, qui microcosmus sive minor mundus, videtur ordinem partium in maiori mundo. Sed sicut videmus in natura animalis [illegible] super cor quod est calidum [illegible] ponitur cerebrum quod est frigidum et nature aquee, ergo in maiori mundo supra solem et alia corpora calefactiva est ponere naturam aquam. Item aqua de sui natura est receptiva [illegible] et hoc apta ad perpetuum [illegible], ergo [illegible] est [illegible] celesti, ergo apta est ut de ea celum possit fieri; ergo si aliquod celum potest fieri ex aqua, cum nullum sit infra firmamentum, relinquitur quod sit supra firmamentum. Item quod illud sit possibile videtur per rationem quam facit [illegible]: aqua per sui subtilitatem potest amplius [illegible]. Ergo si omne corpus est divisibile in infinitum, si aliquod potentia dividentis potest aqua [illegible] dividi et subtiliari quod super firmamentum naturaliter potest consistere; et si hoc, ergo videtur celum aqueum esse posse. Item illud est conveniens rationale quod creatori ei [illegible] a prima constitutione; ergo si in prima divisione aquarum quedam posite sunt supra firmamentum, quedam sub firmamento, ita naturale est illis esse supra firmamentum sicut istis esse infra firmamentum. Ergo sic nobis

curbatur super firmamentum stabilem esset dubitatio
utrum aqua esset infra firmamentum sic nobis en-
tibus ipsum firmamentum stabilem est celestem natu-
ralem sed celum aqueum super firmamentum. Ad oppositum
arguitur sic prime auctoritas Augustini [illegible] confessi-
sunt ille aque que super firmamentum non sunt
inmortales et ab omni corruptione secrete. Ergo vi-
detur quod celum aqueum non sit de natura istarum aquarum. Item
corpus habens speciem aque aqua est per naturam et pon-
derosum. Ergo si ad celum est aqueum naturaliter illud
est ponderosum. Si ponderosum non debet col-
locari nisi deorsum per naturam. Ergo videtur quod in-
ordinatum sit ponere quod ibi sit celum aqueum
quod sit sursum. Item rerum naturalium ordinatio est secundum
maiorem nobilitatem et minorem et corpus quod
nobilius est superius locatur. Ergo si aqua magis
nobilis est quam firmamentum ergo magis loca-
ta est super firmamentum. Item rerum naturalium ordina-
tur sub et super secundum maiorem subtilitatem et
minorem et secundum maiorem et minorem raritatem,
sed aer naturaliter subtilior est aqua et ra-
rior et similiter ignis. Ergo nunquam aqua adeo
potest rarefieri ut sit subtilior aere et
igne. Ergo videtur quod nunquam possit ascendere super
aerem et ignem [illegible]. Item [illegible] eun-
dem naturam idem est locus. quod cum eadem
est natura glebe et totius terre et idem locus est
glebe et totius terre. Ergo idem est locus huius
aque et totius aque. Ergo si aliqua aqua
naturaliter est [illegible] ergo et omnis aqua,
ergo videtur quod nullum sit celum aqueum. Sed in
dicitur quod non est [illegible]
quod hoc sit verum [illegible] hanc [illegible]
sionem refutat Augustinus super genesim ad lite-
ram inquiens hoc quisquam dicit hoc omnipo-
tenti facile concedat cum deus [illegible] fecerit
quibus nos quidem de lapide [illegible] miraculum
sine [illegible] operari. Item quidam ad quid
posuerit ibi aque [illegible] ad refrigeran-
dum calorem igneum quod quidem [illegible]
per hoc quod Saturnus qui supremus est inter
planetas et velocissime movetur ceteris quod
motu debet esse calidior sed frigidissimus
est et hoc non est nisi propter aquas

ut videtur. Obicit contra hoc quod si aque
ille possint infrigidare calorem solis et
aliorum corporum ergo cum [illegible] possent
ab eo calefieri ergo et ignem et ita con-
sequenter totaliter consumeret quod est incon-
veniens. Quantum ergo ad [illegible] sunt
ille aque et [illegible] celum dicitur
aqueum, si enim propter naturam [illegible]
tunc omne celum debet dici aqueum.
Propter ad predictorum intelligentiam est no-
tandum quod in hac questione fuit dissensio
[illegible] et [illegible] est ad
[illegible]
[illegible] que inter sidera
et [illegible] medians [illegible] media
[illegible] quod [illegible] est quod aqui [illegible]
[illegible]
quod super firmamentum quod est celum sidereum mul-
te sunt aque [illegible] et scriptura sacra
intelligi debet de aquis [illegible]
Unde si alicubi in scriptura legitur de istis
aquis [illegible] que sunt super firmamentum
elevate, tunc nomine firmamenti intelli-
[illegible]
[illegible] per hoc quod [illegible]
[illegible] quod ille aque sunt immobiles. [illegible]
vero per hoc quod [illegible] ad [illegible]
quod hoc [illegible] intelligi de aquis que [illegible]
[illegible] in nubibus. Secundum istam positionem
[illegible] Basilius in [illegible]
[illegible] ipse [illegible] qui [illegible] stellatum [illegible]
esse in [illegible] firmamentum [illegible]
[illegible] aquas ab aquis [illegible] [illegible]
firmamentum illud est celum sidereum et a-
que ille sunt [illegible] nec
[illegible] posse et [illegible]
[illegible]
[illegible] quod celum [illegible] est quod
est aqueum [illegible] quod [illegible]
[illegible] ad refrigerandum [illegible]
et ad [illegible]
per hoc quod deus in ordinatione [illegible]
[illegible] utilitatem [illegible]

fore [illegible] et ideo sicut in inuori-
nido possunt [illegible] sursum ad calores
cordis mitigandum sic et celum sidereum
possunt celum aqueum et ibidem aque
ille conservant et sustentant vel sua so-
liditate sicut videtur Beda dicere vel sua
subtilitate vel eciam dei virtute que sic
ordinavit. Sed quia creator est opifex
summus [illegible] non optimo ordine ordinas-
se ideo solum videtur quod in ordinando con-
sideraverit summam utilitatem sed eciam per-
fectionis dignitatem. Ideo non videtur recte
celestium aque super firmamentum colloca-
se cum primum sit minus nobile et id
est tercius modus dicendi quod supra firmamentum
sicut dicit scriptura sunt aque que tamen
non sunt nix et species aque elementa-
ris sunt tamen aque nomine propter convenienciam
in aliqua proprietate. Unde notandum est quod
aqua ista tres habet proprietates. Habet enim
perspicuitatem, habet frigiditatem, habet nitorem vel
claritatem. Quantum ad naturam perspicuitatis
hee aque et ille conveniunt eo quod liquet
non recipiunt lumen et colorem non
retinemus sicut experimento patet in [illegible]
bus lapidibus qui de nocte non viden-
tur propter hoc si ponantur in aqua. Quantum
autem ad naturam qualitatis simpliciter differunt
ille enim aque celestes non sunt humide nec
apparent esse deorsum. Secundum vero ad
naturam frigiditatis partim conveniunt partim dif-
ferunt. Conveniunt enim in hoc quod utrumque sunt
frigide effective, differunt tamen in hoc quod
ille sunt frigide formaliter ille vero
minime. Et tamen hoc patet quia nomen a-
[illegible] accipitur in [illegible] gene-
raliter per informacionem ut spiritus dicitur
[illegible] aliquid per [illegible] et lumen
[illegible] ut dicitur firmamentum in medio
aquarum aliquid per ipsas elementa aque
ut ibi conservetur aque in loco suo
et patet quod super firmamentum non sunt aque
sicut dicit scriptura et auctores secundum quod
illud intendunt probare. Patet eciam quod

non sunt ibi aque elementares sive enim
non ergo sunt iste aque nec quantum ad cor-
ruptibilitatem nec quantum ad gravitatem nec
quantum ad [illegible] nec quantum ad mobi-
litatem nec quantum ad [illegible] nec quantum
ad sufficienciam [illegible] sicut ostendunt ra-
ciones ad oppositum facte. Hanc autem
viam tamen [illegible] possumus pro-
babilem cum nichil videatur sibi obviare.
Hoc autem [illegible] non est ne [illegible]
[illegible] asserere melius est
enim ad [illegible] dubitare quam ad temere dif-
finire. Ad id vero quod ultimo queritur scilicet quare
nomine aquarum vocatur celum illud cum ipsum
non sit de natura aque, iam patet ex dictis. Hoc
enim dictum est propter convenienciam non solum
in perspicuitate sed eciam in frigiditate, sed in
perspicuitate formaliter, in frigiditate effective.
Et si tu obicias quod firmamentum convenit
in perspicuitate et [illegible] ab [illegible]
non conveniunt frigiditate ~~[illegible]~~ eo non
cum aqua in perspicuitate sine que modo
celum aqueum credit convenire. Aque enim
habet perspicuitatem que non terminata est
lumen suscipiendi sicut perspicuum aeris. Sed
eciam [illegible] retinendi sicut patet experiencia
[illegible] patet cum metallum aliquod po-
in fundo vasis in tenebris super [illegible]
aqua lucida videbitur sub luce [illegible]
ta ab aqua. Sicut eciam dicuntur [illegible]
[illegible] qui propter hoc non lucent de nocte.
Conveniunt eciam cum aqua in frigiditate sed
effective sicut dicit Basilius nec tamen quod [illegible]
[illegible] quod possit calefieri vel eciam assumi
sicut nec sol quamvis calefaciat habet
nullum tamen [illegible] sed solum propter
diversitatem et oppositum [illegible] effectus eius
[illegible] et fuerunt [illegible]
[illegible] celi aqueam naturam

Secundo queritur de ii parte et est
quod videtur sit [illegible] non sed igne
elemento et quod sic videtur primo per auctori-
tatem que nullam facit mencionem de
procreacione ignis. Quod scriptum est [illegible]

licet ipsum elementum eius contrarium non debent
frequenter [illegible] vel quod saltem intelligatur nomine
celi. Et hoc videtur auctoritas Augustini super
Genesim ad litteram 3° et in libro de civitate dei dicit
tum inferiora esse corpora mundi scilicet humore et
humum aere et lucem. Sed quod secundum illum est ab
de corporibus mundi et non est terra nec aqua
nec aer ergo est ignis. Item [illegible] de sexto
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] primum libro de sacramentis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de elementis et celum [illegible]
levius [illegible] et mobilius [illegible] [illegible] reliqui
[illegible] que in [illegible] [illegible] [illegible] de
suspensa [illegible] [illegible] opus [illegible] corporum
[illegible] celestium sive [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod firmamentum
sit de natura aliorum elementorum. Item hoc videtur
[illegible] [illegible] inferiore sunt [illegible] [illegible] ergo
videtur quod [illegible] inferiore debet esse [illegible] [illegible]
sunt de [illegible] [illegible] [illegible] ergo
firmamentum est corpus [illegible] vel est de natura
aliorum inferiorum elementorum sed non est [illegible]
[illegible] nec de natura [illegible] elementorum inferiorum
ergo est de natura ignis. Item [illegible] [illegible]
species ignis scilicet ignis carbo ignis lux
et ignis flamma sed non [illegible] est ut [illegible]
lucis ergo videtur [illegible] sub illa specie
ignis. Item caliditas [illegible] [illegible] in
[illegible] ergo si ad [illegible] calefit illud
[illegible] naturam ignis sed corpora celestia [illegible]
[illegible] calefaciunt inferiora sicut patet
in sole ergo [illegible] ignea [illegible] naturam. Ad
oppositum est auctoritas Philosophi in libro de celo et
mundo qui [illegible] hoc [illegible] [illegible] ponit [illegible]
corpus [illegible]. Et hoc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et incorruptibile [illegible] naturam non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sed firmamentum
[illegible] est [illegible] [illegible] elementum
[illegible] corruptibile ergo non sunt [illegible]
[illegible]. Item corpora [illegible] diversos mo-
tus [illegible] diverse sunt naturae sed firmamentum
et ignis [illegible] diversos motus [illegible]
quod ignis [illegible] movetur motu recto
firmamentum [illegible] motu orbiculari

[illegible] ignis et firmamentum sunt alterius et alterius
naturae. Et in [illegible] quod ille modus
non est [illegible] [illegible] [illegible] hoc quod
si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non
[illegible] est [illegible] ad corpus [illegible] sit
[illegible] ergo si hoc [illegible] [illegible] esset
ad [illegible] [illegible] [illegible] magno [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est. Item si firmamentum esset igneae naturae
ergo [illegible] inflammaret [illegible] [illegible] maxime
ergo [illegible] sit magis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ergo [illegible] [illegible] [illegible] absorberet
videtur quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Sed [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] hoc
non videtur quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de c[ivitate] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] si hoc [illegible] esset [illegible] [illegible]
[illegible] subsisteret [illegible] Sed [illegible]
Item [illegible] est corpus [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ergo si [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] corpus [illegible] [illegible]
[illegible] sed hoc non est in corpore ce-
lesti ergo firmamentum non [illegible] [illegible] [illegible]
ignis elementum [illegible] [illegible] ergo non
erit de natura eius. Item si aqua [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] non [illegible] [illegible] aliorum [illegible] [illegible]
quod potens sit super omnia [illegible] [illegible]
sua influentia [illegible] elementa [illegible]
[illegible] ad [illegible] ergo non est de natura
aliorum elementorum. [illegible] hic [illegible] est
quod in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
elementa possunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] esse [illegible] [illegible] et [illegible]
a [illegible] et [illegible] hoc est [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] non videtur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] sit ad
elementa [illegible] [illegible] motu qui non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

effectum valor, tamen est preter unum si
essentiam non absurde potest dici philosophus
in hac parte vocum fecisse et contradictoriis
veritatis ab eis in ista non discrepasse
omnes doctores videntur dicere, sicut
enim patet per dictis aug. in pluribus locis,
ipse angeli elementum ignis denotat
a proprie lucis, illos vero quam materiam
prime igne non sicut preter fortem ex-
litudinem et qui non lucis recipit in
?? v. et in igne elemento, ideo ipsum
supra dicta ignem dixit tamen unum non
esse non nisi unum quod dicitur una
forma specie specialissima. Sed quod ipsa lu-
minis principalis secundum quidam virtutem
analogie quod vero illud tamen. s. formam
scilicet non est a suo contrario, et licet
proprie nullam puritate ignis vero
ita non licet contrarius, hinc est quod philosophus
dixit ignem et aerem altius et altius
dixit esse in suo terminis addit quod
non esse in suo terminis addit quod
ignis quod generatur hic et inde moti
ignis quod generatur ????? ??
contrarie directe. s. sursum, celi vero quia
contrarietatem non habet, movetur orbiculariter,
ex cuius solus motus est simplex quam alte-
rat generatur et in hoc unum dixit
et sensus non fuit dictum est non contradixit.
Unde rationes ostendentes quod firmamentum
et ignis elementum non sunt unum sunt
concedende sunt, ad id quod obicitur quod
sephira non facit mentionem de igne, dicendum
quod sicut non facit mentionem de aere, quia
separate aut agnosce a se intelligenda
est distinctio elementorum tacta fuisse sicut
infra melius patebit, ad id quod obi-
de lingua, iam patet ex dictis, ideo enim ex
luna ad simile sub igne preter confor-
mem lucis participationem, unde sicut
dictum est supra quod celum cristallinum ex
seri potest nomine aque, quod aqua prece-
tatem eius in se habet, sic et in firmamento
intelligi potest, duplex enim est ignis
fractus sunt supra dictum est de aqua
una est elementaris, altera celestis, et
terrena elementis per quam moventur

motu que est sursum in summa regione
ignis et firmamentum conveniunt in terra igitur
et firmamentum simpliciter differunt in ratione
vero aliquam conveniunt prout differunt, conveniunt
vero in hoc quod ignis est calidus formaliter
firmamentum vero tamen ignis quam sicut tamen est
calidus effective, formaliter differunt vero in hoc
quod ignis est calidus formaliter, firmamentum vero
virtute sive cum habeat caliditatem informantem
habeat utriusque generativum, ad id quod obicitur
quod sint materia sunt prime qualitates dicendum quod
verum est de qualitatibus activis et passivis
sive generativum et illud non sequitur quod omnia que
sunt sint in prima constitutione non habeant
aliquam illarum qualitatum, sed solum illa
que habent generationem ad constitutionem et ideo
non solum hec autem requiruntur. Sed contra ad id
quod sicut supra hoc sicut prius ostensum est, ad
id quod dicitur quod lux est species ignis, dicendum
quod non generaliter lux est species ignis, sed
illa que est in suo tractatu, et hoc
quod habet caliditatem annexam, conferentem calorem
naturam ignis autem non est lux unde ??
quamvis aliquomodo non sit illi conformis.
Ad id quod dicitur quod corpus quinta calefacit
videmus quod corpus quintum non calefacit per
naturam caliditatem quam habeat in se sed per
virtutem lucis et hoc apparet quoniam ex concavo
sunt et reflexione radiorum in speculum
concavum generatur ignis, sed si in obviam
quod nichil dicit aliud quod non habet, ideo si celum
non habet in se primum nisi ignem non magis
agitabit ignem quam aerem, dicendum quod illud
est instantiam generare ignem sicut patet
ignis aquis calefit motu sic et in
processu intelligendum esse et si in terra aque
magnus generat ignem quam aerem non
habent communem ipsam conformitatem, dicendum quod et
si non habet cum ipso conformitatem in for-
ma ultima, tamen ignis maxime
accedit ad eius naturam, propter hoc aliquid
sicut patet earum uniformitatem quod sunt
in potentia in materia, certum quod sit ad illam in
differentia magis effectum quod nobilius

est sicut semper desiderat quod melius est et ideo cum ignis sit nobilior magis convenit igni. Sed ad hoc manet quod quare si corpora celestia calefaciunt per naturam suam vel est hoc quod luna humectare [illegible] infrigidat. Et de hoc sensit Aristoteles dicens ista ad primo [illegible] tamen sufficiat quod aliquid caloris a corpore celesti in his inferioribus vel est per accidens [illegible] radiorum et intensionem quod quia sublunaria aer suscipiens illuminationem vel est ab aliqua virtute [illegible] ei data a prima sui creatione [illegible] speciem [illegible] sic paganum dicere [illegible] ignis et si non faciat corpora celestia formaliter calida quare sua non ideo est ad [illegible] apta [illegible] in hec inferiora [illegible] cum sunt sufficienter per dispositionem receptam in materia

Consequenter queritur de illa questione ad figuram. Et circa hoc queruntur duo. Primo utrum caelum habeat orbicularem figuram. Secundo queritur utrum habeat dextram vel sinistram

Quod autem habeat orbicularem figuram videtur et plus [illegible] in [illegible] item [illegible] aque [illegible] celum semper videtur [illegible] distare [illegible] hoc autem non esset nisi haberet orbicularem figuram. Contra hoc est, quod videmus sensibiliter moveri orbiculariter, sed motui circulari non competit nisi figura circularis. Ergo caelum est orbicularis figure. Item simplicissimo corpori simplicissima debetur figura, sed celum est simplicissimum inter corpora omnia et nobilissimum ergo nobilissima debet esse figura. Sed hec est figura circularis. Ergo etc. Tertio corpori quod est maxime continuum debetur figura capacissima. Sed celum est continuum omnium [illegible] et figura orbicularis est capacissima sicut manifeste [illegible] et sensus. Ergo etc. Item corpori perfectissimo debetur perfectissima figura. Sed celum est perfectissimum [illegible] et figura orbicularis est perfectissima omnium figurarum sicut [illegible] in alia scientia maxime [illegible] et recipiat perfectam sensibilium [illegible] recipiunt in [illegible] quanta est a [illegible] distancia ad centrum. Ergo etc. Item corpori velocissimo debetur figura maxime apta ad motum. Nonne sed celum est velocissimum corporum. Figura autem maxime apta est ad motum circularem orbicularis. Ergo etc. Ad oppositum arguitur primo per illud quod [illegible] celum sit pellem alia [illegible] sicut cameram. Ergo videtur quod celum sit ad modum tentorii et ita videtur figure semicircularis. Item [illegible] in [illegible] nichil est superfluum sed omnia sicut sunt [illegible] inutile quod est quod non valeat ad [illegible] sed si celum esset semicirculare figure sufficeret ad tegendum [illegible] ab [illegible] Ergo videtur quod superfluat aliud semicirculus. Item celi sunt solidissimi [illegible] in [illegible] et hec [illegible] octave spere que [illegible] ergo maxime competit eis figura [illegible] hec autem magis est semicircularis quam circularis. Ergo etc. Item si celum est figure orbicularis, ergo aut aliqua pars celi esset vacua aut [illegible] ab [illegible] celum a terra et ab una distancia celi ad aliud [illegible] in medio consistit. Ergo si non est [illegible] ponere quod aliqua pars [illegible] vacua sit a [illegible] nec est ponere tantam distantiam inter [illegible] et alia corpora [illegible] quod empireum non sit orbicularis figure. Et si hoc ergo [illegible] firmamentum [illegible] quod ad [illegible] perfectum planum est [illegible] oppositum [illegible] dubie [illegible] facere [illegible] figure [illegible] quod in [illegible] dispositione volunt [illegible] vel hoc faciunt ad [illegible] ord

sitatem volentes nos in hiis que
dicuntur in lege et prophetis contentos
esse et nichil ultra hec inquirere.
Prima tamen omnino fore instantia non desi-
stit, nam sicut doctores sacre scripture
multa determinare que sine salutis
dispendio possent de facili preterire,
propter quod ad pericula quorundam evitent
et in ipsa lectionibus et summis attestantur
dicunt celum hoc septimum ordinatum
et hanc maxime sibi competere. unum
ratione simplicitatis, unum ratione claritatis,
tertium ratione perfectionis, quartum ratione
mobilitatis. sic patet propositum. Ad
aliud quod quia obicitur in contrarium de sacra scri-
ptura que dicit celum extendi sicut pellem
extensum vel sicut cameram. dicendum quod
scriptura condescendens puritati sim-
plicium vulgarium consuevit loqui
et ideo cum loquitur de celo, de ipso
loquitur secundum quod apparet sensui nostro et
dicit ad modum pellis vel camere exten-
sum quantum ad nostrum conspectum. Ad aliud
quod dicitur quia pars inferioris emisperii non
est utilis ad usum humanum. dicendum quod
falsum est, immo est necessaria. si enim celum
super nos continue volveretur, et una
pars semper nobis de die, alia semper
de nocte. Ad id quod dicitur quia celum so-
lidissimum sit ferro. dicendum quod similitudo
illa non excludit mobilitatem, sed tamen
sed illa solum quantum ad modum firmitatis et
durationis secundum motum rectum. Unde fre-
quentius dicitur celum, quia nec motu ad com-
pulsionem tamen est motus localis quia motus ta-
lis vel in loco et tali dignitati
magis competit figura orbicularis quam
aliqua alia. Ad id quod queritur
quid empireum si coniunctum est celo
[illegible] replebitur. dicendum quod si non
sit etiam plures sunt in sede quam quicumque
[illegible] locentur, tamen quicumque non di-
catur sive quod sunt in uno semicirculo
empireo sive quod in toto, nichil im-
pedit utrumque poni. si enim in toto sunt
bonitatem divinam habuerunt a deo pote-
statem quod propter ipsum videre potuerunt utrobique sit.
si vero sunt in media parte celi, altera
licet est vacua non superflua, sicut magni
palacium non est vacuum quamvis est unum ma-
gnus multitudinem cum non impleat quan-
titatem magnitudo eius, unde et spatio totius
et si non impleatur totaliter, facit tamen ad osten-
sionem regalis magnificentie. Et hoc me-
lius sciemus quando videbimus.

Secundo queritur utrum in celo celi
sit ponere dextrum vel sinistrum. Et
quod sic videtur, quia dicit philosophus in 2o de
celo et mundo, cum enim sit orbi perfectissi-
bis debetur, scilicet dextrum et sinistrum, quia
sunt differentie loci et situs que competunt
tionibus etc. Hoc ostenditur per com-
parationem ibi: omnis motus simplex habet principium
a quo incipit, sed motus celi regularis
est simplex, ergo habet principium a quo
incipit. sed dextrum dicitur in animalibus unde
est motus principium, ergo in celo sunt
celi sicut dextrum et sinistrum. Item dextrum
et sinistrum sunt sicut latitudinis longitudinis
ante et retro, item profunditatis. sed omne
corpus complete et totaliter habet tres dimen-
siones et omnes dimensiones. ergo et
celum est huiusmodi. ergo videtur quod habet dextrum
et sinistrum. Item prioritati motum movetur
corpora celestia per spiritus celestia, sed propter
motus complectivum alia sicut dixerunt
et sinistra quo intelligentiam celestia.
Contra sic dicit philosophus in 2o de celo et
mundo: in plantis non est dextrum nec si-
nistrum. sed multo magis plante acce-
dunt ad dispositionem organisationis
quam celum. ergo videtur quod celum non habet
dextrum et sinistrum. Respondeo: dextrum et sinistrum
sunt in nobis ut dicit [illegible]
li. de c. et mu. a quibusdam actibus et pas-
sionibus scilicet hiemalis caloris
ex parte a corde et propter plus vige-
num in parte dextera quam sinistra.

Contra hoc non est reperire in celo secundum na-
turam. Sed dextrum et sinistrum presupponunt
sursum et deorsum sicut latitudo presupponit
longitudinem et sic secundum aliquam ante et retro.
In celo autem non est ponere sursum et deor-
sum cum hec sint grauia, non est etiam po-
nere ante et retro. Cum autem dicitur
celum est sphericum sicut dicit Philosophus ergo videtur
quod non sit ibi dextrum et sinistrum. Respondetur quod
quod licet corpus sit sphericum et figure sui motus
habet dextrum et sinistrum. Sed corpus celi est
sphericum cum motor eius sit separatus ergo non
habet dextrum. Respondetur dextrum est vnde est principium
motus sed vna parte celi mota mouentur
omnes ergo non magis incipit motus ab
vna parte celi quam ab alia. Ergo in ce-
lo non contingit ponere dextrum vel vltra
sed celum totum est animatum quia mouetur
animaliter ergo etc. Respondetur si aliquod corpus habet
dextrum et sinistrum illa pars que prius est
dextra quandocumque mouetur localiter semper
est dextra. Ergo si celum habet dex-
tram et sinistram illa pars que prius est
in ipso dextra semper est dextra sed non est
dare aliquam partem celi que nec non sit
in oriente nec in occidente nec in me-
dio regionum celi ergo dextrum celi aliquando
esset oriens aliquando occidens quod non
conceditur. Propter hoc dicendum quod omnes dextrum et
sinistrum dicunt virtutes latitudinis et sur-
sum et deorsum virtutes longitudinis et ante
et retro virtutes profunditatis non tamen no-
minant virtutes illas simpliciter sed per com-
parationem ad motum. Vnde in nullo corpore
ponimus esse dextrum et sinistrum nisi quod di-
uersimode suscipit motoris influentiam
ita quod prius in vna parte quam in alia.
Vnde dextrum et sinistrum non ponimus esse
nec in lapide nec in planta nec etiam
in statua ponitur nisi secundum similitudinem
quia non habent mouere localiter a motore

sustentante in eis vel corporibus que mo-
uentur ad locum et magis in vna parte
recipiunt motoris influentiam quam in
alia. Ideo ponimus dextrum et sinistram. Sed
in animalibus que mouentur motu
progressiuo et in quibus virtus motiua et
motiua vigeret in parte dextra cum si-
nistra est maior fortitudo aliud in parte
illa. Ideo etiam illam partem primo mo-
uent quam incipiunt ambulare. Sed
hoc intelligendum est quod in corpore celesti
sic secundum hoc moueatur ab oriente in
occidente vel econuerso sic secundum primum et se-
cundum orbes planetarum. Quomodo vero nunc
[illegible]. Dextrum et sinistrum celis
competunt satis proprie non tamen vt competunt
orbibus mobilibus sed non orbi im-
mobili. Attendendum autem est quod sicut in ani-
malibus et in celo ponitur dextrum et sini-
strum secundum eius virtutes secundum que
influentiam motoris. Differunt tamen quia ani-
malis pars dextra quodammodo magis
ad motorem quam alia mouetur a
motore sed vnitur. Ideo dextrum et sinistrum
est distinctum in partibus aliud ita quod illa
pars que non est dextra nunquam est sinistra
quia diuersimode ad ipsum motorem influ-
entiam. Sed quod ipsum habet sed vnitum
et nunquam ab eo nunquam elongatur. Corpus
vero celeste motorem habet separatum non
sit corpus animatum sicut postea videbitur
et ideo motor secundum dei dispositionem prouidam
influit quando alia parte celi et reddit
proportionem quod in ea parte que prima est ma-
gis [illegible] primo nobis apparet in
parte in oriente omni [illegible]
sed [illegible] et quod motor quo illa
parte influit diuersimode [illegible]
[illegible] [illegible] motoris influentiam
[illegible] suscipit motoris influentiam
et ideo est dextra nec mutatur omnino

partibus mobilis [illegible] ex eo quod non est disposicio
absoluta sed relata ad motivum instru-
mentum que [illegible] manet fixum et [illegible]
hunc modum locus originaliter racione distinc-
cionis immobilis [illegible] quod [illegible] situm respec-
tivum ad centrum et circumferenciam mundi
que magis proprie movet quam [illegible]
[illegible] proposita sed [illegible] visio ad obiectum
[illegible] cum est quod in celo sit dextrum
et sinistra et racionem adhuc inducte quod
[illegible] [illegible] quod [illegible] concluditur licet
[illegible] [illegible] a dimensionibus [illegible]
[illegible] ab insufficienti / ad [illegible] quod di-
citur quod in [illegible] quod plantis non habet dextrum tamen
et sinistram [illegible] [illegible] sit organum [illegible]
quod dextrum et sinistrum non faciunt [illegible]
[illegible] dictum hoc cum [illegible] et
frequenter contingit quod eiusdem disposicionis
est [illegible] in parte dextra et sinistra sed hoc
facit influencie motivis principalior
et non principalis susceptibilis [illegible] [illegible]
tendit [illegible] motus et [illegible] et
[illegible] in celo / ad [illegible] quod dicitur quod dex-
trum et sinistrum in nobis est a [illegible]
[illegible] activis et passivis iam patet
[illegible] quod dextrum et sinistrum
in aliquibus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] motoris ad mobile non
[illegible] [illegible] motoris sed [illegible] [illegible]
[illegible] et ideo adhuc quod una pars
magis suscipiat motoris influenciam
requiritur [illegible] alia et alia que quidem
[illegible] qualitates activas et passivas in
celo autem non sic est sicut [illegible] est
[illegible] / ad [illegible] quod dicitur quod dextrum et sinistrum
[illegible] sursum et deorsum [illegible]
[illegible] quod [illegible] est [illegible] sursum et deorsum
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cum sursum et de-
orsum [illegible] attenditur [illegible] [illegible]
[illegible] ad locum sed [illegible] dextrum et
sinistrum attenditur motum in loco ideo

et si in celo ponatur dextrum et sinistrum
non tamen [illegible] sic poni sursum et deorsum
[illegible] tamen [illegible] videtur magis [illegible]
[illegible] quod in celo est ponere sursum et deor-
sum et ante et retro sicut ponitur dextrum
et sinistrum [illegible] [illegible] dicunt [illegible]
[illegible] motum [illegible] [illegible] in [illegible] motu [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dimensiones licet [illegible]
[illegible] [illegible] dextrum et sinistrum et hoc [illegible]
[illegible] cum quod celum revolvitur [illegible] est
ponere duos polos quorum unus habet
racionem sursum et alter habet racionem deorsum
[illegible] ponere duo emisperia quorum unum
habet racionem ante et alterum racionem retro /
[illegible] est ponere quod in emisperio una pars
sit quod [illegible] celestia corpora [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] alia racione [illegible] quod [illegible]
[illegible] et hoc [illegible] de facili est ma-
[illegible] si quis imaginatur hominem qui
[illegible] habet in polo artico et caput
polo antartico et habet faciem [illegible]
[illegible] emisperium statim imaginabi-
[illegible] habet ponendum / ad [illegible] quod dicitur quod ce-
[illegible] habet [illegible] se [illegible] sui motus
et ita non habet dextrum [illegible] quod [illegible]
est [illegible] dextrum et sinistrum [illegible]
[illegible] [illegible] ordine [illegible]
[illegible] ad motivum influenciam non habet
[illegible] nichil cum facit adhuc [illegible]
sit motor intra vel extra / ad [illegible] quod
[illegible] quod una pars [illegible] movetur
[illegible] [illegible] quod [illegible] est [illegible] [illegible] hoc
non sequitur quod [illegible] suscipiat motoris
influenciam quod patet cum [illegible] movet
[illegible] [illegible] movet illam partem [illegible]
[illegible] / ad [illegible] quod dicitur quod [illegible]
[illegible] est dextra iam patet [illegible] [illegible]
hoc intelligitur de illo dextro et sin-
istro quod dicit [illegible] [illegible] in [illegible]
ad motorem [illegible] sicut patet in [illegible]
[illegible] hoc autem [illegible] non ponitur in
corporibus celestibus sicut fuit tactum [illegible]
Consequenter queritur [illegible] locus

comparatione ad motoris influentiam et circa
hoc queruntur duo, primo quidem utrum
primum mobile moveatur a deo immediate. Secundo
an mediante aliqua virtute creata. Secundum
utrum moveatur ab intelligentia an a propria
forma

Quantum ad primum sic proceditur et videtur quod ce-
lum immediate moveatur a deo primo per
philosophum qui in 2o de celo et mundo dicit quod
prima movet primum primo, causa autem prima
non est nisi deus ergo etc. Item boetius de consola-
tione loquens ad deum stabilisque manens
dans cuncta moveri. Ergo videtur quod immediate
moveat illud quod est primum mobile. hoc
autem est celum ergo etc. Item ratione videtur
primi mobilis motor debet esse primus, sed
primus motor est immobilis, cum quia
nihil est prius eo in immobilibus, sed nichil
est omnino primum et immobile nisi solus deus
ergo motor primi mobilis solus deus est
immediatum. Item quod motus et sphaerarum cele-
stium certum est assimilatio omnium corporum univer-
sitatis, ergo quod motor eius erit assimilator
omnium specierum unificatio, quod sicut se habet
mobile ad mobile sic se habet motor
ad motorem, sed solus deus est ille qui
est assimilator et unificator specierum, ergo
solus ipse primum celum. Item contra. Sine
[illegible] potestas et simplex et [illegible] hoc
requirit ut deus conveniret virtuti creature
actum quem illa est nata suscipere, sed
actus ipsius est movere primum corpus quod
cuius creatura est nata competere virtuti cre-
ate, ergo videtur quod deus ullum corpus
moveat absque virtute aliqua creata.
Item virtus motoris debet proportionari mo-
bili, sed virtus celi finita est, virtus autem
dei est infinita, ergo ad hoc quod salvetur
in motu proportio debita videtur quod me-
diante moveatur et celum motum sit per
aliquam virtutem creatam et finitam. Item
philosophus dicit quod si virtus virtus in tanto
tempore et maior in minori et major in

minore et infinita in nullo. Ergo si
deus infinite virtutis est et ipse immediate
moveret celum videtur quod in instanti vol-
veret ipsum ab oriente in occidens quod
manifeste falsum est. Item in diuis quod
deus in motibus non exercet totam vir-
tutem suam, ergo cum sit mo-
vens voluntarium per motum et ortum
et tarde tunc reddit primum obliquum
quod cum actus ille sit movere finite
sit virtutis finite et naturae creature
creature. Item cum que sunt ad [illegible]
per immediate procedit in esse sum [illegible]
[illegible] in creatione et instituti-
one [illegible] operatione ergo si celum immediate
movetur a deo motus eius est mirabilis
vel nullus quod si est nullus ergo est
a deo immediate. Respondeo ad primum in-
telligentiam est notandum quod in omni
operatione deus operatur intime et immediate
cum dei voluntas sit ut augustinus
libro est de in primo libro fit prima
et simul causa omnium specierum et [illegible]
in quibus autem fit operatio ut ipsa
tota causa in quibus licet sit operans
et movet ut virtutem agendi et
movendi conferret creature et conservat
dicunt [illegible] quo vel naturalia vel
voluntaria quantum ad esse suum. Ergo
quidem vel motus primi mobilis immediate
sit a deo non est quod virtus divina
intime et immediate operetur ad illum motum
cum concedendum quod sic mobile movetur
in ipso movente et recipit virtutem mo-
vendi, sed est quod virtus primi mobilis mo-
tus sit a deo tamquam a tota causa an
sit cum virtute divina movente mo-
veat aliqua virtus creata. Et ad
istum quidem satis de plano videri
potest quod cum motus ille sit natus competere
virtuti finite per sui successionem et
divina bonitas ad sui manifestationem
conferret creature quod ipsa nata est su-
scipere quod deus primum mobile movet

mediate aliqua virtute creata sit et a-
lia mobilia et quarto est contra quosdam adhuc
inducte communis aque non unico negat
non illud vero quod obicitur de philosopho dicere possumus
sumus probabiliter quod philosophus non intelligit
quod primum orbis movet per modum efficientis
cause deus ipse cum ponit virtute movente
nis adeo proportionata motu quod si nimis sit
medium corporis causa esset repugnantia incapacitatem
virtutis motoris in mobili sic dicit
in libro de celo et mundo, sed ponit quod deus
moveat primum celum intellectu sic
sicut desideratum aut si ponit quod mo-
veat per modum efficientis non ponit quod
ipse solus moveat sed concomitante virtute
mobili proportionata / Item non sunt pos-
intelligi de deum per quandam affectionem
et similitudinem influentie sive superfluitatem
ergo id quod dicitur de hoc quod deus sicut
movet, dicendum quod ex illa auctoritate non
concluditur quod solus deus movet sed quod
non movet absque sue virtutis influentia
nulla enim virtus aliorum motorum potest vel
modicum operari sine beneficio et auxilio
eius qui primum est immobilis sicut
in primo libro consimiliter sunt et in sexto
physicorum dicitur [illegible] omnis
actio sit a deo / ad id quod dicitur quod motor
primi mobilis est primus et immobilis dicendum
quod non oportet motorem primi mobilis esse
omnimode primum vel [illegible] immobilem, sed
sufficit quod sit primus respectu aliorum motorum
sive [illegible] et quod sit immobilis
[illegible] motum per [illegible] movet non cum
oportet esse [illegible] in motore primi mo-
bilis simpliciter, sed in quo [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] est [illegible] et
[illegible] non est [illegible]
[illegible] quod obicitur
quod sic influentia [illegible] est [illegible] im-
mobilia [illegible] influentia motoris motores
aliorum. dicendum quod [illegible] non est
[illegible] ordo est [illegible]
[illegible] et [illegible]

telligentiam est unum et simpliciter plures
in alium, communiter vero [illegible] qui sunt
[illegible] et motores [illegible] et hanc
[illegible] et ordinem ut [illegible] suum supremum
a deo immediate procedunt et formantur. et
hoc est propter [illegible] imaginibus per quod ipsi
deo immediate sunt capaces

Secundo queritur utrum motus celorum
sit a propria forma vel ab intelligentia
Et quod sit a propria forma videtur sic velut philosophus
[illegible] motus et [illegible] in eo in
[illegible] est [illegible] si omnis motus est a forma
[illegible] intrinseca, sed motus celi est [illegible] sic probat
philosophus ergo est a propria forma / Item leve sua
propria [illegible] ascendit [illegible] intel-
ligentia [illegible] descendit absque in-
telligentia movente, si ergo forma
qua intelligentia [illegible] elementis et forma
celi perfectior est quam elementis et forma
eius est apta ad motum circularem
videtur quod moveri possit a propria forma absque
omni intelligentia / Item plus est movere
seipsum [illegible] non [illegible]
[illegible] est seipsam dif-
fundere [illegible] alia [illegible] diffundendo
[illegible] quod [illegible] forma [illegible] celi
[illegible] possit se in suo orbe
[illegible] movere absque influentia alicuius
[illegible] motus aliud est a forma
propria intrinseca et hoc spectat ad comple-
mentum motus ergo cum motus celi sit
[illegible] est a forma propria et
intrinseca ergo vel celi non movetur
ab intelligentia vel intelligentia est
ipsius celi forma et perfectio, sed intelligentia
aliqua non est perfectio celi sicut dicit
[illegible] celi sunt [illegible]
et [illegible] / Item nullus motus
[illegible] a voluntate [illegible] tamen
a [illegible] motore, sed motus celi est [illegible]
formis et [illegible] et [illegible] ergo
[illegible] est a voluntate alicuius angeli vel intel-
ligentie / Item virtus illius angeli vel in-
telligentie est finita, sed virtus finita
in motu [illegible] fatigationem et labo-
rem maxime cum movet id quod

non est per se mobile aut enim celum movetur
propria forma aut si movetur virtute intelli-
gentie nunc est illam laborare et lassari
Item omne quod movetur ab aliquo movetur sed celum
similiter se toto movetur ergo videtur quod potest moveri
et forma eius sit alia potentia a qua move-
atur hoc autem non est nisi angelus vel in-
telligentia ergo etc. Item omnis motor est
in actu respectu mobilis sed totum celum est mo-
bile sed nichil idem simul in actu est et potentia
ergo celum non potest moveri a se sine pro-
priis viribus Item omnis motor sufficiens distat
a mobili ergo cum nulla forma extensa di-
stat a materia nulla forma extensa potest esse
sufficiens motor sed forma celi est for-
ma corporis et extensa et motus eius cum
sit proprius inter alios motus sit a mo-
tore sufficiente ergo non potest esse a virtute
proprie forme Item omne quod naturaliter movetur ad
locum aliquem si movetur ab illo loco movet-
ur preter naturam ergo si celum movetur similiter ab ori-
ente in occidens et ab occidente in ori-
ens non regitur per naturam ergo videtur quod celum
habeat motorem alium quam formam propriam
Item omne quod movetur propria forma movetur per
propriam indigentiam natura enim forma non mo-
vet nisi per appetitum forme qua similiter
indiget sed celum sicut dicunt sancti et philosophi
non movetur per propriam indigentiam ergo non
movetur a propria forma et nichilominus quod mo-
vetur a propria forma movetur naturaliter et non nisi
quiescit nisi violenter ipse quiescere
in eadem dispositione sed celum quando ad
naturam sive formam semper est in eadem dispositione
ergo aut non movetur propria forma et non
aut numquam quiescit vel si quiescit vio-
lenter quiescit si igitur celum aliquando quiescit
tablitur et non violenter ergo motus eius
non est a virtute forme intrinsece Respon-
deo quod in hac questione due sunt opiniones
philosophorum concordes eidem et scripture preter
illam tertiam opinionem quam quidem philosophi po-
suisse videntur scilicet quod celi haberent animam
et quod celum esset magnum animal et quod non
movetur a propria forma propria sic movetur

animal et hanc animam motricem posuit
regi et dirigi ab eo mediante intelligentia
sed hec positio ficta est et erronea sicut enim
dicit damascenus celi sunt inanimati et insensibiles
et quod dicitur deum benedicere aliquid hoc
est deum per prosopopeiam et ista est quod
quidam scilicet ideo angeli reiectiunt illud
verbum quod dicitur in libro de immorta-
litate anime quod natura dicitur et si ali-
qui sancti videantur hoc dicere sic reddi
sententia hoc totum intelligendum est dictum
metaphorice Non solum autem hec positio est
contra catholicos doctores sed etiam quam
plures rationes qui posuerunt quod celum
intellectualis non unitur corpori nisi mediante
vegetabili et sensibili et ita si celum perficeretur
a forma spirituali haberet sentire et vegetare
et ita naturaliter posset corrumpi et per hoc
ista positio omnino electa intelligenda
est quod duplex est hic modus dicendi
sanctorum et philosophorum quidam enim dicunt
quod celum movetur a propria forma hoc modo
celum habet quantitatem et figuram et per hoc
est ad motum habile habet inclinationem
per formam et formam que inter celos fuerit
corporales est magis activa et sicut
medium tenens inter formas spirituales et
corporeas et per virtutem huius forme movet
corpora celestia orbiculariter intra sui
sphericum quam elementa moveantur mo-
tu recto nec oportet ad motum celi adhi-
bere ministerium angeli vel anime sicut non
ad motum cuiuslibet non elementalibus nec
obstat illud quod movens debet esse alius
a mobili quia sicut animal secundum aliud se
movet secundum aliud sui est mobile et in
totum est movens et mobile sic et in ce-
lo intelligendum est quod est mobile per naturam
quantitatis et figure et movetur per naturam lucis
active nec obstat illud quod recedit
ab eodem loco ad quem movetur celum cum
proprie non habet movere ad locum sed
secundum sua loca nec per quietem

in oriente movetur ad occidens quia
illud situm intendat declinare, sed quia
intendit movetur orbiculariter qui est
motus perfectus sue nature. Unde sicut de
in radio qui procedit et retrocedit per
virtutem suam cum sit repercussio ad
quod corpus splendidum sic est in proposito
et per hoc videntur ad omnia obiecta.
Difficile tamen est sibi hanc positionem sustinere
quod celum movetur a propria forma et na-
li et illa permanente quiescat preter
violenciam. Difficile est eciam intelligere
quid non movetur preter formam indigentiam
sed appetitum ille et forma intrinseca et
ideo isti appellantur ab hiis et concordes ut di-
cunt quod ad motum celi non sufficit virtus
propria forme, sed simul cum ea requiritur ali-
qua virtus potencie sicut que celum habet
movetur et quiescat. Sed tunc remanet
quod quid sit ille supremus vel dicit
quod creatus vel increatus et sive hoc di-
cit sive illud non est facile explicare
quare deus illud mobile creat sine
instrumento spirituali creature cum illud sit
naturaliter conveniencius nec tamen de facili hoc
potest probari. Si quis hoc dicat quod de-
fectum istius creature celus velit deus
per se metipsum supplere ut ostendat se esse
dominum celi et terre et ita dicatur celum mo-
veri a virtute propria quia si ad deesset sibi
ad movendum sufficienciam supplet ab
ipsa virtute divina etc. Sustinendo hanc
positionem responsio ad obiecta est satis pla-
na. Alia via potest esse quod deus movet
celum mediante intelligencia creata sive
mediante angelo et hoc apperebat ordi-
ni quo deus constituit primo de quo
dicitur Angeli super gregem ad lectum quod deus
sic mundum ordinavit ut spiritus preficeret
omni corpori et ideo sicut congruum est ange-
los deputari ad custodiam hominum sic
est congruum est ad motum et regimen
celorum cum in hoc etiam ministrent
homini viatori et divine subserviant ma-
iestati et hoc videtur sentire Augustinus

in 3 de li[bero] ar[bitrio] loquens de angelica
natura de qua dicit quod suo sua maiestate
continet omnia sed inherendo illi maie-
stati et cuius imperiis devotissime ab im-
perando a quo et ad quem et per quem
facta sunt omnia et hec positio magis est con-
sona in theologia quam in philosophia, quia
concorde pietati fidei et communi et plu-
rimum esse videtur. Si vero hanc positionem susti-
nere volumus de facili potest ad obiecta
in contrarium responderi. Ad primum cum primo obicitur
quod motus ille violentus est, dicendum quod motus
ille per operacionem ad primum mobile violentus
esse dicatur, quia non contrario et supra illi mo-
tui concordat nec est quod omne quod est
violentum sit a principio intrinseco sed a vere
... sed sufficit quod virtus intrinseca co-
operetur virtuti active. Ad illud quod
obicitur de gravi et levi, dicendum quod ad mo-
tum gravis non sufficit solum nisi generantis
sive alicuius extrinseca immo concurrit virtus
loci attrahentis et virtus loci expellentis
et virtus corporis vacui propter illa duo in-
convenientia que ponit philosophus sc. generans gra-
ve et leve et removens prohibens
et quia hec ad motum celi non possunt con-
venire oportet quod conveniat virtus spiritualis
substancie. Ad id quod dicitur de diffusione lu-
cis, dicendum quod ille non est motus loca-
lis proprie sed magis motus alteracionis.
Unde sicut ignis potest calorem suum diffun-
dere deorsum tamen virtute propria non se
movet de loco in quo est sic in ce-
lesti corpore intelligendum est etc. Ad illud
quod dicitur quod ad complementum motus facit
quod ad movendum a principio intrinseco, dicendum
quod hoc attendit non cum hoc est preter-
rendum motivis ad mobile, sed preter suf-
ficientiam motivis qui quando est substancia
spiritualis distincta a mobili. Unde distancia
motoris a mobili et complexio motoris
illa est que facit ad motum perfectum,
hoc autem multo magis reperitur in motu
celi quod movetur ab angelo sive intelligencia
separata sive substancia creata sive divina

q̃ si moueret a [illegible] forma / ad id
quod d̃r q̃ natura non [illegible] a voluntate
dicendum q̃ verum est de voluntate vertibili quoniam
autem voluntas angeli sit per naturam [illegible]
cum per gratiam omnino inmobilis efficitur
et talem statum intelligendi esse ce-
li motorem quia ut dicitur angeli summe
maiestati coniuncti iudicant [illegible] et q̃
[illegible] sit motus celi continuit [illegible]
motus nobilius et uniformius et ne-
cessitas [illegible] [illegible] species sumunt
[illegible] et superna [illegible] ad quid
[illegible] similiter ordinatur ministerio
angelico / ad id quod d̃r q̃ [illegible] sit vi-
[illegible] [illegible] [illegible] dicendum q̃ [illegible]
non facit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] vel [illegible] vel [illegible]
q̃ [illegible] [illegible] quorum [illegible] est in [illegible]
et patet [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible]
[illegible] quod dicitur in [illegible] possunt aliqui
dubitare de eo quod dicit deum glaciali so-
liditate aquas suspendere [illegible] hoc [illegible]
videtur supponere q̃ aque ille sint de se
ponderose et q̃ ibi teneantur per violenciam
soliditatis quod est [illegible] ordine [illegible] [illegible]
[illegible] dicendum ad [illegible] q̃ aquas illas comparat gla-
ciali soliditati non [illegible] [illegible] sed [illegible]
[illegible] et stabilitatem q̃ non fluunt
nec [illegible] [illegible] descendunt
[illegible] possunt aliqui dubitare de hoc q̃ dicit
aquas super celum [illegible] guttis et
[illegible] [illegible] vaporum [illegible]
hoc est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et ut [illegible] possunt gutte aque
emanare videtur [illegible] illud celum [illegible]
esse si suscipit [illegible] impressiones
[illegible] dicendum ad [illegible] q̃ non vult dicere q̃ a-
que non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] celum sidereum q̃ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible]
que non [illegible] super [illegible] [illegible] aquas
vult [illegible] a [illegible] [illegible] q̃ [illegible]
[illegible] aquas super firmamentum [illegible]
[illegible] ponit [illegible] [illegible] in [illegible]

[illegible] esset magis et magis corpus
subtiliare [illegible] [illegible] de ista [illegible]
q̃ [illegible] Non est hoc [illegible] videtur
[illegible] q̃ [illegible] q̃ binarius est
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] ista [illegible] ita [illegible] esse ad [illegible]
sic ad [illegible] binarius [illegible] plus [illegible]
[illegible] ad [illegible] q̃ aque [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] q̃ ista [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] hoc [illegible] intelligitur divisio
[illegible] q̃ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] alia tamen est [illegible]
[illegible] q̃ [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aquis que [illegible] [illegible]
[illegible] sunt in [illegible] sunt [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aque in
locum unum et q̃ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est q̃ [illegible]
ra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

S equitur Dixit deus
congregentur aque in locum unum
[illegible] [illegible] [illegible] de productione
insensibilium [illegible] [illegible] hic [illegible]
agit de productione sensibilium [illegible]
[illegible] et [illegible] hec sunt in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt
elementa [illegible] [illegible] ut [illegible] sicut
sunt celestia luminaria [illegible] [illegible] ista
[illegible] duas in prima agit de [illegible]
elementorum [illegible] 2a de productione lumi-
narium ibi Dixit deus fiant luminaria
prima [illegible] duas in prima [illegible]
[illegible] [illegible] 2a solvit dubitacionem
[illegible] [illegible] ubi [illegible] sunt
aque [illegible] 2a [illegible] [illegible] duas
in prima [illegible] [illegible] luminarium [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2a [illegible] [illegible]
[illegible] quid sint [illegible] ibi [illegible]

~~ideo facta sunt ut per illam illustrentur etc.~~
Est dubitatio in parte ista videlicet
distinctio elementorum et haec satis plana
quantum pertinet ad partem maiorem, quia manifestum
est formaliter luminaria esse quod plura occur-
runt dubitabilia ut tempus sacre scri-
pture intelligitur plane
Ad intelligentiam huius partis omissa
distinctione elementorum circa formationem lumina-
rium occurrunt duo. Primum de ipsis lumina-
ribus per comparationem ad corpus in quo loca-
tur. Secundum est de ipsis per comparationem ad
ea in quae operantur. Circa primum
occurrunt duo. Primo quaeritur utrum
luminaria posita sunt in eodem orbe con-
tinuo aut in diversis. Secundo quaeritur
utrum moveantur motu orbis quantum
ad motum proprium. Tertio quaeritur utrum
motus competat alicui caelo sine stellis
Circa primum sic proceditur et quaeritur utrum
omnia luminaria caeli locentur in
uno orbe quanto. Et quod sic videtur per textum
sacre scripture quae dicit omnia luminaria
in firmamento posita esse. Genesis i. Fiant luminaria
in firmamento caeli etc. Item hoc
videtur ratione. Omnia corpora distinguuntur ad
invicem. Distinguuntur autem forma aut
superficie. Sed corpus caeli a luna usque
ad caelum stellatum est uniforme et unum
nec est corpus lucidum luminare vel distin-
ctum superficie. Ergo impossibile est ipsum esse
pluralitatem sive dissimilitudinem. Igitur omnia
luminaria facta sunt in eodem orbe. Item
si aliqua corpora sunt distincta ad invi-
cem ad motum unius non sequitur motus
alterius. Sed ultima sphaera movet totum
quod infra sphaeram est ab oriente in occi-
dens. Ergo necesse est totum corpus caeleste
esse unum corpus continuum. Item sicut aves
sunt pertinentes ad ornatum aeris ita
luminaria ad ornatum caeli. Sed unum est
corpus aeris quod ornatur omnibus avibus.
Ergo pari ratione unum est corpus caeli quod ornatur
omnibus luminaribus. Sed contra argumentum

~~sic unus venit in corporibus eiusdem~~
naturae quod divisio continui. Sed orbes plane-
tarum dicuntur esse sphaerae totaliter tali-
bus ut a mathematicis. Ergo sunt disconti-
nui. Igitur luminaria caeli non sunt in
eodem corpore quanto. Item impossibile est duo
corpora quae moventur diversis motibus et
disparatis motibus simul sint totaliter esse
continua. Sed orbes planetarum sicut
dicunt astronomi moventur contrariis
sphaeram. Ergo impossibile est ad invicem conti-
nuari. Item omnia in machina caelesti
distinguunt caelum vii planetarum a caelo
stellato. Sed hoc non esset si corpus illud
in quo sunt planetae et stellae esset
continuum. Ergo etc. Item si omnia luminaria con-
sistunt in firmamento posita ita quod in uno
corpore continuo tunc omnia erunt stellae
fixae et nullae erraticae. Sicut aliae di-
cuntur fixae aliae erraticae videtur quod po-
sitae sunt in alio et alio orbe. Item
hoc quaeritur quare deus fecit stel-
las plures quam fecerit planetas
sive quare plures sunt stellae fixae
quam erraticae. Respondeo ad praedictorum intelli-
gentiam notandum est quod secundum quosdam com-
muniter loquentes circa hanc materiam sive
naturales sive mathematicos luminaria locantur
in diversis orbibus. Haec autem distin-
ctio sive diversitas orbium secundum me-
lius intelligentes non venit ex distin-
ctione formarum sicut distinguuntur aer et
aqua nec venit ex distinctione superfi-
ciei sicut distinguitur lapis a lapide
sed venit ex diversitate motuum. Diver-
sitas autem motuum non tollit continui-
tatem in eo quod est subtile et ad motum habile
sicut manifeste apparet in aqua quae secundum
diversas sui partes ad diversas movetur
partes et similiter in aere. Et hoc secundum
determinationem secundum hanc partem dictum est
luminaria caeli posita esse in pluribus or-
bibus in corpore secundum unum quanto quod scri-
ptura vocat caelum firmamentum et ideo

dicit omnia luminaria esse posita in pre-
minendo celi. Unde rationes ad partem
contrariam inducte sunt concedende. Ad illud
quod dicitur quod mundus est ex divisione
continui, dicendum quod verum est de illo mundo qui
includitur corpore circumferentie sive superficie continui. Sed
non est verum de mundo quo includuntur corpora
corporis mobilis. Ad hoc quod dicitur inter
accidentia sufficit sola motuum distinctio
etc. est in proposito. Ad id quod dicitur
quod orbes planetarum moventur motibus
contrariis ultime spere ergo distinguuntur,
dicendum quod non sequitur hoc, cum non habet ve-
ritatem nisi in corpore solido, in corpore
enim subtili et raro et liquido sicut est
aqua et aer manifestum habet contrarium,
in hiis enim distinctis potest venire ad-
ditio motoris plus continuo mo-
bili propter hoc quod est magis obediens mo-
tori nec habent sufficere sic dicitur
sicut habent corpora solida et ideo plu-
res enim duo venti oppositi flant
in aere ita quod unus de super et alter
de subtus. Ad id quod dicitur de dama qua
luminaria planetarum distinguntur a fixis
dicendum quod distinctio colorum plus atten-
ditur diversitate ... et motuum
quam ... distinctionem corporum ... de
... licet utique non possit attendi
vi et racione in distinctione celorum
celum sidereum et celum planetarum sub
... celo comprehendit. Ad id quod dicitur
quod si planete sint in firmamento non
sunt stelle erratice, dicendum quod non se-
quitur in celo corpore ... diversi de
... ita quod unum aliquid insepa-
rabiliter ... et stelle
dicuntur fixe mediate forte ... omni
spera una motu moventur. Planete
vero sicut in orbibus inferioribus que mo-
ventur motu alio et ideo apparent
nobis erratice videntur ... quam
superioris orbis recedunt. Ad id quod

continue quasi in ultima spera luna-
ria plus posuit deus. Ad id quod assi-
gnat pluralitatem rationes. Et prima ratio
est quod spera octava est maior et ideo
est indiget pro certis speciebus et hoc non
potest esse nisi per diversa lumina in diversis
stellis. Causa ratio est quod natura ...
... dedit inferioribus speris que plures
habent motus stellarum unam et superiori
que habet pauciores dedit stellas
multas. Tertia ratio est quod motus ...
a superioribus ... quod ...
esse ... in orbis ille ...
... inferioribus quos mo-
vet ... luminaria mul-
ta ... has autem rationes me-
... in qua ...
... uniformi-
ter ... illi spere
que plus accedit ad uniformitatem
motus dedit ...
que habent motum inuniformem et dedit
luminarum unitatem.

xiij

Secundo queritur utrum luminaria
moveantur in orbibus suis mo-
tibus propriis. Et quod sic videtur quia
... ad ... motu
... moventur in illo et ...
... et per rationem luminaria in celis. ...
... orbium ...
luminarium ...
... moveantur
sive stent, sed non facit per plura
quod potest fieri per pauciora nec fiunt
maiori difficultate quod potest fieri ...
... facit motus sideris
quod facit motus ... orbis videtur
quod non ... stelle mo-
veantur propriis motibus. Item si lumi-
naria moveantur motu suorum orbium
omnia moveantur motibus diversis et
... in ... celo stellato tunc vi-
... fieret ibi ... et retrogradatio

omne illud in quo mouentur sit unum
corpus continuum. Item manifeste videmus
ad oculum in planetis esse elevationes
et depressiones progressiones et retrograda-
tiones. Sed non possent esse si primis moti-
bus moverentur habent ergo retrogra-
dationes si motibus propriis moventur planete. ergo
vel duo corpora erunt in eodem ubi vel ipse
est vacuum dicam esse per quod transit pla-
neta vel tunc est corpus celi rarefi-
eri et condensari et ita corrumpi. sed consequens
horum est manifeste impossibile. ergo etc. Item
natura non deficit in necessariis magis autem que
sunt in se nobiliora. ergo si in corporibus
que moventur propriis motibus providit in-
strumenta ut possent pedes et alas vel
pennas videtur quod in celestibus corporibus
debuit dare ista. sed ista non habent sic
est ad propositum. ergo vel natura deficit vel non
moventur motibus propriis. Item stelle
in octava spera non moventur nisi
motu illius spere. ergo si ita collocatur
unumquodque planeta in suo orbe sicut
stelle in octava spera videtur quod nullo
indiget proprio motu sed moveri. Item
si luna aliqua movetur motu
proprio ad faciendum progressionem vel retrogra-
dationem impossibile esset motum celi esse
uniformem. sed ergo motus est difformis
et secundum videtur quod nec sit planetis
moveri motibus propriis et aliquando retro-
cedere aliquando progredi. Propter hoc dicendum quod
de hac questione contentio est inter illos
et mathematicos. Mathematici autem maxime
considerantes apparentia ut illa possent
salvare sic dicunt motum perfectissime et
difformiter posuerunt eccentricos
et epiciclos et planetas moveri
motibus propriis in epiciclis et secundum
hec salvata motus uniformiter aliquando
contingit planeta declinari aliquando ele-
vari secundum motum ipsius planete in
epiciclo et epiciclum in eccentrico et ec-
centri ita centrum extremum quod est extra
centrum mundi. Ad obiectum autem illud

de corporis illius continuitate videntur quidem de-
ducendo quod non est inconveniens si corpus illud
scinditur motu planete quod est nunc contra
illos dicunt quod corpus id non scinditur
et planete pertranseunt corpus eius licet
sit possibile esse unum aliquod corpus. Per vero
naturalium est sic dicendum et confitebitur quod
planete non moventur nisi motu suorum
orbium sicut clavus fixus in rota movetur
motu rote non proprio et hoc ponendum est
illius corporis incorruptionem propter quod non
potest scindi nec sufficitur placere aliquo
tempore ponunt eccentricum esse in orbi-
um superiorum et inferiorum scilicet centrum mundi
propter rotunditatem [illegible] orbium ipsorum
[illegible] moventur ita quod unum
non submittat alterum ponunt eccentricum
hoc [illegible] et [illegible] velocitatem
in orbibus eccentricis quod hoc potest in libro [illegible]
retrogradationes non progressiones quod cum
primum corpus multum precedit aliud sua ve-
locitate et aliud retrocedere videtur. et hoc
omnia valde videntur [illegible]
ideo licet hec [illegible] mathematicorum sint [illegible]
[illegible] velox quod [illegible]
illarum [illegible] et [illegible] non salvantur
ita melius [illegible] superiori [illegible]
[illegible] verius quod [illegible] est
via [illegible] sed probabilius
videtur [illegible] ponere ideo si
illam ponimus [illegible]
dicendum ad ea que obiciuntur in oppositum
ad id enim quod dicitur quod aves in aere
et pisces in aquis motibus propriis mo-
ventur. dicendum quod non est simile quoniam
aer et aqua sunt corpora que possunt rare-
fieri et condensari et propterea ista elementa
non sunt sic nata moveri ut corpora
que ad certum ordinatum spectant [illegible] mo-
tu sufficit possunt [illegible] localiter
sicut [illegible] debet [illegible]
ipsis aliquibus competit motus progressivus
propter sui indigentiam et qui est ad appe-
tendum ad delectabile. et hoc in luna-
ribus celi non competit et nec debet

Ad illud quod obicitur quod motus orbium est perfectior motu lunarium, dicendum quod verum est sed ex hoc non sequitur quod sola lunaria debeant moveri. Non enim sic salvatur integritas corporis celestis quam si stelle moverentur motibus propriis sicut si moverentur in orbibus suis quia ibi est plenitudo motuum corporum celestium non sit aliqua mutatio de loco ad locum secundum totalitatem molis. Contra locum non daretur corporis celestis divisio et hoc tamen perfectio et interruptio celi congregat. Ad aliud quod dicitur quod si movetur motu orbium videtur quod sit retardatio et obviatio, dicendum quod non est obviatio nisi quando directe est contra cursum huius corporis movens sibi obviant, hic autem non est sic quia orbes inferiores sunt sub orbibus superioribus ideo motus eorum eis non repugnat nec retardat sed propter maiorem molem ad motum obediunt. Ad illud autem quod dicitur de illis retrogradationibus et progressionibus dicendum quod sicut dictum est quod etsi videatur fieri ad sensum hoc non est nisi propter maiorem et minorem velocitatem ipsorum orbium quod si quis bene sciret compleat hac via veritas perfecte salvaretur illud ad quod salvandum mathematici ponunt circulos et centros multiplices sed hoc ad aliud scientiam spectat

Tertio queritur utrum conveniat celo extra moveri absque stellis et quod non videtur quia celum empireum videtur a sensu immobile propter suam uniformitatem, sed celum quod caret stellis est uniforme, ergo videtur celum quod caret stellis est immobile. Item ubi est motus ibi est contrarietas et variatio sed contrarietas que est in motu et contrarietas magnitudinis, ergo [illegible] variatio motus est a varietate mobilis, sed corpus celeste quod caret stellis non habet in suis motibus varietatem, ergo nec mutabilitatem. Item omnis motus est propter aliquid indigentiam supplendam vel in ipso mobili vel in aliquo superiori, sed celum quod caret stellis non potest moveri propter suam indigentiam cum nullam in motu illo eius indigentiam compleat nec propter supplendam indigentiam in inferioribus quia ibi bene insufficit quia secundus sit motus et uniformiter ergo videtur quod nullo modo absque stellis celesti corpori moveri competit. Item motus celi est perfectissimus omnium motuum et ideo est omnium motuum regula, ergo si per regulam cetera mensurantur que sunt in genere illo, sed mensurat omnes motus per motum primi mobilis ergo motus primi mobilis maxime motus est ipsi autem, sed ultimus corporis mobilis motus est motus ipsi autem non quod habet in se … ad lunare quia non deprehendit motus primus orbis nisi per motum lunaris, ergo videtur quod non sit possibile aliquem orbem moveri qui careat omni lunari supponere qui careat omni lunari et omnium motus eius lateret sensum nostrum et sic sphera uniformis orbis retractat mobilem etc. videtur quod ponere aliquem orbem moveri quam firmamentum quod est octava sphera aspicium sit temerarium. Contra omnis multitudo reducitur ad unitatem ergo motus corporis multiformis reducitur ad motum corporis uniformis, sed uniformem motum non est nisi quod caret omni lunari, ergo videtur quod vel sphera orbes in genere sit lunaris sit ad mobile celum. Item motus ille qui est mensura omnium motuum est ille qui est absolute movens per orientem qui est motus diei naturalis uniformis et complet primum celestis sed talis omnium ipse est uniformis ergo et iste motus [illegible]. Item si est retro ordo medii ad extrema necesse est medium participare conditiones utriusque extremi, sed celum cristallinum medium est inter empireum et firmamentum, sed empireum sit uniforme et immobile et firmamentum sit multiforme et mobile, ergo cristallinum sit aut multiforme et immobile aut uniforme et mobile, sed multiforme immobile esse non potest cum varietas mobilis disponat ad motum ergo necesse est quod sit uniforme et mobile. Item quidam de [illegible] placuerunt ad constituendum

alicuius unde est per virtutem alicuius illa
coniungi, ergo quanto plures mo[bi]lia concurrunt
ad effectum unum conformem per sua influ-
entiam, unde est quod coniungit per diversa mo-
bilia difformiter, si ergo orbis plane-
tarum et stellarum concurrunt ad producendum
effectum in his inferioribus secundum quiddam
conformiter, unde est ut illa esse ad
mobile per quod coniungitur quod quidem habet
in toto et in partibus uniformiter et illa
alioquin orbi absque stellis competit mo-
veri, est igitur quod quis sit ille orbis
et per quid naturam competit ei movere. Di-
cendum quod celum est triplex ergo em-
pireus est immobile. Si quod celum non triplex quod
est comunis [illegible] continuum [illegible] de
celo igneo et ethereo sicut quidam con-
venit et quicumque et [illegible] nominatur
orbicularis, [illegible] hec quidem de suf-
ficientia et numero celorum et unum non celestis
distinguitur ab elementis, quod aque
differentia celorum sumuntur penes elementa
Si tamen dicitur quod [illegible] naturam [illegible] in
eius receptum [illegible] [illegible] sit
in aqua elementa aque debet dici
celum [illegible] quod est ponere celum
aliquod movere [illegible] lunarem et stel-
las [illegible] hoc est aquam sive cri-
stallinum ad quod [illegible] si [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aque illi
[illegible] [illegible] posuit [illegible] mo-
[illegible] [illegible] nisi [illegible] hec [illegible]
[illegible] ad [illegible] existentie [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sacrosancte
[illegible] [illegible] illustrari que [illegible]
existentiam [illegible] decebat motum in
[illegible] vel [illegible] non [illegible], sed
doctores theologie [illegible] suffulti co-
muniter [illegible] ponunt illud celum
moveri, et inter alias rationes potissi-
ma ratio est illa que sumitur ex [illegible]
[illegible] [illegible] ex qua [illegible] distinctio
celorum et [illegible] rationabiliter potest investi-
gari et hoc patet sic celum cum de sua

quod [illegible] dicit aquam naturam [illegible]
[illegible] et [illegible] de sua [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] elevata sive
[illegible] [illegible] celorum distinguitur de ra-
tione [illegible] celi non cum [illegible] et
[illegible] aut est lucis [illegible] aut
receptiva si est [illegible] aut est uniformis
non mota et est empireum aut uni-
formis et mota et est [illegible] aut est
difformis et mota et est cristallinum
[illegible] [illegible] non [illegible] quod sit uniformis
et non mota [illegible] hoc quod motum est pas-
sio [illegible] [illegible] ad uniformitatem [illegible]
Si aut non [illegible] est lucis receptiva
aut separabilis aut inseparabilis, si in-
separabilis aut secundum [illegible] superioris
[illegible] est igneum aut secundum [illegible]
inferioris [illegible] in quo [illegible] aer
et est olimpium [illegible] de olimpi-
[illegible] olimpi [illegible] [illegible]
Si aut est receptivum separabilis sic
est aer [illegible] illuminatur [illegible]
[illegible] lunari et obtenebratur [illegible]
absentia hoc duplex aut secundum superio-
rem partem et est [illegible] aut [illegible]
inferiorem et est aereum et in hac [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] non pot-
est [illegible] celi quod [illegible] per
[illegible] [illegible] capaci[illegible]
[illegible] aut [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ambit [illegible] et
[illegible] celorum magis [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] status
[illegible] apparet [illegible] [illegible]
manifeste [illegible] [illegible] mo-
[illegible] sive [illegible] [illegible] mo-
veri et illud [illegible] est primum mo-
[illegible] aut [illegible] et [illegible] [illegible]
secundum [illegible] [illegible] celorum [illegible]
secundum [illegible] [illegible] celi [illegible]
naturam [illegible] et [illegible] sit [illegible]
[illegible] naturam celestem [illegible] dictum
et elementarem licet non [illegible] Si aut
celum [illegible] dicitur non celestis [illegible] natura
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

ytria sic distinguuntur a quibusdam philosophis preter
octo orbes qui dixerunt octauam spe-
ram ultimam esse. Alii autem amplius
illuminati in hac non posuerunt ultra oc-
tauam speram nonam. Alii perfectius illumina-
ti voluerunt ad perfectionem orbium distin-
ctionem ut ponerent decimam speram in
qua est quies et vita sempiterna videlicet
celum empireum de quo etsi astrono-
mi autem nunquam, beda tamen et rabanus
ipsum confiteri testantur. Hec autem nunc
et sufficientiam possumus sumere sic. Si
sumatur celum celorum aut est per diuersitatem
motuum formatur aut per distinctionem ma-
terie et luminis contentorum. Si per diuer-
sitatem formatur sic distinguimus tres
celos. aut enim viget in eo non perfecte
lumen situs et sic est habile ad situm
igne et ideo quietum et sic est empireum.
aut viget in eo non perfecte perspicuitas
et confessione figuratiuus et sic est cristallinum
siue aqueum quod quidem facit ad con-
summationem veri corporalium et ideo habile
est ad motum. aut viget in eo non
perfectionis est et lumen situs et confessione
visibilitas et sic est celum siderum quod
quidem facit ad consummationem veri in-
ferioris et ideo est mobile et motiuum.
Si vero fiat distinctio celorum penes
distinctionem luminum sic est distinctio or-
bium. aut enim orbis continet multitudine
siderum aut unitatem. si multitudinem sic
est celum stellatum. Si unitatem sic septem
sunt planete septem quod continet unius si-
deris tantum que in uno dicitur clauditur.
septem sunt orbes et sic totum celum sicut
commemoratum continet octo speras siue or-
bes et duo sunt predicti et ita sunt
decem. vel sic per ordinem rerum vniuersi
reddunt etc. primum mundi scilicet decimum
et perfectum igitur patet quod considerandum
sumatur sufficienter celorum. siue sub pro-
pria appellatione celi siue sub com-
poni est celum cristallinum mouetur

cristallinum aqueum quod est mobile primum
et quod vniformiter mouetur ab oriente
in occidens per occidens et illud continet
firmamentum et omnes orbes infe-
riores ut vno die naturali scilicet per spacium 24
horarum ab oriente in oriens
reuoluuntur. communis vero sententia ap-
paret et aliqui philosophi hoc senserunt quod
firmamentum sit primum mobile. Aliqui
philosophi deprehenderunt quod ipsum firma-
mentum plures motus ita quod in centum
annis procedit uno gradu. siue autem hec
sit una siue plures. hoc tenendum est quod
quidam doctores theologie ponunt quod
est celum ad motum ultra firmamentum
stellatum et ...
...

varietate diei et noctis, quia illa videntur
que ultimo querebantur iam patet so-
lucio quesiti.

Consequenter queritur de ipsis lumina-
ribus per comparacionem ad ea in que agunt. Et
circa hoc queruntur tria. Primo queritur
utrum in luminaribus diversis sit diversitas
per speciem. Secundo queritur utrum habeant diver-
sitatem in suis speciebus. Tercio queritur utrum
quod causet in speciebus causetur diversitas
motuum.

Queritur primum sic procedendo et queritur
utrum luminaria diversitatem habeant
per speciem. Et quod sic videtur, sicut vult philosophus
sol non est nomen individui sed speciei et
luna. Constat autem quod sol et luna sunt
imposita ad significandum diversa, ergo etc.
sunt diversa secundum speciem. Et non potest esse
nisi unus sol secundum sic dicit philosophus quod
sol est quod tota sua materia. Sed si sol ab
aliis luminaribus non differret nisi so-
lo numero non esset quod totam materiam suam
ergo differt simpliciter quam numero ergo differt
specie. Item corpus quod est videtur luminosum et corpus
quod de se est opacum sunt alterius et alterius
nature secundum speciem. Sed corpus solis de se natura
est luminosum, luna vero quantum est de se
est opacum corpus, quod patet in eclipsatione
solis per interposicionem lune, ergo sol et lu-
na differunt specie pari racione et alia pla-
nete. Item terra ornata est diversis la-
pidibus et plantis et aliis secundum speciem
ergo pari racione videtur quod celum sit ornatum
diversis luminaribus secundum speciem differentibus.

Sed contra corpus simplex non habet ad-
mixtionem alterius corporis propter quod sit virginee
et ad terram et ignem sed celum sic probat
philosophus est simplex non mixtum et similiter
luminaria, ergo non habent formas secundum speciem
diversas. Item luminaria sunt quasi congregatio
lucis sui orbis sicut vult philosophus in
libro de celo et mundo. Sed maior congregatio
et minor non facit diversitatem secundum speciem
sed solum secundum numerum, ergo luminaria celi
non habent diversitatem formarum secundum speciem.

Item flamma maior et minor non differunt
secundum speciem quamvis sit in una maior
aggregacio lucis quam sit in alia, ergo similiter
sic videtur. Et ideo luminaria celestia non
differunt forma specifica. Item nobilis-
sima forma que est in sole est ipsa
lux et in una quaque nobilissima for-
ma est forma ultima, ergo lux est for-
ma ultima et completiva solis in specie
sua. Sed in luce convenit cum omnibus
aliis luminaribus, ergo videtur quod luminaria ce-
li specie non sunt distincta. Responsio ad
predictorum intelligenciam est notandum quod
quidam philosophi posuerunt quod inter luminaria ce-
li est reperire diversitatem quantum ad speciem
et formam et istud concedat satis volle
racione quamvis non omnia racione moveret eos
quidam ad ponendum diversitatem secundum
speciem in luminaribus celi. Prima fuit quia
quidam quod luminaria secundum speciem aliam racio-
nis diversa preter hoc quod non habent naturam tras-
mutabilem et unicum quod est quod tota
sua materia. Sed hec racio est falsa et vana et
fundamentum erroris et causa sunt quibus po-
suerunt in omnibus aliam veram sicut
melius patebit infra. Dicendum quod hoc non
est generale verum vel potest in diversitate
secundum magis vel minus quia attenditur in
aliquibus secundum solitatem sive proporcionem
et secundum inuctiorum consequencia quam a parte opor-
tet sed in hiis solum habet veritatem
sicut communiter generatur quod a. et ideo hac
racione concessa potest similiter diversitas
luminarium quod pertinet conplere illorum
et primo quod potest similiter accipi racio. sunt
enim [illegible] diversas influencias
in hiis inferioribus faciendas et perficere
ornandam celeste et ideo competebat
habere diversas species et diversas ut
quod diversitas racionis quidditate resultat
per speciem in effectu et quod diversas species
operacione pulchritudo consurgit in or-
natu suum et racio quod potest effectus qui
secundum speciem potentiam et sapientiam et bonitatem

diversa ponunt suam speciem et formam ut quia
dari non poterat omni soli per se darentur
diversio in specie, sumitur etiam raro quod pre
ma, sic enim in mixtis in ipsa sunt diu
sitatem mixtorum aptitur ad suscepcionem
diversarum formarum. Sic in corporibus simplicibus
secundum maiorem raritatem et densitatem in
suis partibus ad diversarum formarum apta
susceptionem sicut patet in elementis quorum
in secundum maiorem diversitatem suscepit forme
magis diversum aut raresit secundum plus
et minus disponitur ad formas a[li]as elemen
torum per hunc modum stellis ergo dicitur est in ce
lo omnium in celesti, sic dicitur in libro de
spera orbis sit regione rarior et densior
attingit secundum maiorem raritatem et densi
tatem nam diversarum formarum esse su
sceptibiles, aliter enim est rarum et densum
in natura elementali et natura celesti, in ele
mentis enim contrarie a frigido et calido
dissolvente et constringente per rarum in celo
lo autem solummodo distinctum secundum diversum
positionem situm in denso enim sunt partes con
tinue, in raro autem magis distan
tes, quod in denso sunt magis conplicen
se et unite magis in raro sparse. Sin
unitur etiam eo quod parte formarum lux enim est
forma una quantum corporalium in omnibus luna
ribus et secundum quod participant maiorem
et minorem sunt magis et minus nobi
lia et eo cum istam formam diversi
participant diversos habent gradus complectionis
ideo etiam diversas formas complectionis co
rrespondentes sunt igitur rationes diversitatis
luminaria celi et secundum speciem diversa quamvis
illa eadem parum valeat quod sunt tota
sua in sic unum est omnium. Ad
secundum quod dicitur quod corpus simplex, dicendum quod
simplicitas formarum tollit diversitatem
que oritur ex commixtione et formis
contrariis mixtorum sed non tollit illam
diversitatem que venit ex diversitate
formarum simplicium tamen sicut patet quod ex
quatuor elementis sit corpus simplex
nec enim omnia elementa sunt unius speciei.
Ad tertium quod dicitur quod sunt ex aggregatione
lucis, dicendum quod nec tangitur ibi tota ratio
sed solum tangitur dispositio ad veri
tatem. Ideo sequitur eo non valet de stel
lis maiori et minori, plus enim de lu
minaria quam flamma maior et minor sic
colligitur ex suis viribus et operationibus
sensibus. Ad quartum quod obicitur quod forma ulti
ma est completissima, dicendum quod hoc est ulti
ma formarum que disponunt ad istam
lux autem forma est per fiacius alias
formas corporales qui ad eas disponentes
secundum eius participationem maiorem
et minorem forme celestes sunt magis
et minus complete, vel dicendum quod lux est
nobilissima formarum corporalium non tamen sequitur
que sunt ei communes, sed nec est verum
de formis luminarium celestium in quibus
diversis [illegible] et non complete salvatur.

Secundo queritur utrum diversa
luminaria habeant diversas impres
siones in corpora et quod sic videtur primo an
tiquitate angelorum in tertio de celo dei, non impressiones
ab superiori per viam ad corpora diversas as
sumptionibus vale[t], sed sicut in solaribus
accessibus et recessibus videmus ipsum an
num variari et lunaribus motibus ex
crescentibus augeri et minui quedam genera
rerum sic mirabiliter signis occani
Praeterea a philosophis dicitur quod quedam stelle ca
lefaciunt, quedam humectant, quedam
frigidant et quedam desiccant. Hoc enim
dicitur ex assiduo experimento igitur verum quod omnes
celestia impressiones diversas habeant
super corpora. Praeterea ad diversitatem formarum
sequitur diversitas virtutum et ad diversitatem
virtutum sequitur diversitas impressionum
sed luminaria celestia differunt specie et natura
diversas efficiunt impressiones super hec
inferiora. Praeterea si diversas virtutes et im
pressiones et virtutes nec habent videtur quod
diversitas in eis frustra esset. Sed

non est similia. ergo etc. Contra obicitur per sophistas. dicendum quod sunt insi-
gnia et ipsa etc. sed aliud est signum et quod
est signati. Ad rationem luminaria nichil pos-
sunt nisi signum quod deus instituit videtur
quod nichil habent in hec inferiora effi-
cere sed solum signare. Respondeo. damascenus nos di-
cimus quod ipsa non sunt causa aliquorum cor-
porum que fiunt nec corrumpuntur cum que
corrumpuntur. ergo videtur quod non habent in hec
inferiora efficere aliquam impressionem. Item
quod non habent impressionem diversam videtur
quia aut imprimunt formam quam habent aut
formam quam non habent. formam quam non habent
non possunt imprimere, quia agens debet esse
in actu et non passum. Si imprimunt for-
mam quam habent, aut ergo formam in qua
conveniunt aut formas in quibus dif-
ferunt. Si formas in quibus differunt
ergo videtur quod luna generat lunam et sol so-
lem, et hoc est falsum. Si formam in qua
conveniunt, ergo videtur quod omnia luminaria
eandem habent impressionem in hec infe-
riora. Item sol calefacit per suum mo-
tum et emissionem radiorum et per medium
lucis; sed omnia luminaria celestia conve-
niunt in luce et in radiorum emissione
et in motu. videtur ergo quod omnia habent
calefacere. ergo nichil est quod dicit quod quedam
calefaciunt, quedam non. Item sol habet vir-
tutem illuminandi et calefaciendi hec in-
feriora; si ergo sol plus generat de vir-
tute lune quam aliud corpus inferiori videtur quod
luna eandem habeat impressionem hic in-
tensam. Item ignis inter omnia elementa
maxime accedit ad naturam celestem; ergo
omnia luminaria celestia plus generant
in igne quam in aliquo elemento; ergo videtur
quod maxime habent effectum super ignem
et eius qualitatem. ergo videtur quod omnia in sui
actione et omnes qualitates ignis inten-
dant et fortificent et ita videtur quod omnia
desiccent et calefaciant et nulla inf-

rigidet. Respondeo dicendum quod luminaria celestia im-
pressionem habent super elementa et elementata
corpora in preservatione [illegible] non [illegible] sed
multimodam. Et autem quare superiora
in hec inferiora agunt et imprimunt et re-
rum qualitates inducunt est quia cum sint
nobiliora et excellentiora in virtute sicut
excellunt in situ. et ideo cum ordo univer-
sitatis sit ut potentiora ordini univer-
sitatis competit ut luminaria celestia
influant in elementa et corpora elementata.
secundum ordinem hoc requirit quod sicut
in motu locali venitur ad unum mo-
ventem immobilem, ita in motu alterationis
secundum qualitatem necesse est venire ad unum
alterans non alteratum secundum easdem qualitates
alterabiles et ideo cum elementa et corpora ele-
mentata sint secundum primas qualitates al-
terantia et alterabilia [illegible] disponit
prima species corporis celestis a [illegible] lumina-
ria que inferiora alterent sua in-
fluentia secundum qualitates primas ita quod
ipsa tum qualitatibus quam alterationibus
[illegible] causam occultam. Respondeo autem quare
diversa imprimunt a quibusdam sumitur ex
diversitate qualitatum sicut scribitur in libro
de spera orbis. et cum secundum quosdam o-
pinionem dicitur quod luminaria celi qualitates
habent primas. sed non habent eas omnino
convenientes cum qualitatibus elementaribus
et eo quod secundum stellas agere dicit in hec
inferiora. sed ad maiorem partem non
est. sed ubi eo non videtur esse generans,
sicut essent equivoce tunc effectus
[illegible] qualitatibus elementaribus
et ideo melior sumitur eo quod pro di-
versitate virtutis quod cum conveniat [illegible]
corpora celestia [illegible] possint ad re-
gulandum et regendum corpora que sunt
diversa et [illegible] informia debet eis
virtutes [illegible] quas
diversa luminaria aspectus habent ad di-
versa elementa et ad diversa corpora mix-
ta. Unde quod luna [illegible] in-
[illegible] aspectus

et sic humectari ideo per suam influenciam humidum augmentat et ad eius presenciam crescunt maria et [illegible] crescunt et residunt. sic intelligendum est et in aliis lunaribus. Concedende sunt igitur raciones ostendentes quod lunaria in hiis inferioribus diversas impressiones. Ad id vero quod dicitur quod [illegible] istarum impressionum quod sunt signa tantum, dicendum quod secundum veritatem non videtur quod sunt tantum in signorum [illegible] sunt in signorum efficacia, magis tamen [illegible] quod sunt signa quam quod sunt cause, et ideo quod nec causa sufficiens [illegible] ideo magis attribuunt eis [illegible] signa et per hoc patet responsio ad id. Damascenus dicit quod non sunt cause in hiis inferioribus, non vult eum negare quin habeant influencias, sed hoc vult dicere quod non sunt principales in inferioribus sufficiencia nec sunt necessaria [illegible] animal [illegible] et sunt impedimenti. Ad id quod dicitur [illegible] aut impedire, dicendum quod [illegible] aut quod non [illegible], dicendum quod primo [illegible] frigiditatem et per illam [illegible] et augmentant frigiditatem [illegible] et non [illegible] dicendum quod [illegible] multipliciter modis vel [illegible] et ad hoc quod [illegible] dicendum [illegible] sicut movens in motu [illegible] non movetur sic in motum [illegible] intelligendum est in proposito. Preterea omnia corpora celestia imprimunt in hec inferiora et diversas qualitates generare, et hoc non est intelligendum quod [illegible] quod est in potencia materie. Preterea non est intelligendum quod debet per se solum, sed [illegible] virtutem nature inferioris. Hoc [illegible] virtutem [illegible] in qua [illegible] per virtutes [illegible] agit in hec inferiora, non [illegible] sibi [illegible] sicut in [illegible]

[illegible] regent et [illegible] inferiora [illegible] et [illegible]. Ad id quod [illegible] quod omnis est celestis [illegible] quod motus lune non est sufficiens [illegible] caloris, sed motus cum velocitate et lune cum radiorum multiplicacione, et quia hec non concurrunt in omnibus lunaribus ideo non [illegible] omnia celestia possent [illegible] ad hoc [illegible] alia racio [illegible] non tantum facit motus et [illegible] sed [illegible] ad hoc facit [illegible] stella vel planeta celestis [illegible] aspectum [illegible] principalis. Ad id quod dicitur quod sol magis [illegible] sua lune [illegible] inferiori, dicendum quod [illegible] est in pacientem et disposicionem, et [illegible] omne quod recipitur est in recipiente per modum recipientis et non [illegible] hec inferiora [illegible] recipiunt [illegible] et caloris [illegible] quod sol non tantum illuminat sed inflammat, vel luna nata est illuminari sed non est nata calefieri, [illegible] quod a sole lumen recipit et [illegible] calorem nec recipit nec [illegible]. Ad id quod obicitur quod [illegible] plus [illegible] celesti, dicendum quod [illegible] lunaribus celestibus est loqui dupliciter, scilicet quantum ad [illegible] in qua [illegible] videlicet quantum ad [illegible] et quantum ad hanc [illegible] est dicere quod [illegible] magis [illegible] quam alia elementa, [illegible] est loqui quantum ad [illegible] sibi [illegible] deputantur ad regimen [illegible] inferiora, et [illegible] non [illegible] alia [illegible] est quod [illegible] constitute [illegible] et [illegible] elementa alia et [illegible] omnis accio attenditur secundum aspectum [illegible] agentis ad paciens sic dicunt medici et astronomi [illegible] est quod [illegible] lunaria magis [illegible] in [illegible] conveniunt. [illegible] vel discordant [illegible] principaliter [illegible] elementa alia aspectus [illegible] est sic

Tertio queritur utrum ex impressionibus siderum causetur in hominibus diversitas morum. Et quod sic videtur. Boecius in libro de consolacione: fatum est rebus mobilibus inherens dispositio per quam providencia suis queque nectit ordinibus. Et Augustinus [illegible] dei [illegible] quod fatum est vis potens siderum qua existente quis concipitur vel nascitur cognoscitur qualis sit futurus. Ex prima auctoritate habetur quod fatum [illegible] est, ex secunda habetur quod fatum est vis stellarum; ergo si totum regimen vite consistit in fato secundum Boecium, et fatum est vis potens siderum secundum Augustinum, tunc regimen vite et diversitas morum pendet ex dispositione siderum. Item Plinius in libro de proprietatibus elementorum dicit quod regna vacua facta sunt et depopulata apud quosdam duarum magnarum stellarum scilicet Iovis et Saturni; sed hoc non esset nisi bella et lites hominum ex astris penderent; ergo etc. Item hoc ipsum videtur per sacram scripturam Matthei ii: Magi cognoverunt ortum regis per apparicionem stelle, et in Iohanne dicitur: Nondum venit hora mea, et Iohannis viii: Nemo apprehendit eum quia nondum venerat hora eius. Si ergo Christus homo natus fuit sub constellacione et horam certam expectavit in sua passione, videtur quod multo fortius omnes alii homines regi et gubernari habent et disponi per stellarum virtutem. Item hoc ipsum videtur sensibiliter experiencia in moribus eorum regionum, ut dicunt astronomi [illegible] stellarum quarta et astronomi [illegible] de moribus regionum [illegible] hoc autem non esset nisi mores et affectus hominum correspondent secundum virtutem stellarum, ergo etc. Item hoc ipsum videtur racione, quia ad ordinem universitatis spectat et ad perfectionem regiminis ut [illegible] sic [illegible] providencie; ergo si deus regit corporalia per mobilia et inferiora per superiora et corporalia per

corporalia, videtur quod maxime in hiis inferioribus fiat quod a stellarum dispositione et influencia procedat; et si hoc verum est, ergo diversitas morum causatur a virtute constellacionis. Contra: Deuteronomii: Ne videas solem et lunam et astra celi, que creavit deus in ministerium cunctis gentibus que sub celo sunt; sed quod est creatum in ministerium hominis non dominatur ei in regimine et virtute, aliter esset dominium in dominium non in ministerium. Si igitur astra celi sunt creata in ministerium, ergo ex eis non pendent principaliter mores. Item hoc videtur auctoritate ipsius Ptolomei maximi astronomi qui dicit quod sapiens homo dominabitur astris; sed hoc non esset si mores hominis causarentur ex impressionibus stellarum, ergo etc. Item hoc ipsum videtur racione, quia omne quod recte ordinatum est per se ipsum non tendit nisi ad rectum; sed celum cum suis sideribus a prima condicione rectissime ordinatum est, ergo nunquam nisi ad bonos mores et rectos tendit; ergo aut omnes homines haberent bonos mores, aut diversitas morum non causatur ex potencia siderum. Item hoc videtur per racionem ducentem ad impossibile. Si enim diversitas morum causatur ex potenciis et impressionibus siderum, cum motus corporis sit naturalis et necessarius, diversitas morum in hominibus esset naturalis et necessaria; ergo nec erit liberum arbitrium nec valebit consilium nec meritum nec demeritum erit nec laus nec vituperium; sed tamen hoc est maxime impossibile, quia dehonestat et destruit totam vitam [illegible]; maxime impossibile est quod diversitas morum causetur ex potenciis siderum. Responsio: dicendum quod mores hominis et eventus futuri a sideribus causari dupliciter potest intelligi: aut necessario et sufficienter, aut dispositive et contingenter. Si primo modo dicatur, sic non verum est, sed hereticum et diabolicum figmentum, quia repugnat christiane religioni, repugnat sensui, repugnat [illegible]. Christiane religioni repugnat, quia est contra [illegible]

fidei et honestati morum. Necessitas enim
fidei in hoc errore salvari non potest. Cum
enim ponit omnia a sideribus necessario eve-
nire, tollit meritum et quia tollit pre-
mium, tollit eciam spem et per quod gloriam.
Honestas eciam morum per eundem errorem
pervertitur, patet quia culpa peccantis
in sidera refunditur et licencia male fa-
ciendi reprehensione caret et homo ex-
cusandus et colendum sidera inclinatur
et iste est primus huius erroris pessimi effectus
ad ydolatriam perducens et in hoc patet hunc
esse inventionem dyaboli qui maxime
ad hoc intendit homines retrahere ut pro-
pter se adorari et coli. Secundum eciam repu-
gnat experiencie. Experiencia enim in eadem
constellacione conceptos et natos videmus
diversificari in moribus et operibus et even-
tibus et [illegible] et illud manife-
ste apparet in Iacob et Esau qui simul
concepti et nati sunt et tamen in omnibus [illegible]
fuerunt diversificati. Apparet eciam quod in
constellacione eadem nascitur filius regis
et filius rustici, nascitur eciam homo et
asinus, nascitur femina et masculus qui
nec conveniunt in moribus nec eventibus
nec [illegible] et hoc ipsum probat
Gregorius in omelia epiphanie. Sic fata mathematici
solent, quod si quis sub signo aquarii
nascitur piscatoris in hac vita magiste-
rium sortiatur, piscatores vero ut ferunt
Getulia non habet. Quid ergo dicat quod nec
sub stella aquarii ibi nascitur nec
piscatoris ordo non habetur. Dicunt eciam quod
qui sub signo libre nascuntur trapezite
futuri sunt, in multis autem locis sub
libra multi nascuntur ubi trapezite pe-
nitus ignorantur. Repugnat [illegible] re-
ctitudini dum superioribus preferunt in-
feriora et in se implicat contraria. Su-
perioribus namque preponit inferiora. Dum ho-
minem preferens astra qui est causa di-
gnissima sicut [illegible] et reddi

tamquam hominem esse factum hominis qui se
et ideo dicit Gregorius: vitam propter hominem
solus qui conditor administrat.
Non enim propter stellas homo sed propter
hominem stelle facte sunt. Dum igitur iste
error mores hominum astris subicit in-
feriora eciam suo superiori et ignobiliora
nobilioribus preponit. Non solum ex hac
racionibus repugnat, sed eciam quod in se con-
tradictoria implicat. Si enim quod hominum mores
pendent ex astris et constellacionibus ea
astra sunt veneranda et constellaciones
observande et hoc est ponere duo opposita.
Quia cum necesse est evenire hominis [illegible]
constellacionis sidereus aut non, si non, ergo
non sunt fata metuenda, si sic ergo
non sunt astra veneranda. Cum ergo ponit
fata esse metuenda et astra veneranda
ponit duo contraria. Item aut evenit
homini [illegible] quod constellacio in suo ortu [illegible]
[illegible] aut non, si sic ergo frustra sunt
observande constellaciones in actibus singulis.
[illegible] constellacionem [illegible] sit
ei bona vel mala evenire, si non
[illegible] constellacione ergo [illegible] nec
[illegible] nulle sunt observande
in [illegible]. Dum ergo hic error ponit constel-
lacionis effectum [illegible] et ponit constella-
ciones observandas esse pro hominis
utilitate, apte videtur sibi ipsi contrarie
et iste error repugnat [illegible] et fidei et
racioni. Hoc autem [illegible] invenitur quod
[illegible] est colligitur ex dictis Damasceni et
[illegible] et Augustini [illegible] mores [illegible]
[illegible] hominum et eventus [illegible]
stellis [illegible] et [illegible] nascuntur
[illegible] et [illegible]. Item autem
dicitur mores hominum a disposicionibus
siderum variari disposicione et [illegible]
sic [illegible] fidei non repu-
gnat nec racioni. Planum est enim quod di-
sposicio corporis varia [illegible] facit

ad varietatem affectionum et morum alie- nt plurimi cum aliqua complexio corporis mutatur. unde colerici sunt iracundi et sanguinei sunt benigni et melancolici sunt lividi flegmatici pigri. hoc autem non est necesse cum aliqui dominentur sue corporis materie qua adiuvante gratia. alios enim videmus colericos mansuetos et melancolicos benignos. quamvis igitur virtus corporum celestium operatur ad mixtionem et qualitatem complexionis hic est quod per quem operatur quantum ad inclinacionem morum. valde tamen de longinquo plus enim facit ad qualitatem complexionis virtus inferioris quam virtus sideralis. unde et augustinus v de civitate dei in solucione questionis quomodo de fratribus duobus qui simul infirmabantur et curabantur. unde hoc esse magis concedat rationibus ypocratis medici quam astronomi. ypocras enim credidit quod hoc esset propter similitudinem complexionis et astronomus credidit quod hoc esset propter eandem constellationem [illegible] maiorem [illegible] et magis [illegible]. Si ergo hoc non concedimus quod impressiones siderum aliquos disponant ad varietatem morum concedendum est quod sic disponunt non disponere necessario et proxima et sufficienter. sed disponere remote et contingenter. Si autem concederetur quod sit causa sufficiens concedendum est simile quod [illegible] quod contrarium dicere est hereticum sicut prius est ostensum. ad id ergo quod obicitur de fato dicendum quod de fato aliter loquitur boecius et aliter augustinus. boecius enim loquitur de fato prout est ad [illegible] virtutem et sic fatum nominat ordinem in rebus mobilibus ad divinam providenciam relatum ordinem in quo non solum secundum naturam et secundum cursum naturalium sed secundum libertatem voluntatis et contingenciam. dicit enim sic in libro de consolacione providencia cuncta pariter quamvis diversa quamvis infinita complectitur. fatum vero singula digerit in motum locis formis et temporibus distributa. et hec temporalis ordinis explicatio in divine mentis adunata prospectu providencia est. eadem vero adunatio digesta atque explicata temporibus fatum vocatur etc. patet quod boecius fatum accipit generaliter ad omnium [illegible] et decursum omnium rerum sive voluntarium sive aliud sive naturale sive contingens. augustinus vero in quinto de civitate dei accipit fatum secundum estimacionem paganorum qui vocant fatum vim positionis siderum et constellationum secundum quam cuncta [illegible] eveniunt in his inferioribus etc. fatum nichil est et credit ipse quod nichil sit et ideo equivoce accipit boecius et augustinus. et propter hoc non sunt contrarii sibi invicem. sed magis [illegible] vocacionis deceptio propter quod tollendum de medio. dicit augustinus in quinto de civitate dei quod si quis fatum vocat ordinem causarum ipse deus constituit cum hoc sit verum sententiam teneat et linguam corrigat. quod secundum quem usum sic accipere sic mathematici accipere consueverunt. ad illud quod dicitur quod bella oriuntur ex positione siderum. dicendum quod ideo verum esse non tribuunt ad sideribus quod quidam dispositiones ad tales effectus quod homines bella gerunt [illegible] in aliquo [illegible] quod aliqua ex causa [illegible] sed quia multi sunt inconstantes passionum et [illegible] subiciuntur [illegible] est quod multa se subiciunt impressionibus astrorum et ideo frequenter astrologi verum dicunt maxime circa homines [illegible] vincentes [illegible] spiritualiter vincentes et sapientes qui dominantur passionibus [illegible] vera predicere sicut dicit magnus astronomus ptolomeus sapiens dominabitur astris. ad id quod dicitur quod [illegible] natus fuit sub constellacione dicendum

quod sanum est nec apparuit stella sub cuius regimine paterentur nec in faciendo quae fecerunt horam fatalem, sed in nativitate stella apparuit in signum. in passione vero ipsius operati sunt et a deo praeformati et figurati legalibus praefigurationibus et signis. Unde hoc est quod magi per stellam illam cognoverunt regem / Dicendum quod hoc non solum humana ratione nec per fatum sed revelatione angelica, sed et divina revelatione, praeterea illa stella non fuit de aliis creatis sed ex in nativitate de novo fuit producta, nec motum habuit aliarum stellarum, sicut dicit Crisostomus, nec fuisse dicitur in orbibus aliarum stellarum, sed longe inferius adeo ut directe appareret super locum / Ad id quod dicitur quod inter regna praecipue et maxime hoc apparet in stella cometa quae apparet in morte regum, Dicendum quod in hiis quae considerantur circa motum caelestium corporum infallibiliter possunt vera praedici et potentem sicut de eclipsi solis et lunae et huiusmodi quae considerantur circa effectus eorum in inferiori quae eis subsunt probabiliter et partem praedicere vera praedici non tamen infallibiliter sicut de tempestatibus et serenitatibus et huiusmodi. In hiis vero quae subsunt libero arbitrio frequenter non dicunt falsa sicut et vera, et si aliquando videantur vera dicere hoc est vel casu vel divina instructione. Nam diabolus sicut dicit Augustinus se libenter [illegible] in huiusmodi divinationibus nec valet id quod obicit de stella cometa quia non est signum mortis regis non sit nisi [illegible] [illegible] divino iussu ut dicit Damascenus. Et cum [illegible] non sit vera quae magis apparet in morte principis quam in morte rusticorum nisi forte in dictis sicut volunt aliqui astrologi dicere quod stella aliqua sit principi quae in eius morte divino iussu ad se trahit partes caelestes quae cadunt in eius morte quibus abstractis a corpore [illegible] dissolutis in quo remanet et dum sursum trahunt stellae approximant cometam / Sed tunc

remanet quod eius stella non ita sit de ratione, istius secundum dictum praedictum quia nisi ac non sit morte principis, sed sola hoc dicit esse quod moriatur in eius apparitione. Sunt si sit hoc fit divino iussu quam magis morte eius praenunciat tamen quod est praeter quid, non est quod hoc per omnem frequenter praeter hoc regimi in eius custodiam sollicitantur angeli dum bonum quae continet bono speciali / Ad id quod dicit quod de praefectione omnis est quod illud quod regitur perfecte subiciatur regenti / Dicendum quod hoc verum est de regente non regit per modum [illegible] [illegible] non per modum instructionis. Unde quia humani actus reguntur a divina providentia sicut a dirigente non per communem sed eius providentiae intentionem et [illegible] [illegible] casu quod nec ab astris dirigitur solummodo per modum subiectionis [illegible] non est quod per omnia subiciatur eis nec hoc congruit perfectionis universitatis /

In parte ista sunt dubitationes [illegible] litteram. Et primo quaeritur de hoc quod dicit *apparentur aquae in locum unum et appareat arida*. Primo cum magnitudo vero dicitur apparentur in locum cum motus ad locum est entis in [illegible] completi, sed aquae non dum erant perfectae [illegible] male dicit in locum unum congregari / Praeterea videtur appareret si color et ultimum elementum est semper colorati. [illegible] ita non potest apparere. Male ergo dicit appareat arida. Praeterea cum sunt duo alia elementa videlicet ignis et aer videtur quod insufficiens sit scriptura quae nihil de eis distinctione expressit. Praeterea hoc quid quaeritur elementum aquae nominat plurale et elementum terrae singulariter. Et in dictis quod hoc est praeter aquarum dispositionem quod male dicit congregentur aquae in locum unum / Praeterea quaeritur quare elementum terrae vocavit aridam et congregationem aquarum [illegible] sicut dictum est in pri[illegible]

sunt deinde celum et terram etc. Item
cum elementum aque sit insipidum pre ce-
teris et maria sint salsa, non videtur quod con-
gregaciones aquarum debuit appellari
maria. Propter primum quod secundum distinctionem
elementorum in hoc loco videtur valde compli-
cat elegantiam si quis attendit quod in-
principio ad situm non est hic. Ad primum et 2m complete et
litteris secundum intellectum quo ad sunt aquas
congregari in unum quia ipsi elemento aque
datur specialem figuram et inclinationem ad
locum sicut sit debitum sue originalis
forme et inclinationis ad situm debi-
tum. Eorum quidem et quod locus aque est
circumferentia esse circa terram dum aqua con-
gregatur ab elementis superioribus scilicet ab aere
et igne separatur. Ergo in congregatione a-
quarum per quod tangitur distinctio aliorum
duorum elementorum. Preterea quod aque si
nature dimitterentur terram etc. si quod omnem partem
cooperirent terram ad inhabitandum hominibus
et aliis animalibus apta non esset ideo dispo-
suit sic ut in superiori superficie arida
appareret. Preterea si terra esset ab aqua
elemento separata ad germinandum non esset
apta, et ideo sic deus disposuit terre super-
ficiem ut eius ipsam radicem aqua im-
pleretur vel per diversum fluminum cur-
sus irrigaretur et per hoc via sit secundum pro-
prie elementorum distinctionem congregacionem
aque in locum unum. Quod vero propter sup-
ficiem terre denudatam et apparuit ari-
da, tum propter irrigacionem quam ab aqua
suscepit ut germinare possit et vocavit
aridam terram congregaciones quoque aquarum
appellavit maria et per hoc patent
obiecta. Ad 2m cum primus dicitur de hiis con-
gregandi non est quia non fecit deus
aquas congregari sic scriptus exprimens
sed sic dans eis formam et naturam per quam sint
apte nate in locum unum convenire, sicut
patet in de generatione terre quod terra que ap-
paret non est elementum purum sed elementis
compositum. Circa patet in de distinctione elementorum
aliorum duorum quod in hiis duobus que
sunt scilicet terra et aqua contraria, sicut pars
specialiter aque vocatur sicut et terram singula-
riter secundum diffusionem. Quomodo eius partes
semper sunt male stabiles sed quia
situm de sui natura est stabile, ideo terram
vocat singulariter et partes vocat eam
aridam et prima terram, quod primum nomen
dicitur proprietatem elementi, videlicet siccitatem,
secundum vero nomen dicitur eius positionem sine visi-
bilitatem quam habet per circumscripcionem aque ut
possit coli et fructificare. Ideo dicitur terra
quasi sicca. Contra per illud quod dicitur de aquis
appellavit eas maria, non quod amaritudo
sit proprie conditio aque dulcis quod acquiri-
tur in sua congregacione propter confusionem
partium que remanent subtilioribus ele-
mentis permixtis vel penetrantibus in terre
profundis quod quia subtiliores dulcescunt
Ad quintum circa hoc quod dicitur. Germinet
terra herbam virentem terra.
videtur eius hoc primum esse inordinate
cum omnium animalium primus situs est con-
terra. Prima debuit ordinari quam terra.
2o. cum inalia etc. sunt quod terra herbas et
ligna, videtur quod insufficienter debuit sed
specialiter ea que communiter dicuntur producere
quod terra. 3o. quomodo verum tunc terra
germinavit tribulos et spinas. Contra autem
ille precepit vero quod post peccatum terra fuit
fructuosa et nociva recepisse postea
ad producenda terra, sed ad tunc producere
erit dicitur quod sit scriptura insufficiens quod
unde exprimitur, videtur etiam contra illud Gen.
in 3o. Contra, dicit illa in recia hominis
germinare maledicta terra etc. Propter primum
quod scriptura ordinate exprimit et deus
ordinatissime fecit cum hoc dicitur quia
terra producta est quod ea herbas et ligna pro-
ducere fecit in quibus certus remanent
ut sit basilica ne crederetur quod sol
sit causa eius terre nascencium sicut dicit
prius quod terra est unde plantetur et sol
et cetera vero quod plante et herbe sunt
terre quam animales dum ei sint radi-
citus affixe et nutrite ex ipsa fomentum

et obligamentum non sit aut est in ornatibus
aliorum dierum per hoc patet primum obiectum quod vero
obicitur de corporibus inanimatis dicendum quod parum
refert quantum ad hoc et quod licet plures da-
mo creavit septimam spiritualis complevit. ad
illud quod obicitur de spinis et tribulis dicendum
quod tunc producte sunt per hoc quod perfecta fertili-
tas data est terre et nulla herba et quod
nimis vilis que non sit alicuius utili-
tatis et decoris et ideo cum aliis viren-
tibus herbis et lignis fructiferis intel-
ligendum est ista produci et septimum sub
illorum generalitate comprehendi. et quod obicitur
quod generata est in penam peccati dicendum quod spi-
nam et tribulam generari et germinare fru-
mentum hoc est in penam peccati et quod ma-
ledictione hic qua cum colitur ut det
fructus unde homo sustentetur poenas pro-
ducit unde homo crucietur. Vel aliter
in locis incultis germinare spinas et tribu-
los hoc non est pena. sed in terram quam
ipse colit hoc ... quod dicitur. fiant luminaria
in firmamento celi. et quidam opponunt quod sit ista
luminaria. Si tu dicis quod sol et luna quod
scriptura explicat fecit deus duo lumi-
naria magna etc. Contra. Et constat primo
quod non sunt in firmamento. sed sub firmamento
ipso. Item quod luna non est luminare magnum
cum multe superiorum stelle sunt
maiores. Item videtur quod luna non debet esse
luminare sed potius corpus opacum cum se
interponit solem facit eclipsari. Si
tu dicas quod luna dicitur luminare non quia
ipsa se luceat sed quia lumen recipit a
sole. Obicitur contra quia omne lumen sit de
natura ... sicut et sol videtur quod non de-
beat lucere sicut sol. Respondeo quidam dicunt quod luna
recipit aut sicut corpus transparens aut
sicut terminatum aut sicut speculum. quod per-
tum sit naturaliter terminatum transparens. si
recipit sicut transparens tunc videtur quod non
obumbrat se ipsam per se et quod ... non
possit occultare solem. si sit sicut
terminatum tunc duplex ... in-

cidentis primum quod omni corpus termina-
tum non est in superficie non per luna
esse corpus transparens. si vero quod tunc non
illuminabitur nisi in superficie quare videtur quod
parum de lumine suscipiat et parum refle-
ctat. quare non debet dici luminare. Si vero
recipit sicut speculum tunc sicut dicimus
quod videmus ... quod in luna dicitur
videtur imaginem sive speciem solis sicut
videtur in speculo. ad quod tunc luna non
debet illuminare in omnem partem sicut nec
per speculum ullam nec efficit secundum omnem
partem. Preterea hoc videtur est quod ... luna
dicitur esse luminare et quare lucet de no-
cte magis quam de die. et eciam quare magis
lucet quando a sole elongatur quam cum ei appro-
pinquat ... eius debet esse si ab ipso
recipit lumen. Respondeo dicendum quod ... lumi-
naria celi ... singularem ...
dicendum quod ... celestia sunt ex ...
elementis ... in eis non ignis
sive celestis ... quod dicit ...
... non ...
... et ... in eis
magis ... non hoc ...
loca magis ... et ... in luna
que nobis ... est ... videtur
... ignea ... luminaria et plus
recipit in ipsa de non lumine suscepta
... est quod luna parum per se lucet et
quod ... solis ... suscipit lumen
... ut videtur dicitur luminare et ma-
... luminare ... magnum effectum lumi-
... in ... ad ... testimonium
... hoc quod luna ... corpus
... et ... et ideo ... nobis et
solem posita radios solis nobis o-
cultat et soli opposita cum ... parte ... opposita
... nobis lumen suscipit inferiora
illuminat sed hec ... est ... videtur vi-
am ... et ... viam sicut
... magis est ... dicitur
quod ... elementis sunt ... lia
et ... quod sit ... ...

plures sit ibi de ista [illegible] secundum quantitatem
et sic luna celi secundum hanc ponitur et est
[illegible] et erit grama. Cum si in videtur
quod illa [illegible] sit a non corruptibilis et
[illegible] sic est ... glosa. hoc nisi sol-
[illegible] quod non quidem quod deus [illegible] per
[illegible] et gloriam, sed alia sunt illa luna-
ria [illegible] per [illegible], quia quidem etiam
[illegible] est quod si esset illa sunt mixta, na-
bili valde [illegible] mixta sunt, et
si hoc quod sunt nata [illegible] ab alia et
sunt [illegible] et hoc est contra dama- qui
dicit celos et [illegible] et [illegible]. hoc
est de. add ut dicit [illegible] et m-
[illegible] dicat et [illegible] vnde hoc e-
[illegible] hec [illegible] [illegible] aut
[illegible], quod dicat in libro de [illegible]
ac non tamen omnis [illegible] secundum adequat.
[illegible] etiam sic in libro [illegible], al
esse non sit plus sensit alium quam phi-
[illegible] nec [illegible] in [illegible] [illegible]
nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] posse [illegible], vnde vide ad [illegible]
[illegible] a me [illegible] accipi possit quod
ad sic [illegible] tenere debet reprehendi
non quod hoc esse secundum [illegible], sed quia
nec videtur esse reprehendo, Cum si [illegible]
[illegible] illa esse [illegible] non [illegible] [illegible],
[illegible] esse potest etiam in nobis [illegible]
[illegible] sit ad suscipiendum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] hec et [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] non videtur esse [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] secundum [illegible] quod lunaria [illegible]
sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] orbium
sic etiam si calor [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fit [illegible] et [illegible], sic
[illegible] non lucis in orbibus [illegible] [illegible]
sui [illegible] in [illegible] [illegible] lunare
[illegible] et secundum hoc lunare magis
[illegible] [illegible] secundum quod maior est in eo [illegible]
[illegible] [illegible] et quia luna [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est magis nobis [illegible] [illegible]
orbis hoc est quod [illegible] ipse [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] lucis,
quod sit [illegible] est [illegible] [illegible] obiecta
soli [illegible] illuminat et quod [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] radius solis [illegible] non
est, et [illegible] radios [illegible] [illegible]
[illegible] quod ea parte a qua soli se [illegible]
[illegible] et [illegible] sit nobis [illegible] [illegible]
[illegible] nos illuminat et [illegible] [illegible] [illegible]
vocat solem et lunam duo luminaria ma-
gna et hoc [illegible] satis est [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] sufficiens, [illegible] etiam luna
[illegible] et [illegible] [illegible] sui or-
bis quod est [illegible] [illegible] non [illegible]
ad [illegible] [illegible] solis. [illegible] quod de se [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod ad [illegible] [illegible] [illegible] et ideo adhuc
est [illegible] [illegible] [illegible] secundum [illegible] [illegible]
dama[illegible] et basilium [illegible] quod lunare
non [illegible] [illegible] [illegible], sed lucis [illegible]
et lucis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. de
sole dicit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sicut [illegible] que [illegible] [illegible] lucis
[illegible] in se [illegible] [illegible] lucis que
[illegible] et [illegible] quod [illegible] sic [illegible]
dicere de luminaribus [illegible], ait enim basilius
sic hoc [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] illi [illegible] [illegible], sic etiam [illegible]
est ignis [illegible] est [illegible], sic illi lucis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. dama-
[illegible] illius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] imposuit [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sed non ut [illegible] illius
[illegible], lunare enim est non [illegible], sed
lucis receptibile, secundum igitur basilium et
dama[illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] illa [illegible]
lucem que faciebat diem et noctem et
sui orbis non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad modum vasis et [illegible] lucis
[illegible], [illegible] [illegible] igitur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] in hac [illegible] in quod
plus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] quod lunare [illegible] [illegible]
[illegible] orbibus suis [illegible] plus [illegible]
[illegible] ad suscipiendum [illegible]

ad differentiam, quia vero lucent hoc ha-
bent quia lucem recipiunt a sole et ideo
luminare cui deus dedit multum de illa luce
maius lucet, scilicet sol; et cui minus dedit
minus lucet, et illud cui minime minime lu-
cet, quia se [illegible] lucet, hoc est quia susceptio-
ne solaris lucis [illegible] et ideo volunt aliqui
[illegible] non tantum lunam sed etiam stellas a so-
le lumen recipere. Et utrum verum sit de aliis
stellis, tamen de luna satis apparet quod per se
non lucet, et eo lumen est [illegible] ad suam [illegible]
[illegible] modum suscipit de illa luce [illegible]
[illegible] quod verum est [illegible] a [illegible] que [illegible]
est ipsa ad suscipiendum lumen tamen sit corpus
magnum et densum et nobis propinquum. Sic
est quod multum de lumine suscipit et multum
reddit quia quasi capite illuminat [illegible]
bus apponit, hoc est quia est in effectu di-
stantia a sole, ita quod sol est in uno
emisperio et luna in alio, et hoc est quod
ipsa scriptura appellat luminare magnum.
Et ipse sol propositus est diei et luna pro-
posita nocti, et hoc propter respectum ad aliqua
[illegible] cum de luna et luminare magnum.
Hoc non dicit quia lucet quia se vel quia sit
radius quam stelle, sed quia magis nos
illuminat de nocte quam de die. [illegible]
dicta est. [illegible] vero non [illegible] quod re-
[illegible] lumen, utrum sic [illegible] vel
[illegible] vel speculum. Dicendum quod luna non
[illegible] per se opaci sit nec perfecte [illegible]
nec perfecte [illegible] speculi participat [illegible]
[illegible] de [illegible] naturam [illegible]
[illegible] non participat [illegible] quod [illegible]
[illegible] vero opaci eo quod partes ille
[illegible] desinant ut nec radius
solaris nec visualis penetrat [illegible]
[illegible] speculi est in hoc quod sic recipit
ut cum reddat [illegible] reddit
sicut speculum quod non est [illegible] corpus et
politum sic per aspectum ipsius corporis
luminare cui est illuminata speculum [illegible]
reddit ymaginem. Illud est corpus politum
[illegible] est radius [illegible] hoc [illegible]

[illegible, struck through]
ut [illegible] sancti [illegible] fe-
cit de eo quod dicit scriptura: Fecit deus
duo luminaria magna etc. Sed verum obi-
citur quod non sunt posita [illegible] in firmamento.
Dicendum quod firmamentum aliquando in scriptura
accipitur large, aliquando stricte; aliquando enim vo-
catur octava sphera in qua fixe sunt
stelle, et sic accipitur ibi: posuit stel-
las in firmamento celi. Aliquando accipitur
large pro toto quod continetur [illegible] a-
quas [illegible] usque ad [illegible] ubi fiat
firmamentum in medio aquarum, et per hunc modum
fiant luminaria in firmamento celi. Item
queritur de hoc quod sequitur et [illegible]
[illegible] de hoc, et sint in signa et
tempora dies et annos. Sed enim sunt in
signa non videtur [illegible] quia [illegible]
illa pronosticant futura, et si in tempora
tunc [illegible] quod ad solem et lunam tempora
non fuit, vel si in tempora, queritur
[illegible] in tempora [illegible] tempus [illegible] non est
nisi unum tempus. Item queritur de suf-
ficientia [illegible], que cadunt in signa
et tempora et dies et annos, quia similiter
sunt in menses et septimanas. [illegible] in
diebus quod clauditur in his duobus
scilicet dies et annos. Tunc sicut dies
et anni claudi possunt in hoc quod dicit
signa et tempora [illegible] quod [illegible]
duplex est exponi [illegible] quod [illegible] est
[illegible] signum [illegible] et est ad
[illegible] et est ad distinguendum. Si
primo accipitur signum, tunc est [illegible]
[illegible] ista luminaria facta sunt in signa
[illegible] in signum futurorum et calamitates
temporum et dierum et annorum ut [illegible]
[illegible] attendat in [illegible] [illegible] quan-
tum ad [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] quantum ad [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] quantum ad [illegible]
[illegible] dicunt [illegible] celestia
esse in signa [illegible] futurorum. [illegible]
[illegible] quorum ipsa sunt [illegible] [illegible]

sicut ymbrium et ventorum et conse-
quentia vel etiam certorum per ea que significant
divina providentia sicut certorum que adveniunt
in iudicio secundum illud Luce xxi Erunt
signa in sole et luna et stellis aliorum
vero que fiunt a li·ar· non sunt signa
que significantur divina, sed post ad illa con-
sideranda venit fides christiana et pro
divina suggestione. Si autem 2º modo acci-
piatur ab actu distinctio tunc est sensus
sunt in signa et tempora etiam si sint in signa
sunt in distinctione temporum dierum et annorum
hec autem expositio videtur sophistice [illegible]. Et
magis consona quod patet per auctoritatem
litteram de dictione sicut luminaria in firmamento
celi et dividant diem et noctem. Duplex enim est mo-
tus luminarium unus secundum quem est ad mo-
tum ultime sphere super polos mundi ab
oriente in occidentem et ab occidente in ori-
entem revolvuntur et quolibet naturali die
secundum hunc motum dividitur diem et no-
ctem sicut dicitur in ps. fecit solem in
potestatem diei lunam et stellas in potestatem noc-
tis. Alius est motus proprius quo feruntur in
obliquo circulo scilicet in zodiaco in quo
xii signa describuntur et secundum motum
planetarum in illis signis et maxime
solis fit signis et distinctio temporum di-
erum et annorum. Distinctio temporum fit quia
iiiior sunt tempora anni ver· estas· au-
tumpnus et yemps que distinguuntur per
motum solis in zodiaco prout ad nos
accedit et a nobis elongatur / distinctio
vero dierum fit sicut per eundem motum
quia non dies equales sunt non decrescunt
aliqui dies sunt maiores noctibus
aliqui minores secundum quod per illum motum
duplex accidit solsticium scilicet estivale et
yemale et duplex equinoctium scilicet verna-
le et autumpnale. Sunt etiam motus
in distinctione annorum secundum consumationem
illius motus solis in obliquo circulo.
Sicut luna sive non est in signum tem-
porum et annorum et dierum apud iudeos
maxime quantum ad sollempnitates sicut

apud paganos est sol. Sicut dicitur Eccle-
siastici xliii a luna signum diei festi. Si autem
consideretur quare ecclesia magis accipit fe-
sta sua secundum solem quam secundum lunam, exce-
ptis duobus scilicet pascha est lune [illegible] fe-
stivitas et plane patet in [illegible] in li-
bro ad ianuarium. Hoc [illegible] ad
presens sufficiat quod quia synagoga in
tenebris noctis ambulat et minime vi-
det, ideo a lunari que nocti preest etiam
in [illegible] in consumatione accipiebat
sollempnitatum distinctionem, quod vero ecclesia
iam ambulat in luce sicut de ipsa de-
cretum est [illegible] amicta sole et luna
sub pedibus eius, ideo [illegible] et dies
sollempnitatis magis secundum motum solis quam
lune exceptis solo pascate et pro quibus
pentecostes pascalis cuius sollempnitatem
non soli celebramus in commemoracionem
[illegible] festo, sed etiam in [illegible]
[illegible] futuri et in hoc ecclesia [illegible]
conformis est synagoge. Unde festum [illegible]
illarum designabatur a luna non a iudeis
sanctis, sed post illa futurum sollempnitatem
quod expectatur secundum quod de qua est figura.
Hec autem dicta sunt propter id quod dicitur
secundum est et sunt in signa etc. et per hoc
patet responsio ad obiectum quod cum dicitur
esse in signa, hoc est vel in significationem
ymbrium et ventorum vel in distinctionem
temporum et ideo dicitur tempora pluraliter vel variationem
in quatuor temporibus anni secundum quatuor
qualitates elementorum a subiungit dies
et annos ut sicut per tempora vocabat va-
riatio sic etiam per dies et annos possunt
vocari motus illius lunationis et ita quod vi-
ces sunt lunationis motus quo motus sol[is]
motu finatur et anni lunationis motus
quo movetur in obliquo circulo et in hoc
patet quod non debet poni necesse est septi-
mana quod non tangitur ibi nova va-
riatio nec nova lunatio. Per hoc pa-
tent omnia que quesita sunt

d xv. Dixit etiam deus p-
ducant aque reptile 2c.
Que sup agit inq̄ de p̄dicac-
tionis ī sen. lum̄ In hac pte agit de p-
ductione sen. lium ut alibi. Et quia a talu
alu[illegible] p̄ductionem facta est ruinisqȝ spleci-
ies ad spleciem seqr ab ope cessatio.
Dicit ps ista hz tres in pma agit
de sen. silia p̄ductione in 2a de dino-
operis pfectione i. Omnibus aut hinc co-
nus aliqȝ dispositis 2c. In tria agit
de septimo diei 2secratione i. Iam
de septime diei requie aliud 2c.
opera 2c. pma ps hz duas in pma
determinat de p̄ductione aliuum q. dicta
ibi. Scd. Dixit deus p̄ducat terra 2c.
In qua pte determinat eciam. deinde
dissolvit dubitacionem ibi 2a ps in
qua determinat de opm diuor 2sum-
macione ista ps hz duas in pma dicit
dicit qualiter in p̄ductione hominis facta est
et 2summata distinctio eorum. In 2a de
qua tamen distinctione 2plicat dicens
quod tamen distinctione 2plicat ducas
sumas catholicorum doctorum i. Haec u-
terum distinctione catholici doctores 2c.
Ista tertia ps hz duas in pma re-
quire applicat in 2a quod mouet
et determinat ibi Sed nd septimo die
dicit deus 2c.

Ad intelligentiam huius primo notan-
dum licet sint duo 2 pmo qualiter ad[illegible]
sen. lia sine alia facta sint. Sed qualiter
quod om̄ne facta sint. Sed ci primum q̄
zunt tria pma quare vt[illegible] sen. lia
sint p̄ducta quod ad ad aliam q̄ aquis
vel ex nichilo. Sed qualiter quidam
ad quae ut[illegible] p̄ducta sint ex nichilo ele-
mentis an ex aquis. Tercio quare ut
in cat 2pacia atoma p̄ducta pussit
an continuaret

Ad pmo sic p̄cedit 2 ostenditur
quod sen. silia sine volatilia aliae
p̄ducta sint ex aquis pmo

p tempus septime que dicit p̄ducant
aque reptile aue. anima viventis 2c. 2 pau-
lo p. p̄ducat terra aliam viventem
cum quod creatio a solo deo est 2 in aqua
ncepit potentiam p̄ducendi reptile aīne
viventis. nd vt. quod ad sim ad sim
plicem sit ex nichilo 2c. p aut tem
ē in li. de aliubus perpl. solis intel-
lectus intellectus ab extrinseco. Sed si aut brut-
torum fuissent p̄ducte ex nichilo tunc
essent a solo deo 2 inheret ab extrinseco
2c. hoc quod viz ergo quod eo 2e p-
duct in que resolvit. Hoc nd est. ad
quod in illa resolucione resolvitur in nichil.
Sed sic brutorum aiam nd sint in in-
tellectus. quia alia sint tertia. quia
ratio p̄ducte sint ex nichilo 2c. quod
est alia ista dicti quod in 2 pmi hom.
in pro p̄ducte sed illa illa dicti ge-
nerate p uam nd est ex nichilo. quod
tamen nd possit p̄duci 2c. sic
quod alia quod ii n posset sic p̄ducendo
quod nd videat plaustre 2 planum
quod cum nd videat placere 2 planum
sit sic ex p̄ductione aperit quod nd
nd sic ab illis ex nichilo p̄duci 2c.
stat hoc quod p aut brutorum aliud nd
fuit ex nichilo p̄ducte 2c. anima
insualis que p eorum educat in
esse est 2 ideo alibi. n. p̄ductio nd
potest ex nichilo. Sed ex p̄pria essentia
sed aut brutorum p uam sit ex aliis
sed nd sit ex nichilo p̄ducte 2c.
opus creatis p̄supponit opus creacionis
distinctionis 2 opus distinctionis supponit
opus creacionis. ergo in distinctione
terrarum sunt nova creata. Sed sic
duo ex aliquo alio sciat videt
quod in creacione si esse aliud 2 aue
ad creacionem p̄cedit quod nd sunt p̄-
ducta ex nichilo sed ex aquis. Sed
si ex nichilo aque p̄ducte sint saltem
sic in p̄ducendo p̄cedit de illis qui
que p̄ducti sunt ut p̄ducta illa
sit ex aliqua vel ex nichilo licet si ex

aliquo sic quereret de illo et ita
vel est abire in infinitum vel est ponere
in illud quod primo producta est anima sensi-
tiva ab alio producta sit ex nichilo. Secundo
quia secundum illud productum sit ex ni-
chilo secundum et anima sensibilis ergo eadem ra-
tione. Si alie ille producte sunt ex aliquo,
aliquid aut est spirituale aut corporale.
Si corporale sit ex corpore nunquam potest fieri
spiritus sicut dicunt angeli sunt. Secundo si fuerit
spirituale tunc queritur de illo aut
vivebat aut non. Si vivebat et quare
ipsum habebat. Item si spirituale quare
ex illo non potest fieri anima rationalis. Si igitur
anima rationalis non generatur [illegible] videtur dicere
quod angeli [illegible] ad [illegible] ad hoc
inveniendum [illegible] sequitur ex hoc quod partes anime
sensitive ex nichilo sunt producte. Preterea
si fuissent producte ex aliquo tunc talis
modi productio [illegible] ubi. Videtur
tunc [illegible] iam [illegible] supercelestia
[illegible] et moventur et ad [illegible] operationem
quod possent [illegible] alia producere [illegible]
[illegible] non [illegible] sine
[illegible] quod est [illegible] solum [illegible]
[illegible] et perfectior. Sicut videmus [illegible]
[illegible] alia [illegible] per putrefactionem
generari. Ergo igitur a quo educuntur [illegible]
anima et [illegible] quod non possit [illegible] non sit
[illegible]
[illegible] quod non possit [illegible] corpora
celestia quod minus [illegible] non potest [illegible]
[illegible] magis nobile. Sed anima est spiritualis
ut dicunt angeli nobilior est omni corpore.
Ergo [illegible] educitur a creatore immediate.
Sed quod sic educitur sit educta ex nichilo.
Ergo [illegible] aliud quod per putrefactionem producuntur
alie anime [illegible] ex nichilo [illegible] fa-
ciunt. Sicut nos videmus in aliquibus a-
nimalibus quod ad divisionem corporis rema-
net anima in partibus divisis [illegible]
potest esse anima [illegible] sola
[illegible] sit [illegible]
[illegible] spacio [illegible] sit [illegible] suc-
cessione ergo videtur quod ille partes [illegible]

inveniuntur a creatore ergo multo fortius
alia sensitiva in primaria productione. Preterea
omne brutum generat brutum aut suffi-
cit animam aut non sufficit. Si suffi-
cit sibi anima non potest divisibilis [illegible] aliam
suam totam ergo in generatione moreretur.
Si non sufficit tunc cessat [illegible] operatio
in semine decisione necesse est ponere a-
gentem per quod anima educatur. Hoc autem non
potest esse forma cum sit magis passi-
vum quam activum sic volunt. Forma [illegible]
illud principium activum [illegible] ergo [illegible]
producitur a deo et ita ex nichilo. Ergo
multo fortius videtur quod sic producte sunt
in primordio. Preterea ad [illegible] intel-
ligendum est [illegible]
[illegible] alium [illegible]
opinantur. Quidam enim dicere voluerunt
quod anime brutorum producte sunt ex ni-
chilo [illegible] ex aliquo [illegible] ex aliquo
[illegible] non ex aliquo [illegible] quod sunt
[illegible] non ex aliquo [illegible]
[illegible] et ideo dicunt [illegible]
producte [illegible] semper fuisse [illegible]
[illegible] in [illegible] ideo dicunt [illegible]
[illegible] non per decisionem
et separationem [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] sine [illegible] Dicimus
[illegible] multo fortius dicunt [illegible] spiritua-
lem posse. Sed [illegible] oppositum
quod anime brutorum producte sunt ex aliquo
[illegible] et [illegible]
[illegible] sit motor [illegible]
et ideo dicunt [illegible]
[illegible] dicunt [illegible] spiritualem in-
[illegible] celi [illegible] sicut
[illegible] celi [illegible] alium sit [illegible]
[illegible] spirituali sibi [illegible] ut dicunt sit
producta [illegible] et sic facit deus a [illegible]
[illegible] sic [illegible] facit [illegible] illa [illegible]
[illegible] est [illegible] et [illegible]
[illegible] dicunt [illegible] illas producti [illegible]
[illegible] corporalis [illegible]
stat spiritualis [illegible] et habeat in se aliquod

potenciam activam ad hoc ut ex ea fiat ani-
ma et corporis ita ad hoc quod ex ea fiant omnia
Secundo patet quod anime brutorum producte sunt
ex aliquo materialiter sed non seminaliter; materialiter
namque quia constant ex materia et forma; non
autem seminaliter, quia materia illa non preexistit
forme tamquam semen ei, quod ex eo producta
dum est, sed cum illa concidit et cum illa
destruitur. Et hinc dicunt omnes animas sensibiles
non solum a primordio sed dicunt esse a
creatore nec tamen incorruptibiles, quia ipse crea-
tor dat unicuique creature sicut quod
competit ei secundum naturam. Sed quia quamvis hoc po-
sitiones aliquid dicunt improbabile. Nam pri-
ma dicit quod anima sensibilis multiplicatur et
[illegible] ita tamen quod anima non dicitur aliquid
ex quo fiat et hoc est ponere quod forma
materialis possit aliam consimilem formam
ex nichilo producere quod est improbabile et
improbatum est supra [illegible]. Secunda vero opinio
ponit aliquam seminalem materiam anime preexistere
ex qua educatur anima [illegible], et hoc
satis est male intelligibile. Quod sit aliqua
spiritualis materia que non vivat nec visum
habeat. Et quod etiam si sit aliqua spiritualis ma-
teria et quod illa anima corporalis [illegible] non valet
et [illegible] ubi est illa materia spiritualis, quia non
videtur [illegible], si autem est in materia corporali, [illegible]
videtur quod anima educatur de materia quod nichil
videtur [illegible]. Tertia vero ponit quod anime
anime sensibiles sibi creatione et quod simul cum
[illegible] destruuntur. Hoc autem ponere est contrarium
auctoritati philosophi et rationi, [illegible] creatione
in nichil [illegible]. Si enim anima corporalis
[illegible] et [illegible], multo fortius videtur quod
spiritualis que dignior est [illegible] et no-
bilior [illegible] est sub tali [illegible]. Ideo est
[illegible] modo dicendum quod anime que sunt pure
sensibiles producte sunt ex aliquo seminaliter
sed non materialiter. Seminaliter namque quia [illegible]
sunt [illegible] et corruptibiles [illegible] et ideo
sicut alie forme materiales non ex nichilo pro-
ducte sunt, sed est aliqua potentia activa
in materia ex qua fiunt ex seminario [illegible]
intelligendum est in animabus sensibilibus que
sunt forme tantum [illegible] sunt in brutis.

[illegible] et ideo concedendum est animas sen-
sibiles sive animas brutorum esse ex aliquo
non tamen materialiter sed seminaliter, quia cum anima
sensibilis sit forma non habet materiam partem
sui, sed solum fit ex potentia nature activa
que ab agente excitatur sic perficitur quo-
usque fiat anima sicut globus [illegible]
fit rosa. Aliter tamen nunc producuntur ex illo
seminario et aliter in primordio, quia nunc pro-
ducuntur ex seminario preexistente sine suf-
ficienti actualitate, in primordio vero pro-
ducte sunt [illegible] ex illo seminario, vel
si aliquo modo seminarium preexistit eadem die
[illegible] in quo factum est [illegible] animatum,
in die vero quinto est ad completum cum
educta ita quod data est virtus activa nec
ut posset deinceps alia quedam ad corpus
et quedam ad animam propagare et multiplicare
et quia quedam sunt animalia maioris perfe-
ctionis et organizationis, quedam vero minoris
ideo divina dispositio rectissime ordinavit
ut quedam animalia producerentur ex suo proprio
seminario sine maiori actualitate ut pote
illa que generantur per propagationem ita quod
[illegible] et ista sunt animalia perfecta,
quedam vero [illegible] maiorem ut pote illa
que generantur per putrefactionem, quia cum [illegible]
perfecta sunt [illegible] indigent [illegible]
[illegible] et [illegible] ut producantur ad [illegible]
aut [illegible] est et [illegible] quia con-
cordat in hoc tamen Augustinus [illegible]
[illegible] Augustinus ad Orosium sic: sicut se-
men [illegible] arbores [illegible] quidam [illegible]
ut [illegible] corruptum fuit [illegible] et
[illegible] producitur deinde ramos [illegible]
[illegible] dilatet in frondibus,
deinde ex [illegible] frondibus decoratur fru-
[illegible] est in corpore ut ita dicam
[illegible] seminarium unde sic [illegible] ante
[illegible] dei aliqua [illegible] oriuntur
et hoc [illegible] super genesim ad
litteram [illegible] plane et diffuse. Hoc etiam
vult [illegible] in [illegible] aliquam ubi ostendit
quod vegetabilia et sensibilia prius fuerunt in
semine in potentia quam educuntur in esse,
et ibi videtur innuere quod id quod formatur
[illegible] non est aliud quam ipsa anima [illegible]
et illam animam vocat potentiam activam

intrinsecam ipsi semini quod cum corpus ex se-
mine productum est organizatum ut possit
ab ea perfici potest in actum et efficitur per-
fectio corporis phisici organici / quia dicte sed
quod format membra potius est virtus alte-
rius et membris quod eius operatione in brutis
alibus ducitur in esse alia perfectio vero ut
est in hominibus ut infra videbitur et hoc pro-
bat ibidem plenius quod multis questionibus et
argumentis et ibidem dicit quod commentator complete
ne sufficienter dicit et hoc multum concordat
verbis augustini qui dicit vita plantis est se-
minibus non tamen requiritur arbor sed est ex
illum i hanc igitur positionem sustinendo dicendum
est anima sensibilis alium in principio non
esse tantum quod in nichilo sit eductus ad hoc
inducte credimus · habemus enim scientiam
principium quod quo producte sunt et inde pro-
ducuntur / Ad illud vero quod primo obicitur quod
si anime sensibiles producte sunt quod aliquo
quod id sibi productum est quod alio dicendum quod id
non oportet specialis enim eius sine pote-
actiua inde est ipsi materie creata nec
quod aliquo producta · illa vero que quod illo
semine ortum habent non debent dici cre-
ari / Ad illud quod quaeritur quod si est quod
aliquo id est aut speciale aut celeste
dicendum quod non est una specialis nec una
celestis sed est quedam potentia specialis
indita a creatore ipsi materie corporali et ei
eius [illegible] et ab ea dependens / et potentia
alia sensibilis in brutis generatur et cor-
rumpitur per transmutationem corporis ince / et si
tu obicias quod anima sensibilis est motor
sufficiens · ergo est hoc aliquid et habet magnitudinem
et formam / dicendum quod anima sensibilis non dici-
tur sufficiens motor · quia ipsa primo mo-
ueat corpus quod perficit / sed quia totum
corpus quod habet est hoc aliquid constituens anima
que est forma eius mouet partem · et
mouendo partem suam mouet totum
sic patet in alibus generantibus / et quod id
ubi sit apparet · quod si anima sensibilis po-
netur in corpore quod non habet partem
mobilem nisi moti totius sicut in
lapide nunquam illud mouet · vel alter
dici potest quod aliquid sit motor sufficiens
non oportet quod distet a mobili ita quod sit
substantia altera differens per magnitudinem et formam

sed sufficit quod illa sit forma in qua sibe
tenens extensione per se et per accidens · et
hec forma sic est in una parte quod tota
est in alia et ideo sic vnitur ipsi parti
quam mouet quod eius distat ab ea et
hec distantia sufficit ad hoc quod possit
mouere eam · nec requiritur quod habeat
aliam magnitudinem est in anima sensitiua
in hiis alibus que habent animam opera-
tionum organa apta / Ad id quod obicitur
quod ita possit eam educere / dicendum quod similis
est quod aliquam dicunt facere aquas et di-
cunt producunt aque et / aut semina-
rium illud sensibilium autem producebant
non erat · aut si erat · non erat in tanta
virtute quod possit ad perfectum venire · non
enim potest aliquam creatura nisi sponte statim
et preceptum sibi datum a creatore · vnum
in prius esset vnde fieri posset · post
ea est dominus [illegible] ut esset vnde
fieret / Ad id quod dicitur de alibus que
generantur per putrefactionem / dicendum quod si sint
varii modi solvendi quod communem dicunt
quod est a celi motore · dicendum quod a crea-
tore potest tamen secundum phisicam positionem plane
videri quod sicut humor sit semen
per potentiam generatiuam et primo sit
corpus organizatum in matrice ita quod
anima illa sensibilis que erat in potentia educitur
ad actum per virtutem agentis particularis
et per adiutorium corporis celestis · sic et
in proposito intelligendum est quod cum in terra
ista esset aliquid seminarium illud aliquando
[illegible] elementis et adiuncto corpore
celesti ut augmentetur calor remissior
sit quodammodo semen ita quod potentia
illa actiua que prius latebat per actionem
celestis corporis perficitur et venit ad esse
et complementum ita quod nec celum
nec motor celi dat sibi formam ulti-
mam / sed adiuvat et exportat ut potentia
illa perficiendo ad speciem completam per-
veniat et per hunc modum intelligendum est
in alibus ex nascentibus / et si tu obicias
quod anima que est in potentia nobilis speciem
nec actum completum a se non potest habere
ab aliquo quod ideo ita sit nobile sicut
ipsa et nullum tale est celeste dicendum quod ex
efficacia talis speciei est in materia

sed in potentia et illa essentia est ita debi-
ta ad formam talis speciei producendam quod
non potest quod illa essentia sine ratione secun-
dum aliam educi et cum in actum est edu-
cta dicitur esse et dicitur tale esse. Quod autem sit
in actu hoc dicitur ab efficiente agente quod
est eius in actu et quantum ad hoc no-
bilius est ipsa quae est in potentia. quod autem
[illegible] sit talis speciei hoc dicitur ab eo qui
primo huiusmodi formae essentiam indidit
materiae, alioquin nihil ita ipsam ad esse
produceret nisi deus ipsam materiae indidisset.
sic [illegible] omnium sunt formae [illegible] et ideo
ideo quod educens aliam formam de po-
tentia in actum sit nobilius illa forma edu-
cta et hoc etiam in natis ex putrefactione sic
in mineralibus et in natis terrae nascen-
tibus et per hoc patet solutio ad duo sequen-
tia. primum quod obicit de divisione cor-
poris animalis, iam apparuit est quod cum corpus
animalis est modice organizationis
et est consimilis ratio in partibus et in toto
ideo in qualibet parte est anima in forma
sui dispositione adhuc quod sit in actu et
ideo facta divisione virtute prioris formae
et virtute corporis caelestis subito indu-
citur forma. plures autem sunt modi
alii dicendi ad hoc. Ad secundum dicendum cum dicit
quod anima multiplicatur cum sit spiritualis
sic [illegible] ad divisionem lineae et species
ad divisionem specialem, restat [illegible] in
[illegible] intelligendum est quod id idem
quod sunt unum fiat plura et ideo [illegible]
[illegible] via est magis plana. Ad ul-
timum [illegible] patet solutio quod omnia aliqua
[illegible] ab [illegible] per propagationem et si non
descendat anima ab anima sic corpus descen-
dit a corpore quia non est anima divisi-
bilis ut corpus [illegible] tamen omnia ipsa
corpore spiritus et calores et virtus caelestis
quae adiuvat cum virtute materiae
[illegible] illa potentia activa quae est
in huiusmodi seminibus ad actum completum
perveniat. et quod hoc non sequitur quod anima pro-
ducat animam [illegible] mobile nec quod producat
quod aqua [illegible] nec [illegible] quod producat ex
seipsa

Secundo quidem vero corpora aliqua
sunt composita ex mixtione elementorum cum
[illegible] unus et quod [illegible] unus [illegible] primus [illegible]
[illegible] producunt aquae [illegible] etc.
[illegible] producat [illegible] aliam [illegible]
[illegible] sufficienter aliquam [illegible]
[illegible] non [illegible] nisi simplicia ele-
menta [illegible] forma debet proportionari
materiae ergo et corpus [illegible] si forma aliquam est
simplex ergo et corpus debet esse simplicia
ergo non sunt ex mixtione elementorum ergo etc.
[illegible] quanto aliquid ad unum [illegible] magis
accedit, tanto minus est [illegible] quod cum
simplicius est [illegible] et [illegible] est
si igitur anima sensibilis est forma valde per-
fecta et nobilis ergo debet esse [illegible]
corporis simplicis et non [illegible] quattuor
elementis. [illegible] corpora ad ornatum caeli spe-
ctantia non sunt [illegible] de alia [illegible]
caelum quod ornat ergo [illegible] ratione si [illegible]
alia ornat [illegible] et quaedam aquas quae-
dam sunt ex sola [illegible] et quaedam ex so-
la aqua. [illegible] corpora aliquam constant ex
mixtione elementorum, tunc videtur quod omnia ele-
menta habent [illegible] quod ele-
[illegible] corpus aliis sunt in [illegible]
[illegible] per [illegible]. Ergo violentia
[illegible] est [illegible] corporis
alius est [illegible] quod est mixtum. [illegible]
quod [illegible] alia sunt [illegible] tunc ex
[illegible] producuntur [illegible] sed non non possunt
elementa [illegible] non [illegible] ergo non
possunt corpora aliquam ex mixtione elementorum pro-
duci. [illegible] per se manifestum est.
[illegible] non est in [illegible]
[illegible] descendere [illegible] descendere
[illegible] sit [illegible]
[illegible] ibi [illegible] et aliud
plura sequuntur inconvenientia ergo etc. Ad oppositum
arguitur sic [illegible] est operatio animae non
[illegible] organi ad [illegible]
[illegible] actum qui est [illegible]
[illegible] quae [illegible] in quattuor
elementis ergo [illegible] constat ex mixtione e-
lementis. [illegible] aliquis motus est
mobile, vel [illegible] dilata-
tionis [illegible] elementum est de se [illegible]

nobile. ergo necesse est mixtum constare ex
pluribus elementis. Tertio quanto forma est
specialior tanto est plurium operationum
principium. sed anima sensibilis est forma ma-
gis specialis, ergo est principium multiplicium
operationum. sed corpus datum est ad supple-
mentum eius, ergo necesse est quod corpus sit
aptum et idoneum ad diversas operationes.
sed non est aptum ad diversas operationes
nisi per virtutes diversas, nec ad diver-
sas virtutes nisi per diversas naturas nisi
sit ex diversis compositum. ergo etc. Item
quanto forma posterior et ultimior tanto
nobilior. sed constat quod anima sit maxime
secundum posterior, ergo nobilior est forma
mixti quam forma elementi. Si ergo anima
sensibilis cum sit forma nobilis debet
habere corpus nobile, ergo corpus animatum non
tantum non est corpus simplex sed compositum ex
diversis elementis. Propterea dicendum quod absque
dubio corpora animata habent in se natu-
ras multorum elementorum, sic eis fuit necesse propter qua-
tuor causas, tum propter hoc quod sunt i-
donea ad sensum, tum propter hoc quod sunt
idonea ad motum, tum propter hoc quod
sunt idonea ad multiplices opera-
tiones, tum propter hoc ut in se habeant
dignitatem complexionis que omnia compe-
tunt illi corpori quod perficitur anima sensibili.
et propter hoc debet habere naturam compositam
perfecte mixtionis. ubi non tantum sit mixtio
secundum compositionem perfectam, ante mixtionem
non est quemadmodum dicunt mixtionem elementorum.
aqua cum enim sit subtilior terra in de-
cupla proportione penetrat partes terre, sed
non perfecte. Propterea quod aqua habet compositionem.
aer vero qui est subtilior in decupla
proportione adhuc minus se perfundit,
sed ignis qui est subtilior et rarior
in millesima proportione subtilitate sua
penetrat usque ad intima. aer sit alte-
rius plena usque ad intima et mixtio
perfecta. quod nisi talia sunt perfecte alterata
etc. sed quod tale debet componi corpus perfecta
sensibili. Ad aliud dico quod dicitur
de anima generum, dicendum quod illud dictum est
per quandam considerationem sine aliquam causam
sicut inferius patebit infra. Ad id

quod obicitur quod forma debet proportio-
nari materie. dicendum quod forma una est
unius corporis etc. dicendum quod hoc verum est
in conditionibus que magis competunt
ipsi forme. anima autem cum sit simplex
in substantia et multiplex in virtute et ideo
non repetit ut corpus ei aptetur in
simplicitate. Propterea quod simplicitas substantie
requirat multiplicitatem virtutis et per hoc
patet solutio ad illud quod tertio obicitur quod
quanto aliquid compositionis tanto minus
perfectum habet. hoc enim est si accidit circa
rem in spiritibus vero quod forma magis
sicut magis recipit magis ignis quam
primus et pluralitas ex parte multitudine
sic maxime virtutis est summum compo-
situs quam liquor compositus et ideo homo
qui inter cetera animalia est perfectissimum
sic plurimum videbitur mixtus. Ad aliud
quod obicitur de corporibus celestibus celum.
dicendum quod non est simile quia nec illa corpora
motibus moventur nec sensibus perficiun-
tur quibus debeant multiplices opera-
tiones vel diversitas propter compositionem
et organizationem sicut patebit in aliis.
Ad illud quod obicitur quod sit elementorum
violenta. dicendum quod non est intelligendum
quod sunt in commixtione cum corpora animata
composita sunt elementa ex diversis speciebus
contrariis fit. hoc enim non distinguitur
... quod terra aqua quam terra non sunt
elementa pura sed alia permixta sunt contrarium
partem quam quod ex eis facta sunt alia.
tamen etiam quod si erunt pura et simplicia
in suo elemento sunt contraria in forma.
et ex suo pure facta omnia fiunt si apparet
de iis alterius et actiua sine aqua mu-
tatione locali, ac per hoc sine aqua vi-
olentatione et per hoc patet responsio ad vi-
olentum quod si sit mixtio elemen-
torum, non enim facit ignem qui sur-
sum est descendere vel aerem. sed eum
ignem [illegible] vel aerem qui
vel est in terra vel generatur per
actionem aliquorum agentium facit venire
ad commixtionem talis et hoc quidem per
naturam fit non per violentiam quia
cum natura sint quod dicit philosophus

semper desiderat quod melius est / unde autem que est sub forma elementi appetit esse sub forma mixti / et que est sub forma imperfectionis appetit esse sub forma complexionis / ideo cum ex diversis elementis fit mixtio in unum / appetitus non complet(ur) et violencia non infertur

Tercio queritur utrum [illegible] corpora animalium magis assistunt ex elementis passivis quam activis vel econverso. Et quod magis ex elementis passivis illud videtur per septimum que potest ex facta ex terra et aqua / hoc autem non est verum quia quelibet elementorum calor sit animum sensibilem tota una. ergo verum est per predicamentum / Item sicut vult philosophus ex eisdem constituunt alia ex quibus nutriuntur, sed alia maxime nutriuntur ex aqua et terra ut panis et ferrum ergo etc. Item ex eis maxime assistunt corpora in quibus magis crescunt ut quando attenduntur penes appetitus et appetitus et intenciones quantitatis predominantis / sed omnia elementa maxime crescunt in aqua et terra / videtur quod ex eis maxime sunt composita / Item in corpore corporis alia membra officialia sunt ex solidis et solida ex humoribus, sed in humoribus maxime predominatur terra et aqua et in membris solidis maxime dominatur terra. ergo si elementa non veniunt ad assistendum corporis alio nisi per humores et membra. videtur quod omnia alia ex hiis duobus elementis maxime sunt assistuta / Ad oppositum arguitur sic: sicut vult philosophus vita maxime est per calidum et humidum. ergo si omnia alia huius vivunt in eis habundant et predominantur calidum et humidum ergo illud elementum cui hec plurime insunt. hoc autem elementum est activum scilicet aer ergo etc. Item sicut vult Augustinus super genesim ad literam libro ... et de anima et spiritu lux est id quo mediante corpori unitur anima et anima regit corpus. ergo si lux proprie reperitur in igne videtur quod in corpore omnium aliorum ignis debeat predominari. etc. anima sensitiva sicut est principium sensus ita est principium

motus. ergo animalium corpora non tantum composita sed etiam ad motum debent esse habilia. sed elementa gravia sunt minime ad motum habilia et hec sunt elementa passiva. ergo videtur quod animalium corpora magis constent ex activis quam passivis / Item nobili perfectioni debet esse nobile perfectibile. sed anima sensitiva perfectio valde nobilis. ergo corpus animalis maxime ex hiis debet elementis constitui que sunt nobiliora inter corpora simplicia. hec autem sunt elementa activa non passiva ergo etc.

Dicendum ad hoc quod animalium plus constituuntur corpora ex elementis activis quam passivis secundum quantitatem virtutis non molis. Cuius ratio hec quia motum sequitur nam predominantes secundum qualitatem, sed aves moventur sursum. ergo videtur quod in eis secundum quantitatem predominentur elementa que sunt nata ferri sursum. hec autem sunt activa non passiva ut ignis et aer. ergo etc.

Item volatilia sunt ad ornatum aeris sed ornatum perfecte et debite collocantur in eo quod ornatur, sed nullum autem corpus perfecte et debite ordinatur in aere nisi in quo dominantur elementa activa. ergo si animalia corpora ibi ordinantur ut ipsum ornantia videtur quod in eis predominantur activa elementa quia si non perfecte ibi locantur ibi non requiescunt. sed magis in terra videtur quod requiescunt ... volatilia ad de... aeris ... scriptura dicit / Propter declaracionem quod secundum quod duplex est quantitas videlicet molis et virtutis secundum hoc duplex potest attendi elementorum predominancia videlicet quantum ad molem et quantum ad virtutem / Si enim loquimur de predominancia quantum ad molem sic in corporibus animalium predominantur elementa passiva et ideo quod eis dicunt esse ... / Si autem loquimur quantum ad quantitatem virtutis cum corpus complexionatum sit natum regi ab anima mediantibus elementis activis sic predominantur in eis elementa activa

Propter autem hoc scilicet quod elementa activa et passiva secundum hanc duplicem quantitatem

virtutis scilicet et molis viciosum proportionantur
sicut ex predictis patet, finis enim imponit
necessitatem hiis que sunt ad finem. Fi-
nis autem corporis complexionati animati est
anima quoniam dat ei vitam et sensum et mo-
tum. Ad vitam autem corpus non est
habile nisi proportionentur elementa passi-
va quantum ad quantitatem et virtutem propter
sui grossiciem et soliditatem, sicut sunt
corpora mineralia. Similiter non esset habile
si proportionarentur ei elementa activa quan-
tum ad virtutem et quantitatem et molem,
quia statim consumerent elementa passiva
nec esset quod posset vegetari ab anima
et ita oportet quod ex qualitatibus mutua
proportionata congregetur quedam mutua proportio
et concordia ex qua corpus illud esset
aptum ad vitam suscipiendam et aliam
que est quedam actio prima ad sensum.
Similiter idoneum non esset nisi proportionaretur
terra passivum elementum quantum ad mo-
lem, quia tactus est primus inter omnes
sensus animalis in quo sensu proportionatur
terra, et ita si non proportionaretur terra in
corpore non esset idoneum ad tactum,
quod necessarium ad alios sensus. Similiter oportet quod
ad hoc quod sit idoneum ad sensum proportionetur
in eo ignis quantum ad virtutem sine ca-
lorem, calor enim et spiritus sunt instrumenta
virtutis sensitive, et hoc est quod dicit Augustinus
super genesim ad litteram li. iii. tactus qui est
communis in sensibus terreo elemento magis
congruit, propterea per totum corporis animantis
quod quia maxima ex terra est tactus sen-
titur et patet. Ad hec enim cum senciendi
vis est, cum corpora non sint per subtilis-
simam agilitatem vigorem sentiendi non in-
choat. Nam motum in omnibus sensibus
per subtilitatem ignis, et ita ex hoc patet quod ad
hoc quod corpus sit idoneum ad motum necesse
est ut actiones elementorum et passiones
esse mutua proportionem. Similiter ad hoc quod sit
idoneum ad motum necesse est quod elementa
activa virtualiter proportionentur quibus membris
anima vis motiva ad membra pertingit
necesse est quod ducuntur passiva secundum quan-
titatem molis ex quibus constituantur mem-
bra solida ad movendum idonea, et
hoc est quod dicit Augustinus super Genesim ad
litteram ignis omnia penetrat ut mo-

tum inceptis faciat et post ideo antequam
caloris principale omne corpus nimis fri-
gescit obtundit sensus quia motum pigre-
scit qui ex calore rest corporis. Sed quod
principale motum necesse est mutua actionum et
passionum elementorum in corpore animalis pro-
portionem ut membra sint mobilia
ita quod vigorem habent et agilitatem
ex aere et igne, soliditatem vero habent
ex proportione aque et terre secundum quantitatem.
Aqua igitur et terra in omnibus animalibus
secundum quantitatem molis proportionantur, sicut
enim aliquis artifex miscendo terram et
aqua facit lutum et ex illo componit sta-
tuam sic dum liquor aqueus terre
immiscetur fit humor, et dum ille coa-
gulatur per naturam fit corpus organicum. Du-
pliciter autem potest intelligi hec commixtio. Po-
test ita quod aque proportionata primum
immisceatur terra aut econverso et terra primum
sit sicca arida et ad suarum partium conti-
nuationem commisceatur aqua, et hiis duo-
bus modis producta est animalium crea-
tio. Ideo quedam dicuntur esse ex aquis,
quedam ex terra facta. Hoc autem non est di-
ctum quia illa que facta sunt ex aquis
plus habent de aqua quantum ad sta-
tum quam de terra, cum omne corpus animantis
ad sui constitutionem plus recipiat de ter-
ra quantum ad statum, tum propter hoc quia
terra est que prebet aliis soliditatem et
stabilitatem, tum etiam quia hic parum de
ipsa et multum de una, sed quod dictum est ex a-
qua et aqua facta, hoc est quia magis
in eis quam in aliis gaudent una aqua
hoc autem dico non quantum ad proprium
active qualitatis vel passive sed quantum
ad aquam conformitatem nec per quam
illa que ex aquis producta sunt in a-
quis magis delectantur esse, et quoniam
humor aqueus est in duplici differentia, videlicet
in ratione humoris fluentis et in
ratione vaporis exhalantis, ideo aqua
est principium duplicis generis animalium scilicet
natatilium et volatilium, natatilium secundum
rationem humoris, et ideo illa renascuntur
in aquis, volatilium ratione vaporis et
ideo cum ille vapor sit commixtus aeri
et feratur sursum volatilia in aere

sublevantur et eos usque possunt ascendere hinc est
inveniunt aerem [illegible] exaltationibus per in-
quietatem et hoc est quod dicit augustinus in
super genesim ad litteram ille inferior aer qui co-
ncipit exalationes humidas maris et terre
et ad sustinendas aves quadam ratione crassatur
non nisi quod aquis accipit alia. quod etiam
circa humida est hoc portat animalia com-
que ita utuntur pennis volantes quem-
admodum pisces utuntur suis aliis na-
tantes propter hoc sacra scriptura dei quod aves
dicit esse producta volatilia. aquarum enim
illa liquidum leviorem sortitur est inferiorem
terrenum scilicet in unda labili suspendium ve-
ro in aura stabili illud depravatum na-
tantibus istum volantibus sic hoc ele-
mento dignos [illegible] duos ostendit alibi
dicitur. olfactus exalationibus vaporibus
gustus exalationibus liquoribus. Ex parte
etiam [illegible] patet visio ad quam propositum
patet est lucis ad obiecta quod in corpo-
ribus animalium producitur elementa passiva
quibus ad quem [illegible] magis sic eduntur
pisces ad primam partem inductio pre-
dicantur volatilia tercia quantum ad spe-
cialitatem [illegible] sic eduntur pisces inter
in generum productum. Ad id vero quod obiicitur
quod in volatilibus producitur aer similiter spe-
cialitatem quod aer non est sursum. dicendum quod
verum est quod motus sequitur naturam producen-
tis. hoc verum est de motu naturali quem
debet corpori ratione sui ponderis non
est verum de motu alio qui est de virtute
ipsius anime. corpora autem avium non sunt
relicta antequam ascendunt in aere. sed de-
scendunt ad terram. [illegible] autem ascendunt
hoc est per virtutem anime suffragantibus sibi
pennis et spiritibus interioribus et vaporibus
in aere elevatis. Ad id quod obicitur
quod aves ornant aera. dicendum quod non dicun-
tur ornare aera quod ibi magis quie-
scunt quam in terra. hoc enim factum est in
terra cum quiescunt et ab ea recipiunt
alimentum. sed ratio huius est quod animalium actus
est motus maxime in volatu et quia
illum exercent in aere. ideo dicuntur ad
decorandum et ornare potissime cum ibi ac-
tum suum exercent

Consequenter queritur quis ordine alia
sunt producta et circa hoc queruntur tria. primo
queritur de ordine productionis quantum ad [illegible]
suis. 2o quantum ad partes temporis. Tertio de ordine
productionis et quietis. capitulum [illegible]
Tercia sunt sic procedit et queritur
Utrum omnia sensibilia facta sunt propter
hominem. et quod sic videtur primo per scripturam
Genesis I. dominamini piscibus maris et vola-
tilibus celi etc. et per glossam. ubi dicitur pi-
sces multi in mari non viderentur sunt
et omne quod movetur et vivit. ergo omnia
ad utilitatem hominis facta sunt. Item I. corinthiorum
in omnia vestra sunt. hoc dicit vestris in-
fidelibus ergo propter vestros infideles omnia que multa fa-
cta sunt. sunt producta. ergo et alia sensibilia
Item plures homo est quodammodo finis omnium
eorum que sunt. ergo et sensibilium. Item omnia
bona [illegible] exoptant non quod omnia sed
finem sic volunt omnes et plures [illegible] inter
creaturas insensibiles solus homo immediate
natus est ad deum pertingere. ergo alie crea-
ture ordinantur in finem mediante ho-
mine. sed quod in finem ordinatur mediante
alio est propter illud. ergo omnia sensibilia
facta sunt propter hominem. Contra. ultimo dig-
nius est esse rerum finem sic et primum
sed deus solus fuit primum sensibilium aliud
ibi quod non homo. ergo eorundem finis
non est homo sed deus. Item quedam sunt
alia que non valent homini nisi ad e-
sum. quedam que non valent nisi ad
recreandum sed homo si stetisset hiis non
indiguisset. ergo huius alia aut facta
essent frustra aut non sunt facta propter
hominem. Si tu dicis quod deus ea fecit
quod previdit hominem esse lapsurum tunc videtur
quod in [illegible] hominis et peccato constitit
utrum illa alia frustra essent quod fine
Item si alia facta sunt propter hominem ergo
nulla debent facta esse quia homines sunt in-
te beste sunt nocive. ergo non debuerunt
fieri in primaria rerum conditione aut vere
frustra facta sunt. Si tu dicas quod be-
stie non fuerunt nocive si homo non peccasset
tunc videtur quod per peccatum hominis sunt in-
na per eius [illegible]. Item si alia facta
sunt propter hominem deordinatur [illegible]

tamen in statu innocentie non deberet
habitacio fetida esse quia ipsa debuerunt cor-
ruptibilia alia fieri que suis corru-
pcionibus et exalacionibus inficerent aerem
et in dictis quia non corrumpentur hec est
quod Augustinus super genesim ad litteram libro 3 qui
dicit tunc facta esse alia minuta de ca-
davera aut cum sic Quidam exceptionem
corpus sui generis quod aliquot corporibus
ubi loquitur de bestiis etc. quamquid sit
de hoc sive volantur sive non volantur
videtur quod alia que alia deverunt homi-
habitacionem deshonestare cum eis destinet
que que ad ipsum fecit deus eius et cre-
naturum / Respondeo ad predictorum intelligenciam
est notandum quod finis ad quem res ordi-
nantur duplex est quidam cuius et finis
principalis et ultimus quidam vero est finis
sub fine si primo loquamur de fine
sic est omnium creaturarum tam rationabilium
quam irracionabilium finis est deus quia
omnia propter semetipsum creavit altissimus
omnia enim fecit ad laudem sue bo-
nitatis. Si autem loquamur de fine non
principali qui est finis quidam non est fi-
nis sub fine sic omnia sensibilia alia
facta sunt propter hominem et hoc insinuat
philosophus cum dicit Sumus finis nos quo-
dammodo omnium eorum que sunt. Insinuat
etiam scriptura nichil ... collocans eum dei
famulum hominem ad similitudinem et ima-
ginem dei scilicet et preest piscibus maris
quia enim homo solus capax est dei
quia liberum arbitrium et naturalem est prefi-
cere dominari quia non per similitudinem natura
est in deum immediate tendere ideo de-
centius racionales ad ipsum ordinantur
ut mediante ipso in finem ultimum perve-
niant. Et concedendum sunt rationes ou-
dentes alia propter hominem facta esse / Ad
dissolucionem autem rationum que inducuntur
in contrarium notandum est quod aliter ordinantur
alia ad hominem secundum statum innocentie
aliter secundum statum nature lapse. Secundum statum
innocentie ordinantur ad hominem secundum rec-
tam complicitatem. Prima ratio est ad ma-
nifestandum eius imperium quod non sibi subdi-
tum Primum ei per omnia obedientem / Secundum
ad decorandum domus habitatum quod

pulchra eum esset habitacionem hominis alia
multiplicacionem arbor decorat / tertio ad co-
ortandum hominis quia sicut in rebus aliud
natura diversis videt homo multi-
formem sapienciam creatoris / Quarto ad
movendum eius affectum ut dum homo
videt alia secundum rectitudinem sue na-
ture et amat illud ad quod naturaliter fa-
cta sunt ut quia hec cooperent ad amo-
rem dei et propter has rationes non solum
fecit deus iumenta sed etiam bestias
et pecora. Omnia enim facta ad hominis
utilitatem pertinent Secundo secundum sta-
tum nature lapse ordinantur ibi alia ad
utilitatem hominis / sed aliter bestie et
aliter iumenta et pecora iumenta enim et
pecora ordinantur ad relevandum homi-
nis indigenciam quantum ad cibum et quantum ad
vestimentum et quantum ad obsequium sicut
sunt equi et asini etc. et quantum ad so-
lacium sicut quedam aves et volatilia et sic ista
et facta sunt propter hominem secundum com-
plicitatem / sed bestie sive alia noxia
ordinantur ad hominem secundum complicitatem
rectam et utilitatem quam ponit Augustinus super
genesim ad litteram libro 3. Dicit enim quod aut pe-
naliter ledunt aut salubriter exercent
aut utiliter probant aut ignoranter docent
etc. Patet quod talia bestie et reptilia et
insecta facta sunt propter hominem sive in
statu innocentie sive in statu isto la-
pse planum est ergo per hoc illud quod obicitur
in contrarium / Ad primum cum quod obicitur quod esse
finem est magne dignitatis / dicendum quod
verum est de fine principali qui est finis ra-
tionis sive non autem est verum de fine qui
est quodammodo finis / Ad secundum unde quod obicitur
de aliquibus non valentibus nisi ad cibum
et vestimentum pudeat quod quod illa fecit deus
quia previdit hominem lapsurum quia si quod
non laberetur non tamen essent frustra ha-
beret enim propter relevacionem indigencie
complicitatem utilitatem sic declaratum est
supra / Ad tertium quod dicitur de bestiis que
sunt contra hominem / dicendum quod homine stante
nulla alia ei offendebant sed omnia
sibi mansueta erant sicut alteri domino
imperio fere crudelissime fere dei ...

sicut facte sunt ut leones Danieli quod
aut non nocerent vel offenderent hoc est
propter peccatum hominis non propter naturam creaturam
eis datam sed propter dignitatem subiectionis
ab homine amissam. Unde sicut oculus sa-
nus a sole non leditur sed oculus infir-
mus statim offenditur non propter im-
perfectionem in sole sed in oculo, sic
in proposito intelligi potest. Ad id quod di-
citur quod homine stante non debuerunt fieri
alia mortalia. Dicendum quod sicut alia sua
vita sive actione hominis decorant et or-
nant, sic etiam in morte sua quod suc-
cessione faciunt ad universi decorationem
et sic animalia se invicem invadant sicut
raro super excogitavi de, sic etiam animalia
se non offenderent et de omnibus aliorum
aliquid animalium inveniuntur que illa cor-
rupta actu hominis non inficit cum
eius obviatam offenderet. Sed possunt quod
dum successive et ordine unum aliud
succedit universum decorant tan-
quam pulcherrimum carmen in quo sillaba suc-
cedit sille. Sic dum bestia aliud at-
terit quod accidit in hominis generatione
non discordiam facit sed potius convenien-
tiam bonam hominum pareret et hoc est quod
dicit Augustinus contra Manicheos (?) ad leaum. Ni-
mirum alie bestie ubi sunt aliarum no-
cive pessimum dicunt non cum alie quibus
alie reficiuntur. Sunt enim omnia quantum
sunt mensuras modos et ordines suos
que omnia mundo considerata laudant nec
sine consilio per suo genere moderacione pul-
critudinis traheret que alio in aliud transeun-
do mutantur et bene omnibus talibus in-
feriorum creature motibus prebent homini
salubres amonitiones. Deinde planum
exemplificare et que hunc possunt eius ad obiecta.

Secundo queritur de ordine produ-
ctionis sensibilium quantum est ex parte
diei et de septima quod volatilia et nata-
tilia facta sunt in uno die scilicet in quinto.
Sensibilia vero cum homine facta sunt
die alio scilicet sexto. Cum isti ordines
obviare possunt ex parte specierum animalium sensibilium
secundum se 2o vero in comparatione ad hominem

Cum primum obicit sic uno die sunt
omnia elementa distincta non solum aer
et ignis sed etiam aqua et terra. Igitur pari
ratione a summo opifice debent simul or-
nata. Quod in uno die debuerunt fieri or-
natus aeris et aque et terre. Respondeo distinc-
dicta sit penes operandum diversitatem
quoniam si tria sunt elementa que ornantur
ex aliquibus et tria sunt genera animalium scilicet vo-
latilia et natatilia et gressibilia, vel quod
dici salvem debuerunt in tribus diebus
ut sic omnibus par productio est quod prior
omnibus debet esse ornata quod alia que
terram ornant prius produci debuerunt quam
illa que ornant aquam vel aerem. Item
cum producuntur alia ornatur elementa
aut producuntur secundum ordinem dignitatis
ut ut incipiatur a supremo aut secundum or-
dinem ascensionis et incipiatur ab in-
fimo. Si primo quod debet prius fieri
ornatus ignis quam aeris. Si 2o modo
quod prius debet fieri ornatus terre quam aque
quorum utrumque repugnat scripture sacre
et ordinationi productionis prius dicta.
Tertio quantum ad productionem respectu aliud
obiectum contra ordinem productionis aliud
in comparatione ad hominem. Homo enim
plus convenit cum angelis quam cum
bestiis. Quod magis debuit produci eo-
dem die cum angelis quam cum bestiis
die eodem. Quod productio hominis et besti-
arum non recte facta est in eodem die.
Item plus convenit rationale cum irrationali
quam cum homine sine rationali. Quod magis
competens fuit in eodem die produci ola
animalia irrationalia quam sunt productio hominem
et bruta. Item perfectius opus fieri debet
primo fieri sed homo perfectius opus fuit
sexte diei. Quod debuit ante fieri quam
fuerunt sensibilia sive bruta quod est
contra ordinem sacre scripture. Item perfectius
magis indiget perfici quam econverso sed bru-
ta alia magis indigebant homine quam
homo indiget eis secundum illa statum. Quod
ante debebat homo produci quam illa
in esse producerentur. Respondeo dicendum quod in pro-
ductione sensibilium duplex attenditur ordo
unus scilicet secundum distinctionem dierum a die

[C]elum scilicet secundum ordinem eorum que eodem
die producta sunt. Primus autem ordo atten-
ditur secundum congruentiam simul et in[illegible], et quia
volatilia et natatilia ex aquis producta sunt
propter aquam que accipit ad humiditatem
et vaporem et sunt ad ornatum istius spe-
re, ideo sacra scriptura dicit ea esse
facta in uno die. Quia vero gressibilia non
solum corporalia sed [illegible] ad ornatum
tum terre spectant et ex eadem materia sunt
producta scilicet terra, ideo non eodem die sed a
a predictis facta sunt. Vel quia sicut in uno
die ornata est natura celestis scilicet quarto sic
sic uno die ornatur natura elementaris pro-
prie scilicet quinto et alio die scilicet sexto,
et natura celestis precedit elementarem [illegible]
[illegible] et [illegible] opacum et [illegible]
natura ornamenta sunt ordine temporis pre-
cedente productum. Secundus autem ordo qui
est inter ea que producta sunt eodem die
attenditur secundum precedentiam perfectionis. Ideo
prius enim producitur quod imperfectum est et de-
inde quod perfectum, quia iste naturalis est ordo
ut a minus completo veniatur ad magis
completum et ideo scriptura prius dicit esse
producta natatilia die quinto, que sunt
minus perfecta quam volatilia, et similiter in
sexto die prius dicit esse producta irratio-
nabilia quam hominem quamvis imperfectior pos-
sit [illegible] ratio quare homo post bestias
est productus. Decet autem esse rationem
prius quare una est scilicet propter [illegible] corporis
[illegible] propter anime et corporis distantiam et
propter hominis [illegible] perfectionem propter perfectionem
corporis complexionis debuit homo ultimo
produci. Nam cum corpus eius sit complexis-
simum inter cetera corpora et quasi aliquid com-
positione tantum postremo post omnia produc-
tum esse propter anime et corporis distantiam
debuit ultimo fieri post cetera. Quia cum anima
distet a corpore non solum sicut forma
a materia sed etiam sicut rationale et spirituale et sit
propria [illegible] ideo maxima distantia
corporis debuit inveniri inter productionem
hominis quantum ad animam p[illegible] et [illegible]
[illegible] inter propter distantiam terminorum inter-
ligentie [illegible] distantia constitu-
entem et propter hominis [illegible] sit perfectum post
cetera debuit homo produci quia cum
homo sua dignitate et complemento [illegible]
[illegible] est omnium creaturarum ideo post omnia debet
produci ut sua productione finiat et
compleat omnia precedentia tamquam finis
complens. Ideo quod ad ipsum ordinantur hec etc.
Patet quod divina sapientia in productione seu
constitutione ordinem [illegible]. Ad id
quod primo dicitur quod elementa simul sunt
distincta, dicendum quod non est simile quia di-
stinctio non est in uno elemento nisi rela-
tive, ideo non potest distingui unum elemen-
tum ab alio quin alterum distinguatur ab
eo. Non sic autem est in ornatu. Orna-
tus enim unius elementi non necessario re-
spicit alterum. Ad id quod dicitur quod tria sunt
elementa que ordinantur etc. Dicendum quod si
tria sunt, ornata tamen dicuntur scilicet aer
et aque non respiciunt illa ut duo, [illegible]
sed ut in uno continente scilicet in natura
aquea sicut determinatum est supra et ideo
dicuntur ornatus ad eundem diem spe-
ctare et productio animalium que illa duo e-
lementa ornant in uno die est facta.
Ad id quod obicitur quod terra prior est producta
dicendum quod [illegible]. Nam in productione generali
terra non accipit productionem elementi, sed pro-
ducta. Ad id quod obicitur de igne quod supre-
mum est [illegible] inter elementa [illegible] debuit
ornari, dicendum est quod propter qualitatem activam
in eo non possent vivere alia et propter
maximam distantiam a nobis erant [illegible]
hominis apta, et ideo non determinatur eius
ornatus. Nec potest [illegible] [illegible] ob or-
natus ordinatur postremo pro eo quod ipsa
est infima et obscura et ideo maiori in-
diget ornatu, et propter hoc ornatur
plantis et animalibus et mineralibus et in
eius ornatu consistit terminus ornatus
complementum quantum ad hominem qui est
perfectius inter omnia alia. Ad illud
quod dicitur quod homo debuit produci cum
angelis eo quod illis magis convenit, dicendum
quod etsi magis convenit quantum est a parte
anime, non tamen quantum est a parte corporis.
Ad sequens dicendum est quod gressibilia [illegible]
[illegible] et volatilia magis conveniunt in
[illegible] perfectione, non tamen conveniunt quantum
ad elementa ex quibus producta constituuntur et
quod ornant quia quod [illegible] elementum terra

Ad illud quod obicitur quod secundum philosophum opus
debet esse prius. dicendum quod verum est quod in
esse operis producentis prius est in effectu
etiam quam magis perfectum. secundum ordinem
generationis quanto magis perfectum est prius
secundum ordinem dignitatis. Ad illud quod dicitur
quod posterius indiget priori. dicendum quod verum est
quod aliqua ordinantur ita quod inter creaturas
[illegible] ordo causalis. quia vero est ordo se-
cundum generationis sic in proposito est [illegible]
est vere quod dicit [illegible]

Tertio quaeritur de ordine productionis
[illegible] aliorum ad creatorem. et quaeritur
utrum deus postquam alia produxit ab
omni opere quievit. et quod sic videtur per
septimam. quia ut dicitur deus die se-
ptima ab omni opere quod patraverat. sed
alia producta sunt quinto et sexto die.
ergo postquam erat productum septimo quievit.
Item omnis operationes quae fuerunt ad com-
pletionem [illegible] subsequuntur. sed
productio [illegible] completur in productione
[illegible] et maxime hominis. ergo videtur quod
postquam deus die sexto alia produxit
quod deinceps quievit. Item distinctio di-
ei est ad nostram instructionem. sed vi diebus
praecepit deus homines operari vii prae-
cepit quiescere et cessare ab omni opere. Sed
[illegible] illud mandatum [illegible] quod [illegible]
[illegible] videtur quod aliorum pro-
ductionum subsecuta sunt quies. Item
omnis actio [illegible] finem [illegible] et ter-
minatur. sed [illegible] dies omnis in qua ali-
quid producitur [illegible] cessatio. sed septimo
diei non assignatur vespere. ergo post septimum
diem nulla sunt producta. in [illegible] in sep-
timo die producta sunt alia. [illegible] Con-
tra. Pater meus operatur usque modo et ego
operor. ergo si usque modo operatio est videtur quod
septimo non cessavit ab opere. Item dies
autem est [illegible] dies post dies
precedentes aut non. si non ergo non [illegible]
[illegible] si sic et illum fecit deus
ergo constat quod non requievit ab omni opere
postquam produxit alia. Item in dicendo quod
dies ille non differt a precedentibus [illegible]
[illegible] sed sic differt octavus et de-
cimus et sic deinceps ergo si septimus

[illegible] ordinem [illegible] et octavum debet
[illegible]. Item requies autem quies [illegible]
effectum aut [illegible]. sed nullus quievit. ergo
ab opere requievit. ergo ante requievit quam
aliquid produceret. ergo perfecte [illegible] non
debet attribui alicui dies. si quidem aliud
effectum et ille effectus non sunt in diebus
precedentibus ergo aliquod novum produxit
in die septimo non ergo requievit ab
omni opere suo postquam produxit alia die
sexto. Item deus creat quotidie novas
animas et infundit corporibus. creare autem est
opus soli deo proprium. ergo non videtur quod ab
opere quievit post diem septimum. Item
alia quaedam producuntur per putrefactionem. sed
constat quod illa non sunt producta in vi
diebus sicut dicit [illegible] in super genesim ad
litteram et similiter [illegible] species [illegible] et naturas
ergo videtur quod post septimum diem non cessavit
a productione novarum specierum. Item aliud
[illegible] quaedam alia generantur per commixtionem
sicut mulus ex equa et asino. haec autem
in vi diebus non sunt producta nec in
esse individuali nec in sua specie. ergo
post septimum diem non cessavit a rerum
productione non solum quantum ad individua
sed etiam quantum ad species [illegible]. Respondeo ad pri-
mum [illegible] notandum quod omnis arti-
fex perfectus opus inchoat ut ad perfectionem
ducat et sicut intendit ita facit si per
omnia sufficientia fuerit agentis supponitur
sibi. cum autem ad perfectionem deduxerit quod
[illegible] intendit. omne autem operans [illegible]
operatio et [illegible] agit quiescit. omne
igitur agens perfectum sic operatur ut aliquando
quiescat. cum igitur deus sit agens
perfectissimum in productione ipsum omnis [illegible]
[illegible] ergo ipsum aliquando quiescere. sed cum
duplex sit agens. quoddam quod movetur et
laborat in sua operatione. quoddam vero
quod nec movetur nec variatur. id quod
primo agit quiescit per quietem quae opponitur
[illegible] motus et laboris sic est a-
gens creatum. illud vero quod secundo modo agit
quiescit quiete non quae sit laboris
vel fatigationis [illegible] sed quae est cessa-
tio ab opere [illegible] ipsius perfectum et sic
deus ab omni opere quiescit [illegible]

producit ad perfectum esse. et convenit ei ad perfectum esse deducit propter quod non quia duplex est perfectio universi, una et principalis secundum esse permanens. alia est in ipsius et decursu. prima attenditur in completa existencia partium principalium et completa immo specierum quia species iam omnes perficiant secundum rectum et ordinatum mutuarum necessaria. secunda vero perfectio consistit in productione eorum que per partes decurrunt et sibi invicem succedunt ex quorum successione ordinata resultat quedam universi pulchritudo et perfectio. quia igitur secundum primam perfectionem deus universum ad esse producit in sex diebus secundum quod ad completum existenciam pertinet et quantum ad complementum iam specierum et ideo dicitur requievisse ab omni opere quod fecerat licet vero continue operatur ad secundam successionem per propagationem et conductionem multiplicationem ideo dicitur operari usque nunc et completur per reversionem ad nostrum propositum. concedendum est tamen quod ad productionem aliud et magis divinus sancta est quies in die septimo non quod sancta sit laboris cessatio sed quia sancta est operis consummatio et completio et concedende sunt rationes hoc probantes / ad illud quod obicitur in contrarium de Ioh. v. pater meus operatur usque modo, obicit enim de illa operatione que spectat ad operationem universi secundum decursum non secundum esse permanens / ad illud quod obicitur quod fecit die vii dicendum quod dies septimus non fuit alius secundum rem a precedentibus diebus sicut convenimus iam alias in alia questione et ideo quantum ad primum complementum universi nichil addebat ratione sui et ideo eius productio non requirebat opus eius secundum quod quies dicit cessationem a productione eorum que sunt de primo universi constitutione. cum dicitur tamen omnibus precedentibus diebus magis quam dies octavus vel decimus propter cessationem ab opere constituendi universum secundum quam non attenditur mutatio dierum quod non habet [illegible] et ideo septimus dies non dicitur habere vesperam. nec post illum dicitur dies nonus sed fit reversio ad primum / ad illud quod dicitur quod requiescere ab opere aut dicit effectum aliquem aut nichil dicendum quod secundum Augustinum requiescere dicitur in deo causaliter quia facit creaturam spiritualem per completum contemplationem sibi inherere quiescere. vel dicitur secundum quod sibi inherere secundum aliud alios sensus et viam quiescere esse effectum non qui sit in die sabbati sed qui precessit / unde deus dicitur requievisse ab opere quod prius fecit et deinde nova non fecit et propter hoc complevisse dicitur omne opus suum in die septimo. illo igitur tempore aliud fecit quod fuit ad complementum sed quod tunc consequitur consummatio. unde ad illud quod obicitur de creatione anime dicendum quod omnia creantur nunc anime rationales non creantur aliqua nova species sed nova individua. hoc autem individua non est de constitutione universi primaria et ideo per creationem in sabbato non excludebatur. adiecta creatio / ad illud quod obicitur de productione eorum que fiunt per putrefactionem et commixtionem que sunt nove species. dicendum quod tamen que generantur per putrefactionem quam illa que generantur per diversarum specierum commixtionem producta sunt in suis principiis et causalibus seminalibus quamvis non sint producta in actu secundum formam / productio enim eorum fuit de primaria constitutione universi in potestate specierum completa et rationes seminales / sed quantum specierum actualis existencia ad primariam constitutionem universi non spectat. quod species ille quodammodo degeneres sunt et quasi per quandam generationem producte sicut dicimus quod humanus corpus producitur per corruptionem aliquam que quidem fuit corporis humani a prima forma degeneratio et ideo non erant hec productiva in se nec in suo [illegible] ad primariam constitutionem universi. nec tamen sunt superflua quod universum sed quedam ad bene esse aliquorum deserviunt. vel habent non quod eorum que successive producuntur quedam fuerunt in prima dierum distinctione producta in actu sed non in ratione seminali recipitur alia rationales scilicet producuntur per creationem et ideo non habent rationem seminalem in actu tamen producte sunt cum producta fuit alia [illegible] productum non producuntur nova species quoniam producuntur nova individua. quedam enim sunt que producte sunt in primis diebus

quantum ad ornatum spectabant, sed non in
celo sicut ea que continentur per partes sui
tam et per diversas species complexionum quorum
que sunt producta et in terre seminali
et in celo sicut plante et bruta et alia
que producuntur per generationem et ad hoc
tria reducuntur omnia que
fiunt et postea non dicitur Deus produxit ali-
quid de novo secundum quod dicitur in capitulo I quod in-
cepit novum sub sole sed dicitur ab omni ope-
re cessasse quia nichil fecit quod prius non
fuit vel in celo specie vel in terre se-
minali que tunc erant de [illegible] consti-
tuta. unde et cetera [illegible] [illegible] ad na-
turam productam in die VI sequitur et re-
quievit ab omni opere in die septimo

Item post ista movenda [illegible] et
primo queritur de hoc quod dicit
producant aque reptile anime vive-
ntis. reptilia et natatilia diversas sunt
species ergo non producta ex aquis sunt na-
tatilia [illegible] dicuntur reptilia. Respondeo omnia
reptilia specialiter sunt ad ornatum terre
non videtur quod spectent ad ornatum aque
quod videtur hoc esse magis quod dicit repti-
le anime viventis. omnia enim [illegible] [illegible]
quod est anima viventis [illegible] [illegible] quod in [illegible]
differt motus repenti a motu [illegible]
di motus enim repenti [illegible] [illegible]
[illegible] ad enim [illegible] repit [illegible] aliquam
partem [illegible] et [illegible] illa aliquid appre-
hendens [illegible] [illegible] totum suum [illegible]
sicut patet in [illegible] motu [illegible] [illegible]
di est per [illegible] qui [illegible] ea que na-
tant se [illegible] et [illegible] [illegible]
et extendendo se [illegible] [illegible] [illegible]
se ad soliditatem vel [illegible] aque
[illegible] totum corpus suum sicut patet in na-
tantibus. [illegible] est quod omnia natantia
dicuntur reptilia. et si [illegible] ei ali-
quando [illegible] sic est in cocodrillis et in
aliquibus que [illegible] in aquis et in
terra [illegible] [illegible] a motu qui est
[illegible] magis [illegible] [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] in aquis. volatilia autem
[illegible] dicuntur reptilia [illegible] [illegible]
se [illegible] in aere sicut pisces in aquis
[illegible] diversis modis [illegible] quod magis

movent impulsu quam tractu [illegible] [illegible]
avis volat [illegible] aer in [illegible]
re alarum et [illegible] ale applicantur ad corpus
[illegible] aer [illegible] quod [illegible] alarum [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] corpus avis [illegible]
[illegible] et ideo volatilia sub reptilibus
[illegible] comprehenduntur. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] movetur [illegible] pedum
[illegible] [illegible] alarum. unde [illegible] sic [illegible] di-
visio animalium quantum ad motum quod animal
aut movet se [illegible] [illegible] et
est reptile sive sit in aquis sive in
terra aut [illegible] et hoc [illegible]
[illegible] pedibus et est [illegible] [illegible] [illegible]
et est volatile et patet [illegible] quod pisces
dicuntur reptilia. et quod [illegible] [illegible] est illud
quod [illegible] [illegible] reptile distinguitur
[illegible] aquatile [illegible] est in plus. [illegible]
quod [illegible] reptilia spectent ad orna-
tum [illegible] [illegible] quod reptile [illegible] [illegible],
[illegible] quod se [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] quod se [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] quod se [illegible] [illegible] [illegible] ut pisces
[illegible] de reptile [illegible] quod in [illegible]
[illegible] magnitudine corporis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] et cetera [illegible] diversis [illegible] reptile
[illegible] ad ornatum [illegible] [illegible]
ad illud quod queritur [illegible] [illegible] anime
viventis [illegible] quod vita [illegible] [illegible]
[illegible] per [illegible] et motum. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] que [illegible] vita ma-
[illegible], et hoc est illa que [illegible] [illegible]
[illegible] motu et [illegible]. [illegible] [illegible] est
in plantis sed in aliis et ideo ad [illegible]
[illegible] plantarum dicitur producat aque re-
ptile anime viventis [illegible] in plantis fit
[illegible] [illegible] et in aliis fit [illegible] vi-
[illegible] [illegible] hec movent et sentiunt. illa
vero [illegible]. Respondeo queritur de hoc quod
dicit producat terra iumenta et bestias et
reptilia. [illegible] [illegible] ibi esse [illegible]
[illegible] omne [illegible] [illegible] bestia est [illegible]
[illegible] [illegible] quod bestia vocatur [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
reptilia. Respondeo in [illegible] non solum [illegible]
[illegible] iumenta et bestie et reptilia,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse

diminutus. Reptile igitur dicit hic terra
et sufficienter reptilia et omnia animan-
cia aquatica que sunt in mari continentur
sub una parte. Alia que est reptile et
similiter omnia animancia aerea que est vola-
tile quam non similiter omnia animancia terre
sub una parte continentur. Preterea dicendum quod quia
terra inter cetera elementa minus est decora,
ideo magis indiget decorari et iterum
quia ipsa magis prestat pabulum aliquibus
inter cetera elementa, hinc est quod plures
animancium partes requirunt in illa. Omnia autem
ille partes reducuntur ad has tres partes
quarum una et sufficiens potest accipi duplex,
vel quantum ad partem motus ipsorum animancium vel quantum ad pre-
senciam. Quantum ad partem motus animancium sic, omne
enim aut quod movetur aut motu tactu
et est reptile, aut pulsu et [illegible],
et hoc est duplex, aut enim est natare sic
piscis, aut volare sicut avis. Primo modo sunt bestia,
secundo modo sunt iumenta et sub iumentis compre-
henduntur pecora. Quantum ad partem secundam sic, alia
enim sunt que sunt apta ad obedienciam, aut igitur sunt
ordinata ad hominis iuvamentum sic sunt
iumenta quasi iuvamenta, aut sunt ordi-
nata ad hominis cibum et hoc potest esse
duplex, quia aut nocent nocumento mani-
festo et sunt bestie quasi nocive vastantes
aut occulte et sunt reptilia que occulte
nocent et insidiantur calcaneo. Hos autem
fructus etsi non habent si homo non pec-
casset in actu habent tamen in aptitudine et
quia ipsa aptitudine nichil eveniret tunc
homo in statu innocencie quam eveniat
nunc quia actu in statu culpe etc. Patet horum
tria partes et sufficienter et patet eciam ad obiecta.
Ad quintum de hoc quod dicitur In tercia distinctione
dicitur catholici tractatores dissentire videntur
inter se [illegible], cum enim non sit deus dissensio-
nis sed pacis et scripture sint vere, ergo
expositores quando sunt contrarie sic dicunt et
videtur quod nullatenus possunt dissentire.
Ad unum vero non opponitur quod si catholici
tractatores dissentiunt unus dicit verum
et alter falsum, sed intellectus scripture non potest
esse nisi verus, ergo omni dissensione ne-
cesse est alterum errare deviare scripturam
et ita non erit catholicus tractator, sed

peccatis hereticus. Preterea dicendum quod ut notat saner-
cendum est in hoc quod dicit magister dissen-
tire videntur, videtur enim aliquis quod est
et videtur aliquis quod non est, et secundum hoc
dupliciter potest intelligi verbum magistri
ut catholici tractatores in aliquibus videntur
dissentire et dissenciunt, in aliquibus videntur
dissentire non tamen dissenciunt. Aliquando enim
dicunt affirmative et alius opinative, quoniam
ad illud quod assertive dicunt in hoc non
discordant, quia quod asserit unus concludit
sententia dicunt quod non est contra fidem,
in eo autem in quo opinantur inter se disse-
ntire possunt et aliquando dissenciunt, quia opinio
aliquando venit quia probabilis questio eciam
in qua homo frequenter decipitur dampna-
bile tamen que est pena et non culpa. Ad
quod aliquis tractator catholicus immunis
sit, et ideo talis dissensio reprehensi-
bilis non est, quamvis enim aliquando dissenciant
sentencie indicia, concordant tamen de sidia
quando enim catholici tractatores conveni-
ent dicere volunt et patet responsio ad id
quod obicitur. Aliter posset dici sicut supra
tactum est, quod etsi dissentire videntur,
non tamen dissenciunt, quia non dicunt quod
contrarium sit in re, sed quod aliquid esse
potuit, nec dicunt quod littera latet
et moyses in illo verbo intellexit, sed
magis quod spiritus sanctus intendit, qui
enim illum sensum et quamvis diversi modi produc-
ti sunt, sunt sive successive convenire
potuerunt plures potencie et sensus, sic in eadem
scriptura multi intelligi sunt et sacri
expositores intelligere. Ideo etsi discor-
dia videtur inter doctores sermones secundum hanc
faciem littere, non tamen est discordia secundum
veritatem et ideo sicut se dissentire
videntur non dissenciunt, unde Augustinus
in libris suis ubi ulterius tenuit viam
aliorum secuti est, ex quo patet quod non erat erro-
neus. Ad quintum de hoc quod dicit nomen
nam quedam fieri cessaverunt. Contra
enim dicit Iohannes xxxi. Novum faciet deus
super terram, Ieremie. Et alia vi in rebus enim ipse
nec causa aliquid valet neque preputium
sed creatura nova. Preterea dicendum quod novum

~~et duplex. unde dicitur novum gratia antiqui-~~
tatem virtus nature et consuetudinis temporalis
creature. Et deus non cessavit in sex
diebus facere nova [illegible] mundo [illegible]
facit miraculose quod solum communem naturae et
consuetudinis humane et ista nova dici possunt
[illegible] de novo omnia nulla similitudine pre-
cessit. nec etiam aliquod primum creatum quod
esset primo scilicet et ut dicit magister in prosi-
to quod nova creatura facere cessavit. et de
etiam etc. et nichil sub sole novum nichil
enim deus condidit cum non fecit aliquo-
similem vel omnia non condidit primum simile
in operibus sex dierum etc. patet quod non est
contrarium aliquid. Aliter etiam posset dici quod re-
quievit facere nova creatura que quod
sit de unitate corporis mundi [illegible]
aliter ipsi [illegible] mundi complementum
et ideo perfectum est et ideo dicitur deus fecisse
se novum omnium [illegible]
¶ queritur de hoc quod dicit. illud diem
benedixisse et sanctificasse dicitur. [illegible]
[illegible] est de se sit [illegible] et
dies sicut [illegible] non magis debet bene-
dici dies septimus quam secundus. ¶ omnis
sanctificatio respicit [illegible] temporalem
quod est quod dicitur quod sanctificavit diem ¶
cum [illegible] vel maioris dignitatis sit
bene operari quam requiescere. videtur quod magis
debuit benedicere diei sexte in quo opera-
tus est quam diem septimum in quo reque-
vit. ¶ dicendum quod sicut dies dicitur ma-
lus non ratione sui sed quia in ea ~~[illegible]~~
~~dies mali sunt sic dies dicitur benedictus~~
~~et sanctus quod est~~ sicut est actio mala sic
ut apostolus [illegible] redimentes tempus quoniam
dies mali sunt. sic dies dicitur benedictus et
sanctus quod est mensura alicuius operationis [illegible]
est benedicta et sanctificata. et inde dicitur
diem aliquem benedicere et sanctificare quod [illegible]
tali actioni ut mensuram deputare. Cum
igitur deus omnia fecit propter hominem [illegible]
ut haberet non solum verbo sed etiam opere eru-
diret. sicut sex diebus operatus fuit sic sex
diebus dedit homini licentiam operandi et
intendendi rebus temporalibus et sic

~~septimo die ab opere cessavit sic voluit~~
quod homo ab omni opere septimo die cessa-
ret et contemplationi intenderet et in illo
quiesceret et quia in hac [illegible] homo
obtinet a deo amplius benedictionis et
sanctitatis ideo dies septimus dicitur a deo be-
nedictus et sanctificatus non ratione sui sed
ratione illius quod deus deputavit in
illo fieri etc. patet responsio ad obiecta. patet etiam
quantum deo placet quod homo sibi soli in-
tendat et in eo requiescat. dum enim [illegible]
[illegible] sine [illegible] benedixit et sanctifi-
cavit. propterea in lege strictissime [illegible]
[illegible] mandata de observando sabbati.
¶ queritur de hoc quod dicit Numerus de-
[illegible] usque ad septimum procedunt cum enim [illegible]
esse non [illegible] nisi in aqua [illegible] et
senarium [illegible] sicut [illegible]
vel denarium [illegible] quod aut infra septe-
denum stat aut ultra procedit. Similiter
etiam [illegible] qui [illegible]
non recipit in [illegible] usque
ad septimum procedunt. [illegible] quod hoc
est [illegible] septenarium planetarum. hic enim
videtur ordo rectus quod mars non sequitur
[illegible] lune. [illegible] non debet sequi dies
martis post diem lune [illegible]
dierum [illegible]
[illegible] mensura [illegible]
[illegible] non [illegible] ad ali-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
sic [illegible]
[illegible] septem planetarum
[illegible]
quod [illegible] planetas. di-
citur quod [illegible] hora diei et
sequentis planete in [illegible] usque ad
septem [illegible]
[illegible]
[illegible] hora ille
est [illegible] diei et ab illo [illegible]
~~[illegible]~~

precedendo denorant septem dies a vii
planetis et hec patet considerati ordinem
planetarum quo ordine signato in eius
includo, quod saturnus dicatur in prima
hora diei et sol dicatur in prima hora
sequentis et luna in prima hora tercii etc.
precedendo retrius. hunc autem modum de-
nominandi dies nec omnes tenemus nec
vicinum clemens nisi spiritus nec omnes
relinquimus presertim quia vnum dierum
diem nominamus a nobis sabbatum
a iudeis. In aliis diebus sumus ad
suetum morem gentilitatis. circa hunc in
loco illo nominum ponit 2a fala. tercia
fala. etc. demarcatur etc. patet cuilibet ad oculum

d pri

Hiis expeditis que sunt
de homine creatione etc. Ultima-
tis duabus primis partibus in
quibus magister determinat de conditione
creature corporalis et spiritualis omnium simul. hic
sequitur tercia pars in qua determinat de
conditione creature composite ex vtraque
scilicet de homine ~~quia in prima dividitur~~
autem pars ista in duas. in prima namque
determinat de homine quantum ad primam pro-
ductionem. 2o quantum ad propagacionem de
creacionem ipsa homine per. Solent
plura queri de primi hominis statu.
prima pars habet duas. in prima agit de
conditione hominis in comparatione ad productionem
efficientem. in 2a vero parte in comparatione ad
productionem consistentem ipsa homine. vnde
legitur de origine aut plura queri
solent. prima pars spectat ad productionem
hominis et dividitur in partes duas. in prima
parte magister veritatem narrat scilicet qualiter
deus formavit hominem ad ymaginem
suam in qua similitudine habet ad productionem
sunt efficiens. In 2a vero parte verita-
tem explanat ibi Fflumen vero ipse
ymago dicitur. prima pars habet tres par-
ticulas. in prima confirmat magister dictum
dicendis. in 2a vero auctem sacre scripture
inducit in qua ostenditur per quem modum
homo productus ad suam efficientem productionem
comparatur ibi in genesi legitur. faciamus
hominem etc. in tercia parte subdit illius
auctoritatis expositionem ibi. ymago

¶9

autem et similitudo in hoc loco etc. Sicut
2a pars huius habet tres partes. in prima eius
ponit explanationem inducte auctoritatis
secundum aliorum opinionem. in 2a parte 2am opinionem
ponit ibi. veruntamen hec distinctio etc.
In tercia vero parte ex virtute explanati con-
cludit quendam propositionem correlarium ibi.
Ducitur homo imago dei et ad imaginem etc.
etc. Simul totius partis huius consistit in
hoc scilicet ostendendo quod homo factus est ad
dei imaginem et similitudinem
Ad intelligenciam huius partis circa duo
inquirit hic quod. primo queritur qualiter homo
sit imago secundum consideracionem absolutam. 2o
qualiter sit imago secundum consideracionem relativam
Circa primum queruntur tria. primo queritur
vtrum sit imago dei vere. 2o vtrum sit
ymago dei. ~~Vtrum~~ 3o vtrum sit imago
dei recte
Circa primum sic proceditur et ostenditur quod homo
sit ymago dei vere et proprie. Genesis
1. faciamus hominem ad imaginem etc. hoc
non est nisi verbum trinitatis ergo etc. Item
eccl. xvii deus de terra creavit hominem et
secundum imaginem suam fecit illud. Si igitur
homo factus est secundum imaginem dei. homo
est imago dei. Item quod maxime est natum
vniri alteri maxime natum est ei conformari
et assimilari. amor enim quod vnit transformat
quod amatur in amatum sicut dicit hugo super
ierarchiam angelicam. sed homo maxime na-
tus est vniri deo per in ipsum tendens per a-
morem. ergo maxime natus est ei conformari
et assimilari. Si igitur imago dicit si-
militudinem quod simile expressam patet etc.
Item quod vere representat aliquid secundum nobiliorem
eius actum et secundum distinctionem et ordinem,
vere est eius imago. sed homo vere re-
presentat deum secundum eius nobilissimum actum
qui est intelligere. non solum enim representat
deum intelligendo se et amando. sed etiam
in quantum intelligens et non representat distin-
ctionem et ordinem qui est in personis quantum
ad memoriam et intelligenciam et nobilitatem.
ergo homo vere est dei imago. Contra
incredibile est illud ad quod fit quod incredibile fit
ad ipsum. sed homo factus est ad imaginem
dei sicut dicit genesis primo. ergo homo

veritas, non est imago dei. Item, ubicumque
est imago [illegible] ... Item ubicumque est imago
ibi est similitudo, et ubicumque similitudo ibi est
inaequalitas aliqua, et ubicumque inaequalitas
ibi convenientia in aliquo tertio. Si ergo deus et
creatura in aliquo tertio non conveniunt, creatura
non potest esse similitudo dei et ita nec ima-
go. Item non quaecumque similitudo est ima-
go sed similitudo expressa, sed illa est similitudo
expressa [illegible] quae plus est distinctiva
quam [illegible] ... ergo omnis creatura
plus sit deo dissimilis quam similis ...
[illegible] ... nulla potest esse
expressa dei similitudo, ergo nulla potest esse ima-
go. Item ubicumque est imago ibi est configura-
tio, imago enim attenditur in figura, sed
divina essentia nullo modo est figurabilis, ergo
nullo modo est per aliquam imaginem repraesensi-
bilis, ergo nulla creatura est imago dei.
Item differt imago a vestigio, quia vesti-
gium repraesentat secundum partem, imago autem
secundum totum, sed in deo impossibile est repraesen-
tare aliquid secundum totum. Cum igitur deus
sit infinitus et quaelibet creatura finita, nulla
creatura potest esse imago dei. Item quaelibet
creatura distat a deo in infinitum, deus
enim quia [illegible] infinite excellit; ergo si infini-
ta distantia non est maior una crea-
tura non distat magis quam alia, similiter
nec una magis appropinquat quam alia;
ergo vel omnis creatura est imago vel
nulla, sed non est omnis, ergo nulla. Respondeo: ad
praedictorum intelligentiam est notandum quod
imago dicit expressam similitudinem, unde est
quaedam creaturam quodammodo assimilari deo
[illegible] est aliquid ad complementum
[illegible] expresse assimilari deo, et ideo omnis
creatura dicitur vestigium, sed aliqua
dicitur etiam imago, illa videlicet quae assi-
milatur expresse, haec autem est rationalis
creatura ut homo, et ideo concedendum est
quod homo est imago dei, quia est eius ex-
pressa similitudo. Ad quod intelligendum no-
tandum est quod quaedam est similitudo per [illegible]
[illegible] in natura et una forma
in [illegible] est aliquid ... quaedam per parti-
cipationem, sicut in aliis, sicut homo et
asinus assimilantur in animali; quaedam vero
secundum proportionabilitatem, sicut nauta et auriga
[illegible] secundum comparationem ad illa quae regunt;
quaedam est similitudo per generationem exemplari
sicut exemplatum assimilatur exemplari, secundum
quod quattuor modis omnis creatura assimilatur,
sed illa quae assimilatur magis de longinquo
[illegible] dicitur tantum vestigium; illa vero quae de
[illegible] dicitur etiam imago; talis autem
[illegible] est creatura rationalis ut potest homo, et
[illegible] ... de genere ordinis ...
deus non [illegible] propter semetipsum operatus
est, ita quod cum sit summa potestas et ma-
iestas, fecit omnia ad suam laudem; cum
sit summa lux fecit omnia ad suam mani-
festationem; cum sit summa bonitas fecit omnia
ad sui communicationem. Non est autem perfecta laus
nisi assit qui laudet, nec est perfecta
manifestatio nisi assit qui intelligat, nec est
perfecta communicatio bonorum nisi assit qui eis uti
valeat, et qui laudem ac bonitatem valeat
[illegible] deum in se ipsum assumere, non est ali-
qua nisi rationalis creatura, ideo non sunt
[illegible] creaturae irrationales immediate ad deum
ordinatae, sed mediante creatura rationali.
[illegible] autem creatura rationalis quae de se nata
est et laudare et nosse et deum [illegible] in per-
petuitate voluntatis assumere, nata est im-
mediate in deum [illegible], et quia [illegible]
immediate ordinatur ad aliquid, quanto
magis sunt [illegible] genera ordinis et
[illegible] rationalis et quaelibet rationalis creatura
[illegible] quod capax dei est et particeps [illegible]
[illegible] ordinatur in ipsum, magis [illegible]
[illegible] genera ordinis, et quanto magis
est [illegible] tanto expressior est similitudo; haec
est quam [illegible] quibus similitudo [illegible]
creatura rationalis est similitudo expressa et
ideo imago est. Et hoc est quod dicit Damascenus
[illegible] quod eo est creatura rationalis ima-
go dei quo capax est et particeps esse potest;
quod enim in [illegible] ordinatur ideo capax
eius est vel esse et quia capax est nata
est ei [illegible] assimilari et propter hoc

fecit ipse a sua origine lumen vultus
domini et ideo quantum ad similitudinem que
attenditur ad generationem ordinis perfecte
dicitur imago dei quia in hoc ei assimilatur
perfecte. Similiter in similitudine que attenditur
in convenientia proportionis vel proportionabilitatis
perfecte assimilatur deo creatura rationalis
et ideo secundum eam recte dicitur imago quod patet
sic. Generatio enim proportionis attenditur
secundum simile se habere, simile autem se habere hoc
secundum potest esse duplex, vel in comparatione ad ex-
trinsecum vel in comparatione ad intrinsecum. Ex-
trinsecum autem est similitudo expressa qua non
tantum est similis motus se habendi in compara-
tione ad extrinsecum, sed in comparatione ad in-
trinsecum attingit autem similitudinem creaturam
ad creatorem comparare, creatura per naturam
comparare ad propria. Omnis autem creatura
aliquam habet habitudinem secundum quam aliquo
conformatur deo secundum quod est cum eo actione,
sicut est comparatio illa que est ad effectum
productum sicut enim deus producit summum
effectum, sic et agens creatum licet non
omnino. Creatura vero rationalis non solum
sic convenit, sed etiam quantum ad intrinsecam
suam potentiam originem, ordinem et di-
stinctionem in quibus assimilatur illi distinctio-
ni et ordini qui est in divinis personis
intrinsecis divine substantie; et in hoc ostendit
Augustinus in libro de trinitate hominem esse ima-
ginem dei et hoc explanatum fuit in pre-
dicta ubi ostensum est quod in anima rationali
est unitas essentie cum trinitate potentiarum
ad invicem ordinatarum et quia ipsi non
se habeant sicut se habent persone in di-
vinis et ideo est ibi expressa similitudo
proportionis et propter hoc rationalis creatura
que est talis est imago dei. Ad primo vi-
sis patet responsio ad quintum propositum et etiam
ad obiecta contraria. Concedendum quod homo
vere est imago dei sicut ostendunt ra-
tiones auctoritatis inducte. Ad illud quod obicitur
quod homo est ad imaginem ergo etc. dicendum
quod non sequitur quia cum dicitur factus ad ima-
ginem, imago accipitur active, cum dicitur
imago dei imago accipitur passive quia
est imagine dei insignitus sicut tabula
in qua depicta est imago regis dicitur

vel ad imaginem etc. in proposito. Ad illud
quod dicitur quod non est aliqua proportio creature
ad creatorem, ergo nec similitudo, dicendum quod si-
militudo que est in imagine non
attenditur per receptionem aut emissionem illius par-
ticipationem, sed per generationem in ordine et
proportione que similitudo non exigit conve-
nientiam in esse, quia in generatione ordinis
unum est similitudo alterius, et generatio propor-
tionis non est similitudo in uno, sed in du-
abus operationibus. Ad illud quod obicitur quod in
imago est similitudo expressa, verum fatetur
et ideo quod si magna sit dissimilitudo in
proprietatibus absolutis, tamen est magna similitudo
in mediatione ordinis et comparatione propor-
tionis quod quibus et in quibus expressio similitudinis
consistit que imaginem facit. Ad illud
quod obicitur de configuratione dicendum quod ima-
go corporalis exigit configurationem corporalem, i-
mago vero spiritualis configurationem et effi-
giem spiritualem contenta est. Hec autem consistit
non in quantitate molis sed in quantitate vir-
tutis scilicet in potentiis. Ita quod sicut figura
triangularis habet tres angulos et tres line-
as, sic in imagine spirituali potentie se
ad invicem habent et contrario unus ad al-
teram quantum ad actum se habent ad modum
linee convergentis. Ad illud quod dicitur quod i-
mago representat secundum totum, dicendum quod illud
est verum de illa imagine que habet ordi-
nem perfectum, et solus filius dei est i-
mago perfecta. De alia non est verum quod
representet secundum totum simpliciter, representat autem
quantum ad aliquam totalitatem quia cum ratio-
nalis creatura et intellectus quodammodo est
omnia et omnia sunt ibi nata fieri et impri-
mi omnium eorum similitudines et depingi ideo
licet totum universum representet deum in quo-
dam totalitate sensibili, rationalis tamen
representat in quadam totalitate spirituali. Quelibet
autem creatura irrationalis representat tantum
solum in parte quia secundum se tantum, cum non sit
nata alia in se spiritualiter continere ita quod
nichil sit quod non sit nata cognoscere
hoc dicit propter animam sensibilem, quia si cognoscit
aliqua non tamen nata est cognoscere
omnia. Ad illud quod dicitur quod quedam creature
distant in infinitum, dicendum quod verum est de crea-

distantia que opponitur participationi et ade-
quationi, cum enim deus sit infinitus non
ei potest adequari, cum sit simplex non potest
aliquid naturam trahi in aliqua creatura par-
ticipari et per eius has similitudines nullo modo
attenditur ratio imaginis in homine. Sed pe-
nes aliam duplicem scilicet ordinis et con-
venientie [illegible] quia accidit redda-
lis non distat in infinitum a creatore sed
valde appropinquat ei sicut ostensum est supra.

Secundo queritur utrum homo sit
imago dei naturalis. Et quod sic videtur
quia est aliud a sua prima origine inest ei
naturaliter, sed esse imaginem dei convenit ho-
mini a sua prima conditione, ergo est ei natura-
le. Item quod inest omnibus communiter et in-
separabiliter est naturale, sed esse imaginem
convenit homini universaliter et inseparabiliter, ergo etc.
Item quod convenit alicui secundum naturalia eius principia
convenit ei naturaliter, sed esse ima-
ginem convenit homini secundum intellectum
[illegible] et naturales, ergo convenit ei naturaliter.
Item esse imaginem dei non est homini acci-
dens sed proprium spirituale sicut esse vesti-
gium [illegible] accidit creature, si ergo homo
non est imago dei naturalis, ergo non est
naturalis sed artificialis, ergo non est homo
imago artificialis sed naturalis. Item asinus
artificialis non est asinus verus, ergo
imago artificialis non est imago vera;
sed homo est imago vera, quare non est
imago artificialis et est artificialis vel naturalis,
ergo etc. Contra Hylarius in libro de syno-
dis diffiniens imaginem naturalem dicit
imago est eius rei ad quam imaginatur
species indifferens, sed homo non est species
indifferens ipsius dei, ergo non est imago
naturalis. Item Augustinus de decem cordis sicut
differt imago imperatoris in filio et in
nummo sic differt imago in filio dei
et in homine, sed igitur imago in filio
imperatoris est naturalis, in nummo est artifi-
cialis, videtur quod solus filius dei sit naturalis
imago, homo vero solum artificialis.
Item hoc idem videtur ratione sicut proprium est per-
sone filii esse filium, ita proprium est esse
imaginem, sed soli persone filii est filius

naturalis et non homo, ergo pari ratione so-
la persona filii est imago naturalis et non ho-
mo. Item quod est a voluntate non est a natura, sed pro-
ductio hominis est a voluntate dei, ergo non
est a natura sed ab eo ad imaginem a quo
est et productus. Si ergo homo non productus
a deo secundum naturam sed secundum voluntatem, non
est imago dei naturalis sed voluntaria.
Item imago est imitatio et similitudo, ergo
si aliquid est imago alicuius naturalis, oportet
quod conveniat cum eo in natura, sed homo cum deo convenit
in natura non potest, ergo non potest esse imago
naturalis. Dicendum quod hic imago dicitur
ab actu representandi; nam imago representat
ad proprium ut dicit Damascenus, et representatio
fit dupliciter: quandoque alicui vel per formam
naturalem vel per formam artificialem, et duplex
est imago naturalis scilicet et artificialis. Homo
homo non representat per formam artificialem
sed per formam suam naturalem et per dona ei
naturaliter indita, ideo homo non est imago
artificialis sed naturalis. Differt
autem dicere imaginem naturalem et connaturalem;
nam imago naturalis est que representat
per id quod habet a natura sive cum illo quod
representat conveniat in natura sive non;
imago vero connaturalis dicitur que imitatur
et refert non solum per id quod habet a natura,
sed per convenientiam in eadem natura; ideo et si
concedamus homini esse tamen ima-
ginem naturalem, non convenit homini sed
soli filio dei. Concedendum igitur sicut ra-
tiones ostendentes quod homo non est ima-
go artificialis sed naturalis. Ad id vero quod
obicitur in contrarium, dicendum quod Hylarius diffinit
imaginem connaturalem non naturalem. Ad id
quod dicitur de Augustino, dicendum quod non intendit
ratione similitudinem quantum ad naturalem et ar-
tificialem sed quantum ad convenientiam et discre-
pantiam in natura; sicut enim nummus cum im-
peratore non convenit in natura sed filius
eius convenit, sic in proposito intelligendum
est. Ad id quod dicitur quod sola persona filii
est naturalis filius, dicendum quod non est simile,
aliud enim dicitur naturale prout adiacet fi-
lio, aliud prout adiacet imagini.

non enim differt dicere filium equalem
et coequalem sicut differt in imagi-
ne et ideo similiter est ista quod filius dicat-
ur a quo natura est de suo patre intel-
lectu ymago et ut ad quem ydea
Item dictum de filio sicut quod consimiliter fi-
lius sit per modum nature et ita quod omni pre-
conveniat in natura sed omnis dicitur imago intel-
lectus significat quod illa representatio est a natu-
ra proprio sive perfecte et propter hoc non
datur intelligi quod sit nisi imaginem
et eius cuius est imago generacio nature
Ad illud quod obicitur quod est a voluntate non
est a natura dicendum quod verum est quod aliquo modo
est a voluntate. Item omni creatura a deo
producitur voluntarie non dicitur ab eo generari nat-
uraliter sed voluntarie quod hoc tamen non sequitur
quod voluntarie reperitur ymago et ab illa datur
primus cum deus voluntarie produxit hominem
homo tamen ad operacionem naturalem quod una
volumus fabricaret et fecit ipsam naturaliter
non sic autem est de voluntate artificis
creati qui naturalem formam non potest producere
Ad illud quod dicitur quod imago est similitudo
in natura dicendum quod hec determinacio applica-
cioni potest modo qui quando nec est similitu-
dinem ut a quo nec ut ad quem am-
biguam reddit locucionem quod potest dici
similitudinem ut in racione cause vel in
racione finis. Item hoc est dupliciter et na-
turaliter applicatur illi vel intelligatur
quod applicatur in eo quod habet a natura ut in-
telligencia formaliter et applicatur in ipsa
natura principaliter accidentaliter hec est vera homo
naturaliter applicatur deo, 2o modo falsa et
primo sequitur ad hunc homo naturaliter
est imago dei, alio vero modo non

Tercio queritur utrum esse imaginem
conveniat homini proprie ita quod nulli
alii et quod sic videtur in secundo homelie so-
dicitur dictum est faciamus hominem etc.
sed hec est nobilissima creatura que si da-
retur alius aliquid deberet committi
ergo videtur quod nulli alii quam homini esse ad i-
maginem suam deus dedit quod si fecis-
set de alio et non de homine

dignitas est quod quedam scriptura fecit. Item
Augustinus in sermone de imagine, quod ima-
ginem et similitudinem suam deus aliquando
creavit. loquitur de homine quod nulli alii
creature dedit. Item hoc videtur per racionem
quod quod per superhabundanciam dicitur uni soli convenit
sed imago dicit similitudinem expressissimam
in genere creature, ergo etc. quod convenit et
uni soli speciei vel uni soli individuo
Item cum ipse homo est imago dei quia
mediantibus tendit in deum, si ergo unde sit
est ordinatum secundum ordinem suum patrem im-
possibile est quod aliqua creatura divisarum specierum
ordinentur in deum quod equo et immediate
ergo vel homo et angelus erunt eiusdem
speciei vel esse imaginem conveniunt soli
homini. Item homo eo ipso quod est imago
dei, est prius omnibus aliis, sed hoc non
potest pluribus differentibus specie convenire et
planum est quod angelo non convenit ergo videtur
quod esse imaginem conveniat soli homini
Item quod homo est imago fuit rumbus
dixit unde hoc autem est eius primum, ergo
primum est homini esse dei imaginem. Contra
videtur dicendum non. videtur quod angelus est ima-
go dei manifestissime omnium eius etc. Item
illa creatura est imago dei quo capax est dei
et particeps esse potest sed hoc competit angelo
sicut anime ergo non soli homini convenit esse
imaginem. Item ista est nobilissima omnium
condicionum naturalium videlicet esse imaginem ergo
nobilissima omnium creaturarum intellectualis non
debuit esse expers, si igitur creatura angelica
est similis per racionem. Item imago respicit animam secundum
superiorem partem sicut in primo libro ostensum
est, sed in illa parte homo et angelus conve-
niunt, ergo et similiter quod in dignitate i-
maginis conveniunt ergo esse imaginem non
est proprium solius hominis. Propter quod dicendum quod
proprium dicitur duplex est enim proprium simpli-
citer et proprium alicui, proprium simpliciter est quod
convenit omni et soli, proprium alicui est quod
convenit omni contento sub illa specie ita quod
quibusdam aliis convenit quibusdam vero
minime sicut esse bipedem convenit proprie
homini respectu quadrupedum non etc.

volantur. Dicendum est quod sicut esse rationale vel intellectuale non est commune homini simpliciter et convenit in hoc cum angelo, sed est commune rationi rerum similium sic etiam in imagine. Ad quintum [illegible] non [illegible] angelorum primo quam hominibus [illegible] et angelis sic ordinat rationes ad hoc inducte. Ad [illegible] quod primo obicitur in contrarium quod scriptura non exprimit, dicendum quod scriptura non determinat creationem angeli expresse, ideo non est mirum si non determinat eius modum vel dicit eum ad ymaginem esse factum. Si autem quodam re non determinat hoc determinatum est [illegible]. Ad aliud Augustinus dicendum quod [illegible] angeli non excludit creaturas spirituales sed rationales [illegible] et visibiles quas [illegible] alii creature dedit. Item [illegible] aliquam [illegible] representationem quam [illegible] dedit homini non alii creature spe[illegible] vel corporali, non [illegible] ymaginem [illegible] que sequitur [illegible] rationem. Ad id quod dicitur quod [illegible] similitudo expressissima, dicendum quod [illegible] duplex [illegible] valde de [illegible] ut [illegible] abba[illegible] intelligentia [illegible] ad imaginem et non [illegible] ipsius angeli [illegible] aliquam [illegible] intelligentie [illegible] et tunc [illegible] expressam rationem [illegible] ad quem [illegible] et hec non [illegible] pluribus [illegible] non [illegible] in [illegible]. Ad aliud quod obicitur quod [illegible] quod est imago et similis, dicendum quod ista non est vera ratio, nimis [illegible] sic et imago in [illegible] omnibus creaturibus [illegible] et ideo [illegible] omnia [illegible] et ad ipsum [illegible] referri. Ad illud quod obicitur de [illegible] dicendum quod et si ratio imaginis sit dispositio ad [illegible] non tamen est dispositio sufficiens de se nisi [illegible] hoc [illegible] et [illegible] et hoc est [illegible] in homine non in angelis sicut infra melius probabitur

in loco. Ad quintum autem sufficiat quod quamvis sit de ratione imaginis [illegible] comparatio [illegible] tamen non omnis [illegible] rationalis est imago dei [illegible] et [illegible] est expressio similitudinis [illegible] ad [illegible] que sunt in [illegible] sunt complementa.

Consequenter queritur de imagine [illegible] relationem et circa hoc queruntur [illegible] primo queritur utrum [illegible] imaginis plenius reperiatur in angelo quam in anima. [illegible] utrum plenius in viro quam in femina. [illegible] utrum plenius reperiatur in conformatione quam in actione.

Circa primum sic proceditur et queritur utrum [illegible] imaginis plenius reperiatur in angelo quam in anima. Et quod sic videtur [illegible] Ezechielis xxviii tu signaculum similitudinis [illegible] quanto simplicior est natura in ea imago divinitatis plenius insinuatur impressa. Item sapiens artifex in nobiliori tabula nobiliorem describit picturam. Sed ergo imago in natura est depingenda [illegible] tabule impressa sic [illegible] ergo [illegible] et nobiliori [illegible] imago divinitatis impressa debet in angelo quam in anima. Item quod [illegible] rationalis imago dei quo capax dei est, sed angelicus spiritus capacior est quam humanus [illegible] ergo in eo imago divinitatis est eminentius impressa. Item imago consistit in memoria intelligentia et voluntate, sed memoria perfectiori modo habet actum suum in angelo quam in homine, similiter intelligentia et voluntas. Memoria enim eius caret oblivione, intelligentia intelligit sine inquisitione et voluntas diligit sine retardatione, quorum opposita sunt in anima. Ergo [illegible] expressius reperitur [illegible] quod reperitur non solum quantum ad unitatem [illegible] sed etiam quantum ad distinctionem personarum [illegible] in homine est personalis distinctio per originem, in angelis vero non, sed [illegible] expressius reperitur distinctio personarum, ergo expressius reperitur homo [illegible]

quam angelus, sed in quo est expressior re-
presentatio est expressior imago. ergo etc. / Item
unumquodque imitatur alterum quod imitatur ip-
sum ad statum et modum existendi quam
quod imitatur solum quantum ad aliquid, sed an-
gelus representat trinitatem summam et sicut est in
se ipsa et sicut est in rebus ut in qualibet
parte corporis sit tota sic anima et non
est in aliqua quantitate. ergo expressius i-
mitatur homo deum quam angelus, sed quod
expressius imitatur excellentius sibi i-
magine insignitur. ergo etc. / Item expressius
representat deum quod representat ipsum non
solum in se, sed secundum quod est principium aliquorum
quam quod est aliquorum tantum, sed homo re-
presentat deum non solum ut eius est in se
sed etiam ut est principium aliorum, quia sicut
ex uno deo omnia, ita ex uno homine
omnes homines sic vult glossa 1 cor. xi
ergo si quod expressius representat, eius ima-
ginis principaliter eminentiam patet etc. / Item
plenius representat aliquid quod representat ip-
sum maiorem accessum ad sua totalitate,
sed homo representat deum in quantum
est exemplar et principium et finis. ange-
lus autem alio modo non. ergo in homine
excellentiori modo reperitur imago. / Item
quanto magis exemplum imitatur exemplar
tanto magis conformatur ei et quanto ma-
gis natum est uniri tanto magis ni-
tum est conformari. sed humana natura uni-
tur deitati in unitate personae quod numquam natura
angelica. ergo expressior est in ea imago
quam sit in angelis. / Item secundum considerationem phi-
losophi optimum in uno genere est melius optimo
in alio genere et est simpliciter hoc illo me-
lius, sed christus qui est optimus inter
homines excellentiori modo insignitus est
imagine dei quam optimus angelus.
ergo imago dei in homine quam in an-
gelo reperitur excellentius. / Contra ad
dictorum intelligentiam est notandum quod
quidam dicunt voluntatem quod absolute ma-
gis est ad imaginem dei per duplex
vel extensive vel intensive. si exten-
sive sic dicunt quod homo magis

representat deum quam angelus / est in pluribus
ratione corporis sibi uniti ut patet in sensibus
et corporibus et in modo existendi in corpore
et secundum eum modum procedendi res extra di-
cunt rationes procedunt ad primam partem. non
quod obicitur de christo non valet. illud enim est sin-
gulare privilegium nec est nature, sed potius
gratie. / Sed aliter dicitur unam creaturam magis
esse ad imaginem quam aliam intensive quia
expressius representat. sic dicunt angelum
magis esse ad imaginem dei quam sit
homo. sic dicunt auctores et rationes ad
oppositum. et hoc confirmatur quia dicit quanto
subtilior est natura tanto in ea imago ex-
pressius [illegible] confirmatur impressa et ideo
cum angeli dicuntur quod sit excellentior
est natura angelica sic excellentiores habent
rationes et maiorem habent capacitatem et di-
gnioris modo imagine dei insigniti et simi-
liter viam plenam est ratio ad oppo-
situm et ad obiecta. / Sed licet iste modus
dicendi probabilis videatur sed videtur
tamen habere calumniam, rationes multe que probant
homines quod enim dicitur imago magis esse
in homine extensive quam in angelis hoc
ibid. Aug. non sonat quia eadem ima-
ginis dicit esse in alia parte summi per trinitatem
summam sicut patet x et xi et xv de trinitate
sicut quod dicitur quod expressior est ima-
go dei in angelo quam in alia ratione ma-
iorem dignitatem non hoc non videtur conso-
nare glosse que dicit super 2 ad he-
breos minuisti eum paulo minus ab angelis
ubi dicit glossa quod in mentis humane si-
milem christus assumpsit solus deus maior
est et angeli. hoc innuit in pluribus locis
et pie credit et quod sentit quod beata
virgo maria magis nunc omnes angelos
accedit ad deum. propterea est alius modus
dicendi quod omnis expressio imaginis consistit
in genere ordinis et proportionis. in-
tendo dignitatis imaginis consistit sicut
intendunt convenientiae quantum ad propor-
tionem vel ordinem. attendendum tamen
quod convenientia creature rationalis ad de-
um secundum ordinem quidam est de re i-
maginis et quidam de bene esse.

De esse imaginis est quod creatura que
est imago immediate ordinetur ad deum
de bene esse, vero est quod creatura que est
imago proximatur illis que tenent ra-
tionem vestigii et quod alia ordinetur in
ipsam tamquam in finem cui tales est or-
do in creatura rationali secundum quem confor-
matur deo. prout quod immediate nata est
deo uniri et hec est ratio imaginis
et in hoc angelus et anima conveniunt
quod utrumque immediate ab ipsa prima veri-
tate formatur. quod est quo primitur
creatura que est imago aliis crea-
turis et in hoc angeli precellunt quod non
solum de primo sed etiam hominibus creatus
sunt deputati secundum illud ad Hebr. primo
in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis.
gelo et angelis et est ordinatio crea-
ture rationalis regitur a deo mediante
[illegible]. Tertius est ordo quo creature ra-
tionales ad rationales ordinantur tamquam
in finem propter quem sunt facte media-
te in eodem fine [illegible] et secundum hunc
ordinem magis convenit homo cum
deo quam angelus. imago enim facta sunt
et celestia et sensibilia propter homines quam propter
angelos et patet quod ratio imaginis potest
attendi in generali ordinis quantum
ad id quod est de esse in homine et angelo
reperitur equaliter quod utrique ordinatur in
deum et immediate. quantum vero ad illud
quod est de bene esse. scilicet quantum ad ordinem
creature rationalis et deo est per modum precedentis
et excessus. Angelus enim magis con-
venit quantum ad ordinem qui atten-
ditur sub ratione regiminis. homo vero
magis quantum ad ordinem qui atten-
ditur in ratione finis. Consideratur
tertium in equalitate et mutua excessu
in expressione imaginis que attenditur
secundum quem proximo quod quedam est
[illegible] que est de esse ni
imaginis. quedam de bene esse. illa est
de esse que consistit in capacitate im-
[illegible] sicut ad [illegible] et in hac homo
et angelus adequantur quod uterque bene

est distinctus et [illegible] equalitas et con-
substantialitas in potentiis ut in memoria
seu intelligentia et voluntate sicut in potentiis
angeli. Illa vero generalis similitudinis de
bene esse que attenditur in gratie acci-
dentalis ad [illegible] [illegible] ut po-
te ad corpus quod est [illegible] hoc autem
duplex est de expressione vel pluralitate
vel positione. Si positione sic anima est in-
magis expressivum huius in hoc quod [illegible]
corporis ita quod [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] magis representat deum qui est
[illegible] et qui [illegible] est in omnibus
Si autem pluralitate sic angelus magis
representat deum quod deus est [illegible]
[illegible] [illegible] et independens a creaturis
omnibus et hoc representat angelica substantia
dum est a corpore secundum actum et aptitudinem
separata et pro tanto est substantialior a
[illegible]. et in eo imago clarius expres-
sione. et sic quantum ad generalem per-
fectionem que est de ratione imaginis inter
hominem et angelum potest esse equalitas quantum
vero ad illam que est de bene esse se
habet sicut excedentia et excessa. Ergo patet
dictis per [illegible] ad questionem propositam. Quod
enim quaeritur utrum plenius vel expressius
sit imago dei in angelo quam in ani-
ma. Dicendum quod quantum ad aliquid est [illegible]
quantum ad [illegible] magis [illegible]. quantum ad [illegible]
[illegible] sicut est [illegible] et in hoc patet
responsio ad rationes ad utramque partem que
procedunt secundum diversas vias. Cum quaeritur
ulterius [illegible] [illegible] quod non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de maiori
capacitate [illegible] [illegible] quod non [illegible]. Ange-
lus enim capacitatem [illegible] in gratie
ad [illegible] in qua gratie non excedit
[illegible] humane naturam quod autem an-
gelica dicitur excedere humanam hoc est
in gratie ad corpus [illegible] [illegible] in-
clinationem secundum quod anima ideo maioris
dignitatis in natura angelica reperitur non
facit ad excellentiam imaginis sine
illius capacitatis que est in natura huma-
na mediante secundum quod anima est capax

dei. sic enim ad quod sequitur cogit quia
maior vivacitas memorie vel intelli-
gencie facit ad maiorem statum quam
ad magnitudinem et maiorem comprehensionem sta-
tus cum consistit in perfectionibus naturalibus
ymago vero in ordine et similitudine ergo
quamvis potencie in angelis sint vivaciores
quam in animabus et ideo deo similiores eo-
dem tamen ordine similitudinis sicut
omnium est dei. Verum magis proprie conceditur
quod angelus sit deo similior quam homo et
ita posset concedi quod angelus sit magis
ymago et hoc vult auctor [illegible]. Ra-
tiones vero in oppositum procedunt concen-
dunt maiorem comprehensionem quantum ad id
quod est actualem magnitudinem conceptus ita
quod fundatur super maiorem ad quod deum
quod non cogit. Preterea quod sola que minus
capax est gracie per naturam sit effici magis
capax per aliquam gratiam gratis datam
que disponit et ampliat capacitatem
nature ad susceptionem gracie gratum facientis ergo
constat quod natura angelica esset magis capax
gracie quam humana non tamen nullum potuit
sic vi realiter esse [illegible] ut natura
angelica sit excellencior et excellencior
natura debet excellencior potencia et capaci-
tas [illegible] dimi-
tus sibi gratis datam sit elevata capaci-
tas [illegible] usque ad capacitatem angeli et
[illegible] ampliorem. Nam donum gracie gratis
date disponit ad graciam gratum facientem
et possibile est fuisse in Christo et beata virgine
et patet obiectio ad utramque partem

Secundo queritur utrum filius sit
ymago in masculo quam in femina
et quod sic videtur i. Cor. xi. vir est yma-
go et gloria dei. Hoc autem ut dicit apostolus
separat virum a muliere. Igitur autem mulier
non est ymago aut si est ymago non
est ita ymago expresse sicut vir. Preterea
glossa ibidem ad ymaginem dei factus est
vir non mulier sed hoc non est verum quod mulier
[illegible] non sit ad ymaginem dei ergo di-
ctum est quod vir est ad ymaginem quam
vir. Preterea quod homo est ad ymaginem dei
[illegible] est non [illegible] sed magis sunt
similius in sexu masculino quam feminino
ergo magis est ymago vir quam mulier
Preterea quia homo est ymago dei omnibus
est [illegible] sine [illegible] quod innuit
Gen. i. faciamus hominem ad ymaginem et cetera
et subditur presit piscibus et cetera ergo si con-
siderare non invenit hominem in sexu femi-
neo sed masculino videtur quod ymago excellen-
cius non sit in masculino sexu quam
in femineo. Contra Gen. i. creavit deus ho-
minem ad ymaginem et similitudinem suam masculum
et feminam creavit illos. Si igitur
mulier creata est ad ymaginem dei et ad
similitudinem viri sicut innuit formacio eius
de latere et eo quod [illegible] facta est cum
diceret faciamus adiutorium simile sibi. Videtur
igitur quod in viro et muliere equaliter
reperiatur ymago. Preterea ymago attenditur
[illegible] in homine ad summum [illegible] sed in
supremo [illegible] non est distinctio [illegible] secundum
sexum ergo sive homo sit mulier sive vir
equaliter est ymago. Preterea sexus non va-
riat speciem ergo vir et mulier sunt eiusdem
speciei sed ymago consequitur hominem quantum
ad formam speciei non quantum ad formam
individui ergo equaliter est in viro et mu-
liere. Preterea ymago creacionis ordinatur
ad ymaginem recreacionis sive conformi-
tatis sed ymago recreacionis que consistit
in gracia et virtutibus ita excellenter potest esse
in muliere sicut in viro ergo pari racione et
ymago creacionis in qua creatus est
homo. Respondeo ad predictorum intelligenciam
notandum est quod sicut ex precedentibus patet
ymago quantum ad suum esse principaliter consistit
in anima et eius potenciis et in hiis
potissime per que habet ad deum conversionem
quantum autem ad hoc non est distinctio masculi
et femine [illegible] et liberi. Ideo ymago
quantum ad id quod est de complemento eius
et de eius esse non magis reperitur
in viro quam in muliere. Quod vero [illegible]
ad bene esse sive ad clariorem expres-
sionem consistit magis in anima [illegible]
ad corpus est ordinata et similitudinem et
quod ex parte corporis est secundum distinctionem
et sexum secundum distinctionem maior est

reputatio sive quantum ad rationem considerandi
sive quantum ad rationem participandi quia
vir est caput mulieris et vir est principi-
um mulieris et non vir propter mulierem sed
mulier propter virum quantum ad hec utroque
modo excellentiori modo reperitur ymago
in sexu masculino quam femino non ratione
eius quod est de esse ipsius ymaginis
sed ratione eius quod adiacet et secundum
hec satis plane potest ad obiecta re-
sponderi. Rationes enim arguentes quod non magis
est vir imago quam mulier procedunt de ima-
gine quantum ad suum primum esse [illegible]
Rationes vero ad aliud procedunt de ymagine quantum
ad suam aliquam proprietatem annexam sive
per relationem ad corpus. Ad illud autem quod dicit apostolus
et glossa quod vir est imago et gloria dei
dicendum quod vir dicitur metaphorice
ex superiori parte hominis et mulier ex inferiori
sicut exponit augustinus xii de trinitate. Et sicut
auctoritas quod apostolus loquitur de viro et muliere
Solutio quantum ad rationem [illegible] quod loquitur de eis non simpliciter
sed secundum rationem. Vir enim quod fortis est et per-
fectus mulieri superiorem partem rationis significat
mulier vero inferiorem unde etiam est quod in mu-
lier vir [illegible] et mulier [illegible] secundum [illegible]
[illegible]

Secundo queritur utrum imago principalius sit
in cogitatione quam in memoria sive affectione
Et quod principalius sit in cogitatione videtur
per illud quod dicit augustinus ymago est in parte
cogitationis et similitudo in parte [illegible]
[illegible] non est donum [illegible] sit in parte [illegible]
[illegible] ergo donum est quod principalius est [illegible]
Item imago primo et principaliter [illegible]
[illegible] ergo ei principaliter magis [illegible] quod illi [illegible]
[illegible] respondet hec autem est ipsa intelligentia
que est in ipsa parte cogitativa ergo etc.
Item imago consistit in memoria intelligentia
et voluntate sed duo istarum potentiarum scilicet memoria
et intelligentia tenent se ex parte cognitionis ergo et
imago [illegible] tenet ex parte cognitionis quam
affectionis. Item imago dicit quandam conformitatem
[illegible] et distinctionem sed affectione est unio
[illegible] et cognitione distinguitur ergo ymago principalius
residet penes cognitionem quam penes affectionem
[illegible] imago [illegible]
[illegible] creationis secundum imaginem recreationis
[illegible] est gratia principaliter est in affectione

quam in cogitatione ergo et imago recreationis
Item in eo principaliter consistit res in quo consistit
eius complementum sed ymago completur in voluntate
et voluntas se tenet ex parte affectionis ergo etc.
Item imago est quod nobilissimum in anima
ergo consistit penes id quod est in anima nobilis-
simum sed liberum sive voluntas valde
est nobilium quod sit in anima ergo principaliter consistit
imago penes arbitrii libertatem sive vo-
luntatem. Hec autem principaliter respicit affectionem ergo etc.
Item similitudo est in pluribus quam sit imago
[illegible] enim [illegible] similitudo est imago secundum similitudo
[illegible] in quadam configuratione et in imitatione
consistit ergo ubicumque est imago est et similitudo
ergo ubi principaliter est imago et principaliter similitudo sed
similitudo non est principaliter penes cognitionem sed penes
affectionem cum similitudo sit in virtutibus que maxime
respiciunt [illegible] ergo etc.
[illegible] imago [illegible] quod sit [illegible] q[illegible]
imagine et similitudinem cum enim [illegible]
[illegible] imago sit ut augustinus [illegible] lxxxiii q[illegible]
[illegible] et superius non [illegible]
inferiori vi quod male [illegible] homo factus ad
ymaginem et similitudinem. Item cum due
sint potentie ex parte affectionis scilicet irascibilis et
concupiscibilis sicut due ex parte cognitionis
scilicet memoria et intelligentia [illegible]
[illegible] accipitur due [illegible]
ex parte cognitionis et una ex parte affectionis [illegible]
[illegible] quod [illegible] deberet cum tres virtutes
theologice que reformant imaginem [illegible]
[illegible] potentie ut due sint ex parte affectionis
[illegible] scilicet caritas quarum una est in irascibili
et altera in concupiscibili et una ex parte cognitionis Solutio
scilicet fides que ponitur in rationali [illegible]
[illegible] quod de prima [illegible]
[illegible] imago enim [illegible]
conformitatem in [illegible] similitudo vero [illegible]
[illegible] in qualitate ymago enim nominat
quandam configurationem et ita importat [illegible]
que est [illegible] in [illegible] vel [illegible]
[illegible] similitudo vero [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] similitudinem [illegible]
[illegible] similitudinem [illegible]
[illegible] similitudo respicit [illegible]
et [illegible] similitudo [illegible]
[illegible]

in distinctione figurali ad modum triangli
trianguli in quo sunt tres termini et tres li
nee et tres sunt ponere quarum quelibet
habitudinem [illegible] ad primam et sunt tres
[illegible] et [illegible] una [illegible] termini
[illegible] vero [illegible] linee [illegible] modus
[illegible] est quod imago est [illegible] et
similitudo in [illegible] quam [illegible] ostendere
[illegible] quod enim imago [illegible]
et [illegible] attenditur [illegible]
[illegible] memorie et intelligentie et voluntatis [illegible]
quod imago est [illegible] [illegible] vero similitudo
[illegible] que [illegible] et qualitate
et qualitas in qua anima [illegible] deo [illegible]
est gratia ideo similitudo [illegible] esse [illegible]
Tercius modus [illegible] est quod imago
est in [illegible] cognitiva et similitudo in [illegible]
[illegible] et [illegible] modo [illegible]
[illegible] enim imago consistit in [illegible]
[illegible] attenditur in origine habitudine et [illegible]
[illegible] et [illegible] origo et [illegible]
[illegible] resident [illegible] ideo imago
principaliter [illegible] in cognitiva similitudo
vero [illegible] ita [illegible]
[illegible] in qua [illegible] anima [illegible] deo est
[illegible] sine [illegible]
[illegible] in [illegible] affectiva et inde est
quod in imagine creationis [illegible]
[illegible] memoria et intelligentia
et [illegible] affectiva [illegible] voluntas
[illegible] vero in imagine recreationis que
[illegible] consistit in [illegible] virtutes [illegible]
[illegible] affectiva [illegible] spes et caritas et
[illegible] fides imago [illegible]
[illegible] et habitudinem
habitudo autem et origo attenditur [illegible]
[illegible] et [illegible] plus
et [illegible] et voluntati [illegible]
[illegible] sine [illegible]
et [illegible] nec [illegible]
[illegible] possit esse [illegible]
et [illegible] non [illegible] esse
sine motu intellectivo [illegible]
intellective sine actu [illegible]
que [illegible] ideo assignatur
imaginis duo [illegible] memoria [illegible]
[illegible] et [illegible] affectiva.

[illegible] enim [illegible] ordo et origo et distinctio
et [illegible] imago principaliter [illegible]
[illegible] in affectiva. Similitudo vero principaliter
consistit in unione [illegible]
[illegible] et quam unio et gratia principaliter
respiciunt affectivam [illegible] est [illegible]
[illegible] que [illegible]
[illegible] que [illegible] affectiva [illegible] spes et
caritas [illegible]
et [illegible] vero que [illegible]
[illegible] que [illegible]
[illegible] transitur [illegible]
reformet memoriam ad conveniat [illegible]
[illegible] est [illegible] primum est
Respondeo ad primum et ad obiecta [illegible]
[illegible] quod imago [illegible]
cognitiva [illegible] et [illegible] que [illegible]
ad illud vero quod [illegible] de imagine re
formationis [illegible] quod imago
reformationis [illegible] similitudo [illegible]
[illegible] imago. [illegible] enim [illegible]
[illegible] capax dei et [illegible]
[illegible] Et ideo quod imago [illegible]
[illegible] similitudo [illegible]
[illegible] cognitiva
[illegible] reformet [illegible] affectiva
ad illud quod [illegible]
est [illegible] voluntas
[illegible]
[illegible] imaginis [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible]
non [illegible] aliam [illegible] nec aliam [illegible]
[illegible] voluntas [illegible]
[illegible] imaginis [illegible]
[illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] intellectiva [illegible]
[illegible] est quod imago principaliter
respiciat cognitivam [illegible] affectivam [illegible]
[illegible] quod imago consistit penes
[illegible] in anima [illegible] quod [illegible]
in anima [illegible] vel [illegible]
distinctionem [illegible] affective et cognitive [illegible]
[illegible] potentias
[illegible] quod [illegible] consistit
[illegible] intelligitur [illegible]

in superiori parte nec ad primas quia imago complectitur tam affectiua[m] qua[m] cognitiua[m] [illegible] nata sit i[m]me[diate] ferri in deum. Ad illud quod dicitur quod similitudo in pluribus est quam imago [illegible] similitudo accipitur in sua generalitate [illegible] [illegible] [illegible] sic accipitur in proposito non est in ipsa nisi distinguitur [illegible] [illegible] [illegible] tam affectiua quam cognitiua [illegible] imago in [illegible] [illegible] [illegible] et similitudo affectiua et [illegible] [illegible] et [illegible]

Responsio ad illa de quo queritur

In parte ista sunt dubitationes circa litteram et primo queritur de verbo quod dicit [illegible] [illegible] in eo quod dicit faciamus una opus [illegible] [illegible] [illegible] enim indiuisa sunt opera trinitatis et [illegible] persone ita operate sunt sicut alia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] faciamus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliorum. Item queritur quare in productione hominis utitur legislator [illegible] persone faciamus in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non tantum [illegible] [illegible] [illegible] in vestigio sed etiam secundum imaginem in tribus personis [illegible] [illegible] [illegible] productio hominis ut ostendit quod in homine trinitas reperitur expresse [illegible] [illegible] vero infima trinitas quoquomodo sed non ita expresse et quod in imaginibus non [illegible] [illegible] persone que potest loqui [illegible] ideo in productione eius utitur [illegible] persone et [illegible] quod hec creatura precellit alias in gradu et dignitate ideo productionem hominis distinguit a productione [illegible] [illegible] [illegible] conuenientiam in ornando terram et [illegible] [illegible] [illegible] dei [illegible] et sic patet ad [illegible] quesita. Item queritur de hoc quod dicit dei et angelorum est una vita et eadem imago. Contra hoc est quod angelus sit imago dei quod conformatur angelo [illegible] conformatur deo ergo [illegible] imago

angeli est imago dei. Item unius operis [illegible] esse angeli et dei ergo pari ratione una et eadem imago. Responsio dicendum [illegible] quod imago de ordine. Ad illud cuius est imago tamquam in finem et ordinem immediatum [illegible] [illegible] [illegible] deum et angelum [illegible] deum esse finem immediatum et ultimum [illegible] est eandem imaginem esse dei et angeli [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelo et [illegible] quod est ab angelo est a deo ideo [illegible] est unius operis esse [illegible] angeli et dei. Non valet quod dicitur [illegible] si [illegible] reputatur angelum [illegible] [illegible] reputat deum [illegible] enim [illegible] valeat quod creatura que [illegible] [illegible] angelum reputat deum [illegible] non tamen [illegible] inferri quod reputet immediate. Item queritur de hoc quod dicit [illegible] [illegible] [illegible] ut in hoc loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] reprehendit [illegible] enim quod [illegible] [illegible] [illegible] illud quod dicit [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] fieri conforme imaginis filii [illegible] fieri. Item quod ita [illegible] [illegible] [illegible] aut enim stat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est dicere faciamus hominem ad imaginem quod faciamus hominem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non est nisi filius [illegible] [illegible] quod [illegible] illa sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que istarum expositionum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Responsio dicendum quod [illegible] [illegible] est [illegible] exponendi istam auctoritatem [illegible] hominem [illegible] [illegible] [illegible] de imagine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de imagine creata [illegible] modo triplicatur [illegible] ut imago et similitudo referuntur ad [illegible] [illegible] [illegible] essentia in tribus personis [illegible] [illegible] modo ut imago et similitudo referuntur [illegible] [illegible] ad personam filii. Tertio modo exponendi est ut imago refertur [illegible] et similitudo [illegible] [illegible] [illegible] ita [illegible] hos modos potest [illegible] quos tamen non [illegible] [illegible] sustineri possunt [illegible] enim [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] essentia non est [illegible] imago [illegible] de [illegible] quod filius non est imago [illegible] et de hoc [illegible] quod dicit

Et homo non est imago sed ad imaginem con-
trarium arguit de incertitudine quod aucto-
ritatem scriptura non [illegible] aliquid magis expo-
nendi est de imagine creata et ille licet
est unus qui sic exponit ut ymago [illegible]
procedat similitudine et dicit quod ymago est in
[illegible] similitudo in [illegible] secundus qui sic ex-
ponit ut similitudo [illegible]
et ille est quod imago sit in potentia cognitiva
quantum in potentia [illegible] tertius magister
qui sic exponit ut ymago sequatur similitudine
[illegible] et [illegible] similitudo communia et ymago
[illegible] hos modos exponit
magister et sustinet et sicut videtur plausibile quod
scriptura de ymagine creata intelligit
[illegible] etiam posset intelligi de increata verum
est enim quod homo predestinatus est ut conformetur
ymagini dei filii [illegible]
[illegible] quod hic non sit verum sed creata ymago
[illegible] non [illegible] dici et vel etiam quod non solum
filius est imago sed etiam homo [illegible]
dicebatur in [illegible] modo exponendi ad id vero [illegible]
[illegible] quod imago [illegible] creata [illegible]
[illegible] quod [illegible] ymago [illegible]
et sic potest dici homo factus ad ymaginem sic
[illegible] ad ymaginem [illegible] sibi imprimit
[illegible] hinc est quod non tamen homo est
imago sed etiam ad ymaginem quod non solum
[illegible] quod est imago [illegible]
ymaginem filius vero solum qui est ymago pa-
tris et ideo solus est imago non ad imaginem
Item queritur de hoc quod dicitur [illegible]
[illegible] illa imago tamquam non [illegible]
[illegible] Quia dum creatura non est per naturam
sed participationem [illegible] parte non univoca
[illegible] est primum [illegible] equivocatur
ergo equivoce ymago dicitur de filio dei et de
[illegible] Christo [illegible] est quod ymago de filio dei
et de homine non dicitur equivoce nec univoce sed
analogice [illegible] et [illegible]
quod illud quod creatur est [illegible] est
quod quoddam est [illegible] et
[illegible] naturale [illegible]
sicut est artificiale quod non est naturale
et [illegible] ars [illegible] non [illegible]
[illegible] sicut homo pictus et
homo verus [illegible]
[illegible] est [illegible]
fabricat [illegible] et [illegible] est [illegible]

operis est creare et ideo non oportet esse
communicationem vel [illegible] quod [illegible] est equivocatio
[illegible] dicitur homo pictus et homo verus quia hic non
homo proprie et [illegible] et ideo
tunc dicitur de homine picto alia est acceptio et
alia significatio hoc sit ymago patris et [illegible]
[illegible] dei filio sed [illegible] quod [illegible]
representat alterum

Sequitur distinctio xviii^a

Hic de origine anime plura solet queri
[illegible] egit magister de productione [illegible]
[illegible] principue [illegible] in ista
parte agit de productione cuius quantum ad
principia constitutiva [illegible]
[illegible] dividitur autem ista pars in duas in prima
determinat de productione [illegible] in secunda de produ-
ctione mulieris [illegible] **Sed cum ex paradiso formata**
[illegible]
[illegible] in prima determinat de hominis for-
matione in secunda de hominis [illegible]
ibi [illegible] **[illegible] formatio** Ista pars pri-
ma [illegible] duas in prima determinat [illegible] anime
[illegible] in secunda vero [illegible] **[illegible]**
utrum in corpore an extra corpus [illegible]
[illegible] illa in prima determinat de productione anime
[illegible] duas in prima determinat [illegible]
in secunda removet [illegible] **[illegible]**
[illegible] Prima illa in qua
determinat de productione anime in comparatione ad
corpus habet duas partes in prima determinat vel
[illegible] creavit animas in corpore an extra corpus
In secunda [illegible] [illegible]
[illegible] ibi [illegible]
repente [illegible] Prima illa in qua determinat de loca-
tione [illegible] duas partes in prima
[illegible] de loco eius [illegible] in secunda vero determinat
in comparatione ad [illegible] ibi [illegible] paradiso
[illegible]

Ad intelligentiam huius partis [illegible]
de productione [illegible] in primo
queritur de productione ipsius quantum est ex parte
anime [illegible] quantum est ex parte corporis Circa
primum queruntur tria primo queritur utrum anima primi
[illegible] producta sit de dei substantia [illegible]
utrum producta sint ex [illegible]
queritur utrum producta sint in corpore vel
[illegible] in corpore an extra

Circa primum sic proceditur et videtur quod anima humana
sit ex dei substantia. Primo auctoritate Genesis 2º
Inspirauit in faciem eius spiraculum vite etc. In-
spiratio est per egressum ab interiori
ergo sicut spiritus qui est emissus necesse est [illegible] spi-
rante sic humanus spiritus qui sunt inspira-
tus a deo est de natura diuina. Preterea [illegible]
[illegible] insufflatio vel inspiratio [illegible] esse [illegible]
[illegible] ex [illegible] de [illegible] illud [illegible]
[illegible] in corpore et [illegible] dicit Augustinus
de [illegible] [illegible] spiritus
Si ergo deus insufflavit [illegible] hominis
[illegible] vite [illegible] hominis [illegible]
[illegible] Item Ecclesiastes ultimo donec pulvis
reuertatur in terram suam unde erat et redeat ad deum
qui dedit illum sicut spiritus redit ad illum
sicut pulvis redit ad terram. Sed hoc
[illegible] ad terram [illegible] ergo
quantum ad spiritum est de dei substantia. Item Act.
xvii genus enim dei sumus sicut quidam
poetarum vestrorum dixerunt. Sed qui sunt eiusdem
generis sunt eiusdem nature ergo nos et deus
sumus eiusdem nature. Sed non quantum ad corpus
ergo quantum ad animam ergo anima est de dei substantia.
Item [illegible] omnia corporalia producuntur
ex materia que est in [illegible] corporibus
[illegible] spiritualia producuntur ex
aliqua [illegible] spiritualis
sit [illegible] Sed spiritualis substantia [illegible]
[illegible] nisi diuina ergo [illegible]
[illegible] Item solus deus est
immortalis [illegible] est [illegible]
vel ex deo nulli autem competit esse imaginem
dei nisi cui competit esse immortale [illegible]
non enim esset imago sicut dicit [illegible]
[illegible] termino clauderetur. Sed [illegible]
[illegible] est [illegible] ergo [illegible] est
imago ergo [illegible] immortalis [illegible]
[illegible] Item deus lux est [illegible]
[illegible] spiritualis
sicut sol [illegible] corporalis
[illegible] sunt [illegible]
fonte lucis spiritualis [illegible]
[illegible] deo vel est deus [illegible] ergo
Contra [illegible] facultatem [illegible]

et similitudo. Sed hec non est de essentia corporis
Sed similitudo [illegible] anima hominis est facta [illegible]
[illegible] nam non cadit factio vel mutatio
ergo non est ex dei natura sine substantia. Item si anima
est ex diuina [illegible] anima sicut [illegible] hominis dei [illegible]
venire ad constitutionem hominis Sed [illegible] nimis
nobilis est [illegible] ergo deus est minus nobilis
[illegible] [illegible] et [illegible] Item
si anima est ex diuina [illegible] ergo [illegible] aliquis [illegible]
[illegible] [illegible] que [illegible]
nulli Si nulla ergo non videtur esse nec facta
nec a deo diuisa. Si aliqua ergo diuina [illegible] est
ipsius anime [illegible] quod est male [illegible]
[illegible] est [illegible] et imperfectum
ergo deus est [illegible] et imperfectus [illegible]
quod est blasphemum. Item si anima est ex dei
substantia et anima [illegible] ergo est [illegible]
[illegible] et si hec [illegible]
[illegible] deus non est [illegible]
[illegible] solus spiritus [illegible]
totus spiritus non est ex deo. Item si anima est
ex deo aut [illegible] aut [illegible]
Si primo modo tunc anima nichil aliud est
[illegible] Si secundo tunc anima [illegible] aliud
[illegible] spiritus. Sed [illegible] Item
si anima [illegible] est ex deo aut de toto deo aut
ex parte si de parte ergo deus esset compositus
ex partes et partem quod est [illegible]
Si de toto Sed deus est [illegible] et infinitus
ergo [illegible] et [illegible]
et si hec ergo [illegible] et [illegible]
nullus [illegible] esse [illegible] Respondeo [illegible]
[illegible] posuit [illegible] nichil aliud
[illegible] anima [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] corpus [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] Et [illegible]
non [illegible] et [illegible]
manichei [illegible] dei
[illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] ad nulla [illegible]

et illa que facit mala [illegible] pt facere
bona et illa que facit bona [illegible] de fa-
cere mala et illa que inclinat ad facien-
dum est de dei gratia [illegible] hec positio a parte
[illegible] aliqua [illegible] dei [illegible]
[illegible] creatura et aliquando esse [illegible]
[illegible] pot creatura fieri ex dei gratia et ad bene
[illegible] [illegible] inconveniens
et [illegible] [illegible] est quod implicat in se
duo opposita [illegible] esse [illegible]
et [illegible] esse de gratia divina [illegible]
[illegible] in [illegible] pot in nobis duas [illegible]
[illegible] [illegible] tangitur [illegible]
et ideo [illegible] positio est vera et catholica
[illegible] non est [illegible] de divina gratia [illegible]
ad creaturas [illegible] in [illegible] efficientis
et formalis et finis [illegible] habere
[illegible] ~~[illegible]~~ materialis
[illegible] et ideo [illegible]
[illegible] sunt ad illud [illegible]
[illegible] inspirat [illegible]
dicendum [illegible] inspirare [illegible] est ibi [illegible]
facere et [illegible] corpori [illegible] et
insufflare est [illegible] facere et flatum
[illegible] infundere [illegible] deus [illegible]
[illegible] non fuit nisi [illegible]
[illegible] insufflaverunt [illegible]
faucibus [illegible] corporalibus [illegible]
non [illegible] ubi ad [illegible]
insufflaverunt et illa [illegible]
[illegible] spiritus sancti [illegible] ad illud
quod dicitur de [illegible] spiritus redeat ad deum
[illegible] dicendum [illegible] stat [illegible]
[illegible] [illegible] mutationis [illegible]
stat [illegible] ei [illegible] facta est
[illegible] deo [illegible] et
ideo non [illegible] redeat
ad deum [illegible] corpus [illegible]
[illegible] ad illud quod
dicitur [illegible] genus dei sumus [illegible] genus dicitur
[illegible] et [illegible]
[illegible] que conveniunt in aliqua [illegible] et [illegible]
[illegible] alios [illegible] et sic [illegible]
[illegible] in aliqua [illegible] spiritus
[illegible] et [illegible]
[illegible] de [illegible] cognoscit in [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible] materiata quia [illegible] esse sine [illegible]
[illegible] est spiritualis sicut anima et sic [illegible]
[illegible] et capit ad illud quod [illegible]
[illegible] sunt ex [illegible] uno [illegible]
[illegible] non concludit [illegible] fiat ex deo
Illud enim [illegible] ex quo fuit [illegible] est [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible]
esse in [illegible] et ideo [illegible] non sequitur [illegible]
[illegible] de divina natura
ad illud quod dicitur [illegible] deus [illegible]
[illegible] [illegible]
de [illegible] immortalitas [illegible]
[illegible] deo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] natura
[illegible] [illegible]
[illegible] natura [illegible] deus [illegible] manet [illegible]
[illegible] et si de sua natura [illegible] manendum
[illegible] nisi [illegible]
[illegible] ad illud quod dicitur
[illegible] deus est lux spiritualis [illegible] dicendum [illegible] non
[illegible] de luce spirituali et corporali
[illegible] spiritualis que deus est [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] omnipotentissima [illegible]
[illegible]
[illegible] que [illegible] non sufficit [illegible]
[illegible] nisi [illegible] lucis
[illegible] non [illegible]
[illegible] creatam [illegible]
[illegible] et [illegible]
et [illegible] corporalis [illegible]
[illegible]
[illegible] materie
S[illegible] [illegible] fuit
[illegible]
[illegible] in simili
et [illegible] essentia [illegible]
[illegible] est [illegible] simplex est [illegible]
non [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible]
[illegible] cognoscit

nisi [illegible] creatur a materia secundum magistrum [illegible]
sit a [illegible] et [illegible]
[illegible] ad hoc quod misceantur necesse est quod aliquid
transmutetur a materia adhuc quod aliqua forma intus
generat necesse est quod sit per naturam a materia separata
secundum animam [illegible] fuit [illegible] ergo etc. Item quanto
forma nobilior tanto simplicior secundum animam
inter omnes formas est nobilissima ergo simplicissima
secundum [illegible] forme non componitur ex materia et forma
ergo [illegible] ut [illegible] anima [illegible]
quod [illegible] materiam et formam ut partes constitutivas
[illegible] ad [illegible] nihil [illegible] quod est [illegible] ad et
[illegible] nisi [illegible] ad [illegible] secundum animam
[illegible] ad constitutionem [illegible] ita quod ex anima
et corpore sit unum per essentiam ergo anima non est
[illegible] ergo est [illegible] materia [illegible] forma [illegible] materia
ergo forma Sed [illegible] de anima [illegible]
sicut [illegible] est materia et efficiens [illegible]
in anima est [illegible] quo est [illegible] et intel-
ligibilis quo est omnia facere [illegible] parti parti est
materia et hec est in anima ergo etc. Item in [illegible]
[illegible] et [illegible] quod [illegible] materia est [illegible] for-
mat [illegible] sit [illegible] est [illegible]
secundum animam [illegible] et virtutum
etiam [illegible] ergo [illegible] est ex materia et
forma Item [illegible] in [illegible] et
[illegible] nihil [illegible] ad [illegible]
[illegible] animam [illegible] ergo materia
[illegible] sit in deo [illegible] sit in anima secundum [illegible]
ergo est in anima Item [illegible] omne
[illegible] debet [illegible]
diversa [illegible] quod agit et quo agit Sed [illegible]
secundum [illegible] debet [illegible]
[illegible] quod si [illegible] forma esset tunc
[illegible] ergo [illegible] aliquid de materia [illegible]
de illud [illegible] mutuo est susceptibile
[illegible] et [illegible] in
[illegible] et [illegible] ex materia et forma
secundum animam [illegible] mutationem est susceptiva
[illegible] gaudii et tristitie ergo anima [illegible]
[illegible] est ex materia et forma Item anima [illegible]
[illegible] vitam [illegible] corpori secundum animam ipsa
vita est aut [illegible] est sua vita aut non
[illegible] ergo non [illegible] et quo
[illegible] et [illegible] si esset sua vita non [illegible]
[illegible] secundum [illegible]

[illegible] et aug[illegible] ergo ponendum est in anima [illegible]
[illegible] ad quod dat vitam et id quod [illegible]
[illegible] ergo est [illegible] materia et forma
adhuc [illegible] que [illegible] sunt [illegible]
ad [illegible] esse [illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible] mixtam est notandum quod [illegible]
[illegible] diversa [illegible] sunt [illegible] eminenter
[illegible] animam ut vitam ut [illegible]
[illegible] quod ipse sunt simplices [illegible]
[illegible] quo est et [illegible]
quod [illegible] est [illegible] et natura [illegible] et [illegible]
[illegible] Sed [illegible] planum est animam [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] non [illegible]
illud sufficiat [illegible] quod [illegible] sit [illegible]
ex quo est et quod est [illegible] esse [illegible]
[illegible] et [illegible] ideo sicut alii qui dixerunt
non [illegible] animam [illegible] secundum [illegible]
materia et forma [illegible] esse [illegible] motor
corporis [illegible] Sed quod anima [illegible]
[illegible] non [illegible] natura [illegible]
quod [illegible] sicut materiam [illegible] et ideo
[illegible] modis [illegible] tenendum [illegible]
quod anima [illegible] sit [illegible] et [illegible]
subsistere et agere et pati et movere et
moveri quod [illegible] fundamentum [illegible]
[illegible] et primum [illegible] a quo [illegible] existere
et [illegible] a quo [illegible] esse de [illegible] aut
non [illegible] illud [illegible] in [illegible]
[illegible] primum a quo est [illegible]
[illegible] primum in [illegible]
[illegible] materia [illegible]
esse [illegible] extensionis et [illegible]
esse [illegible] et [illegible] materia
spiritualis et [illegible] loquitur [illegible] de
[illegible] extensionis
et [illegible] esse [illegible]
[illegible] non [illegible] intendentes de
materia in sua [illegible] secundum [illegible] de
[illegible] de simplicitate angeli
[illegible] secundum [illegible] ad [illegible]
aut quod [illegible] quod [illegible] forma est simplex
[illegible] auctor ille [illegible] forma [illegible] de
forma illa que est [illegible] non [illegible] que est
forma [illegible] forma [illegible]
[illegible] formam [illegible] ad illud [illegible]

ráz uiat

Et intelle(ct)us est impassibilis et immixtus. Solutio: quod philosophus removet ab intellectu materiam secundum quod consideratur sub privatione et sub potentia ad transmutationem secundum esse, non removet materiam vero. Immo potest tunc dici quod in intellectu duplex est natura, qua est facere et qua est fieri. Ad illud quod dicit quod intellectus in actu [illegible]. Solutio: quod intellectus non vult dicere quod anima non habeat materiam concreatam vel coexistentem, sed quod non habeat materiam praecedentem secundum quam dicitur generari, id est quae est creatione producta, nec producitur ex praecedente materia. Ad id quod dicitur quod forma intellectus non [illegible] nisi abstrahatur a materia. Solutio: quod hic non facit [illegible] quod ipsa sit [illegible] in materialibus sed [illegible] hoc quod res non potest ei uniri secundum veritatem, oportet quod uniatur [illegible] quam anima abstrahit [illegible] est [illegible] fieri in actu intellectus. Ad illud dicit quod facit rem esse in actu species est et forma, ideo anima non cognoscit rem nisi eius speciem et formam sibi imprimat, et hoc non potest esse nisi [illegible] abstracta a materia. Hoc [illegible] quod anima careat materia. Res enim abstracta a materia ipsa [illegible] potest fieri in re [illegible] quae suam habet propriam materiam et formam, sicut similitudo coloris in speculo. Ad illud quod dicitur quanto forma nobilior tanto simplicior. Solutio: quod istud habet locum in his quae sunt per se formae; anima autem non tantum est forma [illegible] et ideo si comparetur forma animae ad alias formas absque dubio simplicior erit [illegible] formae, ipsa autem anima cum sit realis et per se existens [illegible] compositionem, licet aliae formae non sint natae per se existere [illegible] non sunt natae per se existere. Nihilominus tamen ipsa anima simplicior aliis formis dici potest. Est enim [illegible] simplex secundum quod [illegible] est [illegible] compositionis et partium. Sunt enim partes essentiales et sunt partes quantitativae. Est compositio ex partibus essentialibus et compositio ex partibus quantitativis, et sic simplex dicitur aut quod caret partibus constitutivis aut quod caret partibus quantitativis. [illegible] anima non sit aliis formis simplicior quantum ad partes constitutivas, quia haec partes [illegible] spectat ad complementum et perfectionem, [illegible] enim facit rem esse; [illegible] simplicior tamen est quantum ad privationem partium quantitativarum.

[illegible] enim [illegible] extensionem [illegible] nec [illegible] extensionem [illegible] nec quantum ad esse [illegible] nec quantum ad [illegible] aliae formae [illegible] participant [illegible] extensione et [illegible] vel secundum id quod est vel secundum id quod operantur, et ideo quantum ad id habet anima et in quantum realis est forma [illegible]. Ad illud autem quod obicitur quod quantum ex materia et forma est ens completum et non convertitur ad constitutionem tertii. Solutio: quod hic non est [illegible] quia [illegible] tunc cum materia fiat secundum appetitum formae et forma secundum appetitum materiae, tunc non est appetitus ad [illegible] et ita nec possibilitas ad compositionem quae [illegible] inclinationem, licet autem anima rationalis compositionem habeat ex materia et forma, appetitum tamen habet ad perficiendum corpus humanum, sicut corpus [illegible] ex materia et forma [illegible] et tamen [illegible] appetitum [illegible] sustinendum animam.

Tertio quaeritur utrum anima Adae producta fuit ante corpus an post et quod ante videtur per textum [illegible] faciamus hominem ad imaginem [illegible] dictum est sexta die, sed post [illegible] septimus subditur formavit Deus hominem [illegible] [illegible] formatio refertur ad hominem [illegible] ad corpus [illegible] facta fuit anima quam corpus. Item hic videtur ratio [illegible] homo ex parte corporis [illegible] cum animalibus [illegible] nisi ex parte animae [illegible] cum angelis ergo sicut corpus hominis productum est eadem die cum animalibus [illegible] spiritus rationalis eius debuit eadem die cum angelis produci ergo [illegible]. Item anima Adae [illegible] ad corpus sicut continuum ad spatiale et sicut [illegible] ad spatium [illegible] est prius [illegible] et continuum [illegible] spatium [illegible] esse productam animam Adae quam corpus [illegible] Item substantia spiritualis a corpore non dependens quantum ad esse non dependet quantum ad productionem [illegible] spiritus rationalis Adae ab eius corpore non dependeat quantum ad esse ergo nec quantum ad productionem corporis [illegible] dependebat [illegible] ille permanere non posset ergo fiat [illegible] et [illegible] dependentis debuit produci anima quam corpus. Item [illegible] inter corpus et animam [illegible] spirituale et

et corporale quod sit inter corpora invisibilia sed invisibilia corpora prius producta sunt separata quod sunt mixta ad invicem ad constitutionem terrae ergo anima prius debuit produci quam corpori uniri ergo non est creata in corpore sed extra. Item tanto aliquid debuit prius produci quanto magis appropinquat primae materiae rerum origini sed anima prius appropinquat ad deum qui est principium omnium quam corpus, quamvis cum sit ei similis ex simplicitate et spiritualitate. 2. Contra Genesis 2: formavit deus hominem de limo terrae et inspiravit in faciem eius spiraculum vitae sed spiraculum vitae spirare intellectualem est animam hominis creare ergo si prius erat corpus quam inspiravit spiraculum prius fuit productum corpus quam anima. Item anima non est forma corporis naturalis forma aut simul producitur cum materia aut sequitur materiam, 1 aut anima non est forma naturalis aut si est forma naturalis producta est post corpus aut simul cum corpore non igitur ante. Item quanto forma nobilior est tanto ultimior sed anima rationalis nobilissima est inter omnes formas naturales ergo ultima ergo producta debuit post vegetales et sensibiles. Item ordinata productio procedit ab imperfecto ad perfectum sed in 1 productione omnium operum facta est in hominem et maxime quantum ad animam, videlicet quod homo quantum ad animam producitur in ultimo post omnia. Item si anima debuit in ultimo post omnia, item si anima producta esset ante corpus cum non haberet unde ... aut esset impediens aut retardans ergo videlicet quod ante unionem ad corpus ... vel demeruisset ergo corpus non esset ... ... ut anima deberet ... in corpore ... plenius est animam eandem ante corpus non fuisse productam. Item si anima eadem ante corpus fuisset producta aut appetivisset uniri corpori aut non. Si non ergo unio eius ad corpus non esset naturalis nec unio eius ad corpus fieret per naturam. Si sic appeteret, sibi corpus quod non habebat. Si ergo corpus ei deficiebat ipsa in appetendo affligebatur ergo penaretur ei ante corpus

Ad primo dicendum est quod communis circa istam questionem videbatur dubitasse egregius doctor Augustinus quod utramque partem posse videlicet sustinere probat et ordo congruentis narrationis utrobique tenere dicitur. Et tamen tenendum est magis congruum quod anima Adae producta fuit in corpore ut deus eam produxit ante corporis formationem, licet enim videatur satis rationale posse dici quod deus animam ante corpus eius produxit ut ostenderet eam a corpore non dependere sed per se posse subsistere ut etiam ... ostenderet ... eius et ... tamen in ... capacitate quia est anima imago ... et angeli sunt ordinati ... ponere quod anima producta sit statim cum corpore. Tamen quia anima unitur corpori ut perfectio naturalis tamen naturaliter apparet copulari adeo ut sine eo pena sit ei esse et ab eo sequestrari tamen etiam quod unitur sicut motor mobili ita quod sine ipso non potest mereri et ideo non debuit ante corpus produci nec ante tempus ... et ne ante corpus mereretur vel demereretur ... [illegible] ... ad illud quod 2 de textu ... [illegible] ... ad illud quod obicitur quod corpus sit productum cum brutis dicendum quod non est similis productio omnium brutorum anime, corporis sit concordat productionem brutorum anima ... ut productio rationalis speciei discordet ... imo ... impressionem ... productio ... concordat productioni angelorum ut minime concordat productio corporum humanorum que quidem spectat ad ... ornatus ornatus productio ... ad illud quod obicitur de ... ad illud quod obicitur de comparatione ... ad temporale dicendum quod et si ... ut potest quod caret fine non tamen ... ante ... que sunt productionis ... et sic appetitum ... sit anima Adae et ... de ... ratione ... veritatem ... sic ... ratione ...

inquantum tale tamen inquantum diversificat corpus transmutabile secundum tempus mensurandi ad illud quod dicitur quod anima non dependet a corpore quantum ad esse dicendum quod et si non dependeat a corpore tamquam indigens eo ad sui conservacionem dependet tamen per appetitum suum inclinacionem quam habet ad ipsum sicut forma ad materiam propriam et ideo sicut forma producitur in materia sic anima ad esse produci debuit in proprio corpore ad id quod dicitur de corporibus mixtibilibus dicendum quod non est simile quia illa elementa que miscentur non dependent ab invicem et unum potest habere esse complete sine altero non sic autem est de anima et eius corpore quorum utrumque ab altero non dependet ad illud quod dicitur quod anima originis primeva magis appropinquat dicendum quod cum deus sit alpha et o principium et finis et in nullis irrevertitur in utraque habitudine sit ei propinqua ipse tamen liquido angelica natura plus ei appropinquat in racione principii et humana plus in racione finis ideo inter omnes creaturas potior unum cata est sapiencia sive creatura angelica et digniore et originaliter et prius producta quam anima humana tamquam finis omnium et consumacio et in finibus multum appropinquat deo inquantum tenet racionem originis non magis tamen approximat deo magis habet racionem finis et ideo competentius fuit eam posterius produci quam ante. Hec dicta sunt de anima Ade nam de aliis animabus in suo loco queretur

Consequenter queritur de productione primi hominis ex parte corporis et circa hoc queruntur tria primo queritur utrum corpus primi hominis produci debuit pure de natura celesti Secundo utrum pure productum fuit de natura elementari Tercio queritur utrum conditum fuit in complexione equali vel inequali

Circa primum proceditur et ostenditur quod corpus Ade pure debuit produci de natura celesti sic nobilissime forme debetur nobilissima materia sed nobilissima inter omnes formas est anima racionalis et incorruptibilis et absque peccato qualis fuit anima Ade et nobilissima inter omnes corporales naturas est natura celestis Item motoris ad mobile debet esse proporcio sed anima racionalis est motor incorruptibilis ergo debuit ei dari corpus impassibile Item finis impositus naturis hiis que sunt ad finem sed totus Adam factus est ad participacionem beatitudinis locus autem beatitudinis spiritualis est ipse deus corporalis est celum ergo sicut spiritus Ade non quiesceret nisi in deo sic debuit ei dari corpus quod non quiesceret nisi in celo hoc autem est corpus de natura celesti ergo etc. Item spiritus racionalis prout absque culpa conditus fuit maxime erat potens et idoneus ad agendum perfectius cognicionibus erat insuper ydoneus ad cognoscendum liber erat voluntate et rectitudine ideo facilis ad tendendum in suum optimum ergo debuit ei dari corpus cui maxime competit agere et ad cognicionem disponere et quod minime sit retardacionis hoc autem est levius et natura celestis ergo corpus Ade pure productum debuit de celesti corpore 9

Item anima racionalis est quodammodo omnia ergo et corpus Ade debet proporcionari anime corpus eius cum omnibus debet habere convenienciam sed hoc non haberet si esset pure de natura celesti et non contraheret elementis ergo etc. Item anima racionalis cum virtutibus sit simplex in essencia tamen est multiplex in effectu ergo si corpus ei debet correspondere necesse est quod corpus eius habeat varietatem in partium composicione et organisacione sed hec non haberet si esset corpus pure celeste ergo etc. Item vegetabilis et sensibilis disponunt ad racionalem et magis ad ipsam appropinquat quam natura alicuius corporis nec alicui corpori unitur racionalis preterquam absque vegetabili et sensibili nullum ergo corpus est habile ad actum vite racionalis tale est corpus cibabile et hoc non potest esse corpus celeste ergo etc. Item corpori simplici debetur unus motus tantum sive illud corpus sit celeste sive elementare

corpori corpus autem quod movetur ab anima debet moveri motibus secundum omnem differenciam cum anima sit motor sufficiens ergo corpus Ade non potuit esse nisi de natura corporis simplicis ergo nec pure de natura celesti Respondeo 30.

dicendum quod corpus Ade non fuit pure formatum de natura celesti sicut dicit textus Genesis quoniam dicit eum formatum de limo terre nec debuit pure de natura celesti formari ymmo de natura elementari hoc exigente ordinis congruencia que in omnibus suis operibus servat sapiencia divina requirebat enim hic ordo hominis sive in se sive ad creaturam superiorem sive ad creaturam parem sive ad inferiorem ordo hominis in se hoc requirebat Primo enim homo fuit conditus ut natura mixta cognoscere non solum cognicionem intellectivam sed etiam sensitivam ideo debuit ei dari corpus multiforme ut diversa organa diversitati sensuum deservirent ad diversa obiecta cognoscenda Secundo enim conditus fuit in vertibilitate liberi arbitrii ut potens vivere in iusticia et mori per culpam dari etiam debuit corpus quod non tantum esset habile ad vivendum sed etiam quod posset esse habile ad cadendum sive moriendum et ordo ipsius hominis in se requirebat ut corpus daretur homini multiforme et ad corrupcionem possibile et ideo non celeste sed elementare. Ordo etiam sui hominis

ad creaturam inferiorem requirebat [illegible] ma
enim corporales nature inferiores facte sunt
ut deservirent creature rationali sicut ergo
omnium sunt perfecte sic etiam ut mediante
illa quodammodo reducantur in finem. Unde
est quod debuit fieri rationalis creatura [illegible]
[illegible] quia valet quod absque inferiorum creatu
rarum esset ei utile, et quod mediante
illa creatura nature inferiores possent homini
deservire et in hoc quodammodo glorificari de
buit non tamen ex natura superiorum corporum sed
ex natura elementorum constitui. Ordo autem ad
creaturam superiorem scilicet ad angelum hoc requirebat
sic enim facta est una rationalis creatura supre
ma et in loco supremo ut empireo
sicut debuit in loco fieri alia rationalis
creatura in loco infimo scilicet in terra et ideo
et ideo corpus eius constitui debuit ex natura
elementari non quod celesti. Ordo autem ad
finem hoc requirebat debebat enim homo sibi
ut per humilitatem subiectionis ascenderet
unde angelus cecidit per sublimitatem elationis
et ideo debuit sibi dari corpus constitutum
de natura infima scilicet pulverem reputans
deo per omnia subiaceret. Unde et scriptura
maluit eum dicere de limo terre productum
ut cum sic homo perficeret et ascenderet per hu
militatis meritum et ideo concedende sunt
rationes que ad hoc sunt inducte. Ad illud
vero quod dicitur in contrarium de nobilitate forme
dicendum quod nobilitas nature venit ex ordina
tione ad formam quam scilicet corpus maxime erat
ordinale ad animam quod erat constitutum
ex varietate nature quam corpus quod esset pure
celeste. Hinc est scilicet quod si illud sit nobilius
in se tamen in relatione ad formam corpus ex diversis
sic elementis constitutum maxime est nobile.
Ad illud quod dicitur quod motoris ad mo
bile est proportio dicendum quod quamvis anima sit
immortalis morte nature quamvis tamen creata fuit
mori potuit morte culpe et quia corpus
datum est ei non solum ad vivificandum
sed etiam ad merendum ideo non solum deb
uit dari corpus aptum eius immortalitati
sed etiam aptum eius debilitati et ideo non
solum [illegible] ad perpetuitatem sed etiam possibile
ad mortalitatem. Ad illud quod dicitur
quod homo factus est propter beatitudinem participandam
dicendum quod et si factus est propter beatitudinem
ita tamen quod perveniret per merita et hoc quam

et ita prius esset motor quam comprehensor
et quia per prius oportuit eum transire
per viam qua perveniret ad patriam ideo
in primaria conditione sui debuit ei dari
corpus conveniens secundum statum vie quia locus
sibi deputatus ad merendum erat locus
inferior scilicet paradisus terrestris. Inde est quod oppor
tebat corpus suum de natura terrestri assumi
non prius de celesti. Cum autem assumetur in glo
ria corporis eius dispositio erit variata sicut
in quarto patebit ubi agitur de dotibus corporum
glorificatorum. Ad illud quod dicitur quod anima ita
erat potens ad agendum et cognoscendum
et tendendum in deum dicendum quod etsi erat
potens ad actionem non tamen ita perfecte potius
erat quod esset potius ad defectionem et ideo
non sequitur quod deberet sibi ad hoc complenda
dari corpus celeste quod est in corpore sed magis
elementare quod ex bona dispositione et
complexione equali esset ydoneum ad agendum
et ydoneum si homo pareret esset possibile ad patiendum.

Secundo queritur utrum corpus ade sive corpus
primi hominis constitutum fuerit de natura
pure elementari quod sic tamen natura elementari
ad eius constitutionem concurrit natura celestis et
quod sic enim natura elementari concurrit natura celestis
ad corporis humani constitutionem videtur augustinus
super genesim ad litteram quam dicit quod anima mediante
luce corpus vivificat et administrat et
eadem est sententia avicenne. Si ergo corpus
humanum sic conditum est ut natum esset ab anima
vivificari videtur quod ad eius constitutionem con
currerit natura lucis et hec est natura celestis
ergo etc. Item philosophus in xvi de animalibus
dicit quod in animalibus est calor igneus et calor
celestis qui quidem non est calor vitalis
sed non est accidens preter substantiam ergo de constitutione
corporis nature est celestis natura. Item impossibile
est contraria venire ad conformitatem et unitatem
nisi per unum quod sit elevatum a contrarietate
quod si illud haberet contrarietatem pacis discordiam
faceret sed conciliaret. Sed illa natura corrumpitur
a contrarietate elevata non est nisi natura
celestis et in corpore vivificabili necesse
est contraria elementa conciliari et maxime
videtur de constitutione primi hominis fuit natura
celestis. Item omne corpus mediante anima
rationali quodammodo habet beatificari sed non pertinget
ad beatitudinem mediante anima nisi que ei
uniuntur nulla tamen corpora ei coniunguntur

nisi que est de constitutione corporis suum videtur
primo quod corpus proprium hominis non tantum sit constitutum
de natura elementari verum etiam de natura celesti. Item
in quolibet organo cuiuslibet sensus terminatur ad con-
simplicitatem sicut ostendit Augustinus super Genesim ad litteram
et libro 1 de [illegible] similiter in homine videtur quod quinque corpora
sint de eius constitutione. ergo non solum natura elemen-
taris sed etiam celestis. Item ordo est etiam in
descendendo et ascendendo ita quod ab infimo
per medium ad supremum per media et econverso. Sed spiritualis
[illegible] maxime distat a natura corporali et
separata et minus a natura perfectiva et adhuc
minus a natura luminosa que est natura celestis ergo videtur
quod nec corpus esse nec anima corpori uniri debeat
nisi natura lucis interveniente. Videtur primo quod corpus
proprium hominis non tantum de natura elementari sed etiam
de natura celesti constitutum fuit. Contra ex
nullis corporibus constituitur mixtum nisi que
possint adinvicem agere et pati. Sed actio
sola est secundum contrarietatem. Cum igitur natura quinti
corporis talis sit ut non habeat contrarietatem,
non videtur quod veniat ad constitutionem corporis
mixti ergo nec ad constitutionem corporis proprii hominis.
Item nichil venit ad constitutionem mixti
nisi quod est corpus miscibile [illegible]
at non est nisi corpus [illegible] et com-
nabile et esse est corruptibile. natura autem quinti
corporis est incorruptibilis ergo non potest venire
ad constitutionem humani corporis. Item corpus hu-
manum secundum se totum est propagabile ergo quod est
est generabile et corruptibile per naturam. Sed natura
quinti corporis non recipit generationem nec corruptionem
ergo non videtur esse de constitutione humani corporis.
Item si est de constitutione quero unde sumpta
sit illa natura aut de celo aut de terra. Si de celo
ergo videtur quod de ipso celo fiat aliquarum sequestratio
cum generatur homo. Si de terra. Sed contra nichil est
de terra quod non sit natum ex ipsa produci. Sed natura
quinti corporis non nata produci de natura alicuius
elementi ergo nec de celo nec de terra potest sumi
illa natura. ergo non est de constitutione corporis humani.
Si tu dicas quod de celo venit per radiorum immis-
sionem, hoc non videtur. Quoniam quod impossibile est
radium separari a sua origine impossibile est
etiam venire ad alterius constitutionem. Cum hunc
in medio sit per modum speciei et idoli que nullo modo
venit ad constitutionem alicuius rei corporalis.
Item si natura quinti corporis venit ad constitutionem
corporis humani quero quomodo fiat de ea cum
corpus humanum resolvitur. Aut enim tendit
sursum aut in propria natura manet deorsum

aut corrumpitur in aliud elementum. Sed in aliud
elementum non potest cedere cum sit per naturam
incorruptibilis. deorsum in propria natura non convenit
sibi manere cum eius locus proprius sit esse in cir-
cumferentia non in centro. Si sursum tendit
ergo videtur spatium orbium celestium aliquando am-
plificari aliquando condensari. Quod si tu dicas
quod cedit in constitutionem alterius corporis
nec sic corrumpi. Contra ergo ex corpore hominis
generentur vermes et buffones et serpentes
ponetur natura quinti corporis esse de constitutione
buffonum sicut de constitutione hominis. Item
quero propter quid natura quinti corporis veniat
ad constitutionem humani corporis aut enim propter
mixtionem aut propter vitationem aut propter sen-
sum aut propter intellectum. Si propter mixtionem
ergo esset de compositione cuiuslibet mixti. Si
propter vitationem ergo tunc esset de natura cuiuslibet
plante. Si propter sensificationem tunc esset de
natura cuiuslibet animalis bruti. Si ergo venit hic
propter intellectum solum. Sed contra intellectus nullius
corporis corporis est actus ergo conclusio est.
De se non magis exigit corpus suum compositum
de natura celesti quam de natura elementari. Responsio 80
ad predictorum intelligentiam est notandum quod circa hoc
est triplex modus dicendi. Quidam enim dixerunt quod
natura celestis venit ad constitutionem humani corporis
sicut elementa pro eo quod natura celestis non est
alia quam natura ignis et ideo cum constet ignem
ad constitutionem humani corporis venire dicunt
corpus humanum ex natura celesti constitutum esse.
Hec autem natura ignis et si posset aliis permisceri
habet agere et pati et corrumpi et generari
et hic potest esse inferius preter terre in sphera
sua tranquillitatem et quietem habet nec suscipit
corruptiones nec peregrinas impressiones et
isti sua positionem per verba Augustini munissent
qui negat esse quintum corpus preter quatuor
corpora mundi. Sed hec positio verbis philosophie et cui
aperte repugnat qui ponit preter corpora mundi
quintam essentiam unitam super omnem contrarietatem
elevatam et valde nobile est. Secundum consensum
sunt super dicti nec hic repugnat sententia
Augustini si recte intelligatur sicut alibi expositum
est. Ideo aliter voluerunt alii dicere quod natura
celestis venit ad constitutionem humani corporis
non sicut unum ex elementis sed sicut medium
ligans omnia elementa et illa concilians
et hec dicunt exigere dignitatem complexionis

humane propria corporis humani ipsa pd
constitutionem habuit elementa in optima co
tinuatione habuit etiam ydoneitatem ad hoc
ut per inditi consumationem inhabitaret
in celesti mansione et sic debuit habere
materiam celestem et elementares ad sui constitutionem
elementares propter statum vie in quo appete
bat ipsum habere corpus celeste nam per statum
patrie in quo appetebat ipsum habere corpus
clarum et impassibile et quecumque in ista
tu vie natura elementaris repugnat sic in sta
tu patrie erat etiam hic autem et si videatur
satis probabile esse dictum tamen non modicam
habet calumniam quia cum illa natura corporibus
uniti tamen sit incorruptibilis et careat contrarietate
veniat ad commixtionem cum aliis elementis
et iterum si venit unum vel et in quo cedit
difficile est assignare et ideo est tercius
modus dicendi et dicitur est loqui de natura ce
lesti aut per proprietatem aut per conformitatem
per proprietatem natura celestis dicitur esse natura
corporibus que sic perfecta est sua forma ut
in illos habeat appetitum ad aliam forma
tionem sic est etiam quod in illos possit pati et cor
rumpi haec est natura orbium stellarum et fir
mamenti hoc autem non potest ad constitutionem hu
mani corporis secundum substantiam et veritatem sed
solum venit secundum virtutem quia virtus stellarum
et orbium influendo facit elementorum commixti
onem que veniunt ad humani corporis
constitutionem secundum rationem dicitur actio elementorum
regimen et directionem habet ad influentiam cor
porum superiorum aliquo modo natura celestis per confor
mitatem et sic large accipitur et vocatur
natura celestis id quod est conforme celo in
subtilitate et claritate et quadam subli
matione et contrarietate et per hunc modum spiritus
qui sunt de constitutione corporis per vinculum et ma
xime habent dici esse natura celestis propter sub
tilitatem et luminositatem et propter hoc corporis
sublevationem hinc a natura contrarietatis dicitur consur
gunt ex commixtione elementorum in quadam
armonia et concordia et quanto in corpore
humano maior est armonia sic infra corporis sit
quam in alio corpore hinc est quod ipse ipsa
probabit calor et spiritus et complexio magis
conformitatur nature celesti et hic modus accidit

natura lucis sine materia celeste large sine
per conformitatem intrat constitutionem humani corporis
secundum veritatem magis quam in constitutione alicuius
alterius mixti propter hunc complexionis equalitatem
et dignitatem secundum veritatem quo tamen spiritus qui sunt
forma qui dicunt sunt celestis sunt dicenda ele
quam depurata et restaurantur secundum quod ipse
physici dicunt iuxta hunc tela vide
que probabilior est et planior per [illegible]
ad quantum proposita per ceteras [illegible] ad absoluta
[illegible] quod natura ut corporibus non potest
ad constitutionem corporis humani [illegible] de natura
celesti prout dicitur que est incorruptibilis et in
alterabilis et immutabilis et ideo non communi
[illegible] ad constitutionem [illegible] vero in altru
[illegible] per quod vel de natura celesti dicta
per conformitatem sicut dicunt per [illegible]
[illegible] de natura ut corporibus prout dicitur non [illegible]
quod veniat ad constitutionem corporis humani secundum
substantiam sed secundum virtutem [illegible]
[illegible] ad illud quod
primo dicitur de luce dicendum quod lux ut corporis
et lux ignea et lux [illegible] equalitate complexi
[illegible] generata sicut consurgens et hec est
illa lux que facit corpus esse [illegible]
susceptibile vite alie vero minime Ad
illud quod dicitur de calore dicendum quod calor
celestis non dicitur quod sit in natura celesti sic
in subiecto quia illa nec calida est nec frigida
sed quia natura celesti secundum debitam [illegible]
[illegible] ad generationem et talis calor in
ita quod fit ad generationem et [illegible]
humano corpore est [illegible] quod natura
celestis veniat ad constitutionem corporis humani
secundum substantiam sed solum sed quod influat ad illud
quod dicitur de generatione iam [illegible] quod non
[illegible] veniens [illegible] sed sufficit et [illegible]
influens [illegible] ad illud quod dicitur de beatificatione dicendum
dicendum quod corpora beatificata dicuntur in homine
non per veritatem sed per conformitatem et ideo [illegible]
non [illegible] de constitutione humani corporis
sic natura celestis secundum veritatem sed sufficit quod
sit secundum conformitatem ita quod aliquid conforme ci
[illegible] in humano corpore Ad illud quod dicitur
de [illegible] dicendum quod [illegible] et [illegible] in
elementis [illegible] in duobus sicut aqua [illegible]
vaporum [illegible]
[illegible] sicut ipse et [illegible]

ad illud quod d[icitu]r de ordine corporum quod et si
natura celestis sit excellentior inter corpora
celestia secundum se considerata non tamen excellit
in ordine in comparatione ad ulteriorem formam sus-
cipiendam sed ibi est ordo quod forma elementi
virtute arte mente forma mixtionis et forma
mixtionis disponit ad formam compositionis
et quia hec [illegible] est in equalitate et armonia
consistit nec celesti ideo habilius est ad sus-
ceptionem nobilioris influentie sive vite et
est in unione anime ad corpus Kety sequitur
ordo magis est etiam dignitas humani corporis
propter magnam armoniam et proportionabilem
commixtionem suarum partium ubi quod in statu via-
toris conformius sit nec celesti in statu autem
comprehensoris perficietur adeo non tamen ut
sit conformius sed etiam ut supra naturam celeste
sit exaltata ut ei congruat potissime
habitatio celi empirei

Tercio queritur utrum corpus primi hominis consti-
tutum fuit elementis in complexione et
compositione equali et quod sic videtur Quanto
complexio et compositio magis accedit ad
equalitatem tanto nobilior est et quanto
nobilior est tanto nobilioris forme sus-
ceptiva Sed complexio corporis primi hominis
fuit susceptibilis nobilissime forme per
naturam que etiam non erat depravata per
culpam ergo fuit complexio maxime nobilis
et si hec ergo maxime equalis Item tanto
res complexionata est ad durandum habilior
quanto eius complexio est ~~habilior~~ equalior
inequalitas enim instabilium est via in
corruptionem sed corpus ade habile erat ad
durandum in sempiternum quantum est ex parte
sua constitutionis ergo videtur quod in perfecta equalitate
complexionis et compositionis fuit constitutum
Item ubi est inequalitas complexionis
ibi uictio est pugna ubi vero pugna est fera
non potest bene potest gubernare naturam sicut si
esset ubi pax tranquillitas ubi autem hec
est ibi est aliqua penalitas unde cum in
corpore primi hominis fuit elementorum perfecta
equalitas aut cum peccatum fuit inter aliqua
penalitas sed nullo modo pena precessit culpam
ergo etc. Item corpus ade debuit fieri pro-
portionale anime et ideo Quoniam anima fuit im-
munis a morte culpe corpus eius fuit

immune a morte nature ergo pari ratione
Quoniam anima fuit equalis in volunte corpus
fuit equale in complexione Sed in anima
primi hominis nulla fuit obliquitas iustitie
in prima constitutione immo perfecta innocentia 9
Sed contra vita est per calidum et humidum et
quia opus in corpore est per calorem sicut dicunt
naturales medici sed in corpore ade anima habebat
expeditas operationes ergo magis erat ibi ha-
bundantia caloris ergo predominabatur calidum
et si hec non ergo erat perfecta equalitas com-
plexionis Item et si complexio hominis est
deteriorata tamen non est totaliter corrupta Sed
nos videmus quod cor per naturam est calidissimum
et epar similiter et quedam alia membra in quibus
regnat flegma et melancolia ergo et
tunc ita erat Si ergo in corde ade erat
predominatio humorum pari ratione et qualita-
tum elementarium ergo non erat perfecta ibi ade-
quatio instabilium Item si esset ibi mixtio
secundum quodam equalitatem ergo esset ibi defini-
tum de levi ergo corpus illud esset indifferens
ad gravitatem et levitatem ergo et ad motum
et quietem si igitur nec esset natum moveri
nec quiescere nec sursum nec deorsum esse ergo
non esset corpus naturale Item si corpus illud esset
constitutum secundum quodam equalitatem tunc
quantum unum elementum ageret tantum reliquum
resisteret et ipsum repelleret ergo unum virtute
suam et actionem maliter non perfunderet
et secundum hoc non esset ibi transmutatio nec alteratio
ac per hoc nec mixtio aut igitur corpus ade
non fuit mixtum aut si mixtum non in perfecta
qualitate constitutum Item si corpus ade fuisset
constitutum in perfecta qualitate ergo ipsius fine calor
in eo non consumeret ergo alimento non indiguisset
sed constans est secundum sanctos et maxime secundum
augustinum quod alimento indiguit ergo inequa-
litate instabilium corpus illud constitutum non
fuit Item tunc adam peccavit non fuit
ei ablatum aliquid quod esset ex parte corporis
ergo si primus erat compositus complexione
equali postea fuit similiter ergo post peccatum nulla
fuit in corpore eius repugna ergo nec infirmitas
nec mortalitas quod si hec falsum est dicendum etc.
pro quo 80
sicut distinguunt naturales et
medici quatuor modis dicitur equalitas
instabilium in mixto. s. a pondere et iustitia

Equalitas a pondere ut dicunt non est possibilis in rerum natura. Equalitas enim a pondere potest dici tripliciter. Uno modo dicitur equalitas a pondere quantum miscibilia adequantur et quantum ad quantitatem molis et quantum ad quantitatem virtutis, et hec duo simul sunt impossibilia non solum secundum rem sed etiam secundum intellectum. Hec intellectio quod elementum quod possibile [?] sed de materia sed de specie et ceteris. Sicut enim impossibile est quod unum aurum adequatur argento in quantitate et valore, sic impossibile est quod elementa activa et passiva equari admittere equalitate ponderis in aliqua mixtione. Secundo potest dici equalitas a pondere secundum adequationem miscibilium in quantitate molis solum, et adhuc est impossibile, primo quia corpus illud non esset durabile. Activa enim elementa statim passiva consumerent. Si enim adequarentur mixta adeo activa excederent ita virtute ut potius esset consumatio quam mixtio, nec tamen corpus illud non esset durabile, immo etiam nec esset leve nec grave. Rursum [?] gravis vel levis sequitur predominans quantum ad quantitatem molis, et sic non esset durabile nec leve nec grave, non esset de nature intentione nec naturaliter possibile. Tertio modo dicitur equalitas a pondere equalitas a quantitate virtutis, et sic adhuc dicunt talem equalitatem non esse in natura possibilem, primo quia si esset [illegible] equalitas virtutum, utrumque tantum resisteret quantum virtus alterius ageret, et sic non esset perfundatio [?] et consummatio vel adminima. Item si sic esset, corpus illud careret operatione calidi et aliarum qualitatum elementarium, et frustra esset ex diversis constitutum tale corpus. Nec est naturaliter possibile quia repugnat nature mixtionis, nec etiam est ex intentione nature quia careret sibi debita operatione. Et sic quocumque modo accipiatur equalitas a pondere, non potuit nec debuit in corpore Ade. Et hoc satis apparet, cum corpus Ade magis esset grave quam leve, magis esset idoneum ad agendum quam ad patiendum. Ergo non habuit equalitatem miscibilium nec quantum ad quantitatem molis nec quantum ad quantitatem virtutis, et ideo non habuit equalitatem a pondere. Unde concedendum est

rationes hic [illegible] secundum precedunt in ista via, sicut patet consideranti. Est et alia equalitas a iustitia, et hec attenditur in commensuratione miscibilium secundum proportionem debitam et secundum exigentiam forme introducende, et hec equalitas reperitur in hiis que consistunt [?] [illegible] et inter omnia potissime reperitur in homine, quia nobilior debet esse in eius corpore proportio et armonia miscibilium secundum quod disponitur ad nobiliorem formam. Hec autem equalitas non est equalitas punctualis sed latitudinem habet et gradus, et hoc secundum diversos status. Est enim status glorie et est status miserie et est status innocentie. Secundum statum glorie qui est perfectus debetur corpori humano equalitas a iustitia, equalitas in quantum perfecta, in qua nec cadit discordia nec repugnantia nec actu nec potentia. Secundum statum miserie qui est status imperfectus debetur corpori hominis equalitas diminuta, que permixta sit inequalitati et discordie non solum possibilitate sed etiam quandoque necessitate. Secundum statum vero medium scilicet innocentie debetur corpori hominis equalitas media, que a discordia et repugnantia miscibilium erat aliena in actu propter adiutorium intrinsecum [illegible] et propter adiutorium extrinsecum [illegible]. Hec enim equalitas erat possibilis ad inequalitatem sive ob defectum virtutis [illegible] sive etiam ob defectum alimonie. Nullus autem horum defectuum esse poterat in homine nisi precederet transgressio in obediendo [?]. Et sic patet quod corpus primi hominis constitutum fuit in equalitate a iustitia que media inter equalitatem que erit in gloria et equalitatem que nunc est in miseria secundum quod status [illegible]. Rationes in contrarium [illegible] concedende sunt quia unum concludunt. Si autem ex eis velint concludere eandem equalitatem a pondere, rationes ille non valent quia illa equalitas ad nobilitatem non spectat. Si autem velint concludere equalitatem quandam a iustitia, adhuc non concludunt quod etsi corpus haberet nobilissimam formam non tamen erat in statu suo nobilissimo, sed erat in gratia [?], sed solum concludunt quod ibi erat tanta equalitas a iustitia quod non erat ibi miscibilium actualis repugnantia, et hoc [illegible] est verum, et sic patet responsio ad totum.

In parte ista sunt quedam contra. Primo quia dicit
quod dicitur in littera [illegible] quia omnis voluntas necessitas
est. Hic enim necessitatem futurorum quia vult et possit;
et si sic verum est, cum deus velit omnia bona
futura, nullum bonum futurum evenit contingenter.
Patet primo hic arbitrium. Contra secundum videtur dicere magister quod
non contingit in littera: multa inferiores causas futura sunt,
sed in prescientia dei futura non sunt; non erit quod
simul idem erit et non erit. Propterea dicendum quod
primum verum in littera est non de necessitate consequentie, quia
quod necesse ad velle dei sequitur [del.] volitum esse
vel futurum esse. Secundum autem verum intelligendo ita
quod per hic principium futura significatur ordo effec-
tus ad causas, non eventus, ut sit sensus: multa secundum
inferiores causas futura sunt, id est ordinata fieri, que
tamen secundum veritatem vel prescientiam non sunt futura quia
non evenirent. Item quod dicit hic quando addit
quod homo extra paradisum est creatus, postea in paradiso
est positus. Cum enim paradisus esset locus inha-
bitationis debitus homini secundum statum innocentie,
et locus congruus habitationi generationi sit con-
gruus et productioni, videtur quod homo debuit pro-
duci in paradiso. Item cum tota terra esset tunc
fructifera et aer tranquillus, videtur quod tota
erat congrua ut inhabitaretur ab homine. Quando postea
homo extra paradisum productus est, videtur quod etiam
paradisum debuit ad habitandum relinqui.
Item si tota terra producta esset propter hominem,
ergo videtur quod si homo stetisset alia pars terre a para-
diso superflueret propter hoc. Est hic quod vocatur
hic paradisus in quo homo est positus. Propterea
ad predictorum intelligentiam est notandum quod sicut magis-
tri fuerunt de paradiso sunt [illegible]. Quidam enim dixe-
runt quod paradisus ille in quo erat homo positus
erat locus corporalis qui propter suam amenitatem
paradisus dicebatur, nec est alius paradisus nisi corporalis.
Alii vero attendentes quod beatitudo hominis est in pa-
radiso que consistit in dei fruitione, non in corporali
amenitate, dicunt hunc paradisum non esse locum
corporalem sed spiritualem, et omnia illa que dicuntur
de paradiso in genesi dicta esse methaphorice. Unde
homo nisi formatus dicitur positus fuisse in para-
disum non quia localiter ibi fuit positus, sed quia
in spirituali amenitate et deliciis ex dei amore
et cognitione et fruitione est positus. In hanc di-
cunt sine assertione adducunt illud quod
dicitur Luce xxiii de latrone: hodie mecum eris
in paradiso; et illud quod dicitur de divite Ezechielis

xxviii: In deliciis paradisi dei fuisti. Vera
positio est quod est paradisus spiritualis et est
paradisus corporalis. Paradisus spiritualis dicitur status
quietis et deliciarum spiritualium amenitate;
et iste potest esse secundum duplicem statum, scilicet ecclesie
triumphantis et ecclesie militantis. Unde paradisus
spiritualis duplex est sine dubio dictus: unus
est ecclesia militans et alter ecclesia trium-
phans. Unde illa que dicta sunt in genesi de para-
diso spirituali possunt exponi methaphorice. Paradisus
autem corporalis locus est deliciarum et amenitatis,
et hic est duplex secundum duplicem statum,
scilicet perfectum et imperfectum. Secundum statum perfectum
paradisus est empireum; secundum statum imperfectum
paradisus est locus quidam amenus in partibus
orientis, de quo dicit Damascenus: divinus paradisus
est dei manibus plantatus, gaudii et ex-
ultationis universe promptuarium. In hoc
autem loco detinuit hominem primum ut esset fa-
cilitas ei perveniendi ad patriam, et ut deus
homini ostenderet benivolentiam tam loci ame-
nissimum ad inhabitandum preparando, et sic
amenitas exterioris habitaculi correspondet
deliciis interioribus quia erat anima que est
templum dei et fiebat ad primum hominis. Ex-
tra autem locum debuit homo produci ut me-
lius cognosceret dei beneficium dum se videt quasi
aliunde adductum, et ut etiam propter hoc ostenderet
quod homo non erat ibi factus ad eternaliter habitandum
sed temporaliter ad peregrinandum. Et quia deus
presciebat hominis casum in paradiso, voluit eum
collocare ut per eius eiectionem de loco voluptatis
cognosceret sensibiliter quanta bona spiritualia
amisisset per culpam, cognosceret iudicium quanta
esset dura qui a deo similiter obedit et
qui ipsum superbe contemnunt. Et propter hoc
ad obiecta: locus enim paradisi conveniente
fuit factus propter hominem institutum, et
alia terra convenienter facta sunt propter hominem
quem deus prenoverat esse lapsurum. Et propter
simul et semel creavit videbat et peccatum
de ea terra sumpsit cum in qua erat penam
redditurus. Hoc si homo stetisset alia pars non
superflueret, quia bestiis iumentis homini ha-
bitaculum preberet, et habitaculum hominis
sua inferioritate excellens ostenderet et
sua magnitudine decoraret, sicut magna
platea decorat [del.] pallatium

Item queritur de hoc quod dicitur locus paradisi in
alto situm usque ad lunarem circulum
et aerem pertingentem. Videtur enim falsum primo
quia inter lunarem circulum et aerem est
spera ignis que non patitur ibi homines
posse vivere. Item aer in sua parte superiori
est tante subtilitatis quod ibi aves vivere
non possunt sicut dicit Augustinus. Ergo si paradisi lo-
cus esset elevatus adeo non posset ibi vivere
homo cuius corpus [illegible]. Preterea si adeo ille
locus esset elevatus tamen magne appropinquaret soli
ergo esset calidissimus et intemperatissimus.
Sequitur etiam ex hoc quod terra esset super aquam
So et similiter aerem. Respondeo dicendum. Et sicut doctores
dicunt paradisus terrestris situs valde est eminens
et altus et iuxta equinoctialem in oriente
quodammodo vergens ad meridionalem. Est autem
tante altitudinis ut illuc non conscendunt va-
pores in aere elevati. Sed fit ibi aer medius
et purus et ydoneus statui conservationis
et propter puritatem aeris ibi esse temperantiam
caloris et quod situs equinoctialis est ibi maxima
quia temperies [illegible]. Et ad quod dicitur usque
ad lunarem circulum pertingere hoc non est
dictum secundum situm sed secundum quandam proprietatem
similitudinis quod conservatur in claritate et lenitate
et tranquillitate sicut quo vapores qui
dicuntur luna illuc non pertingunt et sic
illud. Item queritur de hoc quod dicitur in paradiso
10 erant ligna diversi generis propter quod duo ex illis
lignis nominat et non plura. Tamen illud lignum de
quo facta est prohibitio non fuit scientie boni et
mali nisi propter transgressionem Ade. Non
videtur quod a suo principio sic debuit nominari. Item
cum lignum vite illum effectum vivificandi non
habuit videtur quod aut frustra fuit aut ab illo
effectu denominari non debuit. Respondeo dicendum quod
So utilitas lignorum sub tribus verbis comprehendi-
tur quod ad triplicem utilitatem hominis pote-
rant ordinari aut ex parte corporis aut ex
parte anime aut ex parte coniuncti. Si ex parte cor-
poris sic erant fructifera que prebebant
ei alimenta ad corporis sustentationem. Si ex
parte anime sic fuit lignum scientie boni et mali
quod ordinabatur ad obedientie sue probationem.
Si ex parte coniuncti sic erat lignum vite
quod faciebat ad finem vite perpetuam.
De hiis autem lignis duo tamen nominata sunt

propter speciales effectus propter quos et dicit illa duo
ligna collocavit in medio paradisi et unum po-
sita iuxta aliud ut in uno caperet homo affectum
amoris et ex alio affectum timoris et quasi opposita
iuxta se posita erubesceret et faciendo exalto
[illegible] in uno [illegible] hic sufficientem
refectionem et hoc est quod dicit Augustinus de civitate dei
loquens de primis parentibus. [illegible]
de ligno vite quod in medio paradisi cum arbore
vetita sit erat mirabilis dei gratia mortalium
enim et alios arbores sumebant preter unam
arborem que erat interdicta et sic quamvis illa
duo ligna specialiter nominantur. Unum autem scilicet lignum
vite nominatur ab effectu non quem sentit sed ad
quem ordinatur aliud vero scilicet lignum scientie
ab eventu quod prothoplasti satis cognoverunt quod tam
ille effectus quam ille eventus [illegible] erant
licet autem lignum vite illum effectum non sortitum [illegible]
tamen in habitu nec tamen frustra sunt quia primis
exceptis primus homo non recepit refectionem eius tamen
[illegible] receperunt instructionem dum [illegible]
intelligunt [illegible]. Item queritur de hoc quod dicitur qi
a ligno homo prohibitus quod malum non erat. Videtur
enim quod deus inpremeditatum fecit primum. Et sicut prohi-
bere bonum esse malum ergo videtur quod deus fecit male
dum prohibuit unius ligni [illegible]
quod ipsi prohibitioni sua non [illegible] ergo si sic
prohibitio illa potest esse [illegible] videlicet quod fecit
aliud [illegible] eius [illegible] de eius prohibuit.
Item si [illegible] propter hominem ergo lignum
illud erat [illegible] sed nulli [illegible]
[illegible] absque culpa ergo videtur quod deus iniuriatus sit
[illegible] et eum puniunt prohibendo quod suum
erat in quo tamen nulla culpa precessit. Respondeo Se
dicendum quod deus lignum illud homini prohibuit
propter obedientie meritum ad augendum et ad [illegible]
a parte [illegible] et propter ostendendum sue iurisdictionis
dominium quod [illegible] homo quod prohibuit propter
obedientie meritum ut illud meritum esset plenum
a tali re prohibuit a qua non debet cessari
nisi solius obedientie intuitu et ideo a re
bona. Item quod prohibuit ad ostendendum
sue iurisdictionis dominium ideo a tali re
debuit prohibere a qua homo non debet manum
retrahere nisi propter solius dei imperium et hoc
quando sunt res bone et propterea illud mandat
de esse mandatum disciplinale quod ad hoc homo

non obligabatur ex se ex aliquo bonis na-
tis dictamine sed ex sola diuina preceptione qua
vis et alia possit reddi ro quare datum sit
illud diuinum mandatum ut per hoc adhereret
de quo deo deberet esse subiecta et quod etiam
det int[er] eum qui deo obedit et eum qui contemnit
eius imperium nulla ratione exinde fieret homini in-
iuria vnde fieret vtilitas quod propter hoc
ad omnis erudicionem et nostri plurificacionem quod si
contra contendit hic sunt ex culpa sua ex qua con-
uertit sibi bonum in malum sicut impiis et
peccatoribus bona conuertuntur in mala propter istas
tres euentas puniciones non debuit deus di-
mittere dare tale mandatum quia ordo et
decor qui attenditur in operibus dei secundum rationem
diuine sapiencie non est minuendus propter incommodum
alicuius specialis creature precipue ex illo malo
inde sequitur deus potest et sciebat in eorum
bonum eliceret et per hoc patet responsio ad obiecta
Excepto primo quod non est simile per hoc enim ma-
lum bonum est quod non potest aliquis perpetrare
malum sine culpa sed prohibere bonum non est
ita malum quod abstinere potest homo sine culpa
abstinere enim a bono comedi cadit in genere
boni honesti etc satis patet ad iam dicta

Sequitur distinctio xviii

Illud quoque paradyso et cetera

Supra egit magister de formacione viri hic
agit de formacione mulieris dividitur autem ista
pars in duas partes In quarum prima determinat de pro-
ductione mulieris ex parte corporis In secunda ex parte
anime ibi [illegible] mulieris [illegible] etc prima pars
sequitur in duas partes In prima parte determinat de produc-
tione corporis mulieris ex viro in comparacione
ad causam finalem In secunda vero in comparacione ad
causam materialem ibi Solet etiam queri utrum de
costa illa etc In tercia in comparacione ad causas
formales ubi sed queritur vtrum quam de primis
operibus conuenerunt In quarta vero in comparacione
ad causam efficientem ibi illud etiam [illegible]
Secunda pars prima habet tres particulas In
quarum prima ponit quandam opinionem erroneam
de productione anime mulieris In secunda vero subiun-
git aliam opinionem non minus falsam ibi
alii putaverunt etc In tercia vero ponit veri-
tatem catholicam ibi catholica autem ecclesia
In quarta et vltima sententiam nunc pugnat

et veritatem confirmat auctoritate [illegible] et aug.
ibi vi° in [illegible] et sic ambo declarantur
in parte ista quarum prima est formacio mulieris
quantum ad corpus secunda est perfectio quantum ad animam

Ad intelligenciam autem huius partis et aliorum incidit
dubitacio primo circa productionem cor-
poris mulieris ex latere viri Secundum est circa produ-
ctionem spiritus sive anime eiusdem mulieris et per
quibus in mo[do] anime sit in pueris Circa primum
queruntur tria primo queritur utrum mulier formata
fuerit Secundo queritur vtrum secundum rationes causales corpus
corporis mulieris in costa processit Tercio
vero queritur quomodo sit secundum rationem et essenciam
ipsa ratio seminalis

Circa primum procedi sic et queritur utrum productio
fuerit corporis mulieris et dicit magister in
littera et tractum est de nouo quoniam mulier formata
est de viro et non adequacionem parte sed de
costa ex qua mulier est de viro dicitur
formata et sic tria tanguntur in creacione mu-
lieris scilicet quod facta est de viro et de viro dicitur
et non adequacionem parte sed de eius osse Contra
primum quia sic Gen. i fecit deus hominem ad
ymaginem et similitudinem suam masculum et feminam
creauit eos Ubi ratio deus in principio creauit ydiotam
masculum et feminam sic creauit non igitur
mulierem produxit Item sexus non distinctio
spectat ad perfectionem speciei Sed alie species
animalium in quibus est distinctio sexus simul et
semel producta sunt etc ergo Item quod sic hic pro
modo in aliis adicitur nisi est complementum sed
illud quod ex ipso producitur sed ratio vir sed con-
pletum per mulierem non mulier de viro sed
e contrario mulier de viro vir de muliere producitur
debuit Contra secundum quia sic Sompnus vel
sopor est impressio animalium virtutum cum [illegible]
naturalium sed in adam non erant ipse fatigati
nec virtutes animales ergo videtur quod sompnus ei
non fuerat a dei natura Cum ergo ille debuit fi-
eri circa adam nisi quod eius necessitas conueniret videtur
quod deus non debuit immittere soporem
ut de costa eius produceret mulierem Item in
separacione illius aut fuit actus lesio et afflictio
aut non si sic ergo adam cum passus est penam
ante commissum peccatum Si non ergo ita bene
potuit fieri de latere vigilantis sicut dormi-
entis Item maioris pene attestatur separa-
cionem partem a toto adhuc vigilante sed dormiente

q3 dormiente mag' go sinistra manu dr
pena si absq3 dolore pduxit ista mlrem
de late ade vigilantis q3 tn pduxit
de late dormientis Contra 2m d2 sic
Sexus mulieribus infirmior est p sexus
q3 sexus virilis go de ptibus eius infirmis
debuit fieri no' i2 de osse s3 potius de carne
Item in textu pymat subiungitur hec
os ex ossibus meis et caro de carne mea go
no' tm de costa ade fca e' s3 etia de car
ne eius Item costa illa aut necia erat
ade aut superflua si necia go debuit alia
costa reddi ade p illa si superflua go ce'
ade in pa sui pductois no' fuit pfecte for
matus tn ad pfectoem nll spectet hec'
superfluu neq3 diminutu Item si suf
ficia erat Item si superflua erat go no dep
portebat carne impleri p ea est i2 qo
quare mlr de viro et si de viro quare ma
vis de dormiente q3 vigilante et si de dor
miente quare mag' de costa q3 de carne
30 Ppo ad pdcam intencionem est nondum
q3 tn sapia dei admirabilis et laudi
bilis ondat2 in omnibus opibus suis potis
sime tn manifesta2 in formacoe creature
racionalis hic aut clarius apparet si q3 side2
ordis congruencia q3 huauit sapia diuina
qn pduxit mlrem de late viri con
gruu erat mlrem sic de viro pduci
ut ipz2 ordis habitudinez .pm atten
mt' viri et mlrem in prima spe tn etia
ipz2 ordinem et habitudinem .2a qm atten
mt' ea que p viri et mlrem signi sicut
vir enim et mlr sm suos sexus spcte
et nati sic facti sunt ut mutuo con
iungerent2 et ex hoc vnus in altero quie
tetur et vnus ab altero sustentaret2
.2a ia i2 forti vinculo et sm2 mlr co
iungit2 viro et ecois ideo vnus sexus
ducta e' ab altero qz vo quietio illa
dat quietacoem vio io j. ducta e' de
viro dormiente Rursus q3 dat mlieri
fortitudine et sustentacoem sunc e' qz
mlr d2 fca sm se de osse et q3 in omnibus
hiis est quedam equalitas mutue so
cietatis io forata est de osse no quantu
q3 s3 de costa et de ex late et sic pz

quo modo formacionis videt spectatiba
illius mutue coniunctionis que est int' viri
et mlrem sm rem Consonat etiam
mistiloq hiis que signatur p mlrem et viri
p viri nam .s. et mlrem significa2 deus et
aia xc et ecca superior porcio racionis
et inferior pe significoni q3 petit forte mlier
ex viro 2m modu p dctm q3 enim omis
sponsus rolcs Tinere pducit2 ad ecca
ei pe pnd et Timediato et deus meis rehet
et q3pperat2 qn de lute sue sit ee sui si
liis hoi et solus spos caido spu mha
bitante q3fertur et robora2 optia q3sui a
q3fortur siglu signo sm q3 p viri et mu
lierm signat deus et aia Et ic corre spondet
sm q3 p mlrem signa2 ecca et xc etia
enim ex ipso fortur qn de late xpi dormie
in cruce p fluxit sanguis et aqua ex quibus
in sacramento ecce redundauit efficacia
p que sacramenta funda2 ecca et sic mlr
videt xpo dormicio videt morti ubi
videt costa apcam latus cocordat hec forma
costa apcam latus concordat hec forma
sigmacoem put p viri et mlrem superior
porcio racionis et inferior sez signat Et ic
enim vir est forcior et mlr infirmior
sic superior porcio et inferior et sic mlr
est ex viro sic inferior porcio est ex quasi qe
spond ad hec inferiora qn aut adheret in
feriora alrat2 cessat a vigilantia co
templacionis et quodamodo efficit2 infirmior
semetipo et tendit ad mollicie mlieris
et ideo quodammodo separari d2 et ob eius amferri
et exinde mlr forari et sic q3 mag' fuit
congruencia ordinis obseruata in huius
foracoe mlieris sive in se sive in signato
p ipsam hinc vis de facili videt2 ad
obiecta Et enim pd o2 de textu gen' q3
q3 illud dcm e' p anticipacoem pt illud
dcm est q3 ad pductemane sm qua
no' e' forata mlr ex viro s3 ex nilo
sic T pzbit ad illud pd quod d2 de a
liis spectu keim pzt riso hoc enim est sile
ipz2 iste matis q3 no ita attenditur
in bestiis sicut in hoibus ad illud qd o2
q3 vir est mlre pfectior dcm e' q3 mlr
lmiq e' nobile q3 id q3 ex ipo pducitur
sm q3 e' male vir aut no fuit ita bonus
ymo se tatom s3 sm ad sui .s. sm costa et
io q3mis vir sit nobilior potuit tn ex
eius costa corpus mulieris forari

Nam non est perfectio tanta in una costa viri quanta est in uno corpore mulieris. Et si tu dicas quare magis mulier de viro quam vir de muliere dicendum quod hic aliquid fuit sicut in filio adam scilicet christo et ideo ut perfecta essent dei opera debuit esse similiter et mulier de solo viro. Sic enim sunt impleti sed ad minus quatuor modi eductionis hominis in esse unus enim est de viro et muliere qui modo observatur naturaliter. Alius qui nec de viro nec de muliere qui fuit in productione primi hominis. Tertius qui est de viro tantum et hic fuit in formatione ade. Quartus qui est de muliere tantum absque viro et hic fuit in productione christi de virgine. Tunc autem conveniebat mulierem educi de viro ut ostenderetur quod vir est caput mulieris et quod non vir propter mulierem sed mulier propter virum et alia plura que possent tacta sunt. Ad illa que obiciuntur de separatione dicendum quod ille sopor non fuit ex lassitudine sed ex divina immissione sicut dicit textus non tamen fuit contra naturam quia si adam stetisset esset utique in eo sompnus non propter debilitatem potentie sine subsistentie sed vigorationem potentie vegetative quam etsi ne utraque haberetur vitium contingeret in adam immissarum tamen quia una cessabat ab operatione contingebat alteram vigorari dum tota anima in actum unius virtutis intendit. Immisit autem dominus soporem in adam ne propter hoc quod non posset separare costam a vigilante sine dolore et errore sed propter significationem et propter etiam mentis ade sublevationem extasim sicut dicunt sancti. Adam in illo sopore multa per spiritum vidit unde statim ut statim cum evigilavit prophetice locutus est et in hoc multum ostenditur dei potentia quia sic potuit separare costam ut natura non amitteret quietem suam et ex hoc patent illa tria obiecta de sopore. Primum enim non valet quia non erat ibi sompnus ex lassitudine. Secundum similiter non valet quia non est factum propter [illegible] oculta dicendum. Tertium etiam non valet quia ita bene maculata est potentia dum non excitavit dormientem a sompno sicut maculata esset si forcasset eam de latere vigilantis sine dolore. Ad illa que obiciuntur quod non debuit fieri de osse dicendum quod non tamen mulier facta est de osse sive de costa sed etiam aliqua pars sumpta fuit de carne ade sicut sequens littera innuit hic nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea. Magis autem fit mentio de osse sive quia illa fuit pars prior sive quia vir mulieri confert robur et mulier per virum confortatur vigoratur. Vir autem per mulieris confortium emollitur et ideo dicitur esse caro repleta pro costa quia vir dat fortitudinem et suscipit mollitiem. Sunt etiam quia costa illa locum cerebri occupabat non enim facta fuit in adam ut in eo maneret sed ut de ea formaretur mulier et sic patent alia tria obiecta. Primum enim non valet quia mulier etsi debilis sit in se tamen a viro habet roborari et ideo magis debuit esse facta de costa quam de carne. Secundum non valet quia cum mulier debuit esse de costa non inmerito preposita ita quod non de carne. Tertium similiter non valet quia si illa costa superflua erat ade in quantum erat individuum erat tamen opportuna in quantum erat in [illegible] principium et ideo resurget in muliere non in viro sicut plenius expletur in quarto.

Secundo queritur utrum mulier formata sit de costa viri secundum rationalem dicendum et quod sic videtur primo per textum qui innuit deum die VI de operibus suis ergo formatio mulieris post diem septimum fuit sicut scriptura innuit ergo adhuc modo in illis operibus VI dierum mulier condita fuit sed non erat nisi in costa ergo in costa erat unde fieret mulier. Sed quod sic est in adam dicitur esse secundum rationem seminalem in illo item augustinus VI super genesim ad litteram omnia que conditis erant evolvenda temporibus primitus deus simul creavit cum faceret mundum consummata quorum nunc habent illa in naturis propriis quibus sua tempora cursus agunt quod non iam istis [illegible] sit factum inchoata autem quam quidam erant scilicet futurorum ergo si mulier per ea producenda erat seminis in mulieris predisposita sed non costa ergo et cetera. Preterea vir dicitur esse imago dei quia ex ipso fuit omnes homines sicut omnia sunt ex deo sed nulla creatura est ex deo similiter ergo similiter est assimilatio non est quod vir respectu mulieris non solum habeat similitudinem principii materialis

sz etiā actiui sz dom ē qp ex aīo sit ex ma
tī et actio ppa° est zm zom sēialez
go vir pducitq ē ex hmo et mlr dom
viro aut i² ē maior htudo et grem
entior gstitu° ad actioēm qz viri ad hmū
aut nō ē Si nō ē nō magis attingit acti
uet mlr viro qz vir hmo Qsi sit go
vlt" zom polis fuit ibi acto ind zo acti
vis Si 1² h'ē zo sēialis apparet qp zm
zom sēialem ex costa fuit foratū corp
mlrez Item cū deq pducet corpq mu
lierz de costa aut hc fuit sm nām aut
ē Si sm nām cū nā opp fat facī
at sm zob sēialeb vi² qp sēialit mu
de costa foīata sit Si ē nām con
gditor nē ut dt aug nō fat ē nāz et
so sup Gen ad lrām nō fat deq ē
nāz cāb quab bonas msitunt qm ē
volūtez suā nō fet go si foratio cue
nō potuit ēē ē nām fuit i² sm nām
et si hc fuit i² sm zom sēialem Itez
si pductio illa ē nām fuit go forā°
mlricus fuit sicut miactm Sz aug
sup Gen ad lrām dt qp deq in zezu
pductoē nō uti² zebq ad miactm sue
poēs sm qp cppetit ypē ipaz zez ita
go si miactm nō faciebat sz opabā²
sm qp nā exigebat vi² qp mliem p
duxit sm zom sēialem si ea pduxit
sm exigentiā nē Contra mgr dt
in lrā et est auctas aug' illa ē sm
com sēialez fuit aut nlit' fieri ce
ita cursu nē hoībq īnotuit Si go p
ductio mlrez de costa nō ē sm nē
cursum go nō erat sm zom sēialez
Item mgr in lrā corpq mlrez fcm
de costa dz cōsimō miaclo quo de
v panibq v milia hom saciati sut
sz illud nō fuit sm zom sēialez go zc
Item hc v² zoē Semen dt pū in acti^m
et ntaiscū zm dz nō dz seme hoīs
hmor qmtuez sz ille qui decisu ē
alumbis pemb Sz in costa nō erat
vis actiua ad mlrez pductoēm
go nec zo sēialis Item semen sz
m sz zom totuz et pciū eiq zeiq
ex ipo pducit² zm aug v sup Gen
ad lrām in sēie sūa pducta sunt

et fuīant pmitq nō mole magtudis
zom pēā tāli sz in costa illa nō erat
vitq ad singlā fomda mlrez go nō
erat ibi mlr sm zom sēialem Item
mpgle ē ibi ad ēē p vtute cata
nisi p zarefactoēm aut appoīom sz corp
mlieus de illa costa pducitū ē quod
erat maiq nō p coste zarefactoēm nec
extiīsece me appoīom sicut dt mgr
in lrā go pductio illa ex costa nō fuit
sm vtutem cāture sz solū sm vtute
creatoris teris essentie sz sēialis zo dt
vtute creatue nō eni in deo ēē cēsse
zeb sēialit go hec pductio mlrez ex
costa nō fuit sm zones sēialeb Item
sm zob sēialeb attendi² zez pductio
ppagao et gnāo sz sm conditoēm corp^is
de costa nō fit ppaga° in gnāz speciem
go pductio aliciuq corpis gnāi ex
costa nō ē sm zom sēialem ppt hc
go cū mgr dt aīa fieri sm zob caleb
p ca sm zob sēialeb que sit dtā mt'her
Io Si tu dicab qp illa fuit sm zob
caleb que fuit sm zom īqmutabileb
vel eternab illa zm zob sēialeb que
fuit sm spiās et vtute pēaz indi
taz ipsis creaturis o² ē hc p aug^m
dt eni aug vi sup Gen ad lrām nē
hnt zeb in naturis ppiis qp nō in ptib
direbq calit' fcm est et itm caleb ie
zob quab mōd incidit cū ps in psē oīa
creauit quo msitute st' mto qui pt
et pq in illis pmis caub zez quab mō
pmq creator msēuit nō tm posint
qp de lmo forātuzq esset hoīq sz que
admodū pducitūq sz go zob caleb nō
dicitur qp incrcatū sz creatū Item ipē
aucrā zob caleb quab dt in ditab ptib
zebq distingt ē īqmutabiles za tōs
ta in v sup Gen ad lrām es in vi
Cuc² ecia que dtā sit mt' zob sēialeb 90
et nāleb et v² qp nulla qp aug dt
qp arbor gmina² de sēie gtinua est
ppaga° zm zom sēialem in fie v si
Gen sz hc idē ē sm zom nālem Ite
opp que est a vi sēiali aut ē nālit
aut volūtaria cū eni nō sit acta p acctus

et sic causa causata vnde est quod sit causa l
ad intra vel sic non est ad intra vel ergo est causa
ergo dicendum quod sit spiritualiter sit naturaliter prout in con-
cretum natura sit vis propagativa et propagatio
fit mediante semine. dicendum quod sit naturaliter
videtur fieri spiritualiter. Responsio ad predictorum in-
So. tellectum est notandum quod cum de hiis rationibus semina-
libus egregius doctor Augustinus in v et vj
super Genesim ad litteram ambigue loquatur
et ab ipso hec cum potissime horum naturali-
um cognicionem non facile [illegible] vocabula
recte distinguere ipse enim rationes tales modo
dicit rationes sumpsisse in istas modo dicit ad causa
medicina [illegible] sumpsisse seminatas possimus
tamen conuentio est de vi vocabuli dicam assi-
gnare in hunc modum. Causa enim quedam est ad
primum intrinsecum et extrinsecum. Similiter vero
talibus quod est de vi nominis seminis non dicit
primum intrinsecum et ita rationes naturales se ex-
tendunt ad rationes causatas et increatas. Rationes
vero seminales solum ad rationes creatas. Similiter
ergo est de vi nominis unum est quod dicit al-
terius [illegible] quando autem communiter distingu-
et [illegible] sicut causa et talibus rationes [illegible]
quantum ad primum increatum. Semen vero et
seminalis rationes spectat ad primum creatum.
Dicunt autem causa et rationes causalis [illegible]
primum productivum rationes vero talibus dicit rela-
cionem [illegible] primum in sua operatione.
Similiter [illegible] modo dicit semen et rationes semina-
libus [illegible] autem agentis increati est forma
exemplaris sive idealis relatio vero agentis cre-
ati est forma naturalis et ita rationes tales sunt
forme ideales sive exemplares [illegible] rationes
vero seminales sunt forme naturales et [illegible]
quod rationes tales et primordiales [illegible] di-
fferentes [illegible] primordiales dicuntur
per [illegible] tales [illegible]
precedentis et primordiales in quantum re-
spiciunt deum ut primum principium causales in
quantum respiciunt deum ut finem ultimum
qui est causa causarum. Similiter naturales rationes et semina-
les re idem sunt ratione vero dicuntur semina-
les semen dicit ut ex quo et non dicit ut
a quo ratio seminalis attenditur magis
dirigit potentiam non ut ex creatio fiat ad
naturalis vero ut ut ab aliquo fiat aliquid
vel rationes seminales respiciunt inchoationem et
intrinsecam virtutem que movet et operatur
ad effectus productionem naturales vero concernit
producentis ad productum assimilationem et inni-
agendi assuetudinem. Unde appropriate loquendo
cum magi fecerunt ex virgis serpentes hec
fuit secundum rationes seminales. Cum vero serpentes sic
assumpti serpentes generant hoc fit secundum rationes
naturales licet utroque et naturales et seminales
concurrunt [illegible]. Item ergo queritur utrum aliquis
effectus fiat secundum rationes tales aut seminales.
Responsio dicendum est quod aut est sic adeo ille effectus
quod creatura in eo non habet [illegible] ponendi
aut si habet habet solam potentiam obedientie
et potest cum magis sit de illo ubi nulla
est potentia creature vel cum multi panes
multiplicantur ex pane uno ubi est
sola potentia obediencie et hii fiunt secundum rationes
tales quas deus seminavit in sua volunta-te
et non fiunt secundum exigentiam creature
sed secundum exigentias dispositionis eterne.
Si autem sic producitur effectus quod est in potentia
[illegible] non solum obediente sed etiam potente
ad actum producendum sicut dicitur fieri secundum rationes
seminales sicut cum homo generatur ab homine
vel arbor ex arbore sed attendendum est
quod illa potentia non ad effectus istos
aut est propinqua et sufficiens sicut est
in homine decisio a membris ad generationem
humani corporis sic dicitur hec proprie rationes seminales
aut est remota et insufficiens et sic est
in pane vel in alimento ut ex eo fiat homo
et sic minus proprie dicitur ibi esse rationes seminales. Non
enim dicitur in pane esse ratio seminalis ~~in homine~~
[illegible] producende nisi valde large
accipiatur. Cum autem est in sic remota
dispositione ad effectum aut producitur
ad illum effectum mediantibus illis ad
que se habet secundum ordinem immediatum
immediate. Si mediate tunc potest dici
quod effectus ille sit secundum rationem ut potest si
panis comedatur et digeratur et con-
vertatur in humorem et [illegible] in
[illegible] mutatur in semen et demum hoc

Si autem immediate produceretur ad effectum ut potest si de pane statim formaret corpus humanum sicut in illo dicitur fuisse secundum rationes seminales secundum quas rationes tales causales eius est ibi aliqua potentia activa ad hoc ut inde fieret corpus quia potentia mixta tamen mica quod immediate fieret hoc sunt in sola potentia obedientie
Unde ergo quero utrum corpus mulieris fuit in costa seminaliter. Dicendum quod et si proprie accipiatur rationes seminales non. Si autem accipiatur large pro quacumque potentia activa existente in materia sic potest dici in costa fuisse rationes seminales
Rursus si queritur utrum mulier facta sit de costa secundum rationes seminales Respondendum est quod non quia costa non talis modi ponendi corporis tantum corporibus circa formandi absque additione non sunt nisi sola potentiam obedientie Unde quia deinde sit rationes ad hoc inducta ad illud autem quod predicitur dicitur in quantum quod nil novum fecit deus ultra diem vi. Dicendum quod istud dicitur de [illegible] quod creatura et si formatio mulieris post diem vi narretur in scripturis [illegible] quod tam longo tempore viri formatio precessit secundum quod dicit sexto de latere viri producta est illud autem quod subditur mulier de ipse rerum rationem recapitulat enim scriptura utriusque Sed deficit etiam in hoc quod deus non dicitur fa[c]te nomine non solum in hoc quod producta sit quia in rationem seminalem secundum quod producta sit in suo [illegible] et sic necesse est dicere preter rationes quae non erit in esse secundum seminalem rationem Et prohibet per consequens ad secundum quod formatio mulieris non fuit de quibus ad opera vi dierum vel si fuit taliter dicitur fuisse facta quod precessit potentia obedientie in costa vel etiam coseminaliter aliqua [marg.: + legitur] licet secundum illam mulier non sit formata secundum potentiam divinam ad illud quod dicitur quod vir est imago dei quia primum omni homini [illegible] hoc non est secunda similitudo deus enim est primum sufficiens causa omnium a quo minus est homini principii et hoc facit ad maiorem expressionem ymaginis ad cuius expressionem ymaginis a quo modo amplificandam non solum facit assilatio [illegible] facta

secundum etiam assimilatio modica ad illud quod dicitur quod maior erat convenientia coste ad mulierem quam limi ad virum. Dicendum quod costa potest dupliciter considerari aut materia aut modo fuit pars viri materia quia ita similis erat corporibus mulieris sicut limus corporibus viri Si autem consideretur modo est pars corporis viri sic quod vir et mulier sunt persone in quibus est affinitas et attinentia talis formatio faciebat quoddam maius [struck: miraculum] vinculum attinentie esse inter virum et mulierem quam quidem non poterat esse inter virum et elementum terre
Ad illud quod dicitur quod productio mulieris de costa non fuit contra naturam dicendum quod dupliciter dicitur natura uno modo dicitur natura illud quod competit rei a sua naturali origine et sic competit deo [illegible] ut circa producitur omne quod deus vult [illegible] enim [illegible] secundum artificis [illegible] nisi potentiam [illegible] [illegible] subiaceat eius voluntati [illegible] dicitur quod ipsi deo subicitur super [illegible] et [illegible] hanc naturam deus nichil facit unde quod [illegible] facit de creatura secundum hanc naturam facit et secundum hunc modum accipiendi naturam mulier de costa non est formata contra naturam alio dicitur natura vis insita rebus secundum quam res naturales peragunt cursus suos et motus solitos et sic modo accipiendo naturam aliquando deus facit contra naturam aliquando supra naturam Tunc facit contra naturam quando facit aliquod cuius simile in natura et a natura produci potest tamen alio modo quam dimisso verbi gratia in hoc quod natura dat alicui visum et successive in primaria generatione Sed tunc etiam dat vitam [illegible] tamen caecum reducit ad visum nec mortuum ad vitam si hoc ergo deus faciat sua virtute ut aliter caeco visum restituat et mortuo vitam tunc dicitur facere contra naturam id est contra solitum cursum suum et tunc dicitur miraculum Tunc vero deus facit de cuius simile natura facere non potest et ad quod natura non habet ordinem secundum propriam virtutem sicut quando deus factus est homo vel quando corpus mortale factum est gloriosum tunc facit supra naturam et ideo opus [illegible] dicitur miraculum non [illegible] [illegible] in operibus sex dierum [illegible] [illegible] erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

inticris ex costa viri quam in productionem
aliarum rerum operabatur supra naturam non contra
et ideo opera illa mirabilia non miraculosa dici
tur accidit et post potest responderi ad obiectum
ultimo quod non fuit ypocrisis quod naturam nec est miracu
losum mirabile dicendum, potest etiam responderi
ad illud quod consuevit queri que differentia est
inter miraculum et mirabile et in quo differt
facere aliquid supra naturam et contra postremo quod
verum est quod deus nil facit contra naturam et tamen
mirabilia aliquo modo sunt contra naturam potest
etiam que differentia sit inter rationes primordiales
causales seminales naturales duo enim prima nominata
s. primordiales et causales dicuntur rationes
¶ Ille duo ultima s. seminales et naturales rationes
duo vero intermedia s. causales rationes et seminales
unico se habent sicut generale et speciale. quo
modo si fiat comparatio causales sunt in mente
divina seminales vero que sunt rebus inserte
et hinc est quod augustinus causales rationes dicit rationes
adeo que fiunt miraculose et naturaliter etiam
dicit quasdam rationes causales in mente divina re
servatas quasdam autem rebus esse insertas
vi suis generum et sic patet quod nulla est contrarietas

Tertio queritur quod sit ratio seminalis utrum eadem
iam et tunc constat eam esse formam et quod
tamen sit forma universalis aut singularis et quod sit
forma universalis videtur probari per philosophum in xvi de animalibus
libro ubi dicit quod prius est animal quam homo ergo natura
producit formam speciei mediante forma generis
sed illa est ratio seminalis mediante qua natura provehit
ad ultimum complementum ergo ratio seminalis non est
aliud quam forma universalis Item quanto aliquid
simplicius tanto prius sed forma quanto universalior tan
to simplicior ergo tanto prior ¶ sed in pro
cessu ordinato per id quod prius est devenit
ad id quod posterius est ergo natura procedens ad
generationem forme singularis provehit ad ipsam mediante
universali sed ratio seminalis est illa mediante qua
provehit ad effectum completum ergo etc. Item intel
lectus si verus est intelligit sicut est in re
aliquin si non respondet ei ita in re sic intellectus
falsus est et vanus sed cum rationibus probabilibus
quod etiam metaphisicus dicit differentiis extrahi
de potentia generis ergo certum quod ita sit in re quod
forme magis universales excitant in esse a formis

magis universalibus aut confundatio logici
et physici est omnino vana quod sic hec est in quantum
restat quod forme universales sunt ille mediantibus
quibus educuntur singulares in esse sed
hoc sunt rationes seminales ergo etc. ¶ Item forma
particularis dat ens in actu completo quod
nulla ulterius potest fieri additio quod non
dat omne ens in potentia ¶ sed inter ens omnino
actu et ens omnino in potentia cadit medium ens
quod est partim in potentia et partim in actu
huiusmodi autem est forma universalis que ratione materie est ens
in actu huiusmodi autem est forma universalis quia ratione
materie est ens in actu ratione ulterioris forme
est ens in potentia ideo si non provehitur ab extremo
in extremum nisi per medium materia non producitur ad
actum completum nisi mediantibus formis universalibus
¶ sed rationes seminales sunt iste quibus mediantibus
provehitur ad actum completum ergo etc. ¶ Item ex
homine generatur homo non asinus licet autem non est
nisi propter aliquam convenientiam que est inter hominem
et hominem et non inter hominem et asinum
illa autem convenientia non est nisi in forma universali
ergo ratio quare homo hominem generat et forma
universalis sed illa est ratio seminalis ergo etc. Item hoc
videtur per deductionem ad impossibile ex com
muniter generatio in quod fiat corruptio
et econverso Si ergo natura nil producit ex nihilo
corruptio naturali cum forma naturalis cedit in
nil cum ergo ex aere fit ignis forma aeris non
corrumpitur in nil nec in materiam pura quia materia
non erat de essentia eius forme corrumpitur ergo
in aliquam formam illa ergo forma aut est universalis
aut singularis aut ergo est forma ignis aut alia
ab igne Non forma alia ab igne quia igne
in generato non sunt due forme singulares sed una
tamen si est forma ignis ergo forma aeris et
forma ignis sunt una forma nihil quod est
impossibile restat ergo cum non possit esse forma
singularis quod sit forma universalis Si ergo hic incipit
generatio adquod terminatur corruptio generatio enim
tamen rei naturalis incipit a forma universali
sed a quo generatio incipit est ratio seminalis ergo
ratio seminalis non est aliud quam universalis forma.
¶ Contra philosophus in libro de anima universale aut nil
est aut posterius sed ratio seminalis prior est
ergo ratio seminalis non potest esse forma universalis
¶ Item universale semper est et ubique sed ratio seminalis

rescipiat hanc naturam in qua fundatur
deitate ergo ratio specialis non potest esse forma universalis
Item ratio specialis non potest de eo cuius est ratio
specialis non enim potest dici quod homo sit semine
vel quod corpus hominis sit embrio sed bene fatur
de simili ergo ratio specialis non potest esse universalis forma
Item omnis compositio nec tractatur ad hoc ad et est
tertium hic ad hic ad quod dicit formam cum materia vel
aut dicit formam tantum ergo forma universalis sic per hoc
non est compositionis particularis nec est rationis tertii
per se Sed ratio specialis dicit compositionis principium
ergo ratio specialis non potest esse forma universalis Item
ratio specialis dicit formam universalem aut illa formam
generis aut formam speciei si formam generis ergo in
hoc est ratio est ratio specialis 2o asini si formam
speciei ergo humanitas est ratio specialis hominis hominis
sed id est ratio specialis aliquid quod ante perexistit in
materia quam sit res completa in actu ergo ante
erit forma humanitatis in materia quam materia sit comple-
ta sed hoc est falsum et non intelligitur quod forma humani-
tatis sit in aliquo et illud non sit res completa
ergo non est ponendum quod forma universalis dicat rationem
specialem Item si forma universalis 2o particularis
esset ratio specialis tunc ergo hec albedo dicat
formam singularem et albedo dicat formam speciei
et color formam generis et qualitas sensibilis
adhuc formam superioris generis et qualitas cor-
poralis adhuc formam magis universalem et qualitas
adhuc formam universalissimam tunc natura in
productione huius albedinis perveniret medi-
antibus omnibus predictis ergo prius faceret qua-
litatem quam quantitatem corporalem et qualitatem
corporalem prius quam qualitatem sensibilem et qua-
litatem sensibilem prius quam colorem quod
50 non est intelligibile ... ad productorum in-
tentionem est notandum quod cum ratio constet rationem
specialem esse potentiam activam inditam in
et illa potentia activa constat esse entitas
forme tunc ergo fiat forma in mente opinio-
nem que non producit aliquid ex nihilo satis
rationabiliter potest quod ratio specialis est certa forma
producende dentibus alia rationem esse completivum
et incompletivum sine secundum esse in potentia et esse in
actu ut autem illa forma sine potentia activa
qua dicimus rationem specialem sit forma universalis
hic non est ita planum dimissis autem secundum modum dic-
tum diversas positiones quas habent diversi

de forma universali ... enim dicte ... quod uni-
versalia non sint fictas realiter et secundum veritatem
non solum sunt in anima sed etiam in natura et quod omne
quod est in natura sed fundamentum in materia tamen forte
videtur quod similitudines in materia habent esse et ita non dicunt
forma universalis et similitudines per abstractionem a materia
et contractionem in materia sed dicunt per additionem unius
ad alterum et per magis completivum et minus completivum
cuius signum est quod in coordinatione generum et specierum
forma speciei est completissima et propriissima
forma vero generis 2o illius est ens in potentia et
sit magis in actu per differentiam sibi superadditam
et ita cum ratio specialis dicat formam rationem in-
completa dixerunt nihil aliud esse rationem specialem
quam formam universalem hec autem positio non est vilipendenda
magnorum enim est et consonans esse verbis auctoritatis
rationi et consonum auctoritati quod ipse Commentator super
methaphisica in ... enim aut in fundamento sit
et materia suscipit formas singulares mediantibus
formis universalibus Ratio vero concordat quod cum similitudo
dicat ens in actu et materia ens in potentia et forma
universalis quodammodo dicat ens in actu et quodammodo
in potentia rationem verius et congruum quod materia producatur
ad formam completam mediantibus formis universalibus Sen-
sus etiam concordat quod sic videtur per ... philosophorum
progressus nec cognitionis assimilatur progressum
nature in sua operatione sed nobis innata est via ab
universalibus ad minus universalia ergo similiter est in natura
Si quis autem hanc positionem sustinere velit poterit
declinare rationes adductas inductas dicentes quod
loquitur de universali secundum quod habet esse abstractum
in anima et sic predicte rationes non obviant
aliorum vero positio est quod universale forma est sed non
quelibet forma ipsum universale est est enim forma partis et
forma totius et universale non est forma partis sed est forma
totius anima enim non dicitur esse universale 2o unum hominis
sed pars eius illa autem dicunt esse formam totius
que quidem dat esse toti et hec dicitur essentia rei
que totum esse completivum et hanc formam considerat
methaphisicus formam vero partis que in genere non habet
esse nisi per reductionem non est dicere ipsum universalem
potest tamen dici ... non universalis radicationem cum
ista est inclinans ad multa que possunt fieri ex
ipsa sic tamen dicitur esse universalis quod potest in multa
et sic prima potentia activa que est in materia que di-
citur ratio specialis potest dici universalis non ipsum
secundum quod universale consideratur a methaphisico sed largius ut
dicat quandam pluralitatem in diciendo quam etiam
considerat physicus et hec positio magis communiter

et magis tam cprobat via totius ut dimitto quod concordat 2o auctoritati et sententie Roberti quod quod nate est ponere vles formas per cognitionem et predicationis univocationem. Sed igitur non est ibi integra cognitio nisi totum esse rei cognoscatur non est cognitio nec nisi per formam nate est aliquam formam esse que complectatur totum esse. Hec autem omnis tenent et hec est vlis forma ut dicit Avicenna dicit. n. quod essencia nil aliud est quam quiditas rei vlis sed non est vere univocationis nisi quando concurrunt in una forma tamen rea assilant que de ipsis essentialiter predicatur forma autem in qua plura assilantur non potest esse nisi forma vlis que vero essentialiter predicatur de illis non potest esse nisi forma totum complectens forma igitur vlis non est aliud quam forma totius que tamen de se sit nata esse in multis vlis est particulatur autem non per additionem ulterioris forme sed per conjunctionem sui cum materia ex qua coniunctione materia comparat sibi formam et formam materiam sicut dicitur est supra et per consequens est hec forma separata a materia unquam est forma vlis sine particularibus quibus autem unum non sit sine alio dicitur tamen unum ab alio quemadmodum albedo non potest esse sine corpore dicitur tamen a corpore unde inseparabilitas non potest identitatem necessitare.

Concordat autem huic posterius auctoritas dicit enim quod cum dico celum et cum dico formam tum dico hoc celum dicitur meum quod individuum non addit formam super formam vlem sed solum materiam. Dicit etiam Boecius quod totum esse individui est species quod forma vlis que est species est forma totius que complectitur totum esse et que est 2o sufficiens cognoscendi quantum ad esse specialem et hec melius tactum est supra. Concordat etiam Ambrosius aliquis est enim modus et ordo in egressu specierum a genere et in eductione formarum de potentia materie hanc enim et . . . materia primo suscipit formas elementares et mediante illa vel ad formas mixtionis et mediante ea vel ad formas complexionis quia concordat potentiam materie sicut quod per compositionem nec sit in effectu producte. Methaphysicus vero quando considerat formas vles sine tenentes inspecto res simpliciores sunt assilate post magis vlis et minus sicut quod plura vel pauciora sunt assimilantur in eis et ideo magis est potentia assilatio dicit esse generis genialissimi illud vero magis est

per formam assilatio dicit esse speciem specialissimam et ipsam dicit speciem addere ad genus et hoc totum invenit inter dicit etiam genus esse simpliciorum specie et in pluribus reperiri et hinc est quod genus in aliquo assimilatur deo magis quam species. Ratio ejus deus enim quod nobilissimus est in fine totius nobilitatis Sed il . . . ipsa enim perfectionem ita quod ipse est simplicissimus et omnino incorruptibilis est etiam perfectus et in omnia actualitate constitutus. Creatura vero quod sunt quod potest semplene assilatur deo et quantum ad rationem simplicis et incorruptibilis et magis assilatur potentie quam ad rationem actualitatis magis assilatur unus vlis. Harum autem duarum positionum que sit probabilior et verior discernere difficile est videtur statim in quantum considerationem descendenti vero ad particulares operationes nec videbitur consideratio physicalis et methaphisici diversificari nec posse sibi sibi correspondere aliter enim distinguitur albedo sicut per tactum est aliter autem ponitur diffinitur enim per genus suum quam est color et color per genus superius et sic usque ad specialissimum quibus sine . . . natura in producendo non servat hunc ordinem sed sic producitur albedo sicut exigit operatio qualitatum elementarum cum virtute luminis et ideo prima ultima dicta quiet est et intelligibilior et sententie viciniori. Harum igitur mixta via tenem sustinendo unde passus ad compositionem propositam quod si forma vlis dicatur per se sed quam res ordinabiles in genere quam methaphisicus considerat 2o specialis non est forma vlis.

Si autem dicatur forma vlis forma existens sine esse completum in materia et in dimis . . . et posita ad multa producenda sic potest dici 2o specialis forma vlis sicut hoc potest dici ad obiecta quantum ad utramque partem Roberti enim que probant quod 2o specialis non est forma vlis loquitur de forma vlis ipse Robertus non ad alium modum loquitur de forma vlis sicut alia acceptionem sicut quam forma vlis dicitur quecumque forma existens in potentia sine sit forma totius sine forma partis et hoc patet distinguendo secundum la . . . illud quod potest dici

q̄ primus ē al qr ho nō cogit q̄ eo sed
sit forā vitis ype dca na ho et al et
quecumqz alia vitis forā nō d̄r esse n̄ p
cōnicōm aliqd singlitas vn auctor
vi pri ož dr q̄ nā in his ōtēe opat
ad illud sedo q̄ d̄r q̄ vlē ē simplicius
pz ꝑo vm est eni q̄ vlē simplicius
sim eam viam sim qua hz coordina
tōm ad id quod ē mi' vlē s. sim esse
diffinitiuū sim aut viam gñonis
nō hz coordinatōm nisi solu p accñs
accidit eni q̄ p opōm nē sit pd aliqd
genus qr spēs spēs aut magis est
qm sit indiuidu ad illud quod d̄r q̄
gsidatā phica ad vndet in re dr q̄
vm ē pa eni et realis est sitiudo
int pet' et paulū et ita nēe ponē
aliquod tciū in quo assilant̄ Sitr
int hoiem et asinū realis ē situdo
et id gsidacio phica nō ē vana ne tn̄
oz ita essencias reꝝ ponī sicut hnt
cognosci Suffīcit eni q̄ sic se heant
ad esse sicut se hnt ad cogñōm s. nō oz
q̄ sic se heant ad pducōm ad illud
quod d̄r q̄ forā ꝑ trib' d̄r ens in actu
gpleto dōm q̄ vm est q̄ id quo mē ta
p ver ab ente in pōna ad esse gpletum
ꝑ quodāo ens in actu quodāo in pōa
sz hc nō ē quocumqz mō ens in pōna
sz illud quod hz ordinatōm ad hc et hī ē
poa nē actiua que rōni vlis nō hz
cum sit forā ptis qz mō sit quadā mō
in actu quodāo in poa ad illud qd
d̄r q̄ ho gnat hoiem nō agim Sz q̄
hc nō est ꝑ formā huāt sz hc ē ꝑ
vim datam illi nē ad pducend sin
sic ad vlem pz ꝑo Concedendum
q̄ poa illa actiua nō ē forā sin̄ nc
igs nc deꝰ sz ē media ad vtumqz
ideo ex illa quelz caꝝ pt cōnci et ī
illa glz caꝝ hz resolui et illa dici pot
rōe seminalis

Consequent' qrit̄ de ꝑo articulo
sz de pducōm aīe ipsius eue
2 ꝑ quis d' pductum et aticlare

ab aīa ipsius ade et circa h tria querunt
pd qo ē vtꝝ aīe om hom sit vna sbā
vel diūse Sc̄do dato q̄ diūse quer̄
vtꝝ sil vel successiue sint messe ꝑ ete
Tertio dato q̄ successiue quer̄ vtꝝ aīa
sit ex tradute

Circa pm sic pcēt et d̄r q̄ aīe om hom
sint vna aīa imō nō diūse omo
q̄ indiuidua' et multiplr ad alterius
mltiplicatōm et indiuiduatōm sbalit
dependet ab illo Sz aīa intellectiua non
dependz sbalit' a cōre cū possit esse sbā
sine illo go nō indiuidua' nc mltiplica
rn dimiduatōm coꝝ̄ib' vel mltiplicatōm
Item plā assilant' in gplexione et nā
dueꝝ hom corda qr eius corꝝ ib' mbra
diūsa ut caro mea carni tue qz os
meū carni mee go si vna aīa pt ee
viuificatiua diūsoꝝ mbroꝝ vni' corꝝ ib'
ita q̄ in illa mbra diūsas heant insu
enciās sim coꝝ dispos varias vi' mlto
forcius q̄ vna aīa possit esse pfectio du
oꝝ corpm sbi silm Item multiplicatio
in indiuiduis eiusd spēī atten' ꝑ gs
vacōm ut pctue' esse in plurib quod
nō potat pctuari in vno Sz aīa ralis
ē incorrupt̄ lis sicut ī pzbit ꝑ vr̄ p nō
sit in ea mltiplicō sim nūm et in dmis
indiuiduis nō mial' Sz est eadē mid
Item si aīa intellectiua indiuiduare' sm coꝝ
p quis repiret' q̄ in ea indiuiduacē
sim exigenciā coꝝ ib' Sz aīa intellectiua
suscipit forām vlem ut ē vlis go si seq
entis in aīa nō indiuiduare' ~~sin exigē~~
~~ciam coꝝ ib' Sz aīa intellectiua suscipit foām~~
~~vlem ut ē vlis go si forā~~ exiit in aīa
pi coꝝ nc aīa put ē nisi sic coꝝ indiui
duari pt Item ad hc q̄ aīa ralis aliqd
intelligat neē ē q̄ ex se intellectō et in
tellecto fiat vnū Sz gte aīas diuisaꝝ
hom cū id intellectū go gret vnū et
id eis vnū Sz quecumqz vni et eid
sunt eadē int se sunt eadē go aīe plim
hom sunt vna et eadē sbā imō ī th
actq et effcm sic spūalis ē rōe
sbam spūalem go si nō ē ponē diuisas

in na nuqm est pone sbam spualem
que no moneat totalem s3 si dmse cent
ste in dmis hoibus tu ptmgat cas se
pan a corpibz ppiis ptmgeret cas aliqn
abactu cessare et ita ociosas esse qp sli
est incqus in covemes e plres hoim cas
dmsas aias zoles hre Contra sd et
phus ypd acta s3 sicut in ypa tota ma
ter, aia zolis e actu et endelechia cor
pis nam go tu dmsa sunt corpa hna dmse
erunt aie zoles illorz corpm psectiue
Item psectum et psectibile nite e ad inuice
esse ppotionabilia go ne psectibile e
cedet psectum ne psectio ppn psectiue
Si i2 aia zolis est psectio corporis
hna illa aia que psectio e illius cor
po e psectio alterius corporis et ita im
pgle est qp psinat ad tot Item ab eod
est esse et esse vnu sine esse distinctu
ser vnudqp h3 esse a spua psectione
go et distinctom Si i2 ho ab alio di
stinguitur go et psectio vnius hois a psec
tione altius si psectio hois sm qp hic
est aia zolis no tn sen lis go ze hic
hic ipm v2 p deuicem ad impgle nihil
quorz pm est qp si ead e aia in nltis ho
minibz tu vnus sit sicus alter ignara
vnus bonus alt malus vng ceca ad uit
altu Sc2 tunc qp duo cona est in eod
sbcto zn nu et gnd ea sctm excla2
sibi qp si hc e impgle vestat et illud
ex quo sequitur s vnam et eande aiam
esse in pluribus hoibz Item si vna et ead
aia e in plibus pq mortez nil plus
h3t iustus et impius go bom remanet
irremuneratu et malum impunitu
go mud est inordinatu et des iniustus
et stultus e qui facit aliquod bonu go
si hc e a deo impgle ut no tm sine sed
s3 etia g zom zetam impgle e p leo
hoies eand aiam zonalem hre Item
si vna aia zonalis e in dmis hoibz
go pq mortez no e magis bonus vnus
qz alt Si i2 ad btitudme no pue2
nisi p vtutem et nlli sit qui in hac
vita no hnt vtutes pe nlli sit qui
no pueniunt ad istitu ne; Si i2 om
eadem est aia nulli beatificantur

go frustra factus e ho et si frustra fa
ctus e ho et totus mda et si hoc e
oio slm et impiu vna aiam esse in
pluribz Rno ad pdictoz intelligenciam
est notandu qp in hac qone multi phi
losophantes multa dixerut fla et vana
quidam enim phi dixerut crediderunt
no solu eandem esse aiam in oibus
hoibus s3 etia in oibz aialibz Credi
derunt enim aiam no esse aliud qp
deu et huius opinionis fuit pitagoras
et varro sicut dr aug in li de ci dei
de varrone maxime aut putauerit
h) de aia hna pp2 sui spualitatem
et orgitatem spualitem quantu ad intellectu
agentez et etiam vd ad intellectu possibilem
credederit id esse quod ipsa qz aia pt
recipe oia et ita demudata e a forms
oibus Ira et pone no e phi s3 insipi
maxima Cum enim aia sit variabilis
et tot mutabilis et bonitatis et ma
litie susceptibilis oio dei esse no pt
tum enim sit fera nobilissima inter
nales sce dauis actum et pplemtu
corl et distincta ab alijs formis nalibz
ipse esse no pt alij aut alit opiati
sunt qp aia hna sine intellectualis s3
qp intellectualis e vna e in omnibz hoib
no solum quantu ad intellectu agentez
s3 etia quantu ad intellectu possibilem Et ro
que mouit ad hc pone fuit rppgine
intellectualitas et incorruptibilitas eius
cum imalis e et a corpe no depen
dens p corpg no pt multiplicari cu
ne sit corp ne vtq in corpe ut et phi
tum sit incorruptibilis in corporibus no
indiget nisi ens vna mo sufficit
possit hec fuit po Comentatoris supph h et aia
qp etia ult in pac a2lli zetrahe es
ps spus tn qp pot in dei eiud et ita hoies
ymaginabiles pcessisset bmi etia qp pot
qp nulla sit sba spualis que no hat
corp inouere et si dmse aie essent
in dmis hoibz aliqn cessarent ab
actu mouendi eo separent essent
etia infinite actu enim motq celi no
hnt pndm sm Rhm Ad vitandas
aut obiecti orgionem stt actetas Comentor
pot vel distinguit tres partes

in anima humana. Cuius vero sunt hii supra dictum
de anima opinandum est quod in anima tres sunt
potentie intellectus scilicet: una est intellectus
recipiens. Alia autem intellectus efficiens.
Tertia autem [illegible] et dicitur iste scilicet [illegible]
scilicet agens et recipiens. Tertia est generabilis
et corruptibilis. Animam autem tertiam quando
dicit generabilem et corruptionis [illegible]
intellectum passivum et ideo dicit quod nihil aliud
est quam ymago [illegible] [illegible] subiungit
intellectus passivus est corruptibilis et alibi
hic [illegible] intellectus per intellectum autem passi-
vum intelligo virtutem ymaginativam. Unum
vult dicere quod sicut in visu est color et
est lux et est oculus videns. Sic in
intellectu scilicet licet quod species ymaginative sunt
sicut color, intellectus agens est sic
lux, intellectus possibilis est sicut oculus. Et
sicut ex concursu illorum trium efficitur visio
ita ex concursu illorum trium efficitur intellectio.
Et sicut ex diversitate vel defectu coloris
[illegible] diversitas vel defectus actus vi-
dendi sic ex diversitate existente ex
diversis ymaginationibus vel ymaginationum
[illegible] diversitas in intellectu plurium
et defectus vel actus intelligendi in eodem
homine quod nihil intelligimus nisi in fantasmate
et propterea dicit philosophus corrupi [illegible]
quodam interius corrupto intellectum nichil
non quemlibet [illegible] intellectum [illegible]
et per hec que dicta sunt [illegible] veritate
inveniuntur que ad hanc opinionem
sequuntur. Tenantur autem [illegible] opinionem
[illegible] pessima est et heretica [illegible]
[illegible] [illegible] resurrectione dum
diversarum meritorum retributionem que non esset
si omnis anima esset tantum. Est etiam contra
rationem planum est enim quod anima intellectiva
ut intellectiva est est perfectio [illegible]
[illegible] Si ergo homines non sunt [illegible]
[illegible] per naturam secundum quod homines non solum
sunt diversas ymaginationes et animas se-
[illegible] etiam diversas intellectus et
animas rationales. Est enim secundum sensum
experientia quod diversi homines diversas
et contrarias habent ymaginationes cogita-
tiones et affectiones. Et sicut dictas

Et hec veniunt ex diversitate specierum
existentium in ymaginatione. Hoc nihil est
quod non solum diversificantur in hiis intel-
ligibilibus que extrahuntur a fan-
tasmatibus etiam in hiis que sunt supra omnem yma-
ginationem. Sicut sunt virtutes que intel-
liguntur per suam essentiam non per speciem yma-
ginariam. Sicut etiam est ipse deus quem
quidam diligunt quidam contempnunt. Hanc scilicet positionem
reprobando tamquam hereticam et falsam [illegible]
est enim fides et veritas quod diversi homines
diversas habent animas rationales et credende sunt
[illegible] [illegible] Ad illud autem quod primo dicitur
[illegible] quod intellectus non dependet a corpore scilicet
ideo non potest individuari. Dicendum quod intellectus
individuatur enim corporis indigentiam
non [illegible] eius individuatio est a [illegible]
propriis principiis scilicet materia et forma sua quas
de se habet sicut in se subsistit sic [illegible]
est supra. Ad illud quod dicitur quod materia potest [illegible]
diversa membra dicendum [illegible] et est [illegible]
quod alia membra continuantur ad unum principale
membrum in corde mente quo est [illegible]
motus et [illegible] ad alia membra ut in corde
diversorum autem hominum corpora non continuantur nec
reducuntur ad unum membrum et ideo non potest hic
[illegible] [illegible] Ad illud quod multiplicatio
[illegible] [illegible] [illegible] potest [illegible] [illegible]
dicendum quod sicut in precedentibus dictum est hoc non
est tanta [illegible] precipua [illegible] [illegible]
ad manifestationem bonitatis divine et hec
precipue est in animabus que multe sunt ut
eis distribuantur gratiarum dei multiformitas
et [illegible] illius superne civitatis [illegible]
[illegible] et [illegible] Ad illud quod dicitur quod
anima recipit formam universalem ut est universalis
quod et si forma illa quam recipit universalis sit
[illegible] [illegible] ad multa [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] tamen illa forma que est in
anima est quoddam accidens singulare que quan-
tificat et disponit illam animam et in eius
[illegible] sufficienter sicut et scientia que
[illegible] constituitur est alia et alia [illegible]
[illegible] [illegible] unica et philosophus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dicendum quod a facultate intelligendi requiritur
quod [illegible] et [illegible] fiat unum
[illegible] [illegible] [illegible] speciem que venit intellectui

non quia ad ipsum obiectum ~~[illegible]~~ extenditur
Illa autem species que in effectum venit fit
ipsum in intellectu in quo est et ad obiectum
quod est et quod reputat et representat in
apponere ad obiectum licet unitatem [illegible]
damnius [illegible] consistentibus quod aut [illegible]
inquantum est ratio et similitudo eius quam tamen
in comparatione ad animam in qua sit est [illegible]
et potest ponere exemplum de speciebus receptis in
duobus specullis vel in duobus oculis
Ad illud quod dicitur quod locus spiritualis est effectum
motus corporis dicendum quod illud argumentum [illegible]
deficit secundum quod quia prius sic quod non est
substantia spiritualis principaliter facta Cessavit
enim omnis motus quod ostendit primum [illegible]
prima est et sua quia assumsit minime mo
torum secundum [illegible] mobilium et motum aristoteles
enim applicus sunt angeli qui sunt orbes qui
moventur non enim facti sunt ad hoc sed secundum
cundum deo deficit etiam [illegible] quod et si anima
separetur a corpore resumet tamen aliquod corpus
secundum resurrectionem quod etiam potest ostendi
so non est mirum si in [illegible] Nota est
enim ad phantasiam in aliquem errorem labi
nisi advertat per radium fidei
Secundo queritur utrum anime sint facte
et quod sic videtur Job xl Ecce behemoth
quem feci tecum ergo Job factus est simul cum
lucifero sed non est factum corpus ergo anima Job
facta est simul cum lucifero ergo pari ratione et anime
aliorum hominum producte sunt in primordio
Item angeli simul facti sunt et corpora
celestia propter incorruptibilitatem et im
mortalitatem [illegible] ergo anime ratione sit [illegible]
[illegible] Item anime animus sunt equalis dura
tionis cum angelis ex parte post ergo pari
ratione videtur quod debeant esse equalis du
rationis ex parte ante ergo omnes simul cum an
gelis sunt create Item non est anima
corporis sed corpus propter animam ergo potius corpus
debet formari secundum exigentiam anime quam anima
produci secundum exigentiam corporis sed illud
ad cuius exigentiam fit aliud prius est
ergo videtur quod omnes anime antequam sua corpora
sint simul producte Item Ieronimus super
[illegible] enim sicut est omnis separatus
et spiritus qui per naturam sua est [illegible]

ergo videtur quod sit reperire spiritum qui sit natus esse
separatus et coniunctus [illegible] autem non est cuiusquam
alia humana ergo si anima humana de sua natura est
separata ergo videtur quod anime separatim a suis cor
poribus debuit produci et ita simul
Ad oppositum arguitur sic in psalmo qui finxit
singillatim corda eorum glosa exponit id est animas ergo
anime facte sunt sigillatim et successive
sicut corpora Item augustinus in libro de ecclesiasticis dogmatibus
Decrevit est quod anime non sunt simul create
Item hoc videtur ratione si anime essent simul create
ante [illegible] aut haberent usum rationis aut non
Si non quero quid impediret et cum non
sit dare restat quod si simul condite fuissent
statim haberent usum rationis et si hoc ergo
meruerunt vel demeruerunt quorum utrumque
est contra apostolum Ro ix antequam boni vel
mali quicquam egissent Item si anime fuissent
simul create aut nolunt venire ad
corpus aut non si volunt cum corpora illa sint
infecta et penalia ergo sunt impie et stulte
cum veniant voluntarie ad contrahendam
culpam et penam Si nolunt et mittuntur
in corpora ergo cum sint innocentes fit eis
iniuria dum eis infligatur pena quam com
misissent culpam Item anima ordinatur in corpore
in mole corporis gratia ergo melius et perfectius
est ei esse extra carnem quam in carne sed
non est ordo sed preposterus procedere ad statum minus
perfectum a statu magis perfecto Si igitur decet
nec ordinate fiat quod per se fiat nec ordine
hoc nec divine providentie decet animas simul
creari et postmodum corporibus uniri vel
hoc autem faciunt rationes que supra adducte sunt
de anima ade ubi ostenditur quod anima creata
fuit in corpore et non ante Respondeo ad predictam 80
intellectum est notandum quod circa hoc est triplex
modus dicendi unus secundum estimationem aliquorum
philosophorum alius secundum inventionem quorundam hereticorum
Tercius secundum instructionem sanctorum doctorum
Primus modus dicendi est quod anime simul fuerunt create
in stellis compatibus et post formationem sibi cor
poribus idoneis ad huiusmodi corpora unificandum
descendunt per lacteum celum et alios orbes
planetarum et postmodum corruptis corporibus
illuc redeunt et postmodum suo loco

et hec cum descendunt et cum descendit
obliviscuntur per cogitationem et cum ascen-
dunt obliviscuntur malorum que in cor-
pore fuit hec autem poeta planius sunt et
suorum sequacium et hanc intellectum in institu-
imp bare macrobius exponens sompnium
Scipionis Sed vere ista poeta plus est so-
mnium quam aliquod dictum auctoritatum
antecedentium cum nec hec possit convi-
cere totidem nos etiam sit quam possit ta-
lium se recordari Quintum vero quod multas
continet absurditatem quod dicunt potest talem
animarum circulationem potest quod anima non sit in a-
liis corporibus perfectio cum primis actibus in propria
materia habeat fieri potest etiam quod nulla esse
possit beatitudo cum illa non sit ubi sit perpetui-
tas et certitudo sicut ostendit augustinus de civitate dei
xiiij Sextus modus dicendi est quod anime huc
simul fuerunt create in celo cum angelis
et postea quod sunt emisse hec et primas
ad suggestionem dei tenebrarum peccaverunt
et merito illius peccati in corpora sunt detruse
tamquam in carceres ut ibi purgarentur
et cum purgate fuerint ad celestem patriam
revertuntur hec autem positio hereticorum est quam po-
suerunt manichei et non solum est contra fidem
catholicam sed etiam contra philosophiam et contra sensualem
experientiam Contra fidem catholicam est
cum animas ponat peccavisse quam corporibus
essent unite cum dicat apostolus de Iacob
et esau Ro ix cum quam aliquid egisset po-
nat etiam nullam animam dampnari finaliter
et ita timorem dei aufert de corde Contra
philosophiam est dum animas ponit circuire diversa
corpora cum propria forma in propria materia habeat fieri
dum etiam ponit quod corpus adamarum corporaturum non
sicut perfectibile sed sicut carcer quod si hoc
verum est homo non est vera species cum ex anima
et corpore non fiat unum Contra sensua-
lem experientiam est quod videmus animas
quasi bonam nolle a corpore separari sed quod et
apostolus noluimus expoliari sed supervestiri
quod mirum esset si ad corpus naturalem habi-
tudinem et inclinationem non haberet sed
dispositionem penalem non sicut ad carcerem vi-
demus etiam quod nil nominis nisi ea que

propter nati sumus dicitur quod non est
si anime nostre a primordio create fuissent et
in celo peccassent multa enim alia scire-
mus Si tu dicas quod male corporibus opprimerentur ob-
liviscuntur quo tunc quare peccasse tempore
non recordantur aliqua Septimus modus
dicendi est quod anime non simul sunt create sed successive
producuntur in suis corporibus et in hoc consentiunt
omnes catholici tractatores et ideo certum est
quod non licet alicui dubitare de animabus aliorum
hominum ab adam Nam de anima adam dubi-
tans se videtur augustinus super Gen ad litteram utrum
fuerit ante corpus aut in corpore creata de ipsis
aut non dubitat unde improbat quod cum
corpus perfecte fuit dispositi tunc in movente
tertia animas aliorum hominum quarum nulla
reperitur in anima ade pro est quod anime cum
corporibus uniuntur originalem culpam
contrahunt et inficiuntur ita quod nulla
habent culpam actualem ergo in eis nec initium
nec demeritum potuit precedere nec ipsa habet
nec deliberatio remedii nec non remedii
ad corpus alia vero ratio est quod anime nostre a
sua propria origine sunt ignorantes nec noverunt
ista que per sensus addiscunt non enim adiscere
est reminisci ut probat sanctus et philosophus et ideo
anime nostre habent dispositi de eis non possunt dici
ante corpora perfecte cum ipsa ignorantia contra
ipsa originalem culpam quarum neutra
fuit in anima ade quam in corpore fuit infusa
et ideo magis dubitat de illa quam de illis
probabilius tamen est dicere sicut supra ostensum
fuit quod fuit creata in corpore De ista autem
non solum debemus opinari probabiliter sed etiam
cogimur credere fideliter quod ante corpora create
non fuerunt et hec omnes catholici sentiunt tractatores
et sic quamvis unitur eorum auctoritas que videntur
sonare aliter pie intelligenda est quod vel loquuntur
secundum aliorum opinionem vel secundum propriam causarum
intellectuales quod anima primum corpori unitur
creata est non ordine temporis sed nature et intelligenda
sunt verba origenis nazareni et verba damasceni et
verba augustini in libro de anima et spiritu qui dicit
quod concupiscibilitas et irascibilitas prius
insunt anime quam unitur corpori tamen ordine enim
isto magis verba ordo nature quam temporis
concedendo primo sed rationes ostendentes quod anime
non fuerunt simul create ad illud quod primo positum

de qua dicendum quod tenenti ibi non debet assertatore quantum ad simultatem durationis sed dicit conformitatem in principio creationis quod fecit tertium .i. tibi solem ad illud quod obicitur quod angeli sunt simul creati quod in corporibus dicendum quod ista ratio non est tota sed quod sunt incorruptibiles ita quod non habent inclinationem ad aliquod corporalitatis perfectionem anima vero cum sit perfectio corporis naturalem habet ad corpus et ideo quamvis sit in corruptibilibus et a corpore separabilibus debet tamen tunc produci quando facta est forma corporis secundum exigentiam inclinationis ad corpus qua non erat ponere in angelis Item dicit hanc inclinationem negat quod in animabus indiget corpore ad illud quod obicitur quod omnis anime duratio a parte post est equalis durationi angeli ergo et ex parte ante dicendum quod non est simile quod duratio eviterna post est infinita et infinitum infinito non est maius et ideo nulla substantia spiritualis et incorruptibilis potest aliud excedere quantum ad durationem ex parte post Quantum vero ad durationem ex parte ante est finitas et ex illa parte potest esse excessus et excedit duratio angeli durationem anime Item nam anime pro quanto habet uniri corpori ut perficit et quod corpora non debuit esse sed simul produci Spiritus vero celestes humanos corporum non simul producti sed successive ad id quod dicitur quod corpus est simul Item etiam dicendum quod unum est sed non corpus Item hic quod anima procedat secundum rationem sed solum secundum intentionem artificis primus enim et si precedat intentionem tamen sequitur in executione ad illud quod obicitur quod debet esse simul quando sunt separata modo et non conveniens dicendum quod ista coniunctio non est contraria nec debet esse per naturam Spiritus enim quando naturaliter coniungitur corpori nunquam natus est corpore separari nisi propter penam peccati Homo enim sit corporibus secundum naturalem institutionem non debet aptari ei corpus in corruptibile tunc non posset a corpore separari absque dolore et ideo illa tria dicta rationis non debet naturaliter recipi possent tamen dici quod competentius est etiam tunc post corpus

quam ante quod in tempore nichil excedit totale durationem ex parte post sed commetiri sed preter durationem a parte ante et hic quando debent esse in anima et corpore cum ipse perfectionis debeat esse ad perfectibile quanta potest esse

Postea queritur supposito quod anime producantur successive utrum anima rationalis sit ex traduce et quod sic videtur genesis xlvi omnes anime que egresse sunt de femore Iacob lxx n sed si tu dicas quod anima non stat ibi pro substantia rationali sed pro vita carnali sine homine exteriori contra dicit Genesis ii in spiraculo inlicet unicum dicitur quod deus inspiravit in eum spiraculum vite ergo videtur quod tota natura de adam producta fuit quantum ad animam et quantum ad corpus Item ad ephesios ii eramus omnes natura filii ire sed non sumus filii ire ex parte carnis sed ex parte anime non sumus filii ire nisi ~~ex parte adam~~ quod sumus filii ade ergo anima nostra procedit ex anima ade Item hic ipsum videtur ratione actus generandi et actus completi dicit enim unumquodque quando completum est tunc potest generare tale quale ipsum est sed anima humana inter omnes formas naturales est perfectissima Si ergo alia forma naturalis habet potentiam multiplicandi se in diversis materiis sicut una flamma in diversis candelis multo fortius hoc videtur esse in anima rationali Item virtus generativa potius resplendet penes animam ergo si homo generat hominem cum generatio consistat in productione simili per hunc producit animam tamen ergo si caro est ex carne multo fortius anima est ex traduce Item eque magna vel maior est convenientia hominis ad hominem quam sit bruti ad brutum et perfectior est virtus generativa in homine quam sit in aliquo bruto ante ergo si brutum potest totaliter producere brutum et quantum ad animam et quantum ad corpus non est nunc etiam brutorum tamen multo fortius videtur quod anima rationalis possit traduci et per coitum seminari Item hic videtur per traductionem ad inconvenientias aut enim anima rationalis est per propagationem aut per creationem si per propagationem habeo propositum scilicet quod sit ex traduce

Si per creationem tantum deus tunc
creare nichil possit vel debeat inor-
dinate facere videtur quod sicut adultero non dat
gratiam que inmediate procedit ab ipso
sic etiam corpus per adulterium generato non
debeat infundere animam quod si infunderet
videtur esse reprehensibilis et acceptare coi-
tum adulterii. Contra ipsa lxvii dom
flatum ego feci. Constat quod de flatu cor-
porali non intelligit ergo de flatu spirituali
qui est anima rationalis ergo sicut solus deus in-
sufflavit in faciem ade spiraculum vite
ita creat animam cuiuslibet hominis. Item philosophus
in xvi de animalibus solus intellectus intrat
ab extrinseco. Sed si traduceretur non intraret
ab extrinseco ergo anima rationalis non est ex traduce.
Item omne vere quod est per naturam propagabile
est per naturam corruptibile sed anima rationalis secundum philosophos
et etiam secundum omnes leges et sectas est per
naturam incorruptibilis ergo non est per naturam propagabilis
ergo non est ex traduce. Item si anima est
ex traduce aut ergo anima ex carne aut
anima ex anima. Ex carne esse non potest
quia inpossibile est ex creatura fieri nisi corpus
anima autem non est nisi corpus sicut Augustinus
probat (...) et Augustinus. Si ergo ex anima aut
igitur ex toto aut ex parte. Ex parte non
quia anima est simplex. Si ex toto ergo cum de-
generet aliquem tantum dat ei totam vitam suam
desinit habere animam et sic desinit vivere
quod si hic est in marte (...). Item anima
rationalis cum sit spiritualis per se existens et incorruptibilis
habet materiam et formam sicut probatum est supra.
Cum ergo producitur aut producitur ex materia
preexistente aut simul cum ipsa producitur ipsius
sua materia. Si simul cum ipsa producitur sua materia
ergo necesse est quod producatur ex nichilo ergo a
solo deo. Si producatur ex materia pre-
existente quero de illa materia aut est corporalis
aut spiritualis. Si corporalis ex ea non potest fieri
anima. Si spiritualis aut habet formam aut non.
Si non quomodo potest esse in rerum natura sine for-
ma cum esse sit a forma. Si habet ergo vel
erit angelus vel anima ergo ex ea non potest
fieri anima. Item si anima rationalis esset ex
traduce necesse oporteret tunc descendi
quando descenditur semen. Sed nulla semina
sunt que innumeris pervenirent ad organum
humano plura effunduntur quam ad formationem
producantur ergo vel essent anime rationales
sine corporibus vel periret tam nobilis
forma quorum utrumque absurdum est dicere
et impium. Ad rationes ad productionem
notandum quod circa hoc est duplex modus So
quidam namque exponunt quod animarum productio
est mediante intelligentia et sicut corpus
celeste facit ad productionem generationis corporum
sic etiam intelligentia ad productionem animarum
et hoc plures senserunt philosophi et sensisse
videtur auctor in libro de causis dicens
que movit eos ad hoc ponendum fuit
divina unitas que non patiebatur ut
deus inmediate produceret multa et divina
inmutabilitas que non patiebatur ut deus
produceret nova. Sed hec tamen heretica
abiicienda sunt et omnia sunt esse per ea
(...) dicit unum illud de causis (...)
hereticum reputandum nisi quis intelligat quod
anima dicatur creari ab intelligentia in hoc quod
illuminationem suscipit mediante illa intelligentia
cum sicut quod multi philosophi concedunt animam
in claritate cognitionis et ideo dicit quidam
philosophus quod anima rationalis creatur in umbra
intelligentie et sensibilis in umbra rationalis
hoc autem dictum est quod una perficiat aliam perfectionem
aliquam non quod una producatur ab alia. Est
et alius modus dicendi quod animarum productio est
per traductionem ut anima traducatur ex anima
sicut caro ex carne et sicut ab una candela
accenduntur multe sic ab una anima per sui
multiplicationem absque diminutione producuntur
multe alie et de hoc aliqui dubitaverunt
katholici tractatores et Augustinus maxime
(...) in libro super Genesim ad litteram et in libro
de libero arbitrio et in libro retractationum ubi etiam
dicit quod non potuit pervenire ad certitudinem
istius questionis. Ratio autem que potissime
fecit eum dubitare transfusio fuit originalis
peccati unde licet ipse Augustinus hanc positionem
expresse reprehendat in libro de ecclesiasticis dogmatibus tamen
dicit tamen (...) in littera et (...) istum
modum improbat super Genesim ad litteram quod
sicut originale peccatum anima transfunditur

ex aia aut aia cristi non esset de genere aliarum
aiarum aut haberet originale peccatum quorum utrumque
est falsum et impium. Et ideo est tercius modus
dici katholicus et verius quod aie non traducuntur
sed forinsecus corporibus a deo creantur et creando
infunduntur et infundendo producuntur.
Aiarum enim creationem deus sibi soli debuit
reservare tum propter earum dignitatem tum propter
earum immortalitatem. Propter autem dignitatem
ex una tamen aia sit ymago dei et nata immediate
ferri in deum et beatificari in ipso diligendo cum
ex toto corde totum suum esse immediate debuit
ab ipso habere ut ipsum ex toto corde teneretur
diligere. Debuit etiam hoc propter earum immorta
litatem tamen enim solus deus sit qui habeat vitam
in semetipso et vitam indeficientem solus
est qui potest producere principium vite perpetue.
Ad primum dicendum in corporalibus sufficit factio non
possit in materia transmutabili et opus creature
sit super materiam transmutabilem impossibile
est aliqua creaturam aiam rationalem producere
et ideo eius productionem deus sibi soli debuit
reservare. Concedendo primum sunt rationes probantes
quod aie rationales non sunt ex traduce sed ut
creantur. Ad illud vero quod dicitur in genesi de
textu Genesis dicendum quod aia ibi accipitur pro sensitiva
et hoc dicitur egressa de corde terre per totam.
Nec valet id quod dicitur quod non dicitur in
productione aie eius inspirat in faciem
eius etc. quia tamen idem modus producendi esset
aiam eius et aiam ade non oportuit iterari.
Ad illud quod dicitur quod ab nascitur natura filii
ire dicendum quod hoc est quia aia cum unitur carni
infecte statim inficitur et contrahit culpam
originalem non quia ipsa traducatur sed quia
traducitur caro cui unitur. Quomodo autem
hoc fieri possit in declarabitur cum agetur de
originali peccato. Ad illud quod [illegible] parturi-
genandi est eius completi dicendum quod non est
totaliter eius completi sed eius rei que habet materiam
transmutabilem ex qua potest producere quia aia
non habet talem materiam non potest aliam similem
producere quibus sunt forma completa. Ad
illud quod dicitur quod vitis generativa principium
respondet penes aiam. Dicendum quod et si principium
respiciat aiam per modum agentis et mo
ventis principalis tamen respicit corpus

tamquam illud ex quo producitur et quod de ipso
potest fieri a corpore non abaia habere est quod dicitur
dicimur ad productionem corporis generati non
ad productionem aie rationalis. Ad illud quod
dicitur quod brutum aliud potest producere brutum
dicendum quod non est simile quia aia bruti tamen
sit forma tamen et forma corporalis potest de
potentia materie educi. Aia vero rationalis cum sit
hoc adeo et incorporalis nec educatur de materia
preiacente necesse est eam ex nichilo educi
et ita creari. Quod autem non possit produci
ex materia preiacente videtur unde [illegible]
Genesis ad litteram libro x. Quia materia preiacentis
nec possit esse corporalis nec spiritualis. Ad
illud quod dicitur de generato per adulterium dicendum
quod in hoc potius dicitur laus divine bonitatis
quia reprehensio quia sufficit quod deus disposuit
suum finem servare sive continuare propter peccata
hominis non immutat vel interrumpit
unde tamen aia infunditur non consentit vicium
sed consentit materiam hec est plenitudo de gratia que
non respicit materiam dicendum quod ita est secundum materiam
finem quod ad deum quia est. Et propter hoc secundum dictum ipso
ad obiecta patent etiam ea que diu in
littera possent tamen ab eunte de hoc quod dicitur
quod mulier de costa facta est eo in articulo quo
de v. peccati est. Utrum enim ante quam formatio
mulieris fuit miraculosa et gratia posset
introduci quod de miraculis secundum propter similem
pluralitatem et quia parum pertinet ad propositum
dimittenda est ad plenius hoc plus exposisse
sufficiat quod ideo dicendum est mulierem de costa
in paradiso esse factam non quia factum est contra
solitum cursum nature vel contra naturam dicendum
quia factum est virtute divina operante super
naturam. Si quis autem hoc querat utrum
hoc opus supra naturam fecit ministrante
sibi virtute angelica vide Augustinum super
Genesis ad litteram libro ix. Ita inquiens quale
ministerium exhibuerint angeli in viri
mulieris formatione quis audeat affirmare?
certissime tamen dixerim supplementum illius
carnis in costae loco ipsiusque corpus
et aiam configurationem et membrorum
omnia viscera [illegible] et quicquid erat
quo ita et tantum et hoc et [illegible]

no in illo ope dei factu quo deus no
p angelos s psepm opatus e Ro aut
potissima quare deus ita formavit huius
modi ille formandi erat stirps ptatis
sic Enim etiam ut ho in corde seu ime
diate in eum teneret et ex se toto eum di
ligeret a quo se nosset imediate esse fcm
Ro aut quare ex uno hoie deus ob
ponere voluit se in alnos genus hor
no fecit simul pt ex ordine et vniõe
et significatione Ex ordine vo amplius
po ex ordine carnalis ad animam et spirit
onis cum carnales imediate ab uno procedunt
primo Sic omia corpora huana imediate
exierunt ab uno Sho vo ex ordine
totius eiusdem ad alias creaturas qz ii
ho mediu tenet int naturam angelicam
et brutalem cum angeli sigillatim
adeo producti sint et creature bruta
les in duplici sexu in masculino s
et femino ho debuit produci medio mo
et sit femina ex viro Ex ne connexioe
sit dupliciter sumitur ro pt 2a talis
spei ut ut ois ho diligat oem
sicut totum se sicut Sho vo 2a vero
his specialiter aptius vinculum relinquit
ho prem et mrem et adhere uxori
et sunt duo in carne una Ex significatione
etiam dupliciter sumitur ro pt ex significatione
allegorica qua in eo signus vox et
miliem xiii et allium Sic panagore
qua p vox qui fuit primo in omni hom
in eis signum qui fuit plum om rex

Sequitur distinctio xix^a

Solent plerique de primi
hois statu re supra dicitur
de hois productione et conservatione in hic
parte agit de hois creacione et quia hoc
se in esse dupliciter consideratur s. in se et in
suo filii in se p vitam et dimiturnite
in filii vo p filiorum procreationem ideo ps
ista duo se in pa dicitur de hois i
mortalitate in sa dicitur de filiorum
procreacione i di xx pg hic videtur que
pa ps se d. in pa dicitur veritatem

in sa dissolvit dubitationes ibi solet
hic queri cum prima ho re pa ps hic duas
in pa parte veritatem narrat in sa vi
tatem explanat ibi in pa statu fuit
corpus animale re S illi sa ps hic duas
in pa movet quoniam declarandam circa
hois immortalitatem in sa vo movet
aliam dubitationem que se ortum ex ista
et illam declarat sm opiniones diversas ibi
Sed adhuc querit si non esset peccatum re

Ad intelligentiam hz ptis in qua
agitur de hois immortalitate statu
innocentie circa tria consistit dubio
et pa querit de immortalitate hois quantum est
ex parte sue anime Sa vo quantum est
ex parte corporis tertia vo ex parte coniuncti
Circa pm queruntur duo pa queritur utrum
aia rationalis p naturam sit immortalis sa
queritur utrum aia quantum e de prima
constitutione nec fuerit incorruptibilis

Circa pm pter quia et arguitur quod aia ro
nalis non sit naturaliter immortalis primo
p auctoritatem apli i thi vi qui solus
ht immortalitatem loquitur de deo ergo imor
talitas non convenit alicui creature Si
tu dicas hic esse sensum qui sola deus ht
p naturam aia hois non p naturam se p gratiam
et gratia non repugnat nec ut naturam re
ciat se potius consumat si ergo mortalitas
inest oi creature p naturam immortalitas
que e contrario ei opposita nulli conveniet
inest p gratiam ergo nec aie . . . damus
autem quod a dispone incipit in dispone
tendit Sed aia rationalis in appone incepit
enim sit creata ut onsum fuit Sa ergo tendit
in dispositionem i non e immortalis Si
tu dicas quod tendit quantum e de se se tenetur
et sustentatur maior qualitas Contra
hic est illud aug vii de ci di Sic
res quas condidit administrat ut eas
agere proprios motus sinat loquitur de deo Si
ergo de se ad corruptionem tendat hinc
manus pota non desistit saltem per
actionem phus contrarius corrumpitur quod ca
in tiq corrupto Sed non corrumpitur
intellectus nisi a corruptione aie ratis
ergo aia rationalis non e immortalis Item
hic ipm vi rationem aia patitur in corpore

pro natura sicut patet est. Sed passio magis
et magis facta abicit a substantia a qua quam
aut substantia fiat aliqua abiectio fit etiam
aliqua corruptio passi et inde corrumpitur
et omnis talis substantia est corruptibilis ergo anima rationalis
est corruptibilis. Item anima rationalis condolet cor-
patienti maxime compatitur ergo videtur quod
morienti commoriatur. Item si substantia est
incorruptibilis et opus correspondens illi
substantie quia unumquodque substantia propria operationem
ergo si deficiunt et leduntur opera deficiunt
et leditur substantia. Sed ad lesionem corporis
leditur et impeditur actus substantie rationalis
quod est intelligere ergo videtur quod leditur et ipsa
substantia ergo substantia est corruptibilis et mortalis. Ad
oppositum sunt innumerabiles rationes auctores et
philosophorum et sanctorum et in quodam tractatu rationes
erit autem sufficiens quidem anime immortalitas
attendendo est quod anima habet considerari more
in se et in ordine ad universum creature
vel ad ordinem iusticie vel ad finem quem
appetit per naturam et in se quantum ad actum
quantum ad virtutem quantum ad ordinem. Et sic
secundum modos considerari habet. Et prima consideratio
est secundum ordinem que habet inter creaturas
universas et secundum hanc considerationem ostenditur
eius immortalitas ex dispositione ordinis. Primo
est hic ordo creaturarum universi
corporis primo materiam et ultimam formam
et eque vel magis est de complemento
universi ultima forma sicut et prima materia sed
prima materia est incorruptibilis ergo et forma ultima
sed hec ergo est anima rationalis ergo etc. Item alia
ratio ad idem ad hoc quod universum sit comple-
tum necesse est reperire diversas creaturas
in perfectum gradum secundum quod contingit reperire
in universo substantiam habentem magnitudinem
et habentem incorruptibilem ut corpus celi et
contingit reperire substantiam incorruptibilem que
nec est magnitudo nec coniuncta magnitudini
ergo contingit reperire substantiam mediam incorruptibilem
que non est magnitudo sed nec magnitudini
coniuncta sed hec est anima rationalis. Ex perfectione
igitur universi colligitur animam esse
immortalem. Ex secunda consideratione scilicet ex ordine

divine iusticie ostenditur sic. Nullum bonum
est irremuneratum et nullum malum
impunitum apud eum qui iuste iudicat
sed multa bona remanent irremunera-
ta et multa mala impunita secundum pre-
sentem vitam quod patet ergo ponere est vitam aliam
qua habeant. Sed hoc non esset nisi anima re-
maneret post corpus ergo etc. Si tu dicas
quod hoc non cogit quia sicut ~~suscitatur~~ sus-
citatur corpus ita posset anima suscitari
talis non est conveniens instantia quia anima
ex quo sit creata si corrumperetur in nihil
tenderet ergo non suscitaretur sed alia anima de
novo crearetur. Item ad divinam iusticiam
spectat quod nihil boni et iuste factum habeat
vergere in malum et interitum. Sed secundum mo-
ralem philosophiam et secundum legem divinam et etiam
secundum omnes sectas potius debet quis pati mor-
tem quam recedere a veritate vite et a
veritate iusticie. Sed si ordo perimeret animam
perimeret ordo iusticie que est in ipsa ergo
talis mortis perpessio que iusta est ~~[illegible]~~
et quam laudat omnis ratio recta maximum
haberet simpliciter exitum quod est contra divinam
iusticiam. Colligitur igitur ex ordine iusticie
animam immortalem esse. Ex tercia con-
sideratione scilicet ex ordine ipsius anime ad ipsum
finem omnium sic: remoto ultimo qui prius
movet, omnes alii fines cassi sunt et vani
sed finis ultimus omnis operis rationalis est
beatitudo perfecta ergo si illa non est omnia que
cumque facit anima facit frustra. Sed ergo hoc est
inconveniens. Item est illum finem ponere. Sed
beatitudo est status omnium bonorum aggregatione
perfectus ubi autem hoc est necesse est quod immor-
talitate. Item anima per naturam est apta nata
ad incorruptionem et immortalitatem. Item
omnis anima naturaliter appetit beatitudinem sed
nihil est ociosum in fundamento nature ergo omnis
anima rationalis nata est ad beatitudinem percipiendam
ubi autem beatitudo ibi perfecta securitas
ubi perfecta securitas ibi et immortalitas
ubi enim potest accedere mors necesse est timere.
Colligitur igitur ex ordine ipsius anime ad suum
finem ipsam habere immortalitatem et hec tamen
comparatio supra est secundum tercium ordinem ipsius anime

s. ad finem proprium et ad dominum mediatum ad
totum universum. Ex quarta consideratione
s. ipsius anime quantum ad propriam virtutem
arguitur sic nulla virtus in malibus et corporalibus
nata est super se reflecti h. u. p. se. materia est
anima rationalis secundum actum proprium nata est super se
reflecti cognoscendo se et amando ergo
virtus anime rationalis non est in malibus et corporalibus ergo
est immaterialis et incorruptibilis sed si virtus est in
corporalibus ergo et substantia ergo etc. Item omnis virtus
que per recessum a mixtione et immixtione
tionem cum corpore corruptibili fortificatur
et potentior efficitur est incorruptibilis per
naturam anima rationalis est huiusmodi quia tanto magis
elevatur spiritus et homo melior quanto magis mor
tificatur et exterior virtus sic anime rationalis
melior incorruptibilis et sic ex sua virtute con
cluditur anima rationalis esse immortalis. Ex
quinta ~~operatione~~ consideratione s. respectu ad conveni
entem sic arguitur substantie spirituales secundum esse
et durationem pendentes ex corpore quod
pendet ex corpore. Sed ipsa de se corrupti
non habet enim nullam contrarietatem sicut
ergo de se est immortalis et incorruptibilis.
Item cuiuslibet substantie corporalibus operatio antiquatur
et senescit in tempore sed anime rationalis operatio
non senescit nec antiquatur in tempore immo
iuvenescit quia in antiquis est sapientia
et in multo tempore prudentia. Ex ipsa ergo
operatione colligere possumus animam rationalem
esse immortalem. Ex sexta consideratione
s. per comparationem ad obiectum probatur anima rationalis
immortalis esse sic necesse est proportionem
cognoscentis esse ad cognitum sive per se
ad obiectum sed anima rationalis nata est cogno
scere et intelligere ~~veritatem~~ veritatem. Veri
tas autem est incorruptibilis sicut probat Augustinus
in soliloquiis cum sit sic non quod ipsa negando veri
tatem veritatem ponat ergo anima rationalis
cum sit veritati proportionabilis est im
mortalis. Sic etiam autem ratio nec solum con
cludit animam immortalem per veritatem
~~vite~~ intellectivae sive cognitive sed etiam per
veritatem vite sive iustitie de qua
sapientie i. iustitia est perpetua et immor
talis et per hoc anima que est iustitie
capax. Item omnis virtus corporalibus laeditur

ab obiecto improportionabili excellenti
et magis nata est delectari in medio
quam extremo. Sed anima rationalis intelligens
minora et maxima non potest hic percipi
intelligit minora et ~~maxima mini~~
ma magis delectatur in cognitione summe
lucis et precipue sapientie dicit quod in cognitione
aliorum creatorum. Ex comparatione ergo ad obiectum
colligitur anima rationalis esse immortalis. Si
ergo substantia cognoscitur per virtutem et virtus
per operationem et operatio per obiectum sed hanc tri
plicem considerationem ipsius anime convenit sit
ipsam esse immortalem. Omnis anime considerando
sive in ordine sive in se astruit anime immor
talitatem. Ideo ad predicta dicendum quod anima
rationalis immortalis est secundum quod dicit fides catholica
cum concordat philosophia et omnis ratio recta licet
autem in cognitione immortalitatis anime
rationalis multiplici possumus via deduci
potissima tamen modus deveniendi in eius
cognitionem est ex consideratione finis et hunc
modum precipue apparet autem in x. de trinitate
et in li. de ci. dei nec dubito quod finis im
portat nationem ... que sunt ad finem tamen
ergo ... supponendum est tamen sed verum et
certum quod anima rationalis facta sit ad perci
piendam summam beatitudinem. Hoc enim
adeo certum est ex clamore omnis appetitus
naturalis quod nullus de eo dubitat nisi animus
eius est omnino subversus. Certissimum enim est
nobis quod omnes volumus esse beati. Si
ergo beatus esse non potest qui bonum quod habet
amittere potest quia hic ipso iam habet unde timeat
et in dolcat et ita unde miser
existat. Necesse est quod si anima facta est ca
pax beatitudinis quod ipsa sit per naturam
immortalis et sic colligitur eius immorta
litas ex parte cause finalis. Colligitur
in ... quod ex parte cause formalis
anima enim facta est ad percipiendam beatitudinem
que consistit in summo bono solo facta
est capax dei et ita ad ipsius imaginem
et similitudinem sed si est imago dei ex qua sic
ei assimilatur sicut autem non esset si
mortalis non clauderetur. Cum ergo de natura
sua sit imago dei non potest non mortis
claudi. Ex hic etiam habetur ratio ex parte nunc

So.

Forma enim ipsum qua anima fit sine forma tante dignitatis est ut ipsam reddat dei ymaginem insignitam que est omnium nobilissima. Item quia hec forme unitur tanto appetitu ei coniungitur et ita cum appetitus in ea [illegible] quod nullatenus quit aliam formam appetere tam optima intelligentia integratur admittere. Et quando quod bona ratione iunctum est dissolvi non est velle dei hinc est quod deus qui fuit anime actor est etiam anime conservator. Et sic patet ratio immortalitatis anime ex quadruplici eius causa scilicet primus principium finis et sic sunt rationes evidentes non solum quod est immortalitas sed etiam quare est. Rationes vero supra inducte ostendunt quod anima est immortalis et non quare et ideo ~~ostendende~~ sunt credende. Ad illud quod obicitur de capitulo dicendum quod apostolus dicit solum deum habere immortalitatem quia solus est qui potest sine se perpetuare sine alterius iuvamine anima autem et similiter secundum suam originem ydonea ad immortalitatem tamen non potest sufficienter se continuare in esse nisi conservetur a summo auctore et illa conservatio est congratuita dei bonitate nec repugnat nec ipsius anime quantum ad principia. Ex quibus constituitur sed potius conservat illorum propter appetitum ad illud quod obicitur de damasceno quod tendit in visionem dicendum quod tendentia illa non est per aliquem appetitum virtutis vel potentie per defectum naturalis que creatura est ex nichilo hunc autem defectum summa veritas et potestas presentia sua et manutenentia excludit a creatura et quod sit pronus est anime rationali quoniam fecit ut eorum numquam deficiat quin sit in ea propter perpetuam … et essentiam. Et ideo anima rationalis numquam potest corrumpi. Nec valet instantia quam obicit de … … de motibus quoniam sit a natura … quod natura dat … principium alicuius effectus non sunt quod dat defectum et sic … est etiam quod gra-

tiam perficit et ei non repugnat et hic melius ex … libro dictum. Ad illud quod obicitur de philosopho quod intellectus corrumpitur dicendum quod illud … intellectu non enim credendum est quod philosophus voluerit dicere intellectum esse corruptibilem cum postea probet ipsum esse impassibilem et immortalem et incorruptibilem sicut in 3o de anima expresse patet. Sed vult dicere quod opus intellectus quod hic in corpore impeditur propter corruptionem vel lesionem scilicet interius in organo ymaginationis vel alterius virtutis sensitivus et quantum ad hoc dixit sicut patet et est manifestum supra ibi. Ad illud quod obicitur quod anima patitur videri potest dupliciter primum quod passio eius non est propter ipsius lesionem sed propter compassionem ad corporis lesionem et hic non potest de … eius … sed de … sed … aliter potest videri quod ipsa anima non solum in corpore sed extra sed pati nec tamen sequitur quod habeat corrumpi non enim est illa corruptio per … ademptionem sed per quietis et pacis continua impeditionem hec autem in quarto plenius declaratur est cum agitur de penis animarum dampnatarum. Ad illud quod obicitur quod compassio … dicendum quod illa compassio non est nisi secundum unitionem anime et corporis et quando mors separat illam unitionem ideo non oportet compassionem mortis generare … illa … non … nisi … illa … non … anima maxime compatitur corpori maxime patienti quod … morienti anima enim cum sit … capax leticie est capax et doloris. Et cum sit capax vite multo fortius … mortis. Ad illud quod obicitur quod opus anime leditur vel impeditur dicendum quod hic est pariter solum quod enim anima magna inclinatione inclinatur ad corpus et corporis … totaliter et virtutes sensitive ipsius virtuti intellective immediate subministrant propter hoc est quod lesis organis … corporis vel impeditis … sensitivis opus intellectus … est in corpore

licet impediri ipso intellectu vel voluntate (?)
Tr. Secundo ex ex hoc patet quod statim cum actione
separatur sed suum esse completum
et habet sufficientiam quantum ad propositum

Secundo queritur utrum omnis anima videlicet
brutalis non solum rationalis ex propria con-
ditione sit immortalis. Et quod sic videtur. Ecclesiastes
iii. Unus est interitus hominis et iumentorum
sed homines et si intereant quantum ad corpus
non intereunt quantum ad animam ergo nec eo-
rum bruta animalia. Item capitulo (?) quinto ad Romanos
mortem non fecit ut dicitur in perditione
vivorum quia mors non est introducta nisi
propter peccatum ergo si homo non peccasset non mo-
reretur ipse nec moreretur aliquod brutum
sed homo non esset nisi anime brutorum essent immor-
tales ergo et cetera. Item hoc videtur ratione. Plato quod
anima pecori sit immortalis probatur quia omnis anima
est immortalis per ypothesim que non est
maior ratio de una quam de alia loquendo
de animabus rationalibus nisi ratione loquendo de
animabus sensibilibus si una anima sensibilis est
immortalis ergo et omnis. Sed anima humana est
immortalis que iam est rationalis sensibilis
ergo cum in hac conveniat homo cum brutis
anima sensibilis brutorum animalium per manum (?)
est immortalis. Item omnis anima quantumcumque
parum habeat de nobilitate excellit omnia
corpora sicut vult Augustinus ergo magis accedit
ad similitudinem dei. Sed aliqua corpora
per naturam sunt immortalia sicut corpora celes-
tia ergo multo magis anime brutorum animalium.
Item secundum eius vita et opus non senes-
cit in tempore nec corrumpitur in tempore sed anima
sensibilis est huiusmodi, ymmo sicut dicit philosophus
si senex acciperet oculum et iuvenis
ita videret sicut iuvenis ergo et cetera. Item quia
homo fuit deo digna remuneratione
et ideo natura est ponere animam eius immortalem
ut remuneretur post mortem ergo aliquando
cum bruta animalia serviant homini et
propter hoc deo ergo in hoc videtur similiter quod ipsa
debeat remunerari. Contra nulla
forma est separabilis a corpore nisi que habet
operationem propriam preter corpus. Sed nulla preter

brutalis est huiusmodi ergo et cetera. Antecedens non est
tamen quod philosophus dicit tamen etiam quod nulla est
forma que omnino careat operatione cum nulla sit
ociosa. Quia manifesta est ad propositum. Item omnia
bruta animalia facta sunt propter servitium hominis
sed usus hominis est in vestiendo vescendo eis (?)
dum ea occidit ergo facta sunt ad hoc ut non
tantum homini serviant per vitam sed etiam per mortem
sed hoc non esset si eorum anime essent immortales
ergo et cetera. Item anime immortali debetur corpus immor-
tale quantum est ex institutione prima ergo si anime
brutorum essent immortales haberent corpora
immortalia sed constat quod bruta non peccave-
runt ergo deberent adhuc esse immortalia
quod si hoc constat esse falsum patet etiam quod etiam primum.
Item si anime brutorum essent immortales
ergo deberent omnia corpora brutorum resur-
gere sicut et corpora hominum. Sed si hoc esset
impossibile esset quod omnia essent in terra tantum (?)
propter multitudinem bestiarum et animalium que
sibi succederet ergo inconveniens est dicere animas
brutorum esse immortales. Ad positionem
intelligenciam est notandum quod aliqui voluerunt
dicere animas brutorum esse immortales per
eo quod eedem sunt anime que vivificant
corpora brutorum et corpora hominum cum mutatione
pectorum suorum de corpore ad corpus circumeundo
pertransirent. Et hec positio quorundam philosophorum
et hereticorum fuit sicut dictum est supra
et iam improbata est supra. Tamen heretica
et prorsus abiicienda est ista positio. Tamen quoniam (?)
nichil est derogans dignitati crea-
ture rationalis dum ponit animas rationales et
bestias esse pares nichil enim mouebat
nisi quod suis inventores et defensores
sunt homines bestiales dum animas suas
crediderunt vel bestiarum fuisse vel futuras
esse. Fuerunt alii qui dicere voluerunt quod anime
bestiarum non sunt adeo immortales sicut anime
rationales ut possint per corpora vincere (?)
nec sunt adeo corruptibiles sicut alie forme que
sine contrarietatem (?) sed species est de sui natura
te sunt durare continue nisi impediantur
sic durationis habeat ex corpore sive quo
non possunt subsistere hoc aut impeditur

So.

durationis esse dicunt introductum
in corpora brutorum propter peccata hominum. Si
enim adam non peccasset nullum aliud even-
tum accideret eis sicut ante peccatum fuerat
que ad eius obsequium facta sunt deteriora-
ta fuerunt sic et bruta animalia facta
sunt ~~bruta~~ obnoxia morti. Sed istud
prima fronte obviat ei quod augustinus dicit super
Gen. ad litteram li. iii quod si homo non pec-
casset nichilominus essent animalia viven-
tia de rapina quia ad suam vitam sustentandam
alia interficerent animalia. Repugnat etiam
rationi. Cum nulla ratio dictat esse con-
veniens animalia interfici propter hoc quod homo peccavit
cum nullo modo ei in peccato consenserit nec
peccatum suum in eam transfudit. Repugnat
etiam imaginationi possibili ubi enim
essent tot animalia que multiplicata essent
semper tantum ab initio mundi usque in finem
si nulla essent mortua. Si tu dicas
quod non essent multiplicata si homo non peccasset
ymo etiam immo esse quod dicitur eis Gen. i cre-
scite et multiplicamini et replete aquas quod
si dictum est piscibus cur non intelligitur etiam
dictum esse aliis animalibus. Insuper propter culpam
hominis facta sunt deteriora quam omnia sicut
convenientia sunt post ista tamen in quo veritas
respondenda est et dicendum est primo quod
nulla alia anima nisi rationalis immortalis est
et hoc ratio apparet si aspiciamus ad
finem propter quod creature facte sunt ex
quo fine potest inveniri perpetuitas vel cor-
ruptibilitas secundum earum exigentiam. Cum
autem omnes creature facte sint propter deum iuxta
illud proverbiorum propter semetipsum operatus
est deus sola creatura rationalis facta est
ad fruendum deo et ut beatificetur in ipso
que sola est ad imaginem. Alie vero
creature que solum tenent rationem vestigii
facte sunt vel ad manifestationem divine
bonitatis vel ad obsequium creature ra-
tionalis. Manifestatio autem divine causalitatis
di et bonitatis est in productione universi
quod est quoddam exemplum completum re-
presentationis illud exemplar et propter re-
presentationis completionem completa debet
habere et perpetua duratione universum sed ad
dicitur secundum esse unum decurrens et perma-
nens. Esse decurrens non potest esse perpetuum
ratio nota est quod aliquid sit continuum
esse vero permanens est perpetuum. Ille igitur
partes que respiciunt universum quantum
ad esse permanens sicut sunt orbes celorum
et elementorum perpetuitatem habent. Ille vero
que respiciunt quantum ad esse decurrens
ut partes que consistunt in generatione et cor-
ruptione qualia sunt mineralia plante
et animalia bruta non debent habere esse perpe-
tuitatem que enim quodam transitu suo et
quadam inchoatione et terminatione ornate
et unificatione decorant universum et sic
patet quod bruta animalia quantum ad corpus et animam
corruptibilia sunt inquantum facta sunt ad
representandum divinam bonitatem et sapientiam
et hec ratio sumpta est a fine principali. Est autem
alia ratio sumpta a fine non principali inquantum
sunt creature in quibus est sola ratio vestigii
facte sunt propter creaturam rationalem scilicet hominem
secundum enim facte sunt propter hominem secundum
duplicem statum scilicet vie scilicet patrie. Illa autem
solum secundum statum patrie et cum status patrie
sit perpetuus debent esse perpetua et talia sunt
que integrant hominis habitationem sicut
celum et mundus elementa. Illa vero que
facta sunt propter hominem secundum statum vie
cum ille status sit transitorius et habeat finem
debent esse corruptibilia. Talia autem sunt
animalia bruta que facta sunt ad supplen-
dam corporis indigentiam secundum eum statum
in quo indiget cibis et alimoniis.
Et sic concedende sunt rationes ostendentes animas
brutales esse mortales. Ex parte contra
contradictionis ad illud quod primo obicitur de ecclesiastico iii c.
quod unus est interitus hominis et iumentorum dicendum quod loquitur
ille secundum interiorem intellectum et propter ea
subiungit Quis novit si spiritus filiorum
a(dam) sursum &c. Quasi dicat non novit homo qui ambulat
secundum intellectum carnalem qui ea sola
considerat que exterius apparent. Homo
autem sapiens novit qui id attendit
quod ipse ecclesiastes in fine dicit. Ad secundum quod potest

creato adducet te deus immoditum ad id
quod dicitur de li sap. dicendum quod loquitur vel de
morte dampnationis eterne vel de mor-
te temporali in eo enim mors est pena tale
autem solum est animal rationis capax quod sicut solum
natum est esse beatum solum natum est es-
se miserum sic solum natum est puniri solum
natum puniri quod solum ipsum est cui da-
ta est vis distinctiva inter bonum et ma-
lum verum et falsum verum et si bestia doleat
cum occiditur vel leditur non tamen punitur
non enim capax est miserie. Nullus enim ne-
est miser qui vel scit se esse miserum
vel scire debet cum malum sit. Ad illud quod
dicitur quod anima sensibilis hominis est immortalis
dicendum quod non est simile. Sensibile enim in homine
nominat potentiam scilicet anime rationalis sicut in [illegible]
sensibilis enim nominat in brutis formam
que substantificatur in materia transmutabili
et que pendet ex illa quantum ad esse et cor-
rumpitur illa corrupta. Ad illud ergo quod
dicitur quod anima sensibilis est nobilior quam corpore
dicendum quod maior nobilitas et minor
non facit ad maiorem durationem. Celum
magis enim nobilis est etiam homo secundum sta-
tum nature lapse quam sit lapis tamen plus
durat modo lapis. Sed hoc fit quia corru-
ptibilis anime et hominis sed anima sensibilis
propter hoc quod fundatur et pendet ex con-
trario. Et propter contrarietatem sublimata
anima celestis. Ad illud quod dicitur quod anima
sensibilis non senescit dicendum quod verum est
quantum est per se senescit tamen ratione eius in
quo indicatur scilicet ratione corporis ratione cuius contingit
sibi corrumpi et hoc ex conditione sua
per materiam. Ad illud quod dicitur quod bruta
serviunt hominibus dicendum quod servitium re-
munerabile non est nisi illud quod est
laudabile sola autem potentia rationalis et de-
liberativa in qua consistit arbitrii li-
bertas est in qua cadit laus et vitu-
perium et ideo quamvis obsequium sit magnum
et utile non est dignum remuneratione
nisi factum fuit ex arbitrii libertate
ideo non debet remunerari animas brutorum et
sic patet [illegible]

Consequenter queritur quantum ad secundum articulum
de immortalitate Ade ex parte corporis
et circa hoc queruntur duo primo queritur utrum
anima non peccante possit corpus Ade dissolvi
secundo queritur utrum ipsa peccante posset per
esum ligni vite in vita perpetuari

Circa primum sic proceditur et ostenditur quod etiam
si Adam non peccasset corpus eius dissol-
vi potuisset. Tale corpus Adam in statu
innocentie habebat corpus mortale sicut hic
[illegible] et in littera et Augustinus. Sed corruptibile
Quod omne corruptibile de necessitate corrumpitur
sicut vult philosophus quia [illegible] non de generabile
de necessitate generatur ergo corpus Ade corruptum
fuisset dato quod in statu innocentie fuisset.
Item contrarietas est causa pugne et pugna
in composito est causa dissolutionis ergo in eo
statu in quo potest esse contrarietas potest esse
dissolutio. Sed corpus Ade in statu innocentie
ex contrariis habebat compositionem ergo statu isto
manente poterat habere dissolutionem. Item
cuicumque statui competit restauratio competit
deperditio. Sed corpori Ade in statu innocen-
tie competebat restauratio per sumptionem
ciborum ergo eius corpori secundum statum innocentie
inerat deperditio. Sed cuicumque inest
deperditio inest et consumptio et in quo-
cumque potest consumptio potest et corruptio
ergo corpus Ade in statu innocentie potuisset
dissolvi poterat et corrumpi nulla cul-
pa interveniente. Item constans est quod
Adam non poterat vivere nisi comederet
cum haberet corpus animale sed non poterat
non comedere ergo poterat absque ullo peccato
corpus eius deficere. Si tu dicas quod peccaret
in non comedendo quod tenebatur comedere.
Contra non semper tenebatur comedere. Sequitur
aliquam horam in qua tenebatur in illa
hora aut Adam esuriret aut non. Si
esuriret ergo patitur antequam peccaret.
Si non esuriret ergo natura non indiget cum
natura huius disposita tunc nullum cibum
appetebat ergo non tenebatur tunc comede-
re [illegible] ergo [illegible]. Item si Adam stetisset
aliquis de filiis eius potuit peccare.

ponatur ergo quod peccasset Sed possibile est virum iustum a peccatore interfici absque sua culpa sicut abel interfectus fuit a caym ergo possibile erat adam dormientem saltem ab eo iugulari et iugulatus interire nulla culpa sua interveniente Item impassibilitas est dos corporum glorificatorum Sed corpus ade in statu innocentie glorificatum non erat ergo in statu illo existens impassibilitatem non habebat ergo si in statu illo persistendo mori et non mori poterat ergo corpus ade erat dissolubile anima non peccante Sed contra ysidorus de trinitate Si homo stetisset in paradiso innocens vinceret nec ignis eum ureret nec aqua mergeret nec absentia cibi suffocaret nec omnia que nocent mortalibus impedirent ergo videtur quod ipso permanente in statu innocentie corpus eius non erat resolubile Item mors est pena peccati Sed omnis pena est ordinata pena autem non ordinatur nisi pro culpa nulli ergo potest inesse nec pena nec mors nec corruptio nisi tantum primus insit culpa si anima non peccante impossibile fuit dissolui corpus ade Item ad hoc ut debite constituatur aliquod compositum naturale est materiam et formam proportionari ad invicem Sed si anima ut forma et perfectio unita est corpori impossibile erat corpus illud dissolui et corrumpi nisi aliqua corruptio prius incideret ex parte anime sed corruptio que potest incidere ex parte anime non est nisi culpe ergo impossibile fuit corpus ade resolui et pati in anima quam aliqua culpa fuisset preambula Item status innocentie medius erat inter statum miserie et statum glorie Sed dissolutio corporis omnino opponitur statui glorie Cum in 1 status glorie non opponatur directe statui innocentie adam in statu innocentie persistendo corpus eius non fuit resolubile Item omnis passio est ab aliquo repugnante et predominante Sed adam in statu innocentie omnia vel cuncta concordarent ei vel subiacerent ergo nihil posset eius corpus ledere nec aliquam passionem inferre ergo corpus eius nec erat passibile nec dissolubile Item ipse

est stante rectitudine aliquam ipsum obliquari Sed rectitudo anime consistit in subiacendo deo et presidendo aliis creaturis tam corpori suo quam brutis ergo spiritu rationali stante in puritate innocentie et obedientie impossibile fuit corpus ab eius voluntate recedere Sed anima naturaliter appetit uniri corpori ergo impossibile fuit corpus in statu tali dissolui Responsio ad predictorum intellectum est notandum quod quemadmodum in metaphysica unum philosophi hic est dicit circa est immortale quod ad ultimum potest declarare hoc quod est immortale rem actus movendi vel rem potentia et locutio precedens utrum corpus hominis esset dissolubile sive posset dissolvi ipso non peccante distingui debet Illi enim absolute absoluti possunt declarare hoc unum possibile vel hoc unum dissolui sic locutio plana est Est enim possibile quod adam posset dissolui in statu innocentie ita quod ipse esset innocentia et mortis sine corruptionis pena et hoc enim possibile permanente ordine divine iustitie que nullam inordinationem in universo [illegible] sustinet Si ergo pena deordinata est nisi precedat culpa et corporis dissolutio non potest anime pure et innocenti non esse pena ingruemens videtur et contra ordinem divine iustitie quod corpus hominis dissolvatur in statu innocentie et hoc sancti dicunt et rationes ad hoc inducte ostendunt et ideo concedendum est quod non contingit illud quod prius obiicitur quod ex corruptibile de necessitate corrumpitur dicendum quod philosophus loquitur de illo corruptibili cuius regimen non subiacet voluntati Sed soli virtuti naturali et illud de necessitate habet corrumpi quod hoc tamen corruptionis intra se Corpus autem ade et si mortale et corruptibile tamen voluntati subiacebat ex ordine divine iustitie et ideo nisi voluntas deordinaretur corpus ideo numquam corrumperetur ad illud quod obiicitur quod compositum ex contrariis competebat corruptio secundum illum statum dicendum quod alio modo se sunt contraria in compositione corporis secundum statum nature lapse aliter secundum statum nature institute secundum statum nature lapse non solum agunt in ad [illegible]

Sed etiam admittere mutuo agunt et
patiuntur non plus in ipsa constitutione
sed etiam post constitutum esse in statu
innocentie taliter commixta fuerant et
proportionata in prima compositione et ad
tantam concordiam coniuncta ut illo sta
tu manente mutuo non pugnarent
et ideo propter illam compositionem corpus illud di
ssolui non poterat. Ad illud quod dicitur
quod in statu innocentie in illo corpore
fiebat deperditio, dicendum quod natura uniuersalis pa
titur corrumpi secundum partem sed nullo modo
patitur corrumpi secundum totum sicut natura
bene instituta in hoc regulata ab or
dine iustitie prudentie admittebat
deperditionem fieri in hoc secundum aliquam
partem propter statum qualitatis in quo erat
Sed nullo modo patiebatur corruptionem
fieri in toto sicut enim fiebat corru
ptio et deperditio ita etiam fiebat restauratio
et ideo non consequebatur dissolutio. Ad
illud quod dicitur quod adam actu poterat
abstinere dicendum quod non poterat abstine
re a comestione quin esset locus et tempus
tamen quod sibi expediret preceptum erat ut
comederet de lignis paradisi aliis a
ligno scientie boni et mali aliis a ligno
scientie boni et mali tamen etiam quod si
dominus non precepisset natura bene instituta
dictaret quod dictat nullum interimere
sibi manum mittere nec valet illa
obiectio quod obicitur de fame debe
bat enim famem preuenire et percipie
bat horum et indigentiam sue
nature quam si pertulisset committeret et pecca
ret. Ad illud quod dicitur quod peccator potest occi
dere innocentem dicendum quod uerum est secundum
statum nature lapse in quo omnis homo in
peccato originalis est mortis debitor
[illegible] permittere innocentem occidi [illegible]
a principio non est contra ordinem iustitie
secundum statum predictum in statu autem illo
quod nulla culpa precesserat ordo iustitie
iustitie talem deordinationem vel pu
nitionem admittere non debebat. Ad
illud quod dicitur quod impassibilitas pri
vat et actiuam et primam passionem secundum
decentem statum illa autem impassibilitas
corporis ade non merebat nisi secundum statum
declaratum et ideo perfecta non erat nec dos
dici debebat

Secundo queritur utrum adam peccante
corpus eius posset perpetuari per esum ligni
vite et quod sic videtur per textum Genesis iii°
ne forte sumat de ligno vite et
uiuat in eternum hic dicitur de adam post
peccatum ergo si post peccatum sumpsisset
in eternum vixisset et corpus eius perpetuatum
fuisset. Item hieronimus videtur per textum de
fructu vite qui de adam ait sic sunt
ante peccatum corruptibilem post peccatum cor
ruptum sed utroque modo per esum ligni vite
potuit sustentari. Item hic per experi
mentum enoch et helias sic dicunt
glo. et scolastici auctores in paradiso con
seruantur per esum ligni vite usque ad an
tichristi aduentum sed qua ratione usque ad
illud tempus conseruari possunt eadem ratione
et deinceps ergo pari ratione et corpus ade.
Item non fuit maioris efficacie lignum
scientie boni et mali ad corpus perdendum
quam lignum vite ad conseruandum sed per esum
illius ligni corpus hominis factum est dissolu
bile ergo pari ratione per esum alterius ligni poterat
corpus corruptibile solidari et perpetuari sicut
ergo alterius ligni comestio corpus firmum
et solidum reddidit dissolubile et in
firmum. Item post peccatum si spiritus hominis
iungeretur fonti uite disponeretur ad per
petuam beatitudinem et uitam immortalem
ergo si lignum vite corporale sic se habe
bat ad corpus conseruandum sicut lignum vite
spirituale se habet ad spiritum videtur enim quod si homo
penituisset et de ligno vite gustasset
quod corpus eius factum esset indissolubile.
Item non bene complexionatus si non habet
impedimentum extrinsecum vivere potest usque
ad consumptionem humidi radicalis sed si
illud humidum posset restaurari posset corpus
eius incorruptum in perpetuum conseruari
Si ergo lignum vite sicut dicunt doc
tores habebat vim restaurandi humidum
radicale videtur quod si homo de illo comedisset
quod corpus eius in eternum posset durare etiam
post commissionem culpe

Sed q Ro vi stipendia pcti mors
Si go postqm ho peccauit ntum ip
sum mori ergo ntum fuit eius corpus di
ssolui 1° nec poterat perpetuari per esum ligni
vite Item sentencia data fuit Gen 3 Quacu
mque die co et Si 1° illa sententia nulla
vita creata pt infirmare Quatumcumque
ho comederet de ligno vite ntum erat
ipsum mori et corpus eius resolui et hec
ipsum dicit aliquis textus Gen 3 in puluis es
et in puluerem reuerteris etc Item ho p
peccatum similis factus est iumentis insipien
tibus et similis s̄ si comederet de ligno vite
non propter hoc corpora eorum fient indissolubilia
Si ho quantum ad conditionem mortalitatis similis
factus est iumentis propter culpam quantumcumque
de ligno vite comederet corpus eius dissolui
ntum esset Ro dicendum quod eadem lege qua diuina
iusticia non patitur meritum impunitum et
mortem non patitur etiam malum remanere in
punitum et ideo diuino decreto fuit ut
si ho mandatum dei transgrediendo peccaret
et ipsi auctori ergo inobediens esset ipsi
spiritus carnis dominium amitteret et sicut
voluntas adeo recessit sic etiam in intuitu
corpus ipsum desereret indissolutum in suam
originem unde sumptum erat rediret et
diuino decretum erat inviolabile hinc
est quod postquam ho peccauit quantumcumque de ligno
vite ederet corpus eius non fieret indissolubile
ita quod mortem posset euadere et ideo
sunt rationes hec ostendentes ad illud quod
postea dicitur in contrarium de textu dicendum quod etiam
ibi non dicit vite interminabilitatem s̄ vite qua
dam durationem qua sepe consueuit loqui
scriptura Quamuis enim lignum vite illud
corpus non poterat perpetuare poterat tamen adeo
ipsius naturam adiuuare et vigorare ut
diutius viueret et per hoc patet responsio ad
duo sequentia ad unum Richardi et ad
illud quod dicitur de Enoch et Helia utrumque
enim non concludit vite interminabilitatem
s̄ vite quandam diuturnitatem quam dederat
si lignum vite posset hominem lapso conferre
per sibi diuinitus collatam virtutem non tamen
poterat inceptam consummare quam diuinum decre
tum infirmare non poterat et corpus hominis
peccantis adhuc post peccatum habile non erat
et illud lignum in se eo quod dispositionem
habebat ad eius effectum efficaciam habebat

ad illud quod dicitur possibile de ligno scientie boni
et mali dicendum quod illud scientie desierit ante
peccatum quam illud lignum scientie boni et mali
non fecit corpora illa esse dissolubilia
s̄ solum hominis culpa et diuina sententia
Ideo ad quod corpus Ade antequam peccaret
nec habebat necessitatem ad permanendum nec
necessitatem ad corrumpendum s̄ postquam ho
peccauit corpus eius subiectum fuit necessitati
moriendi ideo per esum ligni vite non poterat
conseruari ad illud quod dicitur de comparatione
spiritus ad fontem vite spiritualis etc dicendum
quod illud scientie desierit ante peccatum quam quia
voluntas facilis vertitur et reuertitur quam
natura Ideo ad quod fons vite spiritualis est
multo potencior super animam quam illud lignum
esset super corpus et ideo non sequitur quod si diuinus
spiritus recreat et viuificat animam quod
lignum vite reficeret et consolidet in statu
pristino ad illud quod dicitur quod lignum vite
restauraret humidum radicale dicendum quod
et si perfecti esum sufficienter restauraret
humidum in corpore hominis secundum statum nature
institute minus tamen in statu nature lapse
sic restauraret quin aliqua deperditio
fieret et ita quamuis diutius conseruaret
in tali tamen aliquando illud humidum
radicale deficeret et corpus ad disso
lucionem perueniret
Consequenter queritur de immortalitate
primi hominis quantum ad conditionem
Circa hoc queruntur duo Primo utrum
illa immortalitas esset per ecclesiam cum
immortalitate gloriosa
Circa primum sic proceditur et queritur utrum
illa immortalitas esset a natura
vel a gratia et quod a natura videtur Illud est
nobis naturale quod nobis inestitutum
et cum quo nati sumus s̄ ho cum illa
immortalitate conditus est et illa immor
talitas indita est homini a sua conditione
ergo fuit ei naturalis vel a natura Item mors
non poterat inesse homini nisi precedente
culpa sicut probatum est supra s̄ culpa
non poterat homini inesse nisi deordina
retur natura Si ergo mors meruit homini
contra naturam immortalitas meruit ei per naturam
Item per hoc erat ho immortalis per quod
erat incorruptibilis s̄ incorruptibilis erat ex
conditione nature esto ut quod necessitatem habet contra

michi contingit in hac innocentiam
ergo immortalis erat ex nature conditione
non ex beneficio gratie Item immortalitas
anime consistit in conuenientia eius ad corpus anime
et corporis conuenientia autem quietatis anime
et corporis est per conuenientiam appetitus unius
ad alterum Sed anima habet conuenientem appetitum
ad corpus et econuerso per naturam absque gratia ergo i
mortalitas inerat ei per naturam Item illud
est primum per quod datur rei esse et per
quod inesse conuenientia Sed anima rationalis que
est forma per naturam immortalis et mortalis
corpori dabat naturaliter esse et complementum
ergo et ipsius corporis sine homo esse naturaliter
conueniebat Sed a quo inesse est conuenientio
ab eodem est immortalitatis perpetuatio
ergo etc Item simile est homini comedere ea
que sibi apponuntur Sed homo per esum ligni
vite et aliorum lignorum paradisi vitam
suam poterat perpetuare sicut dicit augustinus
et magister ergo videtur quod hominis perpetuatio
inerat homini per naturam Sed contra augustinus super
genesim et magister dicit in littera creatus est homo
immortalis quod erat ei de ligno vite
non de conditione nature immortalis erat de con
ditione corporis animalis immortalis beneficio
conditoris et hic idem ipse augustinus dicit
expresse quod sicut constitutus fuit filius israel
quod in xl annis vestimenta eorum non
veterascerent ita constitutus fuit adam ut
non moreretur Item super illud luce x
despoliauerunt eum et plagis abierunt
glossa exponit de primo homine quem dicit
expoliatum fuisse in gratuitis et vul
neratum in naturalibus ergo si immortalitas
non fuit vulnerata sed simpliciter ablata ipsi
homini per culpam ergo non inerat ei a natura
sed a gratia Item hoc videtur ratione pietatis nam
certe non derelinquunt scilicet nisi prius culpam
Si ergo immortalitas inerat homini a natura
non videtur quod debuit eum relinquere
propter culpam quod scilicet eam amisit patet etc
Item impossibile est duo opposita inesse
eidem secundum eadem principia maxime
cum principia naturalia causancia que
non inclinant ad opposita Sed homo
per naturam suam poterat mori ergo aut
immortalis non erat aut si erat

non erat per naturam sed per gratiam solum
Item corpus ade per naturam proprium erat non
aliter complexionatus ergo molles et
teneras carnes habebat Sed naturaliter
molle cedit duro igitur per naturam corpus ade
vulnerari poterat et scindi ergo per naturam
adam non erat immortalis Item ignis
naturaliter consumit corpus ex elementis mixtim
constitutum et per corpus animale per naturam indi
get aspiratione et respiratione ergo si
homo caderet in aquam vel ignem et non
moreretur hoc non esset per virtutem nature sed
potius quam vel supra ergo non esset a natura
Sed potius ex gratia Responsio dicendum quod sicut So
dicit magister in litera circa hoc multiplex
et varia fuit opinio eundem dicere
voluerunt quod immortalitas primi hominis
esset a natura quidam quod esset a gratia utrique
autem harum opinionum aliquam efficaciam com
habuit mouentem et utraque habet aliquid
veritatis licet una habeat plus quam altera
Sicut enim tu dicis homo est beatificabilis duo
tanguntur et aptitudo et dispositio ita etiam
tu dicis homo est immortalis verum sicut homo quo
dam modo potest dici beatificabilis per naturam
quodam modo per gratiam sic et in proposito pertinet
enim hoc quod est beatificabile importat apti
tudinem ad beatificationem secundum autem quod im
portat dispositionem sufficientem per quam
quis prevenit ad beatitudinem sine suffi
cientem ordinem ad actum sic inest homi
ni per naturam sed per gratiam per quam sufficienter
disponitur ad gloriam nec sine illa potest sufficere
natura Sic et in proposito immortalis quantum
ad statum innocentie dici poterat homo
per naturam immortalis etiam per gratiam quia a
natura habebat aptitudinem sed a gratia habebat
complectionem hoc etiam patet sic tripliciter potest
mors homini contingere autem per elementorum pu
gnam et dissolutionem aut per humidi con
sumptionem aut per ex[tr]insecum lesionem
immortalitas ergo dicit homini priuationem huius
triplicis modi moriendi quantum ad actum
et potentiam in beatis qui dicuntur immortales
quia non possunt mori quantum vero ad
actum solum in homine constitutis in statu
qui dicuntur immortales quia poterant non
mori hoc tempore quamuis moriendi habebant
tamen aptitudinem euadendi hoc tempore

genus mortis p id quod habebant a
na nam corp valde bn erat cplexi
onatu et aia de se incorruptibilis
erat que illud corp regebat et co
servabat et ita ydoneus erat p ing hoc
ex hijs sic astitutis p ingm deficeret
p elemtorum pugnam et dissolucoz
Sz cu illud no sufficiebat h em no
posset aia facere pectatrix si pone
in qsli corpe et io datu fuit illi
aie donu gre p qd posset corpis p
sidere et illud rege et elemta q i m
quada quietia custodire et hc ergo dm
velllet suo actori subiace hc aut do
nu gre vocat aucsling instcia origi
nalem et sic pz qp qntu ad imortali
tatem que e gn p in genus moriendi a
ptitudme habebat a na sz cplemtu a
gra Alr qd ad sm genus moriendi
quod e p humidi asumtom vis em
nutritiua potens erat ad qtinendum
alimtu scu sufficiens et ela ~~efficac~~
efficaciam habebant vrtute ad nutri
endum et ex hc ho ydoneus erat ut
qservaretur in eo sn corruptom humi
radicale Sz qp humidu radicale
paulatim qsumitur nec pt repari
p q rucz alimtu io data e virtus
spalis eidem ligno quod dem est
lignu vite p cuius sumptom repare
humid radicale et hc quid no fuit
ex qditom ne sz ex bnsicio qditor
sicut aug dt Alr et qntu ad 3m
genus qp quid sit p exticeat lesionem
adam em fortis et potens erat ad
repellendu nociua sapiens et dili
gens ad precauenda nec habebat noci
va ex tunc et io ydoneitatem habuit
ut p nullius lesionem incurreret morte
vnu tm qp bestie et queq alia sunt
que possent nocere ipm odo no ledebant
nec in sompno nec in vigilia hc no
erat a na sz a spali dei p videncia
que ita eu custodiebat ut sub pedi
bus eius oia subiacerent ut nichil
incipet ipm offendere et si incipet no
valeret et sic pz qp imortalitas q

que fuit in statu innocencie qntu ad
aptitudme fuit a na qntu ad cpletu
fuit a gra et p hc p maiori parte pz
responsio ad obiecta Racio em que pbat
qp no fuit simplr a na qcedende est
qr vni qcludunt ad illud qp o qp fuit
a na qr fuit ei innata dcdm qp no
omne quod inest hoi a principio sue
natiuis nale est nisi extendatur hc no
nale multa em bona gratis data
q creantur et dantur cu na sicut pla
nu est et io illud no vz ad illud qd
o qp mors no poterat intervenire
nisi pma culpa dcdm qp hc no erat
ppr naturam solu sz ppr bnsiciu gre
quod erat nature supadditu qr em origi
instcia faciebat natam imortalem
esse et homo no poterat ~~pcde~~ nisi p int'venire
culpam ad illud qp o qp imortalitas
erat a na qo sicut imortalitas dcdm
dcdm qp innocencia pt dupliciter dici uno
vnoo pinatiue qr pnat culpa alio
positiue qr ponit instcia originalem
innocencia aut no erat ca imortalis
sm qp dt puaconem peccatom sz sm qp
importat originalem instcia merito
cuius erat in aia vis tocius corporis qte
tina ad illud qp o qp qtinuatio vite
est ex qmatom aie et corporis dcdm qp
ad qtinuatom vite no sufficit appetitus
sicut ad bntitatom no sufficit appe
tere beatitudmem sz ncia e vltius
virtus ad satisfaciones appetitui Sic
em na appetit esse et durare non
solu hom sz eciam brutorum no tn in eis
e imortalitas et io no seqr qp si
a na sit qtinuatio appetitus qp a na
sit qtinuatio imortalitatis et p hc pz
responsio ad illud quod o qp absoluta e
ducio esse et qservacio dcdm em qp et
si illud sit vni de qservatom que est
ad tempus no tn e vni de ppetuatom
multa em sunt que possunt ee dare no tn
possunt ppetuare ad illud qp vltio o
qp p esum ligni vite et aliorum lignorum
poterat inicce qservari dcdm qp ista no
erat tota ca ymo ncia erat

dina virtus protegentis et prohibentis no
ciua et interior virtus confirmantis et con
seruantis Tercia propterea quod lignum vite
talem effectum habet sic speciale donum erat
dei sicut etiam quod tanto tempore vel estimata
et talia namque ipsi vel isti potuerunt sibi
pro re abstinencia et sic patet illud

Secundo queritur utrum eadem est
immortalitas innocencie per essentiam
cum immortalitate glorie si homo stetisset et
quod sic videtur augustinus de vera religione per christum
recuperamus perdiderimus quod in adam
ergo illam immortalitatem quam in adam
perdiderimus per christum recuperamus sed illa
immortalitatem quam per christum recuperamus
est immortalitas gloria ergo etc Item potencia
inte disposita est eadem per essentiam cum
seipsa indisposita sed immortalitas in
nocencie est immortalitas glorie sic se
habent sicut potencia indisposita et potencia disposita
in dispositione que est necessitas tunc in
statu innocencie poterat mori et non mori
in statu glorie necesse habebat non mori ergo etc
Item li aurum confirmatum et non confirmatum est
idem per essentiam similiter et talis ergo similiter verum est in
immortalitas Secundo sic se habent hec morta
litas et illa ergo etc Item maioritas in sta
tu innocencie non est alia a maioritate in
statu miserie quia non est per peccatum data
bona pona nec ablata ergo similiter erit in statu
innocencie et statu glorie non est alia et
alia immortalitas Item si homo stetisset tunc
transferretur ad immortalitatem ita quod nullius
proprietatis nobilis fieret deperdicio in ipso
tunc immortalitas in homine diceret conditionem
nobilem si transferretur illa immortalitas
non amitteretur sed non sunt in eodem homine
due immortalitates simul et semel igitur
immortalitas innocencie et immortalitas
glorie non differunt sed contra quod habet aliud et
aliud principium proximum differens per essentiam
est differens per essentiam sed immortalitas in sta
tu innocencie et in statu glorie est aliud
et aliud principium differens per essentiam
quia illa est causata ista est agra gratis data
ergo differunt per essentiam Item non est transitus
ab eodem in idem sed transitus esset ab immortalitate
innocencie ad immortalitatem glorie ergo illa
immortalitas et ista non sunt eadem Item
quorum opposita sunt diversa ipsa sunt diver
sa sed immortalitas status innocencie non
opponitur mortalitati cum sit messuit eadem
adam enim mortalis fuit et immortalis

Sed immortalitas glorie opponitur illi ergo non
est eadem cum illa immortalitate Item si
vita ade esset una et continua si stetisset
in via et patria status tamen vite et condicio
esset alia et alia quia condicio animalitatis et
spiritualitatis non habent identitatem sed potius
oppositionem et diversitatem ergo cum immor
talitas non dicat solum vitam sed potius
condicionem vite secundum statum animalem et spi
ritualem videlicet quod immortalitas sit alia et alia
Item hoc ipsum videlicet per illud quod dicitur
in littera alia est immortalitas quam amisimus
alia quam in resurrectione speramus Ex hac
auctoritate expresse colligitur quod alia sit im
mortalitas vie et alia patrie ad pre
dictorum intelligentiam notandum est quod cum idem sit
significatum in principali et in diminuto sive
in abstracto et concreto idem est significatum
hoc quod est immortale et hoc quod est immor
talitas immortale autem dicitur quod est aptum
natum sive potens non mori immortalitas
igitur idem est quod potencia sive aptitudo ad
non moriendum et hec potencia ad non mo
riendum non est aliud quam potencia anime in re
gendo et non continuando corpus ut nunquam
deficiat nec abeo separetur Et hec potencia
consequitur ipsum li animum et ei conformatur
unde sicut in statu innocencie homo poterat
peccare et non peccare Sic anima corpus
poterat continere et non continere et homo poterat
mori et non mori Verum vero in statu glorie
impossibile est li animum peccare et impossibile est etiam
animam corpus deserere Et quod in statu miserie
necesse sit et in peccato aliquem esse propter alterum
in sua origine ideo impossibile est eciam cor
pus continuare eternaliter Ipsius li anime
potencia in statu innocencie et glorie est eadem
per essentiam differens solum secundum statum et dispositionem
superadditam sicut illa potencia continendi et
regendi corpus que dicitur immortalitas per essentiam est
eadem differens sola superaddita dispositione et ideo cum
queritur utrum immortalitas innocencie et glorie
sive vie et patrie esset eadem Respondeo quod
est eadem est quantum ad potenciam sed alia quantum
ad dispositionem superadditam vel ut prius dictum
tamen una et eadem est sed altera secundum alterationem
Sicut coruscus albus et niger idem est sed
alteratus et ideo concedende sunt rationes ostendentes
quod hec immortalitas et illa per essentiam est
una ad rationes ad oppositum facile est videre
Nam ad illud quod primo obicit quod principium proxim
huius immortalitatis et illius est aliud et aliud
patet responsio quod primum principium sive potencia contiua

est una et eadem licet sit alter et alius de potentia
habuit gratia inde vero gloria ad illud quod dicitur quod non
est transitus ab eodem in idem dicendum quod transi
tus ab hac immortalitate ad illam est per
diversificationem statuum quia est transitus a statu
in statum et ideo sicut quod non est a statu imperfectionis
ad statum perfectionis non dicitur aliud et aliud
sed status dicitur alius et alius sic est in proposito
intelligendum. ad illud quod dicitur quod habent diversa
obiecta dicendum quod illa diversitas oppositionis vel ex
ratione superadditae dispositionis sicut intelligitur
in libertate arbitrii quae est libertas a coactione
a culpa et a miseria libertas enim a culpa
superaddit aliquam dispositionem scilicet gratiam
libertas autem a miseria superaddit aliquam
dispositionem scilicet vel innocentiam vel gloriam
ratione quarum dispositionum habet opposita diversa
Sic etiam immortalitas gloriae superaddit ultra
immortalitatem innocentiae sicut dispositio quae
est nobilitas ultra dispositionem quae est congruitas
Ad illud quod dicitur immortalitas dicitur conditio
vitae sive status dicendum quod verum est sed non
principaliter immo principaliter dicitur potentiam
corporibus convenientem sicut predictum est et ideo
ratio illa non cogit ad ultimum sed ad auctoritatem
magistri iam patet responsio quod enim dicitur quod sit alia
et alia aut intelligitur hoc esse dicendum quod est altera
et altera aut intelligitur esse alia et alia quantum
ad ipsam potentiam quam principaliter importat
ipsa immortalitas sed quantum ad dispositionem super
additam et sic patet responsio ad quaesita

In parte ista sunt dubitationes circa litteram
et primo quaeritur de hoc quod dicitur in primo statu fuit
corpus hominis animale animale enim denominatur ab anima
ergo omne corpus habens animam potest et debet dici
animale Sed corpus gloriosum est huiusmodi ergo animale
dici potest Consequenter igitur animale condividitur contra
spirituale Si tu dicas quod anima ibi nominat vitam
carnalem sicut dicitur Ioh. xii qui amat animam
suam perdet eam Sed talis modo vivere est
reprehensibile ergo videtur quod tale corpus non competeret
statum innocentiae Responsio dicendum quod non
generis aliquid appropriatur speciei propter quod speciem in
completionem vel imperfectionem nullam addit nomen
speciale unde sicut animal appropriatur be
stiis et dicuntur bestiae esse animalia sic
animale dicendum ab anima appropriatur quodammodo
his quae habent animam vegetativam et ideo voluit
Augustinus appellare corpus animale id est corpus alimoniis
egens et isto modo dicendum attenditur secundum quod
animale vel ab anima et patet responsio ad obiecta
alio modo posset dici licet minus proprie quod animale vocatur
in hoc quod est animal et tale appetitur
bestiis dicitur corpus animale id est bestiis simile
erat autem Adam in sua conditione quantum ad corpus
consimilis bestiis in hoc quod indigebat refecti
onibus quantum ad mentem vero erat in honore
bestiis dissimilis Sed quia cum in honore
esset non intellexit immo peccavit ideo comparatus
est bestiis insipientibus et similis factus illis
ut etiam non solum ipse et eius posteri essent
bestiis similes in egentia cibi sed etiam in
bestialitate et appetitu mentis et sic patet
Et sic patet responsio quare dicitur Adam habuisse corpus animale
et quod dividitur contra corpus spirituale Item quaeritur
de hoc quod dicitur quod habebat corpus mortale et
immortale Cum enim mortale et immortale
sint opposita videtur quod duo opposita inessent simul et semel
eidem Item aliter contra hanc divisionem dividitur
per mortale et immortale sicut per rationale et irrationale
Si igitur impossibile est aliquid simul et semel esse rationale
et irrationale impossibile est esse mortale
et immortale Responsio dicendum quod immortale
dicitur duobus modis prout privat actum et aptitudinem
moriendi et sic dicitur mortale quod non est potens
mori et hoc modo directe opponitur ei quod est
mortale et impossibile est esse circa idem alio modo
prout privat actum solum et tunc dicitur immortale
id est potens non mori et hoc modo mortale et
immortale non habent oppositionem quia potentiae
rationales et illae quae rationalibus subiciuntur
sunt ad opposita et ideo licet actus sint oppositi potentiae
tamen non sunt oppositae et sic patet responsio ad illa obiecta
procedunt enim secundum quod immortale privat potentiam
Et si tu obicias quod potentiae distinguuntur
per actus et ita si actus sunt oppositi et potentiae Si
dicendum quod illud habet locum in potentiis naturalibus
primis vel si in aliis potentiis [illegible] habet locum
intelligitur de actu qui circumplectitur totam
potentiam Cum autem potentia est ad opposita unus
illorum actuum potentiam totam circumplectitur
Item quaeritur de hoc quod dicit quod post peccatum corpus
factum est mortuum Mortuum enim et vivum
opponuntur privative ergo si corpus Adae post peccatum
vivebat falsum est dicere quod mortuum erat
Si tu dicas hoc dicendum esse quia necessitati moriendi
erat astrictum pari ratione cum haberet necessitatem
ad putrefactionem deberet dici corpus Adae esse
putrefactum Responsio dicendum sicut dicit Augustinus in
xiii libro de civitate Dei mortuum potest esse nomen vel
participium Secundum quod est participium sic significat
mortem in fine sed secundum quod est participium praeteriti
temporis et tunc dicitur esse aliquis mortuus
in quo mors primus fuit Secundum autem quod est nomen
denominat aliquem non solum a morte quae in fine
sed etiam a morte quae inest Sicut dicitur aliquis albus

abalb eo in eo que in est et quam mors in chlado
et quam tendentia ad non esse et hoc continue
ad non esse tendit per lapsum hinc quod continue
est in morte et ideo continue potest dici mortuus
et ideo dicit apostolus quod corpus mortuum est propter
peccatum etc. ergo oportet quod mortuum et vivum
opponuntur aliquando quod unum est sicut mor
tuum simpliciter privat vivum hic est sicut dicit
actualem separationem sine tamen corruptionem
Cetera autem dicit ordinem ad illud tamen non
opponuntur de se sed ratione eius ad quod ordinat
quia ordinat ad actum vite et sic simul
possunt stare unde nichil sic esse cum vita possit
et ideo sic significat generatum sicut vere moritur est
anomalum nec secundum formationem aliorum participiorum
preteriti temporis sicut dicit augustinus Item
queritur de hoc quod dicit Sumebat hoc de ligno
vite quo perfecte immortalis factus cum
alimenta ultra non requireret Contra
hoc est quia est corruptibile non potest dare
incorruptionem Sed fructus illius ligni
vite erat corruptibilis aliter non posset man
ducari et digeri ergo non poterat homo prebere
perfectam immortalitatem Item aut ille
fructus convertebatur in corpus humanum
aut non Si vero non reficiebat nec suste
tabat Si sic ergo erat eidem nec cum
carne reliqua ergo videtur quod immortalitatem
prestare non poterat Respondeo dicendum quod ideo
lignum vite dicitur ab augustino potuisse pres
tare perfectam immortalitatem non quia
propria virtute posset corpus hominis facere
incorruptibile cum hoc sit solius potentie divine
Sed quia virtute sua sibi data habebat
ad hoc disponere et divina virtus illi ligno
tamquam sacramento assisteret quam immor
talitatem perficeret et quod lignum vite
hanc posset habere virtutem ut ad immortalitatem
disponeret patet in multis similibus
multa enim sunt aromata ut mirra
et balsamus que corpus hominis diu a putre
factione conservant etc. vero ratione divine vir
tutis assistentis dicitur corpus illius immor
talitatem prestare sicut hec in sacramentis
que dicuntur conferre gratiam quamvis non
ipsa gratiam creent sed divina virtus ipsis as
sistens sicut melius in quarto explicari habet
Sic in proposito intelligendum est cum lignum vite
esset primis hominibus in sacramentum sicut dicit augustinus

Sequitur distinctio vicesima

Post hoc videndum est qua
liter primi parentes et

Supra egit magister de duratione immortalitatis
in hac parte agit de procreatione posteritatis
vel aliter et in idem redit Supra egit de
conservatione in esse individui hic agit de conservatione
speciei que quidem est per filiorum procreationem dividitur
autem pars ista in partes tres in prima
declarat qualiter primi parentes filios pro
creassent in secunda declarat quales filii nascerentur
ibi Si vero queritur quales si non peccassent In
tertia epilogat breviter que predeclarata sunt
ibi Talis erat institutio hominis ante peccatum
prima pars habet duas in prima declarat de modo
generationis in secunda de tempore translationis ibi de
tempore vero temporis quo transferrentur Similiter secunda pars
principalis habet duas et prima declarat quales na
scerentur filii quantum ad corpus in secunda quales na
scerentur quantum ad animam ibi et tamen de corpore
non sit absurdum etc. aliarum partium sententia divisionis
et clementia manifesta sunt in littera

Annuntiationem huius partis que est de procreatione
liberorum in statu innocentie quedam
incidunt dubitationes Et primo queritur utrum in
statu innocentie fuisset sexuum commixtio
Secundo queritur utrum in illa commixtione
esset seminum decisio Tertio utrum in illa
seminis decisione esset delectationis intellectio
Quarto queritur utrum in illa commixtione esset
integritatis corruptio Quinto queritur utrum in
tali coitu esset prolis generatio Sexto queritur utrum
equalis esset procreatio masculorum et feminarum
multiplicatio Articulus primus

Circa primum sic proceditur et ostenditur quod si homo
stetisset facta esset sexuum commixtio
primo per textum Genesis non Faciamus homini
adiutorium simile sibi Sed vir non indigebat
adiutorio mulieris nisi quantum ad actum generandi
nec poterant aliquem simul generare nisi sibi
commiscerentur ergo etc. Item augustinus xiiii de
civitate dei sententiam huius dicit non credendas homines
non generaturos homines nisi peccassent quia ad
hoc nisi mortalitatem earum necesse fuisse peccati
ergo hic est inconveniens ponere et si homo non
peccasset vir et mulier per commixtionem
sexuum generarent Item distinctio sexuum non
est nisi propter generationem Sed in primaria sui
conditione distincti sunt in humana specie sicut in
aliis ergo si sexus distincti ad unum esse
tamen non concurrerent nisi commiscerentur
videtur quod si homo stetisset vir et mulier commixti
essent Item vir habuit virtutem generativam
Sed planum est quod perfectam naturam sic compositam
non patebat tamen nec habet locum in quo semen
vegetaretur nec viam per quam egrederetur
ergo videtur quod ad hoc quod generaret quia necessarium erat

Sibi tamen mulier commisceri et coire. Sed contra Augustinus de bono coniugali in principio: utrum si non peccassent illud esse potuerunt, constat hoc demum esse quoniam ad commixtionem sexuum. Si ergo manente statu innocentie homo non poterat mori, ergo nec mulieri poterat commisceri. Item Adam poterat deus generis humani absque multiplicatione generationis si homo mandatum sibi servasset usque in finem; ergo videtur quod si homo stetisset quod vir mulieri commisceri non haberet nec filios procrearet. Item ad hoc datur vis generativa ut que non possunt continuari in se continuentur in suo simili, sed in hoc statu in perpetuum continuari posset, ergo non videtur quod homo generaret. Item commixtio sexuum est opus carnale, sed primi parentes tunc essent spirituales, non erant dediti operibus carnis nec impediebantur a quiete contemplationis; ergo non videtur quod in tali statu haberent mulieri commisceri. Respondeo dicendum quod in statu innocentie absque dubio homo haberet generare ex commixtione, et hoc attestatur auctoritas scripture et iudicio rationis. Recte dicitur enim hominibus in statu innocentie sicut scribitur Gen. 1: crescite et multiplicamini et replete terram, et alius textus dicit mulierem in adiutorium viri esse factam. Ratio etiam recte hoc consonat, que dicit potentiam generandi spectare ad complexionem nature; ipsum vero generationis ad complementum et perfectionem civitatis superne; et quia in statu innocentie natura perfectior erat quam in statu vie, et si homo stetisset superna civitas nequaquam in multitudine civium suorum fraudata fuisset, ponendum est quod homo in statu innocentie generare potuit et genuisset; et quia nec per se vir nec per se mulier ad generationem suffecisset, ideo per commixtionem fieret commixtio unius ad alterum et mutuum sibi tribuerent auxilium in procreatione prolis ad multiplicandum, et rationes hinc inde ad hoc concedende sunt, rationes ostendentes quod si homo stetisset esset generatio et sexuum commixtio. Ad illud autem quod primo dicitur de Augustino in libro de bono coniugali, dicendum quod mors non vocatur ibi quod separatio nititur in moriendo, sed mors dicitur generaliter pro vita animali in qua sola potest fieri generatio, quia in ea solum potest fieri decisio et restauratio, et quod hec mortalis esse poterat in statu innocentie, sed non in statu glorie, ideo patet illud. Ad illud quod dicitur de verbo Damasceni dicendum quod Damascenus non vult dicere quod non esset generatio si homo stetisset, sed quod non esset per eum modum per quem nunc est, scilicet cum libidine et feditate precedente. Ipse non dicit quod deus faceret, sed quod facere posset.

Ad illud quod dicitur quod ideo data est vis generativa ut perpetuentur, contra dicendum quod illa non est ideo data primo vel precipue, et secundum fidem quam ignorabant philosophi est propter multiplicationem numeri electorum, quam deus providit et disposuit fieri successive propter congruentiam multiplicem sicut supra tractatum est, tum videlicet propter divine generationis manifestationem, tum etiam propter hominum maiorem connexionem ut magis se adinvicem diligerent, tum etiam propter universi decorem et perfectionem que non solum attenditur secundum esse permanens, immo etiam secundum esse decurrens; decursus autem in rebus irrationabilibus debet esse secundum ordinem et exigentiam ad res rationales propter quas facte sunt. Ad illud quod dicitur quod commixtio sexuum est opus carnale, dicendum quod caro duobus modis sonat: in vitium, unde propter illud Galathas 5: caro concupiscit adversus spiritum; alio modo caro dicit naturam, sicut illud ad Ephesios 5: nemo carnem suam odio habuit; et sic carnale potest dici dupliciter, vel a carne secundum quod dicit naturam vel a carne secundum quod dicit vitium; et hoc ultimo modo in primo statu sexuum commixtio non esset carnale opus, quia non esset ibi vitiositas; esset tamen opus carnale secundum quod caro sonat in naturam, et in talibus actibus esset spiritale opus quia natura et opus nunc concordarent spiritui et cetera.

Secundo queritur utrum in illa commixtione esset seminis decisio. Et quod sic videtur quia generare est de substantia sua aliquid producere, sed nemo de substantia sua aliquid producit nisi det ei partem substantie sue; tamen totum dare non possit nisi solum dat partem; partem autem non dat nisi decidendo, ergo etc. Item filius a patre et matre generatur non tamen effective sed etiam materialiter, sed quecumque aliqua duo sunt materia unius necesse est ad invicem uniri et commisceri secundum se tota vel secundum aliquid sui; illud autem in quo uniuntur non solum sunt rationes materiales sed etiam efficientes, et hoc vocatur semen; igitur si homo stetisset nichilominus generatio esset per commixtionem seminum. Item vir ex suo coitu mulierem fecundaret, sed hoc non esset nisi aliquid imprimeretur mulieri, sed constat quod non impartitur nisi quod natura illud sibi reservat (?), ergo imprimeretur alimenti superfluum, et hoc est semen; ergo fieret seminum commixtio. Item a prima sua conditione habent vir et mulier vasa susceptibilia et idonea ad huiusmodi seminarii generationem et decisionem et commixtionem, et illa sunt que sunt organa virtutis generative; ergo in generatione prolis necesse est semen descendere; ergo si homo generaret constat quod competeret nunc in statu innocentie fuisset commixtio seminum. Sed contra semen est superfluum alimenti

Ubicumque autem est superfluitas ibi est viciosi
tas sed in natura instituta non erat viciositas ergo
nec superfluitas 1ª nec humor seriarius
Item semen est superfluitas tercie digestionis
ergo si homo stetisset non esset in eo superfluitas
sic digestionis ut pote stercus et urina
ergo nec superfluitas tercie prima patet per
philosophum Secunda maior est quia ille superflui
tates inquantum sunt sine feditate et ignominia
ergo si feditas et ignominia non sunt in hoc
nisi per culpam in illo non esset in eis talis
superfluitas Item si esset in eis semen
aut esset conveniens sue complexioni aut non
Si non ergo videtur quod de eo debet vel posset
prolem generari si sic Sed natura naturaliter tenet
quod est sibi conveniens et si expellit
hoc non est per naturam sed per violenciam
Si 1ª in statu innocencie homo hominem ge
neraret non violenter sed naturaliter videtur quod in
generacione semen non emitteret Item actu
alis decisio partis a parte est via ad cor
rupcionem sed homo in statu innocencie ad cor
rupcionem non tendebat ergo generando semen
non descindebat Responsio dicendum quod tum generatio
prolis quantum est de ordine et proprietate nature
habeat fieri per commixtionem et quamvis proles
duorum sexuum in hominibus quamvis ut plus se
habent per modum materialis et efficientis ita quod
ratio materialis plus residet penes mulierem
et efficientis sive activi plus residet
penes virum unde est ad generationem aliquas
particulas tam a muliere quam a viro de
scindi in quibus esset virtus et ratio seminalis
ut corporis propagandi Et cum iste est ordo
nature non solum lapse sed institute ideo dicendum
est quod in statu innocencie et vir et mulier
per decisionem seminum generasset Ad illud
ergo quod obicitur in contrarium de seminis superfluitate
dicendum quod est superfluitas residuitatis et est
superfluitas impuritatis Superflui
tas residuitatis est in semine et hec super
fluitas utilitatem non excludit ymmo id
ipsum quod est necessarium est superfluum
scilicet necessarium speciei superfluum in individuo ne
cessarium virtuti generative sed superfluum
virtuti nutritive et hec superfluitas
non repugnat bonitati et complexioni
nature quia non sonat in vicium sed in complementum
Est et alia superfluitas impuritatis
sicut stercus et urina de fluxu reuma
et emissio sudoris et consimilia et hec est in
amplius dicta quedam vel ex debilitate
virtutis contentive et consumptive sicut
reuma et sudor et talis non fuisset in Adam
propter quod virtutes naturales in ipso erant in summo

opportunis efficaciis alia vero que vel ex
incrementi quantitate et nutrimenti puritate
et hec fuisset in Adam egestionis et
urine que sunt propter separacionem puri ab
impuro ut id quod purum et ydoneum est
assimilatur in alimentum illud vero quod
est minus ydoneum abiciatur Et cetera
licet non cum tanto fetore et feditate
sicut nunc et hoc satis indicant vasa
et foramina que sunt homini a sua prima
condicione naturaliter deputata et per hoc patet
responsio ad omnia obiecta Nam primum quod obicitur
quod ubi est superfluitas ibi est viciositas
non valet quia non habet veritatem de super
fluitate residuitatis qualis est superfluitas
seminis Secundum autem quod obicitur quod superfluitas
sic digestionis est cum feditate et ita cum
penalitate Similiter non valet quia egestionis
illa separatio puri ab impuro sit in nobis
cum feditate in ipsis esset sine fetoris
angustia corone in attestationem virtutis po
tentie et puritatis nutritive Quod
tertium non multum cogit quod semen cum sit
superfluum nutritive est preter conveniens
et non convenit cum natura ut salvans
ipsam in se sed ut salvans eam in alio
et ideo natura non appetit illud sibi retinere
sed in altero transfundere et quamvis non
conveniat nature conservantis in se ut sic
convenit tamen nature generantis Quod ultimum
non cogit quod dicit quod decisio est via
ad corruptionem hoc enim locum habet ubi est deci
sio partis integre cum quadam violentia
et ubi est decisio sine restauratione
hec autem non est in seminis decisione sicut
dictum est et ita omnia obiecta non solum
per distinctionem primum factam et alia plu
rima que adhuc possunt adduci

Tercio queritur utrum in ista seminis emissione
esset delectationis intensio et quod sic
videtur natura bene condita desiderat superfluum
emittere ergo melius condita magis desiderat
illud emittere Sed natura instituta multo
melius erat condita quam natura lapsa ergo vis
generativa multo magis desiderat semen
emittere quod est superfluum Sed ubi
maius est desiderium ibi in complecione
multo maior est delectatio in seminis
decisione multo maior esset delecta
tionis intensio quam sit modo Item
delectatio est ex coniunctione convenient
tis convenienti et sensu eius et ideo dicit
naturalis delectationem esse in coitu propter
tactum humoris per locum nervosum
in quo maxime viget sensus Si ergo tales

tunc erat conveniencia vel maior quam sit modo
et ideo tunc ingerebat quam modo probatur quod in seminis
decisione maior tunc fuisset quam nunc esset de
lectationis intensio Item unaqueque virtus
cognoscitiva delectatur in facilitate et com
plemento sue operationis sic perfectio eius est ergo quanto
maior esset completio et facilitas tanto maior
esset delectatio Sed vis generativa in qua virtus
illa tactus facilius et completius exiisset tunc
in actum suum quam nunc ergo maior esset ibi delec
tationis intensio Item oculus adhuc plus
delectatur in aspectu lucis et auditus
in auditu cantus sonori quam aspectus vel au
ditus hominis lapsi ergo pari ratione in gustu
et tactu apposito sibi convenienti multo
plus haberet delectationem ergo cum cognovisset uxorem
vel cum comedisset maiorem delectationem habuis
set Sed contra augustinus de civitate dei dicit quod si homo non
peccasset sic membra genitalia appli
carentur ad invicem sicut modo applicatur
manus ori Sed in applicatione manus ad os
modica aut nulla habetur actu delectatio
ergo pari ratione probatur quod nec in contactu illorum
membrorum Item si tanta esset delectationis
intensio tunc quanta nunc est cum modo sit
inordinata in actu generandi propter intensionem
delectationis tunc fuisset generativa deor
dinata ergo non esset generativa instituta sed
destituta Item si in actu illo nature stante esset
delectationis intensio cum fortificata vna
virtute minuatur vis alterius probatur quod sic nunc
in illo opere absorberetur usus rationis ita et
tunc Sed hic non potest esse sine hominis subversione
ergo non esset natura ordinata sed inordinata et
submersa Item si tanta tunc esset delectatio
in pueritia et commixtione sexuum quanta est nunc
ergo similiter tanta esset appetitus in absentia quanta
est nunc Sed vehementia desiderii et appe
titus excitat pruritum et pruritus et ve
hementia facit in membra illa molestiam rationi
et repugnantiam ergo in statu lapsionis esset
pugna et contrarietas quod est contra dictum sanctorum
et contra fidem simul. Item restat ergo quod in statu
nature institute in sexuum commixtione non
erat delectatio intensa Responsio intelligendum est
So duplicem modum esse dicendi Quidam enim dicere
voluerunt quod tanta vel maior delectatio
tunc erat quam nunc et tamen non erat immo
derata tamen erat propter naturalis virtutis
imperfectionem immoderata vero erat propter in
ferioris virtutis subiectionem Ratio enim dominabatur
illi delectationi et eam deferebat in suum
finem et sic non absorbebatur nec erat
ibi repugnantia et per hoc valuit solucio ad

Est et alius modus dicendi qui consonat verbis
augustini et probabilitati rationis scilicet quod in decisione
seminum et commixtione sexuum in statu nature institute
aliqua fuisset delectatio moderata tamen
et mensurata secundum quod exigebat habitus rationis
et secundum quod eam volebat recipere habitus rationis et
ideo non erat tanta quanta est modo nunc
enim quia virtus illa maxime exivit rationis
imperium dum ratio amisit originalis iustitie
vinculum et retinaculum per quod imperabat
viribus inferioribus ideo laxatis sibi
habenis toto impetu et conatu se precipitat
in delectabile sibi oblatum non propter
intensionem virtutis motive Sed propter de
fectum virtutis retardantis sicut equus
lascivus rupto freno velocius currit et
impetuosius quam cum infrenatur et detinetur
a suo sessore licet non habeat maiorem virtutem
et in proposito intendimus esse sic habere et hoc est
quod dicit augustinus de civitate dei Nuptie ille digne
felicitate paradisi si peccatum non fuisset et di
ligendam prolem gignerent et pudendam
libidinem non haberet et ideo concedende sunt rationes
ostendentes quod non esset tunc tanta delectationis
intensio quanta et nunc cum modo tanta sit
ut modum et ordinem debitum non observet
ad illud vero quod obicitur in contrarium quod natura desiderat
emittere superfluitatem dicendum quod verum est
si illud desiderium sit terminum et finitum et
in natura instituta illum terminum non exiret
Nunc autem exit et eo proprius tacta est
illud quod obicitur quod delectatio venit ex conmix
tione convenientis cum convenienti et sensibilis
dicendum quod non tantum venit ex coniunctione sed etiam
ex virtutis concupiscentie super delectabile
In statu autem nature institute et si esset con
iunctio convenientis cum convenienti et ideo
non tamen tanta esset virtutis inclinatio et
incurvatio quanta est modo et ideo non esset tam
superba et tam intensa delectatio ad illud
quod obicitur quod virtus delectatur in completione et facilitate
sui actus dicendum quod verum est sed cum ad hoc ista
delectatio tamen perfectum Sed hec utique si homo ste
tisset et quia illud multo peius egreditur
hinc est et amplius delectatur communis de
lectationis minus esset maior non sit
ad illud quod obicitur quod amplius delectaretur
homo in suo visu et auditu dicendum quod verum
est de delectatione naturali sed non est verum de dele
ctatione curiositatis nec est simile de dele
ctatione que est in visu et que est in ta
ctu quia in visu delectatur in albo quod est naturale
et magis accedit ad naturam spiritualem
Bilit et auditus et ideo in beatis delectatio

visus potissime intenderetur tactu vero
delectatur in re magis grossa et materiali et
ideo intensio sic delectationis magis repu
gnat statui spirituali et magis reddit
hominem carnalem et animalem qualis est
homo in statu miserie et sic patet quod illud non
est simile

Quarto quaeritur utrum in coitu esset integri
tatis corruptio et quod non videtur quod patet per Aug. de
civi. dei li. xiiii sine ulla corruptione integri
tatis infunderetur mariti gremio uxoris
ergo videtur quod si homo stetisset nulla esset integri
tatis corruptio Item ubi corruptio est integri
tatis ibi habente sensum est passio vel dolor
quia dolor est sensus divisionis partium sicut
dicit philosophus Si ergo in actu illo fuisset inte
gritatis corruptio cum esset ibi sensus sensim
esset per omnia nihilominus doloris passio
Sed haec passio non poterat esse in statu illo stan
te ergo nec integritatis corruptio Item
ubi est corruptio integritatis est ami
ssio virginalis dignitatis Sed si homo
stetisset in actu illo non fuisset alicuius
dignitatis amissio ergo nec integritatis
violatio Item corruptio integritatis est
destructionis via et disponens ad
mortem immortalitas enim integritatem
dicit et privat corruptionem Si ergo sta
tu illo manente tam vir quam mulier
erant immortales ergo integritatem
per corruptionem aliquam non poterant
perdere Sed contra impossibile est semen
suscipi et emitti nisi per apertam viam
Sed in actu generationis fuisset seminum
commixtio ergo et fuisset viae apertio
Si igitur in perfectione viae est inte
gritatis virginalis violatio ergo etc. Item
quamvis naturalia sint deteriorata non tamen sunt
ablata ergo sicut modo commiscetur maritus
uxori ita et tunc Sed modo non potest com
misceri sine corruptione integritatis ergo
nec tunc Item quod aliqua virgo conceperit
hoc est miraculum et proprium solius matris
Christi Si ergo miraculum est supra naturam
et contra naturam videtur quod natura stante nulla
mulier posset concipere manente vir
ginitate et corruptionis integritate
Item non posset parere salva virginitatis in
tegritate quia fetus non posset nisi per apertam
portam exire exire enim per clausam
clausam hoc est solius Christi proprium
et non impossibile Si igitur esset integritatis
corruptio in partu pari ratione in conceptu

Ad primum quod obiecit posita pluribus locutionibus 80
curiositatis quam utilitatis quia tamen
habet veritatem ex necessitatibus ... verbis
ideo introducta est magis cum propter
explicationem illius ... quod et quod ma
ritus commisceretur uxori sine vila
corruptionem integritatis quod quidem non
videtur esse intelligere Si enim mulier manet
integra in ipso esset viri ad mulierem
... commixtio ... quod integritas est
quod integritatis corruptio ... ...
... apertionem ... passionem
et foedam delectationem ... est nec sine pec
cato ... est ... ... sine tenet
medium inter culpam et penas Si igitur ...
uxorem cognovisset et ... nec instinctu
fuisset ... ... sicut ...
... ... non tamen fuisset ... penalis
passio aut foeda delectatio quia vis generativa
nec esset corrupta nec esset ... ...
obediens ... ... membra sicut et ...
sicut obediunt os manus et lingua ... ...
sicut manus aperitur et clauditur et
os aperitur et clauditur nec est ibi passio
vel pena nec delectatio foeda sic fuisset in
natura instituta nec erubescendum fuisset tunc
loqui de istis membris quam sicut loquimur
de aliis nunc enim turpe est loqui propter
hoc quod natura horret et erubescit ...
illud propter foeditatem ... ...
et sic patet responsio ad rationes ... ...
omnes enim procedunt de corruptione
sicut quod corruptio sonat in violentiam
et in penalitatem et in penalem delectationem
et in foeditatem et sic sunt ... ...
virginalem et sic patet ... ...

Quinto quaeritur in qualis con
iunctioni viri et mulieris esset
prolis generatio et quod sic videtur quod matrimonium
in statu innocentiae erat solum in officium
non in remedium sed officium consistit in
procreando prolem ergo solum ad hoc erat
Si ergo vir et mulier non conveniebant
matrimonialiter propter hoc quod erat ma
trimonium videtur quod in ipsa convenire esset
quamdiu prolem generarent Item qui debitum
petit in statu naturae lapsae praeter rationem
prolis procreandae peccat aut si peteret
peccaret et caderet a statu innocentiae
ergo illo statu manente nunquam cogno
sceret uxorem nisi ex ea reciperet
prolem cum ibi actu non esset privatus debita
intentione nec intentio debito fine

primatio enim intentionis rete non est sine culpa
primario vel utilitatis intente non est sine
pena quorum neutrum erat in natura instituta item
inquam homo comedisset quin ex illa comestione
sumpsisset refectionem nec umquam nutritiua in suo
fuisset primata proprio effectu ergo pari
ratione generatiua in suo actu numquam caruisset
debito fructu scilicet fructificatione cuius est per se
ergo rete item numquam homo seminasset terram quin
ex ea collegisset fructum temporaneum
Sterilitas enim non fuit intrata nisi propter hominis
culpam ergo si venit mulieris ita alicuius
erat a sterilitate sicut terra tunc nunc institute
Igitur vir inquam mulierem cognouisset quin ex
ea collegisset fructum debitum et sumpsisset
Secundo contra vis nutritiua semen amministrat
generatiue ergo cum homo continue nutriebatur liquor
seminis generatiue continue amministrabatur ergo
vel oportebat hominem extraordinarie polluí
vel naturam generari ex tentione seminis vel a
quando mulierem cognoscere quin non esset
apta generare ut potest quin prolem haberet inutile
Sed ergo prima duo membra sunt inconuenientia
restat ergo tertium scilicet quod uxorem aliquam cognouisset
quin prolem non generasset item sicut comedere est
actus naturalis ita et coire sed homo naturaliter appetit
comedere non solum in statu nunc lapse sed etiam
institute ergo pari ratione etiam naturaliter appetebat
coire sed homo tunc nunc institute debebat appe
titui nec satisfacere cum natura esset ordinata in or
dinate appeteret alioquin penam sentiret ergo
videtur quod sicut mulier posset concipere sine non vir potest
nitem per hominis peccande aliquam mulierem cog
nosceret item ponatur quod adam cognosceret uxo
rem suam pregnantem quero aut peccaret
ret aut non si non igitur non erat necesse quod in
omni coitu generaret Sed si sic contra quia matrimonium erat
tunc maturum quam tunc nunc lapse et eque
magne vel maioris efficacie sed nunc
non propter bonum matrimonij excusatur coitus
a culpa etiam quin nulla est prolis peccande
necessitas ergo videtur quod multo fortius tunc item
non erat maior inordinatio in contactu illorum
membrorum quam in admouendo manum ad
os Sed manus potest admoueri ad os sine
aliquo peccato propter necessitatem ergo videtur quod adam
potuit cognoscere uxorem suam absque peccato
30 preter necessitatem prolis generande Respondeo dicendum quod
vir in qualibet actu quo cognouisset uxorem
suscepisset ex ea prolem et ratio huius est quia conue
nientia ordinis exigebat et perfectio virtutis
ad hoc sufficiebat exigebat namque hec
conuenientia duplicis ordinis scilicet virtutis
generatiue ad rationem et utriusque ad suum finem
vis enim generatiua ordinem habebat ad rationem ordi
ne quam perfecte subiectionis et ideo in actum non
exibat nisi secundum quod ratio dictaret ratio autem recte
ordinata nulla re esse utendum nisi ad illud
propter quod est Et quia vis generatiua data fuit homini
ad prolis multiplicationem ideo recta ratio numquam dictaret et
vis generatiua numquam exiret in actum nisi propter
prolis generationem hec enim conuenientie ordinis nos exi
gebat ~~hec conuenientia~~ perfectio
etiam virtutis exigebat que ad hoc sufficiebat
quia enim vis generatiua in viro ad generandum
erat potens et sufficiens nec habebat impedi
mentum Similiter et in muliere pro suo loco et tempore
et ideo cum ordinate cognosceret vir uxorem
suam ex ea prolem suscepisset propter exigentiam
duplicis ordinis et sufficientiam duplicis
virtutis scilicet generantis et concipientis sicut probatum
est Unde rationes hec ondentes contendende sunt
ad illud ergo quod primo obicitur in contrarium quod nutritiua
defferret generatiue dicendum quod ita esset natura ade
ordinata ut numquam de cibo sumeret in tantum adeo
quantitate quod superfluitas tertie digestionis que
quidem dicitur semen non esset sufficienter ordinata
quousque veniret hora debita generandi adam
enim in statu innocentie posset nunc sic cognouisse
et sufficientiam alimenti et temporis et horarum
quibus generare debuisset et ita uiueret modeste
et sobrie quod nec ad superhabundantiam
nec ad indigentiam declinaret ad illud
quod obicitur quod naturaliter appeteret coire sicut comedere
dicendum quod non est simile quia actus comestionis or
dinatur ad salutem individui in quo continue
fit deperditio actus vero generationis ad conseruationem
speciei et multitudinem similitudinis quod non
oportet continue fieri sed temporibus determinatis et ideo non
sic esset appetitus naturalis ad coitum sicut est ad cibum
nec ita continuus nec ita frequens Sicut
enim in viris castis etiam tunc nunc lapse non sic
est inclinatio ad coitum sicut est ad cibum
multo magis in adam erat Sicut autem ita in
tenditur vis generatiue hec potius est corruptionis nunc
quam institutionis primarie ad illud quod obicitur
quod si cognosceret pregnantem non peccaret
dicendum quod pregnans non potest cognosci sine de
ordinatione vel que sit vel que videtur Et quia
in statu innocentie deordinationem tunc non
poterat quia non erat ibi titillatio nec pruritus
ideo si tunc cognouisset si fieret se inuitat cog
noscere inordinatus fuisset et ideo peccasset licet
simile quod inducit de uiro in statu nunc lapse
quia nunc non solum est in officium peccande prolis sed
etiam in remedium vitande fornicationis
Sicut melius in questione habetur ad illud quod obicitur
quod non esset ibi maior deordinatio quam in

ad movendo manus a dorso dum quod splen-
dido attenderetur quia cum ad utriusque
membra non sufficiebat et utrumque tem-
pore pruritu et ardore carebat [illegible]
hic tamen dissimilitudo est quia motus opor-
tebat actum illum ad finem debitum trac-
ordinare quando qualemcumque motum manus
vel pedis [illegible] delectationi usus illorum
membrorum ad peccatum pluribus usus fiat
manus vel pedis non est ita delectatio
et [illegible] non oportet tam tanta delectatione [illegible]

Sexto et ultimo quia [illegible] equalis
fieret [illegible] virorum et mulierum
et [illegible] non sic procederet in [illegible]
sicut deus eum instituit [illegible] deus [illegible]
[illegible] masculum et feminam
in pari numero [illegible] et non multiplicaret
in pari numero item [illegible] hominis non po-
terat [illegible] nisi per masculum et feminam
et ita necessaria est ad [illegible] sicut et mas-
[illegible] quod non equaliter [illegible] et [illegible]
[illegible] sicut [illegible] ita et multi-
plicabatur [illegible] item sicut [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible] in muliere [illegible]
bene esset ordinata in [illegible]
[illegible] si [illegible] non [illegible]
similiter nec [illegible] quod [illegible] masculis
ad [illegible] sexus [illegible] ab
ad [illegible] item in
statu innocentie sicut [illegible]
ita [illegible] multiplicaret [illegible] esset
[illegible] et multiplicatum [illegible]
[illegible] uxorem [illegible] matrimonium
requireret quod sint [illegible] ne una [illegible]
viri quam mulieres nec plures nec pau-
ciores [illegible] sicut [illegible]
[illegible] videtur
esse [illegible] ne [illegible]
te [illegible] non esset [illegible] dicitur [illegible]
[illegible]
[illegible] vel saltem [illegible] plures
essent viri quam mulieres item sicut [illegible]
[illegible] non [illegible]
sexus omnis [illegible]
mulieris [illegible] non [illegible]
[illegible] viri [illegible]
[illegible] plures [illegible]
viros quam mulieres [illegible]
[illegible] vigorem virtutis [illegible] et semi-
[illegible] sicut dicunt naturales et medici

[illegible] institutum non instituit virtus [illegible]
tiva et semen [illegible] compleretur sic
[illegible] vel [illegible]
[illegible] masculos [illegible] tunc esset [illegible]
[illegible] semen [illegible] semini mulieris
tunc ad [illegible] et convertit
[illegible] ordinem [illegible] masculo potentior est
femina [illegible] vel [illegible]
teret semen [illegible]
non masculos [illegible]
si [illegible] equaliter [illegible]
viros et mulieres [illegible]
[illegible] ab [illegible] difficile est
[illegible]
[illegible] in [illegible]
distinctio sexuum esset [illegible]
[illegible] et [illegible] et
illa [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] una [illegible]
hec est enim [illegible]
[illegible] et [illegible] et
[illegible]
[illegible] nec [illegible]
parte principali [illegible] est [illegible]
difficile [illegible]
[illegible] principia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
et femine [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] in parte sinistra [illegible]
[illegible] ex parte [illegible]
[illegible] viri et mulieris [illegible]
dominatur semen viri tunc [illegible]
viri et [illegible] masculus [illegible] semen
mulieris tunc trahitur ad suam naturam et
[illegible] sexus femineus [illegible]
[illegible] si enim semina
[illegible] fortes [illegible]
[illegible] et [illegible]
et sic fortior coagulatio et [illegible]
[illegible] masculinus
Si autem sint [illegible] tunc fit coa-
gulatio [illegible] et [illegible]
[illegible] femineus [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] nec [illegible]

Nam sicut vult philosophus principaliter movens
in generatione [illegible] est semen viri
et ideo nec semen mulieris [illegible] semen
viri predominari nisi [illegible] debilitatem
seminis viri qua attendit ad eorum
formitatem seminis mulieris licet eorum ma
teriis [illegible] principaliter dispositio
sicut principaliter movens sicut eo primo
[illegible] que quidem est fortitudo
vel debilitas in virtute seminis virilis
Si autem queratur que sit ista dispositio me
[illegible] et virtute seminis virilis triplex est
pro reddi una est propter caliditatem et hu
miditatem dispositionis membri a quo fit seminis generatio
et per quod fit seminis transfusio ita quod nec
excedit in caliditate nec declinat ad fri
giditatem Tunc enim semen quod ab illo
membro transfunditur est fortis virtutis
et vigoris Si autem membra se habent in
contraria dispositione tunc semen est virtutis debilis
alia ratio potest sumi ex parte exterioris adiu
torii ut puta aeris et venti et temporis que
multum faciunt ad vigorationem vel debili
tationem virtutis Boreas enim suo flatu vir
tutem vigorat [illegible] calorem includit intrinsecus
Sed auster debilitat [illegible] exalare facit
Sic etiam facit cibus et potus et quidem ex
terioris dispositiones concurrunt que virtu
tem habent vigorare tunc semen est fortis
virtutis Cum vero sunt in contraria dispositione
tunc semen est virtutis debilis Tertia
vero sumitur ex parte [illegible] enim generatio
multum conferunt actibus [illegible] imaginibus
sicut quod [illegible] per memoriam
delectationis frequenter fit excitatio pru
ritus carnis et ex imaginatione forti
in somniis fit effusio seminis sicut fit ad pre
sentiam mulieris et [illegible] formativa que
est precipua virtus in semine [illegible]
[illegible] imaginativa sicut per exempla
ponitur in sacra scriptura et in medicina
ut in omnibus Iacob [illegible] xxx et naturaliter
per experientiam quod mulier que maritum appetebat
cum adulterio cognoscebat omnes filios varios
generabat Inter has autem rationes cum omnes sint
bone et faciant ad seminis vigorationem secundum
statum nature lapse precipua sumitur ratio
ex parte complexionis membri [illegible]
sicut [illegible] solum vel impedi
entes secundum naturam instituta in qua [illegible]
erat [illegible] sumitur generatio
maris et femine [illegible] virtutis animalis
[illegible] et [illegible]

Tunc cum vir intenderet et vellet generare virum
tunc vigoraretur virtus naturalis eius in
agendo et esset semen maioris virtutis
et generaretur sexus virilis sic [illegible]
Cum vero vellet et imaginaretur generare se
xum femineum tunc minus forti [illegible]
ageret in materiam [illegible] et tunc
semen esset [illegible] et generaretur sexus femineus
et ideo in statu nature institute generatio maris et
femine subesset voluntati [illegible] et quando ratio
dictaret omnia facienda esse ordinate et tot
produceret viros quot mulieres ut quilibet vir haberet
adiutorium sibi simile secundum exigentiam legis
matrimonii ideo tunc viros et mulieres pro
duceret in numero equali Nunc autem quia generatio
non omnino subest virtuti [illegible]
nec etiam rationi licet ei aliquid conformetur
sed magis variatur penes dispositionem membri et
exterioris adiutorii hinc est quod non est certa
determinatio nec in viris nec in feminis ge
nerationis [illegible] quando credit generare masculum
generat feminam et quando credit generare feminam
generat masculum et aliqui plures habent feminas
aliqui plures masculos Sic patet quod si homo
stetisset in equali numero fuissent multiplicati
viri et mulieres [illegible] ostende
tes [illegible] Ad illud [illegible]
mulier est vir occasionatus [illegible] philosophus
non vult dicere quod [illegible] praeter naturae intentionem
sed quod virtus nature aliquem defectum habet in generatione
mulieris ex productione viri Ille autem
defectus non repugnat ordini nature sed potius
salvat Sicut enim ordine nature sic producuntur
in eodem corpore quedam membra minus fortia
quedam magis sicut producuntur in eadem specie
quedam [illegible] sexus quedam al
terius et ideo licet ille defectus [illegible] ordine nature
[illegible] est ille qui est ex defectu
membri vel bone complexionis fit preter
nature intentionem generatio tamen mulieris non est preter
naturam nec [illegible] sed secundum naturam Ad illud quod
dicitur quod natura semper desiderat quod melius est
dicendum quod non intelligitur quod semper desideret melius
simpliciter sed melius in ordine [illegible]
masculinus nobilior sit [illegible] quam femineus
non tamen ita dicit sufficienter salvus nature in
solo viri sexu sicut est in viro et mulieribus
et ideo natura desiderat [illegible]
[illegible] Ad illud quod dicitur quod semen viri predo
minatur semini mulieris dicendum quod [illegible]
[illegible] ut valeat [illegible]
loquendo magis [illegible] semini mulieris

Sed tunc de generatione feminarum mulierum quando
semen viri debilis virtutis adeo quod magis
est idoneum ad productionem sexus muliebris
quam virilis hoc autem modo potuit esse in statu
primo sicut predictum est probatur per eius
ad illud quod dicitur de fortitudine caloris et
virtutis generativis enim non sufficit secundum or-
dinem et in exigentiam finis ita quod vir
aliquando operetur actione magis fortificata
ad productionem viri aliquando minus fortificata
in productionem mulieris Quibus autem velle
dicere sicut aliqui estimant quod mulier se
generationis contineret ita quod vir dextra
attraheret et quod est maioris virtutis
de semine ad generationem sexus virilis et pars
sinistra que est virtutis minus debilis ad
generationem sexus feminei tunc facile esset ad
ea que sunt dicta respondere sed hoc
non de facili probatur nec reprobatur
certitudine rationis et ideo modus sustinendi
prefatus videtur esse magis conveniens
In parte ista sunt dubia circa litteram
Et primo queritur de hoc quod dicit quod in statu
innocentie ... turpitudinis
... honestate ... ex hoc enim
videtur quod ... actus illi sine peccato
et turpitudine exercerentur Sed contra hoc est
quod omnis actus qui est in precepto potest fieri
sine peccato ergo et coitus Respondeo dicendum quod
non dicitur turpitudine que sonet in culpam
Sed que magis sonet in penam vel sic
illo ... tunc ... ita ...
... carnis quod actus ille
absque omni peccato fieri potest ... quod dicit magister
... inordinatum actum illum ... esse
... rationis inordinationis que sit
in actu illo sed quia ... esset maior
de hoc autem diffusius agetur in quarto
Item queritur de hoc quod dicit quod in paradiso
essent ... honorabiles ... enim quod sic
sunt honorabiles in statu ... sit
sacramentum ... ut dicit apostolus
... etiam ... bonum
Si tu dicas quod honorabilitas ...
attenditur quantum ad actum ...
quare magis honestus est actus ille et
castius sit cum pudore ...
in quo est culpe deordinatio magis enim
verecundatur ... de actu illo ...
... de illo actu in ...
ut potest cognoscere uxorem ...
Respondeo dicendum quod est loqui de ...
quantum ad significatum et quantum ad fructum
et quantum ad actum et quantum ad ...

honorabiles ... erunt in paradiso in statu
vero miserie ... sunt honorabiles
quantum ad significatum et fructum habent tamen
pudorem annexum quantum ad actum quia
omnis homo utens ratione actum illum
erubescit exercere coram aliis etiam cum
propria uxore Et omnis autem ... assignat ...
in xiiii de civitate dei causa cum ... de ...
magis erubescit eo quod ipsa subtrahatur alit[er]
parti ... et quod aliqua pars corporis
ducatur ... quod ipsa inordinate ...
et ideo magis verecundamur de ardore libidinis
qui est in actu illo quam de perturbatione furoris
que est in commovendo sermo Item queritur
de hoc quod dicit quod deus non ... ut ...
hoc enim videtur esse falsum quia dicit Genesis i Crescite
et multiplicamini et replete terram constat
quod hoc ... est quantum ad actum generative ...
... iuxta hoc queritur si mandatum illud ...
obligabat quod si sic videtur quod transgressi sunt qui
non coierunt in statu innocentie Si non
ergo videtur quod poterant continere servare virginitatem
quod est contra apostolum qui dicit i Cor vii volo
omnes vos esse sicut ego sum loquitur de castitate
Si non obligat modo quero quare renovatum
est videtur etiam quod modo sunt homines melioris
conditionis quam tunc quia modo possunt servare
virginitatem tunc autem non poterant
Respondeo dicendum quod illud mandatum fuit datum
viro et mulieri in statu innocentie Et cum
esset mandatum affirmativum non obligabat
ad semper sed pro loco et tempore determinato et
tempus dependebat ex revelatione divine vo-
luntatis quam quia deus eis nondum reve-
laverat ideo dicit magister quod non inseruit ad
illud quod queritur utrum illud mandatum fuit re-
novatum dicendum quod aliter obligabat tunc et aliter nunc
aliter nunc tunc enim obligabat quia omnibus
erat in officium nunc autem non obligat omnes
eo quod multi obligati sunt qui sufficiunt
illud implere aliis consilium virginitatis
... habet consilium competit statui ...
nondum autem ... instituto quia tunc cum nulla esset
... non esset maior virtus continere
quam nubere et omnino plenum ad cultum dei generare
nunc autem propter difficultatem et ardentiam
continentie magne est virtutis et dignitatis
et sic patent ea que obiciuntur Item queritur
de hoc quod dicit completo numero sine morte corporum
in aliam qualitatem ~~...~~ transirent
videtur enim hoc posse esse inconveniens quia
magnum dispendium esset parentibus si tanta
... differretur quousque electorum
numerus compleretur et unus species ... afflig...

q°
s°
q°

vel quod in eis esset aliqua afflictio et iterum cum numerus electorum futurus sit in magna multitudine quod possent omnes homines intra paradisi spacium contineri hoc non videtur esse probabile contra dicitur quod secundum hoc quod parentes transferrentur absque filiis et glorificarentur hoc non videtur conveniens quia ad magnificentiam dei spectat omnes simul glorificare sicut faciet in die iudicii in generali resurrectione et dicendum breviter quod ista secunda opinio probabilior est sicut dicte rationes ostendunt nec obstat illud de simultate resurrectionis glorificationis sed enim magis est iudicium propter et resurrectionem corporum quam debet esse simul quam propter beatitudinis collationem sed hoc expressius habetur in quarto in tractatu de resurrectione. Item queritur de hoc quod dicit quod in parvulis expectaretur etas ad ambulandum et loquendum sicut modo hanc enim opinionem videtur magister approbare contra hic est verum Augustini precedens paulo ante hic dicit enim infirmitati mentis congruit hec infirmitas carnis. Item si natura humana potencior et nobilior est quam brutalis et quorundam animalium fetus statim primo nascuntur possunt ambulare multo fortius videtur quod filii hominum. Respondeo dicendum quod magister nullam istarum opinionum intendit asserere et dubium est utrum sic vel sic esset. Michi tamen hanc opinionem approbat tamquam probabiliorem que dicit parvulos paulatim proficere et crescere ad usum membrorum nec hoc dicit sine ratione teneritudo enim membrorum debetur parvulis hominis propter bonitatem complexionis et convenientiam nec quod procedit a debiliori complexione ad fortiorem unde parvuli habent teneriora membra quam adulti processus autem in incremento non esset in talibus secundum naturalis etiam etiam nunc institute et rationabiliter magister hunc modum dicendi magis approbat. Unde autem Augustini precedens intelligitur de infantia ratione incomodorum concomitantium eam non ratione imperfectionis membrorum. Ad aliud quod dicitur de aliis generibus animalium non valet quia alterius sunt complexionis et organizationis. Item queritur de hoc quod dicit parvulos per intervallum temporis et sensu et cognitione perficere cum enim anima rationalis non senescit in tempore non videtur secundum conditionem temporis alterari. Item deus fecit animam ad perfectionem statim ergo similiter fecisset animas filiorum sicut ipse fecisset. Respondeo dicendum est ad hoc quod hoc est probabiliter acceptum positio quod aliquo modo per intervalla temporis in sensu et cognitione profecisset anima enim dicitur in tore complexionem corporis imitari et quam infantium est mollis et fluida complexio cerebri non potest ibi esse fortis impressio specierum nec fortis conversio super illas unde sicut fatiebus non relucet magna mota

sic parvuli non essent statim idonei ad usum cognitionis. Ad secundum quod obicitur quod anima non alteratur in tempore verum est quantum est de se sed ratione corporis cui coniungitur quod crescit et in tempore fortificatur. Ad aliud patet quod obicitur quod haberet habitum etc. dicendum quod si puer haberet scientiam quantum ad habitum non tamen haberet quantum ad actualem consideracionem propter organi ineptitudinem sicut etiam non habet dormiens unde sicut parvuli baptisati dicuntur habere virtutes in munere non in usu vel actu sic intelligendum est parvulos illos scientiam habuisse et postmodum complexione facta habili ad considerandum statim essent in actu consideracionis sine penuria et labore et potissime verum esset in eis illud verbum philosophi quod dicit in sedendo et quiescendo anima fit prudens et sciens cum sessio et quies dicatur contra motum et fluxibilitatem flexibilitatem complexionis. Item queritur de hoc quod dicit preceptum addit et cetera. Queritur quare dominus addidit preceptum super preceptum et quare tot fuerunt precepta que hic dicit et iterum quare preceptum obediencie sive disciplinae potius fuit negativum quam affirmativum. Respondendum est ad hoc breviter quod dominus eis fecit tria precepta in principio unde sciendum quod fuit crescite et multiplicamini aliud fuit de ligno paradisi comedite tertium fuit de ligno scientie boni et mali nolite comedere. Ratio autem et sufficientia istorum preceptorum potest sumi dupliciter uno modo sic triplicem enim preceptum est quod ordinat ad deum et illud fuit preceptum obediencie quoddam quod ordinat ad proximum et illud fuit preceptum de multiplicatione generis quoddam enim quod ordinat ad seipsum et hoc preceptum de comestione. Secundo modo sic ut quoddam preceptum respiciat corpus et hoc est preceptum de comedendo quoddam respiciat animam et hoc est preceptum de abstinendo quod est obediencie mixtum quoddam commune et hoc est preceptum de consilio multiplicandi preceptum autem disciplinae fuit negativum ut facilior esset eius observantia et homo non posset de transgressione vel omissione habere excusationem et hec tractatur totaliter per illa ... libri que est de hominis constitutione

Distinctio vicesima prima

Videns autem dyabolus hominem et cetera

terminata prima parte principali huius libri in qua agit magister de hominis conditione sequitur secunda pars principalis in qua agit de lapsu et quia lapsus habet ... per peccatum

et peccatum hominis est et quoddam in quo persona corrupit naturam et hoc peccatum fuit primi hominis quoddam in quo natura corrupit personam et hoc est originale quoddam vero in quo persona corrumpit se ipsam et hoc est actuale Secunda pars ista in tres partes In prima determinat magister de peccato primorum parentum in secunda vero determinat de peccato originali quod a Iuliano fuit temptatum di. xxx hic subiciendum insinuatum est etc. In tertia vero de peccato actuali di. xxxv Post predicta de peccato actuali etc. Prima pars in qua determinat modum transgrediendi in secunda vero ut quanta hominis culpa ostenditur quod homo habuit potentiam resistendi sive in prima determinat de culpa per quam cecidit in secunda de pena per quam stare potuit di. xxiiii hic diligenter investigari oportet et quam culpa sive peccatum ade comparatum scilicet ad dyabolum temptantem et ad hominem ~~tem tantem~~ cadentem et ad deum permittentem Prima secunda pars tres partes In prima determinat de dyabolo temptatione in secunda vero determinat de hominis transgressione di. xxii hic vero diligenter investigandum in tertia vero determinat de dei permissione di. xxiii preterea solet queri Prima pars continet presentem di. et potest dividi in tres In prima determinat magister qualiter primi parentes fuerunt temptati in secunda vero determinat generaliter modos temptandi ibi porro sciendum est duas esse species temptationis In tertia vero concludit propter temptationem preambulam conclusionem ... peccati ibi hoc 1a nisi qui sola exteriori temptatione etc. duabus ultimis partibus remanentibus indivisis prima pars habet tres partes in prima determinat de temptatione primi hominis quantum ad materiam in principio capitulo In secunda vero quantum ad instrumentum ibi fecit per violentiam etc. In tertia vero determinat quantum ad processum ibi Temptatio vero hoc modo facta est et sic in parte ista tria determinantur scilicet modus prime temptationis in speciali et tinge(?) temptationis in generali postremo vero qualitas et quantitas peccati ibi hoc 1a qui sola temptatione

Ad intelligentiam huius partis circa tria hic incidit questio primo queritur de temptatione priorum parentum secundo queritur de diversitate temptationis tertio vero incidit questio circa qualitatem et quantitatem peccati quod ex illa temptatione est secutum Circa primum queritur primo ~~ut~~ de temptatione priorum parentum quantum ad materiam secundo quantum ad instrumentum tertio quantum ad ordinem et processum

Circa primum sic proceditur et queritur quid movebat principaliter dyabolum ad temptandum hominem Et quod invidia videtur per illud Sap. ii° Invidia dyaboli mors intravit in orbem terrarum ~~In~~ introitus autem mortis fuit per temptationem et seductionem hominis ergo ad temptandum hominem invidia commovit dyabolum Item Gregorius in moralibus In paradiso dyabolus in incubis hominis superbie venenum infudit ergo cum venenum infuderit per temptationem temptatio fuit ex invidia Item dyabolus in temptando hominem factus est homicida secundum quod dicitur Io. viii ille homicida erat ab initio sed homicidium procedit ex odio odium autem ex invidia ergo ad prima temptatio hominis in qua dyabolus fuit homicida processit ex invidia Item qui desiderat casum alterius sine suo fructu non movetur ex amore commoditatis proprie sed ex odio felicitatis aliene Sed dyabolus casum hominis desiderabat et absque illo fructu sicut constat ergo movebatur odio felicitatis humane ad temptandum hominem Sed tale odium non est aliud quam invidia ergo etc. Sed contra omnis invidia est respectu paris vel superioris secundum quod dicit Gregorius super illud Iob parvulum occidit invidia superioris in quantum saltem in reputatione sed dyabolus ~~non temptabat~~ hominem non reputabat superiorem sibi ergo videtur quod ~~propter illius acquisitionem non invidebat homini~~ ei non videbat ergo si ipsum temptabat hoc non erat ex invidia Item invidia est respectu boni quod ~~desideratur~~ aliquo potest adquiri sed dyabolus non poterat pervenire ad eternam beatitudinem quia lapsus erat irreparabiliter ergo videtur quod propter illius adquisitionem non invidebat homini Item invidia est respectu boni quod desideratur nullus enim alicui invidet de aliquo nisi tamen illud amat et cupit Sed dyabolus nec cupiebat mandatis dei obedire nec ad superham(?) patriam ascendere nec amicus dei esse propter suam desperationem ergo videtur quod hoc in homine non invideret ergo etc. Item invidia non est nisi respectu eius quod est natum diminuere bonum proprium sed beatitudinis adquisitio nullum bonum potest diminuere ergo non est aliquis de ab aliquo invideri possit ergo videtur quod si dyabolus aliquo appetitu hominem cadere fecerit ex invidia motus non fuit Respondeo dicendum quod sicut 80 preactum fuit ista duo peccata scilicet que possident mentem dyaboli superbia et invidia unum sicut habitum fuit supra et cum ceciderit ex hiis duobus qui primus erat lucifer dyabolus factus est et sunt hec duo quasi inseparabilia ita quod unum comitatur ad alterum

Superbus enim amat excellentiam et ita nullum vult habere parem ac per hoc statim appetit excellentiam singulariter possidere et ideo statim vel actu vel habitu invidet tum noluit homini conplacere bono quod appetit ab alio tentari invenitur enim diabolus ab his duobus possessus vitiis superbia et invidia videns hominem in statu in quo poterat eadem sublimari caritate et in quo poterat ascendere ad supernam felicitatem de qua ipse ceciderat et ex superbia motus et invidia ad ipsum temptandum ex superbia namque ut ipsum sibi subiceret ex invidia vero ut ipsum a superna felicitate impediret et superbia fuit sicut movens primum invidia vero sicut movens proximum et immediatum esto enim quod non possit diabolus dominio super hominem agere nolunt studuisset ipsum a paradisi gaudiis inpedire et ideo scriptura dicit et eius expositores diabolum ad temptandum hominem ex invidia motum esse et concedende sunt rationes hoc ostendentes ad illud ergo quod primo dicitur quod invidia est de superiore vel paris dicendum quod non solum est de superioris eius qui est superior sed eius qui potest esse equalis aut diabolus in statu illo non reputaret hominem superiorem se invidebat tamen ne merito obedientie sublimaretur ad statum glorie in quo statu ipsum superiorem se non dubitaret potest etiam dici quod tunc reputabat ipsum superiorem se in hoc quod poterat pervenire ad illam gloriam ad quam diabolus ascendere non poterat ad illud quod dicitur quod invidia est de bono quod potest adquiri redendo per interemtionem quia non solum invidet aliquis illud quod potest obtinere sed etiam illud quod natus est habere quamvis non possit sicut temptati et ceci invident aliis visum et progressum licet autem diabolus non posset ad beatitudinem pervenire tamen habebat ad hoc naturalem aptitudinem ad illud quod dicitur quod invidia est de bono desiderati dicendum quod invidia non tantum venit ex desiderio alicuius boni privati verum etiam ex odio boni alieni quia in desiderium boni proprii vero est principium omnis peccati ideo potest aliter dici quod invidia non solum est de eius boni quod desideratur sed etiam de eius boni cuius obtentu minuitur bonum desideratum vel estimatur minui et quia diabolus desiderabat singulariter efferri ideo ex exaltatione hominis estimabat suum bonum impediri et ideo invidebat et ex invidia oppugnabat et per hoc patet responsio ad ultimum quia etsi hominis glorificatio et exaltatio secundum veritatem alicui bonum non diminueret tamen secundum estimationem falsam credi poterit esse alicui bonum diminutum et ex illa estimatione oriri invidia affectus enim non tantum oritur ex inditiis certis sed etiam ex suspicionibus et estimationibus falsis

Secundo queritur de temptatione per os serpentis quantum ad instrumentum et dicitur Genesis iii quod diabolus temptavit hominem per serpentem et quod ille modus non fuit conveniens ostenditur primo sic quanto temptatio est occultior tanto ad decipiendum efficatior si igitur diabolus maiori calliditate poterat hominem decipere tentaturus videtur quod ipsum debuisset temptare spirituali temptatione absque alicuius corporis assumtione Item tanto temptatio est efficatior quanto temptans est in suggerendo affabilior sed actus locutionis proprie debetur humane effigiei ergo videtur quod diabolus ad temptandum magis assumere effigiem hominis quam bruti animalis cum bruti et sua locutio potius esset ad terrorem quam ad persuasionem Item quanto temptans magis simulat et induit speciem sanctitatis tanto magis prevalet in temptando sed multa sunt animalia que magis in suis proprietatibus sanctitatem pretendunt quam serpens sicut et columba et agnus ergo videtur quod illa magis assumere debuit diabolus ad temptandum Item instrumentum sive organum debet conformari exercitio per ipsum facto sed temptatio erat ad decipiendum ergo diabolus debuit assumere animal maxime dolosum et callidum sed lupus est de dolositate in vulpe quam in serpente ergo magis debuit assumere vulpem quam serpentem ad oppositum sunt rationes sed quia ipsum concludenti prius clarendi in responsione Responsio Ro
ad predictorum intelligentiam notandum est quod modus ille temptandi non tantum fuit ex diaboli electione sicut dicit Augustinus sed etiam ex divina permissione non enim licuit diabolo temptare eo modo quo vellet et posset sed eo modo quo dominus permitteret concessit autem divina sapientia que omnia ordinat et gubernat et permisit quod diabolus temptaret hominem in effigie animalis bruti et non cuiuslibet sed serpentis hoc enim exigebat congruentia ordinis quod enim homo temptaretur a diabolo in effigie bruti animalis congruum erat tum ratione operis tum ratione finis intenti tum etiam ratione divini iudicii ratione operis quia homo natus erat inclinari ad bonum ut nunc maxime ex parte sensuali et bestiali et ideo congruum erat ipsum in effigie animalis bruti temptari respectu finis intenti similiter congruum erat temptare quia ad hoc ordinabatur temptatio ut homo efficeretur similis animali bruto cum contempto bono incommutabili adhereret bono commutabili et illi quiesceret

et ideo ad hoc insinuandum in specie alia vbi
debuit temtari Respectu eciam inductiui eciam
congruum fuit quia deus iustus et fidelis
non permittit hominem temtari ultra quam possit
et ideo sic patitur diabolum in temtacione latere
in insidiis quod possit ab homine deprehendi
et ideo non passus est quod diabolus hominem temptaret
eius in specie consimili et per hoc non in specie
vel effigie humana sed potius brutali. Sic
igitur congruencia ordinis exigebat ut homo
a diabolo in brutali effigie temtaretur hoc
eciam triplici congruencia exigente permissum
est homo temtari a diabolo non in quolibet animali
bruto sed in serpente propter racionem operis quia
enim temtacio fiebat per suggestionis ingre
ssum que intrat ad cor ad modum serpentis
et ibi virus peccati diffundit ex quo licet spiritualiter
mori homo ideo ut exterior effigies operi
responderet interiori congruum fuit hominem
a diabolo temtari in effigie serpentis cuius est
serpere et venena diffundere et diffundendo
hominem interimere. Respectu eciam finis intenti
congruum erat quia enim intendebat diabolus
...ciem hominis et capud i superiorem mentem
...ere ... et toti ...
et sic prosternendo ad malum finem deorsum
proponendo sibi ... delectabile
ideo permissus est temtari in serpente qui
... suum tamen corpus licet trahere in suo incessu
adherere congruum eciam erat ex parte diui
... quod enim ex illa temtacione diuino iudicio
... temptanti et temtatorem debebat ini
micicia exoriri ideo temtacio hominis in serpente
te debuit fieri quod post lapsum maxime ex
orreret et qui maxime sua calliditate insi
diatur hominem ledere et sic patet multiplex
congruencia quare diabolus permissus est eundem
temtare in effigie serpentina ad illud vero quod
primo obicitur quod temtacio tanto est efficacior
quanto occultior dicendum quod et si diabolus se mani
festaret exterioribus sensibus in effigie serpentis
... tamen in illa manifestacione peius
se occultabat quam manifestabat unde mulier
non credidit eum quem loquebatur in serpente
esse aduersarium sed eciam potius ...
... et ideo ... erat illa temtacio
sicut diabolus loqueretur ad cor interius ...
patet ... quod in statu ... non est permissum
interius temtare quia non habebat posse ingre
di interius nisi homo preberet sibi aditum et ideo
temtauit ab exteriori per sensum et vocem sensi
...lem ... spiritualem homo enim debebat aliter
permitti ad aliud de maiori affabilitate
iam patet responsio ... est enim quod si fuisset in effi

gie quia affabilior fuisset sed diuina prudencia
non debuit sic permittere sed cautelam diaboli
debuit temperare et ideo concessum est sibi totum serpentis
... habebat faciem virginis sicut dicit Beda
et reliquum corpus erat serpentis et sic ex vna
parte posset latere et ex altera deprehendi
ad illud quod obicitur de amicabilitate iam patet
responsio quia sic debuit permitti ostendi
effigies amicicie ut posset deprehendi ve
ritas innocencie nam temtator qui effigie
amicicie pretendebat secundum veritatem inimicus
erat ideo sic ei maxime competebat quod
haberet aspectum humanum corpus vero eius animalis
quod natura est homini maxime inimicum ad illud
quod obicitur vltimo de calliditate dicendum quod et si
sint aliqua alia animalia callidiora ...
... in nocendo et insidiando ... serpens est
callidissimum et quia calliditas temptantis
erat ad hominem offendendum ... est quod inter
cetera animalia magis est permissus temtare per serpentes

Tercio queritur de temtacione primorum parentum
quantum ad ordinem ... et de sexu
... et videtur ... quod temtacio incepit a muli
ere et per mulierem peruenit ad virum et vi
... modus procedendi ...
... et quod eciam debebat ... ideo permitti
... enim destruccionis ... ordini consti
tucionis que enim ultima sunt in ponendo
sunt priora in resoluendo sed mulier vltimo
fuit facta et formata ergo videtur quod via destruccionis
et corrupcionis debuit a muliere exordium
... temtator debuit eam primo aggredi
Item temtacio exterior debuit conformari
exteriori sed in temtacione interiori primo ascendit
a sensualitate ad superiorem partem mediante
inferiori porcione racionis si ergo superior porcio
est vir et inferior est mulier sicut temtacio in
terior procedit ad virum mediante muliere
sic et temtacio exterior Item cautus pugnator
... aggreditur ... que potest expu
gnare facilius Cum ergo mulier ...
expugnari quam vir ...
... peruenire debuit ad virum mediante
muliere Item facilius est alienum expugnare
forte inimicum per domesticum ...
Sed vir erat fortis et ...
... non ...
temtare ...
... mediante muliere temtacio ... ad virum
Contra primum non est temtatum ...
Item ... ad ymaginem Sed mulier
et vir equaliter sunt ad dei ymaginem in
quo ... non est distinccio sexus ergo videtur ...
... mulierem ... Item mulier ...

promtitatem habuit ad peccatum sicut nec vir et ita erat etiam sicut vir nec tarde eius aliquo animum inclinabat ergo videtur quod ita difficile fuit mulierem sicut et virum decipere nulla igitur videtur ratio esse quare temptatio dyaboli magis inciperet a muliere Item dicitur ab illius est vinci a muliere quam a viro et gloriosius est vincere virum quam mulierem Sed dyabolus maxime respicit vituperium et amplissime querit gloriam ergo videtur quod magis temptationem a viro quam a muliere inchoabat Item naturale audacium est libenter fortius aggredi Sed dyabolus est audacissimus et protervissimus et maxime presumens de suis viribus ergo videtur quod dedignatus fuerit potius aggredi muliebrem sexum Sed contra videtur probabile quod primus temptavit mulierem quam virum Respondeo dicendum quod sicut dicit scriptura et magister dicit in littera non est dubitandum quin temptatio dyaboli a muliere inchoaverit et peccatum vel ad virum Ratio autem huius sumitur ex parte sapientie dei et ex parte astutie dyaboli Ex parte sapientie dei quoniam enim tali ordine permisit dyabolum temptare tum propter viri exercitationem tum ne mulier haberet excusationem tum etiam propter nostram eruditionem propter viri exercitationem quia ipse adeo fortis erat et spirituali mente preditus quod non solum poterat temptationi serpentis resistere sed etiam suggestioni mulieris et ideo fortiore temptatione permissus est temptari propter mulieris vero removendam excusationem primo debuit ab ipsa temptatio incipere nam si vir primo peccasset cum vir sit caput mulieris et diceretur ei non esset multum mirandum si mulier ei consentiret immo magnum haberet excusationis colorem propter nostram etiam eruditionem etiam hoc permissum est illo enim modo temptandi semper licet nos cognoscimus modum et progressum temptationis invisibilis et sicut ille a serpente venit in virum mediante muliere Sic ille a sensualitate pervenit ad superiorem portionem rationis mediante inferiori Ex parte similiter astutie dyaboli quia sicut ratio dyaboli attendebat mulierem esse minoris sapientie et debilioris constantie et importunioris adherentie quia minoris sapientie erat facilior erat ad seducendum et ideo dyabolus seductor per eam voluit sibi facere transitum et viam quia debilioris constantie facilior erat ad prosternendum et ideo dyabolus expugnator aggressus est hostis civitatem circa partem ex qua aditus erat minus munitus Tertia vero importunioris erat adherentie cogitavit dyabolus quod si ipsa prius vinceretur non quiesceret quousque perverteret virum unde dicitur Ecclesiastici vii de muliere que laqueus est venatorum et sagena cor eius vincula sunt manus illius propterea dyabolus astutus impulsor [illegible]

et sic patet quod sicut dicit scriptura peccatum modo congruum fuit temptationem incipi a muliere quod sic dyaboli astutia expetebat sic etiam hoc divina prudentia disponebat unde quod erat unde sunt rationes ad hoc inducte ad illud quod dicitur quod primo dicitur in genesi quod ad ymaginem non est sexum dicendum quod licet in viro et muliere reperiatur ymago expresse quia est de natura ipsius anime quod tamen quamdiu est in corpore complexionem corporis imitatur ex ratione corporis debilitate quod ex sexus contrahit anima quandam effeminationem et propterea quod est ex tota parte non nisi assit fortitudo maioris gratie facilius inclinatur ad malum [illegible] et propterea ideo non cogit ad illud quod dicitur quod mulier adhuc nulla habuit [illegible] dicendum quod verum est non tamen ex hoc sequitur quod haberet stabilitatem rationis cum non haberet titubationem in affectu nec deceptionem in aspectu facilius tamen in hoc poterat incidere quam vir in quo natura erat fortior et gratia debet fuisse abundantior ad illud quod dicitur quod vituperabile est vinci a muliere dicendum quod verum est vincit gloriosius est mulierem luctando superare quam cum viro luctando succumbere et quod dyabolus si incepisset a viro timebat ne vellet sibi resisteret ideo maiori cautela studuit gloriam adipisci ad illud quod dicitur quod audaces libentius aggrediuntur fortes dicendum quod illud verum est ubi est aggressus sine astutia dyabolus autem non tantum est audax et ferox immo etiam astutus et fallax et ideo in temptando non aggressus est viam difficiliorem sed potius efficaciorem preterea non permittebatur sibi totam suam expedire potentiam Cum enim non vincat nisi volentem est debilis in pugnando et ideo non a fortiori sed a debiliori sua inchoavit temptationem

Consequenter queritur circa sextum articulum de modo temptationis in generali dividitur autem temptationem in eam que est ab hoste et in eam que est a carne et circa hoc sunt quesita tria primo queritur utrum carnis sit temptare 30 secundo queritur utrum temptatio carnis a temptatione dyaboli distinguatur separare Tertio queritur cuius temptationum difficilius sit resistere

Circa primum sic proceditur et ostenditur quod carnis sit temptare Jacobi 1 unusquisque temptatur a concupiscentia sua abstractus et illectus sed concupiscentia que maxime abstrahit nos et illicit est concupiscentia carnis ergo etc. Item Cassiodorus difficillimus temptationum dicit quod temptatio est affectio tentatio hominis ad fallendum sed appetitus carnalis fallit hominem ut in [illegible] esse bonum simpliciter et sic decipit et fallit [illegible] contingit

spiritum temptari a carnali appetitu. Item temptacio dyaboli non est aliud quam suggestio eius, sed sicut dyabolus suggerit homini mala, ita et carnis prudencia que est deo inimica; ergo si dyabolus dicitur temptare cum suggerit mala, et eadem racione et caro cum spiritum trahit ad carnalia. Item dyabolus impugnat nos temptando, nec est aliud temptacio eius quam eius impugnacio, sed sicut impugnamur a dyabolo ita et a carne impugnamur et impellimur; ergo videtur quod sicut temptamur a dyabolo ita videtur et proprie a carne temptemur. Sed contra Hugo de Sancto Victore: temptare est callidi experiri et quibusdam blandis conatibus probare, sed experimentum sumere sic est proprie racionalis; ergo non videtur esse carnis. Item temptans differt a temptato, nullus enim temptat se ipsum, sed qui temptatur est homo carnalis. Similiter homo carnalis a carne sua non differt per substanciam; videtur quod nullus homo temptetur a carne sua nec ab alia constat; ergo nulla caro temptat. Item persuasio ordinata ad decipiendum pocius est sophisticacio quam temptacio, temptacio enim est persuasio ordinata ad sumendum experimentum, sed caro viciosa directe inclinat ad malum et sua inclinacione seducit spiritum; ergo carnis impulsio pocius debet dici sophisticacio quam temptacio. Item quandocumque aliquibus actus de aliquibus sermo dicitur, dicitur secundum aliud quod sicut deus recipit. Sed deus temptare dicitur in scriptura et dyabolus et homo et caro; ergo secundum aliquid commune debet dici. Sed caro non videtur aliquid communicare in aliquo cum deo et spiritu angelico; ergo videtur quod ei non possit competere temptacio. Aut si competat, sicut eius est nomen et secundum alium modum dicendi, et si est, tunc est quod secundum quem modum et qualiter et quare illa impulsio carnis temptacio appellatur. Responsio: dicendum quod hoc vocabulum temptare multas habet accepciones, sicut dicunt illi qui significatos vocabulorum studiose rimati sunt. Si tamen volumus eius principalem et precipuam significacionem accipere, temptare probare est; unde temptacio dicitur per quemdam tactus quo illud quod tangitur probatur, sicut cecus dicitur temptare qui suo tactu vult aliquam certitudinem habere de aliqua re quam tangit. Per similem modum in spiritualibus dicuntur quidam tactus ad probandum ordinati. Hoc autem potest esse quadrupliciter: quod aut ille qui pulsat intendit probare et approbare sine

probatum ostendere, et hoc modo temptavit deus, unde dicitur Sap. iii: Deus temptavit illos et invenit eos dignos se. Aut ille qui pulsat intendit probare et approbare sine reprobum facere, et sic temptat dyabolus, secundum quod dicitur Act. v: Cur temptavit dyabolus cor tuum mentiri spiritui sancto. Aut quod ille qui pulsat intendit solum probare et experimentum sumere de eo quod est in homine, et sic temptat homo cautus, et de hoc Eccli. xxxi: ex multa loquela temptabit te et subridens interrogabit te de absconditis tuis. Aut quod et si pulsans nichil intendit, ad eius tamen pulsacionem sequitur approbacio sive reprobacio hominis, et sic temptat caro vel carnalis concupiscencia, Jacobi i: Unusquisque temptatur a concupiscencia sua abstractus et illectus. A carne enim sive a carnis concupiscencia homo pulsatur et quia tangitur, cum tactum sive pulsacionem si consenciat probatur et reprobatur, et sic recte et proprie carnis impulsio temptacio dici potest. Unde raciones hec ostendentes concedende sunt. Ad illud quod obicitur in contrarium quod temptare est experiri, dicendum quod illa racio ab Hugone non assignatur nisi proprie de temptacione dyaboli. Si quis tamen velit generaliter intelligere, cum ut se extendat ad eam temptacionem que ad malum inclinat, tunc dicemus quod intelligitur per causam, ut sit sensus quod per temptacionem fit experiencia et probacio utrum homo dignus sit approbari vel reprobari, et hoc tamen non fit a dyabolo sed etiam a carne. Si autem velit dicere hoc esse verum de temptacione, dicemus quod nomine carnis non intelligitur corpus solum sed homo carnalis, et eo ipso homo quod carnalis est et ad carnem conversus seipsum temptat, sed quod spiritualis est et divine legi subiectus. Ad illud quod obicitur quod temptans differt a temptato secundum substanciam, dicendum quod sicut iudicare et iudicari sunt actus diversarum personarum, nichilominus tamen eadem persona secundum aliam et aliam sui porcionem potest se ipsam iudicare, sicut se ipsum quis iudicat et superior porcio iudicat inferiorem. Sic eciam intelligendum quod spiritualis racio sensualitatis potest temptare, unde sic homo exterior interiorem, et ita cum caro temptat spiritum non idem temptatur a se sed alius ab alio, illa tamen reperiuntur in eadem persona. Ad illud quod obicitur quod persuasio ordinata ad decipiendum pocius est sophisticacio quam temptacio, dici potest quod temptacio large dicta comprehendit et sophisticaciones et

temptacionem [illegible] deceptionem zophistica enim persua
sione potest homo de alio exprimitur sumere et in
non vero illa obiectio quod temptacio sumitur quod hic accipitur
contra deceptionem et zophisticacionem non dividitur
aliter tamen potest dici quod temptacionis nomen trans
latum est a temptacione manuali in qua est quedam
palpacio sumitur quod actus dicitur temptare quod attem
tacionem illa que est in locucionibus per quem
modum dividitur contra zophisticacionem ut
dicatur aliud sumitur zophisticus aliud tem
tativus ad ultimum patet dicendo ex predictis
aliud enim tamen reperitur in actibus illius de
quibus dicitur actus temptandi inde tactu
quodam pulsare adque consequitur pulsativo
et sic prius explanatum est

Secundo queritur utrum contingat temptacionem
carnis a temptacione diaboli separare et
quod sic videtur circumstantiis dividuntur ex opposito,
unum potest esse sine altero sine separari ab alte
Sed temptacio carnis dividitur contra temptacionem
hostis ergo et cetera Item diabolus temptavit hominem
primum et temptavit Christum sed nec caro Christi
nec caro hominis primi ad malum impelle
bat ergo non erat a carne temptabatur licet omni
temptaretur ad malo temptacio que est ad malo
separatur a temptacione que est a carne Item
esto quod diabolus numquam nobis nulla suggeret
nichilominus sicut [illegible] ab adolescencia prona erunt
ad malum ergo omni temptacione diaboli circa id
scripta adhuc homo temptatur a carne propria
Item aliud est inquinamentum carnis aliud
est inquinamentum spiritus Sed diabolus in
pellit ad peccata spiritualia caro vero ad peccata
carnalia ergo cum peccatum carnale possit esse
sine spirituali et econverso videtur quod temptacio carnis
sequestrari habeat a temptacione diaboli Item
quecumque duo sic se habent quod in uno contingit
mereri et in alio demereri illa contingit
abinvicem separari sed temptacio hostis est materia
ostendende virtutis temptacio vero carnis semper
est a culpa vel cum culpa sicut dicit magister
in littera ergo una istarum sequestrari habet ab alia
Item temptacio carnis et hostis differunt,
sicut dicit magister in littera sicut temptacio interior
et exterior sed quod est exterius sequestrari
habet ab eo quod est interius ergo et temptacio
carnis ab ea que est a diabolo Contra sicut dictum est
quod temptacio que est ab hoste est ita interior
sicut temptacio que est a carne per hoc non
effugitur quia cum deus fidelis non permittit
hominem temptari supra id quod possit
et alterius modorum illorum ad expediendum sufficit
tiat nec homo sit possit esse interior contra diversa

videtur quod alio et alio sic fiat circa nos tem
tacio carnis et temptacio diaboli Sed contra
quod temptacio carnis non habeat esse sine temp
tacione hostis videtur super illud psalmi converte
a malo et fac bonum glossa. Sicut mala omnia
ab instinctu diaboli procedunt sicut bona
ab instinctu dei ergo nullum peccatum fit in
quo diabolus non interponat partes suas
Sed igitur temptacio carnis via est ad peccatum
videtur quod non possit esse sine temptacione diaboli
Item motus instrumenti non est sine motu
principalis motoris sed caro est sicut instrumentum
in temptando respectu diaboli sicut dicitur super Iob
Iob xvi terra data est in manus impii
id est caro data est in manum diaboli ergo ti
tillacio carnis non est absque impulsione diaboli
Sed igitur hec est temptacio patet et cetera Item et si
non potest ponere primum malum quod non sit a diabolo
est tamen ponere malum quod est inicium omnis
mali sicut dicitur Ecclesiastici x inicium peccati superbia
Sed diabolus rex est super omnes filios superbie
et pater omnis mendacii videtur quod nullum sit
peccatum quod aliquo modo procedat absque
et ita ad nullum malum impellit caro absque
diabolo ergo temptacio carnis non separatur a tem
tacione hostis Item quod temptacio hostis
non separetur a temptacione carnis simul
ostenditur Galatas v manifesta sunt opera carnis
que sunt fornicacio adulterium contenciones
emulaciones ire et rixe et invidie ubi in
merantur peccata carnalia et spiritualia
ergo videtur quod omnia peccata procedunt a carne licet
ad nullum malum inclinat temptacio hostis
absque temptacione carnis Item quid differt
a corporalibus ad spiritualia Sed in corporalibus
in prole est aliquid generatum a patre absque
matre ergo nec in spiritualibus Sed pater omnis
peccati dicitur esse diabolus mater vero caro sine
concupiscencia ergo et cetera prima propositio patet Sed manu
festetur per illud quod dicitur Ezechielis xvi pater tuus
amoreus et mater tua cethea pater amo
reum vero intelligitur diabolus et cetheam vero intelligitur
concupiscencia et expresse dicit Gregorius super
Iob xix concupiscencia est mater omnis peccati
et diabolus pater ergo et cetera Item diabolus non potest
temptare hominem [illegible] augustinum nisi malum
spiritum sed solum carnis quietum ergo videtur quod aliud
non habeat ad intrandum nisi per carnem ergo absque
carne non temptat ergo non convertit temptacionem carnis
a temptacione diaboli separari Respondeo Dicendum quod cum 60
dicimus temptacionem esse a carne vel ab ipso
ste hoc dupliciter potest intelligi aut sicut a
movente proximo aut sicut a movente remoto

immediato. Si autem sicut a movente pro
sic temptacio carnis magis potest esse absque
temptacione hostis, quia omnis temptacio carnis
est ex eius corde, que ortum habet a prima
hostis temptacione; temptacio tamen hostis esse
potest absque temptacione carnis, tunc potissime
quando is temptatur in quo non est carnis corrupcio,
sicut fuit in Adam et in Christo, vel quando
ex illa temptacione nulla oritur inclinacio.
Quando vero temptacio hostis ad peccatum protrahit,
tamen nullum peccatum fit in nobis quod non
habeat ortum ex concupiscencia aliqua. Sicut
temptacio dyaboli non potest a temptacione car-
nis separari, sicut prius inducitur. Et si quod tem-
ptacio dicitur esse a carne vel ab hoste tanquam
a movente primo. Si autem sic dicatur
esse tamquam a movente proximo et propinquo,
sicut accipit magister in littera per sequestracionem
et distanciam formalem et distanciam temporalem;
distancia formali quia alio modo temptat
caro, alio dyabolus, et ad aliud vicium
impellit iste et aliud illa, et per consequens primum
movens est aliud et aliud; sequestracione
etiam distancia temporali, quia aliquando vexat
dyabolus et instigat ad hoc vicium ad quod
non inclinat caro, et aliquando e converso; et sic isto
ultimo modo accidit [illegible] temptacionem carnis
et temptacionem hostis, ut accipit magister in
[illegible] concedendo [illegible] ad minus separari,
ut non solum inter unam et alteram sit diversitas
secundum causam, [illegible] una posset esse sine alia [illegible]
[illegible] ad illud quod
primo dicitur in contrarium quod omne malum est ab in-
stinctu dyaboli, intelligendum est sicut a movente
primo, non autem sicut a movente proximo,
nam absente dyabolo peccatum potest esse a libero
arbitrio vel propria voluntate vel a trahen-
te concupiscencia carnis. Ad illud quod dicitur quod
caro movet sicut instrumentum, dicendum quod hoc
verum est quando dyabolus vexat carnem et ve-
xando carnem vexat spiritum; et tunc tem-
ptacio carnis et dyaboli non possunt innui,
quia tamen carne mediante sensualitate spiritui
commixta spiritum nititur ad malum inclinare
etiam dyabolo non movente, et tunc non mo-
vet sicut instrumentum, sed sicut movens primum,
et hoc modo habet sequestrari a temptacione
dyaboli. Ad illud quod dicitur quod peccatum dyaboli
est initium omnis mali, dicendum quod hic non est
intelligendum quod sit principium immediatum
respectu cuiuslibet peccati, sed quia ante peccatum eius non
fuit aliud et ipsum fuit initium illius pec-
cati originalis ex quo est inclinacio ad malum
omne. Ad illud quod dicitur quod alia peccata

sunt a carne, dicendum quod caro sumitur ibi lar-
ge pro omni concupiscencia que inhesit ani-
me ex coniunctione sui ad carnem; et sic nomine
carnis intelligitur concupiscencia que est mater omnium
malorum, et sine hac dyabolus non generaret
in nobis aliquod peccatum. Et per hoc patet responsio
ad sequentes obiectiones, et de generacione spiritualium
accipitur enim ibi caro et concupiscencia large
sicut ostensum est. Et ille tamen non sequitur
quod temptacio dyaboli non possit esse absque
temptacione carnis; non enim omnis temptacio
dyaboli est peccatum, quia frequenter enim temptat
ita quod nulla sequitur culpa. Ad illud
quod dicitur quod non temptat nisi hominem car-
nalem, dicendum quod hoc non est, quia temptacio
dyaboli dependet a temptacione carnis, sed
quia non potest aliquem temptare nisi qui
habet vertibilitatem liberi arbitrii et est in statu
merendi vel demerendi in quo potest
seduci; et hec solum est quando spiritus noster
est coniunctus carni mortali, ex quo sequitur
tamen quod non concluditur quod caro in temptacione
dyaboli fit causa propria, sed solum causa sine qua non.

Tercio queritur cui istarum temptacionum
sit difficilius resistere; et quod tem-
ptacioni carnis videtur per illud quod dicit
magister in littera: temptacio carnis maior,
difficilius vincitur, quia internis oppugnatis
de intus contra nos roboratur. Sed illi tem-
ptacioni difficilius est resistere quam diffi-
cilius est vincere; ergo etc. Item Boecius:
nulla pestis efficacior ad nocendum quam familiaris
inimicus. Sed inimicus carnis carnis est
multo familiarior quam dyabolus, ergo eius tem-
ptacio crudelior et periculosior ac per hoc
ad vincendum difficilior. Item quanto
temptacio est ad nocendum efficacior tanto
difficilius est resistere temptacioni. Sed tem-
ptacio carnis efficacior est ad nocendum
quam temptacio hostis, quia cum temptacio hostis
fit ex parte [illegible] virtutis, [illegible] temptacio
carnis magis est sine culpa. Item tanto
difficilius resistere est alicui persuasioni
quanto ille qui persuadet magis amicus;
sed homo multum diligit carnem et inimicum
odit dyabolum, ergo multo difficilius est
ei resistere impulsioni carnis quam sug-
gestioni dyaboli sine temptacionibus.
Contra: quanto impugnans est for-
cior, tanto eius impugnacioni diffi-
cilius resistitur; sed dyabolus est hostis
fortissimus, sicut dicitur Iob XLI: non est
potestas super terram que ei possit
comparari; ergo difficilius est eius impugnacioni

sive temptationi resistere quam ei temptationi
que est ex carne. Item quanto temptans
est versucior et callidior tanto difficilius
est laqueos et cautelas eius evadere. Sed dy
abolus est versutissimus. Ergo difficilius est
temptationi eius sive illaqueationi resi
stere quam temptationi carnis. Item quanto
inimicus est occultior tanto minus ho
mo potest eius impetum declinare. Sed demon est
hostis spiritualis et occultus caro vero hostis
est manifestus. Ergo temptatio sive insultus demonis
maioris est periculi quam temptatio car
nis, maiori igitur difficultate ei resistitur.
Item facilius superatur quod est in nostra potestate
quam quod non est in nostra potestate. Sed caro
in nostra potestate, nam ipsam possumus mor
tificare et cibis et vigiliis et contemptibus cruci
figere, demonem vero minime. Ergo multo faci
lius est resistere eius temptationi quam tempta
tioni demonis. Item spiritus magis adheret
bono proprio quam bono carnis sive bono
inferiori quam bono exteriori. Si demon sug
gerit et inclinat ad bonum interius
dum temptat de peccatis spiritualibus, caro
vero ad bonum exterius dum temptat
de peccatis carnalibus. Ergo difficilius
punit ~~repellitur~~ quod est maioris adherentie
difficilius repellitur temptatio hominis
que est de peccato spirituali quam temptatio carnis
que est de peccato carnali. Item difficilius
est resistere violentiis quam blanditiis quia
violentia de sua ratione importat impos
sibilitatem sive difficultatem resistendi.
Sed demon temptat violentando sicut dicit
Hugo. Caro autem temptat blandiendo.
Ergo difficilius superatur demon quam superatur caro.
60 Ad predictorum intellectum est notandum
quod tu queris cui temptationi sit facilius
resistere utrum temptationi carnis vel
hostis. Dupliciter potest intelligi aut respectu eiusdem
peccati aut respectu alterius. Si respectu eiusdem peccati
ut puta peccati carnalis ad quod instigat
caro instigat et demon tunc dicendum est
quod temptatio carnis est difficilior propter
connexionem carnis ad spiritum aliquam
magis quam inveniat et sic nititur magis
in bona et res desiderat ad potentiam ut tum in
dicitur. Si autem ipse instigatur fieri respectu
diversorum peccatorum ut puta temptatio carnis
instigatur respectu carnalium et temptatio ho
stis respectu peccatorum spiritualium sic si sint ut
ex credentia et ex tessera, quidam enim
homines sunt qui magis proni sunt
ad peccata carnalia ut puta ad luxuriam,

quidam ad superbiam et his difficilius est
resistere temptationi carnis quam tem
tationi hostis. Quidam autem sunt qui per
mores sunt ad peccata spiritualia quam ad car
nalia ut puta illi qui magis desiderant
honores quam voluptates et hiis diffici
lius est resistere temptationi hostis quam carnis.
Si quis autem sit indifferens ad utrumque
et equaliter pronus quantum ad se tunc enim
temptatio carnis quodammodo est difficilior
quodammodo temptatio hostis. Temptatio carnis
erit difficilior propter maiorem et magis
intrinsecam et magis continuam adherentiam.
Temptatio vero hostis difficilior propter ma
iorem boni promissi apparentiam
et propter latentiorem instigantis flammam.
Sicut enim Gregorius in moralibus ostendit quod
hostis antiquus multa sunt vitia que
veritatem palliat sub specie virtutum.
Si autem queratur que harum temptationum sit
ad vincendum difficilior, si respectu eiusdem
peccati intelligatur, responsum est quod temptatio
carnis si respectu diversorum sic si sint sicut ex
credentia et ex tessera sicut dictum est
et sicut procedunt ratio ad utramque par
tem. Si autem queratur que magis ex tenat
alteram, dicendum quod tu dicis caro corrumpit
viam suam et hostes ex maiori parte
~~expectantes~~ sunt carnales et desideriis
carnis obsequuntur quod difficilius est
resistere temptationi carnis quam hostis
ad rationes illas que obiciuntur in oppositum.
Quia hostis ille est fortior et astutior
et occultior facilior est evadere quod non permittitur
temptare secundum totam suam potentiam
et astutiam, immo reprimitur potestate divina.
Ad aliud vero quod dicitur quod caro est in nostra potestate
dicendum quod si in nostra potestate sit secundum ordinem
nature tamen propter perversitatem concupiscentie
in multis et regnat ancilla et fit
domina et nimius amor carnis facit
ventrem esse deum hominis et ideo non
est in nostra potestate quousque liberemur
de peccato corporis huius adiuvante gratia domini
per Ihesum Christum dominum nostrum. Nam tanta enim est vis
amoris ut amantem amato quodammodo sic
iungat unum et si filius sit in potestate patris
non tamen est facile prodere vel affligere
filium sed valde difficile sicut in proposito
intellectus est quod nemo umquam carnem suam
odio habuit sed nutrit et fovet eam. Ad id
quod dicitur quod bonum interius magis adheret
dicendum quod et si magis adhereat spiri
tui quod spiritus est non tamen adheret magis sibi

carnalis e illum aut fere omnes homines sunt
carnales nec permanet spiritus dei in homine
quia caro est ad illud quod dicitur quod caro sunt
temptant violentius dicendum quod nulli infert
violentiam simpliciter violentare est dicitur quo
dammodo per aliquam immissione tribulacionum
que non ita movent affectum sicut carnis
incitamenta nisi caro ibi interponat par
tes suas

Consequenter queritur ad 3m articulum
que de quantitate peccati primorum
parentum et circa hoc queruntur tria primo
queritur utrum primum peccatum potuit esse veniale
Secundo queritur utrum fuit remediabile sive
remissibile Tercio queritur utrum ceteris gravius
peccatum fuerit magis grave

Circa primum sic proceditur et queritur utrum primum
peccatum hominis fuerit vel esse potuit
peccatum veniale et quod sic videtur In egres
su a rectitudine primus circuitur aliquis par
va obliquitate quam magna Sed magna
obliquitas est culpa mortalis et parva
est culpa venialis ergo cum cecidit a statu
rectitudinis innocentie per veniale transiit
ad mortale ergo primus peccavit venialiter
quam mortaliter Item consensum sive electionem precedit
affectus nichil enim eligimus nisi
illud primus appetamus ergo ante consensum
primum hominis precessit appetitus Sed ille
appetitus erat ad illicitum ergo erat peccatum
sed non mortale quia nil est mortale ante consensum
ergo veniale primus ergo peccavit peccato
veniali quam peccato mortali Item contingit
aliquid diligere inordinate supra deum
contingit etiam aliquid diligere ordinate
et sub deo Sed inter hec duo cadit medium
videlicet aliquid diligere sub deo sed inordinate
sed ergo ab extremo ad extremum pervenit per
medium primus aliquid dilexit homo inordi
nate aliquid sub deo quam supra deum
sed primum est mortale secundum veniale ergo etc.
Si tu dicas quod homo in primo statu exsistens
non potuit peccare venialiter Contra ergo esse
primum quod verbum ociosum est peccatum veniale quod
est de genere suo cum non sit contra mandatum
Sed adam poterat verbum ociosum dicere et cum
uxore sua iocari ergo poterat in statu
illo peccare venialiter Item quod potest in
magno peccato et minori quod est ordinatum ad id
Sed adam poterat peccare mortaliter
Sed peccatum mortale est maius quam veniale
cum igitur adam primo potuit peccare mor
taliter potuit post potuit peccare venialiter

Item est ponere statum in quo non potest quis
peccare venialiter nec mortaliter ut potest
statum viatoris et statum in quo contingit
peccare mortaliter et non venialiter sicut
statum angeli lapsi ergo erat ponere statum
in quo contingeret peccare venialiter
et non mortaliter Sed talis non est status nisi in-
stituti ergo etc. Sed contra peccatum veniale ideo
veniale est propter impulsionem et permixtionem
quod fuit sicut ad illud sed primus homo nullum habe
bat impulsum ergo non potuit primo committere
veniale peccatum Item in primo homine nullus erat
motus brutalis sed omnis erat secundum deliberationem
rationis Sed peccatum committere cum deliberatione
rationis ubi nulla est permixtio non potest
esse nisi mortale ergo etc. Item rectitudo
adeo ordinata est sicut et anima ipsi ipsam
figuraret ordinem sic adeo nichil ei resistebat ei
imperium ergo impossibile fuit hominem peccare
nisi primus adeo se averteret sed hoc est
mortale Item angelus propter dignitatem
sui status non solum peccavit mortaliter
sed etiam irremediabiliter ergo si status innocen
tie excedebat statum miserie in magna
excellentia videtur quod illud quod in nobis est
modo modicum et leve in statu illo esset
magnum et grave nulla igitur essent ibi
levia et minuta peccata sed omnia essent
gravia et mortalia Item omne peccatum
aufert innocentiam Sed quod auferebat
homini innocentiam auferebat immortali
tatem et quod auferebat immortali
tatem inferebat mortem et quod infe
rebat mortem erat mortale ergo a primo
nullum peccatum poterat esse in homine
primo quod non poterat esse mortale
Item si adam primo commisisset veniale
quero utrum potuisset penitere aut non
Si non ergo fuisset irremissibile Si sic
ergo per veniale peccatum demeruisset pas-
sibilis factus esset et si passibilis ergo
et mortalis cum in eo causa esset pas-
sibilitatis et mortalitatis ergo
necesse fuit quod primum peccatum primi hominis
vel esse mortale vel esse irremissibile
vel quod aliud esset veniale et inferret
mortem que duo simul stare non poterant
Solutio ad predictorum intelligentiam est
notandum quod circa hoc duplex sunt
a primo dicendum cum dixerunt quod adam
primo peccato peccavit mortaliter
potuisset tamen peccare venialiter vo-
tis olim genere venialis quadam

veniale quod est ex genere actus veniale sicut dicere verbum ociosum et mendacium iocosum vel exire in risum dissolutum et hoc est veniale non solum quia preuenit rationis iudicium sed etiam cum subsequitur et hoc peccato dicunt adam primo peccare ~~debuisse~~ potuisse. Est aliud genus peccati venialis quod dicitur veniale a veniendo quia venit ex sui reputatione et paruitate vel corrupte et hoc preuenit et non subsequitur iudicium rationis et tali peccato dixerunt adam peccare non potuisse quia ordine originalis iusticie quo inferior pars ita subiectabatur superiori quod nichil appeteret absque eius imperio et dictamine et hec positio satis fuit probabilis verumtamen communiter non approbatur communiter doctores theologie nam improbabilitatem habet si quis attendat ad perfectionem status et reliquam rectitudinis in qua erat a qua etiam cum nullus haberet impedientem exire non poterat nisi contemnendo diuinam iusticiam et sequendo suam innocentiam et corrumpendo naturam suam que omnia faciunt primam culpam ade non venialem sed mortalem nec aliter esse potuisse et ideo est communis opinio quam hoc approbant doctores quod adam in statu innocentie primo peccato peccauit mortaliter nec primum eius peccatum veniale esse potuit verum concedendo sunt rationes hec ordinentes ad illud quod dicitur quod primus est peruenire ad paruam obliquitatem quam ad magnam dicendum quod verum est ubi paulatina curuitas est et per successionem ubi autem paruus fuit fractio quam curuatio vel si curuatio dicitur post incepit in consensu qui fuit mortale peccatum et ita in rectitudine et illa obliquitatem non incidit medium et sicut queras verum hic dico quod hic non fuit aliqua immediata oppositio rectitudinis ad peccatum mortale sed quoniam tali subiecto erit per se quod oportebat vel sanum vel mortuum esse ad illud quod dicitur quod appetitus precedit consensum dicendum quod verum est sed appetitus qui precessit consensum post parentum non fuit libidinosus sed naturalis. Ex tunc autem incepit esse libidinosus quando voluntas deliberatiua accessit et tunc incepit esse mortalis et ita non incepit esse peccatum quod esset mortale ad illud quod dicitur quod medium est inter diligere ordinate sub deo et inordinate supra deum dicendum quod et si sit medium comparando statum

ad statum simpliciter comparando tamen ad hominem illum non cadebat medium secundo autem hoc erat propter magnam proximitatem adam ad deum qua nichil poterat inordinate diligere quin propter hoc deo minus ~~[illegible]~~ faceret ac propter hoc supra deum diligeret ad aliud quod dicitur quod poterat dicere verbum ociosum quod est veniale dicendum quod verbum ociosum fuisset ei mortale propter statum perfectionem verum quod dicitur aliud peccatum esse veniale generaliter siue de genere sui actus hic intelligendum est de homine lapso ad aliud quod dicitur quod potest in maius potest in minus dicendum quod illud non est sic verum quia non est homines potestas aliquid ordinata ita ad minus sicut ad maius verum maius est hominem mori quam febricitare facilius tamen potest aliquis alium inferre mortem quam febrem. Sicut et homo primus citius potuit occidere quam debilitare id est primus mortaliter quam venialiter peccare ad illud quod dicitur quod congruus status esse deberet in quo possit tantum venialiter peccari dicendum quod ille status nullo conuenit esse. Quod enim ad peccatum sit veniale aliquid hoc est propter magnam paruitatem quam habet ad peccandum et difficultatem quam habet ad satisfaciendum et ubi hoc sit est facultas ad mortale et ita inconueniens est ponere statum in quo peccaretur venialiter in quo non posset peccari mortaliter est tamen ergo ponere statum in quo scilicet quis peccare mortaliter et non venialiter propter defectum pene. Hungi autem est status demonum

Secundo queritur utrum peccatum quod post tentationem est ex temtatione illa fuit remissibile vel irremissibile. Et quod irremissibile est propter aug. de mirabilibus sacre scripture loquens de angelo dixit quod resurgere non potuit quia de sublimissimo statu cecidit sed homo cecidit de nobilissimo gradu in statu quem potuit habere in via ergo si non potuit resurgere demon pari ratione nec homo. Item peccatum ad nullam habet inclinationem nullam habet excusationem et quod omnino caret excusatione non est dignum remissione sed peccatum quod omnino ineptum est ad remissionem est irremissibile ergo peccatum illud est irremissibile quod fit sine aliqua inclinatione sed tale fuit peccatum quod commissum est ex prima temtatione ergo et cetera. Item moribus quantitatem habet in fine in tabulis

quia omnis sanitatem et per eam sanitatis omnem
expellit. Sed peccatum quod commissum est primaria
temptacione subsecutum est totam naturam
humanam infecit ut dictum est quod non fuit in me-
dicabilibus incurabilibus. Item Adam antequam
peccaret non solum habuit naturalia sed etiam
gratuita sicut ostenditur et est communiter
glosa Luce x ubi dicitur quod homo vulneratus fuit
in naturalibus et spoliatus in gratuitis;
angelus vero non habuit gratuita sed solum
naturalia sicut ostensum est supra. Ergo maiorem
corrupcionem fecit peccatum hominis in homine
quam peccatum angeli in angelo. Sed peccatum
quod magis corrumpit minus est aptum sanari,
ergo si peccatum fuit irremissibile multo fortius
peccatum hominis. Contra prima est via ad
veniendum ad veniam sed primus parens
postquam peccavit potuit penitere quia patet quod
doluit et penituit ergo potuit veniam
et misericordiam invenire ergo peccatum eius fuit
remissibile. Item dignum est ut qui
ab alio deiectus est ab alio adiuvetur
sed homo cum peccavit a temptante deie-
ctus est ergo decuit ipsum habere presidium
et adiutorium ad resurgendum. Sed illo
habito peccatum hominis est remissibile.
Item peccatum primi hominis totam naturam
humanam infecit si ergo irremissibile
esset tota humana natura dampnata fuisset
ergo divina providencia et disposicio
que hominem fecerat propter beatitudinem
fuisset frustrata et ita esset vana.
Item non est maioris stabilitatis cul-
pa quam gracia nec demeritum quam meritum
ergo si culpa Ade fuisset irremissibilis
gracia precedens fuisset amissibilis ergo
si graciam potuit ammittere pari racione
a culpa potuit resurgere. Questio
est ergo propter quid fuit remissibile peccatum primum
60 non angelicum. Respondeo dicendum quod primum peccatum
hominis quod ex temptacione diaboli sub-
secutum est remissibile fuit et si conside-
ratio huius dicendum quod ex tribus conditionibus
una per sufficienciam racio colligitur remi-
ssibile namque fuit peccatum primi hominis
quia erat in carne mortalis, quia in volunta-
te vertibilis, quia in transgressione excusa-
bilis. Carnis mortalitas faciebat re-
missibilitatem; potuit enim divina iusticia
severitatem et equitatem sui iudicii
in homine exercere preter eternam dampnacionem
in hoc quod hominem peccatorem morti tradidit
et hominis innocentis mortem pro

satisfactione suscepit et sic exercetur
in homine severitatis vindicta pro culpa
perpetrata ut quemadmodum homo voluntarie
peccando deum deseruerat et seipsum
morte culpe occiderat sic spiritus invi-
tus corpus desereret et mors exigatur
in pena sicut commissa fuerat in culpa.
Angelus autem propter naturam inmortalis
erat nec mori poterat nisi morte
eterna et ideo non erat alia via exercendi
in ipsum iusticie severitatem nisi per
mortem dampnacionis eterne et sic
carnis mortalitas multum faciebat ad hoc
quod peccatum hominis esset remissibile.
Voluntatis vertibilitas ad hoc etiam con-
faciebat quia eius homo conditus est in vertibilitate
arbitrii que non tantum debebat in eo esse
ad momentum sed etiam ad tempus
diuturnum quia longo tempore debebat esse
viator. Sic est quod sicut gracia adveniens
eius voluntati non abstulit vertibilitatem
ad malum, sic culpa veniens non
abstulit potenciam revertendi ad bonum
et sicut potuit transgredi ita po-
tuit converti. Et sicut per culpam prorupit
ad iram divinam sic per penitenciam rediit
ad graciam. Sic autem angeli non fuit
sicut ostensum est supra. Dicit enim propter bre-
vitatem spacii medii propter quod vo-
luntas eius vertibilitatem habere non po-
tuit sicut ibidem dictum est. Excusabi-
litas etiam in culpa faciebat ad pec-
cati hominis remissibilitatem; quia enim alio
suggerente cecidit dignum fuit
per alium sublevari et ideo competebat
sibi mediatorem habere et quia lapsus non
potuit resurgere sine manu sublevante et
inimicus non potuit reconciliari sine mediatore
interveniente hinc est quod peccatum hominis
remissibile fuit non peccatum angeli quia
homo qui per alium cecidit aliunde debuit
habere adiutorem et relevatorem.
Angelus vero non quia cecidit per se ipsum
et hec est racio quam magister reddit in littera
et sic patet quod triplex est racio quare peccatum hominis
remissibile fuit et ille tres raciones concur-
rentes reddunt unam racionem integram
mirabilis tamen propria racio que medio loco
posita est scilicet vertibilitas voluntatis post lapsum
per quam homo susceptibilis erat penitencie medicine
qua ad veniam poterat pervenire. Concedimus ergo
raciones ostendentes peccatum hominis ex prima temptacione
secutum fuisse remissibile.

ad illud ergo quod obicitur de nobilissimo statu Adam, dicendum quod licet homo esset in statu sublimi, non tamen fuit, dico, de statu sublimissimo cecidisse sicut angelus. angelus enim perfectissimus fuit creatus adeo quod uno solo motu conversionis ad deum poterat effici gloriosus; non sic fuit de homine, et ideo non est simile. ad illud quod dicitur quod homo nullam habuit inclinationem, dicendum quod etsi non habuit inclinationem intus, habuit tamen impulsum extrinsecus ... aliquo modo fuit peccatum eius excusabile; esto tamen quod excusabile non esset in se, nihilominus tamen excusabile factum est quia homo incepit de sua excusatione dolere transgressionem. ad illud quod dicitur quod tota natura corrupta est, dicendum quod etsi corrupta tota sit quantum ad totam posteritatem que seminaliter ex Adam prodiit, nihilominus tamen remansit ipsius Ade semen in quo benedicte sunt omnes gentes, id est Christus, in quo nulla fuit corruptio, immo membrum sanctissimum fuit, et ideo sua cum excusatione cetera membra a fece peccati curavit. Remansit etiam in hoc aliqua naturalis rectitudo ut potentia synderesis que non fuit in eo extincta, qua movente et instigante potuit peccatum detestari et detestando ad deum reverti et revertendo curari. ad id quod obicitur quod homo habuit naturalia et gratuita quando peccavit, dicendum quod etsi illud donum amisit in peccando, naturalia non perdidit, quia non habuit ... tamen rectitudo non est adeo obliquata in hoc sicut fuit in demone et non tantum ... et permanent ad hec ut ei compateretur sicut angelus qui ... habuit rectitudinem.

Tertio queritur utrum illud peccatum quod ex illa temptatione subsecutum est fuit gravissimum omnium peccatorum. et quod sic videtur: Augustinus xiiii de civitate dei: tanto magis fuit iniquitas in peccando ubi tanta fuit in non peccando facilitas. ex quo videtur elici tale argumentum: ubi maior est facilitas ad obediendum, ibi maior est culpa in contemnendo; sed primo homini fuit obedire facillimum, ergo in transgressione illa fuit peccatum maximum. Item Augustinus ibidem: obedientia hominis eo predicabilior quo factus est obediens usque ad mortem; ex quo videtur elici tale argumentum: sicut quod est obediens usque ad mortem hoc maxime meritum in obediendo et est maxime laudabile, ut fuit filius dei, sic quod sic est inobediens ut etiam non desistat propter timorem mortis maxime est culpabile et vituperabile; sed talis fuit inobedientia primorum parentum qui comminationem mortis non ... domini mandatum; ergo videtur quod illud peccatum fuit maximum. Item tanto gravius est peccatum quanto generalius corrumpit, quia peccatum est corruptio speciei et ordinis; sed peccatum primorum parentum fuit maxime corruptivum quia non solum ipsos corrupit sed etiam totum genus humanum, ergo fuit omnium peccatorum maximum. Item quanto gravius est peccatum tanto graviori pena punitur per iudicium dei iustum; sed peccatum primorum parentum punitum fuit pena mortis et exheredationis in se et in suis posteris, et est maxima omnium penarum, ergo illud peccatum fuit maximum.

Contra: quanto magis est peccatum remissibile tanto minus grave; sed peccatum illud fuit remissibile ut probatum est; multa autem sunt peccata irremissibilia. Item gravius est peccatum quod nullo modo est excusabile quam quod aliquam habet excusationem; sed peccatum primorum parentum aliquam habet excusationem ex hoc quod factum est ad alienam instigationem, peccatum autem in spiritum sanctum colorem excusationis non habet; ergo peccatum illud non fuit gravissimum. Item tanto gravius est peccatum quanto ex maiori libidine procedit; sed in primis parentibus minime regnabat libido et voluntatis impetuositas, cum eorum natura non esset immunda et sana; ergo videtur quod illa transgressio ex inobedientia non fuit maxima. Item gravius est peccatum quod est contra naturam et rationem et institutionem divinam quam quod plus est contra divinum mandatum; sed peccatum primorum parentum quod ex illa temptatione secutum est nec fuit contra naturam nec contra rationem sed solum contra divinam institutionem; natura enim nec ratio ... dicebat de illo ligno non esset comedendum; multa autem sunt peccata que sunt contra naturam et rationem et institutionem divinam, que nos appellamus peccata contra naturam; ergo videtur quod illa primorum parentum transgressio non fuit maxima.

Respondeo dicendum quod cum multis modis possit dici peccatum gravius unum et minus altero, ad presens tamen attendendum est quod tribus modis unum peccatum dicitur gravius altero: aut propter maiorem libidinem, aut propter maiorem ingratitudinem, aut propter maiorem corruptionem. Si primo modo loquimur, sic peccatum illud non fuit maximum simpliciter nec maximum omnium peccatorum; ex maiori enim libidine demones peccaverunt et etiam multi filii Ade ex maiori libidine peccaverunt quam peccavit primus parens. Si secundo modo dicatur peccatum maius, scilicet quantum ad ingratitudinem, sic peccatum Ade non fuit maximum simpliciter, maximum tamen fuit omnium humanorum; maximum enim simpliciter non fuit, quia demones ex maiori ingratitudine peccaverunt, cum plura bona in sua creatione perceperint et de sublimiori statu lapsi fuerint; fuit tamen maximum omnium humanorum, quia in nobiliori et altiori statu erat quam aliquis posteriorum suorum qui lapsus fuit in peccatum, et ideo maxime videtur fuisse ingratus. Si autem dicatur tertio modo peccatum maius altero ratione maioris lesionis, sic quodlibet

maximum omnium et quodammodo non maior enim le
sio duplicit potest intelligi et esse s. intensi
ue et extensiue intensiue loquendo pecca
ade non fuit maxime lesionis quia non
adeo depravavit voluntatem suam sicut
multa peccata depravant extensiue vero
loquendo peccatum illud maxime lesionis
fuit quia nullum peccatum est quod tot personis
nocuerit et in tot pertransierit sicut illud
peccatum quod perpetratum fuit ex temptatione prima
ria et ita quodammodo fuit gravissimum
quodammodo non et ex hoc patet responsio ad
rationes ad utramque partem adductas utraque
enim secundum diversas vias verum concludunt sicut
aspicienti satis planum est

In parte ista sunt dubitationes circa li
teram et primo de hoc quod dicit quod diabolus
loquebatur per serpentem ignorantem sicut
per inergumenos quia sicut diabolus movet
inergumenos mediante virtute spirituali
ergo videtur similiter quod movit serpentem ad forman
dam locutionem mediante simili virtute hoc autem
non videtur possibile quia ymaginatio serpentis non
erat capax sermonis et locutionis ergo
mediante illa non poterat voces articulatas
formari iuxta hoc queritur a qua virtute
fuit illius locutionis formatio principaliter
et utrum sit data nova potestas serpenti
utrum etiam fuit in locutione miraculum
sicut fuit in locutione Balaam asine

So Responsio dicendum quod ad locutionis formationem
ista tria concurrunt primo instrumentorum
aptitudo et convenientia secundo vero vir
tus motiva et tertio virtus directiva
cuius regimine formatur vox articulata
et hec tria sunt in homine complete asini na
in brutis vero animalibus reperiuntur incomple
te habent enim quedam animalia organa apta
licet non complete ad vocis formationem habent etiam
sensibilem motivam habent etiam vim cogitativam
sive ymaginativam ratione cuius extenduntur
ad aliquas voces pro indicandas non est
tamen in eis complete sed cum adest vis rationalis
que possit regere et movere tunc illa
potentia incompleta ad actum reducitur
et sic fuit in illa prima temptatione nam
diabolus excitabat vim motivam et admi
nistrabat et dirigebat ut posset illas voces
articulatas formare ita quod serpenti non
est data nova potestas sed potestas superior
assistebat unde ipsi miraculum non erat
licet quis rationabiliter admirari posset
cum esset supra potestatem ipsius creature

tura voces formari licet autem in energumenis
sit aptitudo recte vis motive et or
ganorum in loquendo quam in serpente
quia tamen virtus informandi principaliter
moventis utrobique et dirigentis est vir
tus demonis ideo dicit magister eodem modo
locutum esse diabolum per serpentem quo lo
quitur per demoniacum ad illud ergo quod
queritur quod ymaginativa vis serpentis
non erat capax locutionis et dicendum quod
verum est de locutione quantum ad significationem
sed non est verum quantum ad vocis expressionem
vel posset dici quod quamvis motus serpentis
cooperaretur ad motum lingue non tamen
cognitiva cooperabatur ad voces arti
culatas et per hoc patent ea que quesita sunt   1o
Item queritur de hoc quod dicit serpens cal
lidissimus dictus est propter astutiam diaboli
sed hec ratio quare serpens dictus est calli
dissimus pari ratione si diabolus per talem
aliud animal assumpsisset quam aliud est dicendum
quod calliditas attenditur in cognitione
ordinata ad nocendum et se defendendum
et quoniam duplex est nocumentum videlicet spiri
tuale et corporale duplex est calliditas
aut in nocendo corporaliter aut in nocendo
spiritualiter calliditatem in nocendo
hoc corporaliter habet serpens ante sive
industria loquendo saltem secundum statum
nature lapse calliditatem vero nocendi spiritualiter
non habet ac si diaboli presentia et de hoc autem
loquitur magister in littera et quia spiritualia conve
nienter per corporalia sibi similia
ideo cum serpens esse sic habeat callidi
tatem nocendi et insidiandi corporaliter
congruum fuit per ipsum diabolum exprimere
calliditatem suam contra hominem in nocendo
eo spiritualiter et secundum hunc duplicem
sensum intelligi potest scriptura Item queritur
de hoc quod dicit scriptura Sciendum
est duas species esse temptationis scilicet
interiorem et exteriorem Contra
enim temptatio non est nisi per interiorem
nec ad culpam perducit nisi interior
ergo non videtur quod admittere habeant distingui
Item subdividit interiorem in eam que est
ab hoste et in eam que est a carne et videtur
quod divisio ista sit insufficiens quia non solum
temptatio est ab hoste et a carne sed etiam
a mundo secundum illud I Joh II Omne quod est in mundo
aut est concupiscentia carnis etc. ergo de suffi
ciencia interiorum et cum alibi legatur plures
esse temptationes queritur quod distinguuntur ab aliis

So Ex quo dictum est quod temptacio quinque modis potest
considerari scilicet quantum ad motiua et quantum ad
instinctum et quantum ad effectum et quantum ad gradum
et quantum ad modum. Quantum ad motiuum vel
generaliter vel specialiter. Si generaliter sic diui
ditur temptacio in eam que est ab hoste et a
carne et a mundo ut dicitur in quadam sequentia.
Si specialiter ut dicatur motiuum quod se of
fert non solum per modum obiecti sed eciam quod
inducit et excitat per modum impulsiui
sic est illa diuisio quam ponit magister in littera
scilicet temptacio alia est ab hoste alia a carne
quorum utrumque habet ad malum intendere. Si autem
loquamur quantum ad instinctum sic diuersimode potest
considerari aut generaliter aut specialiter. Si generaliter
sic est illa diuisio glossa quod temptacio quedam est
per vicia quedam per flagella. Si specialiter sic
est illa diuisio temptacionis quam ponit glossa
in psalmo super id Omnem escam abhominata est etc.
ubi dicitur quod multiplex est temptacio quarum prima est
error sine nescientia vie vitalis. Secunda diffi
cultas vincendarum concupiscenciarum. Tercia tedium
boni. Quarta tempestas seculi. Si tercio modo scilicet
quantum ad effectum consideretur ipsa temptacio sic potest
diuersimode considerari aut specialiter aut generaliter.
Si generaliter sic est illa diuisio que ponitur in glossa super
illud i Corinthiorum x Temptacio vos non apprehendat etc.
ubi dicitur in glossa quod temptacio aut est humana
aut humana (?) et dicunt quod sicut ibidem innuitur
temptacio humana est quod malum habet exitum
et quo tenditur ad mortale peccatum temptacio vero hu
mana quo habet exitum non periculosum quia vel est
ibi peccatum veniale vel nulla est ibi culpa
secundum quod ostenditur in glossa ubi dicitur quod humanos mores ob
sequitur temptacio humana. Si specialiter sic est illa que
de doctrina christiana quod diabolus aut temptat vexan
do carnem aut vulnerando naturam aut expo
liando substantiam (?) hic enim ponuntur specialiter
effectus temptacionis diabolice. Si autem quarto
consideretur temptacio scilicet quantum ad gradum
hoc potest esse dupliciter aut generaliter aut speciali.
Si generaliter sic est illa quam ponit magister in
littera temptacio alia est interior alia est exterior.
Si specialiter sic est illa quam ponit glossa hic et
in glossa super illud Iacobi i Unusquisque temptatur
a concupiscencia etc. Quarum temptacio triplex perficitur
suggestione delectatione et consensu ubi notantur
tantum gradus in progressu temptacionis
explicite que ponebantur in diuisione
prius habita implicite per temptacionem in
teriorem intelligimus suggestionem per inti
morem intelligimus illam in qua est delectio vel
consensus et per hoc patet responsio illud quod primo dicitur quod
ista membra admiuicem non distinguuntur cum unum
condiuidatur ad alterum. Si autem quinto modo consideretur
temptacio scilicet quantum ad temptandi modum hoc sic
aut est generaliter aut specialiter. Si generaliter
hoc potest esse implicite vel explicite. Si
implicite sic est illa que ponitur in glossa
super Prouerbiorum Cum habitat ubi dicitur quod quedam
temptacio est leuis et occulta quedam grauis
et occulta quedam leuis et manifesta quedam
grauis et manifesta. Si autem explicite sic
est illa quam ponit Bernardus per septem membra
quarum prima est importuna scilicet que pertina
citer insistit secunda dubia scilicet que animum
dubietatis nebula inuoluit tercia est
subita scilicet que iudicium racionis preuenit
quarta occulta scilicet que deliberacionis or
dinem preterfugit quinta violenta que
vires nostras transcendit sexta fraudulenta
que scilicet animum seducit septima perplexa que
variis viciis impedit. In hac enim diuisione
explicantur difficultates et grauitates
temptacionum siue modorum temptandi et latitudo
que in priori diuisione implicite claude
bantur. Unde tamen hec diuisio quam precedens
est de modis temptacionum in sua generalitate
considerate. Si autem consideretur specialiter temptacio
prout competit ad temptacionem diabolicam sic modi
eius dupliciter possunt assignari vel implicite
et sic diuidit Augustinus in quodam sermone
diabolus temptat ut leo temptat ut draco
vel explicite et sic est illa diuisio glossa super
Iacobum xl (?) super quem locum dicit glossa sic fideli
famulo diuersis cunctatibus hostis callidi ma
chinaciones insinuat scilicet quod opprimendo rapit
insidiando circumuenit minando terret
suadendo blanditur desperando frangit
promittendo decipit. In hac autem diuisione
explicantur modi quos Augustinus declarat
sub hiis duobus verbis temptat ut leo
temptat ut draco et sic patet responsio ad singulas
diuisas diuisiones temptacionis secundum diuer
sas eius consideraciones patet melius responsio ad
obiecta. Item queritur de hoc quod dicit in littera — quod
Temptacio que fit ex carne non est sine peccato
cum enim diabolus possit carnem vexare et
commouere videtur quod temptacio que est ab hoste
sine peccato esse non possit. Item cum non sit
in nostra potestate temptari vel non temptari
videtur quod temptacio de se non ponat in nobis
culpam nisi ei consenciatur. Sicut ergo temptacio
hostis cui non consentitur est materia excercende
virtutis ita videtur eciam temptacio carnis
propter hoc est questio quare temptacio carnis magis est
quam cum peccato quam temptacio hostis. Respondeo dicendum quod Res
temptacio carnis est impulsus sensualitatis
que consueuimus appellare primum motum et quoniam
in isto impulsu sensualitas mouetur mouet inte

et preter rationis ordinem hinc est

hinc est quod temptacio carnis in-
quantum est in nobis quia sit in nobis
[illegible] inordinata et ita aliquid venia-
lis culpa temptacio ubi hostis
omnino extra est et potest esse sine
aliqua delectacione inordinata
et ideo dicit magister quod temptacio hostis
potest esse sine peccato, temptacio
vero carnis minime. Alia causa potest
reddi quia cum caro est in potestate
nostra et eam possimus ad libitum
nostrum domare et ideo primo im-
putatur nobis in culpa carnis
impulsio quam diaboli suggestio
quia aut carnis impulsio sine
primi motus debeat dici peccatum
in suis locis magister expresse deter-
minabitur xxiij distinctio xxiij

Hic videtur diligenter investi-
gandum etc. [illegible] magister
de lapsu hominis in comparacione
ad diabolum temptatorem. In hac
vero parte agit quantum ad circumstancias
transgredientes dividitur autem pars
ista in partes duas in prima deter-
minat de peccato primorum parentum
quantum ad circumstancias. in secunda
[illegible] ad radicem utrum scilicet fuit
ex industria aut ex ignorancia
ibi hic [illegible] autem opinio [illegible] scilicet
hoc modo prima pars habet tres
partes in prima determinat de genere
primi peccati generaliter. secunda de
genere peccati viri et mulieris spe-
cialiter. Et talis quidem elacio in
mente mulieris, in tercia, vero in-
quirit quis eorum peccavit magis
quia ibi ex quo manifeste [illegible]
[illegible] quod aut [illegible] pars
dividitur pars in duas [illegible] in
quarum prima determinat veritatem
et secunda removet [illegible] dubium
[illegible] vero pars principalis in qua
determinat de peccato quantum ad ra-
dicem dividitur in partes tres.
In prima inquirit utrum peccatum
illud [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. In ra-
cione querit unde processit primum
peccatum malicia ibi [illegible]
[illegible] sine [illegible] [illegible]
In tercia vero inquirit cur peccatum
fuit a voluntate ibi [illegible] primo
[illegible] quod peccavit ibi [illegible]
vero querit [illegible] voluntas peccati
illud processit etc. [illegible]
peccatum et [illegible] [illegible]
primo non determinat [illegible]

de ipsa culpa primorum parentum in
se [illegible] vero [illegible] comparari ad
iudicium [illegible]

Ad intelligenciam huius partis
[illegible] duo [illegible] [illegible]
queritur de culpa primorum
parentum in se quantum ad inor-
dinatum affectum. [illegible] vero queritur
in comparacione ad [illegible] aliquam
[illegible] [illegible] [illegible] queritur
primo queritur quo genere peccati pecca-
verunt [illegible] utrum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] peccavit

Circa primum sic proceditur et
ostenditur quod [illegible] peccaverunt
peccato superbie [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] peccato superbia et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccato
[illegible] [illegible] peccaverunt peccato superbie
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in celo volunt esse sicut deus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sue voluntatis [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
consensit peccaverunt [illegible] peccato super-
bie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
superiori [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad bonum [illegible] [illegible] [illegible]
quam [illegible] ad bonum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad bonum
[illegible] hoc [illegible] superbia. [illegible]
peccatum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] superbia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. hoc [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], hoc [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sicut deus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] peccatum [illegible] fuit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
postremo hec [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] adam propter transgressionem

in obedientie de paradiso eiectus est.
Si ergo primum peccatum hominis fuit in-
obedientia non ergo videtur quod fuerit
superbia. Item quod primum fuit gu-
la videtur primo per hoc quod
primum textus Gen. 3° vidit
mulier quod lignum esset ad vescen-
dum suave. Hoc confirmat evan-
gelium quod Christus fuit primo temp-
tatus a dyabolo de gula sicut legi-
mus Mat. 4 dic ut lapides isti pa-
nes fiant. sed eo ordine tempo-
ris temptavit primum hominem
quo temptavit Christum sicut
sancti dicunt. postremo hoc ex-
pressius declaravit Ambrosius in illo
hymno quod pomi noxia labes
morte mortis corruit. Si ergo peccatum
peccatum primum fuit gula ergo non
fuit superbia. cum sint diversa pecca-
ta unum gula et aliud superbia. et
simul in duobus generibus esse
non possit. ¶ Item videtur quod primum
peccatum mulieris fuit avaricia primo
per textum Gen. in Eritis sicut
dii scientes bonum et malum
hoc promisit dyabolus et hic pro-
cessit in mulieris appetitu. sed
appetere multitudinem scientie plus
quam oportet hoc est avaricie. Gregorius
dicit quod deinde hoc confirmat apostolus
1 Thi. ultimo radix omnium malorum
est cupiditas. sed peccatum mulieris
omnium aliorum peccatorum radix fuit.
¶ Postremo hoc idem declarat ex-
presse glossa super illud ps. Domi-
ne rapi etc. ubi dicit quod ea
non licet rapere divinitatem. si ergo ra-
pina est peccatum avaricie primum
peccatum eve fuit in genere avaricie
ergo non fuit in genere superbie.
¶ Item videtur quod primum peccatum fuit
infidelitas primo quia hoc confirmat
textus Gen. 3° ubi dixerunt
mulier ne forte moriamur dubi-
tantis ergo verbo dei. ¶ Sed quod
dubitare de eo quod debemus
credere hoc est infidelitatis. primum
infidelitatis primo promisit. ¶ Secundo
hoc confirmat evangelium Luc. 1.
beata que credidisti dominum et vir-
ginem Marie. ¶ Tertio salus per op-
positum reddit contrarium ei. et
hec incepit a fide Marie videtur
quod illa incepit ab infidelitate
¶ Postremo hoc expressius declarat
Hugo [illegible] in de spiritu [illegible]
[illegible] in processu temptationis
ubi dicit quod mulier [illegible] dei

bitavit ab assertione discessit et ne-
gationi assentire [illegible] sed hoc non
fuit sine culpa infidelitatis
sed infidelitas fuit primum mulieris
peccatum. non ergo primum peccatum peccati
superbie. ¶ Si forte tu dicas quod
pluribus generibus peccatorum simul
et semel peccavit. hic non videtur
posse esse simul et semel non pos-
set esse pluribus conversionibus et
aversionibus deordinari et constitui
de hoc sit planum est quod et primum
peccatum unum solum commune prop-
terea quod scriptura habundanter [illegible]
[illegible] sicut [illegible] tex-
tus est et expresse dicit apostolus Ro.
5 per unum hominem peccatum [illegible]
lapsus est sicut multis [illegible]
et per quod dilatatur mors in
omnes posteros. unde ad hoc dya-
bolus primum [illegible] intendebat
quod [illegible] per principium [illegible]
[illegible] propter nobis
[illegible] ¶ quem nemo
[illegible] ad malum [illegible] nec
appetit malum nisi sub specie
boni [illegible] diffiniendo de-
prehendens dyabolus quod non
posset mulierem in peccatum [illegible]
[illegible] aliquod apparens
illam in tempore proposuit fa-
[illegible] sed quia omnis
homo secundum veritatem tendit
naturaliter vel omnis homo beatitudinem
appetit que est bonum [illegible]
et copiosum et deliciosum
ideo omnis homo naturaliter appe-
tit excellentiam et sufficientiam
et leticiam et inordinato ap-
petitu eorum consistit [illegible]
[illegible] ¶ Nam superbia nihil est aliud
quam inordinatus appetitus
excellentie. avaricia non est
aliud quam inordinatus appe-
titus sufficientie. gula non est
aliud quam inordinatus ap-
petitus [illegible]
¶ Considerans ergo dyabolus
hanc [illegible] ad [illegible]
dum mulierem in culpam pro-
misit dignitatis excellentiam
[illegible] sicut dii ¶ sub inter-
[illegible] habundantiam sci-
entes bonum et malum. po-
stremo promisit suavitate

experienciam eius cuius erat lignum pulchrum
visu et ad vescendum suave. Cum igitur
mulier dyabolice suggestioni consensit,
ideo primo in appetendo esse sicut
deus fuit superbia, deinde in appe-
tendo scire bonum et malum quod non
oportebat et scire quam plus quam opor-
tebat fuit avara, postremo in
appetendo suavitatem ligni vetiti
fuit gulosa, et in hoc fuit triplex
fomes [illegible] sed culpa inobediencie
involuta. Et etiam patet quod peccatum mulieris
inchoatum fuit in superbia, processum
fuit in avaricia, consummatum
fuit in gula. Patet etiam quod inor-
dinata fuit quantum ad rationalem
partem sed quantum ad irascibilem dum
appetit alta, quantum ad rationalem
dum appetit scire occulta, quantum
ad concupiscibilem dum concupivit
vetitum lignum. Unde ex illo peccato
pullulaverunt radices aliorum peccatorum
. . . Et patet etiam quod ista questio videtur
non ascendentes quod primum peccatum
fuit superbia, unde concludunt quod
ab ipso fuit inchoatum. Descen-
dentes quod fuit inobediencia
gula sed avaricia. Unde gula domi-
natur, non fuit ibi avaricia quoad [illegible]
sed quod dicitur esse appetitus pecunie
fuit in avaricia, sed quod est appetitus
sufficiencie et in proprio fuit peccatum. Processum
est in peccato gule et inobediencie fuit
consummatum in actu comedendi.
Gula non erat in quantum in illo arbore
ordinate delectari voluit. Sed inobe-
diencia erat in actu ipsius transgressio-
nis contra divinum preceptum faciebat
et hoc expresse dicit glossa in quadam
omelia ubi dicit quod hiis tribus quibus
primum hominem temptavit dyabolus Christum
sicut prius temptavit nichilominus
et in hiis tribus ab ipso devictus
est sicut per illa tamen nichilominus devictus
non est. Inquirenies plura peccatorum
quia si expressum volueris adamum
flagicium patrandum facilius enim
est de peccato in peccatum ruere sicut cadit
de motu omnium utrimque in motu
alterius ascendere. Ad id quod solum re-
stat dicendum quod obiectum est de infidelitate
non est concedendum et nichilominus peccati
infidelitatis precessisse infidelitatis ...
placet valde flagicium quod ergo obicitur

quod mulier dixit serpenti dum preceptum quod forte
et ibi non erat certus. Non dubitavit
sed quia magister dicit expresse quod non
est dubitacionis. Videlicet aliud preceptum dicit
quod tamen mulier non dubitavit quod mors
esset quod deus dixerat. Sed dubitavit
de hoc qualiter deus intelligebat
utrum se intelligeret de morte corpo-
rali vel spirituali vel alio quomodo. Illa
et illa dubitatio nec fuit pena
nec fuit culpa, sed quedam bestia
que dyabolice temptationi preparavit viam.
Alter surgit illud quod obicitur de fide beate
marie dicendum est quod sed fides in concep-
tione filii dei mediante tenuit locum
[illegible] huic ad humilitatem, unde
preambulum. Idem Augustinus dicit ergo
deo placuisse sicut ipsa dicit respexit
deus humilitatem ancille sue. Ne
oportet etiam dicere peccatum eiusdem ex
[illegible] reparacionem destructioni
nemo frequenter est contrarius sicut via
resolucionis et composicionis oppositis
modis huius etiam inchoari
sicut et in proposito intelligendum est.

Secunda questio sic
procedit. Videtur quod mulier appetivit esse sicut
deus et quod non videtur. Ratione
[illegible] non est credendum seductum sed
mulier sed si Adam voluisset esse
sicut deus, quemadmodum mulier,
utique conventus fuisset. Si igitur
conventus et seductus non fuit,
ideo quod mulier appetivit non concupi-
vit. Item Augustinus super genesim ad litteram:
non arbitror utrum si iam spirituali
mente preditus erat credere quod dya-
bolus promittebat. Si ergo genitus Adam
hunc patet etc. Item si Adam ap-
petivit esse sicut deus, aut ad hoc
[illegible] mulier inducit, sed sola
quam movisse videtur quod primus Adam
[illegible] quam movisse. Ergo si peccatum
[illegible] fuit vel sicut peccatum hominis
fuisset invenire quod deus non probavit.
Item si Adam appetivit esse
sicut deus, aut ergo suggerente
mulier aut suggerente serpente,
non suggerente serpente quod nec
Adam non conveniret de serpente
sed de muliere. Et etiam in littera quod
audivit neque et suggerente muliere,
quia sicut mulier decepta fuit a serpente
[illegible] mulier a muliere. Dicunt igitur

dixit serpens seduxit me. ita mu-
lier dixisset mulier decepit me. sed hoc
non dixit. sed dixit mulier dedit
michi et comedi. si tu dicas quod ita fuit
diuinis scripturis non exprimatur hoc.
simpliciter apparet implicite. Nam
si mulier dixisset comede quia eris
sicut deus cum ipsa comedisset et
absque dubio non fuit sicut deus
nulla ratione videtur probabile quod vir ei
credidisset. Et quod super illud Ioh.
Dixi vobis inquit et cetera nisi hoc fuisse
sicut serpentis ut deus esse voluisset
sed non letalis culpe fuisset ad
nos hebreos. Si tu dicas hoc
esse contra glosam ad mulierem obiectam
dicitur propter quod dicit Gregorius
in moralibus et habetur in glosa Iob
[illegible] rapere diuinitatem adam
credidit et immortalitatem gloriam a-
misit ergo adam idem quod mulier ap-
petiuit. Item philippus super id non
rapinam arbitratus est glosa. non
usurpauit quod suum non erat scilicet
equalitatem sicut diabolus fecit et
primus homo ergo primus homo volu-
it esse sicut deus et hoc voluit mulier
ergo et cetera. Si tu dicas quod primus homo
fuit ibi per mulierem. quod sic est patet quia
non rapinam et adam et eva
voluerunt rapere diuinitatem et ami-
serunt felicitatem ergo ex ipsis esse deum
deus. Item hoc videtur ratione.
maiore assimilationem habebat vir
ad deum quam mulier. ergo si plenius
est vir fallere videtur quod leuiter
credibile fuit virum appetere esse
sicut deus quam mulierem. Item
multo sapientior erat lucifer quam erat
homo primus. ergo si cum tota sua
sapientia lucifer voluit esse sicut deus
hic sapientia impediuit superbiam
multo minus videtur quod hic sapientia
impediuit hominem. Ad hoc hic dicitur
appetere non est impossibile quod
vir non appetiuit inordinate excellentiam
sed et auctores hoc videantur dicere
Dico quod ista est ergo scilicet et
quia non potest homo ultimum effi-
catie [illegible] et scriptura non ex-
primat expresse et sancti super hoc loquntur
varie et ideo sunt hic opiniones
diuerse secundum quam enim ipsi auctores
inducti dicunt quod adam idem

quod mulier appetiuit excellentiam
sed non credidit sicut mulier et
propter hoc fuit et superbus. Sed cum
non dicatur fuisse seductus appetere
non potest ad aliud et tamen non credidit
ad hoc peruenire. Ista quid enim
primum ad quod non speramus peruenire
vel quod non credimus posse. sed quod
velit accidentibus [illegible]
quod et statum proprium suspendo [illegible]
ad ecclesias aduenire et ratione. Et
quia dicit beatus Augustinus hic aperte
non consonat. Imo videtur expresse
sententie contrarius sicut patet ex auctoritatibus
eius inductis in littera ut videtur
esse credibile quod vir appeteret aliud
ad quod crederet se non posse per-
uenire nec aut. ideo potentia talis
ordinata esset. ideo est alia po-
sitio quod vir in appetibilibus et principa-
liter non fuit conformis mulieri.
[illegible] transgressione in adam
deum. utique enim inobedientes fuerunt
sed aliter vir quam mulier ad inobedientie
culpam lapsus est non est vir po-
tius conuersus per appetitum
excellentie in sui adam affecta
tione ut per appetitum excellen-
tie sufficienter in futurum regnarent
ut per appetitum similitudinis in ci-
bis degustatione sicut fecit mulier
sunt enim in vitiis quedam superbia
quedam auaritia et quedam casti-
monia per quas producitur et ad in-
obedientiam. quidam enim modo
superbiunt diuitie ciuitatis magni
spiritu esse apud deum estimantur
et tamen ut per concupiscentiam illius
ubi non [illegible] ciuitatem
aliorum superbiam. Et de facili re-
sequitur remedia de offensa sunt
etiam quedam auaritia dum culpe
nec voluit quod creuerit diuini
libri vetitum degustaret.
sunt etiam quedam lasciuia non
carnalis delectatione sed cum
dam amicalis affectus que
frequenter fit ut offendatur
deus ne tot socium proximum.
hoc autem fecit adam dum come-
dere voluit ne suas delitias con-
tristaret et sic est ne inimicum offen-
deret vnde et dicit nemo cognouit
quod obediuit vere mulieris per

hec primo ducunt ad inobedientiam et
transgressionem mandati dei et hec
tria tetigimus quibus diabolus superavit
evam. ad tercium que adducit
magister in textu primo nota. Et quod non
est putandum quod homo deciperetur
nisi precessisset mens quedam ela-
cio [illegible] et item dicit quod adam
noluit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] intelligi [illegible]
esca illa [illegible] et [illegible] nolunt
eam [illegible] quam [illegible] sine con-
solacione [illegible] et a se aliena-
tum [illegible] [illegible] quod adam
non appetivit esse sicut deus quod
ad magistrum [illegible] sicut audivit [illegible]
ad hec inducere. Si autem dicatur ali-
cubi appetivisse esse sicut deus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] contempsit [illegible] et volunt
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iusso
[illegible] et se [illegible] [illegible] [illegible] subiectum
[illegible] hec iam [illegible] nolle. adam
est [illegible] sicut audivit
[illegible] ad hec inducere. Si autem di-
catur alicubi appetivisse de illo super-
ba [illegible] sicut deus esse
[illegible] [illegible] quod est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aut [illegible] hec [illegible]
deum intelligi quia cum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
culpa [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] appetivisse esse sicut
deus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] esse. Si deus [illegible]
[illegible] ad auctores [illegible] [illegible]
[illegible] sunt et per hanc viam
determinari potest si que alie [illegible]
[illegible] [illegible] consimiles inveni-
untur. Ad id ergo quod obicitur quod
maiorem assimilacionem habebat
vir quam mulier. dicendum quod licet maio-
rem haberet assimilacionem habebat
tamen excellenciam virtutis et rationis
respectu mulieris que deus non
[illegible] [illegible] [illegible] hominem

ad modicum [illegible] [illegible] sicut
mulier. Ad id quod obicitur quod an-
gelus erat sapiencior quam adam quod
[illegible] est [illegible] in natura non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dicitur non [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] lapsus [illegible] [illegible] sicut me-
lius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] non
[illegible] sicut determinatum fuit supra

Tercia queritur quis eorum
[illegible] peccavit utrum
vir vel mulier et quod
[illegible] [illegible] inde [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] maior est [illegible] sed ubi
maior [illegible] sunt [illegible] ibi est ma-
ior [illegible] in [illegible] sed adam
[illegible] mulierem in [illegible]
[illegible] et [illegible]. ergo non [illegible]
magis [illegible] fuit. Item ma-
ius est [illegible] [illegible] [illegible] est in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] prelatus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sed vir erat caput mulieris
[illegible] [illegible]. ergo inde quod [illegible]
[illegible] Item tanto maior est
culpa quanto maior est contemptus
sed maior est contemptus in transgressione
mandati immediate suscepti a domino
quam mediate [illegible] Sed ergo mandatum
[illegible] [illegible] ad mulierem [illegible]
quod magis contempsit vir quam
mulier ergo etc. Item tanto gravior
est culpa quanto maior est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] ade magis fuit [illegible]
[illegible] quam [illegible] eve quia [illegible]
[illegible] ade [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] sunt [illegible]
[illegible] etc. [illegible] etc. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et magis [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible]
[illegible] [illegible] sed ubi est [illegible] [illegible]
[illegible] et par [illegible] ergo non [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible]
Item sicut in bonis quod [illegible]
est [illegible] est [illegible] ita [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] per se [illegible] Sed
[illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible]
[illegible] quam ade [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] maius fuit [illegible]
[illegible] quam ade. Item tanto gravior

est culpa quanto maior et digna est
pena. sed mulier magis fuit punita
quam vir sicut patet Gen. iii. et ideo
qui iuste punit. ergo amplius pecca-
uit quam vir. Item quanto plus peccat
qui peccat in se et in alterum quam qui
peccat in se tantum. Sed mulier peccauit
in se et in viro dum pertraxit
eum ad peccatum. vir peccauit in se
tantum de peccato actuali loquendo ergo
3° plus peccauit mulier quam vir. Respondeo
dicendum quod sicut predictum fuit supra peccatum
dici potest grauius altero aliquibus
modis. scilicet ingratitudine libidine
et ex quantitate corruptionis. Si ergo loquamur
de maiori grauitate quantum ad ingratitu-
dinem plus peccauit vir quam mulier
eo quod habundanciora dona susce-
pit et ideo eo huiusmodi obliuionis
beneficiorum suorum contempsit et offen-
dit magis ingratus fuit et in sua
ingratitudine magis culpabiliter extitit.
Si autem loquamur de maioritate
quantum ad libidinem sic amplius
peccauit mulier quam vir eo quod ma-
gis implicata voluntate peccauit. Unde
cum consensit sue assertioni et ar-
dencius appetiuit deum credidit
hac se assimilari posse quod diabolus
ei suggessit et ideo per voluntate
magis implicatam mulier peccauit
ex maiori libidine et per consequens ad hoc
culpabilior viro fuit. Si autem
loquimur de maioritate culpe quantum
ad corruptionem quatuor distinguimus quia
aliud potest de corruptione dici cor-
ruptio etc. aut per modum cause
aut per modum effectus. Si per mo-
dum cause sic quod peccatum viri fuit
causa transgressionis peccati in posteros
et corrumpit se [illegible] maior
consequitur ex peccato viri corruptio.
Quantum ad hoc culpa viri grauior fuis-
se censetur. Si vero per modum effectus
ut sic quia peccatum mulieris fuit
occasio peccati viri et ita per quod aliquem
aliorum hoc modo mulier peccatum dicitur
corrupisse non solum pe-
ccatis sed et corpus suum unde non
solum peccauit in se sed etiam in
proximum. Si autem ad hoc dici potest in
culpa grauius fuisse peccatum et pa-
tenter distinguendum pro aliis
rationes que ad utrumque pertinent
ad diuersa eo quod sunt diuisa inclu-
duntur distinctionibus predictis. Aliter pos-
set dici et quasi in idem redit quod
peccatum potest dici grauius alio. aut
pensatis condicionibus ex parte
peccantis aut pensatis condicio-
nibus ex parte peccati. Si ergo pon-
deremus condiciones ex parte pec-
cantis grauius peccasse dicitur vir quam
mulier tamen propter dignitatem et excellen-
ciam. Unde ecclesia propter statum et prudenciam
quam mulier quadam modo sollicitatis
erat. Si autem pensantur condiciones
ex parte peccati grauius peccauit mulier
quam vir tum propter impietatem in
deum tum propter iniquitatem in proximum
deum non sic ambiens exaltacio-
nem et proximum sua suggestione de-
cepit. Et sic hec predicta rationes
secundum ex opposita parte. Ad autem
Ad. Augustinus quod peccati fastu peccauit
hic intellexit non quantum ad
inobedientiam affectum. Sed quantum ad
exsecutionem mandati transgressionem ad
quod utrosque eorum equaliter obligabatur
vel pati factus. Et non per condicionem
equalitatem per quandam confor-
mitatem et hec ex predictis colligitur
quod peccatum eue alio modo excede-
bat peccatum ade et alio modo econtra. Si
autem quis queat quod corpus exce-
debat peccatum ade magis aliud
ad hoc dicendum est quod cum peccatum
eue excedit peccatum ade et dicen-
tibus que excedunt peccatum eue
utpote in maiori implicitate
libidinis in hoc quod et inuitus et ma-
gis ambiunt peccatum eue magis
excessit et grauius fuit simpliciter loque-
do et huius signum est quod magis pu-
nita sed fuit et ad illud defen-
deret maiorem penam habuisset.
Non obstant rationes ad oppositum
adducte. quod sumuntur ex condicionibus
peccantis que non faciunt peccatum
grauius simpliciter sed secundum quid modo.

Consequenter queritur de peccato
primorum parentum in ratione
ad ignoranciam ex parte intellectus
et circa hoc queruntur tria. Primo que-
ritur an peccatum primorum parentum fuit
ex ignorancia. Secundo queritur utrum
ignorancia sit aliquo modo culpa. Tercio

quintum utrum sit culpe excusatiua
ignorancia

Circa quintum sic proceditur et videtur quod peccatum primorum parentum fuit ex ignorancia ad minus peccatum mulieris. Genesis iii° Serpens seduxit me etc. Sed ubi est seductio ibi est fraus preuia sed autem talis ibi est ignorancia etc. Item qui dubitat de aliquo de quo debet esse certus potius dicitur illud ignorare quam scire. Sed mulier de verbis domini debuit esse certa quod dixit quacumque die comederitis morte moriemini et de hoc dubitauit cum dixit ne forte moriamur ergo ex ignorancia peccasse videtur. Item qui credit mortale peccatum esse veniale ignorat veritatem iuris diuini. Sed adam credidit peccatum illud esse veniale sicut dicit Augustinus. Vnde magister adducit in littera arbitrantes esse id est veniale et non mortale debere, ergo videtur quod tam vir quam mulier peccauit ex ignorancia. Item omne peccatum aut est ex ignorancia aut ex infirmitate aut ex malicia. Sed peccatum primorum parentum non fuit ex malicia, quia tunc esset peccatum in spiritum sanctum, nec ex infirmitate quia nullam pronitatem habebat pronitatem ad peccandum ergo fuit ex ignorancia. Item si adam et eua credidissent tam grauiter deum offendere et tantas penalitates incurrere cum nullam haberent ad peccandum pronitatem nullo modo videtur quod culpam commisissent. Si ergo culpam commiserunt videtur quod ignorauerunt et ita ex ignorancia peccauerunt. Sed contra si peccauerunt ex ignorancia aut illa ignorancia fuit pena aut culpa. Si culpa ergo culpa fuit in eis ante primam culpam quod est impossibile cum implicet contradictionem duo opposita. Si pena ergo pena fuit ante culpam. Item si fuit ibi ignorancia aut ergo iuris aut facti. Non facti quia bene sciebant se debere deo obedire de ligno vetito tamen debere non iuris quia bene sciebant se debere deo obedire etc. ideo omnis impunitas nullo modo facta ergo videtur in eis ignorancia fuisse. Item si fuit ignorancia aut ergo voluntaria aut involuntaria. Si voluntaria videtur quod iam voluntas eorum in appetendo ignorantiam esset inordinata. Si involuntaria ergo videtur quod nullo modo debuit eis imputari culpa. Si ergo est imputata non videtur quod fuisset ex aliqua ignorancia. Item si fuit ex ignorancia aut ergo innata aut contracta aut inflicta aut concreata. Non contracta nec inflicta ergo ex ignorancia innata. sed non decebat deum facere naturam humanam cum penalitate et imperfectione ergo patet videtur non debuit eam facere cum necessitate et ignorancia. Si ergo ex ignorancia peccauerunt videtur quod hoc possit deo imputari. Item si alter non dicitur ex ignorancia peccasse mulier hoc est quia a serpente seducta fuit sed vir non fuit seductus sicut dicit apostolus. Ergo ex ignorancia peccauit. omnis non peccasset. Si ergo radix peccati in viro et muliere non fuit alia et alia, videtur etiam quod vir non peccauit ex ignorancia. Responsio dicendum quod peccatum ex ignorancia potest dici dupliciter videlicet proprie et communiter. proprie distinguitur peccatum ex ignorancia contra peccatum ex infirmitate et ex industria et hoc modo ignorancia dicit priuationem scientie que non competit homini ex natura sed merito prime culpe fuit contracta et hoc modo peccatum primorum parentum non potest dici ex ignorancia. Alio modo ut continetur sub illa diuisione qua dicitur quod omne peccatum aut est ex ignorancia aut etc. et illa diuisio peccati est secundum statum nature lapse. Communiter autem dicitur peccatum esse ex ignorancia quod committitur aliqua nescientia existente circa peccantem bono eius non considerat quantitatem culpe nec quantitatem pene et sic peccatum primorum parentum ex ignorancia potest dici fuisse quia tam in viro quam in muliere fuit quedam nescientia que non fuit peccatum sed quedam naturalis imperfectio magis tamen in muliere quam in viro. mulier enim ignorauit utrum serpens verum vel falsum suggereret. ignorauit et seueritatem diuine iusticie vir autem alterum horum dicitur ignorasse scilicet diuine iusticie seueritatem in hoc quod estimauit deum illa [illegible]

cito veniens inveniens in ea partibus con-
cedat sanitatem sine iustitiae nec (?)
tamen potuit cognoscere eo quod potuit co-
gnoscere per scientiam quam habebat se
male facere et large accipiendo igno-
rantiam dicitur post peccatum primorum paren-
tum fuisse ex ignorantia et magis
peccatum Evae quam Adae et hic concluduntur
rationes ad primam partem inductae prop-
ter accipiendo ignorantiam sicut quod
poenam et hic est privatio scientiae
dicitur nescientia eius rei quam homo
debet scire secundum exigentiam status sui et peccatum
primorum parentum non fuit ex igno-
rantia sicut arguunt rationes adductae
ad partem quartam (?) et haec patet discurren-
do per singulas. quod ergo obicitur quod igno-
rantia aut est poena aut culpa di-
cendum quod ista divisio non est su-
fficiens nisi accipiatur ignorantia
proprie nam non solum homo primo
institutus sed etiam angelus bonus
a creatione ignoravit cum multa mirabilia (?)
fecit principibus et potestatibus per
ecclesiam unde talis ignorantia proprie
~~nam non solum~~ nec culpa nec poe-
na est. quia est rerum earum quae non
debet scire quantum est de prima con-
ditione nec. Ad 2 quod obicitur quod aut
fuit ignorantia iuris aut facti dicendum
quod non fuit ibi proprie loquendo igno-
rantia iuris quantum ad peccatum. Et
quantum ad aliquid amplexum (?) ut pote
quantum ad sanitatem inducens similiter
non fuit ibi ignorantia facti quantum
ad principale sed quod bene sciebat se igno-
rare lignum vetitum fuit tamen in
muliere quaedam ignorantia facti
quantum ad illud quod credebat
serpentem pro illud se assimilaverat ad
Ad decipiendum et ita non fuit ignorantia pro-
deo (?) simpliciter. Ad illud quod obicitur
quod ignorantia aut est voluntaria
aut involuntaria dicendum quod ista non
est divisio per immediata si large acci-
piatur ignorantia aliquis non est quod
cogitat de eo quod ignorat et tunc
nec ita illud afficit voluntarie
nec involuntarie et est de illa
ignorantia Evae. Ad id quod obicitur
quod aut est innata aut contracta
dicendum quod prima ignorantia dicebat qua-
dam sed implicationem et ipsorum
qui inerat actibus primorum parentum

quod defectum proprie. nec per hoc quod aut errore (?)
non cavit ad hoc in ordine huius pre-
minidine (?). in tali autem statu de-
buit sic homo fieri quia sicut
in patebit vel prius debuit esse via-
tor quam comprehensor nec tamen quo (?) ulla ig-
norantia sic homo fuisse in tene-
bris vel in caecitate quod fuisse lumen
habebat ad inveniendum per viam iustitiae
et eo non est similiter de primis. primi-
tatis non solum de mysteriorum
sed etiam quandam nec curiositatem
ac per hoc decernimus. Ad illud
quod ultimo obicitur quod vir non pecca-
vit ex ignorantia quia non fuit se-
ductus dicendum quod non solummodo
inde ignorasse dicitur proprie seductionem
sed etiam quia ignoravit bene subse-
quentis gravitatem et licet in Adam
non fuit ignorantia illius seduc-
tionis fuit tamen ignorantia poenae
exspectationis divinae ultionis et ideo ali-
qua ignorantia sive nescientia fuit
in Adam licet minor quam in Eva
Ad aliud vero illud quod obicitur de radice
quod ignorantia non ponitur ibi ad
tanquam prima radix sed quia
quodammodo talis nescientia occasio
fuit ad peccandum

Secundo quaeritur quod hic et tertio (?) [illegible]
ignorantia in actu hominis possit
esse culpa. Et quod sic videtur
I Cor. xiiii Ignorans ignorabitur
sed nullus ignoratur a deo nisi propter
culpam ergo etc. Item super illud
psalmi noluit intelligere etc. Glossa
Augustini ignorantia in his quae intelligere
noluit est peccatum. Item etc. magis
cognoscere credenda et operanda est
actus virtutis scilicet fidei et prudentiae
ergo haec ignorare est contrarium virtutis
sed contraria virtutum sunt vitia
et peccata ergo etc. ignorantia est cul-
pa. Item non facere ea quae
homo tenetur facere est peccatum similiter non
dicere [illegible] non amare ea quae ho-
mo tenetur amare est peccatum ergo similiter
nescire quod tenetur scire est peccatum. sed
multi sunt qui ignorant ea quae
tenentur scire ut pote sine quibus
salvari ~~saluari~~ non possunt ergo talis
libet ignorantia est culpa. Item
error est peccatum aut ergo eius causa

punit aut tale quod puat i. nec tale
punit eum quod punit i. quia
si causa priuatio est non potest dici
tione eius quod priuat; sed error pri
uat scientiam et priuatio sua est igno
rantia. ergo ignorantia est culpa. Sed contra
Augustinus in enchiridion dicit quod inflicta
est nobis ignorantia rerum agendarum
et concupiscentia noxiarum. Sed nullum
peccatum est in nobis inflictum ergo ig
norantia non est peccatum. Item nullum
in anima nisi peccatum est auersio a bono
incommutabili et conuersio ad commutabile
sed in ignorantia nulla est ad bonum
commutabile conuersio ergo ignorantia
non est culpa. Item nullum peccatum
remanet post penitentiam; sed ignoran
tia remanet in homine post pe
nitentiam et contritionem ergo ignorantia
non est culpa. Si tu dicas quod
remanet actu sed transit reatu. contra
tunc sequitur quod ignorantia non esset
culpa actualis sed originalis. sed
non est originalis quia remanet post
baptismum et hic melius patebit
quod nec actualis. ergo non est culpa.
Item omne peccatum est in affectu nec
omne peccatum est voluntarium sed igno
rantia est in intellectu ergo ignorantia
non est peccatum. Item si ignorantia
est peccatum ergo ignorare est peccare. Sed
dicere ignorare ignorantem vim est dicere
quod in omni instanti ignorat ergo
in omni instanti peccat. ergo tot sunt
in eo peccata quot sunt instantia
quod sunt infinita et impossibile. Contra ignorantiam
peccatum non est. Respondeo ad
predictorum intellectum est notandum quod cum
quatuor cognoscitur et hinc contraria
ignorantie pendet quod cognitione
sunt. attendendum autem quod quedam cogni
tiones que non est necessaria ad scientiam nec
est necessaria ad salutem sicut est arcium
mechanicarum et liberalium et talium
cognitio nec est utilis nec decet scire
et illa ignorantia que est harum cognitionum
priuatio est culpa non est sine scientia
cognitio necessaria sine dispensatione sunt
tamen sit voluntaria simpliciter non. Alia
est cognitio credibilium et operabilium
que ad salutem necessaria in adultis est
et hec est cognitio fidei et prudentie
et ad hanc cognitionem habendam tenemur
quia sine hac nullus potest esse saluus
huius autem cognitionis priuatio potest dici in no-

bis esse. aut manente potentia aut
non manente. si manente tunc est
ibi culpa quia tenemur ad
aliud et id non impletur et hoc ipso
culpatur et dignum est pena. Si
aut sit in nobis priuatio non ma
nente potentia impotentia eius non potest
esse obligatio nec est. priuatio habitus
cognitionis non est culpa sicut in fu
riosis. et si hec ignorantia que
dicitur priuatio cognitionis ad salutem
necessarie uno modo peccatum est alio modo
non modo minime. aliter potest dici et
quasi in idem redit quod priuatio cognitionis
ad salutem necessarie dupliciter potest esse
aut ita quod est in nobis sed non
a nobis et hoc modo culpa non est sed ma
gis pena et cum non simus eius
principium in ipsa nec meremur nec de
meremur. aut ita quod non est in nobis
et a nobis et tunc culpa est hoc aut potest
esse tripliciter, uel cum in nobis nullitas
existentes voluntatis ab eius re
cedimus et in oppositis firmiter nos
deprimimus et hec priuatio potest dici
ignorantia erronea que est in hereticis
uel cum ad magnitudinem vale
tes pertingere cupimus in tene-
bris ambulare et hec potest dici
ignorantia affectata aut quando
desidia et negligentia non curamus
intentionem ad discere et hec dicitur
ignorantia crassa et supina et quelibet
istarum est culpa licet prima
maior quam secunda quam tertia et sic
predicte sunt rationes ostendentes
quod ignorantia tribus modis potest esse culpa.
Ad illud ergo quod obicitur i. quando
quod ignorantia est nobis inflicta.
dicimus quod priuatio nobis inflicta
est pena est et non culpa priuatio
tamen voluntatis nostra aliquo modo
derivatur ita illam sicut priuatio — de ordinacione
doni est magis est sic passiones
sed maribus illate pene dicuntur
considerare sic. Contra tamen ad
voluntatem hoc scilicet libenter quam presen
tem pro amore deo carent has
mentione dotem aut aliquo modo
sit culpa priuatio scilicet contracta est in
debitum infra eius agere de originali
peccato. Ad id quod obicitur quod ignoran
tia est conuersio dicimus quod nihil est
priuatio est potest priuatio priuatio tamen causam
contrariam consequitur alio modo nec ex
(?) non habet naturam et hoc modo
dicitur esse culpa non per se. Ad illud

q obicitur quod ignorantia remanet
post peccatum dico quod non remanet
sicut licet reatum culpe sive ratione vo-
luntatis contrarie vel quodam
modo eam continentis sed si remanet hoc
est inquantum habet reatum pene correspondentis
originali peccato idem continuo ad [illegible]
in quo licet reatum actualis transit
non solum actu sed etiam reatu vel
quoad penam continuam vel ad statum
quodam modo remanet et ita ut igno-
rantia remanet actu et in hoc licet
quidem approximatur ad peccatum ori-
ginale sed id tamen quod culpa est actu-
ale peccatum est. Ad idem quod obicitur quod
ignorantia est in intellectu dico quod illa
ignorantia que opponitur cognitioni ve-
ritatis ad quam tenemur non tantum
respicit intellectum sed etiam affectum
sicut et virtus ei opposita. Unde non
tantum dicit defectum cognitionis sed etiam vo-
luntatis incuriam et negligentiam ad
sciendam propriam. Ad idem quod obicitur
quod in quolibet instanti peccat et
in quolibet teneatur scire quod igno-
rat et ideo si in quolibet instanti
ignorat et in quolibet tenetur quod pre-
ceptum affirmativum non obli-
gat semper sed pro loco et tempore ignorans
ignorantia illa peccat nisi in illo
instanti in quo tenetur nosse vel
addiscere quod ignorat ideo quamvis
semper dicatur ignorare non tamen semper
dicitur peccare.

Tertio queritur utrum igno-
rantia sit culpe excusativa
et quod sit videtur in Thi-
mo. consecutus sum quia ignorans
hoc feci. Si ergo ignorantia fuit
ratione [illegible] pervenit ad misericordiam videtur
quod ignorantia excusabilem fecit eum
culpa. Item causa aggravat
peccatum sicut dicitur Luc. xii Sciens
voluntatem domini et non faciens etc. ergo
per oppositum ignorantia alleviat
hoc excusat. Item omne peccatum est
voluntarium ergo quod diminuit de
ratione voluntarii diminuit de
ratione peccati. Sed ignorantia dimi-
nuit de ratione voluntatis quia
voluntarium est ut dicit philosophus [illegible]
[illegible] in ipso cognitione singularium
[illegible]. Item sicut ad resistendum
peccato requiritur fortitudo sed etiam

requiritur cognitio. Sed defectus fortitudinis
ut potest infirmitas excusat cul-
pam quia sit. ut quod defectus
cognitionis sive ignorantia. Item quod in sua
plenitudine omnino tollit culpam
ita plenitudo aliquo modo diminuit.
Sed cum aliquis semper est ignorans
sicut furiosus et stultus videtur quod
faciat imputatur ei in peccatum. Contra
dicit Bernardus et alii doctores
videtur quod omnis ignorantia peccati
peccato aliquo modo prebeat excusationis
patrocinium. Contra Ysidorus in libro
de [illegible] nullus de culpa
mea est qui quod bonum nescit [illegible]
videtur quod ignorantia non excusat sed
aggravat. Item super illud Ro. igno-
rans quod [illegible] etc. Ambrosius gravissime
peccas quia ignoras ergo videtur ignorantia
augmentat culpam. Item igno-
rantia de se malum est. sed malum
additum malo facit maius ma-
lum ergo videtur quod ignorantia peccatum
augeat non excusat. Item scientia
non auget nec minuit culpam sed
sola [illegible] ergo nec ignorantia
auget nec diminuit de culpa quia
non excusat peccatum aliquatenus. Item
esto quod unus sciens peccet cum aliqua
ta libidine et alter ignorans cum
tanta libidine sic equaliter est illa
libido ergo equaliter [illegible]
ergo videtur quod equaliter sit [illegible]
[illegible] vel accusatio ergo non [illegible]
excusat vel accusat igno-
rantia. Solutio. Est ignorantia [illegible]
[illegible] quid magis excusat igno-
rantia [illegible] et quia tamen igno-
rantia infirmitas excusat. Solutio
est quod quedam magis excusat
[illegible] distinctione
ignorantie [illegible] que excusent
excusent et que non et que magis
et que minus [illegible] ad [illegible]
[illegible] et quod omnis igno-
rantia excusat aliquo modo peccatum [illegible]
est quod minuit de ratione voluntarii
minuit et de ratione [illegible]
[illegible] magis [illegible]
[illegible] quam qui igno-
rans peccat [illegible] voluntas
[illegible] in se cognitionem quod
[illegible] de ratione volun-
tarii [illegible]
[illegible] libidinis [illegible]

ignorantia diminuit de toto. Haec conclusio
patet quia omnis ignorantia involun-
taria excusat peccatum et si tanta
sit quod praecedat actum voluntatis
et actum contemptus excusat a toto
si vero non omnino praecedit excusat a
tanto. Concedendae sunt igitur rationes osten-
dentes quod ignorantia excusat peccatum.
Ad id quod arguitur quod alibi in quarto dicitur quod
gravissime peccat qui deum nescit
dicendum quod ipse ibi comparat peccatum
infidelitatis ad alia peccata quae
sunt in se graviora quia non est
sine magna animi deordinatione
hoc cum quis ignorans aliquid
facit in incredulitate sicut dicit
apostolus de se minus graviter peccat quam
ille qui facit ex certa scientia. Ad id
Ambrosii quod dicit quod gravissime peccat
qui ignorat. Dicendum quod hic dicit non ratione
maioris culpae sed ratione infirmitatis
magis periculosae quod sic non habeat
scientiam de morbo sine culpa non
quaerit medicinam et ita semper remanet
morbus et cetera. Et hoc est quod dicit Augustinus
in libro confessionum. Eo insanabilius
erat hoc quo me peccare arbitra-
bar. Ad illud quod obicitur quod malum ad-
ditum malo facit maius malum
dicendum quod id habet veritatem ubi malum
malo conformatur. malum autem poenae
cum sit involuntarium non conformatur
malo culpae quod est voluntarium et ideo
non auget sed potius diminuit
et quia ignorantia in nobis non est sine
culpa quia causa aliquo modo sit poe-
na. ideo culpam perpetratam excu-
sat. Ad id quod obicitur quod scientia non
auget culpam. Dicendum quod scientia non [illegible]
quantitas [illegible] non est a nobis sed
a gratia dei dimittendum nos et omnis quan-
titas actuum habet a voluntate libera
et ideo quod facit ad actum voluntatis
facit aliquo modo ad augmentum peccati
et similiter quod diminuit facit ad alle-
viationem peccati talis autem est ignorantia
ut dictum fuit. Ad id quod dicitur quod
peccantes ex libidine carnaliter (margin: peccan)
puniuntur. Dicendum quod hic non cogit
quod ignorantia excusat. quod si ille qui
ignorat peccat ex tanta libidine
ex quanta ille qui cognoscit in statu
ignorantiae existens si liceret scilicet
peccaret multo maiori et ita gravius

peccaret sed gravius punietur ideo ignorantia
haec in ipso est causa peccati vel excusat
[illegible] peccatum non quam
habet sed quam haberet si ignorans non esset.
Ad id quod quaeritur quae magis excu-
sat utrum ignorantia vel infirmitas. Re-
spondeo dicendum quod duo sunt de ratione
voluntarii videlicet cognitio singularium
sive circumstantiarum et quod operans prin-
cipium sit intrinsecum. ignorantia igitur excu-
sat quia privat de ratione cognitionis
infirmitas excusat quia privat de
ratione perfecta principii [illegible] principaliter (margin: [illegible])
[illegible] principaliter [illegible] et non [illegible]
cognoscitive [illegible] et ad [illegible]
pars tollit de ratione voluntarii
ignorantia quam infirmitas vel ratione
et magis excusat ceteris paribus
accidit tamen quod infirmitas excellit et
ignorantia [illegible] sine culpa [illegible]
procedit quod erit casus. Unde [illegible] in
aequalitate loquendo verum est dicere
quod magis excusat ignorantia quam infir-
mitas [illegible] ad [illegible]
peccata potest se habere sicut [illegible]
et [illegible]. Ad illud quod quaeritur quae
ignorantia magis excuset et quae minus
quod est ignorantia facti et ignorantia iuris. ignorantia
facti potest [illegible] ad [illegible]
debitam diligentiam aut non. si ad-
hibita debita diligentia excusa-
tur a toto. Si non adhibita non excu-
sat a toto sed a tanto. Si autem sit
ignorantia iuris haec potest esse duplex aut
non est vincibilis aut vincibilis. si
vincibilis tunc contingit quae est
culpa et haec autem est ex consensu
aut ex ignorantia affectata et ista sic ex
una parte excusat quod ex alia parte
aggravat. aut est ex negligentia et igno-
rantia sicut ignorantia crassa et sup-
pina et ista est si [illegible] excusat
[illegible] ita excusat ut semper [illegible]
[illegible] non ardeat sicut dicit Augustinus
et magis [illegible]. Si autem sit [illegible]
invincibilis haec potest esse duplex aut ita
ignorantia est in nobis introducta per
culpam [illegible] aut per [illegible]
culpam sed per omnem culpam
aut semper privat cognitionem sicut
sicut in infantibus et furiosis qui
omnino carent usu rationis et haec
excusat a toto. Unde dicit Augustinus
quod pueris infantibus et [illegible]

quod fiunt imputantur aut non tollat
omnino usum rationis sed plenum et
tunc non excusat a toto sed a tan-
to sicut est in hiis qui non sunt
plene furiosi sed habent aliquando lu-
cida intervalla et in pueris qui aliquo
modo sunt capaces precepti licet non
plene. Si autem ignorantia est vel ebrietas
per culpam propriam sicut est in ebriis
et furiosis quorum uterque precipitavit
se in hoc per culpam suam tunc non
excusat a toto sed a tanto et sic
dicit philosophus ebrius habet duplices
maledictiones maledictionem scilicet pro cul-
pa precedenti et maledictionem pro cul-
pa subsequenti. Quantum autem ebrietas
excusat culpam sequentem duplici
modo quidam distinguunt. Primo modo
enim dicunt quod vel ebrius vel furiosus
qui usu rationis caret committit non
novam culpam sed propter concordia-
tionem sequentis aggravatur culpa prima
potest enim a culpa causari eventus alius.
Alio modo quod vel sic excuset quod
novam culpam committat non tamen
est adeo gravis sicut si illa fuerit ex
certa sua [illegible] sed iste modus proba-
bilior esse videtur. Ex hiis patet quod Loth
non omnino excusatur a culpa in-
cestus cum cognovit filias suas
primo enim quia non fuit in ea plene
ignorantia licet enim dicitur in textu
quod non sensit quando filie accubuerunt
hoc dicitur quia non discrevit. Secundo non quia
in ignorantiam illam provenit per ebri-
etatem quam debuisset vitare. Et ideo
pro dicitur eum fuisse aliqualiter
excusabilem.

Est circa ista sunt dubitationes circa
litteram. Primo qualiter debet hoc
intelligi quod dicit si nunquam peccasset huma-
num genus in primo parente corruptum
fuisset ita quod habet homo corruptam
massam carnis a parentibus sicut a
viro et muliere. Si quam originale
peccatum committimus habet non massam
humanam propter quod ita quod habet peccatum
originale ex corruptione [illegible]
sicut ex corruptione [illegible] Ad quod
[illegible] [illegible] [illegible]
respondet [illegible] plus viri respondet et
deus hanc [illegible] [illegible] pro [illegible]
[illegible] [illegible] maxime [illegible]
[illegible] respiciebat et deus hanc

[illegible] [illegible] continuat et [illegible] si vir
non peccasset posteri originali iustitia
non carerent. Ad primum ergo quod dicitur
[illegible]. Respondetur dupliciter vel quod ho-
mo tunc ex parte mulieris contraheret an-
tequam [illegible] penalitatis non corruptio-
nis [illegible] que [illegible] habet [illegible] ex
parte viri vel etiam quod pro talibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amplius
non esset sed si nunquam aliud deus
formasset hoc salvo quod sine dampnatione
nativitatis et mortis [illegible] [illegible]
mansisset in ea. Item quomodo
debet quod dicitur multi ut aiunt sunt
peccatum quod est secundum quod dicta dicit quod
tunc nobis sunt inflicta propter
primum peccatum vel infinitas ignorantia
et malitia et [illegible] Ergo cum etiam
ista sunt peccata principia ut dicit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tunc [illegible]
[illegible]. Item sicut ignorantie
opponitur industria et infinitati
opponitur [illegible] ergo sicut per illud aliud
[illegible] [illegible] esse [illegible] et aliud
esse et industria similiter et post
aliud ex infinitate aliud et [illegible]
Respondeo dicendum quod ista duo peccata cau-
santur circa vires anime ita quod
ignorantia respicit rationalem infinitas
irascibilem et malitia respicit
concupiscibilem et ideo hic [illegible] primum
et industria et malitia idem cum
omnes vires motus sublimes sunt
comprehende ponit. Ex primo quod sit
[illegible] statu nature lapse ad ista tamen
quia hic [illegible] ad illud vero
quod obicitur de [illegible] dicendum quod illud
[illegible] non distinguuntur cum alia
quia sicut dicta dicit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] non sunt alia dicta
cum omnia peccata procedunt ab ipsa.
Dicit enim dicit Augustinus [illegible]
habet [illegible] [illegible] omnia ma-
lum. Ad id quod obicitur quod [illegible] oppo-
infinitati sicut industria ignorantie
dicendum quod industria non stat ibi pro virtute
[illegible] que est ignorantie opposita
sed stat ibi pro malitia quod non
[illegible] [illegible] que autem per [illegible] et
malitia dicitur [illegible] pa-
tebit cum agetur de peccato [illegible]
Item quomodo debet hoc quod dicit [illegible]
[illegible] [illegible] nolunt [illegible] [illegible] non

non contristat quod sciat. Dicit philosophus
omnes non scientes desperant. Sed male
et nullo modo affectatur nisi quando
igitur non quod nullus homo scientiam respu
at contra textum sicut se habet scientia ad
intellectum sic se habet pax ad affectum
sed quod pax est perfectio affectus ultima
et quis non appetit pacem. Sic
dicit Augustinus propter pacem non bellat
homines quando bellat. Quod nisi sibi
quod nullus scientiam respuat. Respon
deo quod scire est aliud nosse in
universali et ignorare in particulari. Sic est
aliud appetere in universali et tamen con
temptibiliter in particulari et sic patet
omnis homo appetit beatitudinem
illam tamen beatitudinem quam contem
pserunt multi sicut qui assen
tiunt et consentiunt et similiter contra
appetitus est auctoritas Ualerii Maximi
et absolute electione propter hominis
modo est impossibile tamen sic omnes
homines non ... desperabant et re
fugiunt ad scientiam scientiam cum
malitiam quam plurima appetunt
et ideo patet Responsio ad illa. Dicitur objecta.
Ad aliud etiam veritas hoc non
est voluntas electione et si eadem
cum in universali nullus requirent
tamen hominis quod pacem vel
illum multi refugiunt et ideo
refugiunt ad bellum. Item quod
dicitur quod dicit non confugiunt
ad ignorantiae tenebras ad ...
ignorantiam sive potentia prius et multi
appetunt nisi sub ratione boni et
utilis nisi quod ignorantia non possit
afferri vel ad eam confugere
... multi quaerant ignorantiam
sed ignorantiae tenebras non
cognoscunt. Quod nisi quod ad causas
illius confugiat. Respondeo dicendum quod
quidam appetitur propter aliud appe
tibile et delectabile quod huius nisi
sicut bona spiritualia et corporalia
quod appetuntur propter bonum quod
ab eo consequitur et corporis licet
sic aliquis appetit angusti
as et tribulationes quod quibus
pervenit homo ad perfectionem in multo
et primo quod dicitur appetitur propter
operationem maioris utilitatis sicut
aliquis ne capiatur praecidit se
de alto et illud ipse non est appe
tere sed ad ipsum consequi et sic
modo intelligitur esse impossibile
quod non homo timet ... in
scientia ideo refugit lucem non ve
niunt ad lucem ne arguantur
opera eius et quod non conveniunt fi

que lucem non in tenebris et propter
tenebras ideo refugit lucem. Quod
sus adulterii obscurat caliginem
et qui vult malefacere dyabolorum
mandatorum sequitur ignorantiam
non quod illam per se appetat
sed quod effugit scientiae reprehensionem
et magis delectatur quod amat
... perpetrando. Item quod
dicit hic quod dicit in ipso homo est
aliud non consentit ... scit delectari
... non nisi quod homo non potest
nisi demonum suasionem et sic ut supra
quod homo habebat ... minimale ...
corruptionem quod tempore dyaboli
in malo potest consentire ac
per hoc consequitur Item probat Augustinus quod
auctoritas nullas potest sed delectari
in ... lxxxiii quaestionum ut amicitiae
ut aliquid ut assimiliari animum non
non potest par aequali non inaequali
superius non vult quod superius
bono nisi est nisi bonum et bonum
non vult bonum deteriorare. Respondeo
quod absque dubio nulla temp
tatione pellentis homini peccatum
parat sicut patet in lucifero qui
peccavit sine impulsu alieno
quia praecellentior est ... ...
magis aut loquitur supposito magis
peccandi sed quod hic lapsus est in ...
ad suggestionem dyaboli et ... dicit quod
in ipso homo et dyabolus est quod sit
hoc deterior Item aliter et aliter
dyabolus solum est eo dicens
et quod ad ... sed hoc sunt ...
persuasionibus et consummabiliter quod omne peccatum
quod facimus quidam nisi ...
omne aperte primo propter ...
qui inolevit per originale ...
... nunc est quod non solum ...
... deterioratus dicitur fuisse a
dyabolo ymmo eadem omne peccatum
de ... Responsio non ... super
ut ... in originali dicit
quod quae peccamus quotque nocte
et die malorum operum ...
impius est dyabolus quod omne
peccatum procedit ex suggestione demo
nis immediata vel ex illa sug
gestione primaria et patet illud
quod dicit magister in littera ut dicit
idem Augustinus qui intelligit depravati
agente valens operando quod eorum
corruptionis primaria ... post

esse principaliter auctor misericordie hoc
Prefata quia scilicet promotum
potentiam eius in operatione
ad dictam a licet tamen deus
hominem etc. Quarta pars agit magis de
lapsu promotum potentiam in opera-
tione ad equalitatem temptationis
et hominem sufficientem in hac
parte agit de lapsu promotum
potentiam in operatione ad dictam
permittentem et quia non est
bonum permittere aliquem nimio
ab astutia cruciari ideo non oste-
datur prima premissa consistit
post ista scilicet duas in prima de-
terminat cur deus hominem temp-
tari permisit. In 2a vero de-
terminat quantum et qualem cog-
nitionem ei dedit ibi Crea-
vit animam etc. Prima pars in prima
parte in sequentia dividitur in
tres partes. In prima determinat
qualiter homo cognitionem habuit utrum
per disciplinam et studium aut per divinam
infusionem. In 2a determinat quantam cog-
nitionem habuit ibi futurorum preterito-
rum homo ante lapsum cogni-
tione reddit et illa post scilicet tres
in prima determinat qualem cog-
nitionem habuit de rebus creatis. In
2a qualem cognitionem de deo habuit
ibi cognitione quoque creatoris etc. In 3a
qualem cognitionem habuit de se ipso
ibi porro sui cognitionem etc.

Nunc ultimum huius partis
est de modo hoc dubio
secundum quod ea que premittuntur
... totalis dispositionis ...
... Primo qualiter de presenti temp-
tationis permisse. Secundo quantum
... cognitionem ...
... Primo quo-
modo deus debuit hominem facere
inexpugnabilem an talem
qui posset expugnari. Quod quidem
videtur quod quia ... expu-
gnari debuit permittere per temp-
tationem ... utrum temp-
tationes ... a viris ... iustis
debeat declarare etc.

Circa hanc sit procedendum
quod deus debuit facere hominem
inpeccabilem sive inexpugnabilem
et hoc probo per duas rationes
quia ut dicit ... aptum est aptitudo
ducere scilicet melior est natura rationalis

que non potest peccare quam qui potest
in quo patet quod decuit deum aptum
facere hominem ad premium ...
et ita inexpugnabilem. Item
hoc ipsum ut per divinam liberalitatem
ad excellentiam et liberalis non
solum facit dona multa et ma-
gna sed etiam dare volunt sed
dona sua confirmatis et stabilita
... quia ... deus
... favens quia
si deus dedit homini dispositum
... homine ... confirmare
et ad hoc ydoneus erat in
confirmatione cum fecit eum debuit
... dona dei dare scilicet
... esset inexpugnabilis
etc. Item hoc ipsum videtur
ostenditur ... ex parte sapien-
tie ... in sapientia est maxime
... quod ... sit
... ad ... quia si divina
sapientia maxima manifestanda
... in hominis conditione videtur quod
talem debuit eum facere et
tantum etiam cautelam adhibere
quod non possit in malum moveri.
Item hoc ipsum ostenditur ex parte
divine ... quia ... minor
est ... operatur
magis quia divina ... manifeste
in operatione subita ... successiva
... hominis ...
et confirmatio ... glorificatio ... in ...
a deo ... quod deus subito et in
... instanti in quo hominem
fecit debuit eum confirmare
et in gratia confirmare ac ...
inexpugnabilem facere ...
... et ... laudabile scilicet ...
laudandum est ... quod hoc ...
... premia ... si deus
fecit hominem ut perveniret ad
statum glorie et ... videtur
quod debuit eum facere hominem in
statum ... scilicet status ...
et ... debet esse ...
... status ... et pace ...
... quiete ... et ...
... et pace ... impos-
sibilitatem ad peccandum ... spectat
ad ... quod a-
principio non debuit hominem ...
... debuit homo inexpugnabilis
fieri. Item ad ... per ...

universi decent sicut omnem civitatem que ut [illegible] patuit expugi-tari sicut dicit Augustinus in [illegible] dei ac si [illegible] cogitari potest ad per-fectum universi spectare civitatem que habet libertatem arbitrii et electio-nem in manu consilii sui [illegible] quam decepit sic et in statu nobilitatis constituit sed hec nulli civitati magis competit quam homini. Item universo [illegible] componi mali ad bonum decorant quasi quibusdam antithetis sicut dicit Augustinus in [illegible] capitulo xxxiii in malis bonum etc. Ergo que decent universum debent contingere [illegible] ne ut [illegible] hunc decorem universo non debuit auferre sed fecit hominem expugnabilem iam [illegible] decor non esset [illegible] etc. Item hoc in-[illegible] quod deus universum fecit ad sui ipsius manifestationem et sicut decet [illegible] patris et sapiens sic [illegible] summe iustus et [illegible] que tale debuit facere universum in quo ma-nifestaretur eius summa iustitia non manifestatur nisi in [illegible] puniendo malorum summa [illegible] non manifestaretur nisi in liberatione miserorum et [illegible] delictorum. hec autem non possent esse nisi rationalis creatura facta esset in statu in quo posset peccare et expugnari quia [illegible] iustitia et [illegible] hominem nobilem sic et expugnabilem [illegible] ad [illegible] intelligendum [illegible] non [illegible] tamen [illegible] quod deus fecit hominem [illegible] ad [illegible] demonstrationem [illegible] et ostendendo [illegible] blasphemando et deum in suis operibus [illegible] quidem [illegible] assignat quare deus talem fecit hominem ut possit ab adversario expugnari. Prima est manifestatio divine potestatis. voluit enim deus ostendere hominem quod [illegible] fuit sue [illegible] fecit [illegible] sicut ipsa [illegible] patet ut [illegible] non posset [illegible] solum modo [illegible] civitatem sed [illegible] confirmatam et [illegible] solus [illegible] quod [illegible] expugnari ideo [illegible]

civitatem rationalem fecit nobilem et expugnabilem ut ipsam [illegible] quantum [illegible] distet quod ipse solus est in quo non cadit ut posse [illegible] est manifestatio divine sapientie i. maioris [illegible] sapientie est ostendisse sue ordine bona cum malis et eligere bona ex malis quam ordinare solum bona cum malis et ideo [illegible] dicit deus [illegible] mala fieri debuit talem facere civitatem que posset in operando deficere et mala committere ut deus mala illa [illegible] sua sapientiam declararet. Tertia ratio sumitur ex manifestatione divine [illegible] qui [illegible] tissime manifestata est cum [illegible] filium suum tradidit ad liberationem [illegible] Quarta ratio sumitur divine iustitie que [illegible] manifestatur in hoc quod deus [illegible] tribuit [illegible] opera [illegible] puniendo malorum [illegible] et [illegible] et [illegible] non esset nisi civitatem rationalem et [illegible] hominem in statu nobilitate fecisset [illegible] impugnari et [illegible] et ideo [illegible] deum hominem in statu tali facere et [illegible] ad hoc [illegible] ad id quod [illegible] quod deus debuit facere hominem optimum [illegible] quod [illegible] optimum semper et opti-mum [illegible] optimum [illegible] optima [illegible] non intelligit [illegible] sed in ordine et ideo [illegible] non [illegible] quod [illegible] debuit [illegible] in optimo statu semper sed in statu in quo optime salvatur [illegible] ordo [illegible] et [illegible] cum [illegible] sunt in sta-tu [illegible] ut [illegible] a [illegible] ad [illegible] ad [illegible] ad [illegible] illud [illegible] ostenditur de summa liberalitate dei [illegible] deus sit liberalissimus [illegible] liberalitas non [illegible] iustitia et sa-pientia ideo sic dona sua distribuit [illegible] ordinate et iuste in [illegible] ideo non statim debuit [illegible] confirmare sed [illegible] hominis [illegible] sapientie [illegible] malum etc. [illegible] maioris sapientie est

morbid bid curat quam sum a morbo
preservare dixit sed tanquam medici me
lius iudicavit deus de malis bo
facere quam mala nulla permittere et
melior etiam sapientis attestatur utroque iudi
cium est sic res ordinare ut ex sup
venientes etiam deordinatione non ea
deturpent sed earum ordinacio decu
retur. Ad id quod quarto de poena dicitur quod
si in omnibus divina manifestatur
divina potentia. tamen illa quae spectat ad
hominis glorificationem plus sunt ad
manifestationem divine misericordie et iustitie
quam potentiae ideo maior est exigentia in
appetitu quam in potentia. Item non tamen quam
ad aliquem modum ex parte humana in
infirmitate et indigentia plus
manifestatur humana divina potentia. quam
si homo nequam compressisset utilitatem
in terrenali carnis
Secundo quaeritur utrum debuit deus
permittere hominem impugnari quod
sic videtur per id quod dicit magister
in textu Non est laudabile bonum omne
nisi est qui male omne suadet.
quare si debuit permittere omne bonum fieri
bat ad humanam laudem amplius
deum debuit utique hominem permittere im
pugnari per suggestionem diabolicam. Item
sicut pertinet iudicium certamen et attesta
tionem apostolus ii ad thimotheum ii Non coronabitur
nisi qui legitime certaverit. Si ergo homo
perfectum est ad coronam glorie vel
perfecte ordine statim debuit in con
flictum temptationis et pugnam. Item
decet deum sic administrare res et
eis providere ut salva sit lex quam
indidit eis a principio condicionis
iuxta id Augustinus vii de civitate dei. Sicut
deus res quas condidit administrat
ut eas agere proprios motus sinat
sed deus fecit et facere debuit hominem
in libertate arbitrii et reliquit eum
in manu consilii sui et est sui
ferum. ergo si diabolus voluit hominem in
vadere et homo voluit ei consentire
deus neutrum eorum debuit impedire.
Item facilius est homini vincere ad in
salvandum quam diabolus vincere hominem
homo non potest vinci nisi volens
ergo pugna illa de se magis est
ordinata ad hominis victoriam quam
ad victoriam diaboli. ergo magis ad
bonum quam ad malum. si ergo deus
permittere debet quod evenire debeat
hominis ordinatur ut quod a tempore primi
hominis diabolus non est aggressus
ergo etc. Contra impius est pater qui
permittit filium aggredi bellum in
quo scit eum ab alio superandum
sed deus novit adam illa temptatione
esse superandum ergo videtur quod non conveniens
pius fuit sic dimittere ipsum permisit eum
a dyabolo superari. Item non est bonus
prelatus vel preceptor qui permittit
ovem aliqua morsu vel capi cum
pater ipsum posset parare. sed deus
prelatus et pastor hominis est. ergo
cum videret lupum aggressurum ipsum et
videtur quod non debuit permittere ab eo
ipsum hominem impugnari sive im
pedire aliquo. Item non est rectus
iudex qui bellum constituit inter
eos qui non sunt equaliter for
tes. sed diabolus multo fortior est
viribus primo quam homo erat non
propter potentiam superiorem quam posset
ei comparari multo etiam est obstinatior
in malicia quam est erat constitutus
ergo si igitur deus iudex equus est non
debuit permittere eos invicem confli
gere. Item non est fortis pastor qui
permittit alium invadere atrium suum
tamen est fortis armatus custodit
atrium suum in pace sunt omnia que
possidet cum ergo homo in primo sta
tu atrium et templum esset dei et
deus ipse custodiret. aut deus non fuit
fortis armatus et custos. aut non
debuit permittere adversarium vocare
et invadere hominem per conflictum
et pugnam temptationis. Ad primum
dicendum est quod cum deus posset ad
versarium prohibere ne hominem temptaret
debuit tamen ipsum permittere et hoc
ostenditur hiis rationibus per
allegatas assignantes in parte probare
in quo assensum est quod deus
debuit facere hominem in libertate
li ar et cum hec tamen tres assignari
possunt rationes qui ex ordine quorum ex
tendit ex parte auctoris ad ipsum
tamen sic deus res omnes ad
ministrat ut eas agere proprios motus
sinat et ideo tamen hominem quam dya
bolum constituit in libero ar et
in manu consilii sui reliquid
et utrumque permisit agere quod voluit
sine hoc tamen de suo aliud in contra
veniendo hec ut competebat regimini

consideracionis ordinis qui at-
tenditur ex comparacione virtutis ad
suum actum. Quia non sumitur
ex ordine qui attenditur per com-
paracionem boni ad suum apparens in
hominibus gloriosior et laudabilior est vir-
tutis sine corporali presencia opponere
obliquam et tunc et magis apertissime
contingit nobilius triumphum asse-
cucionem ob hoc fortificatur et augetur
Ideo ut virtus hominis eluceat et perficiat
dominus deus permittit ipsum ab adversario
impugnari quia vel tota vel per corporis
temporalis in persona manifestata car-
[illegible] et eminencia caritatis requiri-
tur. Amplius quia neque mors neque vita
neque principatus neque potestas ab
ea potuit separare. Secundo vero [ra]cio
per suum secundum ex ordine qui atte-
ditur ex comparacione morbi ad suum
remedium quia in [illegible] homo non de-
bet carere remedio per hoc quod [illegible] in
ipso humana natura [illegible] deus de-
buit hominem permittere peccare quod deceret
ipsum eius redemptori prestare ideo
[illegible] deus supposuit permittere ho-
mines peccare alio suggerente et im-
pellente cum [illegible] ipsa mouente qua
fortassis [illegible] homo tenuisset
[illegible] adversarius [illegible] sug-
gessisset. [Ter]cia racio sumitur per
ex ordine qui attenditur ex opponi-
tur ad premium quia enim nemo coro-
natur [illegible] nisi qui certat le-
gittime ideo deus [illegible] hominem militem
suum in campo [illegible] [illegible]
[illegible] cum ipsum in gloria exaltare
et quia [illegible] consistit in con-
flictu et pugna permittit debent
hominem ab [illegible] impugnari. [Su]nt
et alie raciones que [illegible] possunt
reddi ad [illegible] sufficiunt. Ad
illud autem quod primo allegatur in quid
dignitate patria dicendum quod etsi deus
sit pater [illegible] est tamen [illegible]
[illegible] debebat [illegible] hominem
[illegible] ostendere [illegible]
[illegible] officium [illegible]
[illegible] non [illegible]
sustinere debent ipsum ab ad [illegible]
impeti temptacionibus bello. [A]d 2m quod di-
[illegible] dicendum quod [illegible]
[illegible] a morsu lupi [illegible] sine
quod ad hoc [illegible] caritatis sine
quod ex malo [illegible] et ideo non potest

[illegible] bonum maioris utilitatis vel
[illegible] hominum apponitur in [illegible]
[illegible] attendat et [illegible] non
tangit in proposito. [A]d 3m quod obicitur
de [illegible] iudicis dicendum quod [illegible]
[illegible] fortior et astucior est
[illegible] impugnat [illegible] temptacionis
quia nemo [illegible] non est fortior
[illegible] multo debilior [illegible]
[illegible] temptacionis quia [illegible]
[illegible] fidelitate dei qui non
permittit aliquem temptari supra id
quod possit [illegible] faciet cum temptacione
[illegible] et ideo impulsus temptacionis
[illegible] cum [illegible] dei fi-
delitate et temptacionis lege non fuit
contra ordinem [illegible] [illegible]
Ad 4m quod obicitur de [illegible] armate
custodientis. Dicendum quod [illegible] deus fortis
hominem custodiret, non tamen custodiunt
[illegible] sine [illegible] quod non acce-
ptat deus [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] et voluntarium et ideo si [illegible]
[illegible] dei [illegible] noluisset [illegible] [illegible]
[illegible] cum [illegible] dei [illegible]
[illegible]. [illegible] quod [illegible] custodia
se subtraxit ideo deus suam [illegible] cu-
stodiam denegauit et [illegible]
[illegible] non ex defectu dei
custodientis [illegible] ex ingratitudine
hominis custoditi.

[U]trum [illegible] temptacionis impul-
sio debeat desiderari. [illegible]
[illegible] iacobi [illegible] gaudium
[illegible] cum in [illegible] temp-
tacionibus [illegible]. [illegible] temptacio cum
[illegible] est in gaudendo [illegible] ab-
[illegible] est [illegible] quod debeat affectuose
desiderari. Item [illegible] [illegible] me [illegible]
et temptacione [illegible] [illegible] pete-
bat [illegible] non debet [illegible] [illegible]
[illegible] desiderare [illegible]
Item [illegible] [illegible] [illegible] quod facit
[illegible] ex [illegible] [illegible] est appetendum
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] temptacio
[illegible] [illegible] [illegible] temptacio
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] temptacio [illegible]
[illegible] [illegible] est appetendum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] facit
[illegible] temptacio [illegible]
temptacio [illegible] ad [illegible]
quod ad [illegible] debeat de-
siderari [illegible] Item [illegible] illud

pro quod nescit ad minorum consummatum est appetendum. Secundo temptatio est timenda quia licet quia nulla est maior temptatio quam illa que est sine flagello tribulationis aut patientiam operatur. patientia vero opus perfectum habet. ergo videtur quod quis volt esse perfectus appetere debet temptationes impulsionem. Contra nichil est desperandum tamen contrarium quod est secundum omnes omnino debent illam petitionem facere et ne nos inducas in temptationem. ergo nullus debet appetere temptationes. Item nichil est appetendum quod diligenter est cavendum sed temptatio diligenter est precavenda sicut dicit [illegible] vigilate et orate ne intretis in temptationem ergo etc. Item nichil est appetendum appetendum tamen non decet homini se offerre sponte sed temptationi non debet homo se sponte offerre sicut dicitur supra in d [illegible] in ductus est [illegible] ut duceretur [illegible] quod convenit ut nos instruat quod non sponte aptat in temptationes implicari. Item nichil appetendum est quod non salutis est [illegible] fauit optat sed dyabolus desiderat nos temptare ergo videtur quod nullus debeat temptationes appetere. Responsio ad predictam questionem videtur dicendum dividi posset et utriusque satis probabiles [illegible] videtur dicendum sic quod cum triplex sit temptatio sive secundum aliquos una scilicet a deo et alia scilicet a dyabolo alia a carne. prima temptatio semper appetenda est quia deus non temptat nos nisi ad bonum. alia vero temptatio que scilicet est a carne semper est fugienda quia illa non potest esse absque peccato sicut dicit magister di. xxi. Tertia vero que est a dyabolo aliquibus fugienda est. aliquibus appetenda [illegible] qui fortes virtute sunt [illegible] in temptationes induci possunt et si temptantur insuperabile est [illegible] ad sue [illegible] minorum. Infirmi vero non omnino quia timere possunt ne [illegible] impulsu in temptationes inducantur quod [illegible] debent refugere. Nam et si [illegible] non sit [illegible] in temptationes inducitur [illegible] malum est quia [illegible] a temptatione superari et hoc est quod dicit [illegible] [illegible] dei sicut se [illegible] et infirmitas [illegible] sic [illegible] temptationes et si [illegible] ad [illegible] ad [illegible] nullum [illegible] potest de

sancti. Ad rationes in contrarium [illegible] quod si [illegible] alius modus [illegible] est quod dupliciter est loqui de temptatione aut [illegible] est temptatio est impulsus ad illicitum secundum quod [illegible] sit [illegible] proprie loquimur non [illegible] de temptatione dyaboli que fit per mali culpe suggestionem qua dyabolus [illegible] ad malum [illegible] et [illegible] de temptatione dei que fit per flagellationem qua deus volt [illegible] quos acceptat probare et probatos ostendere [illegible] temptatione [illegible] non [illegible] debet appetere [illegible] maxime [illegible]. Aliter est [illegible] temptatione [illegible] ventis et [illegible] desiderari [illegible] ab eis [illegible] in [illegible] [illegible] a deo quod ignis [illegible] [illegible] inflammatur [illegible] [illegible] et ideo temptationis impulsus ab eis aut qui [illegible] sunt [illegible] non sunt desiderari [illegible] et est [illegible] ventus [illegible] flans [illegible] magis et magis [illegible] [illegible] et ideo temptationis impulsus et si [illegible] est [illegible] sic ab omnibus et aliis [illegible] [illegible] sicut [illegible] ad [illegible] partem [illegible] ostendunt [illegible] que ad primam partem [illegible] quantum [illegible] est [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] appetere [illegible] sicut [illegible] que ad primam partem [illegible] illud [illegible] temptationis [illegible] appetunt [illegible] quod est [illegible] sicut [illegible] est Iob et [illegible] sicut [illegible] passi sunt martires [illegible] [illegible] [illegible] et ad hoc [illegible] [illegible] que ad primam partem [illegible] [illegible] sunt.

Consequenter [illegible] ad secundum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quedam est [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] statum

Circa [illegible] et [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que cum [illegible] facte sunt [illegible]

cognicionem habendi accepisse multa dubium
credo esse dicit si ergo statu isto staret cogni-
cionem ergo ulterius proficere non potuit.
Item hic primum ostendit ratio quod sacra pagina
lingue non debite imposita esse nomina rerum
expressimus nullus ipsi potest rerum nomina
imponere nisi is qui omnium rerum habet
plenam cognicionem sed adam omnibus nomina
imposuit ut illis rebus sunt alia
perfecta nomina imposita ut et quod adam
perfectam cognovit omnia creata ergo in
cognicione non profecisset si in statu sue
creacionis permansisset. Item nullus
bene regit et gubernat ea quorum natu-
ram nescit sed omnia fuerunt commissa
regimini et gubernacioni ade secundum quod dicitur
in genesi et in psalmo omnia subiecisti sub pedibus
eius et a sua prima condicione commissa fuerunt
ergo ea omnia cognovit ergo non profecisset
ad illam per disciplinam per tempus
et ... Item huiusmodi ... ad
addiscit medicus via ... mentalis
et corporis ita ... inferiori
et ... si ergo homo in statu in-
nocencie didicisset per inscium et ...
... ad perfectionem venisset sed ta-
lis ordo non congruit nec institu-
tum et ... sed solum lapsi
sunt omnes ... possent ... ge-
bus nichil sensibilium in statu in
statu illo didicisset sed cum adam
in statu illo per intervalla temporis pro-
fecisset in gracia aliqui petere ...
condicionem suam quam nunc ad nos
multitudo ... constitutus in gracia ...
... per intervalla temporis profecisset
et rerum noticia. Item adam sci-
ebat que ventura erant quod aliter non
sciebat sicut ergo prefuit lapsum
suum et ... Christi ... fidei
... quod plane apparet esse futura
et futura non ... cognovisset sed rerum
naturam in ... in
... cognoscere ... per tempus vala-
cionem ergo profecisset in rerum cognicione.
Item ut adam omnia videat ut
omnia audiat esse ... ut quod vidit ali-
quam rem quam prius non vidisset
cum inde sit cognoscere sicut intel-
ligere ... quod ... Preterea
quod incipit intelligere incipit noticie
cognoscere ... si incipit inde in-
cipit cognoscere si ergo multa sensi-
bilia vidisset que non prius non

vidit ... quod ... multa sensibilia
didicisset per tempus intervallum. Item
si homo stetisset aut unus homo
sciret voluntatem et cogitacionem alterius
aut non si sic ergo scivisset eadem simul
si non ergo ... ab alio edoceri ut
sic in statu innocencie multa ad
discere potuisset. Pro ad predictorum
intelligenciam est notandum quod profectus sive
... per viam cognicionis considerari
... vel a parte subiecti vel a parte modorum
cognoscendi vel a parte materie
... in cognoscendo sed in
modo in cognoscendo loquendo intelligendo
est quod quedam sunt res que sunt
cause naturalis quedam que ... naturalis
quedam que sunt voluntarie cause
... dependentes ... in ... in
... ... cognicione que quidem ... na-
turales sunt non profecisset adam quantum
ad habitum acquisitionem ... accepit
ut sicut dicit hugo et magister
in libro ... cum ... plenam
cognicionem et hec causa erat
... que ad primum ... item ...
... proficere tamen potuisset quantum ad
aliquem modum et proficere potest quod quod
... ... cognoscere
poterat experienciam quod ... in-
tellectum cognoscere poterat et ...
... potuit quantum ad maiorem
... cognicionem quia ... consi-
deracionem ... que ... ...
... ad indicandum de
hiis rebus ... habebat cognicionem
per habitum innatum ... si ...
homo non haberet tarditatem hebetu-
dinis per ... corporis mor-
talis habebat tamen ... quan-
dam ... velocitate ...
... corporis ... cognicione
... quedam ... profecisset
... ... et ...
non ... cognicione que sunt cause vo-
luntarie et naturali ... ...
... proficere potuisset ...
... cognoscendo sed et
... ... cognicionem
... quod ad hoc quod cognosceret
... ... sup-
ra illustracionem ad hoc ut ...
cognosceret secreta aliquis ...
... ... ut talis
... statum innocencie ...

tid eciā hr̄i aūlr̄ in cogitoī diuinaꝝ
misterioꝝ ꝛ humanaꝝ secretoꝝ ꝑ
fectat ppt̄ qꝛ dr̄ ephes· iiiͦ ut inno
tescat pn̄cipibus ꝛ potestatibus
ꝑ ecclīam multiformis dei sapiēa
Et ꝑꝫ resꝰ ad ꝑpositam questionē
non valꝫ ad ꝑma ꝑ tem inducte
ꝑ credunt de cognicōe rer̄ naturaliū
ꝛc intelligit longe uerius ꝛ plenius
quedā nomina imposuit ꝛ rerum
sibi cura commissa fuit ulta
tū rō de ꝑfectōe illius infans nature
ꝛ actione non cogit qꝛ sicut dr̄
augustinus in 1o· musice alium actiuus
non agit in animā nec ꝑpam ꝑfecit
Sꝫ ipsa anima semper manet actiue
ab actiuis acceptura ꝛ informādo se ipam magis agit q̄ ab illa q̄
agitur ab ipso ꝛ hic fuisset in
adam multo fortius ꝛ nobilius
ꝛ q̄ sit ꝑ lapsum vnde alia rō
non cogit qꝛ adam nō potuisset
cognoscere· que cognoscebat naturaliter
tamen acquirere nō precedentes rōnes
hos hō astuunt qꝛ adam nō possibilitatem in cognoscendo ꝑ frequentiā
in ꝯsiderando· rōes autem que ad ꝑ
tem appositam inducuntur ondunt
qꝛ adam si stetisset qꝛ ꝑfectō potuisset in cognicōe de rebus que sunt
voluntaria ꝛ multa de aliis vt
de liberis que naturalis sunt nō ꝯcludunt qꝛ adam acquisiuisset cognicionem vnde illa ꝑma rō decepcōne
ꝛ sic ad secundam non· rōꝫ qꝛ ꝑfectiō
cognicōe non hr̄ est ex dono sed
acquisitiuo ꝑ se aut cognicōe in adā
erit ꝯditiones si stetisset nō solū
in ipso sꝫ etiā in posteris nō
docte crediderunt ymmo cognicōe similiter
fuisse saltem quantum ad illud
et hoc dei ꝑpter etatem infantie
ꝛ alia satis ꝑ plana est Rō
prouiam dicta

S ed queritur de cognicōe primoꝝ
parentum quantum ad deceptionem
ꝛ hic est querere utrum si stetisse
stetissent in statu innocentie aliqui
decipi possent et quia sic videtur
ergo in dicit mihi sperans se
dormit cum sꝫ ꝯstat qꝛ prius non
ꝯsensit nisi qꝛ estimat esse verum
quod sperans dicet sꝫ autem ꝯsensio
non peccauit ergo antequam peccaret

decepta fuit· Item augustinus super
Gen ad litteram ꝛ habetur de dis
xxiiij credidit adam utique
fieri posse ut et uxor mortem
generet ꝛ primum venire habet sꝫ
ostenditur qꝛ id fuit falsum et hoc credidit
antequam peccaret qꝛ aliter nō peccasset
ergo ꝛc· Item de magistro di· xxi
loquens de muliere ꝛ serpente dicit
quod mulier nō horruit serpente quia
eum mouit ex cateris et officio loquendi a deo accepisse putauit
sꝫ constat hoc falsum fuisse quam putauit ergo ꝛc· Item hic videtur
si adam stetisset dormiuisset utique
et habuisset alias operationes naturales quia
cum sopitus sit quia natali motu sopitus
in ꝯsiderando ꝛ fantasiando ergo
quando fuit fantasie adam soporatus
missus sꝫ in sompno illi dormiuit tot
tempore ꝛ veritate sꝫ nec hoc est sibi est
decepto ergo ꝛc· Item videtur quod
ꝯcessum in nō sub anglis ꝛ quantum
a primo ergo ad quantum innocentem timere
quam sperni ꝛ nō sub anglis augustinus
sicut ita primum videtur aliqua ade fal
sitate ꝛ nobis· ergo sicut deciperetur
ipse in iudicando de veritate falsa
ita vult qꝛ deciperetur sensus ade
Item pono qꝛ aliquis homo venisset
adam loquendo ꝛ asseruit ei fictum
aut adam sciuit quod dicere fuit· an
nō si sic aut sciuit occulta cordis
alterius· patet ꝛ quod ipse loquitur
ei de secretis cordis sui quod nosse
in alio est proprium solius dei· si nō
sciuit ex fide ergo nesciuit ipsum ex
mendacem· ergo credidit ipsum verum
sꝫ si credidit ipsum esse verum credit
ipsum dicere verum ergo natura deciperetur
Sꝫ contra augustinus ad ꝑfalsa approbat
non est nisi hominis instituti· sꝫ pena
damnati sꝫ cum quod decipit malum
approbat verum ꝑ falso vel econtra ergo
ꝛc hoc fuisset in homine si stetisset in statu innocencie Item augustinus
in enchiridion xv ca· ipse ꝑ se ipsum error
aut magnum in re magnum aut
paruum in re parua semper est malum
ꝛ ubique est deceptio ubi est error
ab nobis magnum vel paruum ergo nō
potest esse in adā quod in eo fit malum sꝫ in adam in statu innocentie
nec est malum culpe nec malum pene
ergo ꝛc

Qu
put

Item aug. in enchi. in xx ch[illegible]
hominis fallunt atque falluntur in istis
rebus similiter ad metiendam falluntur et
ad [illegible] credendo falluntur. quo
videtur quod [illegible] utrumque sit miseria
licet maior in fallendo quo si in
statu innocencie non dicitur miseria
vel [illegible]. Item in statu innocencie
nichil homo patitur vel aget
[illegible] nam si deceptus est tamen appe
titum ne [illegible] unde aug. in
enchi. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
fugit fallere et quam pas [illegible]
[illegible] errorem ut falli noluit
[illegible] q amat falsa adam [illegible]
[illegible] [illegible] quo in statu in
nocencie decipi non patitur. Item
in adam animus innocens [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] in hanc statum
innocencie quo si homo volebat
decipi ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fuisset deceptus ut
ad [illegible] inclinatus quidem [illegible]
[illegible] in statu illo primo. Item
maioris indignitatis est falli in
anima quam [illegible] in corpore. Unde [illegible]
[illegible] assumere passionem in corpore
non deceptionem in mente. [illegible] [illegible]
[illegible] nulla fuisset corporalis pas
sio in eo ergo nulla fuisset in eo
deceptio. [illegible] ad [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] deceptio quedam [illegible]
[illegible] quedam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nulla [illegible]
[illegible] ut [illegible] posset sicut sunt
illa [illegible] sicut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] illa va
[illegible] que non [illegible] cognosci nisi
[illegible] [illegible] [illegible] sicut se
creta aliene [illegible] et futura [illegible]
[illegible] que sunt [illegible] [illegible] vel
fortuna vel [illegible] [illegible] in
primis autem adam falli non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] contingeret
aliquem falli aut ita quod [illegible]
[illegible] sua credulitate aut quod ad
[illegible] [illegible] estimacione [illegible]
deceptus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] homo [illegible] [illegible]
[illegible] non fuisset [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sine pleno assensu [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quedam
estimacio [illegible] [illegible] fuisset [illegible]
absque [illegible] [illegible] maxime [illegible]
[illegible] estimacionem ut [illegible] in
[illegible] ut [illegible] [illegible] si in
hanc [illegible] possunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] nam [illegible] [illegible] quod
in adam potuit deceptio fore [illegible]
[illegible] de deceptione [illegible] quedam [illegible]
[illegible] estimacio [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] deceptio [illegible]
[illegible] credulitate [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] deceptio que est error [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est satis [illegible]
bile videatur non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] aut ut aug. in enchi. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] putare quod [illegible] est [illegible] ne
quod [illegible] est vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ne [illegible] sine [illegible] [illegible] sine
[illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible]
me atque [illegible] quam [illegible]
atque [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible]
quedam vel in [illegible] [illegible] est [illegible]
non [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] deceptionem et [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod nullus
error [illegible] [illegible] esse [illegible]
[illegible] est quod [illegible] in statu innocencie
fuisset [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] fuisset
[illegible] deceptio. deceptus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fuisset in
[illegible] statu innocencie [illegible]
ut fuisset in eo passio [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] sicut [illegible] [illegible]
quod aliquis [illegible] aut passio
[illegible] aut ab extra illata
sit contingit aliquem [illegible] de
cipi [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]

aut quod pro allo gz et ab alio uenit
aut habere in adam fuisset Sicut
non nulla fuisset in eo passio nimia
quia ultimus animus vegetiua preter suo
corpori preessebat et ipsum tranquille
potestatem nulla fuisset deceptio vel
motus ab inicio quia inclinando cons
similibus passionibus sensitiua passio debit
prestabat ut ipse in genere tamen
manebant sed potius ab ea adeo
sufficienter dirigebant quemadmodum
et fieri non potest passio illatam
sine quia utilius de ipse illius esset qui
inferret. sine quia sed adesset eum
anima ultimus proteger sicut et dicitur
de Quis enim in statu illo necesse esset
qui haberem adueniret aut paruo
grauiter Nam eruditus sed loquuntur
ueritatem cum proximo suo. aut
si esset diuine informationis declaratur
sine per se sine angelum suaderet
ne falleretur sicut dicitur suadebat
ne lederetur et adam stante nulla
fuisset in eo deceptio ut ab inicio
vnde tamen que hec probat ratio sed
Ad illud autem quod obicitur de seductione
mulieris et creatur immi dicit potest dici
Vnus modo sic quod illa seductio fuit sed
adulitate et si precessit peccatum interiore
drenens et ambitionis sicut dictum fuit
prius presumptionis mito cum est
teratus et oculus ratio ut sed
estimaret esse in statu uel mulier an
dicta plurium spiritus esse ipsa
sufficit et similiter vir audita sug
gestione multum et ideo inde estima
uit per ipsum suum assequi posse
excellenciam et vir deceptus siue
mandati habet etiam. aliter
potest dici quod dicitur est inductum ad
et impeditionis h et non est potest h ar
ut in eo consistit peccatum et hoc indicium
error in peccatum et non an. est etiam
indicium in agendis et in hiis que
spectant ad ueritatem mite et id
iudicium est h ar. et hec
sine voluntate et hinc. nec erron
sine pt est culpa vel presumptionis uel
infidelitatis nec aliquid aliquibus et h
fuit deceptio quod mulier prima decep
ta fuit a ipse adam et ista decep
tione non primum in statu innocentie
ymo tenditur et pch, pz Ro⁰ antes
primo inductam Ad id quod sicut
obicitur de auctoritate magistri quod mulier
tamen spiritum habuit vsum loquendi
. dicendum quod aut intelligit quod tales
putaretur fuit veritas post peccatum.
aut si ante fuit non potuit
quod hec officium ex virtute naturali
data sed aliqua latente virtute ex
ut esse diuina prouidencia que eos
res gubernabat et dirigebat sicut et ameni
nec mirum si non eo primum quia non dum
erat in ipsa mulier passio timoris
vero mulier apprehendens spiritum serpentis
vero non applicant. sed aliquid ibi uoli
tatem iacentem ignorant ad illud
quod obicitur de sompniis. dicendum quod ipsum
vnumquodque non fuisset sompnium ex
impressione fantastica ad illud hoc uentus
Sicut dicitur Canon. verum in h' cum uenit
quia vires inferiores non sunt subiecte
racioni et ratio non abduxit sed in sompnio
fuisset hoc esset quia ab alcissimo mut
tendo a ta' inspirando in quo homo
non deciperetur in uno potius illustrie
dicitur esto quod esset ibi sompnium non sequi
tur hoc quod esset ibi deceptio. decep
tio non respicit animus est eius in sompnis
aut deceptus non est. aut
si esset peruenit potius deceptionem
fantasie quia eos consentiret potius
non dicit ideo in sompniis habet semper
in sompniis quem dicit quod videt
et veritas Ad id quod obicitur de inspi
ratione quod nullo esset deceptio quod sibi nosset
adam quod res animalium appetitus ex
natura et ideo nec indigetatur sed appa
rentia certe tamen sed perfecta distinc
tione et ideo non fallebat sed tunc in
dicium tempore ad ultimum iam patet
Ad illud quod obicitur quia uel adam ma
nifeste sic demonstratur ipse perfe
ctus ut probat cum mirum valde
suspicatur sed fuit innata ad
presumptionem culpe et tunc non credet
ei ut ostenderet in eo alias vi
det se credendo fore aut si non dep
rehenderet eum peccatum ubi sua non
sufficeret cautela fuit tamen diuine
prouidencie cura diligentissima
ut primus sic eum ledi uel primus sic
falli si voluisset eius temptationibus
obtemperaret tempore

Tercia non est quem adiecimus
a de complemento et statum et
et quod vtrum adam deum cognouit

in statu innocentie eo genere cognitionis
quo comprehensores deum cognoscunt in sta-
tu glorie. Et quod sic videtur magister
Hugo de sancto victore in libro de sacra-
mentis: Cognovit homo creatorem suum non
ea cognitione que nunc accidentibus (?)
absentis fide queritur sed ea qua tunc
per presentiam contemplationis manife-
ste videbatur, sed manifeste cognoscere deum
hec est comprehensoris (?). Item magister
in libro ii dist. i ca. (?): Duplex est
homo ante peccatum sine medio sed vi-
debat deum sine medio ad faciem, hic
est videre faciem ad faciem et hec vi-
sio glorie, ergo etc. Item Exodi xxxiii:
loquebatur dominus ad moysen facie
ad faciem sicut loqui solet homo ad
amicum suum. Sed multo excellentior
fuit status nature institute quam lapse;
ergo sine medio videbatur deus a
moyse multo fortius ab homine
in statu nature institute. Si dicas hoc
fuisse in speciali raptu (?), obicitur quia
dicitur Numeri xii: palam et non per
figuras et enigmata deum videt.
Item hic ponitur (?) ostenditur tale sicut
habuit (?) secundum quod Adam in statu
institutionis fuit in paradiso corporali,
ita erat in paradiso spirituali, quia
ad delicias mentis fruebatur, cum de
sicut dicit Augustinus (?) etc. Et hoc etiam
desiderabat (?) quod homo non in tempore nature
institute ipsum deum in se et immediate
videbat. Ergo si ita fuit in status (?) intel-
lectus ad cognoscendum sicut affectus
ad amandum. Primum videtur quod sicut deum
in se ipso amabat ita et in se ipso
videbat. Antecedens patet quia eius desiderium (?)
implebatur. Item primus amor
totus dependet (?) a visione, ergo Adam
sic desiderabat, antequam (?) eius desiderium
non implebatur et ita non esset
felix (?) quod non est conveniens (?), aut a ra-
tione deum videbat, sed non vide-
bat in speculo et enigmate sed per corpo-
ra intellectualis (?) sed hoc est in se quia
videt deum in sua essentia, ergo etc.
Item modo cognitionis (?) intellectus per imag-
inem (?) et (?) a ratione (?) peccati, omnino
sed modus Adam in statu nature non
habebat aliquam peccati maculam nec
intellectus habebat aliquam obscuritatem
nubis (?), ergo videtur quod in se ipso deum
immediate aspectu suo sincere potuit
et hec est visio que competit in gloria

ut videamus ipsum deum sicuti est, ergo etc.
Item quia in gloria non aliud videt (?) deum (?)
videbatur ab Adam ostenditur ante omnia
in gloria videt deus immediate, ergo
immediate (?) sine mediante, sed sic potuit videri
ab Adam in via sicut in mente. Contra
hec est quod Hugo presupponit (?) scripta quod
triplex medium quorum primum est
quod cognoscibile (?) sit cognoscibile deo (?)
unde primum quod ad illud per quod
cognoscit sed intellectus aliter (?)
per se ipsum lucem increatam
in se ipsum elevatur, potest sine
proportione (?) que non semper in infinitum
excedit, ergo impossibile est quod intellectus
ipsam lucem increatam videat in se ipsa.
Augustinus dicens: et intellectum non
cogit (?) quia per cognitum plus est
in se ipso (?) quam in attendente (?) hoc ipso
non videt. Preterea proportio que cogno-
scentis ad cognoscibile debet esse proxi-
maxima in omni cognitione in qua est
major dilectatio (?), ergo illius summe
lucis ad intellectum non est (?) ... infinitis
excessibus major. Et tamen ut
per medium aliquam possit ei propor-
tionari intellectus qui sic excedit in
infinitum vel quod in aliquo in semper
habet intellectus vel (?) per se ipsum contemplari
deum quod sic tantum est quod non reperitur
ibi proportio nisi (?) sed solum uniformibus
ostenditur hic idem per rationem (?) hoc
sic non in gloria deus videtur in se ipso et
absque omni medio cum ipse sit
nullam habeat proportionem sed omnino
videtur ab omnibus uniformiter
quod sic constat esse in gloria contra per
numerum vel quod absque omni medio
deus (?) glorificata anima videtur, sicut
ut per medium et non videbatur ab Adam
restat ergo quod Adam eo genere cogni-
tionis cognovit quo cognoscunt sancti
anime beatorum (?). Item contra Exodi xxxiii:
Non enim videbit me homo et vivet.
constat quod hic non intelligitur de mor-
te corporali sed de vita animali; sicut ergo
Adam in statu innocentie vitam
animalem vivebat, ergo deum videre non
potuit. Item Joh. i: deum nemo
vidit unquam, super quod dicit Augustinus (?):
quod si ergo nullus unquam vidit
videt deum cum adiunctione (?) etc., ergo
nec Adam. Item super illud Ysaie
vi: et vidi dominum sedentem etc. dicit
Jeronimus (?): modus in contemplatione per sensum (?)

Sic p[ro]p[ri]e deu[m] e[ss]e vidit. ergo ut q[ui]d
aliq[ui] homines p[er]veniat ad emi-
ne[n]tia[m] g[ra]tie que fuit in adam, et
nullus in p[rese]nti p[er]fectio[n]e contempla[n]-
d[eu]m videat. ergo n[on] d[eu]m clare vi-
debat illa visione qua appetu-
bat anima s[anc]ta. Item visio dei
est tota m[er]ces. ergo q[ui] in plenu[m] de[um]
h[ab]et plena[m] h[ab]et m[er]cedem, et q[ui] h[ab]et
h[ab]et plena[m] gl[or]iam, et nullus talis
p[ot]est cadere. s[ed] ergo adam cecidit. ergo
d[eu]m in se ipso n[on] vidit. Item lex
mercata p[er]fecta delectatio[n]e delectabat
appetentes. ergo si adam illa simul-
iter apposuisset p[er]fecte mea[m] delectatu[m]
fuisset. ergo nu[m]q[uam] ab ea animu[m] aver-
tisset. Item status vie et statu[s]
patrie de[bent] e[ss]e distincti. s[ed] s[ecundu]m [?] val-
de p[ro]p[ter] contemplatio[n]e, p[ro]ut patet adam
erat viator. ergo n[on] erat comprehensor.
ergo n[on] ea cognitione visionis videbat q[ua]
vident comprehensores in patria. Item c[on]
p[ro]ditor intellectum videntium est q[ui]
p[er]venit omnis perfecta cognitio q[ua]m ha-
bebat adam de deo media erat cognitio
que est in statu miserie et cognitio que
est in statu glorie. s[ed] modo p[re]dicto
p[ro]bata est et de[us] [?] natura [?]
intellectibus [?] male intellectis
et rationibus sophisticis dixerunt
d[eu]m nu[m]q[uam] in se videri n[ec] p[er] via[m]
n[ec] in patria. dicit [?] ip[s]i qu[od]
deus est n[on] solu[m] [?] ut eu[m] adam
viderent et alie rationes auctoritates
[?] quas male intelligentes
et putantes h[ec] d[eu]m esse q[uo]d deus i[n]
me[n]te videri n[on] possit [?] in p[ro]p[r]ia
luce mediate ad oculos mentis mani-
feste dixerunt q[uo]d deus p[er] quasdam
[?] mediis possit h[ab]e[r]e in statu
vie et in statu i[n]nocentie videri et in
statu glorie et in illis [?] in [?]
omnes dixerunt d[eu]m videri [?]
stantibus media magis clara et minus
clara s[ecundu]m q[uo]d magis vel minus [?]
[?] et gl[or]iosioribus [?]
[?] ostendit. s[ed] iste p[ro]p[ter] h[ab]e[n]t
erat reprobata n[on] i[n] [?] ergo et cum
[?] cum anima cognoscere p[er]fecte
non possit d[eu]m n[isi] in se ipso videat
d[eu]m et cum [?] [?]
[?] in deo [?] sicut
[?] videbimus eu[m]
sicuti est ad h[oc] [?] dicit
sanctor[um] doctorum [?] quibus
[?] ad [?]
[?] q[ui]d[?] [?] que [?]
[?] sunt qui
[?]
qua d[eu]m aliq[ui] cognoscere volunt et [?]
cognitione deus sibi soli cognitus est
sicut in h[oc] in [?] aut
media adde q[uo]d deus a [?] mentibus
non solu[m] in [?] p[ro]pria [?]
et in statu i[n]nocentie et in statu
vie in se ipso videri h[ab]et [?] d[eu]m
n[isi] in [?] clarius et p[er]fectius
in statu glorie videbit et minus p[er]fecte
in statu innocentie et in statu [?]
[?] in statu n[on] lapse [?] aut
homo [?] venit [?] q[uia] anima
[?] statu glorie est omnino [?]
absoluta aut omnis [?]
[?] q[uia] nullo impediat
[?] q[ua]m possit i[m]mediate in deum
tendere et s[ecundu]m totum suum posse n[on] n[isi]
lapse q[uia] h[ab]et corpus corruptibile et
alie impedit[ur] et aggravat[ur] [?] eterna
[?] ne possit in [?] et
liber[?] tendere p[er]fecte in statu [?] n[on]
[?] media m[od]o se h[ab]ebat q[uia]
corpus ade et si n[on] erat [?]
necessit[?] moriendi et passibilitatis erat
tamen indigens alimentis et oportebat
animam eius [?] et vegetationi su-
[?] occupari [?] n[on] ad
excellentiam [?] h[ab]ebat[ur] p[ro]ut [?]
d[eu]m se [?] [?] n[on]
[?] sicut [?] [?]
in p[rese]nti [?]
[?] Aug[ustinus] clamat
[?] in pluribus locis in h[oc]
[?] q[uia] [?] vita n[on]
[?] p[otest] homo [?] d[eu]m quod
[?] et [?] et alibi [?]
[?] mentibus [?] debet
[?] in [?] vitare
[?] d[eu]m. [?] et si n[on]
[?] sicut [?]
[?] n[on] con-
[?] dicto in h[oc] [?]
[?] q[uia] [?]
[?] cognoscere
[?] q[uia] n[on] [?] valent
[?] dicto [?]
se in caligine [?]
[?] qui dicunt se nosse
eo q[uo]d possint [?]
[?] [?] q[uia] [?] med[ia]

in contemplatione perfecta non pervenit
ad contuitum dei et quia doctores in
hoc concordant intelligentes id quod
dicit apostolus quod quamdiu sumus in hoc
corpore peregrinamur a domino et per fidem
ambulamus et non per speciem unde si
que auctores id dicere inveniuntur
quod deus in patria absque medio videatur et e-
tiam non sic intelligunt quod in sua es-
sentia sed quod in actu affectu interiori
cognoscitur sicut iam inferius pa-
tebit infra forsan sed in hiis qui ra-
piuntur sicut [illegible] fuisse in paulo
qui specialiter privilegium status viatorum
suspendunt nec ibi aliquid agitur
secundum statum sequitur in [illegible] [illegible]
est quod in patria videbitur deus im-
mediate et plene quod [illegible] est quod
videmus in statu [illegible] mistice me-
diate et semiplene in quod statu in-
nocentie videbatur modo [illegible] immediate
et semiplene [illegible] quod non [illegible]
ad hoc plenam [illegible] immediate
vero quod nullam [illegible] vocamus inter-
positum et hic [illegible] ulla imagi-
natione [illegible] ut sic intelligendo
et quod homo in statu innocentie videbat
deum in sua essentia sine facie ad
faciem ad hunc non obviant omnes
et doctores [illegible] et ideo est
[illegible] modus [illegible] ad hoc quod tenet
cognitio status innocentie media
est inter cognitionem status glorie et status
miserie sicut et locus paradisi me-
dius est inter hanc vallem miserie
et patriam celestem et quemadmodum
paradisus terrestris plus sibi tenet
[illegible] terra quam celi [illegible] ita et
cognitio fuit status innocentie
plus conformis est cognitioni status
[illegible] quam status glorie unde in solo
statu glorie videbitur deus immediate
et in sua substantia ita quod nulla ibi erit
obscuritas in statu vero innocentie
et nunc lapso videtur deus mediate
speculo sed differt quia in statu in-
nocentie videbatur deus per speculum spe-
culum clarum nullam [illegible]
[illegible] in statum vero miserie
[illegible] per speculum [illegible]
[illegible] et ideo [illegible]
per speculum et in enigmate [illegible]
[illegible] est sicut dicit augustinus in xiii
de trinitate est similitudo aliquid
Unde notandum quod quadruplex est modus co-

gnoscendi deum videlicet per fidem per con-
templationem per apparitionem et per raptum
[illegible] est gratie communis
est gratie excellentis tertius gratie specialis
et quartus glorie consummate et
sufficientia illorum [illegible] ita vide-
licet ignis [illegible] per quod cognoscitur
cognoscit [illegible] aliud [illegible]
[illegible] est quod aliud
[illegible] intellectum cognoscitur [illegible]
[illegible] augustinus
vocat quod [illegible] est intellectum ad videndum
aut quod cognoscitur deum [illegible]
[illegible] et hoc [illegible]
[illegible] est [illegible] sit est
cognitio fidei quod deus sit [illegible]
[illegible] dei filius quod hic
enarravit et predicavit [illegible]
qui hic [illegible] quod [illegible]
[illegible] sicut dicit augustinus
de unitate [illegible] aut [illegible]
[illegible] est [illegible]
esse [illegible] aut [illegible]
[illegible] est contemplatio
que tanto est eminentior [illegible]
[illegible] magis [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] aut
[illegible] in signo [illegible] est ap-
paritio sicut [illegible] deus
[illegible] in [illegible] que
[illegible] et sicut [illegible]
[illegible] aut
[illegible] in [illegible]
et [illegible] est cognitio qua cognoscitur deus
in vultu suo sive facie ad faciem
et [illegible] que tota [illegible]
[illegible] prima [illegible]
et ultimum [illegible] cognitionis status
innocentie non competebat [illegible]
[illegible] cognitionis enigmaticam et [illegible]
[illegible] cognitio fidei ut primum est
[illegible] quod [illegible] apostolus
[illegible] [illegible]
[illegible] idea [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] media vero duo
[illegible] contemplationis et apparitionis [illegible]
in utroque statu est [illegible]
utroque statu [illegible]
maxime cognitio contemplationis
que in utroque statu [illegible]
[illegible] ante [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] sub [illegible] quibusdam

quod ut plenius amor caret in statu pre-
sente apostolus ideo non potest ad illum co-
gnicionis contemplacionis attingere. Tenebre
igitur ascendentes adam dicuntur non cogno-
visse eo genere cognicionis quam expecta-
mus in gloria sunt ... ad eas aut
que ad apponi adducunt satis sancte
est. Tercio ad illas non tres auctori-
tates inductas iam patet. Primo quia
in intellectu de contemplacionis cogni-
cionem per remocionem [illegible]
sed per remocionem velaminis et abstrac-
tionis qualis est in hiis qui a ter-
renis [illegible] patet. Ad 2m autem
quod alibi in meditate dicitur amabat
dicendum quod non est simile. amor enim se
[illegible] multo plus se extendit
quam visio cognitiva non [illegible]
alibi [illegible] dilectio et [illegible] dicit in li. de
amore dei quod ubi deficit intellectus
ibi proficit affectus et [illegible] est
quia visio solummodo dei [illegible] est
sed dilectio non solum a dei [illegible] sed
etiam absentis [illegible] non
de [illegible] sed
modo [illegible] dilectio non
potest esse [illegible] a deo [illegible]
immediata dei dilectio sit in via non
tamen quod visio sine cognicione sit [illegible]
[illegible] Ad 3m [illegible] quod
desiderabat deum videre [illegible]
[illegible] desiderabat videre quod a [illegible]
cognicionem habebat in qua [illegible]
et aliquid expectabat [illegible]
[illegible] et illa quam expectabat
erat cognicio [illegible] illa vero quam
habebat erat contemplacionis que erat
[illegible] si quandoque [illegible]
erat [illegible] intellectualis vel [illegible]
quod intellectualis sed non [illegible] divine
essencie [illegible] sed aliquid [illegible] vel
influencie et illam [illegible]
[illegible] videre potuit [illegible]
[illegible] alloquitur eam. Ad [illegible]
[illegible] quod [illegible] anima in statu
[illegible] erat deo immediata adultus
[illegible] erat [illegible] quia
nulla est ea [illegible] non ad sta-
tum non erat immediata adultus enim
in statu [illegible] erat [illegible] erat
in [illegible] sed [illegible] erat ad
[illegible] in [illegible] non solum
apparet [illegible] sed etiam
[illegible] dilectio [illegible]
[illegible] quod [illegible]

potest ita quod intellectui aliud appareat
[illegible] vel [illegible]
[illegible] claritatem [illegible]
[illegible] in caliginem
et in hanc cognicionem elevari [illegible]
oblatam [illegible] dicit in li.
de mistica theologia et vocat istam
cognicionem [illegible] non est [illegible]
mirabiliter inflammat et afficit
[illegible] patet quod alloquitur [illegible]
ad [illegible] elevat [illegible].
hanc cognoscendi modum [illegible]
[illegible] in via ista esse [illegible]
quod si deus aliquid [illegible]
[illegible] est spiritualis non [illegible]
Ad 2m quod [illegible] deus [illegible]
[illegible] medium sine me-
dio dicendum quod [illegible] medium [illegible]
potest intelligi [illegible] aut [illegible] medio
[illegible] aut [illegible] medio [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] esse medi[um]
quod [illegible] dei [illegible]
[illegible] gloria dei
[illegible] et hoc quod [illegible]
deum in [illegible] videre dei [illegible]
in gloria [illegible] ad
hoc quod [illegible] in [illegible]
sit videre ad hoc in quo videat non
est quod [illegible] in deo
[illegible] videre in [illegible]
[illegible] maxime [illegible]
videre [illegible] sit [illegible]
[illegible] ad [illegible] ut sit
[illegible] deus est in [illegible]
sed sufficit [illegible] ad
[illegible] cum
[illegible]
erat [illegible]
in [illegible]
[illegible] medium [illegible]
[illegible] plus [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] deum videre ad [illegible]
[illegible]
sed per [illegible] sine [illegible]
[illegible] aliquem [illegible]
[illegible] obtundit et
[illegible] intellectus et [illegible]
[illegible] sed hoc [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] id [illegible]
[illegible]
in illo [illegible] sed [illegible]

et quia pax et gaudium et lux illa
sonat omne in ipsum idest homo
totus undique repletur ut nichil
aliud querat sed penitus abstrahatur
ipsa mens intellectiva ab omni incau
lacione sicut et ipsa mens affectiva atter
rente voluptate et hec 3 declarata
sunt in primo libro distinguendo Unde
dicit Augustinus [illegible] tenendum est quod si adam
dimissus fuisset in sua substancia non moreretur in
statu innocencie, indiguit tamen ipse
in substancia sua ut [illegible]
[illegible] et [illegible] nam [illegible] omnis de x
articulis [illegible] ab omni statu
[illegible] quam [illegible] galli et
[illegible] cancellarium et [illegible] al
lexandri de hales [illegible] et [illegible]
[illegible] qui [illegible] sub septem [illegible]
Primus articulus est quod anima
beata non [illegible] ab homine nec ab
angelis videbitur Secundus est quod licet
anima [illegible] sit in patre et in filio
et in spiritu sancto et cum forma eadem
est quod anima [illegible] Tertius est quod spiritus
sanctus ut amor vel nexus non procedit
a filio sed tamen a patre Quartus
est quod anime glorificate non sunt in
celo empireo cum angelis nec corpora
glorificata erunt ibi sed in celo a-
queo vel cristallino quod est supra fir
mamentum Quintus est quod malus
angelus in primo instanti sue
creacionis fuit malus et nunquam
fuit bonus Sextus est quod
angelus potest esse in diversis locis
et esse ubique si voluerit in uno
instanti Septimus est quod multe sunt
veritates ab eterno que non sunt deus
Octavus est quod primum nunc et creacio passio
non est creator nec creatura Nonus
est quod qui [illegible] naturalia
plus habebit de gracia et
gloria Decimus est quod malus an
gelus numquam habuit unde stare posset
nec eciam adam in statu innocencie
Hos omnes errores [illegible] sunt
[illegible] et [illegible] et
[illegible] tamquam [illegible]
[illegible]

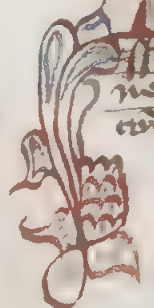

Tertio circa ista sunt dubitacio[nes]
[illegible] et primo [illegible]
de hac [illegible] ympno non
est homo laudabilis neque bonus si
nemo malus [illegible] suaderet Sed
contra [illegible] esse [illegible]

quod vita nostra in gloria laudabilis
non erit ubi nullus malus nos [illegible]
debit Item esto quod dyabolus
nichil homini persuasisset nec [illegible]
nec [illegible] sed si [illegible] esset
laude dignus [illegible] Responsio dicendum
est quod laus quedam est que respicit
dignitatem operis valoremque sed quantum
illud opus nobile est et talis
posset esse in homine et si nullus
umquam temptasset Quedam laus est
laus que non solum respicit opus
valoremque sed opus strenuum et
arduum quod consistit in expu
gnacione adversarii et [illegible]
triumphi et de hac loquitur [illegible]
[illegible] non coronabitur nisi
qui legittime certaverit et de hac
laude magis intelligitur et sic
patet illa dubia [illegible]
[illegible] de laude [illegible]
[illegible] Item queritur de hoc quod
de glorificatis est non consentimus
[illegible] non posse Contra
deus [illegible] temptari
in statu vie [illegible] ergo glori
[illegible] est homo quam deus Item
in statu glorie non potest sic
temptari in statu vie ergo [illegible]
[illegible] est status vie [illegible]
quod si [illegible] est gloria est miseria quam
gloria Responsio dicendum quod [illegible]
intelligitur contra illum qui [illegible]
glorificatis [illegible] et
ideo non valet illud quod [illegible]
[illegible] Item intensio glorie
intelligenda est in illis [illegible]
non quantum ad premium substantiale sed
quantum ad aliquid accidentale, laudem
quia laudatur vir iustus
[illegible] qui potuit transgredi
et non est transgressus et ideo [illegible]
[illegible] Item
queritur de hoc quod dicit quod peccatum de
creatura homini non procedit
et propterea in scriptura de eo non [illegible]
[illegible] videtur esse [illegible]
[illegible] quod nos qui sumus filii
ade [illegible] nos ignorancia et
ignorantes [illegible] nec nosse pos
sumus nisi cum magna diffi
cultate distamus Contra videtur
esse [illegible] quod in sacra scriptura
[illegible] de [illegible]
[illegible] in operibus [illegible] dicit et glo[ssa]

conditione sunt et qualitate et distinctione sunt. Ergo dico quod si homo [illegible] primum pro [illegible] creatus sit et status sit ignorans tam in cognitione veritatis creaturarum propter ipsum extra quam in cognitione viae salutis sue, plus tamen creatus est in statu docendi primo. Adam ad cognitionem naturalium rerum in tantum quod posterius proprio studio atque ingenio [illegible] sed in cognitione [illegible] pervenire ad [illegible] plus desiderat quam posterius nisi divine revelationis ministerio [illegible] et postea [illegible] data est nobis scriptura divinitus et proprie sive revelata [illegible] fidei [illegible] naturalium [illegible] omnes [illegible] apud [illegible] esse [illegible] et [illegible] intellectus [illegible] fuisse [illegible] de [illegible] [illegible] amisit [illegible] non [illegible] amisit naturalia [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible] sed hoc [illegible] quod [illegible] fides [illegible] [illegible] esse [illegible] et [illegible] esse [illegible] [illegible] quod homo non [illegible] que [illegible] [illegible] esset cum nos [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod Adam non fuit ita sapiens sicut nos sumus hodie [illegible] quod hoc non est inconveniens [illegible] revelationem que in nobis est et in [illegible] ut aliud [illegible] quod [illegible] [illegible] quod sicut [illegible] [illegible] ille raptus est et ad [illegible] fuisse [illegible] et [illegible] [illegible] angelorum [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible] sed [illegible] incarnationem [illegible] [illegible] [illegible] incarnationem et passionem [illegible] [illegible] Adam lapsum

futurum et sicut remedium [illegible] per [illegible] non loquitur [illegible] futuris sed de [illegible] que [illegible] ad statum suum ut patet [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] non potuit quia non [illegible] [illegible] lapsus ad [illegible] non [illegible] et [illegible] [illegible] ad hoc [illegible] fuit de angelo [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] modo quod hoc [illegible] non sicut [illegible] ut [illegible] [illegible] non tamen [illegible] sicut incarnationem et passionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] Alius est modus [illegible] quod sicut Joseph [illegible] non tamen [illegible] et hoc [illegible] ad [illegible] Adam nosse non potuit [illegible] ad hanc [illegible] sicut [illegible] [illegible] quod [illegible] sui lapsus [illegible] vel quod ipse non [illegible]

Nunc diligenter investigari oportet [illegible] [illegible] magistri de culpa per quam homo cecidit [illegible] [illegible] de [illegible] et quod [illegible] patuit et quod [illegible] est [illegible] [illegible] in [illegible] ad [illegible] in se et in [illegible] ad [illegible] [illegible] in [illegible] de [illegible] ad [illegible] [illegible] In 2a [illegible] [illegible] ad [illegible] In 3a [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible] de [illegible] ad [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible] ordo et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] ad quod [illegible] fuit [illegible] in [illegible] quod [illegible] ad [illegible] et quod fuit [illegible]

In tercia vero ad maiorem explana-
cionem subiungit distinctionem peccatorum ibi
[illegible] sentencias quedam vero [illegible]
liberum [illegible] ponit [illegible] dividit in duas
in prima determinat veritatem in se-
cunda movet dubium ibi Sed quod racio
et bona voluntas [illegible] similiter secunda
pars in qua determinat quod sit
liberum arbitrium duas habet in prima
explicat quod sunt [illegible] ad utrumque
[illegible] in secunda [illegible] ibi li-
berum est facultas racionis [illegible] illa pars in
qua dicitur ponit peccatorum duas
habet in prima assignat divisionem sensua-
litatis in secunda ostendit [illegible]
per quod cognosci potest et distinctionem illa
[illegible] ibi [illegible]
[illegible] totalis [illegible]
[illegible] ad utrumque
quod fuit [illegible] collatum et de distinctionem
peccatorum

Ad intelligenciam huius partis
[illegible] notandum hoc quod
primo qualiter de ad utrumque [illegible]
collati [illegible] quod possit [illegible]
qualiter [illegible] peccatorum [illegible]
[illegible]
[illegible] aliqui
[illegible] ad utrumque per quod possit
absque auxilio gracie [illegible]

[illegible] sit [illegible]
et ostenditur [illegible] patet
[illegible] ad utrumque [illegible]
inflexibile [illegible] absque
gracia [illegible]
[illegible] corporalem
[illegible]
[illegible] sicut [illegible] vel
lucem solis [illegible] lux spiritualis
[illegible] lux cor-
poralis [illegible] patet
[illegible]
[illegible] absque [illegible]
[illegible] culpa [illegible]
[illegible] cor-
poralem [illegible] ad
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] spiritualem [illegible]
in tanta stabilitate [illegible]
valeat [illegible] a [illegible] naturali
[illegible] in subiecto corporali
[illegible] in subiecto
[illegible] Item [illegible]

[illegible] sive possibilis [illegible]
[illegible] nec [illegible]
[illegible] ad [illegible] quod anima
[illegible] naturaliter capax sit stabilitatis
et [illegible] Sed tu dicis quod
non sit capax talis [illegible] inflexibilitatis
[illegible] quod [illegible]
[illegible] ad malum aut est [illegible]
[illegible] aut non [illegible] est [illegible]
[illegible] posset auferri
[illegible] quod sunt
[illegible] ad malum posset
[illegible] et
[illegible]
[illegible] capax
sicut [illegible] ut [illegible]
[illegible] inflexibilitas ad malum
[illegible] non [illegible]
[illegible] quod
posset [illegible] Item licet omnis
[illegible]
[illegible] talis [illegible]
[illegible] impossibile est [illegible]
[illegible] ad
[illegible] sicut [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] posset [illegible] ad malum
[illegible] inflexibilitas [illegible]
[illegible] ad utrumque a deo [illegible]
[illegible] ad malum non possit in-
flecti Sed [illegible]
[illegible] Angeli
[illegible] esse [illegible] et [illegible]
[illegible] in omni [illegible]
[illegible]
[illegible] subiectum [illegible]
[illegible] subiectum
[illegible] in-
flexibile [illegible]
[illegible] intellectus
[illegible] intellectus corporis quia intellectus
[illegible] naturam suam [illegible] intellec-
[illegible] naturam suam
[illegible] ab
[illegible] in alterum
[illegible] affectus [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] non solum
[illegible]
[illegible] velle [illegible]
[illegible] liberum [illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] actum [illegible]

non reddere quod dictum est. Sed hic est perfecti gu-
nationis et liberi arbitrii quod est defectivum nisi
sit flexibile ad peccatum. Item si li-
berum arbitrium esset inflexibile ad peccatum ma-
lum per naturam suam ergo staret in bo-
no et facere bonum esset ei naturale ergo
omne opus procedens a libero arbitrio esset in
genere operis naturalis et nullum esset in
genere moris. ergo si hoc verum est nullum
esset meritorium nullum etiam esset laudi-
bile, et nullum etiam opus quod faceret
liberum arbitrium esset ad gloriam admirabile
Sed hoc est contra naturam naturalem liberi arbitrii
inspirativam ergo ibi impossibile est aliter crea-
ture dare liberum arbitrium per naturam inflexibile
Ideo dicendum quod impossibile fuit hominem vel
aliquam creaturam rationalem per naturam
suam habere liberum arbitrium inflexibile ad malum
hoc non repugnat nec repugnaret creature
rationali et apte philosophi moralis et
apte omnis finalis et hoc patet. Si enim
non liberum arbitrium creature rationalis sic esset naturaliter
ad malum inflexibile vel hoc esset
per ipsius creationem ad bonum. aut
per ipsius determinationem [illegible]
vel sic faceret bonum sicut lapis lapis
tendit deorsum. iam etiam liberum arbitrium non
esset liberum nec opus eius esset laude
dignum et ita ineptum esset ad finem
propter quem est factum videlicet ad laudis et
glorie divine assequendum. Si autem inflexi-
bile esset ad malum propter determinationem
quod sicut potens esset per gratiam manere
in bono ut non posset deficere in
malo sicut est de beato liberum arbitrium quod
ad [illegible] beata determinatum est iam
tale liberum arbitrium careret vanitate per libera-
tionem suam. ergo iam esset creatura
non producta ex nihilo et omnis
creatura vanitati subiecta fit et
ita hoc est contra naturam principii
[illegible] ad quod omnis creatura
rationalis ex nihilo est producta
repugnante [illegible] naturaliter creatura
et apte finalis. ideo impossibile fuit
hominem vel aliquam aliam creaturam
rationalem liberum arbitrium habere per naturam ad
malum inflexibile vel [illegible] concluden-
tes sicut rationes hoc ostendentes.
Ad id quod primo obicitur de luce
[illegible] est similis tunc propter
quod sicut lux corporalis [illegible]
hic in genere creature sunt etiam
lux spiritualis nec [illegible]

quem creatum sed est ipse creator [illegible]
[illegible] sicut et [illegible] semper [illegible]
[illegible] in [illegible] tunc etiam quod lux
corporalis [illegible] lucendi [illegible]
tationem ad eo ut lux eius non
sit laudabile sed per naturale non sic
est de rectitudine et operatione liberi
rationalis sine [illegible] valuit
Ad id quod dicit quod [illegible] quod ali-
qua subiecta [illegible] per naturam est in
mutabilis [illegible] patet [illegible]
[illegible] sine quod non [illegible]
[illegible] spiritualem sic est [illegible]
tum ad [illegible] sicut [illegible]
sine etiam quod [illegible] sunt in genere
spiritualis sicut aliqua corporalis
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] passus quod [illegible]
corporis et mutabile [illegible]
mutationis sicut [illegible]
sine quod ipsius mutatio in se [illegible]
quia aliqua voluerit in ipsa
et hoc ultimo [illegible]
esse in corpore Ad illud
quod aliquis [illegible] confirmare dicit
quod [illegible] esse [illegible] nec in
[illegible] sed [illegible]
defectum [illegible] excludit [illegible]
in omni [illegible] creature spiritualis est
aliquis defectus naturalis [illegible]
[illegible] excludit [illegible]
[illegible] non sit in genere creature perfecta
et [illegible] quod si [illegible]
aliud per [illegible] quod [illegible]
[illegible] deus
[illegible] dicit quod
[illegible] quod non fuit natus sic
[illegible] sicut non alia est [illegible]
[illegible] opus naturale non
[illegible] opus moralis [illegible]
[illegible] naturali [illegible]
[illegible] non potest lau-
[illegible] opus est [illegible] operis
moralis [illegible]
[illegible] naturali [illegible] tale sic
et in [illegible] sic licet.
Ad id quod obicitur de immorta-
litate [illegible]
quod [illegible] et [illegible]
non est laudabile nec [illegible]
et ita si liberum arbitrium inflexibile [illegible]
esset [illegible]
capax

Secundo queritur utrum fuerit da-
tum homini naturale adiuto-
rium per quod posset
ab omni temptationi consistere et quod
sic videtur li. ar. ult. dicit Augustinus eadem po-
testas conservandi rectitudinem propter se
sed hec est ipse vel ipsi naturalis po-
tencia absque addita gratia. ergo homo
poterat sine rectitudinem sine in-
firmitatem. sed servando rectitudinem tempore
in non consentiret immo consisteret
et superaret. ergo etc. Item posito homine
in puris naturalibus aut ergo posset dya-
bolo suadenti consistere aut non. si
non sed nullus peccat in eo quod
vitare non potest ergo si consentiret
temptatori dyabolo non peccaret quod
est impossibile. si sic ergo naturale ad-
iutorium sine gratia addita superare
poterat adversarium. Item naturaliter
dat eo quod est cuius dat ei aliquid
potentiam conservandi cum non deficiat
in necessariis. unde sicut aliqua naturaliter
appetunt esse et in naturali virtute in esse
consistunt. si ergo homo habet a deo
primam potentiam innocens esset et immune
a culpa. ergo per naturam propriam absque
gratia permanere potest ipsa in hoc
natura. ergo etc. Item consistere valde
solo actu voluntatis consistit quia non re-
ctus est obliquus eo non potest esse
vel esse rectus sed nulla tamen est in vo-
luntate quam ipsa voluntas nulla facilis
homini recto quod velle rectitudinem si quis
hoc habet quod in ... de facili consideratione
communia rectitudinem absque omni gratia
superaddita rectitudinem sine peccato et
similiter adversario consistere et temptatorem
superare. Contra. Augustinus de natura
et gratia humana natura et si illa
integritate in qua condita est perma-
neret nullo modo se servaret creatore
non adiuvante. hoc habet ergo quod
homo ... ad hoc ut permaneret
... vel ei cui ... suf-
ficienter. Item si timor potest
... ne temptationi consisteret.
natura eadem fuit in nobis et in ipso
temptationibus illis ... consistere
consistere esset a natura ... nam ...
... sicut ... dicitur
dicendum petentes ne nos inducas
in temptationem quia si absque ... est
... Item si virtute homo absque
omni ... temptationi consistere posset cum
de nimio meritum optime ... sed ...

stare. Respondeo contra quod absque omni
patrocinio meriti et pueri ad
gloriam quia si eminentis fuit et constat
etc. Item temptationi ... consistere hic
est apostolus de se laudabilis sed facere
opus laudabile non potest homo per se.
ergo si virtute propria sine gratia
stare ... propria sine gratia vide-
tur posse perficere quod est contra magistrum
in libro qui dicit quod sine gratia
stare potest sed non sine gratia potest
proficere. Dicendum quod aliquid consistere
virtute propria temptationi dyabolo absque
omni ... potest ... aut ita
quod ... cum ... in
... aut ita quod ... ludatur
... ... impe-
... ... in ar ... ...
consistit ... sine ... ...
... ... bonus ...
... ... in
... ... magis in
... magna ... in ... homo
habet ab omni labe et ... immu-
tatis ... naturalis ... ... sim-
plicitas et ... ... potest
... ...
non ... ad hoc ... ple-
num ... ... et in
eo difficultas sicut ... ...
et ... ... ad primam
partem ... et ideo ... ...
ad 2 ergo ... de natura innocen-
tiam ... ...
... ... sine ... ...
non ... ad ... ad ...
... ...
... ... statum
... ... bonitate in
... ... illud quod ...
... ... natura in nobis et in
primo ... ...
... ... sunt
et ... et ... et ideo
non sequitur quod ... ...
... ...
... ad 2 ... ... quod ...
sunt naturalia temptationi consistere hec
est materia ... ...
... ad ... ... quod ...
consistere ad hoc ... ... adversarium
... ...
... adversarius ... ...
debat. hic ... ... homo
non ... consistet adversario ...
... ...

dyam qui occupacionum temporis nis p
quod intendebat de bonitate ad de
mirum homi pficit ad mirum
hec aut hi ar face no pot nisi p
... admirand opus pse possit
esse ... si n absq ... pium
esse ... mitond 3 no esset ... tepe
in ... et p hec ... ad
magr sequeo. q nd loquit de quoz
pfectio s de ipsa ... in q
bonu semp pficit ho ... facit
optim ... bonitate ... n
esset ... sed ... I patebit
melius
Consequenter quit de secunda
dicione potencia anime ve
hec inquit ... primo n est
de illa divisione potencia anime que
e p affectiua et cognitiua sive p
... et volunt ... Item ... quitur
de illa que e p ... inferiorem
et superiorem ... q de illa
que e p deliberatiuam et nale
... q ad plenioram ex
planationem de illa divisione
... potez ... agentem
Ubi primo sic procedit et q ut
intellectus et affectus sive ro et
voluntas sic pre divise p essenciam
et q no ut Aug in ... de
... hec ... s intelligencia memoria
et voluntas ... vna mens vna v
illa vna vita ... s hec no ... s
essent divise p essenciam q ... Item
plus in ... amat ... in
tellectus speculatiuus cognitiuus est
... s ... variat
... p essenciam q ... p essenciam
intelligencia et speculatiua et p
... et cogitatiua et motiua Item
... distinguitur ... obta sicut de
... sic ... ro ... di
e ... no e maior ...
in ... in ... s ...
... e ... intellectus ...
... obiectum affectus
... sit p essenciam bonitas
et veritas ... q ...
sit p essenciam ro et volunt Item
magis conformior ymagini summe
trinitati ... sed
in summa ... e sola re
... et ... no essent
... ro et vo
luntas ... hent di
stinctionem Item ad omnes de
... in ... sicut ... de ...
n e ... am ... et
... constans e q
volunt ... q ... delibera
bile cognitiua et sensitiua q ...
est potencia sensitiua Item ...
... amor
et medium ... sicut n mult
Aug de moribus ... omnis virtute
e amor et sicut mult plures vir
tutes e ... medium q s v
tutes ... q actus vo
luntatis e medium ... et amat
s primo ... cognitiua
... q eadem e potencia
affectiua et cognitiua Item ...
... cognitio
et amor in ... s ... amor
... et calefacit calefacit
n ... radio
q ... spualis pote
... q p eadem ... cognoscit
diligat Item optimum ... q ro
... no pt esse nisi in vno
s optimum ... s p
... q ... intellectus
intellectus et affectus sive ro et
voluntas sunt ... item
q no sit divise potencie s vna ...
...
... item volunt et illa e ...
... ad hec ... q ... q
... plus ... multi
... alia ... potencia sola tendet
... q multe ... q
si tendat pluribus q si optim
... ad ... in
finem ... sola potencia
... ro et voluntas s essenciam ...
Aug in ... de trinitate ...
... ad ymaginem quo ad vnitatem
essencie et trinitatem potencie q si
... e ibi trinitas ... e ibi potencie
... q ... distinguitur re
... s ... q sint absolute
Item si eadem potencia p essenciam esset
ro et voluntas sicut vna e ...
in patre et filio q sicut pater no
... intellectus s ...
... voluntas non solum
intelligeret p intelligenciam intellectus
s etiam ... sicut dicit
Aug ... de trinitate ... de
... nisi p vo ... tem
... intelligens intelligens nisi
p intellectum Item ...

Alia rro mod' quib3 poe nunq dicunt sint actus assignare s3 actus simplex tocius intellectum et intellectus simplex tum affectum et affectus

nature / p 2 (illegible) statur ponitur fuit dicta responsio
modi Augustinus rt de trinitate c° m° loquens
p i mo de voluntate et ratione sive de notitia et
q ptis amore aut quo ad memoriam si ut
2 pte modi possimus sicut in anima exprimere
et tangitur in volunta ete enalii ut
senaalit et intent sabalit vel
ut in dicto conclr Item sola di
stinctio relativa in creatura non e
dicto rte s3 in divinis e rea part
que si in anima non est dicto terum
s3 in divinis e non dicto minor quia
si in anima non e dicto part pat
inst solid sicut relativ animo non est
illius subiec similitudo simili do
cessit et via ut (illegible) quod p' hic
e sim restat re Item a ut re
atio sit est quod cum requirat actus
unus poe muovatur alterius actus
p' hic quod pod radicatur in eade
est quia intro foremus actus unius
pale intensio diminuit alterius ac
tum (illegible) pote quod si in et vo
lunt est eadem poa vel ad intel
lect cognoscere in finitus affectu quia
quato clarius (illegible) videt ut tanto
minus amat eum quod si anima sua
est restat re Item vbirum quod
lux et calor sunt formaliter di
ffirit accidentaliter s3 in igne
(illegible) ro ubique poa cognoscen
tendi et amandi fortiter (illegible)
in creatura essentialiter distinguitur
s3 pt (illegible) in anima (illegible)
(illegible) ex (illegible) quod prius re
tinetur (illegible) utilitate
p' hic quod sine una poa retinori
sine altera non (illegible) ut
fidei moribus (illegible) (illegible)
quod (illegible) et aliqui qui retinent de po
tentiis anime (illegible) large de parte
dictione et quod hic (illegible)
(illegible) pendet ex poa (illegible)
(illegible) ad (illegible)
aliquitulo (illegible) diligenter re
(illegible) quod (illegible)
(illegible) pend3 qua (illegible)
ne poa ad subam anime (illegible)
si (illegible) illa vbir (illegible) a (illegible)
sit (illegible) et ista (illegible) n (illegible)
ad valuit quod poa anime non e
aliud (illegible) poa talis ul poa anime
relati ad actum et hic ponunt
quod omnia anime poe sunt unum
(illegible) ut e in eis aliqua dicta
inst solid s3 relation ad actum aliud

et aliud et hic confirmat intent
Augustinus in li de anima et spiritu ubi vo
lit expresse dicere et sentire. et si tu
dicas quod ille liber non e Augustini
p hic non creditur quod Tharcipin
in li de (illegible) dicit de poa anime
quod sunt una essentia una uita
alii dicunt quod poa anime non tamen
dicunt (illegible) sunt relatim s3 creat
dicunt (illegible) intellectus ipsi
anime que sunt (illegible) actum
utpote (illegible) qualitas na
turales poe vel (illegible) et isti dicunt
quod poe in creatura differunt essentialiter
sicut diverse forme accidentales ex
istentes in eadem subiecto et (illegible)
p (illegible) librum (illegible) qui
dicit in quodam libello quem fecit
de (illegible) ubi dicit quod non et amor
non (illegible) quod ipsa (illegible) s3 (illegible)
(illegible) quod (illegible) ipsius (illegible)
(illegible) non sit aliud esse s3 ad
esse ei (illegible) quod est hic aliud (illegible)
sicut (illegible) dicit quod poe anime ut a deo
sunt ipsa anima sicut sunt (illegible)
(illegible) ut a deo
diverse ut cedat in aliquid genus
sicut actiua. s3 in igne subiecto sunt
(illegible) dicit quod (illegible)
(illegible) non dicit (illegible) (illegible)
anime quod non sit differens essentialiter
dicit quod non sit (illegible) poe quod
sunt diverse (illegible) non
sunt (illegible) anime (illegible) dicit
quod non sit (illegible) et (illegible)
quasi (illegible) tenentes (illegible)
(illegible) dicit (illegible) anime poa (illegible)
(illegible) ad (illegible) ut nulla (illegible)
(illegible) una (illegible) poa ut (illegible)
(illegible) simpliciter (illegible)
(illegible) ita ut (illegible) diuse
(illegible) s3 (illegible)
(illegible) ita ut (illegible) diuse
(illegible) sine diuisa (illegible)
(illegible) subiecto (illegible)
(illegible) defensores ut est
facile (illegible) (illegible)
aliquid (illegible) hec (illegible)
dicta (illegible) concordat (illegible)
et antiquioribus tractatoribus (illegible)
(illegible) est tam (illegible) Ideo (illegible)
hanc (illegible) ad (illegible)
(illegible) et (illegible) intellectus (illegible)
sine (illegible) non (illegible) una
poa s3 diuse (illegible)

dicisse dicitur nec sensisse et ut an(im)
sicut ex premissis apparet. Item auctor libri
de dictis omnibus et quiete dicitur an(im)a
potentias suas divisione dividitur
in cognitivam et affectivam sive mo-
tivam. Rursus cum quis ad semet
redit videns quasi quandam com-
munio dispositionem potentiarum quas habet ipse
cogitans et diligens invenit se intelligendo
sentiendo et amando ad diversa
instrumenta instituta vocatur in operandi
usum potentiarum et manifesto videtur.
Apparebit quod maior est differentia intellectus
ad voluntatem quam sit intellectus ad me-
moriam vel irascibilis ad concupiscibilem.
Memoria et intelligentia utrumque
retinet idem ita quod ista acquirit et
illa conservat vel illa offert et
ista diiudicat. Similiter vel irascibilis
et concupiscibilis se habent quod concupiscibilis acquirit
et irascibilis defendit. Et per contrarium
horum nomen est oppositio vel actuum
cognitive et affective. Ideo memoria
intelligentia pariter dicuntur distinctam
vires quam diverse potentie simpliciter
irascibilis et concupiscibilis et communis sicut si
aliquis habet diversa instrumenta
ad diversos actus particulares ut secu-
rim ad scindendum et martellum
ad fabricandum possit tamen in eodem
operari scindere uti ad scindendum ex
una parte ut pote ex parte acuta
et ex alia parte ad aliud actum illi
consimilem [illegible] hic magis
quod non est per omnia simile cum intellectus
sit in potentiis spiritualibus quod
et rationes et auctores ostendentes
et voluntatem diversas potentias esse.
Et illud quod per primo obicitur
de Augustino quod sunt bona essentia et
una vita [illegible] quod id dicitur
una essentia est potest hic quod essentia
essentia radicantur et ad se invicem illis
intrinsecus ut non cedant in aliud
genus et ideo ad illius expressionem
utitur verbis Augustinus tali positione
quod ista non sit expositio ab intellectu
et sensu illius verbi distorta.
Colligitur hoc expresse ex verbis eiusdem
Augustini XV de Trinitate ubi dicit
quod ipse deus est tres persone sed in
creatura huius tres potentie non est
persone et in hoc est dissimilitudo
creature trinitatis in trinitate et trinitatis
increate. Item ut colligitur ibidem XV planet
vita quis potest qualiter sit intelligentia
et corpore verbis eius Augustinus colligitur
quod cum dixit memoriam intelli-
gentiam et voluntatem unam esse essentiam
non dixit per eandem et idem verum
sed per quandam intimam adherentiam
et hunc modum loquendi ostendit esse
habuisse auctor libri de anima et spiritu sicut
et Augustinus alius quam si aliter intellexit
valde improbabiliter videtur fuisse
fuisse locutus. Sequitur in quibus
fuit quod unus idem est ratio intra
et exterius [illegible] quod adeo est verum est
ut et effugiat ipse auditus. Ad secundum
quod obicitur quod intellectus speculativus ex-
tensione fit practicus [illegible] in operabilibus
multum plenius ratio de motu [illegible]
III de anima distinguit assignat hic
practicum intellectum et appetitum
hic tamen dicit intellectum fieri
appetitum, sed bene dicit intellectum
speculativum fieri practicum. Per
hoc enim intellectus extra causa
[illegible] quod dirigit consiliando [illegible]
[illegible] in operando voluntas autem
non est intellectus perfectus sed est
appetitus conatus et ideo non
sequitur ex hoc quod sola extensione
fiat voluntas vel quod intellectus
fiat affectus. Ad id quod obicitur quod potentie
differunt per obiecta dicendum quod in medietatem
differunt potentie per actus quam per obiecta
id diversam aut per arte differunt
distinctas ab [illegible] sed cum [illegible]
in uno et bono non differunt
[illegible] tamen quod cognoscitur et
amatur absque dubio sunt actus dif-
ferentes per que est ad hos actus
respectus distinctae habent. Ad
illud quod obicitur de vestigio dicendum quod
illa ratione [illegible] est ad [illegible] si quis
recte intelligat quam illud [illegible]
quod enim magis [illegible] ipsa una
ex illam summam trinitatem [illegible]
[illegible] ad illa summa trinitate
sit una distinctio in hypostasibus et per [illegible]
sed una est essentia dei in imagine
[illegible] in trinitate in qua sit
una distinctio aliquorum non erit ex-
pressa similitudo illa autem que est in
[illegible] potentiarum et [illegible]
relationum non dicit distinctionem nisi solum
solum distinctionem quam ad [illegible] et ideo
talis distinctio sufficeret in vestigio
quam [illegible] est in imagine

et ideo illa ratio non concludit. propter
quod ad dicendum quod ratio vestigii sumitur
comparando causatum ad causam in quo
attenditur secundum colorem effectus ad
causam. et quia omne quod est causatum
ad causam est secundum hunc exemplum [illegible]
est omnino ipsi tamen conveniens ideo
non deficiunt in ipsa tamen veritas
et bonitas generalis secundum rationem ymaginis
attenditur in creatura secundum quod ipsa comparatur
ad deum in ratione obiecti eo enim
ymago dei est quo capax eius
et particeps esse potest et per hoc secundum easdem
potentias sicut anima fit in deum et alias
res alias cognoscendas ideo non
sunt adeo oculos ipsius anime ratio et
voluntas sicut probatum est. ideo non
oportet quod omnia sit generaliter intellectus
et voluntatem quantum est ad
veritatem substantialem et bonitatem
Ad illud quod obicitur quod ad delectationem
non concurrit sensus dicendum quod omnino sed non
oportet quod ille sensus sit sensus voluntatis
quia delectatio sed sufficit quod sit ratio
intellectus appetitus. Sicut non oculus videt
sed corpus et tamen est aliud organum
appetitus potest per se non sibi videt
et voluntatis et voluntatis appetit
et quod illud sit [illegible]
per auctorem [illegible] in deo [illegible]
dicit quod nil intelligimus nisi intelligendo
nichil volumus nisi volendo
Ad illud quod obicitur per
amor virtus est amor concupiscentie et
inspectiva [illegible] quod inspicere
illuminando hoc est dicere aut per modum
confidentie aut per modum inclinationis
[illegible] inspicere medium
non est [illegible] contrariam [illegible] et sicut medicina non
est [illegible] videt
sibi et aliis sicut prudentia
et fides disponunt sibi et aliis
Si autem fit modo dicendum inspectiva
medium quod per inclinationem ad [illegible]
tendit sicut lapis tendit deorsum
et inclinatio eius dicitur [illegible]
[illegible] ad talem [illegible]
Sic non solum esse [illegible]
[illegible] affectus et ideo [illegible]
concluditur quod [illegible] sit [illegible] affectiva
et cognitiva Ad [illegible] quod obicitur
de comparatione [illegible] et [illegible]
[illegible] per [illegible] adducitur [illegible]
quod hoc sive secundum unitatem ad se in
actu informatione sed secundum virtutem
hoc est solum cum sunt in actu effectu
ne [illegible] negatur quod [illegible]
[illegible] illuminat et calefa-
ciat et potest esse quod non [illegible]
[illegible] Ad illud
quod obicitur de optimo anime dicendum
quod optimum [illegible] ad esse [illegible]
optimum [illegible] ad esse [illegible] optimum
[illegible] ad esse [illegible] unum sit ut potentia
[illegible] completa [illegible]
ad esse sed non oportet quod sit unum quod
ex multis est collectum sicut ad [illegible]
[illegible] esse multa concurrunt et sic cum potentia
creature creata est non potuit [illegible]
[illegible] ipsi per se [illegible] ratio in [illegible]
titudo [illegible] quare collatione
sive adornatione una supplente de-
fectum alterius resultaret unum [illegible]
completum sicut manifeste [illegible]
[illegible] quare [illegible]
quod [illegible] indigeret [illegible] alterius adiuvari
et sic [illegible] quod [illegible] esset anima [illegible]
est [illegible] tunc magis esset
unita dicendum quod [illegible]
[illegible] ad unum actum non
tamen [illegible] aut [illegible]
sed unitatem secundum [illegible]
ad [illegible] non tamen est [illegible]
[illegible] unum est [illegible] quod [illegible] habet
unum oculum [illegible] videt illa quod
[illegible] sed [illegible]
ita [illegible] videt [illegible] sicut videret
[illegible] est [illegible]
[illegible] et ideo magis est
completum [illegible] ex multis [illegible]
collectum [illegible] semper [illegible]
quod una [illegible] alteram adiuvat sed
adiuvatur et per [illegible] ad [illegible]
et quedam [illegible] absque [illegible]
aliquid [illegible] posse [illegible] aut
[illegible] in anima esse.
unum non quod hoc [illegible] sit secundum [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] est
per quandam collationem ad [illegible] est
[illegible] cum [illegible] omnes [illegible] et
ad [illegible]
[illegible] a ca-
[illegible] que [illegible]
[illegible] indigeat [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] sed [illegible]
sed [illegible] quod dicitur [illegible]

i. esse aliquid eorum intelligenda est per reductionem ad idem genus sicut n. quedam que sunt in genere per se i. aliqua per inductionem illa per se sunt in genere que participant eorum rationem completam illius generis sicut species et individua. illa vero que per reductionem que non habent completam rationem et hec sub eo in medio continentur. quedam reducuntur sicut principia, quedam sicut completa, quedam sicut vie, quedam sicut similitudines, quedam sicut privationes. sicut principia dupliciter aut essentialia aut intelligentia ut principia essentialia sicut sunt materia et forma in genere substantie ut principia intelligentia [illegible] substantie sunt in genere substantie per reductionem. aut reducuntur ut complementa sicut potest esse dupliciter. aut enim est complementum primo modo actus secundus est accidens qui reducitur ad idem genus cum substantia cuius est actus ut vivere et esse substantie ad genus substantie aut primo modo aptitudinis secundum se differentie completive ad idem genus reducuntur cum speciebus. si aut reducuntur sicut vie hoc potest esse dupliciter aut sicut vie ad res et sic motus et mutationes ut in genere reducuntur ad sua aut sicut vie a rebus secundum hunc reduci [illegible] ad genus substantie prima est corruptio [illegible] que [illegible] ab ipsa substantia ad idem genus reducitur quod non a [illegible] gatur ab ipsa substantia ut dicat aliud eorum completum. si aut sicut similitudines sic sunt in genere per reductionem et sic reducuntur ad idem genus sub quo continentur illa quorum sunt similitudines ut patet in speculo albedinis et coloris quod eorum non est albedo. sed ut albedo non est color. postremo privationes non habent eorum aliquam nisi per [illegible] in eodem genere cum habitibus quorum et habitus reducuntur [illegible] ad omnia quesita.

Secundo queritur de illa divisione potentiarum anime que est per superiorem et inferiorem portionem et videtur quod ut in superior portio et inferior sicut diverse potentie et differentes sicut videtur sicut dicit Augustinus [illegible] de trinitate inter superiorem portionem rationis et inferiorem est coniugium. quia [illegible] dicit vir et illa mulier sed non est coniugium [illegible] ad se sed diverse [illegible] diversorum [illegible] duo sunt [illegible]

[illegible] sunt [illegible] ergo in genere sunt potentie diverse. Item sicut in pluribus locis in libris de trinitate dicit Augustinus ymago que non consistit in duobus quantum ad inferiorem portionem. sed quantum ad superiorem [illegible] ad ymaginem non est [illegible] potentiis [illegible] est [illegible] superior portio et inferior differunt [illegible] ad ymaginem et non [illegible] ad ymaginem [illegible] sicut potentie [illegible] diverse. Item sicut [illegible] superior [illegible] ad inferiorem sicut regens ad rectum, regens aut ad rectum [illegible] ad invicem relative ad opposita. sed que relative opposita non possunt esse [illegible] idem ultra est [illegible] potentia que agit aliquid quam [illegible] ab eo [illegible] id agit et patitur. sed superior [illegible] et inferior [illegible] movet [illegible] movetur. ergo [illegible] in eadem [illegible]. Item si [illegible] superior et inferior [illegible] differunt [illegible] hec intendit [illegible] et illa intendit temporalibus. ergo non plus differunt [illegible] oculus [illegible] sursum et aspiciens deorsum [illegible] dicitur oculus in superiorem et inferiorem [illegible] quod aspiciat sursum et deorsum. ergo [illegible] dividi debet. si ergo dividi ergo [illegible] superior et inferior non differunt [illegible] actus et aspectus sed [illegible] id quod [illegible]. Item [illegible] aspectus diversos [illegible] actus [illegible] vel [illegible] angelus aspiciat [illegible] superiorem et inferiorem [illegible] debet dividi in superiorem et inferiorem. sed talis divisio [illegible] angelo non [illegible] assignari amplius [illegible] differunt [illegible] actus et aspectus [illegible] quod [illegible] quod sunt diverse potentie. [illegible] dicit [illegible] de trinitate [illegible] de natura mentis humane [illegible] quandam [illegible] nec tamen [illegible] duo que commemoravimus [illegible] officia geminantur [illegible] superioris [illegible] et inferioris [illegible]. Item [illegible] sicut dicit [illegible] quedam [illegible] omnia [illegible] hec non est nisi [illegible] intelligentia [illegible] natura est [illegible] omnia [illegible] ergo [illegible] superior [illegible] cognoscit superiora et inferior [illegible] cognoscit inferiora [illegible]

est alia po^{ca} Item idem e^{st} k^{ri}tus
qui dirigit aiam ad amorem dei
et p^{ro}ximi ut patet caritas ergo multo
fortius eadem po^{ca} qua q^{ui}tur ad
deum et ad p^{ro}ximu^{m}. sed hec est superior
et hec inferior ergo etc. Item lux
increata se habet ad creaturas sicut
se habet lux solis ad colores sicut dicit
Augustinus in lib^{ro} soliloquiorum sed
eadem e^{st} po^{ca} sensitiua qua cognos-
cimus tam lucem quam colorem
si ergo intellectiua po^{ca} multo largior
est quam po^{ca} sensitiua. ut q^{uod} vna
et eadem po^{ca} sit qua commutatur aia
ad lucem eternam et ad hec temporalia.
(margin: aliuditer)

Ad q^{uo}d dicendum q^{uod} diuisio ronis in superiorem
portionem et inferiorem non e^{st} a^{di} per
diuisa membra ut hec et illa sit
sit po^{ca} et a^{lia} et q^{uod} sicut ronis ascen-
dunt ad secundam partem inducte
sunt ut e^{st} p^{er} membra ita tamen ut
no^{n} sit in eis diuersa inp^{er}fectio si opp-
ositas. est n^{on} diuersa in eis s^{ed} dispo-
siciones q^{uod} hec fortis et illa debilis
(margin: 2^{m} offi^{ci}o^{r} s^{ed} disposicio)
s^{ed} officia q^{uod} h^{ec} regit et illa regitur
ronis diuise disposicionis in debilitate
et fortitudine hec vocatur vir et
illa mulier ronis diuise in officio
et regimine hec vocatur superior q^{uod} regit
et illa inferior q^{uod} regitur talis autem
disposicio diuersitas ostendit lex n^{on}
ex diuersitate naturali s^{ed} ex diuersa opera-
cione diuise po^{ce} dum ut ratio virtutis
ad superiora querit^{ur} purgatur et illumi-
natur et perficitur dum lucem eternam aspicit
et immutabilitatem diuine veritatis
et eq^{ui}tatis bonitatis fortificatur et
vigoratur dum autem descendit inferiora
querit ut patet ad sensibilia naturalia
et carnalia quodammodo trahitur
et emollitur et ideo sic consid-
eratur ratio superior et inferior differ-
unt s^{ed} fortius et debilitatur de
sp^{ec}iem et quia vnum oritur ab a-
lio et ei coniungitur tamquam ad
necessarium sunt sibi ideo hec dicitur
vir et illa mulier et ut eas dicunt
coniuncta esse diuersitas autem officiorum
similiter non venit ex diuersitate
sed ex diuersitate dispositionum
q^{uod} vna hec fortis est et illa debilis
hec intelligencius et consilienc
diuinam ratione illa vero opus consequens
vel alius regit et alia regitur et exhibet
superior alia inferior appellatur et ideo q^{uod} sic
portio rationis et inferior et si aliquo
modo recte coordinantur tamen diuise
po^{ce} non sunt ista ii membra scilicet
superius et inferius eandem ration^{em} non
dividunt s^{ed} dispositiones et officia et sic
insinuat ipsa nomina Ad illud
vero q^{uod} obicitur de h^{ic} mistio etiam per rationem
hoc n^{on} dicimus e^{st} declaratum non quia
ratio superior et inferior sunt diuise
po^{ce} sicut vir et mulier sunt diuerse
s^{ed} nature. s^{ed} quia cum vna ab
altera educatur non tamen non sic
differunt s^{ed} ibi conuenienti coniunguntur
ipsi ad mutuum obsequium Ad id
q^{uod} obicitur q^{uod} ad ymaginem et illa
non dicitur q^{uod} ad imaginem inferiorem
porcionem ronis esse ad ymaginem
non hoc dicitur q^{uod} ymago non sit
in illa po^{ca} s^{ed} q^{uod} non attenditur
s^{ed}m conuersionem illam vnde non re-
mouetur ratio ymaginis a porcione
inferiori s^{ed} id quod e^{st} ymago et s^{ed}
id q^{uod} e^{st} ratio s^{ed} solum s^{ed} conuersionem si
additam Ad id q^{uod} obicitur re-
cepcio sicut in se oppositorum prim^{um}
e^{st} sed q^{uod} hic non sit diuer-
sitas in speciali po^{ca} in ea mul-
tiplice que natura e^{st} simplicis sed
s^{ed}m eam et talis e^{st} ratio et voluntas
Ad id ergo q^{uod} obicitur q^{uod} relatiue opposito
non possunt esse circa idem dicendum
q^{uod} verum e^{st} s^{ed}m idem. cum autem aliud
separatur ad diuersa nichil impedit
in eo sint respectu ronis relatiue
mutuas sine repugnancia et oppo-
sitione propter illud hec tamen in relatione
si esset non s^{ed} dicitur per hoc per rationem
Ad illud q^{uod} sequitur q^{uod} simul s^{ed}
idem agit et patitur. hec verum e^{st} de
actione et passione proprie dicta de passione
autem spirituali que diuersa est a se mouente
et voluntatem non sic videlicet dicit
Anselmus qualiter ratio instrumentum
sit mentis Ad alud vltimo
tamen per rationem. quod dicitur quod illa
diuisio non solum attenditur
s^{ed} diuisionem in affectu s^{ed} etiam
in disposicione et officio que non reperitur
in angelis vel in aliis sicut p^{ro}
p^{ro}ter ea que predicta sunt et ista suffi-
ciant

Tercio queritur de illa divisione potenciarum
potenciarum anime que quedam est
per naturalem et deliberativam et quod
utrum divisio voluntatis per naturalem et de-
liberativam sit per divisionem potencie et quod
sic movetur damascenus qui dividit potencias
hunc primo dividit intellectivam et
sensitivam in naturalem et deliberativam
et postea subdividit per alias potencias ergo
si maior divisio est [illegible] prima membra
[illegible] quod naturalis voluntas et deliberativa
sit potencia alia et alia. Item divisio
subiecti per rationale et non rationale variat
speciem per eandem ergo divisio potencie
per hanc divisionem facit potencias essentialiter
differentes sed talis est divisio potenciarum
anime per naturalem et deliberativam ergo et cetera.
Maior probatur per hoc quod sicut dicit philosophus
rationales potencie sunt ad opposita sed quia
aliqua potencia naturaliter movetur ad aliquid
non movetur ad oppositum ergo potencia ut est
naturalis non est rationalis. Item eo
dividimus creaturam corruptibilem
et incorruptibilem quia differunt essentialiter
ergo pari ratione cum dividimus
potenciam per mutabilem et immutabilem
eam essentialiter variamus sed potencia que
movetur naturaliter ad suum obiectum [illegible]
formiter deliberativa non [illegible] ergo et cetera.
Item potencia in qua communicamus cum
brutis non potest esse eadem cum potencia
in qua differimus sed in naturali appe-
titu cum brutis convenimus et in ratio-
nali differimus ergo et cetera. Sicut enim
bruta naturaliter appetunt suum esse
conservationem sic et nos appetimus.
Contra potencie que sunt idem obiecto
et subiecto ratione non sunt duplices
sed naturalis voluntas et deliberativa
idem sunt potencie videlicet bonum
naturaliter enim bonum appetimus et eum
deliberando et eum [illegible] ordinati sumus
ergo et cetera. Item potencia que ordinat
inferiorem et eam que est inferiorem non
est alia et alia sed voluntas naturalis
non est inferiorem est naturalis quia naturaliter
uniformiter appetit beatitudinem ut est
in [illegible] ordinatur ad finem est
deliberativa ergo et cetera. Item eadem
potencia rectificata est quia recognoscimus
aliquid naturaliter et per acquisitionem ergo
pari ratione eadem est voluntas qua
aliquid appetimus per naturalem instinctum

et per deliberationis arbitrium. Item omne
quod est actu naturaliter sequitur operationem naturalem
sed voluntas deliberativa est actu naturaliter
ergo [illegible] operationem naturalem sed voluntatis
actus est velle ergo voluntas deliberativa
aliud vult naturaliter sed voluntas
que vult naturaliter est naturalis ergo volun-
tas deliberativa est voluntas naturalis.
Ad quod dicendum quod cum dividimus appetitum
in naturalem et deliberativum sive in
[illegible] aliam potenciam hec divisio potest
intelligi aut ita quod appetitus naturalis
et deliberativus differant in
obiectis ut potest contingere cum appetibile
solum a substancia rationali aliud est appe-
tibile a brutali et hoc modo [illegible]
quod sit potencia naturalis et deliberativa esse
diversas potencias. Alio modo potest dici
quod appetitus sive potencia naturalis
et deliberativa ita tamen quod non sit diversitas
in obiectis sed in modo appetendi ut
cum appellamus synderesim esse vo-
luntatem naturalem que quidem naturaliter
inclinat et instigat ad bonum
honestum et remurmurat cum malo
et voluntatem deliberativam appetitum
qui potest deliberando aliquando adherere
bono aliquando malo et sic dico quod potencia per
naturalem et deliberativam non variat essentiam
sed eandem potenciam secundum modum movendi.
Et hoc modo dividit damascenus non quod
naturalis et deliberativa sint diverse potencie
sed quia una est potencia diversimode tamen
movens et hoc sufficit ad divisionem
potenciarum anime ut [illegible] consueverit aliquando
secundum unam potenciam et potenciam ut etiam videtur ...
Unde notandum quod multis modis
videmus dividi potencias anime ut
sueverit aliquando secundum unam potenciam et potenciam
ut cum dividitur potencia anime in
vegetabilem sensibilem et rationalem
vel potencia rationalis in intellectivam et af-
fectivam aliquando vero secundum officium ut cum
dividitur ratio in superiorem et inferiorem
aliquando secundum status ut cum dividitur
intellectus in speculativum et practicum
intellectus non speculativus sed alium
statum efficitur et practicus videlicet
dum consequitur voluntatem et operari mandat
condo et regendo. aliquando vero secundum sicut
fit divisio potenciarum secundum appetibile sicut
dividitur potencia cognitiva in rationem intel-
lectum et intelligenciam sed quod appetit ad

ad inferius ad par et ad superius alio
modo si actus sciendi sit diuisio in indi
catiuum et indicatiuum in uerbo non et
indicare sunt actus potentie cognitiue
ad mouendum ordinati aliquid uel
sit diuisio potentiarum a se secundum modos moti
ut ista que per naturalem et delibera
tiuam omnibus his modis diu
sitatis utitur autem dicta diuisione potentiarum
me et ipso primo modo diuidendi atten
ditur ipse potentiarum diuisio. Secundo non
dicitur quod naturalis uoluntas et deliberatiua
possit esse eadem potentia que quidem secundum aliud
et aliud modum mouendi sic aliter ap
pellatur eadem non est potentia qua appetit
beatitudinem et qua appetit uirtutem
sine fine hac beatitudinem uel id ad
beatitudinem ordinatum qui ut
appetit beatitudinem dicitur naturalis quia
immutabiliter appetitus eius ad
beatitudinem inclinatur igitur non appe
tit sicut uel id bonum siue deliberatiua
dicitur et si indirecte tamen potest in
clinari ad contrarium. Ad illud quod
quod obicitur de diuisione potentiarum animae secundum
a dam iam patet. Ad illud non ut
ibidem patet in solutione ad fructum patet
in hac diuisione diuersitatem modorum
mouendi attenditur quod diuersitatem
potentiarum mouentium. Ad id quod obicitur
quod nobilitas naturalis et ordinatis quod
non est ad apprehendendum dico quod ut dicitur quod po
testates naturales sunt ad apprehendendum hoc
non intelligitur de omnibus appetitibus
sed de aliquibus rationalibus non uolunta
tis ita ordinatur ad aliud quod nullo
modo appetit suum oppositum ut patet in
ordine uoluntatis nostre ad beatitudinem
et felicitatem hec autem determinate
inclinetur ad beatitudinem et ad multa
[illegible] appetendum illa et eadem uo
luntatis potentia est indeterminata ita
quod naturalis mouens in oppositum et per
ea sic est naturalis ut eadem non deputatur
et rationalis et deliberatiua sed autem
si esset determinata ad unum quod nullo
modo posset in oppositum sic est potentia
[illegible] Alterando in speciem
tunc esset pure naturalis et non esset
deliberatiua siue rationalis. Ad id
quod obicitur de incorruptibilitate dico quod
non est ille de incorruptibilitate speciei
et immutabilitate potentie incorruptibilis
non in specie dicitur absolute et ideo est
[illegible] et motor [illegible] directe opponuntur
et sunt in opposita tamen ideo immutabile
uo et immutabile potentie accipi potest
[illegible] ubi uel aliquod
[illegible] immutabile
[illegible] immutabilis et eius quod est
de fine et ideo non est potentia
[illegible] diuisio
Ad id quod obicitur de naturali appeti
tu in brutis iam patet. Ad illud quod
[illegible] brutis
in potentia naturali et appetitum rationabilium
[illegible] potentia a [illegible] non sunt
[illegible] ad modum appetendi sed tamen
[illegible] ad appetibile [illegible] conuenit
diuisio dicta potentiarum accipere. [illegible]
Quarto et ultimo ad tertium
[illegible] quod
de diuisione potentiarum anime per
agentem et possibilem [illegible]
intellectus [illegible] conueniunt
[illegible] quod [illegible] agens intellectus
et possibilis sit una potentia uel diuisa
et si diuisa [illegible]
unquam [illegible] incidit et
[illegible] sicut multi
[illegible] sicut [illegible] ad [illegible]
[illegible] efficaciam [illegible]
intellectum possibilem [illegible]
[illegible] intellectus possibilis et
agens [illegible] Item
[illegible] diuisio [illegible]
[illegible] sicut maxime
[illegible] possibilis [illegible]
[illegible] continuum
et maxima [illegible] in illo
[illegible] actiuam et passiuam
et maxima [illegible]
possibile et [illegible] potentia [illegible] agentem
et possibilem. Item impossibile [illegible]
[illegible] in actu et potentia simul
et semel [illegible] intellectum
agentem [illegible] actu
et possibilem [illegible] Item
[illegible] possibile [illegible] esse illu
minans et illuminatum [illegible] intellectus
agens [illegible] intellectus
possibilis sicut illuminatum a luce
[illegible] appetitus
[illegible] multi
[illegible] actum [illegible]
[illegible] potentia actiua et passiua [illegible]

est perpetua et eius intellectus. ergo
non est dicenda potentia passiva ad agentem
Item in ymagine que est in mixto
magis similis actus quam intellectus non
sunt due potentie ymaginative quarum v-
na sit activa altera passiva ergo similiter in in-
tellectu potentior est virtus quam ymagina-
tiva. videtur quod preter agentem et possibilem
convenienter non stat. Item potentia
receptiva et abstractiva in talibus
possunt concurrere in eundem agentem
sicut patet in oculo cati qui potest
speciem suscipere et eam in se denu-
dare facit. ergo pari ratione in intel-
lectu videtur quod intellectus agens et
possibilis comparantur in una potentia spiritua-
li. Item intellectus est actus unus
de se. ergo est a potentia una simplici.
Sed ad unum intelligere concurrunt intellectus
possibilis et intellectus agens. ergo non sunt
diverse potentie. Item intellectus possibilis
aut intelligit aut non. si non, ergo non
debet dici intellectus nec potentia intellectiva.
si intelligit ergo aliquo modo est potentia ac-
tiva. ergo non videtur quod intellectus possibilis
sit alia potentia ab agente. Item in-
tellectus. Item intellectus agens
aut intelligit aut non. si non ergo
non debet dici intellectus nec potentia
intellectiva. si sic videtur intellectus non
possit ad actum speciem illuminare
[illegible] et penes se. et omne id
quod est [illegible] speciei sit actu [illegible]
ergo intellectus agens actu possibilis est.
Contra dividitur contra eum a possibili. Et
ad predicta intellectiva est videndum quod va-
rios modos temptaverunt predecessores
nostri assignare differentiam intellectus
possibilis et agentis. quidam enim dixerunt
quod differunt sicut due substantie. alii
dixerunt quod differunt sicut due potentie.
tertio modo dixerunt alii quod differunt sicut
habitus et potentia. quarto modo dixerunt
alii quod differunt sicut potentia absolu-
ta et comparata. Primus autem modus
dicendi qui dicit quod differunt secundum substan-
tiam [illegible] intelligere quidam dicere
voluerunt quod intellectus agens sit
intelligentia separata intellectus autem
possibilis sit [illegible] corpori adiuncta quidam
et modus iste ponendi et dicendi est fun-
datus super illa verba philosophorum
qui possunt [illegible] illustrari

a decima intelligentia et [illegible] ad
motum suum ad illam. Sed iste modus
dicendi falsus est et erroneus sicut
improbatum fuit de unitate intellec-
tus [illegible] potentiam sed illuminandi
et [illegible] intelligendi
[illegible] sed adhuc
illuminari [illegible]
[illegible] alius modus intelligendi
est quod intellectus agens est ipse deus
intellectus vero possibilis est anima
et iste modus dicendi super verba
Augustini fundatus qui in pluribus
locis dicit et ostendit quod lux que
nos illuminat magis quam nobis in-
est [illegible] dirigit [illegible]
et Iohannis: erat lux vera que illuminat
omnem hominem etc. Iste autem modus
dicendi et si verum ponat et fidei catho-
lice consonum [illegible] tamen ad propositum
quod [illegible] data sit potentia ad
intelligendum sicut aliis creaturis
data est potentia ad proprios actus. sicut
deus concurrit sicut principale operans in
operatione cuiuslibet creature [illegible] tamen
[illegible] activam per quam [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] quod anime humane non [illegible] modo
[illegible] intellectum possibilem sed etiam agen-
tem. ita quod utrumque est [illegible] ipsius anime
et ideo primus modus assignandi differentiam
[illegible] ad propositum est [illegible]
[illegible] quia secundum quod in-
tellectus agens et possibilis differunt sicut
due substantie. Tertius autem modus
dicendi quo [illegible] dicitur quod differunt sicut duo
[illegible] intelligere et uno modo [illegible]
alio modo [illegible] intelli-
gendi et dicit quod intellectus possibilis
sit potentia [illegible] que in se est [illegible]
[illegible] intellectus vero
agens sit [illegible] quam [illegible]
[illegible] suum forte et hic [illegible]
dicendi [illegible] super verba philosophi [illegible]
dicit quod intellectus possibilis est quo est omnia
fieri. intellectus agens est quo est omnia
facere [illegible]
Sed hic modus dicendi non [illegible]
[illegible] intellectus possibilis est [illegible]
potentia pure passiva et sic [illegible]
[illegible] habitus [illegible]
quibus [illegible]
[illegible] sicut [illegible] oculus non dicitur

visus sic talis potentia non debet dici
intellectus aliud non modus intelli-
gendi est ut dicitur quod intellectus agens
et possibilis sed de intellectus differre dare
[illegible] [illegible] [illegible] apparitio
apparitur aut intellectus agens ad
abstrahendum ordinatur ut intellectus
possibilis est pure passivus [illegible] non [illegible]
existentium in fantasmate sic tollere
et in cognoscendo per auxilium intel-
lectus agentis illam suscipere et de ea
[illegible] [illegible] ut intellectus
agens [illegible] [illegible] in actu non potest
intelligere aliud a se nisi a [illegible]
a specie que abstracta a fantasmate
intellectum [illegible] [illegible] unde ut pos-
intellig[it] sine agente ut agens sine possibi-
li [illegible] modo [illegible] [illegible] est et sup-
[illegible] [illegible] fundatur [illegible] agente
et possibilem esse duas dicas intellectus
unde sicut duo intelligimus [illegible]
in medio ad hoc quod abstrahatur species
ab [illegible] [illegible] [illegible]
ita quod [illegible] abstrahit [illegible] ad
defert et suscipit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] intelligi ita ad
[illegible] actum hec duo [illegible]
sine illo non habet [illegible] suum comple-
te Tertius modus assignandi dif-
ferentiam est [illegible] quod [illegible] sicut potentia
[illegible] [illegible] intelligere [illegible]
[illegible] ut intellectus agens dicatur
[illegible] quedam constitutiva [illegible]
intelligibilibus intellectus possibilis in-
telligere [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fantastica [illegible]
modo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] qui dicit quod [illegible]
nec singula [illegible] quod [illegible] aliqui
intelligere sic quod intellectus [illegible] dicitur
[illegible] [illegible] [illegible] in
natura aliquin [illegible] [illegible] [illegible]
sua [illegible] abstrahendo a [illegible] et
fantasmatibus sive [illegible] intellectum possibi-
le actu intelligentis [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] in actu [illegible] [illegible] in
actu [illegible] illo modo [illegible] [illegible]
non [illegible] qui dicit [illegible] [illegible]
sicut tabula rasa [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
modo dicitur est ut dicitur intellectus
agens differre a possibili sicut [illegible]
a potentia non [illegible] agens [illegible]
[illegible] quod est potentia [illegible] illo modo

[illegible] probabilis est [illegible] et sup[illegible]
[illegible] et catholice fundatur [illegible]
[illegible] non est [illegible] quod sube intellectua-
les corpora quod intellectuales [illegible]
[illegible] et complementum sube intellectualis
lux est spiritualis [illegible] [illegible] potentia que
[illegible] [illegible] intellectus sine
[illegible] [illegible] est in [illegible] de quo [illegible]
potest intelligi [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] intelligere [illegible] intellectum a-
gentem et non quod ille intellectus [illegible]
[illegible] [illegible] est sicut [illegible] quedam
et in [illegible] quedam non [illegible]
colores potentia actu colores [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] in oculo [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] suscipiendi [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in-
[illegible] [illegible] aut modus [illegible]
di dicam intellectus possibilem [illegible] a-
gentem que [illegible] differunt sicut potentia
absoluta et separata [illegible] [illegible]
intelligi [illegible] ut intelligatur
quod [illegible] [illegible] et eadem est potentia intelli-
gens agens et possibilis [illegible] [illegible]
[illegible] ut agens [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] possibilis [illegible] [illegible]
[illegible] et fantasmatibus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fundari [illegible] [illegible]
[illegible] quod intellectus agens [illegible] est
in suo actu possibilis [illegible] aliquando
aliquando non quod [illegible] [illegible]
et [illegible] in actu intelligendi [illegible]
cognitionis sui et corporis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
separata [illegible] intellectum quia est [illegible]
[illegible] [illegible] intellectum quia [illegible]
[illegible] agentem et possibilem [illegible]
separata est [illegible] [illegible] possibilis non
habet [illegible] [illegible] [illegible] sine [illegible]
corpore [illegible] modus intelligendi
[illegible] dicendi est ut dicitur intellectum
agentem differre a possibili sicut potentia
absoluta a [illegible] [illegible] quod sit [illegible]
eadem potentia sola [illegible] differens
[illegible] quod [illegible] sit aliud et aliud intellectus
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
ad suscipiendum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad abstrahendum et ita
[illegible] [illegible] quandoque completa et abs-
[illegible] [illegible] [illegible] indigens alia
[illegible] et complemento [illegible] [illegible]
[illegible] ad illud complementum [illegible]

medio[?] auxilio corporis et corporalium
sensuum, inest ipsi anime secundum quod habet in-
clinationem ad corpus et ex hoc contingit
duplicem possibilitatem, unam ex
actus quia non est semper in actu sua
propter impedimentum a parte corporis
alteram quod fantasmatibus a quibus
speculari et hanc possibilitatem non
habet nisi ex quantum illi ad corpus
comunis sit potentia de sua natura quod est omnino
sic que non solum est in actu quieti
sed etiam actu separata sit ipsi pro-
pinquo[?] ex intellectu modo dicto, et licet
quidam intellectus, a quibus sub-
dividitur in duos differentes, intellectum intel-
lectum agentem et possibilem, eo non sit
minor principaliter modo assignandi di-
fferentiam inter hos intellectus et
quibus subdividitur in duos secun-
dum sequendo materiam de solum intellec-
tus nostri dignior sunt applicati quorum
unus ab altero non distinguitur, sed
unus actum habet ex alteri quia non
diversi due sunt intellectus qui et
si respiciat totum quantum unica
magis respiciat unice complementum
alia intellectualis principium. Hinc
est quod una non solum [illegible] totum pro-
prie causa potentie intellectualis, alia
vero potest habere totum potentie forte et hinc
quod una dicitur quomodo [illegible] sic altera
vero in quantum ad corpus et unum
semper esse in actu alterum [illegible] non
habet aliud semper actu intelligatur per
intellectum agentem, sed quod sicut lumen
cum lucet et desit et propter hoc est
ad illuminandum res et illuminabilia
non semper illuminatur propter aliud in
permixtum sicut et in proposito est
intelligendum sic quod concedendo sunt
rationes ascendentes in 1º intellectum
agentem et possibilem duas dicas
esse intellectus potentia licet aliquibus
[illegible] non sunt similes convenientes
ad illud, cum quod arguitur quod [illegible] differt
posse et esse in potentiis dicendum quod est
intelligere inesse [illegible] et de dicit
non sed [illegible] distantia sed potius
quod in eius [illegible] non prodit actu
et idea mens illi facit ad propositum.
quod intellectus possibilis [illegible]
[illegible] actus [illegible] ad
illud quod arguitur quod in ymaginatione
non differt potentia activa et passiva
dici potest quod magis differt [illegible] in

intellectu quod organum ex [illegible] in quo
recipiuntur fantasmata est in loco
potentie passive, ipse vero [illegible] ymagi-
nativa est loco potentie active, aliter
potest dici quod non est simile quia
ad [illegible] defertur a sensu usque
ad ymaginationem non convenit ge-
nus abstractionis et quod fuit
in sensu [illegible] sed cum [illegible] pervenit
ad intellectum novum genus
abstractionis ibi convenit, et aliud gene-
raliter ideo magis indiget potentia ac-
tiva et distincta a possibili ipse in-
tellectus quam ymaginatio [illegible].
Ad illud quod arguitur de oculis catti
dicendum quod est [illegible] receptiva et abstracti-
va [illegible]. Dicimus organum
[illegible] sit tamen convenit in
eandem unius organi dispositionem [illegible]
est non [illegible] in oculis catti [illegible]
recipit [illegible] et alia per
quam abstrahit [illegible]
et alterius nec sic et in [illegible] intellectiva
et sic conveniunt ad complementum, et
[illegible] potentie intellective [illegible] quod
recipit et [illegible] quod abstrahit
[illegible] sunt tamen diverse nec [illegible]
[illegible] nec [illegible]
[illegible] et ideo non sunt una [illegible]
potentia sed diverse. Ad illud quod arguitur quod
intellectus est actus unus et simplex
dicendum quod [illegible] intellectus possit quedam
[illegible] simplex dici actus simplex
[illegible] tamen ad [illegible] intellectus
concurrit recipere et iudicare sive ab-
strahere et [illegible], et sic sunt plures
actus ad invicem ordinati ex
quibus resultat unus actus per-
fectus. Dicendum in proposito intelligendum
est sic licet quod sicut sunt diverse
differentie intellectus ut eo in suis
actionibus ad invicem ordinate
sunt et quantum ad actum intelligendi
[illegible] 1º quod arguitur quod intellectus
[illegible] et forte primam ad
unum esse [illegible]. Ad illud
quod arguitur quod intellectus possibilis et intellectus
agens simul recipere, dicendum quod intellectus
possibilis non est potentia passiva sicut
[illegible] et [illegible]
[illegible] nec tamen est adeo activus sicut
agens quod non [illegible] nec
[illegible] abstrahere nec [illegible] indicare
[illegible] ad invicem [illegible] agentis [illegible]
nec ipse intellectus agens agere intellectum

post peccatum nisi formetur actus in
intellectu per donum intelligibile
quo quasi formatur et impletur
actualitate. Ex omnibus quibus debet
cognoscere quantum erat ipse tunc
carebat peccato. Et ita cum cogitamus
de intellectu agente et possibili non de-
bemus cogitare quasi de duabus
substantiis vel quasi de duabus
potentiis ita separatis quod unaquaeque sim-
iliter habeat operationem suam propriam. Secundo
intelligat intellectus agens sine
possibili et aliquid cognoscat intel-
lectus agens quod homo amisit et
ille intellectus cognoscit. Hec enim va-
na sunt et frivola quod aliquid
sciat intellectus meus quod ego nesciam
sed sic cogitandi sunt ille duo
differentie quod in uno operante comple-
tam intelligendi [illegible] insepa-
rabiliter sicut lumen et diaphanum
[illegible] in abstractum [illegible] ut
sunt hec sequenda quantum verba philosophorum
quod quamvis magna parte de hoc
sint in infinitum intellectum [illegible]
[illegible] quam non admittit fides
catholica.

Ad partem istam sunt dubitationes in-
tellectum et primo quod de hoc quod dicit
magister in littera quod resistere malo
non fuisset illi meritum quia non
erat in eo quod ad malum impelleret
si non esset hoc non tunc eo nullum fuis-
set in adam impellens neque me-
ruisset in aliquo opere et cetera. Item
opus non habet intus impel-
lens ad malum cum diabolus in
temptatione resistere in operibus
suis non habet [illegible] a bono
[illegible] mint in suis tempta-
tionibus non [illegible] quod autem
[illegible] et tunc. Item quo-
niam iam in malo non sub [illegible]
angelis non sunt meritorii ex hoc
[illegible] hec non est cum meritoria
et tamen Augustinus quam dicit in libro de
correptione et gratia quod angelis qui aliis
cadentibus permanserunt [illegible]
mansionis debitum meruerunt et
acceperunt ergo non quod sonandi merue-
runt. Ad hec dicendum quod [illegible] quod
est nutus dimissionis [illegible] be-
ne sine satisfactione sed est meri-

nite etiam sine sublatis primum
ad primum dicendum quod penalitas et
difficultas ad hoc ut sufficit so-
la ratio. Magis autem intelligit
de merito secundum primum dicant non
sed aliud. Sed quia illud meritum
satisfactionis nunquam fuisset in
adam nec est finis in eo sed ratio
tu innocentie per maius [illegible]
Ad secundum non nisi primum [illegible]
et [illegible] alii [illegible] est
meritum de genere operis dicitur et
est primum quantum ex radice caritatis
meritum de genere operis dicitur quod
est opus [illegible] habet est
[illegible] et difficile alio modo
dicitur meritum [illegible] quod opus
quod sic [illegible] radice caritatis
procedit, multum magis dicitur
[illegible] in resistendo temptationi
adeo non fuisset [illegible]
fuisset [illegible] nec primo nec [illegible]
sed non [illegible] caritate [illegible]
[illegible] fuisset [illegible] primo
in nobis [illegible] est meritum
vel utrumque modo vel alio [illegible]
difficultatem ad bonum et [illegible]
ad malum et [illegible]
ad obitum quia [illegible] de merito
[illegible] dicam [illegible] de eo
quod est meritum ratione radicis.
Item quod de hoc quod dicit quod
declinare a malo sufficit vitare pe-
nam sed non sufficit mereri palmam
aut non declinat quis a malo
ex caritate aut non. Si non sic
nec facere bonum ex caritate
mereri palmam quia non est dicere
nisi declinationem a malo et
facere bonum. Si sic cum omne bonum
illud quod fit ex caritate sit me-
ritorium [illegible] tu dicis quod
non meretur palmam ex genere operis
quod non est difficile habet non
[illegible] quia licet non sit diffi-
cile homini in statu innocentie
est tamen difficile in statu nature
lapse quod semper meretur palmam.
Item declinare a malo est
[illegible] sicut facere bonum
quod facit unde est meritum ergo
et reliquum [illegible] quod
declinare a malo dupliciter dicitur sicut

non velle malum vnius modi sunt ma-
tre sicut dormiens non velle
malum quia non habet aliquid af-
fectum ad malum alio modo quia
ut dicitur non velle malum
quod respuit et contra affectum affertur
contra malum. Vt enim determinatur
a nullo autem dicitur consideratur
quia sive timor est intentio proprie
praeuaricatio inter poenam quod quis
non peccat non puniatur non co-
ronatur palmam quod non est aliud
opus intentum et primo modo est
ipsis misteriis. Ista autem non quod non
est opus. Item quod de hoc argu-
itur ar est facultas cum malo
gratia resistente vel non fuit
dicendum quod si hoc tibi esset tunc haec
gratia resistendi semper consentiret
potestatem peccandi plenius esset. Item
videtur quod hoc non debet poni in
diffinitione liberi arbitrii quod sicut dicit philosophus
peccat qui diffinit ad proportionem
et per ea ad quae non habet similiter
dicitur si non liberi arbitrii est dicitur quod modo
de prima conditione sua non ordi-
natur ad malum unde dicitur diffinitur
per electionem mali. Ad secundum dicendum quod
magister diffinit diffinit liberum arbitrium
non simpliciter sed secundum statum ne lap-
se et quod in statu non lapse de-
fendit hanc inclinationem ad ma-
lum cum non tamen modo diffinitur
per electionem boni ad quod ordinatur
immediate gratia sed per electionem mali
in quod cadit ex defectibilitate propria
ut patet ubi electio mali ponitur
finis ad quod ordinatur sed ut
per hoc magis manifestat quomodo
ad finem suum ordinatur non
nisi ad illud peruenit nisi per
gratiam adiuuantem etc. Capitulum 4
ad utrumque obiectum dicitur
Vnde quoque perimittendum non
est etc. Cuius [illegible] magis decla-
ratione secundum dicit ad liberi arbitrii ma-
nifestationem in hac parte quod sic
[illegible] sub peccato est ordo et processus
comprehendendo determinat qualiter
et quibus ordinibus peccatum peruenit
ante peccatum habere et probemus ad
consummationem dimidiat autem partibus tri-
in tres partes in prima declarat

qualiter peccatum in omnibus animae
habet processum ad consummationem in
secunda vero praeterminata repetit ad ma-
iorem explanationem ibi Constat
vero breviter perstringendo etc. In tertia
vero praedeterminata epilogat ad fa-
ciliorem commemorationem ibi Et
hoc de anime partibus insinuemus
Prima in duas dividitur scilicet
in duas secundum duo capitula quae in
quarta continetur distinctione pa-
rtes habet. In prima determinat
dispositionem et ordinem virium animae
In secunda vero determinat qualiter
habeat se processus culpae ibi Quod
super est breuiter qualiter etc.
Similiter secunda parte habet duas.
In prima in parte explanat et
declarat assimilationem virium animae
in consummatione peccati ad primam
tentationem In secunda vero probat qui-
dam solutionem ostendit quod ante
finem non dampnantur. In prima
ibi Nec sane cum sola cogitatione etc.
Similiter tertia et vltima partes
habet In prima epilogat breuiter
et cum suis distinctionibus ostendit
Iusta vero intellectum inferioris
sensualitatis ad maius euidenter
explanat et manifestat ibi
nos aut plenius perimittendo
Admittendum enim pertinet
quod tamen primo quia lex
peccatum habeat sic est tres
partes animae superiores secundum quas
habet inferiore se et tamen qualiter
debeat se in sensualitate Circa
primum quaeritur duo. Primo quaeritur
vtrum in superiore parte habeat
peccatum sicut secundum quod quaeritur vtrum
in ea possit veniale esse.
Circa primum sic proceditur et videtur
quod in superiore parte animae
sicut se habet est alterius inferior
parte inferiores non possit ...
peccatum propter illud magister enim
inuenitur hoc quod sic est ratio
ima deduci ergo consumi peccatum non
potest nisi ad delectationem sunt mo-
ta in illa parte animi quae dicitur
obtemperare rationi tamen dictum
rationis suae ergo magis peccat
eo superior nisi peccatum perdidat
sit in parte inferiori

Item prius in mundo de causa intellectus est semper racionis fantasia aut recta et non recta. ideo intellectus quantum est de se numquam errat. ideo nec superior
porcio numquam deviat a veritate in
fine nisi inclinetur per sensualitatem
et inferiorem porcionem. Item peccatum
est per conversionem ad bonum commutabile. sed superior porcio racionis dicitur
inspectiva quia convertitur ad eterna inferior
magis convertitur ad temporalia quia temporale
est peccatum esse ulterius sed in nobis quod
alia pars racionis superioris absque
actu inferioris. Item racio superior
dicitur magis legibus eternis inpendit. sed impossibile est aliquem peccare
nisi declinando a legibus eternis
quod impossibile est parum inferiori parte
racionis esse sed sic. Item intellectus est
medium inter sensualitatem et racionem
superiorem sed sensualitas semper
manet ad bonum ut nunc quantum
est de se ideo racio superior quantum est de se
manet ad bonum semper sed voluntas
que manet ad bonum simpliciter
modo non peccat. ita inferior pars
racionis quantum est de se peccare
non potest. Item aliud concedo quia
ad deum peccatur melioratur et perficitur. sed superior porcio racionis attenditur magis convertitur ad deum quia quod
peccatum facit et obnubilat peccatum
inferiori parte racionis sic esse non
potest. Item ... inter ... filii nec
prophetas et ... contemplati
sunt te usque ad ... quibus est
... quod ponitur dicitur ibi
... sue superior porcio
racionis videtur quod illa habeat perpetuum contemplari et fedari. Item
Augustinus dicit de trinitate ... mo
... quia superior porcio racionis consentit illecebris sed eius est peccatum
eius est consentire sed ... est
superioris partis racionis. Item habet
aliquem peccare peccato infidelitatis discredendo aliquos articulos qui sunt ... sed ad illos articulos solum superior
racionis porcio se extendit quia in
illo ... peccando porcio superior
... culpam committit. Item liber
arbiter constat esse ... sed liberum

ac maxime consistat in superiori porcione racionis cum ibi maxime sit
iudicium et imperium. ideo videtur quod in
porcione superiori esse sic sit vertibilitas ad malum quod et peccatum. Item
superior porcio racionis est illa que deliberat et iudicat eam de agendis
quia de credendis. sed iudicium tamen quantum est de se absque gracia deficit ab hiis que sunt fidei catholice
quia per se potest errare ab illis de
... sic hoc potest esse peccare.
Item angelus cum peccavit per
peccatum appetiit equiparari deo in
potencia et intellectum similem sapiencia sed hoc
est appetibile solum parte superioris
ideo videtur quod tunc peccavit ... quia angeli incipit a parte racionis
superioris. ideo in superiori parte racionis
sic est peccatum hic ... et cetera. Item
... intelligencia ... quod alii
qui dicunt noluit quod superior porcio
racionis non aliud est quam ... et
quod ... superior porcio racionis quantum
est de se semper est recta et forte ...
... et ... per porcionem
inferiorem et ... porcionem
... non ... sed sic ... sic probat
hic solum ... esse ... inferiori parti sine non ... omnis
deordinacionem ... hec porcio ...
peccat deviat a veritate ... in hoc
... dicit quod idem est superior porcio racionis et synderesis quod planetis
... est ... superior pars racionis et
inferior ... ad arbitrium libertatem ... et ideo
... porcionem deliberativam ...
... porcionem naturalem ...
que sunt ... ad bonum in
... ideo non a veritate deviat
in hoc quod ... in sinderesi ... modo
... hic ... plane ...
... manifestabitur ... ergo
dicat ... a veritate deviat in hoc quod
inferiori parte racionis sic sic culpa
... non potest nisi ab inferiori ...
... hic non ...
... in illa porcione ...
... arbitrium libertas ... liberam inspicit ... ad malum ...
et ... possibilitas ad peccandum

et etiam hoc est quod prima electio quam
ratio superior non solum habet inclinationem
ad leges eternas. sed etiam habet incli
nationem ad lumen quoddam et ad lumen spi
ritualiter infusum desuper et quoniam
appropinquando ad leges eternas via pe
cuit inclinando eam ad ea que per
cipit a sensibus vel sibi etiam per lumen
fidei datum et innatum potest deficere et errare
maxime in statu nature lapse, esto en
im quod non presumit credibile et aliis ar
ticulis utputa articulus de trinitate
et unitate cum illo non solum
repugnat sensui et ymaginationi
sed etiam discrepat a naturali iudicio
rationis. sed non sequitur inclinatio ad lumen
proprium nichil appropinquando ad partes su
periores inclinatur deficit et discre
dit et peccat et propter hoc alius modus
dicendi est quod duplex est regimen peccati. quo
dam non sunt peccata carnalia quedam
spiritualia. sed loquitur de peccatis carnalibus
sic facientibus quod non contingit esse
peccatum in superiori parte rationis. absque
inferiori. Si autem de peccatis spiritualibus
fiat sermo tunc concedendum est quod peccatum
habet fieri et esse licet non sit per inferio
rem partem rationis sed se et aliis quidem hic con
ceditur sicut convenit et per hoc patet responsio
Contra ad id quod primo obicitur dicendum quod
Augustinus in primo tractatu ubi loquitur
de progressu inspectionis procedit ca
naliter. Ad 2m quod obicitur quod intellectus
est rectus dicendum quod verbum proprium intel
ligendi est in hiis ad que mo
net ratio intellectus per modum non
in hiis non ad que movet per
modum deliberationis non habet liber
unde id vocat ipse intellectum quod
nos vocamus rationem naturalem
Ad 1m quod obicitur quod peccatum est
per conversionem ad bonum commutabile
et ubi potest dupliciter primo quia non
solum est peccatum quando fit conversio ad id
quod secundum veritatem est bonum commutabile
sed etiam quando conversio fit ad id quod est
bonum incommutabile et appetitur
ut commutabile. Aliter potest dici quod superior
portio et si differt ab inferiori et
hic quod ipsa committitur ad superiora non
tamen habet quantum ad inferiora tamen dispo
nit et regit inferiores potentias et sic

potest deordinari male eas regendo sive
frenum laxando sive sua impia est
inclinando. Ad 2m vero dicendum quod ratio
superior intendit legibus eternis dicendum
quod ille est actus nobilissimus superioris
partis. sed non semper habet actum quod
licet primo etiam intendit legibus eter
nis sed et ad se convertitur et sic potest
minime ad se converti et per hoc aver
titur et deviat a legibus eternis.
Ad illud quod obicitur quod sensualitas
inclinat ad bonum. dicendum quod sensualitas
non semper movet inordinate et posito
esto quod semper inordinate movetur
non tamen ex hoc concluditur quod superior
portio hominis semper inordinate mo
veatur aliud non movet rationis assistit
secundum quod semper ordinate movet ut
patet synderesis que est scintilla
conscientie. Ad illud quod obicitur quod su
perior portio rationis dicitur imago convertitur
dicendum quod hoc non habet rationem
imaginis in actu convertitur prima et ordi
nate converti prout est aversio quam conver
sio cum aliquis dicitur quod conversio ad deum
purgat illuminat et perficit sicut hoc in
telligitur de ordinata conversione quia
non est necesse semper invenire in
actione superioris rationis
Secunda questio utrum in superio
ri parte rationis possit esse
peccatum veniale et quod sic
videtur quia contingit circa articulos ali
quos fidei opiniones dubitare
et constat ibi esse peccatum cum sic
motus ad illicitum constat esse
in superiori parte rationis cum sit circa
articulos fidei vel eternos constat
etiam esse veniale ut sic Contra
quia in superiori parte rationis peccat superior
portio rationis et mortaliter procedit quidam
hic plenius considerans et perficiens
circa etiam inquisitionis peccatum sed
contingit aliquando ex levitate considera
tione in verbo circa eandem et dimidiam
loquendum et hoc modo sunt inter peccata
venialia quia etiam Item superior
portio rationis est certa sicut inferior
ad carnalia omnes peccatos alio inferior
et debiliter quia sed peccatum veniale potest
esse in aliis viribus et subsistit ibi ar
peccatum ratione cum quando accepit ab eis
etiam ratione et in parte superiori

Item contingit quod aliquis inqui-
rendo se ad deum per amorem est
negligens sed non magis tene-
tur ad hoc mandatum quam
ad alia ergo si negligentia in aliorum
mandatorum observatione est ve-
nialis ergo et negligentia in aman-
do deum est venialis sed hoc est
in superiori parte rationis ergo etc.
Praeterea cum [illegible] dicit et magis in lu-
cratur quando superior pars rationis consen-
tit illecebrae tunc est peccatum dis-
pliciale et mortale ergo videtur quod quamvis peccatum
rationis consistat in regula directionis
in toto tempore aliquo sed secundum obliga-
tionem regula illum non remittit
a [illegible] ut praedictum est dicendo
quod cum superior pars rationis peccat
deordinatur tota anima quia si ple-
na deordinatio non est absque mortali pec-
cato etc. Item nulla creatura est
excellentior anima quantum ad suam creati-
onem Dicit Augustinus in libro de volunta-
te et dicit [illegible] sed angelus propter
suam dignitatem non potest peccare ni-
si mortaliter ergo videtur quod nec
peccatum veniale possit esse in superiori
parte Item nihil est adeo ve-
niale quod non fiat peccatum mortale dum
placet sed complacentia ut dicitur
quando superior pars rationis ad culpam incli-
natur hoc est cum ipsa peccat ergo non
videtur quod aliquod peccatum sit in ea
quod possit esse veniale quin sit morta-
le Ad primum ad praedictum intelligitur nunc
est quod aliquem dicere volunt quod in supe-
riori portione rationis non potest esse nisi
mortale peccatum et hoc propter elevationem
suae naturae et spiritualitatem in
qua consistit in eius [illegible]
male et [illegible] unitate sed est
peccatum veniale Secundum statum
hic lapsae et sic dixerunt quod cum
sint duo [illegible] in potentiis animae
correspondentes speculativa intentione
videlicet spiritualitas per eius
in superiori spiritualitate esse [illegible]
peccati venialis superioris partis
et non mortalis inferioris partis
etc. non est ita nisi sit media ut utrumque
[illegible] [illegible] sed quod plenius est
in superiori portione rationis possit
esse actus [illegible] motus mortalis
consurrectione plenius est etiam in ea

et correptionem aliquam exteriorem ex
[illegible] aliis verbis probabilius
et melius quod peccatum veniale in
ratione superiori habet esse unde com-
muniter sunt [illegible] sed inde [illegible]
Ad 3 ergo quod obiicitur quod superior
pars rationis quandoque est damnabi-
liter mortale peccatum dicendum quod licet
intelligatur de plena consensu
hoc dicitur veniale peccatum tunc quando
est in prohibitione sicut est de peccatis [illegible]
mentalis Ad 4 quod obiicitur quod [illegible]
[illegible] consistit in regula
directionis dicendum quod regula direc-
tionis non tollitur quod qualiter peccatum
sed per illud quod inducit animam contempto
et aversione ad deum hoc autem non est
in quolibet peccato secundum [illegible] ut
patet in illo quod est surreptione ac-
cidit Ad 5 quod obiicitur quod nulla
creatura est superior anima secundum intentem
dicendum quod licet nulla sit superior secundum
ordinem efficientiae et finis est cum
aliqua inanimis [illegible] et ex-
cellentius [illegible] hic in differenti
sed [illegible] illa non venialis
in statu [illegible] potest peccare
venialiter ut est [illegible] et illud
autem non venialis lapsu deturpari
constat anima [illegible] hoc propter
fragilitatem carnis et ideo non
est quod alia ratio [illegible] compla-
centia facit de veniali mortale dicendum
quod complacentia non dicit ibi quod
[illegible] sed plenum [illegible]
et deliberatam ad quam [illegible] [illegible]
[illegible] certa quod [illegible] non concluditur
quod omnis deordinatio superioris partis
reddat in genere peccati mortalis

Circa secundum principale in
quo agitur quo peccatum [illegible]
sit et de in superiori parte
rationis [illegible] hic quaeritur dubi-
tatur utrum aliquod peccatum habeat
esse in inferiori parte absque sen-
sualitate quamvis [illegible] peccatum mortale
possit esse in ea parte rationis [illegible]
[illegible] [illegible]

Circa primum dicitur sic procedit
et ostenditur quod nullum peccatum
possit esse in inferiori parte ra-
tionis absque sensualitate [illegible] angeli
[illegible] ubi ait [illegible]
in uno quoque nostrum [illegible] agitur

nec tunc ad peccatum quousque delabitur
quoniam tunc actus est in illis viribus superio-
re scilicet voluntate et ratione. Ergo si peccatum inci-
pit a serpente et sensualitas est
serpens ut ipse dicit omne peccatum
incipit a sensualitate. Item sicut
omnem consensum precedit delectatio, ita
omnem delectationem precedit aliqua
suggestio. Sed nullum peccatum rationis
absque aliqua delectatione, ergo nec
delectatione sine suggestione. Suggestio autem
non est nisi per vires sensibiles vel
serpentis, ergo nullum peccatum est in supe-
riori parte rationis quod non incipit a sen-
sualitate. Item inferior ratio non
peccat nisi quia appetat bonum ut
est nunc. Sed nihil quod nunc appe-
tit bonum ut nunc nisi est sensua-
litas, ergo non peccat nisi per sen-
sualitatem. Item nihil est in
intellectu quod non prius fuit in
sensu, ergo primo tunc nihil est in
ratione quod prius non fuit in sensua-
litate, ergo si ratio delectatur, licet
fuit sensualitas prius delectata [illegible]
Item omne peccatum actuale oritur
quod apertius vult et potissime a
concupiscentia que et carnali peccato [illegible]
[illegible] tamen omne peccatum quoniam
concupiscentia inest ante conceptionem [illegible]
ad [illegible] [illegible] autem si ipsa [illegible]
[illegible] carnis est ipsa sensualitas
ergo omne peccatum actuale incipit a
sensualitate, ergo absque ea in inferiori
parte rationis peccatum si non peccat
[illegible] tamen maior est [illegible] superioris
rationis et inferioris quoniam ipsa inferior
ratio sensualitatis eadem superior
et inferior spectent ad eandem potentiam
et eandem naturam. Ergo peccatum potest
fieri in superiori parte rationis absque
inferiori sicut [illegible] probatum est [illegible]
in [illegible] [illegible] quod posset fieri in inferiori
absque sensualitate. Item [illegible]
[illegible] ratione rationis superior
peccato spirituali appetendo aliud
spirituale bonum, sed sensualitas
non appetit nisi bonum sensibile, ergo potest
peccare inferior ratio absque sensualitate.
Item quantum [illegible] plus inferior
[illegible] superior ergo si sensualitas
[illegible] [illegible] inordinate ad
aliquid appetibile sine consensu in
[illegible] multis sensibus superior

[illegible] ut patet rationis per inferiorem in-
ordinate movetur absque sensua-
litate. Item in angelis non est
sensualitas cum non habeant [illegible]
tamen carnem. Sed constat quod ange-
li peccaverunt non solum in dan[illegible]
[illegible] in [illegible]. Si ergo peccatum in
[illegible] non solum attenditur secundum
appetitus rationalis quod [illegible]
[illegible] [illegible] rationis [illegible]
sensualitate contingit illam
peccatum [illegible]. Item illud
quod [illegible] est inferiorem [illegible]
[illegible] [illegible] delectatio [illegible] a
sensualitate in rationem. Item di-
[illegible] quod [illegible] est quid [illegible] [illegible]
[illegible] se delectari [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
consummat peccatum [illegible] [illegible]
nisi delectatio [illegible] se delectari
[illegible] et ita [illegible] quod aliquis
possit peccare mortaliter ita quod inferior
ratio [illegible] [illegible] aliud [illegible]
[illegible] concluditur quod [illegible]
ipse delectatio non sit malum
nec peccatum Augustinus [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] suggestionem [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] manifeste [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] intelligimus
[illegible] est quod sicut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sensuali-
tas dupliciter potest accipi [illegible]
[illegible] appetit [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] in parte sensi-
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] sensualitas [illegible] modo [illegible]
[illegible] contingit in inferiori rationis
parte [illegible] peccatum [illegible] [illegible] peccat [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sensualitas [illegible] sensibilis
[illegible] [illegible] sensus [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] hac [illegible]
[illegible] peccatum inferiori parte [illegible]
[illegible] spiritualia [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] carnis [illegible] [illegible]
sensibilis et ita in eis incipit peccatum
a serpente sive a sensualitate [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] in sensualitate [illegible] [illegible]
[illegible] delectationem [illegible]
et inclinatur [illegible] [illegible] et [illegible]

sive delectationibus. Hec enim ex surreptione est
licet dicatur vero aliquid propter illam delectationem
de vetito cibo gustasse. Sed tunc vero comedit
et peccatum in ea esse incipit quando post dele-
ctationis admissionem et perceptionem sensi-
delectanti condelectatur et in delectatione per-
sistit. Exprimit enim secundum quod post delectationis con-
ceptionem vero comedere dicitur et peccatum transire
a sensualitate in ipsam quando etsi meditari de
delectabili et in eo delectari hoc sit proprie
sensualitatis, percipere tamen ipsam delectationem in ratio-
nem hoc est proprie rationis et ideo vero comede-
re dicitur si post istam perceptionem ratio sensualitati condele-
ctetur. Dic (?) primo contra quod aliquis quando (?) peccati
peccare potest inferior portio absque suggestione
sensualitatis sicut ratio ad rationem pertinet inducere
... aliquid vel genere peccati vix autem
nunquam peccat ut potest carnalibus nisi mo-
tus sensualitatis precedat et trahat et quantum ad
hoc peccatum generaliter loquitur Augustinus contra Manicheos
et per hoc patet responsio ad primum quod dicitur. Secundum
ad illud quod dicitur quod omnem delectationem precedit
suggestio dicendum quod etsi suggestio large accipitur
ad omnem apprehensionem boni ut nunc sermo (?)
appetibilis sic verum est quod precedit omnem delectationem.
Si vero accipiatur stricte pro illo motu
... partis sensibilis sic non habet veritatem in
omnibus peccatis sed solum in peccatis carnalibus et per hoc
patet responsio ad sequentia quod dicitur quod sensualitas
est vis appetitiva boni ut nunc ibi enim
accipitur sensualitas large et sicut in superiori
ostensum est absque ea non potest esse peccatum
in superiori parte rationis quamvis possit esse
absque sensualitate dicta proprie saltem peccatum spiritu-
ale. Ad illud quod dicitur quod nihil est in in-
tellectu quod prius non fuit in sensu dicendum quod
verum est in se vel in suo simili multa tamen
fingit homo que nunquam vidit multa etiam
postquam vidit cogitat ita quod iam cogitatio
non excitatur a previa sensualitate ... ita
etiam intelligi potest de ratione et sensualitate. Ad
illud quod omnia peccata habent ortum a fomi-
te concupiscentia dicendum quod etsi omne peccatum quo-
dammodo ex originali ortum habeat et originale ex
carne non tamen oportet de peccato ... ex proximo
moveat ortum habere ex carne vel ex sensua-
litate quod cum peccatum non tamen insistit propter
sensualitatem immo sufficit propter rationem sensualitati
et consideret unde concupiscentia respersa est
in omnibus viribus anime et ideo sine sensualitate
potest perambulare sive non omnia mala nostra
dicantur provenire ex concupiscentia.

Secundo queritur utrum portio inferior possit
peccare mortaliter absque superiori
et quod sic videtur Augustinus dicit et habetur in littera

si peccatum diu in cogitatione delectationis teneatur
et si voluntas perficiendi desit mortale est sed
tunc vir non dicitur comedere nisi quando vo-
luntas adest perficiendi et si voluntas perficiendi
desit mortale est. Ergo sola muliere comeden-
te contingit peccare mortaliter. Item
Augustinus dicit et habetur in littera capitulo io (?) hec sane etc.
quod si sola mulier comedit totus homo damnatur
sed hoc non est nisi propter peccatum mortale. Ergo so-
la muliere comedente contingit peccare
mortaliter. Item superior portio rationis
dicitur masculina (?) nata est conspicere superiora sed contingit
aliquem aliud peccatum committere ita quod nihil
cogitemus de legibus eternis. Ergo contingit
aliquem peccare mortaliter solo actu
inferioris partis nihil faciente actu
superioris. Item frequenter offendit quis
proximum nihil cogitans de eternis. Sed
inferior portio est ratio qua ordinamur
ad proximum, superior ratio qua ordinamur ad
deum. Ergo contingit peccare mortaliter ex actu
inferioris partis sine actu superioris.
Item magis pertinet ad peccatum inferior pars
quam superior cum ex commixtione ad sensualitatem
mollior sit et ... nunc incipit
inferior. Ergo si superior portio rationis potest
peccare per seipsam multo fortius videtur quod inferior.
Sed contra Augustinus xii de trinitate et habetur in littera (?) di-
stinctione (?) hec sane etc. dicit quod cum mens sola cogitatione
oblectetur de talibus cogitationibus venia
petenda est, peccatum penitendum est et dicendum
dimitte nobis etc. sed tale est peccatum veniale.
Ergo quando mulier comedit absque viro peccatum
est solum veniale. Item impossibile est inferioris
portionem damnari absque superiori sed superior
portio nunquam damnatur sine culpa. Ergo impossibile
est inferiorem portionem absque superiori peccare
mortaliter. Item impossibile est esse peccatum mortale
sine consensu sed consensus residet penes ...
et arbitrium ... hoc autem est superior por-
tio rationis sicut dicit Augustinus et habetur in littera.
Item impossibile est aliquem peccare mortaliter
sine aversione sed ... est ... ab
incommutabili (?) hoc autem est superioris partis.
Ergo inferiorem portionem absque superiore
impossibile est peccare mortaliter.
Item nunquam meretur aliquis in cogitatione
boni nisi proponat illud facere et complere
si possit. Ergo similiter ... demeretur
de motu mortalis peccati in cogitatione
mali nisi proponat illud perficere
si possit. Hoc autem non est sine superiore
portione rationis. Ergo etc. Item ... ad
peccatum est veniale ... in illud non
fit peccatum mortale si deliberatio ... et

est veniale ergo consentire in delectationem ita quod non consentiatur in opus non erit mortale. Si igitur consensus in opus est superioris partis sicut et actus interior est peccatum mortale in inferiori parte absque superiori. At consensus in veniale non facit mortale propter hoc quod consensus in verbum otiosum et in comestionem iocosum non est mortale sed veniale. Contra tunc dicatur quod non est simile quod delectatio carnalis via est ad mortale peccatum. Tunc ergo quare consensus in delectationem attribuitur inferiori parti quam superiori et quare consensus in opus potius ascribitur superiori. Cum enim inferioris partis ita videntur sicut regere membra sicut et actiones et alia, videtur quod ita sit in parte inferioris partis prebere arma iniquitatis peccato sicut et in delectationem consentire. Id est quod que ordo sit inter peccare et comedere et utrumque concedere idem sit sicut consentire et quando dicatur mulier comedere et quando vir et quando mulier concedendo peccat mortaliter et quando venialiter non. Videtur in verbum Augustini de comestione ubi esse generale. Videtur quod tunc concedit vir quando prebet arma iniquitatis peccato. Multa enim sunt peccata que consummantur in sola cogitatione mentis et tunc comedit et nulla membra corporis prebentur arma iniquitatis cum illud peccatum non habeat exercere per membra corporis.

80 Ratio ad predictorum intelligentiam est notandum quod etiam si possibile est mulierem comedere absque viro non est tamen mulierem possibile peccare mortaliter absque viro sive inferiorem portionem absque superiore. Et hoc patet sic: aliud enim est peccatum mortale committere aliud cibum vetitum degustare. Peccatum enim mortale dicit deordinationem a deo que est talis consensus et contemptus in ordinatione actualis est per aversionem a deo. Et hec est partis superioris cuius enim est avertere eius est convertere consentire ad illam potestatem spectat apud quam residet iudiciaria potestas et regiminis auctoritas. Hec autem est superior portio rationis et ideo impossibile est aliquod peccatum esse in nobis mortale quod superiori portioni non imputetur et in quo ipsa non deordinetur propter rationem peccati mortalis que exigit ibi esse contemptum aversionis et consensum deliberationis quorum utrumque est superioris partis. Est etiam ratio ex ista parte connexionis quam inter superiorem portionem et inferiorem lex coniugii est et ideo una tenetur alteram regere et reprimere. Non sic autem est inter sensualitatem et inferiorem partem. Et propter hoc tamen peccato inferior deordinatur negligentia viri qui debuit eam reprimere imputatur et potest tamen culpabilior iudicatur. Sic igitur patet quod impossibile est inferiorem portionem rationis absque superiori mortaliter peccare. Possibile tamen est unam carnem absque altera comedere et hoc quantum ad cogitationes et conversionem ad delectationem in actu proprio ~~mulieris~~ aut viri. Conveniunt

mler autem totaliter quantum ad delectationem a sensualitate

oblata sed actum inferioris portionis ita tamen quod non consentiatur sed actus superioris rationis conveniunt inter se in degustante. Et hoc patet si attendamus processum tentationis et delectationis. Primo enim delectabile offertur sensui percipitur. Secundo vero delectatio advenit. Tertio vero in id quod trahit delectatio consentitur vel dissentitur. Delectabile percipere est sensus; delectationem admittere est inferioris partis rationis que interiores motus et affectus sibi subditos et custodire habet, quod autem non est potestatis sensitive. Differre autem an hec sit amplectenda vel reprimenda hic est superioris partis in qua residet auctoritas iudicative potestatis. Contingit igitur delectari ad apprehensionem delectabilis aut adventum delectationis et hic est sensus et absque dubio est veniale peccatum. Contingit etiam delectari post apprehensionem delectabilis et perceptionem delectationis ante plenum consensum deliberationis et hec est inferioris partis et aliquando mortale aliquando veniale et tunc dicitur comedere sola mulier. Contingit etiam tertio delectari post apprehensionem delectabilis et adventum delectationis et post plenum consensum deliberationis et tunc dicitur comedere vir et tunc est mortale peccatum in hiis generibus peccatorum quorum actus sunt in prohibitione propter plenum consensum et deordinationem. Unde cum tentatio inchoat a sensualitate primum est esse veniale et consummatur in superiori rationis parte primum est esse mortale. Cum vero sola mulier comedit potest esse mortale et veniale et ideo dubium est distinguere quando sit mortale vel veniale. Potest tamen distingui hoc modo quod cum delectatio percipitur aut statim repellitur vel retinetur. Si statim repellitur tunc leve est peccatum. Si vero retinetur hoc potest esse dupliciter: aut quod placeat ipsa delectatio et operis consummatio ita quod voluntas delectandi in cogitatione et in opere si facultas adesset et tunc est ibi plenus consensus et peccatum mortale sive concurrente vir et mulier coniunctione; aut placet delectatio sed tamen displicet peccati consummatio et tunc est consensus semiplenus et tunc dicitur manducare mulier illa quia tamen peccat mortaliter cum in ipsa consentit delectationem; aut utrumque displicet scilicet ipsa interior delectatio et operis consummatio. Tunc aut advertit periculum aut non advertit. Si non advertit periculum delectationis nec repellit eam peccat sed non mortaliter, gravius tamen peccat quam si statim ~~mulier~~ vellet repulisset. Aut advertit periculum et delectationem et illam non repellit sed mentem in talibus cogitationibus retinet et tunc dicunt magistri quod peccat mortaliter quia quamvis ibi non sit consensus verus est tamen ibi consensus interpretativus et concedit sola mulier. Nichilominus tamen peccatum illud imputatur viro quia tamen eam compescere debuisset et tenetur. Non tamen consentiunt hic tamen quod ultimo dictum est non est usquequaque certum negant enim aliqui esse mortale in negligentia reprimendi ubi est displicentia consummationis quamvis periculum advertat. Tamen securior via tenenda est quia sit recta voluntas et si cum hoc conscientia fuit securum est consilium quod de ipso ut de mortali peniteat.

In dubiis enim securior via est eligenda. Et
ideo quod non de qualibet delectatione loquitur ut patet
de illa qua quis delectatur cogitando de pul-
critudine mulieris sed de illa que surgit ex
cogitatione illius operis nephandi et sic patet
quod in libro dicitur comedere sine viro propter quod vir
dicitur solus comedere quando plenus consensus accedit et tunc
adversarius mictit potestatem pro toto homine
ibi ad peccatum inclinatur sine sit peccatum car-
nis sive spiritus peccare at non potest mulier mor-
taliter absque viro quia tunc potest esse peccatum sine vi-
rili vero vel mulier pro cautio concedende sunt
ratio rationes hec ostendentes quod inferior portio
absque superiori mortaliter peccare non potest
sed dicunt ultra non cogitant ille enim ostendit
quod mulier non potest comedere sine viro probat quod
consensus in delectationem dicitur non esse peccatum
quod absque dubio falsum est sicut dicit augustinus in libro hic
videlicet quod dicit de consensu in bonum vel de consensu in
bonum otiosum secundum non videlicet quod plena refertur
ad bonum consummandum qua ad malum perpetrandum
unius enim contristatie de facto opere deformat
primum non videlicet quod nullum est ibi peccatum in de-
lectatione veniali cum actus est venialis ibi
autem peccatum est in delectatione via est ponte ad
mortale peccatum vel illa ratio que ultimo quere-
tur per responsio expeditur videlicet que dicit sunt
in consensionem et culpe commissionem
mortalis patet etiam quando vir dicitur comedere
et quando mulier patet etiam quando mulier in co-
medendo peccat mortaliter et quando pec-
cat venialiter patet etiam quare consensus
in delectationem attribuitur mulieri et quare
consensus in opus viro quia consensus in operis
perpetrationem est plenarius consensus, consensus vero
in delectationem absque opere est consensus semiplenus.
Si autem peccatum consisteret in sola delectatione
tunc consensus in delectationem posset esse semplena
rius consensus et tunc non tamen esset superioris partis
Sed etiam inferioris vero non tamen dicitur vir respective
quod movet exteriora membra sed quod non nate
plenaria et hec tertia loquitur augustinus in eodem quod
dicit virum comedere cum arma mictit peccato
probatur vel rationes autem que adducuntur ad omnia
quibus ostenditur quod mulier sine viro mortaliter
peccare potest plana est responsio licet pre dicte au-
ctoritates loquuntur de corectione non de acceptione commissionis
ad id vero quod dicitur tertio quod superior portio ratio sed quantum
ad superiora dicendum quod non solum actus est eius ad supe-
riora sed etiam actus eius est ad decernendum de hiis que
fiunt in regno eius et compescere vires inferiores et
ideo cum non compescit imputatur sed ad duo sequentia dicitur
per responsio sed enim duabus rationibus ostenditur quod peccatum
potest esse in inferiori portione rationis absque supra actu
rationis et hic quod unum est sed tamen non sequitur ex hoc quod peccatum

possit esse in inferiori parte rationis absque superiore quod
ipsa negligentia contrivenans inferiorem partem in
suis motibus deordinatum reddit ipsam cul-
pabilem ut supra dictum est

Consequenter circa tertium queritur quo peccatum
habeat fieri in esse in sensualitate. Et duo queruntur.
Primo enim queritur utrum in sensualitate possit esse
peccatum veniale. Secundo queritur utrum in sensualitate
possit esse peccatum mortale.

Circa primum sic proceditur et ostenditur quod in sensualitate
possit esse veniale peccatum. Postquam ... Idemque
xii de trinitate quod dicitur ... in libro Sententiarum ... mo-
tu sensualitati tamen illecebra peccati tenetur veniale
est. Item super illud Proverbiorum xxv Septies in die cadit
iustus glossa propter motum et fragilitatem carnis sine quibus
dictis vel minuti vel non leves peccatis. Si ergo
peccatum minuti non sit peccatum non est in
voluntate sed solum in sensualitate. Item omnis videlicet motus
ad illicitum est etiam inordinatus et in reprehen-
sibilis et mala sed primi motus sunt ergo primi
motus sunt peccata sed primi motus sunt in sensualitate
ergo etc. Item omne quod est ordinale contra
iustitie quando deordinatur fit in se culpa. Sed
sensualitas ordinabilis est contra iustitie
et quod est deordinari in motibus suis. Videtur
ergo quod ipsa ~~efficitur~~ efficitur culpabilis.
Contra augustinus v de civitate dei distinguit
tres genus cause quedam est que tantum facit et non
fit, quedam que tantum fit et hic est natura quedam
que facit et fit ut arbitrii libertas sive voluntas
et propter ea non potest esse peccatum propter suam dignitatem.
Sensualitas non potest esse peccatum propter suam arctationem
ergo sensualitatis sit potius movere
quam movere agi quam agere. Videtur quod peccatum
non possit esse. Item in culpa differentia
attribuitur ergo in principio habetur in nobis esse peccatum
secundum id quod communicamus in brutis. Hec autem
est sensualitas ergo etc. Item stulti et furiosi
habent usum sensualitatis et tamen in proprio actu
peccant ergo peccatum unquam est in nobis ex deor-
dinatione sensualitatis ergo non peccatum sensualitate
ponitur est. Item in causa sola potest natura
esse culpa secundum quam homo capax est laudis
et vituperii sed quantum ad partem sensibilem homo
nec est dignus laude nec vituperio
ergo contra illam non potest in esse culpa. Responsio
ad hoc intelligentiam est notandum quod cum queritur utrum
peccatum veniale possit esse in sensualitate
propter hoc quod sensualitas duplex potest considerari
aut in se prout ordinabilis est a ratione et
sub ratione, uno modo in se consideratur hoc modo dicitur
inferior et hoc modo dicit augustinus quod in ea contingit
tribuitur et secundo potest in ea esse peccatum sed
vero ad patrem partem aut aliud est loqui
de sensualitate contra quod ipsa ordinabilis est ad contra

et subreptionem et hic modo habet regulari secundum legem rationis et sic quando movetur ad illicitum ipsa eius deordinatio habet esse peccatum et sic quantum ad terminum quod et si in sensualitate sumpta secundum se considerata peccatum esse non possit potest tamen in ea esse peccatum ut est ad rationem ordinata et potest declinari pro ut dicta ad utramque partem inducta videntur restat quod ad hoc qualiter in sensualitate possit esse peccatum et culpa cum nullo ponatur in ea esse virtus vel gratia et propter contentationem valentibus habere cognitionem in fine dicendorum apparebit modo dicendi sunt namque alii qui dixerunt quod etiam in sensualitate ordinata ad rationem non ideo ponitur esse peccatum secundum aliquo modo secundum quid peccatum enim dicit duo scilicet actum et deordinationem circa actum et licet peccatum dicatur esse in sensualitate ratione actus subiti et ratione motus tamen ipsa deordinatio est in ratione que cum eius cauta et sollicita sunt providere ne talis motus inordinatus in sensualitate insurgeret

etiam velem minus diligens est reprimere ideo illa inordinatio peccatorum venialium potius in ipsa ratione que sensibilitatem neglexit regere imputatur aut ei quod veniale non immortale propter hoc quod non tenebatur ipsam compescere ex lege communi sicut tenetur secundum superior ratio ut infra dicetur secundum hunc modum

minus dicendi sufficiens esse videtur primo quod secundum hunc omnia peccata venialia potius essent ex commissione quam ex inordinata inclinatione secundo quia quedam sunt venialia que ratio vitare non potest sicut dicit augustinus et cetera dicetur infra. Tertio vero quia ubi est deordinatio ibi est et actus quam deordinatur et ita si motus et actus peccati in sensualitate ponatur in eadem ponitur et inordinatio propterea alius modus dicendi est quod est loqui de peccato inquantum habet rationem culpe et inquantum habet rationem vitii inquantum habet rationem culpe sic opponitur gratie et facit illum dignum esse in supplicio et hoc modo omne peccatum est in libero arbitrio alio modo est considerare peccatum inquantum habet rationem vitii et sic dicit inordinationem alicuius potentie vel actus sibi debiti secundum suam naturalem institutionem et quod talis deordinatio habet esse in sensualitate ita quod ipsa deordinatio est via ad opus in supplicio dignum sic potest in sensualitate esse peccatum per hoc autem distinctionem manifesta est communis intentio et omnium obiectionum precedentium dissolutio hoc autem melius deinde dabitur cum agetur de subiecto virtutis et gratie et de oppositione virtutis et culpe

Secundo queritur utrum in sensualitate possit esse mortale peccatum et quod sic videtur sicut primi motus habent esse in parte sensibili ita et actus in quo est consummatio peccati ergo sicut potest in sensualitate esse peccatum veniale propter primum motum ita ponendum est esse mortale propter actum consummatum. Item in corpore in quo est dispositio natum est esse habitus secundum veniale disponit ad mortale ergo tamen veniale possit esse in sensualitate ut ostensum est videtur et cetera. Item iustitie originali opponitur culpa mortalis secundum iam originalis iustitia non tamen fuit in adam in ratione secundum etiam secundum partem sensualem quod totus ordinatus erat ergo et cetera videtur quod mortalis culpa in sensualitate esse possit cum opposita nata sunt fieri circa idem. Item sicut superior portio rationis sic habet ad bonum ita sensualitas declinat ad malum sed in superiori portione rationis potest esse veniale ex surreptione sicut ostensum est ergo ex pleno consensu et per contractionem mortale peccatum descendere poterit usque ad sensualitatem ut sic sensualitas contrahit veniale peccatum superiori ita superiori potest contrahere peccatum mortale sensualitati. Sed contra si complementum mortalis peccati in quantum huius est aversio a deo sed solius rationis est a deo averti cum enim solius sit ad deum converti ergo ex sola ratione peccatum potest esse peccatum mortale. Item solus consensus facit esse peccatum mortale secundum consensus est solius potestatis rationalis ergo et cetera. Item culpa originalis et gratia mutuo se expellunt ergo habent esse circa idem secundum gratia gratum faciens cum in ea attendatur imago similitudinis non habet esse nisi in ratione ergo nec culpa mortalis. Item si culpa mortalis esset in sensualitate hoc non esset nisi quod per ipsum contraheretur ergo quando aliquis contrahit homicidium vel percutiendo et manum peccatum homicidii erit in cultello et manu quod si sic est dicere absurdum est etiam

dicere peccatum mortale esse in sensualitate. Respondeo So

dicendum quod mortale peccatum ut in se habet culpa ut in quantum vitium ponitur est in sensualitate et ratio huius est quod aliter viciat peccatum mortale quam peccatum veniale peccatum enim mortale viciat et deordinat deordinatione perfecta ut ita dicam quecumque consistit in aversione a deo et eius contemptu et deliberationis consensu consensus hoc autem solius rationis sunt et ideo mortale peccatum in sola ratione consistit deordinatio autem venialis non est deordinatio consummata sed inchoata et quod deordinationem inchoari habet in parte inferiori et consummari habet in superiori hinc est quod veniale peccatum in quantum vitium est in sensualitate reperitur hoc non dicitur oppositum habitui virtutis sed vitium mortalis peccati secundum solum ex quadam inclinatione et comparatione ad terminum ad quem disponit vitiositatis autem et deordinatio mortalis semper excludit habitum virtutis et propterea de peccato mortale in ratione ponitur et in illud in sensualitate et concedende sunt rationes hoc ostendentes ad illud quod primo obicitur quod actus mortalis peccati est in sensualitate sicut motus primus respondeo quod si obligat utrumque in sensualitate reperiri aliter tamen et aliter

Quam primus motus in sensu recipitur itaque
ibi committit originem et potius est sensibus
rationem excitantibus quam a ratione excitate et
mote actus autem mortalis peccati sic recipitur
in sensu quod originem sumit ab imperio rationis
et est sensibus potius mote quam moventibus et
quam deordinatio et vitiositas ibi potest esse
peccatum ubi sumit originem et ubi est in
ratione actionis non in ratione passionis
Sic ergo est quod ex primo motu existente in
sensualitate potest ibi esse peccatum veniale ex
actu vero peccati per sensualitatem perfecto non potest
esse peccatum mortale Ad illud vero quod dispo-
sitiones contrariae in eadem potentia simul fieri dicendum quod
verum est de illa dispositione que est eiusdem
rationis cum habitu et aequaliter contrariatur in habitu
sicut sunt dispositio sit contraria habitus de illa autem
dispositione que est alterius generis et dispositio
solum per quandam ordinationem veritatem non
habet actus enim unius potentiae potest esse dispositio
ad eliciendum actum alterius potentiae sicut cognitio
ad affectionem Et in proposito habet esse ratio non habet
ad id quod potest de iustitia originali dicendum quod de iustitia
originali dupliciter contingit loqui aut inquantum dicit habitum quem-
dam regulantem nam in statu innocentiae
aut inquantum dicit omnimodam rectificationem plena-
riam potentiarum inferiorum iustitia habet esse in sola ratione
et per consequens ei culpa secundo modo habet esse non solum
in ratione sed etiam ~~poenam~~ in viribus inferioribus
et sic non solum habet auferri per culpam sed etiam
per poenam sine qualiquid quod aliquo modo
habet rationem poenae et tale est veniale peccatum
Ad illud quod obicitur quod sicut se habet sensualitas
ad illicitum sic se habet ratio ad bonum dicendum quod
illa comparatio non valet propterea quod plus potest virtus
superior quam inferior et ideo etsi superior
potentia possit invenire actum et dispositionem
inferioris et negotiari circa eius obiectum
non tamen sequitur quod possit esse econverso

In parte ista sunt dubitationes circa litteram
et primo queritur de hoc quod dicit Si peccatum non
diu teneatur in delectatione veniale est Si vero
diu in delectatione cogitationis teneatur et
si voluntas perficiendi desit mortale est Ex
hoc videtur quod sola mora de veniali faciat
mortale Sed contra circumstantia non mutat genus
peccati ergo si mora temporis est circumstantia num-
quam facit de eo quod erat veniale esse
mortale Item mortale excedit veniale
in infinitum sed circumstantia non aggravat
in infinitum ergo si mora temporis circumstantia est
qo videtur etc. Iuxta hoc queritur quanta mora temporis
faciat quod erat veniale esse mortale
et utrum hoc sit in aliis generibus peccatorum
sicut in peccato carnis et utrum quando dubitatur
utrum mortaliter an venialiter peccavit qualiter sit ei consulendum

Ad hoc dicendum quod mora temporis quantum est de se non facit so
ut quod prius erat veniale fiat mortale sed solum
occasionaliter Unde quod inducit consensum verum
vel interpretativum tunc autem inducit consensum verum in-
quantum ex diuturnitate delectationis crescit libido
adeo ut homo velit in tali delectatione per-
sistere et morari Tunc vero inducit consensum
interpretativum quando homo advertens periculum de-
lectationis retentae negligit eam reprimere
hic enim non est absque contemptu salutis propriae
pro eo quod discrimini se exponit illa enim de-
lectatio subintrat sicut serpens et venena
diffundit per omnes totius spiritus interitum mor-
tis culpae Sicut enim si salutem corporalem negli-
geret qui serpentem iuxta se sciens collo-
caret sic in tali delectatione advertens periculum
vel debens advertere nolens resistere exponit
se discrimini quando negligit repellere et pro tanto
dicunt magistri ipsum peccare mortaliter et propter
istud ad obiecta quod hic non facit mora de
se sed ratione consensus vel contemptus Ad illud vero
quod queritur quanta mora hoc faciat dicendum quod in
generali determinatur quod tanta mora hoc facit in
qua adeo crescit delectatio et libido quod surrepit
consensus vel adeo est repellendi negligentia et ipse
satis incuria (?) quod surrepit contemptus et consensus
interpretativus Si autem in speciali queritur quanta
sit ista mora utrum unius horae vel dimidiae
vel amplioris spatii non potest una mensura
dari quia aliquando est maioris aliquando minoris
ratione diversos status et conditiones personarum unde
hic non determinat scriptura vel littera sed potius conscientia
recta et intentio bona autem intuitu conscientia ista
sic non modicum laedi quando ex morosa delectatione
consensus surrepit vel contemptus quod si non ad-
vertat propter tenebras et involucras affecti-
onum necesse est securiorem partem debet eligere
et confiteri pure sic et dolere quasi peccaret
mortaliter Ad illud quod queritur utrum ita sit in
aliis generibus peccatorum Respondeo dicendum est quod in omnibus peccatis
delectatio morosa vigilanter et strenue vi-
tanda est tamen unum (?) praecipue videtur mihi
in peccato carnis quod homo ex carnis incentivo
delectationem suam magis sentit et ad quam
homo facilius inclinatur et ideo cum magna
diligentia est vitanda non solum autem hic sed et
de peccatis multa enim frequenter creduntur esse
venialia que sunt mortalia difficillimum enim
est in talibus distinguere et ideo in talibus
necesse est homini qui vult salvari peccatum fugere
Item queritur de hoc quod dicit quaedam sunt que si tamen
semel fuerint damnant quaedam vero non nisi saepius
fiant Sed contra multiplicatio actuum non mutat speciem
ergo si primum peccatum est veniale et secundum et tertium ergo nunquam
faciunt unum mortale Praeterea quodlibet veniale stat cum
gratia ergo si non aufert gratiam non aufert vitam
ergo nunquam damnant venialia quantumcumque multiplicentur

So Ad hc breuit' rndw e ad pn9 q ista qo detiñt
in qita di oc xxvj so ad pn9 tm dyxisse suffiat
q pla veialia no damnat nc faciut mortale
qi e de se sed som dispositiue ex freqnti em ita
tione veialiu augt' ubido et freqnt' inticit
totemtus et ptanto mtsm e vm mg' qse
dem Item quer' de hc q dt ultio tao sepe in
scriptura noie sensutis infior portio zois mtsr
hc n. no v' zalr dem q tu zolis portio di
inditur q senlem nlloo v' q zo sent' noie
debeat censeri Item qr de hc q dt q sepe
in scptá h' xcpit' cu em phi sufficient de
vibus aie tractaunt et n az intiom faciat
de sensutie vn est hc q scriptura sacra et do
ctores sacre scripture hc noie vtit' dixta
hc iz est qo vtz noie sensutis intsga' vna
vis vel ples et vtru intsga' vis cogtiua
aut motiua q cu intsga' vis cognitiua
v' phc quod d' a sensu pensa em vis cogna
est q aut dica' motiua v' ph q mcaliz
esse pctm et ad malu h't inclinare pro
q scriptura distingit hoie intiorem et extiorem
sic hc' n cor' iij et his qm extior e ho
vi' corrupit' intior tn renoua' de die in
diem extiorem aut hoiem vocat no vm cor
tm sz cor' cu viribus aie p quas h' his
sensibus intende et eis inhere intiorem aut
hoiem vocat ipm spm zonalem sm q h' ct
sp celestia scpm occupare si hc mtsm est
q ho h't poas aie p quas coniu'it' ad spu
alia et h't poas p quas g'iti' ad senlia
et ie vires p quas coniuti' ad spualia insl
collecte ipsum posse pfctm aie integrant
et quedaz ptas resultat intioris hois regtia
que quidem voca' arbitrij libertas in qua co
sistit pncipalit' intu et lag et intupiu
Sym at q ho h't aiuti ad h' sensibilia sil
h't et suas poas que sil in vm gerentes
integrant qi vm pfctm posse pdo inte
ditur circa ista senlia et hc noie sensut
cense' in scriptura que sil cphendt senles
cogvas et motiuas pnt et libtas arbitri
ut videbit' T et hc e quod htu e cdi
q sentas e quedz vis aie inferior exqnate
motus qm intendit' in corio extiori sic
atz appetit9 rez ad corp9 ptmencu et
ita cphendit de sua ppa accepto sensitiua
et motiua brutalem et qm infior portio
zonis p pctm inlitm trahit' a spualitate
et ho cpatus e iumentis et sil9 factus est
so infior portio zonis aliqn in scriptura
noie sensutis censet' pp' nimia cv'sionem
sui ad senlia z p hc pz rnsio ad da abca
ad id tn q dut qre phi hc noie no vtut'
dcm q sentas no tm noiat ipam poam
senlem q' ad ppda nam sz etia inclin' zo
zolis ht quedam revelliona que ex ipo
orili in hoc tradunt' et qm no pximit

adcognitom carlis pcti nc lapsi hois ideo
no vtunt' hc noie sicut sacre scripture

Distinctio uicesima quinta

Nunc uero ad propositum

Redeamus zc Supra egit mgr de li
arbitrio in comparatom ad alias poas hic
vo agit de lio arbio zm se diuidit' aut ista
pars in duas partes in pa detiat ipsi li
arm in se sine in gnali 2o detiat de libte
arbitrij sm dintes ei9 status in spali ibi
ex pdictis pspicuum e pma ps hz ptictas
duas in pa pot li az assignatom in sia
pdicte assignationis explanatom quidaz
reuocando dubitatom ibi et qdez sz pdtam
assignatom zc pma ps ht duas in pa
detiat quid sit lim arm in sia vo exta
diffinitom elicit q lim arm no e pntiu
nec ptitoz sz futuroz et hoz no quozlz
sz ptitoz contingencium ibi h' at sigm est
q li arm zc illa sia ps duas hz in pa
mouet dubiom in sia vo detiat ibi sz So
ualit attu' li arm
Ad intelligentiam hui9 ptis incidit h't qo
aquid sit lim arm sm rem et qm ei9
quiditas et na consistit' in assignatom que
mentia et dram ipsius ad votem et roni
to de ipo querenda est in cpatom ad rom
et votem ad hui9 cpatonis dilucidatom
circa sex q't dubitare et querere pmo
enim quer' vtru lim arm sit in solis hntibg
roni et votem 2o dato q sic quer' vtz
sit poa distincta a roni et votem an non
Tertio dato q no quer' vtz cpleta' rom
simul et votem Quarto dato q sic quer' vtz
cplecta' illas duas poas p modu poe
an p modu habitus Quinto dato q p modu
habitus quer' vtz habitu ille addat aliqd
p cem zoni et voti Sexto et ultio quer'
zm qua illaz duaz poaz pncipalis insit
aie libtas arbitrij vtz vz zm zom an zm votem
Circa pm sic pce' et quer' vtz li arm sit
in solis hntibus zom an etia in aialibg
sit in brutis et q sit in aialibg brutis v'
illa poa d' liba esse cui9 e eligere bom et fugere
malu sz hanc poam videq esse in brutis
sicut in oue que fugit lupu et sequit pastore
go zc Item ia poa libtem h't que potes
est in otta sz in brutis aialibg e poa ad fad
otta q mo ont bemgtem mo ferocitatez
mo vadut mo veniut go illa aialia a
libtate no sut aliena Item ia poa e liba
que est dna sui actus hec at est que pot
seipsam in suo actu refrenare et cpescere
sz talis poa est in brutis aialibg q pz q
aliquis que appetunt p disciplina cpescunt'
sic planu e in aialibg domitis et doctis
go zc Item ia poa libtem h't in moto

tiua motus nisi sit a principio intrinseco hic enim motus
est potentie perfecte in modo sed in animalibus brutis a
principio intrinseco incipit ergo etc. Item illa potentia libera
est simpliciter que cognoscere prudentia non solum de
presenti sed etiam de futura sed talis est in hominibus animalibus
sicut inferioribus et animalibus aliis irrationalibus ergo et
ceterum illa potentia magis participat libertatem que non potest
redigi in servitutem cum que potest sed homines in servitu-
tem rediguntur sed quedam sunt animalia bruta que
nequaquam domari possunt sicut dracones et leones
ergo videtur quod animalia talia maxime habeant arbitrii libertatem
q̄ Contra ... liberum arbitrium ~~est nobilissimum~~ diffinitur a beato Augustino
liberum arbitrium est facultas rationis et voluntatis sic habitudine
dei peccati sed in non est facultas rationis in quo non sit ratio
et sic est in solis rationalibus ideo et liberum arbitrium Item
dicit quod liberum arbitrium natum est consiliari et deliberare
sic autem est solius rationis ergo etc. Item liberum arbitrium est nobi-
lissimum quod sit in homine ergo si liberum arbitrium inveniretur
in brutis nobilissimum quod est in homine reperiretur in eis
ergo eque nobilia essent bruta animalia sicut sunt
So rationalia quod si hic est inconveniens patet etc. Responsio dicendum
quod absque dubio liberum arbitrium reperitur in solis scilicet
rationalibus et ratio huius sumitur tam ex parte libertatis
tum ex parte arbitrationis Ex parte libertatis
libertas enim opponitur servituti unde illa sola potentia dicitur
libera que dominium habet plenum tam ratione obiecti tam
ratione actus proprii illa autem potentia dominium habet ex libertate
ratione obiecti que non est arctata ad aliquod genus appeti-
bilis sed nata est omnia appetibilia appetere et omne
fugibile respuere tria autem sunt que sunt in appetibi-
libus et quasi opposita sunt in fugibilibus videlicet bonum conferens
et delectabile et nomine boni ibi intelligo honestum
Sed autem bonum conferens et delectabile nata sunt
appeti ab irrationalibus bonum honestum a solis ra-
tionalibus potest appeti et ideo in eis solum reperitur
virtus que non est aliud genus appetibilis arc-
tata ac per hoc habens libertatem ratione obiecti in eis etiam
solis reperitur potentia habens libertatem ratione actus proprii
quod patet nam voluntas in rationalibus non solum compescit
manum exteriorem vel pedem sed etiam compescit seipsam
et refrenat incipiens concupiscere frequenter quod prius
diligebat et sic ex suo imperio et dominio in brutis
autem animalibus et si aliquo modo sit reperire dominium
ratione actus exterioris quia bruta se refrenant aliquando
sicut in animalibus domesticis ratione tamen actuum propriorum
interiorum videlicet appetitus dominium non est unde si aliud
amant non possunt non amare licet a prosecutione alterius
rei amate arceantur timore alterius passionis in-
flictionis et ideo dicit Damascenus quod magis aguntur quam agunt
ac per hoc tamen non possunt proprium actum reprimere ratione actus
proprii non habent libertatem nec etiam ratione obiecti et
ideo deficiente in eis libertate liberum arbitrium
non possunt percipere Sumitur etiam ratio ex parte arbitra-
tionis arbitrium enim idem est quod iudicium ad cuius
iudicium recte virtutes morales et obediunt Iudi-
care autem illud est in ratione completa cuius est discre-

-tionem inter iustum et iniustum et inter proprium et alienum
nulla autem potentia novit quid iustum et quid
iniustum nisi illa sola que est particeps rationis
et nata est cogitare summam iustitiam a qua est
regula omnis iuris hec autem solum est in ea sola que est
ad imaginem dei qualis est tantum potentia rationalis
nam ista distinguit quid proprium et quid alienum non cognoscat
seipsam et actum proprium sed nulla alia potentia seipsam
cognoscit nisi supra seipsam reflectatur ergo
ipsa sola est in qua est iudicium et arbitrium plenum
in discernendo quod iustum et iniustum et quid proprium
et quid alienum tam igitur ratione libertatis quam ratione
arbitrationis liberum arbitrium in solis rationalibus reperitur
ex his concedende sunt rationes hoc ostendentes ad rationes vero
ad oppositum plana est responsio per ea que dicta sunt ad illud
enim quod primo obicitur quod bruta preeligunt bonum a malo
dicendum quod verum est de bono conferenti et delectabili sed
non est verum de bono honesto ratione cuius liberum arbitrium
consistit precipue ad aliud similiter quod obicitur quod bruta possint
ad opposita moveri patet responsio quia non possunt moveri
in opposita sed solum in illa que sunt in contrarietate liberum arbitrium
ad illud quod obicitur quod bruta dominantur actibus suis
quia possunt se reprimere dicendum quod non dominantur actibus
suis interioribus licet dominentur exterioribus et si enim
reprimantur ab actu non tamen retrahuntur ab appetitu
vel aliter dici potest quod et si etiam retrahuntur ab
actu suo non tamen hoc est per dominium proprium hic enim
est ex ymagine mali exterioris quod adeo ea
terret ut magis retrahat quam appetitus attra-
hat et ideo sicut in appetendo et prosequendo magis
aguntur quam agant sic etiam in abstinendo vel
se retrahendo magis reprimuntur quam se reprimant
et per hoc patet responsio ad aliud quod dicit quod principium
motus est ab intrinseco in brutis animalibus dici
enim potest quod et si primum motum exteriorem precedat
ab intrinseco tamen appetitus interior potius se vertit
ab exteriori appetibili quam ab imperio appetitive
virtutis unde non quemcumque motum ab intrinseco
facit potentiam liberam sed ille motus quo vis motiva
movet seipsam voluntas enim et liberum arbitrium
ut dicit Anselmus est instrumentum seipsum movens
ad illud quod obicitur quod liberum arbitrium est providere dicendum
prudentia quedam provenit ex actu deliberationis
et perscrutationis quedam prudentia provenit
ex instinctu naturali prima est liberi arbitrii
et reperitur in solis rationalibus secunda vero naturalis
sagacitatis et industrie naturalis enim prudentissima
est et hec reperitur in brutis animalibus ratione talis
non potest liberum arbitrium ad illud quod obicitur quod quedam
animalia bruta domari non possunt dicendum quod aliquid
aliquando non posse redigi in servitutem contingit enim
aliquis possit aliquem compellere quam ad actum ex-
teriorem ... tamen ad interius velle neque potest aliquem
compellere sicut probatum est Preterea bestie aliquando sunt
indomabiles nec possunt redigi in servitute quia
tanta est earum ferocitas et impetus adeo que

ferocitatis sunt ut non possunt assuefieri adeo que
sunt lenitatis et ideo ratio illa non cogit

Secundo quer. utrum h. ar. sit pot. distincta
a ratione et voluntate et quod sic vr. quia de li
ditone loquitur de pot. h. ar. quid sibi conveniat.
quod non sit certitas nec respicit rationem nec vo
v.r quod h ar sit aliqua pot. preter has item se
cundum philo. volunt. sp. .. ... ergo in nobis est
ponere aliquam potentiam respondentem correspon
dentem pot. est in nobis ponere aliquam potentiam
preter rationem et voluntatem que spectat ad respondere
hec aut non est nisi h ar. ergo etc. item
in prudentia operis ista tria sunt necessaria vz posse
scire et velle ergo si sumitur pro ratione vel aliquid pro
voluntatem vr. quod in nobis sit ponere tria poten.
per quam sumus potentes hanc autem dicimus h ar
facultatem ergo etc. item cum lapis mot. deorsum
sunt ista tria requiruntur intentio et appetitus
et virtus divina cum quod lapis intendit deorsum
moveri cum non sit cognoscibilis per intentionem ap
petit et per deorsum moveri habet michilominus
virtutem per quam mov. deorsum ergo v.r quod ista
tria sit requirere in ana. rati. Si. rationis est
intendere voluntatis appetere erit ponere tertiam
potentiam cuius sit virtualiter agere hanc autem dicimus
h ar facultatem item indicatio peminet
indicato et movens peminet moto sed h ar
est sibi de voluntate indicium ergo h ar est indicare
de voluntate ... h ar est movere omnes vires
ane et rati imperare ut dictat et volunt ut
spectat ergo v.r quod sit tria pot. ab istis distincta
Sed contra ponere ane. rationes sufficienter distinguit
per cognitivas et affectivas ergo si ratio applicatur
pot. cognitivas et voluntas affectivas non v.r
quod sit ponere aliquis alia potentiam ab hiis di
fferentem item actus h ar est indicare sed
de eo quod indicamus pro ratione indicamus
ergo non v.r quod h ar sit pot. a ratione et volunt.
distincta item nulla alia pot. circumscripta
manente sola voluntate et ratione possumus conseque
quod sit precedere deliberatio per actum rationis et subsequi
acceptatio per actum voluntatis Si ergo consentire
actus h ar v.r quod h ar non sit alia potentia
a ratione et voluntate item h ar est movere
aut igitur movet voluntatem aut non Si non ergo
non v.r esse plene liberum sed movet voluntatem et
est alia pot. ergo non est libera Si igitur in nobis
voluntas est libera maxime v.r etc. item eadem
est pot. cognitiva qua intelligo aliquid et intelligo
me intelligere ergo eadem v.r et non alia qua
volo aliquid et volo me velle id Sed pot.
qua volo me velle est h ar pot. qua volo
est voluntas ergo h ar non est alia pot. a volunt.
Responsio ad predicte questionis intelligentiam est notandum
quod super hac questione diversi fuerunt doctorum positiones
quidam enim dicere voluit quod sic intellectus dicitur
tripliciter aliquis tunc et sic comprehendit mediam
inter intelligentiam et voluntatem aliquis ipse et sic

distinguitur contra intelligentiam et voluntatem et sic h ar
dicitur actu vir. quod et non distinguitur
contra rationem et voluntatem . et ipse . et sic contra rationem et
voluntatem sed distinguitur et est virtus imperans
rationi et voluntati et utrique regens et movens
cum actus primus non est distinctus et velle sed
actus reflexus sunt h. primo et h. secundo movens
et regens ille vero quo querit de differencie
vel necesse sit velle et ideo actus est perambula
torum et notem et ista pot. correspondet
pri. pro eo quod actus eius maxime potens est
et primus est tunc non movetur sed moveat
et ideo distinctus de facultatibus sunt potestas voluntatis
et rationis et potestas facultatis movens voluntatem
et rationem et quamvis ... tribus quedam ratio
ymaginationis ex parte motive que principium
pergrati. in ana a pro actu i. prima sed respon.
alius aut aliter v.r quod cum rationis et voluntatis
sit reflecte Sed sic et ideo due pot. sufficiunt
ad omnes actus ane perficiendos vir. ad indicandum
et fugiendum et eligendum quod frustra ponitur
in ana aliqua pot. dicuntur ab istis Si igitur
na. nil facit frustra poc ane rationis sufficit
distinguitur per cognitivas et affectivas sunt
pro ratione et notem et ideo dicitur quod h ar non
est pot. ab aliis duabus potentiis distincta
quod sed aut h ar potentia in ... habet probabilitatem
et sit nullum utrumque ... intellige ... di
gent et pie inveniens ... communem non
discordare sed ad unum ... moventem id
inviteri contrariare cum enim dicimus aliqua
potentiam distingui ab aliis hoc est dupliciter aut
sum rem aut dum rationi sunt rem sic distinguitur
affectus et intellectus sunt rationi sic distinguitur
ratio ut est cognitiva et motiva ut .i. dictans
moveri vel disponens ad motum loquendo
de distinctione sunt rationi dicitur quod h ar
quodammodo distingui a ratione et volunt.
in hoc .s. quod h ar nominat in ratione motus voluntas
vel et ratio in ratione moti h. in ratione imperantis
et dicit in ratione exequentis et ex ista parte
pertinendam rationem separationis inverit in ana
quedam ratio ymaginationis et prout modo
intelligere pot. po et vos considerare que ad primam
partem inducuntur non enim ostendunt distinctione
h ar a ratione et volunt. sunt rem sed solum sunt rationi
et separationem sunt differenti per singulas
loquenti aut de distinctione potentiarum sunt rem
sit h ar non dicit potentiam diversam vel distinctam
a ratione et volunt. pro eo quod poc ane rationis sufficit
distinguitur per cognitivam et motivam et omnes
actus ane plures potentias que sunt cognitiva et
affectiva sunt ratio et voluntas exerceri possunt
sicut vos que adhuc inducuntur ostendunt
cum enim tam ratio quam voluntas sit nata supra se
reflecti cum noscit voluntatem ut volentem et
volunt. ut volentem sit velle non erit potentiarum
alia et alia sum rem movens enim et motum

in spiritualibus non videtur differre secundum substantiam quod sic
dicit anselmus voluntas est instrumentum seipsam movens
et ratio etiam est instrumentum seipsum cognoscens para
ratione et ideo si aliqua est ibi distinctio hec solum
est rationem rationis et sic patet responsio ad rationes
et ad rationes ad utramque partes concedo si quod
si anima rationem non dicit potentiam distinctam a ratione
et voluntate concedo tamen non oportet quod aliqua distinctio
sit rationem rationis tantum videtur facultas utriusque
quanta autem sit distinctio nichil prohibet mihi
ad presens autem tamen dixisse sufficiat quod non est tanta
distinctio quod faciat ipsam aliud esse potentiam
in genere per se a ratione et voluntate realiter distinctam
et quod obicit quod est superius et inferius et comparatur potentia
et est virtus aliqua est posse totum illud non potest
nisi per solo distinctionem quandam secundum quandam
comparationem et quandam rationem et hic patet quod ipsa ratio
includit in se intelligentiam et memoriam et ita
ad † quod assimilatur ~~filio~~ patri ad † quod assimi
liatur filio ipsa voluntas includit in se concupiscibilem et irascibilem et ita potentiam †
quia appetit et potentiam † qua potest et ideo non
oportet si anima esse aliquam aliam potentiam preter has
ad illud quod ultimo dicitur quod indicatus se
vinnet indicato et movens moto dicendum
quod non oportet in spiritualibus loquendo de potentia
que facit diversitatem secundum rationem sicut super dictum
est eadem est vis que vult aliquid et que
vult se velle et que indicat et indicat se
indicare aliquin esset in infinitum abire in
philosophia tamen sortitur que dignior officium dicitur
est in ratione indicante quam cum est in ratione indicata
et sic est in ratione motiva quam sit in ratione moti
Tertio queritur utrum hec anima complectatur sub
Trinitatem et rationem et voluntatem et videtur quod sic Augustinus de
verbis cum de hac anima loquitur non de parte
eius loquitur sed de tota ergo non tantum comprehendit
cognitivam immo et affectivam item damascenus
anima liberum arbitrium appetit libere indicat libere
impetum facit libere disponit libere vult
libere eligit sed hec continentur actu rationis et
voluntatis ergo et cetera Contrarium videtur sic esse dicitur potentiam
hec nil est quod ipsa idem dicit quod in eo singulare
sunt virtutes cognitive et vitales complectitur
ergo hec anima et vim motivam et vim cogni
tivam item hec ipsum videtur per diffinitionem hanc quam
potest esse in hoc de hoc anima quod diffiniens dicit
quod liberum arbitrium est quoddam naturalis inamissibi
lem libertatem et rationis indicativa se indicium
ergo complectitur rationem et voluntatem item patet
diffinitionem augustini qua magister ponit dicitur pecti
que talis est liberum arbitrium est facultas voluntatis
et rationis Sed facultas voluntatis surgit ex ipsa
voluntate et facultas rationis ex ipsa ratione ergo fa
cultas voluntatis et rationis comprehendit utramque
potentiam sed hec anima est talis facultas ergo et cetera
item hec ipsum videtur ratione quod peccatum est culpa est
in solo libero arbitrio sed aliquod peccatum est in sola ratione

ut peccatum indeliberatum et aliquod in voluntate
ergo hec anima comprehendit in se rationem et voluntatem item
contra et vita est in primo libro arbitrio sed tres virtutes
theologice dicuntur esse in rationali concupiscibili
et irascibili ergo hec anima omnes illas potest et hec
circumplecti Solutio quod hec anima non potest cogi
ratio autem potest cogi ergo hec anima rationem ipsam q
non comprehendit quod autem ratio aliquando cogitur
planum est quod hec anima non possit cogi si indicat
ipsum non si enim posset cogi non esset indicium q
item ratio est eorum que sunt a nobis et que
non sunt a nobis sed hec anima est solum eorum
que sunt a nobis ergo amplius est ratio quam hec anima
ergo hec anima non comprehendit in se rationem item
quod non comprehendat voluntatem videtur voluntas
nostra respectu aliquorum est immutabilis Sed quod
quod est hec anima neminem appetit immutabiliter
appetit ergo et cetera item voluntas est possibilium
et impossibilium sed hec anima est possibilium tantum ergo ad
plura se extendit voluntas quam hec anima ergo
hec anima non comprehendit rationem et voluntatem
item si hec anima comprehendit in se rationem et voluntatem
aut ergo sicut partes potestatis aut sicut partes
integrantes Si sicut partes subiectivas
ergo tota ratio hec anima salvatur in ratione et tota
ratio in voluntate cum illa alia potentia sit ratio et alia
voluntas et in nullo in sicut in multis predicatur videtur
quod in quolibet horum sit dicendo hec anima quod in multis
sicut est Si autem sicut partes integrantes
Sed cum ex duabus potentiis in ex fit una tertia
potentia maxime cum ille potentie maneant di
stincte et actus earum sunt adinvicem ordinati
ita quod unus est cum altero Si ergo voluntas et
ratio sunt potentie distincte et actus earum ordinati
adinvicem secundum prius et posterius videtur quod
hec anima ex hiis integrari non possit tanquam
ex principiis constitutivis et ita videtur quod hec anima
voluntatem et rationem non possit comprehendere So
ad predictorum intelligentiam est notandum quod hec anima
comprehendit simul rationem et voluntatem et hoc
insinuat ipsa nominatio ipsa etiam notificatio
et insinuat etiam sue proprietatis inquisitio nominatio
insinuat dicitur enim liberum et dicitur arbitrium arbitrium
autem est ipsius rationis libertas vero ipsius voluntatis
dominium intrinsecum et imperium motivum habet circa
que sunt in nobis et hoc est quod dicit anselmus
de rationibus huius arbitrii dicitur ab arbitrando
quod a tali parte quod eligat quod huic renuitur
non accipit sic etiam patet per eius notificationem
dicitur enim esse facultas voluntatis et rationis sive quoddam
rationis et voluntatis pertinens ad amplius insinuatur
per sue proprietatis inquisitionem liberum enim arbitrium
sive nominat potentiam sive habitum nominat ipsam
rationem ut dicendum est dominium importat et hoc
planum est ex ipso nomine liberi attendendum autem
quod dominium aliquid habet post se dupliciter aut respectu alicuius
aut respectu actus dominium potest respectu obiecti attenditur
in hoc quod possit in id et in oppositum sive equo

qui pt ferre x modios dolw ht sz tres me
dios ad portand qr pualet et tu facultate
portat dolwm aut pot zp actu attendit
in hc op pota pt esse in actu et cessare ab
actu sm suo ~~interpud~~ impetu etia sz spd
motu ad hc aut op aliqua pota sz dolm
hcat nece est op ipa possit moue se ipsam
et op possit se supa actu suu reflecte msi
em posset se supa actu suu reflecte nuq
posset illu refrenare nisi poss se ipam mo
uere no poss in illud exire qn vellet re
flecte aut est se supe hc est virtut cog
tiue sublate aia que quide est ratio
moue aut se hc est virtutis appetitiue
racom gntis ad hc i ut illud dolm sit
maia nece est op hcat rom et volu tez
nam si rom tm hret et no votem p qua
moueret posset se supa actu suu reflecte
sz no posset moue vel impare qn vo
appetitu suu hret et no rom poss vtiqz
moue et in actu exire sz qr no poss
se supa actu suu reflecte no poss vtiqz
refrenare et ita dolw no hret sicut i
ex concursu virtutis duor hom resul
tat quedam facultas ad ptand vnu
lapidem que no poss ferre alt eoz
et sicut ex concursu p tris familias et
matris familias ad disponend regin
domus resultat vna ptas ita qr alta
no sufficeret et sic ex concursu virtuti
manus et oculi resultat ptas scribe
di ad que alta eaz no sufficeret sic ex con
cursu ronis et votis resultat queda
libertas sine queda dolw ad ad faciend
et disponend et sicz op li ar ppleti
rom et votem pz etia op cu lim arm
sit queda ptas siu quoda dolw resul
tans ex conmixtoe duaz poaz s roib et
voluntas quod optime notat phs op
dr li ar no vno noe sz cposito ut vnu
nom indicat roni altm voti optime z
diffinit tu de facultas rois et votis
~~Ro em~~ ffacultas n no tm notat potem
imo faciliter pot exqua no tm potes e
sz etia potens e ad exrend in actu z hu
facultas dt ptem sine dolw op quod dr
esse rois et votis sl qr no e vnius n
cconmitante alta Concedende sit i ros
pferentes op li ar rom z votem cphndt
ad ros vo ad altu facile e resde op em
dr op no cpphendt tota rom ne tota vo
lutem op vm e sz cphndt ipsam solu poaz
cogtiua inqtm int i e effectiue et affectiua
inqm inta e cogntiue vm dt affectuu
delibatu vel delibatam voluntatem
et ppea qr ro notat ipsam poam cogtiua
ut ordinatu ad affectiua et votas ipaz
affectiua ut regulatam et venatu a cogtiua

hinc est op li ar poaz de facultas votis
et ronis qs intellectus et affectus no em
cophendt tota cogvam sicut due prime
rois ondunt ne tota affectiua sicut due
sequentes ondut sz aliquid huius et ad illu
sicut ondt ros ad pmai partem inducte
ad illud op dr op liberu arm est poa vna
tu hcat actu vnu dr op cp plures actus
li ar ut pote elige et consentie vnius
esse indicatur licet logi tn implicat in
se actus diversas consensus em dt gcordia
aliquor duor et ita concursu actuum
rois et votis in vnu elige etia includit
inse rois iudiciu et votis appetitu et ita
et ita quodamo consentie et elige et si vnus
actus esse indicatur tn diversos actus in se in
cludit pc li ar et si videat vna esse poa
tn diversas inse poas cpleti ita qr ex con
cursu illaz se inuicem adiuuantiu resul
tat in nob regim ptatis pfice ad illud
quod vltio dr vtz cpleta eas sic ptes
integrales aut sic ptes subiectias dom
op no complecti eas sicut totu in integr ne
oio sic tom vle sz sicut tom ponile op ptim
hz natam totius integri ptim naturam totius
vlis natm totius integri in hc op in vna
poaz no pt saluari sine alta haiz vo
totius vlis hz qr ex eaz cocursu admit
quamlz eaz denotat vn sicut duo hoies
hcant facultatem ferendi lapidez que nem
pse hz et illa facultate poa tunc lz cornm
dr esse facilis nc tn est vna sine alta sicut
cposito intus est et utriusqz sic plitudo est
in duobus plibus ita qr no est in vno sn alto
z tn quamlz coz denotat plis hc dicunt
esse due similitudines sz vna sic libertas
dr esse in rone et vote ita op vtraqz illaz
poaz est libera ex conmixtoe sui cu alia ne
tn inesse sunt due libtates sz vna z obcii
quarto que vtz li ar complectatur

Q rom et votem p modu poe an p modu
habitus et op p modu poe vr p pho p ansel
in li de li arb ubi sic ait li ar e ptas
suuandi rectitudem sz ptas e in genere poe
go rc Item B de li ar tolle li ar iam
no erit op saluet sz saluari no dr nisi
pbta vel poa rois sbe go li ar vel e no
sbe vel pot sz no e sbe go e poe Item
i nob e pone aliam poam qr se inclinat
ad bom simpl ut pote sinderesim et alia
que se inclinat ad bonu ut nunc quitu
est de se ut pote senectute go e pone
poam inco inco se hntem hane at dr
li ar go rc Item oc op e susceptle hitus
est poa sz li arm e susceptle habitus
ut pote gre go e poa inca pz p ang qui
dt op gra se hz ad li ar sic sessor ad equu
Sz q ang in enchir li o ar male

vtens ho et sic perdidit et ipm quia pcc
peccando perditur go h arm no e pona
Item h ar ab ango diffinit et tamen diffo
posita est diffinitum pcti h ar e facultas
votis et ronis qua facultas e illud quo
pcca efficitur facilis go tu ocid quod red
dit pocm facilem ad opus reddit ca habite
et talis sit habitus vi go rc Item B.
de ho aro h ar e hitus in lib sui qua
diffinitio rcte est assignata v q h ar
sit habitus essentialit qua no est nisi rois
et votis go rc Item poc no e po nc
poa dr esse in poa qua h ar e facultas
ronis et votis et est in ron et volute
go no v qpt poa aliqua et est poa
vel hitus go rc Item omne q hz dimi
nui vel augeri potiq hz ron hitus qua
poc qua h ar est tal sicut maior et tia
q maior liotas e in beatis q in infirma
tis go rc Ad 1m q tu que vtz h ar
sit nam hitus vel poc hic dn pt qui
aut ita quod queratur vtz pcise noiet
habitum vel pcise noiet solam poam
et istis qo pacu hz difficultatis pp
fere oia noia poarz ase aliqu attipiu
potenciis aliqu p habitibus aliqu p
actibus sicut enim vlt phus intelectus
aliquo vocatur poa intellectiua aliqu ha
bitus intellectivi aliqu actus et aucl at
q votas aliqu dr instrumentu aliqu
affecta aliqu visus et io hic in pposita
qone no intendit aliqd pt intelligi pdca
qo ut in materia tui vtz pd et pr
non liberi arbitrij impo sim q ac co
pari doctores locuntur et ad istam qonem
triplex est modus respondi sim dnipos quod
enim ponunt q h ar no e poa quese
sic p modum vlis ad ron et votem et
to phendat eas sicut tom vte gdi pt poes
cu sic poa rotis roi et voti dr ce sicut
sic ctia et libtas arbitrij cu vltu in
sed qua id f improbatum e si enim noiaret
poam vltem ad ron et votem. cu tu
ro et vtas sint dnise poe roles ia
essent inexs due libertates et duo h ar
essent in quals hoe et io e alia poc
q h ar noiat poam ex vote et roe
astitutam ad ad fas ad q neutra iaz
p se poterat et q vna incta alti non
tm reddit poam potetez imo et hitz
facilem hinc e q h ar no tm noiat po
tencia qua etia facile poam et habilitatz
et ppea non id quibus sit non impositio
pone vi tu non esse habitus qua quo
difficile est intelligere qualit ex duabus
pons vna astituatur e quo h ar loquo
loquendo fortit et pe sit due pos mayor

ni no orat esse ro et voluntas qua facitas
votis et rationis ideo est tertius modus
dicti q h ar est non impositum principalit
hitui et hic plane mutat ipa nois ipo
hitui et hic plane mutat ipa nois ipo
idem enim nodat poam qua hitu mutat etia
ipa notificatio no n dr h ar ee poa fa his
qua facultas poarz que adso aut ridito po n
facilem dico poam habilitatem vt ridco
facultate poc dico hitu cu d. sed v h
ar sim suam appriam assignatam facitas
votis et rois esse dr hinc e q h ar pu
dt habitu et apletur ron et votem no
tamqua vna poa ex eis astituta qua tamqua
vnus habitus quaqua dr facultas et dim
qui consurgit ex coniunctione vtiusq et po
tens est sine actu vtiusqua poc pse et in sed
considerate qui arbitraria ptas in duas
p pmis regium hat supatta vtiusqua aplare
Concedende sunt vt dicit ones q h ar noiat
hitu vm n. athadmit p hitu princip
impo vm essentialit loquendo hoe vere
h ar e hitus cue sine facitas votis roi
ad id vo q in gmu dr de fali responsio
gredo. n. q h ar aliqu supper poam
et attri pona qua hc e desm puls sicut
sed sicut non poc trahitur ad nam hitu
sic non hitu trahit frequit ad non
poc et sic punt obca ad vi mix. Item
Quanto que vtru h ar aliquid addat
supra rom et votem et vsit vi
cu hitus addit sr poam qua h ar e hitus
sicut pbatu e go ad addit supra poam
qua est hitus rois et votis go rc Item
sicut se hz poa ad solam sic se hz facultas
ad poam sicut enim sola p poam dr potes
sic poa p facultatem dicitur potens fais
qua poa addit ad supra solam go et facultas
supra poam tma e facultas sed h ar
est facultas votis et rois go rc Item
oe q hit aliquid addit supra illud
qua h ar no apletur oem actu votis nc
oem actu rois qua sic hic aliquo mo aplit
si go oe aphens aliquo mo addit vi
q h ar arm sine ron et votem ad addit
Item intellecto q aliquis hret rom pt
votem no hret h ar qui si hret appetitu
pt rom no hret h ar si go no salua
in ron pse nc in vote vi q ad addat
supra vtrqz sed qo omnis hitus qui
addit aliquid supra poam dclat poam
ad aliquem actu qua h ar poa amplit
sim sine poam in qua e 2o actus
qui addat go rc Item h ar que e de
se respicit actu moris qua no hitus moralt
qui addit ad supra poam e indiffis ad
bom et malu h ar e ad bom 2 malu
indiffis go qui rom 2 vote nihil addit

Item perfectius est intellectum potentiam circumscripto omni
habitu qui addit aliquid supra ipsam, sed imperfectius
est esse vel intelligere aliquem habere rationem et voluntatem
qui non intelligatur habere liberum arbitrium, ergo liberum arbitrium supra rationem
et voluntatem nichil addit ~~Item perfectius est intelligere~~
novum. Item tamen essentiale est anime habere
libertatem arbitrii sicut esse ad ymaginem dei,
sed in dicto animam esse ad ymaginem dei non dicitur
addi aliquid supra essentiam et potentias, ergo pari ratione nichil
superadditur rationi et voluntati in dicto animam habere liberum arbitrium.
Item si liberum arbitrium adderet aliquid supra rationem et
voluntatem, aut ergo illud haberet ortum ab eis aut non.
Si non, ergo esset habitus infusus vel adqui-
situs, quod est absurdum dicere. Si sic, ergo tamen
illud quod addat supra alterum et ortum habet ab eo,
quod dependentiam habet ab illo et quod dependet
et ortum habet ab aliquo potius habet ab eo regi quam
ipsum regere, potius habet subici quam dominari,
ergo liberum arbitrium in homine non imperaret. Item si li-
berum arbitrium diceret habitum qui adderet supra rationem et
voluntatem, cum unum accidens non possit esse in
duobus subiectis, videtur quod ille habitus haberet plu-
ralitatem propter multiplicationem subiecti primi et secundi,
et plura arbitria essent in uno homine, quod
non decet a ratione. Responsio ad prædictorum
intelligentiam est notandum quod cum habitus red-
dat potentiam facilem et tribus modis potentia
habeat esse facilis, tribus modis habet habitus ad
potentiam comparari. Quedam namque potentia ex
aliquo actu est facilis per se ipsam, utpote intel-
lectus est nata ad inveniendum principia prima
intellecta, sed et tunc talis habitus non dicit a potentia
essentiam rem sed solum rationem et modum dicendi, et tunc non
addit aliquid essentiam, sed solum rationem.
Quedam est potentia que ex aliquo actu est habilis
per additum sibi, sicut potentia intellectiva ad cognitionem
figurarum geometricarum non est habilis per
se ipsam sed per aliquod actum quod habet
esse in ea, et tunc habitus talis addit supra potentiam
non solum rationem sed etiam essentiam et rem.
Aliqua potentia facilis est ad aliquem actum per
se ipsam non tamen sola sed cum alia, et potentia
talis sine aliquo habitu superaddito ex sola
coniunctione sui cum appetitu nata est magis
consentiendi et eligendi exire, et hoc modo
habitus vel facultas non addit ad essentiam
suam essentiam nec addit solum secundum rationem intelligendi,
sed medio modo addit secundum esse, quod non addit ad
absolutum sed respectum sicut in dicto rationem perfectam
et rationem associatam sine admixta voluntati
non addo ad naturam supra ipsam rem, sed
solum connexionem sui ad alterum quod ad aliquem
actum, sicut plures concurrunt ad
trahendam navem vel ferendum lapidem, potentia
unius reddit potentiam alterius facilem, itaque
mutua connexio vel habilitas ad actum
potentie alicuius trahentis. Ad primum in proposito
intellectus est sicut in re et tunc est quod liberum arbitrium etsi
accidens esse videatur, nichil sonat in rationem
habitus essentialis, tamen non est accidens potentie simpliciter
additum, et iterum licet habitus quod tamen non dicit habitum
unius potentie absolute sed tamen relationem unius
ad alterum in duabus potentiis sine duarum
potentiarum potest esse, unius non enim est habitus superadditus
per gratiam infusionem vel per innata dispositionem, sed
potius habitus dicere quo ratio et voluntas in suis
actibus dominantur, quorum quilibet est in eius et sua
natura continue propter eo quod naturaliter hec potentie
in eadem substantia sunt radicate nec possunt una
ab altera separari. Concedendo igitur sicut rationes ostendunt
quod liberum arbitrium secundum essentiam nichil addit supra rationem
et voluntatem, addit tamen aliquo modo secundum esse
sine rem relationem que quidem non potest aliquam
novam qualitatem esse in ratione et in voluntate,
sed potest rationem et voluntatem ad unum actum concurrere
in naturalem appetitum. Ad illud quod dicitur quod
omnis habitus addit aliquid supra potentiam dicendum quod id
non est verum intelligendo de additione essentiali,
maxime ubi potentia est habitualis per se ipsam.
Ad illud quod dicitur quod omnis ~~habitus~~ potentia addit supra
subiectum, ergo videtur dicendum quod non est simile propter eo quod fa-
cultas equaliter potest esse potentia quam sit potentie
subiecte nichilominus tamen aliqua potentia est que ad
idem terminus habet reduci tamquam subiecta sicut habitus
sunt supra. Ad illud quod dicitur quod liberum arbitrium aliquo
modo continet rationem et voluntatem dicendum quod hoc non est
per additionem alicuius absoluti sed per continentiam
rationis et voluntatis que simul concurrunt addunt liberum arbitrium.
Non tamen per continentiam dependentiam talem actuum secundum
aliud, igitur appetit appetitus et quod non est de liberi arbitrii
et de nomine et ratione est voluntas sine voluntas
velit credere sine non, ad ultimum patet ex predicto quod
illud non concludit additionem alicuius qualitatis
nove supra rationem sed solum continentiam voluntatis
quoniam sine voluntate ratio libera non esset, nec etiam econverso.
Sed autem si dicte potentie ponantur in aliquo quod quis
inde nititur deponere in eo libertatem arbitrii,
et tamen planum est quod liberum arbitrium et significat habitum
complectentem rationem et voluntatem non tamen dicit
habitum accidentalem sicut et gratia est virtus
ymmo potius de illarum duarum potentiarum dominium
naturale et eius actus quod est eligere sine consentire
et propterea sancti magistri vocant liberum arbitrium facul-
tatem vel potentiam quam vocant habilitatem
ostendentes ordinem eius ad alios habitus anime.

Sexto et ultimo queritur utrum liberum arbitrium sit
subiective sine facultas residens
penes rationem et voluntatem coniuncta penes
quam istarum potentiarum principalius insit, et
quod principalius insit penes rationem videtur
per propriam rationem qua dicitur esse liberum arbitrium in
ordine intellectum pertinet rationem, sed tamen sunt sententiarum
et publice dicitur ad de aliquo quod dicitur cum abstra
ctione quia quod dicitur secundum concretionem

z hītus et notā h a z nō libtas arbit
ria arbitrium vo sz bz ex pte vois v go z t
vtē phs dt ꝙ vo natā ē regē gcupiscibile
et irascibilem sz votas gsistit in illis duabz
vibus .s. gcupisci z irasci li go vo nata est
regē votez sz h a z ē mag regēs sz zem go
mag sez ex pte vois sz votis si in dictis p
phs inst de irali et gculi sz rtali vo dcit
q gsistit votas ipa . g h'e ipa lva dt n ꝙ h
ar. libm de vote indictum si go indictans est
regē indicatum pz e vtē fto vlto indio zois
sz votas mo sz id go sz hc psst tāqz indicatas z id
se tāqz indicat tu libtas mag respdat penes id
ꝙ pit z ipat sz penes id ꝙ se z obedit vo ꝙ h
ar. plg se bz ex pte vois sz votis vtē h a z corpo
libm ē go pt seipm restrīge z reprime sz represso
actu voliti nō ē h p indim vois ꝙ n grau
zois tenuiat sz votas se ipetu affctois go votas
mag ē penes vom sz votez s z g h a z corpo
dz lim ꝙ imune ē a coactōe go penes id ē
maye h a z ꝙ mag elōga a na coactōis z ths
po ē ipa votas ꝙ zo in illis n . coll vom cogi
nō sz vote go z t vtē h a z id ꝙ ē in vo maye ipa
tum sz mag ē i nō ipatia vtas sz vo ꝙ n vo
dictet sz id sit ꝙ votas ꝙ optet go z t dt h a z
ē id ꝙ pi z i vo gsistit mitio t demitio sz in
tis t demitio gsistit pi penes vote go z t vtē
h a z . ē i vo potētissim sz dt · b et plēs auctes
h sonat sz ill adeo ē ipte sz ē votas z ath
vodi go vz ꝙ maye penes vote respdz i vo
libertas p o dd ꝙ tu h a z nc facltas sine dolu
ex q reddi po facilis nō sam ad mod sz etiā
ad mod sepe sz vo modi sz ichoat i vom et co
suma i vote sz et a z litas respdz penes vom
z vote ita ꝙ i vna iaz pōat tichoa et i alia co
suma id at dm motu ichoari i vom ꝙ n vo mo
appetitu n pambulo cogitatu nequeq n ama
possg n cogitat z id ad hc ꝙ motg fiat pt
cogitto dispans et subse votas pfitiēs gntilēz
. n . pcedat cogitatg mg motg se n ipam pet
votis affcto z sz votas nō bz moui ad obem
aplet do t refugēdo id n pambulo cogitatu sz
etiā nō bz gsētare t respue sine elige z resienae
actu pbu n cois actg pcedat q dictet ipm bom
t mali pfiad t refienad ex tu n . actu sam
bulo votas i actu suo reipt gplacē t gsptu
z t pz ꝙ lī a z h sine facltas ꝙ dz h a z i vom
i choa z i vote gsuat z gm penes id pu
penes ꝙ gsua pu sz litas a z z dotu i vote
gsistit z itm ꝙ id i qno zes ichoa sz hc pmod
malis id i qo gsua sz hc pmod facilis
zem zo sbanti sz hc pmod i formis z io in
voiatas iq pstis nom z vo zoi pgra sbantiē
in m zus voti sz clarctiē z pra mag facltas
li a z sz arbitraria libtas z p hc pz infio ad p
obim i g[illegible] ad id vo ꝙ o z zo ꝙ zo z et ira
scilem z gule dd ꝙ et sz vis iralis z gulis
in fga d appetitu sz tali sine de po appetim zoli

pbitis hc regē vo p mod dispontis z gpultis
ꝙ m ē dest ꝙ at regat p mod ipatis hc nō ē
n mete vote qe dat ei auctez votas at nō dt
alia pōaz p cem a gcupisci z irali sz noiat ip
appetitu ut vonatu sine vo i gcuctu z t eigē
regē z ipare gcupis at z iralis eand poam
affectuā nouint ig m hc regi z i dm i sfoce
nō ē p ad um poe sz q ad offm hit z ꝙ h a z sz
vem gphēdt istas tres poās vz zolez irascile
z gculez sz dt ang de v zoibq tu de h a z loqm
nō de tota aīe loqm sz de tota hit ē etiā ꝙ in
tete virtutes nō i docte pond z i h a z nō hc
obuiat ꝙ gsuet dici ꝙ tres vtutes theore sz
in zoli et gculi z irascili votas . n . ut id dm ē
nō noiat aīud poaz zm cem et ium abirah z
gculi bz ad md noret ad id ꝙ o ꝙ zo indicat
z votas sez dd ꝙ dupx ē indim zois pod
ē i solo dictaīe z hc ē zois zm sz dd ē indim
diffitm ut fiat t nō fiat z id mg ē sz vote
ꝙ p . n . zo delibat z i ea pte tuatur diffitm
indicium q p optat votas z id tu dz ꝙ votas
se indim sz in fga dc indio ꝙ gsistit i solo
dictaīe nō est vm ꝙ ad id sez votas nō
si at in fga d indio diffio ex hc nō sz ꝙ vo
sez pli actu alicm imo pōa actu alicn t hc
adgd ad id ꝙ vlto o z ꝙ resienao ē mctar
zois dd ꝙ vm ē ꝙ actu zois red sz mg al
id ē pn resienao q p . n . zo dictet actu vot
cē mali nō q votas sz retraht n velt z id
sz possilitas supplendi pr dē ce i mo sz i
octo lz adeā gtat vis oclē et vis mag sz
mtd ē i supposito ex pd o 1 pz ꝙ sit h a z sz zc
z q lr sz heat ad zom z vote n ei oio q p dict
minata sz ille aferunt i vm puto satis posse
getari mt p m si qs at i ado pocai gestere
velit relig nō ptractas nō ita euidet inote
sz et ei qe sz h a z gditas z cēn

Sin ista parte sz dubas et lvij z p o et hec
sed ꝙ phi diffitēs h a z dyxit ce h de
vote indim v . n . ꝙ ths diffio aphis data n
sz dd nc sz sz aīe phicz assigta phi n in m
tno z rephndt diffitēz ꝙ m tola inquast tot
vocāla ex pte diffiois quot sz ex pte diffiti
ut pote sz quis diffiēis tuetz insm duat
ea cē colobiu actu sz ē supposito situ oitas
ynē ē diffio sz nois mt ptno tt ē qo quare po
h a z dica sz qua dica h indim vtē v ꝙ
ad phos nō ptineat diffie h a z ꝙ tu ad sz
imago dei sz h a z ut dt Rich z mc lo a z o
mda phi at nō cognoīet cē dei imaginem
nc mitti origine v ꝙ h a z nc sciuit nc po
tuerit diffinie p o dd ꝙ sz pdcm ē pdca noti o
pog dz nois reptao q diffio mag at id
facltas tēse h nomie ut dica h a z quā
n indim p co ꝙ indim imptat actu zois ze
gulatu sz zelas vitatis t sine dilectiois
ezm vo ipat actu zois relatu zm ipm vo
v i dz index tq ē zm in ia tam determinare

re al dr arbit' q'ad yp'u votis nutu tam lz
tiare z qm li ar q° est de se de re ne ht de age
dis iuxta votis nutu mag qm mx mus
pcepta h'e e q mag' yrmus noia z p non
arbitrij qm p non indicij ex hc 1a et ex pd°
tolli q mag° fuit sapia in eis qui posuerit
noa no ·n· sine ca q facltas dupti noe resp
nt sn ca voca lu spectas ad rom vocalu sigi
sbantie uocalu spectas ad vo te noca adictie
nt sine ca uocalu spectas ad rom po9 dr
co azm qm indim e n li m az facltas duar
poaz ita q vo se ht e ron malis z de re ne
se ht ad nutu z ip'ui votis ad io q d q phoz
no e li ar cosiderare ad q de ho aro e loqui
dup aut si q e pum opm moralu aut si q
e pum opm g'tuitoz z p° ° e de gsidacon
phoz ro z maxe q' u'pati st et mores q'podos
q li ar e pum zm rela z dictam mis illis
q e vincinqz in q ssio S°o e gsidacon
theologoz q se ht aspcm ad oia q'taz ,
cuiq oro cogo e p fide katholica sine qua
om opa hom vana st et scia indeat lau
dabilia z i hac gsidacon desit phoz picia
z p hc p z it obuta Item que de hc q dr q
sm pdcam assigtom in his tm v z e li ar
qui nolz mutare pnt Si ·n· li az no tm de
in hoe zm statu viatoris ymo eciam sm com
phensoris z beatitudis sic declaratu fuit sup
di vn pdca assigtio sine diffio no v ee con
grua pdca hy qui no solum hnt volu tem
u'a les si ecia hy qui hnt votem in v tibile
hnt lum de vote indicu' go sm dr mgr eu
dr q pdca assigtio solu in his g'it q' hnt
votem v tilem Iuxta hc que cu diuse assi
gnacos li az ponant astris et vnig zei sit
vnica diffinicio que sit illaz assignacom
dca ang ·n· diffinit sicut hitu e in di pcti
sic lbm azm est facultas zois et votis qua
mala eligit ze ansel in li de ho ar diffint
lum azm e ptas suandi zcti nem ppz sepaz
B in li de li°az° sic li az est gsensus ob no tis
i amissilem lbtem zois indeclinale indim
quero 1a que sit istaz zom dca de singlis
em disputare parui e utile z paz sat ad
ppom Rpo dcm q vm ingu ppostu na
refertur ad illa notificatom phoz in hac di
distinctom ppostam li ar est li de volunte
indim si ad ia refertur que posita fuit in p
cenci di li az est facultas votis et rois
q bo' eligitur ze Et q'm ad illa dr mgr q
no g'it li az° alicui no pom si statu mu
tabilitate zm nota q li ar pt dup gsidari
aut in sm gnalite sm q g'uet creature et
creatori et sic diffinit' ab ansel tu dr
li az est ptas suandi zcti nem ze au
zm esse quad ht in catura no generando sta
tu ze e diffinicio ia B li az e gsen ze
au q'm ad statu viatoris et sic ze e ia ang
90
So

li ar e facultas ze z e'm ad illa dr pu
tm p dce notificatos alit' distingui ab
inuicem li az ht gpom ad actu hz gpau
ad actu z obcm hz itm gpau ad actu e
obiectu z fine ultm q'm ad pma gsidacos
diffinit' a b'nardo q'm ad zam ab aug°
q'm ad zam ab ansel z hc p3 gsideranti
ipsas notificatos v'n ansi diffiniens li ar
no solu dr ipsam potem suandi zctitu e3
si ecia addit ppz se ppz em dr tom finalez
z refert' ht q est se ad zctitudinem ut sit
sensus ppz se ·i· ppr ipsam zctitudine si hc
attendendu e q alia e zctido que suatur
z alia ppz qua suanda est hrc ·n· est creata
illa increata q tm vna in ill malta
hc relatiu se cu zefert' ad zctuiem creata
pt suppone p zctine increata in ipa crata
zctine infecta sicut pma vitas in oi vite
z pa bonitas in oi bonite Item que dehc
quod dr Sz alit' acci li az in creatore q3
in creaturis Sz q hc e q ansel de li°az°
dr q ead dzt esse diffinicio li' az' in hoe
et in deo sicut ead e vo hois z ansi mali
Item hc vz p rom qua ipse assigt q li az
est ptas suandi zctinem que no tm g'it
creatori si ecia creature Item si ona zm
li azm maxe deo simulat' vz q li ar
in deo et in hoe sit gsorit' Rpo dcm q
est loqui de ho aro sm gnales gdicos
spales si loquamur sm gnales sic li az dr
facultatem li a racion et ordinata ad
zctinem zctitudinis gsuacom z hc mo zep'
in creatura et zo' in deo gsorit' z zm eand
rom no gsorietate et virtute vniuocacionis
si potius analogie et gslitas habitudinis q e
int' dm et creatura esse pt sicut in po ho
ostensum fuit in plurib locis Alio e loq'
de ho aro sm ppetates spales ze libm
azm est facultas que qndo no e siue zei Sz
queda libtas pt ecia ptas suandi zcti
tudine q no est ipsa zctido z io pt a zcti
obliquari q'm est de se in creatura In do
aut li ar e ipsa dina essencia est ecia
ipsa iusticia io ne obliquari pt ne mutari
z q'm ad has gdicos spales dr mgr li ar
alit' in deo alit' in creaturis repit' So
Ex predictis p spicuu e ze q ipse exqt
mgr de li°az° sm id quod e in gna
li az° gnald in hac pte agit de diusi sta
tibus eis in spali ostendens q zm eo
diuisas status diuisi st' libertatis gradus
p eo q li az' in inmi ht p petm z qm
no oia libertas ht dimmimi io p is ista
ht tres pticulas in pa assigt gradus
libertatis in hoie sm diuisas status
In sca vo assignat dcas libertates ubi
Est namque libertas arbitrij ze In tcia vo
breuit' epilogat oia q'm ad gena libtat'

h ar minimi debeat pro pctm ibi ex partis
iam apparet in quo pro pctm minimi etc. pa
ps hr tres particulas in parte declarat gradus
libertatis in 2a vero assignat diversos status
hominis in quibus libertas hr augeri et minui
ibi 2 pnt vocari in hore in statu etc.
in 3a vero declarat quando minui hz h az
ibi vrum maior est quod pr penalitates etc.
Sed ista pars tres hr partes secundum triplicem
libertatis distinctionem primo · n · agit de libertate a co
actione 2o de libertate a culpa ibi est alia li
bertas a peccato 3o de libertate a miseria
ibi item libertas a miseria etc. aliaz dt pro cum
subdivisiones inciste sunt in lra

Ad intelligentiam horum partium cum 3e capitulum sit
de ho azo in se quomodo h de ipsa cognoscere
adactum 2o vero quomodo in comparatione ad aliam
3o vero in comparatione ad agens creatum quarto
in comparatione ad movens primum sadem sexto
et ultimo in comparatione ad corpus conmctivum

Circa primum sic procedendum et quaeritur
de ho azo pro comparatione ad statum vel tempora
in quibus est sit equaliter aliquando secundum magis
et minus et quod sit in omnibus equaliter videtur probo
pro · B · in h de ho azo manet libertas potestatis
tum plena in bonis quam in malis sed in bo
nis ordinatior tam integra quam sua in se
in creatura quam in creatore item in eadem
libertas arbitrii convenit per rationem utentibus
competit nec magis est in bonis quam in ma
lis 2 rationem sibi inquit quod nec augetur gratia nec
minuitur culpa item h az eo ipso de hominem
quo est a coactione immune sed omne hominem
ab omni coactione immune ergo libertas az
in quo vult prnat coactionem et eiusdem pro ra
tione non est magis et minus recipere az libertas
in omnibus in quibus est equaliter item magis
et minus est pro permixtionem unius ad alterum
sed libertas nullos pt permisceri in aliquo
servituti sibi contra quae opponitur est servitus coactionis
ergo non videtur quod possit cum magis et minus
recipi ergo equaliter est in omnibus in quibus in
venitur Sed contra h az est potestas servandi recti
sicut dicit Anselmus sed maior est potestas servandi rectitudinem
in bonis quam in malis in confirmatis quam in
non confirmatis ergo h az est cum magis et
minus recipiendi item libertas az est quaedam
nobilis dignitas in natura ratione sed in nulla
dignitate dignitas creatura potest equari creatori
ergo impossibile est libertatem arbitrii inter creatorem
et creaturam equaliter reperiri item libertas
arbitrii est facultas quae super rationem fundatur
et voluntatem sed vis cognitiva multo perfectius
reperitur in deo quam in creatura et in una
creatura quam alia videtur similiter quod et vis appetitiva
ergo pari ratione et illa facultas ex utraque parte
rationis et voluntatis libere esse dicitur item libertas
est id in quo nullum cadit genus servitutis cum
magis pt aliquod servitutis genus cadere

cum igitur aliqua sint quae nullos pnt subici
nec peccato nec miseriae quaedam vero quae est sub
subiecta videtur ergo quod ab his 2 illis h az non equaliter
percipiatur Respondeo ad predictorum intelligentiam est notandum
quod cum quaeritur utrum h az sit equaliter in omnibus
non est quaestio de ipso cum quod de libertate arbitrii
a libertate quae est a miseria 2a vero a culpa hoc n
modo planum est quod libertas est in uno quam
in alio sed est quaestio de ho azo cum quod de libertas
a coactione quae n vir auctores sanctorum
sibi invicem repugnare 2 contraria ad invicem
quae videtur de modo discernendam intelligendum est
quod h az sive libertas azn 2 dicitur comparatione
ad illud a quo et ad illud ad quod · pro comparatione
ad illud a quo dr denominatione pro eo quod libertas
arbitrii est quaedam facultas sive potestas servandi
di rectitudinem hanc autem facultas potest privatio
nem coactionis conmecta est hr quandam
dignitatem dignitas n potestatis non est posse
cogi et sic in h az intelligo tria clauditur
unde a coactione immunitas excellentiae
dignitas 2 potestas sive facultas quantum ad primum
h azm in omnibus in quibus est equaliter sicut
sicut dicunt auctores sed 2 omnes rationes ad
hoc inducte pro eo quod in quo in quo potest sit pr
2 vult omnem excludit coactionem contra dt
B · quod ita plena est arbitrii libertas in creatura
200 sicut in creatore quod et sed non
possit deus in ipsi vadit de aliquo sed quod
dr pro ratione pt in intelligi de eo quod pro odio
privationem dr contradictio ad ipsum autem vero quantum
ad excellentiae dignitatem est inequaliter
in comparatione creaturarum ad creatorem sed in
est equaliter in comparatione ipsarum creaturarum
ad invicem dignitas · n · libertas arbitrii
in creati super excedit omnem dignitatem
h az creati quod illa est dignitas summa et
omnis dignitas creata est dignitas sub
illam 2 propter illam et sic inequalitas est
in libertate arbitrii quantum ad dignitatem potest considerari
in creatura et creatore potest autem considerari
in creaturis ad invicem vel ut sic hic
melius reperiri equaliter pro eo quod de h az
in mente est sub deo constituitur 2 quod est
supra omnia per quod dum prm pium attendit
in fine rationis creaturae supponi quo solus
deus superior est sicut dicit Augustinus
vero ad 3m vero quantum ad facultatem aut
ad conservandae iustitiae potestatem sic inequa
litas reperitur non solum in creaturis et crea
tore sed etiam in creaturis ad invicem comparatis
una enim creatura multo potentior est alia
in rectitudine servanda sicut beata quam misera
2 hic dt Anselmus in h de ho azo libertas azi
alia est a se quae nec est accepta ab alia
nec facta quae est solius dei alia est a deo
facta et accepta quae est angelorum et hominum
facta autem sine accepta [illegible] huius rectitudinis
quam servet alia carens huius alia tenet

separabiliter alia inseparabiliter carens autem contrario
caret recuperabiliter alia irrecuperabiliter
ex hac distinctione autem apparet quod libertas non solum
in creatis [illegible] creatoris sed etiam in creatis admittit
relationes summe [illegible] dico libertas tamen id quod est in
ea primo et hic modo [illegible] tamen plus et minus
in [illegible] non potest reperiri et procedit rationes prime
adducte pro prima responsio ad questionem propositam patet
[illegible] responsio ad obiecta quia rationes que probant
equalitatem argumenti de libero arbitrio procedunt
quod habet [illegible] rationes vero ad oppositum
procedunt illud quod de potentiis et [illegible] concedende
sunt que omnibus unus [illegible]

Secundo queritur de libero arbitrio in comparatione ad
actum et queritur utrum sit activum contingentium
aut necessariorum aut contingentium tantum
et quod sit contingentium tantum videtur primo
[illegible] hac distinctione ubi [illegible] habeat scientia
quod liberum arbitrium non refertur ad preterita nec ad presentia
sed ad futura contingentia. Item liberum arbitrium est
activum eorum que sunt [illegible] et eorum de
quibus consiliamur sed non consiliamur de
necessariis et impossibilibus sed de contingentibus et eaque
sunt in nobis possumus facere et non facere, videtur quod
solum actus contingentes habeant ad liberum arbitrium
pertinere. Item liberum arbitrium est potestas rationalis
sed potestas rationalis est indifferens ad faciendum et non fa-
ciendum et illud quod erit a potentia indifferente se
habente ad hoc et ad eius oppositum non necessarium sed con-
tingens est [illegible] ergo etc. Item necessarium et
voluntarium ex opposito dividuntur ergo si actus
liberi arbitrii esset necessarius non esset voluntarius
sed omnis actus liberi arbitrii est voluntarius.
Contra quod nullus sit necessarius [illegible] in
[illegible] sicut homo ut velle male non possit
[illegible] carebit libero arbitrio et [illegible] necesse
[illegible] non est [illegible] libera dicitur non est
qua beati sunt esse volunt ut esse miseri
non solum nolunt sed nequaquam [illegible] velle
possunt et ex hoc expresse [illegible] quod liberum arbitrium
est activus necessarius et immutabilis preterea liberum
arbitrium est in deo et in angelis et in [illegible]
sed deus est immutabilis [illegible] angelus
vero et homo beatus [illegible] ergo in ipsis liberum arbitrium
necessario et immutabiliter in suum actum exit
igitur non solum est activus contingentium sed et necessariorum.
Item non est [illegible] sine actu liberi arbitrii sed ille
qui fecit bonum vult se fecisse et hoc ipso
[illegible] hoc fecisse bonum demonstrato
illo quem fecit [illegible] liberum arbitrium activus
necessarius in statu [illegible] Item liberum arbitrium est potestas
non alligata [illegible] quod liberum est [illegible]
[illegible] alligata potestas
[illegible] necessaria et contingentia ergo [illegible] non
[illegible] arbitrium libertas ad [illegible] astringatur

vere quod erit activus necessariorum et contingentium simul
[illegible] quod hac [illegible] potest considerari aut 80
tamen quod liberum aut sub deliberans. Si loquimur
de ipso tamen quod liberum sunt [illegible] potest esse
non solum activus contingentium sed etiam necessarium sicut in
deo et in Christo et in angelis et in hominibus beatis
[illegible] potest necessitas vero coactionis
et immutabilitatis necessitas coactionis re-
pugnat libertati arbitrii necessitas vero immutabilitatis
non [illegible] quod arbitrium liberum non quod sic velit
hoc ut possit velle eius oppositum sed [illegible] quod
appetitus ad summum ipsum [illegible] sic vult
[illegible] ut nolit se velle illud et in actu modo
volendi se ipsum movet et sibi dominatur
et pro tanto dicitur liberum quamvis immutabiliter
ducatur ad illud. Si autem loquamur de libero
arbitrio tamen quod deliberans utrum hoc fiat vel
non fiat sic actus eius quo deliberat est
contingens nullus enim deliberat de necessariis
et impossibilibus actus tamen [illegible] potest esse circa necessarium
vel circa contingens in libero arbitrio
est considerare actum volendi et nolendi
voluntas [illegible] liberi arbitrii deliberantis necesse est
quod contingens sit circa utrumque istorum [illegible]
alterum circa utrumque ut cum quis deliberet
utrum velit intrare religionem vel diligere
inimicum circa alterum ut cum quis deliberet
utrum debeat sibi placere vel displicere malum
quod facit vel utrum debeat consentire vel
dissentire appetitum naturalem inserto ut
potentie appetitui beatitudinis [illegible] actus
liberi arbitrii deliberantis quamvis possit esse
circa ~~[illegible]~~ necessarium [illegible] est contingens actus non
liberi arbitrii ut liberum est non solum potest esse circa necessarium
sed etiam necessarius [illegible] responsio ad quoniam
propositam patet etiam responsio ad obiecta [illegible]
que ostendunt quod liberum arbitrium potest esse activus necessarius
dicunt de libero arbitrio sed quod liberum sit in actu appe-
titus [illegible] vero rationes ad oppositum
[illegible] de libero arbitrio secundum quod deliberans et
consiliatur aliter non [illegible] quod [illegible]
de [illegible] planum est quod [illegible] de libero arbitrio
tamen statum viatoris [illegible] in [illegible]
[illegible] Dicitur quod [illegible] quod liberum arbitrium est eorum
de quibus consiliamur hoc non verum est de libero arbitrio
quod [illegible] deliberantis ad id quod [illegible] quod rationalis
potestas [illegible] ad [illegible] quod id non est verum de eo
[illegible] perfecte [illegible]
sed hoc est verum de [illegible] tamen statum [illegible]
et [illegible] tamen que statum [illegible]
ad id quod necessarium et voluntarium ex opposito dividuntur
dicendum quod verum est tamen quod necessarium dicitur necessitate
coactionis non autem quod necessarium dicitur necessitate
immutabilitatis dividitur quod voluntarium et voluntarium
a voluntate deliberante et consiliante et hoc modo [illegible]

quod voluntarium est contingens et hoc non obviat
sed peccatum contradicit ei quod dictum est. Preterea
Tercio queritur de libero arbitrio in comparacione ad
obiectum et est quod utrum liberum arbitrium tantum quod liberum
possit in malum et quod sic videtur de nullo vitu-
peratur quis nec laudatur nisi de eo quod est
a libero arbitrio sed a peccato et malo vituperatur quis et pu-
nitur ergo peccatum est a libero arbitrio secundum quod liberum ergo liberum arbitrium
potest in peccatum tantum quod liberum et in malum. Item ac-
tus liberi arbitrii secundum quod liberum est eligere sed liberum arbitrium de se nisi
est gratia destitutum habet eligere malum. Bonum autem
non eligit nisi per auxilium gratie ergo liberum arbitrium compa-
ratum est de se plus habet obiectum bonum quam malum.
Item potencie rationales sunt ad opposita secundum philosophum
sed liberum arbitrium secundum quod liberum est potencia rationalis
ergo est ad opposita quia est de sui natura sed non
est ad omnia que sunt dulce et amarum verum et
falsum et similia ergo ad omnia que sunt bonum et malum ergo
malum est obiectum liberi arbitrii secundum quod liberum arbitrium. Item liberum arbitrium
potest facere mala aut in se ipso aut alio si
alio quero mediante quo et non est dare tunc ne-
cesse querere utrum illud esset liberum aut non
et si non esset liberum tamen in opere suo nec esset
laudabile nec vituperabile et ita nec peccare
posset. Si autem esset liberum ergo vel erit abire in
infinitum vel est dare quod liberum arbitrium se ipso peccat.
Si in se ipso potest in malum et se ipso est liberum
ergo liberum arbitrium secundum quod liberum habet pro obiecto ipsum liberum malum.
Contra. Anselmus de libero arbitrio quod libertatem oppo-
situm libertatem minuit et separatum auget non est
libertas nec pars libertatis sed potestas pec-
candi est huiusmodi ut dicit et ex hoc concludit quod po-
testas peccandi non est libertas nec pars liber-
tatis. Si malum non est obiectum nisi peccandi liberum arbitrium
tantum quod liberum non habet pro obiecto malum. Item posse
peccare plus dicit potentiam quam impotenciam
et plus dicit defectum quam complementum
sed liberum arbitrium secundum quod liberum est sub deo potentissimum
ergo liberum arbitrium secundum quod liberum non habet pro obiecto malum sive
peccatum. Item si malum obiectum liberi arbitrii in quantum
liberum ergo ubicumque est libertas arbitrii est potestas
ad malum ergo vel in deo est potestas ad malum
vel in ipso non est liberum arbitrium quod si utrumque horum est
impossibile et Augustinus testatur etc. Item liberum arbitrium
in quantum [illegible] nec appetit malum nisi sub ratione
boni sed [illegible] non appetitur nisi sub
ratione dulcis [illegible] non est appetibile
sed dulce si ergo malum non appetitur nisi in quantum
apparet bonum solum bonum est obiectum liberi arbitrii.
Item una quecumque potencia est completiva [illegible]
iuncta est suo obiecto in actu [illegible]
non est coniuncta ergo si malum esset obiectum liberi arbitrii
tantum quod liberum nullum arbitrium esset completum
cum exiret in malum sed hoc est falsum [illegible]
est ergo etc. Item si malum esset obiectum liberi arbitrii

tantum quod liberum ergo est sufficiens diffinicio ab
Anselmo data potestas servandi rectitudinem. Preterea [illegible]
tas quod bonum est obiectum per se et malum etiam
per accidens hec non solvit quia non sufficienter
diffinit medietatem [illegible]
nisi addatur eius aliud [illegible]
in per se et contrarii per accidens. Responsio dicendum quod de libero
arbitrio est loqui dupliciter aut tantum [illegible] racionem
tantum qua reperitur in creatore et creatura et sic
obiectum eius est bonum et equivoce malum vero non est
obiectum nisi quibus dictat hoc esse obiectum per liberum arbitrium
id respuit et detestatur hoc ad vocatur obiectum
id quod intendit liberum arbitrium per actum suum sine quod esset.
Alio modo potest loqui de libero arbitrio tantum quod reperitur in cre-
atura et est loqui de ipso dupliciter aut in quantum liberum
aut in quantum deficiens. Si in quantum liberum sic natum est
exire in actum [illegible] et gratie
informatum. Si autem loquimur de ipso in quantum
deficiens sic liberum arbitrium exit in actum deformem
et ita in malum etc. Ergo patet quod liberum arbitrium [illegible]
obiectum bonum et exit in bonum [illegible] in malum [illegible]
ad primam [illegible]
[illegible] libertate sed defectibilitate potest in malum [illegible]
quod malicia non est obiectum liberi arbitrii nec a libero arbitrio
tantum quod liberum sed tantum quod deficiens [illegible] aut sub-
stratus [illegible] deliberatus [illegible]
[illegible] et per hoc patet [illegible] Ad [illegible]
[illegible] operibus liberum arbitrium debet laudari vel vi-
tuperari hoc [illegible] verum est de his que [illegible]
[illegible]
Item cum opus [illegible] vituperio [illegible]
[illegible] deficiente
[illegible] quod liberum arbitrium de se eligit
malum dicendum quod [illegible] ad eligendum malum
[illegible]
[illegible]
complementum sed potius tantum [illegible] defectum [illegible] et si
de se eligit malum [illegible] malum nisi
in quantum apparet bonum. Ad id quod obicitur quod racionales potentie
sunt ad opposita dicendum quod et si verum est in [illegible]
defectibilibus [illegible]
in quibus non potest esse defectus [illegible] philosophus
[illegible] quod deus potest [illegible] prava [illegible]
[illegible] et [illegible] Augustinum [illegible]
[illegible] rationales potentias
esse ad opposita hoc non est quod sit [illegible]
deficientes [illegible] bonum et
malum et ita [illegible] liberum arbitrium [illegible]
posset ad malum. Ad id quod obicitur quod liberum arbitrium potest se ipso
in malum dicendum quod et si se ipso posset non tamen potest se
ipso efficere sed potius se ipso deficere [illegible]
deficere nec [illegible] ad hoc [illegible]
in malum. [illegible]
Quarto queritur [illegible] creatum et est [illegible]

vtru h ar ab aliquo agente creato possit cogi
et qp sit vi[2] Tam damq qz phs dt qp q
sint opos ptim volie et pti involie et
quodamo pmixte ex volutio et involutio
sicut iactare merces in mari et similia Sed i[2] in
volutariu e id quod e p violentia aliquas opa
tiones exeutes alio acto git pmistu vio
lentia go si git magis z mig git simpl
pmisteri eas esse involutarias et coactas
go h ar pt cogi in sua actione Item maior
virtus pt inferre violentia minori Sz qp
pt inferre violentia pt qpelle go mino
virtus a maiori pt qpelli Sz aliqua vtus
est potentior ho acto viatoris ut pote vtus
angeli go saltem ab anglo h ar nrm pot
cogi Item si aliq vtus pt impedire ab actu
suo pt violentari z si sufficiet pt impedi
sufficit pt violentari z si sufficit pt vio
lentari pt cogi cu i[2] h arm ab actu suo
et usu impediri possit sicut qp dnag pt
auferre usu h ar[1] z facere cu furiosu go
v[2] qp ab eo h ar nrm possit compelli
et cogi Item quanto radius est virtus aque
mota aqua nuc e motu radiu Sz intoa[ou]
vinclo quugi[2] aia corpi qm quuga[2] radius
aqe go in toto corpe nuc e motu affectus aie
Si i[2] aliq vtus creata pt corpus trasmutare potit
pnus h ar iuste z qpelle ipe volete Item sic
se ht intellectus ad veru ita affectus ad bonu Sz intellectus
copelli pt ad credendu aliquod veru go z affectus
ad amandu bonu Si ige h ar no dt aliud
qm rone z volutatem v[2] qp ipm qpelli possit p
actionem alicuius agentis creati Item agens crea
tu sua actione pt h ar coge coactione cuiuscuq
que e disposito ad coactionis sufficit Sz disposito
pfrequitem sui itacionem z intentioz pt si necitas
go v[2] qp si volutas possit cogi coactione cuiuscuq
qp pcessu tpis possit copelli coactione sufficienti
p actionem alicuius creature Sz q d de ho acto
volutas p infgenita sui nobilitate na cogi[2] nate Si
i[2] volutas a nec[ia] pt cogi z hc no e ob ad h
ppter[2] ar h[tem] go h ar a na creatura cogi pt
ite si aliqua creatura posset h ar hois cogere
hc maxe qpeteret dnao de qo d[2] Job xl. non e
ptas sup tram qe ei possit qparari Si i[2] dnay
h ar nrm no possit coge qp tr faceret nos qtiue
peccare v[2] qp na aliqua creatura possit ipm coge
Item nulla maior qpulsio pt sicu ho aro
hois qm pmitentatione mortis Sz mortis
intentatio ad qpellendu h ar no sufficit sicut pz
i martiribus scis z aliis qui potius voluit
mori quam fidem sua diffiteri go no v[2] qp h ar
ab aliq creatura possit qpelli Item si h ar est
im id quod est supp in in aia cu ipsius sit
rege z move oes pos Sz eo qp supp m e i aia
solus deus maior e go na creatura pt sup illud

pti
Nulla i[2] creatura hois h ar qpellendum
Sed ad pdictoru intellectu est notandu qp cu loq So
de ho acto qp ad actu exteriorem z qp ad actu
interiorem siue qm ad actu ppius z qp ad actu
aliem Si loquamur de ho acto qp ad actu ex
teriorem sic z talis actum pt intervenire co
actio pt. n. qmb qpelli ut genua cora idolo
flectat z ut manibus ppriis thura imponat
vel incendat Si vero loquamur qp ad actu
interiorem qui est velle vel elige sive qsentire
sic z talibus actibus pt h ar aliquo modo induci
pt et impediri Sz nullo modo qpelli induci q
pt qm amat aliud a se z qp infra se est
vn p oblatione alicuius rei amate vel ablatione
pt induci ad qsentiendum in dd multu efficaci
psuasione p quem modu i dolatre temtabat
sanctos martires qsentire in idolatria modo p
mittendo delectabilia mo infligendo tristia
ista tu inductio longe distat a coactione sic
pbat ipse exitus qe nec blanditiis allici nec
tormentis terreri adeo potuit ut animitate
iustic mutaret[2] z e h ar induci pt eo qp
amat aliud infra se ut pote vita tpalem
vel aliud comple qp pt agens creatum qferre
vel auferre pt etia impediri ppter intellectu
z qnitionem sui ad nam corpale que subest
virtuti create vn bn pt ita alud ledere
qp usu h ar amitteret ex hc tu h ar no
cogeret coactione. h[2]i ar y pot actum et
usum Sz ligao vel impeditio tollit et tm
impeditio pueniri pt ab insidiis Coactio
vo hz pvenire a superiori hmoi e qp h ar
et si possit induci ab agente creato ratione
boni exterioris amati et possit impediri
ratione qiuncti corporis no pt cogi z actus
ppii hanc. n. libertatem z dignitatem ht. ut
mo h[m] soli deo. sic sbm z ex mo h[m]
nulli agenti creato subest tu coactio sit
a superiori nullus agens creatus pt ipm coge
vn qcede sit rones hz omnes Ad illud vo qp
pos o[2] in qriu qp est actio mixta ex volutario
et involutario dm qp illud intell[2] de coactione
exteriori z qp ad illa pt intervenire coactio p
io intell[2] de involutario put d[2] involutarium
p violentia no m qp p violentia coactionis
sufficit Sz pom inducentis Ad id qp o[2] qp
maior vtus pt violentare minore id pz
z ipso qe qp ad libertatis dignitatem sic consti
tuit in pso plicuite oes creature rationales
sunt equalitem ne vna nata e z in ista ppter
in alteram age z ppter hc ne altam violare
ne coge cu n. d[2] qp a[or] vtus pt violentare
minore hc veritatem ht si Sz qp a[or] e nata
sit age in minore Ad id qp o[2] qp h ar pt
in sua actione impediri dm qp vm e tn ex
hc no pt cogi ipedimetu n pvat actu vol

sed coactio ponit actum in aliquo et sic cum hoc potest
quod non sit libertas et ista sunt opposita sicut si ponitur
quod unus actus esset voluntarius vel involuntarius
et ut melius videtur sed ad 2m dicendum quod non cogit
ad id quod dicitur quod aqua mota necessario movetur radius
eius coniunctus dicendum quod non est simile propter hoc quod ra
dius multiplicatus est naturalis nec potest lux lucere secundum
ipsam non multiplicare cum mutet naturam sibi aptam
et sic multiplicatur radius eius naturalis ita et re
flexio ipsius est naturalis et repercussio et ideo
cum aqua movetur aliquo suscipitur radius idem
necesse est ipsum alio modo reflecti sed actus autem qui est
ab anima cum in suo actu volendo exit et seipso
principalis actus est variatio non exit quod aliqua
sit variatio in corpore quieto ad id quod dicitur de
operatione intellectus ad unum et affectus ad bonum dicendum
quod si actio modo sit opposito oppositis non movetur ordinatus
sicut dicendum quoniam sic oppositum fuit secundum intellectus aliquo
plus sed tamen ex parte motiue quam cognitiue
et ideo coactio plus repugnat affectioni quam
repugnet cognitioni et postea non sequitur
quod si intellectus potest cogi quod et si affectus ad id
quod dicitur quod potest reduci dicendum quod et si inductio
videatur esse quedam coactio inquantum
tamen intra que dicunt id quod sit causa metus
non esse simpliciter rationem magis de eo metu quam
potest cadere in constantem virum propter hoc quod consideratur
opera exteriora secundum voluntatem tamen ista inductio
fit cum voluntate volentis nec ei repugnat in aliquo
sed potius repugnat plenitudini amoris et
volentis non enim ita plene vult ab quam vult ex radi
one sicut qui vult abicere se de actione
mercium in mare huiusmodi sed salutem et libe
ralitatem et volentis unde sic motus apud dominum non
excusat a culpa sicut aperte patet in negatione
a petro facta et ideo non sequitur quod si possit a
creatura induci quod possit cogi ut vero quod dicitur
de dispositione que habet fieri necessitatem per coactionem
sicut enim verum est de virtute naturali et actu quam
determinatur ad unam dicendam tractat non autem verum
est de voluntate que absoluta est et quod est de se in
flexibilis potest et illud totum habet in eo generis dispositionis
que est eius sed generis et proprietatis ut est dispositio
proxima et remota sicut autem non est in proposito
ut ostensum est supra et patet subiecta

Quinto queritur de libero arbitrio in comparatione ad
mouens primum scilicet ad ipsum deum et est quod
deus liberum arbitrium possit a deo cogi et ostenditur vero lucet
xxi xxi in viribus et sepibus et compelle intrare et
si igitur domini dei non potest intrare nisi per ipsum
liberum arbitrium et deus intrare compellit vero quod liberum arbitrium
cogit Item Ioh. vi nemo venit ad me nisi pater tra
xerit eum sed ad christum non venitur per liberi arbitrii actum si
igitur per liberum arbitrium non venit per sinum nisi trahatur a patre
et tractus est motus violentus sicut autem prius
liberum arbitrium a deo violentatur et cogitur

Item per vero xx Sicut diuisiones aquarum ita et cor
regis in manu dei quocumque voluit inclina
bit illud ergo si liberum arbitrium inclinatur ad unam
partem contradictionis quamuis sit ad aliam inclinetur
deus potest efficere facere quod velit oppositum ergo potest
cogere liberum arbitrium ad volendum Item omnis creatura est
imperfecta obediat creatori suo ergo si liberum arbitrium de
creatum a deo est necesse quod ipsum sit imperfecta
obediat creatori suo ergo si aliqua virtus potest a deo co
pelli potest et virtus liberi arbitrii sicut et ceteris aliis
creaturis potest facere contra propriam naturam ergo et de
libero arbitrio potest facere contra propriam libertatem ergo potest ipsum
compellere Item plus potest facere liberum arbitrium diuinum quam simpliciter
humanum quod possit liberum arbitrium humanum sicut ad bonum
sed homo potest aliquem hominem cogere ad aliquid opus
inferendo sibi violentiam ergo multo fortius
virtus increata potest cogere voluntatem humanam
Sed contra augustinus super genesim ad litteram tamen non potest deus (1)
facere contra naturam quam bona instituit quare non
potest facere contra voluntatem suam secundum illud ii ad thi. ii negare
seipsum non potest liberum arbitrium impossibile est eum de libero arbitrio fa
cere contra naturam suam libertatem sed si ipsum cogeret
contra libertatem eius faceret ergo liberum arbitrium cogi a deo
est impossibile Item augustinus xix de ci. dei id est vnum
quodque rei naturale quod de ipsa facere disposuit
disponentis voluntas ergo si nihil naturale est preter
nihil quod facit deus est violentum Item
omnis violentia coactio est per violentiam
quomodo ergo deus de libero arbitrio faciat naturam a deo
sibi potest fieri violentia ac per hoc non coactio
Item voluntas hoc ipso libere vult quod cum vult
vult seipsum velle et seipsum mouet Sed im
possibile est voluntatem aliquid velle plene quin ipsum
velle sit a voluntate seipsa mota et quod voluntas
velit se velle ergo impossibile est liberum arbitrium cogi non
solum a magno creato verum etiam nec a deo
Item nihil aliud est dicere aliquem facere aliquid ex co
actione quam quod facit id inuite ergo liberum arbitrium sit voluntatem
cogi ad actum proprium non est aliud quam quod volitio
aliquid velit inuita Sed si est inuita tunc aliquid
id non vult ergo voluntatem cogere nihil aliud est facere
quam facere voluntatem simul et semel velle et nolle
Si ergo duo contradictoria simul esse non tamen est
impossibile creature verum etiam creatori esse propter
hec tunc aliquid utique cogitur quod ad oppositum inclinatur
inclinatione sed liberum arbitrium eo ipso quod non ita naturaliter
inclinatur ad unum oppositum sicut et ad reliquum
ergo libertas eius salvatur in inclinatione ad
utrumque ostendit sive ad hoc inclinetur sive ad id
Si igitur coactio excludit libertatem et libertas
non excluditur ad oppositum inclinetur igitur ex natura
inclinatione cogi potest liberum arbitrium Sed non est
aliquo modo ipsum cogere nisi inclinando ipsum
ad aliud volitiuum ergo impossibile est ipsum cogi nec
per mouens creatum nec per agens primum Respondeo 30
dicendum inficiandum est notandum quod cum queritur

utrum homo possit cogi a deo istud potest intelligi dupliciter aut ita intelligatur quod possit auferre libertatem et auferendo libertatem inducere coactionem et hoc modo nulli dubium esse debet quin deus hoc possit facere [illegible] est de inmediate sic potest aliquo intelligatur quod deus cogat hominem manente contra libertatem et eius natura et hoc modo non solum est impossibile sed etiam non intelligibile probo quia implicat in se duo contradictoria opposita ex hoc enim quod homo est sic adductus [illegible] et ex hoc quod voluntarius est sic adductus voluntarie vult et per consequens [illegible] ex hoc autem quod cogitur sic adductus [illegible] vult et sic per invite invite vult et sic quod vult ab alio vult. Omnia violentia cuius principium est extra nil conferente vim passo ergo hominem cogi non est nisi quantum ad actum voluntatis est et simul esse liberum et similiter esse volentem et non voluntarium [illegible] et non [illegible] esse. Secundo ipsa est quod tendat intra se utramque partem contradictionis nec tamen est impossibile creature [illegible] et creatori essentie quia illud posse non est posse sicut in primo libro ostensum est [illegible] hunc modum [illegible] ideo cogi est impossibile [illegible] ad hoc movente ad intelligentiam [illegible] ad [illegible] movetur [illegible] quod deus dicitur voluntatem movere et voluntatem mutari et voluntatem cogi tunc enim moveri dicitur quando [illegible] persuasio fit qua disponitur ut ad [illegible] inclinetur que si valde intensa sit nomen coactionis sortitur quamvis non sit vera coactio ut ostensum est. Secundo tunc autem voluntas mutari dicitur quando ipsa volente vim positivi virtute affectio [illegible] immittitur ei in contrarium et de nolente fit volens ita quod una affectio expellitur et contraria inducitur sicut cum deus de amatore temporalium facit temporalium contemptorem et hoc dicitur esse quedam expulsio et traductio [illegible] voluntas ab ea re semper cum [illegible] glutino fortiter [illegible] tunc autem voluntas dicitur cogi quando intelligitur [illegible] repugnante actu voluntatis deliberative aliena virtute moveri et repugnantia manente ad id nolendo inclinari et hoc duo opposita implicat sicut ostensum est voluntas igitur moveri potest ab agente creato mutari vero [illegible] non potest nisi ab agente increato cogi vero a [illegible] non potest et [illegible] dicit B. quod libertas voluntatis est ita plena secundo modo in creatura sicut in creatore [illegible] omnibus [illegible] equaliter [illegible] explanatio [illegible] ad coactionem [illegible] et [illegible] ad [illegible] in scriptura [illegible] voluntatem hominis [illegible] et voluntatem hominis trahere et voluntatem hominis quocumque voluerit inclinare [illegible] non intelligitur non [illegible] voluntatem cogat sed quod voluntate creata non solum movetur [illegible] creatura vim etiam immutat immittendo affectiones varias in qua immissione non est coactio. Probo quia ita volendo nolo illud quod deus immittit [illegible] quod ex me ipso nolo et non aliud nolo volens nolo non invitus et ita non nolendo [illegible] compellor ad id quod [illegible] obedientia creature deo quia ex hac ratione potius [illegible] quam [illegible] non ibi est obedientie perfectio et [illegible] dei ad hoc quod deus nolunt [illegible] movere sicut pila ad eam partem ideo quamvis de ipso vel circa ipsum faciat non compellit nec violentat nec etiam creature aliquam violentiam inducit quia ad illam potius obediens [illegible] aut ad potentiam [illegible] infert violentiam in [illegible] operationum sed talibus violentiam infert voluntas [illegible] non [illegible] ad unum ut sit [illegible] ad [illegible] hic est [illegible] voluntatis [illegible] ad utrumque [illegible] sicut et rota et pila habent utilitatem ad motum [illegible] illud quod [illegible] dicitur [illegible] quod unum est in [illegible] que posse est posse [illegible] aut [illegible] cogere et [illegible] et potest [illegible] manentibus [illegible] hic est [illegible] et impotentia sicut prius ostensum est coactio [illegible] repugnat nec [illegible] repugnat [illegible] et [illegible] non concludit

Sexto et ultimo queritur de homine [illegible] ad corpus [illegible] et est quod [illegible] propter ineptitudinem corporis ligari [illegible] ad usum et quod sic [illegible] de homine in [illegible] et infantibus et dormientibus nihil quod agat imputatur sed hoc non est nisi quia carent usu [illegible] et hoc non est nisi propter aliquod impedimentum a parte corporis ergo [illegible] Item [illegible] ipsum [illegible] quod [illegible] sanctus et castus [illegible] caritas [illegible] frequenter in somniis [illegible] quod nullo [illegible] tempore vigilie [illegible] in somniis ligatur [illegible] sed hoc non est nisi propter lassationem et ineptitudinem ex parte corporis ergo [illegible] deficiente priori deficit id quod posterius est [illegible] ergo impeditur aliquis actus qui [illegible] est ad usum [illegible] propter ineptitudinem corporis [illegible] est et usu [illegible] impediri [illegible] actus [illegible] ad [illegible] est [illegible] que per ineptitudinem corporis impeditur sicut in dormientibus et in senectute [illegible] quod corrumpitur quodam [illegible] corrupto [illegible] ipsa [illegible] ergo [illegible] Item sicut [illegible] lassatur in sentiendo ita etiam lassatur in cogitando et in meditando sed quia corpus lassatur in sentiendo [illegible] quiete somni [illegible] impeditur ab operibus sensuum ergo [illegible] lassationem corporis ab actu [illegible]

9 Sed contra in iii° Regum refert historia quando in sompnis
apparuit Salomoni et inito peticionis quam fecit
dedit dominus sapienciam multam nimis. Ad primum ergo
dicendum quod apud deum et sapienciam suscipere
hic est ipse intellectus et voluntas quia propter causam
et ineptitudinem corporis et quietem in sompnis
intellectus ab actu suo impediri non potest. Item
Gregorius super Iob: terrebis me per sompnia loquens
de nocturnis illusionibus hic malignos spiritus
agere superna dispositione dispensatio benigne
permittit in electorum cordibus ne ipsi saltem
ad passionis prima sompnus vacet. Ergo quod
in sompnis dicendum ergo propter ineptitudinem corporis
intellectus non amittit usum proprium ut patet ex eo quod
ad operacionem intellectivam sine intellectus nullius partis
corporis est actus nec illud operacionem exercet per aliquod
organum ergo quamvis corporale organum vel ledatur
vel fiat ineptum intellectus non perdit suum usum.
Item quanto anima magis recolligitur ab ex-
terioribus ad interiora tanto magis viget
opere interiori sed cum ligantur organa sensuum
exteriorum recolliguntur vires anime ab exterioribus
ad interiora ergo tunc magis debet vigere opere
interiori sed potencies harum attenditur intellectus ipse
ergo quando corpus efficitur ad senciendum ineptum
ut potest per sompnum intellectus tunc debet habere potius
suum usum quam prius. Item videmus futurorum cer-
titudines maxime elevate sed in sompnis potius
sunt fit revelacio et premissio futurorum ergo altis-
sime actus rationis viget in sompnis cum est inepti-
tudo ex parte corporis propter quietem et ipse intellectus. Item
multorum pendet ex corpore virtus fantastica et
imaginativa quam intellectus utique intellectiva ergo si
propter ineptitudinem ex parte corporis quod quidem est in spe-
cie vel eciam in sompnis non impeditur opus
fantasticum immo eciam viget, videtur quod non debeat
impediri opus intellectiva est id quod cum opus intellectus
vel eciam intellectus nullo pendeat ex corpore.
Unde est hic quod impeditur et ligatur propter aliquam
ineptitudinem factam circa corporale organum
et utrum sit impeditur cum magis pendeat ex corpore
quam virtus fantastica unde est hic quod magis
vim suum in sompnis quam fantasia et
ymaginacio et eciam cum intellectus quam ab actu intellectus
maxime sit potens et libera unde est hic quod
propter ineptitudinem ex parte corporis facilius tollitur
usus intellectus quam ab actu rationis in sompnis
in aliquos racionis motus sit hic et in furiosis.
Ad hoc sit videmus quod multa intelligunt
que non possunt dicere nisi racioni haerent tamen ad in-
vestigata credunt in veritatis tamen ipsa intellectus debet
esse ea sed difficilem huius quaestionis propter quod
si ad hanc quaestionem facile sit unde cum quaeritur
intellectus ligatur propter corporis ineptitudinem quantum ad
usum quem ipsa experiencia hic plane docet et manifestat
quod ligatur in parvulis et dormientibus et furiosis ad
illam tamen quaestionem quae hanc subsequitur videlicet
quare ligatur intellectus ex corporis ineptitudine
cum non sit potencia alligata organo valde dif-
ficile videtur et eius assignare causam intellectualem.
Tamen est quod quadruplici modo satisfaciendum huic
quaestioni secundum quod dicere voluerit quod ipse racionis
vel eciam intellectus impeditur et ligatur ex corporis
ineptitudine propter anime continuam secundum quod
propter obsequium corporalium potenciarum quarto modo
dicendum est quod propter operationes naturales quidam corporis
quarto autem modo quod propter corporis et anime
unionem ad tertium constitucionem primo propter
commixtionem dicetur aliquam animam impediri
ab actu eius ex ineptitudine ex parte
corporis autem non est corpus ineptum ex aliqua
lesione interiori sicut est in furiosis et freneticis
et tunc anima cessat ab opere intellectus dicendum
propter hoc quod in una passione conveniunt
ad corpus racionalis nobilis organi lesio autem est in
corpore extrinsecum quae est in membris et or-
ganis sicut est in parvulis et tunc anima ad-
est intenta gubernacioni corporis et rebus
quas per sensus corporis percipit quae sunt unum
sicut sua et in eius commixtione ad corpus
suum quod est ex organorum lesione sive ex imper-
fectione quod ut usum racionis et intellectus impediat.
Secundo modo dicendum non plene satisfacit
videmus enim quod vehemens dolor ex parte corporis
in exterioribus sentitur racionis usum non im-
pedit et tamen anima tunc intendere multum refugit.
Item in sompniis non magis convertitur ad corporalia
quam in vigilia. Ad primum ergo quaestio quae est in vigilia
usum racionis non tollit secundum racionem videtur quod nec quaes-
tio quae est in sompniis circa regimen corporis
et ideo iste secundus modus dicendi videtur quod racionem a
proprio usu sic impediri propter primum absolutum
totaliter. Secundo non opus intellectus non fiat per organum
nichilominus tamen virtutes sensitive ipsi intellectui
faciunt aliquod obsequium adhuc quod exerceat suum
actum dicimus enim obsequium virtus fantastica intellectui
in actu intellectus in hoc videmus quod offert ipsa fantasmata
intellectui possibili sicut per obiectum offert speciem sensibilem
et hic eciam quod intellectus excitatur ab
intrinseco secundum quod commictitur eius et ideo quando lesio
est et incepti do ex parte organi potencie fantastice
et sic perturbatio fantastica impeditur usus intellectus
et intellectus propter hoc aufertur sibi debitum ob-
sequium sicut oculus impeditur ab actu videndi
propter obstructionem aliquam factam in re visibili
quod sic non speciem offerre et visum eius excitare
excitare sed non hic modo dicendi ad hoc plene
non satisfacit propter quod nos videmus quod in ponente
intellectu ipso non fit impedito ipse ex iure
virtutis sensitive ut potest ymaginativa et fantastice

et unitur intellectus et in eo una intellectibus aliquas species
in se habeat abstractas quas in se et penes se
conservat quas anima sensitiva trahit creatore separatur
unde quod cum obsesso fantasie et fantastice virtutis scilicet
intellectus uti debeat et vero eorum quorum in se habitum
habitum et hic plane falsum est quia non impeditur
a condicione eorum que nocent sicut [illegible]
eorum que non nocent et propterea est triplex modus dicendi
quod oppositio hic autem et rationibus ex corporibus incipit sed in
pediri propter quamdam coniunctionem operationis conveniat
autem quodammodo potentia intellectiva operationem suam corpori committit
to tamen convenit ei esse et ex eis fiat unum per essentiam
non solum in quantum anima est vegetabilis et sensibilis
sed etiam in quantum rationalis anima non rationalis adveniens
corpori secundo sicut ex sua unione facit ipsum esse
animal et etiam ita facit esse hominem et eo sicut aliquam
operationem committit corpori inquantum facit unum et inquantum facit
alterius sic etiam aliquam committit inquantum facit hominem
licet non omnem unum formaliter eius modo committat
corpori que respiciunt potentiam vegetativam et sensitivam
et operationes potentie intellective non sic operationes sensitive et vegetative
sic committuntur corpori ut sint in corpore et per corpus
Sunt etiam in corpore et non sunt corpore non in mittit
anima in mente organo corporeo nec mittit in quantum
est in corpore intellectus et sic convenit anima corpori
ut sic intelligat cum corpore aliquo agente ut tamen
non intelligat per corpus sic intelligat cum corpore ut
tamen etiam intelligat cum etiam est separata a corpore ratione
vero dum est in corpore committit ei talem operationem ideo
facta inordinatione ex parte corporis licet illa operatio
impediri sed hic modus dicendi calumniam habet in hoc quod
dicit quod opposito intellectus non aliquo committitur corpori tamen
non videtur verum et philosophus contradicere videtur expresse
in xvi° animalium ubi dicit quod intellectus est ab extrinseco
propter hoc quod nullo est communicatus corpori et hoc idem dicit in
tertio de anima et item si hic conceditur quod non intellectus est
nullo tamen modo conceditur nec de toto corpore nec
de parte quod intelligat unde licet quod hic dicitur de
toto coniuncto ratione partis scilicet anime sic tamen dicitur non
albus hic dicitur solum ratione partis corporis et propterea
est quartus modus dicendi quod propositio anime in corpore in
pediri habet propter corporis inceptitudinem
et hoc ratio est unio anime et corporis advenientis
tamen constitutionem quod est unum per esse et tamen debetur
propterea operatio et cum quod est unum habet autem quod non
est unitur tamen ne sentire sine motione sed ratio
cinari et intelligere et propter ipsam unionem non
tamen dependet anima ex corpore quantum ad actum sen
tiendi sed etiam aliquo modo quantum ad actum intelligendi
quamdiu est in corpore sed longe aliter et aliter non
quantum ad actum vegetandi et sentiendi sic pendet
ut nullo possit illos exercere nisi in corpore
nec autem sic de actu intelligendi sic etiam pendet
ut illos actus exerceat per corpus et per organum
corporeum non sic est de actu intelligendi et ideo actu
sentiendi dicitur continuare anima corpori unum non absurde

dicitur oculus videt non sic autem dicitur de actu intelligendi
dicitur autem anima sentire per corpus et non intelligere per corpus
quod tamen duo concurrant ad actum intelligendi et sen
tiendi virtus recipiens et iudicans in sentiendo
receptio speciei a corpore sed iudicium est a virtute
sed in intelligendo utrumque est a virtute intellectiva
ab intellectu possibili et ab agente et propterea intellectus
dicitur virtus non alligata materie et operationem habet
per se licet tamen est separata a corpore quamdiu autem est in
corpore non omnino intelligit per corpus Sicut necesse
animam in corpore quodammodo pendere ex corpore quamvis
non pendeat ipsius anime esse ideo actio ipsius
anima sit in corpore necesse est eius debite comple
xionatum esse et ad illius complexionis concurrit
concurrit actionum omnium non esse in corpore Sicut quam
diu anima est in corpore intelligere sine non est sine
corpore et sine aliqua dispositione ex parte corporis
cuius actualitas concitat actum intelligendi sic
congrua dispositio correspondebat ex parte anime
in corpore et perfecto cuius id est actualitas
attenditur secundum id quod est supremum in corpore et propterea
ad nobilissimos spiritus qui locati sunt in
nobilissimis organis corporis et quam tamen de
aufertur ab aliquo per eius auferri [illegible]
id quod est in eo excellentissimum et tamen aliquam
virtus deliberatur propter auferri [illegible]
quando id quod est etiam summum hic est quod in le
sione corporis [illegible] corpus [illegible]
formabatur operari intellective quando enim id quod
conformatur operari sensitive et in summo potentialis
tendentes ad cerebrum que pervenit species in
somnis vel in [illegible] frenetici
vel quecumque alia lesio organorum in quibus residet
spiritus subtilissimi et nobilissimi cordales facilius
impedit usum rationis quam ymaginationis et tamen non
que impeditur ex lesione corporis usus rationis et ipse
magis impeditur quam usus inferioris virtutis et ex hac
eadem ratione colligitur [illegible] magis impeditur [illegible] adversum
[illegible] quantum ad [illegible] actus voles quod in so
mnis et furiosis [illegible] demonstratur [illegible]
respicit potentiam [illegible] plena
subtilitate [illegible]
[illegible] et quando impeditur [illegible]
per auferri ei actus [illegible] plenitudine
[illegible] impedire facilius aufert ei potentia
velocitatis currendi quam potentia ambulandi sine
facilius impeditur hic actus quam ille Sicut [illegible]
facimus et frequentius convenit auferri usus subtilitatis
quod quicumque alius actus potest intelligendi et de
[illegible] omnes quod [illegible] lesione ex parte
corporis habet impediri quantum ad suum usum sicut reperitur
in [illegible] et furiosis et dormientibus [illegible]
[illegible] in [illegible] de [illegible] solutionis quod fuit in
somnis [illegible] fit [illegible] spiritibus et [illegible]
[illegible] quibus quod in somnis potuit mereri [illegible]

dignus fuit exaudiri aut [illegible] d[icitu]r q[uod] deo [illegible]
placuit s[ed] q[uod] cum vigilando 2 [illegible] p[er]egi do
deo placuit 2 q[uod] i[n] vigilia placuerat d[omi]n[u]s p[er] re
uelacionem maltare noluit in sompnijs frequenti[us]
cum in sompnijs q[uam] in vigilia apparere consuet
et propt[er] h[oc] p[ate]t [illegible] ad sequens [illegible] q[uod]
n[on] et s[an]ctos viros i[n] so[mp]nijs [illegible] h[oc] [illegible] e[st] q[uod]
occasione sua [illegible] q[uod] paciunt[ur] in sompnijs me
rentur in vigilia [illegible] vir p[ri]or [illegible] in
pollucione nocturna qua[m] [illegible] p[er]egit p[ro]
vel de eo recordacione [illegible] delectatur
ad 10 q[uod] d[icitu]r q[uod] [illegible] sim [illegible] m[illegible] ad no[n] e[st] ac
tus [illegible] p[ate]t [illegible] ia p[ate]t [illegible] ex p[re]dictis q[uia]
vis n[on] no[n] op[er]at[ur] [illegible] corp[or]alem in [illegible] tn
[illegible] q[uod] a[n]i[m]a op[er]at[ur] i[n] corp[or]e [illegible] est corp[us] [illegible]
nobiles sp[irit]us et nobilia organa [illegible]
actualite et disposic[i]o[n]e [illegible] 2 [illegible]
h[oc] [illegible] tollit[ur] [illegible] septi[m]o 10 [illegible]
[illegible] 2 [illegible] mipeont[ur] ad [illegible]
d[icitu]r q[uod] a[n]i[m]a in sompnijs [illegible] ab ex[illegible]
[illegible] q[uod] [illegible] s[ed] no[n] [illegible] op[er]o
[illegible] ad op[er]is [illegible] est
quos [illegible] in intencio[n]e [illegible]
2 10 no[n] [illegible] q[uod] [illegible] i[n] sompnijs
[illegible] s[ed] [illegible] visi[illegible]
[illegible] d[icitu]r [illegible]
in sompnis futura [illegible] d[icitu]r [illegible]
in sompnis est [illegible] futurorum [illegible]
[illegible] altissimo [illegible] d[icitu]r [illegible] xxiij [illegible]
aut d[omi]n[u]s visitat i[n] sompnis q[uam] i[n] vigilia [illegible]
reuelando futura [illegible] h[oc] q[uod] a[n]i[m]a i[n] vigilia est
[illegible] ad exteriora [illegible] [illegible]
d[eu]s qui posuit tenebras latibulum suum ad s[ignificand]um
ipsius occultacionem [illegible] i[n] sompnis [illegible]
in vigilia [illegible] emitte[illegible] tn [illegible] q[uod] i[n]
sompnis mag[is] agit[ur] [illegible] q[uam] agat et in [illegible]
[illegible] s[ed] [illegible] p[er] mod[um] [illegible]
q[uam] agentis [illegible] q[uod] i[n] sompnis [illegible]
[illegible] 2 ita quodam [illegible]
[illegible] de qua [illegible] no[n] [illegible]
[illegible] 2 viver ex h[oc] [illegible] no[n] p[ate]t [illegible]
[illegible] i[n] sompnis [illegible] ibi [illegible]
[illegible] q[uam] i[n] sompnis mag[is] agit[ur] [illegible]
[illegible] mag[is] agit q[uam] agit[ur] ad 10
q[uod] d[icitu]r q[uod] vis fantastica no[n] [illegible]
[illegible] mag[is] [illegible]
[illegible] aliquo [illegible]
i[n] vigilia [illegible] magis [illegible] q[uam] i[n] sompnijs
[illegible] magis no[n] ita appareat i[n] vigilia
[illegible] ad exteriora 2 i[n] sompnis [illegible]
[illegible] 2 p[er] [illegible]
no[n] [illegible] impedit[ur] [illegible] aliquo[illegible] usus [illegible]
[illegible] sup[er]ior [illegible]
ex hijs que sup[er]ius [illegible] s[un]t [illegible]
[illegible] et [illegible]
i[n] sompnis [illegible]
[illegible] fantastica [illegible] est

2 10 no[n] s[unt] [illegible] usus fantasie sicut usus
[illegible] ad quos [illegible] que [illegible] p[ro]ximi[illegible]
[illegible] ex hijs que p[re]dicta s[un]t
In ista p[ar]te s[un]t q[ues]t[i]o[n]es de lib[er]tate 2 p[ri]mo q[ueritu]r [utrum] h[oc] q[uo]d
q[uod] lib[er]um arbit[rium] p[er] p[ecca]t[u]m ex p[ar]te [illegible] i[n] 10 [illegible]
[illegible] lib[er]um arb[itrium]
[illegible] minui[tur] [illegible] lo
[illegible] lib[er]um arb[itrium] dat lib[er]tas arb[itrii] de ipso q[uod] [illegible]
tu aliquantu[m] no[n] mutat[ur] s[ed] equalit[er] [illegible]
[illegible] possid[et]ur ergo male [illegible]
[illegible] lib[er]um arb[itrium] p[ate]t p[er] p[ecca]t[u]m dimi
[illegible] no[n] [illegible] potest amitti ergo [illegible]
[illegible] lib[er]um arb[itrium] esse [illegible] 2 ip[su]m p[er]
p[ecca]t[u]m diminui [illegible] ad h[oc] [illegible] q[uod] e[st] loq[ui] de lib[er]o arb[itrio]
q[uantu]m ad esse 2 q[uantu]m ad b[e]n[e] esse [illegible] loq[ui]mur q[uantu]m ad esse [illegible] li
ar[bitrium] no[n] p[ate]t dimi[nui] p[er] p[ecca]t[u]m [illegible] loq[ui]m[ur] q[uantu]m ad b[e]n[e] esse
[illegible] excludit malum [illegible] culpe 2 pene 2 q[uantu]m ad
[illegible] lib[er]um ar[bitrium] p[ate]t diminui 2 [illegible] lib[er]tas p[er] p[ecca]t[u]m p[ate]t tolli
[illegible] i[n] da[m]nat[is] q[ui] [illegible] s[un]t malo culpe 2 malo
pene 2 p[er] h[oc] p[ate]t ad obi[ecta] [illegible] h[oc] q[uod] p[ro]cedit de lib[er]tate q[uantu]m
ad esse [illegible] q[uam] de h[oc] q[uod] d[icitu]r [illegible]
s[cilicet] a nat[ur]e a culpa 2 a miseria [illegible]
[illegible] malum s[cilicet] culpe 2 pene
[illegible] q[uod] no[n] p[ate]t [illegible] lib[er]tas [illegible] ergo lib[er]tas dicat excep
tionem ab aliquo malo [illegible] q[uod] no[n] debeat [illegible]
lib[er]tas [illegible] no[n] [illegible] malum culpe 2 pene
s[ed] etiam temptacio[n]is [illegible]
[illegible] una[m] [illegible] q[uod] e[st] lib[er]tas a malo temptacionis
[illegible] sub lib[er]tate miserie [illegible]
[illegible] lib[er]tas a culpa no[n] [illegible] lib[er]tate
amisia [illegible] de lib[er]o ar[bitrio] dicat [illegible]
ar[bitrium] 2 [illegible] et [illegible]
[illegible] 2 penes q[uod] [illegible]
[illegible] q[uod] [illegible] ex p[re]dictis colligi p[ate]t [illegible] lib[er]tas 2 [illegible]
tione d[icitu]r 2 [illegible] d[icitu]r p[er] [illegible] ad 10
2 [illegible] d[icitu]r lib[er]tas ut [illegible] p[er] [illegible] ad 10 2
[illegible] d[icitu]r lib[er]tas ut ad q[uod] lib[er]tas a[utem] [illegible]
[illegible] e[st] [illegible] 2 [illegible]
[illegible] p[ate]t e[ss]e sub [illegible]
[illegible] e[st] malum s[cilicet] malum q[uod] [illegible] 2 h[oc] e[st] malum
miserie 2 i[n] h[oc] atten[ditu]r lib[er]tas amisia 2 malum q[uod]
facimus 2 h[oc] e[st] malum culpe 2 i[n] h[oc] atten[ditu]r [illegible]
[illegible] 2 [illegible] q[uod] lib[er]tas [illegible]
lib[er]tas ad 10 [illegible] lib[er]tas [illegible] in tres [illegible]
[illegible] lib[er]tas a nat[ur]e 2 a culpa et a miseria
[illegible] lib[er]tas p[er] [illegible] ad 10 ad q[uod] s[cilicet]
ad actum [illegible] 2 h[oc] p[ate]t e[ss]e [illegible] aut
[illegible] 2 [illegible] volendi [illegible]
ar[bitrium] aut [illegible] 2 [illegible] volendi ad
fine[m] relati qui d[icitu]r [illegible] 2 [illegible] atten[ditu]r
lib[er]tas [illegible] aut 2 [illegible] volendi [illegible]
[illegible] 2 penes [illegible] atten[ditu]r
[illegible] 2 [illegible]
2 [illegible] modi [illegible] quas [illegible]
assignari possent [illegible] ad [illegible]
[illegible] 2 [illegible] est in [illegible]
q[uantu]m ad esse 2 q[uantu]m ad b[e]n[e] esse [illegible] [illegible]

Si qm ad ee sit vocatur a mgro libertas a coa
ctõe et a ber libertas arbitrij ab ono puati
aba° positiue Si qm ad bñ ee cu ad bñ ee
concurrat dupx bom viz bom rectificãs
et bom delectãs siue bom ordinãs z bom q
etans et per oppom excludit dupx malu vz
malu deformãs et malu affliges Sic est
dupx dr̃a quarũ vna sumitur zv boni di
rigentis et hec dz libertas consilij a Ber
et a maistro libertas a culpa alio sumi
zv boni quietantis z hanc a B vocat libertas
complaciti a maistro libertas a miseria vdez
n ipm q B noiat positiue siue p oppom ad tm
ad quem mgr noiat puatiue siue p compom
ad term̃ a quo et sic patet diuisio sufficien
patet etiaz r̃nsio ad obiecta pt n malu cul
pe et malu pene est assignare triam dr̃az
libertatis ar que nõ sumitur zv mali utpote
illa que attenditur qm ad ee z malu tẽtatiõis
quodão hẽ reduci ad malu culpe quodão
ad malu pene ad malu culpe inqm sollicitat
interius ad mali vo pene inqm affligit exterius
et sic nõ fac qrtũ mẽbz ab alijs tribus diuersũ
Tho ltez quez de hc q dt vm nob mag placz uti
sit litas arij qua quis liber est ad malum
z ia qua quis liber est ad bom l n e chausi
qui dt q ptãs peccandi nc e litas nc pe libe
rtez vi etiã ee ẽ rom eciã vnũ quodqz dt
denoiari a suo optimo et libtas que est ab
oi miseria et culpa hc e ab oi miseria go li ar
dzt denoiari ab ia Item si litas ar dr̃ ñ som
qz e i bom s qz etiã pt i malu cu i beat nõ
possit i malu vz equiuoce dica li ar arbitrij
i uiatoribus et i beatis Qz ẽ hc e q q pd sim
maius et minus e zv solus vniri Si go equiuoce
li ar dicz i beatis et i nob nõ ceet aor libtas
i btis qm i nob q e ẽ mgrm i la qui diriter
ẽ dos litis assigt Jpz hc e qd vtz litas a coa
Tho ccon et a culpa et a misia dica equiuoce vm
z cu po non litis ipoz p eodem q cu non ipoar
rei appete q e s i hens iseparabiliter et ccntialit
z litas ccnt nõ sit lio aro litas a culpa t a misia
Sed litas a coactoe ab ia li ar hẽ denoiari
z qm h i statuis ipm e de se mouens e ad bom et
ad mam io mgr de hac intẽ ẽ dt i lra q litas a
qua li ar denoiaz lim nõ e litas ad bom tm s z
ad mam nc q prz respiciat mam s qz de genali
nois signifine n dicaz ad bom lz pnlius respiciat
bom quã mam z p hc pz rnõ ad pm obiectum
ad id vo q poz q denoiaão dz fieri ab optio dez q
id vm e d optio nõ quocuqz s ccnli et i scpali
ad id q q v dicaz lib eqce t vnice dz q nc sit
nc sic s p quãdaz analogiam q cõcitia cu vnico
recipt q p oz rm maius z minus Jpz cõciuea cu eqco
recipt quãdaz distictoz multiplicitas analogum n mediu
lzt sit vnicu z eqcu zc p ognt ea q sunt quesita

Sequitur distinctio xxvi
Hec est gra operans et cooperans
Supra egit mgr de lio aro siue adiutorio
hois qparato in se in hac vo pte agit de ipso
comparato ad auxiliud gre diuidit aut
ista pars in d p in pa detiat qm possit
li ar cu gra in sa qm possit recipere
gra d xxvm Illud vo in quo tenca9
prima pars hec d in pa detiat de adiuto
rio gre operantis et cooperantis collato
lio aro prout li ar qparaz adiutoriu in
sa prout qparatur ad hitu gratuitu et
usum sibi debitu ibi hic considerand est
cu predictu sit pa ps hec d p in pa d tiat
quid sit siue cuius efficacie sit io adiutorium
gre q lio aro superadditur in sa vo d tiat
qm ad votem siue qm ad li ar ordinatz ibi
ipa eade cu gre dona respiciat viuet pa ps
hec tres particulas in pa detiat q sit illud
adiutoriu lio aro superadditu qm ad actu
siue effm in sa vo qm ad subiectu ibi volute
reparant In tria vo qm ad ipm donu qtuit
ibi et si diligenter intendas zc Zda sa
pars prlis tres hẽ ptes In pa detiat vi
tatem ibi ipa eadez quedã hu zc In sa vo
remouet dubiom ibi nõ e cu ignorand
In tria vo parte subiungit initate receptorz
ibi illius n percipiende huzuit p cui studios
mente suit in ira articulus primus
Ad euidentiam huius ptis supposita gre en
tiate et nature que hic infra queretur
suo loco qr hic de gre quidite hẽ n inqrit
mgr in la et circa hc queruntur Sex p
quez v gra sit ad ct̃ acceptante vel ct̃
acceptu Sdo dato q gra sit ad ct̃ accep
tatu quez utz sit donu creatu t increatu
Tercio v sit i gne spẽ vel accitis Qrto
quez vtz sit in gne accitis coalis t i eet
Quinto quez ut po sit i essentie aie aut
potẽs Sexto et ultimo quez vtz insit ad
modu pfectionis tm an etiã p mod motiõis
Circa pm sic p cez et viz q gra dei ad
ponat circa gratificatu dz n Ioh po
de plenitudine eius accepimus gram p gra
Si iz ipẽ accepimus i nob e aliqd gra
in gratificatis siue acceptatis hẽ ee
Item i cor xii diuisios grazs sunt idẽ
aut spus diuidens sm lib prout uult hc
aut nõ eet n donu gre in sm lib de ponet
go zc Si tu dicas hc esse dcin de gra gtis da
ta tunc arguit a bosi q si gra gtis data
ald pot in gtificato multo magis gra gtu faciens
que maioris e efficacie z mag reddit ipm
gtificatu deo accepto ite gra gtu faciete
efficitz qs dignus sua otine Sz ois dignitas

aliquid ponit in eo in quo est ratio dignitas retributionis eterne aliquid potest in eo qui dignus est. hic autem non est nisi gratia ergo etc. Item culpa ex qua deus hominem odit et reprobat potest aliqua deformitatem in eo qui reprobatur ergo pari ratione gratia ob quam deus aliquem diligit et approbat aliquid potest in eo qui acceptatur. Item sicut aliquis qui non est gratus deo fiet gratus sed hic non est propter mutationem aliquam ex parte dei acceptantis igitur hic est propter mutationem aliquam factam ex parte hominis acceptati sed talis mutatio nihil aliud est tollit ergo deo circa hominem acceptatum potest item deus est equus ponderator ergo non magis acceptat unum hominem quam alium nisi deo donum et aliquod bonum sit in uno quod non sit in altero hic autem vocamus ipsum gratiam ergo gratia dei aliquid potest in ipsum gratificatum et acceptatum a deo. Item quod dan i dedit dominus gratiam danieli in conspectu principis eunuchorum sed constat quod tunc nihil novum collatum est danieli ad hoc quod acceptaretur ab eo eunuchorum principe. Si ergo deus est benignior et ad acceptandum promptior videtur quod nihil oporteat in homine poni ad hoc quod acceptetur a deo. Si igitur gratiam dei hec non est aliquid quam acceptum videtur etc. Item videmus experimento quod homo homini efficitur gratus solo aspectu ut deo dat homo homini cum suscipit illum in gratiam suam ergo pari ratione non oportet dare deo homini ut suscipiatur in gratiam dei. Item omnis ille est alicui gratus qui est ab eo dilectus sed dilectio dei non potest circa dilectum deo novum quoniam dilexit nos ante mundi constitutionem sicut dicitur ad eph. i. dilexit etiam nos cum adhuc peccatores essemus sicut dicitur ro. i ergo pari ratione nec illa acceptatio sive gratificatio aliquid potest in gratificatum. Item solis precibus alicuius absque aliquo munere inter veniente fit quis amicus et gratus efficitur alicui cui prius erat inimicus et odiosus. Si igitur hic est in homine cum deus multo pronior sit admittendus quam homo videtur quod hic multo possit recipi in gratiam dei. Item sicut se habet gratia ad gratificatum et acceptatio ad acceptatum sic se habet laus ad laudatum sed laus circa laudatum nihil potest

sed circa laudantem ergo nec gratia circa gratificatum sed circa gratificantem. Item habundantioris caritatis est diligere et acceptare eum qui minus dignus est amore sicut inimicum quam amicum ergo divina caritas et bonitas non solum acceptat bonos sed etiam quandoque malos non solum dignos sed etiam quandoque indignos ergo divina acceptio sive gratificatio non videtur aliquid ponere circa ipsum acceptatum aut gratificatum. Contra quod gratia divina aliquid potest circa gratificatum sive acceptum et ratio huius est ista quia divina voluntas in acceptando non afficitur divina veritas in approbando non fallitur et neutra harum in gratificando mutatur quia divina voluntas in acceptando non afficitur nec acceptat aliquem propter novum affectum necesse est quod acceptet propter aliquem effectum et ita aliquis effectus ponitur circa eum qui acceptatur quia veritas divina in approbando non fallitur ideo non prefert unum alteri nec approbat unum magis quam alium nisi quia in se habet aliquid quod est magis dignum approbatione divina neminem autem acceptat nisi quem approbat et ideo non est gratus vel deo acceptus nisi in se habeat aliquid per quod sit approbatione dignus. Cum autem voluntas non mutatur in acceptando nec veritas in approbando cum aliquis de novo incipit approbari vel acceptari et necessario cadit mutatio ex parte dei acceptantis vel approbantis necesse quod aliqua cadat mutatio ex parte accepti et approbati sed hic non est quia aliquid ei aufertur est ergo in eo quia aliquod donum sibi a deo confertur. Item quod dicitur gratia aliquod donum potest circa ipsum gratificatum unde gregorius super eos hic omnes ad idem quod potest dicitur in glossa de gratia sua deus dicitur quod deus dedit gratiam danieli Dan. quod ideo possibile deficit in tribus conditionibus prepositis tum quia homo in acceptando afficitur tum quia indignum eius frequenter decipitur tum etiam quia cum non de acceptatione sit acceptans in seipso mutatur hec autem in deo non possunt. et ideo non est simile. Ad hoc possumus per primum et secundum dictum. Ad idem quod obicitur de dilectione quod non potest aliquid in dilecto dicendum quod non est simile propterea quod dilectio se extendit non solum ad presens verum etiam ad futurum unde non tantum diligit nos deus dilectione temporali sed etiam eternali acceptio vero et gratificatio solum ad presens se extendit et ideo effectum non solum in habitu sed etiam in actu ponit circa ipsum acceptatum et gratificatum. Ad id quod obicitur quod solis precibus reconciliatur deus quod in locum habet ubi fit reconciliatio per mutationem affectionis ut cum aliquis qui alicui prius erat inimicus

per partes actus mitigatur hic autem circa deum non ponitur
si aliquid in scriptura dici videatur figurative
intelligendum est vel per antropospatos. Ad illud
quod dicitur de laude dicendum quod sicut laus creature
non potest aliquid circa laudatum sed circa laudantem
sic et gratia qua unus homo alium acceptat
deus autem non solum tantum laudat sed approbat
laudando aliquid potest circa laudatum unde ex hoc
non sequitur quod gratia divina nil ponat passive in creatura
non est simile de laude. et gratia quod laus respicit
personam extrinsecam tunc laudatus i.e. mancipatur
Secundo acceptio respicit bonum intrinsecum ex quibus una
persona redditur alteri accepta. Ad id quod dicitur quod
maiorum caritatis est acceptare eum quemvis dignum
est dicendum quod acceptio non tantum respicit opus vel
effectum vel donum largitoris sed etiam indigentem
qui enim alium acceptat ipsum etiam approbat
et quem divina veritas et equitas non potest approbare
nisi bonum et equum nec quemdam movet
in sua equitate potest esse deo acceptus et sic etiam
multa sibi sufficientia a deo impenduntur et sic patet
quod ex sua non cogit quod sit divine largitatis
honestas ut non excludatur divine largitatis
honestas veritas infallibilis equitas

Secundo queritur supposito quod gratia aliquid ponat circa
gratificatum utrum id sit creatum vel increatum
et quod sit increatum videtur per id quod dicit
Didimus in libro de spiritu sancto. Item cum spiritum sanctum donorum
dei esse sanctum spiritum sanctum ne estimare debemus substantiam
eius spiritum esse divisam quod multitudo donorum dicatur
impassibilis enim est et indivisibilis sed in gratia
donantes in istos multorum donorum vocabulis
nuncupatur. Item inspectus donum dei est increatum
restat quod gratia gratum faciens est quod increatum
sit hic ipsum omnium perfectus sanctificatus gratie
quos dicitur habere in gratificato quem ex dimissi erunt bona
sunt esse colliguntur gratie enim est recreare
gratie etiam est animas informare vivificare illuminare
assimilare unire stabilire acceptare deo etc.
omnes et affectum sursum ducere et elevare ex
primo actu arguitur sic. Solus recreat deus qui creat
et equalis virtutis est creare et recreare ut
dicit augustinus. Item id quod deus seipso creat non per aliquod
creatum ergo seipso recreat et reficit non per
aliquod creatum sed id quod recreat est gratia ergo etc.
Ex secundo actu arguitur sic plus virtutis est reformare
intellectum quantum ad affectum et intellectum sed in mente
est amplius fortior quantum ad intellectum ut dicit augustinus
ergo et in mente quantum ad affectum ampla bonitate
sed animam formare quantum ad affectum est ipsius gratie
ergo gratia non est aliud quam bonitas summa

Ex tertio actu vel effectu arguitur sic vivificare
animam est actus gratie gratum facientis
et deus animam vivificat seipso non per
medium creatum ergo gratia non est aliquid sed deus
probatur per augustinum qui dicit sicut corpus
anima vivit ita anima vivit deo sed anima se
ipsa vivificat corpus ergo deus seipso vivi
ficat spiritum. Ex quarto actu vel effectu arguitur
sic. Item sol per se sine potentiam esse presens oculo
non esse necessaria aliqua luminis influentia
ad hoc quod efficeretur oculus luminosus. Item
sol iustitie deus est presens omni creature
et essentialiter est in anima unus tamen quam
videtur quod nulla influentia luminis sit
necessaria ad illuminationem. Item impossibile
est dominum facere quod fenestra videtur quod gratia
illuminans animam nil aliud sit quam divina claritas.
Ex quinto actu vel effectu arguitur sic. Item si ca
lor esset sua splendor non esset necessaria nova
similitudo generans ad hoc quod oculus conformaretur
ipsi calori magis est si ipse calor esset passus
in oculo sed in deo propter sua simplicitatem
non differt veritas et similitudo filius enim qui est
splendor patris est eius consubstantie cum patre si ergo
gratie est deo assimilare et gratia est splendor dei
impossibile est gratiam esse aliud a deo. Ex
sexto actu vel effectu arguitur sic. Item unio
rerum coniungitur utrique extremorum sed extremum
ex uno sed deus est intimus anime ergo impossibile
est quod inter deum et animam cadat aliquod
medium unitum quod sit ab utroque extremorum
distinctum. Item gratie est animam unire deo tamen
gratia non sit aliud nisi est gratiam esse deum.
Ex septimo actu vel effectu arguitur sic impossibile
est variatum per variatum stabiliri
sed si stabilitur stabilitur per veritatem. Item
omnis creatura varietas est aut gratie
non est animam stabilire aut non est aliquid
creatum sed gratie est stabilire animam in bonum
hoc planum est ergo gratia non est donum creatum
sed increatum. Ex octavo actu vel effectu arguitur
sic eo ipso acceptat deus aliquem quo diligit
sed pater et filius diligunt nos spiritu sancto
sicut sancti dicunt et hoc fuit in proposito libro
non aliquo creato ergo acceptat nos spiritu
sancto non per aliquod donum creatum. Item ergo gratia
est id quo deus animam acceptat et reputat
animam gratam vel etc. Ex nono actu vel
effectu arguitur hoc patet intelligere nostram super se
elevare nisi id quod est in mente supra

Sed potius deus maior est natura sola
ergo posse dei est ipsam supra se elevare
sed 1c actus vel effectus dr gratie ergo impossibile
est gratiam gratum facientem esse de-
adeo divisum. His ex rationibus colligitur
quod gratia non est donum creatum sed increatum
ad oppositum arguitur primo rationibus omnibus sed rationibus
inducentibus ad impossibile ad quod
autem gratiam gratum facientem esse do-
num creatum primo adducitur auctoritas
z volens rationes dr 1 cor 12 divi-
siones gratiarum sunt idem autem spiritus sed non
est divisio doni increati ergo etc. ¶
Si dicas autem istud debere intelligi
non de gratia gratum faciente sed de gratia
gratis data. Contra tunc probo augustinus
ad bonifacium dicit gratia meretur augeri
ut aucta mereatur et perfici. Ex tunc
istud donum consistit in actu et augetur
sed augmentum non consistit in actu doni
increati in actu et non consistit in actu
doni gratie gratum facientis ergo gratia
gratum faciens est quid creatum ¶
Si dicas augmentum istud attendi
in gratia non secundum id quod est sed secundum effectum
adducitur auctoritas magistri in libro quam
sumit ex verbis augustini ubi et si dili-
genter attendas michi videtur demonstratur
quod sit ipsa gratia voluntatem
preveniens et preparans donum creature
etc. Item tertio arguitur ratione et ex omnibus
illis actibus gratie assignatis una
colligitur ratio. Sicut enim est gratie reformare
informare et vivificare cum omnis
talis actus sit ab aliquo sicut a principio
formali non enim est informatio nec reformatio
nec vivificatio sine forma necesse
est aliquod donum poni in anima quod sit
ipsius anime informativum sed deus
nullius potest esse forma perfective quoniam non
possit se trahere in rationem forme ex natura
ergo preter donum increatum quod est deus
ergo ad hoc quod anima gratificetur necesse est
ponere donum creatum. His ac rationibus
necessitatis colligitur ex hiis in eis ex quibus
patet secunda auctoritas sed tamen vere intentionem
colligere per divisionem explicare
Hic 1o rationibus ostendit gratiam
gratum facientem esse donum creatum
sed hic 2o rationibus ducentibus ad impossibile

quarum prima est hec aut gratia gratum faciens ponit
aliquod creatum in gratificato aut deus de novo gratificato
faciat gratum aut nihil. Si nihil ergo nulla fit mutatio
ex parte creature gratificate ergo sit mutatio
ex parte gratificantis quod est impossibile et item si nihil
creatum poneret non esset melior ille qui est deo
gratus quam non gratus quod impossibile est quod sit me-
lior nisi aliquam bonitatem habeat quam alter non habet
et hoc non potest esse nisi per creatum necesse est quod gratia de-
creatum ponat in gratificato. ¶ 2a potest aliquod tamen
aut est donum sine actibus habitus aut est actus sine
dono usus. Si est donum et actus habitus hoc proposito
sequitur quod gratia in gratificato ponit aliquod donum creatum. Si
vero est actus vel usus ergo non plus erit in gratificato
quam non gratificato nisi quando operatur ergo non erit gratia in
parvulis baptizatis et in iustis dormientibus magis
quam non baptizatis et in hominibus peccatoribus quod si hoc
est falsum et alienum a fide necesse est gratiam aliquod
donum creatum in gratificato ponere etc. Item tertio
arguitur alia ratione tam ex fide quam ex auctoritate
ex suppositione quod impossibile est aliquid mutari esse sine
gratia et hec minus manifestatur. Item hic 2a supposito
quod ex tunc aut gratia est proportio aliqua creature
aut nominat ordinem aliud solum divisum sicut ad
proportionem habere hoc proportionem videlicet quod gratia in homine
est aliquod donum creatum. Si gratia non est aliqua proportio
habere sed deus tamen habere erit in operibus meritoriis quod
est supra ipsum in merendo prout agitur quam
agat et movetur quam moveat et sic hic sicut motu
sursum non attribuitur lapidi nec est ex eo cui
dabilis vel principalis sic operis meritorium
nullo est habere creatio attributio et ita nec li-
ber ex eo erit aliquo premio dignum quod si hic est
impossibile et falsum restat 1a sed quod idem falsum ergo
dicere gratiam non esse aliquod donum creatum praecipue ad
predictorum inconveniens est necesse quod et hanc quam sa-
pientes approbant contra sapientibus quam hanc non quod
aliquod est quod fides dictat aliquod quod ratio investigat
fides et scriptura dictat quod absque gratie dono im-
possibile est placere deo dictat etiam quod absque dono
increato quod est spiritus sanctus homo non potest placere deo sive ex parte
nec assumi in adoptionem filiorum dei et ideo omnes
recte intelligentes concedunt in iustis esse gratie dona
credunt etiam in eis esse donum increatum quod est
spiritus sanctus. Hoc a fide et scriptura dictatur et ideo qui
contrarium horum sentiret esset hereticus sed utrum preter
donum increatum sit in nobis ponere aliquod donum
creatum per quod simus deo accepti vel non hoc
ex professo dictatur sed plurime auctoritate investigatur
a doctoribus et rationum probabilitate

et quam tam habitus quam dona quam etiam virtutes
cognosci sunt per species oppositas per se sed dumtaxat
quorum actum et effectum gratie ad ipsam gratiam
dumtaxat secundum doctores oppositos sicut non sunt
peccatum in opposito gratie est deserere gratie est re
formare vivificare assimilare unire vincere
stabilire acceptum facere surgere levare hoc est
actus quidem comparantur ad gratiam sicut ad primum
effectivum et quamvis deus sufficit ad hos actus
vel effectus perficiendos mediante tamen et solum
dum detinet propria dignitate et solum deo per se possibiles
propria difficultate id dicunt quod donum creatum
ponere ad hos effectus perficiendos in hoc est super
fluum et indecens et impossibile alii vero comparant
effectus predictos ad gratiam sicut ad formam intrinsecam
est enim vivifico et reformo ab aliquo sicut effinite
et ab aliquo sicut informante et quamvis non est possibile non
decens dum esse formam perfectivam atque causalem
id propter donum increatum quod gratia ad hos actus
tamquam proprium effectum convenit est et oppositum
ponere donum creatum per quod anima informaretur
habent aut potiorem perferendam credo potius tunc quod
est superior tunc etiam quod rationabilior sententia nostra
est quod consonat consonanti magis et vero expositioni
et pietati sanctorum doctorum enim parisiensis qui
sic sentiunt et senserunt ab antiquis dicentes
vera etiam expositorum sic ponendo quam gratiam in sa
cramentis dari et ipsas virtutes augeri dicunt
pie etiam mites et humiles sic potius consentiunt quod
eo quod et per donum gratie non possent ita proprie
quotidie vivo in statu peccato aliquis latet
divine bonitatis influentia quam inter semetipsos
experiendo quam recognoscendo cognoscunt sed et
piam naturam est ut nil sibi tribuat sed totum
gratie dei vult quod quam ab dei gratie dei a piete non
recedat etiam per multa bonorum gratie dei ad sibi
habet peccati nec de hoc aliquo tunc ipso ad gratiam sibi da
ta et ne tribuitur quod gratie ibi per peccatum intrinsece
venire Et peccata tunc ista per quod potest gratiam creata
tam plus gratie dei tribuat quam ad et memorie
ponat in natura nostra indigentia sunt de opposito pec
cati et humilitati magis est consona et proximus magis scri
ptura esto enim quod cetera facta quod tunc a piete et humilitate
non determinat tenere ipsum non est bonum et totum
perfecta est sed opposita potius propterea quod est securior
et magis recedit ab errore pelagii dicimus non est
tunc audeat negare in natura gratificatione ad bo
donum creatum nobis adeo conferri tamen non dicimus
quod si forte negando donum gratie creatum essen
tiale adversaretur gratie increate perferendam est
etiam quod rationabilior est non in alio convenit est rationabilis
tales effectus et actus non possunt cogitari
in nobis esse quod sit ab aliquo informante quo
in actus unus reformationis et vivificationis
erit in anima ut sit aqua forma complens
aquam anima informem et id sic habere potest
gratia ipsa gratia creata influere lumen
et primum eius gratia soli vero in scriptura
vocat dum sine ipso soles iustitie quod
sicut ab isto sole materiali influit lumen
corporale in aera per quod aer formaliter illuminatur
sic a sole spirituali qui deus est influit
lumine spirituale in animam a quo anima for
maliter illuminatur et reformatur et grati
ficatur et vivificatur vero inter ordinem corporalium
magis assimilatur gratie dei lumen influentia
sicut enim sic est quod influentia quam assimilat
terra ipsum suscipientia ipsi soli lumen
quam ad proprietates Sic gratia quod est spirituale
influentia que mentes tales formi
lumine assimilat et conformat sic autem influentia
recte dicitur gratia tunc quod datur gratuitaliter
ut ne cogente ut non inde non ordinatur quam
perfectus sibi nec adeo enim de vite
sed sua merita bonum sic tunc etiam quod gratia
facit dum enim hominem deo conformat et assi
milat reddit ipsum deo amicum et facit
deo esse placitum et acceptum tunc etiam
quod facit hominem gratis facere cuncta facit
affectus enim talis reducimus est et in
terminatus quam est de se sunt sic quod facit
intendendo propter ea omnis facit sed tunc
divina gratia supervenit sic hominem totum
gratiam facit ut sine ad utilitate propria
sine ad honorem dei velut totum
gratis impendere et sicut quod talis in
fluentia valde reliis gratie nuncupatur
habet est potius sustinendo tamquam securiorem
et rationabiliorem ad omnia et studia
tale est et inde secundum non quod dicuntur
sibi dona esse spiritum primum
et si que alie auctoritates inveniuntur
per eum et apparatum in tandem sit
quod ipse sanctus est donum et quod alia
dona donantur et quod est fons
omnium donorum non autem excluditur do
num creatum per id unum sit non quod sibi
in equum pertinuit de tenere quamvis
ut sicut excluditur tertio sicut quod
tenendo sicut tunc aequum sicut sunt ipsius
de spiritu donorum non excluditur donum creati

intimo includitur homini. Ob aliud datur nobis spiritus sanctus nisi ex eo quod potest esse in nobis adeo ut habeatur a nobis tamquam habitus hec quo possemus conferri et hec est donum gratie create et patet responsio ad illud cuius [?] et ad consimiles. Ad illud vero quod dicitur de statu sine effectu recreationis quod non est a solo deo dicendum quod verum est quod est a solo deo sicut a primo efficiente nichilominus tamen quod recreatio est rei iam existentis per aliquam dispositionem naturalem recipiendi eidem. Item est reformatio et recreatio et ideo ea non tantum respicit primum effectivum sed etiam primum informativum non potest esse de creatione que simpliciter est de non ente in qua sine est productio rei et formam habentem viam. Unde ea patet ad omnes rationes sequentes dicendum enim quod cedunt secundum quod actus illi comparantur ad gratiam sicut ad primum effectivum hec autem modo non sunt a gratia creata sicut predictum est et istud intelligi potest si quis diligenter pertractare voluerit. Sed omitto tamen ad presens tempus vitande prolixitatis. Ad id tamen quod obicitur de unione dicendum quod gratia unit quod non abesse potest quod ad id quod deus est tamen creature intimus essentialiter presentialiter et potentialiter sed gratia est medium viuendi quantum ad cognitionem et amorem quantum ad quem modum deus in illam distat a peccatoribus.

Tertio queritur utrum gratia sit in genere substantie vel in genere accidentis et quod in genere accidentis videtur. Omne quod advenit substantie iam complete est accidens sed gratia advenit substantie iam complete scilicet anime rationali ergo gratia est accidens. Item quod adest et abest substantie preter eius corruptionem est accidens sed gratia est huiusmodi sicut patet in multis efficientibus peccatores et econverso ergo etc. Item de quod recipit magis et minus est accidens sed gratia recipit magis et minus quia maior est in uno quam in altero et in eodem [?] secundum diversa tempora magis intenditur. Ergo etc. Contra aut gratia est substantia aut accidens. Si est accidens hoc est proponitur. Si substantia aut substantia materia aut substantia forma aut substantia composita. Substantia materia non hoc constat. Substantia composita non quia tunc non esset anime unibilis. Substantia forma non quia tunc ex gratia et anima fieret unum per essentiam ergo si non est substantia restat quod est accidens. Item si est substantia aut corporalis aut spiritualis non corporalis hoc constat. Si spiritualis aut deus aut angelus aut anima rationalis sed constans est quod gratia creata nec est deus nec est angelus nec rationalis anima ergo restat quod gratia creata est in genere accidentis. Item nulla substantia est habitus sed gratia est habitus quidam animam decorans et ornans sicut dicitur super illud psalmi ut exhilaret faciem in oleo gratia est quidam nitor anime etc. Ergo gratia non est substantia et est substantia vel accidens ergo etc.

Sed contra nullum accidens est nobilius substantia sed gratia est nobilior anima quam perficit et complet sicut perfectio est nobilior perfectibili. Ergo gratia non est accidens et est accidens vel substantia ergo etc. Item nullum accidens est perfectius substantia quia substantia sed gratia inter ceteras creaturas est deo similior et deus est substantia ergo gratia est in genere substantie. Item nullum accidens est stabilius quam substantia pro eo quod substantia prebet fulcimentum accidenti. Non econverso sed gratia stabilit ipsam animam et confirmat in bono ne possit ipsa gratia aliquid inclinari in malo. Si igitur anima est substantia gratia est substantia. Item omnis forma que est principium vite est in genere substantie sed gratia est principium vite et nobilissime vite ergo gratia est in genere substantie. Item tria sunt genera bonorum scilicet bona media bona minima et maxima sicut vult Augustinus in libro de libero arbitrio sed bona minima et bona media sunt in genere substantie ergo multo fortius et bona maxima sunt in genere substantie et gratia est de bonis maximis ergo etc. Item de accidentibus quod inest alicui vel accidens aut inest per se aut per accidens. Sed gratia inest anime ut accidens aut per se aut per accidens. Si per se ergo habet oriri ex principiis ipsius substantie ergo iam non erit gratia sed naturalis proprietas. Si per accidens sed omne per accidens reducibile est ad per se ergo si gratia inest anime per accidens erit aliquod substantiam [?] cui inerit per se. Quero igitur quid sit illud si autem non est aliquod tale dare restat quod gratia non est accidens et est accidens vel substantia ergo etc. Respondeo dicendum est quod proponentes gratiam esse donum creatum naturaliter habent ponere gratiam esse in genere accidentis. Ad cuius intellectum notandum est quod est aliud accidens quod comparatur ad aliud sicut ad subiectum et tamen aliquod quod solum comparatur ad aliud sicut ad subiectum et aliud sicut solum comparatur ad causam ut virga nigredo in cornu comparatur ad ipsum cornu sicut ad subiectum et tamen ad ipsum non sicut ad causam quia est sibi aliunde. Sicut lumine in aere vel species in speculo comparantur solum sicut ad subiectum non sicut ad causam quia et sibi recipiuntur aliunde. Tamen habet oriri tale autem accidens quod comparatur ad aliud sicut ad subiectum et ad aliud sicut ad causam potest esse sub triplici differentia quoddam videlicet est quod habet oriri ~~ab superiori~~ ab inferiori quoddam oritur, quoddam a pari, quoddam quod habet oriri a superiori sicut ab inferiori ut species lapidis in oculo vel etiam in intellectu nostro. Sicut

So

a pari ut plitudo specculi in speculo sicut
a supiori ut lumen in aere illuiato tale
aut accidens q h actu a supiori magis
accidens est complementu e no qd ad esse p
s qd ad esse sim tertia v a supiori est
h nobilitate sim in hoc q iungit ipm
et coniungit ei q est ipso supius et sic sic hoc
accidens q actu h abente pmo supmo
et eius infusio vel reditio sit ei in pfecta
pfectam influentia no solum h nobilitate
vm etia consummare et quietare z hoc no
facit tm roe sui vm etia ron eius aquo
procedit in quo repitur vis pfectio et bo
noru vm aggregatio et ph compleia
btitudo Conce dc sicut r tos pbantes
gram esse accidens Ad illud qd ar q p
d in contrariu q nm accidens nobilius e
sba dic q ia v desicit r pm quia
q nobilitas sbe et accitis z bonitas sbe
z accitis q non hnt compari accidens
em donu d no sibi s aly no sicut d
ornatu s sicut ro dicit di s ipa sba boa
est tanq bonitas pticipativa aliq etia defe
ctus est ibi qm et si nm accides nobi
lius sit sba put accides considerat in se
qd ad essentia gnus sunc qd accidere pm
nilomin tn put accius coniungit i sbecto
et includit esse sbi quanda nobilitate
supaddit qd adesse s Tertius etiam
defectus est q q gra dicat nobilior
etia et pfectio eius hoc no est ron sim
tm s q iuuit bono mercato sicut
pdcm est Ad id q o q nm accides
est stabilius sbe q sba dic q sicut dcm est
de bonitate q sicut aliqd d etia esse bona
aliqd gra Sic etia aia aliqd deo assila
et aliqd gra aia n deo assila sicut
dne plitu is susceptiva gra vo sic ipa plitudo
vel donu assilativu em no e compari
qr inter hnt modu assilandi et illud aliqd
est etia defectus q cu aia similet deo
qr gram et n in mu qr alteri utrobiq
vnu tn sit no e minor vel maior assilatio
dicenda in aia gra scta q in grfa grati
ficante Tertius defectus est q etsi sba
plus assimilet sbe maiori entis nl
plibz accius plus assilatio alicui sbe s
ron sbe pt etiam sic aia sapiens plus
assilatur deo inquantu est ens pse qm ipa qualitas
sapie Nichilomin tn deo magis e sapiens
plus assilatur aia magis est sapiens
qm magis est sba sic in pposito intellige
Ad id q o q nm accidens stabilius
sba est dic q vm e de 10 accite q co
parat ad id sicut ad sbm z ad causa
de eo vo accite q aliunde h origine
no h vitate sicut i radio excitate a
sole qui fixus pmanet aere moto
et q gra est tale accis io ra ro no
h locu in pposito Ad id q o q gra
est forma que est pnm vite dic q id sit
intellectum de forma q dat vite q spectat
ad esse pm gra aut e forma dans vita
qm ad esse sim sine qm ad bn esse z id
illud no valet no n fit vm pcentias
ex gratificato et gra sicut fit vnu
p centias ex corpe vivificato et aia
vivificante Ad id q o de bonis maioris
et minimis et mediis dic q quia dico
bonor e in acceptione boni quia dd
de bono q bonu aliq et utile sicut
ex dcis aug li dicit q bona maxia sit
sunt illa quibus no qit male uti et
ideo ad gradu bonitatis in eius mod
p que ibi loqr aug nl facit vitu
bonu id q d maxim sit in gne sbe
vel accitis Ad id q que vel insit
aie pse aut paccius Dic q pse insit
in gne sba s no pse in gne cause
z q pse inest in gne sba id no sit
querendu ad sbm tui pprius insit
tertia vo no inest pse in gne cause
id no inest omni aie nt ex pntibus no
aie h dignitatem ro quadam h
nom accitis inherentis pse quoad o
nom accitis inherentis p accidens

Quarto querit vel gra sit in gne
accidentis corporalis an incorporalis
et qsit accidens incorporale vel de accitis
q est in sbecto variabili s q e variale
est corporale Sz gra e in sbecto variabili
ut pote in aia s libertatem arbitrii in qua
consistit muto z vertibilitas eius Item
de opposito q accius q h otiu potest
inesse suo sbecto e corporale s gra oppo
culpe z culpa pt inesse aie viri
insti qudm est in statu vie ergo et
Item de accitis q e aliunde z no h cam
in sbecto pt ab io separari s gra e in aia

separari et no ht ortu ab alia go pt se
parari ab ipa sz p9 separatois no pt
in esse 9suari go gra nata e corrupi
Item oe actis cui9 9suao pendet
ex 9iusione vtibaddm e cor^le ni
vtas possit adeo anti sz gra e hi9 go re
Sz q aia corpso quo e ymago dei e in
corrbls no .n. e imago dei ut dt aug
s morte ta clande^z go cu in q 9sistat
imago reformationes v^z q gra st in
cor^e lis Item accidens qd e in sbiecto no
asc ab ao no mo^z necio ad motum
ei9 in q^o e sicut in spe 9ente i spcdo
z lme 9ente mmco sz q e in aia n as
sz adeo go no v^z q ad vaiatom oie
corrupa^z Item his q^c st corrbla dedt
dna vtq purgandi pccam i^z aut q
no e corelis aut si corp^z ht vim
paitenci psistimle sz gra no pt ali
suniem penite sit in pco ho ansie
go no e cor^e lis de se Item omne q
corrp^z in tpe sui diuturnitate fore
sit mte Sz gra qnato agl durat in
hoe tanto pfectior est z stabilior et
magl renouat spm go q no v^z corpi
bl si gra corp^z aut corp^z adeo ant
a ho aro aut apto adeo no ni graz
corpi st malu a ho aro ho cu n in
sbm corrpat sua pfectom apto non q
pcm est pma pcao et mobita gra
pt s^r ocm culpam go cu nl heat cor
pcnis v^z q st i cor^e lis Ite p corrp^z
aut cor^z in do aut in nl Si in ad do
m9 z no e dd dare cu no pena^z q
a^n90 si ex nlo Si in nl q nl q cor^z
redit ord m no esse Si i^z q nalissia
est mt oa acti^a z de9 no pmittit
ad actia m no ens rede v^z q nt
de gra pmittat Rco dd q eu q
st acti^s no pt esse pt sm in q^o e
q 9tingat culpam in esse nate e graz
esse q cor^e le Rnesio cu q no pena^z
ex a quo nih sz st simpl^r dmm
gratuitu z dno et sn sw dependens
apte lum et oe q corr^z in id redit
vn pmeit^z nate e gram sicut ex
nichilo pdn^z st i nichilu redigi
nil corrp^z tas aut mag9 corru
pendi no sm 9petit gre ron sui

initij sz etia ron esse pprij sue modi exi
stendi ron inipi sui initij q sicut dom
est sicut ex nlo pdncit^z ita i nichil redi
gitur q^ad^s i alijs aictibus 9stat rep^z
q etia ideo redeunt vn exeunt cu p
ducunt^z Competit etia ei hic ron esse pprij
sue modi existendi qm cu gra no caus^z
ex pntijs ei9 in quo est sz ad heat psto
aliud pta q^ad^s cu lum cor^z vel sp^s do
in speculo vel ipsa spes in aia no recp^z
id in q^o est nt redit ad id a quo est sz p
est de se in nl redit Ptz q que no ht ee
in aia p mod n^c sz p mod hitus nt pcius
hitu e nt ex pntijs aic p diuitur
qd corrpit^z in nlw redigit^z et pcca pem
in quo fit gre corrup^o dr ee nl et mt as
corruptos sumo auctori et 9sumatori om
bonor maic displicere dmostit^z Conce^dc
sunt i^z ros ondentes q gra corrumpit^z
ad id go q d^z pb i 9rm q in gra rcpit^z
ro imaginis hic et ibi dica n. est ymma
go dei q capax dei est z pticeps ce pt
z id pp^z bti nez sca z ad btine apta que
in qua btied no pt in esse n sec i mca h
id nate est aiam i mortalem esse gra
vo ex hic solo dr imago q est imagis
reforao z qm ia imago p gram reforta
pt deforu hinc e q q pt corrpi n^c v^z
ia ro q hic mde no e 9stitis imagis
a tepo Ad id q d^z q acci^s q no ht
ortu a sbo no muta^z ad mutom sbci
Dd q hic no e pp^z ht sm q heat ortu
aliude sz q no dpenz ab eo in quo est
sicut in radio et lme gra aut no sm
dpendz ab eo a quo e sz etia ab aia
in qua est nt psistit in ea in pt q dm
ht faciem sua sue intem ad dm 9uisaz
Ad id q d^z q rei corr^bli dz dari vtq
purgandi Dd q id vm e qn ia rei est
nata tlem v^rtutem suscipe z qn etia
ia corruptas in est rei ex efficiem pp^e n^c
ncitas aut hoi 9petit gre nal gra nata
e in ucte ab ipo deo pcedi nt a quo
corp^z n pp^z anfom mtus nre acti^uc
vitalis z pht pt rn^a ad seqns q d^z
q de q cor^z senescit in te ht n vm est
de eo q ht tem cor^u omis mtra se ad
id q que^z a quo cor^z vtl ab eo vel a p^ro
vel a ho aro Ad q ipa q desitit i se ipa

Si aut querat̄ ro̅ hꝫ quare desinat hec est
propt' an̄pom mīs hūc tū .n. gr̄a nō sal
uetur nisi ex ꝯtinuaton̄ influētie a bō̄ te
dñi sic̄ f(a)ctc mīs ūrc qm̄ aīa adeo aūtit
influētia nō ꝯtinuat̄ ꝛ p(er)ꝑnis q̄ cor̄ aīa aūi
aūti ppr̄m ꝛ iō q°dado q̄ p pem dr̄ corꝑi
nō ꝙ pem agat in gr̄am s; ꝙ aīa p pem se
autente ꝛ deo cessante influē(n)te ūre ꝛ gr̄az
in scipa desitē ad id ꝙ or̄ ꝙ ꝗ ꝙ corꝑꝰ
sccedit dīo m nō ens ddm ꝙ id hꝫ v'tutē
in actibꝫ qc hnt ēē ne ꝛ ī cēls qc cantur
ex pn̄ cio sēr pco ꝙ tū corꝑꝰ actiōnī ni
chilom̄ manet ꝛ saluat̄ ita pātct' ꝛ iō ta
lia actiā tū corꝑꝰ nō cīo ēmttilat̄
in hīs vō actibꝫ qc hnt ēē hīꝫ sic sīhdo
Taiā ꝛ lun̄ mac̄ze nō hꝫ vitātez nō .n.
sīhdo hōis mortui qc ē in aīā tua p de
aīa tua delcat̄ et corꝑa ꝛedt ad hōiēz
illū vel tū lūm corꝑꝰ ꝛedt ad solem ma
xime p tor° lūis fiat p corpus it pom
ñ forte quis dicat ad sua ōrigine ꝛedie
pco ꝙ ad hc saluat̄ i suo pn̄o effciō ꝛ pf
pducē ei sic ꝙ 1ª gr̄a sꝫ hꝫ admodū hīꝫ
ꝛ ex illo pdu̅ ut ꝗ hīt de iō ī° ꝑpo
nō hꝫ hīc lōcū ꝛ p tū ꝙas vii hēc ꝙ deꝰ
pmittat p ꝛc tam nō le actib' satisfa
ctle ē indē plūs .n. qō ē sequerat̄ ca tur
deꝰ diligat ālios suos ꝛ plꝰ diligat
vnā alam sctam ꝙꝫ diligat cem ꝛ tram
qꝫ ē ꝙ pmittit alam sctam a se sepan
ꝛ nō pmittit cem ꝛ trām corꝑi adhc
indecēt qm̄ sanc incst ꝙ hꝫ tūsfuiꝛꝛt
tongt ꝛ deꝰ sic ꝛcs ꝯnes ꝯdīdt ꝯmustat
ut cas agē ꝑpās motꝰ sinat ꝛ ꝗꝰ ꝙ thc
sauro gr̄e hēr̄ in vasis fictilibꝫ ꝯpms sit
valde nobilis tū de facili āmitti ꝙꝫ dm̄
pcellis temtationū ꝯcutit̄
Quīnto quer̄ vtꝝ gr̄a po insit sbē aīe
vel pons ꝛ ꝙ pō insit sbē v'ꝫ na pō
aīe est ꝯtic in suo actu sꝫ q̄ ē ꝯtic· sbe
aīe est ꝯtic ꝛedt hōiem deo accepti
actu ꝙꝫ ꝯtic ꝛedt hōiem deo accepti
ꝛ ꝯtiu ꝗo q̄ nō ē in pons aīe ꝛt ꝗ ē
ꝛita aīe sic dicut sctoꝝ auctēs et do
ctores sꝫ ꝛme tū sit actꝰ sbalis non
inest sbē p pōas sꝫ pons p sbam ꝗo
p pꝰ actꝰ gr̄e ē viuificare v'ꝫ ꝙ pꝰ
p pꝰ actꝰ gr̄e ē viuificare v'ꝫ ꝙ pꝰ
ꝛespiciat sbam ꝙꝫ pōam ꝛtꝫ actꝰ hꝫ
inan p suū sbm ꝑpū 1ª p gr̄a pmo
ꝯt in pons tū pōc sunt inlīc nāe ꝯt
gr̄am in aīa in lcī ūp ꝗo ī pa aīa tm̄ va
ē gr̄a v'ꝫ ꝙ q̄ post ī sba qm̄ in pona

Item in q̄ et virtutibꝫ ꝯsistit imago ~~tōis~~
ꝛeformationis s; imago ꝛeformationis
ꝛndꝫt imagini creationis ꝯsistat tū
1ª imago creationis ꝯsistat in vnitate
essentie ꝛ ~~t'nitate~~ ~~ꝑsonaꝝ~~ potentiaꝝ
ꝛ tres sunt hīꝫ virtutū qm̄ ꝛespiciunt
tres pōas v'ꝫ ꝙ sit ad vm ꝙ ꝛespiciat
a sc cciū s; nō est ñ gr̄a ꝗo ꝛc Item
sicut opō exit a pōa sic pōa orit̄ a sba
ꝗo sic nō placꝫ nc accepta adeo ꝯgna
opō ñ pems accept̄ ꝛ ꝯtificet̄ pōa
Sic in pple ē acceptari pōam ñ pꝰ acce
ptetur sba ꝗo tū p gr̄am fiat acceptio
p pmus est gr̄a in sba qm̄ in pōa Item
in paruulis baptitis ē deꝰ p inhabi
tante gr̄am sic et angm de p̄sentia dei ad
dazdaniū ꝗo tū in ipsis nā sit pōa expe
dita gr̄a nō ꝛespicit pōam expeditam
pōc s; pōꝰ viuificatam sbe ꝛ° p pꝰ
est in sba ꝙ in pōa sꝫ ꝯ angꝰ et ꝙ
gr̄a sc hꝫ ēē li aꝫ sic sessor ad equū
ꝗo ꝛesidꝫ in aīa rōn li aꝫ s; li aꝫ notat
pōam ꝗo ꝛc Item insꝰ in sba addit
auctem angꝰ' in qua dimēt gr̄am
p̄uenientē et subsequentē ꝛ vtramq̄ istaꝝ
diffinit p gr̄am ad voltem ꝗo v'ꝫ ꝙ pm̄
ꝛ pcīu sbm gr̄e ē ipsa voltas s; h ē
pōa ꝗo v'ꝫ ꝙ gr̄a p pmus insit pōe qm̄
sbe Item sicut inē pōam et actu ꝛadit
medīꝰ hīꝫ sic inē sbam ꝛ hītu ꝛadit
mea pōa ꝗo tū gr̄a sit in aīa ut hītꝰ
ꝛ qualitas quedā v'ꝫ ꝙ ei insit mēte
pōa ꝗo p pmus est in pōa quā in sba
Itē opposita nāta sunt fieri circa idem
s; gr̄a ut gr̄a oppōe culpe insꝰ culpa
sꝫ 1ª culpa pō et ipe ꝛespit' aꝛꝫ li item
pi rōn et gr̄a 1ª p pꝰ aut in pōa ꝙꝫ sba
ꝛt gr̄a tū sit dōnū desursū descēdēs
inest aīe h suū suppmū s; suppmū aīe
sicut uult angꝰ est ipa mens mens aūt
nō est ipa sba aīe s; pōꝰ pōa supma
ꝗo v'ꝫ ꝙ gr̄a sit p pmus in pōa Itē
gr̄a p pmus hꝫ existē in aīa h ꝗ ꝯtinuꝫ
ipsius aīe ad dm̄ et āmitti hꝫ hm̄
an̄pom p 1ª illud h ꝙ aīa pō auertit̄
ꝛ ꝯuti̅ hꝫ ē pōa v'ꝫ ꝙ aīa sit p pꝰ
in pōa qm̄ in sba Itē gr̄a nō ē in aīa
hm̄ seipsam s; h influentia ab aliquo
pn̄o ꝙ ē dō ab eo dimisū cū 1ª aīa
suscipit gr̄am aut hꝫ aliquā pōam
ad suscipiendū ꝯm aut nō p nō hꝫ

potentiam ad hoc ergo in quantum eam suscipit Si autem
sit potentia mentis que eam suscipit aut ia-
cet ratio aut voluntas aut aliqua alia potentia
ab hiis diversa sed non est ponere aliquam aliam
in anima preter cognitivam et affectivam ergo videtur
quod in eius illis gratia suscipiatur ab anima Item
si gratia inesset anime secundum substantiam tunc possibile esset ab-
strahi per intellectum substantiam a potentiis possibile esset
animam intelligere esse gratam sive potentiis ab-
stractis sed omnis anima grata presupposita est
ad gloriam ergo posset intelligi per omnis anima glo-
riosa abstractis potentiis sed potentiis abstractis
anima nec videt nec amat deum ergo impossibile
est animam gloriosam ponere que nec videt
deum nec deum amat sed sic hoc est impossibile ergo
et cetera ex quo sequitur Respondeo ad predictorum intelligentiam
est notandum quod communis opinio tenet gratiam primo
respicere anime substantiam et virtutes primo respicere
potentias ut sic per gratiam fiat in vir-
tutibus reformatio ymaginis trinitatis que
consistit in trinitate potentiarum et unitate substantie
Sed autem primo dupliciter potest intelligi vno modo ut in-
telligatur quod deus prius influat gratiam in essentiam et
per modum influentie iam in substantia redundet in
potentias ut sic sit conformitas gratie ad animam sive
prout consideratur sed tamen
maxime sive prout consideratur ut perfectio totius
anime. Nam ut est perfectio totius rationis sue substantie
vel essentie respicit complexionem qualitate
rationis vero potentiarum respicit organorum diver-
sitatem et ideo anima inest et vivit habet et agit
sed vivit per essentiam et per propriam formam agit
vero per potentiam per hunc modum si gratia in perfectionem
anime conformetur sub[illegible] gratie primus debet respi-
cere ipsam anime substantiam et per virtutes debet esse
perfectio potentiarum et secundum hunc modum dicitur
tunc quod gratia respicit substantiam et virtutes
potentias non tamen intelligere esse deum per apparatum
vnum etiam per proprietatem alio modo potest intelligi pre-
dicta propositio per apparatum quendam non quod deus
prius influat gratiam in substantiam quam in potentiam
sed tunc anima suscipit gratiam et virtutes mediante
potentia et tamen gratia quamvis virtus insit anime per
potentiam aliter tamen inest hec et ita virtus nam dicit
perfectionem respectu operis gratia vero dicit perfectionem respectu
acceptationis et quamvis respectu operis potest distinguendum
sunt est quod virtutes potentias respiciunt ut
distinctas et tunc sunt in actu quamvis potentie
in actu potest ad modum comparantur ad deum
acceptantem unica acceptione acceptantur
tunc ipsa substantia eius sunt et secundum vnam naturam tantum receptas

et hinc est quod gratia vna sicut et substantia recipitur in
actu quo et primo dicitur respicere substantiam non quod sit
in ea absque substantia potentia vel per prius quam potentia sed
quod habet esse in potentiis ut continuantur ad vnitatem
certam virtus vero dicitur esse in potentiis quod in eis sit
ut referuntur ad opera diversa et hic magis
intendi magis quo cuius est vis anime quam dicit quod
gratia sic habet ad caritatem sicut [illegible] ad [illegible] quam
etiam gratiam cooperantem et operantem distinguit
per comparationem ad potentiam magis etiam est conformis rationi
Ad secundum intelligendum quod tamquam habitudo que dicitur
et influentia que inest anime ad deum tamen si
tunc talis habitudo et influentie susceptio et
tamen ipsa non possit intelligi nisi per potentiam non
videtur posse recte intelligi quomodo gratia sit in anima ab-
stracta potentia Rursus si gratia eo dicitur gratia quod gra-
tificat et eo ipso quod gratificat habet oppositionem ad
culpam cum opposita sint circa idem nata sunt inesse sed idem
ipsum anima nata est gratificari sed quod nata est cul-
pari culpatio autem et laus et vituperium inest
potentie anime sicut caritas ac pietas et gratie donum. Non enim
quoque acceptio gratificatio est sed vna sola quia deus
sit acceptam animam ut reputetur eam [illegible]
[illegible] dignitas et talis respicit ipsam [illegible]
[illegible] et ideo gratia inest anime potentia sed [illegible]
et hoc signum est quod ad eas solas potentias se
extendit ad quas se extendit [illegible] litas
cedende sunt rationes Quarum quod gratia inest anime
sed potentiis ad rationes autem ad ultimum finale et in idem
per iam dicta quod non quod gratia est gratia in suo actu
non obviat ei quod nec deum est quamvis non potentia
in ratione ad opus non sit in suo actu quo
et sit non habeat perfici gratia sed virtute in opponentem
ad substantiam in qua est in suo actu quo ita non
debet comparari vnire et quendam actu continuus
ipsis potentiis sed quod continuatur ipsi substantie et comparatur
ipsi substantie et ideo secundum hanc comparationem [illegible] sit perfectibiles
aliter etiam possit hic dici quod duplex est actus ipsius
forme vnus quam est a forma per modum informa-
tionis et alius quam est a forma per modum efficientis
sicut albedo substantiam suam dealbat et actum dis-
gregat quantum ad primum est omnis forma in actu quo
quod ille est actus ut [illegible] quantum vero ad secundum non
et cetera et gratia quamvis sit in suo actu quo quantum
ad illum actum quem habet per modum informantis non
tamen est in actu quo quantum ad illum quem habet per modum
prevenientis et subsequentis sive cooperantis
Ad tertium quod dicitur de actu vivificandi dicendum quod et
si vita sit quod dicit esse primum sed respiciat ipsam
essentiam quam potentiam non tamen ex de vita spiritualis
esse sic tamen sit actus superadditus non tamen esse
sed etiam potentie habet anime esse potentia mentis sicut calor dicitur

esse in corde ita quod in corpore et in superficie ad id
quod 2º quod actus inclinatur per scientiam dicendum quod unum est
quando ea que subiciuntur diversa sunt et subiciuntur
ut diversa quando vero per eandem rationem subiciuntur non oportet
esse in actu duplicem et sic gratia est imponens anime
inclinationem continuatam ad unam scientiam et inclinationem coniunctam
in latitudine arbitrii sicut primus dicendum est dicendum sicut
una sanitas dicitur esse in omnibus membris hominis que
est in ipsis secundum quod ad unam originem reducitur et
secundum quod in complexione convenit sic et in proposito intelligendum
est ad id quod 3º de conformitate ymaginis creationis
et reformationis dicendum quod tamen deformatio ymaginis non
possit esse nisi per potentias sic nec reformatio et ideo
imago in principio reformationis intelligitur hic sufficit
reformare essentiam animam tamen inest ei per suas potentias
~~sic nec reformatio~~ potentiis enim formatis et perfectis per
gratiis perficitur et formatur ipsa substantia ideo ad perfectam
reformationem anime non oportet dicendum poni quod per prius sit
poni in substantia quam in potentia ut hic dicitur per quosdam
quandam ad id quod 4º quod deus non acceptat
actum nisi procedat a principio potentia dicendum quod non est simile
proco quod potentia potest esse sine actu et gratia in potentia
absque merito operis bona ac absque potentia esse non potest
et si possit intelligi non tamen potest intelligi absque potentiis
omnia dona suscipere in quibus donis decoratur
dicitur facies anime cognitione decorus per quem deus acceptat
ad id ultimum quod 6º de parvulis dicendum quod et si
potentie in parvulo non sit idonee ad exercendum
motum gratie et virtute nihilominus tamen idonee sunt
nisi ponitur per donum gratie secundum etiam philosophi virtutum
decorari et perfici et sic melius declaratur in quarto
cum agitur de effectu baptismi quod habet in parvulis
Sexto et ultimo queritur utrum gratia comparetur ad animam
in ratione motoris et quod sic videtur per
Augustinum in anima quam magister adducit in littera
quod gratia preveniens est que preparat bone voluntatis
mittitur et 2º eundem ipsa voluntas bona pedisseque
est non prevenia 1º gratia 2º voluntas sed hec per modum
excitantis impellentis et resistentis et de tali
sic habet rationem motoris Item angelus gratia sic se habet ad liberum
arbitrium sicut sessor ad equum sed sessor est motor equi
ergo gratia est motrix liberi arbitrii Item hic videtur ratione
plus est potentiam aliquam supra se erigere quam ipsam
movere sed gratia elevat potentiam liberi arbitrii ad opera
meritoria que sunt supra ipsam ergo est liberi arbitrii motrix
Item plus potest gratia supra liberum arbitrium quam liberum arbitrium
possit supra corpus sed liberum arbitrium est instrumentum mo-
vens secundum corpus sicut dicit Anselmus et voluntas mo-
vet potest corpus ergo multo fortius movere potest
a gratia Item dicitur quod est primum in unoquoque genere perfectissimum est
primum motus id est quod vivificat sed gratia est primum
vite anime ergo etc. Contra voluntas corpus quod
est libera quomodo ex secunda circa 1º quod
sit aliud a voluntate si gratia movet voluntatem
aufert ei libertatem sed constans est quod gratia libertatem
voluntatis non aufert ergo ipsam non movet
Item omnis motor sufficiens est hic aliquis et
substantia completa distans a mobili ergo aut gratia
non movet liberum arbitrium aut si movet est substantia
sed 1º gratia creata non potest esse in genere substantie
sed in genere accidentis ergo etc. Item si gratia
movet liberum arbitrium aut movet naturaliter et violenter
aut voluntarie si naturaliter ergo opera meritoria
erunt naturalia Rursus si naturaliter sic movet
quod est de se ergo magis cognoscit homo ab
operibus meritoriis Si violenter ergo nec
salvatur ibi ratio meriti nec libertatis
arbitrii quorum utrumque potest esse simul si voluntarie
sed nihil movet voluntarie nisi habeat
cognitionem et voluntatem ergo gratia cognoscit et
vult et ita est substantia solis 1º vel gratia si
movet liberum arbitrium non est dicendum creatum vel si est
dicendum creatum non movet liberum arbitrium Item si mo-
vet liberum arbitrium aut sicut motor motus
aut sicut motor non motus Si in dicitur
quod sicut motor motus ergo cum nihil sic moveatur
et moveat quod sic habet aliud et aliud
nomen per quod moveatur et moveat ergo non
erit accidens simplex Si sic motor non motus
sed talis motor non est quid creatum ergo vel
gratia non est quid creatum vel non movet liberum arbitrium
Item idem movens idem in creaturis sic est
natura facere idem ergo si gratia est quid creatum et
movet liberum arbitrium cum gratia non variatur sic ad
idem inclinabit liberum arbitrium ergo nunquam faciet homo
per gratiam nisi unum opus meritorium Si i. liberum
arbitrium modo excitatur ad unum genus operis
modo ad aliud videlicet quod aut illa operatio
non sit a gratia aut gratia non est dicendum creatum
aut gratia mutatur et variatur sic liberum arbitrium ergo
~~nunquam faciet homo per gratiam nisi unum opus meritorium~~
Respondeo dicendum quod absque dubio sicut auctores sanctorum
dicunt necesse est ponere liberum arbitrium aliquando moveri
et excitari a gratia gratia enim operante prevenitur
et cooperante ad opera meritoria elevatur
ita quod 2º opus meritorium gratia est sic prevenientis
motrix et voluntas sic pedissequa qualiter
autem ipsa gratia cum sit accidens anime ipsam habeat
movere hic habet difficultatem ad hoc
autem difficultatis explicationem Innuitur est
modus dicendi sine intellectu quod liberum arbitrium dicitur agere
moveri unus modus dicendi est quod gratia movere
dicitur liberum arbitrium cum ipsa est dispositio secundum quendam
spiritualem motum sicut enim pondus in corporibus

in corporibus disponit ad motum secundum suo modo pondus in spiritibus quod autem est quoddam spirituale motiuum pondus datum ei per quod habet sursum tendere et quoniam liberum arbitrium naturaliter tantum corpus mouere sed actus in quos potest de se tamen est adiutum et informatum gratia excellentius mouet corpus ita quod liberum arbitrium potest mouens et motum gratia disponente ipsum sibi ad hoc mouentis et per consequens dicitur gratia mouere liberum arbitrium quia liberum arbitrium gratia informatum mouet corpus per quem modum amor dicitur mouere homines ad magna opera facienda aliquis est modus intelligendi secundum quem liberum arbitrium dicitur aliquid moueri quia enim est sicut quoddam influxum procedens a luce superna quod sicut habet continuationem cum sua origine sicut lumen cum sole et quia sic sue origini coniungitur ideo non tantum ei attribuuntur opera recte ipsi in quo est etiam rationi ipsi a quo unde sicut lumen non solum operatur cum aere sed etiam operatur in ipsum aerem ratione continuationis ad suo fonte sic et gratia non solum operatur cum libero arbitrio sed etiam operatur in liberum arbitrium et liberum arbitrium mouet unde non est aliud liberum arbitrium quoniam mouere quam gratiam esse sufficiens instrumentum ad mouendum liberum arbitrium et utroque horum modorum intelligendi quo verius est et rectius nec unus sine altero sufficit unde patet quod competit gratie cooperanti sine subsequenti et quomodo competit gratie operanti sine preueniente gratia enim operans liberum arbitrium preparat et mouet quia deus influendo illam voluntatem hominis sanat et preparat quod ideo cooperans sine subsequens liberum arbitrium dicitur mouere quia voluntas tali dono gratie informata mouet corpus secundum cum potentiam habet voluntas mouendi corpus quia est potentia motiua non alligata sicut supra ostensum est tunc de libero arbitrio agebatur ¶ Concedende sunt rationes ostendentes quod gratia ad liberum arbitrium comparatur sicut ad obiectum plana est responsio ex iam dictis ad id enim quod primo dicitur de voluntate quod corpus mouet dicendum quod hoc non obstat ymmo competit ei quod dicitur quod mouetur per gratiam sicut enim voluntas mouet corpus ad opera vel ad iusta per gratiam corpus mouetur ad opera meritoria vel secundum alium modum intelligendi deus mouet voluntatem per gratiam nec tamen hoc rationi repugnat quia voluntas vult se mouere adeo unde sic mouetur adeo quod mouetur etiam a corpore et ideo de operibus meritoriis attribuuntur gratie et libero arbitrio ad id quod obicitur quod motor distat a mobili dicendum quod id intelligitur in eo motu

in quo mouens est nec patiens sicut est in motu celi et deo motore qui est tota causa sufficiens et tota causa motus talis autem motor non dicitur esse gratia pro eo quod non mouet nisi sicut disposito vel sicut instrumentum sicut primus sunt explanationes ad id quod queritur an mouet vel dicendum quod mouet voluntatem non a voluntate qua ipsa quod sit volens sed a voluntate qua deus gratiam influens est volens et a voluntate qua liberum arbitrium gratificatum vult mouere corpus ad id quod queritur utrum sit motor motus vel non motus dicendum quod [illegible] ¶ Illa enim diuinus motorus est de motore qui est sicut deus et sola et est motor sufficiens talis autem motor non est gratia ut predictum est ad id quod obicitur quod ubi manens idem est secundum idem dicendum quod id fallit in deo et ideo sed quod deus mouet per gratiam per eandem gratiam potest excitare ad diuersa opera sed quod liberum arbitrium mouet ipsum corpus ad diuersa opera est in ipsa cognitionis et affectionis diuersitas quas habet ordinari ad diuersa opera gratia et ideo quamuis gratia non varietur in se mouet tamen ad diuersa ratione variationis in motore secundum quod iunctum est quo non potest mouere nisi cum gratia eliceret opus meritorium ubi voluntas si cooperaretur

¶ In parte ista dubitatur circa litteram et primo queritur de hoc quod dicit voluntas est cum motus ad aliquid assequendum etc. ¶ Sicut enim dicit philosophus pectorat qui diffinit id quod est in actu per id quod est in motu sed voluntas est potentia ergo male diffinitur tamen dicitur voluntas est omni motus ¶ Item velle plus est agere quam pati ergo plus mouere quam moueri ¶ Qui motus sonat in passionem videtur quod voluntas non debeat dici cum motus dicendum quod sicut dicit Anselmus voluntas dicitur equiuoce ad potentiam instrumentum et ad potentiam affectionem et potentiam usum et ideo non diffinit voluntatem hic prout accipitur pro potentia sed prout accipitur pro usu et si tu queras quare magister diffinit potentiam prout accipitur pro usu quod per potentia ratio huius est quia per hoc manifestatur potentia et ideo cognita voluntate usu per quam cognoscitur voluntas potentia ad id quod obicitur quod usus voluntatis non est passio sed actio et ita non debet dici motus dicendum quod motus non tantum dicitur passiue immo etiam accipitur actiue et pro tanto omnes actiones sunt passiones secundum quoddam ¶ Item queritur de hoc quod dicit quod gratia voluntatem preueniens et preparans est sicut deus cum dicitur dicitur enim quod ista notificatio gratie non sit conueniens cum gratia et virtus diuersas habeant notificationes non videtur quod unum notificari habeat per alium ¶ Item cum gratia non

solius peccati mortalis fide et caritate sed etiam
spem videtur quod insufficienter et magister tu dicit
quod est fides cum dilectione. Iuxta hoc queritur cum
diverse diffinitiones et notificationes gratie assignentur
quomodo differunt. Respondeo quod sumuntur vero et diffinitiones
80 diversimode. Ad hoc dicendum quod magister non intendit in isto verbo noti-
ficare gratiam gratum facientem quo ad suam essentiam
sed intendit eam notificare quantum ad potentias et quo
ad modum perfectionum eius, hoc est, habitus cognoscitur per actus
et actus gratie duplex sunt, scilicet duplicem potentiam,
videlicet, intellectum et affectum. Ideo per has hec gratia
notificatur, et quod in illos actus non exit gratia
nisi mediantibus habitibus virtutum, videlicet, fidei et
caritatis, ideo notificatur gratia, et quod gratia nihil aliud
est quam fides cum dilectione, propter quod per istos habitus
duos hec anima in actus exire per quos innotescit
nobis gratia. Ad idem vero quod queritur de pluralitate
diffinitionum dicendum quod gratia hoc comparatur ad
suum principium, hoc comparatur ad suum subiectum, hoc comparatur
ad suum oppositum, hoc comparatur ad suum effectum, hoc
etiam comparatur ad suum terminum, et secundum has diversas
comparationes diverse recipiuntur eius notificationes,
secundum comparationem ad suum principium est illa Isidori: gratia
est divine bonitatis donum, ex quo bone voluntatis
est exitus; per comparationem autem ad suum subiectum sic
est illa que datur super illud Psalmi: ut exhilaret
faciem in oleo, gratia est quedam nitor anime
ad conciliandum sanctum amorem; per comparationem ad
suum oppositum sic est illa quam glossa super
epistolas: gratia est iustificatio et remissio pec-
catorum; per comparationem ad suum effectum sicut est illa
Augustini: gratia est sanitas mentis delectatio cor-
dis; per comparationem autem ad suum terminum sic est illa
que est solutio gratie. Quoniam autem omnes comparationes
istas sic assignatur una diffinitio magistralis
que talis est: gratia est forma a deo gratis da-
ta sine meritis gratum faciens habentem et
opus eius bonum reddens in merendum.
Aut et alia notificatio gratie que dicitur
gratia est manifestatio spiritus ad utilitatem communem
sumpta ex illo quod dicitur I Corinthiorum XII: unicuique
datur manifestatio spiritus etc. Sed ista
est notificatio gratie gratis date. Item queritur de
90 hoc quod dicit fides qua iustificatur est gratis tibi
data est etc. Hic non videtur velle dicere Augustinus et magister
quod merito fidei sit iustificatio. Respondeo contra hoc est quod
absque est actus iustificatio aliqua est vivificatio sed vi-
vificatio est absque quia nulla fides sine qua non vivificat
immo mortua est ergo non videtur quod iustificatio sit a fide
sed ad hoc dicendum quod cum dicitur quod iustificationem attribuat fidei
non committe quia quare non attribuitur aliis virtutibus dicendum

Item queritur cum sit quod dicit fides spectat iustificationem
aut intelligit de informi aut de formata. Non
de informi quod peccatum nihil meretur et nihil spectat. Non
de formata hoc sane non potest intelligi, nemo non
80 habet fidem formatam nisi sit iustificatus. Respondeo dicendum
quod iustificatio dupliciter potest dici: uno modo iustificatio dicitur
iustitie infusio, alio modo iustificatio dicitur in iustitia
exercitatio; sed autem quod iustificatio dicitur in iustitia exercitio
sic unum magis vero modo magis augmentum est
et plenum; nemo non in iustitia exercitatur nisi merito
fidei operantis per dilectionem, et hoc dicitur spectare
iustificationem et profectum iustitie quam graciose ex
bonitate operum et meritorum multiplicare quod non congruit
esse sine fide operante per dilectionem et caritate
Contra non fide sed de caritate ideo implicite complacet deo
sine caritate etiam implicite est sicut dicitur I Corinthiorum XIII.
Contra si dicatur iustificatio iustitie infusio sic adhuc
hoc videtur licet non ita plene. Contra non est iustitie
infusio in parvulo aut in adulto. Contra in parvulo
sic dicitur iustificatio esse perfecta non precedens sed per eum
vel totum celeste sicut dicit Augustinus ad Bonifacium.
Contra autem sic iustificatio in adulto sic cum quatuor
concurrant ad iustificationem scilicet gratie infusio, contritio
motus liberi arbitrii et peccati remissio sicut dicunt, magister
et motus liberi arbitrii dicit motus qui pertinet ad
virtutem fidei non requirentes, dicitur adultus per fidem
iustificari, nec hoc obstat quod iustificatur per gratiam
iam non necessario minor requiritur ad iustificationem ipsius
et ideo hoc dicitur aliis iustificari per gratiam aliis per fidem
quantum primum quod peccati remissio presupponit iam gratia
et per hoc patet obiectio. Ista non melius explanatur
in quarta distinctione vicesima septima.

Distinctio vicesima septima

Hic considerandum est cum prius sit et supra
egit magister de adiutorio gratie in secundo huius, vero
agit de ipso in speciali. Dividitur ergo presens in tres.
In prima comparat unam virtutem gratie ad aliam sibi con-
similem. In secunda vero comparat unum habitum ad aliud
sibi coniunctum sicut ut gratie est unitum. Unde primo
comparat gratiam precedentem ad subsequentem secundum
identitatem et diversitatem. Secundo vero comparat gratiam
ad virtutem et ad merendi efficaciam ibi Si vero
queritur quo precedens meretur etc. Illa secunda pars dividitur
in duas. In prima parte monet quos et premittit
quedam preambula ad declarationem. In secunda vero
incipit dissolvere ibi Sed vero quod est quod sit virtus
de ibi continuatur. Dicit XXVIII que melius
signaretur capitulum cum sic signaretur
quia ibi sic signatur sic apparet. Sed ideo po-
namus premissa iam et postea in qua plures dividuntur
in duas partes. In prima solvit ad quedam secundum opiniones
In secunda vero declarat secundum aliorum opinionem que magis
tenetur communiter ibi Alii vero dicunt etc.

pa ps li d p in pa declarat magr prsta:
epilogat ibi expmissa in notestie 2 ee
prima ps h3 duas. prima declaratom duorum
dubior pa 2 declarat illam questionem
de operatione gre ad virtutem 2 pa v declarat
illam quonam qua que de operatione gre et
virtut eadem p in fat ibi sic mag
est quid sit virtus 2 fat ibi tu qo exq
dicuntur est bona 2c subdivisiones p
tia manifestande sunt in lra

Ad intelligentiam hg ptis in qua agr
de operatione gre duo querunt 2 p g
dup operati h3 2 pa que de gra in operatione
ad aliud sicut 2o vo que de gra in
operatione ad meritum relatum circa pm q
tria primo que de vsa gra gre in
operatione ad aliam 2o vo de ipsa gra
in operatione ad virtute gratuita 3o
vo que de ipsa gra in operatione ad gram

Circa pm sit prec et que vtrum gra
gratum faciens dividi habeat per oppositas
divisiones et cetera ut sit vi magri ista
sumens aucem aut divisit gram i
p venientem et subsequentem 2 iia circa
divisio dicit esse p opposita et opposita
no pnt fieri circa idem simul et semel
vi 1 q impossibile est vna et eandem
gram esse p venientem et subsequentem
q si tu dicas ista divisione solide esse p
gram q ad actum et effectum no q ad
sitio q sic e q 2 in gls sup extra
xxxii si mimem gra 2c 2 i no vna g
sufficit sicut vna tm precedit ut deus
diligeant 2 consistant alia subsequenti
ut se modos custodiant go diio gre
in p venientem 2 subsequentem no solum
est p opposita vsus 2 etiam p divisio h
th 1 co xii diuisiones gratiarum 2c
2 11 2 gre quas ibi distinguit divisionis
sunt 2 cap s divisio 2 vi q cendit
distinguat 2 si tu dicas q lo de gris
gratis datis no de gr gratum faciente
o2 p hec q plura requirit aliis p
ad habet gra gratumfaciente in gram
gratificam 2 si ad pfectum vsus
gre gratis date req sicut mechanica
philosophorum ad pfectum huius gratumfaciens
ite sic ipm vi vna et si vnus actorum
2 initur 2 religionem 2 i oppo sicut
corpore mo quo cpa e caro gr gratumfaciens

h q q est go tu multe sunt dec culparum
que formalit distinguntur vi q multe sit
dec gre gratum facientis que cens distinguunt
item sicut distinguuntur actus 2 ad gram
h q hoc ptinet etiam curacio ptinet
etiam a malo pservare ptinet etiam ea in
bono fortificare 2 i 2 isti sunt alii et alii
actus 2 quos etiam medicine corporales ad
minus distinguit q alia e medicina
pservativa alia curativa alia restaurativa
pari ratione vi 2 h. gre gre item sicut se h3 sol
pari vero vi 2 h. gre gre item sicut se h3 sol
ad colores sic se h3 gra ad v motorum
2 sicut ad divisorum visibilium e alia et
alia go vi q gra est plium divisorum motorum
sit alia et alia hec aut e gr gratumfaciens
go 2c 2 2 q prima divisio gre gratumfacientis
est in p venientem et subsequentem 2 ista
membra ut ait magr in lra no faciunt di
uersitatem sicut 2 effectiue gone alia
alia nibra gram dividit item ea est
lucis influentia que fugat tenebras et
illuminat aerem go i spiritualibus ea e influen
que culpa expellit et ad bonum disponit
2 pa e gra p veniens hic subsequens
go vi q vna tm gra sit in a 2 item
vnius acceptati vna tm e acceptatio 2 i
12 gra gratumfaciens no e aliud q ipsa
acceptatio siue 2 acceptandi quia aia accepta
a deo vi q in vno hoie vna tm sit po
nere gratumfacientem item imago recrea
tionis 2 uidet imaginis creationis 2 i
imagine creatiue no solum in poten
pluralitas 2 etiam essentie vnitas ad quam
reducatur illa pluralitas go et imagine
recreatiue necesse est ponere aliqui sicut vni
mque vniat ons sicut virtutis h3 aut no e
n yal gratumfaciens go 2c item ho in oibus
virtutibus 1 et equalit meret 2 in oibus
eque alit acceptat hic aut no esset nisi vna
esset ro acceptandi hoiem sumpse 2 in oibus
actibus suis h3 aut no est nisi gra gratum
faciens go 2c 2 o q in vna aia vna
tm e pone gram gratumfaciente p o
aut hoc sumit et ex parte principii effe
ctiui et ex parte sbi et ex pte finis vl
et ex parte principii effectiui qm gra a g
influit in a e precedens in ipsam aiam
2 in qm deus totam aiam sibi assimilat
vni p vnitate vnica est similitudo in
vna aia vnica recipit 2 gr precedens a pricipio effectiuo

Ex parte sed sic[ut] n[ecess]e est g[ra]ciam g[ra]tum facientem
esse una p[ro]pt[er] hoc q[uod] g[ra]cia [com]paratur ad a[n]i[m]am sicut
p[r]i[ncipiu]m dans ei vita[m] meritoriam Sed et q[uon]i[am]
o[mn]i[u]m vivificabilis una est vita sic p[r]i[ncipiu]m
vivificans sic est q[uod] in una a[n]i[m]a una
tantu[m] d[ebe]t esse g[ra]cia Ex parte v[er]o finis tam
p[ri]mi q[uam] ultimi q[uon]i[am] etia[m] media[n]te ea sic
g[ra]cia n[on] e[st] ad hoc q[uod] faciat ho[m]i[n]em deo accept[um]
est etia[m] ad hoc ut p[er] ip[su]m p[er]veniat ad
unu[m] et su[m]mu[m] bonu[m] Est etia[m] ad hoc ut
opus a lib[er]o a[rbitri]o egrediens sit meritoriu[m]
apud deu[m] q[uon]i[am] si deus no[n] acceptat ho[m]i[n]em
s[ed] q[ui]d s[ed] si acceptat eu[m] acceptat et
op[er]a eius s[ed] hoi[s] s[ed] unu[m] statu[m] sunt eius
meritoria et merces eius u[n]i[us] meritor[um] est una
sic e[st] q[uod] n[ecess]e e[st] pone[re] in uno ho[m]i[n]e g[ra]ciam
esse una[m] ex p[ar]te e[ius] [com]parationi ad p[r]i[m]um effe-
ctivu[m] et ad s[ecundu]m et ad fine[m] i[m]mediatu[m] et
ultimu[m] [illegible] [illegible] g[ra]cie sunt
Ad id v[er]o q[uod] p[ri]o o[bicitur] i[n] g[e]n[er]e de dig[n]itate ma-
g[is]tri qua pot[es]t m[ultiplic]a[ri] D[icendu]m q[uod] ista div[ersi]tas gratie
est penes effectus quos h[abe]t i[n] nob[is] q[uoru]m
un[us] accipit[ur] ut mali a quo liberat
alt[er] ut boni ad quod ordinat un[de] n[on]
est q[uod] non g[rati]e c[ontra]ria vocat[ur] ut aliq[ui]n accipia[tur]
p[ro] h[ab]itu aliq[uo] p[er]fectu h[ab]itus et in p[ro]posita
divisione n[on] accipit[ur] p[ro] h[ab]itu s[ed] p[ro] effectu
p[ro]p[ter] h[oc] etia[m] mod[us] accipit[ur] in illa q[uesti]o[n]e
in qua d[icitu]r q[uod] n[on] una g[ra]cia est n[ecessa]ria sic[ut] [et]
et n[on] u[n]i[us] g[ra]cie effectus tantu[m] et si[mi]li[ter] abi-
tas q[uod] h[ab]it[us] div[er]sificant[ur] p[er] act[us] D[icendu]m q[uod]
illud h[ab]et v[eri]tatem in actib[us] p[ri]mis q[uorum]
un[us] ad alium ordinari [non] h[abe]t s[ed] no[n] est
in p[ro]posito q[uia] act[us] g[rati]e p[re]veniens ordine[m]
h[abe]t ad actu[m] g[rati]e subsequent[is] Ad id q[uod]
o[bicitur] de a[u]c[torita]te ap[osto]li D[icendu]m q[uod] sicut in ap[o]po-
nendo p[ro]d[uctu]m e[st] h[ab]et mult[iplic]a[ri] [et] g[ra]cia g[ra]tis
datis ille e[n]i[m] multiplicant[ur] q[ui]a h[abe]nt [et] ordi-
nantur ad op[er]a ext[er]iora ita q[uod] s[ed] p[ri]ma
et i[m]mediata v[er]o effectus div[er]sos respi-
ciunt G[rati]a aut[em] g[ra]tu[m] faciens m[edi]a[n]te h[ab]it[u]
n[on] h[ab]et respic[er]e op[er]a ext[er]iora s[ed] i[n]t[er]iora
nisi mediantib[us] h[ab]itib[us] v[ir]tutu[m] et dona
aut[em] s[ed] illa respicit h[oc] n[on] e[st] nisi m[edi]a[n]t[e] [illegible] co[n]-
siderant[ur] sub una r[ati]o[n]e p[ro]p[ter] sub r[ati]o[n]e[m] mul[ti]-
et id n[on] t[ame]n illud q[uod] q[uon]i[am] o[bicitur] q[uod] maior
e[st] p[er]fectio g[rati]e g[ra]tu[m] fac[ien]tis q[uon]i[am] g[rati]e g[ra]tis datae
et si unu[m] sit intensive no[n] t[ame]n [et]c q[uod] ext[en]sive
ad id q[uod] culpa multiplicat[ur] e[r]go et gratia

Ad uideri p[otes]t q[uod] ra[ti]o deficit D[icendu]m p[ri]mu[m]
q[ui]d e[st] q[uod] illud mult[iplic]a[tur] [et] de m[u]ltitu[din]e n[on] s[ed]
dimissiu[m] que e[st] in p[ar]tes subiectivas
s[ed] s[ed] divisas acceptas sic s[ecundu]m g[ra]tias t[ame]n
n[on] irr[ati]o[na]le dividitur [con]tra r[ati]onale no[n] v[ero] s[ed]
q[uod] tot sunt r[ati]o[n]alia q[uo]t irr[ati]o[n]alia Ideo etia[m]
deficit q[uod] uni bono natas[cunt] oppo[si]ta
plura mala t[ame]n malu[m] sit multiplica[tur]
et bonu[m] unu[m] Ad id q[uod] o[bicitur] q[uod] actus
g[rati]e s[ed] q[uod] g[rati]a e[st] diversifica[tur] [et]c D[icendu]m q[uod]
et si act[us] illi div[er]si sint tanta div[er]sitate
q[ui]a i[n] corporalib[us] div[er]si reb[us] attribuunt[ur] et
q[uod] alt[eru]m medicine est curare et alt[eru]m
p[ro]servare in sp[irit]ualib[us] tamen n[on] sic diversifica[tur]
ut inducant div[er]sitatem habitus
t[ame]n p[ro]pt[er] ip[so]r[um] actuu[m] et effectuu[m] ordine[m]
t[ame]n etia[m] p[ro]pt[er] ip[s]ius h[ab]it[us] p[er]fectione[m] ex
qua h[ab]et ut possit multiformes in plures
effectus sic sint multiplic[ar]e p[er] n[on] [illegible]
sic possit ex div[er]sa nat[ura] [con]iunct[io] Ad
illud q[uod] o[bicitur] de sci[enti]a plana est respo[n]sio
p[ro]pt[er] d[i]c[tu]m deu[m] n[on] n[on] e[st] sic[ut] t[ame]n sci[enti]a h[ab]et
h[ab]itu[m] h[ab]entem ad unu[m] ad ext[er]iora [con]tingentia
s[ed] sp[irit]uales et p[er]p[etu]as [com]p[ar]atos et n[atur]ab t[ame]n etia[m]
q[uod] aliquo[rum] sci[enti]a creata creari d[icitu]r q[uod]
reb[us] extra t[ame]n etia[m] q[uod] ad ip[s]as s[ecundu]m
max[im]e [et] p[er]tinet distingue[re] opposita
cu[m] h[ab]eat g[ra]tuitu[m] et [con]cretio[n]e[m] rep[er]ta
sunt in g[rati]a sicut h[ab]e[tur] p[er] ex his q[ue] s[un]t
p[re]d[ic]ta et id p[er]ficiunt[ur] s[ed] una [et] ita rep[eri]t[ur]

Sectimo que[ritur] de [com]paratio[n]e virtute
gratuita[m] et est q[uod] v[e]r[um] gratia
gratu[m] faciens et virtus gratuita
differ[un]t p[er] e[ss]e[n]t[iam] et q[uod] n[on] v[idetu]r p[ro] [pr]i[m]o illud
[quod] p[ri]m[um] o[mn]i[s] et h[ab]itu[m] e[st] in h[o]m[ine] [illegible]
q[uod] g[ra]cia gratu[m] faciens ~~et virtus gratuita~~
~~differ[un]t p[er] e[ss]e[ntiam] et q[uod] n[on] gratu[m] faciens~~
e[st] fides t[ame]n d[i]c[t]o[rum] Ergo fides et caritas
virtutes sunt v[ide]r[e] [et]c Item quor[um] di-
ffinitio[n]es sunt eedem ip[s]a sunt eadem
S[ed] g[ra]cia est d[ivi]ne mis[ericordi]e donu[m] p[ro]p[ter] bo[ne]
voluntatis [con]ceptus s[ed] h[ec] diffinitio [con]venit
virtuti g[ra]tuite e[r]go [et]c Item eadem est
p[er] e[ss]e[nt]i[a]m g[ra]cia op[er]ans et coop[er]ans s[ed] g[rati]a
coop[er]ans in lib[er]o a[rbitri]o n[on] est aliud q[uam]
virtus g[ra]tuita t[ame]n ip[s]ius sit valid[a] et
coop[er]ari e[r]go id est virtus et g[ra]cia Item
quor[um] effectus et actus p[ro]p[ri]i [et]

et immediatus est idem ipsa sed eadem
sed gratie actus primus est etiam vivifi
care secundus deo est acceptum reddere tertius operis
est ipsum opus meritorium facere sed omnia hec
virtuti competunt Nam dicitur Ro. i iustus
ex fide vivit et hebr. xi sine fide impossibile
est placere deo et i cor. xiii si caritatem
non habeam nichil mihi prodest ergo si primi effe-
ctus gratie virtuti attribuuntur gratia et
virtus sunt unus et idem habitus Item
si habitus sunt diversi unus non denominat
alterum sed gratia virtutem denominat dicitur enim virtus
gratuita ergo etc. et virtus non differunt in
essentia Item circumscripto omni alio habitu
si quis haberet fidem et caritatem habet unde deo
placeret unde etiam ei confirmat [illegible] idem quod sit
deo placere est gratia gratum faciens ergo omni
habitu circumscripto intellecto quod quis haberet
fidem et caritatem habet gratiam gratum fa-
cientem ergo gratia gratum faciens non est idem
per essentiam differens a virtute. Sed contra anselmus
de concordia predestinationis et liberi arbitrii rectitudinem voluntatis
nullus habet nisi dei gratia preveniente sed vir-
tus non est aliud quam rectitudo voluntatis ergo
virtus est a gratia preveniente sed in creatis
differt effectus a causa per essentiam ergo differt virtus
gratuita essentialiter a gratia Item quecumque sic se
habent quod unum est medium operandi respectu alterius
illa differunt per essentiam quia nichil creatum agit
seipso sed gratia in opus bonum et meritorium
[illegible] movet mediante virtute ergo gratia
et virtus gratuita differunt per essentiam Item
quecumque sic se habent quod unum illorum habet
actum communem et reliquum habet actum appropriatum
illa differunt per essentiam sed gratia et virtus sic se habent
quia gratia est in actu communi quia communiter vivificat
et etiam [illegible] acceptum deo virtus vero non
est communis [illegible] actu ergo etc. Item quecumque
sic se habent quod habent diversas [illegible] dividentes
ea differunt per essentiam sed gratia dividitur in preve-
nientem et subsequentem virtus vero in car-
dinales et theologicas ergo etc. Item quecumque
sic se habent quod unum remanet reliquo
recedente illa sunt per essentiam diversa sed virtus
aliquando remanet post perpetrationem culpe et
non gratum faciens [illegible] ergo etc. Item que-
cumque sic se habent quod unum remanet indi-
visum reliquum vero dividitur et multiplicatur
illa essentialiter differunt sed gratia in una [illegible]
est una [illegible] virtutes vero multe
sunt [illegible] et apostolus dicit i cor. xiii

Nunc autem manent fides spes caritas tria h-
ec maior est [illegible] virtutes gratuitas differ-
re per essentiam Respondeo ad predictorum intelligentiam notandum
est quod circa hoc diversi diversimode senserunt
Quidam enim dicere voluerunt quod gratia nichil
aliud est quam virtus [illegible] Item quod gratia
non est aliud quam quedam rectificatio potentiarum
anime respectu eius ad quod sunt. Sicut autem rectificationem
quam [illegible] non potest facere nisi deus
et quam dicitur rectificationem faciendo infundit deus
virtutes ipsis potentiis ut rationali fidem con-
cupiscibili caritatem et irascibili spem ideo dicunt
gratiam nichil aliud esse quam virtutem gratuitam
differre autem sola ratione [illegible] dei
per illam rectificationem animam acceptat et approbat
virtus autem in quantum [illegible] rectificata est exire
in opera ardua et laudabilia Alii vero dixerunt
quod gratia et virtus gratuita essentialiter differunt
sicut primum et participatum [illegible] et virtus
[illegible] non est ipsa anime essentia
sed potentiis emanat et procedit ab illa sicut virtus
que perficit potentiam non est ipsa gratia que perficit
anime substantiam sed est egrediens ab ipsa ut sicut
anima est totum potentiale sic etiam gratia sit quoddam totum
potentiale est enim una simplex in qua recipitur
ipsam anime substantiam est [illegible] origo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut sit alia gratia [illegible]
[illegible] fides [illegible] [illegible] alia
[illegible] spes alia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] probabiliter [illegible]
[illegible] [illegible] si quis [illegible] appi-
ciat videbit [illegible] modo [illegible]
a virtutis tramite declinare
nam [illegible] dicat quod [illegible] nichil aliud
est quam [illegible] [illegible] [illegible]
dicere autem quod omnes virtutes sunt
una virtus aut quod in una [illegible]
sunt [illegible] [illegible] [illegible] facientes
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod omnes
[illegible] sunt una [illegible] [illegible]
probabilis [illegible] [illegible] [illegible]
dicere autem quod gratia gratum faciens non
tota [illegible] [illegible] aut quod
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debi-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
doctorum [illegible] [illegible] [illegible]
sensibilem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] modicum [illegible]

calumpniat. Alius est a virtute de
nique videt, i. primo modo quod panit
quod est primo consistat in [illegible] post mo-
dum influat in potentias. Ille non improbatur
est [illegible]. Sed non panit nisi vno et
eadem habitu esse diuersas gratias quando
sunt [illegible] et [illegible] quando [illegible] comparando
est vnius non est [illegible] [illegible] datum
[illegible] [illegible] quod quo non solum [illegible]
acceptat immo et habilis et operatur
et ideo [illegible] modum dico quod
quadam modo dico lumine et calorem
illuminatio. Dico aliam et aliam for-
mam licet vna sit ordinata ad aliam
et quodam modo alteri complectatur
[illegible] intelligendum est de gratia et vir-
tute infinita. Quadam non color [illegible]
lumen est corporis [illegible] que [illegible]
[illegible] influxu [illegible] et complementum
ut possit mouere visum. Sic virtus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sicut color
[illegible] lucis [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] accepti et
quadam ex lumine [illegible] et colo-
[illegible] sit vnum per essentiam [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] illuminat [illegible]
[illegible] corporis [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non est ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] diffusus et [illegible] [illegible] et
sicut vnum [illegible] [illegible] [illegible] colo-
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Sic influentia gratie et
virtus [illegible] intellectus est [illegible]
[illegible] quod gratia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non sunt
vnum per essentiam sed ideo [illegible] [illegible]
ad finem suum ordinat. [illegible]
[illegible] a qua anima dicitur deo esse grata et
[illegible] [illegible] virtus [illegible] esse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sola [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sicut [illegible] [illegible] ostendit [illegible]
quod habitus gratie [illegible] faciens
et virtutis [illegible] sit diuersi. Ad
illud quod [illegible] [illegible] de magis-
tro [illegible] quod gratia est fides cum dile-
ctione. Dico quod illa [illegible] non est
per essentiam sed per quandam concomitantiam
[illegible] et [illegible] et ali-
quo modo possit reduci ad predicationem
[illegible]. Ad id quod [illegible] quod diffinitio
[illegible] [illegible] [illegible]. Dico quod illa [illegible]

[illegible] i. non [illegible] [illegible] vel si est [illegible]
non eo modo [illegible] [illegible] [illegible]
dicitur de [illegible] [illegible] non [illegible] sicut [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] inter dona [illegible]
et sicut [illegible] quod complectitur [illegible]
bonitatis diuinae. Sic autem intellecta
hac [illegible] non competit [illegible]
Ad id quod obicitur quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dicendum quod iste actus non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible]
tutis et sic dicitur hic cooperari. Nec ex hoc
sequitur quod idem sit quod virtus. Immo
si sic argueretur color mouet visum et lux
mouet visum ergo color non differt a luce et per
hoc patet responsio ad sequens quod viuificare
et acceptum reddere et opus meritorium facere
aliter competit virtuti aliter gratie. Gratie enim
competit per se, virtuti vero per [illegible] [illegible]
influentia gratie formatur et ordinatur. Ad
illud quod obicitur quod si habitus sunt diuersi vnus
non denominat alterum, dicendum quod est denominatio per in-
herentiam sicut ab albo denominatur corpus
et denominatio per circumincessionem quandam in [illegible]
aliqua duo se respiciunt quod vnum habet ordinare
alterum sicut quod dicitur voluntas deliberans et
iustitia prudens et per hunc modum virtus
dicitur esse gratuita. Ad illud quod obicitur quod
circumscriptio [illegible] [illegible] [illegible] quod a caritate non potest
circumscribi [illegible] quod caritas [illegible] nominat virtutem
formatam. Si quis autem vocaret caritatem
habitum amoris quo naturaliter [illegible] [illegible] diligere
deum [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] non posset
absque gratia reperiri [illegible] sicut in adam
et in primo angelo ante lapsum [illegible] fuit
vt s̄ dicitur in [illegible]. Et [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] etiam quod contritio est [illegible] [illegible] contritio
[illegible] in hoc [illegible] ad statum innocentie [illegible] [illegible]
contritio [illegible] [illegible] esset gratie gratum facientis
infusio et hoc melius videbitur in quarto [illegible]
de [illegible] gratie sui statum innocentie

Tercio queritur de gratia in comparatione ad gloriam et
[illegible] quod [illegible] differt per essentiam. Et quod
sic videtur quia gratia gratum faciens et fides [illegible] fides
[illegible] [illegible] est sine fide quod sine fide impossibile
est placere deo. Gloria autem nullos [illegible]
[illegible] [illegible] ergo non est [illegible] et gloria per essentiam
differunt. Item gratia gratum faciens se habet ad
gloriam sicut via ad terminum et sicut id quod
est ad finem. Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
a via et finis ab eo quod est ad finem distinctione
essentiali [illegible] [illegible] quod [illegible] et [illegible] [illegible]
sicut se habet culpa ad supplicium ita se habet
gratia ad premium. Sed culpa et pena eterna

dimittit venialiter [illegible] ratione vero quod gratia et gloria
~~Item sicut se habet culpa ad supplicium~~
Item corruptibile et incorruptibile differunt per essentiam
sed gratia et gloria sunt corruptibilis et incorruptibilis sicut supra
ostensum fuit gloria vero omnino incorruptibilis ergo etc.
Item ens et corruptibile absolute per essentiam
differt a deo. Quia non est corruptibile sed gloria absolute
quia hec ex quo cognoscitur mutabile et gloriosa
quia non stat esse gloriosum et non ergo differt
per essentiam a gratia. Contra sicut se habet caritas
vie ad caritatem patrie sic se habet gratia ad
gloriam sed caritas vie non differt per essentiam
a caritate patrie sicut [illegible] dicit I Cor. XIII caritas
numquam excidit ergo ratione [illegible] gratia. Iterum
Christus [illegible] sue conceptionis habuit
gloriam et habuit gratiam. Contra ergo illa quas
habuit fuit ad cognoscendum et amandum
deum statim cum in conceptionis fuit cognovit
et amavit cognitione et dilectione [illegible]
in ipso gratia non differebat a gloria. Item
perfectum et imperfectum non variant rem secundum
essentiam sed gratia dicit [illegible]
sed statum imperfectionis gloria vero sed statum perfec-
tionis ergo etc. Item aut gloria reddit accep-
tum deo aut non. Si non ergo non tam perfecte deo
[illegible] gloria quam gratia ergo nec status patrie quam status
vie quod est inconveniens. Si sic ergo cum ille sit per
actus gratie [illegible] est gratum esse gratiam
Item quod [illegible] de gratia consistit [illegible] aut
perdit gratiam aut non. Si perdit gratiam ergo
[illegible] quod desinat esse gratus deo et quod gloria
et gratia [illegible] repugnantiam
quod utrumque [illegible] est. Si non perdit cum gratia
sit vita anime sicut ostensum fuit supra et in
una [illegible] sit una vita aut gratia non
erit vita aut gratia et gloria erunt idem per es-
sentiam sed constat quod gloria est vita ergo etc.
Dicendum est igitur quod aliter se habet gratia ad
gloriam [illegible] qualiter [illegible]
[illegible] et qualiter [illegible] distinguenda
Sciendum [illegible] sunt [illegible] quod gloria [illegible]
gratia [illegible] est etiam [illegible]
omnem statum [illegible] sine statu patrie
sine statu vie [illegible] deus [illegible]
sed [illegible] quod tam gratia gratum faciens quam
gloria nominat divinam influentiam [illegible]
[illegible] deum et deus habitat [illegible] ipse
[illegible] vel perfecte et sic [illegible] homo
[illegible] incipientis vel [illegible]
et sic [illegible] tendentis [illegible]
[illegible] statum patrie [illegible] tende-
[illegible] statum vie [illegible] primum est [illegible]

Gratiam est gratie et quia primum est primi [illegible] est
meriti ideo gratie attribuitur actus merendi
gloria vero actus regnandi [illegible] [illegible]
per essentiam [illegible] et [illegible]
quod gratia et gloria [illegible] distinguntur [illegible]
[illegible] deum dicuntur [illegible] statu et [illegible]
[illegible] non est aliud quam deum habitare in nobis
[illegible] gratia et gloria non solum distinguuntur [illegible]
[illegible] etiam [illegible] habitandi in nobis
[illegible] habitare deum in homine [illegible]
[illegible] divinam [illegible] qua hominem accep-
[illegible] et [illegible] concedat et [illegible]
[illegible] ea que dei sunt ex
[illegible] et ideo illa influentia [illegible]
quam deus in nobis habitat [illegible]
[illegible] deus
[illegible] ostendit [illegible] esse gloria [illegible] ad
[illegible] quod homo [illegible]
[illegible] et ad magna [illegible]
[illegible] et [illegible]
non [illegible] vita etiam
nominatur gloria et nominatur etiam gratia [illegible]
gratia autem dei vita eterna et sic [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] et gloria non differunt per essentiam [illegible]
[illegible] alia et alia et sic
[illegible] simul sunt in eodem sicut in beatis et in Christo
qui dicuntur [illegible]
statu [illegible] et alia [illegible] eidem
[illegible] in statu vie et
[illegible] primo [illegible] gratia in statu vie et
[illegible] gloria in statu patrie [illegible] in
[illegible] et [illegible] ad illud
[illegible] quod [illegible] simul est cum [illegible]
[illegible] quod hic est cum status fidei [illegible]
[illegible] non potest stare cum [illegible]
[illegible] statu imperfectionis non autem [illegible]
statu [illegible] omne [illegible]
ex parte [illegible] ex illa [illegible]
[illegible] gratia et gloria differunt per essentiam sine [illegible]
sed solum in statu ad illud quod [illegible] quod gratia
[illegible] ad gloriam sicut via ad terminum [illegible]
[illegible] dicitur ratione status et addendum
quod hic dicitur [illegible] gloria superaddit gratie sic perfectum
[illegible] imperfecto [illegible] ideo
[illegible] et [illegible] ad statum [illegible]
est quod [illegible] esse [illegible] gratiam et gloriam
ad illud quod [illegible] quod sicut se habet culpa ad
supplicium [illegible] quod non est simile quod culpa
principaliter est ex parte anime supplicium
vero ex parte corporis [illegible] et gloria

insunt anime ab eodem sed ideo et ad idem
vid in questione adiungi possit tamen dici quod aliqua
culpa pena est sicut videbitur et ita sicut
aliqua pena dicitur a culpa sic etiam et in gloria
illa enim magna consistit per modum substantiale eadem
est enim gratia sed gloria que consistit in statu corporis
erit alteri diversa ad illud quod dicitur quod corruptibile
et incorruptibile variant etc. dicendum quod illud non
habet locum nisi ubi corruptibilitas et incorruptibilitas
veniunt ex natura partium corporis componentium hic autem non est ita postquam
quia immutabilitas glorie venit desursum corruptibilitas
autem gratie deorsum videlicet a liberi arbitrii vertibilitate
ad illud quod dicitur de cognoscente
dicendum quod illud non concludit etiam sed cum sola
id est gratia sed status potest facere ut in deceltur quod prius
videri non poterat sicut si quis non cognoscit
affectionem suam quando non est intensa sed quando per modum
intenditur tunc de facili deprehenditur
et cognoscitur Item color in tenebris non est
visibilis et in lumine est visibilis et tamen
color non dicitur etc. sic ut dicitur status modi
cognoscendi gratie et glorie facit eas esse
diversificatas et sic patet responsio ad omnia quesita
Consequenter queritur de gratia in comparatione ad meritum
et circa hoc queruntur tria
primo queritur utrum contingat per gratiam mereri ipsum
gratie donum secundo queritur utrum contingat mereri
gratie augmentum tertio queritur utrum per gratiam contingat
mereri ipsius gratie complementum videlicet
glorie premium
Circa primum sic queritur et probatur quod per gratiam
contingat mereri ipsum gratie donum iam
habitum est et quod sic videtur per exemplum in
corporalibus bonus enim miles et strenue militando
meretur equum a domino suo sibi gratis
datum per usum ipsius equi ergo a simili ex
efficacie usus rei spiritualis in merendo rem
spiritualem sicut rei corporalis in merendo rem
corporalem videtur quod per gratie donum usum merea-
mus donum gratie iam acceptum Item quod fortius
in maius potest in minus sed per usum gratie contingit
mereri gloriam sed multo fortius ad
gratiam iam habitam Item unusquisque
magis est efficax ad merendum sibi quam alii
sed viri iusti in quibus est gratia orando
merentur aliis prima gratiam sicut dicitur Augustinus de
predestinatione sanctorum ergo multo fortius hoc
bene utendo dono gratie efficitur dignus habitu
gratie quem accepit Item unusquisque magis
sit efficax ad merendum sibi quam alii patet videlicet
quod dicitur c. xix videmus illud firmum ideo
ubi glorificatum vale unicuique fides et opera
si tamen prosunt aliena quanto magis propria Item
quantum placet deo petitio et oratio per hunc
tamen placet ei gratiarum actio pro iam habito
sed ab ex caritate orantes meretur optinere quod
petit si petit pie et pro se et perseveranter
et ad salutem ergo pari ratione quando gratias agit
pie et perseveranter ex caritate dignus efficitur
eo quod iam accepit Item sicut se habet ca-
ritas ad amandum sic se habet gratia ad merendum
sed per caritatem non tantum contingit amare alia
sed etiam ipsam caritatem sicut multa et
in predicatione est habitus ergo pari ratione per gratiam
contingit mereri ipsum gratie donum Item tunc est
perfectio in actionibus et habitibus actione quando agens
reflectitur supra se ipsum tunc enim quis
perfecte intelligit quando intelligit se intelligere ergo non
videtur esse perfectum meritum nisi quis mereatur id
etiam per quod meretur Sed contra meritum et premium
relative dicuntur sicut pater dicitur relatione ad
filium ergo sicut idem non potest esse pater et filius
ipsius sic unum et idem non potest esse meritum
simul ipsius ergo per gratiam non contingit mereri ipsius
gratie donum habitum Item meritum et premium
sunt ordine sicut via et terminus et sic
disponens ad ea ad quod disponit ergo necesse
est quod meritum precedat premium vel tempore
vel natura ergo impossibile est per gratiam mereri
ipsum donum gratie Item gratuitum et debi-
tum opponuntur Sed quanto aliquid magis
cadit sub merito tanto magis habet rationem debiti
Si igitur usus gratie non aufert rationem gratie esse
donum gratuitum immo potius addit videtur
quod ipsum usum gratie nullo contingat mereri
gratie donum Item quia unumquodque placet deo
tamen est meritorium sed usus gratie non placet deo
nisi propter ipsam gratiam ergo non plus meretur
usus gratie quam ipsa gratia per se ipsam sed donum
gratie eo ipso quod habetur non meretur sic per rationem
nec usus gratie contingit mereri iam habitum esse donum gratie
Resolutio dicendum quod per usum gratie contingit non contingit mereri 80
habitum gratie preteritum nec quantum ad initium contingit
nec quantum ad continuationem quantum ad initium
contingit non potest quod usus gratie ad ipsum habitum
non comparatur sicut meritum ad premium tum quia non ordinatur
ad ipsum habitum promerendum sed ad actum
tum etiam quia non habet ordinari ad id in sic
subsit fundamentum et originem meriti
esse sine quo sine quibus continetur ordinatur ad premium
tamquam via et dispositio precambula in talibus
nec quantum ad initium contingit per usum gratie
contingit mereri ipsum donum gratie quod est ipse usus

vanissime anime abscondens et ad ide
videlicet in comparatione ad deum possit tamen dici
catalogica. principaliter ad primum quod ipsa gratia
quod est de sua prima ratione et primaria
infusione sit habitus ratione gratuiti ut
nullo pacto ratione debiti dico enim esset
ex meritis iam non esset gratia. Ad secundum etiam quod
usus gratie ipsam gratiam meretur quantocunque
ipsa bene meretur tantomagis per ipsa te-
netur esse deo gratus quod si hoc repugnaret
perfectioni meriti planum est quod non contingit
gratiam mereri ut merito condigni quia tunc
tolleretur perfectio meriti et perfectio gratie
nec merito congrui quia non salvatur ubi ordo
qui inter meritum et premium debet attendi
unde rationes que hoc ostendunt concedende sunt
Ad illud vero quod probat oppositum in quadam de similitudine
meriti in tercio libro dico quod non est simile
quia equus proprium est de sui ratione non debitum
gratuiti ideo secundum ea sua ratione potest quis
cum racione habitu mereri premium autem gratie donum
eo ipso quod tale est et quid semper gratuitum
ideo quantumcunque homo faciat nunquam illud
meretur non solum quia sit iam habitum sed quia
gratuitum vero et si aliqui dixerunt
quod contingit mereri gloriam iam habitam sicut
in angelis non credo tamen aliquos intel-
ligentes recte sensisse quod contingat mereri
gratiam iam habitam. Ad illud quod dicitur quod
si aliquis potest in maius et minus dico quod id
non habet veritatem nisi quando ad eadem coordina-
ta ad maius et ad minus ordinatum consimiliter
Sic autem non est in proposito habitus usus gratie
ordinatur ad merendum gloriam non ad me-
rendum gratiam pro eo quod ipsam presuppo-
nit tanquam fundamentum. Ad illud quod dicitur quod ds
meretur alii primam gratiam dico quod non est simile
primum quia gratia in viro iusto precessit gratiam
infundendam viro peccatori usus autem gratie
in eodem homine sequitur hoc ipsum donum gratuitum
postmodum quis meretur alii gratiam donum gratie non
perdit ex hoc rationem gratuiti quia ratio gratuiti
attenditur in habitu gratie in comparatione
ad eum cui datur quod autem vir iustus
orret pro peccatore quod peccatori detur habitus gra-
tuitus faciens non potest esse sine gratuita libe-
ralitate divine unde et ideo non sequitur quod
si unus alii potest mereri gratiam secundam
quod ipse possit sibi mereri gratiam habitam
Ad quartum cum dicitur quod plus valet ... fides
propria quam fides aliena hoc intelligitur quantum ad meritum ipsius gratie

Ad illud quod dicitur quod gratiarum actio ita est efficax
pro habito sicut ... pro habendo dico quod si gratiarum actio
ita sit deo acceptabilis pro preterito sicut ...
pro futuro ex hoc tamen non sequitur quod gratiarum actio
sit ordinata ad merendum ... habitum propter
ipsa gratiarum actio et laus pro beneficiis accep-
tis plus habet rationem premii quam rationem meriti
sed si habet rationem meriti ex divina liberalitate
ordinatur potius ad donum promerendum quam ad
promerendum iam habitum. Ad illud quod dicitur de comparatione
caritatis ad amorem et gratie ad meritum dico quod
non est simile meritum enim de sua ratione importat
ordinem et relationem amor vero importat actum
potentie non alligate ... et quod idem non habet ad se
referri et ordinari sed actus potentie non alli-
gate ... habet supra se reflecti hinc est quod
amorem contingit amari sed meritum non contingit mereri
... ad illud quod ultimo obicitur
illud non habet veritatem in eis actibus non habet quantum
quod importat relationem et ordinem ... tamen
hoc aliqua impressionem actus merendi ...
actus conclusi impressionem aliqua ...
sicut primus ... est et ideo illud non valet

Secundo queritur utrum per gratiam contingit
mereri gratie augmentum et quod sic videtur quia
per augmentum ad bonum facere gratiam meretur augeri
ut aucta mereatur et perfici. Item hoc videtur ratione
omnis habitus gratiam habentis possit perfici
in merito sed perfectio in merito non est nisi
per augmentum gratie ergo gratia sui ipsius
augmentum mereri potest. Item peccatis uno
augmentum mereri potest ... Item peccatis non
gratie ... meretur ... in aliud ...
peccati ... efficitur peior sicut peccatis
... sumptuose meretur ... in peccatum ...
ergo ... ratione qui bene utitur gratia pro bono
... meretur ut sibi fiat ...
augmentum ... laudabilior est qui se ex ...
ad opus perfectionis cum minori adiutorio
quam qui se extendit cum maiori ... si
quam qui se elevet ad opera ... equalis
in minore quam ... qui habet minorem ... quod ...
perfectionis ... eo quod habet maiorem ... quod ...
... vel amplius apud deum mereri
... ergo si nulla sit retributio nisi ...
quantitatem gratie videtur quod ... meretur augmentum
in gratia. Item qui petit pie et perseveranter
... ad salutem meretur exaudiri sed qui
petit gratie augmentum ... hoc modo petit ergo
videtur gratie augmentum mereri. Contra ... gratie
meritum ... non est impossibile sed
quam cum sit forma simplex augeri est impossibile
ergo impossibile est mereri gratie augmentum

contra

Item meritum non est ratio eius quod est in nobis
sed quod est ab anima sed habens gratiam per virtute eius
quod habet potest in bonum perficere non solum enim habet unde
possit stare sicut dicit aug sed etiam unde possit
proficere si prima perfectus gratie consistit in eius augmento
sicut perfectus gratie est in eius potate ita videtur quod
et augmentum gratie non videtur adhuc cadere meritum
Item nichil augetur nisi per rem eiusdem generis
et ratione sed gratia que prius datur quod est de natura sua
est ita gratuita quod non cadit sub merito sicut
supra ostensum est et aug dicit de terminis merito quod
meritis redditur non est gratia si prima non cadit meri-
tum gratie donum non cadit mereri ipsius gratie augmentum
Item deus remunerat opus secundum quantitatem meriti
ergo tantum metitur quantitatem pro opus sicut quanta
est illa gratia a qua exit opus sed si prima gratia aug-
mentata excedit illam videtur quod illa minor
gratia per suum opus non possit mereri suum ipsius
augmentum Item si sic metitur augmentum tunc
si deus non augeret ei gratiam esset iniustus et
tamen augeret opus illud est remuneratum
ergo videtur quod opus illud remuneratum non
esse dignum remuneratione glorie sed iste est
falsum et impossibile ut per augmentum gratie auferatur
efficacia merendi gratiam impossibile est ponere
Solutio quod augmentum gratie mereri contingat Ideo dicendum quod
sicut dicit magister absque dubio tenendum est
quod gratia metitur augeri quantus autem sit modus
augmentandi et modus merendi difficile est
assignare Cum autem multi sint modi augendi
quantum eorum competat gratie non est facile distinguere
Contingit enim aliquid augeri per admixtionem cum
contrario sicut dicitur quod albius est quod est minus permixtum
contrario nichilominus aliquid augeri per hoc quod minori
succedit maius sicut dicitur augmenti dicuntur
augeri contingit etiam aliquid augeri per aggregationem
multorum sicut lumen augetur in aere
per multitudinem candelarum ex quarum concursu
fit aggregatio luminum contingit etiam aliquid augeri
per magnificationem rei in scriptura sicut augmentati
dicti sunt cum decem facta sunt centum et sic
augmentati fuerant quinque panes cum decem quinque
milia hominum pasti sunt Contingit etiam
uno modo aliquid augeri per accessum ad summum si-
mile sicut aliquid dicitur magis pulchrum et magis lucidum
quod magis accedit ad perfectionem pul-
chritudinis et lucis Ex hiis sex modis
differenter aliquam gratiam augeri sed primi tres
modi improbari possunt de facili et in primo libro
improbati sunt aliquo modo di. xvii cum agitur de
caritatis augmento Ceteri enim modi tam caritatis
quam gratie habent augeri tres autem modi sequentes

satis convenientes sunt nec improbari possunt
de facili primus tamen modorum famosior est
pro eo quod magis consonet sententiis auctorum
que videntur dicere in augmento gratie
infundi novam gratiam cum loquitur de di-
versa sacramentorum efficacia Qualiter
autem hic modus valeat sustineri in primo
libro di. xvii dictum fuit ubi tangitur modus
non est minus intelligibilis quam alii predicti
immo si habet dicti modi abiectos que
sunt circa gratie augmentum facilius declarari
nari possunt Secundus enim augmentum per ap-
positionem videatur impugnare simplicitatem
maxime tamen in spiritualibus quanto aliquid
est simplicius tanto sit virtute maius
augmentum tamen per accessum ad summum valde
videtur esse conveniens Quoniam autem horum trium
modorum sequendum dicatur non est magna
vis facienda sed pro certo gratiam dei habitus
in nobis augeri posse laborare debemus
qualiter in nobis per bona opera augeatur
per illa enim ut dicit aug meretur augeri ut
aucta mereatur et perfici modus autem merendi
gratie augmentum sic videre possumus Contingit
enim aliquid mereri ex condigno et contingit aliquid
mereri ex indigno et tunc est meritum ex
condigno quando ratio meriti ibi reperitur
perfecte et plene et tunc est quedam equatio
et adequatio meriti ad premium et quod hoc non
potest esse cum gratia augetur hinc est quod non
potest quantus mereri gratie augmentum merito condigni
Si prima contingit tamen gratie augmentum mereri hoc est
merito congrui meritum autem congrui dicitur
in quo est aliqua dispositio congruitatis ratione eius
ad quod illa dispositio ordinatur que tamen deficit
a ratione condignitatis et hoc potest esse tripliciter
aut enim est congruitas sine dignitate et sic
peccator per bona in genere facta extra caritatem
meretur de congruo primam gratiam ibi enim est
quedam congruitas quod facit in se non est tamen
condignitas quia inimicus dei est et indignus
prime quo vestitur aut enim ibi est dignitas
cum indignitate sicut est quando vir iustus meretur
peccatori primam gratiam dignitas est ex parte
viri iusti qui est amicus dei et dignus
adeo extendi sed indignitas est ex parte
peccatoris et ideo non est ibi plena ratio meriti
aut est ibi dignitas cum gradus inferioritate
et habens gratiam minorem meretur per bonum usum
pervenire ad maiorem gratie cumulum Iste
huius modus merendi et si deficiat a merito condigni
et contineatur sub merito congrui maxime tamen inter ceteros
modos predictos merendi accedit ad perfectionem meriti

et ideo quomodo teneat inter meritum congrui
et meritum condigni ex predictis satis patet
qualiter gratia augetur et etiam qualiter
augeri meretur Ad rationes et rationes
ondentes quod quis meretur augmentum condecens sit
Ad illud quod obicitur ingerendo quod cum sit simplex
non potest augeri Dicendum quod licet gratia non sit sic
simplex sed solum per privationem partium quanti-
tativarum quante molis non autem per privationem
partium quantitativarum quantitate virtutis
et quantum ad tale genus partium est ei augmentum
non quantum ad primum vel potest dici secundum quosdam modernos
doctores quod augmentum quod attenditur per accidens
sine additione non ponit compositionem sed quandam
maioris simplicitatis et unitatis perfectionem
et ideo non repugnat gratie ratione simplicitatis essentie
Ad illud quod obicitur quod perfectus est in potestate gratie
Dicendum quod quidam est perfectus accidentaliter
ut potest quantum attenditur in fervoris in-
tensione vel habitus radicatione vel
operum multitudine et hic perfectus est in potestate
gratie et secundum hunc perfectum gratia non dicitur
augeri ipse quod non efficitur hic dignus maiori
premio per illud alius vero est perfectus
qui respicit premium substantiale sicut quando homo
dignus maiori premio et hic non est in potestate
gratie sed in sola illius potestate cuius est gratiam
infundere et ideo huiusmodi gratia non potest facere
secundum merita et penes hunc essentialiter attenditur
gratie augmentum Ad illud quod obicitur quod augmentum
gratie est eiusdem generis cum gratia prius data Dicendum
quod et si sit eiusdem ratione quantum ad rationem habitus
diversa tamen est quantum ad statum pro eo quod supponit gratiam
mutuo et quod eiusdem generis est cum gratia primo
data ideo non potest mereri merito condigni sed merito
congrui quod cum non gratiam non presupponit
maiori congruitate meretur quis gratie augmentum
quam gratie ~~meritum~~ initium sicut supra dictum fuit
Ad illud quod obicitur quod terminatio attenditur secundum quantitatem
Respondendum est quod illud intelligitur in merito con-
digni In merito autem congrui locum non habet
per hoc etiam modis intendendi est ad id quod ultimo obicitur

Tertio queritur utrum contingat per gratiam mereri
temporis complementum hoc est ipsum premium glorie
et hoc quantum ad meritum condigni quod de merito
congrui non est dubium et quod sic videtur i thi
merito sed in reliquo reposita est mihi corona iustitie
quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex
si ergo quod redditur secundum iustitiam meritis debetur
et ex eius precessit meritum ergo si bis corona
quam expectabat apostolus est gratie premium

videtur quod illud contingat mereri per gratie donum
iiii Zach. iiii adequabit gratiam gratie etc
exponunt sancti et doctores quod adequabit
gratiam patrie gratie vie et hic expressius habetur
dicit vii in qua mensura mensi fueritis
remetietur vobis Matt. 12 ubi est adequatio
meriti et premii ibi contingit reperiri meritum con-
digni videtur etc Item sicut se habet culpa ad penam
nam sic se habet gratia ad gloriam sed per culpam
ex condigno meretur quis etiam damnationem
ergo per gratiam ex condigno meretur quis etiam
damnationem ergo per gratiam ex condigno meretur
quis etiam beatitudinem Item eque dignus est
qui vincit adversarium honore et gloria
sicut qui vincitur est dignus ignominia sed
ergo ille qui permittit se ad nos superari dignus
est agrio vituperio videtur quod qui vincit meretur
regnum superni Item aut per servitium quod homo facit
deo meretur deum aut nihil si nihil ergo stultus est qui
deo servit Matt. i deum tamen premium maioris sit
dignitatis quam meritum et nihil sit excellentius
gratie nisi gloria et per nihil potest opus meritorium
sufficienter remunerari nisi per gloriam ergo loquendo
de merito condigni contingit per gratiam gloriam mereri
Sed contra Ro. viii non sunt condigne passiones (9)
huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur
in nobis ergo per eas non contingit futuram gloriam
mereri merito condigni Item Ro. vi stipen-
dia peccati mors gratia dei vita eterna glo:
maluit dicere gratia dei vita eterna ut intel-
ligamus dominum ad vitam eternam propria misericordia
nos perducere non nostris meritis ergo si perducit
nos nostris meritis videtur etc Item per rationem
nullum servitium quod debetur domino reddendum
obligat eum cui fit ad aliquid unde dominus
Luce xvii cum feceritis omnia dicite servi etc
hoc totum quod fecit et quod potest facere totum debet
deo ergo videtur quod non obliget deum ad redden-
dum sibi aliquid ergo nihil meretur apud deum
merito condigni Item nullum servitium
quod gratis fit obligat eum cui fit aliquo
sed opera facta ex gratia fiunt gratis ergo non
obligant eum cui fiunt ad retribuendum
ex debito vel merito sed solum ex condigno
ergo idem quod prius Item ubi est meritum
ex condigno ibi est ratio dati et accepti
sed deus nihil potest a nobis accipere quod bonorum
nostrorum non eget ergo premium quod est excel-
lentissimum non possumus ex condigno mereri
apud deum Responsio Dicendum quod circa istam questionem 80
aliqui doctores senserunt diversi de quadam
cum dicere voluerunt quod merito condigni

dicit quandam obligationem in retribuente et quandam commensurationem in servitio et retributionem et deus non potest alicui obligari et per consequens nihil aliud potest commensurari. Ideo dixerunt quod nullus potest celestem gloriam mereri ex condigno sed si meretur hoc est ex congruo et ad istam positionem suam ostendendam multis fulciuntur auctoritatibus sacre scripture et etiam expositorum qui hoc sentire videntur. Sed quoniam in scriptura sepe reperitur quod deus retribuet unicuique secundum opera sua et in parabola in qua exprimitur meritum et retributio ait xx dicitur tolle quod tuum est et plura consimilia reperiuntur. Ideo aliorum positio est quod gloriam non tantum potest mereri merito congrui, tale enim meritum potest reperiri in gratia gratis data, sed etiam potest mereri merito condigni pro eo quod gratie et glorie quedam est commensuratio et in deo quedam tacita obligatio non ex necessitate sed ex sua mera benignitate quia voluit promittere et pactum confirmare tum his qui eum diligunt quod se ipsum mercedem eis tribuet sicut in abraham apparet. Si autem velimus considerare quis istorum modorum sit verior inveniemus quod secundum diversas comparationes operis meritorii reperitur in eo meritum congrui et meritum condigni. Opus enim meritorium comparationem habet ad principium a quo exit et ad finem propter quem fit et ad statum in quo fit. Si loquamur de opere per comparationem ad principium sic opus et ortum habet a voluntate libera et ortum habet a gratia. Et in quantum ortum habet a voluntate libera est meritorium merito congrui, sic enim quodammodo verum est et congruitatis genus est quod si ipsum premium quod dat ei retribuam. In quantum autem ortum habet a gratia sic cum gratia reddat hominem acceptum deo et sic quod diminuit et adhuc sit ordinata ut ducat ad deum opus illud est meritorium merito condigni. Si autem comparemus opus meritorium ad id propter quod fit hoc potest esse dupliciter vel ad largitatem dispensantis vel ad veritatem pollicentis. Si comparetur ad largitatem dispensantis sic est meritorium merito congrui nam congruum est liberalitatis immensitate deum ipsum pro modico obsequio retribuere magnum premium. Si vero comparetur ad veritatem pollicentis ex qua promisit et quam voluerit se obligat quod tali operi tantum reddet premium sic opus id est meritorium merito condigni. Si autem tertio modo comparemus opus meritorium ad statum hoc potest esse dupliciter aut quantum ad temporis opportunitatem aut quantum ad operis difficultatem. Si quantum ad temporis opportunitatem quod nunc est tempus serandi sicut dicit apostolus et quod sunt opera meritoria semina per que in terram bonam

congruum est ut ex hac terra magnum fructum suscipiat et ideo recte dominus ei qui ipsum dimittit modicum promittit reddere centuplum. Si autem consideretur operis arduitas quod opus tale est in voluntate facientis ut sit supra vires et homo elevetur in faciendo ipsum supra se et bono proprio preponat bonum eternum sic est quod licet genus operis etiam remuneratione est dignum et tamen propter ipsum mereri potest merito condigni. Patet ergo quod opus meritorium consideratum in comparatione ad voluntatis libertatem et dispensatoris liberalitatem et temporis opportunitatem est meritorium merito congrui. Comparatum vero ad gratie dignitatem ad pollicentis veritatem ad sui ipsius difficultatem est meritorium merito condigni et propter hoc patet solutio rationum et auctoritatum ad utramque partem inductarum pro eo quod secundum diversas vias procedunt. Nam rationes que probant quod per gratiam potest mereri premium eternum merito condigni procedunt secundum alteram istarum considerationum. Illa tamen ratio que fit ex parte comparationis culpe ad penam et gratie ad gloriam non cogit tamen quod gloria multo plus excellit in bono quam pena in malo tum etiam quod facilius est descendere quam ascendere. Rationes vero ad oppositum procedunt secundum aliam viam videlicet prout opus habet comparari ad voluntatem nostram sic enim non est de se sufficiens ad merendum nam omnes iustitie nostre sunt sicut pannus menstruate prout etiam habet comparationem ad liberalitatem divinam que nulli potest obligari sed quicquid facit ex mera liberalitate facit et hoc modo verum concludunt quod non sit ibi meritum condigni aliter enim rationes non cogerent. Nam quod dicitur quod passiones huius temporis non sunt condigne hoc verum est in quantum sunt passiones sed tamen condigne magis fiunt ex caritate que actionibus et passionibus dat efficaciam et valorem. Illud etiam quod dicitur quod deus non perducit nos ad gloriam nostris meritis ex parte eorum est quod hoc intelligitur secundum quod merita mere comparantur ad voluntatem nostram non secundum quod ortum habent a gratia. Illud etiam quod dicitur quod tam propter hoc facit deus quod debet deus quod et si opus id sit debitum magis est creature quam tamen constitutum magis fit ex gratia et caritate et ideo sicut vero debitum non tollit rationem gratuiti sic etiam non tollit rationem meriti et per ipsum obviat quod nec opus gratuitum nec debitum potest obligare dominum deum quod etsi non possit deus nobis obligari in ratione dati et accepti sicut ostendit ibi vero voluntarie obligari tamen dicitur quodammodo ex sua mera benignitate

qua voluit scriptum permittere diligentibus se
quod meritum condigni non nisi deus potest ob
ligationem in retribuente sed potest sufficientem
ordinationem eius qui remuneratur ad ipsam
remunerationem meretur aliqua laudabili
operatione gratia autem sufficientes ordinans
potest in viatore ad optinendam gloriam ratione
suae dignitatis ex qua totum hominem reddit
deo et acceptum et carum tum etiam ratione
divinae ordinationis tum ratione arduae operationis
sicut prius tactum est et sic patet responsio ad
duas rationes sequentes nam quod oportet quod gratis
fit non obligat deum esto quod obliget
propter hoc non tollitur amicitia quin possit esse
condignum pretium et si non obliget eum tamen est
retribuere et remunerare serviciumsibi
factum pensata ipsa utilitate obligat tamen
eum quodammodo qui retribuit pensata servitus
fidelitate unde magister in 2 capitulo dominus quando
servit ei ex amore filiali et liberali quam
qui servit ex amore mercenario expec
tans mercedem et retribucionem Si autem
dicis arguitur quod non potest ibi esse meritum condigni
quia non est ibi computatio secundum equalitatem
est tamen ibi computatio secundum quandam proportiona
bilitatem sicut fructus recte dicitur computari
semini quamvis tantum excedat sicut conveniebat
secundum rationem seminis et terrae germinantis unde sicut
agricola non esset contentus si de semine non reciperet
decuplum sic non possumus esse contenti ex operi
bus meritoriis factis nisi centuplum reciperet
premium perfectum quod complet et satiat totum desiderium

In ista parte sunt quaedam circa liberum
et primo queritur de hoc quod dicit operans gratia
dicitur in quantum voluntatem hominis liberat co
operans vero in quantum eam coadiuvat
Gregorius in I moralibus distinguens gratiam
precedentem et subsequentem dicit ita quod gratia
preveniens attenditur quantum ad dona [illegible] sub
sequens vero quantum ad dona gloriae [illegible]
gratia operans et cooperans videtur quod operans
non dicat illa quae hominis voluntatem liberat
Si forte tu dicas quod aliqui accipiuntur ibi
preveniens et subsequens tunc est quo de ratione
istorum nominum quare scilicet sic nominantur ut dicatur
quaedam preveniens quaedam subsequens quaedam
cooperans quaedam operans videtur non quod omnis
gratia sit cooperans quia nulla operatio debetur
formae alicui [illegible] nisi [illegible] videtur
etiam quod nulla debeat dici preveniens [illegible]
non preveniens dicitur quia operationem actualem sic omnis
forma dici debet preveniens quia omnis forma
precedit actum suum Si propter operationem ad [illegible]
sic non debet dici preveniens [illegible]

[illegible] est quod [illegible] quaedam divisio [illegible]
et habet nomina divisionis et ponuntur unde hec
divisio veniat Responsio dicendum quod [illegible] una sit 80
[illegible] hec divisiones [illegible] divisas [illegible]
secundum quod gratia operatur ad [illegible]
[illegible] est [illegible] ad suum apponi
[illegible] quod hic operatur ad suum effectum adiquem
ordinatur [illegible] ad suum primum sic dividitur
gratia in gratiam predestinationis vocationis iustificationis
et magnificationis primo enim deus gratiam preparat secundo
offert et tertio perficit et quarto complet et sic hic
attenditur predicta divisio quae fuit de co[illegible]
apostoli Romanorum [illegible] quod gratia operatur ad suum
sic dividitur [illegible] cognitionis voluntatis et [illegible]
secundum triplicem potentiam eius [illegible] in qua est gratia videlicet
secundum [illegible] et affectivam et operativam et [illegible]
[illegible] nisi de hoc actu [illegible]
[illegible] sic est in [illegible] quae est gratia [illegible]
[illegible] liberationis et salvationis [illegible]
[illegible] quod gratia adiuvat [illegible] malum
[illegible] malum temptationis sive pugnae [illegible]
[illegible] sive miseriae malum [illegible]
et malum sequentis [illegible]
[illegible] extrahit et [illegible] salvat et [illegible]
[illegible] Ysa xxxi [illegible] dominus
exercitum [illegible] et [illegible]
transiens et salvans [illegible] ad [illegible]
ad quae est dividitur in prevenientem et subsequentem
sive operantem et cooperantem [illegible]
[illegible] quos hic in [illegible] voluntas [illegible]
gratia preveniens [illegible] voluntatem [illegible] et [illegible]
[illegible] non est in hoc actu [illegible]
[illegible] deo cooperans [illegible] subsequens dicitur
[illegible] adiuvat [illegible]
et [illegible]
sic etiam et [illegible] preveniens et subsequens
accipitur [illegible] largissime et sic [illegible]
comprehendit dona naturalia et dona gratuita [illegible]
[illegible] desursum [illegible]
[illegible] et subsequentem [illegible] preveniens [illegible]
[illegible] subsequens [illegible] gratuita et sic
[illegible] in moralibus [illegible] accipitur [illegible]
et sic [illegible] gratiam [illegible]
[illegible] et [illegible] gratiam [illegible]
[illegible] et sic dividitur gratiam [illegible]
[illegible] quaedam est gratia quae facit cogitatum [illegible]
vocat gratiam prevenientem quaedam quae perficit
bonum et haec dicitur gratiam subsequentem [illegible] sic
in hoc de hoc actu haec tria operantur in nobis deus
scilicet cogitare velle et perficere primum sine nobis operatur
secundum nobiscum [illegible] per nos accipitur etiam gratia [illegible]
[illegible] comprehendit gratiam gratum facientem et gloriam [illegible]
dividitur gratiam in prevenientem et subsequentem

no est aliud quam dividere in gratiam et gloriam
et sic dividit aug in li° de na et gra cum
ait Gratia prevenit ut pie vivamus
Subsequitur ut cum illo semper vivamus Nunc
prevenit ut vocemur tunc subsequitur ut glorificemur
accipitur etiam gratia magis stricte et tunc
nominat solum gratiam gratum facientem et tunc
dividitur eam per prevenientem et subsequentem
hic est secundum duplicem effectum gratie quam potest di
stingui tripliciter vel ita quod unus effectus
sit contra malum et alter ad bonum vel ita quod uterque
sit ad bonum secundum unus respicit gratie secundum quod
informat alter secundum quod movet vel ita quod utraque
attribuatur gratie movent secundum unus in ingressu
alter in perfectu et sic triplex expositio augustini
in li° de na et gra Secundo sic Gratia preve
niens hominis voluntatem liberat et preparat
Subsequens vero in ipsum eadem adiuvat
Secundo sic gratia preveniens vocat ut saneamur
subsequens ut sanati vegetemur Tertio
gratia prevenit voluntatem ut velit et subsequitur ne
frustra velit et per hoc patet responsio ad obiecta
Item queritur de hoc quod dicit 20 capitulo premittens
est tria genera esse bonorum alia namque sunt
maxima alia minima alia media
Videtur quod ista bonorum divisio esse insufficiens
quoniam multe sunt alie bonorum differentie
est scilicet bonum fortune et bonum nature et bonum gratie
et glorie Si tu dicas quod ista omnia reducuntur
ad has tres tunc sub qua istarum continetur
bonum quod deus est sine ipsa etiam beatitudi
tas quod sub magnis bonis contra magna bona
sunt quibus non contingit male uti deo potest quis
male uti sicut cum diligitur propter aliud
ergo non continetur sub magnis bonis Item
arguitur ex hoc secundo contra deo contingit male uti vis
cum refertur ad aliud et deus est optimus inter
omnia bona ergo omnibus bonis contingit male uti
ergo nulla sunt bona magna sicut in 1o dicit
cum dicit quod magna bona sunt quibus non contingit male
uti Item videtur male exemplificare de vir
tutibus habundantes possunt virtutibus superbire
potest etiam virtutes propter laudem humanam amare
et hic est abuti videtur quod virtutibus possit
abuti ergo sub magnis bonis non possunt contineri
Responsio dicendum quod cum aug dividit bonum per istas
tres differentias scilicet per bonum maximum et minimum
et infimum non generaliter accipit bonum bonum
secundum eius bonum quod est bonum aliquid et hic est bonum
propter quod contingit aliquid in finem ordinari et ideo di
vidit hic bonum utile et propter hoc cum triplex sit
differentia boni utilis propter quod quis ordinatur in finem
triplicem boni ponit differentiam aliud enim sicut

utile ad finem ut tamen secundum se non possit ad
finem pervenire sicut sunt bona corporalia
aliud autem est ita utile ad finem
ut tamen secundum se non possit ad finem pervenire
propter ipsum potest tamen quis ad finem deordi
nari sicut est liberum arbitrium quo contingit male
uti aliud est ita utile quod secundum ipsum
non potest ad finem pervenire nisi per ipsum potest
contingit aliquid ad finem deordinari sicut
est virtus gratuita et quoniam in primo bono
minima est utilitas in secundo vero maior
in tertio maxima hinc est quod dividit
bonum per has tres differentias scilicet per bona
minima media et magna et patet divisionis
sufficientia et responsio ad id quod obicitur
de summo bono quod deus est Ad id
vero quod obicitur quod virtutibus contingit male uti
dicendum quod uti aliquo multis modis est
sicut dictum fuit in primo libro videlicet sicut
instrumento et habitu directivo vel sicut obie
cto et illo contingit male uti virtutibus
quia virtus quantum est de se semper ad bonum
dirigit nec umquam per virtutem aliquis
ordinatur ad malum quia virtus est bonorum
usus, potius sicut dicit aug Secundo contingit
male uti virtutibus nec est ita aliquod
bonum tamen quod non possit sic hic aliquis deordinate
inordinate amando illud Item queritur Ad
de ista ratione virtutis quam ponit in littera
virtus est bona qualitas mentis
Videtur enim hec notificatio redargui primo
possunt a modo predicandi nichil enim quod predicatur
de altero in abstractione predicari habet
de altero in concretione sicut dicit philosophus
Si igitur virtus est bonitas nullo dicendum
est virtus esse bona Item redarguitur predicta
diffinitio a defectu contrabilitatis in predicando
quia tota hec ratio convenit potest gratie et donis
et aliis habitibus etc Item redargui
potest a falsitate in hoc quod dicit quod deus in nobis
sine nobis operatur secundum enim quod aug
quin dicit quod qui creavit te sine te non iusti
ficat te sine te et B etiam dicit quod ad
opus nostre salutis duo concurrunt scilicet Ad 2o
deus et liberum arbitrium Iuxta hoc queritur cum
unius rei sit una diffinitio et differentie
diffiniantur ad invicem ipsa virtus quomodo ille
diffinitiones distinguuntur Responsio dicendum quod Ad 3o
virtus accipitur communiter et proprie et magis
proprie secundum quod communiter accipitur sic comprehendit
virtutem moralem et naturalem et sic debet
hic diffiniri aut in comparatione ad actum aut
in comparatione ad actum et finem ultimum

Quomodo diffinitur a philosopho in de celo et mundo
cum dicit virtus est ultimum potentie de re. Secundo diffinitur
ab eodem in vi ethicorum virtus est dispositio ad op
timum perfecte. Iste duae sunt notificationes virtutis
in sua generalitate prout comprehendit virtutem
naturalem et moralem. Alios considerantur virtus generaliter prout
comprehendit moralem tamen extenditur tamen ad po
sitivam et gratuitam et sic debet considerari aut per
comparationem ad ipsum actum aut per comparationem ad primum
directivum. Si per comparationem ad actum sic diffinitur
a philosopho in ethicis virtus est habitus qui perficit
habentem et opus eius bonum reddit. Per comparationem autem
ad directivum sic diffinitur ab eodem philosopho ibidem
virtus est habitus voluntarius in medietate consistens
recta ratione determinatus prout sapiens determinabit. Et sic
etiam diffinitur a Tullio per alia verba virtus est
habitus mentis in modum nature rationi consentiens.
Si habent duplicem comparationem diffinitur ab Augustino virtus
moralis per alia verba idem significantia in libro
de spiritu et anima sic virtus est habitus mentis
bene composite. Item libro de quantitate anime virtus est
qualitas vite rationi undique consentiens. Hee
duae notificationes si quis attendat realiter
idem sunt cum predictis et tamen ille quam ille
sunt illius virtutis que per assuetudinem habet
adquiri. Tertio habet considerari magis generaliter prout
accipitur generaliter virtute gratuita et sic accipitur per comparationem
vie ad finem ad subiectum et ad actum et ad suum
primum secundum quadruplex genus cause videlicet finalis
materialis formalis et efficientis. In comparatione
ad finem sic diffinitur ab Augustino in soliloquiis
virtus est ratio recta ad suum finem perveniens. In compara
tione vero ad subiectum quod informat quia est ipsa vo
luntas sic diffinitur ab eodem in de civitate dei
virtus est bona voluntas. In comparatione vero ad
actum propter sui complementum sic dicitur in de mori
bus ecclesie virtus est ordo amoris sive amor
ordinatus. In comparatione vero ad suum principium effe
ctivum dicitur ista que ponitur a magistro in littera virtus
est bona qualitas mentis etc. In qua diffinitione
habet quod dicitur qualitas mentis ponitur pro genere et sub
iunguntur tres differentie per hoc quod dicitur qua recte
vivitur separatur a bonis corporalibus per hoc quod
dicitur quia nemo male utitur separatur a potentiis
spiritualibus et naturalibus per hoc autem quod subiungitur
quam deus in nobis sine nobis operatur a potentiis
spiritualibus et consuetudinibus que etsi sint
boni usus potentiarum anime non sunt tamen per infusionem
sed per acquisitionem etc. Pro intellectu huius
diffinitionis et divisionis et distinctionis
ab aliis. Ad id quod obicitur quod non debet dici bonitatis
sit bonitas dicendum quod in primis cognitionibus
est predicatio reflexa propter simplicitatem. Sic
autem non habet locum in hiis que sunt determinata generis
de quibus philosophus loquitur cum dicitur albedo est

colorata. Ad illud quod obicitur quod non est convertibilis
dicendum quod hic non diffinitur virtus prout distinguitur
contra dona et alios habitus gratuitos ~~posset
tamen dici quod per comparationem~~ sed prout nomine virtutis
clauditur omnis qualitas anime gratuita. Posset
tamen dici quod per comparationem recte vivere est virtutum
ex parte dictarum secundum perfectum bene vivendi ut alibi
manifestabitur. Ad ultimum dicendum quod sine nobis
non ponitur ex parte liberi arbitrii dispositionem susceptiva
ipsius virtutis sed potentiam effectivam.

Distinctio vicesima octava sequitur

Illud vero inconcusse et inconctanter etc.
Supra determinavit magister quomodo potest liberum arbitrium cum gratia;
in hac vero parte determinat quomodo potest liberum arbitrium sine gratia.
Et dividitur hec pars in duas. In prima determinat
de potestate liberi arbitrii lapsi quomodo habet gratiam circumscripta.
Secundo vero determinat de libero arbitrio primi hominis
utraque gratia operante et cooperante. Sequitur in di.
xxix. Prima hic considerandum est etc. Dividitur
autem prima ista in partes tres. In prima quod pella
giani errabant circa potestatem liberi arbitrii post
illius heresis improbationem. In secunda vero respondet
ad pellagianorum argumentaciones ibi Quod
vero dicunt sine gratia etc. In tertia vero subiungit
catholice veritatis expositionem ibi Id vero de gratia
et libero arbitrio indubitanter tenemus etc. Media
pars dividitur in tres partes secundum tria media a
quibus sumuntur tres rationes quibus magister respondet.
Primo namque respondet ad illud quod pellagius dicebat
nullum esse culpandum si non vitat vel non
facit illud quod est sibi impossibile ex quo sumuntur
due rationes ad quas magister respondet duobus capitulis.
Secundo vero respondet ad id quod pellagius dicebat
quod nihil est tam in nostra potestate quam ipsa voluntas,
quod etiam ab ipso Augustinus pellagius assumpserat
ibi Alibi etiam Augustinus qui habere gratiam etc. Tertio
vero respondet ad illud quod pellagius dicebat
quod credere nostrum est quod etiam evidenter
de verbis Augustini ex duobus locis et ideo magister
respondet in duobus capitulis et incipit ibi Postea
ibi In expositione quarundam propositionum.

Ad intelligentiam huius partis hic inquiritur
quid de potestate liberi arbitrii circumscripta gratia
et circa hoc queruntur duo. Primo queritur quomodo
possit liberum arbitrium absque gratia gratum faciente. Secundo vero
queritur quomodo possit de perse absque gratia gratis data.
Circa primum queruntur tria. Primo queritur utrum liberum arbitrium
sine gratia gratum faciente possit a culpa resurgere.
Secundo queritur utrum possit absque gratia gratum faciente
adversarium vincere. Tertio queritur utrum possit dei
mandata implere. Articulus.

Circa primum sic proceditur et queritur utrum liberum arbitrium absque
gratia gratum faciente possit a culpa resur
gere et quod non videtur. Primo per id quod dicitur Romanorum in iusti
ficati gratis per gratiam ipsius et paulo ante

ex operibus legis non iustificatur omnis caro et ex
[illegible] ad titum non ex operibus iustitie que fecimus
nos sed secundum suam misericordiam etc. ergo gratia gratum fa-
ciens circumscripta non potest homo a se resurgere
a culpa. Item ad Gal. ii: si autem ab initio gratiam dei si-
cut per legem iustitia ergo Christus gratis mortuus est.
Si igitur virtute hominis posset homo ad iustitiam redire
utique Christus frustra mortuus esset quod si hoc esset impium
dicere patet etc. Item nemo petit ab aliquo quod
habet in sua potestate sed in psalmo petit vir sanctus Sana
animam meam quia peccavi. Docet etiam nos ipse
salvator petere in oratione dominica et dimitte nobis
debita nostra ergo etc. Item hec conversio qua fit
cum aliquis de impio fit pius de malo fit bonus
et cum de malo fit bonus melioratur nullus tamen
potest ut dicit Augustinus se ipsum nullus seipsum potest meliorare propria
virtute ergo non absque gratia dei a culpa resurgere.
Item omni peccato offenditur deus qui est ipsa iustitia quia
omne peccatum fit contra mandatum dei sed tanta est
offensa quantus est ille qui offenditur cum igitur ipse
sit infinitus offensa erit aliquo modo infinita. Si
igitur homo per se finitus est impossibile est quod in pristinum
statum revocetur nisi reducatur per divinam misericordiam
qui sua infinita bonitate [illegible] culpas sine remit-
tat offensam hec autem non fit sine gratia ergo etc. Item
omne peccatum est adeo quod est contra naturam [illegible] quod est preter
naturam [illegible] fortius est [illegible] dei [illegible]
[illegible] naturam [illegible] potest naturam ergo si homo virtute propria
peccando potest in id quod est preter naturam virtute propria
[illegible] potest ad naturam ergo sicut potuit cadere
ita et resurgere. Item maior est virtus homini
quam [illegible] sed [illegible] infirmatur sanari potest absque
auxilio medicine ergo multo fortius cum homo
infirmatur per culpam sanari potest absque omni gratia.
Item absque gratia gratum faciente de ignorante potest
fieri homo sciens non solum in hiis que scibilia sunt
[illegible] sed etiam in hiis que sibi sunt supra naturam
ergo [illegible] absque gratia gratum faciente potest fieri homo
iustus de peccatore. Item peccator in modo
peccato existens potest desiderare et velle
iustitiam sed nichil aliud est esse
iustum quam velle iustitiam secundum
[illegible] est rectitudo voluntatis [illegible]
aut voluntas recta est quando vult
iustitiam ergo peccator in peccato manens
absque gratia gratum faciente iustificari
potest. Item per eandem viam
per quam quis [illegible] ad [illegible] ad quem
potest ~~[illegible]~~ quem [illegible]
ergo si aliquis non venit ad culpam
nisi voluntate [illegible] [illegible]
[illegible] nisi per voluntatem et quam
[illegible] vult ergo [illegible] intrat in
culpam [illegible] absque gratia gratum fa-
ciente [illegible] quod possit a culpa
resurgere. Si tamen dicas quod non

potest velle. Contra: potestates rationales sunt ad opposita
sicut dicit philosophus et voluntas quamdiu est in
via flexibilis est ergo sicut voluntarie
potuit culpam appetere ita voluntarie potest de
culpa resurgere. Item inter gratiam et culpam
media est innocentia sicut medius probat [illegible]
ergo cum possit ab aliquo haberi innocentia sine
gratia sicut habita fuit ab Adam in primordio
et innocentia habita deleatur culpa utique quod sine
gratia gratum faciente aliquis possit a culpa resurgere.
Responsio dicendum quod hic [illegible] diversi aliter senserunt
philosophi aliter senserunt heretici aliter senserunt trac-
tatores catholici. Philosophi enim ignorantes quod
peccato offendatur divina maiestas et qualiter
corpus adimatur potentia et habilitas de-
cernit quod homo per exercitationem virtutum potest effici
sicut per inordinationem a recta ratione factus erat
iniustus unde philosophus dicit [illegible] pravus ad meli-
ores exercitationes deductus aut multum proficiet
aut perfecte in statum restituetur. Heretici vero ad
lumen fidei venientes cognoverunt quod per peccatum
offenditur maiestas divina et quodammodo [illegible]
ficatur. Excecati tamen non consideraverunt qualiter
ex culpa natura infirmatur et ideo dixerunt quod ad hoc
quod homo a culpa resurgat non est sibi necessaria
gratia creans sed sufficit sola gratuita voluntas divina
que inclinatur ad remittendum peccata nostra propter
satisfactionem quam Christus sibi satisfacere voluit di-
stincte pro nobis obtulit. Sed ista positio
non tamen a veritate deficit sed etiam [illegible] in
[illegible] scripturam destruit dicit enim quod ad hoc quod ho-
mo a culpa resurgat necesse est quod deus sibi cul-
pam remittat et tamen non est necesse quod aliquid
sibi tribuat vel circa ipsum faciat sicut deo
non mutatur voluntas ipse iudex iustus est ut il-
[illegible] tamen [illegible] tamen [illegible] ad hoc quod culpa
remittatur et peccator deo reconcilietur necesse est
quod aliquid ipsi peccatori tribuatur [illegible] morbus
[illegible] sanctus catholici vel tractatores et lumine
fidei et auctoritate scripture cognoverunt quod peccatum
et dei est offensivum et quodammodo diminutivum
[illegible] [illegible] transfert [illegible]
[illegible] et etiam ymaginis [illegible]
et ideo dixerunt quod ad hoc quod homo resurgat
a culpa necessaria est gratia non solum sed [illegible] non
[illegible] gratuita voluntas dei nec etiam sed quod [illegible]
liberalis passio Christi sed etiam [illegible]
[illegible] gratuita [illegible] voluntas [illegible]
ad hoc quod fiat offense remissio voluntatem
enim nobis [illegible] offensam [illegible] aut
passio Christi concurrit ad hoc quod fiat morbi
curatio gratia vero que est habitus animi con-
currit ad hoc quod fiat culpe [illegible] ymma-
ginis reformatio et ideo ad hoc quod homo resur-
gat a culpa multum potentis modis necessaria est

Secundo quod concedende sunt quod [illegible] ascendentes quod homo absque gratia gratum faciente non potest a culpa resurgere. Ad id vero dicendum quod primo secundum [illegible] quod motus mixtus quod est secundum unum facilior est quam ille qui est in id quod est contrarium. Dicendum quod id verum est de illo motu qui est secundum unum ita quod subiaceat potentie nec est de illo motu qui est [illegible] nam ita tamen quod non contrarius ibi nec diminuitur nec potentia sicut est in motu lapidis sursum facilius enim regreditur deorsum quam ascendit sursum tamen quod motus deorsum est in eius potestate tamen etiam quod per motum sursum nil diminuebatur vel adimebatur de eius conformitate non sic autem in proposito tamen quod motus ad ignem est per virtutem superiorem nam tamen etiam quod motus ad culpam diminuit habilitatem liberi arbitrii per peccatum non solum homo expoliatur gratuitis sed etiam vulneratur in naturalibus et per hoc patet responsio ad secundum quod dicitur de sanitate nec eadem sanitate corporis non enim est simile illa sanitas est corporis est in potestate nature sanitas vero spiritualis est per deum quod est secundum nam tamen autem deo infirmatur corporaliter non omnino nec perimitur virtus que erat principium sanitatis et ideo a tali infirmitate ad sanitatem naturaliter potest fieri regressus. In peccato vero perditur ipsa gratia dei et iustitia per quam erat spiritualis sanitas et propter tale dicitur quod nunc peccatum esse mortale quod aufert homini principium vite. Et propterea sicut de mortuo non potest fieri vivus nisi virtute mirabili et supra naturam sic nec de peccatore potest fieri iustus naturaliter vel potentia sed mirabiliter. Ad illud quod dicitur de ignorante et scientia sine gratia gratum faciente dicendum quod non est simile ignorantia enim magis habet potius de defectu pene quam culpe unde ignorans sed quod ignorans non displicet deo peccans autem sic quod peccans deo displicet et ideo culpe recte opponitur gratia que reddit deo acceptum peccatum sicut ignorantie opponitur scientia et quoniam contrarium expellitur per suum contrarium ideo non sequitur quod si ignorantia [illegible] expelli sine gratia quod sic culpa. Ad id quod dicitur quod peccator manens in mortali peccato potest velle iustitiam dicendum quod velle aliquid est complete vel exiliter et semiplene sicut dicitur vult et non vult piger vel plene et sufficienter sicut dicit apostolus ad Philippenses ii deus operatur in nobis velle et perficere primo modo potest esse in peccatore et talis voluntas non facit aliquem iustum. Secundo modo non potest esse sine gratia preveniente et adiuvante voluntatem hoc autem secundo modo primo voluntas iustitie reddit etiam iustum. Ad id quod dicitur quod per eandem viam per quam ad motum quemlibet dicendum quod verum est in eo motu qui est ad aliquod complementum hic autem non oportet esse in motu corruptionis et destructionis ab intrinseco [illegible] per violentiam nec tamen quod per illam eandem viam in motu rest[at] per bonum tamen dicitur non oportet quod quis possit in peccato ex solo actu voluntatis sic [illegible] voluntas

sic in peccato precipitavit sicut in [illegible] quis se [illegible] interficit vel potest se [illegible]. Ad id quod dicitur quod deus possit restituere innocentiam et non dele[re] culpam absque gratia quod hoc est verum secundum largitatem omnipotentie sic decernit auferre malum culpe per hoc quod deo displicet ut sibi [illegible] bonum culpe per hoc quod placet ut per [illegible] expellit culpam quando iustificat ipsum. Unde [illegible] gratiam [illegible] secundum [illegible] iustitiam [illegible] nascitur [illegible] natura eius [illegible] esse [illegible] culpam vel [illegible]

capitulum decimum septimum (?)

Secundo queritur utrum liberum arbitrium absque gratia gratum faciente possit adversarium suum vincere et quod sic videtur Genesis iiii dicitur est Cayn sub te erit appetitus tuus et tu dominaberis illius sed constat quod Cayn iam erat in mortali peccato ergo in statu illo dominari poterat appetitui suo. Sed nulla victoria fit in nobis adversarius nisi per nostrum appetitum si ergo absque gratia gratum faciente Cayn superare poterat proprium appetitum videtur etiam quod posset vincere proprium appetitum adiuvante. Item Bernardus in libro de libero arbitrio liberum arbitrium est potentissimum sub deo et ibidem dicit quod liberum arbitrium sive [illegible] defectum non patitur quod potissime in ipso eterne et incommutabilis ymago divinitatis videtur. [illegible] iustitia vel gratia [illegible] augetur nec de peccato iustitia decrescit ergo si liberum arbitrium adiutum gratia et iustitia possit superare adversarium pari ratione etiam videtur quod possit per se ipsum. Item spiritus luxurie devincitur et vincitur per continentiam et spiritus iracundie per patientiam et sic de aliis sed continentiam et patientiam possunt habere absque gratia gratum faciente per gratiam gratis datam ergo videtur etc. Item difficilius est vincere se ipsum quam vincere demonem quoniam [illegible] fuit et magis dicit in libro super [illegible] fortior est temptatio carnis quam temptatio hostis sed homo absque gratia gratum faciente potest se ipsum vincere et morti exponere sicut in [illegible] ergo multo fortius videtur quod absque gratia gratum faciente possit de demone triumphare. Contra. Conformis noster in quo nulla est gratia gratum faciens fugit potius devincere et sibi subiugare si ergo non est potioris conditionis homo quam sit demon videtur quod absque aliquo dono gratie possit quis adversarium suum vincere. I Corinthiorum xv [illegible] deo gratias qui dedit nobis victoriam per Ihesum Christum dominum nostrum [illegible] nemo potest de inimico habere victoriam Ergo ergo [illegible] ampliatur nobis per gratiam sicut per gratiam nos iustificat videtur etc. Item Romanorum vii infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius et videtur gratia dei per Ihesum Christum dominum nostrum ergo [illegible] vincit contra [illegible] liberatur a lege peccati et mortis videtur quod absque gratia dei per Ihesum Christum dominum [illegible]

contra

est gratia gratum faciens non possit adversarium vincere. Item super illud Ps. Infirmati sunt etc. glossa: non potentes vitiis resistere propter defectum praevenientis auxilii laborare potest homo sine [illegible] vincere; ergo videtur quod absque auxilio gratiae gratum facientis non potest vincere temptatorem. Et si tu dicas hic est intellectus de gratia gratis data, contra: non dicitur gratum facientem solum. Oportet per aliam glossam super illud Ps. Immissiones per angelos malos etc. ibi glossa: diabolus potentiam habet in peccatore sicut in suo peccatore; ergo cum non possit a peccato eripi nisi per gratiam gratum facientem, non potest nisi per illam eum eripere diaboli; ergo sine illa non potest ipsum devincere. Item vincenti debetur corona, secundum quod Apocalypsis ii et infra dicitur; sed nulli pugnanti contra adversarium debetur corona gloriae nisi ei qui habet gratiam gratum facientem; ergo nullus absque ea diabolum potest vincere. Item quicquid homo faciat et quantumcumque etiam caveat, quamdiu est sine gratia gratum faciente manet in culpa, sicut primus ostensum est; sed cum manet in culpa servus est diaboli; servus est etiam peccati; et quia servus est diaboli, victus est etiam a diabolo, secundum quod dicitur ii Petri ii; ergo absque gratia gratum faciente impossibile est de diabolo

Solutio

triumphare. Responsio. Ad praedictorum intelligentiam est notandum quod differt dicere aliquem resistere diabolo adversario et aliquem vincere adversarium; plus enim importat victoria quam resistentia; nam consistit in hoc quod quis non ~~confirmat suggestionem~~ consentiat suggestioni diaboli, sed victoria consistit in assequendo oppositum eius quod diabolus intendebat. Intendebat enim diabolus hominem inimicum reddere deo et facere dignum aeterno supplicio; tunc enim homo vincit adversarium quando resistit temptationi ut efficiatur maior dei amicus et melior etiam regni; et quia hoc absque gratia gratum faciente esse non potest, ideo concedendum est quod si quis per gratiam gratis datam possit diabolo resistere ut etsi non consentiat suggestioni, tamen absque dono quod reddit hominem acceptum deo ipsum vincere non potest, ut scilicet eius intentionem efficiat digne in caritate vel in merito condigni; et concedendae sunt rationes quae hoc ostendunt. Ad illud vero quod obicitur de eo quod dicitur Caym: Sub te appetitus eius erit, dicendum quod etsi ~~appetitus eius~~ in potestate eius esset appetitum refrenare ut in actum peccati non procederet etiam absque gratia gratum faciente, non tamen ex hoc sequitur quod possit adversarium devincere, quia si sine gratia hoc faceret, esset ibi resistentia per quam vitaret poenam, non tamen esset ibi victoria per quam mereretur palmam. Ad illud quod obicitur quod nulla est potentissima [illegible] deo, et quod non augetur nec minuitur, [illegible] quod ad malum sunt semper ex proposito; hic intelligitur quantum ad privationem actionis, non quantum ad potentiam resistendi [illegible]. Ad id quod obicitur

Ad illud quod obicitur quod spiritus luxuriae vincitur per continentiam, dicendum quod etsi per continentiam quae est absque gratia gratum faciente possit quis resistere spiritui luxuriae, illa tamen resistentia triumphus dici non potest, pro eo quod nec ex hoc assequitur palmam. Ad illud quod obicitur quod potest quis vincere seipsum sine gratia gratum faciente, dicendum quod similiter est [illegible] haereticus qui se exponit morti videatur seipsum vincere, non tamen est ibi victoria sed deiectio; superatur enim ab erroris [illegible] et constantiae perversitate et obstinationis profunditate, et propter hoc magis mittitur confusionem et ignorantiam ex illa mortis passione quam gloriam. Ad illud quod obicitur quod diabolus potest vincere hominem absque gratia, dicendum quod victoria diaboli consistit consistit in subiugando sibi hominem per peccatum; victoria vero hominis consistit in promerendo illud quod diabolus amisit; et ideo sicut facilius est peccare quam in bono proficere, sic facilius est diabolum superare hominem quam hominem adversarium vincere. Praeterea diabolus non vincit hominem nisi volentem et consentientem; diabolus autem numquam vincitur volens; et ideo non sequitur quod si diabolus potest reportare victoriam de homine absque gratia, quod similiter possit esse ergo; immo non est simile sicut ostensum est.

Tertio quaeritur utrum absque gratia gratum faciente [illegible] possit omnia mandata implere. Et quod sic videtur Deut. xxx: Mandatum quod ego praecipio hodie non supra te est nec procul positum etc., sed iuxta est sermo valde in ore tuo et in corde tuo ut facias illud. Hoc autem non esset si observantia mandatorum esset supra posse humanum; ergo videtur quod absque gratia gratum faciente quae est supra humanum posse contingat mandata dei servari et impleri. Item hoc videtur auctoritate [illegible] testatur Matth. xi: Iugum enim meum suave est et onus meum leve. Hoc autem non esset si mandata dei essent supra posse humanum; ergo etc. Item hoc ipsum videtur ratione: multo benignior est deus [illegible] quam sit homo; sed homo potest mandata hominis servare absque gratia gratum faciente, quae sunt [illegible] et multa; ergo videtur quod multo fortius servare possit mandata divina. Item in mandatis dei aut praecipiuntur ipsa [illegible] aut praecipiuntur opera formata; si praecipiuntur opera formata, ergo qui honorat parentem pietate naturali, non faciens id ex caritate, videtur id mandatum omittere quo praecipitur: Honora patrem et matrem tuam, et peccare mortaliter, quod absurdum est dicere. Si igitur ipsa [illegible] sunt in praecepto, et haec constat quod possimus facere absque gratia gratum faciente, videtur quod omnia mandata absque dono gratiae gratum facientis contingit implere. Item nihil difficilius est quam animam suam ponere; maiorem enim caritatem nemo habet etc., secundum Ioh. xv; sed absque gratia gratum faciente potest quis mortem pro aliquo subire; ergo multo fortius omnia [illegible] aliorum mandatorum. Ad oppositum arguitur sic: Ier. x: Scio domine quod non est hominis via eius nec viri ut ambulet et dirigat gressus suos.

sz quicumque implet omnia mandata dirigit
gressus suos ergo non est in potestate hominis omnia man
data implere Item act. xv hic est iugum quod neque
nos neque patres nostri portare potuimus sed per gratiam domini dei
nostri ihesu cristi credimus salvari et loquitur ibi de man
datis legis ergo omnia mandata observare non
potest absque divina gratia Item observatio mandatorum
dei facit hominem dei amicum iohannis xv vos
amici mei estis si feceritis etc sz nullus potest effici
dei amicus absque dono gratie gratum facientis
et caritatis ergo impossibile est absque tali dono
mandata dei observare Item observatio man
datorum dei facit hominem dignum vita eterna mt
xix Si vis ad vitam ingredi serva man
data sz nullus potest mereri vitam eternam absque do
no gratie dei ut dicitur Ro vi gratia dei vita eterna
ergo absque illa nemo potest observare omnia man
data Item sicut fundamentum legis veteris
est timor ita fundamentum evangelii amor
sicut insinuat apostolus Ro viii et expresse dicit
aug ergo sicut mandata legis veteris observari
non possunt absque timore sic mandata evan
gelica impleri non possunt absque caritatis amore
sz donum amoris non est absque dono gratie gratum
facientis ergo absque tali dono non potest mandata
80 omnia impleri Ad hoc dicendum quod tali mandata
dei dupliciter potest impleri uno modo quantum ad genus
operis alio quantum ad intentionem mandantis
Si loquamur de impletione mandatorum quantum
ad genus operis sic per gratias gratis datas
potest ea impleri sicut per fidem mandatum de ado
ratione et per quamdam naturalem pietatem et devo
tionem et mandatum de parentum honoratione
etc Sed aliud est loqui de impletione manda
torum quantum ad intentionem mandantis et sic quod deus
precepit mandata ad hoc quod voluntas nostra con
formetur voluntati sue et hoc non potest esse absque carite
et caritas esse non potest absque dono gratie gratum facientis
mandata dei si intentionem mandantis absque
tali dono non possunt observari et hoc est quod dicit apostolus
Ro xiii Qui diligit proximum legem implevit
et ibidem plenitudo legis est dilectio et i thi i
finis precepti est caritas de corde puro etc
hic etiam ipsum insinuatur deut. vi ubi post
enumerationem mandatorum decalogi subditur
mandatum caritatis quo dicitur diliges dominum deum tuum
ex toto corde tuo etc per hoc igitur ex predictis quan
ta sit necessitas gratie gratum facientis quod non solum est
necessaria ad remissionem peccatorum verum etiam ad victo
riam temptationum et ad observationem man
datorum divinorum contra quod erravit pelagius
qui dixit liberum arbitrium tantum posse habere ut non indi
geret gratia gratum faciente hac igitur positione tamquam
heretica repudiata implorandum est gratia dei
per quam delentur peccata et vincuntur omnia
temptamenta et implentur omnia mandata
non solum secundum opus sed et secundum intentionem mandantis
non solum adiutorium penae verum etiam ad meriti
gloriam et si primus modus observandi potest esse
per gratiam gratis datam secundus non potest esse absque gratia
gratum faciente sicut prius ostensum est et secundum hanc
viam procedunt rationes que ostendunt absque gratia
gratum faciente mandata omnia impleri non posse
unde concedendum est Ad id quod dicitur de deut. quod man
datum non est supra hominem sz ipse dicendum quod hic intelligitur
de observantia quantum ad genus operis Si autem
intelligatur de observantia quantum ad intentionem
mandantis tunc dicitur esse supra non quod homo ad eum
possit in illud per se sine dono gratie sz quia gratia
dei presto est unicuique nec aliquis caret ea
quod gratia desit sibi sed quod ipse deest gratie
Ad illud quod dicitur quod mandata dei levia sunt
et suavia dicendum quod hic intelligitur in re habentis
caritatem huic enim habenti caritatem est facile diligere
minimum sz non habenti est valde difficile et
quasi impossibile et est exemplum in avibus que leves
sunt ad volandum quia habent pennarum habun
dantiam qui vero pennis privantur graves sunt
et volare non possunt Ideo dicunt quod mandata sua
esse levia quia volentibus illa servare et con
nectit adesse dat caritatem et pennas virtutum
per quas possunt volare et se supra se ipsos fa
ciliter elevare Ad illud quod dicitur quod homo potest
mandata implere hominis etc dicendum quod non est
simile quia homo indiget obsequio hominis et
plus considerat actum exteriorem quam inten
tionem interiorem deus autem quia bonorum nostrorum
non indiget et magis intuetur corda quam fa
cies opus hominis non acceptat nisi acceptabilis
sit per eius ei hominis voluntas per quam fiunt
opera illa Ad quintum et ultimum argumentum satis
plana est responsio ex predictis per hoc enim quod man
data dei observari possunt absque gratia gratum faciente
quantum ad genus operis et hoc quidem verum est hanc
potest homo mandatum id honora patrem tuum etc
absque gratia implere ut sic nutet pena posset
etiam facere et alia mandata ad intra aliqua
gratia gratis data et non solum facere aliqua ardua
que videntur ardua sz etiam pati tribulia
in his tamen omnibus non implentur mandata secundum
intentionem et acceptationem divinam hoc expresse
dicit apostolus i Cor xiii enumerans multa genera ope
rum que subiungit Si caritatem non habuero
nihil mihi prodest et hic sunt quod pelagius non con
sideravit propter quod in errorem cecidit et cre
didit aliquem ex simplici mandatorum ob
servantia quantum ad exteriora opera dignum esse vita
eterna quod est contra fidem piam et sanam sicut
aptius ex pluribus manifeste premissa
Consequenter queritur de potestate liberi arbitrii
quantum se extendat absque gratia gratis data
et circa hoc queruntur tria primo que vere
liberum arbitrium sine gratia gratis data possit se ad gratiam
gratum facientem sufficienter se disponere

Ideo quia vox est destitutum possit aliam tentationi resistere ergo quia vox possit perseverare absque omni gratia in bono in genere

Circa secundum sic proceditur et queritur utrum homo destitutus gratia gratis data possit ad gratiam gratum facientem sufficienter se disponere et quod sic videtur Zach. I. Convertimini ad me et ego convertar ad vos dicit dominus. Si igitur dominus querit a nobis non est ad eum gratiam impartiri et antequam aliqua gratia confertur homo potest ad eum converti sed se convertendo ad deum disponit se ad gratiam ergo etc. Item Boetius naturaliter est inserta nobis veri boni cupiditas cum omni gratia gratis data circumscripta salva autem ratione naturalis potest homo veri boni desiderare sed desiderando verum bonum disponit ad donum gratuitum ergo etc. Item omnis potentia naturalis naturaliter appetit propriam perfectionem eo ipso quo illa indiget et apta nata est compleri. Si igitur homo aptus natus est compleri per donum gratie et gratie omni gratia privatus perfectionem gratie desiderabit et queret. Sed illud hoc est ad gratiam gratum facientem se disponere. Videtur etc. Item sufficienter ad gratiam se disponit qui facit quod in se est facere autem quod in se est dicitur homo qui facit id quod est in sua potestate sed homo omni gratia destitutus potest facere quod in se est nam cum dubitat quin possit facere quod potest ergo absque omni gratia potest se disponere ad gratiam gratum facientem. Item homo destitutus gratia gratis data aut potest quod aut nihil sed nihil potest ergo non est inculpandus ex hoc quod non se preparat ad gratiam. Si aliquis potest vocare illud quod potest a. tunc verum est dicere quod homo potest in a. sed faciendo a toto suo posse preparat ad gratiam et quicumque sic se preparat sufficienter se disponit ergo etc. Item peccatum anime non tantum est expulsivum gratie sed et nocivum ~~motivum~~ nec sed omnibus natura refugit plus contrarium et nocivum ergo homo omni gratia destitutus omni gratia destitutus et plus refugit quam naturaliter detestari peccatum et refugere sed detestando et refugiendo culpam se disponit homo ad gratiam ergo etc. Contra Augustinus in libro de ecclesiasticis dogmatibus manet ad querendam salutem libertas arbitrii sed admonente prius deo et invitante ad salutem vel ut eligat aut sequatur aut agat occasionem salutis hoc est inspirationis dei ergo videtur quod nunquam homo nemo potest se ad viam salutis preparare nisi adminicetur per aliquam gratiam gratis datam. Item timor servilis est illud quo mediante declinatur a malo sicut dicitur Prov. XV. In timore declinat omnis a malo sed timor servilis est donum dei et nullus potest disponere se ad gratiam nisi declinet a malo ergo nunquam potest se ad gratiam disponere sine aliquo dono gratie

Item dispositio est eiusdem generis cum eo ad quod disponit ergo ad bonum gratuitum non potest quis disponere nisi per aliquod gratis datum ergo etiam possibile est quod ad id se disponat homo omni gratia destitutus. Item dispositio provenit illud ad quod est dispositum si ergo homo possit se ad gratiam gratum facientem per seipsum disponere ergo possit gratiam prevenire. Si illud hoc est contra rationem gratie prevenientis videtur etc. ad primum. Dicendum quod vix aut nunquam homo destituitur omni gratia gratis data quia nomine gratie gratis date non solum intelligitur illa que enumerat apostolus I Cor. XII alii datur per spiritum etc. sed etiam vocatur gratia gratis data quicquid illud sit quod superadditum est naturalibus adminicans aliquo et preparans voluntatem ad habitum vel ad usum quod sine illud sit gratis datum sit habitus sicut timor servilis vel pietas aliquorum visceribus inserta ab infantia sive sit etiam aliquis actus sive aliqua vocatio vel locutio qua deus excitat animam hominis ut se requirat sive hanc quamcumque gratiam gratis datam vix aut nunquam aliquis hominum usus rationis reperitur et sine hac precedente homo nunquam se disponit nec posset disponere se ad gratiam gratum facientem sicut dicit expresse in hoc de homine et propter conatus hominis ad bonum cassi sunt si a gratia non adiuvantur et nulli sine ne excitantur et preterea dicitur quod deus excitat homo cum sciat cogitative. Sed illud prima dispositio sine qua fit ad gratiam gratum facientem est cogitatio et hoc non est absque dono gratie gratis date impossibile est quod homo omni gratia destitutus ad gratiam gratum facientem disponat seipsum. Ratio autem huius est non quia gratum faciens necessario exigit dispositionem gratie gratis date sed quia ipsa est quoddam divinum et res ex nobis supra homo et etiam supernaturale inductorum ideo homo nunquam assurgit nec ad cognoscendum deum nec ad petendum nisi aliquo modo a sursum excitetur et per aliquod donum gratie gratis datum quod est quasi medium inter donum gratie gratum facientis et naturalem potestatis libertatem tenendum est igitur quod homo ut sic excitetur per aliquod donum gratie gratis date potest ad gratiam gratum facientem de congruo disponere. Si autem totaliter omnimode contingat ipsum destitui nunquam possit ad illam dispositionem venire rationes vero contrarie sunt. Ad illud autem quod primo dicitur in contrarium quod homo non est conversus ad deum dicendum quod homo lapsus nunquam ad deum convertitur nisi aliquo munere gratie excitaretur quod quia presto est ideo dicit dominus convertimini ad me hoc enim ipso quod invitat et vocat ex hoc est habet homo aliquod bonum gratuitum per quod excitetur et excitatus aliqualiter ad ipsum vitatur 80 ut

et commissis per gratiam gratum facientem a deo acceptetur et ex hoc habet dici dignum ad regnum vitae si quis velit attendere ordinem huius et gratiae divinae expresse insinuat pro quanto hic de ... doctoribus ponentes quatuor gradus inter quos gratia provehit hominem ad ... initium salutis nostrae deo instante habemus adquiescendum salutari inspirationi nostrae potestatis est ut adeptam quaedam adquirendum admonitionem cognoscimus divini ... ut non labamur iam adepto salutis munere sollicitudinis nostrae est et celestis parit adiutorii cum hic ergo verbo si quis diligenter inspiciat insinuat valde clare quod possit homo absque gratia nostrae tamen sunt in salutis ... verum imitare adquiescere adiuvare et permanere ... est in operationibus dei ... homo ... munus divini ... sollicitudinis nostrae et divini parit adiutorii et per hoc satis apparet via ad dissolvendum rationes sequentes ad illud ... quod misericordia est nobis vere bonitas dei quod verum est in generali ut ... cognoscatur in speciali quid sit illud bonum et desideraret et requireret hic non est absque dei dono illa autem gratia generalis cupiditatis non sufficit ad disponendum gratiam sicut patet in philosophis qui ... veritatem desiderant nunquam tamen gratiam dei adepti sunt ad illud ergo quod dicitur quod ... appetit suam perfectionem dei quod verum est de perfectione illa quae est ... non autem de illa quae ... aut si de illa ... eo modo quo cognoscit appetit ... non cognoscit in generali speciali sed in generali tantum ... cognoscendo et appetendo non se disponit sufficienter ad donum gratiae sicut primus ... est ad illud quod dicitur quod sufficienter se disponit ... qui facit quod in se est ... quod facere quod in se est hic potest dici ... positive quia facit ad ordinatum ad gratiam et tamen facit quod potest et hic ... veritatem habet sermo ... quod potest ... facere quod in se est ... facit quod potest ... illud non sit ordinatum ad gratiae ... et hoc modo homo absque gratia destitutus potest facere quod in se est et sic ... sermo non habet veritatem et per hoc patet ... ad sequens quod ... aut potest aliquid aut nihil ... quod aliquid nihil potest sed illud nihil est ... gratiae suscipiendae scilicet posse concedere ... posse est ... facit ad hoc quod ... suscipiat donum gratiae ad illud quod dicitur quod homo potest detestari culpam virtute propria ... quod ... contingit detestari culpam aut quia est offensiva maiestatis et contraria divinae aut quia est laesiva propriae naturae primo modo detestandi disponit ad gratiam gratum facientem nec unquam est homo absque dono gratiae gratum facientis

in statu naturae lapsae cognoscere ... culpam offendatur deus donum dei est alio modo est detestari peccatum inquantum est laesivum naturae sicut ab detestatur fornicationem quia per ipsam amisit visum vel incurrit aliud morbum et talis detestatio potest esse a virtute naturae sed haec non disponit ad gratiam gratum facientem et sic patent quaesita per ... qualiter erraverit pellagius qui homo non solum dixit sine gratia posse disponendi se ad gratiam gratum facientem sed etiam mereri eam propria virtute ... enim mendax fuit in hoc quod dixit primam gratiam sufficiente cadere et in hoc quod dixit etiam hominem propriis viribus ad gratiam posse se disponere sequitur ...

Secundo quaeritur utrum homo omni gratia destitutus possit alicui temptationi resistere et quod sic videtur ... in moralibus debilis est hostis qui non vincit nisi volentem sed quisque volens facit potest non facere ergo si ... quis consentit adversario potest etiam destitutus non consentire ac per hoc temptationi resistere praeterea homo omni gratia destitutus adhuc liber est ... est ergo non potest cogi ergo potest repugnare omni temptationi et ... et sic ergo et resistere non solum uni sed etiam omni temptationi praeterea bonum potentius est quam quodlibet malum sed homo omni gratia destitutum adhuc habet ... iudicatorium quod ... est ei ... ergo illud sit bonum potentius est et ... concupiscentia et temptationum ... inclinante ad malum et si hic ergo potest non solum uni sed etiam cuilibet temptationi resistere ... posse virtus naturae gratiae et vitii ... quod dicit ... posse gratiae addit supra posse naturae sed posse vitii ... ergo posse naturae est supra posse vitii ergo ... sed gratia ... manente solum naturali ... videtur quod homo resistere possit vitio impellenti praeterea homo vertibilis est ad malum ... et quaelibet creatura vertibilis est in non esse sed multae creaturae conservantur in esse sine alia gratia gratis data per naturalia principia et ... ergo per rationem videtur quod per hominem gratia destitutum ... virtute absque alio dono gratiae supra apposito possit ... casum in peccatum effugere praeterea demones habent ... integra et splendidissima ergo multo fortius ... homo habens lapsus sed homo non lapsus per se potuit temptationi resistere ergo per ... videtur quod homo lapsus ... possit etiam si sit ... gratia destitutus ... forte tu dicis quod et si sit integrum ... naturale ... infirmatum est et diminutum ... ut non possit resistere ... quod autem potest aut non potest ... et nullus est inculpandus in eo quod vitare non potest ergo ... homo non resistendo temptationi

non peccaret aut in peccando non esset
vituperabilis sed interior hominum est impossibile ergo
restat alterum scilicet quod possit temptationi resistere
Sed contra est vi et ne nos inducas in
temptationem dicitur in oratione dominica sed nullus
postulat ab altero quod potest per se ipsum Si ergo homo
hoc petit sapienter a deo videtur quod hoc non pos
sit homo per liberum arbitrium absque aliquo dono gratuito
Item anselmus diffiniens liberum arbitrium prout habitus est secundum
di. xviii dicit quod liberum arbitrium est facultas rationis
et voluntatis qua bonum eligitur gratia assistente et
malum gratia desistente Sic igitur hec gratia recta
non assistit divina gratia liberum arbitrium malum eliget ergo
nullus temptationi resistere potest Item secundum illud
Ro vii velle adiacet mihi etc glossa habitualiter est
quilibet velle bonum est pro eorum sed tale est
hoc velle quod facit vi carnis superatur ergo videtur quod
absque adiutorio gratie facit tu temptatur re
sanciat homo culpe Item liberum arbitrium in perchigendo
per statum assistentem spiritu adiuvante et hoc expresse
dicit anselmus in libro de libero arbitrio et expresse primitus
est mariter Sed absque gratia salte constituta
libero arbitrio corrupto regit amor proprii boni
ergo videtur quod facit illud preeligat quod necesse est
nisi gratia divina assistat ergo idem quod primus
Item mors non inest naturaliter nisi per peccatum ergo
ubi est necessitas moriendi videtur quod non assistit
gratia dei potest subire necessitas peccandi sed ubi
est necessitas peccandi non est potestas resistere
di temptationi si ergo habet hoc liberum arbitrium
prout est gratia destitutum patet etc Item habens
pedem claudum cum ambulat necesse habet
claudicare ergo pes spiritualis est habens
affectum deordinatum et obliquum necesse est clau
dicat in suo actu ergo necesse liberum arbitrium gratia
destitutum cum sit lapsum et obliquatum
precipitabitur in peccato quod si hoc impossibile
quod absque dono gratie temptationi resistat
Responsio ad predictorum intelligentiam est notandum quod
aliqui senserunt liberum arbitrium in statu in quo
nunc est absque munere gratie omni temptationi
posse resistere propria virtute quod si hoc non
esset peccatum ei imputari non deberet sed
hec positio plane falsa est et contra sacram scripturam
et contra testimonia sanctorum Sicut enim nemo potest
resistere temptationi de luxuria nisi per
continentiam nemo temptationi de infide
litate nisi per fidem continentiam autem et fidem
non quis habere absque dono divine gratie
iuxta illud quod dicitur sap. viii scio quod non possum esse
continens et i cor xii alii datur fides
in eodem spiritu planum est quod ex ipsa sacra
scriptura liberum arbitrium absque munere gratie non potest
di temptationi resistere hoc etiam magister
multum probat augustinus in libro de perfectione
iustitie hominis et de natura et gratia et in libro de
vera religione et expresse quod qui non vult
a malo superari necesse habet alii inniti de re
et ita vir sine lege necesse habet peccare aliquo
peccato immediate sed et de aliis quibus
peccatorum intelligendum est esse et propterea iam posita
contra terminum et erronea repudianda est
hec autem fuit quod deceperit pelagium quod liberum
arbitrium in quantum destituitur omni dono gratie constituta
et posse gratie attribuunt ipsi nunc experimentum
ex citatus nescierunt distinguere inter
dona naturalia et gratuita aliorum vero positio
fuit quod liberum arbitrium lapsum omni gratia destitutum
nullam possit temptationi resistere propterea quod
lapsum est et in lapsu suo adeo est in
firmatum et obliquatum quod nisi assistat divina
manus dominum inclinatur ad omne malum quod
sibi suggeritur et offertur et intelligitur secundum
illam glossam que dicit super psalmos immissiones
per angelos malos dicitur hic peccatum in
peccatore sed in ipso peccatore et ex hoc arguunt
quod non assistit divinum auxilium faciet id pro vale
sua ruere de peccato in peccatum et ideo alia glossa
super psalmum ait nescientia eum temptantem
peccatum accepisse ut vincat eum nemo posset
resistere hic intelligendum est esse divini presidii
auxilio divine gratie et si tu obicias ei quod
tunc homo culpandus non esset Item
pro illud quod dicitur in glossa Ro vii non ego operor
sed quod habitat in me peccatum illa glossa magis
quod iniuste homo dicetur peccare immunis
videretur attamen non intelligunt sibi prius eum
vitio et defectu hoc accepta sunt quod non
inchoaverit sed posterius peccato inde do
minatur illius sed quod illud valde durum
videtur dicere quod liberum arbitrium institutum nulli possit
temptationi resistere cum naturale habeat iudi
catorium et quendam instinctum naturalem
remurmurantem contra malum non sit etiam ita ma
lo confirmatum ideo est tertia via tenens
medium inter hec duo quod prima quod liberum arbitrium
gratia destitutum nec omni possit temptationi
resistere nec necesse habet temptationi omni
succumbere non posset in qua de resistere
propter suam instabilitatem et infirmitatem
iuxta illud treni i peccatum peccavit ierusalem
propterea instabilis facta est et glossa super id
treni in hinc dicit et non potest hic diu
stare contra insultus diaboli nisi manu domini
admunitur unde et si contingeret hominem
resistere uni temptationi tamen posset mul
tiplicari quod nisi divinum auxilium adesset
necesse haberet homo extra dicitur sicut possumus exemplum
in foraminibus navis per que ingreditur
aqua potest etiam poni exemplum in pugile
qui cum se cooperit ex una parte sinistra
et ex altera quod discooperit a magis ex
perto pugile leditur Sic et diabolus
frequenter facit pluribus quibus prevenit
temptationem de luxuria et cum ex hoc non
consentiunt facit ipsos superbire in superbiam

net virginem euitare potest homo qui in aliquam
temptationem incidat et hoc propter suam instabili-
tatem propter etiam suam infirmitatem nature huiusmodi
in aliquam temptationem incidere cum sit ob-
tenebratus infirmatus et alligatus carnis con-
cupiscentia temptationibus et infidelitatis non
possit euadere quin aliquando consentiret nisi ad-
iuuetur aliquo munere gratie diuine. Propterea
dicta patet responsio ad quintam propositionem. Propterea etiam
patet responsio ad obiecta. Ille enim rationes que
primo probant quod contingat temptationi resistere
si concludunt de temptatione in particulari concludunt
vere de essent quod rationes concludunt quod contingat
absque gratia omni temptationi resistere
non oportet eas dissoluere. Ad illud quod quod per id
quod demon non vincit nisi volentem dicendum quod verum
est aliquando tamen sunt que sic voluntas quod ad
illa voluntas inclinata naturaliter inclinatur propter
corruptionem originalis culpe nisi assit
aliquod munus gratie per quod releuetur et erigatur
et ideo quamuis vincat volentem non tamen sequitur quod homo
absque gratia possit resistere. Ad illud quod quod
quod liberum arbitrium non potest cogi iam patet responsio non enim est
ibi coactio sed temptatio est ad malum inclinatio
et pronitas voluntatis quod licet esset ad sustentandum
naturam habet motum voluntatis aliquando in malum
incidere. Ad illud quod quod homo est potentior
malo dicendum quod verum est per se loquendo sed quando
homo subicit se malo tunc inferior per virtute
homini et subicit se homo et plurimum maxime
in hoc hereditarie peccatum sicut dicit apostolus non
regnet peccatum in vestro mortali corpore et hec est patet
responsio ad sequentes quod quod de velle nature et de velle
vitij velle enim vitij presupponit velle nature
et ipsum velle vitij nam decurrendo efficitur
sicut ipso velle nature potentius sicut videmus
in aliquo morbo qui adhuc virtutem [illegible]
ad illud quod quod vertibilitas nature stabilitur
absque munere gratie superaddite dicendum quod non
est simile quia et si natura propter defectum sit ver-
tibilis in non esse tamen tamen quod in ipsa est esse
naturaliter stabilitur et creatum appetit esse et quod
deus conseruat rem sicut quod appetit idem stabilem
diuina potentia et eam nam conseruat crea-
turas. Sed autem ex lapsu inducunt appetitum
liceita et illicita prohibita et concessa et cum
magno impetu tendit ad malum ideo ad
hoc ut stabiliatur necessarium est ei aliquod gratie donum.
Ad illud quod quod liberum arbitrium interius est inducendum
sicut dictum est in alio quod hec intelliguntur quantum ad
rem potest non quantum ad perfectionem habilitatum
continuum sed si queratur utrum utrum possit resistere
vel non dicendum quod de aliqua temptatione per se non
potest sed si consentiat non est a culpa immune
propter hoc quod ad munus gratie sibi prestitum si vellet
[illegible] propter hoc etiam quod [illegible]
deuenit in illam [illegible] et hoc est propter [illegible]
quod quia homo noluit vitare peccatum [illegible] patitur

infirmitudinem ei ut non posset cum vellet hec etiam
dicit in [illegible] xxv. Contra peccatum autem et contra
[illegible] gratie liberum arbitrium premitur a concupiscentia et vincitur
et ideo potest peccare et non potest non peccare
etiam damnabiliter et sic patet quod rationes concludentes
quod liberum arbitrium per se temptationi possit resistere non
[illegible] de [illegible] [illegible] ad [illegible]
unde quod non possit temptationi resistere
facile est videre. Si enim concludant quod
[illegible] aliquando cadere de plano sit contra de.
Si autem quis per casum velit concludere de hoc [illegible]
quod [illegible] temptationi succumbet videri
potest ad primum de [illegible] quod id [illegible] non quod non
possit alicui temptationi resistere sed quod
non potest [illegible] resistere per se. Ad id quod quod liberum arbitrium
eligit malum gratia desistente dicendum quod id
non intelligitur per se sed aliquando. Ad id quod quod velle
nature per se superatur dicendum quod hoc non intelligitur per
[illegible] temptationis ostendat homo [illegible]
retinere voluntatis sed quod ita retentio non est
tante virtutis quod possit absque dei gratia
eripere hominem [illegible] patet. Ad illud
quod quod de [illegible] moriendi dicendum quod [illegible]
moriendi non [illegible] hoc [illegible] peccatum quod [illegible]
sed propter peccatum quod [illegible] [illegible] id non concludit
quod [illegible] sit hominem peccare sed [illegible]
sit hominem peccare vel peccasse. Ad id quod
quod liberum arbitrium [illegible] actum [illegible] dicendum
quod affectus non [illegible] in homine et [illegible]
mali quod suggesserit [illegible] cum maior sug-
gerit bonorum [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] bonorum [illegible] retentio et ideo non sequitur
quod consentiat omni peccato. Ad quintum [illegible]
[illegible] in [illegible] potest ei aliqua consideratione
[illegible] efficit circa eius actum in actu sic
homo frequenter transit et [illegible]
[illegible]. Ad illud quod quod de claudicatione
pedis dicendum quod non est simile quia actus ambu-
lationis [illegible] potest a dispositione
claudicationis in pede claudo non sic autem
de actu affectionis et de [illegible]
in [illegible] propter [illegible] motum et affe-
ctum qui [illegible] in [illegible]
consideratione sicut [illegible] modo mo-
[illegible] ad [illegible] [illegible] et ideo [illegible]
[illegible] motu [illegible] patet. Ad quod dictum sit
per responsionem ad dicta et etiam ad [illegible] que [illegible]
[illegible] in hac materia [illegible] dominus glossa
que in [illegible] adducte sunt [illegible]
quod liberum arbitrium absque gratia temptationi non posset resistere dicendum
quod [illegible] non quod omnes plenum posse habent
[illegible] quantum ad actum temptandi et quod non nullus
possit ei resistere sed hoc intelligitur. [illegible] quod [illegible]
[illegible] moriente ad [illegible] [illegible]
nullo impedimento [illegible] ita quod homo [illegible]
eius non potest resistere. Tertio queritur utrum

Tertio queritur utrum liberum arbitrium gratia destitutum
possit in [illegible] ad bonum [illegible] et [illegible]

Virtus [con]suetudinis no[n] dat nova[m] pote[n]tiam
voluntati sed solu[m] reddit eam facilem
Et i[deo] voluntas [con]iu[n]cta virtute [con]suetudinis l[ice]t
p[otes]t bonu[m] in genere et bonu[m] ex circu[m]stantia
vi[delicet] q[uod] nulla possit care[re] virtute l[ice]t cu[m] dif
ficultate Et sic brutu[m] bruto p[otes]t [com]pati m[isericord]i[te]r
n[atura]liter. Ergo et homo p[otes]t [com]pati indigenti
sp[re]to omni dono gr[ati]e et si p[otes]t [com]pati eide[m]
s[ecundu]m et elemosina[m] largire. Et hoc est
bonu[m] in genere dare elemosina[m] indigenti
ergo etc. Sed vitiu[m] no[n] fortificat na[m]
si ho[mo] vane gloriosus p[otes]t predicare evan[gelium]
vel facere aliquod opus bonu[m] in se ergo
si ho[mo] depravatus vitio inanis glorie
hoc p[otes]t multo fortius p[otes]t hoc ex parte n[atur]e
Item difficilius e[st] avaro dare q[uam]
lib[er]ali. Qui dare parte[m] suor[um] que h[abe]t de a
varus absq[ue] omni dono gr[ati]e p[otes]t dare
una[m] elemosina[m] cu[m] istud sit multo fa
cilius. Sed cu[m] h[omo] ca[ren]s omni gr[ati]a deserat
p[otes]t in ad bonu[m] aut no[n] si no[n] ergo nullus
est pone[re] s[ed] p[otes]t in aliq[uo]d cu[m] p[ri]mu[m] q[uod] e[st] voluntas
distinguat[ur] ap[er]t[e] q[uod] e[st] n[atur]a[lis] id no[n] t[ame]n ce[r]t[um]
bonu[m] n[atur]ale s[ed] etia[m] bonu[m] morale / s[ed]
~~bonum~~ minimu[m] int[er] o[mn]ia moralia bona
est bonu[m] in genere ergo etc. Ideo d[omi]n[u]s Jo[hannis] xv
Sine me nil potestis facere Et glo[ssa]
nec parvu[m] boni i[dest] absq[ue] auxilio gr[ati]e
dei h[omo] no[n] p[otes]t perficere aliquod bonu[m] Item
ij ad Cor[inthios] iij no[n] q[uod] sumus sufficientes ad
cogitare ex nobis q[uasi] ex nobis s[ed] i[dest] bonu[m]
cogitare hoc est minimu[m] bonu[m] et hoc no[n] possumus
per nos ergo nullu[m] bonu[m] p[er] se p[otes]t h[omo] a diui
gr[ati]a destitutus. Sed cu[m] ad bonu[m] facere
no[n] p[otes]t ho[mo] ad bonu[m] velle nisi adiuvet[ur]
... qui malu[m] no[n] p[otes]t velle Et ysidorus
dicunt defensores h[omo] a[libi] nil bonu[m] posse
nisi d[ivi]ne gr[ati]e iuvamine sustentante
ergo redit idem q[uod] primus Et [contra] d[icit] s[an]c[tu]s
Jeron[imus] errant mu[lti] heretici hostes
gr[ati]e nec ad bonu[m] cogitandu[m] suffice[n]
tes h[ab]emus Et ex possumus in hoc de h[omo] a[libi]
tua in nobis deus operatur cogitare vel
le et perficere p[ri]m[u]m s[ed] nos s[ed] nobiscu[m]
p[ri]m[u]m per nos Et in eo[dem] ho[mo] co[n]t[ra] velle
aliq[ui]d in nobis est ex ho[mo] acto no[n] ut
posset q[uod] velimus no[n] dico velle bonu[m]
aut nolle malu[m] s[ed] velle tantu[m]
Ex hiis o[mn]ib[us] auctoritatibus concluditur
q[uod] h[omo] a[libi] gr[ati]a destitutus no[n] possit in
aliquod bonu[m] [con]tra dicta predicto
rum doctor[um] intenta est notandu[m]
q[uod] opus aliquod t[ri]p[lici]t[er] dici p[otes]t bonu[m]
uno m[od]o d[icitu]r aliquid bonu[m] simplicit[er]
et hoc e[st] bonu[m] q[uod] e[st] ordinatu[m] in finem
et tale e[st] bonu[m] meritoriu[m] et in hoc bonu[m]
no[n] p[otes]t h[omo] a[libi] lapsus absq[ue] auxilio gr[ati]e
gratu[m] facientis. Secundo aliq[ui]d d[icitu]r bonu[m]
ex hoc q[uod] aliquo m[od]o de [con]gruo dispo[ni]t ad bonu[m]
~~quod e[st] ordinatu[m] in finem~~ et tale e[st] bonu[m] q[uod]
fit contra tantu[m] aliorum t[ame]n circa merito
riu[m] et in tale no[n] p[otes]t h[omo] a[libi] absq[ue] munere
gr[ati]e gratis date p[er] q[uod] illuminat[ur] et diriga[tur]
et excitetur ut velit facere id q[uod] sit deo
placitu[m] et q[uod] adhuc sit munus gr[ati]e n[ecess]ari[u]m
ex p[ro]posse d[ic]it[ur] s[an]c[tu]s ... velud s[an]ctu[m] q[ui]
al[ite]r no[n] possit esse [con]tinens n[isi] deus det
et hoc ipsu[m] erat sapi[enti]a scire cui[us] hoc donu[m]
esset ubi no[n] est ... donu[m] gr[ati]e cog[no]
scere ipsu[m] gen[er]is gr[ati]e et cognoscere
q[uod] sine gr[ati]a ho[mo] salvari no[n] p[otes]t. Tertio d[icitu]r
aliq[ui]d bonu[m] q[uo]d in fine est ordinabile
et h[ab]et aliqua[m] ordinatione[m] intra se sine
extransitu s[ed] in ma[teri]a debita s[ed] pascere
esurientem sine ex debita circumstantia
superaddita s[ed] ita hoc fiat cu[m] exigit t[em]p[u]s
et locus et opportunitas ad illud aut
genus complendu[m] et s[ed] [gratia] gratis data
sit necessaria adhuc q[uo]d fiat facilit[er] circu[m]specto
t[ame]n omni munere gr[ati]e et ho[mo] a[libi] relicto
et puris n[atur]alibus p[er] n[atur]ale meditatoriu[m]
et instinctu[m] posset in tale bonu[m] deo sibi
cooperante sicut coopa[tur] aliis creaturis
nam s[ed] p[ri]mo agente nullu[m] agens p[otes]t
agere sicut suo loco n[on] manifestabitur
cu[m] agitur v[e]l a[li]o actio sit adeo a[lio]
p[ri]mus aut t[ame]n dixisse sufficiat q[uod] h[omo] a[libi]
sola dei cooperatio[n]e absq[ue] aliquo munere
gr[ati]e l[ice]t difficulter p[otes]t exire in aliq[uod] bonu[m]
morale p[er] illud t[ame]n ut disponat[ur] ad gr[ati]am
ut ad gl[ori]am q[uo]d no[n] est in fine ultimum
ordinatu[m] s[ed] t[ame]n ordinale et istud concludit
rationes ad p[ri]ma[m] parte[m] inducte et i[deo] sunt
concede[n]d[e] In bonu[m] aut q[uo]d ducit in bonum.
Pr[ese]ntem s[ed] multo co[n]veni[enter] s[ed] multo [con]dign[um]
no[n] p[otes]t absq[ue] auxilio dei s[ed] ex p[ro]posse dicunt
auctores sanctor[um] ad [con]tra[riu]m inducte et s[ed]
o[mn]es intelle[gen]d[e] sunt et q[uod] isto[s] debeant
intelligi planu[m] est na[m] s[ed] h[omo] a[libi] in solis n[atura]li
bus suis relinquat[ur] adhuc remaneret
ei ro[n]is indiciu[m] p[er] q[uod] cognosceret pa[re]ntes
esse cog[no]s[cen]d[os] honorandos et [con]stat q[uod] s[ed] h[omo] h[ab]et
n[atur]ale meditatoriu[m] p[er] id q[uod] p[otes]t nosse pa[re]ntes
honorandos esse p[er] illud p[otes]t cogitare et
cu[m] h[ab]eat n[atur]alem instinctu[m] p[otes]t etia[m] velle
et cu[m] h[ab]eat corp[or]alia organa sibi sufficie[n]
tia p[otes]t ope[r]e imple[re] s[ed] p[ro]ut illa fecerit indi[ciu]m
ro[n]is recte absq[ue] munere gr[ati]e no[n] dirigit
ad optinendu[m] fine[m] q[ui] deus est et incede[re]
eterne b[ea]titudinis qua[m] nosse no[n] p[otes]t n[isi] deus
revelet et p[ro]pt[er]ea dicunt s[an]c[t]i q[uod] nec cogitare
nec velle nec facere p[otes]t bonu[m] absq[ue] iuvamine
divine gr[ati]e ip[s]i loquunt[ur] de bono s[ed] q[uod] ordinatur
ad [con]sequendu[m] b[ea]titudine[m] s[ed] aut intelligantur
auctores de alio bono tunc no[n] e[st] gr[ati]e ve[rum] e[st]
intelliga[n]t s[ed] ab superadditis naturalibus

sed intellectus dei gratuita influentia per quam cetera
confirmat et adiuvat ut compleant operationes suas
et sic intelligitur verbum Johannis xv sine me nihil potestis
facere et illud Ysaie xxvi omnia opera nostra in nobis
operatus es domine et consimilia. Potest etiam intelligi illud quod
dicitur in libro de [illegible] quod nulla potest [illegible]
nisi deus doceat. Hic non dicitur quod omnis cognitio
sit infusa sed quod humanus intellectus non potest perficere
operationem suam absque cooperatione luminis increati
per quod illuminatur omnis homo veniens in hunc mundum
et sic modo intelliguntur verba Augustini et aliorum
sanctorum qui dicunt quod omnis essentia a prima
essentia et omnis vita a prima vita et omnis
intelligentia a prima intelligentia et omnis bonitas
a prima bonitate. Hec non dicta sunt nisi quia deus
sit tota causa sed quia sine ipso non potest agere aliqua
virtus creata. [illegible] ex predictis quod sit necessarium
homini auxilium gratie gratum facientis quia sine ea non potest
a peccato resurgere nec potest adversarium vincere
nec potest mandata dei implere. [illegible]
quod sit necessaria gratia gratis data quia sine ea non
potest homo ad gratiam gratum facientem se disponere
non potest etiam omni temptationi resistere
non potest etiam in aliquod bonum quamvis modicum
quod sit ordinatum ad salutem et licet possit in
aliquod bonum morale [illegible] aut [illegible]
faceret nisi [illegible] propter peccati originalis
corruptionem. Et ex his manifeste convincitur
error pellagii et superbia qua se [illegible]
[illegible] erigebat et ingratus gratie dei [illegible]
gratie usurpabat et cum hoc agebat seipsum
a munere divine gratie elongabat et [illegible]
[illegible] cavenda est non modicum. Unde Augustinus
in libro de libero arbitrio capitulo xviii cavendum est ne
cum hoc bonum proprium in [illegible] nos aut
[illegible] sentimus aut [illegible]
attribuamus que infirma est aut dei [illegible]
que nulla est sed soli gratie qua quis [illegible]
[illegible] excitat cum sciat cogitatum [illegible]
[illegible] cum [illegible] decorat ut [illegible]
[illegible] ne sentiant [illegible] sic autem cum homo
[illegible] ut illud [illegible] in [illegible]
[illegible] itaque [illegible] ut sibi deinceps
cooperetur [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible]
[illegible] tamen sed totum sine [illegible]
[illegible] totum quia [illegible] et totum [illegible]
ut totum sunt vel [illegible] sit totum est [illegible]

In parte ista sunt [illegible] dubia [illegible] de
[illegible] quod [illegible] pellagii [illegible]
liberum arbitrium infideli [illegible] supponebat [illegible]
ac hic eam [illegible] quod unum
dicit pellagius [illegible] gratia [illegible] est et [illegible]
[illegible] reddit potentiam facilem [illegible]
detur gratia libero arbitrio ut facilius possit [illegible]

in bona opera. [illegible] dicatur quod in hoc non repelle-
rem sed in hoc quod negabat quod non posset de-
libero arbitrio [illegible] quod in hoc etiam [illegible]
dicat [illegible] solius [illegible] est posse et [illegible]
non esse [illegible] non dat novum posse
Contra nullus alius habitus [illegible] novam
potentiam [illegible] est [illegible] quod nec gratia
aut [illegible] hic est [illegible] magis
in ipsa [illegible] quod quidam
habitus qui [illegible] potentia [illegible]
[illegible]
et [illegible] non dat novam
potentiam sed priorem potentiam habilitat est et
alius habitus qui [illegible]
solum dependet ab eo in quo sed magis ab eo
a quo et talis habitus habet potentiam habilitare
et potest in illud in quo est movere [illegible]
se elevare [illegible] a quo procedit et talis
habitus est ipsa gratia quam pellagius non attri-
buebat [illegible] habitui [illegible] habitus
[illegible] est quod augustinus et magister arguunt eum
tamquam hereticum et [illegible]
[illegible] quod reprehendit pellagium
in [illegible] quod dicebat gratiam dei
qua liberantur homines ab impietate secundum
merita dari [illegible] quod [illegible] dicebat [illegible]
[illegible] de prodigo filio nulla maior iniustitia
est quam [illegible] penitenti et ad misericordiam re-
currenti misericordie [illegible] ergo iusti
[illegible] merita [illegible]
[illegible] meritum [illegible]
gratiam dei [illegible] nos videmus [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] vel [illegible]
possit gratiam dei [illegible] quod gratiam [illegible]
[illegible] fundamentum [illegible]
et [illegible] gra-
[illegible] nisi [illegible] habeat gratiam dei [illegible]
apud deum mereri potest [illegible]
[illegible] acceptat deus in [illegible]
[illegible] ita est ipsa [illegible] quod non
[illegible] meritis [illegible]
[illegible] gratia est gratia et [illegible]
[illegible] pellagius [illegible] divine gratie
quod dicebat aliquem [illegible] posse [illegible]
[illegible]
et [illegible]
[illegible] efficaciam
[illegible] attribuebat
ad illud [illegible] quod [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] ad illud quod [illegible] gratia
[illegible] quod non est simile [illegible]
[illegible] est ita [illegible]
sicut [illegible] quod non sit ita [illegible]
[illegible] aut [illegible]

Verum quia in statu gratie existens possit sibi mereri pri-
orem gratiam quam recidivit et hoc orando vel petendo
ut si caderet deus illum relevaret dicendum quod non potest
ex merito condigni sed solum ex merito congrui ha[illegible]
tum condigni implicat iusti perseverantiam pro-
pter quod peccatum subsequens mortificat et mortifica-
dat opera prius facta. Item queritur de isto verbo
pellagii quod potest intelligi in littera sine potest
homo facere ea que iubentur non contemptuandum
ei ad mortem videlicet n. quod verum dicat hanc ponit
anathema sit qui dicit deum impossibilia precepisse
Si primo precepit homini sed ad videlicet quod pellagius
verum dicebat. Item augustinus in quodam sermone de
verbo [illegible] non dampnaret si ea que sibi non po-
terant imperaret ergo redit idem quod prius quia
ergo [illegible] verum id habebat viterium quod nullus
peccat in eo quod non potest facere vel vitare propterea
dicendum quod posse aliquid facere vel vitare dupliciter
potest alicui attribui. Uno modo dicitur aliquis posse
quod per se ipsum sine alieno suffragio potest id sicut
aliquis potest comedere cum est sanus et habet cibum. Alio modo
dicitur aliquis posse non solum quod potest id per se ipsum sed
quod potest cum alio et illi possibile est et hoc modo accipiendo
posse dominus quod deus precepit est in nostra potestate
quod ipse qui precepit possibile est per eius gratiam adiuvante
per quam possimus perficere. Alio modo accipiendo
posse non omne quod precepit est in nostra potestate
nec tamen ex hoc excusatur aliquis sicut si preciperet
dominus servo quod daret sibi ad bibendum et tamen ipse
non haberet aliquem potum sed posset eum acquirere
si non excusaretur sic etiam et ex parte nostra
est proprio accipiendo posse sine aliquo possit in se [illegible]
propter auxilium intelligit augustinus et hoc in-
timat eius verbum quibus magis peccat in eo quod
nullos evitari potest et intelligit etiam idem
tamen dixit illud anathema esse qui dixit
deum precepisse impossibilia pellagius autem acce-
pit primo modo et ideo erravit et per hoc attribuit
libero arbitrio quod posset aliquid etiam constituere quod dici-
tur quod posse vel intelligantur de impossibili naturali et
non de illa impossibilitate in qua ex culpa sua
homo se ipsum intrusit sicut potest ansel[mus] exemplum
de servo quam debuit ire ad vindemias et
precipitavit se ipsum in foveam sed primo modo
exponendi errorem pellagii melius excluditur.
Item queritur de hoc quod dicit augustinus in littera nichil
tam est in nostra potestate quam ipsa voluntas
hoc non videtur esse verum per experientiam facilius
est enim homini ieiunare et magnos labores
sustinere quam etiam inimicum suum diligere
facilius est etiam omnia bona sua dispergere
quam voluntatem suam subiugare. Item si hoc verum
esset videretur quod cum bonitas hominis consistat in
voluntate quod homo posset se facere talem qualem
vellet propterea ad hoc dicendum potest quod illud intelligi-
tur cum auxilio gratie dei ideo quod bona voluntas
quantum ad actum volendi non recipit impedimentum

si habeat auxilium gratie sed quantum ad opus exterius
impedimentum recipit unde omnia bona possumus
velle non tamen omnia possumus facere et sic verum
augustinus intelligere includendo auxilium gratie
non excludendo sicut excludebat pellagius.
Aliter potest responderi quod velle in nobis attribuitur dupliciter
uno modo prout nominat actum potentie affective ut
est quedam potentia talis. Alio modo ut nominat actum
liberi arbitrii primo modo velle aliquid idem quod affici circa
illud. Alio modo velle idem est quod eligere unde secundum
hos duos actus distinguuntur in nobis voluntas
appetitus et voluntas eligentie non quod sint
in nobis iste due voluntates essentialiter distincte
sed quia modus volendi est aliud et aliter.
Dico primo quod verbum augustini non intelligitur de voluntate
appetitus que aliquando adeo adheret actui rei
ut vix vel nunquam possit ab ea separari
sed hoc intelligitur de voluntate eligentie qua aliquis
vult se velle quod vult vel nolle et hoc semper
in nostra potestate est. Non tamen sequitur ex hoc quod iustitia
est in nostra voluntate quia non est efficax nisi in quantum
prevalet voluntati appetitus et illi non prevalet
nisi per gratiam unde multi sunt peccatores qui
vellent esse iusti et vellent quod nunquam
fecissent mala et tamen remanent iniusti
quia non adiuvantur a gratia divina.

Sequitur distinctio vicesima nona

Post hoc considerandum est quoniam

Supra ostendit magister quod homo ante lapsum indiget
auxilio gratie secundum statum nature lapse in hac
parte inquirit utrum egeret etiam operante
et cooperante secundum statum nature institute. Dividi-
tur autem pars ista in duas partes in quarum prima
determinat de auxilio gratie quod collatum fuit
homini ante peccatum in secunda potius determinat de sup-
plicio pene quod inflictum fuit homini post peccatum
ibi peccati penam etc. Prima pars habet duas
in prima inquirit magister utrum homo ante
lapsum gratia eguerit secundo utrum in statu illo
gratias et virtutes habuit ibi hic queri solet utrum
homo ante lapsum etc. Similiter secunda pars
principalis duas habet in prima determinat cuiusmodi
pena fuerit homo punitus propter peccatum videlicet
pena expulsionis de paradiso ubi etiam
explanat verba scripture circa hanc materiam
in secunda removet dubium quod ex dictis habet
originem ibi hic queri potest utrum de ligno
vite et tertia pars in qua agit magister
de primi hominis lapsu et quantum ad peccatum per quod
cecidit et quantum ad adiutorium per quod stare potuit.

In tertia hic parte in qua agitur de
gratie adiutorio secundum statum nature insti-
tute queruntur hic quatuor circa textum primo queritur utrum homo
ante peccatum gratia eguerit secundo queritur utrum ante
peccatum gratiam habuit tertio queritur de quantitate gratie quam
in isto statu habuit circa primum queruntur duo
primo queritur utrum homo in statu innocentie creatus fuerit

dono gratie esset acceptus deo. Secundo quia aliter
absque hoc posset exire in opus meritorium.

Ultima primum sic probatur et concedatur etiam
absque dono gratie homo acceptus esset in
statu innocentie, et probatur sic videlicet Genesis i: vi-
dit deus cuncta que creavit et erant valde
bona; sed summo bono non potest non complacere id
quod est valde bonum; sed homo inter ~~creaturas in~~-
creaturas inferiores principatum optinebat,
videlicet quod ipse valde bonus erat; ergo sic ergo
deus illum acceptabat. Item Sap. xi: diligis omnia
domine et nichil odisti eorum que fecisti; sed homo
in statu innocentie nichil habebat quod esset
dignum odio et totum quod habebat a deo factum
erat, ergo deus ipsum totaliter diligebat;
sed quod sic a deo diligitur a deo acceptatur,
ergo etc. Item Proverbiorum viii: ego diligentes me
diligo; sed homo in statu nature institute dili-
gebat deum propter se et super omnia quod etiam recte
erat, ergo videlicet etiam quod deus eum [illegible]
gratiam amabat, et sic ergo a deo acceptus
erat. Item artifex creatus complacet in
opere suo et illud quod acceptat cum ipsum
fabricabat ad voluntatem suam; sed deus qui
est summus artifex hominem suum et optime
et omni [illegible] condiderat, videlicet quod ex [illegible] sibi
datis homo deo placebat. Item [illegible] est quod plus
faciat hominem carum et deo acceptum quam
quod sit tota pulchra et nulla sit in eo macula;
sed anima in statu innocentie tota erat
pulchra et nulla erat in ea macula, quia
erat ex originali [illegible], ergo absque dono gratie super-
addita deo erat accepta. Item aut deus
poterat facere aliquam creaturam ita bonam
quod ex puris naturalibus sibi placeret aut non.
Si non, videlicet quod non esset omnipotens; si sic,
ergo non videlicet quare [illegible] non placeat deo
nisi sibi sit superaddi donum gratie. Sed igitur
ergo perfecte condita erat secundum existentiam status
nature, videlicet quod deo placebat absque ei
dono gratie superaddite. Sed contra Hebreos xi:
sine fide impossibile est placere deo; sed fides
est donum superadditum nature secundum [illegible] i Cor. xii,
ergo sine dono gratie nature superaddite nullus
potest placere deo. Item Sap. vii: neminem
diligit deus nisi illum qui cum sapientia
inhabitat; sed sapientia est donum dei nature superadditum
secundum [illegible] ix: [illegible] mitte illam de
celis sanctis tuis, non absque dono gratie nature
superaddite impossibile est animam dei esse.
Item Dionysius in libro de angelica ierarchia:
lex divinitatis est infima per media et media
per superiora reducere; sed media bona sunt
potentie naturales, bona maxima sunt gratie et virtutes
quibus nullus potest male uti, ergo secundum rectum ordinem
anima non potest ad deum redire nec deo placere
nisi perficiatur per dona virtutum et gratie. Item
nihil excellentius est sed natura in hoc quod ipsa

ymago sed ymago indiget et ad acceptationem
et non acceptationem, ergo ad hoc quod aliqua anima
a deo acceptetur necesse est ultra naturalia aliud
donum nature superadditum. Item quotienscumque
deus animam acceptat eam in coniugium
sibi desponsat unde et animam et sponsam
suam in [illegible]. Sed quandocumque aliqua crea-
tura sit excellens per matrimonium deo in-
ferior, ergo nunquam digna est assumi in con-
iugium nisi deo ex mera liberalitate condescen-
dat, et hic est prestare gratiam, ergo etc. Item
cum deus hominem acceptat filium suum repu-
tat secundum quod dicitur Io. i: dedit eis potestatem filios
dei fieri; sed creatura quantumcumque sit nobilis per se
dei servus, sed servus non potest adoptari in filium
nisi fiat ei gratia, ergo necesse est quod aliqua
creatura acceptetur deo sine munere gratie
superaddite. Responsio ad portionem intellectus
notandum quod duplex est deum aliquid accep-
tare a deo, et primo quantum ad acceptationem generalem
ut idem sit acceptare quod reputare bonum
et in bono conservare, et sic acceptatione nomine
acceptatur creatura rationalis sed etiam omne opus
dei. Est etiam alia acceptatio specialis quantum ad
acceptare deum illud quod dignum reputatur
eterna beatitudine, et tali acceptione non acceptat
deus nisi creaturam rationalem illa enim sola est
quod eius capax est et particeps esse potest
beatitudinis, et tali tamen acceptat
tunc consecrat in templum et adoptat in filium
et assumit in coniugium unde [illegible]
[illegible] et dicuntur templum dei et dicuntur
filie dei et dicuntur sponse dei, quod colligitur
ex [illegible] et de textu. Secundo in genere acceptationis
non requiritur superadditum gratie ultra ea que sunt
de conditione nature; sed primum vel genus acceptionis
non potest non esse gratuitum tum propter [illegible] gratuitam
dei condescensionem tum propter creature conditionem
ultra vires sui status nature, igitur gratuita
[illegible] condescensio in qua acceptatione [illegible]
requiritur. Quod enim deus immensitate [illegible]
sit [illegible] ut in templo quod etiam velit sibi
reputare pro filio quod [illegible] suam assumere
velit in coniugio, hic nemo dubitat nisi
gratie esse condescensionis liberalissime. Etiam
etiam sublimatio in tali acceptione ultra
statum nature reperitur quod cum creatura con-
secretur in templum, adoptetur in filium,
assumatur in coniugium, sic est [illegible] [illegible]
[illegible] creature et [illegible] nec consecratio
nec adoptatio nec unio, nec ad deum fit
per aliquam proprietatem nature sed per donum gratie
superadditum quod animam consecrat ut sit templum,
consolatur ut sit dei filia, quod facit animam
decorat ut apta sit esse dei sponsa. Hec
autem natura facit esse gratia et [illegible] faciens, unde
est adeo [illegible] [illegible] dei ut nullo
posset deo displicens fieri a deo [illegible]

venustas ut nullos possit deformari et ideo re-
reddit animam deo acceptam et est ratio accipiendi
secundum illas tres proprietates primo dictas quia quibus
est conveniens ei non secundum tropum aut transumptionem
sed secundum veritatem aut secundum proprietatem et sic patet quod
homo in statu innocentie gratia gratum faciente
indiguit ad hoc ut deo placeret et hec
necessitas sumpta est ex parte modi acceptandi
possibilis nihilominus et alia ratio assumi ex parte
acceptantis deus enim qui omnia fecit in gloriam
suam et nullius indiget potissime requirit
a creatura rationali honorem et quod tunc honorem
deo exhibemus quando in ipsum omnia referimus
tamquam in omnium auctorem et finem. non decuit
deus hominem reducere ad perfectionem gloriae nisi
per donum quod sit creatum ex puris naturalibus sed per minimum
additum naturalibus ut ex hoc homo deo magis
gratus existeret et tamquam salutis sue opus
deo attribueret et sic patet quod neque potest accep-
tari a deo absque munere gratie superaddite
nature et quod de se est ratio non sufficit inducere.
Ad rationes autem ad oppositum planum est videre
ex hiis que dicta sunt Ad primam dico quod auctores
intelligunt de acceptatione et dilectione secundum genera-
lem modum nos autem hic loquimur de ac-
ceptatione secundum modum specialem qua deus acceptat
rationem aliquam ut reputet eam dignam eterna
gloria Ad illud quod dicitur ego diligentes me
diligo dico quod illud intelligitur de dilectione
caritatis que non est absque gratia et non solum
de dilectione naturali qua homo diligeret deum
propter se et super omnia sicut visum est supra distinctione iii a
Ad illud quod dicitur quod artifex recte complacet
sibi in opere suo dico quod istud est verum de ge-
nerali acceptatione et complacentia qua aliquis
reputat aliquid esse bonum sed de ista acceptatione
qua aliquis acceptat aliquid ut reputet se
illi obligatum ad retribuendum aliquid magis
non habet veritatem quamvis enim ipsum quod recipere
recta opus divinum quod habet hoc ac recta quod
natura est laus et vituperium Ad illud quod
dicitur quod natura instituta absque vitio fuit tota
pulcra et sine macula dico quod et si esset sine
macula non tamen esset tota pulcra ea
pulcritudine que est a gratia pulcritudo
enim gratie est splendor amoris conciliativa se-
cundum quod dicit glossa super illud psalmi exultavit facies
eius in alio glossa gratia est quedam interior
anime conciliatio sponsi inmortalis Ad
illud quod dicitur quod virtus dei posset creaturam
facere que esset accepta absque omni gratie munere.
dico quod et si ipse posset omnia terminare omnipotens
natura tamen non esset capax unde impossibilitas venit
ex defectu nature lapse sicut enim hoc faceret vel deus esset
facere quam quod facere donum gratie esset donum nec
esse gratiam et naturam hoc enim impossibile est tamen donum
gratie sit ultra vires nature cum sic impossibile est
quod homo fiat adeo beatus per naturam quam minus possit

peccari beatius quod beatitudo consistit in bono quod est ultra vires
naturam sic etiam nihilominus est et in gratia propter hoc quod
posset facere non tamen decuit quod non decuit et ratio
huius est dicta videlicet ut ex hoc fruerentur omnia gloria
in cuius perinde dicitur nemine acceptat
sed infruerentur etiam nihilominus ipsa gratia que nullo
potest nec dicitur esse meritoria et ideo sic decet dari ut
reputetur esse gratis data Secundo queritur utrum
homo in statu nature institute possit in opera meri-
toria exire absque dono gratie et quod sic videtur quia cum
in homine de natura et gratia quibus constat ita sunt homines
ut in eo sicut ac iuste vivendo per possibilitatem
et capacitatem suam continetur ergo videtur quod ipse ex liberi
arbitrii naturali possit iuste vivere ergo et opera
meritoria facere Item dicunt manentes in eo
quod est secundum naturam in virtute sua sed opera vir-
tuosa sunt meritoria ergo sicut ac in integritate
sue nature manens absque omni gratia poterat facere
opera meritoria Item dicitur perfecta sunt opera
et perfectum est aliquid ut vult philosophus cum
attingit proprie virtutem ergo si homo perfectus condi-
tus est poterat exire in operationem propriam in quam
factus est hec autem est operatio per quam pervenit
ad gloriam ergo etc. Item in aliis creaturis
sine distantia sive tendunt ad quod ordinata data
est virtus per quam possunt ad illum finem
pervenire sicut in igne cum tendit deorsum est
sua levitate potest sursum ferri Si autem sicut ac
insensibilibus sunt inter ceteras creaturas
aut sine alie creature per naturam sunt potentiam
perveniendi per naturam ad suum finem videtur multo
fortius quod et hoc posset homo per virtute nature
in statu institutionis Item natura vel facit frustra
nec deficit in necessariis sed vel est magis necessaria
homini quam illud sine quo non potest beatificari
cum ergo potestas merendi habeat sic videtur quod hoc insit
ei per naturam dei que circumscripta Item circumscripta
gratia intelligamus hominem in statu nature servare
omnia mandata aut ergo meretur aliquid aut non
si non ergo frustra operatur sed frustra operari non potest
esse sine aliqua pena hec autem non poterat esse
in natura instituta si autem meretur tamen opera retinet
sit ad beatitudinem ordinatum videlicet quod ex puris
naturalibus mereri possit premium eternum
Contra Romanos vi gratia dei vita eterna et gloria
nihil aliud deus in nobis coronat quam
munera sua tamen ex textu quam ex glossa colligitur
quod vitam eternam non quit mereri absque gratia
Item deus nullos indiget bonis nostris
ergo si acceptat bona nostra hoc non est propter
aliquam suam utilitatem sed sine esse hoc est per
meram benignitatem quod nisi omnia nostra
condescendat per gratiam impossibile videtur quod re-
putet aliquem dignum gloria propter alia opera
que faciat Item meritum et premium dicuntur ec
proportionabilia sed natura conditionis eminens
improportionabilis est alterius generis est quam
beatitudo sit gloria sed impossibile est mereri gloriam per puram naturam

Item nocivior est sententia quod opus sed deus nunquam
acceptat hominem absque munere gratie ergo nec opera
hominis reputat meritoria nisi procedat ab eo
caritate et gratia informato. Ad quartum quod non solum gratia necessaria
est ad merendum in statu nature lapse immo et
indigeat homo dono gratie in statu namque
nature institute necessaria erat gratia tam propter condi-
tionem retribuentis tamen etiam propter retribuendi
conditionem. Propter conditionem retribuentis quoniam ipse
deus bonorum nostrorum non indiget ideo nec
acceptat hominem propter opera ut aliquid ipsum
obligare possit in ipsum sed ratione dati et accepti
ideo ad hoc quod aliquod bonum opus creature
sive ad remunerandum deo complaceat necesse est quod
ipsum gratuite bonitatis influentia in operante
procedat propria creatura ipsi creatori gratia
tamen consistat communiter propter retribuendi conditionem
impossibile erat homo ut mereri sine auxilio gratie gratum
facientis. Ideo quod illud premium quod meretur est beatitudo
eterna; beatitudo autem eterna consistit in fruendo eo quod
est omne et summum bonum et quod est super omnem
naturam exaltatus et lucem habitat inaccessibilem
et ideo impossibile est quod homo merendo ad illud summum
bonum ascendat et perveniat nisi per adiutorium
eius quod sit ultra naturam. Et ideo homo in statu nature
institute absque dono gratie mereri non potuit tam
propter conditionem retribuentis tamen propter retribuendi
conditionem in statu vero nature lapse non solum in-
diget gratia ad merendum propter has conditiones sed etiam
propter conditionem operantis et operationis meritorie
operantis enim in statu nature lapse sit in peccato et deo
adversarius et inimicus nisi a deo recipiat per
gratie donum et ideo quicquid faciat nisi prius ab
eo preveniat a gratia que deo reconciliat non
meretur merito condigni. Ideo quod dei est adversa-
rius et inimicus deus autem opera non acceptat nisi
prius acceptet personam sicut dicitur Genesis quarto
respexit dominus ad Abel et ad munera eius
primo dicit ad Abel et postea dicit et ad munera eius.
Propter conditionem etiam operationis necessaria est gratia quod nulla
est operatio meritoria nisi recta et nulla recta nisi fiat
circa intentionem et nulla potest esse recta intentio
nisi que eum summum omni bono preponit. Hanc
autem intentionem potest homo facere in statu nature lapse sine
dono gratie et propterea qualecumque vel quantumcumque
faciat homo opus absque gratia non meretur quod non pen-
sat deus quid sed ex quanto hoc faciat. Patet igitur quod
multiplex est necessitas gratie ad merendum propter
conditiones retribuentis et retribuendi operantis
et operationis ita quod hec quadruplex
necessitas concurrit ad statum nature lapse et duplex
ad statum nature lapse institute. Et hoc est quod dicit magister
mirandum quod homo indigebat gratia operante et cooperante
in statu nature institute licet non secundum eundem modum
gratie operantis. Ad id quod dicitur in istud decantate
Augustini dicendum quod id dictum est non quod per peccatum homo
et natura sit sufficiens in operibus meritoriis sed quod nunquam
bene ordinata concordat cum gratia et discordat a culpa

ad illud quod dicitur quod dei perfecta sunt opera dicendum quod
est perfectio quantum ad esse primum et est perfectio quantum
ad primum et perfectio quantum ad esse secundum. Omne est quod
enim est quod est creatum a perfectione secundum esse primum
sicut illa perfectio que attenditur in accidentibus
que oriuntur ex principiis suis et alia perfectio
quantum ad esse secundum que non causatur a perfectione secundum esse
primum sed per eius est supra illud sicut est perfectio
in esse gratuito vel glorioso que quidem est in
nobis non ex nobis sed ex deo. Cum ergo dicitur quod dei
perfecta sunt opera hoc intelligitur quantum ad esse primum
et quantum ad esse secundum quod causatur a nobis quantum autem
ad illud esse secundum quod non causatur a perfectione secundum esse
primum veritatem non habet non enim fecit deus omnes
creatos et gloriosos sed illos solos glorificavit
quos prescivit conformes fieri imaginis
filii sui. Hic enim disponit dare premia tam
bonum laudabile et tam laudabile ... assignata sunt
supra distinctione xxiiii. Ad illud quod dicitur quod alie creature
possunt pervenire in finem ad quem sunt per
virtutem nature dicendum quod non est simile quod finis
creature talis est summum bonum quod est ... dei
naturam finis vero aliarum creaturarum est bonum
creatum quod est intra terminos nature ideo creatura rationalis
magis indiget dono gratie ut possit
pervenire in suum finem quam alie creature.
Ad illud quod dicitur quod natura non deficit in necessariis
iam patet responsio ex predictis. Hic vero triplex de
nitatis que quidem attenduntur quantum ad esse primum
vel quantum ad esse secundum per causas et principia
nature quantum vero ad illud esse secundum quod est ... naturam
necesse est naturam deficere et tale est esse gratuitum
et gloriosum nullum tamen ex hoc sit nature preiudicium
quod deus dedit nature supplere ... est tamen
se offert promptus complere et dare quod natura non potuit.
Ad id quod ultimo quod vera non meretur ad vel nil
si faciet opera ... quod non meretur aliquid de
condigno sed de congruo et sic merendo disponet se
ad gratiam et ideo non operatur frustra ex predictis patet
quomodo humana natura in statu innocentie egebat gratia.

Consequenter queritur utrum homo in statu in-
nocentie habuit gratiam et circa hoc queritur
duo. Primo queritur utrum habuit gratiam gratum facien-
tem. Secundo que virtutes ... sint
in naturalibus et gratuitis. Capitulum.

Circa primum sic proceditur et queritur utrum
homo ante lapsum habuit gratiam et quod sic
videtur Luce x quem etiam despoliaverunt
eum et plagis impositis etc. et exponunt sancti
et glossa quod expoliaverunt eum gratuitis et
vulneraverunt in naturalibus ergo sic intelligitur in primo
homine primo homo non tantum habuit naturalia sed etiam
gratuita. Item primum ... cum noceret premi-
tiam omnium hominum eminens caritate circumdatum
et omni virtute vestitum et hic accepit ... sicut
recurrit hominem quod ipse per superbiam amisit
invidit insanabiliter ... vel hec quod per
per homo et eatem habebat et omnem virtutem

Item adam ex sopore comprehendit sicut innuitur
in textu et in glosa hec autem non sunt nisi quia
introductus fuit in illo sopore in secretum
celestis curie sicut plures dicunt auctores
sed nullum decebat illuc introduci qui non haberet
gratiam gratum facientem ergo etc. Item adam a deo
recepit mandatum discipline sed si illud
mandatum servasset absque gratia non meruisset
sed videtur illud mandatum datum est sibi in meritum
obedientie videtur quod deus non dedit sibi in preceptum
preter gratie adiutorium alioquin dedisset in malum
quod in illos deus facere dicitur Item peccatum ade ar-
guitur fuisse maxime ingratum sed in illud [illegible]
non in via est magis gratia gratum faciente
ergo si maior ingratitudo fuit in peccato ade quam
in peccato aliorum progenitorum et posterorum eius propter
acceptum donum gratie quod offendimus videtur
quod ipse ante peccatum habuit donum gratie gratum
facientis Contra quia deus sciebat ipsum statim esse
peccaturum ergo sciebat quod illud gratie donum
non esset sibi utile sed potius esset sibi in
nocumentum Sed videtur sapiens artifex non debet ad
sinistra facere vel etiam quod vitatur [illegible] dari
ut nocumentum videtur quod non dedit illi gratiam Item
adam quia iustitiam originalem habuit quando pec-
cavit et nunquam perdidit nunquam eam recuperavit
ergo pari ratione si habuisset donum gratie gratum facientis
ut ipse nec aliquis progenitorum eius gratiam recupe-
rasset Contra igitur ipse gratiam gratum facientem recu-
peravit videtur quod ante lapsum eam non habuit
Item adam habebat optima naturalia et nulla
habebat [illegible] adiuvari nec difficultates ad bonum
gratie si eandem habuisset et gratiam totaliter deo adhesisset
ergo nunquam in peccatum cecidisset sed constat quod cecidit
ergo gratiam ante lapsum non habuit Item lucifer non
habuit gratiam gratum facientem sicut probatur supra
ergo si adam gratiam gratum facientem habuit
et [illegible] cecidit ergo de statu altiori cecidit
quam angelus ergo videtur quod peccatum eius fuit maius
quam peccatum angeli sed videtur hic constat esse falsum ergo adam
ante peccatum gratie non habuit donum Item peccatum
dicitur ab ipso probari quam in caritate assimilari nec non
solum unum est in caritate sed unum etiam mali-
titia dicitur unum de [illegible] unum abraham
pater noster temptata est et probatus philosophus probatur
amicus dei effectus est si videtur non gratiam de gratiam
quam habeat in caritate videtur quod ante temptationem adam
non habuit gratiam sed statim post temptationem peccavit
ergo non habuit gratiam ante lapsum Pro eo ad
60 predictorum intelligentiam est notandum quod licet hec
dupliciter contingit esse opinio quidam dicere
voluerunt quod adam non habuit gratiam gratum
facientem pro eo quod non videtur credibile quod la-
psus esset si tale adiutorium habuisset alii
auctores autem et [illegible] videntur dicentes quod
adam habuit multas gratias gratis datas datorum
et [illegible] habuit valde bona et perfecta sibi [illegible]
[illegible] dicere ipsum habuisse gratuita ante lapsum

non quod habuit donum gratie gratum facientis sed donum
gratie gratis date et per illud poterat temptationi
resistere et adiutorium gratum facientem [illegible]
distante sed quidam auctores scriptores expresse videntur
sentire de gratia gratum faciente sicut in illis
quas magister adducit in littera et hec etiam possunt
narrare videlicet scriptura auctoritas et ratio probabilitas
et ideo est alia opinio communior et verior
et probabilior quam et magister sustinet in littera scilicet
quod ante lapsum gratiam gratum facientem habuit
per quam etiam non solum malo resistere sed etiam in
bono proficere potuit et illa gratia adiutus ita bene
meruisset mandatum dei observando sicut de-
meruit transgrediendo Hanc igitur opinionem sub-
stinendo credere possumus rationes que ad primam
partem inducuntur Ad illud autem quod dicitur in contrarium
quod deus sciebat ipsum statim lapsurum esse dicendum quod
propter hoc non debuit dimittere donum gratie sibi da-
re dignitati rationis propter quam quod simul cum hoc presci-
ebat quod bonum debebat de lapsu eius elicere
Vel dicendum quod deus in conferendo gratiam non attendit
futura peccata sed ydoneitatem presentem ad gratiam
secundum quod confert gratiam in presenti tempore et eis quos
ab eterno reprobavit in utroque eorum commendatur
dei largitas et sapientia et augmentatur hominis
ingratitudo et iniustitia in hoc quod a tam benefico
et tam benigno se avertit sine causa Ad id
quod dicitur quod non potuit recuperare originalem
iustitiam quam habuit quando peccavit dicendum quod non
est tota ratio quia voluntas amisit iustitiam illam
Sed simul cum hoc facit quod iustitia originalis
non tantum respiciebat voluntatem deliberativam sed
etiam respiciebat [illegible] naturam institutam quod
autem respicit ipsam voluntatem liberam ut est
libera et quia voluntas de facili vertitur
et revertitur natura autem cum corrupta est non sic
de facili relevatur hinc est quod magis potest
recuperari gratia quam prima iustitia quamvis
utraque fuit per peccatum amissa Est etiam alia
ratio quare non recuperatur originalis iustitia
sed hec manifestabitur cum agetur de originali
peccato Ad illud quod dicitur quod si adam habuisset gratiam
quod inseparabiliter deo adhesisset dicendum quod hoc
non oportet quia licet habuit gratiam inclinantem per potentiam
gratie inclinationem et fecit motum nichil
considerans de eo ad quod movet gratia Unde
frequenter contingit quod homo magne caritatis
inordinate afficitur pro eo quod non actualiter
fertur in illud summum bonum et quod licet in
incepit desiderium sicut intensus est accidisse
ipsi ade quando non est homo habens caritatem qui
peccaret si deum perfectius sciret et actu
consideraret et quod deus amabilis est et ipsum sic
perhas ipsum offendere Ad illud quod dicitur quod lucifer
non habuit gratiam gratum facientem dicendum quod
verum est et hec tamen non sequitur quod homo peccat
maiori ingratitudine pro eo quod lucifer perspi-
cacior erat statim ut ille si non recepisset gratiam

et gratiam homo non sic conditus fuit ut longe ante
gratiam iaceret quamvis et ideo positus est in terra
quasi longe a celo distans ac per hoc in inferiori gradu
nec adeo cecidit de alto ut lucifer nec
adeo fuit ingratus nec adeo per peccatum depra
vatus ad illud quod dicitur quod primus dicitur homo tem
tari quamvis etiam in amicitia assumi deceret quia id
intelligitur de illa amicitia que facit hominem ad
privatam et familiarem per quem modum dixit ipse
dominus apostolis Joh. xv vos autem dixi amicos et
de amicitia autem large dicta sic non potest
inter [illegible] apud deum licet possit inter eos de ai
tia apud homines pro eo quod non deceret quando videt
in probando potius complacet quam displicet
non enim scimus unum possimus respondere deo
nisi per eius donum non sic autem est de homine ad
homines et sic patet illud [illegible]

Secundo queritur utrum primus conditus fuerit
in gratuitis et naturalibus et quod sic videtur
per textum Gen. i faciamus hominem ad ymaginem
et similitudinem nostram sicut exponit autem et ha-
betur di. ii di. xvii ymago in naturalibus
et similitudo in gratuitis ergo si homo factus est
ad ymaginem et similitudinem videtur quod conditus
fuit in naturalibus et gratuitis ¶ Item xvii
deus de terra creavit hominem et postea ipsum vestivit
illum virtute id est a sui conditione homo primaria
fuit virtute vestitus et sic hic redit in hoc quod ipsa
¶ Adam namque fecit deus hominem rectum virtuosum
sine sollicitudine sive iustitia omni virtute
decoratum omnibus bonis ornatum ergo videtur quod homo
in gratuitis fuit conditus ¶ Item hic videtur quod deus
fecit hominem perfectum quantum ad etatem et quantum ad condi-
tionem ab exordio sue conditionis ergo praeterea videtur
quod fecit eum perfectum quantum ad rectitudinem
sed rectitudo consistit in dono gratie ergo videtur quod donum
gratie habuit in initio conditionis sue item ad hoc
quod alicui detur gratia requiritur dantis liberalitas
et recipientis ydoneitas sed deus in primordio
cum adam condidit liberalissimus erat et idem a
sue conditionis primordio ad suscipiendam
gratiam idoneitatem habebat ergo ab ipso conditionis
primordio habuit gratiam unde posset stare sed non
unde posset proficere ¶ Item magister [illegible] di. xxiiii
poterat homo per auxilium gratie creationis resistere
malo sed non perficere bonum sed si habuisset gratiam
gratum facientem ab exordio creationis potuisset
utrumque ergo si non potuit perficere bonum patet et cetera
¶ Item magis cognoscit quam cum gratia quam natura cum gratia
sed in homine quod precedit gratiam ergo per rationem
multo fortius natura precessit donum gratie ¶ Item
per gratiam fit unio inter deum et animam sed lex
unionis est ut non fiat absque mutuo consensu
ergo videtur quod nulli adulto gratia debeat dari
nisi precedat consensus sed ergo adam primus fuit
quam consentire posset ergo non sic habuit nam
et gratiam ¶ Item donum gratie infructuosum est
et recognoscitur adeo nec [illegible] in se gratiam pro

nisi per illam deo gratus existat quia si magis
sed non gratuiti quod est naturalibus superadditum
quam quod est ~~naturalibus superadditum~~ naturalibus indi-
tum et dono gratie est magis gratuitum ergo videtur
quod non ab ipsa creatione sed post donum gratie
fuit homini collatum Pro ad predictorum
intelligentiam est notandum quod circa hoc duplex
fuit opinio Quidam namque dicere voluerunt
quod homo fuit creatus non solum in naturalibus verum
etiam in gratuitis tum propter dei liberalitatem
tum etiam propter hominis ydoneitatem sed quamvis
sanctorum auctoritates videntur sonare
Quod id est alia opinio communior et probabilior
quod homo primo fuit natura quam haberet gratuita
verum secundum hanc opinionem in statu innocentie
distinguuntur duo tempora quoddam enim fuit
tempus in quo habuit tantum naturalia quoddam vero in quo
habuit et naturalia et gratuita et secundum duplicitatem huius
duplicis temporis dissolvuntur apparens contrarietas
in auctoribus sanctorum nam quedam videntur dicere
quod homo habuit gratiam quedam vero quod non et utraque
verum concludunt pro diversis temporibus Ratio autem
quare dominus voluit post eum dare gratiam
cum posset dare simul sumitur ex triplici
ordine videlicet ab ordine sapientie bonitatis
et iustitie ordo sapientie hoc requirebat ut
sicut esse gratuitum est alterius generis
quam esse naturale sic diversis temporibus homini conferretur
et sicut creata in die primo tempore fuit creata
et distincta quam ordinata propter ordinem
sapientie commendandum sic etiam fieret circa
hominem qui est minor mundus per ordinem etiam
bonitatis hoc competebat homini ordine dicitur
aliquid ordinari in suum finem hinc igitur
gratia homini ordinate datur quam datur ei sed quod est
utilior et fructuosior quanto prius deo gratior
[illegible] istam et ideo sic decuit dari ut
ex ipso ordine dandi cognosceret donum
illud esse gratuitum et precedentia non fuit ei
creationem indita sed nec ad perfectionem et constitutionem
fuit superinfusa ordo etiam iustitie hoc
requirebat deus enim secundum legem communem
~~requirebat~~ requirit aliquid pro receptione
et dispositionem a parte nostra adhuc ut infundat
alicui gratiam sine eo tamen infundit ut
adulto suo merito adiuvante sed quod agit
in parvulo et ideo gratia non fuit homini concreata
sed dilata fuit quousque homo pararet et usu
communis quodammodo se disponeret ad illam suscipi-
endam ut sic verificetur illud augustini
in pro hac creavit te sine te non iustificabit
te sine te patet ergo quod triplex ordo hoc exigebat
ut homo primus fieret in naturalibus quam inde
in gratuitis ornaretur et cetera de sunt eorum
que hic inducunt ad illud quod dicitur faciamus
hominem ad ymaginem ad similitudinem dicendum quod similitudo
attenditur ubi in gratuitis gratis datis vel
dicendum quod dicitur fecisse hominem ad suam ymaginem

So

non quod statim tunc dedit ymaginem sed etiam dedit similitudinem sed quod altera dedit scilicet ymaginem et ad alteram habilem fecit utique ad similitudinem quam per quemmodum pro loco et tempore ei dedit unde quod est ex ui uerbi non potest concludi quod simul et semel fuit in homine ymago dei et similitudo et similitudo et per hoc patet responsio ad duas auctoritates sequentes scilicet utique et damasceni quod sic intelliguntur non quod deus statim ut hominem condidit uirtute vestiuit et ornauit sed quod tunc dispositum fecit et non longo tempore post compleuit ad illud quod dicitur de perfectione etatis et cognitionis dicendum quod non est simile quia perfectio etatis et cognitionis non tamen elongantur a perfectione nature sicut perfectio gratie unde homo ex ui nature sibi relicta potest peruenire ad perfectam etatem et perfectam ad cognitionem sed nunquam perueniret potest homo in habitum gratie nisi deus infunderet mera sua benignitate ad illud quod dicitur quod homo erat ydoneus et deus erat liberalissimus dicendum quod deus maiorem ydoneitatem expectabat quemquidem competeret ordini sapientie et bonitatis et iustitie sicut prius ostensum est et ideo non statim gratiam dedit sed distulit pro eo quod deus sic operatur liberaliter ut tamen sua liberalitas non excludat sapientiam nec iustitiam **Articulus tercius**

Consequenter queritur quantum ad tertium articulum scilicet quanta gratiam primus habuit homo et primo est quaestio de quantitate gratie primi hominis quantum ad donorum multitudinem secundo queritur quantum ad donorum magnitudinem

Circa primum sic proceditur et queritur utrum habuit tot virtutes ante lapsum quot est post lapsum et quod sic videtur per hoc quod dicitur circumdatum omni virtute decoratum et omnibus bonis ornatum ergo non videtur quod aliquas habitus virtutum quae sunt in nobis deesset ei Item ex parte cognitionis non cognoscimus plura quam adam cognouit nec plures in nobis habemus habitus cognitionis ergo pari ratione ex parte affectionis non videtur quod plures in nobis habemus habitus virtutum quam habuit primus homo Item quaestio est in virtutibus sicut sancti dicunt et suo loco ostenditur in triduo si adam habuit aliquam virtutem necesse fuit quod omnes haberet ergo tot habuit quot nos habemus Item aut aliquam virtutem habemus quam non habuit adam aut non si non ergo tot virtutes habuit quot nos habemus Contra si sic aut ergo istae virtutes adam fuit capax aut non si non ergo videtur quod per peccatum crevit in nobis bonum capacitatis quod absurdum est dicere si sic tunc deus daret gratiam adae secundum capacitatem suam videtur quod omnem virtutem quam nobis confert post lapsum ipsi adae contulit ante lapsum Contra virtus fortitudinis consistit in perpessione terribilium sed adam in statu innocentie non potuit reperiri in natura instituta ergo nec temperantia Item penitentia consistit in detestatione malorum perpetratorum sed nullo modo contingebat in statu innocentie de malis commissis dolere ergo tunc non potuit esse virtus in homine penitentie Item qui habet donum perseverantie non cadit a iustitia adam a iustitia cecidit ergo perseverantiam non habuit hanc autem multi habent in statu nature lapse ergo non omnes virtutes que nunc est fuit in statu innocentie Pro eo dicendum quod 80 sicut quod per multitudinem donorum gratie ad statum nature lapse et ad statum nature institute hoc potest intelligi vel de donis gratie gratis date vel de donis gratie gratum facientis Si intelligatur de donis gratie gratis date sic se habent sicut excedentia et excessa pro eo quod aliqua dona gratie gratis date habuit adam in statu illo ut potentiam immortalitatem et impassibilitatem que non habent posteri eius et aliqua dona gratie gratis date habent posteri sui que ipse non habuit sicut gratia sanitatum et operatio virtutum et genera linguarum et consimilia Ratio autem huius diuersitatis venit ex hoc quod alia dona expediebant illi tempori et alia competunt illi Si autem loquamur de donis gratie gratum facientis sic quod illa dona quae ex toto habent comparationem ad habitus quam ad actus qui perfectionis sunt sic gratie est quod in equali multitudine fuit in primo homine et in eius posteritate hic dico quantum ad habitus et quantum ad actus qui perfectionis sunt sicut tres ad primam partem inducte ostendunt quantum vero ad actus qui habent imperfectionem annexam ~~qui habent~~ non contingebat virtutes in adam in statu illo ponere et per hoc patet responsio ad tria obiecta quorum vnum de fortitudine alterum de temperantia et tertium de penitentia quae omnia procedunt secundum actus habentes imperfectionem aliquam annexam quacumque imperfectio non competit illi virtutibus secundum statum sed secundum statum penitentie miserie ad illud quod obicitur quod de perseverantia dicendum quod perseverantia uno modo dicitur proprium perseverandi in bono et hic modo est virtus vel dispositio generalis virtutes inseparabiliter alio modo perseverantia est continuatio virtutis usque in finem et sic non dicit habitum sed post statum dicit et hunc post homo non habuit et ex hoc tamen non sequitur quod aliqua virtute caruerit pro eo quod non in gratia permansit Cum queritur autem quomodo cuiusmodi actus habebant virtutes in primo homine quae imperfectionem habent annexam actibus suis secundum statum nature lapse dicendum quod actus illi in statu innocentie plurimum conformes erant in actibus quos in patria virtutes habiture sunt cuiusmodi autem sunt illi declarat magister in tertio libro distinctione xxxiii et ibi in suo loco declarabitur

Secundo queritur utrum dona gratuita fuerint sequentes magne efficacie ad merendum ante lapsum sicut sunt post lapsum et quod fuerint maioris efficacie tunc quam nunc videtur quanto perfectior est cognitio tanto perfectior est dilectio et quanto maior est dilectio tanto opus eius est deo acceptabilius sed ipso patet per id quod dicitur cognouisse tamen dilectionem sed ergo in adam secundum statum

innocentie clarior fuit cognitio vel quia caritas ac merendi fuit efficatior. Item alia ratio est quod est magis proprium, propterea ergo magis est meritorium quia ut in hoc quod de merito sed omnia merita mea quodammodo propria et tamen sunt turpe sicut illud Ysaie: Sicut pannus menstruate, omnes iustitie nostre sicut pannus menstruate. Si ergo in adam in statu innocentie merita omnia fuissent non permixta culpe vel quia in statum alium dona gratuita erant in isto maiore efficatie. Item contra in statu est specialiter agendum et hoc arguo contra primo sicut ad maiorem gratie abedit tanto efficatior gratiam in actu suo exit sed tunc non magis erat obediens gratie quam nunc cum est corrupta ergo tunc dona gratuita admerendum efficatiora. Item amor visibilium et sollicitudo rerum terrena impedit hominem ne ingratus deo perfecte. Sed in statu illo nulla vigebat in homine concupiscentia vel quia deo perfectius et dimitius adhebat et ita magis admerendum dispositus erat. Sed contra non in theologia in hominibus coronabitur nisi qui legitime certaverit sed magis impugnatur homo in statu nature lapse quam in statu nature institute ergo si has pugnas vincit gloriosius triumphat et si gloriosius triumphat maiorem meretur coronam ergo etc. Item philosophus dicit quod ars et virtus circa difficile est ergo si hec propositio vera est quanto actus virtutis est difficilior tanto virtuosior et quanto virtuosior tanto admerendum est efficatior. Sed ergo maior est difficultas in perficiendo divinis mandatis nunc quam esset in statu innocentie vel quia maior merendi efficatia. Item si homo stetisset aut dicit non fuisset incarnatus aut si esset incarnatus nunquam fuisset passus sed per eius passionem non solum nunc sed nobis et tamen nunc quam sacramenta efficatiam habent ab eius passione et fide. Sed primo nunc omnia que deo placent prius sunt deo acceptissima per quod obtulit se hostiam deo patri et inde sumunt efficatiam nunc nostra et illam efficatiam non habuissent nunc in statu nature institute ergo vel quia non esset efficatiora. Item si non defuit in natura ut dicit philosophus si hoc est verum in natura creata in alio quodam verum est in natura in causa et si divina providentia non defuit habundans in necessariis ut in causa est ei in necessitatibus non defuit in operibus. Sed non habundavit magis indiget nunc adiutorium quam indiguit ante lapsum ergo vel quia nunc datur fortius et efficatius adiutorium. Sed in efficatia meritorum attenditur secundum magnitudinem caritatis et gratie vel quia nunc dona gratuita in merendo sunt maioris efficatie. Respondeo dicendum quod efficatia meriti penditur ex tribus. Potest enim ex difficultate operis ex quantitate caritatis et ex magnitudine caritatis difficultas operis meritum facit in merito et adeo facit ut tamen quandoque in illo minor caritatis quam in illo possit inveniri ut provocatur ad sublimitatem

angelicam sicut quis colligitur ex 10 questione dicit ubi Xistus de sancto Iohanne Baptista qui in minor est in regno celorum maior est eo. Non est enim dubitandum quin Iohannis sit exaltatus ad ordines excellentium angelorum et tamen in statu vie minoris caritatis erat quam ab eorum quantitate caritas vero plenius facit sed caritatis quantitate est sicut id quod acceptum est ad merita quantitatem non sit in hoc quod in se sit voluntas gratie consentanea in quantum elicit opus meritorium et quantoque voluntas gratie subiaceat et consentiat tantoque hoc in operibus meritoriis exhibetur magnitudo caritatis penditur ut id est que facit ad meritum quia consimiliter attenditur et communicatio premium spiritualis pondus in amore est qui dat valorem operibus meritoriis. Sed iuxta hanc quantitatem efficatie merendi in donis gratuitis in statu post lapsum et in statu ante lapsum. Respondeo dicendum quod quantum ad primam conditionem videlicet quantum ad difficultatem efficatiores sunt virtutes nunc quam tunc fuerint nunc in magis impugnantur et impugnando probantur et examinantur virtutes quam tunc fuerint in statu meritis et per consequens dona gratuita admerendum nunc esse efficatiora. Quantum vero ad secundam conditionem scilicet quantum ad quantitatem caritatis efficatiores fuisset virtutes in merendo tunc quam nunc. Propterea quia caritas tunc quam nunc fuisset in bonis operibus deo placentibus sine retardatione non autem sine ex lassitudine sive ex preceptione frequenter cessat a bonis operibus et intendit aliquando rebus notimus aliquando multis in difficultate ad bonum tamen propter que ad merita et quantum ad homines operum precedunt eos preterita que dona gratuita in statu nature institute fuissent admerendum efficatiora et per hoc patet causa ad rationes. Item precedunt enim eos sed diversas vias sed quas se habent dona gratuita in merendo scilicet ex excedentia et ex excessa et ex parte in eis sed diversas conditiones maior et minor efficatia et non est ibi contrarius repugnantia propter non veniunt sed diversa via. Sed iuxta queritur ultima de maiore efficatie quantum ad quantum conditionem tunc evidens est quia aut sit opus naturale et secundum naturam aut status ad statum. Si primo dicendum est quod se habent sicut excedentia excessa patet et probabiliter attendi potest quod aliqui sunt nunc qui sunt maiores gratie aliquibus sicut dicit conveniunt tamen comparatur status legis scripte ad statum legis evangelii etc. Si autem comparatur generaliter status ad statum tunc non vel quia respiciat certum quo statu dona hominis magis communicantur et gratie attribuuntur propterea quia secundum diversas conditiones in corpore maior et minor conveniens in homine suscipiente et quia plus est magnitudo gratie distribuente plus attenditur sicut distributionem distribuentis que cognitionem nostram latet. Ad rationes

probabilior videtur et magis auctoribus consonat
ut dicimus quod deus maiora munera gratie largitus
est homini lapso quam dedisset homini in statu inno-
centie permansisset tamen quod homo nunc maiori adiutorio
gratie indiget tamen etiam quod decet deum de malo
maius bonum eligere tere quam sit id bonum quod
ad imendo malum noceret tamen etiam quod mediator
et intercessor pro nobis interpellat quem decet
exaudiri in omnibus pro sua reverentia verum tamen
appareat ultimum dei se admittere pellamus pro nobis
et in cruce oblatus fuit et cottidie offertur
valde probabile videtur quod maius munus gratie
tribuatur nobis quam si ipse non fuisset incarna-
tus vel pro nobis oblatus et hoc expresse innuit
Joh. vii cum dicit quod spiritus nondum erat datus quia
ihesus nondum erat glorificatus unde cum ascendit
multum tunc dedit dona hominibus ex hac
tripliciter ratione quarum una est in commendatione
misericordie et secunda in commendatione sapientie
et tertia in commendatione divine iustitie satis-
factionis tollitur quod nunc magis sit efficacia
domini gratuita ad merendum quam in statu inno-
centie non solum ratione difficultatis verum etiam
ratione gratie et caritatis quibus non est parvus dici
possit quod maior efficacia in merendo erat tunc
quam nunc ratione promptitudinis voluntatis et hac
via procedunt verba que ad primam partem inducun-
tur sicut intuenti aliter non cognoscit
Nam illud quod primo dicitur quod maior erat tunc
dilectio quam maior cognitio dicendum quod verum est
de dilectione secundum quod est ex parte concupiscibil-
is sed non est verum de dilectione secundum quod est ex
parte gratie animam elevantis et sublimantis quod vero
dicitur de confusa cognitione dicendum quod id non est verum
de omni cognitione sed de cognitione experimentali
hec autem non magis vigent in primo parente quam
in viris sanctis qui fuerunt et sunt in statu nature lapse
et id quod dicitur quod multum magis erat im-
perfectum de merito in statu innocentie dicendum quod
hoc venit ex hoc quod vitatis non est in perfecta
qua conditione tamen generate et puritatem
culpe contracte et vero illa procedit ex parte
puritatis vel ex aliis rationibus sequentibus
In ista parte sunt duo articuli et primo
queritur de hoc quod dicitur quod adam non fuit
sanctus in virtute quam peccavit videtur enim dicendum
primo quod si non haberet eas quando peccavit ergo non
amisit eas quando peccavit sed virtutes non
possunt amitti nisi peccato ergo quando peccavit quando
peccavit Item circa hoc queritur utrum homo quando
peccavit erat sapiens ergo non videtur
sed stultus ergo non videtur stultitia esse pena peccati
Responsio dicendum quod tempus quando vel eius actus potest
dici aut secundum inchoationem aut secundum consummationem
et utraque istarum mensura secundum modum non habet ve-
ritatem si intelligitur de tempore Si vero intelli-
gatur de initio ut sic Adam non habuit virtutes
quando peccavit id est quando peccare inchoavit
dicendum est quod secundum modum illum intelligitur quod non habuit vir-
tutes quantum ad usum licet haberet virtutes quantum
ad habitum unde in peccato sui inchoatione quedam
virtutes habuit quasdam caruit habuit secundum
habitum tamen secundum usum caruit secundum usum Si autem intelligitur
de tempore consummationis peccati sic in consummatione
peccati fuit in instanti et sic sunt peccatum con-
summari et esse sic etiam per contrarium sermo vitiis
sed non solum quod hic quod adam tunc temporis non
habuit virtutes quantum ad usum verum etiam quantum
ad habitum sed in tunc habuit peccatum constat
quod non habuit virtutes Similiter sicut in
peccato simul est consummari et consummatum esse
sic et in habitu virtutis simul est amitti et am-
misisse et sic amissa est non habetur planum
est ergo quod peccavit planum est ergo quod quando peccavit
virtutes non habuit nec tamen sequitur quod
non amiserit amittere autem in hiis que sub
bito amittuntur non ponit hic materia
sed habuisse de preterito et non habere de presenti
hoc autem melius manifestabitur in vii°
in tractatu de iustificatione impii et xli
patent alia duo que obiecta sunt
Item queritur de hoc quod dicitur nunc ergo ne forte 10
mittat manum suam et sumat de ligno vite
Si enim hoc verum esset tamen sequeretur quod adam
ex post peccato non incidisset in necessitatem moriendi
quod est contra textum In quacumque die comederis
morte morieris Item lignum vite lignum erat
illius ligni vite quod erat quod quando est in medio
paradisi celestis sed istud lignum potius abest cum
pro defectu illius quem indigue sumunt ergo videtur
quod si adam comedisset de illo ligno potius
nocuisset quam profuisset ergo non videtur mecum 6.
Responsio dicendum quod verum istud est verum dominus loquitur
ad angelos verba sua supplenda est sic
nunc ergo videte ne mittat manum suam et cetera
hoc autem dixit dominus non quod adam in eternum
viveret si post peccatum de ligno illo comedisset
sed quia longiori vixisset tempore unde primo
illud potest intelligi verum fuisse nunc
nolebat illum dominus vivere in eternum in
putatis vite in qua eternum erat merito
culpe sue vel potest esse verum ironice inspice
ut quod adam in esu ligni vetiti
se magis credebat appetitus effectum
ligni vite et ideo dominus in hoc derisio sic
fecit fundamentum et eum moveat sed adam duxit
bono privare verum ligni vite et lignum est
fectum non quod post peccatum non posset ad illum
effectum pervenire sed quod merito peccati obtinuisset
meruit amittere et sic patet illa que ob-
iecta sunt Unde id quod habetur de satiante
alteris non est simile quod istius sed autem
est efficacia spiritualis et ei debetur concedi
similiter ratione dignitatis sue et excellentie
nullum autem hominem recepit in eo quod in madunt
et habuit indigne ut sic ut erat de ligno vite

Item queritur de hoc quod dicit magister cum deus de
paradiso voluptatis in loco sibi congruum
videtur quod hoc deus non debuit facere tum enim
deus sit maioris nunc quam sit homo et neque
indecentius peccatorem sustineri intra celum
que est paradisus quedam quare non videtur
quod deus eum debuisset eicere sed potius longanimiter
ad penitentiam expectare Item quero quare
dicit magister iste locus sibi fuisse congruum
aut enim erat deterioratus aut non si non erat
deterioratus non videtur quod esset habitacio sibi congrua
post culpam Si deterioratus erat videtur quod magis
debuisset decorari locus ille in quo peccaverat
quam ille in quo non peccavit Iuxta hoc queritur
de quo sermo habebat locus ille tunc quod modo non
sunt ei nec potest dici in dicta sunt ergo videtur quod
superfluus sit ille locus Responsio dicendum quod deus
hominem de paradiso eicit eo quod indecens erat
ibi simul fuit miseria et vitas bitasna
quod fuit ibi quod sicut aula de paradiso eiectione
quod ubi peccaverat et se indignum illo loco
reddiderat sic et ipso de amenitate paradisi
terrestris eiecti debuit Misericordia etiam fuit ut homo
in loco maiorum calamitatum exilii et sic
eius se extra paradisum terrestrem esse et exulem
in hoc modo semper reputaret et penitentiam vite
contemnendo ad bona invisibilia assurgeret
et illa desideraret et sic ad illa pervenire et si
enim temporalia amaret impediretur ne spiritualia
alia apprehenderet et si nunc amat terrena
corruptibilia concupiscentia quam est in hac valle mi
serie quanto magis tunc amaret si esset in illa
paradisi amenitate precipue morbo concupiscentie
corruptus esset tanto enim ex tunc adhesit
concupiscentia corporali inheret et ut inquit etiam
requireret et ideo ad eo actum est in terris et
iuste et ideo penitentiam omnibus promisse peccati
quod non est similiter de paradiso celesti per eam quod locus
ille est consummatus statim misericordie et si uterque
deterioratus esset postremo patet quod locus ille
frustra non esset in altum non fuit adiuvantium condi
tionem et actionem nobis prebet requirende salu
tis in qua consistit summa perfectio totius humane
salutis utilitatis Item queritur de hoc quod dicit
quod lignum illud non conferebat immortalitatem
nisi sepe de illo sumeretur Item videtur esse falsum
quod immortalitas perfecta ponit hominem
extra statum qualitatis sed frequens comestio
ponit in statu qualitatis ergo per frequentem
usum ligni non perducitur ad perfectam immor
talitatem Item frequentatio actu rei non variat
effectum sed speciem sed solum confirmat vel intendit
ergo si unica comestio non potuit facere im
mortalem videtur quod non quod nec frequentatio
Responsio dicendum quod in istis sine dubio locum nec sunt
utraque enim potest sustineri satis probabiliter
et quod lignum vite unica comestione immortalitatem
conferret nec huic obviat quod deus precepit
ade quod de omni ligno paradisi comederet preceptum
enim affirmativum non obligat ad semper
sed pro loco et tempore potest etiam intelligi quod non conferret
illum effectum unica comestione sed pluribus
et ideo quod lignum id non conferebat immortalitatem
sicut tamen per illud et effectiva sed sic dispo
sitiva et quod ad hoc videmus in medicina quod
frequentata disponit ad sanitatem ad quam
non sufficienter disponeret semel sumpta sic
et in proposito intelligendum et ideo per principia obiecta
sunt procedunt enim ac si lignum vite esset
principale effectivum immortalitatis de effectu autem istius
ligni plenius habitum est 2º hic ar[...] sufficiat
Distinctio vicesima capitulum 1º
In superioribus determinatum est
Pars ista in qua magister determinat
de hominis lapsu divisa fuit in tres partes
secundum triplicem differentiam corruptionis peccati in quarum
una primo corrumpit naturam malitia vero non patet
in tertia vero primo corrumpit personam et prima
quidem consistit in peccato primorum parentum secunda in
peccato originali et tertia in peccato actuali
prima igitur parte determinata aggreditur hic magister
partem secundam dividitur autem pars ista in partes
quattuor in quarum prima dicit quid sit originale
peccatum in secunda vero qualiter traducatur in di
xxxi tertiam supra dictum est originale peccatum
esse vitium in tertia vero determinat utrum peccatum
originale multiplicetur et intendatur per peccata
proximorum parentum in di xxxiii Proinde
advertendum est quod prima pars que continet primum
dividitur in partes tres in prima ponit
partem praeambulam in secunda determinat propositum
principale ibi Primo videndum est prius et in tertia
determinat quandam incidentem dubitationem de ratione
huius nec ibi etiam hoc autem quod dixi principium madam
fuisse et prima parte remanente indivisa
media pars dividitur in tres in prima in
quirit utrum originale peccatum sit et dato quod
sit inquirit utrum sit pena vel culpa unde di
ligenter investigandum est quid sit et In tertia
querit utrum sit concupiscentia vel alia culpa ubi
inquit superest videre quid sit illud peccatum et
quarum autem partium sententie in littera plane sunt
Dimittitur autem hoc partes secundum tria que determinat
magister in littera mouet hic quod circa tria Primo
namque est de peccato originalis entitate secundo
de quiditate tertio et ultimo de ratione huius ne
Circa ad primum articulum queritur duo Primo quod
utrum corruptio que est in natura humana insit ei
ex prima conditione sic conditionis vel ex merito
prime transgressionis Secundo dato quod merito trans
gressionis est quod utrum ipsum peccatum adeo
humana natura sit corrupta penaliter tantum an etiam
penaliter et culpabiliter tunc
Circa primum sic proceditur et queritur utrum
corruptio quam videmus in humana natura
insit ei ex prima conditione primordio

sed ex parte nostra videtur tam ex ordine divine
iustitie quam ex ordine sapientie quam etiam ex
ordine bonitatis dicit enim Lincolniensis hic ordo
in creaturis ex parte iustitie fit ordinatio re-
munerationis et ultionis per sapientiam vero co-
ordinatio partium ad se invicem per bonitatem
ordinatio rerum in suum finem et ex parte
divine iustitie arguitur sic sicut ex iustitia
infligitur pena nisi precedat culpa sed hec
aliud est pena quam passio inordinata
in rationali creatura ergo nullas tales pas-
siones in homine antequam peccasset in co-
culpa ergo talis corruptio non fuit ergo in huma-
na a primordio sue conditionis sed ex merito co-
[illegible] ¶ Item a summa iustitie equitate non
procedit curvitas et obliquitas sed humana
natura non solum corruptione corruptionis penalita-
tis verum etiam corruptione culpe quia videmus homines
ex corruptione sibi innata inclinari vel incli-
nari ad malum ergo numquam a divina iustitia
processit quod humana natura sit corrupta sui primordio
ergo si corrupta est hoc est secundum peccati meritum. Ex or-
dine sapientie arguitur sic deus qui est summa sa-
pientia ille est summa pulcritudo sicut ex-
ponit augustinus in libro de trinitate 6 quare species
appropriatur filio sed a summa pulcritudine
nichil procedit fedum nichil turpe
nichil quod offendat rationalem aspectum
sed in hoc rationi utente sunt aliqua passiones
connaturales de quibus rationabiliter
erubescit ergo talis passio in ipsa fuit
a sua prima origine et fuit sic vel merito
transgressionis ergo etc. ¶ Item ubicumque
intellectus summa sapientia intellectus summa unitas
et summa equalitas sed a summa equalitate
nulla debet procedere improportionalitas sed ex
~~summa equalitate~~ diversitas et contrarietas
corporis status partis iustitie est improportionalis
anime que est eius forma quia hec est corporale
illud spirituale ergo numquam humana natura sic
fuit in sui primordio a summa sapientia videtur ergo quod
in hoc ceciderit ex propria culpa. Ex ordine
divine bonitatis arguitur sic a summa bo-
nitate nichil procedit quod sit magis pronum
quam ad malum quam ad bonum cum universa
propter semetipsum summa bonitas operatur
sed sensus et cogitationes hominis prona sunt in
malum ab adolescentia sua sicut dicit
sacra scriptura ergo in illa conditione in qua non
fuit natura humana a summa bonitate producta
¶ Item nichil quod procedit a summa bonitate
est dignum maledictione sed multe sunt
in nobis passiones maledictione digne
propter quas tam Job quam Jeremias male-
dixit diei sue in qua natus est et in
tempore maledicebant seculum [illegible]
ergo non videtur quod humana natura in tali conditione sue
creata sit a summa bonitate videtur igitur quod in hunc

corruptionem et statum devenit merito culpe
contra hoc sit secundum ordinem bonitatis sapientie et iustitie
secundum quem ordinem inconveniens est deum aliquid
directe facere. ¶ Ad primum dicendum quod hec non
repugnet ordini divine iustitie quia non
est maioris innocentie homo quam sit ovis
vel agnus sed omnes mortales vel pas-
sibiles fuit [illegible] ita quod in nullo
ex hoc derogatur divine iustitie ergo pari con-
ditione videtur quod si deus produxisset hominem de terra [illegible]
[illegible] est non videtur in aliquo derogari eidem
[illegible] quod non repugnet ordini sapientie videtur
si illud [illegible] si quod deus hominem produxit de terra
produxit et alia animalia et corpora mixta
sed hec non repugnat pulcritudini divine
[illegible] ex elementis contraria
ymmo hoc facit ad ordinem universi sicut in
pluribus locis ostendit augustinus ergo non videtur contra ordinem
divine sapientie si deus easdem proprietates et pos-
sibilitates a natura indidit hominibus quas etiam
dedit aliis animalibus [illegible] quod non sit contra ordinem
bonitatis divine videtur ad summam enim bonitatem
spectat dare unicuique inclinationem competen-
tem sue nature sed sicut anima rationalis delectatur
[illegible] in bonis [illegible] ita et sensualis in bonis
[illegible] et sicut terra [illegible] deorsum
ita et ignis sursum ¶ Item dedit deus hominibus
[illegible] inclinatos [illegible] anima hominis
constituta erat duplex appetitus in
sensualis et rationalis erat nichilominus appeti-
tus [illegible] in [illegible] corporibus constitutis ¶
[illegible] inclinationes fuerit rebel-
lionem et [illegible] sic inclinationes induc-
[illegible] videtur quod si hoc modo conditus esset
in nullo derogaret ordini bonitatis divine
¶ Item quod talis homo fuerit conditus videtur posse
persuaderi ex [illegible] summa sed [illegible]
[illegible] cum enim sit homo minor mundus propter
quem omnia facta sunt debet habere naturalem con-
formitatem mundo maiori quia propter
ipsum factus est a sua primaria conditione
¶ sed ita videmus in maiori mundo quod inferiores
orbes [illegible] motu moventur
orbi superiori sicut dicunt philosophi naturales
ergo [illegible] videtur quod in homine [illegible]
[illegible] scriptura [illegible] motum rationis
sed hec corruptio que in nobis est magis
[illegible] sed est a prima conditione
videtur quod et omnis alia ¶ Item hoc videtur alia
[illegible] secundum philosophiam moralis philoso-
phi dicit enim moralis philosophus quod virtus est
difficillimorum operationis nec est digna retri-
butione laudis ubi nulla est difficultas ¶
ergo homo fuit conditus ad virtutem [illegible]
videtur quod a prima sua conditione habuit difficultatem
faciendi bonum et vitandi malum et in [illegible]
[illegible] dispositus quod [illegible] virtus habere posset
in eo [illegible] creatus fuisse

tu singulis corruptionibus Item hec v^a ro[ne]
sumitur secundum principia theologie dicit enim per scripturam
sanctus spiritus quod via perveniendi ad gloriam et
sublimitatem est per ignominiam et humilitatem
via perveniendi ad coronam est per temptationem
et pugnam via perveniendi ad quietem
et tranquillitatem est per labores et tribulaciones
¶ 11^a ho[mo] debuit sic fieri quod esset dispositus
pervenire ad gloriam et victoriam et pacem
perfectam Videtur quod humana natura in penalitatibus
et corruptionibus in quibus nunc est a sue
conditionis primordio fuerit constituta Respondeo
dicendum quod absque dubio natura humana in has tenebras
deiecta est merito propriae prevaricationis non
instituta a primordio sue conditionis Hec enim
fidei veritas predicat sacrae scripture auctoritas
confirmat rationis probabilitas manifestat fides
hoc clamat et dicit filium dei esse passum ut
nos a morte eriperet in quam nos induxerat
primus parens ¶ Sacre scripture auctoritas confir
mat que dicit Gen. in qualicumque hora ex culpa
inobedientie penam mortalitatis incidit
ratio autem hoc manifestat sic primo in opponendo
monstratur quod talis ex ordine quem respicit di
vinam iustitiam quam ex ordine quem respicit sapientiam
quam etiam ex ordine quem respicit bonitatem primo
attendendum est tamen quod ratio in inquirendo de
predictis procedit aut prout est adiuta radio fidei
et sic procedit assentiendo ad causas superiores et
prout in iudicio proprio relicta est et sic procedit
inspiciendo ad causas et causas inferiores ad quas
enim secundum propriam suam inspectionem et experientiam
predictos rationantur doctores katholici et fideles et
ea que sunt fidei et secundum hunc modum rationa
bilium est hoc quomodo ratio quod deus in tantam mi
seriam et calamitatem in qua nunc est hominem a
principio non fecit immo dicere contrarium magnae impie
tatis esse prius et sine mitigatione Secundo rationando
processerunt philosophi qui non aspexerunt in hominis
conditionem suum primum auctorem secundum aspexerunt
primo experientiam et opus quasi sibi predicta
natura et secundum hunc modum ratio ponit discordat
veritati katholice quam concordet et hec ratio
quare philosophi qui fuerunt tenentes indagatores
veritatis non pervenerunt ad lapsum humane conditionis
quod eis videbatur esse valde rationabile hominem
sic fuisse conditum cum tamen katholicis doctoribus
non solum fidei sed etiam rationis evidentia cer
titudinaliter etiam contrarium appareret esse verum
Verum et vos que hec ostendunt credende sunt
ad illud quod primo obicitur quod deus fecit omne perfectum
quem tamen non peccavit Dicendum quod verum est simpliciter de
homine et de omni homine enim quantum rationis
princeps est corporis et beatitudinis et iustitie
et per oppositum culpe et miserie verum sic in hoc
aliquando culpa est sic et patitur pena est
in omni autem generatione nentem reperire in passi
bilitas omnis nihil facit ad ordinem in quo ordine

omnis iustitie cuius est consolidare malorum correc
tionem non sic autem est de pane in humana na[tura]
ad illud quod obicitur quod secundum iam exaudita alia genera
animalium facta sunt etc. Dicendum quod non est
simile pro eo quod alia animalia ab homine
sunt forma completiva in corde In solo
autem homine anima est immortalis propter quam sic
omnium sunt supra et ideo mortalitas
in aliis animalibus non potest aliquid opponere
perfectibilis ad suum perfectivum sicut potest in hom[ine]
ac per hoc nec ita repugnat mortalitas
in aliis animalibus ordini que sapiunt similiter
in corporum conditionem sicut mortalitas in homine
ad illud quod obicitur quod summa bonitas est dare uni
cuique suam inclinationem Dicendum quod hoc verum est
salvo ordine qui attenditur inter eos qui per
comparantur ad invicem quam bonitas non prejudi
cat sapientie et quod cum ordine nec corporis
dicit esse spiritum nec sensualitas subiecta debet
esse rationi sic deus debuit dare inclinationem
totam corporis hominis contrariam sensualitati cuius
quod in nullo preiudicaret et rectitudini rationis
et hinc est quod si sensualitas bona ut nunc appa
reret nulla tamen erat rebellio in homine quod
tamen apparebat sicut ratio dictabat huic ac
est rebellio quod post iudicium rationis sequitur
appetitus et propter hoc bonitates effecti sumus
et nocentes insipientibus comparati tamen homo
in primordio conditus fuit in honore et di
gnitate rationis et per hoc manifestum est responsio ad
sequens argumentum quod arguit de dispositione motuum
orbium celestium et si enim videatur ibi esse
contrarietas inter ordinationem rectam pro eo quod spera
superior movet inferiorem et minimam
inferior superiorem nunc autem in nobis non est
sic pro eo quod videmus aliam legem in membris nostris
repugnantem legi mentis nostre ad illud quod
obicitur quod virtus est difficiliorum operativa Dicendum quod
quedam est difficultas ex genere operis quedam ve[ro]
que venit ex defectu operantis prima difficultas
est de ratione virtutis Virtus enim magnorum magi[s]
virtus et magis consistit et ardua Secunda autem
difficultas in predictis fuit sicut enim homo ita deo
perfecte obedivisset et ita perfecte deo adhe
sisset sicut perfectio virtutis obedientie et ami
citie hoc requirit et sic de aliis virtutibus
est et alia difficultas que venit ex defectu
operantis et ista quidem non est de ratione virtutis
immo accidit virtuti sicut quod virtus est et ideo ad hoc
quod homo esset virtuosus non oportuit hanc
difficultatem reperiri in homine in primordio
et quod illud verum sit planum est Quanto enim
aliquis perficitur in virtute tanto magis
operatur cum minori difficultate propterea quod
¶ 111^a si difficultas esset de ratione virtutis cum
sic quod homo proficeret minueretur
in eo virtutis excellentia quod
sic esse nemo dubitat

Ad illud quod dicitur de via perveniendi ad salutem
secundum sacre scripture intentionem dicendum quod scriptura
sacra tradita est homini lapso et docuit ac tradit
per que perducatur ad patriam secundum quod competit sta
tui presentis ideo de hiis non potest argui quod talis
debuit homo fieri ut per talem viam deveniret
tales enim in se sunt valde aspere si autem homo
non peccasset non cum asperitate sed cum benignitate
pervenisset ad suum finem et est simile quod sanitas
conservatur per bona cibaria et suavia sed
non recuperatur nisi per potiones amaras
Secundo queritur utrum in ipso processu transgressionis
sequitur natura fuit corrupta penaliter tantum an
etiam culpabiliter et quod culpabiliter sit
corrupta videtur Ro v Sicut per unum hominem
intravit peccatum in mundum et per peccatum mors
ita in omnes homines mors pertransiit
in quo omnes peccaverunt Ex isto verbo colligitur quod omnes in
adam fuerunt infecti et peccatores constituti Si
forte dicas sicut dicunt pellagiani quod
pertransiit per imitationem contra Ephesios ii Eramus
natura filii ire sicut et ceteri sed nemo est filius
ire nisi per culpam Si ergo per naturam omnes
eramus filii ire omnes per naturam contraximus cul
pam ergo in ceteris natura humana culpabiliter
est infecta Item Joh iii Nisi quis renatus
fuerit ex aqua et spiritu sancto sed nullus a regno
eterno excluditur nisi pro peccato Sed omnes
non baptisati excluduntur sive sint parvuli sive
adulti ergo omnes ex quo nati sunt habent culpam
sed non culpam quam fecerunt cum tunc sine
subiaceant actui usui rationis sicut in parvulis
intelligitur Ber[nardus] xviii hec est culpa que
personalem gratiam decipit in quolibet ergo etc
Item si tota natura in una persona esset corrupta
illa persona corrupta quantum ad esse nature est tota
naturam esse corruptam quantum ad esse ergo pari ratione
si corrumperetur quantum ad bene esse corrumpetur
tota natura quantum ad bene esse sicut in bruti sequitur si adam
moritur homo moritur sequitur si adam peccat homo
peccat cum igitur tota natura esset in adam qui
peccavit videtur quod tota in eo peccavit et per hoc
tota in omnibus et singulis culpabiliter infecta fuit
Item venenato fonte rivuli venenantur et
rivuli a fonte procedentes Sed omnes homines
processerunt ab adam sicut rami a radice et
rivuli a fonte et ipse corruptus fuit morbo con
cupiscentie que fuit in eo culpa videtur quod ceteros cor
rupit eodem morbo omnis generis et ita culpabiliter
Item sicut se habet innocens ad innocentem ge
nerandi sic peccator ad peccatoris Sed si adam
fuisset in sua innocentia omnes filios genuisset
innocentes ergo tota natura humana esset innocens
et pura quantum esset ex ipso hec satis planum est
ergo pari ratione cum peccavit totam humanam
naturam constituit peccatricem ita quod omnes filios
gigneret peccatores Item quia adam peccavit
[illegible] est mortalis et quia mortalis est
necessarium fuit ut omnes filios generaret mortales
Sed sicut se habet effectus ad effectum ita se
habet causa ad causam Sed causa mortalitatis fuit
culpa et mortalitas per hoc ade totam humanam
naturam fecit mortalem et totam corrupit
penaliter pari ratione videtur quod culpa ade contra
humanam naturam infecerit culpabiliter et omnes
ex illo exeuntes corrupit culpabiliter Sed
culpa que in omnibus inest per naturam est culpa ori
ginalis colligitur ex omnibus hiis rationibus quod ponere
sit culpam originalem Sed contra Ezech xviii
Filius non portabit iniquitatem patris
et pater etc Sed hec lex divina est per divinam legem
quilibet peccatis suis non alieni innititur Item viii
Sed sapiens eius tremens ipse eius Si autem
illius sit nus portavit malum primo videtur quod ex
peccato patris filius habeat infici culpabiliter
Item tam matrimonio quam in veteri testamento nuptie
concesse sunt tam bone quam licite sed ad nullum
bonum necessario sequitur malum sed ad nuptias necessario
sequitur malum si proles culpam contraheret
a sua origine ergo vel nuptie sunt male
et illicite quod est contra sacram scripturam
et fidem xpianam vel non est ponere peccatum originale
Item corrupta et transmutata et magis nobilis
persona hominis est transmutabilis et minus nobilis
quam natura tota enim natura speciei perpetua est et
magis nobilis est quam una persona singularis
ergo impossibile fuit etiam a persona ade totam
per culpam infici Item in malis generaliter
est verum quod malum dicitur procedit malum actus
[illegible] sit in bonum ergo contrarius concupiscentie
non oritur ex actuali culpa ipsius Sed non
[illegible]
[illegible] potuit infici
Item nullum naturale est culpabile pro quo nullus nec laudamur
nec vituperamur Sed originalis corruptio est naturalis cum sit
[illegible]
[illegible]
[illegible] potuit culpabiliter infici Item nullum necessarium est
voluntarium sed corruptio originalis est necessaria ergo non est voluntaria
omnis culpa est affectio voluntaria secundum quod dicit anselmus in hoc de [illegible]
ergo [illegible]
[illegible]
in adam fuit infecta culpabiliter Responsio dicendum quod
[illegible] natura humana in omnibus [illegible]
ab adam descendentibus corrupta est non solum pena
liter sed etiam culpabiliter hec enim tum [illegible]
dei visionis carentia [illegible] et inobedientia
[illegible] carentia visionis [illegible]
quod [illegible] eterno bono ad quod factus est [illegible]
nisi in se habeat de per quod indignus sit divino [illegible]
[illegible] tale enim non est in culpa Si
igitur omnes quotquot sunt visione dei privantur
nisi per [illegible]
[illegible] omnes quotquot sunt [illegible]
originem culpam [illegible]
[illegible] nullus enim [illegible]

Contra

Solutio

De hiis passionibus quas habet anima nisi insunt ei per aliquam culpam [illegible] omnibus habet similiter [illegible] ex membrorum genitalium motu [illegible] concupiscitur et manifestatur [illegible] non tantum penaliter sed etiam vituperabiliter et culpabiliter est coniunctus [illegible] sua originaliter origine [illegible] concupiscentie [illegible] evidentissime [illegible] est enim [illegible] hominis est ordinata [illegible] et [illegible] hominis est [illegible]

[illegible]

[illegible] tamen [illegible] tertius quia mandatum illud descendit per [illegible] ad [illegible] Tercio quia adam innocentiam et [illegible] ipse innocenter et [illegible] in mortalem et innocentem [illegible]

[illegible]

q̄ etsi n̄ m̄ste nō peccauit tū p̄t erat in
[illegible] tpe [illegible] peccauit [illegible]
[illegible] [illegible] ad aliud q̄ [illegible] q̄ nulli
[illegible] est culpa [illegible]
dicit [illegible] et [illegible] p̄t [illegible]
esse [illegible] institia
[illegible] et [illegible] esse [illegible]
[illegible]
[illegible] culpale [illegible]
[illegible] est [illegible] p nllm
[illegible] est [illegible] sic [illegible]
[illegible] nō [illegible]
[illegible] vitem q̄ [illegible] est [illegible]
[illegible] p̄t esse [illegible] et sic [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible]
[illegible] pcc̄asse [illegible]
[illegible]
[illegible] petm̄ [illegible]

Consequenter de [illegible] utrum [illegible] sit [illegible] petm̄ [illegible] [illegible] ē [illegible] p̄ [illegible] petm̄ sit [illegible] [illegible] de [illegible]. ar° 29

Q̄ [illegible] sit [illegible] petm̄ [illegible] nō regnet petm̄ in vro mortali corpore. ibi glo petm̄ i fomes pcti nō ē aliud q̄m ɔcupia sꝫ ergo fomes pcti petm̄ ē et non petm̄ actuale restat q̄d sit originale. Itē ro. vij°. ɔcupiam nesciebam eē petm̄ re[illegible] sit [illegible] glo ɔcupia ē vnde omnia mala p̄uenīt. sꝫ ergo id q̄ ē origo om̄ malorū ē orīle petm̄ v̄r q̄d petm̄ ori[illegible] n̄ [illegible] q̄d sit q̄m sit ɔcupia.
Itē [illegible] v̄r [illegible] sicut actuales [illegible] sꝫ ɔcupiscē ē petm̄ [illegible] ɔcupiscedi mala ē petm̄ sꝫ [illegible] ɔcupiscēdi aīn [illegible] sꝫ ergo petm̄ q̄d aīn [illegible] ē petm̄ [illegible] Itē [illegible] petō ē ɔtio aliq̄ ad q̄m [illegible] bōm ul ī actu ul ī [illegible] sꝫ ergo petm̄ orīle ē petm̄ ergo ē ubi aliq̄ ɔtio [illegible] ad bōm q̄m [illegible] sꝫ ɔtio [illegible] ad bōm q̄m [illegible] [illegible] ɔcupi [illegible] ē petm̄ orīle ɔcupiam [illegible] [illegible] petm̄ [illegible] accepta [illegible] [illegible] ē [illegible] ɔcupia [illegible] nō p̄t [illegible] de petō actuali [illegible] [illegible] de [illegible] sꝫ ergo [illegible] nō ē [illegible] ɔcupi nō ē orīle petm̄ [illegible]
Itē beda d̄r q̄ [illegible] sꝫ [illegible] infectio [illegible] petm̄ [illegible] infectas [illegible] ɔcupia sꝫ q̄d ē infectio petō nō [illegible] petm̄ [illegible] sꝫ [illegible] orīle petō [illegible] sꝫ q̄d dicit beda ergo [illegible]

Item ɔcupia manet cū [illegible] orīle petm̄ nō manet cū [illegible] q̄ orīle petm̄ nō ē [illegible] ɔcupi. Si tu dicas q̄ ɔcupi manet cū [illegible] manet [illegible] ē [illegible] et sic manet ut pena et [illegible] ē pena [illegible] ē [illegible] nō manet [illegible] ē culpa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ɔcupi [illegible] nō ē culpa sꝫ pena [illegible] q̄d ut ɔcupi [illegible] Itē ɔcupi [illegible] ē [illegible] p̄t [illegible] [illegible] q̄ orīle petm̄ [illegible] baptisma [illegible] lapsu q̄d ē [illegible] q̄d quid sit orīle petm̄ [illegible] [illegible] ab [illegible] ɔcupi [illegible] ab [illegible] aut in h° [illegible] [illegible] debiti iustie [illegible] q̄d ē [illegible] ista duo [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] q̄d sit originalis culpa [illegible] [illegible] q̄ sic actuale petm̄ [illegible] [illegible] [illegible] q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit ī [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] petm̄ actuale [illegible] [illegible] [illegible] careat [illegible] q̄ [illegible] [illegible] [illegible] q̄ [illegible] [illegible] ad [illegible] ad q̄ nō [illegible] [illegible] debet eē in [illegible] nō [illegible] sic ē orīle petm̄ [illegible] esse [illegible] q̄ [illegible] iustia [illegible] et q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] orīle [illegible] [illegible] q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q̄ sit [illegible] [illegible] [illegible] petm̄ [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q̄ sit orīle petm̄ [illegible] q̄ sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q̄d ē [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] orīle petm̄ est ɔcupi [illegible] nō [illegible] sꝫ ɔcupi [illegible]

dit ipse debite iustie carentia . hec aut
est concupiscentia immoderata et intensa adeo ut
sit carnis ad spiritum repugnans et talis pro
merita iuncta carentie debite iustie et
secundum quod inest nobis ab origine dicitur peccatum
originale et hoc est quod dicit glosa super id bonum quod
volui sed Magister textus Glosa magistri dicit
formite qui ante baptismum non tantum pena
est sed culpa post baptismum non pena tantum est
sed non culpa tunc non deletur omnino non deletur
ut actu non sit . sed ut non sit peccatum tamen
addit sed quia verba que hic habentur ad verba
aut ad appositum satis plane videntur
peccata que delet sed addit id non quod esse potest quod peccatum
operatur concupiscentiam dicit quod id intelligitur de concupi
scentia ad actum quod dicit operatur mandatum occa
sionem accepit operatur in nobis omnem concupiscentiam
quasi sic hoc primo modo sumitur Ad id non quod
quod concupiscentia est nobis inflicta per peccatum . Ad
quod intelligitur de concupiscentia prout est remissa
et per sacramenta tamen pene . et hoc modo non est
originalis culpa Contra primus regula et per hoc
per hoc ad sequentem quod obiicitur quod manet
sicut eadem quia non manet prout dicitur
est in apostolo sicut prout est intensa quia sic
dicit Aug. super Iulianum ac per hoc originale iustie
privationem prout aut est remissa et ipse pri
vatione hoc modo non dicit originale peccatum et si non
obiicimus quod magis et minus proprium non
variat . dicendum quod esse consuetum tamen hoc in
talibus non tamen secundum intentionem et modum
quorum diversitas et varia in modo aliter at
tendunt pro medietatis et eorum extrema
que sunt respectus et ... et hoc non
sanitatem est apud medicos probatum
sed apud theologos qui dicunt quod aver
satio creatura dicit nec sub deo non est peccatum
mortale Contra non sufficit dicunt intendere peccatum
mortale efficitur dicendum id non quod obiicitur quod
concupiscentia remissa iterum potest intendi dicendum
quod esse intendi posset et intendi tamen
est peccatum actuale . concupiscentia non intendere
potest non dicebatur esse peccatum originale non
potest sic diceretur a parte augmenti . et quia
hoc non potest esse nisi semel quia et quo
tiensque concupiscentia intendatur originale peccatum
non iteratur

Secundo queritur hic utrum peccatum ori
ginale sit ignorantia et quod sic vi
detur per delicta iuventutis et igno
rantie mee Glosa ignorantie mee id est originale
peccatum quod est in parvulis . Et parvulorum
delicta ignorantie dicit ea que sunt in parvulis
quia peccato originali tenentur Item Hugo
in libro de sacramentis dicit in viii parte originale
peccatum est vitium quod nascendo trahimus
per ignorantiam in mente et concupiscentiam in carne quia
quod originale peccatum sit ignorantia . quod sic tamen

dicitur hic Contra Item peccatum obviat id
quod quod dicit Hugo in eadem parte ista
in morum mala in homine apparent scilicet
ignorantia . infirmitas concupiscentia . Ignorantia
mentis tamen culpa est . infirmitas carnis
pena tamen ignorantia non culpa et peccatum
sed non est culpa originalis ergo etc. Item originale
peccatum maxime habet deleri per fidem sacra
menta quia duorum oppositorum ipsa fides
que est in cognitione quam plurimi aliorum co
gnoscunt et affirma Si ergo ignorantia dicit pri
vationem huiusmodi diligentis cognitionis videtur
quod peccatum originale sit ipsa ignorantia Item peccato
dicitur culpe sed originali peccato ipse delet
pena carentie complementum dicitur quod sicut
dicitur privationem apte cognitionis vel originale
originale quod ergo sicut hoc modo est videtur id quod
primus Item sicut peccatum est in concupiscendo
ea que non sunt appetenda sic peccatum est in desti
tuendo ea que sunt credenda ergo sicut sit
vitium ad concupiscendum est culpa
sic sit vitium ad distribuendum . sed sic
nullus utrumque vitium habet et non
habet nisi originale ergo sic peccatum originale peccatum
in parvulis est concupiscentia sive concupi
scentia dicitur et peccatum ignorantia est Contra Ven.
Beda dicit quod in nostro sunt nobis propter peccatum
inflicta scilicet ignorantia et infirmitas etc. quia
peccatum originale non dicitur infirmitas
ita nec ignorantia que est pena peccato
inflicta Item Aug. ad Valentinum ignorantia
infantes quia sic non potuerunt pena esse
est sed ignorantia in parvulis est pena vide
quod sit pena et non culpa maxime cum in
dicat parvulos propter ignorantiam excusari ab
hac culpa Item originale peccatum deletur in
baptismo sed ergo tamen ignorantia parvuli
baptizati sicut non baptizati quia ignorantia non
potest esse originale peccatum Item si adest ex actu
suo cadat in ignorantiam in sua non dicitur
in eo esse culpa sed pena ergo pari ratione
sic adest ex peccato primi parentis ignorantia
vitia cadunt hoc dicitur dici culpa dicitur
sed eius pena et potest hoc esse longe ama
rior quia magis dicitur imputari ignorantia
in culpam in qua incidit ex actu proprio
quam ex actu alieno Item cum peccatum
originale sit concupiscentia ut probatum est supra
et Aug. dicit sicut concupiscentia quod concupiscentia
et ignorantia sunt diverse ergo non tamen in qua
vel plurales originales peccatorum quod
videtur ipsius est ... quo dicitur quod
sit est idem est de ignorantia in adultis
operarum et peccatum non est in prout habet
voluntarie concomitante sic in ... cortus
est in ... nisi ei sit merito
apponitur sic per hunc modum intelligitur
... quod ... sicut prout dicitur necessaria
non est culpa sed pena sicut dicitur necessaria

ut concupiscentia concupiscere sit et culpa pro eo quod talis ignorantia apponi habet cum ultare cum virtute consequens. Et ideo ad veniens in aliud non possum modo rectificat affectum per caritatem sed cum ex consuetudine confirmavit non propter dirigi voluntas in perfectione pro dirigat. Et ratio et libertas arbitrii simul in ratione et voluntate consistat hoc ergo modo generi pro peccatum originale ex ignorantia et cetera intellexit magister Hugo et glosa et procedunt rationes qui ad primam partem inducuntur. Ad 2m tamen quod obicit de carentia visionis dicendum quod ratio illa supra deficit. Primum quidem quia carentia visionis dei non tamen debet peccatum quia sapiunt cognitionem que respiciunt affectum cum visio sit tamen meritum quod reddit omnibus virtutibus et interioribus operibus. Quod non quia ad duas pro ultimo carentia visionis in hoc intelligere quod quod convenit et dare sanctos et dare contrarius ratio non ad quod ad apponi addunt procedunt de ipsa igitur tamen quod dicitur primus non solum est et de pena et culpa. Quod autem quod interdum concupiscentia culpa est non tamen ex hoc sequitur quod omnibus sit plurimum peccatum originalia sit et aliud ratio ultra hoc quod ubi unum ibi aliud ibi unum tamen eum quod duo sunt concupiscentia ex parte carnis non possit peccatum in nobis plura originalia sed peccatum et hoc patet quod tamen originale sit unum vitium decordinat et vitiat totum Adam non solum sed affectionem sed consuetudinem ita tamen quod principaliter affectum unde magis proprie notificatur originale per concupiscentiam et debite iustitie carentiam quam per ignorantiam quam propter quod concupiscentia debita iustitie carentia notificat ipsum originale secundum quod culpa et ideo pro dicitur per eum ignorantia autem notificat sed quod de vitio consuetudine deordinante.

Unde magister pro depravatio originali sed quod ipsa ignorantia peccatum et peccatorum per eum quam quod per eum et hoc innuit ipsum Hugo tamen dicitur ipsum ab esse velud quod apponi per ignorantiam hoc et declarat ipse Anselmus in libro de conceptu virginali ubi dicitur quod omne peccatum et iniustitie et iustitia et iniustitia in voluntate consistat et cetera per quod sit originale peccatum per eum quam et concupiscentia et debite iustitie carentia et quod originale peccatum a Hugone dicitur ex ignorantia et per quod ea quod ad utrumque pertinet sit deducitur et cetera. **Articulus 2.**

Consequenter queritur tertio articulo de quantitate originalis quantum ad duo quantum ad hoc quod ad dicitur de multitudine humane nec non videlicet et secundum ad in hoc potest dici de multitudine humane nec corporis forme ubi arguitur de extreme. Quod Hugo non solum longius portat ingenue de multitudine humane nec potest tempore. Circa primum queritur quamvis quanta sit per hoc quod utrum aliquid tanseat in vite humanitatis nec partum tempore et cetera. 2o quod utrum aliquid tanseat in vitiis humanitatis nec per opus dimissio.

Circa primum sic proceditur

Quod autem per peccatum primi parentis et quod utrum aliquid tanseat in nativitatem humane nec per actum generationis. Et quod non videtur hoc autem doctorum intentionem. Videtur magister sentias et Augustinus ut magister in littera sic omne quod in humanis corporibus naturaliter est descendit a primis parentibus propagationis et sic auctio et multiplicatio sic natura ex tion salvat in illa. Et rursus nam Hugo de sacramentis in fine. Vi preterea de sba [illegible] et Adam virtute absque ex [illegible] additamento multiplicata corporis in illo secundum quod de pradicta predicta nunquam multa a primis parentibus in subsequentes in quantum seminatam a modico iam in tamen multiplicatam dominus ut ultra hominem multa [illegible] [illegible].

Preterea hoc ipsum probat. Ad aliter secundum Anselmum in libro de conceptu virginali ubi loquitur de pueris parvulis quod tamen [illegible] in illis erat et natus est. Ipso est tota [illegible] et tota. Et ipse in [illegible] et semper ad littera dicitur quod pro [illegible] in Adam secundum totum seminalem et secundum corpulentam substantiam. Quod autem si fuit secundum corpulentiam substantiam quod sic [illegible] quod [illegible] et [illegible] postea [illegible] sunt in Adam quod modo [illegible] [illegible]. Preterea hoc videtur [illegible] quod [illegible] convertit in veritatem naturae et in [illegible] quod non videtur quod [illegible] quod aliquando [illegible] sicut corpus [illegible]. Et [illegible] in ex [illegible] in [illegible] non potest enim [illegible] quod non [illegible] sed [illegible] et [illegible] purgatur omnes [illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible] et [illegible] sunt et digesta per oculos [illegible] quod [illegible] ad [illegible] debilitatur et in [illegible]. Preterea [illegible] videtur [illegible] per [illegible] humane nec est de [illegible] substantia aliquid [illegible] vel [illegible] [illegible] Adam [illegible] et filii Adam omnes sunt [illegible] quod [illegible] [illegible] propagati sed quod [illegible] [illegible] ut [illegible]

pos uel aliquid melius constatum licet
ex eo quod fuit in adam eiusdem
posse et singula membra vero. ergo quod totum
corpus tuum habens ex eadem [illegible]
fuit constitutum et si hoc melius ex
superfluo fiat in virtute humana non per
actum virtutis generative [illegible] hoc ipsum
videtur per legem conjunctionis qui per se
ipsos non potest extrahere cum aliqua ex
ipso procedente ut aliqui approxima
tos sepiti possunt ad terram [illegible]
hoc aliud non est ab aliud nisi propter [illegible]
carnis et sanguinis. Ergo vero [illegible] non de
super [illegible] [illegible] sed de substa
ntia [illegible] [illegible] et non solum de
substantia [illegible] [illegible] et de substa
ntia [illegible] aliquin vana esset lex
conjunctionis quod non [illegible] [illegible] vel
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et cum de
[illegible] non [illegible] hoc [illegible] [illegible] per contrarium
resurrectionis [illegible] est [illegible] [illegible]
corpus [illegible] [illegible] esto ergo quod aliquis
[illegible] de carnibus humanis [illegible]
[illegible] sed semen id de alimento super
fluo est cum hoc alimentum [illegible] de [illegible]
tate corporis alterius hominis [illegible] ad [illegible]
[illegible] corpus ergo ille non resurget et [illegible]
[illegible] est ex illo semine [illegible] [illegible]
adam [illegible] [illegible] [illegible] si hoc ergo est
impossibile restat [illegible] impossibile esse videlicet
quod aliquid extrinsecum transeat in
semine et augetur ergo quod a primo
parente decisum fuit in seipso fuit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] in
[illegible] de [illegible] dicit quod semen est superfluitas
tas ultimi cibi [illegible] [illegible] medicis in
[illegible] que dicunt et [illegible] [illegible] [illegible]
est et [illegible] [illegible] in [illegible] quod dicit
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] hominis pertineat ad [illegible] na
[illegible] credendum est [illegible] quod semen sit ex
superfluo [illegible] [illegible] [illegible] quod aliud
extrinsecum in virtute humane ut possit
transire [illegible] si id [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ex eodem fonte et [illegible] [illegible]
[illegible] et semen [illegible] [illegible] emanat
nat de semine [illegible] [illegible] potuit [illegible]
qui [illegible] [illegible] potuit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] religione alimentum
[illegible] non apta per [illegible] meatus [illegible]
[illegible] quod aliud [illegible] et
[illegible] [illegible] ad alias [illegible] assume
das ad [illegible] corporis [illegible] aliud
[illegible] [illegible] latentes [illegible] [illegible]
pit et inchoatur [illegible] [illegible] [illegible]
seminales rationes [illegible] [illegible]
ex [illegible] colligitur quod semen sit ex alimen
to. Sed forte tu dicis quod [illegible] [illegible]

[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ipsa [illegible] qui dicit quod alimentum ac
cipit [illegible] et rationes seminales illa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] super [illegible] [illegible]
[illegible] activa et [illegible] in eadem
[illegible] [illegible] subiungit quod ex illo alimen
to sit traductum [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] est secundum medicos quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible]
sine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] augmentum quod [illegible]
[illegible] uel fit per [illegible] uel fit per
additionem si [illegible] ex illo semine quod ab
adam decisum fuit omnes homines [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible]
[illegible] per [illegible] uel per additionem [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quot homines
[illegible] ex eo [illegible] si ergo [illegible] est
[illegible] est per additionem aliquid ergo extrinse
cum intrat in semine humanum [illegible]
[illegible] quod si tu dicis [illegible] [illegible] an
[illegible] [illegible] [illegible] non est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] qui dicit quod [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] substantiam et qualitatem sine appone
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] impossibile
est aliquid per [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nisi apponat ad extrinsecum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] impossibile est
[illegible] augmentativa augmentare
substantiam nisi addatur aliquid extrin
secum per quod augmentetur aut si [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] non potest per [illegible]
[illegible] [illegible] de nobilitate agentis
est quod possit aliam materiam ad [illegible]
[illegible] et in se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] si ergo [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] est [illegible] et [illegible]
seminalis in ipso est maxime activa
[illegible] quod possit [illegible] [illegible] extrinsecum [illegible]
et in se [illegible] et [illegible] [illegible] ei
[illegible] et si hoc per [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] humane non [illegible]
quod extrinsecum transire [illegible] [illegible]
est hoc quod [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
magni [illegible] fuit quod [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] non per
[illegible] transeat hoc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] probabilis si quis attendit
verba [illegible] et [illegible] [illegible] hoc [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sine extrinseci appone
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] super [illegible] [illegible]
quod per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ppter eorum immortalitatem sic ergo secundum
corpus quantum multiplicat et au-
gmentat sine additione extrinseca sic
multiplicavit panes evangelistis
et sic multiplicavit costam de qua
formata est eva et hoc quia corpora humana
sunt ad immortalitatem ordinata non
tamen dicitur facere miracula sic multiplicando
quia hoc facit quod faceret per [illegible] nam
non alendo et nutriendo quasi fovet
extrinsecus sed deus est qui intrinsecus
tamen prestat [illegible] hinc autem modo
dicendi obviant et [illegible] ratio et auctoritas. sensus
obviat quia sic videmus hominem ex homine
produci sicut asinum ab asino et sic plan-
tam ex planta. si ergo alia corpora naturalia
sint [illegible] additum et sensus vero non
fallitur iudicando est [illegible]
quantum. Ratio etiam obviat quia non est
quo naturalis nisi ea in qua natura est
agens et non producens [illegible] si ergo multi-
plicando [illegible] esset [illegible]
[illegible] et non [illegible]
[illegible] non esset naturalis et si
hoc non esset [illegible] repugnat etiam au-
ctoritas dicit non augetur [illegible] ad
[illegible] quod nos [illegible] in ad
si corpulentam substantiam et secundum [illegible]
tem [illegible] secundum corpulentam substantiam
si corpora nostra convenit ex semine ad-
[illegible] tamen in ipso debent
[illegible] sic et [illegible] modo secundum cor-
pulentam substantiam et non secundum [illegible]
[illegible] ad seminales rationes [illegible] in acti-
vitas. Alii vero sustinent predictam opini-
onem quod talis multiplicatio est [illegible]
tem super celestem corporum non [illegible]
sunt [illegible] et [illegible] continue
[illegible] et [illegible] multiplicatione nisi est
durando [illegible] illo corpore quod
illuminat [illegible] simul multiplicat [illegible]
et formam sic et in proposito dicere [illegible]
quod quanto [illegible] quantum [illegible]
est [illegible] potest [illegible] in [illegible]
multiplicari hinc etiam [illegible] modo
dicendi obviant sensus et ratio et auctoritas
[illegible] quod [illegible] corpora celestia multipli-
cat lumen suum [illegible] multipli-
cat [illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] quod sol multiplicat [illegible]
[illegible] producat solem [illegible]
[illegible] celestem attendit [illegible] multi-
plicatio in [illegible] non multi-
plicat in [illegible] ab [illegible] extrinseca sed
additio [illegible] ex tali multiplicatione
[illegible] producitur [illegible]
[illegible] Ratio etiam obviat quia
multiplicatio [illegible] [illegible]
[illegible]

que [illegible] actio [illegible] forme [illegible] est
agere forma non [illegible] [illegible]
forme [illegible] [illegible] multipli-
catio [illegible] ad [illegible]
[illegible] olim [illegible] ce-
lestium. auctoritas etiam repugnat [illegible]
lumine [illegible] [illegible]
non est [illegible] et [illegible] sup-
plavimus ostensum fuit dictum [illegible]
[illegible] et auctoritates ad hoc inducte sunt
et difficile est [illegible] explicare secundum istam
[illegible] qualiter [illegible] intret [illegible]
[illegible] quantum [illegible] et non [illegible] intelliga-
[illegible] sicut explanatum fuit de
[illegible] non potest [illegible] sustinere [illegible]
[illegible] sustinet quod talis multiplicatio
fit [illegible] [illegible]
[illegible] susceptiva ex parte [illegible] et
actuativa ex parte forme [illegible]
est [illegible] non [illegible] extensio sed quod
extendatur tamen vel plus [illegible] est [illegible]
[illegible] admixte [illegible] quantumcumque [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] valde magis extensionis [illegible]
[illegible] si est aliud agens quod possit
forme tante extensionis [illegible]
ex parte [illegible] est ibi [illegible] multiplicandi
[illegible] et hinc est quod ad [illegible] ad
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] seminalis in [illegible]
[illegible] multiplicare et [illegible] nullo
repugnato et ideo non [illegible] ad extrinsecam
in [illegible] quantum [illegible] et sic
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] possit [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] quod
[illegible] [illegible] in [illegible]
illa [illegible] hinc [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] videtur
[illegible] ad [illegible] repugnat [illegible]
[illegible] et auctoritas sensus quando [illegible]
pugnat nam si in [illegible] que [illegible]
[illegible] [illegible] multiplicatio absque
additamento [illegible] [illegible] esset
[illegible] quod fuit a [illegible]
[illegible] [illegible] non possent
[illegible] per [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] non repugnat
quod [illegible] non est [illegible]
nisi substantie [illegible] et si [illegible]
per intellectum abstrahi possit a [illegible]
corpus [illegible] tamen [illegible]
[illegible] [illegible] et forma
corporea [illegible] in [illegible] pluribus dicit
[illegible] quod impossibile est [illegible] corpore [illegible]
et super [illegible] ad [illegible]
[illegible] Si ergo [illegible] sub [illegible]

i [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
non [illegible]

esse statu hic et duratum i sua
extensione ult quam na non pot
quantitatem ignis prcede pea qz sicut
dt plures om in constatiuo corpi
e z ro magnitudinis z augmenti z
alibi qd ex uno pugillo terre pot
gnari ignis d[illegible] dupla pro
portione z econverso ex terre pugillo
non pot gnari nisi [illegible] aqua si hic
[illegible] ita e in parte [illegible]
qa aliqu res corporalis in [illegible]
ageatur absqz sua [illegible]
et alterius apparitione. hic dico ad
[illegible] attendendum e hic
[illegible] alit e loquitur loquendo
[illegible] et secundum inesse si
secundum subam ne e dd qz [illegible]
de ma in uno pua lapide sicut
z in uno monte [illegible] esse
sine subam cominus [illegible] ma h e cen
ne sit consideratione tunc z [illegible] et
ro non procedit hinc [illegible] auctus
n [illegible] dt n [illegible] in una
parte ubi distinguit [illegible] opa
[illegible] e [illegible] aliud facere
Secundum e de aliquo aliud facere
h quantitem in maiori quantitate opa
e de aliquibus ad facere h subam
z quantitatem i minori quantitate opa
e de aliquibus ad facere non tm h
subam z quantitatem z maiori [illegible]
opus e de aliquibus ad aliud facere
non tm h subam z quantitatem [illegible]
[illegible] opus e de alio ut facere
de [illegible] quibus [illegible]
qz [illegible] opus z secundum [illegible]
et [illegible] tales
intrinsecus ut ibid dt pertineat ad
secundum [illegible] op ib [illegible]
[illegible] pn [illegible] qd ista auctas
non sufficit ostendere h [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ait illa [illegible]
et sunt in semine omnia [illegible]
[illegible] non mole corporee magnitudinis
[illegible] sed i [illegible] causali nam
illa magnitudo ampla terre [illegible]
[illegible] in illa i [illegible]
[illegible] mirabiliori [illegible]
[illegible] valuit adiacentis [illegible]
[illegible] mysticis
[illegible] illius quantitate i se
metipso augetur si non alterius
[illegible] ad [illegible] superficiei
ad [illegible] quod
[illegible] esse
[illegible] sine ne quantitate
qz undiqz [illegible] nisi rarefiat

[illegible] si qualitas [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] non pot [illegible] sine apposite [illegible]
nisi [illegible] stat mirabiliter [illegible]
[illegible] modorum sufficientia [illegible]
[illegible] sine et [illegible]
[illegible] sine [illegible] quibus adaptere
plurima [illegible] difficultas
[illegible] dicunt [illegible]
[illegible] in [illegible] ista. [illegible]
de ista [illegible] e [illegible] sequendo
[illegible] et medii [illegible]
qz [illegible] quantitatem non [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] plus [illegible] e ab [illegible]
[illegible] e de superfluo [illegible]
i hoc aut dicitur esse [illegible]
[illegible] e ordinata [illegible]
[illegible] qz ubi incipit opa [illegible]
[illegible] ubi cessat opatio [illegible]
na [illegible] intendit [illegible] alii
et [illegible] est superflui
[illegible] ubi que [illegible]
superflua [illegible] . e ad [illegible]
[illegible] quantitatis [illegible] e [illegible]
[illegible] in [illegible]
superfluum [illegible] et sibi [illegible] et
[illegible] et dolet in [illegible]
z sibi [illegible] si [illegible] na maxime
[illegible] in ope [illegible] in quantitate
~~e superfluum [illegible]~~ [illegible] superfluo in
[illegible] modo [illegible] e expedit qz
[illegible] cibus sit in [illegible] proxima ut conu
tatur in membra simila si na [illegible] ex aliquo
humore corpus fabricare fabricabit ex illo
[illegible] non [illegible] qz fabri
cat ex superfluo [illegible] na opatur quantitate
[illegible] z delectabilius et ordinatius io
[illegible] dicit [illegible] modo [illegible] videlicet
ex superfluo nutrimenti maiorem esse [illegible]
tem ne conveniret etiam ut dicit hic [illegible]
dine z ordinatione corporum ad resurrectionem
[illegible] semen non resurgit in quantitate
in quantitate [illegible] ut [illegible] humor ille [illegible]
[illegible] veritate [illegible] de humiditate
[illegible] aut hoc modo [illegible] videatur
[illegible] probabilis attendenti [illegible]
[illegible] et aliis modis [illegible]
z auctas [illegible] quod [illegible]
assimilari pane et sicut assimilatur pane
ita pot assimilari ei qui processit usqz ad [illegible]
[illegible] determinatum [illegible]
qz [illegible] sit [illegible] post [illegible]
[illegible] primo z [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] non solum
[illegible] superfluo [illegible] immo etiam
quod aliquid humidi radicalis z ita plus

l i [illegible]
[illegible]
z [illegible]
[illegible]
non [illegible]

non tamen est de superfluitate alimenti
sed est de veritate generantis. Sed contra est ob
viat quod et si semen esset de superfluitate
alimenti patris, non esset tamen generans cum generans
sit de substantia generantis, nec esset verum quod ex
isto immo magis, magis attinet huic
parti de qua semen est incidentia quod
semen generantis accidentalis est et repugnat
quod dixisse dicit Augustinus super Genesim ad litteram
quod omnes fuimus in Adam secundum
corpulentiam seminalem et secundum seminalem
rationem et quod magis est dicit quod
omnes in Adam peccavimus et quod levi
tibus erat abstrahere quando decima
tus fuit ad Hebr. vii. Confirmatur quia ponere
si placeret sequitur vere quod si omne esset
ex superfluo alimenti, non esset
quia nec causaret vere corpus eorum
nec non peccatum quia nichil de alimento
transit in plenum sequitur vere quod non est
quod naturalis. Sed contra, preterea humidum est quod
quo homo est homo et verum est et naturalis.
Et ideo tenemus viam mediam inter
utramque harum opinionum teneo ut dicatur
quod aliud est superfluum alimenti tamen
semen seminis nec ad semen omne
est de superfluo alimenti immo aliquid
est ibi de humido radicali et contra utrumque
harum sententiarum procedat unde sicut videtur
et intimum quod est humidum radicale
et in fundo ut potest ille que fuit
sicut. Hic intelligendum est quod est et unum
contrarium quod in ipso est aliquid humidi
tatis radicalis et aliquid fluxus et
fluxus et in quantum plus unum tunc
cum alia transfundit quod Adam quando
generavit primum filium aliquid de eius
radicali humiditate et per modicum
partem non toti corpori filii annexum
cum generationes perfecte fuit quod ulla
in partem erat in corpore filii signum
in quo non esset aliquid de illo
humido quod a patre traducitur. Sed quod
filius Ade augmentandus per plenum sibi
descendebat aliquid de suo humido
radicali neque esset quod ad transmittet
de eo quod formabat a patre sed demum
et pertinet dicere omnes fuisse in Adam
unum quod fuit totum in carne mortuorum
primus sed quod ibi erat aliquantum
et est seminale sine quo contendi
ad se aliam immo ita habet quod suffi
cit ad cum peccatum additum de illa
in qua posset seminale et est commu
sit quo sint feneratio quod commisceret
commixtione perfecta toti parte in te sicut
de illa toti fluctatione quod non dicet
se de illa parte et simul se illa parte

et simul se illa parte quia [illegible]
ad hoc magis [illegible]
de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
possunt in medico [illegible]
et ille modus [illegible]
ne [illegible] alius [illegible]
omnibus Augustinus sicut [illegible]
[illegible] quae [illegible]
et de [illegible]
alimenti accipit minus latentes
totius alius et [illegible] in parte et
modus explicat in fine vii super Genesim ad litteram
ad litteram sicut patet in auctoritate [illegible]
ita [illegible] quod [illegible]
semen [illegible] arbor [illegible]
quo modo [illegible]
intelligit [illegible] philosophi
et doctores [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible]
[illegible]
plenum [illegible] quod aliquid radicale a
parte traducitur in plus [illegible]
[illegible]
[illegible] quod hoc sit [illegible]
additionem [illegible]
[illegible] quod aliud de alimento transit
in veritatem nec [illegible] ne
quod non solum id radicale [illegible]
[illegible] sit de veritate plus [illegible]
ad alimentum [illegible]
[illegible] quod est superfluum [illegible]
aliud [illegible] fundatur [illegible]
totius corporis [illegible]
quod [illegible] de [illegible]
et magis [illegible]
[illegible] non assentit nec
quod [illegible] intelligere nec [illegible]
in illos [illegible]
intelligo aliam opinionem [illegible]
[illegible] Augustini et Augustinus [illegible]
[illegible] nec [illegible]
quod illa [illegible] sit [illegible]
[illegible] illa quod sit in [illegible]
se aliqua alia [illegible] est hoc non est in [illegible]
[illegible] ab Adam [illegible]
[illegible] fuit et [illegible]
[illegible] et quod [illegible] esset
in Adam [illegible]
ad [illegible] ad
[illegible] quod [illegible]
[illegible] erat de veritate [illegible]
[illegible] erat aliquid tamen [illegible]
erat ad hoc quod fieret de veritate [illegible]

[illegible] et virtute [illegible]
[illegible] quod [illegible] Dauid de [illegible]
[illegible] intelligit
[illegible]
[illegible] separat [illegible]
et ne [illegible] [illegible] et [illegible] vltimis
[illegible] diuiditur et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] quando [illegible]
[illegible] et sic [illegible]
[illegible] appellari
posset [illegible]
non [illegible] per [illegible]
[illegible]
[illegible] declarat
[illegible] quod [illegible] illos [illegible]
et ita non sequitur [illegible]
[illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible]
[illegible] aliquid [illegible]
[illegible] humidi [illegible]
[illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] quantitatis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] aliquid [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] aliquid [illegible]
[illegible] illud [illegible] quod
[illegible]
[illegible]
[illegible] radicalem [illegible]
[illegible]
[illegible] sicut
[illegible]
[illegible]
[illegible] aliquid [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] quod
[illegible] aliquid [illegible]
[illegible] posset [illegible]
[illegible]
[illegible] multiplica-
[illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] forme et [illegible]
et [illegible] multiplica-
[illegible]
[illegible]
[illegible] mobilis et [illegible]
[illegible]
[illegible] magne quantitatis
[illegible]
[illegible]

[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] quantitate
[illegible] aliquid [illegible] quod non [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] fiat [illegible]
[illegible] immediate [illegible]
[illegible] radicalem [illegible]
[illegible]
quod [illegible] de [illegible]
[illegible] quod [illegible] non [illegible]
[illegible] alimentum [illegible]
[illegible] et [illegible] quod [illegible]
[illegible]
[illegible] hominis [illegible]
[illegible] non [illegible] hominis [illegible]
[illegible] illud [illegible]
[illegible] quod [illegible] posset [illegible]
posset [illegible] planta et
[illegible]
[illegible] et ita [illegible]
[illegible] posset [illegible]
[illegible] homo [illegible] posset
[illegible] sicut et [illegible]
[illegible] illa [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] virtute [illegible]
[illegible]
[illegible] posset [illegible]
[illegible] homo [illegible]
[illegible] non [illegible] alimentis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] illud [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] radicale humidum [illegible]
[illegible] radicale [illegible]
[illegible] quod [illegible] radi-
cale [illegible] radicale
[illegible] virtute [illegible] virtute
[illegible]
[illegible]
[illegible] humidum [illegible]
[illegible] aliquid [illegible]
non [illegible]
[illegible]
[illegible] radicali [illegible]
[illegible] illa
[illegible]

ordinata unde et manus sive medici
operando cooperantur et delectantur et or-
dinatam et sic tamen est quod illa huius
diva in quantum ordinatur ad alterum in ge-
nitum et non quod ex eo fabricatur totum
corpus. est tamen carnis sicut fundamentum
et tunc ipsum aliquid venit et incipit esse
vere de veritate humane nature tunc
in primo incipit habere naturam ad
[illegible] prius aut solum [illegible] pole-
unde si quis nihil faceret aliquid cum [illegible]
[illegible] id nullo modo resurget.

Secundo quod caro sic unitur transeat in veritatem humane nature mediante
opere nutritive et quod non ut prius
patet in libro Augustini xxii de civitate dei dicit
quod parvuli resurgent in statura corporis et
in etate iuvenili quam habituri erant per
processum temporis in qua habuerunt quod
minus non haberent in mole hoc est in statura
sua. ergo si tamen magnum supererit
parvuli sicut illi qui multum comede-
runt ut quod sepius alimentorum veritatem
humane nature non augeat ac perficit nisi
de illis [illegible] carnis nutritione perficiat. Item ibidem dicit Augustinus quod
aliquibus moriuntur de carnibus humanis
caro illa non resurget in eo qui comedit
sed in eo in quo prius fuit caro
sed nichil est de veritate aliter nisi quod
resurget in eo. si ergo caro que est pabulum
convertatur non resurget in eo quod
est verum quod nihil conversum transeat in
veritatem alicuius mediante opere nutritive.

Item secundum id dicitur in iii de anima quod licet actus
sibi proprium convenientem ergo id secundum quod est
de veritate carnis humane quod habet
actum convenientem tali carni sed caro
huius actum habet convenientem per aliud
carnem in se contentam et de caro supponitur
ergo id solum transit in veritatem carnis
quod transit in veritatem supponitur sed
mediante opere nutritive nichil transit
in carnem supponitur sicut volunt plurimi
alioquin esset augmentum in infinitum ergo
mediante illa veritate non transit in veritatem
humane nature. Item id secundum solus sanguis
de veritate nature aliorum in quibus res substantialis
salvatur sed sola humiditas radicalis
est illa que manet quam estimant
omnes usque in finem ergo id solum transit in
veritatem humane nature quod transit in humiditatem
radicalem videlicet radicaliter sed [illegible]
pabulum transire in humiditatem radica-
lem mediante nutritiva sicut dicunt
medici alioquin posset homo inveni-
re et nutritus perpetuo ergo mediante hac
[illegible] non transit in veritatem humane

nature. Item per unum generat pater et per multos
corrumpit ergo quod mediante opere generativo
fecit et crescit potest etiam minui et
decrescere si ergo mediante vi nutritiva
et augmentativa aliquid in veritate
humane nature transiret et id posset deperdi
et sic cotidie novum restaurari contingeret
aliter quod homo ad corpus haberet sicut iacet
in aqua que currit de fonte. Ex contrario
Virgo de una virginitate in humanis reperit(?)
sibilis carnis sanctitudinis alimenta qui
apta assumuntur non apta non per com-
positionem in carnis recipiuntur si ergo quod est de
veritate humane statura et integritate est
de humane nature veritate ergo et cetera. Item carnes
quod resurget de veritate humane nature
sed id in quod transit alimentum mediante
opere nutritivo resurget ut patet capitulo
quod est capillus de capite vestro non
peribit et cetera. Item veritas carnis non
est ad quod una caro sed una caro est caro cui
debetur operatio carnis potissima aut opere
carnis et unde patet quod sed in hanc carnem
non transit alimentum mediante vi nutritiva
quod totum caro sibi [illegible] et cetera. Item ubi
est natura ibi est conversio et assimilatio
et unio eiusdem ut sit id cui unitur
et id quod unitur ergo si sic fit unus
nutritivam conversa alimentum ut quod
perpetuam aliud de alimento in humane
nature veritate transit. Item sicut se habet
generativa ad productionem speciei generativa
sic se habet nutritiva et augmentativa
ad perfectionem et conservationem nutrimenti et
augmenti ergo si aliquid transit in veritatem
humane nature generativa mediante generativa
et ratione sic habet in natura humane
nature nutritivi mediante nutritiva et augmenta-
tiva. est ergo quod quid sit veritas humane
nature et que sit differentia inter veritatem humane
nature et carnem supponitur et carnis que
differentia sit inter carnem supponitur et carnem
secundum materiam et quae magis dicatur veritas
humane nature sive veritas nature asinine
sed omnia valent ad intelligenda
ea que dicuntur in magistro in quo de resurrectione

dicit quod post qualem incarnationem
in unitate generari dominum sed generatio
intentionem rei vere dicere quod hic multum
et formam et actum de convenientem et etiam
intentionem veri duplex quod secundum dicit
quod per mixtum altera vero cum vere
dicunt alii vanum et propter hoc multorum
dicere verum quod est purum et permixtum aliud
non dicere verum quod est permanens et fir-
mum cum ergo loquuntur auctores de huius
modi locutione sub vocabulo veritatis vocant
tunc eam verum non est ad dicta veritas

humane nec est humana nisi vani-
na et aliud dicitur si autem vocant eam
loquentes de natura humana ex parte
corporis quia quod corpus humanum potest
hoc quod habet formam corporeitatis secundum
tem Commentatorem et alia talis natalia habent
ordinationem ad incorruptibilitatem et ita
quidam commentator in hoc quod non
potest tamen talis simul quoniam tandem red-
datur cum hoc quod ipsum ministrant.
hic interlinealis quidem fixo loco sine
corruptionem pro eo quod unum est ipsum
aliquando similem tamen quod ordinatur
ad incorruptionem ex qua inest cum
humana non tamen calura ex parte sed
eam commentator quidem interius secundum
corpus humanum vim id quod conse-
quitur est de virtute humane vel quid
est ordinatum ad incorruptionem et
tertium aliud autem ordinatur ad
generationem duplicem vel de mutatione vel
de conuersione id autem in nobis ordinatur
ad generationem de materie in qua consistit
fundamentum et fabrica corporis nostri et
hoc est illud cum quod primo vivitur et tale
totum est agnatum et in tale nihil
potest facere ex parte nutrimenti. Sed quod nutrimentum
habetur sicut ante venerimus. Sed aliud vero
ordinatur in nobis ad generationem de terra
in qua consistit fabrica nostri corporis
complementi habetur etiam est quod facit ad quan-
titatem corporis propter et sic aliud de ali-
mento potest quanti in virtute humane
nisi medicine vi nutritiva et augmenta-
tiva que ordinantur ad complendam
corporis fabricam quod mechanice fiunt
medietate vi equalia cum competit ope-
ri quantumque autem nature nisi in dilatatur
de virtute secundum ipsius nutritive et au-
gmentative ad consumendum et complendum
corporis humani autem enim idem tamen
dicit tamen naturales plures quam me-
dici naturalis in pluribus duplicem distin-
guunt in homine duplicem carnem
carnem secundum speciem et carnem secundum materiam
et vocant carnem secundum speciem illam
que fit virtute activa et passiva qua
de alimento in carnis vim carnem
vel secundum materiam vocant illam que sit de cuius
nutrimento non possit aliud in carnem
quanto in sit ut dicit non quod potest
augmentativa et nutritiva non con-
vertit alimentum in carnem secundum speciem sed
secundum materiam quod si aliter esset tunc unquam
fieret augmentum cum augmenta-
tum carnis esset et vitius augmentum hic
autem non sit ita et ita eam secundum speciem
plenus est agnatum sine medietate
quanta est cuius eam secundum materiam quod secundum
fluit et refluit possit esse medietate
nutritiva et est quasi de vino quanto
in urina quod habet potentiam continendi
aquam sed illa aqua non habet potentiam
continendi aliam aquam quod si haberet
tunc possunt quibus apparuit et ma-
net vinum hoc autem non sic est
quod tamen potest ponere de aqua quod vinum dimi-
titur per suam Dicitur ipso intellecto
de quo virtus corporis fabricatum potest
dare primo carnem potentiam continendi et
illa continue quamvis tamen adve-
niat de carne secundum materiam quanta ibi
erit prima continendi. Sicut videmus
domus tamen ex parte totalis tamen ex parte
ex tali subsistentia ipsius carnis secundum
speciem et hic est quod vinus sic augmenta
augmentetur quod alter et aliquis status
augmentum quod eam fit advenientis
sine quantitate facit sicut de parte
quadam aqua superfusa vino
secundum hanc distinctionem carnis di-
stinguunt potentiam virtutis humane ut
in theologia duplicem sicut patet
et Similiter medici distinguunt
ubi hanc duplicem humiditatem
videlicet radicalem nutrimentalem
et dicit quod humiditas radicalis est illa
in qua calor subsistentificatur nutri-
mentalis non est illa quam calor
fomentum dicit ergo quod humiditas ra-
dicalis est solus solis agnatum et
et medietate quanto nam nutriens
in hanc humiditatem radicalem
nidoretur non potest si non tunc pos-
sit humana iuuenescere et minus
eam suam imperpetuum attinuatur si
illud humidum vernal posset
quod tamen constat esse falsum dicitur quod
alimentum medietate nutritiva in
recipit in illud humidum et hoc est
quod illi qui laborant circa speciem
eiusdem in qua est illius humidi
radicalis sumptio laborant non potest et dicit
nutrimentaliter autem nutrimentalem
que calor ... ...
possibile alimentum ... medietate
hec nutritive et est sicut in lampa-
de ardente in qua est humiditas
olei et humiditas licinii et humidi-
tas licinii assimilatur humido
radicali quam ex quo consumitur
restaurari non potest et illo licinio
flamme substitutione humiditas
olei assimilatur humiditati
nutrimentali quod pabulum praebet
ipsi et impedit ne cito licinium
licinio consumatur et illa humiditas

ope.

aliquam nigredinem augent, aliquam minuunt, alii consumunt, alii conservant, et inter hanc duplicem similitudinem distinguit theologus dicens humane non solum sicut prius dictum est hic patet [illegible] ad cognitionem [illegible] patet et [illegible] ad obtinendam [illegible] quam ad primum pertinet.
Secundum videlicet quod intellectus sufficit in virtute humana non mediante opere naturae.
Procedit [illegible] de debilitate humane nature dicens esse aliquid quod est [illegible] de natura ordinatum ad [illegible] et hoc modo bene concedendum est quod intellectus sufficit in virtute naturae rationis [illegible] ad [illegible] procedit de virtute humane nature [illegible] dicens de debilitate id quod est [illegible] ad [illegible] de [illegible] tale autem est non solum quod [illegible] [illegible] sed et [illegible] que [illegible] in hac [illegible] menis [illegible] [illegible] si non [illegible] ad [illegible] defectum ut [illegible] impedit quod [illegible] similiter [illegible] [illegible] [illegible] quod supplebit [illegible] divina ubi defecit [illegible] ubi non [illegible] sufficientem [illegible] [illegible] deus non [illegible] supplendo [illegible] [illegible] ut [illegible] illa [illegible] quod si deus supplet [illegible] sine additamento quod non similiter fiat sine additamento quia illa [illegible] operatio [illegible] et [illegible] hominis [illegible] [illegible] augmentatum quam [illegible] si [illegible] [illegible] illa quod magis [illegible] in [illegible] non [illegible] in [illegible] apparet [illegible] argumentum [illegible] [illegible] illa [illegible] que [illegible] quedam iam [illegible] [illegible] que iam [illegible] sit ut [illegible] sit aliud [illegible] [illegible] [illegible] apprehendimus apparet quod [illegible] [illegible] sufficit in virtute [illegible] utraque [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] ad [illegible] mediante [illegible] opere nature [illegible] aliquid [illegible] [illegible] humane non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] quod est de [illegible] [illegible] [illegible] in alio [illegible] manifestum in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] in illo [illegible] [illegible] [illegible] originale [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] illa [illegible] [illegible] ad hoc quod originale [illegible] [illegible] ad aliud [illegible]

et sicut dicitur originale peccatum quod est ab origine dicitur et [illegible] [illegible] quia [illegible] mediante carne hic est [illegible] ad illud ad quod est [illegible] ad quod inclinat et hic vel indisponit [illegible] [illegible] [illegible] vel indisponitur [illegible] [illegible] [illegible] dicitur [illegible] vel indisponitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad id quod inclinat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic [illegible] ad id [illegible] [illegible] et hic [illegible] vel [illegible] [illegible] difficile ad bonum [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] voluntas ut [illegible] [illegible] in malum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nominum nominibus.
Sequitur distinctio tricesima prima
Quia superest investigare et [illegible]
Supra ostendit magister quid sit peccatum originale in hac parte intendit investigare qualiter a parente traducatur in prolem. Dividitur autem pars ista in tres partes in quarum prima magister [illegible] [illegible] [illegible] in secunda veritatem explicat ibi est peccatum originale ut [illegible] [illegible] [illegible] in tertia non veritate [illegible] [illegible] ut [illegible] ibi iam [illegible] quid sit originale peccatum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in prima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in secunda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible] [illegible] ubi [illegible] quia [illegible] [illegible] traducitur [illegible] traductionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] veritatem [illegible] quod [illegible] [illegible] mediante carne. In secunda non [illegible] [illegible] ibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in secunda [illegible] [illegible] movet et determinat ibi [illegible] ad hoc apparet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] originale traducatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qualiter traducitur mediante carne.
Ad intelligendum autem [illegible] que in hac parte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] originale traduci possit mediante [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] traduci [illegible] mediante carne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccatum originale [illegible] [illegible] [illegible] per

originale fiat maior in nobis cor-
ruptio creaturae propter quam alterius

Circa primum sic proceditur et quaeritur
utrum anima sensitiva in homine
sit aequivalente et quod sit ae-
quivalente videtur primo per librum primum de [illegible]
secundo de anima ubi dicit quod sensitivum
per unitatis est aequivalente sed per una-
unitatis sensitivum est illa quae est ad eo
ergo videtur quod potentia sensitiva in nobis non
tantum in esse aequivalente. Item [illegible]
alium solus intellectus intrat ab
extrinseco ergo solus intellectus intrat
per creationem ergo videtur quod anima sensitiva
in nobis educitur de potentia materiae
et per consequens. Item sicut opus animae sen-
sitivae in brutis pendet a corpore ita
et in hominibus unde sicut brutum
impeditur ab operatione videndi laeso
organo sic et homo similiter se habet
ad corruptionem operationis. Similiter se habet
ad generationem. Item si in brutis est
anima sensitiva non per creationem sed per
generationem sicut probatum tenetur et est
ostensum est dicitur videtur quod in homine
similiter. Sed per generationem. Item sic
in generatione brutorum prius est ani-
mal quam equus et in generatione hominis
prius est animal quam homo quia prius habet ani-
mam et per consequens plures sensitivas
quam habeat formam intellectivam
et hic secundo est quia embrio prius nutri-
tur et postea sentit quam habeat
animam rationalem ergo videtur quod ante
eductionem rationalis educitur in nobis
sensitiva. Sed hic non est per creationem
sed per generationem. Item anima sensi-
tiva est in potentia materiae alterius
nisi ab agente naturali in huius
[illegible] generantur [illegible]
a [illegible] [illegible] potentia [illegible]
[illegible] quando in homine
[illegible] sit in brutis et brutum [illegible]
[illegible] animam sensitivam
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in homine. Item si vnde
est sensitiva per creationem in brutis
per generationem [illegible] quod sit
in [illegible] et in [illegible] et
sic [illegible] de asino
et de homine [illegible]
[illegible] quod si in brutis est per generationem
quod similiter in homine. Contra
[illegible] in libro de [illegible] et anima
[illegible] anima a corpore [illegible]
trahit sensum et ymaginationem et
rationem et intellectum sed ubi [illegible]
anima est per generationem sensibilis ante
in homine [illegible] Item

hic [illegible] dogmatibus [illegible]
alium non [illegible] sed ad carnem
ipsa carnis [illegible] nascitur
et tamen carnis morte similiter quia
non humana non ad carnem [illegible]
quia ut ad carnem sentiunt. Item philosophus
in secundo de anima dicit quod sensitivum
intellectivum sicut pentagonum et pen-
tagonum et vegetativum in sensitivo
sicut [illegible] in tetragono. [illegible]
[illegible] primo est tetragonus aequivalente
pentagonus [illegible] et anima sen-
sitiva et intellectiva sed intellectiva
non est aequivalente ut [illegible] sicut
[illegible] non sensitiva. Item quaecumque
sunt idem in substantia [illegible] producuntur
[illegible] Sed anima sensitiva
et intellectiva in eodem homine sunt [illegible]
quia unius [illegible] est una [illegible]
[illegible] rationalis non est per generationem
[illegible] sensibilis. Item [illegible] cor-
rumpuntur simul et producuntur [illegible]
[illegible] quae sunt separantur et simul
infunduntur sed [illegible] anima
rationali nullo [illegible] remanet [illegible] sen-
sitiva [illegible] sicut [illegible]
[illegible] in [illegible] ante [illegible]
[illegible] in [illegible] non est [illegible]
[illegible] sed [illegible]. Item cum
intenditur [illegible] sensitiva [illegible]
intellectus et [illegible] sicut patet per [illegible]
[illegible] sensus et intellectus vel ex
una parte vel ex parte [illegible]
sed quod [illegible] sit eadem [illegible]
in esse [illegible] rationalis non [illegible]
[illegible] quod non [illegible] sensibilis
[illegible] quod tu dicas quod una [illegible]
[illegible] aliam [illegible] et [illegible]
in una [illegible] et non in una
substantia ante [illegible] anima
rationalis aut potest sentire aut non
si non potest [illegible] quod non potest
corpus [illegible] quod si potest sentire
[illegible] quod iste duae potentiae fundantur
in eadem [illegible] Si tu dicas
ad hoc quod [illegible] in nobis sensitiva
una aequivalente et haec corrumpitur [illegible]
[illegible] et haec separatur [illegible] anima [illegible]
[illegible] hic quia [illegible] non facit [illegible]
quod potest facere [illegible] sensitiva
sensitiva illa quae est aequivalente su-
fficit in brutis ad sentiendum [illegible]
[illegible] illa quae est [illegible] sufficit [illegible]
[illegible] non [illegible] ponere aliam sensitivam
quae sit aequivalente. [illegible] si tu di-
cas quod non est [illegible] ad sentiendum sed
ad disponendum corpus ad susceptionem
rationalis hic non [illegible] sufficit [illegible]
anima [illegible] quae [illegible] in homine sicut
in brutis non [illegible] [illegible] sensitiva

vi[illegible] quod quod in homine aut quod est inuisi-
bilis nobis ponere duplicem actum
sentiendi simul et semel aut quod
ponere quod sensitiua sit in nobis actiua
Sed primum manifeste est falsum restat
quod quod ultimum sit verum propter quod quod circa
hoc duobus modis dicitur aliter et hic sen-
serunt quidam heretici, aliter videntur
sensisse philosophi aliter senciunt doctores
catholici quidam heretici sensiunt
esse in nobis animas diuersas ita quod
vna sit ad bonum et altera ad
malum et contra hoc dixerunt quod venit
in nobis rebellio contraria appeti-
tuum ita quod non compatitur diuersi-
tatem. Propter adversus carnis qua-
litatem aliarum sicut quod ab una dicta
non potest facere malum. alia non se-
quitur a dicta mala non potest facere bo-
num sicut modo dicitur tamquam he-
retica reprobat Augustinus in libro de duabus
animabus dicens quod ista positio im-
plicat in se duo contradictoria ...
ponit talem rebellionem et non
reparat simul et hoc hominem posse
et hominem penitere posse ... com-
facile esse impossibile secundum ...
... in vnius ... non est ...
... et dum bona sit non quod
... impossibile est ... non dicitur
principium in esse ... si quod ...
... ad bonum non sen-
sibilis non potest esse ad malum
Secundo autem dixerunt quod rationalis
et sensibilis sunt in nobis due sub-
stantie tamen due anime sunt ... quod anima
est non ... et ille due substantie sunt
ad inuicem ... ordinate ita
quod vna disponit ad aliud: vna tamen
illarum est ... sensibilis
et ... secundum est quod ... actu
et ... ...
... non quod ... ...
actus ... ... Sed hunc modum
dicitur reprobat Augustinus in libro de ecclesiasticis
dogmatibus dicens non duas animas
in homine vnum dicimus sicut ...
et alii ... ...
qua anima ... corpus ... sit san-
guinis et alteram ... ...
administret ... dicas quod ...
duas animas ... ... non ...
gat duas substantias ... ...
... et ... duas
substantias ... ...
... ...
quod corpus sum ... ...
cat et ... sum ... ...
... ... in libro de spiritu et anima
... vna ... ...
... ... et vnum

quod ... ...
... Doctores autem catholici
... quod rationalis et sensibilis
in homine sunt ... substantie et ... ab
eodem ... ...
... quod in nobis non nominat
diuersas substantias sed diuersas ...
eiusdem substantie sicut ... ubi de
hac ... loquitur insinuat esse
... et ... quod ... ...
... in homine vnam substantiam ...
que ... ...
... ...
... intelligantur ... ...
quod sensualitas accipitur ... ...
... sensibilitas ... ...
ex parte carnis ad actum ...
sensitiuum et hoc modo accipitur in li-
bro ... ...
... ...
... in ... ...
facile ... in fantasticis ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...

anima sensibilis non est in nobis extra dictam sicut ondimus (?) vos ad secundam partem inducte. Ad vos autem que adducuntur ad oppositum facile est videre. Ad illud autem quod primo dicitur quod prima intellectiva intrat ab extrinseco dicendum quod sibi vocatur intellectiva secundum intellectum. Et quia eadem est secundum intellectum et sensitiva hominis ideo propter hoc non excluditur sensitiva hominis sed sensitiva brutalis. Ad illud quod dicitur quod operatio sensitive pendet ex corpore dicendum quod ex hoc non sequitur quod secundum dependeat quin intellectiva secundum reperitur operatio que ei potest competere preter corpus. Hec autem non competit anime nisi secundum quod anima et ita secundum quod corporis inmittitur et separata dependet ex corpore ut anima utrum separatur, non sequitur quod sit otiosa quia secundum illa aliam habet operationem. Hec autem planius nunc declarantur in uno in quo de cognitione anime separate. Ad illud quod dicitur quod primus est alius [illegible] dicitur quod primus reperitur in questione opposita [illegible] operatio hominis primus enim movetur et sentit quam ratiocinetur sed hoc est a aspiritualitate [illegible] non provenit a virtute motiva non provenit a virtute persistente. Ad illud quod dicitur quod anima sensibilis est in potentia [illegible] dicendum quod unum est quod sensibilis [illegible] naturat secundam generationem et corruptionem, sed non provenit naturat potentiam secundum in corporibus [illegible] sensitiva in brutis [illegible] naturat sicut quod bruta sua anima sensitiva continuit de materia sic in [illegible] que potissime generantur propter putrefactionem. Sensibilis vero in homine [illegible] potentiam rationalis [illegible] ab eo sola producitur. Anima secundum rationis [illegible] quod sensibilis in homine non possit propagari sicut et in brutis hoc non est imperfectionis ex parte virtutis generative sed rationis perfectionis que consistit in sensitiva hominis. Ad [illegible] quod dicitur quod est unum [illegible] in homine et in asino [illegible] quod aliquid producitur per generationem et aliquid producitur per creationem non tollit univocationem sicut si deus modo crearet unum hominem eiusdem speciei cum aliis esset homini unus in [illegible] univoco [illegible] in specie quod in genere planum est ex hoc quod omnis modus productionis [illegible] sensibilem in homine et in asino non facit hominem et asinum esse [illegible]. Et secundum [illegible] quod sensibilis in homine naturat potentiam et in asino naturat [illegible] ergo esse dicendum quod in asino etiam potest naturare secundam et potest naturare potentiam principaliter [illegible] naturat potentiam quod non eius [illegible] sentiendi, in homine [illegible] potest naturare et potentiam et secundam sed provenit naturat secundam [illegible] ad omnia [illegible] anima enim est [illegible] sit homo et sentire et ratiocinari [illegible] sit potentia [illegible] ex hoc non tollitur univocatio in genere animalis respectu rationalis et irrationalis.

Secundo queritur [illegible] utrum [illegible] originale et quod primo inficit [illegible] potentie [illegible] originale [illegible] anima ex [illegible] corrupta sed anima magis unitur [illegible] si potentiam vegetativam que est [illegible] potentia [illegible] ergo quod primo inficit ei [illegible] potentie vegetativus [illegible] hoc [illegible] anima [illegible] potentia [illegible] ipsius anime vegetative

sed [illegible] mente quia originale [illegible] et que maxime per originale inficitur [illegible] ergo [illegible] quod [illegible] vegetativa potentia [illegible] inficit anime culpa originalis [illegible] sensibilis [illegible] originale enim sic [illegible] secundum corpori [illegible] potentia et [illegible] in [illegible] traducitur [illegible] et appetitum [illegible] cognitionem et [illegible] appetitu potentia sensitive ergo [illegible] quod originale peccatum [illegible] illa parte. Item in [illegible] peccati [illegible] quod peccatum [illegible] mentem [illegible] incipit [illegible] peccatum originale incipit [illegible] infectionem et [illegible] potentie quod [illegible] anime [illegible] potentie sensitive [illegible] potentia rationalis [illegible] originale enim est carentia debite iustitie sed iustitia habet esse [illegible] potentia [illegible] in [illegible] ergo originale peccatum potentia rationalis [illegible] anime [illegible] originale peccatum est peccatum [illegible] ergo [illegible] anima [illegible] ipsius [illegible] rationalis potentia et [illegible] ergo [illegible] quod originale peccatum [illegible] rationalis potentie [illegible] ipsi anime [illegible] vel essentie [illegible] originale [illegible] ex unione ipsius [illegible] sed [illegible] unitur secundum anime [illegible] prius [illegible] unione [illegible] ergo [illegible] inficitur anima secundum [illegible] potentie [illegible] originale [illegible] anime ex parte sue [illegible] originale [illegible] unum [illegible] unum [illegible] pluribus [illegible] ergo originale [illegible] est [illegible] rationis sue [illegible] originale [illegible] potentie vel [illegible] vegetative aut sensitive aut [illegible] originale peccatum sic tamen et [illegible] ut [illegible] rationis sue [illegible] et [illegible] anime [illegible] potentie inficiuntur [illegible] et sic una est [illegible] anima et eius potentias [illegible] sicut est unum originale quod omnes potentias anime inficit et deordinat sed [illegible] quod originale peccatum [illegible] ita quod originale inficit anime non [illegible] rationis ipsius [illegible] hoc non [illegible] originale est carentia debite iustitie [illegible] in [illegible] originale est [illegible] non est [illegible] rationalis [illegible] est deordinatio ipsius anime [illegible] non est in anima [illegible] potentie [illegible] ordinari et deordinari [illegible] sicut [illegible] quod ipsa respicit [illegible] non possit esse in [illegible]

sed quia est imperium anime secundum quod continuatur
ad unicam speciem sic etiam et in proposito intellectum
est ut peccatum originale dicatur speciem anime respicere
quod inest potentiis anime non ex actibus propriis
secundum quod continuari habent ad unam speciem anime quod
est unita carni infecte ita tamen quod potentiis insit
ipsa decordio potentie quam speciei Non enim de specie ordinatur
vel decordinata nisi ratione potentie hic 1a propositio
originale insit anime potius ratione potentie intellectus oportet dicitur
est loqui de originali peccato aut secundum quod est culpa
reddens animam deo odiosam aut secundum quod est vi
tium decordinans ipsam potentiam Primo autem modo magis
inest anime secundum hoc et maxime secundum voluntatem ipsum enim
solum est secundum quod anima culpatur vel laudatur tamen est
in actu et secundum quod est culpabilis vel laudabilis
a suo vitio Secundo autem modo secundum quod est vitium decor
dinacionis potentiarum sic quod fomentum istius decordi
nationis dicitur hic a carne et tolis motiva
... hic per appetitum sive per concupiscentiam
sensitivam que ad illicitum impellit et movet
... est quod peccatum originale sive vitium quod na
... inest anime ... partis sen
sitive et sic per infusionem ad compositam yconam ... etiam
infusio in parte adobiecta ... originale
secundum quod est vitium in nobis inchoatur potius a parte
sensitiva quam modo corrumpendi ... non
quam sunt ... ibi enim persona corrumpit naturam
et tolis potentiam sensibilem et votas carne et
... sit in nobis corruptio originalis
descendit ad partem rationalem mente potentiam
sensibilem secundum quod est vitiositas licet secundum quod est culpa ha
beat esse in sola parte rationali in qua est libertas
arbitraria unde inter rationes medie ... gerit
et sunt ... Ad id vero quod potius dicitur de parte
anime vegetative dicendum quod unio ad corpus non est tota
causa descendendi originale secundum unio cum ... ad decor
dinationem Non enim corrumpitur per originale secundum quod est
vitium nisi quod est ad iustitiam aliquo ordinabile
et quia vegetativa plus ... modum agendi naturalem
quam voluntarium hinc est quod originale non respicit vegeta
tivam respicit sensitivam magis potest ex appetitu delectatio
commissa Ad id vero quod dicitur de vi generativa ...
per infusio quam in ea viget corruptio non solum quod
sit potentia vegetative anime secundum etiam quod ratione potentie ad
iuncti potest delectationem et concupiscentiam decordinatam
Ad id vero quod ultimo dicitur quod potius sit originale peccatum in
anime speciei per unionem dicendum quod sic tactum est unio
non est tota causa secundum requiritur ibi cum hic potestas ad
decordinatam patiendi ... non est in speciei secundum in
potentia ut potentiam est ... Ad id vero quod dicitur de unitate
originalis dicendum quod hic non concludit quod originale potius sit in
speciei secundum quod sit in potentiis secundum quod continuatur ad unitatem
... explanatum est de gratia hic ... ex
planatur ... de unitate originalis peccati

Tertio queritur utrum maior sit infectio generative
potentie quam alterius potentie et quod sic videtur quia vis
est magis in nobis corrupta per peccatum in qua maior est
rebellio et inobedientia secundum talis est potentia generativa
sicut quod membra illa non subiacent imperio rationis
ergo videtur quod ipsa vis magis sit corrupta Item illa vis est
magis per peccatum infecta in qua actu maior est
erubescentia secundum maior est erubescentia in actu
potentie generative quam in actu alterius potentie ergo etc.
Item illa vis est in nobis corrupta cuius actum
magis necessaria est medicina secundum talis est generativa
cuius actus non potest ficari absque peccato nisi excusetur
per bonum sacramenti matrimonii quod quidem non oportet
in aliis anime potentiis ergo etc. Item illa vis ma
gis est in nobis corrupta in cuius actu maior
est inclinatio secundum talis est potentia generativa naturalis cum
actu totaliter absorbetur ratio et totus homo caro
efficitur ergo maior est in ea corruptio
Item illa vis in nobis magis est corrupta
in qua magis regnat concupiscentia secundum talis est vis generativa
sicut per peritum qui sentitur in illis delectationibus
ergo vis ista inter ceteras magis corrumpitur per
originalis concupiscentie vitium Sed contra per que quis peccat
per hec et torquetur ut dicitur Sap. xi ergo cum
peccatum primorum parentum perpetratum fuit magis
per incitativam quam per generativam ... magis
per generativam videtur quod incitativa magis debuit
esse corrupta Item illa potentia magis corrupta est que
... secundum magis ... opposite
appetitum potentie generative quam incitive ergo videtur
vis incitativa sit magis corrupta Item si corruptio
anime est ex carne videtur quod illa vis potissime
sit corrupta que potius in carne et per carnem exercet
suam operationem secundum talis est potentia incitativa ...
enim ante incitetur homo quam generet et potius appetit
delectabilia gustu quam delectabilia tactus ergo videtur
idem quod prius Item augmentativa tenet
medium inter incitativam et generativam ... enim
... et potius modum augendi et ... generare
secundum inter omnes vires anime augmentativa minus corrupta
ergo si medium sapit naturam extremorum videtur quod
generativa minime debet esse corrupta contra sit quod 4°
generare inter alias ... plus habet ... de corruptione
... potentia anime vegetative generativa inter ceteras 30
est in nobis corrupta ... dicendum quod absque dubio
inter ceteras potentias sensibiles magis corrupta est
vis generativa unde ... conveniunt ...
alie vires salvo ... corrupta ... corrupta
... et infecta ... concupiscentie ... venenum
que residet in ipsa ... generare magis in
ficitur generativa quam alia potentia ... ex hoc
quod ipsa est vis non solum deserviens persone secundum
etiam deserviens nature et ideo originalis corruptio sive
vitium quod inest nature ex corruptione persone pervenit
respiciet illam potentiam quam alia deserviunt autem
vis generativa nature magis ... per ipsam fit transfusio
... in posterum ... sicut ...
... et corruptionis hinc est quod vis ...
est ... administrativa plus habet in se de infectione
et corruptione originalis et ... potentie generative
in nobis ... et potentia sensitiva respicit
in se ... quod ad hic vis ... per ne

et quam inter os [illegible] tactus est magis malis et apprehendens cum maiori adherencia sensualitatis ad sensibile et hic magis viget in membris genitalibus et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] magnitudinis [illegible] plus [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] tactus [illegible] [illegible] magis [illegible] manus [illegible] [illegible] est quod inter alias vires magis sentitur mordinatio [illegible] actus [illegible] sine gustative [illegible] [illegible] [illegible] una colligitur [illegible] sufficiens quare [illegible] [illegible] [illegible] plus inficitur in [illegible] quam [illegible] [illegible] et quod hic [illegible] [illegible] quod ad [illegible] [illegible] inducit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] magis [illegible] quod peccatum fuit post [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] quod peccatum [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] naturam et [illegible] [illegible] est quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est pena [illegible] [illegible] in carnis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non posset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] vehemencie appetitus et delectacionis vel [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vehemencia appetitus et [illegible] [illegible] magis est viciata et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] magis [illegible] sit [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non est [illegible] maior [illegible] vehemencie [illegible] [illegible] vel [illegible] non [illegible] [illegible] non [illegible] est de [illegible] [illegible] non est [illegible] appetitus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motus [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actu sunt in carne [illegible] quod ex hic non sequitur quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non est tota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] monet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] delectatio et quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccatum non [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] delectatio [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod plus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible] quam magis [illegible] [illegible] viget [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod maior in [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]

Consequenter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] infusa in carne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possit [illegible] a carne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] appetitum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fiat [illegible] vel libidine

Circa primum sic proceditur et quod [illegible] anima inficiatur a carne et quod sic [illegible] [illegible] per auctoritatem apostoli Rom. vii [illegible] quod non habitat in me hoc est in carne mea bonum ibi glossa [illegible] [illegible] [illegible] offensionis manet in [illegible] [illegible] tenens [illegible] sentencie date [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ex hoc expresse colligitur quod caro inficiat spiritum [illegible] [illegible] de [illegible] apostoli [illegible] [illegible] est quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccatum originale [illegible] [illegible] ex hic quod traducitur a parente [illegible] [illegible] postea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filius nasci ex patre in [illegible] [illegible] carnis quam ex eo trahit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est ex [illegible] carnis Item nulla [illegible] traducitur [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nulla [illegible] est [illegible] [illegible] et [illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est peccatum [illegible] [illegible] [illegible] descendit in [illegible] carne Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potest [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est peccatum originale sicut [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Item [illegible] [illegible] [illegible] passibili efficitur passibilis et dolens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] infecta et [illegible] [illegible] [illegible] efficitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel sanguine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] quod caro non possit [illegible] inficere Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] caro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inficere Item sicut [illegible] [illegible] [illegible] magis et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Item [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] carne infecta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in carne non est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] pena et [illegible] pena [illegible] pena non potest esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sicut [illegible] et passibili [illegible] [illegible] [illegible] efficitur [illegible] [illegible] [illegible]

maculam originalis culpe quia ipsa concupiscentia sive
nocivitas concupiscentie reddit animam pravam et corpus non
mortalis hic propagari ex carne mortem et mor-
talitas fuit in carne primi parentis propter suam
inobedientiam. Sic ergo quod originale peccatum minor dicitur
traxisse a primo parente et ex hoc ex ipsis hugonis
verbis extrahitur quod dicit in VII parte sermonis
ubi sic ait quia caro morte percussa est ipsa sine
languoris infirmitate dissoluta extra mensuram
proprie dispositionis nimium dedecens a sua extendit quod
ergo caro humanam apparentiam cum morte seminatur
in eo ipso quod sic iam subiacet mortalitati et
visitata per quemodum carnalis concupiscentie subiecta
inveniretur infirmitati unde ipsa mortalitas [illegible]
ca est omni sequitur concupiscentiens nocivitas hugonis
verba hugonis quod videtur illud dicere quod postea dicitur
Ex enim in eo fuit mortalis infirmitas non
[illegible] inde concupiscentie vel originalis culpa non videtur
mihi plane satisfacere nec tota causa quia caro
vivit etiam assignari. Esto enim quod deus corpus
a fomite purificaret remanente tamen mortali
sicut fuit in beata virgine secundum nostram communem intelligentiam
non video quod sufficeret ratione ut id corpus sit passibile
et mortale et ideo aliqui aliter dicere voluerunt
quod cum peccatum originale non sit aliud quam essentia
[illegible] privatio originalis et iustitie carentia non convenit
illud anima a carne ita quod caro ad animam impetum
vel influat sed quia prebet ipsi anime obstaculum con-
tra animam debita iustitia privatur et privata iustitia
impetu concupiscentie deorsum fertur cum non habeat rem
ut amplius et ita concupiscentia sequitur ex debite iustitie
carentia et debite iustitie carentia procedit
ipsam concupiscentiam. Prius namque prebet anime caro ipsi
anime obstaculum vel offendiculum ut non habeat
illam iustitiam et sic quod propagata est a primo parente
[illegible] ex commutatione anime ad talem carnem ille qui
nascitur filius dei esse filius ade et quod adam
offendit deum non tamen peccasse sed etiam in toto sine potius
sicut est per animam corpore quia tali carni coniungitur
et spectat ad genus unde indigna efficitur
ut deus sibi iustitiam apponat et cum illam debeat
habere et non habeat culpabilis est et rea et per
quod efficitur concupiscens et vana sicut sicut
manus pollutaa ex dissolutione [illegible] motu est
vel regimine efficitur temulenta et illud videtur
tulisse auctoris in primo de concepti virginis c. V.
ubi ait hic est nimis [illegible] quod inficiatur
et corrumpitur anima velut corpore veneno et quod faciat
ad sic videlicet quod homo malitiosa mala opera fit
non opera cum indomita fera rupto vinculo
discurrendo sevit et navis si gubernator di-
misso gubernaculo dimittit ad ventos et motis
maris vagatur et incurrit in aliorum pericula
dum quod hic facit absentia cathene aut gubernaculi
non per absentiam hoc quod sit sic cum mala sevit anima
quia opera iustitie non per ipsam sit sed certe et ut
in c. XVIII sponsatur pena namque dono iustitie in
[illegible] et in egens fecit deus penas quod ipsa de re
patent eadem ex ratione peccatum 2 [illegible] fit

Hoc modo transit peccatum originale penale ade in omnes
illos qui personaliter propagantur ab illo. Hoc
[illegible] vis videtur colligere posse intellectus quod
primus dictum est sed tamen illud ad hoc videtur plene
intellectui nostro satisfacere quia esto quod anima illa que
creata in corpore extra corpus crearetur et illud vult
sibi daretur quod datur cum corpori infunditur
non diceretur habere originale peccatum immo pura esset
et innocens igitur oportet intelligere quod aliquo modo
corpus redundet in animam ex carne. Et ideo est
tertius modus intelligendi quod in carne ade propter peccatum
duplex fuit corruptio una scilicet pure penalitatis et
ex hac anima cum coniungitur corpori contrahit passibilitatem
alia vero fuit corruptio vitiositatis seu feditatis
per quam caro est spiritui rebellis et ex hac anima
contrahit culpam originalem quod talis vitiositas quasi medium
est inter culpam et penam et hec est quod dicit magister in littera
et quod sonant sacre scripture verba quod ex semine
corrupto parentum et concupiscentie libidinosa contrahit caro
feditatem quandam cum concipitur que est causa originalis
peccati et recte vitium sive corruptio carnis appellatur
potest ad intelligendum autem quod anima possit inficere
corruptione culpabili ex tali feditate hec tria
supponenda sunt tamquam manifesta quorum primum est
quod feditas carnis potest facere carnem rebellem spiritui
quod patuit in adam quod post peccatum sensit carnis
sue rebellionem. Secundum est istud quod anima unita carni
propter connexionem ipsius ad carnem trahit eam sursum
vel ab ipsa trahitur deorsum propter vinculum ipsius
carnis ad animam. Tertium est illud quod anima propria
virtute non potest recte carnem rectificare nisi iuvetur
per dominum gratiam sicut apostolus exclamat infelix
felix ego homo et [illegible] quis me liberabit de corpore
[illegible] quod si anima tali carni unitur quod ab ipsa
trahitur deorsum et per concupiscentiam inclinatur
Sed animam inclinari non est aliud quam esse
peccatum originalis aut in subiecto tali que est
capax iustitie non est aliud quam iniustitia et culpa
ex hoc igitur clarum est quod feditas que est in carne
potest animam unitam sibi facere peccatricem et quia
feditas a primo parente hic traduci in omnes
posteros genitos secundum legem propagationis sic
est quod in ea carne ad omnes transfundit originale
hic autem melius explanatur per evidentiam exempli
videmus enim quod caro de se non dolet nec in
ea passio doloris inest ante adventum anime
quamvis possit inesse in ipso ponitur igitur
animam uniri carni in esse et lese statim ad-
unitur huic dolore et dicimus dolorem generari
in anima non in passioni dicitur igitur carnis in ipso
potest facere dolorem quamvis non sit carnis quod fedatio
et corpore sentiat [illegible] et concupiscentie
quedam feritas in carne est esto quod deus corpus
ineptum esset ad rationis usum sicut est corpus in
ea dispositione quam habet frenetica et furiosi
in tali corpore anima dei fieret nec ignorantia
sed quod dispositio mala sit cum anima tali corpori infunditur
statim efficitur ignorans et furiosa [illegible]
esset in carne [illegible] non [illegible] passibilitas re-

et in concupiscentia requiritur et inhabile
ut patet in ea applosione qua licet
membrorum obedientie quod ad motum membrorum sequitur
ad motum et regimine anime in corpore et in
habile ut patet de ea applosione
qua sit membrorum paralitici statim
cum virtus motiva vincitur illi mem
bro dicitur illi esse morbus paralisis
et est virtutis dissolutio et privatio vel
diminutio virtutis aut dissolutio ita
esse quantum ad corruptionem ipsius virtutis
motive in se sed quantum ad ineptitudinem
organi quod debet illa virtute regi. Sic
in proposito intelligendum est quod in carne autem
adveniat anime non est actualiter morbus
culpe. sed inventa anima de ipso corpore
regere propter corporis ineptitudinem caret
anima rectitudine virtutis regitive et
illa carens tremulosa efficitur per
actum concupiscentie et sic patet quod naturale
est impletur quod omnibus possit conflictus anime
et carnis. Ad dissolutionem autem ali
terius pondus est quod tunc quando aliquid agere
et alterum unum non per coordinationem sicut quando
unum agit in suum superius aliquid per insu
ennam sicut corpus superius agit in haec
inferiora. Alio modo per colligationem sicut
quando duo ista sic uniuntur quod unum trahit
ad se alterum et conciliat alterum concretiones si
cut ubi duo tamen inferiore aiaz
sive intellectum quantum ad hunc modum agendi
sive per colligationem quia licet ad materiam
per que dum deorsum tendit eam se
cum trahit. Ut vero dicit quod est habere
in nostra natura est ut cum habente habi
lius visus patet ea quod abilitas sic. Ad
illud vero quod dicit Anselmus quod penam non est
in semine. Dicimus quod hoc dicit quantum ad concupiscentiam
actualem ipsius petere quod quidem est de
formitas apponens ipsam racionalem
sicut semine ipso non dicit. volo negare
quin ibi sit causa petere in ea assit
sic per omnibus suis sequentibus. Ad
id Augustini quod anime agentis peccatum est
prius. Dicimus quod intellectus de agente per in
fluentiam per sive aut modus in alio ha
bitum non duo circumstantia agere in aliud
sicut per deum est. Ad id per prima quod agens
et patiens debet comparare unde dicimus quod proprie
intellectus de actione proprie quando agere
in proportione consimilia. Ad id quod at
per nullo spiritualior est anima quam cordis
dicimus quod sic spiritualior est alligatum ma
gis carnem quam radicibus anime corporis illi
mato ideo contrahit magis omnes proprieta
tes sive passibilitates sive feditates
per radicibus conturbat proprietates illius. Ad
illud quod obiectio quod non est maior causa

sic efficitur quam in causa. Dicimus quod istud deperit
fallit similiter quam per animam non sic habere in actione
per sensum talibus sed solum tunc in ista
uniti et defectus nam si velimus
comparare carnem anime per unitatem ad comparationem
tamen videlicet ad animam de operatione in
adam et quod magis vel maior de
fectus et quod habere eo quod magnitudo criminis
intenditur frequenter quod nobilitate et dignitate
corporalis quod tanto magis minus est
promptus et corpus peior quanto in possit
Sicut Augustinus dicit et habet ergo quod quando
quanto anima corporis a carne maior est in
ea corporis quam in carne fuit et hoc est
ratione nobilitatis sibi. Ad id quod obiectio
quod pena non est causa culpe. Dicimus quod
verum est de illa quod est ipsa pena talis
aut corporis vivere in adam sub se
mita est quod culpa quod ex hoc quod perve
nit tamen omnibus dissolutum est non solum
dissolutionis ordinatis ad mortem
sed in sancta et ordinatione et sancte
concupiscentie quod non habere non quod talis
inclinatio et acculpatio et ad culpam
potest quodammodo causare penam in anima
hic autem non facit de hoc me in pro
sed penam rebellando et in subse
quendo et hoc modo intellexit magis autem
infecta a carne et sic habet ex illis
Augustini et lex ubique consonat verba
Anselmi non dicit non vere intellexit in scilicet
dicimus quod carentia debite iustitie
reddat naturam concupiscentie autem quando sit
ordine naturali animam ipsam anime inquinatur
illa iniustitia quo naturaliter concupiscentia
hic ex carne contracta sic hoc intelli
gendum de actu concupiscentie. Unde
verba Augustini non intelligendum est quod anime
inficiat animam solum ratione passionis
sed et ratione admixte feditatis in via
specialis quam in semine est manifestatur
ipsa corpus quod semine in actu coniunctionis
alternis et in membris illis ostendit
se deinde quantum omnia alia ita patet
hereditas sicut et illa.

Secunda questio est utrum omnibus qui
habent in diebus ex carne per ea
quos appetitum et volumus de
ante sit quod sit quod primo per eorum duos
quam faciunt hic si lex etc quod tam
quod nullus potest sic ab eo deleri sed
si potest deleri hoc enim a se ipso aut a
sic. si potest deleri aut quantum a superiori
aut a pari aut ab inferiori tale pec
cati idem quod illud non prevalet
a superiori non quod ille aut esset bonus
aut esset malus si bonus quod minus
facit ipsum deleri si malus quod dicitur

assumptionis et dilectior. Item angelus in
peccato et ex hoc sequitur quod anima non possit
fieri deterior nisi cooperante voluntate
propria. Item omne peccatum ab aliqua
voluntate est, sola enim voluntas est peccati
principium. Peccatum originale quod est in parvulo
aut est a voluntate propria aut est a voluntate
aliena. Si a voluntate aliena, scilicet
a voluntate aliena ut pote Ade, cum
in Adam non fuimus nisi secundum quod non
est originale peccatum in homine [illegible] secundum quod
[illegible] propter ipsam non debemus ex natura
[illegible] dei puniri. quod si hoc falsum est
non ergo solum fuit a voluntate aliena.
Restat ergo quod contrahitur a voluntate propria.
Item sicut non patimur assumptioni
nisi [illegible] culpe, licet enim ei se subiciat
in voluntate sed anima non [illegible] carni
ante coniunctionem, non habet culpam. ergo si
infecta [illegible] hoc non est ab [illegible] non
[illegible] subiectionem ipsius anime. Item
si anima [illegible] carni infectum et tamen
non [illegible] originalem, si ergo anima
contrahit, hoc non est nisi propter aliquem
appetitum quem habet ad carnem. Item si
alicui innocenti ponitur in [illegible] infir-
mitas [illegible]. ergo si non est ma-
[illegible] actualis causa quod [illegible] infecta
[illegible] hoc non est nisi propter affectum ipsius
anime ad carnem et secundum hoc omnis originalis
culpa contrahitur mediante appetitu anime et
voluntate. Sed contra peccatum contrahitur
a voluntate anime est peccatum actuale.
ergo peccatum quod in parvulo contrahitur non
[illegible] peccatum originale sed actuale.
Item si peccatum originale esset a voluntate propria
anime, ergo puniendum esset pena actuali.
Si ergo non punitur pena actuali sed
pena dampni sicut ita videbitur quod
non [illegible] quod a voluntate anime [illegible].
Item enim et voluntas sunt disparata principia
ita quod effectus qui sunt unius et qui
sunt alterius sicut alii et alii. Si ergo
[illegible] peccatum [illegible] originale [illegible]
anima ergo non est a voluntate propria. Item
peccatum quod est a voluntate propria per [illegible]
actio est commissio vel aut peccatum
per propriam actionem commissio [illegible]
dimittitur. ergo si originale contrahitur a voluntate
[illegible] [illegible] in parvulis per baptismum
deletur, quod si hoc est tunc [illegible]
quod peccatum originale non contrahitur per anime
voluntatem. Item si contrahitur per voluntatem
aut per naturam aut per deliberativam,
non per deliberativam quia in ipso instanti
creationis unitur anima carni, non per voluntatem
quia naturalis voluntas semper est recta. Item modo
[illegible] quod [illegible] inspirat [illegible] deus. ergo
nullo modo potest esse peccatum principium et ita
redit idem quod prius. Respondeo dicendum quod [illegible] Ca
quod nullo modo originale contrahitur a voluntate
vel appetitu anime secundum hoc tempus potest intelligi
[illegible] secundum hoc taliter intelligere quod spectat
ad theologos persuasione et taliter ut spectat
ad veritatis probationem et [illegible] modo ut
spectat ad fidei veritatem. Cum enim duplex
in anima sit appetitus, scilicet naturalis
et deliberativus, sicut per intellectum quod anima
prius deliberat detractus [illegible] et
ei coniungitur voluntarie et deliberative. et
secundum hoc contrahat culpam originalem sicut
intellexit [illegible] est [illegible] quod doctores
catholici dicunt quod anima [illegible] infun-
ditur et infundendo creatur. Et applicatio
de [illegible] Iacob et Esau loquitur dicens
antequam aliud boni vel mali egissent
et [illegible] Et alius modus in anima
appetitus [illegible] et per hunc appetitum
dupliciter potest intelligi contrahi originale uno
modo ut ille intelligatur quod anima prius
deliberat [illegible] [illegible] carnis [illegible]
appetitu anime quod [illegible] carnis est sic
in anima secundum naturalis appetitus anime ad
corpus quod est ad ipsam unionem
et unionem antecedit ita quod prius non
antecedit tempore sed habet in [illegible] effici-
entis. [illegible] quod est dicere peccatum
[illegible] effectum et [illegible]
peccatum originale a carne infecta mediante
appetitu per quem anima carni alligatur
et quodammodo ei condescendat ac
[illegible] ei se subicit et subiciendo se
[illegible] [illegible] culpa ta-
[illegible] acta sed contracta ut [illegible] naturalis
quia ille appetitus est appetitus vel
non tamen causat peccatum [illegible] sed cum
voluntate carnis adiuncta que a
primo parente propagatur hoc et sic probabiliter
[illegible] in hoc a
veritate deviare quod principalem
causam contrahendi originalis peccati [illegible]
anime [illegible] et doctores dicunt originale
peccatum prius traducitur a primo pa-
rente a quo non [illegible] propagatur
nisi secundum carnem alio modo potest intelligi
peccatum originale contrahi ab anima per libera
appetitu ipsius anime ad carnem ita
ut ponatur non ponitur quod propter cau-
[illegible] appetitus ille naturalis sit causa
sine qua non et hoc quod [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] infectio nisi anima haberet
naturalem [illegible] ad carnem naturalis
aut colligatio non est nisi per appetitum
ipsius anime ad corpus per quem anima
[illegible] colligatur carni sicut dicitur fuit

vero insit virtute habet quod quia carnem
regat necesse habet concupiscentiam siue in car
ne aut per hoc captari in senti
re peccati propter hoc idem simpliciter [illegible]
et peccatum originale esse actum et nullo
modo dicitur actio et hoc propter non in
dicat quod dicitur peccatum originale non ac
tuale dicitur naturale non voluntarium [illegible]
[illegible] sunt [illegible] ad eam [illegible]
inclinant. Ad 2m dicendum quod obiectio non probat
sed homo malus ab aliquo datur quod
Augustinus ibi loquitur de alio agente quod
quibus est ita ad quod non est alligatum
ei quod dicitur sed desinens sit aut non est in
proto nam eam naturalem habet colli
gantiam propter naturalem appetitum omnium ad
alterum. Ad 3m dicendum quod obiectio quod peccatum originale
aut est a voluntate propria aut a voluntate
aliena. Ad id non quod sublimior quod non
fuimus in se aliquid in Adam [illegible]
quod verum est quia fuimus in eo [illegible]
sed [illegible] si quid deductus est ad
simpliciter [illegible] oportet [illegible]
[illegible] non sumus [illegible]
in actu. Sic originale peccatum plus quod [illegible]
si quod [illegible] plus [illegible] in [illegible]
plus propagatione [illegible] ad
[illegible] incipit esse peccatum simpliciter non
requiritur ibi actualiter vel [illegible] de
libidine. Sed sufficit ipsa propagatio
[illegible] ad carnem [illegible]. Ad [illegible] quod
obiectio quod [illegible] non [illegible] ab inferiori
[illegible] hic [illegible] in [illegible]
quod non est naturalis colligantia et [illegible]
[illegible] cum naturalis colli
gantia sicut anime ad carnem sit [illegible]
[illegible] tamen [illegible] quod Adam [illegible]
[illegible] sed hic melius [illegible]
[illegible] qualiter [illegible] anima infi
citur [illegible] ad carnem. Ad [illegible]
[illegible] iam [illegible]
[illegible] Augustinus [illegible]
in carne infecta [illegible]
[illegible] in flamma [illegible] infecit
[illegible] sed [illegible]
[illegible] appetitus [illegible]
[illegible] ibi appetitus [illegible]
colligantia naturalis [illegible] non
[illegible] ad carnem infecta [illegible]
[illegible] non non [illegible]
[illegible] appetitus naturalis
[illegible] in [illegible] ad carnem [illegible]
[illegible] et [illegible] ad [illegible]
culpam contrahit [illegible].

Tertia questio [illegible] ipsa in
[illegible] propagationem [illegible] vel
propagationem et libidinem quod
[illegible] Augustinus de

[illegible] ad peccatum [illegible] originale [illegible]
[illegible] ad [illegible] propagationem. Sed libido [illegible]
[illegible] feditate carnis [illegible] origina
le illa feditas est in carne [illegible]
[illegible] sed [illegible] libidine. Item magister
in littera [illegible] quedam est in carne
qua [illegible] patrum [illegible]
[illegible] libidinosa [illegible]
[illegible] apparet quod feditas
illa in carne non est [illegible] propagatione sed
[illegible] libidine. Item [illegible] ligno
[illegible] est [illegible]
et [illegible] illam feditatem in car
ne [illegible] originale [illegible] talis fe
ditas in carne non est [illegible]
[illegible] sed [illegible] libidine [illegible]
Item si [illegible] esset
[illegible] propagatio carnis [illegible] esset
[illegible] feditas [illegible] peccatum originale per
[illegible] si [illegible] propagatione [illegible]
est traducto [illegible] non est [illegible]
[illegible] propagationis sed [illegible] ad [illegible]
libidinis. Item si fieret propagatio absque
libidine iam nulla esset [illegible]
[illegible] aut nulla esset
[illegible] non
esset [illegible] in [illegible] non esset fe
ditas in carne vel in anima [illegible] ori
ginale si [illegible] infecit et [illegible]
[illegible] non est [illegible] sed [illegible] li
bidine [illegible] originale peccatum [illegible]
[illegible] in Adam [illegible] quia
ipse [illegible] propagatione non [illegible] libidi
nem [illegible] originale [illegible] carnis
feditatem propagatione [illegible] non
libidine. Item libido [illegible] pre
ter [illegible] sed originale [illegible]
[illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible]
[illegible] ab Adam
[illegible] ipsa libido que est in [illegible]
[illegible] sustinendum originale
Item [illegible] est [illegible]
[illegible] sed ubique [illegible]
libido ubi est [illegible]
aliquam culpam [illegible]
[illegible] libidine [illegible] si tra
ductio feditatis carnis vel originalis
peccati esset [illegible] libidinis [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible]. Item si traductio originalis
esset [illegible] libidinis [illegible] ille qui
[illegible] maiore libidine [illegible]
[illegible] originale [illegible]
[illegible] minori libidine [illegible] ille
qui [illegible] ergo [illegible]
maior esset in eo originalis culpa. Sed
[illegible] originalis peccati [illegible]

pur aqualit' vid' q talis cor'
non traducat' p libidinem. Item
ponat' q semen diffund' aliu
bus viri r infund' tur in vasculo
mulieris ita q nec vir nec mulier
sentiret delectacionem nec nihil ibi eet
plus conceptus absq libidine qualis
talis p les non haberet peccatum ori
qd' p hec e absurdum. Item r mise
q aliqs essemine ad quat' absq
cor' ne insi in eo solo qui conceptus
est ex virgine p illum q n' nu
n' feditatem habuit vel originale
peccatum transmitteret ad posteros libi
do s propagatio ergo vbi q s' sunt
opposite dicat Aug' in li' de fide
ad petrum et magister dt in libro
sentenciarum c. 16 r contrarias originalis no
tum e p legem propagacionis sed cum con
dicione libidinis. Vnde Aug' dt
peccatum in parvulos non transmittit
propago s' libido nec feditas hyme
ne faciat homines nasci cum peccato s
feditas libidinis ad cuius vbi i
belluinis r absurd' n' e q libi
do tn' ad vinc' in libido dt in
probabilitas s q mod' dt Aug'
in libro de libero ar' nichil aliud
inveni in toto malefacti qui
inest libidine dicam hec voluntate
inplicitatem aliorum libido de
lectacionis immoderata s q d'm ma
ienn esse libidinem i m aperi
tivis quantum cum alius potest
tas ine dicit libido cor' vitiosa
cum d'mo sit in semine et et i vbi
quantum sit acta quando s cum
ipsi que quantum dicit esse cor' ta et
infecta in membris suis medio q'
libidinem ex actu quoniam hmo
cum ibi r est cor' vitiosa r delec
tmodata et vehemens ipsa sine
p' eo libidine hic e inplicta vo
luntate q' quam secundum et in
secunda hic e immodesta delectacio
vir aut mulier sine tua mis
sisset quam s' legem ipse cu g'
dt q peccatum n' e transmittit a
posteros p propago s' libido hic
non intelligit de libidine pro
r sedo m' dt tex et p hec p'
ea quamvis omnes qui addunt
ad utrumque partem Item pro
auctores r sancti qui antiqui dile
tissime p libidinem loquntur
de libidine in actu talia tenes
vo ad appetitum peccati de libidine
in fonte acceptam s' r sa r h' p'
p tenenti ambos r singulos

Ad partem ista sunt dubitacio de lra
r p° qt de hec qd magister quit i tra illa
r hec qui solum vitium cui originale i carne
sit culpa vel pena Non n' vi p'
ipse ad quem peccati cuius q r solucio hec
determinat q sit culpa nec determinat q
sit pena Et vi q neutrum sit culpa
non e hec constat pena non qd' h'
pena nulla eo q pena insit sola
h' natura e in qua r iniusta natu
e eo r iniusta in ea sola in qua est
nata beatio ee h' aut e sola carnalis
tonalis qu an' adveniat aie nec pot
ee pena nec culpa Item cum pena n'
quas punit s' illa carne q e i semine
an' adventum aie nullius punit qu no
nulla ee pena Ex quando e q eo sit
cor' qui scripsit q culpa r eo tal
sit pena vid q talis cor' ee pena Item
cum eo maledicto sit pene r cul
pe r semen eat maledictum dicit q' dt
Gap. xii r aug' exponit in li' li
ypognosticon q' e i e hmoi e ad hec
breviter q magister Ret ad hanc quem
valde caute r cavaliter nec n' susti
net qd sit pena nec sustinet qd sit
culpam ita negat i n' actualiter
e pena vel culpa cor' illa sine fedi
tas cum pena sup tale pene r
culpa s' tale culpe s' sternn vocalez
nec tn' negat qd non sit pena vel
culpa q ad utrumque sicut hec r ut
utroque quod d' in e causa aia n'
equinatorum sui ad carnem tale illius
feditans efficit pena r culpa hic
culpa pen' ethat p' vim dum f
mitur pene qd nec magis virtus
apprehendit. Et minime sine carne
feditate r p hec ps Ret ad argumentum
peccatum q quando dicitur e pena
quando non Item q dicit qd dt
feditas maior m' in carne ee quam
postq traducta q in ea seq traducta
s n' hec dicitur e ad dile peccatum effici
ex illa feditate vi q minus sit dile
e q d aliis Item pecatas e i
incepto i effectu q in causa qd e
maius in utroque e s' feditas i carne
traducta tantu ab eis aqua traduct
no vi magis dicit e cui ad dt q a
e hoc q ibi fedus q ad dt mag'
quinque e feditas in carne
s traducta cum in illa carne aqua
traducunt hec intendit q ad carnem
q e in aliis melius r de ut d h'
melius s melius q' quando hic
aut dicit q in illa pecca e qd
fontalis infecta p qui sicut e ibi

generatur per illam unionem descendens mauet infectione infecit. Quia aliter videretur quod manifestat primitus et fuerit unde sicut ipse dicit in libro de bono et semine ex quo efficitur proles sit magis infectum quam semine ex quo generatur pater nec tamen sequitur quod magis sit culpabilis proles
2o quam fuit in parente et ita patet. Ecclesia ad 2 secundum hoc planius explicabitur cum agetur infra de quantitate culpabilis peccati. Tamen quia dicitur quod dicit Non quod ex carne tracta ab Adam corrupti sumus. Ideo peccatum traximus Et est quod vere si aliquis de novo fieret de carne Ade corrupta per legem generationis utrum contraheret culpam et quod non videtur magis dicendum in libro
3o et hic ipsum videtur dicere Augustinus contra Palagianos ubi dicit qualiter tenemus tales et tamen hic quod nisi per semen propagatum peccatum et per semen generatum est sicut septimum et semen est maledictum ab initio et propterea clarum videtur conclusum non posse peccato
4o plansisse sine semine efficiendo Ad quod aliter dicamus quia pristinum videntur non videtur quod contraheret culpam ergo tamen quod si totum corpus Ade corruptum sic fuit et fedata. Unde culpe videtur per rationem quod peccatum contrahitur si fieret de alia parte sicut fit de semine per totum corporis partes fabricatum ex semine et constans est quod feditas illa non computatur per diversitatem organorum ergo si alia ratione contrahit quod
5o in ista corporis illi corpori per rationem videtur quod contrahet illa anima que ungitur corpori ex illa carne fedata nisi in illa sit maior aut peccatum. Ideo quidam tenent quod contrahunt culpam. Ex quo hic quod non solum corpora est fedatum est in parte sed in tota carne. Alii vero tenent oppositum dicentes quod etsi in omnibus membris corpora
6o penalitas corpori tamen feditatis quod est principium originalis in parte generativa consistit. Et ex hoc dicatur unum esse magis membris secunda quod nullus est qui non generetur secundum legem propaginis ex semine infecto nisi propter solus Christus et quod non habuit culpam peccati vinculum scilicet est adhuc dubius magis quod hic quod magis conservat verbis Augustini
8o Unde si homo fieret ex alia parte vel de ulla secundum sunt Christi corrupta corpora penalitatem aliquam non tamen peccatum originale Unde vere quod est de carne. Nam et si in omnibus membris sit corpora penalitas corpora feditatis est in sola semine ratione infectionis prima quia est in mari generatione quod autem vero illa sit magis infecta

quoniam alia dictatio est contra Ideo quod dicit quod dicit Et tres simpliciter sunt etc. Ex isto non verbo videtur colligi quod actus matrimonialis numquam sine peccato habetur sed et hic ipsum inde per auctorem Augustini dicentem de anima dei genitales corporis partes ita libidini subdita inde mo vent ut non valeant si ipsa defuerit et ad valendum homini seorsum quibus non est sine ardore libidinis
5 Sed dicendum hoc est quod omne mandatum dei potest absque mundatione impleri ergo et plane absque peccato potest homo ad cultum dei Ad hoc dicitur ergo
6o quod actus matrimonialis potest fieri absque peccato maxime cum sit exhibitio prolis vel reddi debiti et non in Christus intellectum depositio omni in prole non de peccato actuali ex parte et ex verbo Augustini intellige de libidine pure est primum carnis non peccati dicitur ex pluribus verbis et hic non plures est generatio quod nulla et dicitur plurimis detrahitur in matrimonio peccatum de omni Dis. xxxii
Quomodo dimittitur peccatum originale etc.
Supra ostendit magister qualiter peccatum originale traducitur. In hac parte intendit ostendere qualiter tamen dimittitur autem propter ista in quantum in quarto primo determinat magister quomodo originale peccatum habeat deleri in baptismo quod quidem est opus divine misericordie. Secundo ibi determinat qualiter in prima generatione et primitivum salutem ratio divine misericordie ibi Deo et quoniam ad iustitiam tenetur etc. hic autem facit quod ultimo per deum misericordie et veritatis et de ea non beneficiis nisi manifestat et oportebat convenientem iustitie
Prima pars dividitur in tres partes. In prima ostendit qualiter in baptismo deletur peccatum originale culpabile cum Secunda qualiter tamen habeat ex parte carnis ibi Dolet et Quaeritur etiam et quod de tertio vero determinat de pena que remanet in utroque scilicet de concupiscentia quod fit tamquam ab auctore a pena solum quia vero concupiscentia etc. Circa dicta principaliter tria sunt posita in quibus prima parte determinat magister deus concupiscentie culpam ad hoc amplius imputatur Et non oportet autem deus vel generis illam nunc ab lato cum concupiscentia ibi Quid vero quod autem deus quod fecit operatur non etc. Tertio determinat concupiscentia concurrentia sua ad sua actioni ibi hic agimus de solum quia vero dicitur etc. et cum nisi magis

in primo de duo primi determinat quarto
vero et querit utrum originale peccatum de-
leatur per opus divine misericordie. Ultimo vero
est qualiter contrahatur salva conditione
divine iustitie et anima que determinantur in
parte ista possunt reduci ad tria quorum
primum est qualiter deleatur originalis cul-
pa, secundum est a quo fit ipsa concupiscentia, tertium
vero qualiter ad infusionem anime et originalis
culpe in unione salvetur divina iustitia

Animadvertendum quod hic pro his [illegible]
tur quod dicit tamen primo non contrahitur de-
letionem originalis culpe [illegible]
contrahitur de morbo concupiscentie remanente tertio
contrahitur de equitate divine iustitie in infusione
et unione anime circa primum querit duo
primo querit utrum in baptismo deleatur ori-
ginale peccatum quantum ad culpam que est in
mente secundo vero querit utrum deleatur quantum
ad concupiscentiam que est in carne

Circa primum sic proceditur et quod utrum in
baptismo deleatur originale quantum ad
culpam et quod sic videtur Iohannis iii
nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto
non intrabit in regnum celorum hic autem non
est propter culpam actualem in parvulis ergo si-
cut est propter culpam originalem sed post
baptismum homo renatus in [illegible]
regno celorum quod non est quod in baptismo
collatus est quod obstabat homini in
regnum visionis dei ergo etc. Item Ro. vi
consepulti sumus cum Christo per baptismum in mor-
tem quotquot baptizati sumus et per quam in mor-
tuus est peccato iustificatus est a peccato
ergo qui per baptismum mortui sumus
peccato sicut Christus semel mortuus est
peccato. Item hic ipsum videtur ratione
baptismus non est sacramentum veritatis et non
ne legis quia sicut in baptismo homo
lavatur exterius ita et lavatur interius
Si igitur in baptismo puer exterius la-
vatur videtur quod interius a peccato originali mun-
detur. Item in baptismo efficitur homo membrum
Christi et regeneratur generatione spirituali sed
ille qui membrum Christi [illegible] est non
potest esse [illegible] ad culpam Sed contra ipsa
est dele[illegible] macula peccati sine amotione
deformitatis quandoque manet privatio
boni quod debet inesse sed in homine
post baptismum manet carentia illius
[illegible] iustitie que fuit in Adam in
statu innocentie ergo per baptismum non
deletur macula originalis culpe ma-
ior manifesta est per ipsum peccati definitionem
minor manifesta quoniam experientia
quod manifeste videmus quod per baptismum
caro spiritui non ita subditur sicut in Adam
subdebatur. Item impossibile est macu-

lam peccati deleri quamdiu manet actio
peccati sicut manifestum est in nigro nec
etiam remittitur peccatum fornicationis quamdiu
quis actu fornicatur sed per baptismum
manet originale quantum ad actum sicut
dicit magister quod impossibile est quod in baptismo
deleatur quantum ad maculam et reatum
Item concupiscentia per baptismum culpa est
sed quales sunt actus tales sunt habitus
quod concupiscentia que manet per baptismum
est culpa. Sed non est actualis ergo est
culpa originalis quod per baptismum originalis culpa
non deletur quantum ad maculam. Item cul-
pa est motiva pene quia si non cessat cul-
pa non cessat poena. Sed quod per bap-
tismum remanet pena debita originali ut
patet mors et alie penalitates non videtur quod
per baptismum fiat deletio originalis culpe
quantum ad maculam Contra si tu dicas
quod macula peccati deleta adhuc potest
remanere debitum in anima et obligatio
ad penam pro culpa. Prius stat vero et
quod dicit remanet quantum ad reatum ma-
le quod dicit magister in littera et accipit a
Augustino ait quod ante fuisset reatum
et remanet actu. Contra est quod sicut
dicit magister in littera et accipit ab Au-
gustino disciplina dicitur originale peccatum
dimitti in baptismo quod per gratiam baptismi
virtus concupiscentie debilitatur atque extenuatur
ut iam non regnet et quod reatus ipsius
solvitur. Ad hoc autem verbi intelligen-
tiam quod iste verbi dicit quod in-
telligi et [illegible] satis plenius
non sicut dicit Augustinus in libro de bap-
tismo parvulorum originale est concupiscentia sive
virtus concupiscentie et hic ipsum magister dicit
in littera hic autem concupiscentia ut dicit etiam
ille peccatum vocat appetitum boni in-
mutabilis intensum et inordinatum et
ideo cum ita est ista quod originale peccatum
est culpa. Sed etiam culpa [illegible]
culpe est et preciosum ordinis debiti
quantum [illegible] non tamen dicat bonum
debiti preciosum Sed est ordinis et
iustitie subiectionis. Ad hoc quod [illegible]
[illegible] dicat culpam ordinem
iustitie quod dicat [illegible] concupiscendi
sui appetitus immoderantiam vel de-
bitum concupiscendi quod ad hoc [illegible]
[illegible] fuit obligata necessario
illa obligatio aliorum fuisset relaxa-
ta [illegible] quod gratia [illegible]
[illegible] membrum. Item est quod hoc ipse
originale peccatum [illegible] baptismum [illegible]
[illegible] [illegible] membrum
per baptismum ablato debito absolutus [illegible]
[illegible] et dat ei [illegible] ut non [illegible] a concupiscentia
et per hoc [illegible] et hoc est quod in baptismo
tollitur concupiscentia [illegible] et solutum non concupiscentia
debitum per [illegible] culpe [illegible]
concupiscentia

et cum [illegible] appetitus [illegible]
[illegible] baptismus hic
in debitum non concupiscendi

licet aliquod remaneat sicut et in igne dicit
ergo culpa in baptismo tollitur reatu et remanet
actu quia et si remaneat concupiscentia non tamen
remanet prout est culpa et obligatio
ria ad penam sicut hic et quod magister
dicit d. ii. et tamen baptismo per tem
oralem deleri et quod intus concupiscentia
extenuatur et quod reatus solvitur
aliter potest intelligi uberius et ut in
telligatur sicut supra dictum fuit
moralis culpa est prima quedam con
formitas ad culpam actualem se
nandentem quia in concupiscentia actuali
et est quasi et est anima in ipso actu
peccandi et ipso tamen peccato est quasi
ex habitus boni et quedam habilitas ad
actum peccati. Originalis ergo intellectus
debet originale carentia et concupiscentia
et quantum in actuali peccato habili
tatis bone est ipsum peccatum sicut
loquendo ipsa non habilitans sine pri
tas ad actum peccati non est peccatum
vel loquendo pro eo quod non est culpa
nisi quamdiu manet in quo sic in
telligendo est in proposito et quemadmodum in
actuali delectatione peccato ad quod inclinat
statum dimittit culpa
foritas et [illegible] simul cum
hoc manet quedam pronitas ad actua
lia per remissionem in hoc propositum
peccatum peccato quemadmodum sic quod
baptizatis infunditur [illegible]
et hic primum [illegible] carentia
debite iustitie [illegible]
simul [illegible] est et infusa contrarii
[illegible] non omnino tollitur sed minuitur pro
quo pronitas ad culpam simul potest [illegible]
[illegible] sicut dictum est non [illegible]
peccatum formaliter sed materialiter [illegible]
[illegible] carentia debite iustitie
post baptismum remanet concupiscentia
[illegible] et hoc est quod dicit magister
quod tollitur reatu et remanet actu
quia tamen non est culpa [illegible]
[illegible] pena sed pena est
[illegible] culpa [illegible]
[illegible] dicit
remitti in baptismo et quod concupiscentia
extenuatur et quod debitum solvitur [illegible]
[illegible] debitum [illegible]
[illegible] concupiscentia
[illegible]
[illegible] recipiendi et [illegible]
[illegible]
originalis culpam [illegible] in bap
tismo. Ad 2um [illegible]
[illegible] manet [illegible]
[illegible]

[illegible] et [illegible] imperfectio [illegible] sed quod
[illegible] et [illegible] plus acceptat
quam infusa innocentie. Ad illud
quod obicitur quod remanente actu non potest
deleri culpa dicendum quod verum est de ac
tu in quo consistit plena ratio cul
pe sicut in actu fornicationis consistat
consummare illius peccati actus aut
originalis peccati [illegible] concupiscentia sine
[illegible] concupiscendi sed hic non ma
net prout in ipso est [illegible] peccati con illi
[illegible] sicut dictum est hic manet
quantum ad [illegible] ad [illegible]
debitum [illegible] sicut in aliquo [illegible]
[illegible] et [illegible] peccato [illegible]
[illegible] manet post [illegible]
[illegible] et [illegible] in actu
concupiscendi [illegible]
[illegible] et in proposito intelligendum est
[illegible] Ad [illegible] obicitur quod concupiscentia post
baptismum est peccatum dicendum quod verum
et [illegible] non sequitur quod illa concupi
scentia que provocat ad concupiscendum sit peccatum
[illegible] sufficit quod sit peccatum vel ex peccato
[illegible] quod equales sunt
actus [illegible]
de [illegible]
[illegible] sicut de [illegible]
[illegible] concupiscentia [illegible]
que post baptismum [illegible] non est
[illegible] concupiscentie
[illegible]
[illegible] culpe sed pene quia non
ad malum inclinat [illegible]
[illegible] penalitas appellatur
[illegible] Ad illud quod obicitur [illegible]
culpa deleta [illegible] remanet pene
dicendum quod [illegible] verum est de [illegible]
[illegible] de aliis [illegible]
penis [illegible] hoc non [illegible] sicut
manifestum est in [illegible]
[illegible] culpa [illegible]
[illegible] obligatio ad [illegible]
[illegible]
[illegible] ad hoc quod emendam
[illegible] in baptismo
plena est remissio [illegible]
[illegible] ad penam et
culpam et ita [illegible]
ad hoc [illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible]
in baptismo [illegible]
[illegible]
baptismo [illegible]
[illegible]
[illegible] sufficientia [illegible] est

et singula sunt suis locis tractanda sunt
tamen propter ordinem tamen propter brevitatem ad
presens omittenda est. Secundo quia ut
dicit lombardus baptismus est delere habet quantum
ad culpam et quod sit verum patet. Primum
dampnum quod dicit quod sunt in baptismo
concupiscentia. Duobus quod sic in hac
autem ut sic quia duplex est hec concupiscentia
et corpore duplici indiget purgatione per
aquam et spiritum spiritus sanctus quia per similitudinem
et imaginem et similitudinem remanente
aqua et per spiritum sanctum communiter corpus aqua
purgante et anima corruptione lavante. Sed
tamen ad corporis corruptionem quod est originalis
peccati et transfundendi unde quod originale peccatum
non solum deleatur quantum ad culpam sed
quantum ad causam. Item patendum est
fuit spiritus in satisfactione quam fecit adam
in corrumpendo. Sicut dicit de v. non
sic delictum ita et donum. Sequitur enim
quod multo magis fuit donum quam delictum
ergo si delictum ade non tamen potuit homines
inficere in se sed potuit etiam parvuli alium
verum quia baptismum sacramentum non tantum
hominem in se sed etiam potest alium parvulum.
Item non removetur effectus propter sufficientem
causam ergo si baptismus removeret ipsum
originale peccatum ab homine tunc esset quod causam
originalis peccati excludat alius et sic
homo verum esset quod baptisatus non transfun-
dit in alium originale peccatum. Item non
sufficienter curat morbum qui relinquit
radicem morbi sed aut dominus non
est sufficiens medicus aut si sufficiens medicus
dominus est per medicinam sacramenti bap-
tismi non solum expiatur originale
peccatum quantum ad culpam sed et quantum
ad causam et sic sequitur quod baptisati etc.
Item tales sunt fructus qualis est
arbor et tales sunt rami qualis ra-
dix unde dicit in mattheum vii. Non potest
arbor bona fructus malos facere.
Et apostolus ro. xi. Si radix sancta
et rami sancti ergo si originale delictum sit
est in parente et parentes est purificatus
verum similiter quod proles et sic si originale
non deletur per baptismum licet sic delea-
tur quantum ad culpam deletur similiter
quantum ad causam. Si tamen dicas quod verum
non purificat homines ab originali peccato
corporis et corruptionis naturalis sed magis e contra
magis probat quod sicut oppositum est in opposito
et oppositum est causa oppositi sed prima
corrupta corrumpit ergo etiam per
rationem oppositi sanctificata sanat. Item
si aliquis curat aliquem aliquem
habentem morbum hereditarium vel
quod non deleatur hec ipso quod aliquis
curat dicit ei posteros quando filiis sa-
nus qui patris tenetur si originale morbus est
hereditarius videtur quod non deleatur quando
aufertur illa corruptio per quam originale in
alium transfunditur. Contra quod baptizatus
est per baptismum sentit in se motus
concupiscentie sed concupiscentia oritur ex corrupta
sensualitate et illa causa originalis peccati
in prole ergo baptismus non curat mor-
bum originalis peccati quantum ad radicem. Item
causa originalis peccati est fetor ponens carne
sed per spiritum sanctum est opponit hanc ipsam
mentem quia si tamen originalis peccati non
opponitur quia sicut verum quod similiter in communi baptizatus
illum habet in morem. Item si bap-
tizat originalis non tamen magis est mar-
tiris personalis sed magis est nil quia parvulo
baptisato non oportet plenius baptismum.
Quod concedimus in ipsa persona
non est baptizatus quod in baptismo
non fiat deletio originalis quantum ad
culpam et radicem morbi. Item pa-
rentum originale homines ignorantia
in mente et concupiscentia in carne
sed baptismus non tollit hanc ignorantiam
que remanet sic completa mentis quo intelligimus
in illa corruptione que sequitur expresse causa
sed item est causa originalis quod est dicendum
quod duplex est loquendi de causa originalis peccati
aut sicut quo ad hominem in se
aut per comparationem ad alium sive
ipsa propagandi. Si primo modo loquendo sic
est deletur originale peccatum delevit et causa
originalis peccati quantum ad hoc ut non possit
deinceps originale peccatum causare in anima
baptizati tamen quod quedam nostre fehdinis
carnis et penis pluralis sunt toramde
ratione tamen habeat spiritum infirmitatem
peccati relinquit quod quidem non facit per
baptismum per auxilium gratie quod ibi
datur spiritum per quod possidet carnem et
ita effectus illius gratie quedamus redun-
dat in carne. Si autem loquimur de causa
originalis alterius propagandi dicitur quod per baptismum
non deletur originale quantum ad causam sed
radicalem sicut hanc potissima est
ut causa quod corruptio que est causa originalis
peccati propagandi est corruptio non sine con-
cupiscentia ponens communicativa que ex
radicali in carne. Unde originale potest esse
causa personalis parvuli vel parentes autem
secundum ne reperit dictante et carnem quod
aut sanctificat operat hoc carne per ne
rursum non corrumpens non sicut ordinem
directe sicut hic quod enim infundit gratia
baptismus deletur originalis culpa. Sed
quia culpa peccati ipsius remanet
eo aliquis languor in carne qui est causa

originalis in parvulis [illegible] aut quare
quae est medium [illegible] sacramentalis ordi-
natur directe contra originale non corrumpit
potentiam nisi per accidens [illegible]. Dicendum quod
summus medicus Christus instituit con-
tra [illegible] ex parte medici tamen
non ex parte aegri cum ex parte me-
dicamenti. Ex parte namque medici
quia sit deus debuit nos curare ut sa-
lutem nostram unus quilibet ab ipso
immediate recognosceret et ideo quicumque
volunt dare [illegible] baptismum in mente
non se [illegible] baptismus delet originale
in homine secundum quod est individuum non
secundum quod est alicuius [illegible] ut ex hoc
[illegible] abstergitur [illegible]
[illegible] et magis recognosceret [illegible] salva-
toris sive beneficium. Ex parte aegri
est [illegible]. Deus enim neminem voluit
salvare nisi salva arbitrii sui liber-
tate et ideo talem medicamento efficaciam
dedit ut salva esset libertas et [illegible]
[illegible] ideo est ut fides [illegible] consul-
tat [illegible] sacramenti suum effectum et ideo
non curat nisi morbus ex parte me-
dicinae [illegible] est quia virtus [illegible] in sac-
ramento est ipsa fides. Unde a fide per-
sonis dum sacramenta sine efficacia
[illegible] regenerationis [illegible]
recipiant voluntate et mentem. Virtus
aut [illegible] carnis a carne
[illegible] est quod baptismus sanat ut curat ori-
ginale quod est morbus per se [illegible] in
[illegible] per quam [illegible]
sonalis [illegible] remanente [illegible]
[illegible] in carne et [illegible] quae est
causa [illegible] culpam
[illegible] quod per baptismum deletur origi-
nale [illegible] quantum ad culpam non tamen remo-
vetur causa [illegible] originale
in personam alteram sicut cineres [illegible]
[illegible] ad [illegible] inducunt et
ideo [illegible]. Ad id quod obicitur de
[illegible] quod [illegible] purgatur in bap-
tismo dicendum quod [illegible] intelligit [illegible]
nem [illegible] quae foeditas [illegible] de
quo non [illegible] non quod omnia tol-
latur [illegible] illam [illegible] sive [illegible]
[illegible] foeditas [illegible] vocat
[illegible] quod non est amplius causa
culpae in eo in quo est, non tamen per bap-
tismum omnis foeditas deletur [illegible] non
tamen penitus [illegible] sit in [illegible]
[illegible] probabile tamen est quod aliquo
illa foeditas per baptismum remittatur
[illegible] quod [illegible] baptizati
non [illegible] aliquo sicut non bapti-
Ad illud quod obicitur quod [illegible]

sufficiens ad satisfaciendum quia in Adam
ad corrumpendum [illegible] quod [illegible]
quia non debet [illegible] virtute sacra-
menti quam dare poterat secundum quantum [illegible]
[illegible] ideo et si sufficiat esset
non tamen debet virtute sacramenti curari
[illegible] nec secundum solum corruptam
personae [illegible] ut prius a
[illegible] est. Ad id quod obicitur quod non
removetur effectus permanente causa.
Dicendum quod verum est de causa efficiente
et causa naturali non de efficiente [illegible]
est de [illegible] in ea [illegible] dispositione
[illegible] effectum [illegible] aut [illegible]
[illegible] remanet [illegible] originalis sive
foeditas ipsa non est causa [illegible]
originalis [illegible] originale sit in [illegible] separata
[illegible] in eius disposi-
tione et [illegible] secundum quod [illegible] ipsa con-
traxit originale. Ad illud quod obicitur
quod non sufficienter curat morbum qui
relinquit radicem. Dicendum quod [illegible]
est quando radix morbi extinguitur quo
[illegible] causa [illegible] in ea [illegible]
[illegible] non sit [illegible] extinguitur radix
originalis [illegible] quid [illegible] posset [illegible]
[illegible] morbum illum et qui baptizatus
posset tamen et alio dicitur quod utile est re-
linquere radicem alicuius [illegible]
quia [illegible] frequenter curat
alterum [illegible] corruptio [illegible] re-
manet in carne [illegible] est [illegible] multa
mala et per quas [illegible] multa bona.
Sicut [illegible] in [illegible] in [illegible]
[illegible] effectum baptismi. Ad illud quod obicitur
quod [illegible] radix est [illegible] et ramus dicendum quod
[illegible] illud intelligitur [illegible] ut
si [illegible] sit radix secundum quod radix baptis-
mi [illegible] non tamen [illegible] sicut
[illegible] secundum quod est [illegible] alterius quod [illegible]
dum illud curat morbum personae non
nisi sicut ostensum est. Ad illud quod
obicitur quod curato [illegible] datur ei virtus
[illegible] sanum dicendum quod non est simile
[illegible] sit morbus hereditarius
quod non est talis morbus ut corrum-
pat personam et alius ut corrumpit
[illegible] quod [illegible] ex
parte carnis non solum quantum ad in-
[illegible] sed quantum ad [illegible] et
ideo [illegible] ita corrup-
tus est in ea [illegible] sicut
[illegible] et qui [illegible]
[illegible] sanatur secundum
[illegible] est corrupta [illegible]
non ita quod ille [illegible]
[illegible] voluntas
[illegible] secundum quod ab ipsa oritur

respiciat generativam virtutem, et non natura
lis iusticia rebus similia peccans et ideo
communis vna concupiscentia tamen per baptismum
tollitur non quia tollitur aliqualiter sed
quia minuitur per baptismum generat
[illegible] qualitas non [illegible] generate plus
conformat [illegible] virtus generative
[illegible] [illegible] voluntate libera et ideo
exemplificat Augustinus quod sicut [illegible]
generat [illegible] et [illegible] nunde generat
granum cum paleis et hec quia grana [illegible]
cavit in vi propagativa et tunc seminali
quod hic propagantur simul intellectus in
hominibus quod tamen remanet in pro
generativa [illegible] voluntas curat per
[illegible] generat [illegible] in quo assimilatur
[illegible] quod assimilat [illegible] et ideo
[illegible] similem ad [illegible]
[illegible] [illegible] sive redemptorem.

Consequenter queritur de secundo principali
scilicet de [illegible] concupiscentie et [illegible]
[illegible] duo primo quid in quo concupiscentia
tanquam in subiecto secundo quia a quo sit
tanquam a primo effectivo

Circa primum procedit sic et quod in
qua sit concupiscentia tanquam in subiecto vi
[illegible] [illegible] sit in anima videtur enim
[illegible] quod in carne videtur Ro. vii [illegible]
[illegible] video aliam legem in membris
meis repugnantem legi mentis mee [illegible]
video aliam legem idest fomitem [illegible]
qui [illegible] in membris meis sicut in
oculo [illegible] concupiscendi in manu ad
operandum ergo concupiscentia [illegible] Item [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] duplex
[illegible] [illegible] [illegible] mente [illegible]
[illegible] carne [illegible] repugnantia in [illegible]
[illegible] in subiecto vel quod concupiscentia sit
in carne tanquam in subiecto. Item
sicut se habet lex mentis ad mentem ita
lex carnis ad carnem sed lex mentis
se habet in mente tanquam in subiecto ergo
[illegible] lex carnis est in carne tan
quam in subiecto sed lex carnis est concupiscentia
sicut sepe dicitur Ro. vii. Item concupiscentia
carnalis non est in anima nisi quia dicitur illa
[illegible] [illegible] carnis [illegible] [illegible] salvari
[illegible] in [illegible] subiecto [illegible] quod concupiscentia [illegible] non
[illegible] in illa que separabilis est a carne [illegible]
[illegible] [illegible] est actus [illegible] est [illegible]
sed carnis est concupiscere sicut dicitur Gal.
v. Caro concupiscit adversus spiritum ergo
concupiscentia est a carne [illegible] Augustinus
[illegible] apostolus [illegible] concupiscentia est quod anima
[illegible] ex carne sed illud [illegible] anima [illegible]
[illegible] est in anima ergo concupiscentia [illegible] in
anima sicut in subiecto. Item Augustinus in
[illegible] xxxiiii [illegible] concupiscentia est [illegible] affectio [illegible]

[illegible] secta que magis proprie cupiditas
dicitur sed affectio habet esse in anima tanquam in
subiecto ergo etc. Item illius subiectum est ea
[illegible] cuius est cognoscere ergo in illo so
lo est concupiscentia in quo est cognitio sed
cognitio est in anima tanquam in subiecto ergo
et concupiscentia. Item in illo solo est concupiscentia
tanquam in subiecto in quo potest esse culpa
sed talis non est caro sed anima. Item anima
recedente a carne non plus concupiscit
caro quam lapis anima non sine carne concupiscere
potest et delectare sicut et dolere
ergo videtur quod concupiscentia debet esse in anima
sicut in subiecto [illegible] [illegible] quod concupiscentia
[illegible] [illegible] [illegible] concupiscentia [illegible]
[illegible] nimis intensa [illegible] [illegible]
sive sit [illegible] [illegible] sive exterioris
sive inferioris [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lex que [illegible]
concupiscentiam [illegible] mala [illegible]
et sic concupiscentia habet esse in vi [illegible]
[illegible] sive dicatur [illegible] appetitiva [illegible]
[illegible] sive dicatur [illegible] appetitiva [illegible]
Alio modo sumitur concupiscentia pro appetitu [illegible]
[illegible] delectationis et sic [illegible] [illegible]
[illegible] concupiscentiam [illegible] [illegible]
et [illegible] concupiscentia [illegible] [illegible]
habet autem concupiscentia dicitur esse in carne
et in sensualitate et in [illegible] [illegible]
in carne est [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] in sensualitate [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] dico quod in
[illegible] et in sensualitate est [illegible]
[illegible] [illegible] actus [illegible] est concupiscere
Sicut vult Augustinus et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] carne [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
cum concupiscente [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] subiectum concupiscentie [illegible] assignare
non tamen dicit carnem [illegible] tamen dicit
etiam [illegible] [illegible] [illegible] vel sicut [illegible]
est actus [illegible] [illegible] actus [illegible] est
delectari carnaliter concupiscere [illegible] [illegible]
quod caro dicitur [illegible] in [illegible] aliquid
[illegible] [illegible] [illegible] carnalis [illegible]
[illegible] [illegible] carnis [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
concupiscentia [illegible] [illegible] [illegible] con
[illegible] et hoc modo non est [illegible] quod
concupiscentia sit in carne nisi dicitur [illegible]
esse sicut in [illegible] [illegible] ostenditur
quod concupiscentia est magis [illegible] in anima quam
in carne [illegible] Ad [illegible] quod
obicitur de verbo apostoli video aliam legem
in membris meis etc. dicendum quod membra
non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ibi [illegible] [illegible] appetitiva
[illegible] illud quod obicitur de [illegible] [illegible] [illegible]

similiter quod caro accipitur pro homine car-
nali, ut sic caro dicatur totum compositum carnis
et intelligit [illegible] carnale [illegible]
concupiscentia dicatur carnis infirma in carnibus se-
cundus vel tertius [illegible] quod ex [illegible]
Ad 2m quod obiicitur de lege carnis, dicendum quod
caro accipitur ibi pro homine carnali se-
cundum [illegible] in ultima acceptione quam
dicitur caro concupiscit adversus spiritum.
Ad 3m vero quod obiicitur quod in anima separa-
ta non est concupiscentia carnalis, dicendum quod
concludit non sequitur quod caro proprie sit subiectum
concupiscentie, sed ex hoc sequitur quod concupiscentia
non est anime nisi ut carni unite.
Ad ultimum iam patet per ea que dicta
dicta sunt ad 1m. Dicitur caro concupiscere
adversus spiritum causa ibi secundum quod [illegible]
exponitur dicitur hec carnalis sive sen-
sualitas carnis.

Secundo queritur utrum hec concupiscentia sit
ipsa concupiscentia causata a principio
et est questio utrum sit a deo
et quod videtur quod sic: vetus homo est
[illegible] est [illegible] vetus homo est [illegible]
[illegible] nobis et non ex deo. Item
[illegible] in libro [illegible] malum ex
[illegible] bonum a deo et non libidinis
sed libido concupiscentia [illegible] Item
dei filius assumpsit omne quod in na-
tura plantavit sed concupiscentiam non as-
sumpsit, ergo concupiscentia non est in nobis
a deo. Item omne quod est a deo est bo-
num et de se ad bonum ordinatur, sed concupi-
scentia mala est et ad malum ordinata cum
eius usus actus concupiscendi sit ma-
lus, ergo videtur quod concupiscentia non sit a deo.
Item fomes [illegible] causa
[illegible] et ita est [illegible] originalis
[illegible] et [illegible] quod non attendit ibi
libertas voluntatis, sed quod est causa [illegible]
[illegible] et [illegible] ordinatur ad ma-
lum est causa mali. Si ergo fomes esset
a deo tunc sequitur quod peccatum originale esset
a deo, quod sicut sum [illegible] quod [illegible]
Sed contra Augustinus [illegible] omnis pena
[illegible] iusta est et supplicium nominatur,
sed concupiscentia [illegible] pena
[illegible] iusta est sed omne [illegible]
est a deo. Item omnis pena aut est
acta aut inflicta aut contracta, sed fo-
mes non est pena acta quia est in parvulis
qui nil boni vel mali egerunt, non
est pena contracta quia fuit in Adam qui
non potuit contrahere [illegible]
quod est pena inflicta, sed omnis talis
pena divina iustitia est [illegible] Item
[illegible] amoris [illegible] amoris
[illegible] pena, sed omne quod

est aliquid penam est ab illo a quo
est anime [illegible] Item omnis
est [illegible] cuius est [illegible]
Si ergo deus [illegible] nec
[illegible] carnali sua [illegible] integras ut
[illegible] solus fuit [illegible] Sed [illegible]
[illegible] non est aliud quam inflige-
re [illegible] concupiscentie in sensualitate
[illegible] caro concupiscit adversus spiritum
et spiritus adversus carnem [illegible]
[illegible] a deo est. Videtur quod concupiscentia [illegible]
aliquid sit inflictum [illegible]
[illegible] hoc est [illegible]
[illegible] sequitur [illegible]
[illegible] inferiores
[illegible] sic est [illegible]
[illegible] ut videntur
[illegible] immunitas
[illegible] est [illegible] inflictum quia ho-
mo [illegible] hec [illegible]
[illegible] aliud aliud quam concupiscentie [illegible]
[illegible] quod [illegible] concupiscentia
aut secundum quod est pena aut secundum quod
est concupiscentia [illegible] secundum quod est
pena sic dicit ordinem ad culpam
et sic [illegible] causam prevenientem et
causam ordinatam [illegible] homo
talem rebellionem [illegible] culpa
[illegible] malum
ad illud [illegible] ordinat [illegible]
iuste. [illegible] loquimur de concupi-
scentia [illegible] concupiscentia [illegible]
[illegible] in actu appe-
titus [illegible] appetitus [illegible] ille
[illegible] bonus est et a deo est [illegible]
[illegible] in appetendo [illegible]
[illegible] plus [illegible]
causam efficientem sed deficientem [illegible]
quia deus nullius est causa deficiens
[illegible] esse a deo sed [illegible]
[illegible] deficientem et
[illegible] instigante [illegible] concupi-
[illegible] iudicant [illegible]
[illegible] hoc planum
est. Hoc autem est concupiscentia [illegible]
appetitus [illegible] et
[illegible] passiones [illegible]
[illegible] non
[illegible] ut
[illegible] sed [illegible]
[illegible]
est quod appetitus [illegible]
[illegible]
in [illegible] et concupiscentia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] vinculis [illegible]
[illegible]

[C]redendum est l[icet] eos dicebat quod corrupi non esse adeo [illegible] actualem de corrupi si id quod est ad id non cumque [illegible] pena inflicta ad
quod mittit de pena sub ratione pene sit enim insta
et ratione iuste ordinationis ad [illegible] culpam
posset tamen dici quod mittit de pena que pure
pene est hic est quod ita pena sit quod non est culpa
nec de se ordinata ad culpam corrupi vero aut
culpa est aut ordinata ad culpam et id non
sit locum habet auctoritas illa ad hoc quod [illegible]
aut omnis pena est inflicta aut [illegible]
[illegible] quod corrupi mala fuit [illegible] pro
[illegible] suppositum [illegible] iustitia et in
[illegible] corrupiam [illegible] vel est pena
[illegible] pro [illegible] carnem infe
[illegible] que fuit corruptionem esse malum sibi
[illegible] Ad illud quod [illegible] quod omnis [illegible] est adeo
et corrupi [illegible]
[illegible]
et virtutem [illegible]
[illegible]
[illegible] scientie [illegible]
[illegible] nobile mobile [illegible]
intelligendum est ut [illegible] explanatum
[illegible] ratione eius quod est ubi [illegible]
[illegible] ratione vel quod est ubi defectus
[illegible] causa
[illegible] Ad illud quod
[illegible] quod dei est [illegible] culpa
[illegible] ad quod ipse tamen [illegible] est
[illegible] mala custodia [illegible]
[illegible] intelligendum est [illegible]
[illegible] illud quod [illegible]
[illegible] inferiores et [illegible] quod [illegible]
[illegible] violentus [illegible]
in sua [illegible] tale [illegible]
[illegible] negligentia [illegible]
et [illegible] sicut [illegible] a semet
ipso fugat [illegible] deus [illegible]
[illegible] ita iuste [illegible]
non apponit [illegible] homo reddit [illegible]
indignum ad domum dei [illegible]
et [illegible] ad [illegible]
de amissione [illegible] bestiarum [illegible]
et [illegible] quod non est [illegible]
bestia non [illegible] non
ponit culpam [illegible] in bestia [illegible] non
[illegible] in homine [illegible]
[illegible] in sensualitate et [illegible]
[illegible] sensualitas [illegible]
modo et inclinatio ad [illegible]
[illegible] talis [illegible] est ei culpa
et ideo [illegible] talis [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] corrupiam [illegible] tales [illegible]
[illegible] intelligendum est
et respondendum quod loquitur de corrupiam

si [illegible] pena est et sic patent obiecta
[Q]uestio [illegible] quare [illegible]
[illegible] iustitie si [illegible]
animam tali carni infundit ex qua
[illegible] damnationis
et [illegible] quare [illegible]
[illegible] deus illam [illegible]
[illegible] iustum debeat [illegible] impu-
tari [illegible]
[illegible] tali [illegible]
[C]irca primum sic [illegible] et [illegible]
illam [illegible] quam [illegible]
[illegible] debeat deus
[illegible] imputari et quod non [illegible]
in [illegible] de duabus animabus [illegible]
[illegible] quod non [illegible]
quod [illegible] non possunt [illegible] et
[illegible] ergo [illegible]
sub [illegible] non [illegible] ut quod
non [illegible] macula im-
putanda. Item sicut [illegible]
[illegible] pena [illegible] de
[illegible]
ergo [illegible] imputand[a]
est [illegible] quod non sit [illegible]
[illegible] Item [illegible] quod [illegible]
[illegible] laudandum [illegible] vitupe-
[illegible] tali culpa [illegible]
[illegible] et [illegible]
illa [illegible] laudandus [illegible]
[illegible] vituperandus [illegible] macula [illegible]
quam [illegible] imputari
ad penam. Item [illegible] deus
ad [illegible] homo ad [illegible]
[illegible]
possibilis [illegible] qui non [illegible]
capax ergo tali [illegible]
[illegible] debet [illegible]
imputari [illegible] actuale [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] bonum quod debet [illegible]
[illegible] actua-
[illegible] aliquod bonum
quod debet [illegible]
iustitie ergo originale [illegible]
[illegible] pena [illegible]
[illegible] tale est [illegible]
[illegible] originale sicut [illegible]
[illegible] culpe [illegible] culpa
[illegible] ordinat [illegible]
pena in aliqua [illegible]
[illegible] ergo [illegible] iusti non
[illegible] inordinatum
[illegible] originale
[illegible]
[illegible] Item iustitie quod
deus [illegible] hominis
[illegible] imaginis

in creatura rationali secundum quod ad honorem
dei debet aquari creatura rationalis ex-
igit illam pulcritudinem sed qui iniu-
ste exigit aliud ab aliquo sed caret
illa pulcritudine quam debet eam ergo
omni tali debet imputari ad penam a
summa iusticia. Item sicut secundus adam
fuit gratia obediendi sic primus adam
[illegible] dicit apostolus in-
nuit ergo sicut hic ymaginem secundi
ade est dignus gloria sic hic ymaginem
primi ade est dignus pena. Sed
omnis qui regeneratur in baptismo eo
hoc ipso quod habet ymaginem [illegible]
[illegible] baptizatis reputatur a deo digni
gloria etiam antequam [illegible] boni vel
mali fecit. ergo per oppositum omnis qui
generatur ab adam eo ipso quod gerit
ymaginem eius debet a divina iusticia
reputari indignus gloria et reus pene
[illegible] absque dubio deus [illegible]
putat originale peccatum [illegible] par-
vulis in [illegible] pena in [illegible] pene
saltem pene dampni. hoc autem ex-
igit divine pietatis altitudo et sapientie pulcri-
tudo et iusticie rectitudo. altitudo divine
pietatis hoc exigit ob hoc quod deus [illegible]
suam gloriam et honorem et ideo si anima ra-
tionalis non reddit honorem deo [illegible] in se
non habet decorem ymaginis divine per quod
deus honorari debet necesse est quod deus de-
decus recompenset in decorem iusticie
pulcritudo et sapientie sic requirit quod non
patiatur aliquid turpe vel inordina-
tum reperiri [illegible] et quia omne
peccatum sive sit actuale sive originale
est [illegible] necesse est
quod inordinatio [illegible] recompensetur [illegible]
per ordinem pene ut sit pulcritudo universi
[illegible] nulla parte remaneat deformis
rectitudo etiam divine iusticie hoc requirit
quod deus id [illegible] exigit quod debetur ei
qui ergo humanam naturam in [illegible] debet
iusticiam [illegible] iusticiam non
solum a primo parente sed ab omnibus
posteris in quibus [illegible] reperitur
debet exigere [illegible] est illius iustitie
carentia [illegible] imputatur a divina
iusticia et hoc est quod dicit Anselmus in libro
de conceptu virginali capitulo xxiii [illegible]
est quod [illegible] deus gratia [illegible] agere
et [illegible] homo non debet exigere a natura
quod [illegible] reddit debetur et quod [illegible] non
debetur ut iuste [illegible] hominum
cum culpa nascuntur sine qua ipsa non
existit [illegible] per aliud saniat
deus [illegible] exigit a natura quod ipsa debuit
et quod iuste debet. [illegible] quod debet

[illegible] culpam imputari anime quam [illegible]
ex carne. hoc [illegible] exigit [illegible] perfecta
[illegible] sapientia [illegible] iusticia ideo [illegible]
sunt [illegible] qui audiunt [illegible] ergo
quod [illegible] in [illegible] angeli
in libro de duabus [illegible] quod [illegible]
ipsa [illegible] primo [illegible] ex
malo [illegible] procedit [illegible]
[illegible] quam [illegible]
sunt [illegible] in qua [illegible] in
[illegible] voluntate et culpa [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] ad [illegible] autem
impossibilitas [illegible] rectitudinem
iustitie [illegible] sunt [illegible]
[illegible] fuit
ex voluntaria [illegible]
est [illegible] quod deus
non imputat [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] quod [illegible] facit quod facere non potest
[illegible] quod [illegible] quod [illegible]
et [illegible] imputatur [illegible] sic [illegible]
[illegible] et habundabit non [illegible]
[illegible] Et apostolus dicit quod [illegible]
[illegible] et [illegible] fuit homo a
[illegible] non solum [illegible] actual-
[illegible] sed [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] in baptismo non
[illegible]
[illegible]
[illegible] illud [illegible] quod de
[illegible] actu [illegible] quod sicut [illegible]
[illegible] sic [illegible]
eo quod illam [illegible] sacramenta [illegible]
qui [illegible] sua gratia [illegible]
passione [illegible] quod [illegible]
in [illegible] in [illegible]
[illegible] intelligendum est quod [illegible]
[illegible] anima [illegible] in ipsa
propagatione et hoc [illegible] adam [illegible]
[illegible] in [illegible]
et ideo in ipso dicimur peccasse et
demeruisse et per eius inobedientiam
[illegible] constituti [illegible]
[illegible] nobis culpa quam fuit in ipso
[illegible] alia [illegible]
[illegible] et hoc est quod dicit Anselmus
in libro de conceptu virginali capitulo xxiii
[illegible] peccatum [illegible] intelligi neque [illegible]
[illegible] ade [illegible]
iustitie debitum [illegible] quod
[illegible] quam [illegible]
tamen quod [illegible] iustitie [illegible]
[illegible] compararetur [illegible]
[illegible] sic [illegible]
iustitie [illegible] sine [illegible]
[illegible] quod [illegible] quod non est aliquis

.x.

laudandus vel vituperandus pro eo quod
naturaliter inest. Secundum quod si intelligatur de
naturali institucione non est laudandus nec
vituperandus nec apud deum nec apud
homines quia ipse deus non instituit
nec de turpitudine quod fecit. Primo nec intelli-
gitur de eo quod naturaliter inest secundum statum
nature lapse. Sic dico quod non est homo apud
homines vituperandus. Sicut dicit Augustinus
de libero arbitrio quod homines non
sunt quoniam ad talia; nec de hoc quod non
videt homo ex ipse apud vero deum
quia ut natura instituit vituperandum est
quod ipse non sit quod iuste dampnatus
Item illud et aliud plus quod dicit quod
de talibus non laudamur nec vituperamur
aut de intellectu de talibus quoniam
ad nos pertinet aut si de alius intelli-
gatur quoniam ad iudicium humanum non
quantum ad iudicium divinum. Ad illud
quod ultimo obicitur quod primo est deus
ad instanciam quoniam homo et deus quod
vim et pro eo quod plena iusticia constat
et cum quoniam placuit iusticia inter
districtissime iudicat sicut ex illo
colligitur ait: non de omni verbo ocioso
reddent homines racionem in die iu-
dicii. Multa sunt peccata que apud
homines tollerantur nec puniuntur ut peccata
sunt Opuscula et verba de quibus apostolus
dicit: in die iudicii nos reddere racionem
ut ... nec iniuste non puniuntur

Secundo quod utrum deus iuste infundat
animam tali carnem infundendo
quod non videtur non est vel inducens qui per
aliud relinquat culpam et non ...
sed tamen ... quia ... culpa-
bilis ... cum tali corpore non infun-
deret quod vel quod cum tali corpore infun-
dendo facit iniuste. Item non est
facere aliud iniuste et quod ... est non
si videt ... et homini iniuste et quo
... naturam moriatur et quod aperit
fenestram ... illuminare propter quod
non fuerit aliud quod ... illu-
minare animam iniustam maculatam carnem
et cum effecit ... et ...
animam ... facere et animam tali
carni infundens. Contra ... deus
nam iniustam animam ... facere
quod ... deus eam infundens. Item
... malo et afflige ... pro
... quoniam maculat culpa ...
... nec deus ... iniustam
animam iniuste ... ...
quoniam vinculo corporis in penam ...
... pro ... facere et
... quoniam ... ...
in pena ...

dictum iniuste et iniuria ... ...
si ... carni maculate ... con-
trahit maculam ... ... et ...
... aliquo modo sunt in adam
licet non ... sit ... ad ...
sed immediate a deo producte ... vi
... adam ... moritur ... meruit
... quod sicut non ... animam in
... animam ... infundere corpori macu-
lato in ... ... Contra
... ... quod deus ... cum tali carni
sociare. Item non ... iniusta ...
... est una. ¶ Item ...
... ... Contra cum deus in
fundit animam carni maculate ...
sit ... ... baptisatur
vel possit quoniam ... ...
facit ... quod ... quod in tali ...
non ... iniusta ... ...
iniuste ... Item si ... ...
... ... et ... tali
corpori ... non est iniustum quod deus ...
... ... quod si
... ...
... ...
... ... iustice ... ...
carni maculate. Contra cum iniustum est
ut conditor non ... appetitum
naturalem quem ... instituit. Contra corpora ...
Adam ... organizata
organizata appetit ... ...
... satisfacere ... appetitum
... ... ad ... in
... ... animam ... corpori in
fundendo. Item iniustum quod ...
... ... modo quo ... ...
... Contra ... ...
... Contra ... ...
... ... quod ...
... iniustum ... ...
... quod ... corpora ...
... ...
... Item iniustum est ad ...
... in ... quod ... ...
sine ... Contra deus precepit ...
filios ... et ... ... sunt
... ...
quod non ... ...
... ... et ... ... homo
... ...
corpora ... quod iniustum est ... ...
... ... infundendo ...
Item iniustum ... ...
... ... in
... ... sicut in legibus ...
... ...
... ... si ...
... ...
excellentissimum ... ... quod

iniustum est omnes parvulos eius de sui
natura producere in iniustum et si-
militer iniustum est animas cum corporibus in
[illegible] et penalibus copulari. Pro
[illegible] intelligendo est notandum
quod iustitia duppliciter invenitur accipi. Uno
modo dicitur iustitia operis divine bonitatis
[illegible] alio modo dicitur iustitia
[illegible] intuitu [illegible]
[illegible] iustitia divine bonitatis
[illegible] hoc modo Deus dicitur iu-
stitia adam [illegible] infunde-
[illegible] ad adam propagate [illegible]
qui est rerum conditor [illegible] quod
est conservator [illegible] qui est [illegible]
[illegible] ad iustitiam [illegible]
appetitum non sufficere et ideo cum
[illegible] in adam [illegible] corpus [illegible]
[illegible] appetitum ad animam copulari
ad divine bonitatis [illegible]
[illegible] appetitum [illegible] et [illegible]
[illegible] est deus [illegible] tamen [illegible]
[illegible] quod natura est [illegible]
humana que in adam [illegible]
est nata est [illegible] propagando
[illegible] cum [illegible]
[illegible] ut [illegible] in [illegible] corporalibus
[illegible] adam [illegible] bonitatis
[illegible] in [illegible] deus est
[illegible] animas corporibus in-
fundere [illegible] propagatis [illegible]
[illegible] ad iustitie
[illegible] instituit et non [illegible]
[illegible] et [illegible] ad [illegible]
Ut [illegible] dicit Augustinus in [illegible] per-
[illegible] quas condidit administrat ut
eas agere proprios motus sinat [illegible]
[illegible] instituit [illegible]
[illegible] adam [illegible] corpora et ipsis corpori-
bus [illegible] infundet [illegible]
[illegible] adam instituit [illegible]
[illegible] in quo [illegible] posset esse mor-
talis et immortalis [illegible]
[illegible] quod ad divine bonitatis
[illegible] est deus
ad [illegible] animas talibus corporibus
infundat [illegible] in [illegible]
[illegible] instituit [illegible]
ut corporibus propagatis ab adam
animas [illegible] infundet [illegible] ad
iustitiam [illegible] ut eas agere proprios
motus sinat ut [illegible] in
[illegible] ad iustitiam [illegible]
[illegible] adam corpora [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] adam [illegible] in
[illegible] deus in
[illegible] manifestum
[illegible] alia [illegible]
[illegible] arbor [illegible]
[illegible] sic [illegible]
ut [illegible] dolia [illegible] arbor [illegible]
vinum [illegible] culpa
[illegible] vinum in [illegible]
dolia [illegible] debet [illegible]
[illegible] culpa [illegible]
[illegible] inepta dolia.

[illegible] et sic [illegible] in [illegible]
[illegible] sic [illegible]
[illegible] talibus corporibus infundit
[illegible] dicitur iniuste dicatur
[illegible] iustitia
[illegible] quod [illegible] deus adam
tali corpori infundit iuste [illegible] in-
iuste [illegible] non [illegible]
condicionis [illegible]
[illegible] adam [illegible]
et infundit [illegible]
[illegible] non complet [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] appetit [illegible]
non sit [illegible]
[illegible] ad [illegible]
in se [illegible]
[illegible] et hoc est quod dicit
Anselmus in libro de conceptu virginali [illegible]
[illegible] vir et uxor [illegible]
[illegible] et
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible] iuste [illegible]
et in [illegible] quibus [illegible]
filios quos [illegible]
ut [illegible]
[illegible] ad [illegible] parentes [illegible]
[illegible] iuste [illegible]
[illegible] parentes et [illegible] filii
[illegible] culpa sua [illegible]
in iustitiam [illegible]
[illegible] quibus tanto [illegible]
esse [illegible]
[illegible] sic [illegible]
[illegible] animam iustitiam [illegible]
corporibus propagatis ab adam et [illegible]
[illegible] ostendit
Ad [illegible] primo [illegible]
quod non est [illegible] innocens [illegible]
[illegible] culpa [illegible]
est de [illegible] innocente [illegible] ut
non potest mala [illegible] ut
[illegible]
et [illegible] in [illegible]
deus mala [illegible] non [illegible]
[illegible] quas condidit administrat ut
eas agere proprios motus sinat [illegible]
[illegible] de malis [illegible] bona
Ad illud quod [illegible] quod qui facit [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ordinatur et [illegible] ordinatione
[illegible] in
[illegible]
[illegible] et [illegible]
quod deus non [illegible] infunde-
[illegible] culpa [illegible] quod
[illegible] non [illegible]
[illegible] ad [illegible] iust-
[illegible]
[illegible] in carne [illegible] culpa ade.

et ideo talis effectus consequens est opposi-
tionem et ideo tota illa procedit secundum carnis
Ad illud quod obicitur quod si deus po-
neret animam in infusione non faceret in
fine. Dicendum quod non est simile quia tota dis-
positio anime in infusione habet non atten-
ditur secundum ordinem nature. Quod talis
facultas non sit debitus [illegible]
Si quaeritur ordinate ponatur necesse est
quod ponatur secundum iustitiam que respi-
cit mutuam convenientiam secundum quam anima
quando corpori infunditur nulla habet un-
[illegible] et ideo si in infusione collocaretur
nulla esset ibi iustitia. Non sic autem
est ex parte ista quia anima naturalem habet
appetitum ad carnem et caro ad spiritum
et ideo si ordine nature anima in tali
corpore collocatur non dicitur infringi
appetitus naturalis propter aliquid accidens
praeter naturalem ut puta foeditatis vel
penalitatis. Ad illud quod obicitur quod
anima non propagatur ex anima sicut nichil
mittitur una alii. Dicendum quod et si pro-
prietatis quantitas non se extendat
plus quam ad carnis propagationem
per modum effluentis, intentio tamen
nature extendit se ad totum compositum
sicut non intendit generare carnem
sed intendit generare hominem plenum
in specie et ideo omnes dicuntur filii Ade
et propter hoc licet Adam non potuit
generare animam ut separate potuit tamen
generari ei ut carni unite et ideo
illa non videtur posse tamen et ad divi-
sicut tactum est. Hec illa anime infusio
non respicit unita providentia.
Ad illud quod obicitur de anima separata
quod habet vitium liberi voluntatis. Dicendum
quod non est simile quia si talis anima
[illegible] liberi voluntatis haberet et corpo-
[illegible] infusio illa non pos-
set esse absque pena et ita culpa
deberet esse sine iustitiam [illegible] fieret
in iustitia. Nam sic anima esset [illegible]
quia tota anima corpori unita appetat
illa unio est nobilis licet actu
habet causam habet culpam et penam. Ad
illud quod obicitur quod iustitia dei est
nostra [illegible] Dicendum [illegible]
[illegible] est nam [illegible]
bonitate [illegible]
[illegible] divine bonitate
affluenti et [illegible]
[illegible]
[illegible] complexionis infundit ma-
[illegible] affluenti divine bonitatis
quia solem suum super bonos et
malos oriri facit [illegible]

Ade subtraxerit manum a continuatione
nature humane secundum quod iustitia respicit
mutuam convenientiam [illegible]
quietas [illegible] loquendo
hic [illegible]
peccatum Ade et animam [illegible] ad peccatum
Ade [illegible] iustitia [illegible]
[illegible] posteritatem Ade permittit
[illegible]
quoniam Adam [illegible]
[illegible]
[illegible]
ad baptismum et si non [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] baptis-
[illegible]
[illegible]
[illegible] deus [illegible] anima
corpori infunderet [illegible]
Adam lapsus et corpora [illegible]
[illegible] propagatio
[illegible] iustitia
[illegible]
[illegible]
[illegible] ordo divine sapientie
[illegible] ordo iustitie vel [illegible]
[illegible] divine sapientie [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] propagationem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] debuit
ordinem quem requirebat divina sapientia
[illegible]
subsequentibus [illegible]
divine sapientie [illegible]
magnitudo [illegible]
[illegible] et sapientia et
bonitatis [illegible]
[illegible] talem [illegible]
[illegible] redemptorem et ideo [illegible]
[illegible]
deus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ordinem et
laudabilitem [illegible]
[illegible]
[illegible] ista sunt dubitanda [illegible]
[illegible]
[illegible] in tempore mortis [illegible]
[illegible]
[illegible] baptismum non debet [illegible]

nobis nisi pena p[er]manens
et concupia magis sit pena suffo
catis quam p[er]manens ut dz. c[on]ma
ne in corpe mortis huius quod aut
sit pena suffocatus pz q[uia] in lra
sequenti [illegible] quod aut sit pecca
tum desideris noxiis non obedi
re p[ro]p[ri]um [illegible] q[ui]a desideria con
cupis sunt noxia et p[ro]hibetur obe
dire concupis ligat tamen maxime
in ap[osto]lo [illegible] talis est
pena suffocatus [illegible]
homini quo c[on]tinuet p[ost] baptism[um]
[illegible] pene suffocatus q[uia] [illegible]
cludit [illegible] spiritualis stat
n simul cum [illegible] et si invitat
ad illicitum non tn [illegible] q[uia] subt
[illegible] appetitus [illegible] et nos [illegible]
[illegible] remanet aut [illegible]
concupi in membris nris ut pena
[illegible] maxime [illegible]
pugne [illegible] sunt ad augmentum [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible] p[er]missionis [illegible]
[illegible] ad [illegible] quam
[illegible] pugnare possit et [illegible] deus
eos [illegible] diligent
aut [illegible] sicut pz [illegible]
plures [illegible] ad [illegible]
homo [illegible] concupie [illegible]
si hec [illegible] in
et per hoc pz [illegible] ad duo obiecta
Nam concupia suffocat nisi ei
obediente voluntas [illegible] in actu quan
di [illegible] impediatur [illegible]
suffocatus q[uia] talis actus [illegible] esse
[illegible] Item [illegible]
baptismum concupi mitigatur et minuitur
[illegible] baptismum [illegible] ad
appetitum aut [illegible] una non
pat stare cum alia. ergo ad [illegible]
te [illegible] concupi ut minuitur [illegible]
[illegible] non sit finita [illegible]
totaliter aufertur quod est contrarium [illegible]
[illegible] quod hoc non [illegible] nisi miraculo
[illegible] ut [illegible]
tingatur ideo est hec [illegible]
sunt totaliter extinctus [illegible]
[illegible] sicut [illegible] concupi [illegible]
[illegible] appetitum [illegible] bonum [illegible]
[illegible] ista [illegible]
[illegible] appetitum [illegible] esse [illegible] Aut
[illegible]
[illegible] sicut [illegible] bonum [illegible]
[illegible] bonum [illegible]
concupi intensa et hoc [illegible]
[illegible] culpe [illegible]
[illegible] concupi [illegible]

[illegible] talis [illegible] pa
nebat [illegible]
sensualitatis [illegible] sensualitatis non
[illegible] obtineret [illegible]
tum [illegible] non [illegible] tenet tum
culpe [illegible] ideo
[illegible] super [illegible] aufert illam
in [illegible] talis [illegible]
[illegible] ponebat debitum [illegible]
[illegible] alia aut [illegible]
[illegible] sicut [illegible] pene
non tollit [illegible] in [illegible]
hoc [illegible]
[illegible] concupi [illegible]
[illegible] appetitum [illegible]
[illegible] plus [illegible]
[illegible] concupi [illegible]
non [illegible] tollitur [illegible]
[illegible] remanet radix [illegible]
in homine nisi aufertur [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] filii dei [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] appetitum [illegible]
[illegible]
[illegible] concupi [illegible] aliquid totaliter
aufertur [illegible]
[illegible] diminuitur [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible]
ad illud ad [illegible] et ideo [illegible]
totaliter tollitur [illegible]
[illegible] per [illegible] ad [illegible]
et hoc melius [illegible] Item
[illegible] quod [illegible]
concupie in [illegible]
[illegible] nisi ille
[illegible] consensus [illegible]
[illegible] hoc non videtur
[illegible] concupi [illegible]
[illegible] ab
[illegible] in [illegible]
[illegible] baptismum quod [illegible]
[illegible]
Item [illegible]
[illegible] alterum [illegible]
[illegible] concupi [illegible] pena
[illegible] augetur [illegible]
[illegible] concupi [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible]
[illegible]
erat et [illegible] concupi
Alia [illegible]
[illegible] actio [illegible] actus ille
[illegible] concupi [illegible]
[illegible] concupi [illegible]
[illegible] quod [illegible]

[illegible]

tunc reddit ori se peccatum. Quartum quod sit natura separatur dupliciter sicut probatum supra quod quia concupiscentia regnans non dicitur peccatum originale nisi inquantum sit regnans et dominans ipsa homine originale non augmentetur sed per illicitum actum non sit tunc originale peccatum sed peccatum actuale. Alia est ratio quia aliud diminuitur concupiscentia per baptismum aliud augetur per illicitum consensum. Per baptismum licet sit diminuta tamen sufficit illud quod forte sit causa peccati originale videlicet carentia debite iustitie ubi non absolvitur quis a debito originalis iustitie ad quod omnis tenebatur ex prima obligatione Ade. Quartum per illicitum consensum augetur quarto patet quod duo hoc possint magis efficere primus ad malum. Videlicet intensive et quantum ad aliud peccatum quoniam determinatum. Ad 3 quod hic sunt diversa genera concupiscentie prout est culpa et prout est pena. Dicendum quod sint diversa genera in quo modo non tamen in quo nec utrumque nec actus generis ipsum et si concupiscentia prout est pena non sit culpa concupiscentia tamen concupiscentia prout est culpa. Similiter loquendo quod una est pena inquantum ad illam de se ordinat et per hoc una augmentatur saltem secundum quod sit ipsa expugnantia. Item quintum dicitur quod dicitur quod a peccato preterit actu et remanet reatu ita est secundum proposito quod concupiscentia preterit reatu et remaneat actu. Hic dicitur quod si concupiscentia remanet actu quod in originali non tamen consideratur reatus nisi est actus quod dicitur originale peccatum actuale. Item sunt inde de ... quod alia peccata transeunt actu et remanent reatu non non dimittitur peccata actualia in baptismo transeunt quoniam ad penam et quantum ad culpam in primo et transeunt quantum ad reatum pene eterne et si tu dicas quod remanet reatus ad penam satisfactoriam et corporalem obtinent similiter de originali. Item originale de lectione in baptismo remanet obligatio ad mortem et ad alias penas temporales. Ad quintum dicendum quod magister loquitur non solum de reatu non solum respectu motum actualem sed est per conceptum in illud secundum quantum ordinatur ad actum et ideo dicitur originale peccatum remanere actu. Quia non potest ponere alias iustitie per quid homo et reus carentie iustitie dei et proprietas. Quartum hic ordinatus est ad actum concupiscentia auferetur alia preterit iustitie et specialiter et inclinatio similiter.

Ad illud quod obicitur de iustitia actualis.

Dicendum quod magis non ... de iustitia quia est per peccatum deletam. Quartum per peccatum contaminationem per quem in [illegible] potest in peccato quod respicit ideo dicitur quod iustitia quantum ad actum et remanens quantum ad reatum quia actus deinde sed actus est inquinatus. Item quidam dicit quod dicitur anima est talis qualem eam deus facit cum in subita opponitur ... et ... deus facit animam. Ergo est quod et deus facit talem animam. Quia talis est quod magis implicat duo opposita in ... quod aut deus facit animam iniustam aut non iniustam. Si in ... quod deus dedit ei iniustitiam et hoc falsum est non non iniusta tamen facit ad hoc anima. Si iniusta et talis est ergo talis est anima qualem deus eam facit. Hoc est quod qualem deus facit illam animam et non tamen quod possit dici quod facit eam cum forma iniusti non possit aliquid facere iniustum non inde similiter quod facit eam iniustam quod cum in primo instanti fuit iniusta simul fuisset iniusta et in iniusta et hoc sit ... non quod possit dici mediatum dicitur quia hic dicitur fuit opposita in ... dicitur animam. Ad 6 dicendum quod anima quod qualem deus facit animam quantum ad bonitatem et malitiam hoc potest intelligi dupliciter aut quantum ad bonitatem hic aut quantum ad bonitatem moralem. Si quantum ad bonitatem nec sic quod est quod facit animam bonam et alias hoc est. Si quantum ad bonitatem moralem dicendum est quod non facit eam bonam nec malam, bonam eam non facit quia bonitatem iam anima non dedit ab ... nitatem iam anima non dedit absolute inferentem ... cum ... anima in eodem instanti, tamen fuit in quo tamen non facit eam malam quia quamvis anima ab instanti sit carens mala fit hoc tamen non est a deo tamen secundum actum in ... et ideo dicitur magister ... sic solam animam est talis qualem eam facit deus secundum ... non quia deus dedit ei actualem iniustitiam sed quia dedit ei bonitatem nec ad iniustitiam ordinata aliquam iniustitiam ... per omnem iniustitiam et patet obiectam. Item ... quod ... descendendo ... dicitur mala que prout est ad ... quod anima non non est a deo secundum ... iniusta quia non est iniusta nec secundum quod iniusta quia iniustitia non est a deo sed a deo est secundum bonitatem nec sicut quod est indifferens ad utrumque ... in ... intellectu est in ... Item quartum dicitur quod dicitur ... ab ipsa ... una ... subtilior est ... in ... et ad intellectum et ... similior quod non esse ...

[illegible]

mittit ad dispositionem conditionis sapie[illegible]

Sequitur distinctio XXX tertia

Predictis adiciendum est [illegible]

[illegible]

admiratione? [illegible]

[illegible]

a solo primo parente tamen fundatur omnis
culpa. Secundo queritur utrum criminis pa-
rentis possit in prolem transmitti
satisfactionis instar sicut transmisit
originalis culpam.

Circa primum sic proceditur et queritur utrum
peccata parentum et maiorum fi-
liis imputentur et ad eos trans-
mittantur et quod sic videtur primo auctoritate Exo-
di xx. Ego sum Deus zelotes visi-
tans peccata patrum in filios etc. Si
ergo Deus non vindicat nisi pro culpa et
vindicta transit a patre in filium pari
ratione videtur quod culpa. Item hoc videtur
iii Reg. xiiii. Ego inducam ma-
lum super Ieroboam et super omnem
domum eius et ibi habetur quia tu
posuisti propter peccatum patris fuit assump-
ta. Ergo videtur quod peccata parentum et maiorum
filiis imputentur. Item hoc videtur ratione in
simbolis sombalus similior est tri-
tus. Sed manus est simbalus et
communis parentis proximi ad prolem quod
parentes et nati. Sed quia parens et mater
potuit culpam transmittere in posteros
sub tali forma vel de parentibus proxi-
mis. Item parens proximus transmittit
peccatum in filium quia illud sibi scripsit.
Sed magis conscientiam potest mutare
quod unus ab alio quod sit ab alio quod videtur
quod intelligitur ad prolem possit trans-
mittere peccatum quod commisit, si transmitte-
ret peccatum quod aliud deposuit. Item
peccatum Ade ideo transit ad posteros quia
in Adam fuerunt eo ipso quo peccavit
quia tunc si parens proximus peccavit
quando proles eius erat in lumbis
suis videtur similiter quod peccatum parentis proximi
in prolem transfundi. Item ratio quod peccatum
originale transfunditur quia est infectio
carnis generate ex actu concupiscentie quod
si aliquod peccatum consistit in actu
generationis videtur quod tale debeat in prolem
transfundi. Sed tale est peccatum ad-
ulterii. Ergo videtur quod saltem peccatum quod committit-
ur debeat in posteros descendere. Contra
pro hoc in posterum peccatum intendendum
hic dicitur Ezechiel xviii. Filius
non portabit iniquitatem patris
quia non est iudex de parente ideo igitur in prole
sed ut de Adam salvare vitare hic
tamen primo quod. Item Gal. vi. Unus-
quisque onus suum portabit. Sed
peccata parentum et maiorum in prolem
transmissa non portaret onus suum
immo eius alterius ergo etc. Item alibi unus-
quisque pro se rationem reddet Deo. Item Ansel.
de conceptu virginali ca. xxiiii.

Peccatum parentum et maiorum ad omnes parentes
hoc quod primus parens fuerit et sufficit
a parente in prolem pertinet ad alios parentes
ergo etc. Item non est maior ratio quare trans-
fundatur iniustitia quam iustitia sed parentes
iusti non generant filios iustos et baptizati
non generant baptizatos sicut ad suum fuit
quod tunc parens proximus peccans sim-
iliter non transmittit ad prolem. Item nullum
peccatum transmittitur a parente in prolem
nisi mediante carne sed peccatum actuale non
committitur carne vel unitate nec
nova infectione infecit quod videtur quod
ad prolem transmitti non possit. Item
si peccatum actuale transmitteretur
a parente in prolem quando filius esset
pena parentis et dignus maledictione
cum secundum quod magnus est crudelitatis
et impietatis sic dicere quod parvulus
natus pro parente sit iniustus. Respondeo
dicendum quod peccatum parentum transire ad
prolem potest intelligi triplex aut per
imitationem aut per mutationem aut transfusionem
sed primum ut proles peccat per
parentis sic accidens est quod duplex
est pena una eterna alia temporalis
quantum ad primam eternam nullatenus
transit videlicet quod aliquis damnetur
pro solo peccato parentis. Unde Ansel.
de conceptu virginali dicit quod parvulus
non damnatur pro culpa ade nisi tamen
sed pro culpa sua quam habet sive
haberet eam accipiendo sed committendo
aut loquendo et de secunda temporali sic quod
per parentes in filios sicut ad tran-
smittendum et audit hoc transire parentis
peccatis in prolem sive proles volentes
sive nolentes et hoc de iustitia divina
iuste alia modo dicere peccatum transire a
parente in prolem per imitationem et peccatum
huius quidem modo transmittit de parentibus
scilicet et peccatum ade in posteros et
peccata parentum in filios scripturarum
transeunt iuxta illud Ezechiel xviii. In a-
nima quali moritur, vivet in
me etc. Non tamen transit in eos sed in
eos qui imitari noluit. Tertio modo
peccatum transire a parente in prolem
et hoc transfusionem sicut infectio nova
licet cum alia infectione et hoc modo
peccatum transfundi hoc a solo primo pa-
rente. Secundum ut hinc est quod duo
sunt in peccato videlicet prout debitum et co-
gnitio indebita et si hoc dicere potest
in peccato deformitas macula. Macula
natura pertinet ex quo sunt sed defor-
mitas de debitum plene obligatoris
manere. Ad hoc sit quod aliquis pos-
sit peccatum proprie contrahere nate est qui

illo possit ad aliud obligari, et quod
ipsa sit eo bono ad quod obligatur in ipsa
humana, et quod possit in maculari ...
hunc sibi sunt sunt in primo parente
ad aliud in tota humana natura, et
omnes omnino postquam illo obligati fue-
runt indifferenter ad huiusmodi reddere
iustitiae sine non corrupti, et in illo pec-
cantes omnium illa reddere ... sumus,
et quod illa obligatio cum sua inferret
infectionem feditatis et passionum naturalis
et carnalis ... obligari ... hinc
est quod in illo homine inserta et ab ipso
traducitur singulis parvulis simpliciter ple-
na, tamen in nullo aut ... nova
obligatione obligantur, sicut in parente
nec carnalis ... inferatur nova
infectione ex aliorum culpa actualis pec-
catorum, et hinc est quod nullus parens
proprie potest in plenum suam culpam actualem
ac- tualem transfundere, et hoc est quod dicit
Anselmus in libro de conceptu virginali
cap. xxiii: parvulorum parentum peccata
adeo peccatum non extimo pertinere
quippe sicut Adam nequivisset ad eos
quos generaret iustitiam suam transfunde-
re, nequaquam potest iniustitiam suam
eis transfundere. Sic autem intelligit quantum
est ad transfusionem culpae, ad quam conse-
quitur etiam damnatio, sed ad transitum quoad
ad punitionem temporalis poenae sibi negatur
in fine capituli, ubi ... tamen ... vita bo-
norum filios multa et varia ... infortuna
... et ... impendi et propter peccata paren-
tum filios et nepotes usque in tertiam
et quartam generationem et forsitan ultra dum
in hac vita tribulationibus flagellari
et ea propter bona in corpore et alia quae
forsitan sequerentur si iusti fuissent
quorum ... ... esse in ... ex
... ad quem ... quod
est cum quod peccata actualia parentum
omnino ad ... non pertinet, nec tamen ...
... transfunditur sicut ... ad hoc
... ostendit ...
aliquomodo ... quantum attenditur
punitionem temporalem, sicut prius probatum
... et ... ad illud
non quod obicitur ... quod familiarior est iu-
stitia in hominibus ... in
quo ... est quod obligatio equaliter
salvatur ... propter ... primus
aut actualis non ... peccatorum ... vi-
tandi plenam ... ille plus quam
hominem obligari et ... tota ...
... potuit vitari sicut
... et non cogit. Ad
illud quod obicitur transmittit quod aliud su-
scepit dicendum quod ... non sequitur ... trans-

mittit ... quod est ... peccatum ... quod aliud
... suscepit est peccatum ... sed peccatum
... fuit ... peccatum ... aut
aliorum parentum ... plus
... ... nec ... ...
... ostensum est. Ad illud quod obicitur quod
... peccavimus in Adam quod fuimus ...
ipso ... peccaverunt dicendum quod ista non
est tota causa sed simul ad hoc exigitur
quod in primo parente omnes posteri pos-
sent obligari et in nullo alio omnium pa-
rentum possent inficii et fedari, hoc autem
in alio quam in Adam non habet ... pecca-
tum ... Ad illud quod obicitur quod peccatum
adulterii attendit circa actum generationis,
dicendum quod ... circa actum generationis attri-
buitur, non tamen dicit corruptionem quae
est in ipso generationis ... sed quod
consistit circa voluntatem carnalem et
... et propter hoc culpa ac-
tualis sicut culpa in plenum transfundi-
tur non habet ... quod circa actum generationis
consistit plus imputatur peccati quam
alia peccata ... vel ... et
... hereditare peccatum deputatur,
illa quae est ... ad ... et si
... humanas ... indigentius
... illud peccatum plus ... redundat
in prolem quam alia actualia, non
tamen se redundat ut primi parentis
quae ... suam ... ob-
ligavit ad ... et penam ...
... signaliter ... ma-
... quod ... magis di-
gnus est ... et indignus ...

Secundo quaeritur utrum primi parentes pro
statu suo potuerint satisfacere,
sicut potuerunt ex culpa sua
... et quod ... Anselmus de
conceptu virginali cap. xxiii:
Si Adam reddidisset ad eos quos
generaret iustitiam ... quod
... ad eos, in iustitia
... ... est ...
quod si Adam potuit sua culpa
filios ... culpabiles sua satisfactione
potuit eos facere ... iustos ...
... peccaverunt quod fuit ...
Adam ... ...
... omnes fuimus in Adam satis-
facientes quod omnes in ipso ...
... ...
... ...
... ... ad
... fuit ... corruptionis
... ... omnes et satisfacere
causa fuit ... ...
quod in Adam peccavimus ... ...

quod in eadem satisfactione et iste textus ra-
nes simpliciter sunt probabiles a simili.
Item hic tamen creditur probabiliter a-
liquorum quod pronior est deus ad iustificandum
quam ad condempnandum, sed divina
iustitia propter insufficientiam ade condempna-
vit totam posteritatem penitus mor-
tis ergo multo fortius divina iustitia
pro satisfactione ade reddere debuit
eam iustificatam. Item potentior
est gratia in bono quam sit culpa in
malo. Sed culpa ade potuit totam
posteritatem inficere et reddere deo odio-
sam, ergo multo fortius ex quo colla-
ta fuit ade potuit totam posteritatem
reparare et reddere gratam deo. Item si
leges humanas tutor potuit con-
ditionem meliorare quam deteriorare,
ergo multo maioris bonitatis est
lex divina quam sit humana. Vel [illegible]
potius [illegible] in primo parente
deteriori potuit sic meliori quam de-
teriori, ergo si [illegible]
potuit sufficienter culpam, multo for-
tius satisfaciendo potuit sufficienter
iustitiam. Contra tamen status Adam [illegible]
peccavit ab immortalitate cecidit in mortalita-
tem. Contra [illegible] non
aufert immutabilitatem divine sive
remansit [illegible] mortalis sed mor-
tales [illegible]
Adam satisfaceret generaret filios
suos morti obnoxios, sed nulla
tamen [illegible] morti obnoxi-
us [illegible] per culpam [illegible] potuit
satisfacere [illegible] culpam.
Item iustitia [illegible] consistit [illegible]
[illegible] sed quod [illegible]
[illegible] in [illegible]
quo semel perdit numquam per satis-
factionem potest reparari [illegible]
[illegible] iustitie [illegible] per satisfa-
ctionem reparatur. Contra quod [illegible]
iustitie [illegible]
culpa impossibile fuit quod Adam
satisfaceret pro posteritate sua. Item
omnis satisfactio [illegible] fundat-
ur super gratiam [illegible]
[illegible]
[illegible] homini [illegible]
[illegible] a solo deo
data [illegible] ipso parente satisfa-
cere non potuit [illegible]. Item
[illegible] filios suos [illegible]
[illegible] alii, sed Adam non potuit
[illegible] ipso satisfacere. Contra [illegible]
filius dei patris. Contra [illegible]

cur deus homo [illegible] non [illegible] potuit
satisfactionis [illegible] in aliquo
[illegible] quod cum [illegible]
tota posteritas in Adam potuit
satisfacere sicut in eo potuit [illegible]
hic tamen potest intelligi aut ita quod
Adam posteris [illegible] et culpam
satisfactionem simul. aut ita quod [illegible]
satisfactionem sed non culpam aut ita
in se satisfaceret [illegible] ita quod in pa-
[illegible] non [illegible] duo [illegible]
[illegible] sunt impossibiles. Contra et non in-
telligibiles quod [illegible] duo quod
[illegible] Adam [illegible] simul
culpam et satisfactionem sunt [illegible] cul-
pabiles et satisfacientes sunt [illegible]
iusti et iniusti [illegible] satisfactionem
non culpam [illegible] satisfacient
[illegible] non est intelligibile. non [illegible]
sic satisfactio [illegible] offensa [illegible]
Adam non [illegible] culpam
[illegible] Adam [illegible]
[illegible] non [illegible] satisfactionem
[illegible] satisfacere non est intelligibile
[illegible] modum [illegible] quod si Adam
satisfaceret pro culpa sua ut sua satis-
factio impediret [illegible] culpe
[illegible] intelligibilis sit impossibilis tamen fuit
[illegible] ade [illegible]
[illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] satisfaceret [illegible] Adam sic satis-
facere non potest [illegible]
[illegible] posteritate sua
[illegible]
[illegible] non a-
[illegible] ade quod ipse debuit mortem
[illegible] penalitatem et miseriam et ideo
[illegible] mortem nec penam [illegible]
pro insufficientia sua [illegible] satisfacere non
potuit [illegible]
quia satisfaciebat [illegible]
[illegible] penalis [illegible]
[illegible]
reparare non [illegible] corpus
[illegible] in carne [illegible]
satisfaceret [illegible] corrupta
[illegible] ad [illegible] culpam
originalem [illegible]
[illegible] humana tota in ipso [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] natura et ideo [illegible] Ade
faceret longe [illegible] esset [illegible]
[illegible] quod [illegible] deus ad tante [illegible]
[illegible] et [illegible] recompensandum
et ideo [illegible] non potuit satisfacere [illegible]
[illegible] offense quia non esset infinita [illegible]

quia est contra infinitum non recipiebat
recompensacionem nisi aliquis satis
faceret qui esset infinite bonus et ideo
non videtur dicendum aliquem quod non
solus satisfaceret pro peccato ade. Sed et quod
quorumque alio [illegible] fundata est super me-
ritum et satisfactionem Christi in eo [illegible]
satisfaciendo deus [illegible] [illegible] [illegible]
et ideo conveniunt omnes de plenitudine
eius accipere et ipse dicitur caput tocius
ecclesie tam [illegible] quam [illegible]. propter
consequens modo dicendum impossibile fuit adam
per se posse satisfacere [illegible] [illegible] sunt
rationes sue concludentes. Ad illud quod
obicitur de verbis Anselmi quod si nunquam fuisset
iniusticia [illegible] [illegible] quod Anselmus
ibi loquitur de iusticia originali [illegible] dicit
quod adam [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] intelligendum est [illegible]
non quod [illegible] qualitas que esset in anima
ade per [illegible] in posteris descen
deret. Sed quod [illegible] ade in [illegible] [illegible]
[illegible] carnis prime [illegible] maculate et
si stetisset [illegible] [illegible] illa carne [illegible]
et [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
si autem in hac adam [illegible] stetisset [illegible]
[illegible] posteris carne [illegible]
[illegible] et similiter [illegible] anima [illegible]
[illegible] [illegible] tali carni [illegible]
[illegible] [illegible] posset et eandem [illegible] haberet
quam habuit anima ade et [illegible] [illegible]
iusticia et [illegible] originalis iusti-
[illegible] [illegible] [illegible] si hanc [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] dispositio [illegible] [illegible]
[illegible] originalis iusticie [illegible] non [illegible]
est de iusticia satisfactionis que [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Ad illud quod obicitur quod sicut [illegible]
in adam [illegible] ita [illegible] [illegible]
[illegible] satisfaciente [illegible] quod non est [illegible]
quia [illegible] ade [illegible] quod illam iusticiam
originalem [illegible] et non [illegible]
[illegible] [illegible] sed et [illegible] [illegible] quod illa
satisfactio illam [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in posteris [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Ad 3 [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] causa opposita et [illegible]
quod istud intelligendum est in hiis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est aliquid [illegible]
[illegible] in eis que [illegible] sunt opposita et
sed [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] illa [illegible] non [illegible]
[illegible] in proposito [illegible] [illegible] quod
culpa [illegible] [illegible] aliqua [illegible] sed [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod iusti satis
faciens non [illegible] [illegible] culpe
originali sed [illegible] originali iusticie [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] esset in adam [illegible]
[illegible] [illegible] causa opposita [illegible]

non [illegible] culpa [illegible] ade opponitur
[illegible] satisfactioni [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] eterne dampnacionis [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] iusticie satisfa
ctionis auferebat ab ipso adam [illegible]
[illegible] eterne dampnacionis et [illegible] [illegible]
apponebat [illegible] [illegible] [illegible] causa opposita
[illegible] eterne dampnacionis [illegible] [illegible]
per modum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non auferebat [illegible] [illegible] opposita
causabat [illegible] [illegible] [illegible] non apponeba-
tur. Ad illud quod obicitur quod [illegible]
est deus ad [illegible] quam ad [illegible]
nandum. [illegible] quod illud [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod non
concludit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] satisfactionem quam
adam posset facere [illegible] [illegible] [illegible]
illa [illegible] satisfactionem ade non
debebat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
offensionem sed quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] caritatem suam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Ad [illegible]
quod obicitur quod [illegible] [illegible] [illegible] sit
culpa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] intelligendum est [illegible] illius
[illegible] Ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et aliquis [illegible] culpa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] culpa [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] [illegible] quod culpa de
[illegible] [illegible] [illegible] et de
[illegible] [illegible] [illegible] unde [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] plus [illegible]
[illegible] quam [illegible] bene [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt valde [illegible] et [illegible]
Ad illud quod obicitur de lege pupillorum
[illegible] quod adam non [illegible] ad po
steros sicut tutor ad pupillos
sed sicut pater ad filios. Unde sicut
[illegible] pater [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] hereditatem filiorum
[illegible] devastavit quod [illegible] illam
[illegible] devastacionem [illegible] [illegible] deva
stacionem [illegible] [illegible] et [illegible] intel-
ligendum est [illegible] [illegible]

De quantitate originalis et carnis

Consequenter circa secundum articulum queritur duo. primo quod de ipso originali sub ratione quantitatis quare ut in uno originale possit esse maius alio. Secundo quia quantum ad rationem quantitatis dicitur utrum sit ponere unum originale vel plura.

Circa primum sic proceditur et queritur utrum originale in omnibus reperiatur equaliter et quod sic videtur Anselmus de originali peccato cap. xxvii originale peccatum in omnibus estimo esse equale. Item hoc ipsum videtur ratione originale peccatum est carentia debite iustitie sicut sepe dictum est sed quia illa iustitia originalis est simpliciter mediatur et privatur et sic aliqualiter omnes sunt privati equaliter ubi macula. sed infectio que includitur equaliter in omnibus peccatum equaliter reperitur.

Item hoc ipsum ostendit peccatum originale peccatum est in nobis propter ade inobedientiam sed inobedientia ade una fuit et equaliter omnes posteros comprehendebat quod videtur quod omnes equaliter culpabiles faciebat. Item hoc ipsum videtur per penam. omnes enim habentes culpam originalem equaliter puniuntur carentia visionis dei. Ergo quantitas pene videtur quantitati culpe videtur quod sic est equalitas in carentia visionis quod sit equalitas in corruptione. Item hoc ipsum probatur per concupiscentiam. originale enim peccatum ad omne malum reddit pronum ad concupiscentiam unde dicit lex prohibet concupiscentiam plurimum omne malum quod originale peccatum unicuique corrumpit vel sed ulterius corruptio non videtur reperire. Quidam maius et minus prout moribus in quibus reperitur in ratione reperitur quod videtur quod originalis culpa non possit esse maior in una persona quam in alia. Item si maius esset originale in uno quam in alio aut hoc esset ex actu potentie aut ex actu plus. ex actu potentie esse non potest sicut probatum est quod peccatum potentie in plerumque non in sit. ex actu vero plus esse non potest sicut probatum est. videtur quod nullo modo originale in uno quam in alio reperiatur intentionis. Contra. conceptio originalis sicut propter nimis nascitur corrupta et ita non propter ipsum efficitur magis peccatrix. sed peccatum quod inficit nimirum est peccatum originale quod videtur quod originale peccatum in aliquo possit esse magis intensius. Item hoc videtur ex ultima malo est in summo. quod in malo est summe malum sed originale peccatum malum est. quod non est in summo sed quod est

est summum intendi potest et augeri ergo originale peccatum intensibile est et potest maius in uno quam in alio reperiri. Item originale peccatum est corruptio. sed corruptio potest intendi et remitti et aliquid intendi sicut patet per experimentum ergo videtur quod peccatum originale intendi valeat ut sit maius in uno quam in alio. vel esse intensius in eodem secundum status diversos. Item feditas carnis est causa quare anima contrahit originale. Sed caro non est feda in se quod non est infectio in summo quod fuit per viam infectionis ut patet magis et magis infecta. Ergo cum fuit per viam infectionis dicitur propagatur videtur quod magis et magis infecta et per hoc tandem originale peccatum augmentatum. Item omnis effectus quanto magis appropinquat sue cause est intensior et fortior et quanto magis elongatur debilior sed corruptio originalis ab adam procedit tamquam a fontali principio et radice ergo videtur quod quanto aliquis est adam propior tanto originalis culpa sit in eo intensior. Item una anima melior habet naturaliter quam alia sicut in precedenti distinctione habitum est. Sed tanto corruptio peior est quanto est in meliori. Sicut Augustinus dicit expresse manifestat propter dignitatem omnium quod corrumpitur ergo originalis corruptio peior est quod in una anima quam in altera et sic videtur quod culpa sit intensior. Respondeo dicendum quod sic loquendo sicut omnes essent equaliter innocentes ita videtur quod adam peccante omnes sunt equaliter peccatores et ita culpa alicuius in omnibus reperitur equaliter ita quod non est maior in uno quam in altero nec est intendi habet in eodem. Ad cuius intelligentiam notandum est quod peccatum originale sicut debite iustitie carentia et concupiscentia et carnis feditas et primum est ipsum originale. concupiscentia vero materiale et tertium vero causale sicut superius explanatum fuit. Sic ergo originale peccatum debet augeri et alicuius istorum ratione debet eius intendi vel aut peccatum cuius intendi licet in liberis equaliter habet reperiri quantum ad carentiam iustitie non potest intendi ista carentia non potest esse maior in uno quam in alio. tamen debitum est obligatio fortior. aut quod ibi sit privatio maior aut quod modus privandi sit detestabilior nullo istorum modo maior est carentia in hac anima quam in alia non est obligatio fortior quia omnes equaliter obligantur in adam nec privatio maior quia eadem ratione sed ab originalis iustitie omnes privati sunt culpa

mudant' ut modus peccandi de te
stabilior quod omnis peccatum sit primi
malediciam id est 2a sic omnis conve
nientie debite iustitie, illud proportio
naliter 2 minus sed in omnibus est
equaliter. Dicitur ut quantum ad concu
piscentiam intendi licet si non intendi
hypocritus vel concupiscentia vel aliorum
detestabilis in aliquo sicut patet ex parte
phisica aut complexione aut ex af
suefactione aut ex communi essentiali
constitutione primo modo absque dubio
concupiscentia augetur, sicut patet de
concupiscentia carnis que magis fuerit
cholericis et sanguineis quam in me
lancolicis sed talis intensio nihil
facit ad culpam nec non est culpabilis sed
naturalis vel penalis. Similiter 2 3o
modo concupiscentia intendi potest in eodem
homine sicut patet in eo qui assuefactus
est luxuriari et bona cibaria comedere
quod magis est pronus 2 ardentius con
cupiscit quam is qui talia non gustat.
Similiter intensio non facit ad originale
peccatum sed potius ad actuale quod non
est originale peccatum concupiscentia quamque
modo sed solum prout ab origine est con
tracta. Tertio modo non potest intendi sed
in omnibus licet equaliter reperiri prout
quilibet contraxit originalem iustitie
initio culpe ad in omnibus est contra
ctio quam sum istud tertio modo attendi
datur quantitas originalis ex parte concu
piscentie est quod quantum ad concupiscentiam
originalem in omnibus in quibus
est reperitur equaliter. Similiter quod
ad feditatem que est in carne non
potest esse maius 2 minus originale
licet pretium quod aliquis peccatum intendatur
dicitur recipit ydoneitatem ad inten
sionem tamen ex parte contemplabilis
susceptibilis quam ex parte peccatoris que
intelligitur ex parte agentis
et si quod horum deficit peccatum illa
non licet intendi sicut patet in spiritibus
omnibus albedine deficiunt in pueris
deficit non est ex parte susceptibilis. Quod
sicut secundum illud munus infirmitate anime
inestimata sed peccatum originale est
aliquis apparet non recipit nova
infectione. Sic humana natura non in
principio omnia conferens infecta
fuit a corruptione propterea per modum
in mixtura cum humana corruptione non
recipit novam infectionem. Deficit
ex parte agentis quod nullus est per
primo hominem cum infectio recepit
tamen obligatio non sed obligatione prime
hominis est quod tales non respicit maius

2 minus sic ut carnis feditas. 2o pa
tet quod ex parte feditatis carnis originales non
licet intendi vel augmentari in eodem
vel in diversis ut de parte concupiscentie vel
carentia debite iustitie. Dicit Anselmus
2 ut fuit carentia ad omnes infusi
est quod quod originale peccatum in quibus reperitur
in omnibus equaliter et gradibus sicut rationes
hic ostendentes. Ad id quod quod primo
obiectum de Anselmo quod non peccat primum efficitur
magis peccatum. Dicendum quod non dupliciter accipitur
uno modo non quod nisi inepta rebus
corporalibus plura penitus. Alio modo dicitur
in ipsum communiter hiis duobus modis
distinguitur non eum primum et tamen dicitur quod non
corrumpit primum accipitur non post primum
2 corruptionem. Sic dicitur illa quia respicit
voluntatem rationalem ad aliud dicit Au
gustinus quod non efficitur per primum magis
peccatum accipit unum peccatum prout est
dicitur in suppositio 2 hic patet per eundem
sensum quod dicit sicut adam peccante
peccat. Illud sic adam magis peccante
magis peccat illud 2 hic modo non vero
licet corrupti solum per peccatum originale sed ex peccato actuale
quod hic quod non sequitur quod originale habeat eo
maius 2 intensius. Ad illud
quod obiectum quod medicum malum est
dicendum quod est summum simpliciter 2 est summum
quod et quamvis non contingit sum
summum malum. Tamen est in genere
mali quod est summum in peccato quoniam dicitur
videmus aliquid peccatum originale quod
non potest esse magis et 2o per hoc potest
intelligere quod originale summum peccatum iustitie
carere 2 ideo cum ipso et ideo tamen
possit tamen dici quod 2 si non esset in
summo non tamen sequitur quod posset
intendi quod potest ex defectu ex
parte susceptibilis vel ex parte agentis
2 ut sic deficiat sicut dictum
est. Ad illud quod obiectum quod concupiscentia pro
creste dicendum quod est intensibile
sed non extensive, ideo tamen concupiscentia
naturalis facit originale peccatum eo non
sit nisi vel ex complexione vel ex as
suefactione sicut dictum est. Ad illud
quod obiectum quod feditas carnis potest esse
maior dicendum quod 2 si feditas carnis prout
est corruptio penalis intendatur 2 re
stat sicut patet in leprosis 2 senibus
2 aliis secundis infirmitatibus oppressis
prout tamen est principium originalis
peccati in inferioribus ad unus solo
primo fuit procedit. Ad id quod
est obiectum quod peccatum intensior est si ap
ponit sic dictum originale quod
lutum est desperatum quam ille et non
primum 2 de illa que licet rationalis ad

sua origine sicut est in virtute manente
et lucis effusione aliter non habet virtute
sicut qz ramus candela inflammata
ab illa ita bene inflammabit sicut
inflammabat illa. utrumque non deficit
opposito tamen qz illa earum sedentes
ad illos dicit omnem pueris quam parens,
tamen est qz illius sedentis sufficiens
est pro quantum in qua generatus primo
et secundum habet eadem, omnem quod habe-
bit quamus primo. Ad 2m dicendum qz obiectio
qz una causa habet meliorem naturam quam
alia quantum quod si habet. unum sit et conse-
quens quantum pertinet ad pulchritudinem universi
continue omnes causas equales esse et quantum
illius pueri directe respicit ori-
ginale est qz licet alia natura sint quam
collectione non tamen propter hoc minus di-
citur culpa tanta est. Ad 2m qz tanto
potentior est tanto quanto melior est.
non hoc intelligitur secundum ideo si quod virtus
corrumpitur aliter non habet virtutem qz
frequenter ille qui habet meliora naturalia
non habet ita sicut petri sicut ille qui
quis habet naturalia bona, et in eodem genere petro

Secundo qz utrum sit peccatum in
originale nec plura, et qz unum
solum videtur. Primo autem ingredi-
tur in littera eius gracia ubi scilicet ait unum
peccatum non plures obligatum sit propter hoc.
Item hoc ipsum ostendit conse sup̄ta
a causa qz peccatum originale. sunt propter
ade inobedienciam causa si una culpa-
tum sunt eius inobedientia. uidetur qz in
quibus pro principium sit unum et multe
non per illa. Item hoc ipsum ostendit
ratione sumpta a pena originali cum
solus debetur carencia visionis dei
et hic est una pena. Ergo huiusmodi cul-
pa in hoc debetur tantum pene. Item
hoc ipsum videtur in comparacione ad actu-
alia originale cum non sit eo modo est
aliorum sunt sed eorum origo est et prin-
cipium omnium malorum. si qz qz propter
hoc habundancia dicitur unum sicut
voluit et statuis est perducendum ad
unum uidetur qz originale peccatum non sit nisi
unum solum. Item hoc ipsum videtur in
comparacione ad subiectum originalem est virtuale
cum continuatur suo ad carnem sed
quod unum est causa omnium quia anima gignit
communicat unum unit et unitas est
in causa sed qz eciam ut sensibile unum
uidetur qz qz nunc peccatum originale sit unum.
Item hoc ipsum ostenditur propter comparacionem ad
oppositum originale non peccatum est carencia
debite iusticie sed debita iusticia una
originale peccatum est unum in habitu non est
nisi una qz in unus communicante una
est carencia qz etc. Sed contra hoc apponitur
quod autem super id quod est non dicunt

tantum conceptus sed solum unitatis
sit originalis peccati et infra aliter sit
ad hoc in littera. Item hoc ipsum videtur
nobis scriptura perhibet. Quia quod
sumebatur ad oppositum et primus roma-
na sumpta a causa originale non peccatum est de nobis
propter peccatum primorum parentum. Ergo. Ad
2m de plura primis fuit peccata. quod
videtur qz plura sit in nobis originalia
quia quantum causa reddidat de nobis
primum unum ipsi pene peccatum inducens.
Item hoc ipsum videtur racione sumpta a
pena qz boni culpe verum debet
tandem pena sed multa quia penali-
ta originale peccatum consequitur ut fames
sitis mors infirmitas et et multa dicit
in beda nobis propter peccatum originale est in-
fecta sine infirmitate ignoranciam
concupiscenciam et maliciam videtur qz propter
diversa quia penalitatum sit diversi-
tas originalium. Item sit ipsum
unum propter comparacionem ad capitalia. sub scrip-
cione tamen non dicitur secundum partes
et actus probat. Ergo originale peccatum
reddit homines proclives ad vii
peccata capitalia. que sunt diversorum
generum videtur qz in quibus haec sit multi-
tudo originalium. Item hoc ipsum ostenditur
per comparacionem ad subiectum qz omnes vires
anime inficiuntur per originale peccatum sed
multiplicatis subiectis multiplicantur cor-
rupciones et in diversis potenciis diversa
habitus sunt. quod in omnem quoque
homines necesse est pene interius origi-
Alter hoc ipsum ostenditur ad oppositum qz
originale peccatum est primum ante actuale
ad quod ipsum fiat inclinacio et ad
inclinacionibus intentionis opposito quia
si plures quot in nobis sunt origi-
nales originales. Ergo multa qz si
volt magis habere originale peccatum
dicit quod dicit unum nisi dicit originale
peccatum qz est origo aliorum peccatorum et
peccatum ade dicitur originale peccatum et hoc
nisi originale peccatum non sit nisi unum
est quia unum est unum nisi aliud nisi
dicitur originale peccatum qz est in nobis
ab origine et aliquid est certa unica
sumitur originem in nobis et hoc non
quantum habet de unitate originalis peccati.
Ad hoc qz communis distinctione in-
telligendum est qz est quedam de
unitate aliorum aut primum de
unitate secundum speciem et sicut con-
tinuitatem aut de unitate sicut unum
et suppositum. Ergo primo modo loquendo
de originali peccato sive unitatem
hoc semper sicut peccatum est non sicut
quod dicitur peccatum habet speciem unica
aut ista de morali peccato venit
principaliter qz per se bonum qz privat

et ex parte peccati ade et quod intellectus diuini
est clarius ex parte peccati opposita
apposita et ex parte principii una non
fuit persona est originalis iniusticia et in
natura cum primus est originale peccatum una
etiam fuit inobedientia tunc cum totum
genus humanum est corruptum et ideo
secundum personam unum originale peccatum est in
nobis. Cum autem loquuntur de unitate
originalis quantum ad nos sic dicimus quod
in uno homine est unitum et non homine
est quod peccatum dupliciter unitur aut tamquam
subiectum in quo est sicut in diuersis hominibus
diuersa sunt peccata aut tamquam per actum
per quem huiusmodi culpa huius efficitur sicut
cum pluribus ... [illegible] ... est
plurium hoc peccatum non est ... [illegible]
[illegible] peccatum multiplicatur sed
manet indiuisum. Etiam in uno homine
una est anima que per originale peccatum
inficitur. Item unius hominis una est
... in qua et per quam originale
peccatum diffunditur et ideo originale peccatum
in uno homine est unum. ... [illegible]
... personam et quantum ad unitatem
... et conceditur sed rationes que
hoc ostendunt. Ad illud ... quod
obiicitur in contrarium de glosa ... et
peccato originali ... dicit
... quod frequenter ... dicitur
... plurale pro singulari et ...
Dicit magister quod ... in ...
... aut quod ... originale ...
... ... inter
... inclinationem ad ...
que ... peccatum nascitur. Ad 2m
quod obicitur quod originale peccatum ... a peccato
... ... dicendum quod ...
... ... et non sunt quod
unum ... ... ita quod
... ... sufficit ... sunt
diuerse ... indistincte sed et in
... peccatum ... intelligendum
est et si peccatum ade et peccatum eius fu-
it ... ... in originali peccato
insunt ... ... unum
peccatum originale in ... ...
... sicut ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
quod ... ...
originale si ... vir vel ... ...
... ... ad ... ...
... ...
non patitur ... quod vir ...
... ... corrupte ...

... debet non ... in statu ... in statu
siue in statu ... ...
... ... agentis ad ... ...
... ... in statu illo efficiat una
... Ad id quod obicitur de multiplicatione
penarum dicendum quod uni culpe ... una
pena ... plures aut ... non ...
... ... dico penam ...
... aut penam temporalem quod ...
... ad ... ...
... illa ... culpa ...
... ... que ... ...
aut una pena ... ...
... ... aut pena
temporalis ... ... mortalitas carnis ...
ad ... ...
penalitates. Ad id quod obicitur de ...
inclinationum dicendum quod sicut una ...
... que ... ...
... ...
... ... intelligendum est ...
quod ... ...
... ... una
... est ... ... plures
... ... Ad id ...
obicitur quod est ... ...
quod ... sicut ... ...
... ...
... ... una est ... in omnibus ...
... ... est ... ...
... ... in unitate ...
... ... et sic intelligendum
illud ... quod ab aliquibus ...
dicitur ... originale ... ...
... non est intelligendum quod ... ...
... ...
... ... Etiam ...
... ...
... ...
... est ... ...
de peccato originali ... ... et sic in-
telligendum quod originale peccatum ... culpa est
... est ... ut ... ...
sit in pluribus ... ad unam
... ... intelligendum ...
... ... una ...
... in omnibus ... ...
... ... de peccato
actuali. Etiam peccata actualia di-
uersa ... ... quod ad diuersos
actus ... ... et diuersos
actus ... ...
... diuersos ... ...
non sic est de originali peccato quod ...
... ad ... Ad illud
quod obicitur de ... ad ... iam
... Etiam originale ... ...
... ... non ... ...
... ...
... ... inclinat ad diuersa
... et inclinando ad ... ...

est repugnantia. Unde tu illa non tangit quod non arguit predicatum quod appositum dicitur sed pro pellus quod appositum sequi consequenter.

Consequenter quaeritur ad tertium articulum de pena originalis culpe utrum scilicet pueri decedentes in solo originali puniantur pena ignis vel sensus vel solum puniuntur pena carentiae visionis divinae.

Circa primum dicit praedictus quod ut parvuli decedentes in solo originali puniuntur pena ignis vel inferni quod videtur Augustinus de fide ad Petrum firmissime tene parvulos qui sine sacramento baptismi de hoc seculo transeunt eterni ignis supplicio sine fine puniendos. Item Augustinus epistola [illegible] incipit ut cum finiat [illegible] quia absentes a [illegible] obligatione solvantur, si unius diei vel unius hore spatio [illegible] vixit in carne [illegible] ... suppliciis [illegible]

[illegible] culpa originalis non tamen debetur [illegible] sed pena ignis. Item hoc apparet quia parvuli in hac vita multas sustinent afflictiones et penalitates ... omnis pena nostra ... culpa originalis ... pena sensus ... magis digna ... maxima ... carentia visionis dei ... supplicium ... pena ... parvuli ... [illegible]

Item magis in littera ... originali ... parvuli ... visione dei ... pena sensus ...

Item hoc ipsum [illegible] debetur [illegible]

eternalis [illegible] plus quam pena ... in culpa.

Si ergo parvulus [illegible] debetur ... eterna tormenta. Item acerbitas pene [illegible]

Unde ... [illegible] ... in corpore ... acerbitas pene sensibilis. Item horribilius ... eternaliter in tormentis ... [illegible] Si ergo deus ... eternus supplicius deputare ... ut una ... [illegible]

... apud [illegible] ... pena ... parvulorum ... carentia visionis dei ... [illegible] ... pena ... visione dei ... [illegible]

... parvuli ... pena sensus ... parvuli ... visionem dei ... pena ... [illegible]

meritare quam ad carentiam visionis dei et quod etiam
ad utilitatem loci et hoc valde habundanter
ex premittitur plus dicens et minus valens intelligi
nisi sic tamen loquitur sic hoc enim facit ad extirpandum
illam heresim que dicebat parvulos nulla pena
puniri unde sic in moribus doctrinatum est
quod qui vult ab uno extremo pervenire ad
medium oportet declinare ad aliud extremum
sicut docet philosophus sic etiam beatus augustinus ut illam
heresim extirparet que dicebat parvulos
absque pena dimittendos ad medium reduceret
usque ad penam carentie visionis affirmat
eos cum aliis peccatoribus eternaliter damnari
isti autem sunt intellectu ut planat in eodem
ubi dicit penam eorum esse mitissimam sed
magister in 2° ad 1^m quod parvuli multas
penalitates sustinent in hac vita [illegible]
sed temporaliter puniri pro peccato originali sicut iustum non
tamen sequitur quod eternaliter et ratio huius est quod pene
temporales non tantum sunt punitive sed etiam promotive
unde deus non tantum affligit innocentes suos sed
etiam alias sicut in thobia et iob et ideo
in afflictione temporali severitati iustitie annexa
est benignitas misericordie que duo eleganter
dicuntur reperiri motu dei punitionis et remunerationis
Ad aliud non attingeret reprehensionem pena eterna
hic enim probare esse de rigore iustitie quod aliis
parvulorum [illegible] gehennalis supplicium contrahit
ad id quod potest quod in eterna residet maxime cum peccatum
[illegible] quod sed cum peccatum quodammodo residet in eterna
hic est [illegible] non proprie actuali
unde caro non facit eorum parvuli corrupiste
rem sed corruptibilem et per hoc non eam in pena
de actuali eius combustione torqueri sed sic
non patitur visione dei sic etiam caro passa
stare sua et in loco vili et tenebroso po-
tius cruciatur esse in celo empireo sic
[illegible] torruptione [illegible] pro [illegible]
[illegible] ad illud quod [illegible] parvuli non sint
[illegible] sed potius passiva [illegible] quod ad
[illegible] aliquis [illegible] contingit aut
[illegible] quod habet in se aut ex ordine
divine iustitie dicendum quod quod [illegible] parvulorum
sint passive [illegible] non [illegible]
[illegible] resistendi [illegible] sed potius
[illegible] divine iustitie sicut [illegible]
ignis infernalis [illegible] ad sit iustitie
[illegible] divine [illegible] iustitie [illegible]
[illegible] magis [illegible] maneret [illegible]
[illegible] sic in eodem [illegible]
[illegible] peccato actuali
[illegible] in [illegible]
infernalibus [illegible] passionem
[illegible] non [illegible] passibilitatem
passibilis [illegible] non [illegible]
[illegible] quod [illegible] sed [illegible]
in quod [illegible] venire abi-
[illegible] ut [illegible] non he-
ant [illegible] impassibilia et [illegible] in

quod dispositiones corporum sit passibilia et desiderabi-
lia divina [illegible] existente potestate ut
ab quibus non [illegible] ut [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] quam [illegible] corpora
Secundo queritur utrum parvuli descen-
dentes in [illegible] puniantur
aliquo dolore interiori et quod sic videtur per
illud [illegible] qui [illegible] conclude
a [illegible] et [illegible] ab
[illegible] in [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] pena torquetur [illegible] sufficeret
[illegible] parvuli [illegible] adulti
[illegible] quod maiori [illegible] dolore
[illegible] Item [illegible] aliquis
[illegible] [illegible]
[illegible] omnis [illegible] [illegible]
[illegible] parvulorum [illegible]
[illegible] quod [illegible] Item
[illegible] parvuli [illegible]
[illegible] ante [illegible]
in [illegible]
[illegible] constat quod [illegible]
[illegible] delectatione
[illegible] pena [illegible] delectationis [illegible]
quod [illegible] pena [illegible]
[illegible] delectationibus [illegible]
[illegible] quod doloribus [illegible] afflictione
Item parvuli descendentes ad [illegible]
[illegible] existentes [illegible]
[illegible] [illegible] amplior
[illegible] pena [illegible] habebat
[illegible] quam [illegible] habebat
[illegible] [illegible]
[illegible] visionis dei ali-
quam [illegible] parvulorum [illegible]
Item maior dolor [illegible] aliquid [illegible]
aliquem bonum [illegible] quod [illegible]
[illegible] maior [illegible]
[illegible] dolor [illegible]
quod [illegible] sed [illegible]
parvulorum [illegible]
[illegible] quam adultorum ut
[illegible] dolent minus Item parvu-
lorum [illegible] afflictionis sed affe-
[illegible] et [illegible]
[illegible] affligi [illegible]
[illegible] affligi [illegible]
afflictionis parvulorum non erunt [illegible]
aliquem [illegible] [illegible]
[illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] afflictionem
[illegible] dolor et afflictionem [illegible] quod erunt [illegible]
[illegible] aliud [illegible] maior
parvuli [illegible]
[illegible] quod dei visione [illegible]
quod [illegible] quod non [illegible] dolor [illegible]
Item [illegible] adeunte
[illegible] si aliquo dolore [illegible]
[illegible] peccato [illegible] dolore quam [illegible]

adhuc si carne. Secundo quia quod non cruciabitur
igne inferni, ut patet quia non cruciabitur
dolore sensuali. Item si parvuli decedentes
in originali dolebunt propter hanc miseriam aut
dolebunt de culpa aut de dampno. Non
primo de culpa dolebunt quia erunt iusti. Non
de dampno dolebunt, tum quia dampnum
et pena carentie visionis dei sit iusta
et qui dolet de iusto est iniustus, ut patet quia
parvulis decedentibus cum originali non
tamen sit culpa originalis sed etiam actualis. Item
si parvuli dolebunt de amissione illius
summi boni eo quod divine pacis non
habeant, et qui dolent de aliquo malo
carentes divine pacis murmurant contra punien-
tem vel infligentem, sed ut patet quia a
parvulorum murmurent contra deum [illegible] nullo
potest murmurare cum deus nihil inique
et iniuste agit, ut patet quia per confessionem autem
animae decedentes in originali magis efficacia
inique quam ante quia impossibile. Item
si dolent aut cadunt sic habere id bonum
aut etiam sciunt quia numquam habebunt con-
stat quia non [illegible] illud bonum
habere. Tunc illi habent spem. Sed
dolorem habent de bono amisso ad ob-
tinendum numquam habendum, ut patet quia habent
desperationem, sed desperatio est acerbissima
etiam penalitas [illegible] ergo parvuli
punientur pena acerbissima quod est impos-
sibile dicere. Item si dolebit aut dolent
in summo aut hoc, sed in summo ergo
acerbissime punientur. Si non dolent
in summo ergo possunt habere magis
et magis dolere, cum dolor ille ex
tunc habeat communionem affectionis [illegible]
cum dispositione manente culpa. Unde
quia manet restat pena quod [illegible] sed in [illegible]
inhibita. Circa ad predictorum intellec-
tum est notandum quod super hac questione ut
expresse loquuntur ut expresse etiam doctores
determinant, ideo doctores theologi
opinantur pro utraque parte. Volunt
aliqui quod parvuli carebunt cognitione
et dolore. Cognitionem quidem carebunt
exigente iustitia; dolore carebunt exi-
gente iniustitia (?) iustitia namque exigit
ut non [illegible] eis post hanc vitam
donum ad cognitionem quia in hac non
habuerunt. Unde sicut caruerunt ex
[illegible] fidei et aliis cognitionibus intellectus
[illegible] illi qui moriuntur sicut aut ipsi
donis. Sed etiam carebunt post hanc
vitam. Ut dicunt in tali statu addiscet
sicut morientes qui nihil plus sen-
tiunt quam moriuntur, quam qui nascuntur
et si multo tempore vixerint [illegible]
ut non habeant penam actualis doloris
eo quod non habent maculam culpe actualis
et ideo misericorditer inducunt omnes de
eorum cognitione quia possent eis inferre
dolorem, melius est in talia ignorare

quam scire sicut petrus [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod difficile [illegible] est cogno-
scere quam nosse [illegible] in [illegible]
[illegible] Secundo quod difficile est intelligere
quod anima separata non habeat ipsa cognitionem
et non cognoscat a [illegible] quam
cognitio est eis naturalis ut [illegible]
corporis impedimentum non habent. Ideo
alii aliter loquuntur quod aliqui parvuli
habebunt cognitionem et habebunt etiam dolorem
sicut non ipse quod [illegible] si et [illegible] si
illo bono [illegible] originalis culpe esse
[illegible] et per consequens dolorem habebunt et
sufficienter [illegible] in [illegible] aliter videtur
actu non habebunt dolorem qui [illegible]
[illegible] quod non habebunt [illegible]
quod per deum illud bonum [illegible]
negligentiam per [illegible] et [illegible] tantus dolor
erit vel multo minor quam dolor
adulterorum [illegible] quam plura videntur
sequi si ponatur eos dolere sic in opposito
[illegible] eo quod [illegible] quod ille [illegible] absque
peccato et absque spe [illegible] eo numquam
et desperatione. [illegible] quod dolor [illegible]
[illegible] carere et si talis dolor [illegible]
[illegible] procedit non [illegible] absque actua-
li obligatione et [illegible] plus
de bono medius [illegible] videtur quod duo
parvulorum carebunt actuali dolore
et afflictione non tamen carebunt cognitione
et [illegible] intelligi [illegible]
medii decedentes in [illegible] originali
medium tenent inter [illegible]
et culpam actualem et quod status
[illegible] debet [illegible] statui
[illegible] in tali statu [illegible]
parvulorum ponunt ut [illegible] medium te-
neant inter [illegible] et [illegible]
[illegible] quod [illegible] mala pe-
ne sensibilis et ad hoc [illegible]
[illegible] in tenebris et
[illegible] penali [illegible] parvuli
[illegible] ordine [illegible]
[illegible] ad dampnatos
et in aliis [illegible] non [illegible]
[illegible] ad [illegible] intendo [illegible]
[illegible] quod [illegible] nulla [illegible]
ad dampnatos [illegible] visionis
dei [illegible] pena sensibili
ideo [illegible] in hoc quod
[illegible] omnem afflictionem [illegible] et
[illegible] ad dampnatos non [illegible] hoc quod
[illegible] visionem dei et [illegible]
parvuli quod [illegible] medius [illegible]
[illegible] et semper [illegible]
[illegible] et ad [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] cognitionem duo
media [illegible] et affectio [illegible]
libera et in tali statu [illegible] ut
non [illegible] ut [illegible]
[illegible] et in hoc [illegible] omnes [illegible]

sapientie que cuncta regit suis locis disponit et ad suam gloriam ordinat. Clamant se in celis potissime manifestari. unica et in dampnatis potissime claret iusticia. Cum in statu manifestatur unica simul et iusticia et ex alia parte quod non fuit frustra deus aliquas quas novit deserere sua susceptum beatitudinis confirmavit sicut non fecit deus ad gloriam suam manifestandam unde licet tamen quicquid punitis fiat utrum addiscant vel decrescant vel ad ea ad opus decernit benignitate videns quod divine iusticie equitas et immutabilitas in eodem statu quantum ad corpus et quantum ad animam sive quantum ad cognitionem et quo ad affectum perpetualiter eos consolidat ut nec proficiant nec deficiant nec leviter nec crescant. Quod si sit convenit maneat ut sicut sunt in eandem divine iusticie quod sit equitas et iusticia ut nullum maneat irremuneratum nec malum impunitum, et perfectissime teneat medium inter superfluum et diminutum. Secundum hec sancti et patres patrum eadem sententia concordes ostendentes quod puniti non senciunt spiritualem consolationem. Ad id vero quod obicitur in primo de Iosepho dicendum quod intelligitur de illis qui excluduntur [illegible] actuali peccato quod non est commissum et conversum sit ... et ideo non habet locum in punitis. Ad illud quod obicitur quod respectu, videtur sequi quod desiderium non impletur dicendum quod verum est quod non impletur in se nec sit recompensatio secundum estimationem desiderantis cum vero sit estimationem desiderantis recompensatio sit non iniuste est sicut multi qui vellet ... desiderium consolantur de statu vite presentis quod consentit sed eis qui sunt quantum in eadem sit et in punitis intellectus est eo quod eis sufficiat status suus nec elevantur animos ad opus quas habere non possunt. Ad id quod arguitur quod aliqui puniti habent ... dicendum quod sicut videtur nec quiescunt nec desiderant ad quod non debent sed et nec in futura vita quod propter diversa premia collocati cantus mutantur et appetitus ita quod nemo eius beatitudinis et vere nec habebit actuale premium nec actuale supplicium unum nec reliquum. Ad id quod obicitur de sanctis dicendum quod sancti premium premium et dolentes habebunt de futura gloria beatitudinis et tamen habebant per quam dum aliquid non consequebatur et ideo non sequitur quod eque puniti sint ut puniti ... quod ha-

bebant plus consolationis. Ad illud quod obicitur quod maior dolor est alicui cum privatur absque causa dicendum quod puniti bene fuerunt ex causa sed ex privatione quod ultimum eorum ipsi a se subtraxerunt sed aliunde contraxerunt. Ideo nec dolorem nec universaliter habebunt. Illud autem predictum intelligitur in privatione temporali et in qua privatio permittit consummat. Per autem hic est in spiritu. Ad ultimum dicendum quod affectiones et meliorem stabiliuntur iudicio equitatis divine ideo tota certitudine se affectiones habent in patria unde sicut diminutas a gloria sine carentia ... in punitis et bonis quod in bonis est ... in punitis non stat de non est sic intelligendum est de equitate propter affectum ut supra. Ista sunt que dicuntur et liberi, et hec que dicit quod potest intelligi plura peccata in una successione. Sed non ... vero est ... in ... in qualibet unum peccatum est multitudo peccatorum sed complectitur illa ... et assignat diversa peccata in uno peccato quia duxit primum in littera Ierome ... peccatum inferret ... quod peccatum est multis aliis quibus ... in ... deum quod est ibi ... inobedientia et ... Item sunt ibi plurima peccata quod vero quod in qualibet singula sit multa originalium quod dicitur sed non fuit sufficiens ... ratione aliorum. Quod quare ratione cum primum fuit sufficit ... ratione gule vel superbie vel inobediencie et quod ratione inobediencie vero ... vel inobedienciam peccatum intendit [illegible] ... autem sicut gula vero ... primum tempus quaecumque ... ... et ... originale peccatum suffundit ... propagationem carnis quam suffunditur tunc peccatum ... sed ubi sunt ibi peccatum ... gula ... aut fuit superbia vero ... in ... propter ... animam ... quod in ... tumulit ... ... temporibus ... superbia ... inobedientia non tenuit ... carnis vero ... quod ratione ... dicitur sufficiens ... Augustinus in ... fuisse peccatum. Ad illud quod peccatum ... sicut ... peccatum in ... originale ... adaptatione ... diversis effectus et distinctio diversa ... ratione peccatorum quam non quod ... sit culparum

multitas loquendi eciam ... sed propinquius adaptatum et quidam methaphorice Quintus modo tamen sicut ... complantatum fuit in confirmacione et perfectione minus peccatum quam diversa corpore peccata ut superbia vel avaricia in principio et gula in processu et inobediencia in consummacione primorum parentum et maxime eve. [illegible] ideo dico quod obiectum ut in omne [illegible] non vel omne actum istorum specialiter transgrediebatur ... peccatum dico quod omne [illegible] sed diffinitive. Nam superbia incepit illam transgressionem causaliter et gula quod materialiter et inobediencia quod formaliter. Peccatum non ade sed talis loquendi fuit peccatum inobediencie materialiter quod fuit esus ligni. fuit peccatum gule sed causaliter quod fuit propter acquirendam excellenciam tamen peccatum superbie et sic propter [illegible] ... Item quod dicitur quod dicitur de peccato ade. Non est putandum peccatum ade minimus fuisse eciam peccatum luxurie ... quod minimus malum est quod corrumpit bonum minimum quod corrumpit medium scilicet personam sed peccatum ade totam vitam corrumpebat. peccatum in personam unam solam ... quod determinata fuit ... peccato ade et ade bene dixisse sufficit quod quod divisis causis unum peccatum dicitur esse maius altero propter quod notandum quod multis modis dicitur peccatum unum esse maius altero primo quod multis modis dicitur peccatum unum esse maius sive quantum alterum primo modo talitate et sic peccatum diabolicum est maius cum inmedia mortis intulit in orbem terrarum. Secundo modo qualitate et sic peccatum primorum parentum dicitur fuisse maius quod in totum genus humanum se diffundit. Tercio modo enormitate et sic peccatum iude dicitur esse maximum quod vendidit dominum. Quarto modo ingratitudine et sic peccatum illius dicitur esse maius qui plura recepit dona gratiarum. Quinto modo periculositate et sic peccatum ignorancie dicitur esse maximum quod periculosius. Sexto modo insensibilitate et sic peccatum cupiditatis dicitur esse maximum ... avaricia cum [illegible] consenescant sola avaricia iuvenescit. Septimo modo inoportunitate et sic superbia dicitur esse maxima quod eciam ex operibus bonis operibus consurgit. Octavo modo purite et sic luxuria dicitur esse continuo ad quam homines magis pronus sunt. Nono modo maioris continue impugnacionis et sic peccatum in spiritum sanctum dicitur esse maximum. Decimo modo ... maioris offense et sic peccatum ydolatrie dicitur esse maximum.

... modo omne sanctitatis ... et sic dicitur magis quod peccatum ade fuit ... Duodecimo modo omne maioris ... atque libidinis et sic ... quibus peccatum maius ... ab altero sunt. Duodecim modo contingunt ... assignari fortassis et alii ... modi ... sufficiant tamen qui magis consueti et si hoc ... ad id quod obicit. Item quod dicitur quod dicit quod peccatum ... quando tota vita in eo corrupta quando consideratur ideo tota in eo corrupta. ... non ... quod si adam perpetrasset aliud peccatum quam illud ... tota vita quod totum ... corrupisset. Item cum pena quod adam sola ... peccasset et ... in actu peccato ... non commisisset ... non fuisset infecta ... culpa ... Item pena integre restituit ... minus ... ea que ... peccasset ... resurgeret ... culpam transfundit ... et quod ... si peccasset alio quam peccato originali transfudisset ... fuit opinio. Quidam non voluerunt dicere quod ... peccatum ... pravitatis legis divine et celestium inobediencia mandatorum et pomi peccatum ... et ... rebellis quod quoque ... peccati adam peccasset rebellionem ... incurrisset. Item ... peccatum sit iniusticia quoque ... peccatum peccasset adam privatus fuisset iusticia qua ... non ... peccatum sit mors ... incurrisset ... mortalitatem ... ista faciunt originale transfundi ... adam transfudisset originale quocumque peccato peccasset et hec ... in nobis ... Ad id quod obicitur quod sicut ... cum ... aliud a carne ... in carne ... voluit dicere quod ... propterea quod ... aliud modus ... quod si adam ... peccasset et ... illud non fuisset transgressionem non transfunderet ... et ... quod per sola transgressionem illius mandati ... morte sicut ... in ... hanc ... mandati ... transgressionem illius mandati ... adiuncta

erat mortalibus pena, primus tamen modus probandi videtur esse probabilior, quia primus non supponit nisi quod communiter mortem nisi propter illam inobedientiam non asserit, de tamen illa [illegible] intelligens si [illegible] tendere ad omnem mortalem culpam. Quantum autem ad istam ratione potest dubium esse, hoc est magna [illegible] faciendi pena, mediocris [illegible] et nulla faciendi [illegible]

Item quod de hoc quod dicit quod si homo iustus in carne vixit, non continue moritur ex morte peccati quam traxit a parentibus peccati. Hoc non videtur convenienter dici. Si non nulla pena debetur homini nisi merito culpe et homo in carne ab[?] potest iustus vivere ut potest digne [illegible] status videtur quod in eo non sit merito alicuius pene necessario mortis nec alicuius [illegible] si mors debetur cuilibet iusto propter peccato videtur quod quod nulla [illegible] fuit in martiribus qui mortui sunt pro Christo sicut nec latronibus qui suspendunt pro latrocinio. Iuxta hoc quod si mors debetur homini pro originali peccato et tamen est in homine originale peccatum quod iusti fuit in Lazaro qui bis mortuus est. Respondeo dicendum quod nulla iusticia iusti absolvit hominem a debito mortis pro peccato [illegible] quod omnis iustitia que est in nobis [illegible] [illegible] est ideo mors non est pena nulla [illegible] [illegible] propter nullam iusticiam deputatus est homo aliquis absolutus nec deus sua bonitate aliquem a morte liberavit cum propter illius fine [illegible] qua dictum est [illegible] in principio et impleri tamen etiam ut fides locum habere possit. Ad id quod de martiribus dicitur quod id quod vno est debitum si ex caritate fiat potest fieri [illegible] martires autem quia mortem voluntarie sustinuit quam effugere potuit ymmo morti se pro Christo cum tyrannis obtulerunt mors que alias esset pena fuit eis victoria valde quam deus etiam valde reputat propterea ex hac [illegible] tamen que tacta est. Ad illud de Lazaro dicendum quod post mors fuit ad manifestandam gloriam dei et istud supplicium recompensatum est per sequens [illegible] quod hec ipso quod suscitatus est fuit ei ampliatum merendi spacium et melius erat ei sic bis mori quam si semel mortuus fuisset [illegible] vitam prestatur ut sustinetur magis reputat sibi postea beneficium quam [illegible] supplicium.

Distinctio tricesima quarta, continet sic: Post predicta de peccato actuali et cetera.

Ista totalis pars secundi libri in qua magister agit de lapsu hominis divisa fuit in tres partes secundum quod tempore quo considerare [illegible] peccati duabus prioribus tractatis in quibus magister egit de peccato quo primo corrupit naturam et item de peccato quo natura corrupit personam ut patet de originali. Hec est tertia

pars in qua agitur de peccato in quo persona corrupit se hoc est de peccato actuali et hec durat usque ad finem libri. Continetur autem hec pars in duas. In prima ostendit de peccato sive de malo secundum id quod est. Secundo vero qualiter in voluntate habeat malum sive peccatum, incipit in distinctione XXXVIII: Post predicta de voluntate et cetera. Prima pars habet duas, in prima ostendit de peccato sive de malo secundum eius [illegible] secundo secundum eius [illegible] incipit in distinctione XXXV: [illegible] primo sit peccatum. Prima pars continet presentem distinctionem et continetur in duas. In prima agit magister de malo quantum ad eius [illegible]. In secunda de malo quantum ad subiectum sive causam efficientem, ibi: ostensa [illegible] mali et cetera. Prima pars habet tres partes. In prima capit intentionem suam in generali. In secunda ostendit quod malum originem habet a causa sua ibi: causa et origo et cetera. In tertia vero quod est a voluntate libera, ibi: mala autem voluntas et cetera. Similiter secunda pars principalis habet tres. In prima ostendit quod malum est in bono, assignans et [illegible] [illegible] in se [illegible] [illegible] [illegible] fallit [illegible] [illegible] in tertia ponit et vult [illegible] removet quoddam dubium, ibi: adhuc autem quoddam est et cetera. Et sic supponit quod malum sit [illegible] [illegible] nisi de malo sic a quo sit et in quo.

Hic intelligendum est primo quod magister dicit quod in hac distinctione circa duo principaliter [illegible] [illegible] sit malum [illegible] a bono [illegible] principio. Secundo in quo sit tamquam in subiecto. Circa primum questio: utrum malum sit a bono vel a malo. Secundo utrum sit a bono ut efficiente vel deficiente. Tertio utrum sit ab intentione vel preter intentionem.

Circa primum sic proceditur et queritur utrum malum sit a bono ut ab origine et proceditur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubi sic [illegible] malum [illegible] [illegible] [illegible] bono [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malum est bonum [illegible] [illegible] [illegible] certo quod nil esse nisi libera voluntas constat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et possit se [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] non esset materia ergo [illegible] [illegible] fieri [illegible] [illegible] a bono. Ergo et cetera. Item [illegible] malum est vituperabile et vituperabilem reddit actum [illegible] nil est vituperandum in sua actione nisi [illegible] [illegible] possit facere bonum vel non habeat naturalem aptitudinem [illegible] [illegible] est bonum ergo nil potest [illegible] malum facere nisi bonum [illegible] [illegible] facere malum nisi quod facit quod non debet aut quod non facit quod debet. Ergo malum [illegible] [illegible] est indebitum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omne [illegible] malum [illegible] indebitum [illegible] [illegible] [illegible] est bonum [illegible] [illegible] a quo sit malum [illegible] est esse bonum [illegible] si malum [illegible] [illegible] illud est bonum aut malum. Si bonum habetur propositum [illegible] malum autem id est ab alio aut a seipso. Si ab alio [illegible] [illegible] queritur de illo ergo si non est [illegible] infinitum [illegible] est malum malo et sit a seipso

Sed dicamus quod est a se ipso nullo modo
indiget ut sit, et omne tale est sufficiens. Suffi-
ciens autem quod est sibi sufficiens est
omnino [illegible] perfectum et bonum, et ipse et ipsi
et omne tale est perfecte bonum. Ergo impossibile
est quod aliquod malum, inquantum sit ab alio, re-
stat ergo quod sit secundum quod non a bono. Item
quod malum est ab aliquo, aut illud aliquid
est malum culpe aut non, si non sit ipsum bonum aut
non. Si non sit ipsum bonum, ergo nullo modo
potest culpam ut dictum est, nec potest tamen secundum
legem aliquam quin si legem omnino
de fine divina, scilicet quod ideo ipsum bonum
sit et omnis ipsius bonum magnum
est et nobile. Non est ergo malum ab a-
liquo et si ab aliquo est contra auctoritatem
Non potest arbor bona fructus ma-
los facere. Quod hic autem nos arguimus
quod bonum non potest esse causa mali,
ergo si malum est ab aliquo non est quod
sit a malo. Item et perfectius et potius
in medio quia non bonum sit bonum et ma-
li mala, non est ergo malum a bono. Item
sicut medium per maximum [illegible] quod est ca-
usa bona ipsum bonum. Si ergo mali causa
est bonum ipsum malum est bonum. Si ergo sicut
est factum manifestum est. Item hoc
per rationem satis probabilem per quam-
libet sit causa. Si ergo causa bonum est
bona et nullo modo malum sit bonum,
ergo videtur quod nullo modo bonum causet
malum, ergo malum sit a bono. Item
sicut ipsum vero per rationem notam et pla-
num [illegible] est causa causae est causa
causati. Si ergo omne bonum causatur
a summo bono, si malum est ab aliquo
bono, malum est a summo bono. Ergo
summum bonum facit malum, sed nichil
est perfecte bonum quod facit malum. Si
ergo unum est malum est a summo bono,
summum bonum non est summum, sed hoc
est impossibile. Ergo etc. Item aut est primum
principium malum aut non. Si non, licet sit
liberum et infinitum in malo. Si ergo sic
est impossibile quod non est infinitum in ordine
causarum, non est ergo primum malum sed
primum bonum non est ab aliquo primo
et causa omnium bonorum, quod primum
ergo primum bonum est primum, primum ma-
lum ergo quod illud non sit ab aliquo
sed causa omnium. Restat ergo quod malum non
sit a bono. Ad evidentiam autem intel-
ligendi quod omnia sic sunt et est licet
impossibile in manichei errant li-
mine quod ponunt quod primum ad ma-
lum est malum non bonum. Unde ponunt
quod bonum possit laesare possit et

peccare duo modo est in primo tempore [illegible]
quarta vero est adde bono et sic incipit
bona alia vel adde malo et sic incipit
mala et hinc est connexa singula
in nobis et omnia mala quae fecimus
facimus omnino a principio malo sicut
bona a bono. Hinc haeresim pessimam
valde efficaciter improbat Augustinus in libro
de duabus animabus primo quod ipsum potest
culpa. Secundo quod omnis oppositio sit contra
partem ut ut [illegible] dicit est voluntatis re-
tinendi vel consequendi quod iustitia vetat
et unde liberum est abstinere. Voluntas est
motus animi cogente nullo ad aliquid non
admittendum vel adipiscendum. Has duas
definitiones manifestat et post exempli
tamquam quod manifestis probationibus errorem
destruit ipsius primo ostendit quod
error sapiens destruit duo primum aliquid
malum non posse bonum facere et omnino
principium esse ipsius omne per propriam ori-
ginem et unum primum quod peccatum non
potest et ideo subiungit liberum quiesco
has duas differentias voluntatis ad
peccatum vel ad quaerit bonum manifestare
haeresim turpissimi et peruersissime pla-
ne in [illegible] manifeste sine cu-
ctatione condempnat. Postremo in fine
libri improbat per oppositum peccatum sine principio
primam, sic arguens voluntas est quod per
hunc declinat bonum contra se
planum est quod voluntas est licet naturaliter ipse
[illegible] sic sciuerit esse et quod
omnis est perniciose qui facit malum
ergo ipsi quod sunt principia mali
potest esse primum bonum restat ergo quod ad
primum bonum sit bonum quod sicut
est primum mali quod potest esse primum
boni. Malum esse a bono sicut et de
duabus Augustini contra non sit sicut
de bono quod has omnes deducimus
et simplex quae inaudita deducto
sit revocanda ad paulum haeresis praefata
quod non sunt est contra fidem bene et
ideo non esse bonis est et sicut
dicit fidei sancta et magis in liber
totius auctoribus manifestat quod malum
a bono sit dignum. Ad cuius
autem manifestationem intelligendum est
quod malum culpe de quo est sicut semper
quod quaeritur consistit contra rationalem
creaturam et ea ipsius per possibile et con-
trarium aut quantum ad essentiam con-
stitui aut quantum ad intellectum aut
quantum ad sententiam malum est sine principio
vel aliquid actus exterior contra intrin-
secum exterius interior vero actus simpliciter di-
citur est malus et valens simpliciter et actu
et mala. Secundum ergo quod malum dicitur

considerati sine circumstantiis affectis ad furendum est mala. Secundo quod quod malum [illegible] operis optimus sit, non est primum in genere entis nec in genere mali, quia actus optior [illegible] ab actu minori et malitia actus optioris a malitia [illegible] minoris. Primum autem quod malus [illegible] malitia summa [illegible] non est primum in genere entis nec in genere mali. Quia malus [illegible] a malo actu [illegible] quod non mala forma mali [illegible]. Secundum autem quod malus malus actus minor [illegible] primum in genere mali sed non in genere entis. [illegible] in genere mali [illegible] primum [illegible] in [illegible] deordinatio voluntatis [illegible] nulla [illegible] malum ut [illegible] potest [illegible] in genere omnis actus [illegible] a potentia procedit et illa est posterior tamen [illegible] principaliter [illegible] posterior [illegible] illa bona est et [illegible] bonum [illegible] quod malum [illegible] bona et [illegible] [illegible] ostendetur. Ad [illegible] quod [illegible] de auctoritate [illegible] et de glossa [illegible] textum quam glossa [illegible] de malo [illegible] actu [illegible] et hoc quod malum est [illegible] textum [illegible]. Ad id quod [illegible] bona [illegible] est [illegible] sine [illegible] bona et est [illegible] quod bonum sit primum mali non tamen [illegible] quod sit primum mali [illegible] bonum quo autem ipsum de [illegible] origo sine primum [illegible]. Ad id quod [illegible] sunt [illegible] veritatem [illegible] et [illegible] et quae [illegible] ad unum effectum [illegible] est esse [illegible] calidum et frigidum et [illegible] potentia [illegible] non [illegible] locum in malo [illegible] malum non [illegible] aliquam [illegible] malum [illegible] a voluntate [illegible] quae non est [illegible]. Ad id quod [illegible] ista [illegible] peccat [illegible] sit [illegible] alterum de alto [illegible] de [illegible] ita [illegible] non est [illegible] non [illegible] in [illegible] bonum est [illegible] mali hoc non est [illegible] in summo bono [illegible] quod [illegible] de illo. Ad id quod [illegible] sit ponere primum malum [illegible] malum [illegible] non est [illegible] malum sit [illegible] est primum [illegible] imo [illegible] in [illegible]. Ad id quod [illegible] non sit [illegible] ut [illegible] non sit de bono [illegible] et [illegible] quod [illegible] ponere primum malum [illegible] mali [illegible] non est [illegible] et [illegible]

Secundo quaeritur utrum malum sit a bona causa ut potentia a voluntate ut efficiente vel deficiente et [illegible] videtur [illegible] in [illegible] ubi autem sit nemo quaerat causam efficientem sed deficientem [illegible] ad [illegible] de omnibus nobis malum [illegible] non [illegible] et causam [illegible] quod non [illegible] malum [illegible] non sit [illegible] non est [illegible] tamquam a causa efficiente [illegible] aliquod est [illegible] quod sit [illegible] deficiente [illegible] effectum [illegible] efficiens [illegible] ita defectum ad [illegible] deficiens [illegible] effectum non potest [illegible] nisi a causa efficiente [illegible] nec defectum nisi a deficiente [illegible] malum est defectum [illegible] causa [illegible] perfectum est a causa perfecta [illegible] deficiens a deficiente causa [illegible] malum [illegible] circumstantiae [illegible] malum [illegible] a causa efficiente [illegible] et deficere [illegible] est facere [illegible] est deficere [illegible] bonum [illegible] non [illegible] malum [illegible] vel quod [illegible] aliquando [illegible] malum [illegible] efficacia [illegible] et summum efficiens [illegible] malum [illegible] et ideo [illegible] ut [illegible] efficiens. Contra [illegible] de omnibus nobis [illegible] causa mali sit [illegible] causa calefaciendi [illegible] ignis est causa calefaciendi [illegible] efficiens [illegible] illud [illegible] esse quam sit [illegible] causam efficientem [illegible] malum [illegible] maior et minor [illegible] causa efficiens [illegible] est causa sufficiens [illegible] sufficit ad malum [illegible] mali [illegible] a voluntate ut efficiente [illegible] causa mali [illegible] deficiens aut defectum [illegible] deficiens aut non [illegible] primum malum non est a voluntate ut efficiente [illegible] malum [illegible] a voluntate ut deficiente aut [illegible] primum malum [illegible] deficiens [illegible] ante [illegible] aut [illegible] a voluntate deficiente aut [illegible] defectus [illegible] aut [illegible] deficit [illegible] voluntate deficiente [illegible] potest [illegible] a voluntate [illegible] malum [illegible] velle malum [illegible] primum peccatum et velle malum [illegible] primum [illegible]

si ergo idem non est ratio sui [illegible] tamen voluntas non dicitur causa ma-
li quia nolens malum. Respondeo dicendum quod absque dubio
malum sive peccatum est a voluntate ut deficiente sicut
expresse dicit Anselmus et concordat Dionysius ad eius intellectum
notandum est quod causa ab effectu dicitur esse causa vel
sub dispositione vel conditione sibi adiecta [illegible] per
[illegible] aut [illegible] per-
[illegible] ad [illegible] effectum aut quia dicit ad annexum
aut quia dicit [illegible] effectum ut informans
et denominans sive proprium effectum [illegible] lu-
men dicitur a sole inducente lucem enim est actus per-
[illegible] illuminat. Secundo dicitur causa lumine
a sole calefaciente calor enim [illegible] lumi-
no [illegible] a sole illuminante [illegible] enim
dico solem illuminare et tamen esse [illegible]
idem [illegible]
[illegible] hunc modum intelligendum est
in proposito [illegible] quod malum est a voluntate de-
ficiente [illegible]
defectus [illegible] voluntatem [illegible]
[illegible] culpabilis et [illegible] penalis [illegible]
defectus [illegible]
[illegible] defectum culpabilem [illegible]
[illegible] defectum penalem illud [illegible]
sive [illegible] ad id
[illegible] defectum praedicta [illegible]
[illegible] malum culpe [illegible] voluntate deficiente
[illegible] defectus [illegible] est
[illegible] voluntas [illegible] posset
[illegible] bonum [illegible]
defectus [illegible]
est a voluntate deficiente defectu penali [illegible]
defectus est culpe [illegible] est
[illegible] peccatum sive [illegible]
[illegible] quod malum culpe est a voluntate deficiente
defectu culpabili [illegible] culpa [illegible]
[illegible] peccata [illegible]
[illegible] voluntas et eius [illegible] actio [illegible]
[illegible] malum esse a voluntate deficiente [illegible]
[illegible] agente [illegible] defectus [illegible]
voluntatem [illegible] a voluntate defi-
ciente [illegible] ad
defectum culpe [illegible] effectum non
[illegible] penalis [illegible]
et [illegible] defectus penalis [illegible]
[illegible] defectum [illegible]
[illegible] peccatum [illegible]
defecta [illegible] culpabilis non [illegible]
[illegible] ad defectum [illegible]
[illegible] defectus [illegible]
[illegible] culpa voluntas enim [illegible]
[illegible]
[illegible] defectus [illegible] potens
[illegible]
[illegible]
[illegible] defectus [illegible] voluntatem [illegible]
[illegible] specialem [illegible]
[illegible] voluntate [illegible]

[illegible] culpe [illegible] dispositio
[illegible] voluntas [illegible] actus et libera
[illegible] sicut vult ipsa [illegible] ad id ad quod vult
et sicut vult et si [illegible]
na sibi inducta nova dispositione [illegible] voluntas
[illegible] ad ipsam culpam [illegible]
ille [illegible] posset statim si vellet sine
nova dispositione advenientem dimittere [illegible]
sic voluntas [illegible] et in ordine ad
ultimum finem [illegible] exire et exitus [illegible]
[illegible] malum a voluntate deficiente
est et ex his [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad id quod [illegible] malum
[illegible] non est [illegible]
[illegible] specialem [illegible] generalem [illegible] generali [illegible]
[illegible]
[illegible] est [illegible] modo
[illegible] modo
[illegible] et [illegible] effectus ista [illegible] modo [illegible]
et deficientis ad id quod [illegible] malum [illegible] esse
[illegible] malum eo modo quo [illegible] esse
eo modo [illegible] malum [illegible] defectus
[illegible] malum esse non est
ad [illegible] ut malum [illegible]
[illegible] ut deficiente ad id quod [illegible]
[illegible] malum [illegible] in [illegible]
[illegible] non est [illegible]
et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] defectus [illegible] culpa [illegible]
et [illegible] voluntate [illegible]
[illegible] his modis [illegible]
[illegible] defectu [illegible]
[illegible] non voluntas
[illegible] defectus [illegible]
[illegible]
[illegible] non voluntas [illegible] voluntate [illegible]
[illegible] defectus actus a voluntate [illegible]
[illegible] pena [illegible]
[illegible]
[illegible]

Tertio quaeritur utrum malum sit [illegible] bono [illegible]
vel [illegible] et quod [illegible]
[illegible] malum est
[illegible] intentionem [illegible]
[illegible] nemo [illegible] ad
malum [illegible] in-
tentionem ad id [illegible] inten-
tio est quaedam [illegible]
[illegible] ad malum [illegible] malum
intendit [illegible] malum [illegible] ad finem
[illegible] voluntate ad finem [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] intentionem [illegible]
de malo [illegible] intentionem
[illegible] bonum et [illegible] intentio
est de fine [illegible] malum

ergo nullus malum ab operante preter similitudinem
intendatur. Videtur ergo idem quod primus. Secundo voluntas
rationis est agens per intentionem et deliberationem,
ergo si omne malum culpe actualis est a voluntate
vel est per intentionem factum. Item nulla peccat
nisi sit [illegible] rationis usum et omne tale est operans
per intentionem, ergo peccatum ut peccatum est habet esse per in
tentionem. Item quod fit ab agente voluntario preter intentionem
fit casu et a fortuna, sed malum culpe non est a casu
et fortuna, ergo non est ab agente preter intentionem.
Item non meretur malum [illegible] sed ab intentione
sed non est quod non [illegible] sed ab eo res [illegible] et pu
[illegible] ago [illegible] complementum et denominationem [illegible]
Item qui peccat ex malitia peccat ex certa scientia
et non agens aliquid ex certa scientia et malitia agit illud
preter intentionem, ergo si contingit sic malum facere ut pote
in peccatis in [illegible] [illegible] [illegible] dicendum quod de malo
est loqui dupliciter: aut de eo quod est malum aut de eo quod est
ratio mali. Cum ergo queritur utrum fiat preter intentionem, dicendum
dicendum quod si intentio [illegible] ad id quod est malum, sic voluntas
contingit malum intendere et capi fine et tamen id quod est
ad finem, sic ut finaliter intendit luxuriari vel [illegible]
[illegible] tamen id quod est ad finem sic [illegible] intendit
ut inde possit vivere voluptuose, et intendit mentiri
ut possit falso laudari. Si vero intentio ad malum
refertur sub ratione mali, potest esse dupliciter: aut ita quod intendit
facere hoc malum simpliciter et malum sibi [illegible]
intendit quod nihil appetere a voluntate habet nisi sub ratione
boni simpliciter vel boni sibi [illegible] malum potest fieri
preter intentionem et potest aliquando licet non ab omnibus sed a ma
[illegible] quibus [illegible] [illegible] prelati [illegible]
mala sapiunt ut bona. Secundum id quod est malum
cedit sub intentione et aliquis sit [illegible] hunc malitia
[illegible] in [illegible] et qui intendit ad prin
[illegible] intende id quod est [illegible] [illegible]
[illegible] est quod malum indicatur et punitur ut fit per in
tentionem. Ex his patet responsio ad primum [illegible]
est non simpliciter sed distinctio patet etiam responsio ad utrumque
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et de malo sub ratione mali [illegible] intentio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] non [illegible] est agens deliberatum
[illegible] intendit quod melius est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mali hoc preter
intentionem [illegible] est de voluntate deliberata [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de malo [illegible]
[illegible] ab agente [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] intentioni [illegible] [illegible]
[illegible] sine [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] malefecerit [illegible]

Consequenter queritur de hoc [illegible] [illegible] [illegible]
ad id [illegible] [illegible] [illegible]
voluntas attingit reperire malum [illegible]
bona summe [illegible] [illegible] esse in bono et
opposito [illegible] [illegible] malum sit [illegible]

Circa primum sic proceditur [illegible] [illegible]
[illegible] voluntas ad malum sit [illegible] [illegible]

et hoc est contra voluntatem [illegible] ita sit malum quod [illegible]
sicut de bono, sed sit malum in summo et quod
sit videlicet in his que per se dicuntur, si simpliciter
ad simpliciter et magis ad magis et maxime ad
maxime per [illegible] [illegible] [illegible]
bono opponitur malum, ergo magis bono magis
malum et maxime bono maxime malum.
Si ergo contingit reperire summe bonum, ergo et summe ma
lum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Item magis et minus [illegible] [illegible] ad [illegible] ergo ubi
est reperire magis et minus contingit reperire summum;
sed in malo contingit reperire magis et minus, ergo etc.
Item aut est status in malis aut non; si status, quod necesse
est statum ponere [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non est [illegible] summum, ergo necesse est ponere
summe malum. Sed hic [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] de accidens reducitur ad per se, [illegible]
ponere malum per accidens est ponere malum per se,
sed [illegible] [illegible] [illegible] principiis
principiis illius. Si ergo [illegible] est malum per se, videlicet
quod eius principia sint mala et si eius principia sint mala
totum est malum et si totum est malum nihil est de bono,
ergo [illegible] est [illegible] ponere malum per accidens
est ponere [illegible] quod sit simpliciter et totum [illegible]
[illegible] [illegible] est ponere [illegible] [illegible]
Item omne dictum per participationem reducitur
ad dictum per essentiam, ergo [illegible] esse malum
aut [illegible] per participationem aut per essentiam [illegible] per essentiam;
sed bonum per essentiam est summe bonum [illegible]
malo, ergo similiter erit [illegible] ita malum [illegible]
sicut de bono. Sed [illegible] per participationem et [illegible]
[illegible] [illegible] per essentiam, ergo [illegible]
quod [illegible] sit malum essentialiter [illegible]
[illegible] [illegible] est reperire unum primum
quo mensurantur omnia [illegible] [illegible]
hic planum est et patet per philosophum qui hanc [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] etiam patet [illegible]
ergo in genere malorum est reperire aliquod unum
quod sit mensura omnium malorum, sed id non potest esse
nisi summum [illegible] mala, ergo etc. Contra
si est ponere summum malum quod nihil [illegible]
et esse [illegible] bonum [illegible] ponere summe
malum esse et tamen non [illegible] esse [illegible] [illegible]
[illegible] ergo etc. Item [illegible] ut dicit philosophus
de genere bonorum, ergo si est summe malum
id nihil potest [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ergo id [illegible]
summe malum [illegible] [illegible] summe malum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et nihil [illegible] [illegible] Item [illegible]
[illegible] de genere bonorum est [illegible] bonum [illegible]
etiam [illegible] mali [illegible] [illegible] bonum [illegible]
id est summe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] malum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ergo etc. Item si [illegible]

summe malum est malum natura per essentiam suam ma-
est per essentiam et nullum naturale est ei facere malum
sed unumquodque dum facit quod est sibi naturale [illegible]
et quod bene facit est bonum ergo si daretur summe malum
ipsum esset bonum et dum male facit tunc facit
secundum hoc [illegible] ergo etc. Item si daretur summe ma-
lum illud esset vilissimum quanto enim aliquid
magis malum est tanto vilius est et
si vilissimum inter mala ergo inter illa est
infimum sed quod est infimum inter mala non est
summum et capud malorum ergo quod est summe ma-
lum non est summe malum. Et si dicas
quod non sequitur est vilissimum ergo non est summe
malum quia licet esset summe malum quantum ad infimi-
tatem [illegible] dicitur quod si daretur summe malum
non deberet poni super aliquo sed infra sed contra [illegible]
ergo non est caput tenebrarum sed fundus et [illegible]
error enim [illegible] Item si est summe malum ergo
ita erit illud disponens in malo sicut summe
bonum in bono ergo omne malum subiacet eius potestati
sed contrarius bono contrario est malum ergo contrarius
bonum contrario subiacet potestati summe mali ergo si
summe malum est potest corrumpere omne bonum sed bonum
quod potest corrumpi non est bonum ergo si est ponere summe
[illegible] nullum est summe bonum et si non est summe
bonum nullum est bonum ergo a primo si est ponere summe
malum nullum est bonum quod sic [illegible] et in-
primum per se. Secundo dicitur quod ponere malum aliquod
esse quod nihil habeat de bono nec summe [illegible]
habere sed etiam multe stultitie et adversitatis
sicut in [illegible] monstratum est quia talis positio
implicat in se contradictionem implicat enim quod idem
summe malum sit et non sit quod idem possit
et non possit quod idem stat et non stat et
dum implicat in se contradictionem destruunt se opposi-
tiones in ipso dicendo summe malum esse quod nihil de bo-
no habeat ponit quod id non sit summe quod non
sit malum [illegible] quod nihil habet bonum [illegible]
et hoc [illegible] modo tamen [illegible] multe gravitatis
errorem ipsum esse fictum [illegible] et auctorem suum
sive inventorem suum credunt fuisse excecatum
et impium nequam intentata tenebrositate
detrusum esset impius manicheus et fuisset
longe ante sed nimis dei tenebrarum que ex-
cecaverunt mentem eius ut non fulgeret in eo lumen
veritatis [illegible] et
usque hoc viget hic error pessimus quamvis
sit irrationabilissimus et [illegible] est potissima
[illegible] veritatis scilicet quod regnat
in quibusdam laicis [illegible] fidei et
morum enim sunt ydiote presumunt sacram
scripturam exponere que est profundissima omnium
scripturarum [illegible] habeant quandam honeste
exteriorem [illegible] vitam omnium aliorum et multo
[illegible] ut incidant
in errorem istum pessimum [illegible] adeo
ut nesciant discernere inter bonum et malum dum
multa genera bonorum ponunt esse a deo malo

quos Ysaias improbat v capitulo Ve qui dicitis
malum bonum et bonum malum ponentes [illegible]
et propter nimiam excecationem in qua sunt [illegible]
sine rationis usu nulla sunt in eis efficacia
argumenta ad persuadendum nec tormenta ad re-
trahendum nec orationum suffragia ad reve-
niendum [illegible]
ponunt hereticam immo stultissimam et blas-
phemam [illegible] sicut fides dicit
catholica et recta ratio nihil esse ita malum quin
habeat aliquid de bono ad minus [illegible]
[illegible] quod summum in aliquo genere [illegible]
[illegible] summum quo nihil potest esse maius
et hic modo non [illegible] ad summe malum
nihil enim est summe malum quin possit esse peius
[illegible] de bono quo possit magis [illegible]
et ita adhuc peius esse et [illegible]
quod malum est infinitum [illegible] summum quo
nihil est maius [illegible]
alia et sic [illegible] summum in malo [illegible]
lucifer qui est rex super omnes filios superbie pessimus
est super omnes [illegible] facile est videre
ad obiecta [illegible] ergo dicitur de [illegible] malo
quod [illegible] ita quod [illegible]
[illegible] non [illegible]
est in proposito [illegible] quod bonum [illegible] malo
[illegible] bonum [illegible]
[illegible] ibi [illegible]
per essentiam quod [illegible] summe bonum et illi nihil [illegible]
ad id quod dicitur quod maius et minus [illegible] maiorem
et minorem [illegible]
in hiis que [illegible]
que [illegible]
[illegible] malum [illegible]
[illegible]
[illegible] ibi ponere summum ad id
quod dicitur de statu [illegible] actu sed non [illegible]
[illegible] ut possit esse [illegible]
[illegible]
finitum actu [illegible] infinitum [illegible]
[illegible] et [illegible]
sic et in proposito [illegible] et hic [illegible] manifesta
[illegible] de corruptione mali ad id [illegible]
[illegible]
[illegible] ad bonum per essentiam et [illegible]
quod in [illegible]
quod hic [illegible] in his [illegible]
posse creari [illegible] possit [illegible]
[illegible] possit [illegible] mensurari [illegible]
maiorem et minorem malum [illegible]
[illegible] malum [illegible] non [illegible]
et hic fuit quod decepit manicheum [illegible]
quia nesciunt quod esse malum et quia volunt de malo
disputare nescientes quod hic esset [illegible] et multos
precipitat in errorem [illegible]
[illegible]
[illegible] et hic [illegible] afferre [illegible]
[illegible] posteriores [illegible]

Secundo queritur utrum malum sit in bono sibi opposito et quod sic videtur quia in enchiridion: In his contrariis que bona et mala vocantur nullus ambigat esse contraria non solum simul esse possunt sed mala omnino sine bonis et nisi in bonis esse non possunt. Licet expresse hec quod mala sunt in bonis sibi oppositis sed quia in his contrariis que bona et mala vocantur deficit regula dyaleticorum qua dicunt nulli rei duo contraria simul [illegible] constat quod non deficerent nisi mala essent in bonis sibi oppositis ergo etc. Item malum dicitur quod corrumpit sed non corrumpit nisi illud in quo est et ei bono oppositum quod corrumpit ergo videtur quod malum sit in bono sibi opposito. Item servitus et libertas sed peccatum quod facit hominem servum ponitur in est homini servitutem per hanc libertatem ergo videtur [illegible] malum subiectum [illegible] in bono opposito.

Contra dionisius in 4 de divinis nominibus malum non est existens neque in existentibus sed omne bonum est de genere existentium ergo malum non est in bono ergo nec in bono sibi opposito. Item virtus et vitium sunt contraria tamen vitium virtuti opponitur ergo si vitium non est in virtute [illegible] in bono sibi opposito nec etiam in illo. Item regula dyaleticorum [illegible] et necessaria ergo non fallit in aliqua materia [illegible] falleret in una [illegible] esset [illegible] ergo [illegible] quod [illegible] malum [illegible] in eodem et malum bono oppositum ergo malum non est in bono sibi opposito. Item si malum potest esse in bono sibi opposito ergo [illegible] non expellitur et si non expellitur a suo opposito [illegible] expellitur [illegible] et si [illegible] expellitur [illegible] manet ergo [illegible] semel est malum semper est malum [illegible] per peccatum [illegible] peccatorum [illegible] quod bonum [illegible] ordinatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est ordinatum [illegible] [illegible] bonum [illegible] [illegible] est virtus [illegible] [illegible] malum culpe [illegible] non opponitur quod [illegible] [illegible] existentium corrumpit [illegible] virtus et [illegible] simul [illegible] mutuo se expellunt et simul esse non possunt [illegible] bono quod est habilitas [illegible] ad [illegible] est [illegible] ad malum [illegible] habilitas [illegible] naturalis [illegible] ad bonum [illegible] ad malum [illegible] bonum malum [illegible] ad [illegible] vel etiam ad finem [illegible] est [illegible] [illegible] inclinationem [illegible] [illegible] ad id quod est [illegible] [illegible] culpe [illegible] principalis

tra habilitatem consistit et habilitas [illegible] oppositum ipsi malo tamen malum reddat [illegible] [illegible] inhabilem [illegible] est quod quia dicit quod malum habet esse in bono sibi opposito et quod in huiusmodi oppositis regula dyaleticorum deficit hoc est dicere quod [illegible] ad [illegible] contraria non se extendit [illegible] non scilicet quod regula dyaleticorum falsificetur sed quia [illegible] [illegible] considerationis instantias sumpserunt non [illegible] falsificent [illegible] sed [illegible] intellectu considerationis resistent et manifestent [illegible] [illegible] terminum [illegible] [illegible] [illegible] in hac instantia [illegible] illa maxima [illegible] dyaleticorum in his [illegible] tenet [illegible] opponuntur opponere formaliter sicut opponuntur virtus et vitium [illegible] et culpa [illegible] [illegible] quando opponuntur [illegible] quod sunt [illegible] [illegible] sunt non est [illegible] [illegible] stare sicut stat [illegible] [illegible] [illegible] potest esse in [illegible] sicut culpa in [illegible] [illegible] [illegible] malum [illegible] [illegible] [illegible] Dico enim quod malum [illegible] in bono et non [illegible] in bono sed [illegible] in bono [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] oppositum sibi sit [illegible] non habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] dionisius quod malum non est in existentibus [illegible] [illegible] non est [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] et defectus [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] oppositum [illegible] [illegible] de uno genere [illegible] [illegible] habilitas [illegible] non oppositum [illegible] [illegible] [illegible] oppositum vitio et quod [illegible] habilitas quodammodo inclinat ad [illegible] [illegible] [illegible] quodammodo [illegible] non [illegible] [illegible]

Tertio queritur utrum malum sit in bono [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] et quod non sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malum non est [illegible] [illegible] [illegible] malum non [illegible] ergo malum non est [illegible] [illegible] [illegible] Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] bonum et [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible] ergo [illegible] [illegible] malum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] non habet [illegible] de entitate. Item omne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non potest [illegible] [illegible] culpa ergo [illegible] [illegible] non habet [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Item omne quod est ens habet aliquam formam; omne enim quod habet aliquam formam habet aliquam pulchritudinem; sed peccatum non habet aliquam pulchritudinem, cum sit deformitas animae; ergo nullam habet entitatem; ergo puram dicit privationem. Contra: quando peccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem dei. Sed omne dictum vel factum est aliquid; ergo peccatum sive malum est aliquid; non ergo privatio pura. Item virtus et vitium sunt contraria; sed contraria sunt in eodem genere et quaecumque sunt in eodem genere sunt [illegible] et non privatio pura; ergo vitium aliquid est; ergo malum sive peccatum non est nihil. Item sive accipiatur concrete sive abstracte, verum est dicere quod peccator est malignus, et omne quod est malignus est ens, sicut omne quod legit est legens et omne quod amat est amans, et omne quod est ens est aliquid, et non est privatio pura; ergo peccatum sive malum sive accipiatur concrete sive abstracte non est quod nihil. Item quod nihil est non est privatio pura intendi et remitti; sed malum et peccatum intenditur et remittitur, quia unum peccatum est maius alio et una malitia est maior altera; ergo peccatum sive malitia non est privatio pura. Item omne ordinatum praesupponit esse; sed malum culpae secundum quod malum ordinatur ad malum poenae; si ergo secundum quod malum est ordinatum in poena, videtur quod secundum quod malum habeat aliquid esse. Item autem peccatum est aliquid, si peccatum autem nihil sit [illegible] nihil, et deus punit hominem pro peccato; ergo deus punit hominem pro nihilo. Sed qui punit aliquem pro nihilo iniuste punit; ergo si deus punit hominem pro peccato, videtur quod in puniendo iniuste faciat. Responsio. Dicendum quod malum sive peccatum dicitur dupliciter: uno modo abstractive, alio modo concretive. Si autem quod malum dicitur concretive, sic concernit id quod deformat vel aliquem actum vel aliquam substantiam, et sic dicuntur malae res malae, ut puta actio mala est aliqua mala, et hoc modo malum aliquid est, et hoc concedunt rationes. Si autem aliquis dicatur ipsas res malas sine [illegible] nihil esse, hoc dicitur quod ad hoc esse quod quidem esse ordinatum [illegible] cum diversi homines nihil fieri cum peccant, hoc non dicitur quod omnino esse perdunt, sed quod privantur esse ordinato, quod quidem est esse completum, et de quo dicit Boethius quod esse est quod ordinem retinet servatque naturam. Alio modo loquimur de malo sive de peccato abstractive, et hoc modo malum sive peccatum in ratione sive privationis formaliter non est aliquid sed nihil, quia non ens nec bonum sed privatio boni. Quamvis autem peccatum vel malum nihil sit in ratione [illegible] malignus [illegible] ut puta bonum; malum enim est privatio boni, et quod sic est privatio boni ut tamen non sit corruptio omnino [illegible] sic privat bonum ut relinquat bonum, nec sic privat aliud ut relinquat [illegible] sic privat bonum quod ut tamen in subiecto relinquat debitum. Et ideo malum abstractive sumptum formaliter id quod privatio est, et ideo nihil est. Est etiam [illegible] entis, sicut aliud in aliquo ente non enim est [illegible] privatio

sine ablatione et quod si haec via [illegible] autem [illegible] ad peccatum praeter rationem inducere. Cum dicitur malum sive peccatum nihil esse, id [illegible] de se [illegible]. Ad id quod opponitur in contrarium quod peccatum est dictum vel factum, dicendum quod ibi accipitur peccatum sive malum concretive prout concernit actum substratum, et hoc modo aliquid est. Sed hoc non repugnat [illegible] [illegible] dictum est. Ad aliud quod opponitur quod virtus et vitium sunt contraria, dicendum quod vitium sive quod contrariatur virtuti, ut puta luxuria castitati, non tantum dicit privationem sed etiam dicit aliquam [illegible] substantiam quo quidem redditur facilis ad [illegible] id [illegible] et hoc modo [illegible] de vitio. Vitium non est quod nihil [illegible] vitium prout est privatio bonum [illegible] contrariatur virtuti secundum rem [illegible] opponitur sicut privatio et habitus. Sed autem dicatur aliter, hoc modo vitium contrariatur virtuti accipitur largo modo contrarium [illegible] oppositionem et repugnantiam, vel [illegible] dicitur quod [illegible] veritate vitium opponatur virtuti ut privatio et habitus, habent tamen vitia et virtutes quoddam [illegible] [illegible] in hoc quod mutuo se expellunt et ab uno fit regressus ad alterum, in qua conditione opponuntur ut privatio et habitus [illegible] quae opponuntur sicut contraria distinguuntur, et pro tanto dicit Augustinus in Enchiridion quod in hoc fallit regula dialecticorum [illegible] bonum et malum contraria, et [illegible] includit [illegible] quod malum est in eodem genere cum bono [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod malum sit aliquid [illegible] privatio [illegible] idem [illegible] cum sint habitus et continuum [illegible] [illegible] ut sunt [illegible] [illegible] aliquid [illegible] quod illud non [illegible] [illegible] [illegible] privatio possunt dici [illegible] contraria [illegible] malitia esse [illegible] [illegible] cum [illegible] malitia est ens [illegible] actione et entitatem [illegible] esse [illegible] et secundum esse est esse simpliciter et ideo est [illegible] simpliciter [illegible] [illegible] malitia [illegible] vel non [illegible] quod hoc unum est sicut [illegible] privatio aliquam [illegible] ut [illegible] [illegible] et sic dicitur [illegible] [illegible] [illegible] aliquid [illegible] peccatum [illegible] [illegible] sine [illegible] malitia est [illegible] hoc unum est accipitur ut privatio [illegible] accipitur [illegible] [illegible] et [illegible] est [illegible] malitia est malum [illegible] [illegible] aliqua [illegible] unum est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] malum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ad quod dicitur quia privatio sic est privans nichil
ponens in recto nec in obliquo sic modo omne
quod non recipit magis et minus ut chimera
nichil est et hircocervus nichil est nec est omnino nichil
nichil [illegible] reliquum [illegible] privatio [illegible]
potest in recto potest [illegible] in obliquo et hec [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Unde de malo [illegible] in qua est malo
[illegible] boni corruptio et in qua nunquam de
bono relinquitur minor vel in qua minimus de bono corrumpitur et plus relin-
quitur et sic [illegible] quod [illegible] hic [illegible] quod
potius ab [illegible] loquendo sic aliquid
[illegible]. Ad illud quod obicitur quod esse ordina-
tum presupponit esse [illegible] quod omne quod in
hiis que possunt ordinari omnia ordinatum
presupponunt esse in hiis autem que or-
dinantur [illegible] non presupponit esse in
se [illegible] in bono [illegible] vel [illegible] quod
ordinatur [illegible] modo malum dicitur ordinari
non quod sic in se ordinatum nec sit [illegible]
modi [illegible] et ordinis [illegible] quod ordinabile
est in pena [illegible] punibilis
hec autem melius declarandum est in [illegible]
[illegible] ad id quod obicitur quod si privatio [illegible]
est quod deus privat hominem [illegible]
[illegible] quod sic [illegible] est et privatio [illegible]
sic [illegible] tamen in obliquo est
aliquid ut [illegible] quod relinquit de
bono [illegible] privati [illegible] quod privatio
est mitius pene non [illegible] privatis
[illegible] et boni privati

[illegible] non est [illegible] privari solum
quod bono caret. [illegible] quia caret et de-
bet [illegible] illa nichil sit
debitum [illegible] est et ideo [illegible]
non [illegible] quod deus privat hominem [illegible]
[illegible] nichil sit [illegible]
aut aptum est [illegible] in [illegible]
[illegible] non [illegible] quod
non [illegible] vel [illegible] aliquis
[illegible] aliquid quod non [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] in causa est [illegible]

Ad [illegible] ista sunt dubitanda [illegible]
et primo [illegible] quod dicitur quod mala vo-
luntas angeli vel hominis causa est malorum
subsequentium. [illegible] in [illegible]
lxxx in [illegible] quod nullus [illegible] auctor ponit
bonum fieri [illegible] quod mala voluntas
angeli vel hominis non [illegible] malas voluntates
in aliis [illegible]. Item si omne malum
[illegible] et quod est [illegible] mala
voluntas angeli vel hominis causa est omnium
malorum [illegible] mala [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] et est [illegible] quodam modo disponens
et inducens [illegible] quod mala voluntas
angeli vel hominis est causa malorum [illegible]
sequentium [illegible] disponens et in-
ducens [illegible] inducit et disponit
[illegible] non [illegible]
[illegible] malum [illegible] dicit
quod nullus [illegible] auctor sit bonus [illegible]
[illegible] possit
tamen dici quod [illegible] de malis
subsequentibus [illegible] malum voluntates
angeli et hominis non [illegible]
sed [illegible] quod prima voluntas
[illegible] est causa [illegible] malorum [illegible]
[illegible]. Item [illegible] in [illegible]
[illegible] hominis est [illegible]
[illegible] quod pena [illegible]
[illegible] causatur a voluntate [illegible]
non [illegible] a voluntate [illegible] causatur a [illegible]
aut a bona aut a mala. a bona
non sic constat quod [illegible]
voluntate a mala non [illegible] mala vo-
luntas non est causa nisi [illegible]
[illegible] pena iusta est [illegible] nulla
pena est [illegible] a voluntate. [illegible]
quod voluntas [illegible] causa aliorum
vel [illegible] vel [illegible]
efficientis [illegible] voluntas [illegible]
pene [illegible] efficiente
sed [illegible]
in [illegible] culpa efficiendi [illegible] de
[illegible] pena ut [illegible] esse
causa et [illegible] et [illegible] et
[illegible] solo [illegible]. Item [illegible]
[illegible] quod dicit bonum omnino carens ma-
lo [illegible] bonum est [illegible]
quod integrum bonum est id [illegible]
[illegible] est [illegible] bonum et [illegible] est bonum in quo
est omne bonum [illegible] solum id est integrum
bonum quod est summum bonum. [illegible]
[illegible] omni malo ut
[illegible] quod [illegible]
quod dicit in [illegible] summe bo-
[illegible] quod [illegible] aliquod bonum [illegible]
[illegible] bonum. quod [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] bonum [illegible]
ad integritatem [illegible]
[illegible] bonum quod caret [illegible] malo culpe
et pene [illegible] ad integritatem [illegible]
[illegible] bonum integrum in quo est omne bonum
Et [illegible] modo bonum integrum non [illegible]
summum [illegible] bonum. quod [illegible] de
malis [illegible]
summum bonum [illegible] solo [illegible]
[illegible]
[illegible] bonum [illegible]
[illegible]

et si obiciatur quod similiter de privatione non contrario et habitu quia quod in privatione malo est similiter bonum ... quod unum est in habitu quoniam quorum unum est non aliqua in habitu aut privatio unum est non et alterum ... sicut est in bono et in malo lux et tenebra non habent ... non dicitur magis lumine quia minus habeat de tenebra ... dicitur magis bonum quia minus habeat et de malo sed ... una stella maior altera quia magis accedit ad perfectionem lumi... sic magis bonum quia magis accedit ad perfectionem ... tenebre ... malo non potest dici in ... ut fiat ... in hoc quod ... carcat ... malo ... et sic ... sicut ... de ... ille ... quod ... in corpore ... in ... hoc quod dicit bonum malum ... quod est ... in ... et ... sed non de hominibus hoc ... quod ... peccat ... adulterium esse et bonum ... peccat ... est iniustum ... iniustitia ... non ... de ... si esset de hominibus hoc ... dico quod ... hominem in ... et dico hominem et dico malitia sicut ... bonitas ... bonitas ... aut bonitas magis ... malitiae ... modo ... bonitas ... et non detestatio ... malediccionem sed hoc non quia laudat hominem ... sed quia laudat eum ... et ... non est ... laudare malicia ... non ... de hominibus sed de rebus non negat quod peccatum sit in ... non ... malicia Distinctio XXXV

Post hec videndum est quid sit peccatum ...

... agit ... de peccato ... causalitate ... et ... quidditate et divisione ... aut ... in ... partes ... in quarum prima ... inquirit ... quid sit peccatum utrum scilicet ... vel ... In secunda ... quod aliquid ... sit actus et aliquid ... inquit ... utrum peccatum sit ... pena ... dis. xxxvi ... tamen quedam sit ... peccatum ... inquit utrum actio substrata sit a Deo tamquam a causa ... dis. xxxvii

Prima tamen ... continet presentem distinctionem ... in tres partes In prima ponit magister peccati notificationes In secunda vero ... notificationibus ... elicit quid sit peccatum ... et ... dissolvit ... appositionem que ... terminate ... facit ibi post hec modo videndum quid sit peccatum ... prima ... dividi posset ... ibi quo ... Augustinus ... ibi ... in ... dividi posset in 2 partes et in 2 partes ... peccatum ... bonum ... In ... Augustinus ... narrat ... 2a ... apud ... ibi ... vero ... ... aut volens ... et ...

... multis ... vero ... quod ... quod dicebat illa ... bonum sed ... non ... quod peccatum est ... bonum ... scriptura est ... quod ... bonum ... prima ... post ibi ... ibi post et ... et ... ibi ... et ... 2a ... Multiplex ... in quo ... quod sit peccatum ... peccatum sit ... magis ... bonum ... quod ... 2o ... habeat peccatum corrupti ... quod ... peccatum sit ... corrupto ... peccatum ... corrupit ... bona ... sit ... et ... ut ... Quare ... bonum habeat corrumpere ... Augustinus in enchiridion ... malum ... bonum ... bonum ... malum ... corrumpit ... aliquid ... bonum ... sed non est ... peccatum habeat ... corrumpere ... Augustinus insinuat ... paulo post ... malum ... bonum ... Item ... Augustinus tali ratione quod nullo bono privat non nocet ergo quod nocet aliquo bono privat sed malum nocet ... bonum adimit et aliquo bono privat sed quod privat et adimit bonum illud corrumpit ergo etc. Item sicut se habent ... corpora sicut ... corrumpunt ... corrumpunt ... talia aut sunt ... peccata ergo etc. Item quod ... peccat aut perdit aliquid boni aut nichil Si ... ita bonus est post sicut ante ergo ita bonus est qui peccat sicut ille qui non peccat ergo ita potest placere Deo unus sicut alter quod est manifestum falsum ... quod aliquid boni perdit ... bonum ... corrumpit quod est aliquid corruptum ... Augustinus qui dicit quod peccatum est ... et ordinis sed ... non est corruptio ... corrumpit ... et alia corrumpit ... non ... quod peccatum ... corruptio ... non sit corruptio Item si peccatum corrumpat aut ... boni ... aut ... bonum ... bonum sit malum ... bonum ... causa mali.

quod est falsum. Sed cum defectus qui corrigere est agere. [illegible] defectus est proprium actionis, ergo peccatum vero defectus corrumpit [illegible] si corrumpit aut corrumpit precedente aut aliud aliud non constat quod multa sunt peccata que non sunt malum [illegible] corrumpit precedente [illegible] [illegible] et [illegible] est natum esse agens et patiens et iterum [illegible] malum pene corrumpit [illegible] ergo [illegible] malum pene corrumpit [illegible] sic aliquis [illegible] ergo [illegible] corrumpit aut ex parte carnis aut ex parte [illegible] ex parte carnis non quod multa sunt que afferunt [illegible] [illegible] obiectacionem carnis. Si ex parte [illegible] [illegible] ipsam esse [illegible] corrumpit aut corrumpit [illegible] ad [illegible] aut [illegible] potentiis non [illegible] sicut et [illegible] intendunt [illegible] [illegible] minor potentia [illegible] culpa [illegible] culpam [illegible] [illegible]

[illegible]

ad [illegible] non per [illegible] non est [illegible] nec corrumpit [illegible] actus non [illegible] aliud actum [illegible] ex actibus et [illegible] malum culpe [illegible] corrumpit et [illegible] [illegible] sine malo culpe [illegible] corrumpit [illegible] [illegible] malum [illegible] defectus [illegible] agere et deficere [illegible] malum culpe [illegible] [illegible] agendi [illegible] defectus [illegible] deficiendi [illegible] corrumpit [illegible] [illegible] bonum [illegible]

[illegible]

nature et bonum nature et contrarium eius quod ad bonum nature ordinatur attenditur penes ipsam bonum et malum moris. Secundum videmus quod iniustitia non tantum est in iniustis sed etiam in peccatoribus. Et ideo peccatum sive fiat ab aliquo qui habet iniustitiam sive fiat in peccato est quiddam inherens quod perimit et corrumpit.

Secundo queritur utrum peccatum sit ipsa corruptio passio essentialiter loquendo. Et quod sit videtur: peccatum sicut dicit Augustinus non est aliquid sed privatio, absentia vel carentia iustitie ubi debet esse. Sed privatio iustitie passiva non est aliud quam carentia debite iustitie; ergo essentialiter loquendo culpa est corruptio prout est passio. Item Augustinus in [illegible] confessionum: iussisti domine et sic est ut omnis motus inordinatus pena sibi sit. Sed motus inordinatus est culpa; pena autem motus inordinati non est nisi corruptio passiva, unde homo moreretur ex illa inordinatione; ergo peccatum est ipsa privatio passio formaliter loquendo. Item omnes actiones et passiones sunt sicut vult philosophus; ergo omnis inordinata actio necesse est inordinata passio. Sed quod est inordinatum est culpa; ergo illa passio sive corruptio inordinata est culpa. Item in anima deficiente seipsam ipsa deformitas qua anima deficit remanet in ea et culpa sit. Autem ergo illa deformitas est culpa aut [illegible] et constat quod culpa que remanet in anima non est aliud nisi ipsa deformitas in anima [illegible] facta; ergo videtur quod peccatum sit ipsa corruptio passio. Item corruptio passio in genere est privatio modi speciei et ordinis, autem est culpa, species [illegible] pena; ergo item privatio videtur quod sit. Ideo gradus reddit nunc deformem et iniustum peccata [illegible] quod in hominem est dicere defecit [illegible].

Contra: Augustinus de libero arbitrio: culpa est malum quod facimus et pena malum quod patimur. ~~Ergo corruptio passio est malum affectio ut culpa malum pene~~ est. Videtur quod non sit culpa. Preterea Augustinus: malum culpe est affectio voluntaria, malum pene est affectio [illegible]; sed corruptio passio non est voluntaria sed involuntaria, quia nemo vult corrumpi vel deficere; ergo videtur quod non sit culpa sed pena. Item magister in littera: peccatum dicitur privatio activa et non passiva, unde malum vel peccatum dicitur corruptio quia nunc qualitercumque privat bono. Item videtur ratio: omnis pena est iusta et laudabilis; sed corruptio passio est pena cum damnificet et privat eum [illegible] corpus; ergo corruptio passio est laudabilis et iusta. Sed nulla culpa est iusta et laudabilis; ergo nulla culpa est corruptio passive dicta ut prius ostensum est. Item causa et effectus convenienter distinguuntur; sed peccatum corrumpit [illegible] corruptionis [illegible]; ergo corruptio [illegible] et ipsa culpa distinguuntur convenienter. Non ergo culpa corruptio passive dicta. Ad predictorum intelligentiam est notandum quod sicut [illegible] est privatio corruptio [illegible] et [illegible] actu [illegible] activa iustitie voluntas aut [illegible] est [illegible] ipsam movens

unde quando voluntas ad aliquid movetur libere sive moveatur vel afficiatur inordinate illa inordinatio respicit voluntatem moventem et voluntatem motam, quia voluntas dum inordinate afficitur inordinate movet et inordinate movetur. [illegible] culpa prout consideratur in actu vel aliud est quam motus voluntatis inordinatus et ad illud malum concurrit actus et passio. Non tamen est corruptio actio immo etiam corruptio passio naturalis et inordinatio qua anima se deordinat et inordinatio qua anima deordinatur. Utraque est culpa duobus [illegible] una tamen per essentiam. Et quia quales sunt actus tales sunt habitus, maxime tamen habitus generantur ex actibus sicut est in genere malorum habitum, hinc est quod deformitas vel privatio in voluntate relicta habet in se aliquid correspondens actioni, aliquid etiam correspondens passioni. Ita voluntas dum peccat actualiter inhabilis efficitur et magis habet rationem moventis et magis habet rationem moti, et ita culpa considerata ut in habitu et magis remanet in anima per actum peccati et est corruptio sive privatio actionis et est corruptio sive privatio correspondens passioni, et [illegible] culpa est corruptio sive privatio boni non solum active sed etiam passive dicta. Si vero item loquendo [illegible] vel corruptio illa magis active intellecta [illegible] rationem culpe magis vel [illegible] dicta, [illegible] rationem pene quod magis est active dicta [illegible] rationem [illegible] magis [illegible] rationem invaliditatis ut ista sit in [illegible] anima actionem et motum [illegible] videlicet quod in eadem actione [illegible] una et eadem actio et delectat et ledit [illegible] sicut [illegible] suam dilaniat et dilaniando delectatur et dilaniando etiam leditur et [illegible] placet et [illegible] displicet [illegible] et [illegible] actionem [illegible] est [illegible] bono et [illegible] ad commune bonum et [illegible] placet et [illegible] displicet, sic etiam et in proposito intelligendum est quod eadem culpa potest dici et active et passive prout tamen active dicitur [illegible] rationem culpe magis videtur parere [illegible] rationem pene [illegible] rationes omnes quod aliqua corruptio passio ut potest [illegible] culpa est [illegible] ergo [illegible] quod culpa est malum quod facimus [illegible] passio [illegible] idem motus possit esse actio et passio in quantum voluntas seipsam movet, sic et eadem actio potest esse et pene et culpe [illegible] de [illegible] et in [illegible] de [illegible] dicitur culpa corruptio activa quam corruptio passio [illegible] aliquid [illegible] iniusti [illegible] culpabilis est [illegible] culpabilis est

ex hoc quod ipse fecit sibi illa carentiam
nam si inpso [illegible] cum sufficiet [illegible] inde
tunc tenet pro racione pene quam culpe
ad id ergo quod dicitur quod omnis pena est iusta
et laudabilis dicendum quod est pena inflicta et
pena acta et pena contracta et cum dicitur quod omnis
pena est iusta et laudabilis hoc intelligitur de
pena inflicta de pena acta et pena contracta
non habet [illegible] nisi prout intelligitur secundum racionem
pene propter non autem boni passiva sine ipsa
autem deformitatio non est pena inflicta sed est
pena acta quod cum inse [illegible] penam infert
dum peccat ad id quod dicitur quod peccatum est causa
corruptionis passive dicendum quod id intelligitur de peccato
quod est in actu quod est causa corruptionis in [illegible]
[illegible] hinc et inde prout consistit [illegible]
habet racionem actionis et passionis potest in utroque
et si peccatum potest corrumpere non tamen est [illegible] causa corrupti
sed per ipse peccatum et [illegible] causa corrupcionis
parte racionem ipsius ~~agentis~~ peccantis sicut
actio dicitur esse causa passionis racione ipsius agentis
fortassis enim id potest esse actio et passio
sola comparacione differunt

Tercio quod vero peccatum ex hoc quod corrumpit
bonum contrarium bono increato [illegible] potest [illegible]
[illegible] [illegible] de eo dicitur virtutum contrarium est deo
[illegible] malum bono [illegible] quam virtut [illegible]
[illegible] est contrarium sed etiam abnoxium [illegible] ma
[illegible] quod corrumpit [illegible] contrariari summo bono
[illegible] quod facit hominem recedere et [illegible] deo [illegible]
potissime deo contrariatur sed peccatum facit hominem [illegible]
[illegible] et [illegible] adversum deum et [illegible] sic
ex diversis locis scripture accipi potest [illegible]
[illegible] contrarietas affectuum [illegible] contrarietati
[illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] potest
potest esse [illegible] summi boni contraria
facere peccati [illegible] est iniustum [illegible] nec deo potest
[illegible] iniustum nec malum potest facere iustum
ergo [illegible] quod mali sit [illegible] bono [illegible]
quod primat iniustum [illegible] quod contrarietas [illegible]
contrariatur ipsi precepto [illegible] malum contrariatur [illegible] et
precepto [illegible] in hoc [illegible] [illegible]
quod mandata precipit [illegible]
[illegible] et cupiditas [illegible]
[illegible] caritas deo [illegible]
maxima [illegible] summe [illegible]
ergo [illegible] cupiditas et culpa [illegible]
deo deformem [illegible] si hoc ergo [illegible]
[illegible] deo contrarie et [illegible] repugnancia [illegible]
malum [illegible] contrariatur nisi [illegible] malum
et nulli est malum nisi [illegible] ergo
nullum malum potest summo bono [illegible]
[illegible] non esset summum [illegible] primis [illegible]
non contrariatur malum aliquod summo bono [illegible]
[illegible] sicut [illegible] malum
illud nullo [illegible] summum bonum
ergo nullo contrariatur summo bono [illegible]
aliquid [illegible] malum [illegible]

na est [illegible] ergo [illegible] contrarietas istius mali ad id
summum bonum [illegible] aliquid resistit
et repugnat [illegible] summe [illegible]
[illegible] nil potest resistere ergo ipsi [illegible] malum
[illegible] nec inse nec in suo opere [illegible] nil
quod facit ad pulchritudinem operis [illegible] sapie
artificis [illegible] mala que perpetrantur [illegible]
[illegible] ergo nullo [illegible]
nec bonitati nec sapientie conditoris [illegible] ergo [illegible]
[illegible] illud [illegible] quod malum [illegible] deo
[illegible] et deo [illegible] cum dei voluntas
[illegible] et [illegible] voluntati et
[illegible] malum [illegible]
[illegible] bono [illegible] potest [illegible] et
[illegible] aut in suo effectu et in operacione
[illegible] malum non potest [illegible] summo bono
[illegible] bonum [illegible] contrarium
[illegible] potest [illegible] equalitate
[illegible] potest [illegible] repugnare [illegible]
in suo effectu aut quod repugnat [illegible] potest [illegible]
[illegible] aut quod repugnat [illegible]
[illegible] nil potest [illegible]
repugnare in suo opere [illegible] omni
potentissima [illegible] nullum potest [illegible]
[illegible] subeo distinguendum est
quod nocumentum [illegible] hoc potest [illegible]
aut simpliciter et [illegible] aut in parte [illegible] nil
potest [illegible] deo in suo opere [illegible]
talis [illegible] que [illegible] dedit
[illegible] possit malo [illegible]
[illegible] [illegible]
potest [illegible] repugnare deo in effectu suo quod per
malum [illegible] aliquod [illegible] effectum [illegible]
[illegible] ad susceptionem divine influentie
[illegible] [illegible] et beatitudinis
[illegible] ex sua [illegible]
[illegible] nullum potest [illegible] deo [illegible]
in effectu sicut [illegible] ad [illegible] partem
[illegible] ordinem [illegible] ad maius non
sicut [illegible] partem
[illegible] et ita [illegible] unus [illegible]
et [illegible] de sit [illegible] etiam [illegible]
est ad id quod [illegible]
[illegible] dicitur dei [illegible]
[illegible] distinguenda est voluntas [illegible]
et voluntas [illegible] et voluntas [illegible] est
ipse dei voluntas [illegible]
[illegible] quod [illegible] homo [illegible] deo [illegible]
non [illegible] et [illegible]
[illegible] non potest resistere [illegible] impletur
vel [illegible] de homine [illegible]
[illegible] sit [illegible] dei [illegible] hominem
malum facit [illegible] et [illegible] hominem
[illegible] non [illegible] et
repugnat [illegible] effectu [illegible] sicut enim
hominem affligit sicut ad [illegible] ad
[illegible] et [illegible] affligendo [illegible] ordinat eum
ad hominem suum et reddit eum [illegible] subiectum

et sic vasa fictilia bene placent, et econverso vasa fictilia sibi simul et mutuo conveniunt, quibus aqua conservari videantur; et generaliter omnes qui se conveniunt velud [illegible] sic et contraria mala adeo ordinantur quod [illegible] et pugnancia in aliquo effectu particulari et per hoc [illegible] ad quesitum.

Consequenter queritur ad 2m principale, quod queritur de modo corrumpendi bonum per peccatum, et cum dicat Augustinus quod malum sit corrupcio nature quantum ad speciem et ordinem, utrum hec tria corrumpantur per malum, quod ad malum corrumpuntur ista tria simul et inseparabiliter, et quod vel utrum hec tria per malum corrumpantur equaliter sive equaliter, et utrum quod vel corrumpantur.

Circa primum sic proceditur, et videtur quod per malum corrumpantur ista tria, scilicet modus, species et ordo corrumpuntur simul et inseparabiliter. Et quod sic arguitur per diffinicionem mali quam ponit Augustinus: malum est corrupcio modi, speciei et ordinis. Sed non hoc [verum] est quod dicitur, quia contrarium malo quod est malum est privacio ipsorum sive ipsa; ipsa privacio est modus sive species et ordo, ergo quantum se contrariantur in eo nomine, sequitur se in privacione. Sed quod malum est privacio, atque verum est quod simul ista tria corrumpuntur. Item maior est racio in hiis tribus, scilicet modo, specie et ordine, quam sit in aliis ab eis, quod sint diversa, scilicet species, sicut congregacionis [illegible] et omnes sequuntur, quod vel non corrumpantur per malum, quia non ... simul species et modus. Item per dominum est melioratur, [et] omnis bonitas ... ad hec tria scilicet modum, speciem et ordinem. Nam quod [est] condicio melioris et pulcrioris et decoris, quod ad culpam dicere appositum et tollere speciem, ergo videtur quod hec tria simul et inseparabiliter corrumpantur et minuantur. Sed contra: in modo attenditur mensura et proporcio addendi sub racione efficientis et species sub racione exemplaris et ordo sub racione finis. Sed quamvis causa ordinetur ad se, proporcio sub racione sic est melior, ergo salva proporcione causis ad [eam] sub racione efficientis quantum ad corrupcionem ordinis non sequitur corrupcio modi et speciei. Item in corporibus videmus modum auferri sine specie et speciem auferri posse sine ordine,

vel malum aliquando quod noceret bono non. Nam ad hanc indebitam quantitatem [vel] pulcritudinem forte et cetera et sicut in ordine. Sic sicut se habet malum culpe ad modum, speciem et ordinem in spiritualibus, malum quod noceret ne ad modum, speciem et ordinem in corporalibus. Sed quia in corporalibus non ponuntur ista tria simul et inseparabiliter, ergo nec in spiritualibus. Item nos videmus quod aliquis bonus in illa sic se habet quod unum potest auferri sine alio, sicut fortitudo sine eloquencia et econverso; ergo sicut modus, species et ordo diversa in illa ponuntur, ergo vel quod unum sine alio privari debeat sine culpa. Item tu cum unum simul opponitur, sed unum malum opponitur uni bono; aut quod culpa privacionem claudit in se tantum privacionem sive mala, aut sic unum est privacio sive malum, vel quod non tollat plura simul et semel ista tria. Sed tu dicis quod ista tria simul concurrunt in omni bono, quomodo [ergo] possit intelligi cum dicant defectus forte et cum ceteris habent species quando per malum culpe corrupitur, quod non corrupitur nisi in sola anima racionali.

Ad [hoc] respondetur, intelligendum est in nomine quod tres sunt modi distinguendi et assignandi modum, speciem et ordinem in rebus. Nam aliqui accipiunt ista tria secundum diversas proprietates in eadem re assignatas, ita quod modus dicat proprietatem ad genus quantitatis, et species alias proprietates ad genus qualitatis, et ordo ad proprietates ad genus relacionis. Sed iste modus assignandi non est racionabilis, dicente Augustino, quia vult quod in quolibet quantumcumque parvo bono nimis solido subiciatur, ex speciebus aut sibi sit, et cetera ista tria. Unde hec tria se extendunt ad omnia entia et predicamenta. Alius modus assignandi et distinguendi ista tria fuit per comparacionem ad diversa principia, et res tunc sunt sicut materia in se et per comparacionem ad alias res vinculis et respectus ad finem. Ut autem in se consideratur, attenditur in ea modus. Nam unaqueque res in se ipsa finita est et moderata, ut autem comparatur ad res alias, attenditur in ea species, sicut attenditur pulcritudo per situm, sicut quedam bene in toto, ut autem comparatur in volunte ad finem, attenditur in ea ordo. Magis in rebus ordinata. Dicitur vero tendit ad finem adequate, ibi sit autem modus dicitur et sic media ultra [?]

ad hoc quod perfecte imitare non attingit
omnibus in aliis rebus [illegible]
[illegible] remanente vera sola anima
a deo potest peccare et adhuc potest
attendi hic circa modum speciem et ordinem
et ideo est triplex modus a deo [illegible]
nihilominus quia modus species et ordo cum
[illegible] mensura re[illegible] numerus pondus
sive relationes ad idem attenduntur
in unaquaque creatura sed quod ipsa est
vestigium trinitatis quod continet vestigii
quod consistit in comparatione creature ad eam
trinitatem sed ex parte creature sicut
prius dictum fuit ita quod modus attenditur
secundum comparationem creature ad causam
efficientem species in ratione causae efficientis
species in ratione causae exemplaris et ordo in
ratione causae finalis: et quia quodlibet eorum
quod est medium [illegible] comparationem habet
ad deum inquantum est creator istarum
comparationum. Iuxta hoc circa modum attendendum
est quod creatura rationalis et non
quaedam est et voluntas propter alias
creaturas operatur per voluntatem et
modus habet comparationem ad deum et ut
habet respectum in ea: modus species et ordo
utique et modo habet [illegible] respectu
malum quod est [illegible] tamen corruptivum
sed malum culpae quod habet consistere
et operari sicut quod [illegible] voluntas operatur
et ideo privat habet modum speciem et ordinem
secundum quod consistit et operatur voluntas
[illegible] voluntate operante [illegible]
habet modum speciem et ordinem [illegible]
bonum est [illegible] aut [illegible] bonum
est quando in modo suo operando
[illegible] ut [illegible]
[illegible] ut regulae [illegible]
genti et [illegible] ut fini [illegible]
et primo attenditur modus in specie
et ordo [illegible] comparationem explicatam
causae [illegible] aliquis [illegible]
[illegible] disponitur ad [illegible]
[illegible] movente quod [illegible]
[illegible] ad peccatum disponitur a deo [illegible]
a regula dirigente et elongat se
et deordinat [illegible] a fine [illegible]
[illegible] creaturarum [illegible] et in omni
peccato necesse est ista tria [illegible]
quod omne peccatum corrumpit et [illegible]
hoc [illegible] modum speciem et ordinem
simul et inseparabiliter [illegible]
[illegible] attendentes ad [illegible]
[illegible] adductas [illegible]
[illegible] quod [illegible] quod semper
manet [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible]
habet [illegible] modum speciem et ordinem
in quibus [illegible] ad bonum [illegible]

[illegible] malum culpae non [illegible] hoc modo [illegible]
[illegible] alio modo sicut [illegible]
[illegible] ad deum ut [illegible]
[illegible] et hoc modo
non [illegible] salvum [illegible] ad deum
sub ratione [illegible] sive regulae dirigentis
[illegible] sub ratione [illegible] sicut non
manet [illegible] finis. Ad id quod [illegible]
quod in corporalibus unum potest adimi
sine alio dicendum quod hoc in talibus [illegible]
potest accipi [illegible] modo potest accipi
[illegible] dispositiones [illegible]
unum potest adimi sine alio sed hoc
modo non attenditur in eis [illegible]
[illegible] alio modo potest attendi [illegible]
[illegible] in [illegible]
hoc dicto [illegible] ad [illegible] vel potest
eadem forma [illegible] dat ista [illegible] ad
[illegible] esse et hoc modo unumquodque [illegible]
[illegible] in modo [illegible]
[illegible] in specie et ordine et [illegible]
quod [illegible] quod in aliis bonis [illegible]
non [illegible] quod non est simile quod [illegible]
[illegible] sic [illegible]
[illegible] potest corrumpi et tolli sine alio
[illegible] est in modo specie et ordine
[illegible] fundantur [illegible]
est et [illegible] ad [illegible]
[illegible] modus species et ordo [illegible]
[illegible] diversa [illegible]
[illegible] operationes [illegible]
[illegible] quod [illegible] quaedam [illegible]
[illegible] culpa [illegible] in quibus
[illegible] modus species et ordo quod non est
[illegible] in [illegible]
[illegible] vestigium et consistit
[illegible] creaturae [illegible] potest consistere
[illegible] deliberatione

Secundo quaeritur utrum [illegible] quodlibet
peccatum corrumpant aequaliter
[illegible] in h[illegible]
[illegible] magnum
et bonum ubi [illegible] hoc [illegible]
attenditur [illegible]
omni bono quod [illegible] bonum non potest
[illegible] est quod
ad ista [illegible] aequaliter
[illegible] Item [illegible]
[illegible] non est [illegible]
aequalitas et [illegible]
[illegible] quod [illegible] sine
alio [illegible] non potest [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] Item hoc
[illegible] bonum [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] non est magis et minus [illegible]
[illegible] malum ista [illegible]
[illegible] aequaliter. Item [illegible]
voluntas [illegible] recipit a deo [illegible]
a deo [illegible] et [illegible]

magis ad deum tendit quam nocumentum
est quam quam sit demum tamen habet de
specie et ordine et hoc negare est
illa tria bonum per malum privari quam
habet. Contra quia ut hic malum principaliter
privat ordinem, quia malum in opere
principaliter attenditur penes intentionis
deordinationem et sic penes hanc
principaliter consistit ordo ut quod malum
plus habet privare ordinem quam
modum vel speciem. Item modus species
et ordo correspondent illis tribus scilicet
unitati veritati et bonitati. Sed malum
principaliter et plus aufert de unitate
quam auferat de veritate et unitate ergo
si hec tria correspondent illis tribus
videtur quod non adinvicem ista tria equaliter.
Item hec tria in quibus atten-
ditur vestigium videlicet modus species
et ordo correspondent illa tria in quibus
attenditur ymago, scilicet memoria
intelligentia et voluntas sed peccatum
non deformat ymaginem ideo deficit
omnes potentias equaliter immo
principalius et magis deficit voluntatem
ergo peccatum non corrumpit equaliter
modum speciem et ordinem. Sed principaliter
aufert ordinem quam modum vel speciem.
Item peccatum loquendo communiter est
deformitas et Contra omnis deformitas
principaliter privat formam sive pulchri-
tudinem quam species quam culpa non privat
hoc tamen equaliter sed principalius privat
speciem. Item malum aliquod nisi habet
per ordinem sicut dicit Augustinus in enchiridion
Sed nullo modo potest speciem habere cum sit privatio
ergo ut quod in mala magis fiat
privatio in aliquo respectivo nisi privatio
privatio fiat in aliquo absoluto in
ad aliquid non per se et per se non motus
non mutatio sed ordo ut dicit philosophus
ad aliud non potest fieri corruptio in ordine
nisi per corrumpere fiant in ipso ut ergo
quod totaliter stat per malum non privat
illa tria equaliter. Respondeo dicendum quod ad
ista tria videlicet modus species et
ordo privat privantur per malum culpe
sunt. Distinctio enim de bone valitate
non solum ab invicem separabiles unde
etiam equales equaliter privantur per quod
malum culpe. quia scilicet in malum culpe
in tantum deordinat magis deo
facit dissimilem et magis dissimilem
tantum elongat a deo ita quod quod
ad deum gratia equaliter redditur ordinatum or-
dinatio et proportio et potentie bonum
tantum nullum et quemadmodum ipsa
similiter et adequate dato sicut et in se
per equaliter fit principaliter horum tamen et non
sicut dicit philosophus tota mens
per quosdam et equaliter in debitis
efficis sicut et ut dicit Augustinus in libro ...
... quod totum nam malum de privatione
totum contrarium quam privat solum.

species privat vel et principalius dicit quod
in proportione speciei intellectus ipsius alicui
concordare sed quod rectius sive ad finem
per eam inducitur. Ad id quod quod obiicitur
quod malum principaliter consistit penes in-
tentionem dicendum quod verum est sed quod ipse
obiicit quod ordo attenditur penes intentionem
dicendum quod illud intelligitur penes quandam
apparentiam. Circa tamen ipsam intentionem
consistit modus species et ordo quibus
est bona et intentio et bona est actio
quam consequenter procedit. Ad id quod obiicit quod
obiicitur quod modus species et ordinem dicit
unitas veritas et bonitas dicendum quod
verum est et in illis tribus consideratur equaliter
ratio vestigium prout autem in ipsis atten-
ditur ratio mali culpe que consistit ...
valitatem hoc tamen habet complementum in
bonitate sed quod bonum est sicut implebitur
precedenti patet et ideo equaliter per
malum habet privari quam dicere ...
illis. Ad id quod obicit quod malum non
equaliter deficit omnes potentias ymaginis
dicendum quod non est simile quia ille potentie sunt
diverse et ad diversos actus ordinate
ita quod alicui illorum actuum respondet
culpam et iustitiam sed plus et minus
... sic autem est ... Contra tamen hec
tria sola ratione differunt et in habent
ut fundamentum unum est quod quando dimi-
nuitur unum diminuatur alterum. Ad id
quod obicit quod malum culpe est deformitas
dicendum quod non tantum est deformitas opposita
pulchritudini sed etiam est falsitas opposita
veritati ideo non sequitur quod magis pri-
vat speciem quam ordinem non in deo
forte sed solum pulchritudinis ...
... in se intellectus ... aliter
magis tamen denotatur comparatione speciei
et forme propter quod species est ... ergo
sicut. Ad id quod obicit quod malum
ordinali dicendum quod dux est ordo et
non ordo cum sit esse quod est consequenter
faciens et est ordo perfectum ... et quod
quod attenditur simpliciter ... ex consequenti
primus ordo est ille qui privatur a
malo per malum et habet ordinem
malitia non potest habere sic nec speciem.
Secundus vero ordo non privatur per malum
immo malum est ordinale in penis
secundum ordinem illum. Ad id quod obicit
quod non sit privatio in respectivo nisi per
aliquod absolutum dicendum quod tamen species
quam ordo ut hic accipitur vel hic
est respectivum ideo non magis ...
unit per illa ... quod ... in ...
habet tamen tollitur per ... forma
et aliquod absolutum tunc in ...
cum habet ... perdit ... modo ...
Utrum quod ... per malum
corrumpitur hec tria corrupti
tota. Et quod non ut dicit Augustinus ...

bonum in minimo manifestum est quoniam quantum-
cumque minuatur aliquid et mi-
nuatur per culpam nunquam aufer-
tur bonum quod per malum corrumpitur.
Ergo tale bonum attendi in modo
specie et ordine ergo etc. Item Augu-
stinus de [illegible] super Genesim [illegible] magnum est ma-
gnum bonum est ubi prima [illegible] ubi
nullum [illegible] si per culpam totaliter
fieret [illegible] ademptio fieret peccati-
bus ad nichilatio sed hoc est impossibile
quod anima per corruptionem anichiletur ergo
impossibile est quod hoc bonum totaliter corrumpatur.
Item malum si malum est aut adi-
mit sed impossibile est quod ad tot mala
[illegible] perveniret qui ad hoc possit
pervenire quod nunquam tamen perveniat quin
ad hoc inveniatur in eo culpa aliquod
bonum quod possit adimere. Sed hoc bonum
consistit in modo specie et ordine ergo etc.
Item de [illegible] dicendum est quod bonum
est in via quod quamdiu homo peccat ad hoc
habilitatem habet [illegible]. Ad hoc habet
bonum quod malum potest corrumpere et
si hoc sit bonum modus species et ordi-
nem quod nunquam ipsum corrumpitur
totaliter per malum culpe. Item de-
inde quod malum corrumpit totali-
ter quia an ille desinit esse aut non.
Si sic ergo perimit ipse corrumpit substan-
tialem et incorruptibilem [illegible] sed
[illegible] quod est impossibile. Si vero desi-
nit esse aut quod potest perimere aut
non potest perimere. Si potest perimere
ergo bonum potest perimere et sic [illegible] ad hoc
habilitate ad [illegible] habilitate et modo et
specie et ordine que corrumpuntur per ma-
lum culpe. Si non potest et sic [illegible]
quod non potest perdere bonum liberi
arbitrii melior est illa que potest
peccare quia deo [illegible] et [illegible] multi-
tudine [illegible] pervenit [illegible] ad
[illegible] sed hoc est [illegible]
impossibile quod illud [illegible]
quod modus species et ordo totaliter adimatur
per peccatum. Sed contra omne illud quod
est ademptio et ablatio si non est [illegible]
[illegible] aliud totaliter est ademptio. Sed
omne bonum quod est in anima sive sit
habilitas sive [illegible] est quod
per malum culpe totaliter adimitur
ergo aliquid totaliter adimatur. Item
si tamen malum adimit tamen de bono
ergo maius malum maius adimit
et duplum malum duplo adimit.
Sed nullum est peccatum ita magnum
quin adhuc possit esse maius quia si unum
peccatum adimit aliquid de bono
[illegible] quod [illegible] ita magnum
peccatum quod totaliter amittatur bonum quod

[illegible] ponatur. Item quantumque [illegible]
[illegible] data quantumque modicum mi-
nuatur ut potest. Sed cum aufertur
quantum aque contingit [illegible]
quod aliquando erit totum consumptum. Sed
sicut sic hoc aufertur quod per [illegible] minus
in quantitate [illegible] quod per [illegible] aufertur
per malum. Sed homo peccat quam aliquando
erit totum consumptum. Item sicut
se habet gratia ad [illegible] sic se habet
culpa ad bonum habilitatem. Sed
ad [illegible] potest crescere quod [illegible] aufert [illegible]
sicut patet in [illegible] et [illegible]
quibus sancta sunt quod [illegible] nullum
sunt in eis. Ergo malum [illegible]
[illegible] videtur quod ad [illegible] potest crescere
culpa quod totaliter per [illegible] ad bonum habili-
tas. Item sicut status glorie consummat
in bono ita status damnationis
consummat in malo. Sed sicut per gloriam ad-
ducitur homo impassibilis ad malum
per damnationem etiam reducitur [illegible] ad
bonum sed utrobique est ad bonum impas-
sibilitas ubi nullum est ad bonum habi-
litas. Ergo quod habilitas ad bonum
[illegible] quod adimitur per peccatum et [illegible]
modus species et ordo tollitur per culpam
ut quod hoc [illegible] aliud fiat ademptio.
[illegible] quod absque dubio per malum
culpe non contingit removeri et per
ruine omnem habilitatem ad bonum est
id quod adimitur. Unde ad bonum ut
modus species et ordine quod si illum atten-
dimus et hoc manifeste apparet quia nunquam
[illegible] potest esse sine [illegible] naturali habili-
tate et aptitudine ad bonum sicut quia
non potest [illegible] per [illegible] desinere esse
sic non potest totum habilitate illam
perdere et modus et species et ordine quod
per illam attendimus totaliter amittere.
Et hoc quod dicimus dictum expresse et
[illegible] sentiunt in hac omnes doctores
[illegible] quod per peccatum habilitas illa
[illegible] diminuatur et nunquam
finiatur. Sed quomodo difficile
est assignare et super hoc diversi sen-
tiunt [illegible] [illegible] dicunt
[illegible] quod illa habilitas nunquam totaliter
tollitur per [illegible] quod est [illegible] fundata in se
est [illegible] ordinatur ad infinitum bonum
et ad infinitos actus et ideo nunquam
potest tolli nec per potentiam magnitudinem nec
per potentiam multitudinem. Sed iste modus
[illegible] non sufficit. Sed illam habili-
tas [illegible] diminuatur pertinet ad
hoc quod ad infinitum bonum ad [illegible]
et [illegible] ad infinitos actus [illegible] illa
[illegible] [illegible] [illegible] plus [illegible]
[illegible] in illa [illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] ad infinitum vel actum [illegible]

vel fiat ad illius habilitas diminutionem vnde
propter hoc posset argui quod nullo modo minuitur
cum infinitum non sit minus infinito ex ea parte
qua infinitum et propterea alii dixerunt aliter quod ista
habilitas quod si potest diminui nunquam totaliter
tollitur quia divisibilis est in infinitum sicut enim
in continuis quantitas magis divisibilis est in infinitum
et nunquam potest adeo per [illegible] minui quin adhuc
possit minor effici. Sic in spiritualibus habilitas
potentie que est quantitas virtutis nunquam potest per peccatum
adeo parva effici quin iterum possit fieri
et hoc nihil prohibet quod ideo sit finitum actu et infinitum
divisione et ita quod sit potest divisibile et nunquam
totaliter consumptibile. Sed iste primus modus dicendi adhuc
satisfacit non quia quamvis continuum sit divisibile
infinitum tamen nunquam est continuum ita magnum quod
diminuatur diminutione [illegible] parva et per quemlibet
continue fiat ablatio partis ita parve sicut prius
et sic continue procedendo quin aliquando totum consumatur
sicut si a monte auferretur ita modicum sicut
est vnus attomus. Ergo si malum tollit aliquid
de ista habilitate tamen non fiet ibi infinita certa
aliquando est totaliter consumpta. Sed tamen dicitur quod hic
verum esset si in sequentibus culpa tantum admittetur
sicut in prima. Nunc autem non est sic quod semper
minus et minus admittitur et ita nunquam finitur
si quis enim diuidendo acciperet millesimam partem
divisibilis et per quemlibet modum millesimam partem residui
et sic procedendo nunquam totaliter tolleretur. Sed iste modus
hic licet modo dicendi non satisfaciat precipue quia
culpa plus tollit de bono et minorem culpam
precedentem potest subsequi maior culpa et sic continue
procedendo. Ergo potest fieri maior et maior
ademptio et ita tandem aliquando poterit fieri illius
totius boni consumptio et ideo dixerunt aliqui aliter
vnde quod illa habilitas potest minui et nunquam
finiri. Quod videtur ex hoc [illegible] durabilis et continuabilis
in infinitum quamvis sit actu finita
vnde sicut aqua que est in fonte scaturiente actu
finita est nunquam tamen potest tantum exhauriri
quin potest remanere propter hoc quod est in virtute continue
influendi sicut in proposito dicunt sic licet ista
habilitas ad bonum actu habet a libertate voluntatis
[illegible] voluntas sic actu debilitetur potentia tamen semper
remanet libera potest per se ad bonum habilitare
et ideo sicut si quis subtraheret soli radios illuminantes
sol posset continue suos radios restaurare
quamvis haberet actualiter finitos sic et in
proposito dicunt sed licet et id cum peccatum non possit
ipsam voluntatem que est radix et principium istius habilitatis
perimere et voluntas posset semper iterum habilitatem
continuare malum culpe nunquam potest eam to-
taliter consumere quamvis aliquo modo possit diminuere.
Sed nec iste modus dicendi satisfacit licet sit aliquo modo subtilis
non finiretur propter hoc quod continue restauratur sic
duo sequerentur inconvenientia quorum vnum esset
quod nunquam habilitas minueretur nisi ad tempus sicut
aqua fontis eandem esset quia hoc posset restaurari. Secundum

a parte post sequi quod si illam habilitatem posset voluntas
sine gratia restaurare et restaurando continuare
et propterea quartus est modus dicendi vnde quod habilitas
potest minui et nunquam totaliter consumi
eo quod est elongabilis a termino in infinitum
sicut enim linea curva potest in infinitum elongari
a termino et nunquam tamen elongatur quin adhuc magis
elongari possit sic tamen malum corrumpit habilitatem
elongando ipsam a termino pro eo quod ipsum
malum sine mali est curvitas et intensio
in malo et processus a bono habilitas ista nunquam
adeo diminuitur quin adhuc possit magis diminui
id est quod nunquam adeo elongatur quin magis
possit elongari et nunquam adeo incurvatur
quin possit magis curvari et ideo potest per hunc modum
diminui et nunquam totaliter tolli. Iste autem modus
dicendi inter precedentes magis videtur esse rationalis
pro eo quod fundatur super [illegible] admixtum [illegible]
mali corrumpit enim sicut dictum est per elongationem
a bono sicut Augustinus dicit et magister in secundo distinctione [illegible]
in libro [illegible] quartus modus amplius intelligitur
secundum quandam notandum est quod culpa sic corrumpit
et diminuit habilitatem illam sicut ei opponitur. Sed non
opponitur habilitati illi secundum quod est ut dictum est
superaddita sive prout fundatur in natura secundum id ad quod est
id est prout ordinatur ad gratiam et ideo nunquam corrumpit eam
nec minuit ita quod aliqua parte [illegible]
secundum id quod est sed quod deordinat a bono ad quod est
ac per hoc sic minuit quod retinet et [illegible]
corrumpit quod nunquam totaliter tollit. Vnde sciendum
[illegible] quod concupiscentia ex ipsi [illegible] non ordo
opponitur ipsi corrumpit secundum radicem suam et secundum id in quo
radicatur sed secundum id ad quod inclinat sicut [illegible]
est esse in proposito et id melius manifestatur
si sumatur exemplum in hiis habilitatibus illa quam
vtique diminui non est ideo quod idoneitas
[illegible] ad suscipiendum gratiam et ad cooperandum gratie
iam susceptam [illegible] culpa illam
habilitatem minuit quod reddit [illegible]
[illegible] ad vtrumque cum homo peccat deum
offendit et ex hoc efficitur indignus et ineptus
ad suscipiendum gratiam dei [illegible] per peccatum
pronus ad malum redditur et in hoc efficitur ineptus
ad opera virtutum. Sed planum est quod nunquam
est aliquis adeo indignus gratia dei quin adhuc esse
posset indignior quia nunquam tantum offendit quin
adhuc possit offendere nunquam est adeo indignus
quin quamdiu est in statu vie sit susceptibilis gratie
et ita nunquam [illegible] efficitur inhabilis
in summo ad suscipiendum gratiam. Similiter ex parte
[illegible] nullus est adeo pronus quin possit iterum
effici magis pronus pro eo quod voluntas potest esse libera
et ideo nunquam pronitas in voluntate potest esse [illegible]
potest homo fieri magis et magis pronus et magis
ineptus ad cooperandum gratie [illegible]
[illegible] totaliter de habilitate. Et patet quod habilitas ista
per culpam potest minui et nunquam totaliter tolli
et vtrum hoc est per diminutionem aut per ablationem

secundum elongationem non sit idem quod secundum habitudinem quae
sit enim in illa habilitate opposita, et ideo simpliciter
modum [illegible] diminuitur. Concedendum sicut rationes
quae hoc ostendunt. Ad rationes in oppositum. Ad primam dicendum
quod non probat nisi de tertio, et quarta probat solum
quia [illegible] rationes in malo [illegible] diminuit
procedunt [illegible] enim [illegible] habilitas [illegible]
secundum id quod est et [illegible] aliquatenus [illegible]
secundum autem non est sic secundum elongationem. Unde
est et ideo magis per tot peccata habilitatem
quam adhuc possit magis pluribus nec etiam
tanto peccato quin adhuc maiori. Et ideo dicendum
quod malum est infinitum non quod ideo sit malum
simpliciter quo non possit eius peius, sed quia non est
aliquod ita malum quin adhuc possit eius peius.
Et ideo [illegible] malum magis diminuitur habilitas
[illegible] enim sit finita modo [illegible]
diminuendi ipsam [illegible] secundum vim infinitum
non infinite actuali sed virtuali [illegible]
[illegible] a recto in infinitum potest recedere.
Ad id vero quod dicitur quod totaliter corrumpitur
dicendum quod quoddam est quae opponitur ipsi simpliciter
secundum id quod est [illegible] quae opponitur sibi ipsi
secundum id ad quod est, et peccatum [illegible] totaliter
potest tollere corruptionem [illegible] et [illegible]
[illegible] alia vero [illegible]
et de hac dicit Augustinus quod [illegible] damnat [illegible]
[illegible] sunt eam et hoc [illegible]
et habilitas non [illegible] est
non opponitur illa habilitati sed [illegible] secundum id in quo
est sed secundum id ad quod est. Ad illud quod dicitur quod gratia
reddit impotentem ad malum dicendum quod etiam
peccatum reddit impotentem ad bonum sed [illegible]
et aliter quod gratia reddit impotentem ad malum
in [illegible] aufert radix mali ipsa
[illegible] et datur plenitudo boni [illegible]
et [illegible] reddit impotentem ad bonum non quod
[illegible] sit plenitudo omnis mali [illegible]
feratur [illegible] ad bonum sed quia aufert
[illegible] spatium et deo [illegible] non offert
[illegible] ad bonum. Et ideo [illegible]
non dicitur [illegible] habilitatis quodam sed [illegible]
[illegible] impossibilitate. Unde si aliquis
damnatus ad statum viae reduceretur
non [illegible] habilitate collata de novo habilitate
[illegible] susceptivam gratiae et [illegible]
habilitatis impediatur [illegible] habilitas [illegible]
totaliter tollitur. Esto autem quod [illegible]
[illegible] ad hanc non [illegible] totaliter
tollitur per peccatum, nulla enim culpa ponit
[illegible] statum viae et ideo nec aufert
[illegible] habilitatem ad susceptionem gratiae.

Tertio parte ista dubia sunt [illegible] et [illegible]
de ista dubitatione quia prius potest peccatum est
[illegible] vel factum vel concupitum contra legem
Dei. Verum enim [illegible] hic intelligitur
[illegible] aut [illegible] distinctive [illegible]
[illegible] ergo [illegible] peccatum est

concupitum et factum sed hic est [illegible] quod omne peccatum
factum est concupitum [illegible] videtur quod non generatur omni peccato
quod peccatum omissionis nec est factum nec concupitum
nec dictum. Ergo videtur quod male sit assignata
quod non generatur omni peccato mortali actuali. Ideo
dicendum quod praedicta diffinitio est peccati mortalis
et actualis. Ideo quod est peccatum actuale dicitur
quod est dictum vel factum vel concupitum secundum [illegible]
actum virium potentiae [illegible] et [illegible]
et affectivae quae omnes sunt [illegible] quodammodo
motivae sed quod est mortale dicitur quod est contra legem Dei
et sic [illegible] et [illegible] quod omne peccatum
actuale aut est concupitum [illegible] aut est concupitum
et exterius [illegible] et hoc vel [illegible]
[illegible] non [illegible] quod non [illegible] veniali [illegible]
legem Dei nec [illegible] non sit dictum vel factum.
Ad id quod [illegible] vel teneatur ibi distinctive
vel subdistinctive dicendum quod distinctive [illegible]
membrum [illegible] in [illegible] et reliquum
[illegible] est quod omne peccatum aut
est dictum et concupitum aut factum et concupitum
aut concupitum tantum. Ad id vero quod dicitur de peccato
omissionis dicendum quod omne peccatum sicut vult Augustinus
radicem habet amorem mali, et ideo [illegible] peccato
omissionis [illegible] sit prius [illegible]
quod [illegible] prius [illegible] exteriorem [illegible] boni
[illegible] quod [illegible] non vult ad matutinas
surgere quia vult in lecto quiescere.
In peccato omissionis cadit sub [illegible]
membro quod dicitur concupitum [illegible]
quod dicit peccatum est [illegible] et [illegible] assequi
quod iustitia vetat. Aliud enim est peccatum
[illegible] non vult [illegible] ut [illegible]
[illegible] intendit destruere
sicut est in ira, odio et invidia [illegible] velle
aliquid quod iustitia vetat vel retinere, hoc est
avaritiae vel rapinae. Ergo omne peccatum erit
rapina. [illegible] peccata [illegible] sunt
contra alias virtutes sicut contra iustitiam [illegible] magis
[illegible] opponuntur ad iustitiam quam [illegible]
ad virtutes. [illegible] dicendum quod ista diffinit
peccatum [illegible] quod est radix omnis mali, hoc autem
est amor [illegible] amor [illegible]
[illegible] vel est rei habitae vel [illegible]
et hoc [illegible] et [illegible] legis [illegible]
[illegible] quod peccatum est voluntas assequendi vel
retinendi quod iustitia vetat, ita quod describit
amorem inordinatum qui est radix omnis peccati
et [illegible] quod est [illegible] quod est [illegible]
[illegible] et [illegible] dicendum quod et si ibi [illegible]
detestatio [illegible] est [illegible]
[illegible] sub hac assignatione.
Ad id quod dicitur quod tunc omne peccatum erit rapina
dicendum quod [illegible] ibi stat non [illegible]
[illegible] in [illegible] tamen [illegible]
[illegible] iusti [illegible] ibi
stat [illegible] et [illegible] quae [illegible]
[illegible] ad virtutes [illegible] et [illegible] vitia opponuntur

Item quero de hoc quod dicitur in utroque assignatum de actuali peccato agitur et mortali et veniali. Videtur non quod mala stat assignatio peccati. Si non tenet de speciali vel assignatio debeat [illegible] omnino et [illegible] diffinitio non convenit omni peccato, ergo non recte assignatur. Si tu dicas quod peccatum de quo non dicitur convenire in [illegible] que conveniunt in effectu et ea habent convenire, sed omne genus peccati actualis [illegible] a peccato [illegible] actualis [illegible] male [illegible] quia peccatum [illegible] habet convenit quod [illegible] dignum pena et privat [illegible] aliquo bono quod est in [illegible] vel ad instar [illegible] videtur quod [illegible] univoce dicatur peccatum et sic [illegible] videtur quod unum [illegible] genus de peccato debeat assignari prout dicitur de [illegible] quibus [illegible] [illegible] [illegible] quem [illegible] assignari [illegible] [illegible] dicatur univoce. Et si tu dicas quod [illegible] in [illegible] est quod [illegible] in aliquo [illegible] peccatum sed mortale et veniale nulla est [illegible] nec univocatio. Item videtur [illegible] dicit quod predicte assignationes non conveniunt peccato veniali. Veniale non [illegible] est dictum vel factum vel concupitum contra legem dei. Sicut dicit [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] bona est lex que [illegible] [illegible] prohibet [illegible] mala prohibet [illegible] venialia prohibentur a lege dei [illegible] contra legem dei [illegible] non [illegible] veniali [illegible] [illegible] peccatum [illegible] est [illegible] de omni actuali mortali et veniali [illegible] [illegible] univoce ut [illegible] omnino [illegible] medio modo [illegible] analogice [illegible] culpabilitate [illegible] [illegible] reperitur in peccato actuali [illegible] [illegible] peccatum [illegible] potissime [illegible] ad [illegible] [illegible] in peccato originali [illegible] postremo [illegible] veniali et [illegible] significatis [illegible] de peccato [illegible] potissime [illegible] ad peccatum actuale [illegible] quod [illegible] peccatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ea [illegible] non [illegible] quod peccatum dicatur [illegible] [illegible] analogice quod in [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] passiones et ideo [illegible] [illegible] assignari [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et passiones et ita [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] potest dici quod peccatum est [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] quod nulla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] veniale et mortale [illegible] [illegible] et ad [illegible] et ad [illegible] [illegible]. Item quero de [illegible] diffinitione [illegible] quod [illegible] peccatum [illegible] [illegible] legis divine et celestium [illegible] [illegible] videtur quod [illegible] non conveniat omni peccato [illegible] ut dicit [illegible] [illegible] mala [illegible] [illegible] [illegible] quia mala [illegible] nulla esset lex ut aliqua precepta data ad [illegible] [illegible] peccatum [illegible] de peccato [illegible] legis [illegible]. Item sicut [illegible] distinguitur [illegible] [illegible] ita in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccatum [illegible] [illegible]. Item [illegible] peccat [illegible] non [illegible] prelato sicut [illegible] non [illegible] deo [illegible] non [illegible] peccatum [illegible] celestium preceptorum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] data [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legem non [illegible]. Item quero de hoc quod dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Si tu dicas quod hoc non [illegible] sub dubitatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut dubium sicut qui dubitat [illegible] ut [illegible] [illegible] quod nullus [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non ita [illegible] [illegible] [illegible]. Item quero de hoc quod dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod peccatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Si non [illegible] [illegible] [illegible] peccatum recte diffinitur [illegible] [illegible] peccatum [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

quare eciam ponens quinque distinctiones di-
stinguit. Prima est de peccato est locutio forensis
et loquimur ubi secundum rem subtilem
quod forensis loquendo peccatum est ubi non
loquendo subsistit actio [illegible] alio
distinctionem peccatum alio per eam [illegible]
quedam sunt forensis distinctiones quedam
materiales et utroque modo intellige. Si non
considerantes peccatum secundum quod est [illegible]
sit pars quod est aut defectus sunt et
recessum a bono aut magis et
recessum a [illegible] aut magis
et recessio a bono bonis applicando
et [illegible] sunt distinctiones [illegible] ab
Augustino qui cum idem contulerit dicens
verbis quarum prima sunt in libro de civitate
dei [illegible] peccatum est absentia boni
ubi debet esse. Secunda in libro de vera religione
peccatum non est appetitus naturarum malarum
sed desertio meliorum. Tertia in libro de
[illegible] peccatum est [illegible]
[illegible] sunt peccatum. Et re-
cessio a [illegible] invenitur tres dif-
finitiones que [illegible] aliter
aliis quarum una est Damasceni que est
peccatum esse [illegible]
quod est per [illegible] alia est Anselmi
peccatum est carentia debite iusticie. Tertia
est Augustini peccatum est defectus a bono [illegible]
[illegible] absentia [illegible]
[illegible] sunt et recessio a bono bono
applicando et [illegible]
distinctio que differt solo [illegible]
sunt ab Augustino in libro de libero ar-
bitrio [illegible] a bono in [illegible].
Alia vero ab eodem in libro de vera religione
peccatum est carere bonis [illegible]
bonis fruendis. Tertia sunt ab eodem
Augustino peccatum est [illegible] intelligendum
[illegible] a [illegible]
[illegible] hoc [illegible] notificantes
peccatum quod forensis sit et alie que conveniunt
actui subiecto [illegible] variant
[illegible] peccatum quod hoc
sub hac [illegible] ad deum
quem offendit aut ad [illegible]
[illegible] aut ad bonum [illegible]
[illegible] ad deum
quem offendit [illegible] quarum una
accipitur ab Augustino in libro [illegible]
peccatum est [illegible] ut [illegible]
[illegible]. Alia ab Ambrosio in
libro de paradiso peccatum est prevaricatio legis
divine [illegible] propter
[illegible] alia ab Augustino [illegible] peccatum est
[illegible] legem
dei [illegible] ad [illegible] quod
[illegible] sunt distinctio quarum
una [illegible] est ab Augustino peccatum est

dictio [illegible] ad [illegible]
[illegible] Alia ab Augustino in libro de duabus
animabus peccatum est voluntas [illegible] vel
[illegible] quod [illegible]
[illegible] qualitas [illegible]
[illegible] Tertia ab eodem Augustino
in libro de vera religione peccatum est appetitus
que [illegible] vel [illegible]
[illegible] appetit [illegible] sunt
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad bonum quod [illegible]
[illegible] habens [illegible]
[illegible] sunt [illegible] una est
Augustini in libro de civitate dei peccatum est ma-
le uti bonis. Secunda [illegible] in libro [illegible]
peccatum est uti fruendis et frui utendis.
[illegible] in libro lxxxiii questionum
eiusdem Augustini in libro de libero arbitrio peccatum
est [illegible] bonis [illegible]
[illegible] aut [illegible]
notificatur ab [illegible] possunt
[illegible] alie que [illegible]
[illegible] peccatum [illegible]
acceptio sit est illa peccatum est actus
[illegible] boni et illa peccatum
est [illegible] sit xx
Sequitur distinctio tricesima sexta
Sciendum tamen quedam esse peccata et etiam
[illegible] quod sit peccatum [illegible]
[illegible] quod
peccatum sit peccatum [illegible] aut
[illegible] in [illegible]
[illegible] illa [illegible]
[illegible] aliorum [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] peccatum sit [illegible]
[illegible] addicat [illegible]
[illegible] peccatum [illegible]
[illegible]
[illegible] ibi et
[illegible] potest [illegible]
[illegible] aliorum [illegible]
[illegible] ubi et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] Sanctus [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] ad penam [illegible]
et pena [illegible]
[illegible] peccatum sit
peccatum tamen [illegible]
[illegible] tamen [illegible]
[illegible] pena est

Ad intelligentiam huius partis .... nota ... intendit quod
primo quaeritur de comparatione culpae ad poenam secundum ... culpae
2o quaeritur de comparatione culpae ad poenam secundum ... comparabilitatem
3o quaeritur de comparatione poenae ad divinae iustitiae aequitatem
Circa primum quaeruntur duo primo quaeritur utrum peccatum sit aliquo
poena peccati 2o quaeritur utrum poenae quae sunt ... tamen
omnes poenae simul et peccata ... primo

Circa primum sic proceditur et quaeritur utrum peccatum sit poena
peccati et quod sic videtur apostolus ... Romanorum in sordi-
bus est sordescat adhuc Glossa iustum est
Sed esse in sordibus non est ... quam esse impurum
et sordescere non est aliud quam peccare ergo peccatum est
... aliquod peccati Item arctatio peccatum sequens
est retributio praecedentis sed retributio peccati non est
nisi poena ergo etc. Item glossa expressius dicit
et Christus in littera ... ipsum peccatum apostasie et
ultimam poenam istis ... et peccatum sit et poena
peccati Item ... occulta ... clericorum
vindictam ... manifesta iniuria sed vindicta
peccati poena ergo ... iniuria est poena superbie
Item ex hoc quod homo peccat ... ideo ...
sed ex hoc quod ... cadit ... in aliud peccatum
ergo si hoc ... est quod unum peccatum committit ...
... committi cadere in aliud ergo si ... commissum
cadit in aliud peccatum ... quod homo ... omne
... adipiscitur admittit sed ... est poena peccati
ergo etc. Item ... est poena peccati ... homo laeditur
et damnificatur et in quod ... peccatum ducitur
Sed ... hic ipso quod vult alium excellentius
cadit in invidiam ... videt alium superare
... Augustinus in libro de ... haec est
... invidiae qui non vult ... superari
ergo videtur quod invidia sit poena superbiae et invidia
sine dubio est peccatum ergo peccatum est poena peccati
Sed contra omnis poena peccati est laudabilis nulla
culpa laudabilis ergo nulla culpa est poena peccati
maior patet ... iustum est laudabile est
sed ... poena peccati iusta ... Augustinus ...
minor ... ergo ... est ordinatio culpae
... facies ad universi decorem sed culpa ...
non ordinat culpam praecedentem nec decorat immo
magis deturpat ergo culpa non est peccati poena
Item si culpa subsequens est poena praecedentis
ergo a relatione culpa praecedens est ... sequente
pari ratione illa culpa quae est subsequens ... ...
alterius et deinceps ... ergo nullum peccatum ... remanere
... impunitum videtur ... ... peccare ... ...
si ergo hoc ... et ... patet quod peccatum non est
peccati ... ergo ... unum peccatum est alterius punitivum
Item si sequens peccatum punit praecedens ergo cum
deus non puniat ... in ... culpa sequente
perpetrata culpa praecedens non debet puniri aut
si punitur non debet tamen puniri quod si hoc esset unum
... quis ... de malo ... hoc est
inconveniens ... Item si peccatum est poena peccati
et deus non punit ... magni peccati
esset maius peccatum praecedenti quod si hoc de plano
esset ... daemonum ... deveniret ad ...

planum est ergo quod peccatum non est poena peccati. Solutio
Ad hoc dicendum quod absque dubio sicut auctores sanctorum
expresse dicunt tenendum est quod peccatum est poena
peccati. Sed attendendum quod ... hic est ... modo dici
secundum quod magister in littera ... cum dicere voluit
quod peccatum est poena peccati non tamen essentialiter sive
secundum id quod est sed ratione eius quod ... vel ...
... sicut quod peccatum manifestum ex quo
consurgit infamia dicitur esse vindicta peccati
occulti non ratione ... transgressionis
sed ratione infamiae ... vel peccatum in quo est
... est poena peccati superbiae sicut
... et alia ... quae vocat apostolus ...
ignorantiae ... poena est ratione ... non ratione
culpae et breviter quod peccatum potest dici poena
peccati praecedentis ratione laesionis quam infert
et sic ... peccatum et poena peccati ... quod ...
... poena peccati ... sed ... modo
istum non tamen unum peccatum possit dici poena alterius
sed etiam unum peccatum possit dici poena ... quo
quod peccatum seipsum laedit et ... sic ...
sunt in praecedentibus ... modo ... est
culpa ... etiam ipsa deformitas ... et ...
et ipsa deformatio mala ... est ...
Ad ... sic ... poenae ... quod ordo ...
et retributionis est inter culpam praecedentem
et sequentem etiam ... ad id quod culpae ...
... est alia ... magis videtur ... mihi
quod peccatum ... non tamen ... sed etiam ...
ut sic loquamur est poena peccati praecedentis
et hoc ... in nullo ... ...
... hoc est peccatum planum ... poena
duo ... mala sine damnum et ... omne
ad praecedens ... et duo ... respicere circa
sequens peccatum deminutio eius et ...
in ipso sed quod peccatum ... est peccatum ... nobis
et magnum malum incurrit quis ... ...
in peccatum etiam si ... debet ... peccatum
... quod est sequens
hic ipso ... homo est in peccato dignus est ... committi
... in aliud ... apostolus ... ... in isto
... qui in sordibus est sordescat adhuc
Concedendum est ... simpliciter quod peccatum est poena peccati
ut expresse dicunt auctores sanctorum ... ...
... quod ... omnis poena est laudabilis ...
... aut ... attributae poenae
secundum id quod est aut magis poena ... attributae poenae
secundum id quod est ... sic ... non ... poenae ...
... laudabiles sed ...
... attributae poenae ... ratione poenae ...
est praecedentis peccati ... sic ... laudabilis
... hoc quod est ordinata ... modo ...
... omnis poena est iusta ... ergo infertur quod peccatum
sit iustum vel sit laudabile est sophisma ... ...
quod procedit ... ordinis ad ... ordinat
... non sequitur ... ordinis
... est ordinatum maxime ... quod est ...
ordinatur convenienter et laudabiliter

Ad illud quod dicitur quod omnis pena est ordinaria dicendum quod verum est quod eo modo ordinat quo modo punit et semper ordinatiua et ideo quod semper est pena et semper punit est semper ordinatiua et ideo quod sufficienter punit sufficienter ordinat quod vero est pena secundum quid et non punit sufficienter ordinat solum secundum quid et verum est illud sicut quidam ordo laudabilis est licet magis malicia pene infernalis ad culpam ita quidam ordo est laudabilis licet minus malicia peccati subsequentis ad peccatum precedens et multo magis laudatur diuina iusticia que committente vnum peccatum iusto iudicio permisit labi in aliud. Ad id quod dicitur quod culpa precedens non est meritum sequentis dicendum quod est meritum congrui et est meritum condigni et cum dicitur culpa precedens esse meritum sequentis hoc non est quia admittitur condigni sed congrui quia quedam congruitas in alia congruitate de facili potest recompensari. Sicut enim est congruum quod deus peccatorem permittat labi in aliud peccatum sic etiam congruum est ut qui in malo ipso est in tantum cor sibi auferat et in interitum dimergat sicut etiam congruum est ut dimittat eum cadere in aliud peccatum sic etiam congruum est ut si velit abstinere det ei auxilium ut malam culpam non committat. Ad id quod dicitur quod deus non punit vltra condignum dicendum quod peccatum sequens non erat pena in qua fieret retributio de condigno sed solum de congruo et cetera retributio cum quis meretur quod admittitur congrui non puniatur ei quod meretur quia admittitur condigni dat enim deus iustis bona in premium non [illegible] que dat in [illegible] sic [illegible] in proposito.
Ad illud quod ultimo dicitur quod deus non punit supra condignum [illegible] culpe dicendum [illegible] de pena et ideo in [illegible] et de ea quod peccatum precedens reputatur meritum condigni [illegible] in proposito illa culpa sequens [illegible] non est ideo culpa etiam sequens non ordinatur ad precedens peccatum secundum rationem condigni sed secundum rationem congrui congruit enim [illegible] diuine iusticie sicut ostensum est.

Secundo queritur vtrum passiones anime sint pene tantum an pene simul et peccata. Et quod sint pene et peccata videtur quia illud per quod quis meretur mortem eternam est peccatum sed per passiones anime meretur quis mortem eternam dicit enim [illegible] irascitur fratri suo reus erit iudicio gehenne ignis. Cum ergo ira sit passio anime est culpa pariter et alie passiones. Item omne illud quod directe repugnat virtuti est culpa sed ira et inuidia et alie passiones anime repugnant virtutibus ergo et cetera. Item [illegible] est culpa sed passio inuidie [illegible] dolor anime de [illegible] et [illegible] [illegible] esse [illegible] ergo et cetera. Item illud maxime [illegible] quod maxime est impugnatiuum [illegible] sed prudentia que [illegible] maxime repugnat [illegible] ergo [illegible] passio anime et pena. Videtur quod passiones anime sint peccata [illegible] in [illegible] [illegible] argumentum sic omnis perturbatio est passio sed planum est quod cupiditas est culpa ergo peccatum est passio et cetera.

Redeat igitur ad primum. Secundo [illegible] peccato sicut [illegible] augustinus [illegible] de [illegible] [illegible] libido vbicumque [illegible] libido inest in [illegible] peccatum [illegible] peccatum [illegible] passiones anime [illegible] et [illegible] peccatum [illegible] omnis culpa actualis est voluntaria sed passiones anime non sunt voluntarie ergo non sunt culpa sed tantum pena. Item omnem culpam vituperamus passionibus autem non laudamur nec vituperamur [illegible] ergo passiones anime non sunt peccata. Item [illegible] esse in eodem genere sed inuidia [illegible] est passio [illegible] omnis virtus [illegible] ergo inuidia [illegible] sine peccato est passio. Item [illegible] peccato est contrarium ad [illegible] bonum in [illegible] autem passionibus anime que sunt inuidia ira tristitia [illegible] est [illegible] bonum et [illegible] ergo tales passiones anime non sunt culpe [illegible] sicut expresse [illegible] in [illegible] peccatorum angeli multe sunt passiones anime que sunt non solum penales verum etiam culpabiles sicut ira et inuidia licet autem [illegible] passiones peccata sunt non sunt tamen peccata [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] omnis autem passio [illegible] aliquis patitur non est peccatum sed [illegible] passiones peccata sunt [illegible] inordinate voluntatis [illegible] vel antecedent vel aliter [illegible] notandum est quod [illegible] est passio [illegible] [illegible] et [illegible] non consistit meritum nec demeritum nisi [illegible] a voluntate respiciuntur vel acceptantur [illegible] non est meritum nisi [illegible] voluntarium est ideo qui [illegible] non [illegible] in talibus passionibus non est passio meritoria sed [illegible] passionis. Item [illegible] passio que [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] quedam oritur ex corruptione nature [illegible] ex [illegible] ratione voluntatis liberi et illa que oritur ex corruptione nature in [illegible] [illegible] est quia natura corrupta est viciosa corruptione per concupiscentiam et corrupta est corruptione penali per mortalitatem [illegible]. [illegible] passiones que oriuntur ex corruptione nature ut est corrupta corruptione penali tenent rationem pene tantum ut fames et sitis [illegible] que oriuntur [illegible] ut est corrupta corruptione viciosa non tantum habent rationem pene sed etiam culpe sicut sunt inordinate affectiones anime que consurgunt ex morbo [illegible] et tales sunt passiones ire et inuidie et consimiles [illegible] passiones anime oriuntur ex [illegible] [illegible] ad [illegible] bonum [illegible] [illegible] voluntas [illegible] [illegible] passiones [illegible] sunt in [illegible] genere. Voluntas enim [illegible] ad bonum simpliciter et tunc detestatur et odit [illegible] ut potest peccatum et [illegible] passiones inde [illegible] [illegible] sunt iuste et [illegible] [illegible] etiam voluntas [illegible] ad bonum [illegible] et ad bonum ut [illegible] [illegible] inde consurgunt culpabiles [illegible] et male sicut et voluntas [illegible] [illegible] sed non [illegible] [illegible] rationem mali et culpe [illegible] voluntate consumantur ut [illegible] velit irasci vel etiam [illegible]

et sic patet quod licet passiones alique peccata sint et magis oriuntur ex corruptione concupiscentie et magis sunt orte ex inordinato amore voluntatis deliberative. Concedendum est primo rationes concludentes aliquas passiones esse peccata. Ad primum videlicet quando dicitur [illegible] quod libido regnat in omni peccato dicendum quod verum est secundum quod libido dicitur inordinatio voluntatis, si non dicitur secundum quod libido dicitur immoderata delectatio [illegible] tamen potest dici quod in omnibus istis peccatis reperitur libido secundum [illegible] motum. Item mundus delectatur in bono simulate [illegible] [illegible] [illegible] sicut [illegible] ex [illegible] voluntas delectatur dolendo de malo culpe sic etiam mundus quandam refectionem invenit in dolendo de aliena prosperitate, ita quod delectatio de uno et tristitia de altero est [illegible] cum [illegible] amisit [illegible] dilexit vehementer tristatur et magis est illi [illegible] possessori stari [illegible] solum [illegible] in fletu et dolore sicut Augustinus in quarto confessionum dicit de se. Item mundus in dolendo de bono alieno nulla passione [illegible] quemdam delectationem in eo quod [illegible] de bono alieno [illegible] [illegible] delectatio [illegible] est [illegible] Ad id quod dicitur quod passiones sunt in potentia [illegible] quod involuntarium dicitur [illegible] sicut et voluntarium [illegible] dicitur voluntarium cuius principium est voluntas [illegible] dicitur voluntarium quod [illegible] voluntatis et secundum hunc duplicem modum dicitur involuntarium uno modo ut dicatur involuntarium quod non est a voluntate efficiente [illegible] dicatur involuntarium quod non fit cum voluntate concomitante. Primo modo accipiendo involuntarium sic veritatem habet de passionibus que sunt [illegible] quod eorum principium est extra voluntatem [illegible] non autem habet veritatem in passionibus [illegible] sicut patet [illegible] est [illegible] potest esse [illegible] nec [illegible] a voluntate concomitante [illegible] sicut a voluntate [illegible] diligit aliquid inordinate. Ad illud quod dicitur quod passionibus non laudamur nec vituperamur [illegible] quod hoc verum est per se loquendo, possunt tamen ratione [illegible] ex voluntate et voluntas [illegible] eis et laudari possumus et vituperari sicut patet [illegible] et ideo ratio illa non concludit quod huiusmodi passiones non sint peccata sed quod peccata non sint [illegible] eis [illegible]. Ad illud quod [illegible] virtus est passio [illegible] non [illegible] aliqua virtus potest [illegible] consistere [illegible] et [illegible] illa passio [illegible] et in proposito [illegible] est esse [illegible] dici quod [illegible] passio non est virtus nisi [illegible] voluntatis simul coexistentis potest tamen aliqua passio [illegible] vitiata et corrupta [illegible] peccatum [illegible] illa [illegible] plura [illegible] ad [illegible] bonum [illegible] ad [illegible] malum [illegible] [illegible] passio [illegible] voluntatis ad commutabile bonum et ideo peccata sunt [illegible] ei quis invidet [illegible] non [illegible] [illegible] bonum et ut vult [illegible] ira [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Augustinus [illegible] [illegible] huiusmodi passiones ortum habent ex amore

Consequenter queritur de cooperatione culpe ad penam quantum ad inseparabilitatem et circa hoc queruntur duo. Primo queritur utrum contingat in aliquo ponere culpam sine pena subsequente. Secundo queritur utrum contingat in aliquo reperire penam sine merito precedentis culpe.

Circa primum sic proceditur et queritur utrum contingat in aliquo ponere culpam sine pena subsequente. Et quod sic videtur Ecclesiastici v: Altissimus est patiens redditor. Sed patiens non statim vindicat iniuriam suam sed usque ad terminum expectat, ergo videtur quod deus peccatum non statim puniat, ergo contingit in aliquo esse culpam sine pena. Item pronior est deus ad remittendum quam ad condempnandum, sed [illegible] non habet statim [illegible] iniustum punire, ergo similiter videtur quod culpa non statim [illegible] sicut iniustam penam, ergo etc. Item pena est ut dicit Augustinus labor [illegible] sed impiis et peccatoribus in hac vita multa prospera proveniunt et plures sunt qui adeo in malo letantur quod dolorem non sentiunt, ergo videtur quod [illegible] sit peccatum [illegible] pena saltem ad tempus. Item si statim peccatori peccatum punitur aut punitur sufficienter aut non sufficienter; si sufficienter ergo non debet amplius in inferno puniri; si non sufficienter ergo aliquid de culpa usque ad tempus remanet impunitum; sed quamdiu aliquid remanet impunitum eadem ratione et totum, ergo videtur quod peccatum possit saltem ad tempus separari a pena. Item multo misericordior est deus et benignior [illegible] sed ad laudem benignitatis sue spectat ut in nullo vindicet iniuriam sibi factam, ergo multo fortius hoc deus facere deberet, ergo videtur quod saltem ad tempus debeat relinquere peccatum impunitum. Sed contra Augustinus primo confessionum: iussisti domine et sic est ut pena sua sit sibi omnis inordinatus animus. Item [illegible] ergo ad culpam necessario sequitur aliqua inordinatio, necessario et ad culpam sequitur aliqua punitio. Item ubicumque est privatio modi speciei et ordinis ibi est dampnificatio; ubicumque autem dampnificatio est merito culpe ibi est iusta punitio, ergo impossibile est culpam esse in aliquo absque pena. Item quantumcumque inordinate convertitur ad bonum [illegible] avertitur a bono simpliciter et quantumcumque adquirit carnalem delectationem perdit spiritualem consolationem. Sed privari de spirituali consolatione ad quam creatura nata est et amittere deum qui est eius bonum hoc est maximum dampnum et pena maior, ergo videtur quod nunquam peccatum sit [illegible] absque pena. Item universum ideo dicitur esse valde bonum quia optime ordinatum, ideo [illegible] potest esse ordinis corruptio nec simpliciter nec ad tempus. Sed peccatum absque pena est inordinatum, ergo impossibile est ad momentum peccatum esse impunitum. Item sicut ad iustitiam spectat vincere maliciam sic ad sapientiam spectat vincere maliciam ut dicitur Sapientie vii: Sapientia vincit maliciam. Impossibile est autem malum esse quod divina sapientia non statim ordinat et exinde bonum aliquod eliciat

ergo cum iustitia dei derum superat iniustitiam
impossibile est aliquam culpam committi
quin statim ad eam non sequatur aliqua pena
sunt ergo quod impossibile est culpam iniquitatis et
ex perfectione diuine equitatis et ex pulcritudine
uniuersitatis et ex inordinatione culpe et
ex conditione peccantis nec ex perfectione diuine
equitatis uario sumitur. Constat enim equitatis
est deus qui est iudex omnium ut non patiatur
decorem peccati ad modicum esse sine decore iustitie
sicut enim modo de iustitia iniustitiam superare
et ex pulcritudine uniuersitatis uero sumitur
uniuersum enim ex ordine pulcritudinem habet
et talis est ista pulcritudo que decet fieri
ad conseruationem summe sapientie et in nullo fedari
potest ac per hoc nec ad momentum esse in ea
inordinatum et ita ut peccatum a pena separati
ex corruptione culpe sumitur. Tertio significans
enim culpa sumitur cum modo speciei et ordine
circa actum voluntatis plicitu et dum voluntas
se vertit in actum suo decorum decenter preceptum
intuetur et dum inuenitur modo specie et
ordine priuatum quod ad utilitatem id bonum
talis autem priuatio in quantum est in ipsa tamen damnosa
et lesio et ideo dicit augustinus in iudicio finali
de penitentia homo sit iniustus sicut
sine iusto damno uel luce vel cumulum
tuum in actum et [illegible] in conscientia
tollit uestem et perdit fidem adquirit pe-
nitentiam et perdit iustitiam ex conditione peccantis
vero sumitur quod voluntas rationalis que est peccati
quia media est inter sensualitatem et sinderesim
media etiam est inter deum et creaturas
et cum se committit ad superiora ubi recedit
qui sursum est et dum adquirit creaturam
ut mutat ubi bonum simpliciter et qui erat
medium facit seipsum infimum similiter in
peccando concordat in sensualitate discordat
cum sinderesi et dum discordat cum sinderesi
incurrit ex illa repugnantia remorsum
conscientie et afflictionem in futurum et cum dum
peccat perdit regnum bonum perit ymago
primum perdit statum et incurrit remorsum
et sic patet quod ad culpam inseparabiliter
sequitur pena sine dicitur pena quedam
dimissio sine dicitur pena afflictio sine
inuoluntaria passio sed pena dampni
semper sequitur et actu et habitu in ex mi-
sero est manifestum quia sic in dampno afflictio
etiam vero sine remorsu sequitur sentitur in
habitu consimili per dilectionem intensam vel
in consideracionem sine distractionem aliqui non sentiunt
et ex hoc per qualitatem peccati et tandem sentiunt
et quantitatem peccati potest dici pena peccati et
etiam pena sui ipsius sicut enim dum sunt
plurimi vario peccantis ad sinderesim et
sensualitatem idem ipsum hic sunt pene
et peccatum peccati sicut dictum est

Concedendum sunt ergo rationes que probant culpam esse inseparabilem
a pena ad illud ergo quod primo dicitur quod altissimus est patiens
redditor dicendum quod duplex est loquendo de pena scilicet
quantum ad statum inchoationis et quantum ad statum
consummationis et primo punit ut remedium
pro irremediabili est pena et secundo statum inchoationis
et remediabilitatis statim infert deus quia hic
decet suam iustitiam secundum statum vero consummationis
et irremediationis differtur enim
decet suam benignitatem et patientiam quia enim
diuinitas nos expectat ad penitentiam ad
illud quod secundo dicitur quod deus non statim remunerat dicendum
quod sicut in pena magnitudo afflictionis
differtur et interior afflictio et remorsus
peccati grauitatis et benefactis mundo dulcis
[illegible] recitatione [illegible]
[illegible] [illegible] degustant mor-
tiuo opere quedam suauitas conscientie
et [illegible] boni operantis concedimus
quod sicut fructus et consummatio operis nostri
[illegible] sicut [illegible] dicit apostolus [illegible]
ad romanos de fructibus eorum ad illud quod secundo quod pena
est passio inuoluntaria et afflictiua [illegible]
[illegible] que dicta sunt non est [illegible] et dampno
et afflictio [illegible] non sequuntur ad illud quod secundo
quod deus punit sufficienter dicendum quod ppun-
ire sufficienter est duplex aut simpliciter aut
secundum aperit statum secundum presenti primo punit sed sim-
pliciter sufficienter sed hic non simpliciter secundum tempus presentis sta-
tus puniri et ideo intelligimus primum sic [illegible]
[illegible] et inchoationem postquam essentia [illegible]
[illegible] pene accumulatio ne remaneat in puni-
tus impunitum aliquid infinitum secundum tempus punitur
[illegible] plus et minus si ex exigit [illegible]
ad illud quod quarto dicitur quod benignitas [illegible]
condonat dicendum quod non est simile propter
tamen deus sit ipsa iustitia si statim [illegible]
dimitteret impunitum iniuriam faceret
ipsi iustitie homo sic autem est de homine propter enim
ipse sit ultimus iudex et [illegible]
[illegible] dimittit impunitum alius pu-
nire non potest homo sic autem est de homine quia sicut
alium superiorem iudicem a quo ipse non punit
quia ad deum committit

Secundum quod dicitur [illegible] pena possit esse
aliquo sine culpa precedente et quod non videtur
primo autem [illegible] autem [illegible]
peccati nostri meruerunt [illegible] in quadam
[illegible] nocuit [illegible] si
nulla ducitur iniquitas ergo si non precessit
demeritum culpe [illegible] quod [illegible]
supplicium pene [illegible] in quo [illegible]
mors et uita [illegible] finita [illegible]
adueniente et mors ut [illegible] sic
mors [illegible] ut [illegible] sin[illegible]
[illegible] pena [illegible]
[illegible] culpe [illegible] primo sit
[illegible] qui [illegible] [illegible] pene [illegible]

Item pena quia est de se dicit aliquod malum dividitur enim malum in malum culpe et malum pene ergo sicut malum culpe dicit aliquod bonum et aliquem ordinis ita etiam et malum ergo sicut malum culpe indiget ordinari ita et malum pene sed sicut malum culpe ordinatur per oppositum malum pene sic malum culpe per antiquius malo culpe ergo non punitur nisi quia hoc est effectus divine iustitie fiat sic quod homo consideratur exigentiam meritorum nullum autem est meritum pene nisi peccatum ergo impossibile est aliquem puniri nisi in eo quod precessit macula peccati. Sed contra Job xvi Non peccavi et in amaritudinibus demoratur oculus meus et similiter Job vi Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui et calamitas quam patior in statera hec gravior appareret ergo videtur quod pene que fuerunt Job non fuerunt merito precedentium peccatorum. Item Joh. ix Neque hic peccavit neque parentes eius ut cecus nasceretur ubi dicitur nec hic peccavit nec parentes eius et exponit Augustinus quod hic non dicitur quod hic non peccavit nec parentes eius sed quod cecitas non erat pena peccati ergo idem quod prius. Item per [illegible] non invenitur quis nisi semel mori et Lazarus non tamen fuit mortuus semel sed bis ergo videtur quod mors prima aut secunda fuerat ei absque merito peccati inflicta. Item tota die videmus quod impius affligit impium et de hoc etiam propheta conqueritur Abacuk i Quare taces conculcante impio iustiorem se sed non esset iusta querela prophete si iustus peccantibus suis puniretur ergo videtur quod multe pene infligantur sine merito peccatorum. Item Christus fuit a Iudeis interfectus et [illegible] quia in ipso nullum fuit peccatum et mors sua pena fuit hoc constat ergo videtur quod pena possit esse absque culpa preambula. Respondeo dicendum quod ratio pene dupliciter potest ordinari uno modo ad malum culpe quod puniendo ordinat alio modo in comparatione ad bonum quod deus elicit ex illa pena. Dico quod si aliqua pena infligatur cuius ordinatio principaliter consistat in comparatione ad malum quod ratio requirit malum culpe puniendum necesse est aliquam culpam precessisse nec tamen precessisse sed etiam aliquod concomitari inseparabiliter pena enim aut est directe ordinata ad puniendum aut est ordinata principaliter ad malum excludendum primo modo est pena infernalis et secundo modo est pena purgatoria et primo modo respicit peccatum preteritum sed reatum et sequelam. Si autem pena infligatur principaliter propter ordinem quem habet ad bonum quod inde elicitur aut ergo propter bonum proprium aut bonum alienum. Si propter bonum proprium sic requirit quod in subiecto illo aliquando fuit culpa et quod possit esse de futuro. Si autem propter bonum alienum sic sufficit pene ut fuit culpa in aliquo quam in eo qui punitur in eo vero [illegible] pena illa sustinetur [illegible] modum fuit in Christo cuius mors et passio ordinata erat

ad redimendum genus humanum et liberandum et reparandum a lapsu in quem ceciderat ex peccato primi parentis et sic patet quod omnis pena aliquo modo respicit culpam sed quedam ut preteritam in se ut pote pena infernalis quedam ut preteritam in se sed presentem in reatum et sequelam sicut pena purgatoria quedam vero solum ut preteritam et hoc in eo qui punitur et sic est omnis pena in Christo excepta. Quedam vero respicit culpam non in se sed in alio sicut in Christo. Cum ergo queritur utrum omnis pena sit causata a culpa dicendum est quod si intelligatur de causa [illegible] de conditione sic non habet veritatem. Si autem intelligatur de causa sine qua non sic aliquo modo veritatem habet nulla enim esset pena in homine nisi precessisset culpa et per hoc patet responsio ad questionem propositam quia utrum pena possit esse in aliquo sine culpa precedente sine quam queritur utrum pena possit separari a culpa concedendum est enim quod sit propter ordinationem quam habet ad bonum posterius quod ex ea elicitur. Ad id ergo quod obicitur de Job dicendum quod Job non accepit ibi meritum pro merito condignum sed pro [illegible] quod quidem est sicut dispositio preambula et verum est etiam dicendum est quod nisi fuisset in nobis peccatum originale in nobis non esset contracta penalitas unde esset afflictio pene et quod in Christo fuerit hec fuit [illegible] ad id quod obicitur de ceco quod factum est [illegible] non nocebit adversitas nam adversitas que non infligitur homini exigente merito precedentis peccati non est ad eius nocumentum sed potius ad eius profectum iuxta illud apostoli diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Ad id quod obicitur quod mors est a deo vindicative et ita alie pene dicendum quod in opere iustitie sunt multa que consistunt opus misericordie et ideo quamvis prima dispositio ad penam fuit vindicta nichilominus tamen pene consequuntur ad illam dispositionem que possunt [illegible] divine misericordie et divine iustificationis cum sint [illegible] ergo dicendum quod mors est a deo [illegible] dictante hoc iustitia et de ipsa necessitate moriendi sed ex hoc non sequitur quod omnis alia pena sit ad vindictam immo sicut tactum est potest esse ad eius medicinam [illegible] et flagellat omnem filium quem recipit. Sic enim competit penis statim ad illud quod obicitur quod pena ordinatur ad culpam [illegible] quod non est ille pena omnis habet ordinari [illegible] sic dictum est non solum ad prius sed etiam ad posterius penam autem sed quod habet ordinari habet solum ad posterius [illegible] ad penam et ideo culpa facit [illegible] nisi [illegible] pena pena vero propter ordinationem ad posterius bonum ordinata et utilis esse potest etiam si nulla sit culpa in eo qui punitur illius pene [illegible] cum mali [illegible] propter maius bonum quod inde elicitur sicut in ceco nato et in Job et in Lazaro et in [illegible] viro iusto [illegible] inde [illegible] Ad id quod ultimo [illegible]

punicio sit a diuina iusticia. Michilominus
plerumque est a diuina iusticia sicut enim augustinus
dicit in quodam sermone qui fit de flagellis
contra pharaonis cum deus immitteret pharaoni
flagella impendebat sibi beneficia quia
cor eius ad conuersionem excitabat cum autem sub
trahebat hoc erat ex rigore iusticie quia ex
ipsius pharaonis peccato dum illa flagella
subtrahebat ipsum obdurari sinebat et
quanto sepius [illegible] eius indurabat
Consequenter queritur de comparacione pene ad
diuine iusticie equitatem et circa hoc queruntur duo
primo queritur utrum aliqua pena sit a deo secundo utrum ipse
querit utrum omnis pena sit ab ipso
Queritur primo utrum aliqua pena sit a deo
et uidetur quod non [illegible] deus mortem non fecit
ergo si mors inter omnes penas maxima est maxime
tamen diuine iusticie et hec non est a deo uidetur quod nulla
alia pena sit ab ipso. Item augustinus super illud Lucas
propter deduc me domine in iusticia tua cum punit
deus malos non solum malum eis inferet sed
suis malis eos relinquit ergo uidetur quod non pena
sit a deo que a deo sit. Item pena est malum et propter
quod non est uel facit eum minus se uirtuosum ergo
uidetur quod nulla pena sit a deo. Item omnis pena
induit priuationem alicuius boni et per bonum dicit
bonum defectum defectus autem non habet causam efficientem
sed efficientem sed ergo deus nullius est causa defectus
nullius defectus potest esse ab eo ergo nec pena aliqua.
Item sicut malum culpe priuat disposicionem bonam
uoluntatis sic malum pene priuat bonam disposicionem
nature sed mala culpa non est a deo ergo sic uoluntas et in conuersione nature
sed considerat uoluntas sic mala dispositio uoluntatis a deo
non est propter ratione ut mala dispositio nature ergo sicut
non est a deo culpa ita nec est a deo pena. Item
sicut in deo est summa bonitas que [illegible] Dionysius
uoluntatibus que est iusticia sic in deo est summa [illegible]
[illegible] ad perfectionem et perfectionem nature. Sed deus
quia summe bonus est et summe iustus non potest facere
aliquod malum sine aliqua iniusticia peccatum
ergo pari ratione cum sit summe bonus per naturam
non poterit a deo exire malum quod sit in nocumentum
nature. In contrarium sic ab ipso non exit malum
culpe sic nec malum pene. Ysaie xlv
ego dominus formans lucem et creans tenebras
faciens pacem et creans malum quod non potest in
telligi de malo culpe ergo intelligitur de quodam
uirtutem de aliquo malo pene. Item Deuteronomium
xxxii ego occidam et ego uiuere
faciam percutiam et sanabo sed occisio et per
cussio est pena. Item ad hoc magister ex [illegible]
xi bona et mala uita et mors paupertas
et honestas a deo sunt sed hec sunt pene ergo
etc. Item eodem expressius in nouo testamento
xxv et malefactori in igne eternum
ab illo punietur est pena que durat sinam
sed hec est a deo ergo etc. Item augustinus in libro de
[illegible] auctor mali quod pertinet sed hec est malum
pene ut ibidem dicit ergo aliqua pena est a deo. Item
sicut actus diuine iusticie est parte ita actus diuine
iusticie est punire ergo sicut peccati remissio et
indulgencia est a diuina iusticia ita et pene punicio
est a deo iusticie ergo aliqua pena est a deo sicut et culpa
Responsio dicendum quod pena plus dicit quam malum
malum enim plus importat absenciam siue
defectum boni ubi dicit esse pena uero importat
ordinem ad ipsum inicio pene et sic cum sic disponi
aliquam secundum ipsum punibile quod in tali
ordo cum dictum sit deo dicit esse a deo sicut a principio
sunt et quod conuenienter accidit quod pena
sit a deo de illa potissime que importat et hec
fundatur super reatum dispositione ratione ad aliud
ordinis precedens et culpa precedens non est
ex absoluto ne sed pena ex uoluntate inordinata
sunt et quod ex sic pena dicitur a deo non
tamen dicitur a deo faciente sed a deo uindicante
Concedendum est aliquas penas a deo esse
sicut euidenter probant adhuc indicare [illegible]
sunt dispositio ipsius principium [illegible] et dispositio non
qualescumque sed ordinate secundum rigorem diuine iusticie
ad primum ergo quod obicitur quod deus mortem
non fecit iam patet responsio quod non fecit per mortis
non sit a deo uindicante sed quod in deo sunt ideo
non constituit deus causam inferunt quod hoc
causam meruit merito culpe ad id quod obicitur quod
quod deus cum punit malos non infert etc. quod
augustinus non uult negare ibi penam inferri
a deo sed hoc uult negare quod defectus ille
qui concluditur in malis cum pene non consistat
non dicitur non inferre penam sed non infert ma
simpliciter malum ut est ipsum defectum ordinis
pena autem non tantum dicit boni defectum sed etiam
dicit penam disposicionem ad id quod obicitur quod dicitur
ne uel facit deterius non deus quod sic dicitur
nullius accidere creature uel ne indicia
torum sed per hoc est filio ad instanciam ex
littere [illegible] in medulla [illegible]
[illegible] sicut deus non facit deteriorem se ut facit
se ipsum alios dicitur uero opera ipsius
sed solum tamen ideo propter bonum pro meritis
creature ex sua ordine et sic modo deficit
sine immutacione potencie siue
per supplicia uindicans iusticie et sic non
facit simpliciter deteriorem peccatum non
in opere subiacet diuine iusticie et cum
deus utitur creatura sine ad manifestacionem
eius pone sine ad manifestacionem iusticie
utitur ea propter id quod obicitur quod pena
et defectus deo quod [illegible] loquendo
pena non dicit solum defectum immo quedam
pena est quod dicit etiam passionem in ipso puniente
unde sicut actio ignis etiam quia agit
malum aliquid est sic et passio quam
aut patitur ab igne alius est et iterum aliquid
ordinabile a deo est aliud est siue ordo
et propter hoc defectio uero quod non quod prius dicit defectum pro

Ad illud quod dicitur quod malum pene privat bonam
dispositionem nec sicut malum culpe differt voluntatis
dei quod non est simile quia malum culpe privat ordinem
et intelligibilitatem malum vero pene sibi privat
vat ordine et laudabilitate et quod laudabile
est attribuendum est deo quod vero intelligibile non
sine est quod recte deo malum pene deo attribuitur
malum vero culpe non sic sicut melius videbitur
et hoc patet in illo adulterio quod dicit de perfectione
bonitatis quod ad voluntatem et nunc dei quando non
quod utriusque est summa perfectio quod una et
eadem idem enim est in eo et et voluntatis operatio
hic divine voluntatis ad culpam et penam sine quod
pene et culpe ad divinam voluntatem dicendum est
quod culpa propter sui deordinationem potest dici peccati
tem pena vero non deo ordinationem connotat
tacta puniendum et ordinantem
Secundo quia videtur omnis pena sit a deo quod
Ro. ad Ro. xii michi vindictam et ego re
tribuam ergo vindicta quod competit ipsi deo sed omnis
punitio vindicta quedam est ergo omnis pena et
punitio est a deo item aug. dicit et habetur in littera
omnis pena si peccati pena est iusta et supplicium
nominatur sed omne quod iustum est a deo est igitur omnis pena
a deo item Ro. tradidit illos deus in passiones
ignominie glossa paulo dicit cum deserit deus non appo
nendo etiam vel apposita subtrahendo sed
prima pena maior caret dei bonum et
pulcri quam subtractio gratie et peccatum. item
et tempori pene sit a deo sicut patet ex textu
et ex glosa ergo et omnis pena item nulla pena
est acerbior quam pena infernalis nulla
pena ... pena de visione privationis et defectus quam
pena mortis sed utraque istarum est a deo ergo et
omnis alia pena item subtractio gratie dicitur
oppositionem collationi gratie sed gratie collatio
maxime placet divine bonitati ergo inter omnes
penas maxime est hec pena a deo auctore
sed hec est a deo auctore plus ergo et omnis alia
plus maiorum in sat... gratie et gratie
annichilatio et quedam dei a de habitaculo cordis
expulsio sed opus annichilationis soli deo est
... sicut dicit hugo tum sit infinita distantia
inter extrema et potentia nil sit omni cetera ergo
videtur quod talis subtractio gratie non possit esse
nisi a deo tamquam ab auctore item deus id quod ordinat
inordinatum et restituit honorem deo sub
latum est a primo ordine et honoris operis
proprii relatore sed omnis pena sic quia sicut est
ordinativa culpe in ... etiam punitione
honorem reddit deo subtractum per culpam
ergo omnis pena sic id quod est procedit a divina ...
Contra excecatio est quedam pena sed exce
catio non est a deo sicut ... mali sicut dicitur
sapientie ii excecavit eos malitia eorum ergo
non omnis pena est a deo ... excecatio sit
a deo apparet ... quod ... qui ex ...
quia dicit ps. 1870 1 lux in tenebris lucet

ibi dicit glosa ceco presens est lux corporalis et
ipse non est presens lumini sic intelligendum est in luce spiri
tuali et hoc ipse textus innuit item amissio
sive expoliatio gratuitorum est quedam pena sed
sit non est a deo immo patet ... sicut quod dicitur
luce x de homine descendente ab iherusalem in ie
richo qui a latronibus fuit vulneratus et spo
liatus ergo non omnis pena est a deo ... aut
expoliatio gratuitorum non sit a deo apparet
per hoc quod dicit ansel. quod homo non habet gratiam
non quia deus non dat sed quia ipse non recipit
item imaginis deformatio est quedam pena sed deus
nullo ymaginem suam deformat immo indignatur
de deformitate ergo non omnis pena est a deo ...
aut ymaginis deformatio non sit a deo apparet
quia ymaginem dei deformare est contumeliam
deo inferre sed deus nunquam sibi facit contumeliam
ergo nunquam deformat ymaginem suam item privatio
pura defectus est a deo aliqua est pena privatio
defectus ergo aliqua pena non est a deo maior
per se manifesta est quia defectus non habet causam efficientem
sed deficientem sed deus nullius est causa deficiens
minor probatur quia ignorantia nichil aliud est quam spiritualis
tenebra ergo est privatio pura et ignorantia
est pena ergo item nullum vitium est a deo
aliqua pena est vitium ut patet malitia
et corruptio ergo aliqua pena est que non est a deo
maior et minor per se manifeste sunt item nullum
peccatum est a deo sed aliquod peccatum est pena sicut
dictum est supra et maxime apparet in illa
deformitate que remanet in anima post culpam
perpetratam ergo aliqua pena est que non est a deo
Respondeo ad predictorum intelligentiam est notandum quod
pena de sui generali acceptione dicit nocumentum
ordinatum nocumentum dicit oppositionem hic ...
nocivum et ad id quod patitur nocumentum
et ad illud sed cuius privationem nocumentum illud
attenditur et sic istorum triplicem oppositionem nomen
pene triplicem habet acceptionem vel nomine dicitur pena
aliquando actio rei ledentis sicut quia adustio ignis
infernalis dicitur esse pena reproborum dicitur etiam
pena passio rei lese sine patientis sicut quod dicitur
afflictio reproborum est eorum pena eterna
dicitur etiam defectus alicuius boni inquantum meritum
ex illa passione sic defectus quietis salutis
et pacis est pena reproborum ... cum
istorum modorum dicitur pena sine actio sine
passio sine defectus sunt non pene ut sic est
imposita ab ordine et quod dicit nominat ut or
dinatum et quam ordinatio ... tale est
procedit a deo a quo est omnis ordo quomodolibet
in modo dicitur pena et quod dicitur pena in
pena a deo est quam ordinatum a deo
a deo enim habet quod sit ordinatum et ideo placet quod
ordo et ideo est sic a deo auctore et deo volente
et sic loquuntur de pena sed id quod subest
hic ordini a quo ... non pene ... est
quod sit pena dicta defectus sine carentia ... boni

sit deo est quod talis defectus non est a deo non enim habet causam efficientem sed deficientem nec pena que talem defectum nominat est a deo. Secundo autem pena dicitur ipsa passio rei punite que est inflicta ad defectum alicuius boni tunc distinguendum est quia quedam est passio que est ordinata quedam vero que quantum ad aliquid sit ordinata secundum quid tamen est deordinata simpliciter. Que vero primo modo se habet passibilitas que est ordinata simpliciter illa passio que est pure penalis sicut passio famis et sitis et talis passio a deo est. unde fames et sitis a deo dicuntur esse. passio vero que est ordinata simpliciter sed ordinata secundum quid est illa que est culpabilis sicut est defectus innaturalis et corruptio habilitatis ad bonum et talis non est concedenda a deo esse. passio vero media est illa que est passio viciosa ut potest illa que est ex rebellione carnis ad spiritum que quodammodo ordinata est ad culpam puniendam quodammodo deordinata est quia est inclinativa ad culpam sequentem et hec non conceditur esse a deo et ideo dixit supra di. xxxii quod fomes et concupiscentia non habent deum auctorem sed diabolum aut hominem et sic distinctum est de pena. Ad primum dicitur actio rei punitive ex parte eius prima pars est et si omnibus sit a deo [illegible] tamen ratione pene non dicitur tamen quod dicitur peccatum a deo est immo quedam est a deo quedam non. illa est a deo que dicit rationem aliquam ita quod non nominat deordinationem et hec est simpliciter pena. illa vero non est concedenda esse a deo que nominat simpliciter defectum vel que nominat rationem aliquam tamen deordinationem unde nec conceditur a deo esse excecatio nec obduratio nec innaturalis deformatio nec gratie subtractio sive expoliatio nec error nec ignorantia nec concupiscentia nec ex hiis aliqua quia omnia ista vel dicunt defectum vel deordinationem aliquam accedente [illegible] omnes quod non omnis pena est a deo. Ad id quod obicitur quod omnis vindicta est a deo et similiter ad sequens quod dicitur quod omnis pena iusta est a deo quod ille due rationes non concludunt nisi quod pena sit a deo sub ratione pene sicut enim aliquis dicit quod respicit ordinem quem attendit secundum [illegible] divine iustitie de eo autem quod subest non oportet id integri quod sit a deo [illegible] indicantur sed quod sit dicunt et super [illegible] sunt. Ad id quod obicitur quod passio ignis et subtractio gratie a deo est dicendum quod ipse [illegible] a deo esse conceditur nisi [illegible] sicut deus dicitur obdurare sic etiam dicitur deus tradere in reprobum sensum [illegible] glossa dicit [illegible] tradere est permittere et non mitigare sed [illegible] [illegible] culparum [illegible] nec et [illegible] defectus a deo et de [illegible] quod deficiunt a deo et [illegible] quod deficiunt desiderans [illegible] quod dicitur deus [illegible] subtrahere hic non est quod auferat datam sed quod homo se avertente deus eam non confirmat. Ad id quod obicitur de peccato mortis et eterne damnationis dicendum quod utraque a deo est utraque enim rationem vel dispositionem aliquam nominat sine deordinatione [illegible] et si obiciatur quod pena infernalis est acerbissima

[illegible] quod acerbitas non impedit quin pena sit a deo sed potius deordinatio et defectus et si obiciatur quod mors dicit defectum dico quod mors non dicit defectum immo dicit passionem et progressum ab esse in non esse in quantum est a parte et corporis separationem ubi est ergo dolor et afflictio et [illegible] defectus consequitur ad illam passionem mors tamen non nominat purum defectum sed potius passionem et [illegible] illum et ideo conceditur mors esse a deo similiter non conceditur de aliis penis [illegible] nominant imperfectionem. Ad [illegible] defectu ad id quod post [illegible] gratie a deo dicendum quod similiter est [illegible] [illegible] permissio ut dictum est [illegible] vero dicitur quod [illegible] est a deo [illegible] et dei expulsio dicendum quod expelli non est aliud quam [illegible] dei repelli [illegible] aut dei repelli non est aliud quam gratiam corrumpi [illegible] [illegible] cum sit actus non potest salvari nisi in [illegible] tali [illegible] corrupi et annichilari nisi [illegible] agentis sed [illegible] defectum in seipsa deficiat in seipsa [illegible] hic quod similiter deficit [illegible] non est nata esse similiter gratie nisi [illegible] sua ad deum et ideo [illegible] a deo [illegible] [illegible] faciens [illegible] non potest salvari et ideo in seipsa deficit [illegible] [illegible] quod nihil potest [illegible] annichilare et dicendum de [illegible] sui esse dicendum quod prima procedit [illegible] si talis annichilatio vel adiectio fieret per virtutem actu agentis [illegible] non fit immo fit propter ineptitudinem [illegible] sicut [illegible] est. Ad id quod postea [illegible] deordinatum [illegible] honorem deo [illegible] dicendum quod [illegible] est [illegible] tale sed [illegible] quod [illegible] est [illegible] est [illegible] pena et [illegible] [illegible] vel est verum quod peccatum [illegible] pena a deo est sed si ex hoc arguatur ultimo [illegible] pena est a deo ut potest culpa vel vitium vel defectus fiet [illegible] sed [illegible] [illegible] deo attribuere [illegible] sicut in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible] quod [illegible] vel [illegible] [illegible] ideo [illegible] est [illegible] a deo quod [illegible] [illegible] esse a deo [illegible] pene [illegible] et ideo [illegible] non [illegible] [illegible] impeniuntur.

In ista parte sunt dubitationes circa litteram et primo quer[itur] de hoc quod dicit in primo capitulo quod potentia est causa peccati. Sed [illegible] aut potentia est causa peccati voluntaria aut [illegible] non voluntaria quod [illegible] voluntarie [illegible] quod cognoscat et appetat talis [illegible] est [illegible] creatura non culpa ergo non est voluntaria causa [illegible] non est causa [illegible] quia qui peccat in uno peccato non est necesse quod peccet in altero ergo non videtur quod [illegible] [illegible] si potentia est causa peccati aut [illegible] boni subtracti aut [illegible] defectus aut [illegible] boni subtracti [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible] mali quam [illegible] causa peccati [illegible] defectus [illegible] quod nihil est [illegible] est [illegible] intensio [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] quod potentia est causa peccati et [illegible] potentia sit causa peccati

Ad tertio dicendum quod cum in peccato duo sit videlicet conversio et aversio ratione utriusque peccatum habet ad aliud peccatum disponere et per hoc peccatum ad causare ratione quidem aversionis quia ideo auctoritate elongat se a bono et per hoc efficitur homo impotens ad resistendum malo ratione conversionis sicut actus unius virtutis disponit ad actum alterius utpote actus virtutis ad gratiam sic una culpa habet disponere ad aliam utpote gula ad luxuriam est ergo peccatum causa peccati i. dispositio trahens sive inclinans ad aliud peccatum tam ratione dispositionis quam ratione conversionis sed ratione aversionis in prima dicitur omnia peccata. plures causa tamen sed peccatum unius generis disponit ad peccatum generis proximi utpote spirituale ad spirituale utpote superbia ad invidiam et carnale ad carnale sicut gula ad luxuriam. Ad quartum ergo quod dicitur quod non est causa vera sed neccessaria dicendum quod peccatum non est causa sufficiens peccati sed dicitur causa in hoc quod trahit voluntatem ut committat aliam culpam et ita conducit ad eam vocatur. Ad quintum quod peccata penis vel defectus [illegible] ratione [illegible] sicut [illegible] commissio enim mortalis disponit ad aliam ratione mortalis [illegible] mortalia [illegible] in nobis [illegible] et [illegible] ad malum [illegible] quod [illegible] pondus [illegible] pondus in corporibus [illegible] amor in spiritualibus et ideo [illegible] quod peccatum [illegible] mox pondere suo ad aliud trahit [illegible] de facto [illegible] non bonum [illegible] actum non [illegible] quod defectus non [illegible] [illegible] ergo non [illegible] esse causa peccati causare enim peccatum non est [illegible] ideo sed [illegible] defectus [illegible] ubi [illegible] sicut [illegible] sicut [illegible] ut patet [illegible] sicut in homine corruptio

90. [illegible] [illegible] bonum corruptio sive actione dicitur sine [illegible] est ymaginis dei defectio defectio autem ymaginis deo displicet et [illegible] disponit est a deo [illegible] enim est [illegible] deo auctore et deo volente ergo [illegible] non est a deo. [illegible] sunt [illegible] actionis et passionis [illegible] actio non est a deo [illegible] similiter [illegible] passio [illegible] quod [illegible] non est [illegible] ingrati [illegible] sicut [illegible] sed [illegible] [illegible] est [illegible] causalis [illegible] dicitur [illegible] et est considerare defectum et deordinationem est nihil [illegible] ubi considerare [illegible] et [illegible] ad [illegible] duo ultra corruptio ista [illegible] vero pene et [illegible] ad hoc esse a deo [illegible] et [illegible] corruptio mali [illegible] et [illegible] esse a deo sine defectio ymaginis non admittitur [illegible] propter hoc quod [illegible] corruptio et [illegible] et deordinatio quod est culpa [illegible] et [illegible] corruptio pena non [illegible] non [illegible] quodammodo

[illegible] vero [illegible] sicut [illegible] sunt in [illegible] et [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] patet causa quia in [illegible] [illegible] de hoc 90

[illegible] dicitur causa [illegible] peccata [illegible] quod in [illegible] et [illegible] quod [illegible] ideo [illegible] non [illegible] a deo sunt [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] enim et quod [illegible] et [illegible] [illegible] pena et culpa [illegible] et quod [illegible] et [illegible] et a deo et non est a deo [illegible] est ad hoc quod [illegible] et [illegible] 80

[illegible] sunt [illegible] [illegible] quod [illegible] peccatum est pena peccati [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] sic [illegible] peccata sunt [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] peccata sunt pene sicut [illegible] peccata sunt a deo [illegible] quod [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] a deo deordinat [illegible] [illegible] de hoc quod dicitur [illegible] 90

[illegible] [illegible] in [illegible] bonum [illegible] [illegible] et enim quod illud [illegible] est peccatum [illegible] est [illegible] et [illegible] est ad [illegible] [illegible] dicitur [illegible] quod [illegible] est ad peccata venialia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] venialia hoc [illegible] [illegible] in malo [illegible] [illegible] [illegible] de hoc quod [illegible] est [illegible] actus non [illegible] [illegible] sed [illegible] 90

esse bona [illegible] ut reficere esurientem [illegible] [illegible] de bono [illegible] quod [illegible] ubi circumstantia debita [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible] de quod [illegible] est et [illegible] simul [illegible] quod [illegible] bonum [illegible] [illegible] generale dicitur [illegible] est [illegible] [illegible] dicitur [illegible] esse bonum [illegible] quod est causa de sufficienti divisionis per tria membra [illegible] enim esse insufficiens quod non [illegible] est bonum [illegible] et bonum [illegible] et causa sed etiam bonum gratie et bonum glorie [illegible] quod [illegible] dividit hic bonum non quoque modo sed [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] sive quod [illegible] est bonum naturale [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] debitam et sic [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] ad alia tria genera causarum videlicet in comparatione ad efficiens et formam et finem et sic est bonum [illegible] et [illegible] [illegible] quod [illegible] actus [illegible] [illegible] ad suum [illegible] efficiens [illegible] [illegible] ad suum [illegible] efficiens [illegible] [illegible] objectum et finem [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] ad esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonum moris [illegible] [illegible] bonum moris specificatur et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de malo [illegible] [illegible] [illegible] bonum et malum [illegible] [illegible] fieri et bonum et malum [illegible] bonum [illegible] est [illegible] [illegible] bonum et malum [illegible] mali [illegible] non bonum tenet

q̃ in ipso salua˜ ratio gñis vel boni nature
et v bon in reb est si in pñã mali q̃ eq
pl's praua bona at in gñe aliquo e bon
moris et ex hic q̃ tn̄s sit sup̃ matam decorita
et ro' ess̃ nulla˜ hoc gñis q̃ e aliquo
actiua, gñis ei fora e ut de pr̃iis l'e
p 1 pom ad debitam dimensione sit sicut ma
et phic p3 insto ad abiecta ita bona
ex circumstantia gnica pt sub bono fac
vel sub bono in gñe sicut e in dicat ad
bonis circumstantiis q̃ sub bono perfic
si aut defit malig ean sciri reducit ad
bonum in gñe sub bono aut pfecte capi red
acta gratuita et stcosib possetat plura
q̃ de hac ma' f alibi mag' hinc loquit

Distinctio xxxvij sequitur textus
Sunt autem et plures alii longe aliter
de peccato r'e Continuatur sentent

Supra ait m̃r quid petm sit p̃t' pati idde
declarandu' qualiter petm est p̃ro in hac
parte intendit m̃r magis vel actu q̃
petm cõmittit sit a deo p̃ hic q̃ supra
dictu' fuit q̃ petm e actio r quia supra
p̃secuta fuit opinio illorum qui dicunt
actionem substratam malitie esse a deo hic
secundo p̃sequit alia opinio q̃ quida pone
bant ut malicia' nec actionem mala esse
a deo diuid' in partes ista in d.p. in p̃
prima pot pdcam opinionem In sca autem
c̃ opinionem pt'b adiis q̃ in fine aut vbo
ca pt hic tres partes in pa explicat in
illam opinionem in sa vo subiungit eius
defensionem ibi illa qo aut va q̃ dicit
In t'ca vo expedict' cuius quandam
actionem ibi Ex quo colli˜ res aliqas r'e
Sita sca pt' prius hic tres partes in pa
oppo' c adusam opinionem In sa vo (...)
tiationis pot quandam coniunctam ad
inductionem et dictam (...) intendit dirigere
in t'ca vo remou' quida dubia ibi Cui' o

Ad intellectum at hoc pt' in q̃ m̃r inquit
vtr actio culpabilis sit a deo inciden
tr q̃ o' et uno p̃ut et 2 qr vtr omnis
actio f q̃ actio sit a deo 2o qr vtr actio
defectiva f q̃ defectiva a deo sit Circa p̃
quid ad p̃ qr vtr a deo sit oīs actio f q̃ actio
2o qr vtr a deo sit ois sustinac Tertio
queritur vtr a deo sit omnis compositio

Circa p̃m sic p̃cedit˜ et qrit˜ vtr ois actio
f q̃ actio sit a deo et q̃ sic vr˜ q̃ Jo
sine me nl' potest facere sz omnis actio
est aliquid eius sine sit actio peccati sive
sit a' gō r'e Sz in dictis q̃ id intel' de actione
bona ad' Contr' sup x Inmq elevabitur
securis q̃ eis qui secat circa illo sicut
in scientia nl' sit p̃ sententia ita semachie
rib p se nl' opauit e Sz gō actio semachie
rib p̃ erat mala et crudelis et

Semachrib nulla actionem erat instrument
dei vr˜ gō q̃ ois mala actio sit a deo po
tamqm a p̃o p̃ncipio r'e que sit eius gñis
tunc eadem p̃cise actione f' dare elemosi
nam pp̃r deum et dare elemosinam ppr vanam gloriam
eque gñis actiones sunt in gñe vñ S'z gō
actio ista qua q̃s dat elemosinam
ppr deu' est a deo vr˜ q̃ et actio illa qua
q̃s dat elemosinam cu' inanis gloriae
sit a deo r'e Item miraculum e a solo deo
sz ab insticiendo miracula peccat qua
facit ppi vanam gloriam gō vr˜ q̃ pagina
actio substracta deformitati culpe sit a deo
gō p̃ vonu et ois amat q̃ ois sua a deo
deo est sz ab adiscit p̃pr emaritia' gō
ta adiscere no' possit nisi deo condimmate
et operante et id consiste sit petm actio sub
stracta p̃cto q̃ primo a deo sit ad p̃ncipiu
Item ab adulterando generat p̃les mo' p̃or˜
ut˜ illa actio sine contra ille sit a deo l' non
Si est a deo h' p̃positu Si no est a deo
gō p̃les genita no' est a deo Cui' h' e impossibile
pone q̃ ab hoc sit qm no sit a deo gō et
illud ex quo sequit˜ vr q̃ actio substrata
peccato no' sit a deo r'e actio q̃ substituitur
peccato no' ois nl' est sicut manifeste apparet
sz aliquo e eius q̃ d agnoscit si e a pñã
creature inte est q̃ sit a deo sz id q̃ sit
de entitate illud gō f q̃ actio e nulla
pñã aut est a deo aut no sic a deo unde
illud q̃ e cu' tale sit cu' tali r'e incidendo
vr sz meum enim est cu' posterius sz id
q̃ h' a pd tr sep˜ motio q̃ tr actio sit a deo
Sz no no e a deo tunc q̃ aut est a se
aut ab alio Sz ab alio tr̃ q̃ sit a deo
alio aut est a se aut ab alio gō vl' erit
abire in infinitu vel erit pone q̃ tale
creatura ad sicut a scripsa vel p̃ sicut
ab alio qm a deo q̃ sit p̃m prim in p̃mo
sit status sz hec oia sunt impossibilia et sequitur˜
ex hic q̃ pot aliqua actio no esse a deo
gō r'e Sz q̃ deus no facit q̃ sua p̃hibio
q̃ tunc sibi ipsi q̃ni esse sz potius
p̃hibet aliquam actionem sicut q̃ actio sicut
p̃hibuit ade no comede de pomo gō vr˜
q̃ ista comestio ade no fuit a deo q̃ aut
illa actio p̃hibita fuit sz p actio appet
q̃ comedere de pomo illo de se erat bon
et na erat in eo deformitas nisi postquam
fuit p̃hibitu' r'e ois actio q̃ e a bona
volu' ut est optimus p caritate est bona
bonitate pfecta in gñe moris Sz ois actio
que egredit˜ a deo egredit˜ a volu' optima
in q̃ e summa caritas gō ois actio cuius
deus p̃m est bona e bonitate moris sz
actio substracta p̃cto no e bona bonitate
moris gō no e a deo r'e ea certe deus
fac' fecit bono fine vnusq̃ n opa˜ ppt se

Dico autem quod sit bono fine simpliciter bonum est actio
autem substrata peccato non est simpliciter bona ergo
non potest esse a deo tamquam a causa. Item omnis qui non
continuatur velle in operando recte operatur et bene
sed velle liberi arbitrii est ipsa rectitudo voluntatis dicente Anselmo
in operatione in qua deus operatur liberi arbitrii
cum sit continuatio operantis ad velle est rectitudo
si igitur in actu operationis per totum sit obliquatio
videtur quod opus eius non sit a deo. Item si operatio
que est substrata peccato est a deo et alio actu aut
tota est a deo aut alio actu ergo videtur quod tota
sit simul et bona et mala quod est contradictio in parte
si pars a deo et pars alio actu sed qua ratione
potest una pars esse alio actu eadem ratione potest pars
et alia et sic videtur quod tota operatio ita sit ab
alio quod non sit a deo. Item si deus cooperatur
libero arbitrio in actionem substratam peccato aut igitur
liberum arbitrium movet principalius quam deus aut econtrario
constat quod liberum arbitrium in nulla operatione nec principalius
nec equaliter ponitur patet sicut deus tamen in
movendo quam in creando dicitur
esse sine causa sine motor principalissimus in-
intelligitur. Si ergo deus movet principalius
ergo si motor principalis excitat et movet
motorem non principalem videtur quod in operatione culpa-
bili liberum arbitrium excitetur a deo ergo cum adulter
luxuriatur et latro furatur videtur quod ad tales
actiones a deo excitantur quod absurdum est. Ad istud
Bo. respondeo dicendum quod sicut magister dicit in libro ista questione
fuit diverse positiones adeo magnorum virorum
et adeo rationabiles ut nec magister ausus fuit
diffinire que earum magis contineat veritatem
attamen quia per multam discussionem dubia
ducuntur ad manifestationem nec quis tenetur
quod illa opinio verior sit que dicit quod omnis actio
sive substrata peccato sive non sit id quod est
actio est a deo nec immerito quod istud oportet
poni sed propter eminentiam divine potentie
et indigentiam potentie creature quia enim deus est causa
primordialissima id est influens magis
in causis secundis et adeo magis influente ut
non modicum sed ... dicitur
aliquod sic eius precedat ab aliqua causa creata
nisi cooperante divina potentia cum et potentia
creata quod est de se defectiva nec est pure
activa ergo quamvis faciat modicam operationem
nisi habet adiuvari alia potentia que est actus
purus per quandam perfectionem cum illa
et que sola sibi sufficit nullo indigens
iuvari a causa alia. Et ideo hec positio que dicit
omnem actionem esse a deo sicut quod actio absque omni
ambiguitate tenenda est. Unde Anselmus in libro de
concordia predestinationis et liberi arbitrii habet
et omnis actio et quecumque habet aliquam essentiam
a deo est a quo est omne iustum et nichil iniustum
facit igitur deus omnia iusta sive iniusta voluntate
fiunt id est bona opera et mala in bonis
quibus facit quod sunt et quod bona sunt in malis vero

facit quod sunt sed non quod mala sunt. Et item ibidem
omnes actiones et omnes motus facit deus quia ipse
facit res a quibus et ex quibus et per quas et
in quibus fiunt et nulla res habet nullam potentiam
volendi aut faciendi nisi illo dante ipsum
quod velle per aliquod iniustum est aliquod iniustum
a deo est non esse vero rectitudinem non est quod non a deo est
concedende sunt igitur rationes ad primam partem
ad id vero quod dicitur quod deus non facit contra suam prohibitionem
dicendum quod verum est sed deus tamen prohibet aliquam actionem
non prohibet sibi sed aliis nec prohibet suam cooperationem
quam non subtrahit creature sed ipsi creature
prohibet operationem et ideo dum cooperatur ei non facit contra
suam prohibitionem. Et si tu obicias in quantum illa
actio prohibita a deo est a deo dicendum quod in quantum
prohibita duo est considerare et quod est actio et quod
est prohibita et ideo non sequitur. Ad quartum sicut faciat
ad illud quod dicitur quod omnis actio que est a voluntate bona
est bona dicendum quod illud verum habet in voluntate
creata sed non oportet quod verum habeat in voluntate
increata loquendo de bonitate moris et ratio
huius est ista quia cum aliqua actio est a bona voluntate
creata cui voluntas increata que ei cooperatur
absque dubio bona sit simpliciter actio illa bona est
quia tota eius causa est bona sed cum voluntas increata
est bona que cooperatur voluntati create voluntas
creata potest esse deordinata et ratione illius potest
venire defectus circa operationem unde sicut videmus
quod malicia operationis que est a deo et a virtute creata
ex defectu virtutis create totaliter deficit
opus illa sic etiam ex deordinatione voluntatis
increate contingit depravari illam actionem
aliter possumus dici quod opus dicitur dupliciter. Unde vel
opus operis operantis vel opus operatum
et cum dicitur si voluntas est bona opus est bonum hic est
intelligendum de opere operante quia sicut actus ipsius voluntatis
est velle et sic homo habet instantiam in deo
quia velle dei deus est et actio dei deus est
istius. Si autem dicatur quod opus ipsum opus
operatum sic non sequitur quod tale opus sit bonum
bonitate completa sive meritoria sed sufficit quod sit
bonum bonitate nature sicut patet quod opera que procedunt
a voluntate dei bona sunt bonitate nature et habent
bonitatem. Hec actio que substrata est malicie
ad illud vero quod dicitur quod deus facit omnia propter se dicendum
quod verum est et concedendum est etiam quod actionem
malicie substratam propter se facit propter se secundum
cooperativum creature. Cum autem dicitur quod operatio
que fit propter deum est bona bonitate moris hic intelligitur
de operatione rationalis creature. Unde deus intelligi
non potest pro eo quod deus non tantum cooperatur creature
rationali sed etiam irrationali illa tamen opera non dicuntur esse bona
bonitate moris. Ad id quod dicitur quod contingens creatura
continuatur velle diligenti non creat dicendum verum est si sit
continue et ei continuatur simpliciter. Tu continuatur
quantum ad operationem et quantum ad circumstantias. Cum vero
sit in operatione circumstantiis debitis privata in hoc
quod est in operatione ei continuatur sed in hoc quod privat
eam debitis circumstantiis deficit et discontinuatur

et ita discontinuatur non agendo sed deficiendo
et deficiendo est primum mali et in hoc quod deficit
a deo accidit quod defectus ille a deo non est
operans enim deus cooperatur operanti non deficit
tamen cum deficiente et ideo quia quod aut totum a deo
est a deo dicitur quod totum est a deo et totum a [illegible]
non enim est intelligendum quod deus cooperatur sicut cooperatur
tamen duo portant lapidem unus cooperatur alteri
sed quod deus est intime agens et intimus est
ipsi potentie ita quod potentia ipsa in nihil exit quod non
sit ab ipso. et si obiciatur quod eadem actio
erit tota bona et tota mala dicendum quod deus
illi actioni non dat illam deformitatem nec sicut non
privationem bonitatis nec sed bonitate moris et ita
duo non habent oppositionem verum quod ad sicut bonitatem
nec et privatum sit bonitate moris et ideo quod
quod deus est principale movens in tali actione dicendum
quod verum est non tamen sequitur ex hoc quod excusetur homo
ad faciendum illam operationem excitatio enim divina aliquis
efficitur gratie per voluntatem ipsa voluntate sic ante
determinatur in bonis meritoriis in malis vero
operibus indifferentibus vel etiam malis non est
nisi sola cooperatio divine virtutis
que est essentialiter in creatura principaliter essentialiter
et principaliter sicut conservat eam in essendo
sic adiuvat in operando ut procedatur
ubi esse cooperari non tamen precessio est subsequutio

Secundo quod virtus omnis rei conservatio sit a deo
et quod sit ut probatur quod creature mutata in nihil
tenderent nisi manu conditoris ea contineret
ergo omnia que conservantur a deo conservantur
item esse est accidens ut nunc utimur sed
nulla actio quin non sit a deo immediate
ergo nullum esse et nullum unum si ergo creatura
continue est in continuatio in esse non est nisi continuatio
tamen esse eius non possit esse nisi a deo omnis rei con-
servatio est a deo item nihil mutabile subsistit
nec salvatur in esse nisi per immutabile et fixum
sed omne esse creati mutabile est et variabile
saltem a preterito in futurum sicut enim dicit [illegible]
solus enim deus eternum non novit preteritum nec
futurum ergo nihil potest subsistere nisi a deo conservante
item quanto effectus magis recipit a tanto
magis pendet ab ipsa et quanto magis
pendet ab ipsa tanto minus potest durare
vel subsistere sine ipsa sed de creaturitate
potest et quod hoc idem sit et impossibile est quod nec
ad momentum conservari in esse nisi a deo conservante
item sicut se habet esse ad primum esse et semper
ad primum semper ita se habet duratio ad primam
durationem sed omne esse a primo esse et semper
a primo semper est ergo omnis duratio a prima duratione
procedit sicut a primo ergo illi conservatio est a primo
sed contra Augustinus in libro de vera bonitate dicens ideo
quod deus dicitur unum sermo eius perfecte plenitudinis
dicit quod simul dicere est simul facere sed statim ut
deus fecit creaturam simul tamen hic deposuit
quod creatura durare debet ergo videtur quod statim

dederit ei virtutem continuandi se in esse
ergo non videtur quod amplius a deo immediate eam conservet
sed si tu dicas ut virtus creature data indigeat
adhuc virtute divina simul cooperante contra
si simul dicere est simul facere et dicere non potest
successivum ergo nec facere sed conservatio creature est
cum successione ergo non videtur quod conservatio sit a deo
sicut a conservante item ad nobilitatem artificis
creati pertinet quod potest opus facere per se valde
stabile non indigens ipso artifice continue
sustentante sed deus est artifex multo nobilior
et multo potentior ergo videtur quod operibus suis
det tale esse quod non indigeant ipso immediate
continente ergo conservatio rerum non est immediate a deo
item idem est principium essendi et conservandi sed
forma sufficienter dat unicuique rei esse ergo
videtur quod ad conservationem uniuscuiusque rei sufficit
virtus propria forme contra si tu dicas quod forma
non potest conservare suam materiam per se immo est sicut sicut
materia que habet vim vegetativam et regitivam
corporis item si omnes res conservantur a deo immediate
tunc divina virtus nec possit esse deficere nec possit
ab aliquo separari videtur quod nulla operatio creature nec
per defectum sui ipsius nec per actionem alicuius possit
aliquando haberi in nihilum enim deficit nisi sine defectu
virtutis continuantis et planum est istud quod in illa
actio terminatur ergo videtur quod talis conservatio non sit a deo
tamquam a principio immediato item per creaturam sibi
relicta aut conservatur in esse aut rapitur per se [illegible]
conservatur in esse hoc constituit videlicet quod non
omnis conservatio est a deo sed si rapitur aut
hoc est aliena actione aut propria inclinatione
aliena actione non quia nulla creatura potest [illegible]
in nichilum redigere propria inclinatione non quia
natura sua desiderat quod melius est et forma quod etiam
unita materie et materia forme ergo si motus sequitur
inclinationem et appetitum semper durabit nec unquam
deficiet quod redit ideo quod patet verum quod non omnis
conservatio est a deo. Respondeo dicendum quod nec solum omnem
actionem verum etiam omnem conservationem necesse est ideo
esse et ratio huius est necessitas et indigentia ex
parte creature creatura enim omnis ex nihilo est
et aliunde habet esse quod ex nihilo est ideo
quodammodo vana est et vanitati subiecta est et quod
habet aliunde habet esse ideo est et sibi quodammodo
[illegible] contrario modo est in deo verum [illegible]
in [illegible] de [illegible] esse non est [illegible] sed
sed sustinens vitas et manens [illegible]
[illegible] sicut vanum non potest fulciri nisi
per verum et stabile et accidens non potest [illegible]
nisi per substantiam sic esse creature non potest conservari
nisi [illegible] creatur [illegible] sic creatura
esse et actionem ita et sit in durationes
et [illegible] creatura non potest esse actu infinita
[illegible] duratione infinita infinitas
enim durationis non potest in creatura aliqua actu
[illegible] infinitum [illegible] quod per [illegible]
creatura non [illegible] creature [illegible] esse

Verum est enim quod in creatura est aliqua potentia addita
dei sed illa non est omnino in actu ymo est in potentia
quodammodo respectu illius virtutis que est in actu ipso
et hoc est quod vult dicere philosophus in li. de causis quod
virtutes infinite pendentes sunt per vnum
infinitum primum quod est virtus virtutum Concede
sunt tamen nos quod omnes operationes dei continuatio est adeo
tenuiter [illegible] non est tamen est alibi [illegible]
sicut est tota causa [illegible] enim in creatura est ad
virtus cooperativa creatoris sic et aliqua virtus continuativa
[illegible] ergo quod potest [illegible] dicere est sicut facere dei
quod hic [illegible] adrem sequitur
[illegible] quando deus dixit [illegible] non et fecit in [illegible]
sed hic [illegible] non est nova operatio [illegible] dei
[illegible] facere [illegible] additum addicere [illegible]
creature nec [illegible] quod [illegible] non est successiuum
[illegible] enim nec dicere dei nec facere successiuum
est sed quod est dicere et facere dei deus est
et [illegible] vnum tamen sicut [illegible] potest
[illegible] est magis [illegible]
[illegible] successiua [illegible] successiua
[illegible] est non [illegible] generatione [illegible] dei
continuatione [illegible] dei continuare
Ad [illegible] quod artifex creatum [illegible] facere
[illegible] quod non est simile [illegible] artifex
creaturam sic facit enim quod non facit eius [illegible]
non enim [illegible] dei [illegible]
[illegible] in [illegible] principiis [illegible]
dependent a potestate artificis non [illegible]
[illegible] dei [illegible] enim [illegible] sed
totum suum facit et ideo totaliter [illegible] dependet
et sine eius adiutorio [illegible] non [illegible]
Ad illud quod quod [illegible] est primum [illegible]
[illegible] quod vnum est in genere cause formalis et
similiter vnum est in genere cause efficientis
[illegible] esse in creatura [illegible] forma [illegible]
[illegible] tamen adeo est [illegible]
et ideo [illegible] ad continuationem dei [illegible] virtus forme
[illegible] necessarium est adiutorium primum et
immediati efficientis [illegible] quod [illegible] deus
[illegible] res [illegible] ad quod [illegible] arguitur
[illegible] primum [illegible] deus continuat [illegible]
et ideo tamen continuat [illegible] et sed [illegible]
[illegible] continuatio dei non est adeo [illegible]
in tota causa [illegible] requiritur [illegible] creature [illegible]
ad continuationem et virtus quodammodo continuatiua
[illegible] vel [illegible]
[illegible] diuturnior vel [illegible] diutina duro
creature [illegible] creatura [illegible]
[illegible] in [illegible] ut potest simplicitatis
esse eius eternaliter continuat [illegible]
[illegible] si creatura [illegible] relinquetur [illegible] et
[illegible] et si [illegible] aliquo agente vel
[illegible] quod nullo agente sed [illegible]
[illegible] enim corrupto [illegible]
[illegible] et ideo non [illegible] efficiente sed deficiente
[illegible] creature [illegible] hic quod [illegible]
[illegible] inclinatio [illegible]

et quod [illegible] sequitur inclinationem [illegible] vnum est
de inclinatione [illegible] vnum est [illegible]
[illegible] saluatur in esse [illegible]
[illegible] enim creatura sibi relinqueretur [illegible]
[illegible] non [illegible] ymo [illegible] deficeret
et ideo inclinatio adesse [illegible] posset [illegible]
quod tamen potest quod ~~diuina virtus~~ creatura sibi [illegible]
[illegible] potest quod diuina virtus se subtraheret et
[illegible] potest quod diuina virtus se subtrahat [illegible]
potest creature [illegible] Sicut enim [illegible]
virtutis infinite [illegible] in
esse ita etiam [illegible] annichilari
et [illegible] virtuti [illegible]
est annichilatio creature [illegible]
est sine [illegible] multum est [illegible]

Tercio [illegible] omnis [illegible] sit a deo et [illegible]
Vbicumque est aliqua [illegible] ibi est aliqua [illegible]
actio sed omnis actio est a deo ergo omnis [illegible] est a deo
[illegible] sicut potentia et virtus est distinguere et separare
[illegible] virtutis est et potentia est [illegible] sed [illegible]
[illegible] potentia est a [illegible] creatoris ergo [illegible]
Item vbicumque est [illegible] ibi est aliqua vnio et
vbicumque est vnio ibi est aliqualis vnitas
[illegible] vnitas est [illegible] et summa
vnitas deus est [illegible] omnis [illegible] est a deo [illegible]
[illegible] res [illegible]
[illegible] et [illegible]
et [illegible] sed sicut [illegible]
[illegible] a deo est [illegible] et [illegible]
et [illegible] esse [illegible] cogitabilis
ergo si omnis [illegible] est et [illegible] in [illegible]
[illegible] a deo est [illegible] super illud
[illegible] quod omnis [illegible] a deo est [illegible] volo
[illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] deus format sed stulti hominis
forma [illegible]
[illegible] sunt [illegible] forma [illegible] non
est [illegible] sicut [illegible] non est [illegible]
[illegible] ergo quod [illegible] forme [illegible] tali [illegible]
non sit a deo [illegible] quedam sunt [illegible]
[illegible] non tamen [illegible] sed etiam a deo ut potest
[illegible] quod aliquid sit simul et semel album et nigrum
[illegible] fantastica sequitur [illegible]
[illegible] est adeo [illegible] sunt
adeo [illegible] ergo [illegible] non sunt adeo [illegible]
et [illegible] sit adeo
Item quedam sunt [illegible] non possunt [illegible] in eodem [illegible]
[illegible] sicut duo capita in eodem corpore
et talis [illegible] non potest esse [illegible] et
[illegible] ergo deus [illegible] creat
[illegible] non [illegible] sit adeo
nec facit [illegible] concordationem
[illegible] aliqua [illegible] concordatio
ut potest [illegible] vel [illegible]
[illegible] concordatio
[illegible] concordatio [illegible] et tamen
concordatio non sit adeo [illegible] non adeo
Respondeo [illegible] non [illegible]
[illegible] enim
[illegible] passio
[illegible] compositio [illegible]

et quam tam actio quam passio quam etiam dispo[sitio] sibi opposite sunt opposita est aliquid et dico quod et aliquam dispositionem adeo est concedendum simpliciter quod nulla opposita sit adeo sunt opposita et contrario et consequenter attendendum est tamen quod quaedam actiones sunt que mox nominate implicant malum sicut mendacium et adulterium et similia que proprie dicuntur peccata quae sunt quasi in se habentes concomitantem aliquam deformitatem et inordinationem unde quaedam actio iuncta est effectum malitie in se habent [illegible] adeo esse ita et perfecta malitie non est adeo [illegible] ut [illegible] simpliciter [illegible] deformitatis et inordinationis sicut est adeo [illegible] sine deordinatione que est defectus a debitu [illegible] rationis creaturae vel adesse ipsi [illegible] rationis [illegible] est adeo [illegible] oppositione [illegible] mendacio [illegible] aliquod [illegible] simpliciter [illegible] et sic [illegible] et [illegible] solus sine aestimationem [illegible] adeo oppositum [illegible] mendacium [illegible] aestimare [illegible] ad aestimationem [illegible] est adeo est [illegible] et sic adeo non est [illegible] forme [illegible] finalis [illegible] que adeo non est [illegible] adeo non [illegible] non [illegible] adeo [illegible] quod non est [illegible] non est adeo [illegible] non est adeo sunt adeo [illegible] que [illegible] sunt [illegible] mendacium [illegible] esse [illegible] et semel [illegible] et [illegible] deo [illegible] non potest esse defecta [illegible] sicut est [illegible] adeo non potest [illegible] deo [illegible] potenti deficere [illegible] esse [illegible] adesse [illegible] [illegible] possit

infaciendo aliquod opus [illegible] ad illud potest de[illegible] que non potest oppositum sine [illegible] non [illegible] [illegible] sicut dico quam dicendo [illegible] et dico oppositum [illegible] [illegible] deformitas [illegible] et errore [illegible] impositione [illegible] sine [illegible] sine deo [illegible] debite [illegible] rationis [illegible] non potest [illegible] nec [illegible] potest inordinationem [illegible] in rectore [illegible] et si [illegible] et [illegible] in se [illegible] et [illegible] simpliciter [illegible] quod [illegible] et [illegible] aliud [illegible]

Consequenter [illegible] si [illegible] de actione [illegible] ut sit deo attribuenda et [illegible] prima [illegible] actio mixta sive mixta sive [illegible] sit [illegible] sive [illegible] sive opposita

Circa primum [illegible] et [illegible] mixta sive [illegible] sit adeo [illegible] et post [illegible] oppositum mendacium [illegible] deo volente et [illegible] deo mandante [illegible] mendacium [illegible] sit adeo et [illegible] est [illegible] mixta est sive mixta adeo [illegible] praesentiam est [illegible] absentia [illegible] oppositum [illegible] praesentiam est [illegible] absentia [illegible] ministrat [illegible] sine [illegible] et ministrate [illegible] deus [illegible] malitie et ministrate [illegible] deformitas [illegible] dare [illegible] peccatum [illegible] et ministrata [illegible] actio [illegible] non est [illegible] non est [illegible] et [illegible] est [illegible] actio [illegible] non [illegible] peccat [illegible] peccat [illegible] [illegible] et [illegible]

Ad 1um dicitur quod peccatum voluntatis ut est deliberativa quia ut est non quedam sed vel quod est a voluntate ut est non est adeo ergo dicendum quod est a voluntate deliberativa est ideo secundum actio iniusta secundum philosophum est a voluntate deliberativa ergo etc. Ad 2um quod Iohannis 1 sine ipso factum est nihil i. peccatum ergo videtur quod peccatum non sit adeo. Item ad Ro. 1 tradidit eos ut contumeliis afficerent corpora sua in semetipsis. Glosa in mutuis affectus et contumelias quibus afficiat et inficiat corpora sua sunt in semetipsis mali s. i. non aliunde sed a semetipsis non enim hic homo sic adeo sed hic non potest dici de actionibus sed quod actiones sunt ergo et de actionibus sed quod iniusta sunt. Item quicumque facit iniustitiam iniustus est sed deus non potest esse iniustus ergo non potest facere iniustitiam ergo iniusti actionis vel actio sicut est iniusta non est adeo. Item quicumque facit iniustitiam offendit deum qui est summa iustitia sed deus non potest seipsum offendere nec se ipsum negare sicut dicit apostolus ergo deus non potest iniustitiam facere ergo nec actionem iniustam. Item iniustificatio defectus est ergo facere iniustitiam est deficere sed divina potestas non potest deficere ergo nec iniustitiam facere ergo actio sed quod iniusta non est a deo. Item iniquitas est a deo laudent deum sed iniustitia in illos laudat deum nec opus iniustum sed quod huiusmodi in illo 2 non actio sed quod iniusta vel mala est a deo attribuenda.

Ad 1um dicendum quod cum iniustitia sive malitia actionis dicat defectum et privationem et defectum debitorum circumstantiarum deesse et defectum carentie debite finis facere actionem iniustam sic repugnat potentie sapientie et bonitati est enim ibi privatio utilitatis et ordinis et entitatis et quod ut est attribuendum deo nisi quod deus summam potentiam sapientiam et veritatem ideo actionem malam deo attribuere non solum est falsitatis sed etiam blasphemie et impietatis.

Concedendum dicitur quod actio mala et iniusta sed quod huiusmodi non est adeo et ideo rationes que hoc ostendunt concedende sunt. Ad illud ergo quod ultimo de

ultimo arguitur dicendum quod egrediendo et fit non multiplex impetum sed multiplex ibi perimitur unum enim impetum mandi multiplicem enim est peccatum aliquid et deceptione aliquid consultorie et aliquid permissione quorum exempla ponuntur possunt ex omnibus locis scripture. Ad illud quod ultimo de eadem tamen perspicuum presentiam et absentiam sit a oppositis quod illud est veritatis de tamen quod voce se absentat ita quod eius intentio perceptibilis est in ipsa sicut autem non est in ipso quod deus nemini se absentat immo presens est admiratio omnibus et debet dare eis. Ad illud ergo quod 2 quod ille qui innuat facere in actionibus debet tarere tamen facere sed sicut sic facere enim quod sic non est simile precedentibus non est quod huiusmodi proximam non innuit in ea actione in qua quis innuat nec cete

immo potius debet impedire tamen ipse nec possit nec stat inde bonum elicere nec ad id admitorium aliqua lege astringat sed potius prohibeat non sic autem est in proposito tamen quod deus divinam liberalitatem ut solem suum faciat oriri super malos et bonos nec debet influentiam vitutis sue subtrahere nec bonis nec malis in quemcumque secundum illam influentiam que respicit primum esse. Ad 2um vero quod deus divinam providentiam sic res quas condidit administrare ut eas agere proprios motus sinat. Ad 3um vero quod ipse novit et scit inde bonum elicere et ideo cum operatur peccatum in actionem fuit laudabiliter et ideo nullo modo malitia sua reddit suum actorem culpabilem est ei attribuendum. Ad illud quod obicitur quod recto domino dicit actiones ad materiam contrarium tamen ad finem a deo est dicendum quod recto domino dicit vitam actui voluntatis et rationis contendentis se ad illum finem intente illa actio et hic quidem bonum est et a deo est et potest hic imputat coordinationem talem enim actio iniuncta est de ordinatio quod talis sit tali operatione non congruit et quod adhuc est ibi malum et iniustitia est ibi ratione defectus qui in tali relatione est et propter hoc non sequitur quod sit adeo et est simile in claudicatione in qua est claudicatio defectu sic et in proposito intelligendum est. Ad id quod obicitur de recte fieri intentione quoniam dicit ponit aliqua in hoc quod dicit dilectionem creature et dicit privationem rectitudinis in hoc quod dicit ponere finis ultimum in hoc enim quod ibi quiescit et ultra non intendit tamen deberet ultra tendere non tamen est potius sed etiam privatio quod non ....

Ad illud quod obicitur quod quicquid est a voluntate nihil est adeo dicendum quod verum est sed quod a voluntate nihil est sicut ideo peccatum a voluntate deliberativa procedens est adeo sed malum non est a voluntate proprie ut est deliberativa sed potius ut est defectiva quibus defectio illi non incidit nisi tamen actui deliberativo et ideo quibus sit a voluntate deliberativa non sequitur quod sit adeo quod non est sed quod est deliberativa sed sed quod defectiva et ideo sicut dictum fuit prius unde fiat tale argumentum voluntas deliberativa est adeo et malitia sit a voluntate deliberativa ergo est adeo peccatum fallacia quod potius sequitur illam regulam ... et causa est in causando sicut in habendo

Secundo quaeritur utrum operatio fortuita sit a deo et quod sit videtur quod tamen fortuita quod calis actio est ex causis confluentibus ab eo intentis non deo sed ex casu ipsius est in opinato vel eventu quod causis concurrentibus ab aliud inceptis sed tamen contingentes causantur quod necessario per id est adeo ergo si nil plus requiritur ad hoc quod aliquid sit fortuitum vel casuale videtur quod tamen fortuita quicumque ... sed quod huiusmodi sunt adeo sicut ens ... unum est per se sic et ens per accidens est adeo ... ergo sic oportet ... per se adeo est ita ... causas

Sz casuale et fortuitu si ꝙ hoi dt opom
vel effectu cause per accns si nāle et artifi
ciale dr effem cause perse qo sic oe artificiale
et nāle ē adeo mgis hoi sic oe cale et fortuitu
mgis hoi ē adeo Itē qn̄ multe alie diuise con
currunt ad vnu effectu pducendu nccē ē ꝙ ex
vnu alique contingant z sz cāe a qmbus ott
tum casuale qm fortuitu et sunt diuise qm
adrem et sunt diuise qm adintentom eo si vnu
intitur contingunt z p ad ꝙ ē sr cās Sz nl est
sup agens nāle et agens a proposito nisi solus ds
go talis cas cōtra adeo est z sicut cas qcq
fit effem calem vel fortuitu go zc Itē poten
tior est ds agens cā perse q cā per accidēs
Sz cā per accns nllu effem pduce pot
qd acciuet z adeo go nc cū p accns zc
p accns sunt cas et fortuna sicut vult phs
n phicoz ꝙ tn̄ cas effectu sit casuale et fortu
itu mgis hoi vz zc [illegible] tu dicas ꝙ tale si id
ꝙ est est adeo nō tn̄ si ꝙ tale ꝙ dr pnom in
tencionis no pom ꝙ hc ē ꝙ sic si opa per
intentom ita opa z etiā vniforit z nō osucto
Sz aliq opo fit pt solitu cursu nāe illa qs opo
dr miraculu et talis opo po z adeo mgis talis
Sz 1z opo q fit pt osuetudine mgis hoi ē adeo
pi ro et opo que fit pt intentom mgis ei ē
adeo Itē fortuitu eo ipso dr fortuitu q ē sub alio
agente intendente ad sicut inuencio thesauri
est ab eo qui intendit arare terram si episte ad
intendat hc bom ē et adeo est silr ꝙ thesauru
alii inueniat hc bom est et adeo go fortuitu
ut fortuitu adeo vz cō Sz cā hc arguit ang
m h ixxm q [illegible] ꝙ casu fit temere fit
qmcp teme fit fit sine pndenc Sz 1z oē ꝙ
fit adeo fit p pndentiam q deo nl agit sn
pndenc vz ꝙ casuale et fortuitu mgis hoi
no sit adeo Item casus et fortuna attidit p
defectu pcognitionis sz deo nl pt fallere nisi
pcognoscens et sciens go nl casuale mgis ei
est adeo Itē sicut bono repugnt malu ita fortu
repugnt pndencie Sz adeo qm sume bon ē
no pt egredi aliq opo iniusta go pari racon
cū sit sume pndens no pt adeo exire aliq
opo fortuita Itē fortuitu si ꝙ fortuitu ortu hc
a cā p accidens go si deo esst cā fortuiti si ꝙ
hoi deus esst cā alicuius rei p accidens si cā
p accidens conti hc ad cam nobiliore go
aliqua esst nobilior deo ꝙ ē nobilissimus absurdū
Itē sicut iniustā sc hc ad sua cam sic casuale
et fortuitu ad sua cam sz iniustā no pt esse
ab aliquo nisi opante iniuste g tale z fortuitu
no pt esse nisi a causa q opat casualit z fortuite
Sz deo nullo opat casualit nc fortuite go
casualis siue fortuita opo si ꝙ hoi no ē adeo
Responsio dicendu est ꝙ si casuale vel fortuitu si id ꝙ
est fit adeo sz mgis casuale vel fortuitu adeo
no est z ro huc ē q fortuitu et tale eius ponut
ut sole effem qui est ex concursu causarum

ob ad inceptarz id etiā pbat dt et casus et
fortuna defectu intencionis et pcogniciois
et qm opo caz et concursis ad pducendas ta
les effectus illo est ideo est adeo ō enim vo
pnō intencioq defectus est ideo adeo nō ē
et qui casuale et fortuitu ut sic nominant
imposita sunt a tali defectu lz ē pnosse
qcda adeo et in hc vlt dice aug in lio
lxxx iii q cū dt ꝙ casu fit temere fit et
ideo sic no accdmq ꝙ temerariu si ꝙ hoi
fit adeo sic no ē concedendu ꝙ casuale vel
fortuitu si ꝙ hoi sic adeo et ꝙ tam casu
ale qm fortuitu ut sic est est nom impositu
a pnom intencioq dupr pt intelligi sic
casuale et fortuitu dr dupr vno pt intelligi
pnō intenciq alr zo tali agentis sine
[illegible] sine vlis sine opante sine coopante
sine cōsequente sine gubnante z hc mo nl
est casuale z casus et fortuna hc mo nl sunt
z hc mo potuit aliquis phus z imponit aug
in h lxxxiii q z phs ꝙ pndentia totq
mund administrat z nl fiat ꝙ pbat adesse
pndencie alio pt intelligi pnō intencioq
zo agentis ptir ut pote phs nāe cm
effectu creatu z hc mo aliquis cale si pot
Boecius in a de csola phi diffiniens casum
et ocsequalit oms pt opari casualiter
vz cū afferz inopinate z io dt Casus est
inopinatus rei euentus zc vbi simul tangit
pnom et pontom z p hc q dt inopinatū
euentu pnom in hc ꝙ dt inopinatum
zi i simul pnō no est zo dei q deus nl pot
facere inopinate sine impnse nc etiā adeo
est cū sit defectus si pocia defectibilitate
creature Concedendu est zc vol [illegible]
adeo casuale et ꝙ casuale si ꝙ casuale no
est adeo [illegible]
[illegible]
[illegible] de casu si ꝙ dt pnom no ꝙ dt defectu
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
cause dt pnom intencionis [illegible]
[illegible] Et io no sequr ꝙ si modi
essendi p accns mgis hoi sit adeo [illegible]
[illegible] p accns mgis [illegible]
[illegible] cause [illegible]
[illegible]
effectu [illegible]
[illegible]
[illegible] due cause [illegible]
[illegible] nona [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] sine nona [illegible]

Ille duc opos cant thesauri inventione si aut ita mitiga pos cause que que concurrit
ad unum effectum reducit ad aliquod unum
primum sicut veritatem. Sed ex co pria que non
prit reduci ad unum primum cum sunt diversa
non unum possunt ad unum effectum [illegible]
Qui enim in uno primo non [illegible] non [illegible]
ad cause [illegible] et ideo [illegible] est ponere quod tam
cause concurrentes [illegible] sunt ab
uno primo [illegible] non [illegible] quod casuale
sit quod [illegible] sit ideo [illegible] adeo [illegible] quod est
quod casus non intenciat eventum sed [illegible]
tum inopinatum. Ad illud quod [illegible] quod causa
[illegible] [illegible] indiget determinacione sit causa
per se [illegible] quod primo [illegible] eius quod efficit sed non
indiget determinacione in [illegible] eius in quo deficit
ipse enim potest deficere sed non per se potest efficere et
ideo non [illegible] quod casuale sit adeo non
sed id quod aliquis ponit non sit quod dicit preter
intencionis et sit [illegible] quod [illegible]
[illegible] est adeo et [illegible] dicit preter intencionem [illegible]
quod sit preter [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] preter intencionem [illegible]
[illegible]
dicit bonis [illegible] preter intencionis casuale non [illegible]
[illegible] preter intencionem quod fiat secundum intencionem
sed deficit ab intencione. Ad [illegible] quod deus potest
quod aliquis agens [illegible] et [illegible] intendat
[illegible] quod [illegible] sit adeo [illegible] est
[illegible] quod agit [illegible] et intendit [illegible] non
[illegible] casus vel fortuna nisi [illegible]
intenderit [illegible]
[illegible]
[illegible] intendere [illegible] id sit adeo [illegible]
[illegible] non intendere illud [illegible]
[illegible] et [illegible] preter intencionem et casuale sive fortuitum
[illegible] non [illegible] a [illegible] et
[illegible]
[illegible]

Secundo [illegible] veritas [illegible] falsa sit
quod [illegible] sit adeo et quod [illegible]
[illegible] fundantur [illegible] illud sed [illegible]
est adeo et [illegible] sed falsitas [illegible]
et veritas [illegible] fundantur [illegible]
[illegible]
[illegible] veritas [illegible]
adeo [illegible] falsitas sit adeo
[illegible] veritas est adequatio rei et intellectus
[illegible] falsitas est inadequatio rei et intellectus
[illegible] equalitas et inequa
litas [illegible] equalitas et [illegible]
equalitas [illegible] equalitas et in
equalitas [illegible] sicut
[illegible] adeo est [illegible] equalitas
[illegible] adeo est [illegible]
quod unum [illegible]
[illegible] non [illegible]

adequacio et inadequacio signi ad signatum
est a deo [illegible] adeo est falsitas [illegible]
qui solus potest facere ipsam propositionem esse falsam
sed de mundo alio [illegible] ista est vera iste
non est iustus et non potest facere hanc esse falsam
nisi solus deus qui potest creare [illegible] ergo [illegible]
[illegible] maioris dignitatis et potestatis est falsificare
hanc propositionem iste est peior quam iustificare eum
qui enim peccat hic ipse quod peccat iustificat eum et
hic dignitatis est. Ergo sicut omnis propositionis veritas
adeo est [illegible] multo fortius quod talis [illegible]
falsitas sit adeo. Sed quod omne quod potest deus
[illegible] exemplar in deo sed emendacio [illegible] quod falsa
non [illegible] exemplar in deo [illegible] veritas sit racio
exemplandi pro emendacio falsa sed quod falsa non est
adeo. Item sicut se habet bonitas ad maliciam
sic se habet veritas ad falsitatem sed a summa bonitate
nullo modo potest esse malicia ergo a summa veritate
nullo modo potest esse falsitas. Item veritas et ens convertuntur
sed adeo non potest aliquid esse quod non sit aliquo modo
ens [illegible] enim [illegible] nichil esset adeo non esset
ergo adeo non potest esse nisi unum [illegible] huiusmodi
falsitas [illegible] dicit preter intencionem veritatis [illegible] quod adeo
non debeat [illegible] sed quod [illegible] potest omne quod deus
potest facere potest dicere sed falsum non potest dicere ergo non potest
facere [illegible] minoris sicut dicit falsum aut ergo sciens
aut ignorans ignorans non [illegible] constat sciens
[illegible] quicumque dicit falsum sciens mentitur ergo deus
mentiretur quod [illegible] et impium est dicere
[illegible] falsitas nichil aliud est quam defectus
veritatis [illegible] que nata est verificari sicut
malicia dicit preter intencionem bonitatis et rectitudinis
[illegible] accionis que nata est rectificari et ideo
sicut accio mala [illegible] accio est adeo [illegible]
vero mala et iniusta adeo non est sic et
emendacio falsa [illegible] emendacio adeo est [illegible]
vero falsa non est adeo [illegible] in accione [illegible]
consideratur bonitas una [illegible] et altera [illegible]
et una est essencialis et altera accidentalis
et ideo [illegible] et altera relinquitur [illegible]
bonitas que relinquitur accio illa est adeo
[illegible] in omni [illegible] duplex est veritas
una [illegible] et hec est veritas qua propositio
reputatur illud ad quod reputanda instituta est
et [illegible] privatur ab emendacione [illegible]
[illegible] id ad quod instituta est sive sit vera sive falsa
alia vero est veritas [illegible] [illegible]
in hoc quod reputat rem sicut quod est tunc enim dicitur
adequari signum signato et veritas emendacionis
non est ad quam [illegible] adequacio et [illegible] veritas privatur
per falsitatem tunc enim est [illegible] vel [illegible] falsa
quando signum non reputat rem prout est vel res
non est sicut reputatur per signum et hec est quod dicit philosophus
ab eo quod res est vel non est hec est [illegible] ab eo quod res
est sicut reputatur dicitur [illegible] vel ab eo quod res non est
sicut reputatur dicitur [illegible] falsa [illegible]
rectitudinis sed falsitas est defectus adequacionis
et [illegible] adeo ut auctori non attribuitur iniustia

creationis sic non debet attribui falsitas orationis
vere sed enim malo defectus est et non defectus deo
attribuendus est. Notandum est tamen quod licet nullus
defectus sit a deo magis tamen alius defectus relo-
gatur a talibus dei quam alius sed quod sunt diversi
modi deficiendi. est enim quidam defectus qui
dicit privationem alicuius potentie et ordinis sicut
est defectus culpabilis et ille est defectus
vituperabilis et vituperabilem reddit actorem
et talem defectum non facit deus nec etiam facit
aliquid quo facto creatura tali defectu deficiat
necessario unde nec deus facit peccatum nec facit
aliquem peccare nec facit aliquid quo facto necessario
necessario sequatur peccatum et omnia illa que deus facit
hic dicto propter aliquid in infusionem anime necessario con-
trahitur culpa originalis sed hoc non est ex actu dei
sed ex propagatione primorum parentum. est et alius
defectus qui est privatio alicuius potentie non tamen est privatio
ordinis quia enim aliquos defectus ordinari et
tales defectus licet non possit deo attribui sed
quod defectus possit attribui sed quod ordinatus et
de tali defectu licet non possit dici quod deus eum
faciat quia defectum facere est deficere potest tamen dici quod
~~deus eum faciat~~ facit aliquid quo facto necessario
consequitur ille defectus et talis defectus est falsitas
et ignorantia et cecitas et consimiles unde quamvis non
possit concedi quod deus faciat falsitatem orationis
sive orationem falsam sed quod falsa est potest tamen concedi quod deus
faciat aliquid quo facto aliqua oratio est falsa necessario sicut
cum iustificat impium facit aliquid quo facto hec
enuntiatio ille est impius. Concedendum est igitur rationes
concedentes quod enuntiatio sed quod falsa non sit a deo. Ad
illud ergo quod dicitur quod falsitas et veritas fundantur
super idem dicendum quod verum est sed tamen aliter et aliter quia
veritas fundatur per modum positionis et falsitas per modum
privationis et ideo non sequitur quod sint ab eodem tamen
dicitur quod que super idem fundantur ab eodem sunt hoc intelligitur
quando super idem fundantur et eodem modo. Ad id quod dicitur quod
equalitas et inequalitas in rebus sunt ab
eodem principio dicendum est quod non est simile quia in
rebus unde inequalitatis dicit privationem equalitatis
ubi debet esse et hinc non est a deo tamen sit defectus
alio inequalitas dicit gradum et ordinem
qui debet esse inter res et hec modo et si videatur
dicere privationem quantum dicit positionem a deo est sed
adequatio signi ad signatum sic dicit defectum pro eo
quod signum institutum est ut representet signatum
sicut quod est et ideo inadequatio signi ad signatum
est falsitas inadequatio vero in rebus non est falsitas
et propterea non sequitur si inadequatio rei ad rem est
a deo quod inadequatio signi ad signatum sit a deo
possit tamen dici quod inadequatio magis [illegible] tamen di-
cit defectum equalitatis a deo non est quamvis illud
quod subest a deo est. Ad id quod dicitur quod deus potest fal-
sificare enuntiationem dicendum quod hoc est verum et propterea
deus facit quo facto aliqua propositio est falsa sicut
nunc propterea deus facit aliquam propositionem falsam. sed hoc
est simpliciter improprie deus facit falsitatem in propositione

Ad illud quod dicitur quod maioris dignitatis est falsificare
aliquam propositionem quam verificare dicendum quod veritatem
ad falsitatem quantum comparari dupliciter aut loquendo formaliter
aut talibus sive ratione eius quod subest. Si loquendo
formaliter sic tamen veritas dicit adequationem et
falsitas inadequationem et ita falsitas privationem
veritas positionem. dignius est ergo aliquid verificare
quam falsificare quamvis illud sit tamen dignior sit
veritas quam falsitas. Si tamen contingat dicere r[atione]
eius in quo nulla est dignitas. Si autem comparatur
veritatem ad falsitatem ratione eius quod videtur ex parte
rei pro dicto de plano quod aliquid dignius est id
quod ex parte rei reddit illam propositionem falsam sicut
dignius est enim quod reddit istam propositionem falsam
iste non est bonus quam quod reddit eam veram et
ratio huius est ista quia quamvis veritas de se dicat
positionem quia dicit adequationem illa adequatio ex parte
alterius extremi ita bene potest respicere privationem
sicut positionem et defectum. sicut enim defectus est
ordinabilis et tamen defectus sic est cognoscibilis
et sic est significabilis ideo tamen quamvis sit quod fundetur
veritas enuntiationis non oportet quod ex parte rei re-
spondeat aliqua entitas. sic enim [illegible] quia
vere significavit ipsum esse sic etiam de [illegible] quod in illo
est quia vere significare quod ipsum non est. sicut
enim significatio dicit relationem que non requirit significatum
esse in actu sic etiam veritas signi quamvis dicat
adequationem illius relationis non exigit fundari
super aliquam rem actualiter existentem. Ni-
chilominus tamen cum omnis relatio et ordo a deo
sit talis significatio et talis veritas a deo
est nec sequitur ad hoc quod significatum sit a deo
immo est propter hoc sicut actus sicut sic arguitur
ordinatio culpe et pene est a deo ergo culpa
est a deo ergo furtum est a deo et sic propterea
et si veritati non sic corresponderet ex parte
significati aliqua excellentia quam falsitati tamen
veritas nobilior est quam falsitas ideo non sequitur
quod si verificatio propositionis sit a deo quod ab eodem sit
propositionis falsificatio sive falsa enuntiatio sed quod falsa et cetera.

In parte ista sunt dubitationes circa litteram
et primo quidem de illo verbo de illo verbo auctoris
opera dei alia que vitia dum tractat sed non res
[illegible] fulgentius dicit et hic [illegible] super
illud [illegible] quod deus ultor rei est ultor tamen
non est auctor ergo si deus est ultor peccati peccatum
est res [illegible] quod vitia impleverint in illo verbo
omne enim ens est aliqua res sed vitium est actus
sicut ipse dicit et actus est quedam dicitur entis ergo ideo
est dicere vitia esse actus et non res quia affir-
mare infirmius et negare superius [illegible] et cetera
quod est impossibile [illegible] ipse unus [illegible]
tamen dicit in enchiridion quod alius sit res quibus sine
mali sit talis non sit nisi vitia et peccata ergo
vitia sunt res. Ad hoc dicendum quod res accipitur
[illegible] et [illegible] res [illegible]
accipitur dicitur actor rerum et sic comprehendit etiam
illud quod cadit in cogitationem sive sit res ex terminis

sine in sola opinione. Secundo vero dicitur res a ratitudine tamen secundum quod ratum dicitur esse illud quod non tantum est in cognitione immo est in re et sic non sit ens nisi sine malo et hoc modo res convertitur cum ente. Tertio res dicitur magis proprie secundum quod dicitur a rata [illegible] ratum dicitur prout ratum dicitur illud quod est ens per se et sic [illegible] et sic dicitur res solum de creaturis et substantiis per se entibus. Primo ergo res accipiatur secundo modo peccatum est res et quantum ad actum substratum et quantum ad deformitatem et accipit [illegible]. Si vero res dicatur secundo modo sic peccatum dicitur res non ratione deformitatis sed ratione actus substrati et sic accipit Augustinus in Enchiridion. Tertio modo accipiendo hoc nomen res sic peccatum nec est res de formitate nec ratione actus substrati et sic accipit Augustinus in verbo proposito cum dicit quod peccata et vitia sunt non res et per hoc patet responsio ad totum.

1o Ulterius quia dicebatur quod [illegible] non est deus non facit etc. Verum enim hoc esse falsum quia multa sunt quae sunt praeter nihil et tamen constat quod a deo sunt sicut multa accidentia quae dicuntur per adhaesionem et per violentiam et etiam peccatum [illegible] per [illegible] quod non aliud vel est substantia vel proprietas ei naturaliter inhaerens sed multa sunt quae nec naturaliter insunt nec [illegible] sunt. Ergo non videtur esse verum quod dicitur deus non facit illud quod non est. Responsio dicendum quod sicut hoc nomen res tripliciter accipitur ita hoc nomen natura uno modo dicitur natura res quae naturaliter est vel proprietas quae naturaliter inest. Secundo dicitur natura largius non solum res per se ens vel proprietas naturaliter inhaerens sed etiam omne quod conservat naturam vel quod saltem aliquo bono non privat et istos duos modos potest intelligi. Tertio dicitur natura largissime omne ens quod est malum et nihil sine quo nihil inhaerens sine non sine quo salvatum sine non [illegible]. Ergo dicit Augustinus quod non est deus quod deus facit potest natura accipi tribus modis. Secundo quod facere dei triplex accipitur uno enim modo facere dicitur creando secundo creando tertio cooperando et ita secundum quod extenditur unum faciendi extenditur nomen naturae sicut facere dicitur deus actionem substratam peccato cooperando [illegible] sic etiam nomen naturae se extendit ad aliam actionem et facere dei nunquam se extendit ad deformitatem sicut nec natura et ideo quod [illegible] non potest [illegible] quod actio substrata deformitati non sit a deo sed hoc tantum [illegible] quod deformitas non sit a deo.

Ulterius quia de illa [illegible] [illegible] in salute [illegible] si deus non dicitur esse actor peccati [illegible] nihil sunt cum [illegible] nullum actorem [illegible] verum enim efficaciter [illegible] aliquo peccatum habeat actorem et non possit [illegible] [illegible] secundum quod nihil [illegible] [illegible] nullo [illegible] deus actore verum [illegible] [illegible] ideo sit [illegible] ad hoc quod [illegible] deficit quod [illegible] nihil [illegible] per nullo [illegible] peccatum enim [illegible] est [illegible] et [illegible] est et omnibus illud quod nullo est non posset [illegible]

actorem tamen illud quod dicit defectum [illegible] ens potest habere actorem efficientem sed deficientem et sic patet quod quia illa non [illegible] procedit. Ulterius quia de hoc quod dicit [illegible] iniquitas ipsa non est [illegible] aliter enim substantia dicitur proprie aut [illegible] sed [illegible] nec iustitia est substantia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] essentia [illegible] [illegible] quod possit [illegible] substantia [illegible] [illegible] nulla [illegible] ut [illegible] debeat [illegible] [illegible] [illegible] sicut non [illegible] multipliciter accipitur ita et nomen substantiae potest enim illos [illegible] modos quos dicit philosophus substantia dicitur materia et forma compositum et essentia unicuique [illegible] potest aliter distinguere substantia [illegible] uno modo ut dicatur res permanens et per se stans alio modo ut dicatur res permanens non in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut dicatur substantia [illegible] [illegible] ens sive per se stans sive non et hoc modo substantia se extendit ad omne ens et sic accipit Augustinus cum dicit quod nulla substantia est mala non est [illegible] ergo dicitur quod iniquitas substantia non est [illegible] iniquitas accipitur abstracte [illegible] deformitate non [illegible] [illegible] [illegible] deformitas [illegible] [illegible]. Ulterius quia de hoc quod dicit poenarum [illegible] verum enim hoc esse falsum quod nullum est deus actor nisi quod habet [illegible] in deo sed poena [illegible] quod poena non habet [illegible] in deo ergo videtur quod deus non sit actor poenae. Ulterius [illegible] [illegible] actore et deo volente [illegible] sicut dicit [illegible] [illegible] non [illegible] nos ad [illegible] ergo si deo non placent mala poenae videtur quod non sint [illegible] [illegible] [illegible] Responsio dicendum quod quaedam sunt quae habent [illegible] in deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] quaedam quae dicuntur [illegible] ad esse [illegible] [illegible] poena sine passio non habet [illegible] in deo passionem vel poenam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et istud sufficit ad hoc quod habeat in deo [illegible] ad [illegible] quod [illegible] in deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] poena non sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] poena sit a deo hoc [illegible] [illegible] [illegible] enim [illegible] [illegible] ideo esse non [illegible] ideo ad hoc [illegible] [illegible] in hac distinctione [illegible] [illegible] [illegible] istas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] negamus [illegible] supponere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ideo [illegible] est [illegible] nulla defecta [illegible] [illegible] ideo [illegible] [illegible] repugnat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ideo [illegible] repugnat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etiam [illegible] distinguere [illegible] poena [illegible] [illegible] poenae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] substantia [illegible] iustitia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quae dicuntur in littera

Sequitur distinctio xxxviii^a post partita de voluntate que fit 2^e

Simplex in^r ondit q^d sit malum sine peccato [illegible] gerium in hac parte detiat quantum p^m per actum voluntatis h^at introductum [illegible] ante partes istas ingrediens tres in quarum p^a detiat in^r qualiter peccatum h^at a voluntate actum in generali [illegible] vero descendit ad speciales duas partes [illegible] xlii [illegible] voluntas [illegible] et opo^e et [illegible] vero incipient [illegible] sicut in ipsa voluntate potentias peccandi [illegible] xliii [illegible] p^ma [illegible] duas in p^ma incipit in^r [illegible] ipsa voluntas h^at depravari [illegible] vero qualiter [illegible] voluntas fiat de [illegible] mala [illegible] [illegible] xl [illegible] de actibus [illegible] vi^z p^ma ps h^t duas in p^a detiat qualiter voluntas [illegible] depravari in [illegible] incipit [illegible] voluntas [illegible] alia p^a [illegible] h^t [illegible] q^d [illegible] p^ma ps que continet presentem distinctionem h^t duas partes [illegible] et [illegible] voluntatis attenditur penes finem et voluntas [illegible] ad finem mente intentionem ideo pars ista duas h^t partes incipit p^a detiat in^r de rectificatione et de depravatione [illegible] ex [illegible] finis [illegible] vero incipit [illegible] voluntatis et intentionis ibi [illegible] ante [illegible] p^a ps h^t [illegible] [illegible] cognoscit per [illegible] et [illegible] ideo in p^a parte ostendit magister [illegible] fin^s [illegible] voluntatis [illegible] [illegible] sit ille finis ibi [illegible] In [illegible] detiat de [illegible] finis [illegible] ibi [illegible] bone [illegible] monet [illegible] detiat ibi [illegible] ps [illegible] de [illegible] voluntatis [illegible] h^t [illegible] p^ma incipit [illegible] ibi [illegible] [illegible] intentio et [illegible] duo detiantur in parte ista sc^z de [illegible] voluntatis ad finem de [illegible] voluntatis et intentionis

Articulus p^s

[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] voluntatis ad [illegible] finem [illegible] intentionis ad [illegible] circa p^m quatuor [illegible] voluntas [illegible] finis sit [illegible] finis sit ille finis [illegible] [illegible] habeant [illegible] fine [illegible] voluntatis [illegible] in fine [illegible] fines alios et alios

Circa p^m sic [illegible] et [illegible] voluntas sit bona et commendabilis [illegible] finis et [illegible] sit v^z [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intentio [illegible] in fine [illegible] [illegible]

vi^z q^d si finis bona sit q^d [illegible] sit bona et commendabilis [illegible] [illegible] voluntas si bona [illegible] ad [illegible] ordinata [illegible] ille [illegible] ordinata [illegible] voluntas finis [illegible] finis bona [illegible] q^d voluntas finis et [illegible] voluntas [illegible] sit bona [illegible] maxima [illegible] finis [illegible] bonus est ipsum [illegible] bonum [illegible] si actus voluntatis finis bonus est [illegible] et ipsa bona est [illegible] [illegible] forma est finis bonitas [illegible] et [illegible] attenditur penes finem et formam [illegible] intentio finis [illegible] sit [illegible] moralitatem ut [illegible] et bonitas actus voluntatis [illegible] v^z [illegible] bonitas [illegible] et rectificatio penes bonitatem finis h^at attendi et cognosci [illegible] finis bona est [illegible] sicut [illegible] appetitus [illegible] sicut [illegible] intendunt [illegible] in [illegible] finis [illegible] omnes [illegible] fine [illegible] omnes erunt bone et nulle male [illegible] et q^d nemo operatur ad malum [illegible] omnis [illegible] finaliter [illegible] bonum [illegible] et philosophi [illegible] et finis est idem [illegible] si finis voluntas [illegible] bonum v^z [illegible] voluntas est bona [illegible] q^d bonitas [illegible] fine [illegible] appetit finaliter bonum [illegible] [illegible] informata et [illegible] sit [illegible] grata et accepta [illegible] v^z q^d bonitas voluntatis [illegible] potius [illegible] ex [illegible] quam ex fine [illegible] si bonitas voluntatis [illegible] ex fine [illegible] finis [illegible] voluntatis sit [illegible] et sit equaliter bonus [illegible] bone [illegible] sint equaliter bone [illegible] omnes voluntates non sunt bone equaliter v^z q^d bonitas voluntatis non sit [illegible] ex fine [illegible] bonum est [illegible] finis finaliter [illegible] [illegible] bonum fine [illegible] q^d [illegible] sit bonum [illegible] [illegible] talis [illegible] esse mala [illegible] voluntas non sit bona ex [illegible] finis [illegible] si aliquis mentitur [illegible] ad salvandum [illegible] sit bonum mendacium illud esset bonum et meritorium [illegible] voluntatis [illegible] ex fine [illegible] q^d mendacium [illegible] bonum sicut [illegible] v^z q^d bonitas finis non sufficiat ad bonitatem voluntatis [illegible] [illegible] et bonitas in [illegible] ex fine sit v^z in^r [illegible] [illegible] q^d [illegible] voluntatis esse bona ex [illegible] finis h^t [illegible] voluntas [illegible] bona ex [illegible] ad bonum finem [illegible] ad bonum finem [illegible] q^d sit [illegible] finis [illegible] [illegible] finis sit [illegible] [illegible] finis sit [illegible]

[illegible] sit bonum non tamen est bonus finis maio
ris boni propter quod finis menor debet esse his
que sunt ad finem [illegible] ex parte ordi
nationis duo requiruntur videlicet idonei
tas ex parte ordinabilis et actualis
commensio ex parte voluntatis ordinantis et
cum ista concurrunt tunc absolute dicitur voluntas
bona ex fine bono iudicatur cum autem
[illegible] deficit bonitas finis non sufficit
ad bonitatem ut potest si sit finis bonus
in se non tamen sufficit [illegible] finem [illegible]
[illegible] istud quod sit per ipsum sic mendacium
[illegible] sit bonum in se non tamen habet complectionem
[illegible] finiendi [illegible] medium
non est [illegible] ad bonum ut sit si se [illegible]
et ideo [illegible] quis mentitur [illegible] bonum
mendacium non est bonum quia deficit ibi [illegible]
ordinatus [illegible] defectum idoneitatis ex parte
actus quem voluntas refert ad malum finem
et sic patet [illegible] virtutem [illegible]
est sicut [illegible] voluntatem esse bonam et rectam
ex fine hoc enim intelligitur [illegible]
[illegible] finis [illegible] ad [illegible] parte [illegible] est
[illegible] patet [illegible] ad [illegible] dico quod voluntas [illegible]
[illegible] de [illegible] et mendacio [illegible]
[illegible] beatitudo est finis bonarum voluntatum
et etiam [illegible] est finis bonarum
[illegible] et aliter malarum [illegible] beatitudo que
finis bonarum voluntatum est beatitudo vera beatitudo
vero que est finis malarum non est beatitudo vera
sed simulata [illegible] estimat esse beati
tudinem in [illegible] et [illegible] in honoribus
et sic in aliis delitiis unde sicut finis ma
larum voluntatum [illegible] magnitudinem
finis [illegible] boni ut potest beatitudinis sic etiam
male voluntates [illegible] virtutis
[illegible] quod dicitur quod omnis voluntas tendit
ad [illegible] intelligitur de [illegible] in [illegible]
[illegible] appetitu omnis
[illegible] beatitudo [illegible]
[illegible] que consistit in [illegible]
[illegible] in omnibus appetitur [illegible] in illam
tendunt ad illud quod dicitur quod nemo operatur
ad [illegible] dicendum quod illud quod [illegible]
aliquando est bonum secundum veritatem aliquando
est bonum secundum estimationem ad hoc quod affectus
[illegible] sufficit sola estimatio bonitatis
[illegible] hac estimatione non movetur voluntas
ad [illegible] ad [illegible]
appetitum et ideo dicit [illegible] quod nemo operatur
ad malum [illegible] quod nulla est voluntas [illegible]
quam non precedat boni estimatio sed quod istud
quod estimatur esse bonum frequenter est malum
ideo frequenter male operatur et si [illegible] appe
tit ad malum sub ratione mali [illegible] ergo dicitur
quod voluntas est bona ex intentione [illegible]
[illegible] non intelligitur de fine qui est bonus [illegible]
[illegible] sed etiam de bonitate [illegible]

ad illud quod opponitur quod non est actus voluntatis bonus
nisi qui est ex caritate dicendum quod caritas non
reddit opus nisi ex hoc quod ipsum bonum re
fert in summum bonum nec sufficiens relatio
aliquorum effectuum vel operum ad summum bonum sit
nec esse potest nisi ex [illegible] caritatis
qui facit finem bonum [illegible] omnibus aliis [illegible]
[illegible] et [illegible] et in eo
quiescere tamquam in fine ultimo et hinc est
quod bonitas omnis voluntatis attribuitur cariti
[illegible] etiam attribuitur bonitati finis
ubi unum [illegible] alterum ibi unum tantum [illegible]
[illegible] non dicitur [illegible] nisi [illegible]
et sic in proposito intelligitur [illegible] est ad illud quod queritur
quod finis est equaliter bonus dicendum quod si finis
sit equaliter bonus non tamen ab voluntates equaliter
ordinantur et [illegible] ordinantur illi fini quod bonitas
finis non redundat in voluntatem nisi ratione
ordinationis que ducit ad illum finem
et ideo licet finis sit equaliter bonus tamen propter
gradus receptabilis [illegible] et ordina
tionis voluntatis ad illum finem voluntates non
sunt equaliter bone ad duo ultima patet [illegible]
ex predictis

Secundo queritur quod si ille finis ex cuius bo
nitate voluntas est bona et ad quem
[illegible] referri [illegible] ad hoc quod sunt recte
et quod [illegible] finis sit caritas videtur [illegible]
precepti est caritas sed ad illud finem referende
sunt voluntates ad quem referuntur precepta
[illegible] caritas est finis precepti caritas est
finis bone voluntatis item [illegible] dicitur
proximum legem impleuit [illegible] plenitudo
legis est dilectio sed ad illud referende
sunt voluntates in quo consistit plenitudo et con
summatio legis [illegible] caritas et dilectio et
[illegible] item hoc videtur ratione omnis bona
voluntas ad hoc ordinatur ut homo finaliter deo [illegible]
[illegible] quod habeat deum sed nos non fruimur deo
nec [illegible] ipsum nisi per caritatem [illegible]
caritatem non est ad quem [illegible] ergo omnis
bona voluntas est ordinata ad hoc quod [illegible] deum
videtur quod finis omnis bone voluntatis [illegible]
Item [illegible] finaliter intendit [illegible]
[illegible] ergo voluntas in [illegible]
[illegible] intendit formam perfectivam [illegible]
[illegible] forma perfectiva vel [illegible] perfectiva
voluntatis [illegible] caritas ergo ca
ritas est finis [illegible] bone voluntatis
[illegible] finis legis [illegible] finis
legis et bone voluntatis [illegible] est [illegible]
finis bone voluntatis non ergo caritas item [illegible]
de [illegible]
de caritate [illegible] ad sapientiam [illegible] est
excellentior quam caritas [illegible]
[illegible] excellentissimum [illegible]
finis bone voluntatis [illegible] sapientia
Item finis est illud quo [illegible]

sed caritate non est fruendum quia solo bono in-
creato fruendum est ergo videtur quod caritas non sit
finis principalis bone voluntatis similiter dicitur quod finis
bone voluntatis non est caritas creata sed increata
Contra apostolus finis precepti est caritas pro-
cedens de corde puro etc. Sed caritas proce-
dens de corde et fide non ficta non est nisi caritas
creata ergo etc. Item finis bone voluntatis est id
quo habito voluntas nil ultra petit sed habita
caritate adhuc voluntas querit aliquid [illegible]
immo quanto maiorem caritatem habet tanto magis
querit ergo videtur quod caritas non habet rationem finis
Item prout pondus in corporibus hoc est amor in
spiritualibus sed pondus in corporibus nullo modo videtur
esse finis motus localis ergo amor in spi-
ritualibus nullo modo videtur esse finis appetitus volun-
tatis ne voluntas [illegible] finis et primum [illegible]
sed caritas est [illegible] bonum affectionum
ergo finis [illegible] id quod est ad finem et [illegible]
[illegible] est radix videtur quod nullo modo habeat [illegible]
finis bone voluntatis Respondeo dicendum quod [illegible]
[illegible] per finem omnis bone voluntatis caritatem
assignat sicut est enim in hoc apostoli doctrina
et beati Augustini hec apostoli expositio dicit quod caritas
est consummatio precepti et plenitudo legis
[illegible] etiam dicit in Enchiridion quod omnia precepta divina
referuntur ad caritatem et in libro de doctrina christiana
ostendit quod ad caritatis mandatum [illegible]
ordinatur tota scriptura et ita caritas non tantum
est finis bone voluntatis sed etiam totius sacre
scripture et cognitionis secundum pietatem licet
aut [illegible] vel [illegible] sine hoc possit [illegible]
bone voluntatis [illegible] dicere quod caritas
sit finis pro eo quod completa [illegible] fruendi appetitum
ipsi caritati [illegible] dicitur finis [illegible]
in quo quiescit et finis quo quiescit et fi-
nis quo quiescitur videtur vel simpliciter [illegible]
[illegible] modorum caritas est finis
bone voluntatis [illegible] caritas increata [illegible]
de qua dicitur i Jo. iv Deus caritas est finis
in quo quiescitur caritas non creata et consumma-
ta ut [illegible] caritas [illegible] est finis quo quiescit-
ur semper in deo Caritas [illegible]
[illegible] caritas vie est finis quo quiescitur
in deo ut [illegible] sicut enim locatum non quiescit
in loco nisi [illegible] pondere [illegible] in deo non
[illegible] quiescere [illegible] est ei [illegible]
nisi mente dilectionis [illegible] bonum
[illegible] bonum [illegible] simul
[illegible] finis et amabilis et [illegible]
[illegible] finis potissime [illegible]
[illegible] i [illegible] ostenderunt
Ad id ergo quod videtur quod [illegible] finis precepti dicendum
quod per hoc non excluditur quin caritas sit finis
[illegible] et si [illegible] sit finis in quo quiescitur [illegible]
caritas potest esse finis quo quiescitur in [illegible]
[illegible] caritas sed [illegible] finis in quo quiescitur
[illegible] et ideo [illegible]

quod [illegible] sit finis legis et caritatis [illegible]
Ad illud quod obicitur quod de caritate [illegible] ad [illegible]
ergo sapientia est excellentior dicendum quod sed quod [illegible]
ibi de sapientia [illegible] caritas
sed [illegible] dominum itaque caritas
[illegible] accepta distinguntur caritatem [illegible]
[illegible] tamen caritas [illegible]
se continet et amorem et sapientiam et hoc modo
potest esse finis precepti Ad illud quod obicitur quod finis
est illud quo fruendum est dicendum quod sicut finis
dicitur dupliciter scilicet quo quiescitur et in quo quiescitur
[illegible] aliquo dicitur dupliciter aut sicut [illegible] aut
sicut dispositio et sic patet quod illud non obviat
proposito Ad illud quod obicitur quod voluntas habito fine
suo quiescit dicendum quod illud verum est [illegible] fine
suo complete Caritas enim et si in via habeatur
non tamen habetur complete [illegible] est in [illegible] et
[illegible] in [illegible] habebitur in patria
nichil ultra queretur pro eo quod [illegible] habebitur
bonum [illegible] in quo consistit finis et quietatio
omnium [illegible] Ad illud quod obicitur quod pon-
dus in corporibus non est finis motus dicendum quod
non est simile quia pondus [illegible] in corporibus
[illegible] loci debiti [illegible] in patria
Caritas autem magis est in via nisi deo [illegible]
[illegible] caritatem [illegible]
[illegible] omnis [illegible] ad [illegible]
[illegible] ordinatur ad [illegible] caritatem [illegible]
de pondere quod non [illegible] pondus [illegible]
[illegible] locum suum debitum Ad illud quod obicitur quod finis
et principium sunt diversa Respondent aliqui quod caritas
dicitur [illegible] est finis et principium [illegible] principium est boni
operis sed esse inchoativum et finis est sed esse con-
summativum et perfectivum Ad hoc enim [illegible]
bona operatur ut in eo dei amor et caritas
augeatur aliter potest dici et probabilius
quod sicut [illegible] efficiens et ordo [illegible] in [illegible]
[illegible] et tamen dicit [illegible] ad efficiens
et species ad formam et ordo dicit [illegible] ad finem
sic caritas et [illegible] boni operis potest [illegible] et [illegible]
efficiens et finis sed diversas comparationes caritas enim
[illegible] voluntatem nostram [illegible] deo ut in primo
[illegible] et [illegible] ut vele [illegible] et [illegible] ut
fini [illegible] et ideo [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
quietat [illegible] et ipsa caritas [illegible] operis [illegible]
[illegible] quod secundum philosophum [illegible]
[illegible] et [illegible] quod si
caritas sit principium boni operis [illegible] finis potest esse
sed diversas comparationes et per hoc patet [illegible] quod [illegible]
[illegible] caritas dicitur forma et radix virtutum
et finis [illegible] sed diversas [illegible] voluntatis
ad [illegible] dicitur [illegible]
[illegible]

Tercio queritur utrum bone voluntatis sit unica [illegible]
tam possit esse plures et quod unica [illegible]
[illegible] deum [illegible] vult deus
suum amorem [illegible] ut [illegible] aliud diligamus

go quantumque sibi constituunt diversos fines non facit
quod deus vult et si non facit non habet bonam volunt.
Item contra illud philosophi i. ethicorum sine bonorum fine et bona
voluntate. Sed contra ad deo ad quem deum quaerit
non caste diligit sed illa voluntas bona est quae
non ad quem deum diligit ergo nulla voluntas est
bona quae ad quem deum quaerit. Item sicut status est
in primo principio ita et in fine ultimo sed primum
principium in quo est status non est nisi unicum ergo si
finis dicitur unde principio videtur quod bonae voluntatis
non dicitur status nisi finis unus. Ergo si voluntas
statuit sibi fines plures non facit quod debet ergo non
est bona. Item quantumcumque diversos fines intendit licet
cor suum divisum sed qui cor suum dividit non di
ligit deum ex toto corde nec in toto corde quaerit
deum et consequenter talis non deo placet quod praecipit se
ex toto corde amari et vult totum cor possidere
sed contra in corde quidam in spe quod amat item glo.
Praedicator qui corda aperit vel fidei dicitur arare
spe stipendiorum temporalium ergo videtur quod bonum non tamen
posset sibi ponere finem spiritualem sed et temporalem
ergo videtur quod posset diversos fines habere. Item luc. xv
Quanti mercenarii in domo patris mei abundant
et multi sunt mercenarii qui laudant spe fide et
caritate. Sed mercenarius statuit sibi finem
creatum vel aliquam mercedem quae est creata
Si enim primum finem increatum sibi statueret iam
non esset mercenarius sed filius ergo si quis esse
bonos mercenarios quod bonam voluntatem habent
fines diversos. Item bonum additum bono facit
maius bonum ergo si unus bonus finis facit voluntatem
bonam ergo multo fortius multi boni fines
ergo videtur quod tanto voluntas melior quanto plures
statuit sibi bonos fines ergo non est necesse quod bona
voluntas habeat unum solum finem. Item sicut concupi
scibilis appetit dulcedinem ita irascibilis
appetit fortitudinem et ratio pulcritudinem.
ƒ ergo pulcritudo non tamen est finis rationis sed etiam
perfectio sic dulcis et plurium perfectio
plures sunt perfectiones cum in nobis sint tres vires
diversae quibus sursum quaeruntur vel rationis con
cupiscibilis et irascibilis videtur quod in nobis bona
actionem et voluntatem sit assignare diversos fines.
So Responsio dicendum quod bonae voluntatis una sola finis est prin
cipalis. Et quod vero sic dicitur quod plures fines statuere
hic potest esse dupliciter uno ita quod finis sit solus sic
et super finem alios quod unus finis sit principalis alii
: prius non ita tamen quod finis non principalis non referatur ad
principalem actualiter. Secundo ita quod unus sit sic
principalis et alius autem hoc assignat potest in eo quod frequenter
accidit videlicet tamen quis velit ad gloriam ad perpe
tuas distribuendas hoc non potest facere tempus autem
ita quod principaliter intendit honorem et gloriam dei tamen
videt ibi decantare laudes et sic tamen hic intendit
obtinere pecuniam ut pauperibus distribuat vel
aliquos viros litteratos ad honorem dignitatis aliud
potest ab hoc ad gloriam intendens deo placere et tamen
hic pecuniam acquirere ita tamen quod eius acquisitio addum
non refert ut tamen ipsam pecuniam statuit finem
principalem pro eo quod ipsam non diligit. Item sicut et secundo va
dit quis ad ecclesiam duplicata intentione ita
quod vult deo placere et vult obtinere pecuniam
quam sicut avarus appetit acquirere ut possit suum
thesaurum ampliare et in ea delectari. Primo sic pro
statuere diversos fines est bonum et meritorium et potest
ad bonam voluntatem. Secundo statuere diversos fines non
est bonae voluntatis loquendo simpliciter et tamen non sibi
repugnat quin possit tamen ea statuere est enim sibi pec
catum veniale non mortale et hic vult
dicere Augustinus in libro confessionum cum ait minus te amat
qui tecum aliquid amat. Tertio statuere diversos fines
non est bonae voluntatis immo contra bonam voluntatem licet
enim vult duobus dominis servire et hoc est impossibile
sicut dicit in vi dicitur. Quartum cum sic principaliter intendit
duos fines videlicet id est unum sicut hereticorum contingit
statim statuto ita ut aliter credit et periculum
sciens utrumque operare non potest et talis est voluntas
hypocritarum quibus vae dicitur inmensum comminatur sicut patet
per hoc quod tendunt in caelum et in diabolum et ideo dicitur
Ecclesiastici ii vae ingredienti duabus viis ad ipsum dupliciter corde
cum enim attendit in corde et corde in veritate est
et quod gaudium hypocritae ad instar puncti
ideo dicitur Osee x divisum est cor eorum nunc interibunt.
Sic igitur ex dictis facile patet quod bonae voluntatis plures
possunt esse fines ita quod unus finis sit principalis et
alii non principales sive finis sub fine plures autem
constituere fines principales bonae voluntati repugnat sicut
ostendunt rationes quae ad primam partem inducuntur.
Sed cum unum solum sit summum et verum bonum
quod quietat hominem de se solo necesse est quod voluntas bona
ad hoc quod recta sit statuat sibi unum finem
ad id ergo quod primo dicitur in contrarium quod operatur dicitur in spe etc.
dicendum quod ipsa gloria illam obtinere dispensat diu separata
mercatur in scientibus facit cum unum in hoc quod dicitur
in spe non propter spem nam propter et finem principalem
unum finem quem gloria infra finem et ideo ex illo
verbo non sequitur quod quis posset sibi fines principales
statuere immo si recte intelligatur potius sequitur oppositum.
Ad illud quod dicitur quod mercenarius statuit sibi finem
creatum dicendum quod est bonus mercenarius et malus
et malus mercenarius in duobus deficit a bono
primum quia quod malus mercenarius statuit sibi
finem creatum quo habito non curat habere deum
bonus vero mercenarius statuit sibi finem creatum
cum non sit aliud quam ipse deus sicut ipse fini
tam dicit. Secundo vero dicit in hoc quod mala merce
narius statuit sibi finem creatum tamquam principalem
bonus vero mercenarius statuit sibi finem
creatum tamquam finem sub fine non enim amat
deum propter securitatem sed securitatem propter deum et ideo ex hoc
non habetur quod finis bonae voluntatis plures fuerint. Ad
illud quod dicitur quod bonum additum bono facit maius
bonum dicendum quod id verum est quando additio boni ad
bonum fit salvo ordine. Videmus enim bonitas naturae
per ordinem si additio boni ad bonum tollat
ordinem bonum non auget sed potius perimit

Prima g^o pluralitas finiu^m p^m du^m ordine
no^n s^uat q^d s^m r^onem status stat^us d^r o^e in
vno et vnicu^m d^r esse vltimu^m hinc e^t q^d plu
ralitas finiu^m p^m du^m bonitem volu^s no^n aug
mentat s^m po^us ip^sa^m volu^tem depriuat q^d du^m
uult placere vni displicet alti et du^m uult
assequi vnu^m p^dit reliqu^m ad i^d ^{po^r} q^d vol
appetit su^ma^m pulcritudinem et i^ncorruptibil^e
dulcedine^m dei q^r pulcri^do et dulcedo d^{ini}
pt attingi aut p^ut est p^fectiua et informatiua
virtutis a^ie aut p^ut est ipsi^us a^ie motiua
p^oo r^onem finis sub fine et sic plurificat
p^t s^m diu^rsitatem motiu^m a^ie Secu^ndo p^ut s^m ter
r^onem obiecti et motiui sic vnitatem habet
Nam in deo idem est pulcritudo celsitudo et
dulcedo et sic s^m r^onem p^lus finis et sic p^z
q^d q^{ui}nis plures fines et p^les c^otingat c^ost
tuere tu^m ad h^c q^d volu^tas sit bo^na n^ccce e^t vnu^m
solu^m fine^m esse p^ncipalem n^a alit^r n^o diligit^r deus
ex toto corde

Quarto q^r vtr^m male volu^tes h^eant vni^c
finem et q^d sic v^r aug^ sr^r illu^d lo^c p^o
centem scorda et finis cure et cogitacio^s
hui^s est delectatio ad q^nem q^ms intitur
p^uenire Si i g^o o^s volu^tes male finalit^r
c^oueniunt dilecti vi^r vn^r o^m malaru^m
volu^tatu^m sit vnu^m fine^m assignare Itr^m malar^m
volu^tatu^m e^t vn^a mala exitus fine^m termi^m
sicut d^r Ro vi eni^m finis mors e^t Ergo
eciam c^otingit vnu^m esse ti^m p^i r^onem v^r q^r
gat esse vnu^m fine^m vltam Itr^m q^r c^oiunt i p^ri^o
c^oiunt et in fine vltio s^m o^s male volu^tes c^oiunt
in p^ri^o sic d^r aug^ in l^i de vd z eli p^lame inq^t
in toto malefaciendi g^nere ad q^m libidinez
dicat Ergo c^oiunt in vo p^ri^o ut pote in libi
dine v^r p^i r^on q^d c^oueniunt in vo fine Itr^m vici
u imita^r v^rtute s^m appetitiua^m Vnde sic v^rtu
in p^m c^osistit it^r B^rn^d v^{la}m ne vicium q^rit
bonu^m aliquam g^o sic o^s v^rtutes faciunt ten
dere volu^tem ad vnu^m fine^m s^i bu^ne sic v^r p^l
vicia faciant tende^r volu^te ad vn^m fine^m q^m h^eat
p^lunc cu^m suo fine Sed c^ontra v^r volu^tes sic
delectos vbi au^t sit delectos c^otrie ibi sit fines
diu^rsi Sed volu^ptes faciunt s^ma^me volu^te
repugnare g^o faciunt diu^rsos fines Itr^m
mala volu^tas po^t fine^m increatu^m s^m impale
est q^d in vna c^atura^m inueniat n^ca volu^tas suf
ficiencia^m ni^l sufficiat volu^ti hui^e nisi sola
v^rtutas Si g^o volu^tas no^n c^osistit nisi in eo fine
in q^o p^sit sufficie^na v^r ueno q^d volu^tas mala
diu^rsos sibi fines c^ostitnat Itr^m male volu^te
a^etia vici et radice^m h^nt ex libidine s^z
libido e^t q^o q^ms amat bon^m p^r^{er}^w si g^o bonu^m
p^r^w n^ctas diu^rsificat^r in diu^rsi n^ccc e^t diu^rsa
.. volu^tatu^m diu^rsos fines rep^ia .. v^rtutes et
.. v^ersitas volu^tu^m boar^m v^et ex vnitate amor^m in q^o
vniu^r et colligu^r si g^o amor in q^o diu^rsi colli
gant^r z vniu^r vnica d^r n^t s^cd radice^m i^n p^lib^s

cu^m h^c no^n c^osistit amor libidi^s s^m q^m a^cor caret
q^e e^t a^cor sp^usstes v^r q^d malar^m volu^tatu^m no^n sit sib
vnitas s^m diu^rsi R^o d^r q^d a^cc e^t i bo^is volu^{tatib}us
et in malis Nam bonar^m volu^tatu^m vn^a est finis
sine bone volu^tes s^r diu^rse diu^rse in malis sine
s^m diu^rse at malar^m volu^tatu^m plo^s ho^ies
incede^r g^nere affectionis affici^n^r et a^c diu^rse
at s^m alia^z vo^tu q^d id b^o diuis h^itib^s vtitur
afficit^r et diu^rsa sine ei sic sine s^o l^z c^otingat
plures fines p^rios et p^ds a^m s^r hi s^iez
vltam et p^ncipalem n^ccc e^t vnicu^m s^i vz ip^m deu^m
et vo^lus est et p^fectio amoris mo^ts et p^fectio
appetibilis quietant^r q^z n^i amor caritas c^albal
est z no^n q^rit q^d sui^e e^t s^m bon^m q^d l^pe e^t q^d ples
ho^ies extante moti id bon^m appetit finaliter
Rursus q^d appetit^r id c^opletissim e^t in q^o no^n c^om
git reperire bon^m p^fectu^m s^m c^oe de bo^no hinc e^t q^d
o^s volu^tes c^oiter diu^rse inueniunt fine^m suu^m in q^o
q^etant^r et e^t in mal^r volu^tatib^s p^r imp^fectio^m
amoris et appetit^r p^r ip^sa^m namq^z amoris
libidinosi volu^tes solo in^o diuites diu^rsos h^nt
fines p^r^ca q^d a^cor libidios^s s^r q^rit q^d sui^e e^t z q^d s^r
q^rit bon^m p^u id et si multi ex a^core c^oiungi c^ouat i^aciu
v^r vi vnusq^{ue} q^rit fine^m suu^m p^ui iuxt^r c^asudine et
inclinare q^d i^c q^rit delec^z z i^a nummu^m ff^r i p^ticl^z
appet^r n^ccc e^t diu^rsas volu^tes s^m diu^rsos q^e fines
diu^rsos q^d n^i luxuria appetit iocunda^te et leticia^m et
auari sufficie^d et superbia excellencia^m et hoc n^i c^otingit
reperire et c^om .. rem creata^m s^z et diu^rsas hinc est
q^d volu^tes male diuites s^m diu^rsos no^n v^m s^m diu^rsos hel^i
s^i c^ostituunt in .. de s^i vo^s c^r h^c c^ondunt a^d i^d
q^r p^o o^r q^d delec^o e^t fi^s cure et cogitac^o d^o q^d in
r^on illa e^t s^m a^c .. p^o q^d no^n .. delec^o est
finis cure et cogitacionis h^ui s^m diu^rse .. sit
.. delec^o in sua g^nalite z ma^r .. s^z ibi suppo^s
sim .. q^d p^lem et io .. p^r .. c^osistenciam
ac sib .. sit sophisticac^o s^i s^z .. con
uincere^t suppo^cois a^d i^d .. q^d o^r q^d malaru^m
volu^tatu^m mala exitus g^o vn^a d^r q^d n^e s^ie .. na
le volu^tes ..   in .. s^m .. in .. ne
z mala exitus p^ht .. q^m .. fines
vo mo^rs .. p^llis .. q^m .. io no^n^z
q^d tu^m fi^s sit vna .. q^o .. d^anatio^s
q^d p^r h^c sit fi^s motiu^s .. ad .. de ..
ad i^o q^d o^r q^d male volu^tes .. i p^u .. libidine
d^o q^d i p^ri^o no^n .. r q^m .. h^aan
e^t in vno alia malto z i^o n^ssc^r ca .. q^d c^oiunt in
fine vnicu^m acti .. sim p^ri^o c^oueniunt n^i .. h^c
.. est q^d c^oiunt in .. malu^m ..
bo^m vo^l .. i v^rtute .. n^i mali .. tant^o g^s
vigora^r et e^t p^fecti^o .. vo mali .. tantu^m
.. apfecti^o z c^oplet^o z i^o d^r p^hs q^d malu^m ..
.. bonu^m .. ad i^d q^d o^r q^d vicia imita^r ..
.. q^d sic imita^r .. q^d .. c^osistit .. q^m de sanctitate
mag^r n^i .. z s^o .. p^ncipaliter
q^d male volu^tes .. diu^rsos .. s^i bo^e h^eant vnicu^m
.. q^d n^i in h^c c^osistat p^fectio v^rtutis vicium i h^c ..
vnite .. c^oz .. .. ad ..

bo^a

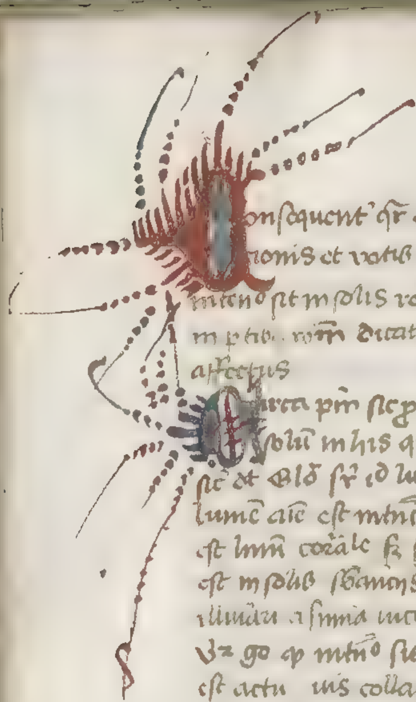

Consequent' est de ipso pri(n)c(ipio) vz de dir(ecti)a int(enti)onis et votis et cu(m) hc quer(itu)r duo p(rim)o q(ue)r(itu)r v(trum) intencio sit in solis ronabilibus Sc(d)o vtr(um) intenc(io) in p(ri)ncip(io) ro(nali) dicat ad ex p(ar)te int(ellectus) vel ex p(ar)te affectus

Circa p(ri)m(u)m sic p(ro)ced(itu)r et q(uod) vtr(um) intensio sit solu(m) in his que p(ar)ticipant ro(n)em et q(uod) n(on) v(idetu)r

sit dt Glo s(upe)r ·10 luce xv vide ne lum(en) q(uod) i(n) te Glo lume(n) a(n)i(m)e est intencio Sz (con)stat q(uod) int(enti)o no(n) est lum(en) corp(or)ale s(ed) sp(irit)uale Si l(umen) sp(irit)uale est in solis s(ubst)anciis sp(irit)ualibus que nate sunt illuminari a sum(m)a luce et hec s(un)t sole (crea)ture ro(na)les V(idetu)r g(o) q(uod) int(enti)o sit in solis ro(na)l(ibus) It(em) int(enti)o est actu(s) vis collatiue qui e(n)im intendit ab vno in a(liu)d tendit et vnu(m) (com)parat alt(er)i Si g(o) vis collatiua rep(er)i(tu)r in solis p(ar)ticipan(tibus) ro(nem) v(idetu)r q(uod) in eis solu(m) rep(er)i(tu)r int(enti)o It(em) intencio e(st) illud s(ecundu)m q(uod) a(n)i(m)a i(m)mediat(e) iu(n)gi(tu)r vltio fini g(o) in eis e(st) solu(m) rep(er)iri int(enti)o(ne)s q(ue) h(abe)t ro(n)em m(en)t(is) q(ue) d(eu)m pot(est) capere et ei vniri s(ed) talia s(un)t sola ronalia q(uonia)m ipsa sola s(un)t ad y(m)ag(in)e(m) d(e)i g(o) v(idetu)r q(uod) in h(i)is solu(m) (con)tingat int(enti)o(ne)m rep(er)iri It(em) int(enti)o est s(u)p(er) p(ro)c(ess)u(m) in a(n)i(m)a v(nde) ipsa d(icitu)r e(ss)e (quas)i ca(p)ud nostru(m) et oculus n(oste)r s(ed) a(n)i(m)a in q(ui)bus co(n)ti(n)g(i)t tal(is) t(ra)ctio n(on) (est) in (crea)turis s(un)t infima (crea)tura(rum) ro(n)em g(o) v(idetu)r q(uod) i(n) n(on) ro(na)l(ibus) (crea)tura a(n)i(m)al(ibus) (con)ting(i)t int(enti)o(ne)m rep(er)iri

S(ed) (contra) ... q(uod) op(er)a(tu)r p(er) intenc(i)o(n)em est rep(er)ire p(er) int(enti)o(ne)m s(ed) n(on) ut d(icit) ph(iloso)ph(u)s est op(er)ans p(er) int(enti)o(ne)m g(o) v(idetu)r q(uod) in re n(atura)li est int(enti)o(ne)m rep(er)ire et p(er) ro(n)e(m) It(em) d(icitu)r q(uod) mo(tus) ad id et de (con)tento quiescit cu(m) moueba(tu)r id intendebat S(ed) e(n)im id intendit n(on) mou(er)e(tu)r ad ei(us) abstentia(m) nec q(ui)esc(er)et ad ei(us) p(rese)nciam S(ed) res n(atura)les s(un)t h(uius)m(od)i ut lapis mo(ue)t(ur) deorsu(m) v(idetu)r q(uod) int(enti)o n(on) t(antu)m sit in ro(na)lib(us) s(ed) et(iam) in re(bus) n(atura)l(ibus) It(em) d(ic)e(ndu)m q(uod) (con)sid(eran)d(u)m opus ordinatu(m) ad fine(m) a(liqu)o d(icitu)r op(er)a(ri) p(er) int(enti)o(ne)m s(ed) n(atura)l(ia) int(enti)onal(ia) s(un)t sicut in aranea q(ue) fac(i)t telam ad capiendas muscas g(o) v(idetu)r etc.

R(espon)d(e)o ad p(ro)p(osi)t(ionem) int(enti)o(n)is e(st) notand(um) q(uod) s(icut) h(ab)e(tu)r q(uonia)m dupl(e)x e(st) mod(us) d(icen)di q(uonia)m ad p(ri)us (con)tulerit (quon)i(a)m ut disti(n)guat(ur) in modo op(er)andi p(er) int(enti)o(ne)m penes p(ro)p(ri)a(m) et alienam v(idetu)r e(n)im satis ro(na)bile q(uo)d si(c) dic(a)t q(uo)d q(ue)da(m) s(un)t que mouent(ur) p(er) int(enti)o(ne)m p(ro)p(ri)a(m) q(ue)da(m) q(ue) p(er) int(enti)o(ne)m alie(n)a(m) p(er) int(enti)o(ne)m p(ro)p(ri)a(m) moue(n)t illa que fine(m) p(er)cog(no)scunt et op(er)a s(u)a ad fine(m) (con)fere(n)t et referunt p(er) int(enti)o(ne)m aliena(m) mouent(ur) illa que mt(r) s(ed) n(on) h(abe)nt ro(n)em dist(ing)uendi regu(n)t(ur) t(ame)n et dirigu(n)t(ur) ab eo q(ui) disce(r)nit sic sagitta a balista emissa mou(er)i p(otest) dici p(er) int(enti)o(ne)m n(on) mot(ori)s arc(us) vel sagitte s(ed) sagittant(is) h(uius)m(od)i q(ui)dem modu(m) sat(is) ro(na)bil(ite)r p(otest) dici q(uod) o(mn)es res n(atura)les p(er) int(enti)o(ne)m di(ui)nam p(er) eo q(uod) mou(en)t(ur) sic(ut) deus instituit et sic gub(er)nat et regit ip(s)e n(atura) ... op(er)a(n)s e(st) o(mn)ia motor ... h(uius)m(od)i mod(us) d(icen)di int(enti)o(ne)m p(ro)p(ri)a(m) rep(er)i(tur) in solis ro(na)bilibus l(icet) ... alium mod(um) d(icen)di per intentionem operari inueniuntur

s(ed) q(uonia)m ius ... modu(m) d(icen)di ro(na)lis sit et videm(us) di(cen)d(u)m n(on) v(idetu)r suffic(iens) d(i)c(er)e cu(m) d(icitu)r q(uod) n(on) ro(na)lia op(er)a(ntur) p(er) int(enti)o(ne)m n(on) p(ro)p(ri)a(m) int(enti)o(n)is s(ed) aliene q(uod) n(on) d(icitu)r sufficient(er) cu(m) n(on) c(on)s(u)rgit int(enti)o(ne)m aliena(m) cu(m) s(ecundu)m ... casualia et fortuita cu(m) n(on) fiant p(er) ... int(enti)o(ne)m n(on) deberent dici fi(eri) p(er) int(enti)o(ne)m ... cu(m) indicat q(uod) n(atura)lia appetitu(m) h(abe)nt m(ot)e q(ue) tendu(n)t ab vno in alt(eru)m et vna queq(ue) res l(icet) h(ab)eat vi(m) sua(m) regitiua(m) m(o)te q(uia) ad fine(m) p(ro)p(ri)u(m) (con)t(er)mi(n)at(ur) v(idetu)r q(uod) n(atura)lia n(on) t(antu)m h(ab)eant moueri int(enti)o(ne) ex(trinse)ca et aliena s(ed) et(iam) q(uod) mouent(ur) int(enti)o(ne) p(ro)p(ri)a intrinseca et p(ro)p(ri)a est aliq(uo) m(od)o d(icen)di q(uod) sic(ut) t(ri)plex e(st) appetit(us) v(idelicet) n(atura)lis sensualis et ro(na)lis ... q(uonia)m q(ui)lz istor(um) appetituu(m) h(ab)eat suu(m) regi(men) n(on) absurde ... istor(um) t(ri)u(m) appella(tu)r int(enti)o maxime cu(m) p(ro)p(ri)e int(enti)o voca(tu)r ... appetit(us) ro(na)lis et ro(n)e h(uius) est q(uod) ad rect(itudine)m et direct(i)o(ne)m ... appetit(us) n(atura)lis spectat dirig(er)e q(uonia)m dirige(re) ad directiu(m) vero appetit(us) ro(na)lis spectat regere directiu(m) vero appetit(us) brutales quodam modo h(ab)et et hinc e(st) q(uod) n(atura)lia moue(n)t(ur) q(uo)dam n(ecessi)tate ro(na)lia v(er)o mera l(i)b(er)alitate bruta v(er)o moue(n)t(ur) quada(m) impetuositate q(ue) e(st) i(n)t(er) l(i)b(er)tatem et n(ecessi)tatem n(on) e(n)im possu(n)t se o(mn)i(n)o rep(ri)mere et t(ame)n p(ossu)nt ad oppositas partes tendere Que(m)(cu(m)q(ue)) ... (con)ductia ... rep(er)i(tur) i(n) ro(na)lib(us) p(ro)p(ri)e in sensualib(us) mi(nu)s p(ro)p(ri)e in n(atura)libus m(in)i(m)e p(ro)p(ri)e sit et int(enti)o et ... r(ati)o(n)e ad q(uonia)m (com)posita(m) et ad ro(n)es ad vtra(m)q(ue) partem Nam int(enti)o p(ro)p(ri)e accepta s(ecundu)m q(uo)d d(icitu)r ... q(uod) est collatio et tendentia in d(eu)m accepta et a(n)i(m)e suppo(n)i(tur) et ideo h(uius)mo(d)i in solis ro(na)l(i)bus rep(er)it(ur) sicut ille ro(nes) ostendunt Intencio v(er)o ... p(ro)ut d(icit) tendentia(m) ad direct(i)o(ne)m appetitu(s) ad ... t(er)mi(n)um vel fine(m) (con)uenientem n(on) t(antu)m e(st) in ro(na)l(ibus) ... ymo et(ia)m in brutis sic(ut) alie ro(ne)s ad alia(m) p(ar)tem ostendunt et sic p(atet) q(uod) vtr(ique) d(ica)nt s(ed) vnd(e) v(er)u(m) concludunt et p(ro)p(ri)a (con)cedende sunt

Secundo q(ue)r(itu)r de int(enti)o(n)e s(ed) q(uod) rep(er)itur ... in ro(na)lib(us) vtr(um) se teneat ex p(ar)te int(ellectus) vel ex p(ar)te affect(us) et q(uod) ex p(ar)te affect(us) v(idetu)r Ber(nardus) ad e(us) ... (con)cl(usio) sit sic ... d(icen)d(u)m ... v(er)a ca(u)sa in int(enti)o(n)e et v(er)i(t)as in elect(i)o(n)e s(ed) ca(r)itas n(on) e(st) n(isi) in vol(unta)te g(o) si ca(r)itas e(st) in int(enti)o(n)e int(enti)o se t(enet) ex p(ar)te vol(untat)is It(em) aug(ustinus) d(icit) e h(uius)m(od)i int(enti)o ... fine(m) p(er)ue(n)ie(n)di volo s(ed) n(on) n(ec)ess(ari)o ... ad fine(m) p(er)ueniendi n(isi) p(er) vol(unta)tem g(o) int(enti)o e(st) ex p(ar)te vol(untat)is It(em) intencio iu(n)git a(n)i(mam) ipso fine s(ed) vol(unt)as n(on) t(antu)m d(icit) appetitu(m) eor(um) q(ue) sunt ad fine(m) ymo et(iam) ip(s)i(us) finis sic(ut) d(icit) ph(iloso)ph(u)s s(ed) g(o) id q(uod) p(er)tinet ... e(st) int(enti)o et h(uius)m(od)i ... vol(unt)as v(idetu)r q(uod) int(enti)o sit vol(unt)as It(em) int(enti)o p(er)tinet resid(er)e p(lu)s int(enti)o(n)is s(ed) id penes q(uod) p(er)tinet resid(er)e int(enti)o et de int(enti)o(n)e est ip(s)a vol(unt)as g(o) v(idetu)r q(uod) int(enti)o se teneat ex p(ar)te vol(unta)tis siue affect(i)o(n)is S(ed) (contra) ... d(icitu)r in S(an)ct(o) ... Thomas fuit ... ibi glo(sa) exposuit ut ... int(ellectu)s (con)ti(n)ga(tu)r int(enti)o q(uonia)m g(o) ... n(on) est affectio s(ed) int(ellectu)s v(idetu)r q(uod) int(enti)o n(on) se teneat ex p(ar)te affect(ionis)

sed magis ex parte intellectus. Item secundo arguitur sic. Vi-
deamus ne lumen quod minor est. Secundo intencio
qua homo quasi [illegible] est. Item lumen
se tenet ex parte cognitive, quia sicut dicitur intencio
est referre opus sive votum in finem. Sed eius
est referre cuius est conferre et conferre est proprie
ipsius intencionis, ergo et intencio. Item sicut
voluntas numquam vult aliquid nisi illud pre-
cognoscatur a racione, sic numquam appetit finem nisi
racio vel affectus racionis cum per [illegible]
finem dirigo ostendat. Si ergo intencio illa que finem
videt, videtur quod intencio ex parte racionis se teneat.
Sed forte tu dicas quod se tenet ex parte voluntatis et racionis
simul. Contra intendere est actus unus, ergo est unius potencie;
ergo non potest esse voluntatis et racionis simul et semel.
Item si intencio se tenet ex parte racionis et volunta-
tis, ergo sicut potencia aut sicut passio aut sicut habitus.
Sicut potencia non videtur, quia tunc voluntas et racio non sunt
una potencia, et ita in uno homine essent due [illegible]
una intencio, unde intencio non potest [illegible]
potencia. Sicut habitus, quia non est unus habitus
in duabus potenciis. Quod ut passio constat quia pas-
sionibus non meremur nec demeremur, sed intencione
autem est meritum et demeritum. Nullo ergo modo videtur
quod intencio simul spectet ad racionem et voluntatem.
Item si spectet ad racionem et voluntatem, ergo ad eandem
potenciam et [illegible]; sed videtur teneri ex parte racionis [illegible]
quia dicitur quod intencio est lumen et oculus,
quod quidem est proprie racionis. Pro parte contraria
se teneat ex parte voluntatis. Videtur sic: intencio
proprie respicit finem, et potencia in nobis que
proprie respicit finem voluntas est; cum bonum et finis
sunt idem, ergo si non potest proprie esse ex parte
utriusque, videtur quod non consistat nisi in voluntate potencia
[illegible] in racione et voluntate. Respondeo: intencionis nomen sic exten-
ditur ad plus quam illud [illegible] intencio est
[illegible] cum intencio [illegible] Damascenus intencio
est prima motio que non est ad [illegible]
[illegible] si ergo intencio non se extendit ad racionem simul
et voluntatem [illegible] non [illegible]
ad peccatorum [illegible]
ad cognicionem [illegible] propter consideracionem
vocabulorum. Cum enim prima vocabula impo-
suit, proprietates rerum potenciis non consideravit,
et iuxta illas vocabula imposuit. Cum igitur pro-
sima attendere hoc verbum intendere compositum est
ab in et tendere, sicut [illegible] composicio in duplicem
potest importare [illegible] hoc verbo
tendere aut sicut ad obiectum aut sicut ad finem ultimum,
et propter hoc quod est intendere significat solum ponere
unionem [illegible]. Hoc vero non [illegible]
unionem unde sicut cum hoc collacionem quandam
et quandam quietacionem [illegible] duplex accepcio
hoc verbum intendere [illegible] ostencionem
cum dicitur intendo in hoc et intendo hoc; quia cum
dico intendo in hoc, intendere dicit [illegible] ponere
ad aliquid tamquam ad obiectum. Cum vero dico intendo hoc,
intendere dicit [illegible] ponere ad aliquid tamquam ad finem ultimum

quem intendit assequi et cui vult copulari,
et ideo in prima accepcione hoc verbum intendere [illegible]
et similiter tale cadit propositio media ut per hoc significetur
divisio et conclusio ponere ad id tamquam ad obiectum
super quod [illegible]. In secunda vero significacione non cadit
propositio media propter quod hoc verbum tendere designat
motionem et ordinem ad aliquid et [illegible]
in sibi [illegible] quietacionem. Unde sen-
sus est intendo beatitudinem, id est tendo in beatitudinem,
et propter non oportet addi ex tunc propositionem et sic istud
verbum modo accipiendi est hic sermo de in-
tencione, et quoniam istud vocabulum [illegible] importat
[illegible] quandam relacionem [illegible] quandam
commissionem cum collacione et quandam tendenciam
cum quietacione, et unum istorum est racionis et aliud
voluntatis, sunt [illegible] in nomine intencionis claudi
actus racionis et voluntatis. Quoniam enim sit unum vo-
cabulum [illegible] sic implicant duarum po-
tenciarum actus [illegible] ad unum perficiendum
quod non posset facere actus unius sine actu alterius,
et est simile actui consentiendi, quod consensus videtur
[illegible] unitatem actum, tamen duos in-
cludit [illegible] concordia voluntatis
simul et racionis ad unum ad faciendum [illegible]
arbitrantur et iudicantur [illegible] ut [illegible]
et [illegible] noiat et respicit [illegible]
quod quidem similiter consistit in voluntate et racione,
sicut supra fuit ostensum. Unde sicut tota disposicio familie
pendet ex consensu patrisfamilias et matrisfamilias,
sic tota disposicio agendorum in domo anime pendet
ex consensu racionis et voluntatis, et sic pendet disposicio
eius regimen ex consensu, sic pendet directio et
obligacio ex intencione. Sicut enim videtur in motu
progressivo concurrunt oculi qui ostendunt viam
et pedes intendentes, sic in actu inten-
dendi clauditur actus racionis et voluntatis, unius
ut aspicientis, alterius ut tendentis; et quia isti
actus coniuncti sunt, ideo per unum vocabulum
[illegible] importantur. Ex hiis patet responsio ad questionem
propositam et ad racionem ad utramque partem. Concedendum
est enim quod intencio nominat [illegible] ex parte voluntatis sicut
racionis ad primam partem concludunt; verum est eciam
quod intencio nominat aliquid ex parte racionis [illegible]
et oculus et lumen sicut concludunt [illegible]
duo intencio dicitur [illegible] fide et caritate, fides [illegible]
[illegible] intellectum et caritas [illegible] pedes
affectus. Ad id ergo quod obicitur [illegible] quod non posset esse
simul in racione et voluntate quia intendere dicit unum
actum, dicendum quod [illegible] non importat plures
actus sicut et consentire, sicut ostensum est.
Ad id vero quod queritur utrum sit sicut actus vel sicut passio
vel sicut habitus, dicendum quod et si intencio aliquando dicatur
ipsa potencia intendens, aliquando ipse habitus dicatur,
[illegible] quem intendit aliquando dicatur actus intendendi,
aliquando ipsum intentum [illegible] tamen nomen inten-
cionis impositum est ipsi actui [illegible]
accepcionibus [illegible] aliquando [illegible] quod
intencio est oculus accipitur intencio pro potencia

Secundum quod intencio est lumen actus intencio potencie dirigente. Cum vero dicitur quod intencio est ipse finis sicut dicit magister in littera accipitur intencio pro intento. Cum vero dicitur quod intencio quedam est recta quedam obliqua accipitur intencio pro actu. Cum ergo dicit philosophus quod omne quod est in anima est potencia vel passio vel habitus dicendum quod philosophus sub habitu comprehendit actum ut loquitur de hiis que sunt in anima per modum quiescentis non per modum fieri talia enim potius dicuntur esse ab anima quam in anima et sic quod intencio potest esse actus potest esse et habitus et potencia et sic non notat unum actum simplicem sed plures sicut non nominat unum habitum nec unam potenciam tantum nec valet ratio quia illa est una intencio ergo una potencia vel unus habitus quia hic est unum nomen impositum pluribus sicut supradictum est de libero arbitrio et sic est in hoc nomine concordia et consimilibus. Ad illud quod queritur utrum sit potencia dicendum quod sic complexa et potencius est in cognitiva et potencius in motiva habet enim ad directionem potencius secundum quod est cognitive quantum vero ad tendenciam potencius ex parte affective et hoc non est inconveniens. Ad illud quod obicitur quod intencio est in finis ad intellectum dicendum quod damascenus loquitur de intencione secundum aliam acceptionem scilicet secundum quod dicit conversionem ipsius virtutis intellective ad deum abiectis creaturis per quem modum dicitur in altero tendere qui illud appetit vel considerat et talis modus dicendi frequenter habetur in scriptura unde actuum dicitur quod claudus qui stabat porte templi intendebat in eos id est in petrum et iohannem et psalmus deus in adiutorium meum intende.

Et in ista parte sunt questiones circa litteram et primo queritur de hoc quod dicit voluntas ex fine suo cognoscitur utrum sit recta aut prava finis autem voluntatis est beatitudo sed beatitudo est nobis ignotum nobis bonum unde hoc est illud quod nec oculus vidit nec auris audivit et cetera ergo si per ignotum non possumus aliquid cognoscere videtur quod voluntas non possit cognosci utrum sit bona vel prava ex illo fine. Item certius est nobis quod est presens nobis quam quod est absens sed voluntas nostra est nobis presens beatitudo est nobis absens ergo si non cognoscimus presencia per absencia sed magis econverso videtur quod per beatitudinem non fiat cognicio bonitatis in voluntate. Responsio dicendum quod cognicio beatitudinis duplex est videlicet in via et in patria cognicio beatitudinis in via obscura est in natura cognicio vero in patria videlicet ubi sit beatitudo ponenda licet a nobis per lumen fidei aliquo modo et aliquos expectatur per claritatem deiforinitatis glorie. Unde autem cognoscimus quod speculando et arcemos et sempiterne. Tunc autem cognoscemus experiendo perfecte licet autem nunc non cognoscamus perfecte cognoscimus tamen credimaliter et credendi fidei quod beatitudo est magnum et verum bonum de voluntate nostra utrum sit recta vel prava nos nescimus nisi per coniecturam et ideo sic certum est ideo venit in cognicionem dubium sicut cognicio beatitudinis

fecerat venire in cognicionem bonitatis voluntatis. Dicendum quod videt voluntatem suam ad beatitudinem tendere. Ad primum ergo dicitur quod beatitudo ignota nobis est iam patet responsio unde enim est quod non est nobis nota per experienciam est tamen nobis nota per fidem. Ad secundum quod obicitur quod rectitudo voluntatis est nobis presens dicendum quod sic immo potius sunt quantum ad substancias et que sunt nobis presencia sunt tamen nobis ignota nisi consideranda que de eis sunt per certam experienciam unde et si certissima sum de affectione mea si quod est affectio valde tamen de affectione mea dubius sum utrum sit ordinata vel concreta et ita adquiro michi probabilitatem per aliqua signa. Item queritur de verbo apostoli quod innuit potest in littera finis precepti est caritas de corde puro et consciencia bona et fide non ficta. Cum enim precepta directius sint ordinata ad obediencie quam adamandum ideo potius debuit dicere obediencia est finis precepti quam caritas. Item cum finis quem consequimur ex observatione mandatorum est ipsa vita eterna potius debet dici finis precepti est vita eterna quam caritas. Preterea hic queritur de primo et secundo utrum conditiones appositarum scilicet de corde puro et cetera eidem caritas non sit de fide nec de consciencia sed potius de affectione. Non videtur recte notificari per illas condiciones. Responsio dicendum quod sicut doctores exponunt apostolus hic diffinit caritatem secundum quam non sit exponat ut illa est caritas de corde puro et cetera sic etiam caritas ex parte sui et hoc quod dicitur finis precepti pro ipsius notificatione ut sit sensus caritas procedens de corde puro et cetera est finis precepti. Aliquando exponitur ut hoc totum sit notificatio precepti de corde puro et cetera hic modo dicendum videtur convenienter et secundum hunc modum dicendum notatur quod caritas hic diffinitur per rationem finis circa autem caritatis cum est amare duplex est notificari et preponere ad id quod ad ipsam caritatem tendit sicut ad quietatem et ideo nulla enim notificationem tanguntur circa duplex causa videlicet ad cor purum et ad ipsum preceptum quod puritas cordis aqua inmerito precedit actum dilectionis presupponat fiduciam fidei et certitudinem spei tamquam disponencia precedencia ideo ut inculcet apostolus quod actus caritatis presupponit actus aliarum virtutum theologicarum tamquam disponentes ad ipsum hinc est quod ista tria dicit de corde puro in quo tangit caritatis substitem consciencia bona in quo tangit spei fiduciam et fide non ficta in quo tangit fidei consciam et in hiis duobus apostolus caritatem perfectissime comendat in hoc quod in actu caritatis consistit complementum omnium virtutum et finis omnis bone operis quod intelligitur in nomine precepti unde intellectus primo dicte diffinitionis est ille caritas est finis precepti id est caritas est illud in quo consistit omnis mandati adimpletio et omnium virtutum perfectio et hinc est quod scriptura adeo nobis caritatem comendat et maxime scriptura novi testamenti et apostolus eam comendat elegantissime. Ad secundum ergo dicitur de obediencia

et vita eterna quod debeant dici sic Preceptum
quod obedire est ordinata ad caritatem habendam et vita
eterna non est ad quam caritas consummata et quod
dicitur quod dicit quod finis est deus pater et filius et spiritus
sanctus in hiis tres sunt fines et finis est res qua
fruendum fruendum est Sed hiis tres sunt tres res
quibus fruendum est sicut dicit augustinus in libro de doctrina
christiana ergo sunt tres fines Item intentio
finis dirigitur per fidem sed fides ponit
tres articulos in credendo patrem et filium et spiritum sanctum
ergo pari ratione intentio intendit in eum sicut in
eius fines tres fines quare ergo quare non sit distin-
ctio finium sicut pluralitas articulorum Responsio dicendum
quod res est distinguere et vocis invire Rur-
sus sicut dicit damascenus persone distinguuntur ratione
et differunt re et non ratione sic ergo intelligere quod
nomina illa que sunt communia ad rem et ad rationem
illa possunt pluraficari illa vero que sunt realia plu-
rificari non possunt ideo potest dici quod pater et spiritus sanctus
sunt tres res non tamen potest dici quod sunt tres boni
Preterea quod articulus dicit quod est ex parte rationis
finis vero dicit quod respicit votum ideo possumus
dicere articulos plures non tamen possumus
dicere plures fines licet tamen plures sunt articuli
una tamen est in eis veritas quia tres omnes veritates
sunt quod aliud potest reducatur ad veritatem incomplexam et
una sit veritas in complexa in patre et filio et spiritu
sancto quod sunt una veritas et una eternitas sed illi tres
articuli sunt unam veritatem realem similiter sunt
ad illud ergo quod obicitur quod fides distinguit dicendum quod
ratio illa non valet sunt tres res ergo tres fines
quod procedit a pluralitate pluralitatis ad pluralitatem communi
et dicit articulus tres res cum dicitur finis est res
et cum dicitur tres sunt res Ad id quod obicitur quod fides
distinguit dicendum quod ex hoc non sequitur quod intentio disti-
nguat plures fines sicut fides plures articulos
Preterea cum intentio in caritate consummetur et cari-
tatis sit unire plus hic intentio rem uniendi
quam rem distinguendi Item quod de questione ul-
timo proposita in littera quam intentio non debeat
in partem alteram vertere scilicet voluntas finis et eius quod
est ad finem sint due voluntates vel una hec quod
due sint videtur per hoc quod una est creati et alia
increati una temporalis et alia eterni Si autem
una sit videtur per hoc quod ubi est unum propter alterum
ubi autem hoc tantum unum est ut cum diligo
vinum dulce non diligo duo sed unum Preterea
quod non hic potest duas rationes nec tamen aliquam
earum reprobat vel approbat et tamen communiter
pars que distinguit videtur verior et verior oportet dicere
una enim dicit quod sint voluntates due alia dicit quod est
voluntas una hec autem diversitas respectu ad diversa
voluntas enim finis duplex potest esse aut sic ubi aut
sicut finis in ratione finis sic sit voluntas finis sicut ubi
Dicit tamen ad sicut ubi creatum et ad increatum
alia est voluntas qua volo finem et alia qua volo id quod
est ad finem sicut alio modo affectus quo amo deum
in se et alio modo quo amo creaturam autem sic
voluntas finis sub ratione finis in quantum finis est
ordinari sic una voluntate et uno decursu vo-
luntatis quia finis voluntas simul et semel non
possit fieri in plures sed successive ut in motu
conversione ad salutem pro memore conver-
sionis in intendo amore salutis et si habet vias
duas duo sunt modi dicendi probabiles et veri si
recte fuerint intellecti Sequitur
distinctio tricesima nona.
Hic oritur questio satis necessaria
Superius audivit in qua voluntas habet rectificari
et depravari in hac parte inquirit quare
voluntas magis depravatur in suo actu quam
aliqua alia potentia dividitur autem per istam in duas partes
in prima inquirit de causa depravationis voluntatis
deliberative in secunda vero prosequitur de rectitudine
voluntatis habitualis sive quam innatam per modum ibi
Solet etiam queri Prima pars dividitur
in partes duas in quarum prima movet questionem et
determinat in secunda vero opponit contra predictam solutionem
ad maiorem veritatis explanationem ibi Si autem
quare hoc intellectus et similiter secunda pars dividitur
in duas in quarum prima movet dubitationem
et opponit in secunda parte determinat sententiam
secundum opinionem ibi Posita est quo perspicue
sic patet quod duo determinat in prima parte ista videlicet
quod voluntas possit depravari tamen sit libera
potentia et qualiter bonum vult et appetat
virtute rationis naturalis indictorium quod quidem est conscientia
que ex bonum dictat et rationis scintilla rationis
vel conscientie inquantum est synderesis que ad bonum
inclinat et contra malum remurmurat

Hic autem habeam prima istius partis et duo hic
intendit quod et prima qui de ipsa conscientia quod est
vocis quedam et directiva Progredi enim
de re que dicitur ipsius conscientie scintilla Circa
primum queritur ibi prima quero de ipsa conscientia in comparatione
ad superiorem utrum scilicet sit ex parte cognitive vel
ex parte affective Secundo queritur in comparatione ad
originem scilicet utrum sit innata vel ab inquisitione
Tertio queritur in comparatione ad effectum utrum videlicet habeat
omnibus conscientia obligare
Circa primum sic proceditur et queritur utrum conscientia teneat
sit a parte intellectiva an a parte affectiva
et quod ex parte intellectiva videtur primo per id quod dicit in
Glossa conscientia tua quod tu recto male dicit
aliud Preterea est actio primus potentie cognitive
si ergo conscientia est sciere et conscientia scire ex parte cognitive
Item damascenus dicit quod conscientia est lex intellectus nostri
sed lex intellectus non dicitur nisi scriptura que directe
respicit intellectum ergo conscientia tenet se ex parte potentie
intellective Item conscientia est ex premissis conscientia
conscientia est scientia ergo conscientia est ex parte intellectus
Preterea omnis que sic mala est boni est contra omnis
consciens aliquid rei est scientia illam rem
ergo a communi genere omnis conscientia est scientia Item
conscientia dicitur recta et erronea sed erroneum
respicit habitum vel actum intellectivum

si ergo dimissio et dimidium spectat ad eandem potentiam etiam videtur quod conscientia teneat se ex parte potentie cognitive. Item Ieronimus ostendit [illegible] legere enim et meditari et diligere et testificari et arguere omnes sunt actus spectantes ad cognitionem sed omnes hii actus attribuuntur conscientie nam conscientia liber est in quo legimus conscientia etiam in qua meditatur conscientia testificatur conscientia arguit conscientia etiam regit et dirigit ergo videtur quod conscientia totaliter se teneat ex parte cognitive cuius actus et habitus sunt eius. Preterea [illegible] si conscientia teneret se ex parte cognitive aut ergo sicut potentia aut sicut habitus aut sicut passio. Non sicut passio quia passiones maxime respiciunt affectivam. Videtur [illegible] habitus quia conscientia est munda modo et nunc immunda et nullus habitus transmutatur a munditia et immunditia et ergo restat videtur quod si conscientia teneret esse ex parte cognitive non erit aliud quam potentia cognitiva ergo si potentia cognitiva est de omnibus non solum de operabilibus sed etiam de speculabilibus videtur quod conscientia non tantum attendatur circa ea que sunt morum sed etiam circa ea que sunt disciplinarum quod manifeste falsum est. Item sicut intellectus se habet ad verum ita affectus se habet ad bonum ergo si quod est tua perfectio consistit in bonitate magis spectat ad bonum affectum quam ad intellectum. Quod conscientia est habitus dicit enim expositor I Thi. I Caritas est de puro corde et conscientia bona et [illegible] militiam in bonam militiam habentes fidem et bonam conscientiam ergo etc. Item lex carnis repugnat legi mentis sed ut dicit Damascenus sed lex carnis se tenet ex parte motive ergo et lex mentis tenet se ex eadem parte sed conscientia est lex mentis sic dicit Damascenus ergo conscientia tenet se ex parte affective. Item remorsus est actio potentie affective ubique enim est remorsio ibi est quedam dolor et passio sed conscientie est remordere sicut dicitur super illud Iob nichil in conscientia sum [illegible] in nullo me remordet conscientia mea ergo videtur quod conscientia ex parte affective se teneat. Item delectabile et penale se tenet ex parte potentie affective sed in nobis est pena et letitia ex parte conscientie [illegible] vermis conscientie erit pena magna dampnatorum ergo videtur quod conscientia tenet se ex parte affective non ex parte cognitive.

Ad predictorum intelligentiam est notandum quod sicut nomen intellectus aliquando accipitur pro potentia intelligendi aliquando pro habitu aliquando pro ipso principio intelligendi sic nomen conscientie tripliciter consuevit accipi a doctoribus sacre scripture aliquando enim accipitur conscientia pro ipso conscito et sic dicit Damascenus quod conscientia est lex intellectus nostri lex est enim illud [illegible] nominis aliquando vero accipitur conscientia pro [illegible] per habitum sic conscientia accipitur pro habitu [illegible] aliquando autem accipitur conscientia pro ipsa potentia conscientie ut ita dicam sed quod dicitur quod lex naturalis scripta est in conscientiis [illegible] tribus modis accipi solet nomen conscientie [illegible] modo nomen conscientie [illegible] sicut [illegible] potentia sit habitus [illegible] habitus potentie cognitive

aliter tamen quam sit ipsa speculativa sua que sua speculativa est perfectio intellectus nostri in quantum est speculativus. conscientia vero est habitus perfectivus intellectus nostri in quantum est practicus sive in quantum dirigit [illegible] se intellectus habet quodammodo rationem motivi non quia efficiat motum sed quia dictat et inclinat ad motum. Et propterea talis habitus non simpliciter nominat [illegible] sed conscientia ut in hoc proposito quod habitus ille non perficit ipsam potentiam speculativam in se sed prout est quodammodo [illegible] affectionem et operationem. Et propter hoc nos non dicimus quod dictamen conscientie [illegible] totum est magis sua parte [illegible] conscientia sed [illegible] quod conscientia dictat deum esse honorandum et consimilia principia que sunt sic recte agendorum. Concedendum est igitur sicut rationes ostendunt quod conscientia se tenet ex parte potentie cognitive ita non se teneat sed quod est speculativa sed sic quod est practica intellectus enim speculativus et practicus eandem potentiam dicunt sola extensione differentem sicut dicit philosophus nec est aliquo includendum quod intellectus practicus sit appetitus vel voluntas hoc enim negat ipse philosophus. Ad id ergo quod obicitur in contrarium quod conscientia non potest esse potentia nec passio nec habitus ex parte cognitive dicendum quod immo nominare potest et potentiam et habitum et tamen nominat potentiam non nominat [illegible] potentiam [illegible] sed prout se extendit ad cognoscenda ea que sunt moralia sive moralia [illegible] nominat [illegible] non solum nominat habitum naturalem immo etiam potest nominare habitum acquisitum et quod habitus acquisitus potest purificare et federare animam sicut est quod conscientia dicitur munda et immunda recta et non recta [illegible] plures respiciunt conscientiam sed [illegible] nomine ponere quod sic stat pro nomine habitus. Ad id quod obicitur quod conscientia dicitur esse bona et mala dicendum quod bonitas et malitia non tantum respiciunt affectum immo etiam intellectum practicum et eius habitum pro eo quod intellectus practicus non tantum consistit in vero immo etiam se extendit ad bonum et propterea [illegible] illud quod quando est conscientia bona est quando bonum dictat et ad bonum inclinat et a malo retrahit et ipsum refugit et ideo non sequitur quod conscientia sit in potentia affectiva. Ad hoc enim quod dicatur bona non oportet quod sit affectio sed enim sufficit quod [illegible] ipsa voluntate et affectione habeat quandam concomitantiam. Ad id quod obicitur quod lex carnis opponitur legi mentis dicendum quod [illegible] sicut vult [illegible] in homine [illegible] non tantum est corruptio quo ad potentiam motivam et inclinativam sed etiam quo ad [illegible] et ideo [illegible] lex carnis [illegible] consistit in concupiscibili [illegible] inclinante [illegible] tamen presupponit fantasiam et cognitivam carnalia inordinate representantem et similiter in parte mentis [illegible] considerare conscientiam autem quod est [illegible] dicitur opponi legi carnis [illegible] quam concupiscentie. Ad id quod obicitur de remorsu [illegible] dicitur remordere [illegible] quod [illegible]

ipsa monstrat aliquod malum ipsi affirmi
tum retinet sed inducit remorsum pro eo quod
ille affectus retaliatur unde remorsus non est
a conscientia proprie loquendo sed sicut a dictante
a scintilla autem conscientie que quidem est synderesis
est sicut amor ut melius iam probabitur ideo
quod penale et detestabile est ex parte con
scientie dicitur quod non est a conscientia nec in conscientia nisi sicut
in disponente et dictante gaudere enim et dolere
proprie affectionis est sed tamen conscientia que est rectum
testimonium testificatur de bono facto quod est bonum et de
facto malo quod est malum generat ex hoc dolorem
vel gaudium in affectu unde dicitur glossa nostra hec est
testimonium conscientie nostre non attribuendo ipsi conscientie
proprie potentiam letandi sed actum testificandi
Secundo queritur utrum conscientia sit habitus innatus
vel adquisitus et quod habitus sit innatus videtur
Ro. ii. gentes que legem non habent naturaliter
que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex qui
ostendunt opus legis scriptum in cordibus
suis testimonium reddente conscientia et glossa id est
et si gentes non habeant legem scriptam habent
tamen legem naturalem quia sibi conscii sunt ergo ex
textu et glossa patet quod conscientia dicit habitum naturaliter cordi
sic inscriptum Item Augustinus in li. iii. de li. ar.
cum de meritis boni operis non sit par atque ipsius
naturale iudicatorium quo sapientiam quis preponat
errori et requiem difficultati sed hoc conscientia est hoc
iudicatorium est hoc habitus habitus innatus Item spiritus
eius naturale est quod natura dedit alia ergo sicut de
dit alia illud quod est in eis naturalibus ulterius
dedit hominem qui excellit omnia alia sed cog
nitio naturalis non est aliud quam conscientia ergo etc. Item naturalis
theologia instinctu ad appetendum bonum et ad honorandum
deum potentes sed hoc non potest esse sine aliqua pro
gnicione ergo videtur quod ad hoc faciendum habemus
cognitionem naturalem nobis impressam Hec ergo cognitio naturalis
nobis adhuc est conscientia ergo etc. Item lex naturalis ab
hoc cognoscitur aliquo aut ergo per adquisitionem aut
per naturam Si per adquisitionem ergo non dicitur naturalis
sed adquisita sicut nec virtutes politice si vero
per naturam et cognitio legis naturalis ideo est aliqua quam conscientia
ergo etc. Item unus nec naturaliter ligat voluntatem
sed ligamen voluntatis necessario precedit actum cognitionis
affectum enim precedit intellectus ergo si votum naturaliter
ad id nos ligat videlicet quod id ius aliquid naturaliter
cognoscatur Si ergo illa naturalis cognitio est conscientia patet etc.
Contra Philosophus in iii de anima dicit quod anima creatur
sicut tabula rasa ergo videtur quod anima apud conditionem
nullam habet innatam cognitionem sed ergo habitus conscientie dicit
aliquam cognitionem videlicet quod non potest innata sed adquisita
Item Augustinus in i Retractationum retractat hoc quod
dixerat animam creari scientem sed male corporis
oppressam oblivisci eorum que sciebat sed non retractaret
nisi haberet hoc pro falso ergo falsum est sed Augustinus
quod anima naturaliter habeat cognitionem agendorum ergo
conscientia est habitus cognitivus videtur quod non sit innatus
sed adquisitus Item nec huius cognitio de complexo

nisi habetur de incomplexo unde non cognoscit principium
qui non cognoscit terminos propter quod dicit philosophus quod principia
cognoscimus in quantum terminos sed cognitionem complexorum non habemus
nisi mediantibus sensibus nemo enim cognoscit colo
rem nisi per sensum et per ea amittentes
unum sensum necesse est unam scientiam amittere
Si ergo nulla scientia incomplexorum est in mente sensu necesse
est quod omnis cognitio complexorum sit acquisita et acceptata
a sensu sed conscientia dicit cognitionem complexi utpote agendorum
naturalis ergo videtur quod conscientia non dicatur habitus
innatus sed adquisitus Item carnalis difficilius
est vel maioris est facere ea que pertinent
ad simpliciter speculationem Sed scientia que est habitus
speculativus cognitivus speculandi
non est nobis nata sed adquisita ergo et cetera
et conscientia que est habitus dirigens in operibus
non est innata sed adquisita Item omnis habitus naturalis
semper est rectus Conscientia autem aliquando est recta aliquando
erronea ergo conscientia non est habitus naturalis sed habitus
Item habitus naturales omnibus insunt et semper quod naturalia
sunt illa que sunt semper eadem apud omnes et
naturalia sunt inseparabilia Sed conscientie non sunt eedem
apud omnes immo frequenter sunt diverse conscientie
cum non semper insint quod frequenter homo incipit habere
conscientiam quam prius non habebat sicut re
ligiosus ex quo intrat religionem habet
conscientiam quod non liceat stare contra consilia
et hanc prius non habebat Item omnis peccator
in conscientia est notandum quod secundum illum positionem
platonicam que posuit omnes habitus cognoscitivos
esse simpliciter innatos sed oblivioni dari
ad tempus propter corporis molem qui impediat et
repleat tamen plures qui ...... tres sunt
opiniones doctorum de origine habituum cognoscitivorum
et omnes tres ille positiones in hoc concordant quod sint
virtutes consuetudinales nec sunt omnino a .....
nec omnino ab adquisitione sed quodammodo sunt innate
quodammodo adquisite sic etiam et habitus adquisiti
nec sunt omnino innati nec omnino adquisiti In
assignando autem modum quomodo habitus sunt innati
et quomodo sunt adquisiti diversificantur Quidam
enim dicunt valuit quod innati sunt
intellectui agenti sed adquisiti sunt et adin
tellectum possibilem et quod ad istum intellectum philosophus
animam creari et sicut tabulam in qua nihil
depictum est in qua nihil est pictum sed
sensibus sed iste non videtur esse ..... vis
nec veritati si enim intellecta agens
habet habitus cognoscitivos quare non posset
illos communicare possibili sine adminiculo sensuum
in quo Pueri si intellecta agens haberet
habitus cognoscitivos cum anima absque conditione
non esset ignorans ymmo esset sciens
difficile est enim simul .... in ..... intellectum possibilem
dicere intellectum agentem .... intellectu dicatur
cum sit omnia fieri et agens quo omnia facere
ideo est secundum modum dicendi quod habitus cognitivi quodammodo
sunt innati quodammodo adquisiti innati enim sunt

quo ad cognitionem infinitorum acquisitum quo ad
cognitionem in parte sine innatum quo ad co-
gnitionem principiorum acquisitum quo ad cognitionem conclusionum
Unde cognitionis est illa quam quis probat an
dictam sed nec ille modo dicendi videtur multis placere
augustinus namque philosophus in libro posteriorum probat quod
cognitio principiorum non est nobis innata
adducens ad plura inconvenientia et ideo ostendit
quod cognitio principiorum acquiritur via sensu-
um et experientie augustinus enim in xii de trinitate
loquens de puerulo qui respondebat de omnibus
principiis geometrie dicit quod hic non erat quia
anima illius pueruli prius illa noverit sed quia
ista videbat in quadam luce sui generis incor-
porea sicut oculus carnis videt in hac luce
corporea que ei adiacent cuius lucis capax
ei quasi congruens creata et parata est tertio
modo dicitur quod habitus cognitivus quodammodo sit nobis
innatus quodammodo acquisitus non tamen loquendo
de cognitione in parte et de cognitione conclusionum
sed etiam de cognitione principiorum cum enim ad cogni-
tionem duo requirantur concurrere necessario videlicet
presentia cognoscibilis et lumen quo mens
de illo iudicamus sicut videmus in visu et in
presenti autem ita tunc animi habitus cognitivi sunt
sunt quodammodo nobis innati ratione luminis animi
inditi Sunt etiam et quodammodo acquisiti ratione
speciei et hoc quidem videntur philosophus et augustinus convenire
omnes enim in hoc concordant quod potentie cognitive
sint lumen inditum quod vocatur virtus iudi-
catorum species autem et similitudines rerum acquiruntur
in nostra mente sicut expresse dicit philosophus in multis
locis et hic etiam experientia docet nemo enim
unquam cognosceret totum aut partem nisi
sensu aliquo exteriori speciem eius cognosceret
acciperet et hinc est quod amittentes unum sensum
necesse habent unam scientiam amittere illud autem
lumen sine virtus iudicatorum dirigit rectam
animam in iudicando tam de cognoscibilibus
quam de operabilibus sed hic attendendum est precipue
quod sicut inter cognoscibilia quedam sunt valde
evidentia sicut sunt dignitates et principia prima
quedam sunt minus evidentia sicut conclusiones particulares
sic et in operabilibus quedam sunt maxime evi-
dentia ut patet illud quod tibi non vis fieri
alii ne feceris et quod deo obtemperandum est et similia
quo ad ista cognoscenda principiorum primorum ratione illius
luminis dicitur esse nobis innata quod lumen illud suf-
ficit ad illa cognoscenda Secundo per eius cogni-
tionem species acquisita est propter quod lumen
nobis innatum non plene sufficit ad illa
cognoscenda sed indiget adquisita persuasione et
[illegible] sic etiam intelligendum est ex parte
operabilium quod quedam sunt agenda ad que
tenemur que non cognoscimus nisi per instructionem
superadditam Quoniam prima conscientia nominat habitum
directivum vel iudicii in operabilium hic
est quod quodammodo nominat habitum innatum et quodammodo
nominat habitum acquisitum Habitum innatum
innatum nominat ratione con[...] sunt de primo certa
mine hic habitum vero acquisitum ratione eorum que
sunt institutionis superaddite habitus enim
innatus dicitur ratione luminis directivi habitus vero
acquisitus ratione speciei ipsius cognoscibilis
sic enim habeo lumen quod sufficit ad cognoscendum
quod parentes sunt honorandi et quod proximi
non sunt ledendi non tamen habeo naturaliter impressam
speciem patris vel speciem proximi non habeo vero
plena est ipso ad conscientiam propositam et etiam ad
obiecta concedo enim quod conscientia habitus creatus
quodammodo innatus videlicet ratione illius luminis
supra nos signati quod quidem ostendit nobis bona
et quod est scientia alicui habitum adquirendi
et sic exit rationem ad primam. Item in quarte
concedo etiam quod dicit habitum quodammodo adquisitum
ratione speciei operabilium sicut rectitudo valentis
ostendunt sed quedam autem sunt cognoscibilia que non
cognoscuntur per speciem vel per experientiam ratione
talium potest dici conscientia esse habitus simpliciter
innatus ut patet ratione huius quod est deum amare
et deum timere deus enim non cognoscitur per similitudinem
a sensibus acceptam immo dei notitia est naturaliter
inserta sicut dicit augustinus quid autem sit amor
et timor non cognoscitur homo per similitudinem
a sensibus acceptam sed per essentiam hec enim affecte
essentialiter sunt in anima ex his patet responsio ad
illam rationem qua quis vere omnis cognitio sit a sen-
sibus quod non verum enim est ponere quod anima novit
deum et seipsam et que sunt in seipsa sine
adminiculo sensuum exteriorum unde si aliquando dicat philosophus
quod nihil est in intellectu nisi prius fuerit in sensu et quod
omnis cognitio habet ortum a sensu intelligendum est de illis
que quidem habent esse in anima per similitudinem ab-
stractam et illa dicuntur esse in anima ad modum
scripture et propterea valde notabiliter dicit philosophus
quod in anima nihil scriptum est non quod nulla sit in ea
notitia sed quia nulla est in ea pictura vel similitudo
abstracta et hic est quod dicit augustinus in libro de trinitate
inseruit nobis deus virtus iudicatorum ut quid
sit lux quid tenebrarum cognoscitur in libro soliloquiorum
quam veritas est quod veritas in corde hominis naturaliter
est impressa

Tertio queritur de conscientia propter quod necessario ligatur
ut est quod utrum tenemur ad omne illud
quod conscientia dictat esse necessarium ad salutem Et quod sic
videtur ad romanos xiiii omne quod non est ex fide peccatum
est sed quod non est ex fide id est contra conscientiam ut recedamus
in illud esse peccatum sed hic non esset nisi conscientia ligaret
ad id illud quod ipsa dictat ergo tenemur ad illud
facere quod est de conscientie dictamine Item lex obligat
ad faciendum illud quod ipsa dictat lex non dicitur aliquando
sed conscientia est lex naturalis necessario ergo tenemur ad
illud quod conscientia dictat ad salutem esse necessarium
Item tenemur illud quod iudex mandat sed conscientia
est iudex noster sicut quod dicitur esse ut in [...] ergo tenemur
ad omne illud quod conscientia dictat Item [...] quod

quoniam conscientia autem ad sensum credens peccatum esse
mortale peccat mortaliter. Ideo quod conscientia in tali casu
[illegible] si non possimus non credere ea que dictat conscientia
unde quod quicquid sit illud si contra hoc faciam peccabo
mortaliter. Unde primo quod teneamur ad faciendum omne
illud quod conscientia dictat esse ad salutem necessarium.
Ideo contra si obligaremur ad omne illud quod conscientia di
ctat. Sed conscientia dictat aliquando faciendum aliquid contra
deum. Ergo teneremur facere aliquid contra deum. Sed nullus
peccat faciendo illud ad quod tenetur. Ergo faciendo contra deum
non peccaremus. Item quedam sunt ita mala
secundum se que quidem deus non potest facere nulla [illegible] propter
que nullo bono fine possunt fieri. Sed ad illa potest
obligare conscientia ad quod non potest obligare deus
cum conscientia sit citra deum. Ergo si conscientia dictet ta
lia unde quod ad talia non possit obligare ergo
non obligamur ad faciendum ea. Item quod ad illud
conscientia possit obligare unde quod peccatum est dictum
vel factum vel concupitum contra legem dei sicut dicit
Augustinus. Ergo si conscientia dictat ad quod non sit de man
dato legis divine facere contra id non est peccatum cum
non sit facere contra legem dei. Ergo non tenetur quis
ad illud faciendum. Item ad illud ligat conscientia quod est
de se virtute sua. Item nullus potest ab aliquo li
gante absolvi preter dictamen conscientie ergo nec preter
illud dictamen potest [illegible] vinculum [illegible]
ergo unde quod conscientia per se et de se ad illud possit
ligare. Est primo quod [illegible] conscientia liget utrum
liget ad omne quod dictat et utrum omnis conscientia ligat
[illegible] hoc sit perplexus cum conscientia dictat unum
et lex divina dictat contrarium et cum magis sit ob
[illegible] dictamini conscientie in precepto [illegible]
[illegible] admittere. Responsio dicendum quod conscientia
aliquando dictat aliquid quod est secundum legem dei aliquando
aliquid quod est preter legem dei aliquando aliquid quod est contra
legem dei et loquimur hic de dictamine per
modum preceptionis vel prohibitionis non
per modum consilii vel permissionis. In primis quidem
conscientia simpliciter ligat et virtute precepti quia hoc quod
illa ligatio est per legem divinam et conscientia que
illi concordat ligationem [illegible] in secundis vero conscientia
ligat quamdiu manet [illegible] vel tenetur homo
conscientiam deponere vel tenetur illud quod dictat
conscientia adimplere ut puta si dictat quod necessarium
ad salutem festucam de terra levare. In tertiis
vero conscientia non ligat ad faciendum vel non faciendum
sed ligat ad se deponendum propter quod cum talis
conscientia sit erronea errore repugnante legi
divine [illegible] quamdiu manet [illegible]
contra statum salutis et ideo necesse est ipsam depo
nere quod sive hoc faciat quod dicit sive contra [illegible]
mortaliter peccat. Si enim faciat quod conscientia dic
tat et illud est contra legem dei et facere contra legem
dei est mortale peccatum absolute mortaliter peccat.
Si vero non facit contrarium eius quod conscientia dictat ipsa
manente adhuc peccat mortaliter non ratione
operis quod facit sed quod nullo modo facit facere enim
in contemptu dei quod credit dictante sibi conscientia

deo displicere quantumvis deo placeret. Hec [illegible]
dicit Glosa super illud Ro. xiiii omne quod non est ex fide
peccatum est. Ibi omne quod contra conscientiam fit [illegible]
fiat dicit apostolus esse peccatum. Quantumvis enim fateretur
quod bonum est si non facias credidit peccatum esse [illegible]
[illegible] non enim attendit deus quomodo hoc fa
ciat sed qua [illegible] faciat et ille qui facit quod credit
[illegible] credens facere contra dei ipsius voluntatem
non facit bono [illegible] sed [illegible] malo et ideo
peccat mortaliter. Sicut patet quod [illegible] conscientia
[illegible] ligat ad faciendum quod dictat aut ligat
ad se deponendum et [illegible] non ligat conscientia omnis
ad faciendum quod dictat [illegible]
esse illud [illegible] tenetur sed tamen conscientia [illegible]
erronea [illegible]
etiam ad obiecta [illegible] ad illud
enim quod primo dicitur quod omne quod non est ex fide [illegible]
contra conscientiam [illegible] dico enim [illegible]
contra conscientiam [illegible] est peccatum [illegible]
[illegible] conscientiam [illegible] est bonum [illegible]
conscientia dictat ad quod est contra deum [illegible] duas
[illegible] vel facere contra conscientiam est peccatum aut
quod conscientia ligat ad illud faciendum aut quod illud
non potest bene fieri tali conscientia manente [illegible] est
[illegible] perplexus [illegible]
[illegible] ad unam [illegible] ad illud
dicitur quod conscientia est lex [illegible] quod verum est
quod lex est sed non est lex suprema [illegible]
enim est lex alia [illegible]
ligat ad faciendum [illegible] quod dictat [illegible]
[illegible] lex inferior non dictat contrarium legi
superiori [illegible] conscientia [illegible]
ad [illegible] quod opponitur de iudice ad illud [illegible]
quod ultimo dicitur quod quicumque credit peccare
mortaliter peccat mortaliter dico quod hic [illegible] est
illud enim verum est [illegible] quod dicit qui facit contra conscientiam
edificat ad gehennam sed [illegible] hic non sequitur
quod teneamur facere omne quod conscientia dictat facere [illegible]
sicut dictum est [illegible] duas [illegible] veritates
ad illas [illegible]
[illegible] non est [illegible]
[illegible] enim quod conscientia non ligat in omnibus
ad illud [illegible] quod [illegible] ligat [illegible] non [illegible]
peccatum quod fit contra conscientiam sed contra legem dei [illegible]
[illegible] facere contra legem dei [illegible] vel
[illegible] vel interpretative sive secundum veritatem sive secundum
reputationem et utroque modo est peccatum mortale
utroque enim modo contemnitur deus quantumvis fa
ciens contra conscientiam non faciat contra legem dei secundum
veritatem facit tamen vel secundum veritatem vel secundum repu
tationem quia conscientia est sicut preco dei et nuncius
et quod dicit non mandat ex se sed mandat ex deo
sicut preco [illegible] divulgat edictum regis hinc est
[illegible] conscientia habet virtutem ligandi in hiis que
possunt aliquo modo fieri bene. Ad illud quod dicitur quod non potest
ab aliquo absolvi dico quod non est simile quia
conscientia non potest aliquem legare [illegible] non
potest a precepto dei absolvi nec a precepto prelati

ui hō se obligauit ex lege non ex hoc tamen non sequitur quod non possit ligare finaliter unde est actus animi a destinatione animus sicut illud actu non vero eius conscientia non potest supra superiorem ergo non potest super inferiores contra illud non vero conscientia non potest absoluere hominem a mandato superioris ergo non potest eum obligare Sed tamen sequitur quod non potest obligare contra mandatum superioris ad aliud tamen nos potest obligare eo quod quodammodo super nos est et media inter nos et deum sicut preco medius est inter regem et populum Ex hijs patent ea que ultimo obijciebantur videlicet quia conscientia ligat et cum non potest etiam quod neque ex conscientia perplexus est inspiciendo ad tempus vnde quamdiu conscientia manet non tamen est perplexus simpliciter pro eo quod debet illam conscientiam deponere et si nescit per se de illa iudicare pro eo quod nescit legem dei debet sapientiores consulere vel per orationem se ad deum conuertere si humanum consilium deest alioquin si negligens est verificatur in eo quod dicit apostolus qui ignorat ignorabitur patet etiam quod plus est standum precepto prelati quam conscientie maxime cum prelatus precipit quod potest et debet precipere

Consequenter queritur de 2o principali videlicet de synderesi que est conscientie scintilla et circa hoc queruntur tria primo queritur de ipsa synderesi quantum ad essentiam videlicet si sit in genere cognitiue vel affectiue Secundo queritur de ipsa quantum ad usum videlicet utrum per peccatum possit extingui 3o queritur de ipsa quantum ad abusum videlicet si per peccatum possit depravari

Circa primum sic proceditur et queritur utrum sit synderesis in genere cognitiue vel affectionis et quod sit in genere affectionis videtur per illud quod dicitur in glosa super Ezechiel in qua plura valde dicuntur de synderesi hic est spiritus qui postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus sed gemere est actus affectionis ergo synderesis est gemere synderesis spectat ad potentiam affectiuam Item ambrosius dicit quod ... quod hoc subiectum potest velle bonum sed et hoc ... inclinat nos ad bonum vel est synderesis vel conscientia sed illa voluntas non inclinans ad bonum vel est synderesis vel conscientia sed non est conscientia ergo est synderesis Item sicut malum est bonum sibi oppositum sed nobis inest in parte motiua sensualitas ad impellendum ad malum ergo et in parte motiua rationis debet esse instigans nos ad bonum hec autem non est nisi synderesis ergo synderesis est in parte affectiua Item sicut intellectus indiget lumine ad iudicandum ita affectus indiget calore quodam et pondere spirituali ad recte amandum ergo sicut in parte anime cognitiua est quoddam iudicatorium naturale per quod cognoscit quid est conscientia ita et in potentia affectiua erit pondus ad bonum dirigens et inclinans hoc autem non est nisi synderesis ergo etc Contra illud apostoli ad Romanos ii cum enim gentes que legem non habent naturaliter ea que legis sunt faciunt ... adolescentie vero non de glosa ... proprie adolescentie ... legem naturalem scriptam in corde suo non dicit non aliud per hoc quod non recipit ea que dei sunt sed voluit hoc dicere synderesis

ergo videtur quod synderesis sit ex parte rationis sine cognitionis Contra in dicitur quod spiritus vel accipitur tamen ad intellectum et affectum abusiue per modum glosa submergitur hic est spiritus qui postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus sed postulare est actus rationis ergo etc Item sicut illud dicitur per ambrosium ... quod in mortalitate corporis ... rationis spiritum abolere non potuit quin homo sapere et deum possit cognoscere si ergo spiritus rationis se tenet ex parte rationis et hoc spiritus qui in nobis remanet nec est aliud quam synderesis videtur Item scintilla conscientie et conscientia sunt eiusdem partis sed conscientia ut supra probatum est spectat ad cognitiuam et synderesis est scintilla conscientie sicut per dicitur Ezechiel i ergo videtur quod synderesis se teneat ex parte cognitiue Item synderesis se tenet ex parte motiue aut ergo est potentia aut passio aut habitus passio non est quia conscientia ... ut videtur quia aut esset bona aut mala non bona quia si bona esset virtus si mala esset vitium quorum utrumque neutrum attribuitur synderesi potentia non est ut videtur quia potentia et voluntas motiue ... sicut ad opus appetitiue synderesis autem non ... aliqua et ... appetibilium ergo non videtur quod aliquo modo se teneat ex parte affectiue

Respondeo dicendum quod ... et ipsa synderesis et de comparatione ipsius ad legem naturalem et ad conscientiam ... secundum hoc videlicet sunt tacti vel diuisi ... se habeat ad tres anime potentias concupiscibilem irascibilem et rationalem videtur enim ... potest hec tria sed quod hec in glosa super illud ... facies hominis et ... pleraque nostri platonem rationabilem anime et irascentiam et concupiscentiam ad hominem ad leonem et ad uitulum referunt ... vero super hec et extra hec tria ponunt quartam quam greci vocant synderesim que scintilla conscientie in caym quidem ... non extinguitur qua victi voluptatibus vel furore et ipsa interdum rationis similitudine decepti nos peccare sentimus quam proprie aquile deputant non se immiscentem tribus sed ipsa etiam erranti corrigentem Ex hac glosa videtur quod dicat aliquis tria ... quod hoc quod hic ... de spiritu ... conscientie ... synderesis ... tres virtutes concupiscibilem irascibilem et rationalem ergo synderesis est ... videtur quod ipsa se teneat ... penes aliquam istarum trium virium vel penes omnes ... ad ... et distinctio synderesis ab aliis viribus ... sicut et distinctio aliarum virium ... volunt enim aliqui dicere et ... ponentes ... posita super ... synderesis supremum ipsius anime supremum autem ipsius anime est superior portio rationis quam ... dicitur ... superior portio ... inferiorem portionem rationis et irascibilem et concupiscibilem sed autem portio sic quod ... ... et ... ... obliquando ... et isti dixerunt quod inter synderesim et conscientiam

et legem universalem talis est ordo quia synderesis
respicit ipsam potentiam superiorem rationis
conscientia vero respicit ipsius partem secundum quod respicit
inferiorem rationem lex vero universalis respicit id
quod conscientia dirigit. Sic autem modo dicti satis
videntur probabiliter nisi repugnarent illi
glose prius dicte quia et synderesis aliis pec-
cantibus non se immisceret cum enim mortale
peccatum non possit esse absque ratione superioris por-
tionis ut in manducatione vetiti consentit co-
mmissio peccati si synderesis esset superior portio rationis
aliis peccantibus se immisceret. Item superior por-
tio rationis dicitur ordinationem ad deum atque at
synderesis non tantum respicit deum sed etiam proximum
sed quod lex universalis respicit utrumque. Et ideo aliud
est modus dicendi qui in hoc ratione dicuntur
moveri secundum intellectum et affectum primo modo [illegible]
modo deliberant [illegible] liberi arbitrii
consistit in ratione voluntatis et voluntate secundum modum
deliberative sic conscientia et synderesis respiciunt
rationem et voluntatem in primo motu primo modo [illegible]
sic tamen synderesis quam conscientia quam etiam lex
non solum ad bonum inclinant sed licet aliquid ad
bonum aliquid ad malum et ideo sic licet similiter
complectitur rationem et voluntatem sic synderesis similiter
rationem et voluntatem complectitur et lex universalis similiter
et conscientia similiter et per consequens accipi possunt
ex parte synderesis et potentiam et conscientiam habitum
et legem universalem obiectum sive aliquo exemplo ut
ut synderesis dicatur habitus boni vel mali
in volendo conscientia vero habitus est boni vel mali
secundum in peccando lex vero universalis inducit sic hic
ad utrumque secundum quod ut habitus sunt prius conscientia
de habitu se tenentem ex parte intellectus. Sunt
unde erit secundum conscientiam et synderesim ponentem
nobis ad directivum autem unde est ponere
quod synderesis se teneat ex parte affectus
[illegible] est secundus modus dicendi quod [illegible]
habitus creationis naturalis intellectus est lumen
quod est sibi naturale indicatorium dirigens ipsum
intellectum in cognoscendo sic affectus habet
naturale quoddam pondus dirigens ipsum intellectum
in appetendo. Appetenda autem sunt in duplici
differentia quedam enim sunt in genere honesti et
in genere commodi sicut et cognoscibilia sunt
in duplici genere quedam in genere speculabilium
et quedam ex parte moralium et quia conscientia
non nominat illud indicatorium nisi in quantum
dirigit ad opera moralia sic synderesis non
nominat illud pondus voluntatis sive voluntatem
nisi illo pondere in quantum illa habet inclinare
ad bonum honestum et quia non conscientie
potest accipi pro potentia tum tali habitu vel pro habitu
talis potentie sic etiam synderesis et ratione
tamen modo loquendi synderesis nominat potentiam
habitualem quod nominat habitum sicut in
auctoritatibus que supra inducte sunt et prima
potentia in quantum est per illum habitum sive est

qui habitus et potentia una nominatione comprehenduntur et potentia
illa ut sic habilitata nomine sui habitus dicitur. Et
ex hoc patet responsio ad quoddam primo propositum quia que
dicatur utrum synderesis dicat quid affectivum vel
cognitivum dico enim quod synderesis dicit illud
quod stimulat ad bonum et ideo ex parte affectionis
se tenet sicut ratio ad primam partem inducte omnibus
ad illud vero quod primo obicitur in contrarium quod synderesis est
spiritus rationis qui postulat et interpellat etc.
quod sicut dicit glossa super Romanos 8 ubi etiam loquitur
ad deum cogitationibus et exterioribus verbis
sed etiam affectibus et desideriis et tunc dicitur
synderesis atque stimulando facit nos bonum
desiderare dicitur gemitibus inenarrabilibus ad
deum interpellare. Ad illud quod obicitur de ipsius rationis
dicitur quod per ipsum rationalem magis intelligitur ibi
indicatorium naturale quam intelligatur synderesis
sed quod autem contendat quod per ipsum illuminatur
synderesis distinguendum est quod eo accipitur aliquid
ex parte cognitiva aliquid ex parte
affectiva sicut comprehendit totum spiritum rationalem
et sic ipsius rationis non tantum ex parte
cognitive sed etiam ex parte affective sicut
corporalis visus et tactus et ideo ex hoc non sequitur
quod synderesis se teneat ex parte cognitionis.
Ad illud quod obicitur quod synderesis est scintilla conscientie
dicendum quod ideo dicitur scintilla quod conscientia quoddam est lumen
non potest movere nec pungere sine scintilla
et mente synderesis quae est quasi stimulus
et igniculus voluntatis sic ratio non potest movere
mente voluntate sic nec conscientia et mente synderesis
et ideo non sequitur ex hoc quod sit ex parte [illegible]
unde potius ex parte affective. Ad id quod queritur utrum
sit potentia vel potentia vel habitus dicendum quod est potentia
actu non nominat potentiam voluntatis generaliter secundum
voluntatem in quantum movetur naturaliter nec adhuc voluntatem
sed solum rationem boni honesti vel eius oppositi
nichilominus etiam potest dici habitus si ille non
dicatur nec vicium nec virtus propter quod vicium et
virtus reperiuntur liberum et voluntatem
in quantum est deliberativa non in quantum est naturalis. Ex
dictis patet responsio ad omnia quorum ultimum
ad illud enim quod queritur quomodo se habeat synderesis
ad conscientiam et legem universalem dicendum quod sic se habet
synderesis ad conscientiam sicut se habet tractatus ad finem
vel habitus ipsius affectus ad habitum intellectus
practici sed quod est habitus legem autem universalem quod
se habet ad utrumque sicut ad finem et
ad conscientiam habet lex universalis duplex accipi potest
uno modo ut dicit habitum in quo et per quem
legem universalem sustinemus et quem pergentes
recte ordinamur et habitum et intellectum qui
comprehendit conscientiam et ita comprehendit synderesim
et conscientiam aliquo modo lex universalis vocatur talis
precepti rationis naturalis et sic nominat obiectum
synderesis et conscientie unde sicut dictantis
et aliquid sic inclinantis quod conscientia dictat
et synderesis appetit vel refugit et utraque

rectorum moderativum movetur lex naturalis in domibus loco-
rum tamen ultimo accipitur magis proprie et sic ut philosophi
loquantur synderesis dicit potentiam affectivam inquantum natura-
lis est ad bonum et ad bonum tendit contra vero
dicit intellectum habitum principiorum lex vero naturalis dicit obiectum
utriusque et per hoc patet responsio ad secundum ultimam
qualiter synderesis se habeat ad concupiscibilem et irascibilem
et irascibilem ille enim tres potentie in[illegible] nominant
potentias anime sive secundum quod moventur naturaliter sive secundum quod
moventur deliberative synderesis enim nominat
potentiam affectivam secundum quod movetur naturaliter et recte et ideo
non distinguitur ab illis potentiis secundum essentiam potentie sed
modum movendi et propter illud [illegible] modi [illegible]
recte hinc est quod de specialibus nolare et aliis
[illegible] non se immiscet sicut eas corrigere

Secundo queritur utrum synderesis per peccatum possit
extingui et quod sic videtur super illud psalmi
corrupti sunt et abhominabiles facti sunt
glossa omni virtute privati ergo synderesis est
potentia talis ergo pro magnitudine peccati potest sin-
deresis privari saltem quantum ad actum item super
illud psalmi ab altitudine diei timebo glossa
stupor est quando non sentit et postea subintratur
stulta arrogantia similis est stupori quando quis
dicit presumens nec timet nec cavet ergo sicut
per stuporem contingit fieri corpus insensibile circa
morbos corporales ita et animam contingit fieri circa
morbos spirituales si ergo synderesis remurmurat
morbo spirituali videtur quod synderesis contingat ipsum
extingui item hereticus pro errore suo susti-
nent mortem sine aliqua remorsu conscientie
si ergo synderesis est remurmurare malo et in eis
non remurmurat aliquo modo videtur quod in eis sit ex-
tincta omnino item fomes se habet per oppositum ad
synderesim sed fomitem contingit totaliter extingui
per melanthonem [illegible] ergo [illegible] in glossa [illegible]
super [illegible] facies aquile glossa scintilla
conscientie in cayn non extinguitur si ergo [illegible]
[illegible] sunt magna peccata videtur quod per peccatum ex-
tingui non habeat item [illegible] in [illegible] de ci[illegible]
ta est [illegible] probitate et castitate ut omnino vel
pene omnibus eius laude moveri [illegible]
ut nisi adeo sit turpitudine vitiosa ut to-
tam [illegible] honestatis ergo si [illegible]
honestatis est synderesis videtur quod non possit per
peccatum extingui item que [illegible] sunt in-
separabilia sed synderesis inest nobis naturaliter ergo
videtur quod actu eius non possumus omnino per peccata
[illegible] [illegible] delent
extrema vestigia nec item si in aliquibus
[illegible] in [illegible] esset extincta
in damnatis synderesis non extinguitur [illegible]
[illegible] est ex actu synderesis et hic
remorsus maxime in eis viget [illegible]
[illegible] extinguitur ut [illegible] movere ergo [illegible]
item [illegible] quod synderesis quantum ad actum impediri
non potest sed extingui non [illegible] non potest
extingui quod [illegible] quod naturale non potest aufer-

ri omnino auferri [illegible] et glossa de [illegible] illud [illegible] abi-
erunt semine relicto immortalitatis exac-
[illegible] omnino abolere non potest quando homo
possit sapere et omnino cognoscere nec unquam [illegible]
[illegible] delet nec vestigia [illegible] aut [illegible]
omnino auferri vel extingui non possit potest
tamen ad tempus impediri sive propter tenebre
[illegible] sive propter lasciviam delectationis
sive propter duritiam obstinationis propter tenebras
obcecationis impeditur synderesis [illegible]
remurmurat et pro eo quod malum credit esse bonum
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
et ideo remorsum non sentiunt [illegible]
[illegible] et [illegible] propter lasciviam delectationis [illegible]
impeditur aliquando enim in peccatis carnalibus
ita absorbetur homo ab actu carnis ut remor-
sus locum non habeat [illegible] carnales [illegible] tanto
impetu delectationis feruntur ut ratio tunc non
habeat locum propter duritiam obstinationis
impeditur synderesis ne ad bona stimulet sicut
in damnatis qui adeo sunt in malo confirmati
ut nunquam possint ad bonum inclinari et ideo
synderesis quantum ad instigationem ad bonum simpliciter
habet impedimentum et ideo quantum ad istum actum potest
dici extincta non tamen est extincta simpliciter
quia habet usum [illegible] remurmurationis sed [illegible]
usum secundum quem synderesis habet purgare et
remurmurare contra malum maxime [illegible]
in damnatis et hic [illegible] remurmuratio
contra malum [illegible] non [illegible] remurmuratio
quia illa remurmuratio erit ad commendandam
divinam iustitiam sed non erit ad [illegible]
[illegible] eternam [illegible] remurmurabit synderesis in dam-
natis contra culpam in relatione [illegible] ad penam
et sic patet quod synderesis quantum ad actum impediri potest
nunquam tamen extingui potest [illegible] quantum ad
actum et quantum ad [illegible] [illegible] probant
quia ad [illegible] inducuntur et ideo [illegible]
ad id vero quod obicitur de glossa quod per penalitatem privati
omni virtute dicendum quod ibi [illegible] potest
deliberativa et [illegible] per modum deliberationis
que in aliquibus omnino ad malum est conversa
synderesis autem ut primum [illegible] non dicit [illegible]
anime naturalis ut motum per modum deliberationis
sed ut motum per modum nature [illegible] non [illegible]
ad oppositum nec est [illegible] glossa illa [illegible]
dicere quod per peccatum fiat privatio quantum ad potentiam sed ad
[illegible] potentie [illegible] quod obicitur quod [illegible] efficitur stupi-
dus per peccatum dicendum quod [illegible] illa [illegible]
quantum est ex parte potentie deliberative sed [illegible]
esse in nobis stulta arrogantia posset [illegible]
stupor [illegible] stupor non [illegible] omnino sed [illegible]
ad tempus [illegible] esse quod [illegible] ad tempus
[illegible] ad peccatum ut malum sentiat
[illegible] remorsum sive propter [illegible] intellectum
sive propter excecationem [illegible] credit malum esse
bonum [illegible] quod obicitur de [illegible]

Concedo enim quod non habet usum sicut ut remaneat et
malo erroris in quos ceciderunt tamen non est excepti
ta propter quod remaneat quam alia mala et quod
illa que heretici credunt esse mala ad ij
quod ostenditur de fomite dico quod non est simile quia fomes
est inclinatio proveniens ex natura et ideo totaliter tolli potest
etiam salva natura non sic autem est de sinderesi que est
eius secundum primam institutionem et ideo non salvam
non oportet auferri potest alia est etiam ratio quia
aliqua est gratia sine dono gratie gratum faciente
tamen quod directe repugnat fomiti et quod amor
carnis corruptionem vivificavit et peccavit
non habet esse contra actum sinderesis et ideo quantumcumque
homo peccaverit remanet tamen in eo tamen quantum ad sua
sinderesis

Tercio queritur de sinderesi quod adalbertus dicit et
ergo utrum sinderesis possit depravari per
peccatum et quod sic videtur Glosa super Ezechielem primo fa-
cies aquile adeptus ipsa in eodem loco Glosa
loquens de conscientia et sinderesi dicit sic hanc
sepe precipitari videmus et suum locum amittere
tamen quidam sine pudore peccant quibus merito
dicitur frons mulieris meretricis facta est tibi
sed ergo precipitatio non est nisi per culpam patet ergo etc.
Item super illud Ieremie filii in ephesios Glosa ma-
[illegible] sunt de membris inferioribus usque
ad virtutem pertingit quia casta celsitudo
mentis diffidentie morbus corrumpit sed
casta celsitudo mentis est ipsa sinderesis ergo
contingit per peccatum corrumpi Item hic videtur quod
pena et culpa habent fieri circa idem secundum sim-
statum sinderesis qui est peccato remurmurare
contingit esse anime punitionem ergo similiter
actum qui est esse post perpetrationem Item sinderesis
conscientie consciam tamquam suum universale indicatorium
sed conscientia potest esse recta et erronea ergo videtur
quod sinderesis aliquando moveatur recte aliquando oblique
sed ergo inordinatio recta in actu motiva est
culpa videtur etc. Item ordinata sunt nata fieri circa
idem secundum donum sapientie et [illegible] circuitus consistit
circa sinderesim tamen donum sapientie consistat circa
eius [illegible] et sinderesis postulet gemitibus
inenarrabilibus sed circa dono sapientie
et beatitudini culpa opponitur videtur quod culpa
fit circa esse circa illam potentiam Item sinderesis aut est
de bonis maximis aut de bonis mediis aut
de minimis si de maximis ergo est gratia vel vir-
tus quorum utrumque est contra eam sinderesis simul
maneat cum peccato [illegible] est de bonis mediis sed
hiis quis male uti ergo sinderesi quis male uti
sed malus usus est culpa ergo circa actum sinderesis
contingit esse culpam de minimis non est dubium
quod non est cum minima bona sint bona corporis
Sed contra Glosa super Ezechielem primo sinderesim quam aquilam de-
putant non se immiscentem ceteris sed ipsa cetera
corrigentem si ergo non se commiscet ceteris
sed potius corrigit videtur quod secundum actum eius non con-
stat peccatum Item Ambrosius dicit et in [illegible] in illa

per illud Ro. vii quod nolo id facio quod ibi dicit Philosopho
secundum hoc videt multum bonum ergo in illa voluntas non est aliud
quam sinderesis sed sinderesis sic vult bonum et sic
vult bonum ergo numquam peccat Item verbis illa que
secundum motum suum directe repugnat peccato
non depravatur peccato sed actus sinderesis sic quod culpa
remanet etiam in pessimis peccatoribus ergo videtur
quod non habeat depravari et deordinari per culpam
Item quamvis tota natura per morbum corrumpitur non est
ultimus possibilitas ad sanitatem ergo si tota
rectitudo eius aufferetur per culpam tamen non esset
ultra spes redemendi ad gratiam sed constat quod
spes est redemendi quia de nemine desperandum
est dum est in via ergo videtur quod non possit depravari
per culpam Respondeo dicendum quod secundum illos qui dicunt sin-
deresim non esse aliud quam superiorem portionem rationis
circa actum ipsius quod esse peccatum dicunt enim quod
ipsa superior portio rationis habet duplex movere
aut prout ad deum convertitur et regitur et dirigitur
secundum leges eternas et sic in ea peccatum non habet esse
aut prout convertitur ad inferiores vires et sic ab
eis sumit occasionem deviandi et potest per peccatum
depravari et ponunt exemplum in peccato [illegible] qui
erravit circa [illegible] et [illegible] et ita secundum superiorem
portionem rationis vel secundum sinderesim ut dicunt
quod Glosa precipitatur semper [illegible] vult dicere hanc [illegible]
dicit quod aliis peccantibus non se immisceret pecca-
dicit quod precipitatur [illegible] et utrique
dicunt hanc veritatem secundum [illegible] comparationes
superioris portionis sine ipsius sinderesis
sed quia sicut dicunt [illegible] et Glosa manifeste
sinderesis quod est de se semper habet ad bonum stimulare
et peccato remurmurare quamdiu sumus in statu vie
ideo dixerunt alii aliter quod sinderesis notat poten-
tiam [illegible] quod habet semper movere et ideo peccatum non
habet esse circa actum eius ut [illegible] vel ut movet
[illegible] sed solum ut movet deliberative [illegible]
sinderesis per peccatum non habet depravari quia tamen ipsa
habet alias regere et dirigere et dominium regendi
potest perdere hinc est quod quis cum per culpam precipi-
tari prudentia enim [illegible] advolat pendet
vis [illegible] prudentis et [illegible]
famulantur et [illegible] sinderesis quod est de se
sic recta quod tamen raro et vocatis [illegible]
ro per errores excecationis et voluntas per impi-
etatis obstinationem hinc est quod sinderesis preci-
pitari dicitur propter quod effectus eius et presidentia
in vires alias deliberativas penitus repu-
gnantia repellitur et cassatur et potest exemplum
in milite qui quod est de se [illegible]
equo tamen ruente precipitari dicitur ~~propter quod effectum~~
~~eius et presidentiam in vires alias deliberativas~~
sic etiam et in proposito intelligendum est [illegible]
modo dicendum [illegible]
sustinetur [illegible] adhuc per te inducitur
sustinendum est [illegible] Ad id vero quod primo obicitur de
Glosa quod sinderesim precipitari videmus [illegible]
nomen [illegible] sed precipitatur quod [illegible]

q̄ p̄ceptum eius nō tm̄ attendit̄ c̄ actū p̄prium
s̄z etiā c̄ actū aliorū virtutū quibꝫ p̄ordinem
p̄cedit de ipsa sinderesi ad illud qd̄ ob̄ qd̄
morbo diffidencie corrumpit mentis celsitudo
et qd̄ alia conspiratur vsq̄ ad vltimū dicendum
qd̄ vtrq̄ et celsitudo mentis nō vocatur ibi
sinderesis s̄z superior porcio racionis cum superior
porcio racionis nō nominat potenciam alia ab inferiori
ut s̄z modum deliberatiue et hoc modo hēt
c̄ ipsam peccatum et consistere et maxime illud
qd̄ attenditur s̄z actum racionis que est sursum
est peccatum infidelitatis et desperacionis et alia
peccata que directe opponuntur virtutibus theo
logicis ad illud qd̄ ob̄ qd̄ peccatum et culpa sunt
fieri et idem dicendum qd̄ nō est verum loquendo
p̄cise pro eo qd̄ p̄ peccato voluntas totum corpus hēt
puniri vnde est tm̄ qd̄ sicut voluntas est principium
peccandi ita principaliter puniri vnde et vinus
consistit plus est affectiuus voluntas prout
est deliberatiua quam prout est natura quedam
propter mutuam repugnantiam vtriusq̄ aut sola
voluntas sit subiectum pene vel ad aliud hic
suo loco manifestabitur ad id qd̄ ob̄ qd̄ consciencia
que est indicatorium precedens sinderesim
est recta et nō recta ergo et sinderesis dicendum qd̄ nō
sequitur pro eo qd̄ ipsa consciencia nō tm̄ consistit in vni
uersali immo etiā descendit ad particulare nō tm̄ modo
motu simplici immo etiā collatiuo nec
mirum cum consistat in racione cuius est qd̄ racionis est
unum ab alio discernere et vnum ad alterum
conferre et ideo licet consciencia prout stat in vli et
modo aspectus simplici sit semper recta prout tamen
descendit ad particularia et confert potest fieri erronea
propter hoc qd̄ intermiscet actus se racionis delibera
tiue et hoc patet sic consciencia enim iudeorum ex ipso
quod illi dictamine dictabat qd̄ deo est obediendum
et ipsi per modum assumunt qd̄ deus precepit nunc
circumcisionem et ciborum districtionem et ex hoc
formatur consciencia eorum in peccati ut se circumci
dant et a cibis abstineant Error autem
iste nō venit ex parte principij quibus veri sunt
s̄z venit ex assumptione quoniam non sunt conscie
prout est vle indicatorium s̄z per racionis erroneam
quantum spectat ad hanc sinderesim autem quod est de se
modo motu simplici remurmurando contra malum
et instigando ad bonum per modum contra malum non
sit vel illud hoc nō est modus hoc s̄z modus malum
et hinc est qd̄ sinderesis nō obliquatur sicut consciencia
errat alia est possit reddi ratio qd̄ sinderesis nominat
ipsam potenciam naturalem prout est naturalis habilitata
consciencia autem nominat habitum nō tm̄ naturalem s̄z etiā
acquisitum et qd̄ natura cum est de se semper recte modo
qd̄ autem acquiritur potest esse recte et non recte ex libertate
liberalitatis inde est qd̄ sinderesis semper est recta consciencia
potest esse recta et erronea ad id qd̄ ob̄ qd̄ donum
sapientie est ut sinderesim dicendum qd̄ sicut est omnia
dona et omnes virtutes et beatitudines respiciunt
voluntatem s̄z qd̄ deliberatiua est et inquantum dicitur

sinderesis postulare pro nobis gemitibus inener
rabilibus hoc intelligitur causaliter qd̄ nos instigat
ad gemitum pro malis quibus incepti sumus
ad illud qd̄ ob̄ qd̄ bonis mediocribus contingit
male uti dicendum qd̄ illud verum est de his que
mouentur ad nutum liberi arbitrii s̄z cuius
actum p̄tacite attenditur usus et abusus sin
deresis autem cum sit potencia naturalis et naturaliter
moueatur nō subest imperio liberi arbitrii et ideo nō
sequitur qd̄ liberum arbitrium possit ea abuti preterea esto qd̄ po
ssit illa abuti adhuc nō sequitur qd̄ propter hoc
esset peccatum quoniam cum liberum arbitrium abutatur oculo
cum intuetur ad concupiscendum tm̄ peccatum nō dicitur
esse in oculo peccatum enim nō est in eo quo quis
abutitur s̄z potius abutente

Tunc in ista parte sunt dubia circa litteram et primo quia
dicit hoc qd̄ dicit qd̄ velle malum malum est
s̄z intelligere mala nō est malum quero unde sit hoc
et videtur qd̄ similiter sit in actu intelligendi et in
actu volendi actus enim recipit denominacionem
ab obiecto ergo sicut velle malum est malum
ita et intelligere et preterea intelligere dicit motum a rebus
ad animam et velle dicit motum ab anima ad res
ergo videtur qd̄ plus pendeat actus intelligendi a re
intellecta quam actus volendi a re volita ergo
si malicia a volito et intellecto porrigitur dep̄imi
actus intelligendi quam actus volendi R*espondeo* dicendum Ro
qd̄ a malicia existente in obiecto magis de
prauatur actus volendi quam actus intelligendi
et ratio huius duplex sumitur tum ex parte virtutis
tum ex parte obiecti ex parte virtutis quoniam
est vis amoris ut transformet amantem
in amatum unde qui diligit iusticiam iustus fit
et qui diligit iniquitatem iniquus fit et propterea
dicitur de malis qd̄ facti sunt abhominabiles
sicut ea que dilexerunt nō sic est de actu intelligendi
nam et si aliquo conformet nō tm̄ transformat
hoc autem quod est propter maiorem vim unionis que
consistit in ipso amore sicut enim dicit dionysius amor est
diuina vis unitiua propterea dicitur i Cor vi
qui adheret deo unus spiritus fit alia est ratio
ex parte obiecti bonum enim in quantum bonum est obiectum
affectus nō intellectus intellectus autem et mens
obiectum est verum sub ratione veri vel bonum sub
ratione veri et hinc est qd̄ intellectus qui intelligit
falsum falsus est nō tm̄ qui intelligit bonum est bonus
affectus vero nō dicitur esse falsus per veritatem falsum
quamuis dicatur esse malus qui vult malum
vel bonus cum vult bonum virtus enim appositum
obiecto denominatur quero et primo hoc sequitur eiusdem
differentiam abiectionem illud enim probatur manu
in di xl ubi ostendit intellectum peccatum debeat
esse a voluntate et preterea quero de hoc qd̄ dicit qd̄ superior Qo
scintilla racionis bonum vult et malum reddit
ergo impossibile est voluntatem simul et semel mo
ueri duobus motibus ~~sicut in peccato~~
~~pre est vult~~ ciuis vel desperans
s̄z nō aliter vult malum ergo nō videtur qd̄ illa

habere velit bonum finem ergo dicit Eustratius quod illa sententia semper vult bonum. Sed si tu dicas quod voluntas naturalis et deliberativa sunt diverse potentie et ita simul possunt moveri diversis motibus contrariis, in littera precedenti habetur contrarium, quod illa voluntas que vult bonum generaliter adveniente liberatur vel adiuvatur, si ergo voluntas que contraria adiuvatur et liberatur, hec est illa in qua habet consistere peccatum. Videtur quod eadem sit potentia voluntatis qua homo vult naturaliter bonum et qua aliquid et malum. Si tu dicas quod eadem est voluntas tamen disposita diversis habitibus et secundum illorum habituum diversitatem potest habere diversos motus. Contra quia hic quod illa potentia est unita et simplex, ergo quando convenit sibi adesse unus habitus non potest se convertere simul et semel bene et male. Ad actum alterius habitus contra non movebitur simul et semel bene et male. Non ergo semper vult bonum quod secundum hoc ... datur et ratio in contrarium quod nulla virtus destituitur sua naturali et propria operatione et maxime virtus naturalis cuius est moveri uniformiter. Ergo videtur quod actus naturalis voluntatis qui est appetere bonum simul stet cum actu voluntatis deliberative qui est velle malum. Respondeo dicendum quod sicut dicitur in littera duo sunt hic modi dicendi. Quidam enim dicunt quod actus quo voluntas naturaliter vult bonum non est diversus vel distinctus ab eo quo voluntas vult deliberative malum, sicut malo culpe in actu exteriori subsistente bonum nature. Unus et idem actus est bonus bonitate nature et malus malitia moris secundum quod intellexi et in veritate quod voluntas naturaliter vult bonum in quantum vult actum substratum, vult nichilominus malum in quantum illum actum deformat. Sed illud non sufficit dicere cum tu ambos dicat quod homo naturaliter vult bonum, non intelligit de bono nature tantum quod quidem est actus voluntatis sed etiam moris. Vult enim equitatem et odit iniustitiam naturali voluntate et propterea alio modo dicitur quod ut ponitur in littera quod duo sunt motus et alius est motus quo voluntas appetit naturaliter bonum et alius quo voluntas deliberative vult malum. Utrum autem possint esse simul hic non declarat et tamen hic est diversa opinio doctorum. Quidam dicunt quod possint esse simul propter quod partes deliberative non excludunt actum naturalem et unus istorum actuum est voluntatis ut movetur naturaliter et alter ut movetur deliberative. Sed cum voluntas naturalis et deliberativa secundum quod ... sint una est potentia et eadem, que plene movetur in bonum vel in malum non potest simul et semel moveri motu opposito et disparato propter simplicitatem potentie. Ideo dicunt alii quod motus voluntatis naturalis non est semper actualiter in bonum et dicitur in littera quod semper vult bonum hoc intelligitur habitualiter. Impeditur autem et suffocatur per malitiam voluntatis deliberative ut non exeat in actum sicut est in damnatis in quibus synderesis non instigat ad actum bonum et in statu [illegible] autem sic dicitur utrum simul possit esse motus voluntatis ut est naturalis

cum motu voluntatis ut est deliberativa. Hoc tamen verum est quod voluntas naturalis que bonum appetit non est semper in suo actu, quia non semper cogitat de bono, et tamen etiam cogitat frequenter in illo affectu. Et ideo littera illa exponenda est quod habet quod dico semper dicat connaturalitatem quantum ad habitum volendi non quantum ad actum. Et quod dicitur quod virtus non privatur propria operatione, dico quod illud intelligitur de operatione speciali que respicit esse rei. De operatione vero generali ... aliquando extrinseci et non semper habet veritatem, quod non privetur actione. Fere enim omnes virtutes videmus in suis actibus recipere interpolationem. Necesse tamen ... esse otiosas vel propria operatione privari dum in actu [illegible] nate sunt exire per locum et tempus. Restat querere de hoc quod dicitur cum homo naturaliter velit bonum non tamen cogit quemquam habere bonam voluntatem et videtur quod immo, quia meliori modo inest aliquid quod inest ei naturaliter quam quod inest accidentaliter. Ergo sicut sequitur si deliberative vult bonum quod habeat bonam voluntatem, ita sequitur quod si naturaliter vult bonum quod habeat bonam voluntatem. Preterea quod naturale est non assuescit in contrarium. Ergo si homo naturaliter vult bonum numquam assuescit velle malum, falsum ergo dicitur quod homo naturaliter velit bonum. Aut si dicitur, videtur quod quia homo naturaliter vult bonum vult quod sit semper bonus. Respondeo dicendum quod voluntas inchoatur in appetitu naturali et consummatur in virtute deliberativa. Unde est voluntas simpliciter bona et recta nisi sit recta in quantum movetur deliberative et in quantum naturaliter. Et ideo sicut illud argumentum non valet: homo est ibi quod et simpliciter velle est castus naturaliter, ergo est castus, ita illud non sequitur: vult bonum naturaliter, ergo habet bonam voluntatem. Ad illud quod obicitur quod meliori modo inest quod inest naturaliter etc. Dicendum quod ista propositio veritatem habet cum illud quod inest accidentaliter non presupponit illud quod inest naturaliter. Cum autem presupponit tunc non habet veritatem. Sicut enim melius est bene vivere quam vivere quia et bene vivere presupponit vivere, sic melior est voluntas que recte movetur et naturaliter et deliberative quam naturaliter tantum. Ad id quod obicitur quod naturale non assuescit in contrarium, dicendum quod id verum est de eo quod est simpliciter naturale, videlicet de eo quod non inchoatur a natura et consummatur ab assuetudine vel et cetera. Ad [illegible] et tale est velle bonum [illegible]

Deinde [illegible] distinctio [illegible] de actibus [illegible]

Supra ostendit qualiter voluntas ex fine habeat rectificari et depravari. In hac parte intendit ostendere qualiter actus et opera rectificari habeant et depravari secundum effectum et finem et quomodo obliquo [illegible] et malum per bonum. Et ista habet duas. In prima parte inquirit utrum intentio faciat opus bonum. In secunda inquirit quomodo ex obliquitate intentionis sine voluntate habeat fieri opus malum ibi [illegible] intentio ut supra dictum est. Prima pars dividitur in partes duas

in prima non ostendit ex parte pensari habet boni vel mali ex intentione et sine hac secunda
quod utrum hec sit equaliter vera quod bonitas
operum causetur ex bonitate intentionis ibi sed
quod utrum omnia opera hominis etc. Et illa secunda
pars subdividitur in partes tres in quarum
prima recitat diversorum opinionem in secunda con
firmat alteram illarum auctoritate augustini ibi sed
aug evidentissime docet In tercia versore
dicit ad questionem ad ... reliquam ibi quid ergo dicendum
d m ... partis ... ...
agit primo de bonitate operum qua sunt ex
intentione intendit hic quod ... et pro quod
de bonitate quam opera ab intentione recipiunt
secundo vero quod de bonitate quod opera intentioni
superaddunt tercia primi quia tria pro quod de
bonitate operum quod ad qualitatem utrum vero
qualitas operum qualitati intentionis equaliter
correspondeat secundo quod quod ad quantitatem
vero utrum quod quis intendit tantum faciat
3o quod quod ad ... utrum si bona intentio
absque operibus sufficiat ad salutem
Circa primum sic proceditur et quod utrum qualitas operis
corr... qualiti intentionis et hec est
querere utrum de opere quod sit bona intentio
sit bonum et quod sic ... ...
...
imponit ... ...
et intentio sine affectus ... denominat ...
etiam quod informet ... sua ... arbor ...
quod operatur ... bona facit ... ...
... quod est arbor ... bona intentio ...
quod bona ergo ... quod faciat bonum ... actus non est
... ...
et voluntas nec bona nec mala nisi quod in
tentionem ... ... ergo bonitas ...
facit bonitatem in opere et bonitas intentionis
facit bonitatem in ... ergo ... qualitas operis
causatur a qualitate intentionis ... potencia
est bonum ... boni quod malum ... mali ... quali
... sit bonum opus et ... sit bonum de
... ... mala intentione ergo multo for
tius qualecunque sit opus et ... malum
... ... bona intentione et ... hinc
argumenti illud ... ...
similiter et ... ... oppositum est
... oppositi et ... oppositi si ergo mala
intentio ... causat malum bona ... causat
bonum ... esto quod aliquis ... facit opus
malum bono fine ita quod malicia sit in opere
et bonitas in intentione aut intentio perma
net bona quod ... malo aut intentio
fit mala ex opere bono malo aut intentio
facit bonum ... ergo simul et semel ...
... et demeritum quod est impossibile ...
... opus est effectus intentionis ... effectus
non ... ... ergo ... intentio
... ...
... ...

Ad ... quod ... opus de se sit malum ...
... ab eo qui operatur ... ... intentionem sicut
ab eo qui ... caret usu rationis non est aliquod
culpabile ergo ... ... intentionis opus ...
de se sit malum ... ... malicia et fa
cere quod non sit malum ... ...
... quod rectitudo intentionis operis ...
de se malum ... facere bonum ... ...
hugo de sancto victore amor ... amatis
... ... qualis
... sit intentio ... si voluntas ...
malum ... ... malam ergo non
... quod qualitas operis correspondeat qualiti
intentionis ... ... et quod alia sunt ...
... ... sunt mala et ...
theologi esse mala ... ...
... ... malicia ...
quod ... actus non ... fieri bonum ...
... ... est malum quod ... est ...
dei mandatum ... intentio ... non ... ...
mandatum ... ... non ... facere ...
... ... mandata dei non peccet
ergo ... bonum intendat ... mandatum
dei faciat non erit bonum ... malum ergo non
est equaliter verum quod qualitas operis a
qualitate intentionis causetur ... bonum
absolutum presupponit bonum ... ...
Nichil enim simpliciter et absolute est bonum nisi
vestitum debitis circumstantiis ...
... aliqua sunt opera que ... debita carentia
debite circumstantie sicut ...
... ...
ergo ... quod ... aliquis ... faciat bona in
tentione non erunt simpliciter bona ergo ...
quod qualitas operis ... qualitati
intentionis ... ...
est notandum quod ... ...
opinio sicut ... ...
... ... quod equaliter ... opera
bona vel mala pensantur ex intentione
... ... quod opera ... pensantur
equaliter bona vel mala ... ... que
... sunt ... quod fiant ... vel male
... ... que sunt mala ... ... ex
intentione pensari non ... quod ... inten
tione fiant ... mala sunt quelibet ...
opinionum ... ... si recte intelligatur
intentionis ... qualitas ... ...
... quod intentio ... ... modo
intentio ... ...
non ... ... ordinaret
... quod est ad finem ad ... finem ...
appetit et ... ... intentio
bona vel mala ... ... intentio ...
in qua est perfecta et bona ordinatio ...
ad finem intentum et ... mala ...
est ordinatio ... ... et hoc modo
bonitas intentionis non ... respicit bonitatem
finis

Sed etiam rectum ordinem eius operis ad finem adiungit
finem habet cum duo necessario requiruntur ad hoc
quod oculus sit simplex sicut dicit glossa ad Eug
vero quod veritas sit in electione et caritas
in intentione et hoc est dicere quod tunc est oculus
mentis simplex sive intentio bona quando
habet amat finaliter quod est amandum et eligit
quod est eligendum et hoc modo qualitas
operis sequitur et ducit qualitatem intentionis ut
habet instantia ymmo si oculus est simplex totum
corpus est luminosum et si oculus est tenebrosus
id est intentio mala et opus iudicatur
malum. Alio modo dicitur intentio bona quia illud
quod finaliter intendit est bonum et mala quia
quod intendit finaliter est malum et hoc modo non est
generaliter verum quod qualitas operis consequitur
qualitatem intentionis et hoc dico quod ad qualitatem que spectat
bonitas requiritur cum mentitur ut pote ad li
berationem innocentis vel furatur ut pascat pau
perem non dicitur benefacere sicut dicit Augustinus et etiam apostolus
non sunt facienda mala ut veniant bona.
Quantum autem ad qualitatem malitie non habet insta
ntiam ymmo necessario malicia operis correspon
det intentioni male intendenti quamcumque
cum sit opus dummodo faciat illud sub mala inten
tione deus qui scrutatur corda mala reputat
Quoniam cum ad bonitatem operis necessario requiratur
intentio boni finis sola illa desistente opus
iudicatur esse malum non tamen illa sola assisten
te iudicatur esse bonum quia plura requiruntur
ad construendum quam ad destruendum. Ex
hiis patet responsio [illegible] ad oppositum et etiam ad
obiecta pro magna parte. Nam obiecta probant
quod vitas operis non correspondet bonitati in
tentionis loquuntur de bonitate intentionis prout
respicit ipsum finem et sic verum concludunt
quod ad hoc quod opus sit bonum non sufficit
quod homo intendat bonum sed etiam exigitur quod etiam
via tendat ad bonum. Acta vero ad oppositum
magna parte procedunt alia via. Unde dicitur
intentio dicitur bona non solum quia intentum est
bonum sed quia etiam quia ordinata est bona et sic
intelliguntur auctoritates ambrosii. Prima dicit affectus tuus
operi tuo nomen imponit et secunda et tertia non
potest non esse bona in se nec etiam bona ar
bor quod bonitate intentionis nisi sicut quia intentio
dicitur esse bona quia bono modo ad finem bonum tendit
Ad illud quod obicitur quod mala intentio sufficit ad
faciendum opus malum dicendum quod non sequitur ex hoc
quod similiter intentio boni sufficiat ad bonum
facilius est enim destruere quam construere et quia
bonum attenditur secundum constitutionem ex integris
circumstantiis malum vero attenditur ex quolibet
privatione hinc est quod malum est multifarium et bonum
uno modo et ideo non sequitur quod si defectus alicuius
rei sufficit ad faciendum malum quod propterea eius
sufficiat ad faciendum bonum plura enim exiguntur
ad bonum ut est ibi locus a simili nec a minori

Rursus quia malum est privatio boni et in
talibus non tenet consequentia in ipsis sed potius econverso
Ad illud quod obicitur quod prava potius dicit influere in
opus quam econverso dicendum quod opus non facit intentionem
malam aliquid influendo sed potius deficiendo
quia cum opus de se inordinatum est et inten
tio non potest illud deordinare hinc est quod dum illi
operi se applicat seipsum deordinat. Ad
illud quod obicitur quod privatio intentionis privat malitiam
ab actu dicendum quod non est simile pro eo quod privatio
intentionis dicitur privare malitiam ab actu
non quia aliquid intentionis conferat ipsi actui
sed potius quia trahit actum illud extra genus
moris quia non est opus morale nisi quod sit ex
intentione et ideo consimilis est modus arguendi
in ista ratione et in precedenti que arguebatur ex
oppositis mali ad bonum. Non enim videtur sufficiens ad
destruendum quod sufficit ad ponendum.
Secundo queritur utrum quantum quis intendit tantum
faciat ut sicut opus ab intentione recipit
aliquo modo qualitatem ita etiam recipiat quantitatem.
Et quod sic videtur super illud Matthei xii Bonus homo de bono
thesauro etc. Glossa quantum bonum intendis tantum
facis. Item hoc videtur ratione omne agens per inten
tionem prefigit sibi finem ad quem opus suum mensurat
ergo si omne opus morale est ab agente per
intentionem omnis operis moralis mensura
attenditur in comparatione eius ad finem sed comparatio ad fi
nem est intentio ergo quantitas totius operis
moralis penes intentionem capitur. Item sicut
qualitatem caritatis attenditur meritum ex parte
operis et secundum magnitudinem libidinis attenditur
magnitudo erroris peccati. Sed ipsa caritas ut dicit
B. respicit intentionem et similiter libido que
dicit delectationem in bono creato ergo videtur quod quantitas
omnis operis moralis secundum intentionem mensuratur
Item si aliquod opus de sui genere veni
ale est peccatum nichilominus ille qui facit illud mor
taliter peccat si intendit peccare mortaliter
hoc autem non esset nisi opus reciperet quantitatem
in genere moris ab intentione. Contra si quantum
quis intendit tantum facit ergo si unus sive aliquis
alius parvus sanctus intendat mereri gloriam
petri meretur gloriam petri et si amplius
intendat amplius meretur ergo alicui minore
caritatem reddatur maius premium quod est plane falsum
Item si quantum quis intendit tantum facit ergo si aliquis
adulterans ulterius intendit peccare
venialiter peccat venialiter. Quod iterum hoc est
plane falsum manifestum est quod quantitas operis non
[illegible]tatur a quantitate intentionis. Item quanto aliquis
est humilior tanto minus bonum credit se facere
sed intentio sequitur credulitatem quia fides dirigit
intentionem ergo quanto aliquis humilior est
tanto minus bonum intendit facere si ergo bonitas
operis mensuratur penes quantitatem intentionis
videtur quod quanto quis esset humilior tanto opus eius
esset minus bonum quod hoc est plane falsum ergo etc.

Item unus simplex non facit, propter peccatum credite, gravissimum peccatum, alius impius et iniquus tamen facit maximum peccatum credit valde parum peccare. Si ergo operis mensura pendet ab intencione, videtur quod iniquus et maliciosus unus peccat minori genere peccati quam unus simplex in genere peccati contradicit. Item dicit circa hoc plane sicut ergo et illud ex quo sequitur videlicet quod quantitas correspondeat quantitati intencionis. Respondeo dicendum quod sicut in precedenti problemate dupliciter distinguitur quantitas intencionis sic et in hoc intelligendum est quod quantitas intencionis duplex potest intelligi videlicet aut racione actus intendendi aut racione ipsius intenti et secundum hoc distinguitur ista locucio duplex quod intendens tantum facit quantum et quantitas potest esse nota vel adubia si tantum et quod sunt adubia tunc dicitur quantitatem actus intendendi et sic est locucio vera generaliter sive in bonis sive in malis et quoniam actus intendendi est intensus in bonitate et malicia tantum opus exterius bonum est vel mala omne enim meritum et demeritum ad actum voluntatis reducitur licet circumstancie exteriores aliquo modo faciant ad maiorem voluntatis depravacionem. Si autem tantum et quod sunt nota tunc dicitur quantitatem ex parte intenti et sic non est generaliter verum. Videlicet modo quod opus exterius factum non proporcionatur ei quod intencio intendit. Frequenter enim homo intendit facere magnum bonum et facit parvum quod medicam est caritatem habet tamen aliquo veritatem in malis videlicet intendendo licet non omnino et parum tantum et quod dicunt quidam proporcione comparativa proporcionabilitatis non commensuracionis equalitatis. Unde qui intendit multum peccare multum peccat qualecumque opus faciat. Non tamen qui intendit parum peccare parum peccat maxime si opus facit quod multum habet de deformitate. Ex hiis patet responsio ad racionem propositam. Concedo enim quod quantitas bonitatis et malicie operis correspondet quantitati bonitatis et malicie in intencione. Secundum quod quantitas intencionis attenditur ex parte intenti sicut ostendunt raciones que ad hanc partem inducuntur. Ad illas autem duas raciones que ultimo inducuntur in oppositum dicendum quod non cogunt pro eo quod non est idem dicere de aliquo quod credit facere magnum vel parvum bonum sive malum et quod intendit aliud est enim estimacio aliud intencio et quantitas operis sequitur ~~intencionem~~ estimacionem non tamen sequitur intencionem. Propter hoc ille due raciones sicut etiam he procedunt de quantitate intencionis ex parte intenti. Contingit enim simplicis homo intendat parum facere nichilominus tamen magnum bonum et equaliter intencio dum ex magna virtute movetur ad id faciendum. Sic tamen iniquus homo intendit modicum malum facere tamen ex permagna libidine facit multum seu valde et pena cum ita est ideo minimum adiecit bonum facto et ideo non sequitur quod minus peccat ille qui est magis maliciosus.

Tercio queritur de bonitate operum quo ad meritum utrum scilicet intencio absque bonis operibus sufficiat ad meritum vitam eternam et quod sic videtur. Augustinus de hoc ait intencio sufficit ad meritum bona accio requiritur ad premium ergo videtur quod opus non requiritur ad meritum vite eterne. Preterea sicut necessaria bonitas actionis exterioris. Item super illud Psalmi Confitebor tibi domine in toto corde meo, per opera iudicatur ergo tantum valet bonum velle quantum velle et operari. Item Gregorius in quadam omelia non est vacua manus a munere cum archa cordis repleta fuerit bona voluntate ergo plenitudo intencionis et voluntatis equivalet plenitudini operis ergo sicut illa potest sufficere ad salutem. Item mereri vitam eternam est in potestate nostra sed opera exteriora non sunt in potestate nostra ergo videtur quod opera exteriora non sunt necessaria ad meritum vitam eternam sed ad meritum vite eterne videtur sufficere intencio sola. Item intencio et voluntas non pendet ex opere ergo opere non existente potest esse bonitas tam in voluntate quam in intencione. Sed qui habet bonam voluntatem et intencionem est iustus et omnis talis habet quod sufficit ei ad vitam eternam ergo ad meritum vite eterne videtur sufficere intencio sola. Item intencio et voluntas non pendet ex opere ergo opere non existente potest esse bonitas tam in voluntate quam in intencione. Sed qui habet bonam voluntatem et intencionem est iustus et omnis talis habet quod sufficit ei ad vitam eternam igitur ad meritum vite eterne videtur intencio sufficere absque exteriori opere. Contra Matthei xxv esurivi et non dedistis mihi manducare ita dicit Christus reprobis et propter hoc fecit sentenciam dampnacionis contra eos sed igitur propter defectum bonorum operum quis dampnatur exercitium bonorum operum est ad salutem necessarium ergo intencio sine operibus non sufficit ad meritum. Item Jacobi ii fides sine operibus vacua est sed non est efficacior ad merendum intencio quam fides ergo si fides non sufficit ad meritum sine operibus pari racione nec intencio. Item Gregorius in quadam omelia amor dei nunquam est ociosus operatur enim magna si est. Si autem operari negligit amor non est ergo si opera non assunt non adest veritas amoris sed nichil est meritorium vite eterne nisi veritas amoris et caritatis igitur circumscriptis operibus intencio non sufficit ad meritum. Item philosophus dicit quod ad virtutem tria requiruntur videlicet scire et velle et immutabiliter operari ergo si non est opus non est salva virtutis racio sed ubi non salvatur virtutis racio non potest salvari sufficiens meritum ergo videtur quod absque opere vitam eternam non quicumque sufficit mereri. Item si sola intencio vel voluntas interior sufficeret ad meritum sed hinc gratiam facillimum est velle bonum ergo facillimum est mereri vitam eternam contra quod dicit Augustinus quod nichil est operatum est quod dicit ad salutem

So

80 Ad secundum dicendum quod tunc quando voluntas intencio et votis interior sufficit ad meritum absque opere exteriori distinguendum est. Aut enim ille qui habet intencionem habet facultatem bene operandi aut non. Si non habet facultatem tunc nemo obligatur ad impossibile. Si bona habet voluntatem ad directam intencionem tunc sola plenitudo votis interior sufficit ei ad meritum vite eterne absque exteriori operacione. Si autem assit facultas et se offert opportunitas intencio non potest ad meritum sufficere absque operacione, aut hoc est duplici mandati obligacione et virtutis perfectio et votis plenitudo. Primi mandati obligacio facit ut intencio sine operibus non sufficiat cum se offert opportunitas et facultas. Mandata enim dei non solum obligant ad volendum sed etiam ad faciendum, et ideo qui non implet divina mandata cum possit potius meretur iram quam graciam meretur. Virtutis etiam perfectio est secundo quare non sufficit sola intencio quia virtus est ultimum potencie et ideo elevat potenciam ad aliquid magnum et arduum. Potencie autem anime non habent suam utilitatem sive perfectionem completam nisi exerceant in opera sibi debita cum adest facultas et opportunitas, et ideo illa intencio qua quis vult et intendit bonum et tamen non facit cum possit non est intencio virtuosa ac per hoc nec meritoria. Votis etiam plenitudo tercio est quare non sufficiat sola intencio quia plena voluntas ponit effectum si possit. Voluntas aliquando non dicitur hoc aliquid plene velle si non facit quod possit facere sed semiplene et pigre vult sicut piger qui vult et non vult, et propterea dicit Gregorius quod nemo de se blandiatur de bona voluntate, immo de dileccione exortatur limosinis mens et manus debent regi, et sicut ortatur nos beatus Johannes 1 Johannis 3: diligamus etc. non solum verbo et lingua sed opere et veritate. Quando igitur cum adest facultas et se offert opportunitas absque operibus exterioribus non est mandatorum dei implecio nec virtutis perfectio nec votis plenitudo, et absque hiis non est sufficiens meriti. Sequitur quod ad meritum vite eterne non sufficit bonitas intencionis absque bonitate operis exterioris et racio que hic videntur sic procedere. Ad illud quod primo dicitur in contrarium dicendum quod bona intencio sufficit ad meritum. Dicendum quod loquitur de intencione aliorum operum que non sunt in precepto, non eorum illorum que in precepto sunt. Vel dicendum quod loquitur in eo casu quando non adest facultas bene operandi exterius. Ad illud quod secundo dicitur quod voluntas perfecta reputatur dicendum quod verum est quando non se offert opportunitas et facultas bene operandi. Ad illud vero quod tercio dicitur quod non est vacua manus a munere dicendum quod faciendum est vobis in Actibus quod dicit quod archa cordis repleta fuit bona voluntate, nunquam enim sic dicitur cum plenam voluntatem habet qui potest

facere bonum illud cum habet voluntatem et ad finem tamen non pervenit. Ad illud quod quarto dicitur quod opera non sunt in potestate nostra dicendum quod hoc solum concludit quod in eo casu sufficiat intencio quando deest facultas ad perficiendum opera bona. Ad illud quod quinto dicitur quod bona voluntas non pendet ex operibus dicendum quod verum est. Actu tamen adest facultas plena voluntas necessario ponit bonum opus, ita quod si bonum opus non ponitur aut nunquam voluntas fuit plena aut desinit esse plena. Et ergo sine operibus non sufficiat. Hoc non est quod plenitudo bone votis ex operibus pendeat, sed quod bona voluntas si plena est necessario in bona opera redundat essentialiter sufficienter et optime.

Consequenter queritur quantum ad secundum principale de bonitate quam opera superaddunt bonitati intencionis, et circa hoc queruntur tria. Primo queritur utrum aliqua addant opera bonitatem vel meritum supra bonam intencionem racione prerogative dignitatis. Secundo queritur utrum addant racione quantitatis ex parte dati. Tercio queritur utrum aliqua addant racione intensitatis. [Materia]

Circa primum sic proceditur et queritur utrum opera exteriora aliqua addant supra bonam intencionem racione sue excellencie et dignitatis sicut sunt opera privilegiata. Et quod sic videtur super illud Apostoli 2 [ad Corinthios] que sit supereminens magnitudo etc. Glossa: quoddam incrementum glorie habebunt summi doctores ultra id quod communiter habebunt alii. Hoc autem non est nisi racione doctrine quam aliis contulerunt. Ergo etc. Item in ecclesia cantus magis solempnizantur martires quam confessores sed constans est quod ecclesia sanctis exhibuit honorem secundum meritorum suorum exigenciam, ergo maiori gloria digni sunt qui mortem pro Christo perferunt quam illi qui solum pati volunt. Item Christus meruit aliquid nobis per passionem quod ante non meruerat nobis ut porte apercionem ianue et multarum carismatum diffusionem. Si ergo caritas Christi fuit eminentissima ab instanti concepcionis et maioris fuit efficacie tempore passionis quam sine, videtur ergo quod in qualibet alio excellencia operis exterioris addat ad meritum bone votis sive intencionis. Item bonum additum bono facit ipsum magis bonum, sed opus privilegiatum est bonum, ergo additum intencioni facit eam magis bonam. Sed quod addit ad bonitatem addit ad meritum. Ergo etc. Contra si opera privilegiata nil adderent supra bonitatem intencionis ergo qui ea faceret facere frustra laboraret. Sed ergo impium est dicere quod qui facit opera excellencia frustra laborat. Videtur quod opus excellens addat supra bonitatem intencionis. Sed contra de beato Martino cantat ecclesia: O beata anima quam etsi gladius persecutoris non abstulit palmam tamen martirii non amisit. Ergo ita videtur quod beatus Martinus habuit palmam martirii per bonitatem intencionis sicut si sustinuisset acerbitatem passionis. Ergo non videtur quod opus excellens aliquid addat

supra bonitatem intentionis. Item operans non placet propter opus sed magis opus propter operantem, quantumcumque illa opera sint nobilia. Ergo quemcumque deus approbat operantem tantum approbat opus; ergo non videtur quod propter hoc maioris premii efficiatur apud deum dignus propter operis excellentiam super additam bonitati voluntatis. Item si aliquis sustinet mortem pro mundo propter hoc demeretur apud deum quod deo meretur; igitur sustinentia mortis pro Christo si quo modo placet deo, hoc non est ob aliud nisi quia ordinatur ad Christum, sed illa ordinatio est mediante intentione; ergo tota bonitas operis quantumcumque excellentis ex intentione habet ortum et propter illam deo placet. Sed ubi unum propter alterum, utrobique tantum unum; igitur tantundem placet intentio per se et bona cum opere quantum placet sine opere. Item si aliqua opera faciunt ad meritum, illa sunt maxime in quibus humilitatis et utilitatis, sed et cum operatio [illegible] commendat, sed opera privilegiata sunt opera cuiusdam excellentie et dignitatis; ergo videtur quod minime inter omnia opera generum addant ad bone intentionis meritum. Item ubi facultas deest voluntas reputatur pro facto, sicut determinatum est supra, et hoc non est ob aliud nisi quia aliter non esset plena et perfecta voluntas. Si igitur voluntas pro opere reputatur, videtur quod in tali casu opus privilegiatum nihil addat super intentionis bonitatem et meritum. Et ad hoc quod magis bonum possit aliquid dici dupliciter: aut intensive, ut potest quod plus deo placet, aut extensive, ut potest quod pluribus prodest; et secundum hoc dupliciter potest intelligi quod opus privilegiatum addat ad bonitatem. Item vel aut quantum ad proximorum edificationem aut quantum ad dei acceptationem; et potest attendi augmentum quantum ad extra [illegible] quantum ad meritum. Si loquimur de additione quantum ad extra, sic absque dubio opus privilegiatum addit ad bonitatem intentionis, quia bonitas intentionis non [illegible] nisi per consensum bonorum operum et maxime privilegiatorum. Si autem loquamur de additione que attenditur quantum ad meritum, sic distinguendum est, quia loquimur de premio de [illegible] et de premio accidentali. Opus privilegiatum addit super bonam intentionem et voluntatem quantum ad premium accidentale quod est aureola, non debetur voti [illegible] sed voti in opere. Si autem loquamur de [illegible] premio substantiali, adhuc oportet subdistinguere, quia est [illegible] et [illegible] quantum ad [illegible], absque dubio opus privilegiatum addit super bonitatem intentionis pro eo quod voluntas in [illegible] operis [illegible] et disponitur ad susceptionem maioris gratie [illegible] digna est maiori retributione. Si autem loquimur de [illegible], sic absque dubio non addit, pro eo quod quantitas [illegible] pensatur ex qualitate

radicis tantum et placet deo quantumcumque voluntatem plenam et perfectam habere opus quantum ille quantumcumque voluntate et operis quantum ad centuplum premium retribuitur sicut in equalitate, et sic quod opus privilegiatum ratione dignitatis sive alicuius addit supra bonitatem intentionis; hoc non addit omni modo additionis [illegible] que ad premia [illegible] inducuntur. Ad illud vero quod de beato Martino dicitur quod palmam martirii non amisit, dicendum quod ibi palma martirii non accipitur pro premio accidentali quod est aureola, sed pro premio essentiali quod est aurea, videlicet martirio quod sustinetur ex caritate. Altero vero, scilicet aureola, videtur ei quod est specialis privilegii et prerogative. Ad illud quod dicitur quod operatio placet propter operantem, dicendum quod verum est [illegible] operans bene utitur dono propter quod placet deo; hoc ipso disponit se ad maius et aliquo dignius est quo quantum non esset si non ita bene operans meretur, et ideo non sequitur quod si opus placet deo propter operantem quod non magis placet bonus propter operam quam sine; nihil enim impedit de duobus quorum unum habet bonitatem ab altero quod ambo melius valeant alterum quam valeat illorum per se. Ad illud quod dicitur quod mori pro mundo displicet deo, dicendum quod verum est, sed tamen ex hoc non sequitur quod tota bonitas operis privilegiati veniat ex intentione, sed quod non potest esse opus perfecte bonum absque intentione; nihilominus tamen opera privilegiata aliquam bonitatem de natura sui habent que mixta cum bonitate intentionis aliquam excellentiam tribuunt homini operanti quam non tribueret alia generalia operum. Et ideo illud verum quod dicitur quod ubi unum propter alterum utrobique tantum non habet hic locum; hic enim intelligitur quantum illud propter quod alterum participat aliquam proprietatem et est tota ratio illius participationis; non sic autem est in proposito ut visum est. Ad id quod dicitur quod opera privilegiata sunt opera excellentie et ideo minus conferunt facere ad meritum, dicendum quod opus excellens dupliciter dici potest: aut secundum vanam estimationem, sicut aliquis reputat excellentiam vindicare se de adversariis et dominari aliis; aut secundum veritatis dictamine, et sic sustinere [illegible] ignominiosissime mortis pro Christo est opus magne excellentie, et tale opus excellentie [illegible] opus humilitatis, immo sibi [illegible] stat, et [illegible] tamen [illegible] et [illegible] et [illegible] non est [illegible] sed disponit ad maiorem gratiam. Ad id quod dicitur quod voluntas reputatur pro facto ubi facultas deest, dicendum quod idem verum quantum ad sufficientiam ad salutem et quantum ad premium substantiale, quia nemo amittit regnum celorum ex hoc quod non facit quod facere non potest; non autem est verum quantum ad premii excellentiam sive quantum ad premium accidentale, et hoc modo accidentale [illegible] est quod opus privilegiatum addit supra intentionem voluntatis et [illegible] ad premia [illegible]

Secundo queritur utrum bona opera addant supra bonam intentionem quantum ad quantitatem dati et videtur quod sic videlicet 2 Cor. 9 Qui parce seminat parce et metet. Item 1 secundario illa de qua loquitur apostolus est elemosine dacio videlicet quod magnitudo dati faciat ad excellentiam glorie. Item Tobie 4 Si multum fuerit abundanter tribue. Ergo ista exortacio non est inutilis videlicet quod habundancia dati faciat ad incrementum meriti. Item quamvis deus ex cognita bonitate conferat bona maiora et minora ille tamen cui maiora contulit tenetur ad maiorem graciarum actionem ergo pari racione si ex equali caritate detur maius munus et minus, cum deus est debitor, maiori munere maiorem reddere retribucionem. Item si non magis meretur qui plus tribuit quam ille qui minus ergo non plus meretur qui omnia relinquit pro deo et dat pauperibus quam ille qui dat unum solidum igitur omnes sunt stulti qui secuntur divinum consilium quod si impium est dicere divinum consilium esse indiscretum videtur quod quantitas dati faciat ad amplificandum meritum. Sed contra In amen dico vobis quia hec plus omnibus misit in gazophilacium loquitur de vidua ergo si ex affectu appreciabatur plus datum illius vidue quod fuit valde parvum sicut in textu innuitur quam magna dona aliorum videlicet quod deus attendit opera solum secundum quantitatem bone intentionis et nullo modo secundum quantitatem muneris exterioris. Item glo. super illum locum Non offerencium substanciam considerat deus nec considerat nec pendit quantum offeras sed ex quanto sed ergo merita tamen valent quantum deus illa ponderat videlicet quod quantitas dati ultra intencionem bone non augeat. Item super illud 2 Cor. 8 et qui multum non habundavit ibi glo. ubi equa est voluntas equalem habebit mercedem ergo sive quis dat magnum sive parvum dum tamen ex equalitate videlicet quod eis retribuatur equaliter. Item si quantitas dati aliquid addit aut addit ad meritum respectu premii substancialis aut respectu premii accidentalis non respectu premii substancialis quia id acceptatis radicem et quantitatem glorie non respectu accidentalis quia premium accidentale debetur operibus excellentibus et privilegiatis. Non enim meretur aliquis aureolam ex hoc quod dat magnam elemosinam videlicet igitur quod quantitas dati ad bone intencionis meritum nihil omnino addat.

Respondeo ad predictorum intelligentiam est notandum quod de quantitate dati est loqui dupliciter aut comparando datum ad datum solum aut comparando simul ad animum et ad dantis facultatem. Primo loquendo maior quantitas dati aliquid addit ad bonitatem intencionis non modo respectu premii accidentalis directe sed quia aliquos disponit hominem ad proficiendum in bono et ad recedendum a malo. Cum enim magis munus tribuit ut sibi faciat amicum de mammona iniquitatis magis recipientem obligat ad orandum pro se et quodammodo in obligando illum obligat deum, et ideo plus se disponit ad graciam quam ille qui dat minus munus, similiter plus se disponit a recedendo a malo quia in hoc quod facit maiorem elemosinam absolvitur a maiori peccato secundum quod dicitur Luce 11 date elemosinam et omnia munda sunt vobis et Thob. 12 elemosina a morte liberat, et Danielis 4 [illegible] peccata tua elemosinis redime. Similiter si comparemus quantitates datorum in comparatione ad facultatem dantium maior quantitas non addit quantum ad meritum premii substancialis directe sed quodammodo dispositive quia qui cum pensatis suis viribus plus dat quam alter suis viribus pensatis magis ad donum gracie se disponit magis eciam a peccato recedit. Sic generaliter loquendo quantitas dati presupposita equalitate bone intencionis sive voluntatis quantum ad premium essenciale non addit directe et per se sed quodammodo dispositive vel quia disponendo ad caritatem disponit ad maiorem gloriam vel quia eripiendo a malo celerius facit hominem pertingere ad coronam et hec omnia non habet instrumenta quia est excessus quantitatis dati et in comparatione ad datum et in comparatione ad facultatem dantis. Quando vero ex una parte datum unum excedit aliud et tamen exceditur ab aliquo in comparatione ad facultatem dantis per quem modum dicit dominus quod vidua plus in gazophilacium miserit quam omnes divites quia totum victum suum posuerat tunc se habent sicut excedencia et excessa secundum enim diversas conditiones unum datum plus promovet quam reliquum maior enim quantitas dati plus valet ad evadendam penam quod sicut dicitur Prov. 13 redemcio anime viri sunt proprie divicie maior vero quantitas dati secundum facultatem dantis plus valet ad querendam graciam pro eo quod homo magis se disponit ad perfectam beatitudinis scilicet paupertatis. Concedendum est igitur rationes ostendentes quod quantitas dati aliquid augeat ad meritum intencionis bone scilicet dispositive. Ad illud vero quod primo obicitur in contrarium quod vidua illa plus dedit dicendum est quod ibi loquitur dominus de quantitate dati per comparationem ad facultatem dantis quia illa totum dederat ut patet per sequentem literam. Vel quia deus qui scrutatur corda videt quod vidua illa ex meliori voto oblacionem dabat suam et ideo magis donum eius appreciabatur racione voluntatis eius melioris. Ad aliud quod innuitur utrum quantitas dati aliquid addat ad bonitatem intencionis secundum quamvis presupposita equalitate bone voluntatis tamen pro eo bono quod pro tanto bone voluntatis tamen magis ad id quod obicitur de glo. quod deus non considerat quantum sed ex quanto dicendum est quod verum est scilicet quantum ad excellentiam premii substancialis non negat tamen glo. quin quantitas dati aliquo modo disponat de congruo ad maiorem gloriam vel ad graciam celerius obtinendam. Ad idem quod obicitur de alia glo. quod equalis voluntas equalem habet mercedem dicendum per idem. Non enim fit maior retribucio voluntate remanente in sua equalitate sed quia quantitas dati disponit ad huiusmodi [illegible] voluntatem et [illegible] quod aliquos facit ad augmentum glorie [illegible] per idem ad id quod ultimo obicitur quod aliquid facit ad premium substanciale licet non perveniat et per se similiter quia [illegible] ad graciam disponit id quod opponitur de premio accidentali non cogit pro eo quod meritum accidentale est aureola sed eciam gaudium de aliquo bono facto sine [illegible] prerogative et excellencie sive non

Tercio queritur utrum bonitas operum addat ad bone intencionis meritum. Respondeo ad instanciam et est quod utrum bonum opus additum operi reddat operantem dignum maiori premio essentiali. Et videtur quod non. Primo per illud Zach. viii: exequabit graciam gracie. Ergo ubi est equalitas gracie erit equalitas glorie. Ergo si aliqui duo ex equali gracia inequaliter operentur, nihilominus in mercede glorie equabuntur. Item super illud Judith: In terminis longe posterius unxerat. Glossa: Salus dei nosse est ut seniores quamvis eorum post se [illegible] eumserit utrum Paulus an Petrus vel Bartholomeus; sed certum est quod Paulus plus omnibus laboravit, sicut dicit I Cor. xv. Ergo magnitudo premii non pensatur secundum multitudinem operum. Item Aug.: Non multitudo operum non diuturnitas temporis auget meritum sed sola caritas et melior voluntas. Sed ubi hic expressius dicit. Item qui homo diligit deum tantum homo diligitur a deo et quantum diligitur a deo tantum remunerabitur a deo. Sed ergo equalitas est in dilectione, equalitas est in remuneratione. Sed multi sunt equales in dilectione qui tamen non sunt equales in opere. Ergo videtur quod multitudo operum non faciat ad meritum substantialis premii incrementum. Sed contra: Ro. iiii: Ei autem qui operatur merces non imputatur secundum graciam sed secundum meritum. Glossa: merces non dabitur secundum graciam fidei tantum sed secundum multitudinem operis. Sic ergo videtur quod pluribus operibus maiorem mercedem quis mereatur. Item super illud Gal. vi: Bonum autem facientes non deficiamus. Glossa: Qui seminaverit in operibus tamen metet in fructibus. Ergo etc. Item per unum bonum opus homo meretur vitam eternam. Ergo si ad sequens opus est bonum sicut primus [illegible] meretur sicut premium, aut ergo meretur illud idem aut aliquid superadditum illi. Si idem [illegible]. Si superadditum illi habetur propositum quod multitudo operum proficit ad augmentationem meriti. Si vero non, ergo videtur quod frustra operatur. Ergo stultus est qui facto uno bono facit amplius aliquid quod si hic impius est dicere restat etc. Item peccatum non est magis efficax ad merendum penam quam sit bonum opus ad merendum gloriam. Sed peccatum sequens additum precedenti si sit equale ei meretur duplo maiorem penam. Ergo bonum additum precedenti meretur duplo maiorem gloriam. Item cum serviunt homini quanto diutius ei serviunt tanto maiorem accipiunt mercedem. Si ergo deus in retribuendo et est iustior et liberalior quam sit homo, videtur quod quanto aliquis in pluribus ei servit vel quanto plura opera pro Christo faciat tanto maiorem ab ipso recipiet retributionem. Item iste qui multiplicat opera bona sciat multa bona. Ergo multitudo operum quod aliquem fructum premii ex eo accipiat aut igitur premium substantiale aut accidentale aut aureole aut aureole. Sed non aureole cum illa debeatur operibus excellentibus. Ergo recipiet magis premium substantiale sive aureole [illegible] quod ipse bona opera multa [illegible] quod fructum afferunt.

Respondeo ad predictorum intelligentiam est notandum quod proficere in merito vel ad meritum potest esse duobus modis secundum duplicem rationem premii. Quoddam enim est premium substantiale quod quidem consistit in visione et fruitione dei, quod dicitur premium substantiale quia fundamentum et substantia totius nostre beatitudinis deus est, et illo perfecto habito perfecta est omnis beatitudo. Aliud vero est premium accidentale quod quidem consistit in gaudio quod habetur de bono creato vel de liberatione ab aliquo malo. Accidit vero meritum respectu premii substantialis contingit dicere quod dupliciter, scilicet ad profectum meriti, tum vero quia per illud homo meretur maiorem gloriam et hoc modo maior caritas vel melior voluntas facit ad profectum meriti, aut quia disponit ad merendum maiorem gloriam, et talia sunt opera perfectionis que dicuntur facere ad meritum. Perfectum autem quia conservat illud per quod meretur homo gloriam, et sic omnia bona opera proficiunt ad meritum quia in ipsis caritas exercetur conservatur et nutritur ut homo finaliter perseveret in illa, et hoc non est parvum quia quicquid homo faciat non salvatur nisi finaliter perseveret. Et sic patet quod operum multiplicatio quodammodo valet ad profectum in merito respectu premii substantialis, et hoc dico disponendo et conservando, non autem merendo maiorem gloriam ex condigno. Sed ad profectum maioris premii accidentalis potest valere tripliciter: aut ratione adeptionis aureole, et sic opera specialis excellentie faciunt ad profectum meriti voluntatis bone; aut ratione adeptionis alicuius delectationis intellectualis (?), et sic omnia opera que fiunt ex gracia quodammodo valent ad profectum premii accidentalis, quia secundum quod homo plura bona opera facit secundum hoc de pluribus letabitur in conscientia sua; aut ratione diminutionis pene, et sic opera difficilia et penalia faciunt ad meriti profectum et addunt ad meritum bone voluntatis, quia remotionem alicuius pene meretur homo ex voluntate cum opere quam non meretur ex sola voluntate. Secundum autem distinctionem non solum patet ad determinandum quod dictum est sed etiam ad duo premia. Principaliter enim dictum est quod operum dignitas et caritatis quantitas et operum numerositas ad profectum meriti facit respectu premii accidentalis licet differenter. Verum est etiam generaliter quod ista omnia opera non faciunt ad profectum meriti respectu premii substantialis nisi solum disponendo et conservando. Unde rationes ille que ostendunt quod non multiplicatur merces premii substantialis secundum multitudinem operum concedende sunt. Unde enim concludunt [illegible] quod prius dictum est. Ad secundum quod ei qui operatur merces imputatur, dicendum quod textus ille secundum quod glossa exponit non vult dicere quod quantitas mercedis crescit cum operibus, sed hoc vult dicere quod ubi est opportunitas operandi non sufficit gracia fidei sine bonis operibus; ubi autem opportunitas sive facultas deest, sola gracia sufficit. Unde sensus est: ei qui operatur, id est qui habet tempus operandi.

Ad illud quod obicitur de glossa quod qui perseveranter in peccatis tantum meretur in fructibus dicendum quod nomine fructuum intelligitur ibi gaudium quod habebit quis de bonis operibus non premium speciale quod consistit in deo sed aut de illo speciali premio intelligitur tunc tamen et quantum non dicunt quantitatem nec etiam dicunt dispositionem unitatis sed quantitatis. Ad illud quod obicitur quod perseverans opus meretur tamen quod primum dicendum quod verum est sed non meretur idem sed id ipsum quod prius meruerat loquendo quo ad essentiale premium et non sequitur quod inaniter laboret quia etsi premium erat opus meritorium vite eterne non tamen melius efficacius in sui [illegible] perseverante et talis non potest in homine [illegible] quam expectat in bonis [illegible] potest et dicitur. Ideo perseverantis opus frustra non fit quia opus non addat ad premii excellentiam addit tamen ad [illegible] efficaciam supponit etiam nihilominus ad perfectum et facit ad incrementum meriti et accidentalis premii sicut superius ostensum est. Ad illud quod obicitur quod peccatum additum peccato duplicat meritum et supplicium ergo et bonum additum bono dicendum quod non est simile propter hoc quod qui mala faciunt mali sunt sed non qui bona faciunt boni sunt immo potius e contrario bonitas operum ortum habet ex bonitate operantis et inde est quod diversis peccatis meretur homo diversa supplicia quam in diversis bonis operibus meretur homo veniam. Item quia ratio merendi et acceptandi in pluribus bonis est una ratio vero displicendi et demerendi in pluribus est penitus diversa. Ad illud quod obicitur quod apud hominem magis premium meretur homo ex pluribus operibus dicendum quod non est simile quia homo non reputat opera digna retributione propter bonitatem operantis sed potius operantem propter bonitatem operis. Homo enim indiget alieno beneficio. Deus autem bonorum nostrorum non eget nec operantem propter opera sed opera propter operantem acceptat et remunerat et ideo non est simile ex parte ista et ex illa. Ad illud quod ultimo obicitur quod opera multiplicata non valent ad premium accidentale quia non acquirunt aureolam dicendum quod accidentale premium in plus est quam aureola nomine enim aureole non intelligimus quodcumque premium accidentale sed illud quod habet quandam prerogativam et [illegible] et opus cui debetur nihilominus tamen gaudium de bonorum operum [illegible] ad accidentale premium spectat cum sine ipso possit haberi vita eterna et adhuc quidam faciunt bona opera [illegible] faciunt et ad eternale premium aliquod [illegible] est. Ex his patet responsio ad id quod ultimo querebatur.

In ista parte sunt questiones circa litteram et primo queritur de hoc quod dicit ambrosius affectus tuus operi tuo nomen imponit ergo si aliquis committit adulterium intendens facere sumptus fornicatori videtur quod illud peccatum debeat dici fornicatio non adulterium. Item ex eodem [illegible] [illegible] ad credendum deum et amandum ipsum ergo hoc opus trahit nomen ab effectu. Videtur quod credere et amare sunt opera fidei spei et caritatis virtutis et eodem nomine debeant nominari. Respondeo dicendum quod ad quod notandum dupliciter videlicet in generali et in speciali. Nomina generalia in moribus sunt bonum et malum. Specialia vero sunt nomina specialium [illegible] ut specialium virtutum et vitiorum. Cum ergo dicitur quod affectus operi nomen imponit hoc intelligitur de nomine generali ipse obicit de nomine speciali.

Item queritur de hoc quod dicit iustitia mixto premit cum quis dicit se subtraxisse superflua animi ut preberet pauperi. Videtur enim quod talem iustitia iniuste puniat. Ille enim superflua [illegible] est ergo resecare superflua est virtutis. Similiter dare pauperi [illegible] virtutis est ergo [illegible] aliquem puniri propter virtutis iniuste facit iustitia quod talem puniat. Item idem deus qui precepit filiis israhel quod furarentur vasa egiptiorum Exodo xii idem precepit elemosinam dari pauperibus sed illi qui furati sunt vasa volentes implere mandatum domini non peccaverunt ergo pari ratione ille qui furatur ut det pauperi furando non peccat. Item modo patet quod [illegible] ordinata ad bonum commutabile sed ille qui furatur ut det pauperi nichil amat inordinate nec aliquid amat [illegible] ergo videtur quod non peccat aliquo. Respondeo dicendum quod talis absque dubio peccat quia contra domini mandatum facit et contra proximum quia rem eius ipso invito contrectat eo ideo iuste punitur non solum a deo verum etiam a proximo. Ad illud vero quod obicitur quod iuste facit qui resecat superflua dicendum quod ad unumquemque spectat resecare superflua propria superflua autem aliena resecare non spectat cum non est super eum constitutus nec deus nec iudex et ideo cum aliena superflua resecat quod non suum est usurpat et propter hoc punitur de iniustitia. Ad id quod obicitur de filiis israel dicendum quod non est simile quia deus dispensavit cum eis cum precepit eis quod furarentur immo quod plus est res alienas in dominium eorum transtulit et hoc bene poterat quia ipse est dominus omnium. Hoc autem dominus precepit quod deus precepit facere elemosinam non se extendit ad bona aliena sed ad propria unde nullo illi mandato repugnat quo precipitur non furari immo illud supponit et cum illo concordat sed quod dicitur prover. iij honora dominum de tua substantia. Ad id quod obicitur quod nichil amat inordinate dicendum quod inordinatio amoris duplex potest esse aut quia amatur res que non debet aut quia amatur cum plus quam debeat et [illegible] quamvis [illegible] quod deus precepit sine [illegible] magis affectionis sine [illegible] et [illegible] affectus inordinata non ex magnitudine dilectionis sed ex contemptu divine prohibitionis. Item queritur de hoc quod dicit quod iudei crucifigendo christum arbitrabantur se obsequium prestare deo. Hoc enim [illegible] quod [illegible] dicitur

So

Capitulo xi Ex malicia et inuidia cristum condemnauerunt morte turpissima et ad [illegible] xpm Cruciebat eum quia per inuidiam tradiderunt eum Si ergo sciebant se male facere non arbitrabantur obsequium se deo prestare Ideo dicendum quod hic non dicit quantum ad omnes iudeos sed quantum ad simplices qui per maiores decepti sunt maiores enim iudei sicut principes sacerdotum et scribe moti sunt ex inuidia et malicia quia bene cognoscebant eius sanctitatem et innocentiam quamuis lateret eos diuinitas simplices vero et populares moti sunt ex ignorantia audientes enim a maioribus quod blasphemasset putabant se occidendo xpm blasphemum mereri et se obsequium deo prestare in statu ignorancia non excusat pro eo quod opera que iesus fecit non plus magnis sed etiam paruis notitiam sanctitatis eius prestare potuit

Sequitur distinctio xl i^a

Sumitur intencio ut supra dictum

Supra ostendit magister qualiter actus habeat rectitudinem ex recta intencione et [illegible] in hac parte intendit declarare qualiter actus ex defectu intencionis et eo [illegible] habeat depravari Diuiditur autem pars ista in partes duas in quarum prima comparat magister opera ad intencionem deficientem In secunda vero comparat malos actus siue mala opera ad voluntatem ibi preterea hic inuestigari oportet Prima pars diuiditur in partes tres in quarum prima magister mouet questionem et declarat secundum quorundam opinionem In secunda vero abicit illam declarationem adiungens illi questionem quandam cum solucione ibi hiis autem abicitur In tertia magister secundum aliorum opinionem subiungit aliam declarationem ibi alii vero qui triphariam distinctionem actuum faciunt vbi innuit quod actus mere diuiduntur per tres differencias scilicet per malam et bonam et indifferentem inter vtrumque mediam Preterea hic pars diuiditur in tres partes in prima querit magister vtrum de peccato primi hominis sit peccatum sine voluntate In secunda querit vtrum omne peccatum sit in voluntate ibi illud etiam intelligendum requirendum est In tertia vero concludit quod hic non solum verum est de peccato exteriori quod sit voluntarium verum etiam de peccato interiori quod omnis consensus consistit in voluntatis motu ibi sicut autem de peccato mortali etc. et sic duas questiones magister declarat precipue in parte ista quarum vna est vtrum omnis actio mala sit que non procedit ex intencione recta Alia est vtrum omnis culpa sit voluntaria

Ad intelligentiam igitur huius partis incidit hic questio vna primo quia de diuisione actionis deliberatiue in bonam et in malam et in differentem Secundo queritur de comparacione peccati ad voluntatem Circa primum queritur tria primo queritur vtrum actio deliberatiua diuiditur per bonum et malum tamquam per differentias oppositas Secundo vtrum diuiditur per bonum et malum tamquam per differentias essentiales et intrinsecas Tertio queritur vtrum diuiditur per has differentias tamquam per differentias immediatas

Circa primum sic proceditur et queritur vtrum actio deliberatiua diuidatur in bonam et malam vtrum diuidatur per differentias oppositas Et quod sic videtur prima contrarietas est in moribus inter bonum et malum vnde philosophus dicit quod bonum et malum non sunt in genere sed sunt genera aliorum sed prima contraria sunt maxime opposita ergo bonum et malum in actione directam habent oppositionem et repugnanciam Item malum dicit privationem boni sed privacio et habitus directe sunt opposita ergo etc. Item que habent oppositos effectus directe opponuntur sed bona actio et mala oppositos effectus habent nam bona actio ornat et mala deformat bona ordinat et mala deordinat ergo etc. Item que habent oppositos effectus directe opponuntur sed bona actio et mala oppositos effectus habent Item que habent oppositas retributiones directe habent oppositionem sed bona actio et mala habent oppositas retributiones quia vni retribuitur eternum gaudium et alii eternum supplicium ergo etc. Item omnis recta diuisio est per opposita sed ergo actio moralis recte diuiditur per mala et bona ergo ista membra diuisionis sunt contra opposita Sed contra opposita nata sunt fieri circa idem sed impossibile est bonitatem et maliciam vel eius circa eandem actionem reperiri ergo bonum et malum circa actionem non habent oppositionem Item hoc quod dicit quod [illegible] est valde bonum et hoc quod fit contra eius prohibitionem est valde malum Sed eadem actio fit ad deum et contra dei prohibitionem igitur eadem actio est bona et mala Sed contraria circa idem sunt impossibilia ergo bonum et malum circa actionem non sunt opposita Item eundem denarium dare clericum et eundem percipit ex caritate et secundus facit ex inani gloria eadem actio est meritoria vno et demeritoria secundo Sed de meritorio dicitur bonum et de demeritorio est malum ergo eadem actio est bona et mala ergo bonum et malum circa actionem non sunt opposita Item aliquis incipit aliquam actionem ex caritate et facit eam ex vanitate sicut quod dicit [illegible] sepe quod caritas incipit culpa peragit ergo vna et eadem actio potest esse meritoria et demeritoria et sic hic redit idem quod prius quod malum et bonum circa actionem non sunt contraria Item bonum et eius contrarium sed eius est plus quam actio ergo bonum [illegible] non diuiditur per suum subiectum actio deliberata non potest diuidi per bonum et malum tamquam per differentias oppositas Ideo ad predictorum intelligentiam est notandum quod actio deliberata nata est habere duplicem bonitatem bonitatem naturalem in quantum est actio procedens ab aliqua virtute et bonitatem moralem in quantum est procedens a libero arbitrio siue a voluntate Dicendum ergo quod vtrum bonitas et malicia circa actionem habent repugnanciam ita quod per se diuidat tamquam membra opposita

Dicendum quod hic non est verum de bono prout dicitur a bonitate essentiali vel totali. Quia cum bonum non est differentia actionis immo consequitur concomitante et reperitur in omni actione. Prout autem bonum dicitur a bonitate moris sic est divisiva differentia actionis pro eo quod bonum moris in primo differentia est dividendo esse bonum in genere quoddam ex circumstantia quoddam vero est bonum perfectum sine privatione sive bonum simpliciter et quelibet harum differentiarum habet differentiam mali sibi ex opposito respondentem. Nam bono in genere opponitur malum in genere et bono ex circumstantia opponitur malum ex circumstantia et bono simpliciter sive perfecte opponitur malum simpliciter sic sive de meritorio. Horum autem exempla sunt manifesta. Si dicatur actio procedens a voluntate deliberativa habet dividi per actionem bonam et malam non solum per ea tamquam differentias sed etiam directe contrarias. Verum rationes que hic inducte circa hec sunt. Ad illud ergo quod primo dicitur quod contraria nata sunt fieri circa idem dicendum quod si intelligatur de eodem numero non habet veritatem nisi in subiecto quod est sibi proprie loquendo ipsius enim subiecti proprium est quod sit una et eadem numero quod sit susceptibilis contrariorum. Circa actionem autem cum sit accidens non oportet illud habere veritatem quod bonum et malum sint circa eandem actionem numero sed sufficit quod ad legem oppositionis quod habeant fieri circa eandem actionem in specie. Alia est etiam ratio quare bonum et malum non possunt simul succedere in eadem actione sed eandem partem actionis prout hic quod esse actuale consistit in successione et hoc melius iam patebat. Ad illud quod dicitur quod de illud quod deus fecit est valde bonum dicendum quod illud intelligitur quo ad bonum naturale; illi autem bonitati non repugnat malitia moris immo eam praesupponit et ideo eadem actio potest a deo fieri et nihilominus esse prohibita ex parte hominis; tamen non sequitur quod non sit contrarietas inter bonitatem moris et malitiam. Verum impossibile est quod eadem actio sit simul et semel in prohibitione et in praecepto. Ad illud quod dicitur quod eadem est actio meritoria et demeritoria dicendum quod bonum et malum meriti et demeriti circa actionem non habent contrarietates absolutas sed comparationes diversas. Verum actio bona non est aliud quam actio ordinata in finem; refertur autem actio in finem per intentionem. Quoniam igitur una et eadem actio potest esse a duplici intendente et duplici intentione ita quod ab uno sicut a principali motore ab alio vero ut ab ministrante ... et una illarum intentionum potest esse recta et altera obliqua, hinc est quod una et eadem actio potest esse et bona et mala per comparationem ad diversa principia loquendo de bonitate et malitia meriti et demeriti. Ex hoc tamen non sequitur quod bonum et malum non sint contraria circa actionem. Haec enim si comparantur ipse circa eandem actionem in comparatione ad diversas intentiones non tamen comparantur sic sed quod comparantur ad eandem intentionem opposita autem respectu sed secundum legem huius oppositionis sed quod ad eandem comparantur. Verum non quod aliter bonum dicitur de voluntate aliter de actione exteriori.

Nam circa voluntatem et qualitatem aliquam superaddita ... impossibile est quod una et eadem voluntas sit simul et semel bona et mala nec absolute nec in comparatione ad diversa. Circa actionem vero hominis comparationem ad diversum principium et ad finem ... aliquae due actus ... consimiles tam in genere actionis quam in genere circumstantiarum moralium frequenter dicunt in hoc quod una est meritoria altera vero non, quod una sit ab habente caritatem altera vero a non habente. Et hec dicta sunt de bono et malo secundum quod tamen videlicet quod meritorium et demeritorium quod si hic currebat obiectio. Ad illud quod dicitur quod actio inchoata ex caritate potest terminari ex vanitate dicendum quod verum est sed licet illa actio una sit in genere nature non tamen est una in genere moris pro eo quod et si una potestas sit que est principium illius actionis tamen aliud et aliud est apposita circumstantia ... que variat in genere moris sicut est intentio recta et obliqua. Ad id quod dicitur quod bonum est multiplex iam patet responsio; agitur enim de bono hic et hoc modo non est differentia divisiva actionis deliberative.

Secundo queritur utrum haec divisio fiat per differentias essentiales an per accidentales. Et quod per essentiales videtur: accidentia sunt ... secundum bonitas et malitia nullo transmutant circa actionem ut illa actio que modo est bona eadem numero per quemodum sit mala vel econverso; ergo bonitas et malitia non sunt differentie accidentales actionis et sunt accidentales vel essentiales; ergo etc. Item quedam accidentia sunt inseparabilia secundum rem tamen sunt separabilia secundum intellectum sed quedam actio est ita mala quod numquam potest esse nec intelligi bona ut potest blasphemare et odire deum; ergo videtur quod malitia non accidat tali actioni. Item quarto aliquis habitum esse essentialiter bonum ut potest caritatem et gratiam aliquem essentialiter malum ut iniusticiam et lasciviam; ergo pari ratione circa actus sunt qui ex habitibus videtur quod aliqui actus sunt essentialiter boni et aliqui essentialiter mali loquendo de bonitate et malitia moris. Item genera respondent speciebus; ergo cum bonum in genere sit et malum in genere ... bonum et malum specie sicut quemadmodum species se habent sicut genus est essentiale speciei et species etiam addit supra genus differentiam essentiales; ergo nature est actionem aliquam ponere que sit essentialiter et bona in genere et bona ex circumstantia; pari ratione et de actione mala videtur. Ergo quod divisio predicta fiat per differentias essentiales et intrinsecas. Contra in prima ... contra pellagianos ... non est ... aliqua sed actus moraliter ... bonum si omne quod inest alicui incedens inest ei accidentaliter. Si igitur omnis malitia est accidens nulla malitia est essentialis alicui actioni; ergo omnis est accidentalis. Item differentie essentiales sunt constitutive eorum quorum sunt differentie et differentie constitutive ex essentia principiis manant ex quibus manant ipsa constituta sed malitia non habet tam efficientem sed deficientem actio vero habet efficientem sed

Item actio est adeo malitia non ergo impossibile
est quod malitia sit alicuius actionis differentia essentialis
Item differentie essentiales non alterantur et in individuis
eiusdem speciei sed actiones que sunt eiusdem speciei
dividuntur per bonitatem et malitiam quia una est bona
altera mala ergo bonum et malum non sunt essentiales
differentie actionis. Preterea differentia essentialis aliquid addit
supra illud quod dividit sed malum non addit
aliquid supra actionem sed potius privat ergo malum
So actionis non est differentia essentialis. Pro ad predictorum
intellectum est notandum quod idem est querere utrum
hec divisio actionum alia bona alia mala sit
per differentias essentiales quod querere idem est utrum
bonitas vel malitia sint proprietates vel condi-
tiones essentiales actionum vel non et licet istud ali-
quo modo videatur posse concedi ei qui sustinet
illam opinionem quod non omnis actio adeo est tamen
secundum illam opinionem que communiter sustinetur quod omnis
actio adeo est et secundum illud quod est hic bona est
concedi non debet nec potest rationabiliter sustineri quod
malitia essentialis sit actioni tamen propter hoc dicunt de
facto circumstantie alicuius que accidebat actioni
Si enim non accideret non posset variari actionem ma-
nente attendendum est tamen quod malitia potest con-
parari ad actionem aut secundum quod est actio aut
secundum quod est talis actio. Si comparetur malitia
ad actionem secundum quod actio sic licet actioni accidens
separabilis et communis tamen separabilis licet in quantum
operatio que communiter fieri cum culpa potest
tamen aliqua interveniente fieri absque culpa
tamen vel accidens communis licet quia actioni
eiusdem speciei convenit malitia in aliquibus et in
in aliquibus vero non sicut aliquis predica-
do fidem cristi ex vana gloria peccat alius vero
meretur. Licet autem malitia ad actionis consi-
derate in genere habeat aliquo conformitatem
ad accidens separabile et commune non tamen proprie
est accidens tale quia non est ens sed defectus
entis. Si autem comparetur mali ad actionem secundum quod
est hec actio sic licet actioni accidens inseparabilis
et proprium tamen licet accidens inseparabilis
quia illa actio eodem modo quo est mala non
potest esse ulterius bona proprium hec quod eodem modo sumpta
non potest tamen vel accidens proprium licet aliquibus
non sit in hoc quod illa malitia oritur ex proprie-
tatibus agentis et patientis ex quarum
comparatione necessario surgit inordinatio sicut dum
filius cognoscit matrem vel cum homo blasphemat
deum unde sic inseparabiliter adheret proprie passio
subiecto sic inseparabiliter adheret malitia huic
actioni [illegible] Non est autem malitia proprie
passio huius actionis tamen quia de ea non dicitur
convertibiliter tamen quia non est perfectio sed privatio.
Si vero comparetur malitia ad actionem secundum quod talis
actio est sic potest habere rationem differentie essentialis
Sicut enim albedo est essentialis homini albo quod
est albus quamvis non sit essentialis secundum quod homo
sit mali est essentialis actioni male secundum quod mala

quamvis autem aliquo modo dicatur essentialis non tamen dicitur
essentialis quod dicat veram essentiam sed quod ad modum
se habet et quia quedam sunt nomina que imponuntur
actionibus non secundum quod sunt actiones tamen sed secundum quod sunt
deformes hinc est quod talia mox nominata con-
iuncta sunt malo et sic castitas ponitur in genere
boni essentialiter sic adulterium et menda-
cium ponitur in genere mali essentialiter. In hoc
enim non signatur quod defectus essentialis sit actioni
debet quod defectus essentialis est actioni secundum quod
defectiva. Et autem dictum est de malitia moris
hoc ipsum intelligendum et de bonitate huius vis simila-
na est ratio ad quod et etiam ad obiecta con-
cedo enim quod hec divisio actionis non est per
differentias essentiales et intrinsecas et rationes que hoc
ostendunt sunt concedende. Ad illud quod obicitur quod actus
potest transmutari est sciendum dico quod id non habet
veritatem in omni actione nec est tempus sibi
sed est sibi permanente et fixi quod enim actus
comparatur ad dictum successivum hoc ipso quod adheret
ei inseparabiliter adheret quod illud statim
transit in preteritum et efficitur in transmutabile
et amplius idem modo revertitur non potest actus enim
mutatur subiecto et tempore et specie sine dubio et ideo si
est alius actus tunc est aliud principium
et alius terminus sic est alius actus tunc est
alia mensura et aliud tempus inceptione
et renovatione facta in ipso actu et ideo quamvis
motui accedat velox et tardum tamen motus
qui est velox secundum eam partem secundum quam est velox
nunquam potest esse tardus sic et in proposito est intelligendum
Ad illud quod obicitur quod peccatum habet esse separabilia salte-
m intellectu dico quod numquam malitia sic adheret
actioni quin circa illius actionis possit preter ma-
litiam considerari sicut enim dico actionem malam etiam
dico actionem et dico defectum et utrumque per se et di-
visim possum considerare Similiter cum dico actionem hominis
et huius actionem duo dico quod et monstro ipsam
substantiam et actiam sub quibus substantia ipsa circumlit
tamen vel mente licet esse perspicua et
unum potest absque altero considerari vel intelligi ma-
litia autem non adheret inseparabiliter actioni
hoc substantie et illius ratione substantie sub statu sed potius
ratione proprietatis vel qualitatis superaddite et sic
substantia illa potest intelligi sine illa proprietate sic et actio
sine malitia. Ad illud quod obicitur quod aliquis habitus est
essentialiter bonus et essentialiter malus dico quod et si con-
cedi possit aliquem habitum essentialiter esse bonum
non tamen concedi debet aliquem habitum essentialiter esse malum
secundum quod est habitus nam habitus secundum quod habitus dicit ens et
bonum quod ergo ipse obicit de avaritia et lascivia
non valet quia hec nomina non sunt habituum sed quod habitus
sunt sed secundum quod sunt deformes et defectivi licet
malitia non sit essentialis habitui secundum quod est habitus
potest tamen ei esse essentialis secundum quod defectivus ita etiam potest
respicere circa actum. Ad id quod obicitur quod bono in genere
videtur bonum in specie et malo in genere similiter dico
quod malum in genere sine bono non debet proprie quod sit genus

sed propter quandam conformitatem quam habet cum genere
in hoc quod dat quandam rationem inclinativam ad
hoc quod fiat meritorie vel demeritorie et dum per
circumstantias superadditas determinatur quo
dammodo specificatur non tamen malicie quod materia
habet proprias species ex eo quod privationes non sunt incom
plexe nisi per quandam reductionem unde specifi
catio et distinctio malorum aut attenditur ratione
boni quod privatur per malum aut ratione boni ad
quod quis tenebatur in actu peccati et huius
signum est quod peccata non distinguuntur penes cursiorum

Tertio queritur utrum divisio actionis per bonam
et malam sit per duas immediatas. 1.
an sit ponere tertiam etiam vel actionem indifferentem
et quod sit per duas immediatas videtur 1 Cor. x
omnia in gloriam dei facite et ad Col. in omnia que
cumque facitis sive in verbo sive in opere omnia in
nomine domini nostri Ihesu Christi facite aut igitur actio
nostra est in gloriam dei aut non si sic est bona
si non ergo committitur id quod mandat apostolus
sed omittere facere quod precipit deus preceptum est peccatum
ergo omnis actio vel est meritoria vel cum
peccato ergo nulla est indifferens item dicitur quod
est consilium hoc non videtur quod consilium nec datur
hominibus nec absolute sed sub conditione nec
peccaret quis nolendo facere consilium hoc contra
opposita requiritur in proposito ergo non tenetur ad consilium
item Matth. xii de omni verbo ocioso quod locuti fu
erint homines reddent rationem in die iudicii
sed ociosum est ut dicit Gregorius quod caret ratione iuste
necessitatis et intentione pie utilitatis sed de verbo
aut habet iustam necessitatem et piam utilitatem
aut caret illa ergo omne verbum aut est bonum
aut ociosum pari ratione et de facto sed de ocioso
ocioso reddemus rationem et non reddemus rationem nisi
de malis ergo omne factum vel verbum nostrum vel bonum
est vel malum item Bernardus in via dei stare
retrocedere est sed qui facit actionem non meritoriam
non procedit in via dei in actione illa ergo per illam
actionem retrocedit et non retrocedit nisi per
malam ergo omnis actio vel est bona vel
mala ergo nulla indifferens item voluntas peccatoris
pertinent ad retributionem sed nichil est medium
quia omnis voluntas aut est bona aut mala
nichil est medium inter retributiones quia etiam
omnis aut salvantur vel dampnantur ergo videtur quod
nil est medium inter bonitatem et maliciam circa ac
tiones nostras item deus est alpha et o principium
et finis sed quod non est a deo sicut a principio
privativum est ratione boni privatum autem boni nil dicit
est nisi malum ergo quod non est ad deum sicut
ad finem est malum et quod est ad deum sicut ad finem
est bonum sed omnis actio nostra est vel ad deum sic ad finem

vel non est ad deum ergo omnis actio nostra vel est
bona vel mala item voluntas nostra ex delibe
ratione faciat aliquid aut quiescit in creatura
aut refert ad creatorem si refert ad creato
rem bene facit si quiescit in creatura male agit
et deordinatur quod fruitur eo quo est utendum
ergo videtur quod voluntas in omni actione sua vel meretur
vel demeretur contra videtur quod in velle aliquid
in re est velle gratie et est velle virtutis
et velle nature sed actio indifferens est ergo inter actiones
meritorias et viciosas cadit aliqua actio media
non ergo omnis actio voluntatis nostre est mala vel
bona sed quedam indifferens item levare festucam de
terra nec est bonum in genere nec malum nec etiam bonum
ex circumstantia nec malum similiter quod est de se
nec meritorium nec demeritorium si ergo bonum moris
dividitur sufficienter per has tres divisiones et nil
est in genere quod non sit in specie videtur quod talis actio non
sit bona vel mala sed indifferens item aliquis comedit
ut satisfaciat appetitui ubi talis actio non
est bona bonitate meriti hoc constat quod non sit potius
deum nec ad ipsum refertur nec est mala
malicia culpe quia peccatum non concordat nec sed
discordat talis autem actio nec est consona ergo
videtur quod aliqua actio nostra medium teneat inter
bonitatem et maliciam item si omnis actio nostra
esset meritoria vel demeritoria cum in eo qui ca
ret caritate nulla sit meritoria omnis eius actio
esset mala ergo peccaret in hoc quod vadit ad
ecclesiam ergo et in hoc quod facit omnia illa opera ergo magis
se disponeret ad gratiam ymmo disponendo se
magis elongaret item nulla est actio bona et
meritoria nisi que sit bona intentione et merito
illa refertur ad debitum finem ergo si omnis actio est
bona vel mala meritoria vel demeritoria in
omni actione et cogitatione nostra quam in deum non
referimus peccaremus ergo vix esset aliquis qui non
peccaret milies in die cum innumerabiles habeamus
cogitationes vel affectus in quibus nichil
cogitamus de deo de illis maxime loquor
qui magis intendunt actioni quam contemplationi
item sicut caritas est principium omnium bonorum per habi
tum et cupiditas est principium et causa omnium malorum
sed multas actiones homines faciunt tota die quas
non faciunt nec ex libidine nec ex caritate
ymmo vel ex amore filii vel sociali vel ex
quadam urbanitate civili et consuetudine operandi
non ergo videtur quod omnis actio nostra sit in merito bona
vel mala Responsio dicendum quod cum queritur utrum actio di
viditur per bonam et malam tamquam per duas immediatas
est quod de actione voluntatis deliberative sed quod
deliberativa est illa enim est que dividitur
per bonam et malam et quam de actione voluntatis
deliberative est intelligendum loquimur si quis ad regeneratione

vel in comparatione ad operantem. Dicitur primo sic: ille dicitur
ad actionem comparari aut secundum genus operis aut secundo
operantis. Si primo modo sic est planum quod non est divisio
per inmediata, immo inter actionem bonam et ma-
lam operationem mediantem contingit reperire mediam,
et hoc manifestum est quia cum triplex sit differentia boni moris:
quia est bonum secundum se sive per se et bonum ex cir-
cumstantia et bonum in genere, et ex contrario triplex
sit malum, videlicet malum in genere et malum ex
circumstantia et malum secundum se. Inter hec omnia contingit
reperire medium, nam inter bonum et malum secundum se quasi
media sunt illa que nec sunt bona secundum se nec
sunt mala secundum se, sicut sunt bona vel mala
in genere vel ex circumstantia. Inter bonum ex cir-
cumstantia et malum ex circumstantia media
sunt indifferentia quantum bona et mala in genere;
omnia enim illa indifferentia possunt fieri bona vel
mala ex circumstantia. Inter bonum autem in genere
et malum in genere cadit medium indifferens simpliciter,
sicut velle comedere vel velle festucam levare
de terra, que non dicunt bonitatem moris vel
malitiam. Et sic patet quod divisio actionis per
bonam vel malam quantum ad genus operis non
est per differentias inmediatas, immo est reperire differen-
tiam mediam et in hoc tota omnes concordant. Si autem
loquamur de bonitate et malitia actionis in
comparatione ad operantem sic sunt diverse opiniones.
Nam quidam dicunt quod est divisio inmediata,
nihil enim facit homo ex deliberatione quin deus
non reputet ei ad premium vel non imputet
ei ad culpam demeritum, unde in die iudicii ut di-
cunt de omni actu deliberativo reddemus rationem;
et hanc opinionem videntur confirmare illa verba
sanctorum qui dicunt quod sicut non peribit capillus
de capite nec momentum de tempore de quo rationem
non reddamus, sicut dicit Bernardus. Et hoc idem videtur dicere
Anselmus quod exigetur a nobis omne tempus impensum
qualiter fuerit expensum, et ipsa videtur veritas
confirmare cum dicit quod de omni verbo ocioso rationem reddemus.
Sed iste modus dicendi ~~amplicat~~ aut nimis am-
pliat viam salutis aut nimis coartat. Nam
adhuc quod sit opus meritorium aut dicet requiri
actualem relationem illius operis ad deum et in
preterito (?) aut dicet sufficere relationem in habitu
et in virtute. Si dicunt quod requiritur relatio
in preterito (?) nimis est arta via salutis, quia tunc
in omni opere quod homo non refert actualiter in deum
demereretur et peccat, quod valde severum est dicere.
Si sufficeret intentio habitualis et in virtute, tunc
quando aliquis proposuisset in corde suo servire deo
in principio anni vel mensis vel septimane vel
diei omnia opera que postea faceret etiam non de deo
cogitans essent sibi meritoria, secundum sic hec dicta
valde ampliatur et elargitur via salutis,
et in hoc auctoritatibus sanctorum obviatur qui dicunt eam
esse valde artam. Et ideo est alius modus dicendi quodammodo

magis temperatus quantum sit ille videlicet quod quedam sunt
actiones deliberative voluntatis que respiciunt ipsam
directe; quedam vero sunt que respiciunt ipsam
secundum quod regit potentias inferiores. Prima autem est locutio
quecumque est rationis secundum quod ratio utitur. Secunda vero est
comestio vel ambulatio et consimiles. Dicunt ergo
quod circa illas operationes que respiciunt voluntatem rationis
secundum quod rationis est non contingit reperire medium inter bonitatem
et malitiam; circa alias vero contingit. Unde bene concedunt
quod non omnis actio deliberativa vel bona est
vel mala; locutio autem omnis vel bona est
vel mala, aut enim est utilis aut ociosa, et si
ociosa tunc est mala, et propterea dominus dixit de
omni verbo ocioso reddere rationem, non de omni facto. Et beatus
Jacobus in canonica sua dicit quod qui in verbo non offendit
hic perfectus est vir. Et propterea dicit quidam expositor
verbum prius oportet venire ad limam quam ad linguam.
Sed iste modus dicendi adhuc non videtur plene
satisfacere, nam velle cogitare de veritate est
actus voluntatis secundum quod movet rationabiliter, et tamen frequenter
homo cogitat de veritate ita quod non refert ad deum,
et tamen durum est dicere quod peccet. Ulterius potest
loqui aliquis ex simplici pietate vel ex simili urbanitate,
sicut cum salutat hominem in via, et tunc valde
durum videtur dicere quod peccet, nec potest dici quod omnis talis
locutio sit meritoria. Et si placet dicere quod magis (?) facere
potius reddemus rationem de facto ocioso quam de iusto (?)
verbo, sicut hic concludunt a minori ex verbo evan-
gelii. Et ideo est tertius modus dicendi quod in operibus
voluntatis deliberative est ponere medium inter mali-
tiam et bonitatem. Nam quedam actio a voluntate deli-
berativa procedens est ordinata in finem debitum,
scilicet ad deum, et hec quidem est bona, et si fit ex caritate
est meritoria vite eterne merito condigni; si autem
fiat extra caritatem est meritoria merito congrui.
Quedam vero actio procedens ex voluntate deliberativa
est non ordinata ad deum tamquam in finem, et hec est
duplex (?) per distincta, quia non omnis actio non ordinata ad
deum tamquam ad finem est mala, quia quedam non
ordinatur propter inordinatam dispositionem ad contra-
riam; quedam vero non ordinatur propter ordi-
nantis negligentiam; quedam vero non ordinatur propter
operantis infirmitatem et miseriam. Prima differentia actionis
non ordinate est mala malitia commissionis;
secunda est mala malitia omissionis; tertia vero nullo
modo est mala, sed est indifferens. Talis autem actio est
quando quis facit aliquam operationem ita quod ex circum-
stantia non afficitur inordinate nec in illa operatione
operatur ad deum, sed facit propter aliquem finem quem re-
quirit indigentia nature, ut cum aliquis ambulat
vel recreatur vel comedit ut reficiatur. Talis
actio indifferens indicatur quia deus nec illam re-
munerat nec imputat in culpam. Et hoc quia
in tali actione non est malum commissionis quia non
est inordinata per delectationem, nec etiam omissionis;
non enim omittit homo quin actus suos non
refert in deum; indulgetur enim tam fragili et
infirme ut multa talia facere possit, nec deus
requirit ab homine in tali statu distantiam (?) et miseri-
cordia quod omnia que facit referat ad se; requirit tamen aliquando
quando est tempus et locus, et si homo non refert ob negligentiam tunc

Concedendum est sicut nos diximus quod dimisso
actionis pro bona et mala non est pro dictis im-
mediatas pro eo quod interdum habes dictas quod vult respicere
mentem sine actio considerare secundum genus operis sine ex
operantis ad illud quod quod probo oratio de illo verbo apostoli
omnia in gloriam dei facite videntur aliqui quod est
consilium aliqui quod est preceptum aliqui quod est finis
precepti sicut illud diliges dominum deum tuum etc. ad
predictos modos predictus sermo intelligi potest potest
enim accipi affirmative vel negative et
affirmative dupliciter quia hic signum omnia potest ibi teneri
collective vel distributive si accipiatur ne-
gative sic est preceptum et tunc est sensus ita facias
opera vestra ut non facias contra gloriam dei Si autem
intelligatur affirmative et hic signum omnis teneatur distributive
et divisim tunc est consilium et admonitio monet
enim apostolus secundum hunc sensum quod omnia opera nostra
referamus in deum et de quolibet divisim possumus
facere et utile est nobis et expediens si faciamus [illegible]
est enim opus deliberativum quod a nobis fiat quod
non possumus facere propter deum et si hic faciamus melius
faciemus quam quod non referamus Si autem predictus ser-
mo teneatur affirmative et hic signum omnia teneatur colle-
ctive tunc nec est preceptum nec consilium sed finis pre-
cepti et consilii ad hoc enim debemus tendere et hoc
desiderare quod ad talem statum perveniamus quod omnes
cogitationes et affectus nostros in deum referamus hoc autem
tunc optinebimus cum dominum ex toto corde diligemus
et sic patet quod ex ista auctoritate non concluditur quod aliquis
peccet cum non refert opus suum in deum actualiter
nec virtualiter id quod probaverunt quod non potest esse consilium non
enim hic accipitur consilium prout pertinet ad status virorum
perfectorum sed vocatur hic consilium quaelibet intentionem
[illegible] que via expedit ad perveniendum consistit
sicut sunt admonitiones [illegible] in hoc proposito et consi-
milis exhortatio ad bonum ad id quod dicitur de precedenti
ratione de verbo otioso dicendum quod otiosum non dicitur verbum
quod non sit ordinatum in finem solum sed quod caret
utilitate dicentis vel alicui deberet et inter tale otiosum
et meritorium sine bonum cadit medium quod ad fit
dicendum quod non est eadem utilitate privatum nec tamen est ordi-
natum in deum tamquam in finem ultimum unde non
dicitur homo esse otiosus ille qui non laborat sed tunc
dicitur esse otiosus quando non laborat et deberet laborare
sequitur tamen illa verba que videntur esse inutilia
utilia sunt aliquando ordinantur ad recreationem alicuius
spiritus et exhilarationem audientis si quod refertur [illegible]
[illegible] dixisse cum quidam fecit recitare otiosum
magis sunt facta sed non otiose sunt referat enim
hic ad letificandum illum quem viderat mestum
ad id quod dicitur quod in via dei stare retrocedere est
dicendum quod verum est quod homo stetit tamen debet ambulare
et [illegible] ad id [illegible] dicitur quod non perdit momentum
de tempore et similiter quod exigetur a nobis ratio
qualiter tempus fuit expensum dicendum quod [illegible]
hic est difficile ymmo impossibile est vitare quod deus si
pro sanis undique se offert opportunitas exer-
cendi in bonas operationes et in bonas affectiones et
intentiones et ideo ibi ut reddamus nos sollici-
tos sicut nos et dominus ipse dicit quod verum dico
omnibus dico vigilate ad id quod dicitur quod principium

inter votos et retributos dicendum quod non est sic pro eo
quod omnis homo qui nascitur nascitur cum peccato a quo
non liberatur nisi per gratiam et illa gratia amittitur
per culpam unde necesse est voluntatem esse gratiosam vel
odiosam et quod retributos videntur per sanis
hinc est quod omnis qui non salvatur damnatur ita
quod non est medium non sic autem est de actione quia
voluntate inquantum est libido potest aliquam actionem exire
etiam potest libidinem movere unde sic istud arcum
non vult voluntas non potest esse sine libidine vel
gratia ergo non potest movere sine libidine vel gratia
sicut nec actio predicta ad id vero quod dicitur quod omne
quod non est a deo est privatum bono ergo similiter omne
quod non est ad deum dicendum quod non est simile quia ordinatio
actionis ad deum tamquam ad causam efficientem
vel ad primum attenditur non solum quod adesse mo-
veris sed etiam quod est esse necesse et ita requirit esse
ordinatio vero quod ad finem requirit bene esse propter ens
tamen medium non est inter ens et non ens est tamen medium
inter bene esse et male esse moris pro eo quod bonitas
moralis non se extendit ad omnes actus sicut
bonitas [illegible] ad id quod dicitur quod si voluntas adsit
cum consistit in creatura refert ad deum dicendum quod quamvis
essere dicitur aliquid alicubi dupliciter aut quod consistit ibi
tamquam in ultimo fine et tunc est actio ma-
la malitia mortalis peccati quando voluntas potest
plus creaturam pro ultimo fine et principaliter
aut quod sic ibi consistit non quod ibi potest ultimum
finem [illegible] non utique tendit et hic potest esse triplex
dumtaxat aut ex aliqua moderata affectione
qua illi rei obligatur aut ex negligentia et torpore
quo negligit referre cum posset et deberet
aut quod ex quadam [illegible] et infirmitate aggravatur
ut difficile sit sibi omnes actos in deum referre et predictis
duobus modis et peccatum non [illegible] Notandum est
tamen quod adhuc quod aliqua actio sit meritoria non oportet
quod frequenter eam actualiter referat in deum sed
sufficit recto spiritualis spiritualiter autem rectum
[illegible] non quod habeat caritatem per quam sit habilis ad
referendum sed quod in primordio operationis vel
alterius ad quam illa [illegible] sic habet intentionem
ad deum hic dicitur unde si aliquis intendit pro deo dare
[illegible] incitas et incipit dare et cogitat de deo
in principio [illegible] et in aliis non cogitat [illegible]
sed ille datos sunt ei meritorie et fructuose
[illegible] opus aliquod [illegible] incipiet opportet
quod intentio renovetur ad hoc quod opus sit meritorium
propter hunc etiam modum intelligitur esse in vita religiosi
qui in principio ex caritate devovebit portare reli-
gionis pondus quamvis enim faciunt quod ad finem reli-
gionis observantia spectat et [illegible] intentionem
eius est meritorium ad salutem nisi forte quod absit
contraria intentio succedit [illegible] hoc autem quando ad religiosos
non spectat sicut est quod illa intentio non se extendit
ad alia spiritualiter et ideo non est pro necessitate et
utilitate religionem intrare sunt tamen qui dicunt
quod spiritualis intentio solum sufficit ad meritum satis-
factionis opus enim satisfactionis non est si fiat in
caritate adhuc autem quod opus sit meritorium vite eterne
dicunt necesse esse concurrere actualem intentionem quia
nullum opus est meritorium nisi fiat a caritate actu-
aliter mote probabilius tamen est dicere sicut dictum est

quod ad utrumque sufficiat vel a spiritualis vel a carnalis aut spiritualem. Voco autem quando quis in generali refert ad deum omnia opera dicta vel omnia sequentia refert aliquod opus ad deum ita quod opus sequens directum sit ad aliquod per priorem ordinationem et generalem sicut est in illo qui dat [illegible] vel intendit ire ad sanctum Jacobum [illegible] aut nolit [illegible] habitualem etiam intentionem sine relatione voco quando non precogito in actu ut tunc sine ulteriori deo ex sola bonitate operis consideratione ipsa caritas [illegible] vel aliqua alia virtus caritate informata ad ipsum bonum opus inclinat sicut vir obediens meretur obediendo prelato sibi precipiti etiam si nil de deo cogitet sed solum considerat quod bonum est obedire.

Consequenter queritur et secundo principaliter scilicet de comparatione actionis male ad voluntatem et circa hoc queruntur tria primo quare utrum omne peccatum actuale tam mortale quam veniale sit voluntarium. Secundo quare utrum omne peccatum mortale sit contra voluntatem sit contra [illegible]. Tertio quare utrum punire sit et peccare sit ipsius voluntatis [illegible].

Circa primum sic proceditur et quare utrum omne peccatum actuale sit voluntarium et non tantum sit de mortali sed etiam de veniali et quod omne peccatum veniale sit voluntarium vel sic dicit Augustinus et habetur in libro [illegible] adeo peccatum est voluntarium ut nullo modo sit peccatum nisi sit voluntarium ergo si peccatum veniale peccatum est ergo necesse est ipsum esse voluntarium. Sed tu dicis quod omne peccatum est voluntarium aut voluntate propria aut voluntate Ade et veniale est peccatum quia voluntarium voluntate Ade. Contra quia hic quod si ad rationem venialis peccati sufficeret quod sit voluntarium voluntate Ade tunc idem peccatum quod Adam transfudit in nobis sit peccatum originale veniale peccatum esset originale quod si hic est falsum respondet quod et ipsum [illegible] motus inordinati et adulterium qui dicuntur in nobis esse peccata non sunt peccata nec in pueris nec in furiosis hic autem non est nisi quod non moventur nisi ratione et voluntatis ergo videtur quod [illegible] peccata sunt in nobis voluntaria voluntate propria [illegible] quando stomachus exinanitus in hora comestionis appetit comedere nulla est ibi culpa quamvis sit ille appetitus inordinatus et ad idem quod non [illegible] tali tempore hoc autem non est nisi quod motus ille nascitur de natura ergo videtur quod ad hoc quod aliquis motus adulterium sit veniale peccatum necesse est ipsum esse voluntarium. Item omne quod quis facit aut facit naturaliter aut facit voluntarie aut violenter. Si igitur venialia committit aut ergo per violentiam aut per naturam aut per voluntatem. Si per violentiam ergo nulla est ibi culpa. Si per naturam similiter quia in his que naturaliter fiunt non est culpa ergo si peccatum veniale culpa est necesse est quod sit a voluntate. Item denotato aliquo veniali aut potest vitare aliquis hoc peccatum aut non potest. Si non potest et nullus peccat in eo quod vitare non potest ergo committendo hoc peccatum non peccat. Si potest vitare et quod committit potens vitare committit voluntarie ergo etc.

Sed contra quia super verbo xx in septies in die cadit iustus [illegible] sunt dicti per naturam vel per fragilitatem carnis vel volentes vel inviti peccamus. Si ergo peccamus venialiter volentes vel nolentes videtur quod non omne peccatum veniale voluntarium sit. Item [illegible] in hoc retrac[illegible] sunt multa que nolentes facimus [illegible] ut qui vult recte facere et non potest unde est idem apostolus non quod volo hoc facio bonum sed quod odi malum hoc facio. Item si peccata venialia ergo aliqua venialia sunt de necessitate non sunt voluntaria. Item Augustinus xix de civitate dei homini ut inimicus est caro concupiscit adversus spiritum sed caro concupiscit adversus

spiritum frequenter ipso nolente sicut habetur in libro [illegible] ergo velit nolit peccat homo venialiter non ergo omne peccatum veniale est voluntarium. Item [illegible] in libro [illegible] ille quam concupiscit adversus spiritum carne non eo quod multum facit concupiscit quamquam nolens et in eo facit quod non vult. Item peccata venialia sunt in nobis ex repugnantia sensualitatis ad rationem et etiam ex surreptione sicut sunt primi motus sed velimus nolimus est in nobis repugnantia sensualitatis et multi motus inordinati ex surreptione surgunt. Si igitur voluntas non potest sensualitatem domare et quod est ex surreptione provenit voluntatem videtur quod peccata venialia que sunt primi motus non sunt voluntaria. Item aut aliquod peccatum est innatum aut non. Si sic habeo propositum. Si non licet omne peccatum veniale est voluntarium sed omne voluntarium per voluntatem vitari potest [illegible] per voluntatem potest quis vitare omne veniale peccatum. Item potest quis cavere ut nunquam peccet [illegible] venialiter. Si igitur hoc est impossibile quod aliquis vivat in hac carne qui non committat aliquod veniale videtur quod necesse sit ponere aliquod veniale peccatum non esse voluntarium.

Respondeo dicendum quod voluntarium potest dici dupliciter aut voluntate aliena aut voluntate propria. Aut [illegible] voluntate propria aut [illegible] voluntate aliena et sic sunt modi [illegible] dicendi [illegible] omnia peccata peccatum namque originale voluntarium est non voluntate eius in quo est sed voluntate eius a quo sumitur Adam cum sua transgressione corrupit se et totam posteritatem. Voluntarium autem voluntate propria est peccatum actuale mortale hic quod genere peccati nullus peccat nisi consentiens voluntarium autem medio modo scilicet partim voluntate propria partim voluntate aliena est veniale peccatum illud maxime quod consurgit ex repugnantia [illegible] carnis ad spiritum vel corruptionis unde autem hoc nisi peccatum quod partim est a voluntate aliena partim a voluntate propria ideo quodammodo sed [illegible] [illegible] ratione pene quodammodo ratione culpe propterea dicit Augustinus quod [illegible] non valuit vitare peccatum dum valuit inflictum est ut non possit dum velit voluntarium [illegible] dicitur per comparationem ad voluntatem Ade quod Adam deliberative voluit unde et corruptio subsecuta est ex qua oriuntur in nobis motus inordinati qui dicuntur esse peccata venialia voluntarium autem voluntate propria sunt peccatum et non est omne peccatum veniale simpliciter sed secundum [illegible] videntur voluntarium simpliciter est quod est a voluntate [illegible] et more [illegible] autem quod oritur voluntate consentiente et non prohibente vel refrenante cum possit prohibere vel refrenare dicitur voluntarium quodammodo sine interpretatione [illegible] quod talis decor [illegible] voluntati imputatur et hoc modo saltem omne peccatum veniale dicitur voluntarium quia nemo peccat venialiter nisi [illegible] voluntate [illegible] nemo etiam venialiter peccat in eo quod nullo modo potest prohibere nec etiam potuit refrenare venialia aut peccata et si omnia non potuit refrenare nec prohibere nullum tamen est sine peccatum quod non possit prohiberi vel quod saltem non potuit refrenari licet enim ad statum in quo nunc est aliquis cadere in aliquod peccatum veniale illud tamen statutum potuit quis refrenare et ideo si non [illegible] precavit voluntati eius imputatur. Quamvis tamen prohibere non possit. Concede primas rationes. [illegible] ostendunt quod omne peccatum actuale est voluntarium hoc mortale est voluntarium simpliciter veniale autem vel est voluntarium simpliciter sicut illud quod fit ex deliberatione ut in odium [illegible] vel sed quod sine quodammodo sicut idem quod fit ex

surrepcionem sicut sunt primi motus. Ad id quod
post dicitur in questione quod similibus diebus minui
peccatum debet quod in glosa illa dicitur ab initio pecca
tare non ex prava intencione voluntatis quodam sed ex
prava intencione voluntatis plene sine complacentie et hec
quidem verum est quod frequenter minui peccatum et
nobis displicet quod sic inordinate movemur
si tamen precavissemus in hunc actum vel illum non
incidissemus licet non sic possemus preservare quin in
aliquid caderemus sicut exemplum ponitur in navicula quod potest
preservari et custodiri ne aqua per aliquod foramen
accidentaliter ingrediatur non tamen potest facere quod per universaliter
liceat ingressum. Ad id quod post dicitur quod quedam nocte fiunt
sunt improbanda dicendum quod augustinus loquitur de veritate
venialium non quantum ad hoc veniale vel accidentale
sed generaliter quantum ad peccata venialia vel etiam quantum ad
aliquod veniale generis peccati sic videtur innuere
et forti quod nisi potest omnia vitare motus carnis
licet possit hac hora vel illa vel hunc motum
vel illum vitare et quod nichil impedit quod sic
unitas quedam in voluntate et voluntatis quodammodo
in peccati ideo auctoritas illa non obviat hiisque
dicta sunt. Ad illud quod post dicitur quod nullum vicium est cum
caro concupiscit adversus spiritum dicendum quod verum est. Sed quod
subiungit quod necessarium est concupiscere dicendum quod verum est de
concupiscencia loquendo generaliter de concupiscencia vel hac vel
illius hec vel illo non est verum et quod dicit augustinus
quod concupiscit nolens et capta quod nolo malum
hic ago non peccat quando voluntatem sed hic peccat quod vo
luntas non est ibi [illegible]. Ad id quod post dicitur quod primi
motus sunt ex surrepcione et ex rebellione iam
patet responsio per ea que dicta sunt verum est enim quod per
[illegible] vel preservari non possunt generaliter ita quod
nullus insurgat quamvis [illegible] peccatum potest
vitari et hoc est quod nos non ponimus peccatum esse circa
primos motus intrinsece sicut generative actus
enim intrinsece necessarius est necessarius est ad salutem
intrinseci non autem actus generative licet et alia racio
possit assignari quod intrinsica et corrupta tamen
generativa corrupta et infecta [illegible] tamen racione
[illegible] nam sicut vult augustinus in 1 de civitate dei si
aliqua mulier corrumpatur violenter si omnino repugnet
absque omni culpa est et tamen a delectacione omnino immunis
non est [illegible] sic si illa concupiscentis inobediencia
que adhuc in membris habitat preter voluntatis legem
et quod lege sua movetur et absque culpa est in corpore
non consencientis ex hoc patet quod si venialia [illegible]
[illegible] hoc est quod a voluntate in peccati et divisim vi
tari et preservari possunt. Ad id quod post dicitur quod si potest
vitari hoc et illud et sic de singulis ergo et omne
dicendum quod hec est duplex ille potest vitare peccatum veni
ale sic [illegible] iste potest vincere decem homines aut quod
potencia vincendi vel vitandi comparatur ad obiectum
coniunctim vel divisim [illegible] divisim sic verum est ista
ille potest vitare vel preservare omne veniale peccatum
quod non est dare aliquod quod non possit vitari si ante
[illegible] tunc est [illegible] quod possit facere
quod omnino sit absque veniali peccato et in hoc sensu dicitur
quod non possumus omnia peccata venialia vitare
[illegible] possumus vitare hoc et id et id ergo
omnia simul [illegible] sine [illegible] di
versa suppositione [illegible] quod dico veniale sine
quod potius procedit a pluribus determinatis suppositionibus
[illegible] ad unam sicut si arguitur ille potest ferre
hunc lapidem et illum et illum et sic usque ad x
lapides ergo potest ferre hos x lapides et sicut

si dicitur homo est sortes homo est plato ergo homo est sortes
et plato premisse sunt vere et conclusio falsa et procedi
tur a pluribus suppositionibus ad unam. In proposito
autem determinata dicitur cum hic non confunditur sed di
rectie [illegible] unum pro uno sicut est cum dicitur
homo est [illegible] In proposito est intellectus quod hoc verum
potest [illegible] accipitur et vere omnis venialis [illegible]
respicit omne veniale tanquam obiectum unum
et dicit unam potenciam excedentem et vin
centem omnem impulsum ad veniale peccatum
sicut si diceretur ille potest vincere x homines vel
ferre x lapides et patet quod ille processus non tenet
quia non servatur ibi lex illacionis recte.

Secundo queritur utrum de peccato sit quod voluntas
sicut quod solum proprium et quod sit videtur primo per
anselmum in libro de casu diaboli nusquam nisi in voluntate
peccatum est. Item hic [illegible] membra et
opera et cetera nostra sunt subiecta deo volun
tati [illegible] totum imputandum est volun
tati ergo in eo est culpa cui imputatur et omnis
culpa voluntati imputatur ergo omnis culpa est
in voluntate tanquam in subiecto proprio. Item in ea sola potencia
est culpa in qua nata est esse iusticia quia opposita
nata sunt fieri circa idem sed iusticia est in voluntate
tanquam in subiecto quia ut dicit anselmus iusticia [illegible]
est [illegible] voluntatis rectitudo ergo in ea sola potencia sive voluntate
est culpa tanquam in subiecto proprio. Item in ea sola
potencia est culpa que cogi non potest nam nullus pec
cat nisi in eo quod libere abstinere possit sed
sola potencia voluntatis est que cogi non potest. Item in ea
sola est potencia culpa que cuilibet denominatur bona
aliquis mala sed nos non dicimus hominem intellectum
vel malam memoriam sed solam voluntatem malam
si ergo accidens denominat subiectum et culpa denominat
solam voluntatem ergo culpa est in sola voluntate tanquam
in subiecto. Item in ea sola potencia est culpa tanquam
in subiecto proprio ad cuius actum comparatur sic ad eam
proximum et mediatum sed nulla potencia alia est
causa proxima et immediata culpe nisi sola potencia
racionalis nam memoria mala vel intellectus [illegible]
[illegible] non est culpa sed velle malum est culpa
Contra [illegible] magister peccatur nisi per consensum mortali
sed consensus non tantum est voluntatis sed etiam racionis
si ergo culpa est circa illam potenciam per cuius actum
perpetratur ergo non tantum est circa voluntatem sed etiam circa
racionem. Item non tantum peccatur affectione sed etiam peccatur
oblivione sicut dicit [illegible]
instancius [illegible] et frequenter in scriptura
reprehendit dominus eos qui eius obliti sunt sed si
oblivio est in memoria videtur quod non tantum peccatum est
in voluntate sed etiam in memoria. Item non solum peccatur
delectacione verum etiam in cogitatione si quod homo confitetur
cottidie sed cogitacio est intellectus non affectus
ergo non tantum in affectu verum etiam in intellectu habet
esse peccatum. Item non tantum peccatur deliberacione verum
etiam suggestione sicut vult glosa sed suggestio est
in parte sensibili ergo peccatum non tantum est in parte racio
nali sed etiam in parte sensibili. Item peccatum est deformitas
formaliter loquendo sed constat quod omni peccato
ymago deformatur nam quodlibet peccatum de se
graciam expellit que est reformativa ymaginis
ergo si ymago non tantum respicit voluntatem sed etiam
alias potencias videtur quod peccatum non solum in voluntate sed
etiam in aliis potenciis esse. Item nullus amat nisi
quod in intellectu est amandum ergo ante amorem

inordinatum procedit iudicium inordinatum
si ergo primum iudicium inordinatum non potest esse
pena quia pena non precedit culpam immo
est quod fuerit culpa. Ergo primum est peccatum in ratione
quam in voluntate. Preterea igitur videtur quod sicut peccati
8° debeat assignari ratio quam voluntas. Preterea
ad predictorum intelligentiam est notandum quod peccatum
de sua ratione duo dicit. Dicit enim deordina-
tionem sive privationem ordinis et actualitatem
potentie et ulterius illam deordinationem ut
dignam vituperatione et punitione. Et quantum ad
primum peccatum respicit rationem vitii aliquid corrumpentis,
quantum ad secundum respicit rationem culpe et demeriti. Cum
igitur peccatum ad secundum proprium aut loquimur
de ipso inquantum est culpa aut de ipso inquantum est
vitium. Si de ipso loquimur inquantum est culpa et
demeritum, sic principaliter et per se respicit liberum arbitrium,
quia enim liberum arbitrium quasi est regimen totius.
Si aliqua deordinatio fiat per regnum totius
dicitur ipsi libero arbitrio imputatur. Unde si civitas intra
regnum constituta est et omnes potentie in omnibus
aliqua deordinatio facta est, talis heredit in
totam civitatem committeretur de hoc arbitrio cui sub-
iecta sunt et eis dominus totum imputaret
quicquid in eis male gestum fuit. Unde si tolleretur
liberum arbitrium iam nullum erit peccatum. Et quia libertas
arbitrii principaliter residet penes voluntatem
sicut in precedentibus ostensum fuit, hinc est
quod culpa sub ratione culpe in voluntate tamquam in subiecto
proprio dicitur esse. Si autem loquamur de culpa
inquantum est vitium, sic dicitur adhuc quod licet peccatum
dicitur vitium inquantum deordinat aliquem actum
alicuius potentie, sed quia deordinatio illa duplex habet
comparari, sic et peccatum ut est vitium comparatur aut
deordinatio illa ad actum alicuius potentie tamquam
ad materiale vel quasi et tamquam ad causale. Si igitur
Si primo loquamur de illa deordinatione
~~tamquam~~ materialiter sic dico quod non solum est in actu
voluntatis sed etiam est in actibus aliarum potentiarum que consistit
actus enim in ratione intellectus et aliarum potentiarum
que subiacent voluntati deordinari sunt per
diversa peccata. Si autem loquamur de illa deor-
dinatione causaliter sic omnis talis deordinatio
est a voluntate. Si autem queratur [illegible] cuius
ratio est quia prima quod penes voluntatem
consistit regimen dominium. Sed quia in ipsa
recipitur rectitudinis principium. Ratio vero quare
ipsam pertinet regiminis complementum. In ipsa
namque consistit regimen dominii. Preterea quia ipsa
aliis potentiis imperat et ancilla imperat.
In ipsa etiam attenditur rectitudinis principium
amor enim est principium rectionis et obliquitatis
sicut ostendit Augustinus. Unde bonus amor est fun-
damentum ~~[illegible]~~ civitatis dei et malus
fundamentum civitatis diaboli et ratio huius est
quia amor est radix omnium affectionum
et tante adherentie ut transformet amantem
in amatum. Penes ipsam etiam consistit recti-
tudinis et regiminis complementum quia ipsius
obiectum est bonum, bonum autem et finis idem est
et quia in directione ad finem consistit beatitudinis
completio in obliquatione vero consistit beati-
tatis amissio. Hinc est quod ab ipsa voluntate oritur
de peccato ... ut patet in hoc de malis [illegible]

diffiniens peccatum dicit quod peccatum est voluntas assequen-
di vel retinendi quod iustitia vetat et unde
liberum est abstinere. Propter hoc autem quod dicit voluntas
assequendi et describit peccatum secundum quod est vitium
et deordinatio que a voluntate trahit ortum. Quod autem
ratione culpe quia nemo culpatur in eo quod vitare
non potest sicut ipse dicit ibidem. Si ergo patet quod peccatum
inquantum habet rationem culpe voluntatem respicit ut
subiectum, inquantum habet rationem vitii respicit voluntatem
ut primum et ut subiectum primum licet aliquo modo respi-
ciat actus aliarum potentiarum. Unde rationes que ad primam
partem inducuntur concedende sunt. Ad id ergo quod pri-
mo dicitur quod non peccamus nisi consentiendo dicendum quod etsi
si consensus respiciat simul rationem et voluntatem prin-
cipaliter tamen et completius voluntatem respicit quia
magis consummatur. Quamvis enim ratio deliberet nisi
voluntas alterum preoptet numquam eligit nec consentit
et quia est ibi culpe et iniustitie hec est ratio
voluntatis admittere. Ad tria sequentia que subiunguntur
quod peccatur oblivione cogitatione et suggestione
propter rationem quia hec que dicta sunt nec talia non
sunt peccata nisi quia voluntas unde magis est actus
interior culpa consistit nec est actus intelligentie
nisi quia consentiat sic voluntas vel antecedenter
vel concomitanter. Similiter nec suggestio sic est eius ab
quo ab isto est culpa sed illa que est ab intuitu eo
que ignorando vero est sed quia a voluntate aliquando
sunt orta sive quia a voluntate peccatur non potest.
Ad id quod dicitur quod peccatum deformat totam ymaginem
dicendum quod etsi tota ymago deformetur et vitietur
illa tamen sola deformatio que est in voluntate est illa
que est ratio inculpandi et ideo non sequitur quod culpa
principaliter respiciat alias potentias nisi sub ratione culpe
principalis etiam actus earum consistit corruptio vitiosa.
Ad id quod dicitur quod omnem malam voluntatem precedit ma-
lum iudicium dicendum quod verum est quantum ad actum voluntatis
qui quidem est consensus ~~[illegible]~~ plenarius actus
magis in creatura rationali sed quamvis statuta sint
iudicium erroneum inveniret nisi voluntas
se illi iudicio consentiret. Numquam enim Adam
presumpsisset vel de se presumptuose iudicasset
nisi amore voluntatis nimium sibi adhesisset unde
amor mirabiliter pervertit iudicium licet igitur perversi
angelus sive Adam cum peccavit prius presumpsit
quam ambiverit illius tamen presumptionis volun-
tas a voluntate sunt orta et ambitionis eiusdem
in voluntate fuit consummatum et ita peccatum respicit
voluntatem primo licet tamen quod in ipsa prius inchoatur tamen
quia in ipsa consummatur ideo recte dicitur subiectum primum peccati
quia et primum est origine primum etiam complemento
vel sive consummatione. So
Tertia que videtur peccare scilicet etiam primitus
Tertius sensus et quod scilicet videtur ... de omni
peccato iuratur inquantum forte dicitur cum ... culpa voluntatis
membra puniuntur et sensus unde non est ita. Non
enim punitur nisi voluntas. Unde nulla est alicui pena
nisi quia contra voluntatem est et nulla ratio pena sentit
nisi qui voluntatem membra autem et sensus non possunt nolle
sicut scilicet voluntas membrorum et sensuum operatur ita in
ipsa autem torquentur et delectantur ... autem ...

que claudit nisi voluntatem quod ipsum sit voluntatis puniri ut Augustinus in libro lxxxiii questionum quamquam ipsa puniatur sive in animi supplicio seu corporis, ut quam delectatur in peccatis ipsa plectatur in penis. Item contraria opposita sunt nata fieri circa idem, sed voluntarium et involuntarium sunt opposita, sed pena est affectio involuntaria sicut dicit Augustinus in libro de libero arbitrio, ergo sicut culpa que est affectio voluntaria respicit voluntatem tamquam illud a quo est sicut in subiecto, et culpa respiciat voluntatem tamquam illud quod est. Item culpa est meritum pene, sed meritum et premium et habent rationem ordinis et habent rationem dispositionis, ergo dispositio circa illud ad quod disponit sunt in eadem et culpa ut in ratione culpe est potius respicit voluntatem, ergo et pena. Contra quatuor ut dicit Beda inflicta sunt nobis pro peccato scilicet ignorantia malitia infirmitas concupiscentia. Ergo quod infligitur pro peccato est pena, ergo ignorantia est pena, sed constat quod ignorantia non respicit voluntatem sed rationem, ergo etc. Item duplex est pena in futuro scilicet pena damni et pena sensus, sed pena damni que est in carentia visionis dei non tantum respicit voluntatem immo intellectum, pena vero sensus que est in combustione ignis multoque respicit potentiam sensibilem et similiter quam respiciat voluntatem rationalem, cum sentire sit passio corporalis, ergo videtur quod pena principaliter respiciat alias potentias quam voluntatem. Item si pena respicit voluntatem aut hoc est secundum voluntatem aut quod est contra voluntatem; non quod secundum voluntatem, ergo neque puniretur nisi quis vellet, quod plane falsum est. Si quod contra voluntatem, ergo cum vir iustus voluntarie sustineat omnes penas et martyrium, pro nullo viro iusto nec etiam Christo penalis esset aliqua passio, quod manifeste falsum est. Item si pena respiceret voluntatem tamquam subiectum proprium, ergo sicut nemo potest peccare nisi qui habet usum voluntatis, sic nemo possit puniri nisi qui habet voluntatis usum, sed hoc plane falsum est, nam parvuli puniuntur pro peccato parentum et multa etiam tormenta patiuntur, non solum etiam in habitu verum etiam in actu. Responsio dicendum quod pena rationem pene duo nominat scilicet nocumentum et instrumentum divine iustitie, primo tamquam formale, reliquum tamquam materiale, unde pena et est ultio et est etiam passio. Cum ergo pena comparatur ad duo, hic potest esse aut inquantum ultio aut inquantum passio; si inquantum ultio, sic respicit comparationem ad ipsam voluntatem. Deus enim non ulciscitur de manu vel pede vel alia potentia sensitiva, sed de voluntate deliberativa, de qua ulciscitur deus non solum affligendo ipsam in se, sed etiam affligendo eam in ceteris viribus corporibus in quibus ipsa cupiebat delectari. Si autem pena comparetur ad aliquid inquantum est passio, sic dicendum quod cum non quelibet passio pena sit sed completam rationem pene, sed passio ledens, passio affligens, passio suppeditans sit adhuc pena, sed quod plene habet rationem pene scilicet pena que facit hominem recte miserum, adhuc respicit voluntatem vel sub completum. Nemo enim plene miser est sicut dicit Augustinus ex hoc quod patitur solum sed ex hoc quod patitur et sentit se pati et non

vellet se pati. Si autem quod passio habet semiplenam rationem pene prout dicitur passio ledens vel affligens in eo in quo non est nata esse quod est de perfectione nature, sic non tantum respicit voluntatem sed etiam omnes potentias anime et omnia membra corporis, non tamen respicit illa sine voluntate quod in nullo potest esse pena in quo non est rationis voluntas. Unde bruta quamvis patiantur non tamen puniuntur. Sic igitur patet quod pena et inquantum est ultio et inquantum est passio plene tenens rationem pene directe respicit ipsam voluntatem, ita quod proprie est ipsius voluntatis puniri. Unde concedendae sunt rationes que hoc ostendunt, inquantum tamen est passio ledens vel affligens habet respicere alias potentias et etiam corporis organa, et sic habet patere responsio ad rationes que ad oppositum inducuntur. Ad id enim quod obicitur de ignorantia et de pena damni et sensus patet responsio. Nam et si ignorantia dicit privationem cuiusdam boni quod respiciat cognitivam, et similiter pena damni ~~et similiter pena~~ ~~responsio~~, et similiter pena sensus privationem dilectionis et quietis partis sensitive, totum tamen hoc dicitur comparat ad vindicandum et ulciscendum se de voluntate, ipsa enim que directe adversatur divine iustitie divinam spectat ministeriam, et ideo ordo divine iustitie puniens directe respicit illius deordinationem et remotionem, ipsa etiam sola sunt que sibi se principium possunt et dominum derelinquendo contemptibiliter dominum peccavit, et ideo oportet per penarum inflictionem sub virtute dei redigi, ut quae deum dehonoravit deum voluntarie contemnendo honoret deum involuntarie supplicia patiendo. Ad id quod in viris iustis et in Christo non sunt pena involuntaria, dicendum quod ibi pena non habet rationem ultionis nisi relata ad voluntatem a de peccatore. Voluntas rursus vero est pena involuntaria quod voluntas peccatrix querit delectationem et querendo delectationem refugit passionem. Ad id quod obicitur de parvulo, cum patiuntur penas, videri potest sicut ad hoc.

In ista parte sunt dubitationes circa litteram.

Et primo quaeritur de hoc quod dicit quod fides intentionem dirigit; multi enim habent fidem habentes malas intentiones, ergo videtur quod intentionis directio fidei non debeat esse. Si tamen dicatur quod loquitur de fide formata que per dilectionem operatur, ut potest de fide formata tunc potius videtur quod directio intentionis debeat attribui caritati quam fidei. Preterea quare magis hic attribuitur directio intentionis aliquo attribuitur fidei aliquo caritati, quare similiter non attribuuntur spei, cum et ipsa sit virtus theologica et respiciat finem sicut fides et caritas. Responsio dicendum quod cum intentio dicat videlicet oculum intellectus et pedem affectus, duplicem indiget directionem, quorum primo respiciat affectum et haec est fides, alterum vero affectum et haec est caritas. Et ideo dicit Bernardus quod ad simplicitatem oculi concurrit caritas et veritas. Cum ergo in littera dicitur quod fides dirigit intentionem, non designatur quod de fide intelligit, sed de fide operante per dilectionem. Sicut autem est tamen magis directionem attribuit fidei quam caritati quod dirigere in via potius est luminis illustrantis quam virtutis adiuvantis, licet utraque sit necessaria ad hoc quod homo recte ambulet, scilicet quod lumen videat et quod pedem rectum habeat.

Ipse defectus primi non recte incedit cecus et
Ipse defectus secundi non recte incedit claudus. Ad
illud quod obicitur de spe dicendum quod spei proprie loquendo
non est dirigere sed erigere quia spes expectat
remedium futuri. Unde quando dat quandam securitatem
ne in via deficiat. Fides autem et caritas possunt
aliter poni in quibus sunt in operibus dirigunt
quia una illuminat et altera inflammat et ideo
una dirigit ratione veritatis altera ratione bonitatis
Quia ad hoc duo sufficit attenditur rectitudo
actionis in suis operibus et ideo non oportet quod spei attri-
buatur directio sed solum erectio licet illa erectio
quodammodo possit dici directio. Item quod dicitur
quod omnis vita infidelium peccatum est. Sed contra
infideles habent opera virtutum politicarum
sed virtutes politice non sunt habitus mali sed
boni quia non sunt vitia sed dei dona. Ergo videtur
quod opera virtutum illarum non sunt peccatum. Item
infidelis homo potest dare elemosinam ut deus
manifestet sibi viam veritatis et mihi dispo-
se ut deus det ei habitum fidei sed mihi quod
ad gratiam se disponit non peccat. Ergo non videtur
quod omnis vita infidelium sit culpa. Sine
omnis actio oppositum autem huius est quia arbor
mala non potest fructus bonos facere. Ergo si in-
fideles malam voluntatem habent et indirectam
intentionem et carent fide et caritate ergo videtur
quod omnia faciunt male et nihil bene. Respondeo
dicendum quod infideles non peccant in omni sua actione
nam quando eorum actio non repugnat fidei
nec bonis moribus non est ratio aliqua
quare mala debeat esse peccatum. Quod ergo dicitur in
littera quod omnis vita infidelium est peccatum
dicendum quod hoc non dicitur ideo hoc quod omnis actio
quam faciunt in tota vita sua sit culpabilis
et demeritoria sed hoc ideo dicitur quia per illas
actiones quas agunt liberantur a culpa quam
diu in infidelitate persistunt et ideo semper
est omnis vita infidelium est peccatum
id est non sine peccato simul. Nam Beda et sapientes
auctores et alie consimiles dicunt quod ubi deest
agnitio veritatis falsa est ~~prudentia~~ virtus non
quia illa virtus sit vitium sed quia deficit a vere
virtutis perfectione quia virtus vera dicitur que veritatis
perducit ad vitam. Ad illud ergo quod obicitur quod arbor
mala non potest fructus bonos facere intelligenda est
locutio per .. si opera voluntas mala in-
mala vel mala intentione. Si autem non
potest intelligi non est sed modo venius in intelligitur
ac bono perfecto quod quamvis est bonum meritorium sed
sunt non semper non facit fructum bonum ergo facit fru-
ctum malum quia inter tale bonum et malum est
90 medium sicut supra fuit ostensum. Item quod dicitur
quod dicit quod peccata ignorantie vel coactis
perpetrantur non omnino sunt sine voluntate committen-
tis. Videtur enim secundum dictum primum quod votum presupponit
cognitionem sicut vult philosophus ergo quod fit per necessitatem
vel ignorantiam est semper involuntarium
ergo committitur sine voluntate. Item coactio inducit
violentiam sed violentia excludit voluntatem
ergo quod fit a coacto non est votum. Quod ergo quali-

ter intelligit cum dicit quod que fuit per coactionem et igno-
rantiam non fiunt preter voluntatem. Respondeo dicendum quod 80
novem sunt gradus voti secundum quos peccata
voluntate dicuntur fieri. Sed plus et minus. Primo
enim et principaliter dicitur votum quod est a voluntate nullo
inclinante nec exterius nec interius sicut
fuit peccatum luciferi. Secundo votum
dicitur quod est a voluntate aliquo suggerente exterius
sed nullo inclinante intus et sic fuit peccatum
primi hominis. Tertio dicitur votum
quod est a voluntate aliquo tamen inclinante exterius
et interius sicut est peccatum modo quod aliquis
peccat ex intentione et deliberatione per quam
personam nunc. Quarto aliquid dicitur votum quod est a voluntate
non movente quidem directe motu tamen aliquo per accidens
sicut est peccatum omissionis quo quis omittit
ad matutinum surgere quia vorare se mittat
Quinto modo aliquid dicitur votum quod est a voluntate non
mota ad illud directe nec appetente sed ad-
refugiente sicut est peccatum quod homo facit mortis
timore. Sexto modo dicitur aliquid votum quod
a voluntate non plene id quod agit cognoscente et
sic peccatum ex ignorantia dicitur votum. Septimo
dicitur aliquid votum quod consentitur ad id quod voluntate
factum est ab illa causa aliquo fit et sic peccata que
committuntur ex ebrietate in qua homo se sciens mittit
dicuntur aliquo modo voluntaria. Octavo dicitur aliquid
votum quod est a voluntate potente prohibere et non
prohibente et sic peccatum veniale quod est primus
motus dicitur esse votum. Nono modo dicitur aliquid
votum quod introductive a voluntate aliena sicut
a causa prima et sic peccatum originale dicitur voluntarium.
In omnibus istis modis aliquo salvatur ratio
voti ipse tamen et principaliter in duobus modis primis
et propterea dicit augustinus quod id quod dixerat scilicet de
peccato votum de peccato primi parentis est intelligendum
non quod illud solum sit votum sed quod inter cetera
magis est votum. Alia enim aliquo sunt voluntaria
licet non ita plene sicut illud quod fit per electionem.
Ad id vero quod obicitur quod tam coactio quam ignorantia
excludit rationem voti dicendum quod verum est ubi est
omnimoda ignorantia et sufficiens coactio sed voluntas
numquam cogitur coactione sufficienti ideo coac-
tio numquam tollit rationem voti. Ignorantia vero
aliquando est per omnimodam privationem discretionis
et tunc tollit semper rationem voti. Aliquando vero
dicit privationem alicuius cognitionis determinate ut puta
privationem alicuius circumstantie remanente
nihilominus cognitione actus et aliarum circumstantiarum
sicut est de illo qui fornicatur nesciens fornicationem
esse peccatum mortale sciens tamen se cognoscere non
suam et tunc minuit sed non tollit rationem voti
et sic loquitur in littera et per hoc patent ista dubia obiecta.

Sequitur distinctio xlij^a

Cum autem voluntas mala et opere

Supra ostendit magister qualiter peccatum oritur
a voluntate in generali. In hac vero parte descendit
magister ad duas partes. Dividitur autem pars ista
in duas. In quarum prima descendit magister
ad duas partes. In secunda vero descendit
ad unum peccatum speciale quod est inter cetera peccata gra-

magis grave et abhominabile ubi est
peccata unum genus peccati etc. Prima pars
que spectat ad pertinentem distinctionem tres habet
partes quia dicta peccati ad peccatum potest attendi
vel aut quantum ad actum aut quantum ad reatum aut quantum
ad peccandi modum. In prima ergo insinuat magister
differentiam inter peccata operis et voluntatis. In secunda insinuat
differentiam a parte reatus que est inter genera peccati
originalis et actualis venialis et mortalis ibi
Preterea queri solet etc. In tertia vero subiungit
Sub utroque autem diversos modos peccandi sunt autem
sex genera peccatorum per modum narrationis ibi
modi autem peccatorum varie prima pars dividitur
in duas in quarum prima movet magister questionem
et decidit secundum duplicem opinionem in secunda vero
rendet rationibus que impugnare videntur
opinionem magistri predictam ibi quibus aliqui rendent
licet duo diversa etc. Similiter secunda pars in duas
inquirit differentias peccatorum quantum ad reatum duas
habet in prima inquirit qualiter reatus possit
manere peccato abeunte in qua accipitur
differentia actualis peccati et originalis quia actuale
transit actum et remanet reatu originale autem
econverso. In secunda vero quia reatus multipliciter accipitur
in scriptura videlicet pro obligatione pene eterne
et pene temporalis ex quo accipitur differentia mortalis
peccati et venialis ibi Reatus autem in scriptura
multipliciter accipitur. Similiter tertia pars habet duas in quarum
prima tangit magister quinque modos dividendi peccata
conscriptos in scriptura. In secunda vero removet
dubitationem que circa hoc est ex una illarum divisionum
ibi ex superbia tamen omnia mala oriuntur

Ad intelligentiam autem huius partis secundum tria que
hic declarantur etc. tria hic incidit questio
prima est quo de comparatione peccati operis ad peccatum voluntatis
secundo de comparatione peccati venialis et peccati mortalis
tertio hic quo de modis dividendi peccatum
Circa primum queritur duo primo quia utrum peccatum voluntatis
et operis sint duo peccata vel unum secundo utrum
unum addat ad alterum

Circa primum sic proceditur et queritur utrum voluntas
et opus sint duo peccata vel unum
et quod sint plura videtur quia secundum ratio est reprehensibiles
homicidio. Sed plura ibi dicit homicidia
quia aliud est homicidium voluntatis et aliud
homicidium operis si sic est in homicidio ergo
pari ratione et in aliis peccatis. Item multo inferiori
metaphora videtur quia facultas exterior peccati est
specialis potestas formandi peccatum est speciale quia voluntas
formandi est ad quam reperitur actus formandi. Ergo ista
sunt diversa et sunt peccata. Loquendo specialiter ergo sunt diversa
peccata. Item multo specialiter in habitualiter actuum quia constituitur
per idem formam quia deformitas operatur ad actum tamquam
actus ad formam ergo ubi sunt multe actus deformes
ibi multe deformitates et ubi multe de-
formitates ibi multa peccata et actio interior et
exterior sunt diversa ergo sunt in eis diverse deformitates

ergo et diversa peccata. Item multo vero alterius
multiplicatur et reatus quia tamen unum vero
apparet quia peccata repugnant precepto. Tunc aliud
sit preceptum quo prohibetur actus interior et aliud
quo prohibetur actus exterior quia aliud mandatum
est non concupisces et aliud non mechaberis
ergo videtur quod sicut illa duo precepta sunt ita
actio interior et exterior sunt duo peccata. Contra
magis est voluntas interior cum voluntate interiori
quam voluntas interior cum actu exteriori sed
voluntas interior cum alia voluntate facit duo peccata
diversa ergo multo fortius voluntas interior
cum actu exteriori sunt diversa peccata. Respondeo quod
precise et praecedens non permittit in numero
sicut tu diligo deum quia diligo dulce non
duo diligere dulce deum sed unum sed actio
exterior non est peccatum nisi propter voluntatem interiorem
et voluntas exterior cum actu interiori non potest
in numero ergo non sunt duo peccata sed unum. Item
actio inchoata non potest in numero cum se ipsa
consummata sed peccatum inchoatur in voluntate
et consummatur in opere sicut quod dicitur. Tunc concupiscentia
cum conceperit parit peccatum peccatum vero cum consummatum
fuerit generat mortem ergo etc. Item bonum
opus non permittit in numero cum bona voluntate in ratione
meriti unde cum aliquis voluntate bonum operatur
non est ibi duo merita sed unum ergo pari ratione
nec voluntas interior cum opere exteriori ponet in
numero in ratione demeriti sive peccati. Item formale
in peccato sed quod peccatum est libido vel aversio
contempta dei sive amor. Sed cum quis voluntate
et opere nephariam perpetrat non sunt duo contempta
sed unus nec duo amores sed una ergo voluntas
interior et actus interior non sunt duo peccata sed
unum. Item multiplex peccatis multiplex debetur pena
infligi sive remuneratoria sive satisfactoria
sed peccato exteriori consummato non debetur alia pena maior
nec diversa imponit satisfactionis sed una ergo
voluntas interior et actio exterior non sunt diversa peccata
Respondeo dicendum quod duplex concupiscentia peccatum operis exterioris
et voluntatis interioris uno modo ut ista duo commixta
sunt et ordinata ita quod unum ex altero et sic
voluntas interior cum actu exteriori non facit diversa
peccata pro eo quod unus est ibi contemptus et una aversio
sic et una conversio voluntas enim est quae contempnendo
convertitur deum ad bonum commutabile convertitur non solum quantum
ad actum proprium sed etiam quantum ad actum inferiorum potentiarum
que ei subest. Ergo peccatum sic quod legi et deor-
dinatorum per contemptum et aversionem a deo ad creaturam
aliqua sunt est quod unum ibi sit una deordinatio
prima quod peccatum voluntatis et operis unum est loquendo formaliter
prout illa commixta sunt sed aut ubi sit una deordinatio
ordinandi plura tamen sunt ibi deordinata et loquendo
materialiter peccatum illud unum sit sortitur plura tamen
sunt malitia aut considerantur voluntatem interiorem
ad opus exterius ut sunt separata ita quod unus
peccet voluntate tamen alius peccet voluntate et opere sic
peccatum voluntatis et operis sunt diversa peccata non solum
materialiter verum etiam formaliter pro eo quod peccatum voluntatis in quo

consistit prima ratio deordinandi inclinatur et est albus et albus. Hic autem modo non oportet magis in littera videlicet voluntas interior et actio exterior sint diversa peccata. Hic enim non est dubium quod diversis peccatis peccat quis si una vice tantum velit malum, alia vice velit et perficiat. Sed hic quaeritur videlicet voluntas interior et actio exterior sunt diversa peccata, sic quod unum ab altero procedit et unum alteri coniungitur. Et ad hoc videtur quod quandocumque sunt plura opera culpabilia et plura deordinata, quia tamen una est ratio deordinandi et unus est ibi actus voluntatis nec est aliud culpabile nisi per illum, unum est ibi peccatum. Et hoc modo videtur innuere magister concordat in littera inducens obiectionibus quae sunt ex parte alia quae dictabant illa diversa esse peccata et recte facit in hoc quod quandocumque aliquid possit inveniri ex quantitate per se solum ex parte principii intellectus tamen [illegible] loquendo non invenitur aliquid ex parte principii intellectus nisi quod est inclinatio ex parte principii intellectus generatur inclinatio ex parte formae sicut albedo invenitur in duobus hominibus albis. Non sic autem est in proposito et ideo rationes quae hic inducunt scilicet voluntatem interiorem et actum exteriorem esse peccatum quaere desunt. Ad id quod dicitur de gloria dicendum quod gloria autem loquitur multiplex aut loquitur de homicidio interiori et exteriori prout distincta sunt ita quod unum alteri non continuatur. Ad id quod opponitur quod multiplicato inferiori multiplicatur suum superius dicendum quod illud verum est de illo inferiori cuius suum superius est essentiale vel ad quod suum superius comparatur essentialiter. Non sic autem est in proposito quod peccatum et si dicatur de voluntate et opere non dicitur praedicatione essentiali sed magis accidentali. Ad illud quod dicitur quod multiplicato subiecto multiplicatur accidens dicendum quod id verum est si subiectum proprie multiplicetur et illud in quo primo est actus deformitatis aut peccandi non attenditur primo et principaliter secundum exteriorem actionem nec est ibi tamquam in subiecto proprie sed est sibi ratione voluntatis interioris quia constat quod si actio illa procederet ab aliquo invito cum a voluntate iam non esset culpabilis. Aliter etiam dici potest quod illud verum est quando subiectum plurificatur et secundum rem et secundum illam rationem qua dicitur subiectum ita quod non solum sint plures res sed etiam plura subiecta. Quamvis actio interior et exterior sint diversae res non tamen sunt diversa subiecta deformitatis sed unum propter ordinem. Potest esse in pluribus quorum unum est ab altero tamquam in uno subiecto sic etiam deordinatio quae est deformitas peccati dicit deordinationem a fine. Hinc est quod licet actionem interiorem et exteriorem consistit tamquam in uno subiecto quamvis sint diversae actiones et res. Possumus etiam instare quod id verum est quod hic inducitur de accidente absoluto non de accidente relato. Tale enim unum potest esse in pluribus dummodo tamen illa ad invicem sint relata et ordinata et propter hunc modum se habet actio interior et exterior quod una procedit ab altera.

Ad illud quod dicitur quod multiplicato uno oppositorum multiplicatur reliquum dicendum quod verum est si sic ei opponitur per exceptionem quo prohibetur actus exterior et voluntas interior non est aliud et aliud nisi ex hoc quod in uno prohibetur voluntas cum opere in altero prohibetur voluntas etiam absque opere. Et hoc modo bene concedo quod voluntas interior et actio exterior prout sunt distincta sunt plura peccata sed hoc modo non procedit magister nec magistri intentio. Ad illud quod opponitur quod magis contrariatur voluntas tua voluntati quam tuo actui exteriori dicendum quod est contraria fortius et concerningitur(?) ordinis tamen ergo dicitur quod voluntas interior magis est contraria voluntati quam tuo actui exteriori dicendum quod verum est de contraria forti sed non de contraria ordinis quia non sic est voluntas a voluntate sicut est exterior opus ab interiori voluntate et ideo cum sint duae voluntates duae sunt particulares deordinationes et propter hoc sunt duo peccata. Cum vero opus exterius relatum est voluntati interiori a qua procedit una est ibi deordinatio et unum actuale principium deordinationis et ideo unum peccatum est ex ista parte et ex alia parte plura.

Secundo quaeritur utrum peccatum operis addat super peccatum voluntatis et quod sic videtur per Glossam super "appone iniquitatem super iniquitatem". Glossa: qui addit opus voluntati addit iniquitatem iniquitati. Nam qui hoc facit aut facit novum peccatum aut maius. Sed non novum ergo maius. Praeterea cum unusquisque miser efficitur mala voluntate sed miserior potestate cum desiderium malae voluntatis implet sed non efficitur homo miserior per peccatum nisi accrescat peccatum ergo peccatum voluntatis accrescit per additionem operis. Praeterea hoc dicit Anselmus apud humanam iustitiam gravius punitur qui peccat in opere quam qui peccat voluntate solum vel voluntate et verbo vel voluntate tantum. Ergo si humana iustitia determinatur a divina iustitia et ei conformatur in operibus pro laudabilibus videtur quod maiori sit dignus poena ille qui peccat voluntate et opere quam qui peccat voluntate tantum. Sed non est quis maiori poena dignus nisi propter maiorem culpam ergo etc. Praeterea gravius peccat qui peccat in dictum et in proximum quam qui peccat in deum tantum. Sed qui peccat voluntate interiori solum non peccat nisi in deum qui vero peccat exterius in opere frequenter peccat in proximum sicut in adulterio et homicidio. Praeterea quanto quis magis se effundit et in delicias est tanto magis dignior est poena. Sed qui peccat voluntate et opere magis se effundunt et complectitur delectationem quam qui sola voluntate peccaverunt ergo maiori dignus est poena et sic maiorem peccat culpam. Sed contra est quod potius est modum(?) in magnitudine operis etiam

Blo si ius et no potes ds fin reputat go
si natal reputa pfto vz ex fin ep ad roz pet
nt addt pp volz Itē ang si qūgat alig no
gnibe cu vxoic aliena plann ar ē cu rupe
et si ptās daret cu ēsse factus no ming reyē
qm si in ipo facto dephende go si no est
ming reus no magis peccat qm qsuat i opi
qm qm plenq imit in vote Itē gravitas
et magnitudo pcti qsistit in qntitate q temptq
sz qn vir ois no qsensit tunc plc ē cinso
et qtemtq go equale ē pctm sine opq adsit si
ne desit Itē opq exq no ē culpale nisi p
vote interiorez go tota raco culpabilit
ortu hz ab ipsa vote vz qp sola vole pcti
existe tantu ē ho culpabilis qm si peccaret i ope
Itē pcta spualia qe sola vote qsumāt gvi
ora st qna pcta carnalia quoz qsmao fit i carne
si g pcta qe i sola vote qsistē gmora st qm sitā
[illegible]
[illegible]

per se suffirat ad facind pctm nisi assit volūtas
mota ro exhi no sequit qp opus no posset ee pctm
sine io qp hz no addat ad id et ē sile qp ferru no
vrit absq igne igis tn in ferro plus vrit et
plus penetrat qz facit p se ipm sic et i multis aliis
invenit ad id qp dr d pctis spualibq dd qm no
ē sile pco qp pcta spualia spuale hrnt delecta
tone que in suo gne maiore hnt adherenciam
et aore sptu qp et aqua delecto pcti carlis
pcta no carlia nuqz tn delectant qm sit i sola
vote et ope ut ē tn dapnificat id no sequit
qi i talibq opus non addat ad malicia volutatis
vacat Consequent q̄ tracto d modis dividēdi pcta vacat
et cu mlti sit mod dividedi d qbq valde
prolyxū eet hs disputac his omissis in gnali que
rit hs duo/ pmo q̄ utr pctm hēat divid p dras
mles tn an p dras forales divid hēat p qm
sione et aversione Rnsz p divisa pcti dras
va vera pmo sic pcet 2o q̄ utr pctm dividi
hēat p dras mles tn an ē p forales et cat
quod tm p mles sz ē p forales dividi hēat sic dividi
sic se hz castitas ad vitate ita se hz luxuria
ad viciu go sic castitas ē ipso vt ita luxuria
ipso vicij Cz vica ipso distinguit ab alia p dras
va forales qm ut st bon oppo malo no tm vite sz et cat
formalz sz ca vo actu pcti dicse spc peccatu
sic pi i pcto ade io dr fuisse gula z supbia i
obedia si pctm q̄ qsist i uoluntacu volūtat dras
uale go si aquod dcuit vite ē qp hēant dras
forale sz mlti sit i mltis sz ī mlti ī mltis nuq
z mltis sz nuq no hs Itē Itm go si pctg fom
distinguit p dras mlis dividit nuqz po.
va ss dividi i pctm suff dividi Go q̄ i septa
pctm divid divisa pctm sussicit dividelibq cat
et Omne pctm aplecte tibq ut qd pctm abinin
distinguat no so diystz mlibq vm et frle
Sed conq sile in gne pcti mlis ē ansio hic
[illegible] apte aversio no distinguit ma gne et
omnia hic dicit aversio a deo sine dystin
[illegible] hic ē so apte aversio qp ē i pccto cat
mortali go no tn divi pctm p dras mlas
et no forlas sz pctm forma loquendo vile
ē sz qp mle ē no hz dras dividentes go si pctm
va pcti divi pctu divi in gnrli sequ contra cat
restat optet qp so divida p id qp ē mle
in spe et ita redit in id qp pmo sst vz illud
qp hz dras forles ut specierā aliquod forma
loquendo ē puaco sst et puaco sst nō hz
specz et qp rarz spe oppz dras forles et specia
go ut sst si pctm habet dras sp forma
va dividentes go hēt vas ss sz vs hz cat

habet ordinari in genere directe illudat quod
est in genere directe adeo est quo peccatum formaliter
loquendo adeo esset quod est contra fidem rat
consequens quia et secundum viam de generatione ve
malis ad mortale et tunc hic quid dico Respondeo
vtrumque peccatum veniale et mortale conveniunt in aversione
Secundo quia conveniunt in reatu sine obligatione ad eternam penam
Tertia peccatum sicut patet ergo quia veniale et mortale conveniunt in aversione et quod sic patet primo arguo diffi
mens peccatum dicit quod peccatum non est appetitus rerum
malarum sed desertio meliorum Sed ergo veniale peccatum
peccatum est quod in ipso est desertio summi boni Sed ubi
est desertio summi boni ibi est aversio quod erat Sed si
tu dicas quod hec ratio convenit mortali tantum tunc ego
quero in quo conveniunt veniale et mortale ratione
cuius utrumque dicatur peccatum si tu dicas quod in
conversione ad commutabile bonum sed hic non videtur
quod conversio ad commutabile bonum non est peccatum nisi per
illud recedat homo a bono incommutabili peccatum
enim est per remotionem non positionem Sed igitur veniale peccatum
magis peccatum est contra tantum mortali et illud in quo
conveniunt non est conversio quod est aversio Item illud
quod est contra divinum preceptum avertit a deo sed veniale est
huiusmodi quod erat antecedens patet maior est clara probatur quia secundo Rom. 7. sicut
illud non concupisces solo bona est lex que dum con
cupiscentiam prohibet omnia mala prohibet ergo si peccatum
veniale est malum ergo per illud preceptum non concupis
ces est prohibitum Item omne illud quod deformat
ymaginem avertit a deo peccatum veniale est huiusmodi quod erat
probatur per illud quod dicit quod in nostre amor inferioris
pulcritudinis pollinit animam sed peccatum veniale
est amor inferioris pulcritudinis quod erat Item simpliciter
ad quod se convertit totaliter sequitur sed tamen inter illud
quod affectus est simpliciter quod tunc se convertit ad aliquid to
taliter se convertit ad aliquid avertitur ab eius opposito
vel disperato quod tunc affectus non se convertit ad creatura
subiectum creature nostre est ipsum averti a deo sed hic
est in veniali peccato quod erat Item impossibile est quod aliquis
moveatur ad terminum aliquem quin aliquo modo recedat ab
aliquo sed conversio dicit motum in terminum ad quem a quo recedat
terminum a quo ergo si conversio est in veniali peccato necesse est
quod similiter sit aversio Item omnis amor creature vel est
per modum usus vel per modum fruitionis sicut dicit Augustinus
in libro de doctrina christiana sed in peccato veniali est amor
creature ergo vel per modum usus vel per modum fruitionis
sed finis est ponere finem in creatura et hoc non est aliud
quam averti a deo ergo omnis amor venialis peccati
facit adeo averti Sed contra nullus aversus a deo
est iustus Sed peccans venialiter remanet in gratia
ergo peccans venialiter non avertitur a deo maior
manifesta est Minor probatur per illud Proverbiorum xxiiii. Septies
in die cadit iustus et resurget Item nullus
separatur a deo nisi volens sed omnis qui avertitur separatur
a deo ergo nullus separatur a deo nisi in actu quo facit
mera voluntate sed multa venialia peccata committuntur
quadam surreptione sicut dicit Augustinus quod volo malum
illud facio ergo erat Item nullus avertitur a deo sine
ipsius dei contemptu et offensa sed nullus contemnit
deum et offendit sine gravi culpa sed veniale
inter levia peccata reponitur ergo per veniale homo non avertitur
a deo Item nichil est quod stat simul cum caritate
ergo erat minor manifesta est Maior probatur quia si veniale
expelleret caritatem ergo aufferret vitam gratie
sed peccatum quod aufert homini vitam ponit mortem
et dicitur mortale ergo peccatum veniale esset mortale
Respondeo Dicendum quod absque dubio peccatum veniale non convenit
cum mortali in aversione sed quia aversio dicitur proprie
importat enim dei contemptum et contemptus dei ira meretur
et morte peccatum autem quo quis meretur iram et mortem
non dicitur veniale ymmo potius mortale et ideo cum

tenetur quod aversio proprie loquendo reperitur
in peccato mortali non in veniali et istud
melius patet si modum attendamus per quem
homo dicitur averti a deo et contempnere deum committendo
aliquod peccatum in quo non cogitat de deo Sed aut
enim homo avertitur a deo quia facit contra divinum
mandatum rectum adeo avertitur quia mandatum
est via recte perveniendi ad deum et tendendi
in deum quia igitur facit contra mandatum incedit directe
via contraria ideo quasi faciem suam retrorsum con
vertens tergum vertit ad illud in quod debe
bat per mandatum tendere Similiter creaturam statuit
sibi creaturam tamquam finem ultimum recte dicitur
adeo averti quia cum media est inter creaturas
et deum mens est ymago dei deum ergo ad crea
turam tamquam ad finem convertit faciem
suam que debebat esse sursum versa deor
sum inclinat et ideo se avertit a deo et
utroque dictorum modorum non est aversio sine contemptu
quia qui mandatum dei transgreditur contemnit
mandantem Similiter qui creaturam finem
sibi statuit plus eam magis appreciatur creaturam
quam deum et hoc non potest esse sine dei contemptu
veniale autem peccatum nec est directe contra dei man
datum nec statuit creaturam tamquam finem ultimum
et ideo non est in eo nec aversio nec contemptus
Sed quod veniale sit preter dei mandatum in veni
ali etiam peccato creatura non refertur in deum
hinc est quod per veniale quodammodo recedit homo
a via mandati quodammodo etiam morose adheret
ei per quod deberet transire unde et in veniali
est quedam elongatio et quedam retardatio unde
conceditur quod veniale adeo non avertit si elon
gat adeo non separat sed retardat et si large
nomen aversionis sonat in contemptum ideo te
nendum est quod avertere adeo sit mortalis peccati
unde rationes que hoc ostendunt concedende sunt Ad
illud ergo quod primo dicitur quod peccatum est desertio
dicendum quod si ista diffinitio detur pro peccato mortali
desertio stat ibi pro aversione Si autem detur pro
quolibet peccato desertio dicit quandam elongationem
et retardationem posset tamen dici quod non dicitur
ibi peccatum desertio dei sed desertio cuiuslibet boni
quod spectat ad rectitudinem creaturis ergo
in veniali non sit desertio dei est tamen desertio
alicuius bone circumstantie circa actum
ex cuius defectu incidit in veniale
peccatum et in hoc conveniunt tamen veniale quam
mortale peccatum quod utrumque privat aliquo
bono sed in hoc differunt quod mortale privat
aliquem actum vel circumstantiam necessariam

ad salutem veniale vero non Ad illud
quod obicitur Et veniale est contra dei
prohibitionem Dicendum quod illud proprie dicitur esse
contra prohibitionem ad cuius oppositum obligat
prohibitio veniale autem non est huiusmodi et ideo
non est directe prohibitum est tamen ipsi prohi
bitioni annexum et magis proprie debet
dici cohibitum quam prohibitum et hoc patet
conveniente cum dicitur prohibet concupiscentiam dicens
Non concupisces non prohibet primum motum concupiscentie
sed concupiscentie progressum secundum illud Ecclesiastici fili post
concupiscentias tuas non eas Sed dum prohibet hoc
re prius motum concupiscentie hoc ipso manifestat
quod concupiscentie motus non est bonus nec deo pla
citus Ad illud quod obicitur quod amor infe
rioris pulcritudinis polluit animam Dicendum
quod anima dupliciter potest pollui aut macula mor
talis peccati que omnino expellit nitorem gratie
aut macula venialis peccati que quodam modo
retardat actum dilectionis gratuite et prima
pollutio est per mortale et facit ad defor
mationem ymaginis quia aufert ei formam
secundum ymaginem recreationis Secunda vero
est pollutio venialis que et si aliquo modo
polluat non tamen animam deformat quia stat
simul cum gratia que animam informat Ad
illud quod obicitur quod simpliciter ad quod se conver
tit totaliter se convertit Dicendum quod hoc dupliciter
potest intelligi quod totaliter potest dicere totalita
tem quantum ad actum convertendi vel quantum ad ha
bitum vel quantum ad potentiam convertendi Si
intelligatur quantum ad actum sic verum est ad minus
secundum statum vie quia non intelligimus simul
et semel nisi unum solum aut si multa
simul intelligamus et volumus hoc est in quantum
sunt unum Si autem dicat totalita
tem habitus vel virtutis sic falsum est
primo non enim oportet quod quando anima vel aliquis
simpliciter convertit se ad aliquid quod totum se secundum
totum suum habitum et secundum totum suam potentiam
quia potest converti intensius et remissius
Ergo dicendum quod quando affectus se convertit ad u
num totaliter avertitur ab eius opposito
sive disparato si primo modo intelligatur
falsum est quia potest se convertere ad unum
in actu et ad aliud in habitu Si
secundo modo vel tertio intelligatur
sic habet veritatem sed maior propositio
fuit falsa et propter hoc quia totaliter
converti aliter accipitur in maiori
propositione et aliter in minori ideo
quia illa non tenet et si tu obicias quod
non potest affici simul et semel erga deum et

erga creaturam quam inordinate diligit
unde cum convertitur ad unum
avertitur ab altero Dicendum quod non sequitur
quia averti plus dicit quam non converti
actualiter importat enim quendam contemptum
videlicet quandam aspernationem dei sive con
temptum Ad id quod obicitur quod motus separat
a termino a quo Dicendum quod verum est de illo motu
proprie dicto qui continet duos fines unum
a quo incipit et alium in quem tendit non sic
est in actu venialis peccati anima enim cum peccat
venialiter non movetur a deo in creaturam sed
magis afficitur circa ipsam creaturam
unde et veniale peccatum potius est
animi affectus sive actus quam motus
Ad illud quod obicitur quod amor venialis
peccati est amor fruitionis dicendum
quod falsum est secundum quod frui accipitur proprie
videlicet quiescere in aliquo tamquam
ad finem ultimum sic enim frui est proprie mortale
peccatum non per veniale Si ergo queras
utrum sit usus vel fruitio Dicendum
quod nec est usus nec fruitio sed abusus
nisi forte usus dicatur large omnis a
mor quo quis amat aliquid non
quiescens in illo sed referat ad aliud actu
vel habitu sive referat recte sive minus
recte et quod illud opporteat dicere ma
nifestum est Cum enim aliquis dili
gat aliquam creaturam referens
ad aliud non tamen ad illud ad quod debet
amore illo peccat nec tamen est illud fruitio
nec usus proprie dictus sed magis proprie
debet dici abusus unde augustinus
omnis qui ~~dicit~~ amat aliquid aut
amat utens aut fruens accipit lar
ge usum et fruitionem pro omni
amore relato sive recte sive indirec
te fruitionem pro omni amore
non relato sive statuat sibi finem
principalem sive non et sic in
divisione illa comprehenditur
amor venialis peccati nisi for
te quis velit dicere quod augustinus
loquatur ibi de amore ordinato
Et sic patent ea que obiecta sunt
per solutiones suprascriptas
et tantum ~~de secundo sequitur~~
de primo sequitur secundum
et queritur ut in sequentibus

Secundo queritur utrum veniale equat cum mortali
in reatu eternitatem pene et quod sic videtur
pena assumpta pro mortali est proportionabilis
pene assumpte pro veniali et quod adequabitur
et quantum ad durationem ergo si pene arbitrarie pen-
santur secundum magnitudinem reatus peccati videtur
quod reatus venialis et mortalis sunt utroque
modo proportionabiles sed pena eterna non est
proportionabilis nisi eterne si ergo unum obligat
ad penam eternam videtur quod et reliquum. Si tu di-
cas quod per gratiam mortale fit veniale et commutatur
pena eterna in temporalem contra hoc quod tunc veniale
similiter remittitur per gratiam si iustitia dei est
ordinata sicut eternam commutat in temporalem et
temporalem debet commutare in momentaneam quod
non facit videtur quod ex parte illa nulla sit. Item
esto quod aliquis discedat cum mortali et veniali
et quod de neutro fuit in hac vita penitens
si ergo peccatum non remanet impunitum ergo punitur
pro utroque iste sed non nisi in inferno et in inferno
punitur in eternum sed non punitur ultra quam meruit
ergo pro peccato veniali meruit puniri eternaliter.
Si tu dicas quod punitur eternaliter ratione mortalis
admixti contra quod non esto quod mortale ideo puniatur
quantum meruit puniri tunc ergo pro veniali aut
punietur eternaliter ratione mortalis admixti
non ratione mortalis admixti quia ideo sufficienter
punitur per se si ergo punitur eternaliter hoc est contra sim-
sed deus nullum punit supra condignum ergo di-
gnum erat propter veniale peccatum aliquem eternaliter
puniri. Item veniale stat cum gratia et stat cum
mortali et utrobique salvatur ratio venialis
et constat quod magis salvatur cum mortali quam cum
gratia quia gratia delet ipsum mortale minime ergo si
abstrahatur ab utroque magis tenebit proprietatem
quam habet cum mortali quam cum gratia sed quando est cum gratia
debetur ei pena temporalis quando cum mortali debetur
ei pena eterna. Si tu dicas quod olim debetur
si pena temporalis debetur ei ratione gratie sed hic non
est verum quod debetur ei ratione sui. Contra quia impossibile
est sufficienter puniri peccatum nisi remittatur
quia quamdiu durat culpa debet durare pena
non enim decet esse deformitatem peccati sine decore iustitie
sed nec mortale nec veniale dimittitur nisi per gratiam
ergo tam mortali quam veniali debetur pena eterna.
Contra est de se. Item esto quod aliquis tantum habeat peccatum
veniale nec tamen habeat gratiam aut esset dignus pena
eterna aut temporali si temporali ergo illa persoluta esset
ille absolutus a culpa sed potest per se ipsum penam
illam solvere ergo per se posset ad innocentiam resur-
gere quod si non potest per se ipsum ad innocentiam resur-
gere nunquam potest. Contra est de se pena sufficiens
pro illa culpa sustinere ergo nisi auxilium gratie
superveniat veniali peccato debetur pena eterna.
Si tu dicas quod solvendo penam disponeret se
ad gratiam qua culpa deleretur sed non solum quod sic
videretur puniretur pro peccato mortali deus quantumcunque infunderet
quia illam culpam mortalem deleret. Item delectatio
mortalis peccati non excedit delectationem venialis
in infinitum ergo si reatus rendet delectationi
nec reatus excedit reatum in infinitum sed eternum
excedit temporale infinitum si ergo mortale obligat

ad penam eternam ergo veniale. Si tu dicas quod quamvis
non excedat simpliciter excedit tamen secundum reputa-
tionem quia mortale diligit creaturam quam deum qui est bonum
infinitum veniale vero minime. Contra hoc
est quod tunc veniale peccatum a deo punitur et deo
displiceat aliquo offensum est dei ergo sicut tan-
ta est offensa tanto maior qui offenditur tum
pro veniali peccato offenditur deus qui est infi-
nitus sicut et mortali ergo sicut pro mortali peccato
meretur homo puniri infinite ita et pro veniali.
Contra quod Hugo de sancto victore veniale peccatum est
illud cui sine se debetur pena. Item historia ergo reatus
peccati venialis solum est pene temporalis. Item
pena eterna est mors secunda sed nulli debetur
mors secunda nisi propter primam que est separatio
anime a deo sed veniale a deo non separat
sicut supra ostensum fuit ergo non obligat ad pe-
nam eternam. Item si veniale facit hominem di-
gnum pena eterna ledit hominem usque ad mor-
tem sed quod lesit hominem debet dici mortale ergo veni-
ale peccatum est mortale. Item si veniale obligat
ad penam eternam cum eterna careat fine
et quod caret fine caret remissione et venia
veniale peccatum dicitur per oppositum ad remissionem et
veniam sed quod est huiusmodi non est veniale ergo peccatum
veniale non est veniale. Item si veniale
facit dignum pena eterna et gratia facit hominem
dignum vita eterna cum veniale peccatum et gratia
simul sint in eodem simul homo est dignus pena
eterna et vita eterna ergo si fit ei retributio
secundum quod meruit simul posset esse in eterna beatitudine
et in eterna pena quo nihil magis est impossibile.
Responsio ad predictorum intelligentiam est notandum quod
sicut fides nostra dicit peccato mortali debetur pena
eterna multiplices conveniunt assignari rationes ad
probandum aut sufficit una quam ista quam alibi habet
Anselmus in Proslogio ubi queritur de eternitate pene
infernalis. Propria enim ratio quare
debetur peccato mortali pena eterna est quia dum homo
peccat mortaliter separat se a vita gratie
et subicit se perpetue impotentie resurgendi de
culpa quantum est de se. Nemo enim potest a culpa
mortali resurgere nisi per creatorem et infusionem
nove gratie et nove vite et propterea ratione
astrictus impossibile peccato mortali annexa est obligatio
ad eternitatem pene. Hec autem pena eterna et
si omni peccato mortali debeatur non sic omnibus persolvitur
quia quamvis mortale peccatum reddat hominem impo-
tentem ad resurgendum per se ipsum contingit tamen hominem
revocari per divinum auxilium gratie. Ergo peccato
mortali pena eterna quia separat hominem a vita
perpetualiter aut pena eterna in eo computatur hominem
in eternum separatum a vita. Contra veniale
peccatum non separat hominem a vita quia non ex-
cludit gratiam nec separat hominem a vita in perpetuum
separatum. Hinc est quod peccatum veniale nec de
se obligat ad penam eternam nec ei secundum se red-
ditur pena eterna quia veniale peccatum coniungi

[Ha]bet ei quod separat a vita eterna, ei quod separat a vita eterna conveniens est quod ratione adiuncti perennis debetur et pena eterna persolvitur. Unde si aliquis decedat cum mortali simul et cum veniali eternaliter puniretur et ratio huius est quia nullum peccatum deleri potest absque gratia et quamdiu et quamdiu durat culpa debet durare et pena et ideo cum venialis culpa duratura mortali in infinitum ratione coniunctionis cum ea in infinitum punitur. Verumtamen ei quod est debetur pena temporalis cum simul stare possit cum gratia et ideo peccatum veniale nominatur ut magister distinguitur a genere peccati mortalis quia mortale aufert principium vite et venie videlicet ipsam gratiam, veniale autem quantum est de se non aufert ymmo simul cum illa manet.

Concedende sunt [illegible] rationes ostendentes quod veniali peccato non debetur pena eterna secundum se. Ad [illegible] quod dicitur quod pena satisfactoria pro veniali et mortali sunt [illegible] dici potest quod ratio illa non excludit quin debeatur veniali pena eterna nisi prout est coniunctum mortali. Ad secundum illa non cogit quia sit in opposito, dictum est enim in infusione gratie pena mortalis peccati commutatur in temporalem, pena venialis peccati non commutatur in non temporalem et si tu queras unde hoc cum iusticia dei debeat esse ordinata, dico quod quia obligatio ad penam eternam non potest simul stare cum gratia [illegible] per infusionem gratie fit absolutio a reatu pene eterne, sed gratia bene stat cum pena temporali et ideo non oportet per infusionem gratie penam temporalem in momentaneam commutari. Ad tertium quod dicitur de eo qui decedit cum veniali et mortali dico quod [illegible] tam pro veniali quam pro mortali eternaliter punitur sed hoc non est ratione venialis precise sed ratione mortalis adiuncti, ut videlicet quod dicit quod mortale punitur in se quamdiu manet quia sicut bonum vigoratur ex bono ita malum vigoratur ex malo eo modo quo dicitur malum vigorari, ideo quamvis veniali quantum est de se non debetur pena eterna, nichilominus tamen potest ei deberi in quantum est coniunctum mortali et ideo cum deus punit tam veniale quam mortale in eadem pena eterna neutrum punit supra condignum sed utrumque punit prout [illegible] non solum in se sed etiam prout est alteri coniunctum. Ad quartum quod dicitur quod magis salvatur ratio venialis cum mortali quam cum gratia, dico quod si intelligitur de gratia quantum ad actum verum est [illegible] actus gratie sive motus gratie delet veniale peccatum. Si autem intelligatur quantum ad habitum falsum est quia veniale cum gratia magis salvatur in ratione sua quam cum mortali; tunc enim nec reatus eius augetur nec minuitur nec mutatur, sed cum veniale coniunctum est mortali tunc reatus eius augetur et quodammodo mutatur quia quasi cum malo vigoratur. Ad [illegible] videlicet ad id quod obicitur quod veniali non debetur pena temporalis nisi ratione gratie quia semper duraret nisi esset gratia, dico quod verum est quod semper duraret nisi esset gratia quia tamen ipsum de se gratiam non excludit sicut mortale, simul stat cum principio sue remissionis et deletionis; ideo quamvis non possit deleri nisi per gratiam nichilominus tamen quantum est de sua natura delebile est et curabile non sicut est de mortali quod omnino excludit donum gratie. Ad [illegible] quod dicitur quod si aliquis esset in solo veniali et moreretur [illegible] cruciaretur, dico quod positio est impossibilis, primo quia nunquam fuit nec est nec erit quod aliquis in solo veniali fuerit ita quod non haberet gratiam, nec enim est medium inter quin homo habeat gratiam aut sit in mortali peccato et in [illegible] statu nullum fuit medium inter innocentiam et mortalem culpam quia puritas innocentie non potuit perdi nisi per mortalem culpam sicut supra ostensum fuit et ideo positio illa vana est. Esto tamen quod aliquis puer esset in veniali peccato, dico quod deus nunquam educeret eum de statu vite quin vel ipse peccaret mortaliter vel ipse daret ei gratiam et si queritur utrum isti veniali debeatur pena eterna vel temporalis, dico quod debetur pena temporalis et si precedat ultimum [illegible] illa persoluta erit omnino immunis a culpa, dico quod verum est sed quod nunquam potest cum deo perseverare ita quod deus eum acceptet [illegible] gratia causa est quia deus non cogitur istum semper [illegible] gratiam sibi infunderet [illegible] solum pene acceptaret et ideo non sequitur quod illi peccato debeatur pena [illegible] si non sequitur quod [illegible] possit resurgere a culpa ad innocentiam. Ad [illegible] quod dicitur quod delectatio excedit delectationem in infinitum [illegible] intensionem delectationis [illegible] reputationem peccantis [illegible] diligit ad bonum creatum et diligit increatum et adeo bonum increatum reputat bonum quod si bonum creatum infinities multiplicaretur adhuc non [illegible] illi in amore sed plus amaret deum quam bonum creatum infinities multiplicatum licet utrumque finite diligat sicut et in proposito [illegible] in amore concupiscentie [illegible] caritate [illegible] et que cum caritate salvatur [illegible] una [illegible] caritatem [illegible] preferret creaturam deo [illegible] preferendus infinitis bonis creatis, alia vero que cum caritate manet et non preferret creaturam deo et ideo secundum reputationem et peccantis et decipientis mortale excedit veniale in proportione. Ad [illegible] quod dicitur quod per veniale offenditur deus [illegible] quod falsum est, non enim dicitur deus offendi nisi contemnatur, sed verum est quod cum veniali peccato minus deus amatur sed quod dicit Augustinus minus te amat qui tecum aliquid amat quod non propter te amat. Ideo veniale vitam eternam non aufert sed retardat quia adeo non separat sed elongat nec obligat ad penam eternaliter cruciantem quantum est de se sed temporaliter affligentem.

Consequenter queritur tertio loco de modis dividendi peccata et cum multi sint modi dividendi de quibus valde prolixum esset hic disputare [illegible] in generali quero duo: primo quare peccatum habeat dividi per differentias [illegible] tamen an per differentias formales et specificas; secundo quare peccatum dividi habeat per conversionem et aversionem tamquam per differentias diversas.

Circa primum sic proceditur et queritur utrum peccatum dividi habeat per differentias malas tamquam contrarias [illegible] et quod non tamquam per [illegible] sed tamquam per formales dividi habeat ostenditur sic. Sicut se habet castitas ad virtutem ita se habet luxuria ad vitium

go sicut castitas e spes virtutis ita luxuria
est species vitij ¶ 3a vna spes distinguntur
ab altera per dras formales go etc It bom
opponit malo no tm malit s etia forlit
et diuis boms directe oppont mala s boa
quibz mala oppont foraliter distinguntur
go pi vom et mala que eis formalit otta
sunt forlit drunt Ite et vm actu pcti
assignantur diuse drc pctorum sicut in pcto ade
in quo dr fuisse gula supbia et inobedia
¶ 3a pcta que no sistunt et vm actu no ha
bent dram malem go si aliquo differt
nce est q habeant dram foralem It multiplic
s mam et multiplic s min no ht statu
go si pcta solu distinguerentur p dras ma
terialr dantes nuqm posset diuidi pctm
sufficienti diuisione ¶ i a in scriptura pe
ccatu diuiditur diuis ipsum sufficienter
diuidentibz et de pctm oppletatibz vr q
pcta ab inuicem distinguuntur no solu diuis
malibz vm etia formalibz ¶ 3a q forle
in gne pcti morlis est auso ¶ 3a pcta apte
auisionis ne distinguuntur ymo gveniunt
oia enim dicunt ausiom adeo si go distinguit
ht est solu apte cumsionis que e in pcto
malis go tm diuiditur pctm p dras ma
les no per forales Item pctm formalr
loquendo nl est s q nl est no ht dras diui
dentes go si pctm diuidit nullo diuidit
nisi formalit gsiderat restat q solum
diuidatur per id q e male in ipso et ita re
dit idem q prius It de illud q ht dras
forales et specificas aliquo foralit loqndo
ht spem s pctm sine malu foralit loqndo
est pno spei et puao spei no ht speciem
et q caret spe caret dra forli et specifica go etc
It si pctm hret dras ipsi forlit diuidentes
go hret vas spes ¶ 3a de tale ht ordinari
in gne directe illud aut q e in gne adeo e
go pctm formalit loquendo adeo esset
quod est q fidem It pma diuisio pcti est
in orile et actuale sed orile et actuale
pctm no distinguit forlit q q e origle
vni fuit actuale alteri sicut q q est
orile nobis fuit actuale ade ¶ 1 1a pma
mbra maxime drunt et orile et actuale
no sunt drc pcti forlit drutes multo for
tius nec alie It pa diuisio actualis pcti
est p morle et veniale s mortale et veni
ale no dicunt diusas dras s form et spem
go multo nec alie drc s spem et form
faciunt differre aor ipo matta e bor p
per ht q veiale pctm efficit morle sola
intencion libidinis q id genus delectat
go si maius et minus no faciunt diusitate
s spem et form vr q pctm veniale et mor
tale no addat forlem dram go nec alia
¶ o dz q dr q loq de pcto aut i concre
tione aut in abstraccion si in abstraccion

sic dd est q qadz pctm cu sit puatio no
ht ordinari in gne nisi per accidens s
r oppom ad suu oppositu sic etia no ht
forlit distingui nisi racon sui oppositi
puatas enim distinguit per habit vn sic
castitas et fortitudo sunt virtutes forlir
dantes in gne virtutis sic et luxuria
et pusillanitas que sunt opposita istarum
duarum virtutu forlit drunt differre
in gne viciorum no tm s suam form sm oti
¶ i aut loqmr de pcto in concreton sic
no tm de puacom s etia actu vel ha
bitum substrato et qu actu vel habitu
substratus pcto no tm diusifica forlit
ymo etia formali dra alia e enim pmitas
ad luxuriam alia p rmtas ad supbia
et alius actu qmo supbit ab et alius q
luxuriat ab no tmo s mam s etiam s
form p foralem dram obiectorum hinc
est q pctm s q concretiue accipitur diuidi
ht no tm p dras forales vm etia et
males formales dico no r v de formis
s r v habitu vel actu substrati et sic pz q
sine pctm accipiatur abstracte sine concrete
dras ht forales s vno p se alio p
accidens q vno dt ens in gne s rectaz
coordinatom alio dt ens in gne solu
p reductiom et q hc mo ros ad pmo
p tem procedunt ideo gcedo sz ad id vo
q pd de in gnere q forle in pcto e auso
dz q vm est q forale est auso r v
conuisionis ppe tn tdo pctm magis dicit
¶ ici forlit puao bom sibi oppositi qm
auso adeo aut saltem eque pprie et
pmis pctm ron ausonis adeo non
multiplicatur q vm est a quo fit auersio
tn ron puaticionis bom cui opponitur
multiplicitatem ht et ita ron eius q est in ipso
forle ht diusas dras p adesse pcti no
tmo gcurrit auso s etia guso et qm
conuisio respicit alia recta que no tm
distinguunt mal s etia forlit drunt
hinc est q ex illa pte pctm ht plisitam
p forales dras It ut dr guso esse male
in pcto simplr loquendo s solu ron ausioal
ut oio est malis r v ausionis hac et si
auso det conuisiom q sit pctm guso
dat ausiom q sit tale pctm ad id q or
q pctm forlit loquendo nl est dz q vm e
ppmo dt nbpt tn aliqd no solu ut
sbi vm etia ut oti et ca ron qua aliqd e
tui forlit opponitur forlit ht distingui
no s forma que e in ipso s s forma que e
in suo opposito ad id q or q pctm e pno
spei q no ht spem iam pt ausio vm e
enim q no ht spem ppe s q pno ut dr
hre dras forales et specificas isto mo
s q nisi hrat diusas spes s q opponitur
diuis boms s spem nisi illa pnat ad
illud q or q si hret spes esset in gne p se

Dicendum quod verum est si habet species infra et per se ponitur
autem si accipitur abstracte et formaliter
sicut non est in genere per se nisi per reductionem sic
non habet dividi per differentias formales diversas per se
sed solum participatas. Communis autem peccati habitus est
et accipitur abstracte non potest in genere tamen si
accipitur concrete secundum rationem actus substrati et
habitus in genere est actio enim peccato substrata
a deo est. Ad illud quod dicitur de originali et actuali
dicendum quod originale et actuale non proprie dividunt
quia hoc se habet ab actu et illud a natura sed etiam
dividunt penes hoc quod privant unum et
actuale privat iustitiam gratuitam sine per
sonalem originale vero tollit iustitiam originalem
sine qua respiciunt hominem secundum quod est natura. Propter
quod dicitur in nobis originale et alibi in Adam. In nobis
dicitur originale quia est ab origine tractum. In Adam
vero quia fuit origo aliorum peccatorum. Et quamvis
originale secundum quid possit esse idem quod actuale propter
tamen prius dictum non potest originale converti in idem peccatum genere
cum actuali et hic modo potest dicta intercedere.
Ad illud quod dicitur de veniali et mortali quod non
dividunt formaliter quia magis et minus non va
riant speciem. Dicendum quod prima propositio falsa est. Ad hoc
autem quod dicitur quod differentia secundum magis et magis non
variant speciem respondetur tamen quod hoc est
verum in genere nature sed non est verum in genere moris
… quia vitia diversificantur formaliter
secundum speciem penes superabundantiam et defectum
non solum … mentem sed etiam a virtute.
Quod conceditur quod hic mitigatur de magis et minus
… delectari aut sub deo est veniale
et delectari supra deum est mortale.
Quod conceditur quod hoc verum est de magis et minus
… tamen sed non de magis et minus vel tamen
unum calidum in … gradu est alterius speciei
quam calidum in … sic et in proposito …
quod amare aliquid … est peccatum veniale
et … intendatur amor … quod
est veniale peccatum. Si autem ponit
aliquid deo … tunc … et sic
cadit in aliud genus peccati scilicet mortale.

Secundo queritur utrum peccatum habeat dividi per aver
sionem et conversionem tamquam per diversas spe
… differentias sive diversa peccata et quod sic videtur
Jeremie … duo mala fecit populus meus me dereli
querunt fontem aque vive etc. ergo derelinquere
deum et adherere creature sunt duo mala
ergo sunt duo peccata. Item aversio est per se
conversio autem per cupiditatem si ergo cupiditas
et … sunt diversa peccata quare videtur quod
aversio et conversio faciunt peccata diversa. Item in
habitus … quod alius est habitus quo quis decli
nat a malo et alius quo facit bonum
… et alius actus sicut in timore et amore
ergo si multo maior est diversitas … parte
maiori … parte bonorum multo fortius
videlicet quod … peccatum quo quis … a deo
et ad quod convertitur ad bonum commutabile.

Item aliud est preceptum quo precipitur facere bonum
et aliud quo precipitur declinare a malo
sed aversio est contra illud preceptum quo quis
precipitur facere bonum, ut puta deo adherere
et … committi conversio vero est contra illud
preceptum quo quis precipitur ~~facere bonum~~
declinare a malo ergo si diversa sunt precepta
quibus opponuntur conversio et aversio ergo …
diversa peccata. Item plus convenit aversio cum aversione
quam aversio cum conversione sed aversio
cum alia aversione faciunt diversa peccata
ergo multo fortius aversio cum conversione faciunt
diversa peccata. Contra quod super illud Ecclesiastici x "Initium
omnis peccati superbia" Glossa … contra
superbiam et cupiditatem non tanquam duo
mala sed unum a quo omnia oriuntur ergo si superbia
facit aversionem et cupiditas conversionem videlicet quod
… conversionem et aversionem non attenduntur
duo peccata sed unum. Item Augustinus contra Pellagium
peccatum non est appetitus rerum malarum sed desertio
meliorum ergo numquam conversio facit peccatum
completum nisi assit aversio … ergo aversio con
currit ad omne peccatum videlicet quod penes
illam non sumatur differentia peccati. Item peccatum mortale
est … sed non est … nisi ratione conversionis
ad commutabile bonum ergo conversio concurrit ad …
peccatum ergo conversio non potest esse peccati differentia.
Item recessus a termino a quo et accessus ad
terminum ad quem non faciunt diversos motus nec
diversos actus sed aversio dicit recessum a termino a quo
conversio accessum ad terminum ad quem ergo non
faciunt diversum actum vel motum sed ab uno
actu est peccatum unum ergo non faciunt diversa.
Item in peccato est aversio formalis et conversio
sed formale non ponit in numerum cum suo materiali
ergo nec aversio ponit in numerum cum conversione
ergo conversio et aversio non faciunt diversa peccata.
Ad hoc dicendum quod aversio dupliciter accipitur uno modo prout
dicit deordinationem in actu conversionis alio modo prout
dicit actum a conversione distinctum. Primo modo aver
sio non ponit in numerum cum conversione nec facit
diversa peccata immo illa duo concurrunt …
in omni peccato mortali. Nam conversio non est culpa
nisi quia inordinata non est autem inordinata
nisi quia avertitur homo a deo cui debet inherere
tamquam fini ultimo et hec aversio est in peccato
… in … peccatorum vel cogitat de deo.
Secundo modo prout aversio dicit actum distinctum a
conversione sic constituunt diversum peccati genus.
Hic enim modo … est odio habere vel minus de…
sicut … dicit … et constat quod illud
genus peccati est odire deum et ad amare …
mutabile bonum et quod ut plurimum aversio
in peccato accipitur prout dicit deordinationem a deo
tamquam a fine quia prout dicit motum inordi
natum quo dicitur … conversio et aversio
… comparantur ad peccatum sicut duo constituentes
quam sicut duo dividentes et ideo concedendum quod

hic modo commissio et omissio ~~peccatis competunt ad peccatum sicut due constituentes cum sicut due concurrentes et se reddentes~~ quia hoc commissio et omissio non faciunt diversa peccata et ideo quod hic conveniunt concurrunt sicut quod ista via procedit

Ad illud quod primo obicitur de hoc quod duo mala sunt peccatum ut videri potest quia delictum non tantum dicitur ubi per deordinationem que est contraria iustitiam sed etiam pro omissione mandatorum dei etc. distinguuntur illa duo mala non sicut omissio et commissio sed sicut omissio et commissio vel dicendum quod duo mala dicuntur non quod sunt duo peccata sed quia sunt due male radices convenientes ad completionem unius peccati sicut ostensum habita super est

Ad id quod obicitur quod omissio est contemptus et commissio per cupiditatem iam patet omissio loquitur enim de commissione et omissione per diversos actus et motus quod si aliter intelligat ut accipiatur contemptus et cupiditas large prout concurrunt ad unum peccatum sic non sunt duo mala sed unum

Ad illud quod obicitur quod alius est habitus quo quis declinat a malo et quo quis facit bonum dicendum quod declinare a malo dicitur dupliciter sicut dictum est de omissione prout enim declinare a malo dicit actum detestationis et fuge ipsius mali dicit diversum actum et motum ab eo quod est facere bonum prout dicit recessum a malo sic non dicit diversum actum et habitum quia eodem motu et habitu quo quis accedit ad bonum elongatur a malo

Ad illud quod obicitur quod alii precepto opponitur commissio et alii omissio dicendum quod falsum est nam commissio et omissio non sunt contra diversa precepta sed concurrunt ad idem peccatum quod est tam contra preceptum affirmativum quam contra preceptum negativum nisi forte accipiatur omissio prout nominat actum vel motum contrarium

Ad illud quod obicitur quod plus convenit omissio cum alia omissione dicendum quod verum est convenientia formali que est in hoc quod assignantur malis tamquam in uno toto sed non est unitas [illegible] ordinis que concurrit ad constitutionem unius tertii non enim unum peccatum constituitur ex pluribus omissionibus sicut ex omissione et commissione simul concurrentibus

In ista parte sunt dubitationes circa litteram

Et primo queritur de hoc quod dicit quod peccatum est in dominium in aliquo reatu post quam transit actu utrum enim hoc esse sufficit aut enim reatus sive obligatio peccati fundatur super actum peccati aut super perversitatem aut super deformitatem si super actum ergo transeunte actu necesse est ipsum transire ergo non manet peccatum quantum ad reatum postquam transit quantum ad actum si super perversitatem ergo cum perversitas remaneat in homine post gratie susceptionem videtur quod reatus remaneat post peccatum etiam post gratiam susceptam quod est plane falsum Si super deformitatem contra deformitas dicit privationem et privatio nihil est ergo fundatur reatus peccati super nihil ergo per nihil obligatur homo ad penam si ergo nihil est plus in peccato nisi ista tria videtur quod peccatum possit remanere reatu et transire actu

Queritur igitur super quid fundetur reatus sive obligatio ad penam Responsio dicendum quod sicut predicta sunt in peccato videlicet actus peccandi et habitus perversitatis sive macula peccati et tertio defectus sive boni privatio que deformitas dicitur sic hec tria sunt hoc modo dicendi quoad enim dicunt quod reatus peccati fundatur super actum nec tamen sequitur quod transeat cum actu illo pro eo quod per actum preteritum potest homo manere obligatus ad penam futuram cum enim quis ex perversitate actionis sue reus pene efficitur et si actus ille pertranseat reatus sive obligatio non pertransit sicut in latrone vel in eo qui aliquod facinus perpetravit sed hoc modo obviat perspicuitas Absalonis arcatum si enim reatus fundaretur super actum preteritum cum actum preteritum necesse sit esse preteritum tunc est reus non potest esse reus quod manifeste falsum est

Alius modus dicendi fuit quod reatus fundatur super perversitatem que quidem perversitas dicitur esse peccati macula et illa est peccati macula que quedam dispositio ~~reatus~~ reddens animam detestabilem et rationem amotionis illius macule dicunt lavari in sanguine Christi a peccatis nostris sed huic modo dicendi obviat perspicuitas amotionis illius perversitatis absque infusione gratie sicut contingit quando de avaro fit prodigus aufertur ab eo perversitas ad avaritiam si ergo reatus fundaretur super illam perversitatem tunc absque de avaro efficitur prodigus absque gratia esset arcatum peccatum absolutum quod plane falsum est

Tertius modus dicendi est quod reatus fundatur super deformitatem deformitas autem non tantum dicit boni privationem sed etiam debitum habendi et quod peccatum dicit de iustitia et honore iure divino illius privatur per peccatum deformatur et obligatur ad sustinendum penam quia enim debitor erat et non poterat solvere in operibus nature erat ut persolveret in passionibus sed hic modo dicendi obviat reatuum multiplicitas quot enim peccata homo actualiter perpetravit tot penis reus est et quia multiplicat peccatis eius species una resultat in anima deformitas videlicet carentia boni in homine obligat ad carentiam summi boni non ad passionem supplicii sicut in originali videlicet remota deformitate per gratiam adhuc remanet obligatio ad penam

So

101

et circa dicti patet quod reatus sive obligatio ad penam duplex est quedam scilicet ad penam eternam et quedam ad penam temporalem obligatio vero ad penam temporalem non semper requirit culpam presentem sed sufficit ad illam obligationem quod culpa fuit preterita et quod non subsecuta fuit plena emenda obligatio autem ad penam eternam fundatur super ipsam culpam culpa autem proprie loquendo non est ipsa privatio sed ipsa deordinatio sive que est in actu sive que est manens deordinatio autem manens consistit ex conversione et aversione et secundum hanc duplicem compositionem deordinatur dum peccat et illa deordinatio manens ratione aversionis dicitur deformitas ratione vero conversionis dicitur macula Dico ergo quod reatus pene eterne fundatur super peccatum et magis est deformitas et magis est macula sed dicitur quod ratione aversionis dignus est puniri pena eterna ratione vero conversionis dignus est supplicio fundatur autem reatus super maculam et deformitatem que est manens per comparationem ad actum per quem illa macula vel deformitas est inducta et ideo pluraliter reatus quod plurificantur peccata commissa et per hoc patet responsio ad obiecta Nam dico quod reatus pene eterne non simpliciter fundatur super maculam sed quod dicitur privatio vel pro aliqua sed potius quod dicitur vel deordinatio et per hoc dico etiam quod non fundatur super deformitatem solum ratione privationis sed etiam ratione debiti sic solum ratione aversionis sed etiam ratione conversionis ut solum super peccatum quod est deformitas sed quod est macula et sic est quod magister dicit in littera reatum remanere peccatum in homine tunc pro eo sive transeunt sive assistunt res hominis polluta est et corrupta quoniam homo supplicio est obligatus perpetuis et loquitur hic magister solum de reatu pene eterne non temporalis Reatus enim pene temporalis non fundatur super id quod preterit Consequenter queritur de hoc quod dicit modi peccatorum varias in scriptura sunt distinctos dicitur enim quod plures varias faciunt immo infinitas quia sicut vult philosophus bonum est uno modo malum autem multipliciter et dionysius etiam dicit quod malum est infinitum ergo videtur quod in scriptura non possit hic distinctiones de facili Similiter hic queritur de modo et sufficientia harum distinctionum quas magister ponit in littera videtur esse quod aliquis magister assignentur quia cum de peccato sit in voluntate ex libidine mota male distinguitur peccatum in peccatum quod est ex amore et quod est ex timore Item cum de peccato sit in cogitatione et voluntate male distinguitur peccatum per peccatum in cogitatione vero et opere Item cum de peccato sit in deo male distinguitur peccatum per istas duas in deum in se et in proximum

Item cum in omni peccato sit defectus a iustitia constantie omne peccatum dicitur esse omissio ergo male distinguitur per commissionem et omissionem Postremo videtur cum omnis peccati initium sit superbia quod male distinguitur peccatum per vii capitalia Respondeo dicendum quod magister in hac parte vii ponit divisiones peccati secundum septuplicem ipsius comparationem Primo namque peccatum comparatur ad terminum suum ex qua habet ortum et sic est illa divisio peccati in actuale et originale Secundo comparatur ad penam ad quam deputatur et sic est illa divisio peccati in mortale et veniale has duas divisiones magister premisit Tertio peccatum habet comparari ad motivum et hoc quidem vel est ad bonum assequendum vel ad malum fugiendum et sic est tertia divisio quam magister ponit in peccatum ex amore et peccatum ex timore Quarto peccatum habet comparari ad actum substratum et sic est quarta divisio peccati in peccatum cogitationis verbi et operis secundum triplicem potentiam scilicet affectivam interpretativam et operativam cogitatio enim pertinet ad affectivam Quinto comparatur peccatum ad personam quam offendit et sic est divisio quinta in deum et in se et in proximum Sexto comparatur peccatum ad mandatum cui opponitur et sic est illa divisio in delictum et commissum quod delictum est contra precepta affirmativa et commissum contra negativa Septimo comparatur ad vitia que ex ipso oriuntur et sic est illa divisio peccati in vii criminalia capitalia et sic patet vii divisiones peccati vii comparationes Quibus tamen alie divisiones reperiuntur ad aliquam harum possunt reduci pro eo quod sumuntur secundum aliquam istarum comparationum sicut illa divisio qua dicitur quod in canonica sua dividit peccatum in superbiam vite et concupiscentiam oculorum et concupiscentiam carnis reducitur ad illam que est ex parte motivi similiter et illa divisio qua ysidorus dividit peccatum in peccatum ex malitia et infirmitate et ignorantia Similiter illa divisio qua glossa dividit in peccata carnalia et spiritualia que sunt ex illo verbo apostoli ii corinthios vii mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus reducitur ad illud quod peccatum dividitur per comparationem ad actum substratum et sic patet sufficientia numeri et ordo istarum divisionum ad illud quod obicitur quod malum est infinitum modis dicendum quod si hic sumatur ex parte ipsius mali et etiam per comparationem quas habet ad privationem boni et ad privationes quas innuit ratione boni oppositi et ratione comparationum generalium modis finitis quibus varios habet distinguitur ad id quod obicitur per divisiones que hic assignantur

non recte sumuntur maxime quia in illis tribus
primis divisionibus primum membrum generale est
ad omne peccatum Secundo quia in illis talibus divisionibus
primum membrum accipiendum est cum precisione ut
sit sensus quod peccatum aliud est ex amore tantum
aliud ex amore preter et timore similiter et in
aliis duabus vel dicitur quod dividit peccatum
penes motum et actum et obiectum prout hic acci
piuntur proprie et immediate Aliud videtur
quod obicit contra illam divisionem que est in delictum
et commissum non valet quia non convertitur quia omis
sio cuiuscumque bone circumstancie dicitur dici
delictum sed illa que est omissio actus debiti
ad ultimum Dicendum quod superbia dicitur dupliciter
uno modo prout omnis contemptus et erectio mentis
nomine superbie continetur et sic est initium omnis
peccati In omni enim peccato superbit et surgit contra
deum alio modo dicitur superbia appetitus dignitatis et
honoris et hoc modo est speciale peccatum distin
ctum ab aliis peccatis Item quare dicitur quod debent
vii esse vicia capitalia vel principalia
quia super illud proverbiorum vi sex sunt que odit
deus et Glossa vi capitalia vicia enumerat
que in comparatione septimi minora sunt et ista
non continentur sibi illis ergo videntur esse xiii
Item Ysidorus super deuteronomium enumerat viii capitalia
scilicet castrimargiam fornicationem philargiriam
tristitiam vel cenodoxiam acidiam superbiam
et iram videtur quod ista divisio vel sit diminuta
vel alia superflua Item cum vicia opponantur
virtutibus et nos habemus ... habitus virtu
tum donorum et beatitudinum videbuntur quod de
bent esse capitalia vicia saltem xxi Item
cum virtus habeat sibi vicium oppositum penes
superhabundantiam et defectum videtur quod secundum
habitum bonorum debet duplicari numerus capi
talium viciorum ut sint xlii Item hic quere
cum habemus capitale vicium penes sensus
tactus et gustus ut luxuriam et gulam
quare non habemus penes alios sensus
etiam propter quanto dicatur ad capitale peccatum
et de numero et sufficientia istius divisionis
So Respondeo dicendum quod capitale vicium dupliciter potest dici
aut quia precipuum est et magnum in genere
viciorum aut quia caput est et principium aliorum
Primo accipitur in glossa proverbiorum vi ubi vocantur
illa vicia capitalia quia maxima sunt et
homo dignus est magna pena Secundo acci
pitur hic capitale dicitur enim hic vicium
capitale illud quod est vel principaliter indita
peccata unde Gregorius cuilibet capitali vicio assignat
filias peccatorum autem hic ipse ponitur esse capitale
et principium alterius quo eius motivum a deo
cadens in actum appetitum quod potest prestare fomitem
et motum adeo ut ex ipso consurgat quoddam
peccati corpus quodammodo mathematicum continens
varietatem ramorum et membrorum filiorum
et filiarum et hinc est quod infidelitas que opponitur
fidei non ponitur esse capitale peccatum quia
error non cadit primo in actum appetitivum
Similiter nec prodigalitas que est contra ava
riciae Inanis autem gloria uno est capitale
vicium alio est filia Nam prout inanis
gloria dicit appetitum dignitatis et excellentie
sic est idem cum superbia et est capitale vi
cium et sic accipit magister in ira quia cumque
directe movet ad excellentiam et dignitatem
prout autem inanis gloria dicitur appetitus laudis
sic est filia quia non desideratur laus huma
nis propter excellentiam et sic patet quod non est con
troversia inter istam assignationem et illam
Ysidori Ysidorus enim accipit cenodoxiam sive
inanem gloriam pro superbia proprie dicta et
ultimo superaddit superbiam vero capitalem
est omnium viciorum reginam Sufficientia autem
capitalium et numerus non accipi potest uno
sic cum peccatum capitale sit corrupta sive
pronitas et eius ad quod non prona est ex
corruptione primaria multiplicari habet sicut hic
multiplicatur illa pronitas pronitas autem illa potest
multiplicari ex parte obiecti sic quia aut attenditur
quantum ad appetitum apparentis boni aut quantum
ad fugam apparentis mali si primo aut est
boni interioris et sic est superbia aut exte
rioris et sic avaritia aut inferioris prout
spectat ad conservationem proprie carnis et sic
gula aut ad conservationem speciei et sic luxuria
si secundo apparentis mali hoc potest dupliciter esse
aut mali interioris et sic invidia aut
exterioris et sic ira aut inferioris et sic accidia
que resurgit malum carnis et illo modo
sumendi non videtur inesse conveniens omnis
enim pronitas directe est ad apparens bonum
et ideo est alius modus multiplicandi
hanc pronitatem secundum dupliciter viciorum aie
quoniam pronitas aut attenditur in superiori parte
rationali sive aut per comparationem ad sensibilem
aut per comparationem ad vegetabilem si sic sic
potest esse tripliciter aut in comparatione ad deum et sic
superbia aut ad proximum et sic invidia aut
ad seipsum et sic accidia Si per comparationem ad
sensibilem sic dupliciter quia ipsa duplex est motiva
sensus videlicet concupiscibilis et irascibilis Si per
... ad concupiscibilem sic est avaritia
si ad irascibilem sic est ira Si attendatur
per comparationem cum vegetabili sic potest esse dupliciter
aut quantum ad generativam et sic luxuria
aut quantum ad nutritivam et sic gula quantum
ad augmentativam nulla est quia illa est
pure nature Sed cum ira vitale est spirituale peccatum
sicut invidia et accidia ad hoc videtur

adhuc videtur quod modus ille assignandi aliquis sit cum ingeniam comparata tertio modo predicto quod conversio ad aliquod apparens bonum aut est respectu boni quod respicit spiritum secundum se aut respectu boni quod respicit spiritum in carne. Si respectu boni quod respicit spiritum secundum se hoc potest esse quadrupliciter secundum quatuor conditiones boni ad quas porrigitur appetitus; nam appetit enim quis bonum sub ratione dignitatis et sic per superbiam, sub ratione proprietatis et sic est invidia, sub ratione securitatis et sic est ira, sub ratione quietis et sic accidia. Si vero sit hec conversio respectu boni quod respicit spiritum in carne hoc potest esse tripliciter secundum triplicem conditionem sub qua sensus carnalis bonum appetit; appetit enim bonum sub ratione sufficientis et sic est avaritia, aut sub ratione demulcentis et sic est luxuria, aut sub ratione reficientis et sic est gula. Ex his sufficientia patet et numerus vitiorum capitalium; non enim accipiuntur per oppositionem ad virtutes nec ad dona nec ad beatitudines sed secundum conversiones respicientes conditiones boni apparentis. Patet etiam quare penes alios sensus non sunt capitalia vitia sicut penes gustum et tactum, quia in his reperitur conversio amplior quam in aliis sensibus; unde si delectationes quorumcumque in aliis sensibus ad has reducuntur, ut puta si quis velit aspicere mulierem pulcram ut inde delectetur vel concupiscat, reducitur talis delectatio ad luxuriam. Similiter si quis velit aspicere pulcrum equum vel librum ut ipsum habeat talis delectatio reducitur ad avaritiam. Sicut enim appetitus spiritus secundum se quodammodo quietatur si habeat bonum excellens cum proprietate et securitate et quiete, sic appetitus sensus carnalis quietatur cum fit bonum sufficiens demulcens et reficiens, ut adquirit magister. Quarto hic tria [sunt] que dicit quod dicit. Initium sine radix omnis peccati superbia est. Ecclesiastici x. Sed idem Proverbiorum i: initium sapientie timor Domini; ergo initium insipientie omnis peccati initium insipientia est. Ergo cum non possint esse plura eiusdem initia et principia videtur quod superbia non sit initium omnis peccati. Contra dicit [apostolus] quod magister obicit in littera quod i ad Thimotheum ultimo radix omnium malorum est cupiditas. Si tu dicas quod hec duo sunt radices peccatorum secundum diversum comparationem, queritur tunc de diversitate radicum et quod intelligatur nomine radicis et que differentia sit inter capitale vitium et radicem et que differentia sit inter initium et radicem. Respondeo dicendum quod oportet dicere initium et radicem. Nam initium proprie dicitur illud a quo inchoatur aliquid, radix vero dicitur id unde trahit fomentum et nutrimentum et ideo cum peccatum trahat fomentum ex parte appetitus et dicat recessum a Deo hinc est quod initium attenditur ex parte aversionis et radix ex parte conversionis proprie loquendo. Et cum aversio ratione contemptus et conversio est ratione cupiditatis sive libidinis hinc est quod superbia proprie loquendo dicitur initium et cupiditas dicitur esse radix omnium malorum et simul potest stare illa duo accipiuntur tamen aliquando non radicis pro nomine initii et econverso. Capitale autem vitium dicitur a radice in hoc quod sicut caput dicitur principale membrorum et membrum completum a quo alia vitia oriuntur, radix vero dicitur aliquid sub maiori incompletione et ideo radix proprie loquendo non nominat genus peccati determinatum sed conversionem libidinis que convenit ad omne peccatum; unde non quod radix aliquando accipitur generalissime, aliquando generaliter, aliquando minus generaliter. Generalissime ut cum dicitur libido sive cupiditas esse radix omnium malorum; generaliter vero ut cum dicitur duplex esse radix: amor male accendens et timor male humilians; amorem accipitur respectu boni et timor respectu mali. Minus vero generaliter ut cum dicitur triplex est radix, scilicet concupiscentia carnis et concupiscentia oculorum et superbia vite, per comparationem ad triplex bonum, unde ad bonum inferius exterius et interius. Similiter initium peccati potest accipi pro simpliciter et generaliter aut pro ut dicit recessum ab a lege maiestatis et sic dicitur superbia sive contemptus, aut a lege veritatis et sic dicitur error, aut a lege bonitatis et sic dicitur insipientia que est contraria sapientie; et sic patet quod non est contrarietas in hoc quod aliquando dicitur quod initium omnis peccati est superbia et quandoque dicitur de errore et insipientia. Patet etiam quod non est contrarietas in hoc quod aliquando dicitur quod una est radix, aliquando quod due, aliquando quod tres. Patet etiam differentia initii et radicis et principii radicis et vitii capitalis et sic de generali divisione peccatorum dicta sufficiant.

Sequitur distinctio xlma

Est preterea quoddam peccati genus. Superius egit magister de distinctione peccatorum in generali; in hac parte descendit ad quoddam speciale genus peccati. Dividitur autem pars ista in duas in quarum prima magister determinat de peccato in spiritum sanctum comparando ad alia peccata; in secunda determinat de ipsa quid sit secundum assignationem prelatorum ibi: Et quia quid sit id peccatum. Prima pars remanet indivisa. Secunda dividitur in partes tres secundum triplicem assignationem peccati in spiritum sanctum. In quarum prima magister ponit assignationem venie per generales magistri notas que quidem sunt obstinatio et desperatio. In secunda vero ponit eius assignationem per rationem eius in quantum [non] remittitur, et est et alia magistri peccati assignatio. In tertia vero subiungit istius peccati assignationem concretam et diffinitivam ibi: Recte quoque peccatum in spiritum. Prima istarum partium dividitur in duas partes. In quarum prima determinat veritatem; in secunda dissolvit dubitationem ibi: Sed quia videtur obstinatio. Secunda pars dividitur in duas in quarum prima ponit magister peccati assignationem; in secunda ponit eius assignationis explanationem ibi: Et tria talia assignatione. Tertia pars habet duas in quarum prima ponit

peccati in spiritum sanctum secundum ambas diffinitiones assi-
gnatam in sancto videre quomodo dubium ubi non
itaque distinctio illa vox sit accipienda est

Ad intentionem huius partis incidit hic questio de peccato in spiritum sanctum de quo secundum explicite ipsius expositionem queruntur tria primo queritur de ipso in comparatione ad alia peccata [illegible] quod de ipso quantum ad conditiones proprias secundo vero quod de ipso quantum ad eius species et differentias. Circa primum queruntur duo primo quod utrum peccatum in spiritum sanctum habeat ad peccatum actuale [illegible]

Circa primum sic proceditur et quod videtur peccatum in spiritum sanctum dicat genus peccati distinctum ab aliis generibus peccatorum et quod sit videtur primo per [illegible] in littera est quomodo peccati genus ceteris generibus [illegible] et abhominabilius quod dicitur peccatum in spiritum sanctum item hoc videtur ratione quia mortale et veniale faciunt diversa peccatorum genera ergo multo fortius remissibile et irremissibile sed peccatum in spiritum sanctum est peccatum irremissibile ergo videtur quod peccatum in spiritum sanctum sit aliud genus ab aliis generibus peccatorum item peccatum in spiritum sanctum est peccatum procedens ex certa malitia dividitur contra peccatum ex ignorantia et infirmitate videtur ergo quod peccatum in spiritum sanctum sit genus peccati distinctum item quod habet species proprias a speciebus aliorum peccatorum distinctas est genus peccati distinctum ab aliis peccatorum generibus sed peccatum in spiritum sanctum est huiusmodi quia eius species sunt desperatio et obstinatio et veritatis agnite impugnatio que sunt proprie species huius peccati ita quod non aliorum ergo etc. Sed contra peccatum in spiritum sanctum [illegible] nulla est peccatum ad mortem sed omne peccatum mortale est peccatum ad mortem ergo cum peccatum ad mortem sit generale ad omnia peccata [illegible] ergo et peccatum in spiritum sanctum item peccatum in spiritum sanctum [illegible] sic notatur quod est in persona spiritus sancti sed una est maiestas patris et filii et spiritus sancti ergo omne peccatum quod est in spiritum sanctum est in patrem et omne quod est in patrem et in spiritum sanctum ergo [illegible] hoc modo est generale ad omne peccatum item quod contra appropriatum effectum spiritui sancto ut puta contra bonitatem et contra gratiam sed omne peccatum est contra bonitatem et contra gratiam spiritus sancti ergo omne peccatum est peccatum in spiritum sanctum item peccatum dividitur in peccatum ex infirmitate et ignorantia et ex malitia ita quod peccatum ex malitia dicitur esse in spiritum sanctum Sed peccatum ex ignorantia et peccatum ex infirmitate non dicit speciale genus peccati immo est peccati genus ex ignorantia [illegible] et ex infirmitate ergo non videtur similiter quod peccatum ex malitia dicat determinatum genus peccati item omne quod quis facit ex ignorantia potest facere ex certa scientia sive ex industria ergo si omne genus peccati potest fieri ex certa industria videtur quod peccatum in spiritum sanctum contineat omnia peccatorum genera non ergo videtur esse peccati genus ab aliis peccatorum generibus distinctum. Respondeo dicendum quod peccatum in spiritum sanctum dicat genus peccati distinctum ab aliis generibus peccatorum ratione triplici videlicet ratione principii et ratione subiecti et ratione actus substrati. Ratione principii quia peccatum in spiritum sanctum dicitur esse illud quod ex certa malitia sive industria [illegible] non procedit omne peccatum sed illud solum quod homo facit scienter. Ratione oppositi similiter distinguitur quia cum [illegible] sit [illegible] innocentie baptismalis et penitentialis peccatum in spiritum sanctum proprie est oppositum gratie penitentialis et eam impugnat quantum ad sui [illegible] et quantum ad sui [illegible] sunt per [illegible] perdit gratiam innocentie et penitentialia impugnat gratiam baptismalis. Ratione vero actus substrati similiter distinguitur quia cum peccatum istud sit impugnativum gratie et malitia sit [illegible] ipso spiritu [illegible] peccatum in spiritum sanctum consistit [illegible] actum ipsius spiritus [illegible] in desperationem et obstinationem unde fornicatio et adulterium non potest aliquo dici peccatum in spiritum sanctum. Ratione sui principii et oppositi et actus substrati peccatum in spiritum sanctum est genus peccati determinatum et ratione horum trium sic notatur ut dicatur peccatum in spiritum sanctum videlicet ratione malitie qua procedit que directe opponitur bonitati appropriate spiritui sancto ratione ~~[illegible]~~ penitentie non finalis sive finalis gratie quam perimit que est effectus appropriatus spiritui sancto ratione etiam actus spiritualis et que consistit unde directe dicitur peccatum in spiritum sanctum quia est in spiritu et contra actum spiritus malignantis et sic patet quod peccatum in spiritum sanctum est genus peccati ab aliis generibus peccatorum distinctum et concedende sunt rationes hoc ostendunt. Ad id quod obicitur quod est peccatum ad mortem dicendum quod peccatum dicitur ad mortem secundum similitudinem ad mortem corporalem. In morte autem corporali tria concurrunt quorum primum est amissio vite [illegible] est [illegible] dispositionis ex parte corporis ad susceptionem anime tertium est impossibilitas reparationis secundum cursum nature quantum ad primam conditionem omne peccatum in quo est amissio [illegible] dicitur esse peccatum [illegible] peccatum mortale sive ad mortem quantum ad secundam peccatum in spiritum sanctum dicitur peccatum ad mortem quia tollit dispositionem ad susceptionem vite que consistit in susceptione penitentie quantum vero ad tertiam conditionem peccatum illud dicitur ad mortem in quo quis [illegible] moritur. Unde ergo dicitur quod omne peccatum mortale est ad mortem et quod peccatum in spiritum sanctum est ad mortem differenti modo accipitur peccatum ad mortem. Ad id quod obicitur quod autem dicitur peccatum in spiritum sanctum quia est contra personam [illegible] dicendum quod [illegible] dicitur peccatum in spiritum sanctum non quia est contra personam sed quia est contra appropriatum effectum nec quia contra omnem effectum appropriatum sed quia contra effectum precipuum [illegible] appropriatum spiritui sancto hoc autem est donum gratie finalis sive penitentialis et [illegible] precipue quantum ad statum gratie finalis in qua consistit [illegible] gratie efficacia et hoc modo non omne peccatum est contra effectum illud et propter hoc non sequitur quod omne peccatum sit in spiritum sanctum. Ad id quod obicitur quod omne peccatum potest esse peccatum ex ignorantia

et infirmitate dicendum quod non est simile quia igno
rantia non determinat sibi aliquem actum ut etiam
infirmitas et ideo non dicit genus peccati determinatum
sed circuit omnia peccata unde similiter dicendum est
de peccato quod est ex infirmitate non sic autem de
peccato quod est ex malitia ad hoc enim quod sit peccatum
in spiritum sanctum non sufficit quod sit ex certa scientia et
ex industria sed requiritur determinatio generis quantum
ad actum substratum ad illud quod dicitur quod omne
peccatum potest fieri ex malitia dicendum quod etsi ma
litia concurrere possit ad omne peccatum non tamen
facit peccatum in spiritum sanctum unde si aliquis senex qui
non habet appetitum fornicandi excitaret car
nem suam ut fornicaretur non diceretur
in illa fornicatione peccare in spiritum sanctum quam
vis illud peccatum committeret ex industria et
quadam malitia cum ergo dicitur quod peccatum ex
malitia est peccatum in spiritum sanctum hoc solum intelligitur
de illis generibus peccatorum que possunt ex mali
tia oriri sicut invidentia fraterne gratie et
impugnatio veritatis agnite

Secundo queritur utrum peccatum in spiritum sanctum presupponat
sicut ad peccatum preambulum et videtur
quod sic videtur in littera dicit quod peccatum in spiritum sanctum est per modum
desperationis et obstinationis sed nullus de
sperat nec obstinatur nisi prius aliquod prece
dens peccatum ergo videtur quod presuppositum peccatum sit pre
ambulum ad peccatum in spiritum sanctum item peccatum
in spiritum sanctum vel est finalis impenitentia vel
habet annexam finalem impenitentiam quia sic est
dictum sed impenitentia non est nisi respectu peccati precedentis
sicut nec penitentia ergo cum sit peccatum in spiritum sanctum
quod habeat aliud peccatum preambulum item peccatum
in spiritum sanctum est peccatum procedens ex certa ma
litia ergo necesse est quod antequam homo peccet
peccato in spiritum sanctum sit malitiosus sed mali
tiosus non est nisi per culpam ergo ante peccatum
in spiritum sanctum necesse est aliam culpam esse pre
ambulam item in bonis nemo repente fit
summus ergo videtur quod et in malis nemo statim
labatur in profundum sed per istud peccatum [illegible]
bitur homo in profundum peccatorum videtur ergo quod istud peccatum
generis habeat aliud preambulum quod desperationis
Sed contra in originali [illegible] sic dicit Beda item
peccatum primi parentis fuit ex infirmitate ignorantia
malitia et concupiscentia sed possibile est quod homo
primo peccet peccato ex ignorantia et ex infirmitate
similiter possibile est quod primo peccet peccato quod ex mali
tia procedit item quotienscumque peccatorum genera sunt
divisa possibile est peccare peccato uno absque alio
sed si peccatum in spiritum sanctum est peccatum distinctum
ab aliis generibus peccatorum possibile est aliquem peccare
illo genere peccati etiam si non precesserit ad genus peccati
item impugnatio veritatis agnite est genus peccati
speciale sed ita habet potest quis impugnare agnitam
veritatem sicut etiam veritatem incognitam ergo
videtur saltem quod quantum ad illam speciem absque alio peccati
genere committi possit peccatum in spiritum sanctum

Item peccatum in spiritum sanctum consistit circa actum spiritus sed
magis dependet actus carnis ex actu spiritus
quam econverso ergo si homo potest peccare peccato carnis
nullo alio peccato precedente pari ratione immo multo
fortiori videtur hic esse verum de peccato in spiritum sanctum
Respondeo dicendum quod de peccato in spiritum sanctum dupliciter est
loqui sed circa species duntaxat concedam enim quod
species peccati in spiritum sanctum quedam nullo modo possunt
esse sine peccato preambulo sicut sunt obstinatio
desperatio et finalis impenitentia talia enim respi
ciunt peccatum preambulum quasi in materiam circa quam
et etiam sic tamen nemo enim desperat de venia
nisi qui commisit culpam nemo obstinatur in
malo nisi qui fecit malum nemo impeni
tens est nisi qui habet unde peniteat sunt et
alie species peccati in spiritum sanctum que possunt
esse absque peccato preambulo pro eo quod actus ipsarum
non respiciunt determinate peccatum sicut est impugnatio
fraterne gratie et impugnatio veritatis agnite sic
etiam etiam est presumptio de qua presumit homo presume
etiam si nulla actualis culpa precesserit
et hoc propter fragilitatem [illegible] in multis [illegible]
peccata propria recordatus potest se precipitare
actu quia ista sunt valde communia parva vere
aut magnum constat quod aliquis in hec cadat nisi inde
eius fuerit prius peccatis depravata concedendum
est igitur quod peccatum in spiritum sanctum non solum est genus
peccati distinctum ab aliis peccatorum generibus secundum
sed etiam separari potest secundum existentiam ita quod contingat
sine culpa preambula communis rarissime contingit
contingat unum et rarus que ad illa peccatum inducunt
que desunt illa tamen ratio quam sit de eo quod non
dependet actus spiritus ab actu carnis dicendum quod
illa ratio non cogit quin peccatum in spiritum sanctum possit
esse sine aliis peccatis pro eo quod actus spirituales
sive ad animam pertinentes non solum transeunt
super materiam debitam sed super alios actus unde
substernunt sibi alios actus quasi pro materia sic et
peccata que habent circa actus illos consistere ut plurimum
alia peccata presupponunt tamquam materiam sicut
desperatio et obstinatio non sic autem est de actibus
corporalibus que quidem non transeunt in actus
alios sed in materiam extrinsecam et ideo illa peccata
circa illos existentia non habent alia peccata tamquam
materia et hec continet illud quod dicitur communi
ter quod [illegible] sine ad [illegible]
requirunt determinatum per infinitum [illegible]
non sic autem est de actibus pertinentibus ad corpus
et ideo ratio illa non cogit nec etiam alia que
dicit quod est genus peccati distinctum esto enim quod
non esset sine aliis nichilominus posset distin
gui ab aliis quia multa sunt inseparabilia
secundum esse que tamen distinguuntur fortius ad id
quod dicitur de obstinatione et desperatione dicendum quod
ratio illa procedit non sufficit communis enim distinctio
unum nisi generibus peccatorum non [illegible]
unum malis generibus peccati in spiritum sanctum
ad id quod dicitur quod finalis impenitentia est annexa

omnibus speciebus illius peccati dicimus sic. Quinto id cogit pro eo quod peccando in spiritum sanctum committit homo [illegible] non peccandi sicut ille qui impinguat vitem agmina vel inducet [illegible] gratie vel etiam sicut est de eo qui adeo presumit de benignitate divina quod non relinquit effectum iustitie et ex hoc proponit mala facere et magnum de eis penitere et hec totum potest esse sine actualis peccati genere. Ad idem quod oportet quod illud peccatum est ex malitia dicimus quod malitia sive quod est habitualis radix potest dici malitia contracta ex peccato originali vel potest malitia actum sive actualem perversitatem voluntatis et prius procedit natura et tempore hoc quod committitur. Homo enim oportet quod non fuerit malitiosus sed volendo malignari potest in spiritum sanctum peccare et ita non oportet quod precedat aliqua malitia actualis peccati depravans voluntatem sed sufficit quod precedat opere mali quod est peccatum originalis. Ad idem potest quod nemo repente fit summus dicimus quod non est simile quia agens non possit ad mensuram ordinate ascendere potest tamen inordinate descendere sine subito se precipitare. Unde non efficitur aliquis homo perfecte malus committendo scilicet peccatum in spiritum sanctum sed quanto plures perpetrat tanto labitur [illegible]

Consequenter queritur de hoc peccato quantum ad predictos articulos et de hoc queruntur duo: primo queritur de gravitate peccati, secundo de huius peccati irremissibilitate.

Circa primum sic proceditur et queritur utrum id peccatum gravius sit gravissimum et quod sic videtur per rationem [illegible] Item id peccatum gravius abhominabilius. Item videtur maius est peccatum quod magis facit distare a deo sed tale est peccatum in spiritum sanctum. Ergo etc. Item maius est peccatum quod minus habet de ratione excusationis sed peccatum in spiritum sanctum est huiusmodi, aliud enim habet [illegible] nullum de colore excusationis. Ergo etc. Item maius est peccatum quod magis inhabilitat animam ad iustitiam sed peccatum in spiritum sanctum est huiusmodi, magis enim parte deordinat. Ergo etc. Contra: si ignorantia excusat peccatum sicut scientia aggravat quia [illegible] voluntate; sed peccatum in spiritum sanctum est peccatum ex industria sine ex certa malitia. Ergo etc. Item sicut [illegible] ad vesperam [illegible] insanabilior est eo qui [illegible] videtur. Ergo minus elongat a sanitate peccatum in quo quis peccat sciens quam in quo quis peccat ignorans, sed peccatum in spiritum sanctum est peccatum in quo quis peccat sciens. Ergo videtur quod minus peccatum sit quam peccatum ignorantie. Item etsi una sit maiestas trinitatis et equaliter sint omnes honorandi tamen maiestas appropriatur patri et honor [illegible] ei debetur. Ergo peccatum est in patrem vel tantum vel plus dum inchoat quam peccatum quod est in filium vel spiritum sanctum; si gravitas peccati pensatur secundum quantitatem contemptus videtur quod non sit maius peccatum in spiritum sanctum quam peccatum in patrem et filium. Item malitia est per infirmitatem [illegible] sicut ignorantia et infirmitas sed ignorantia et infirmitas [illegible] aliquo excusent peccatum quantum ergo pari ratione et malitia

Item id peccatum gravius est in quo magis regnat libido sed in peccato quod est ex concupiscentia magis regnat libido quam in peccato quod ex malitia, scilicet quod maior est libido in fornicatione quam in desperatione. Ergo videtur quod magis sit peccatum quod est ex concupiscentia quam id quod est ex malitia, ergo peccatum in spiritum sanctum non est peccatum gravissimum. Item gravius est peccatum in quo est maior [illegible] sed in peccato infidelitatis maior est [illegible] quam in peccato in spiritum sanctum; in eo enim peccato recedit a veritate et [illegible]. Ergo videtur quod infidelitas vel heresis gravior sit quam peccatum in spiritum sanctum. Contra dicimus quod peccatum in spiritum sanctum 80
est peccatum gravissimum et quod hominem maxime ledit et quod oculos dei maxime offendit. Nam animam maxime ledit dum non solum aufert ei sanitatem sed etiam precludit viam ad sanitatem unde sicut morbus periculosior est qui non tantum ledit virtutem sed etiam precludit viam ad sanitatem cibi vel medicine sic intelligendum est de isto peccato. Similiter oculos dei maxime offendit quia nullum habet colorem excusationis ~~[illegible]~~ et ideo pro omnibus hec genere peccati meretur sententiam indicari et propter [illegible] dicit quod hoc peccatum certius est gravius et abhominabilius ut gravius dicatur ratione maioris lesionis, abhominabilius ratione defectus excusationis. Ideo autem hoc est quod peccatum in spiritum sanctum est ex malitia et non solum ex malitia sed ex malitia et industria. Tunc enim peccat quis peccato in spiritum sanctum quando ad malum movetur ex nequitia propria sciens se movere ad malum. Unde peccatum in spiritum sanctum est ex malitia contracta et ex concursu malitie ex originali contracte et malitie actualis quesite industrie. Et ideo non tamen dicitur esse ex malitia sed ex certa malitia; propter quod malitia sive ex originali relicta hoc peccatum non excusat quia talis malitia est [illegible] voluntate sed se et ideo cum voluntati subiaceat non minuit rationem voluntarii sicut facit infirmitas et ignorantia et quia non minuit rationem voluntarii non diminuitur de ratione peccati et propterea non excusat; alia autem malitia non solum non excusat sed etiam multum aggravat [illegible] rationem cognitionis adiuncte voluntati enim est aggravare. Ad primum dicimus quod peccatum in spiritum sanctum magis oculos dei offendit unde quod est ex certa malitia ex hac etiam causa etiam nam ledit lesio enim peccati [illegible] consistit in deordinatione voluntatis et quanto voluntas magis amplius ad aliud se inclinat tanto magis se deordinat et deformat. Ergo quod ex certa malitia hoc peccatum procedit ideo in hoc peccato [illegible] et precedunt ymo etiam excedunt [illegible] Et ideo voluntas eius magis [illegible] peccato quam in aliis respuit bonum [illegible] inficit voluntatem [illegible] etiam est quod respuit medicinam [illegible] magis inficitur respuit bonum [illegible] hoc peccatum ex certa malitia procedit [illegible] est ceteris aliis gravius et abhominabilius [illegible] ex genere peccati etiam quod est maior nec lesivum et maior oculorum divine maiestatis offensivum. Concedimus ergo rationes dicentes illud peccatum esse gravissimum

Ad illud quod secundo dicitur quod peccatum ex ignorantia
magis a salute elongat Dicendum quod maior insa-
nabilitas exempli causa potest evenire aut ex con-
ditione morbi aut ex conditione infirmi Unde ergo
dicitur quod nemo est insanabilior eo qui sibi sanus videtur
hoc intelligitur quantum ad conditionem et statum infirmi
propter quod talis vel non sentiens se infirmum non
querit medicum et ita magis firmatur quantum autem
ad conditionem morbi non habet veritatem quod enim per
errorem vel ignorantiam contrahitur de facili recipit
sanitatem Peccatum autem in spiritum sanctum rebellionis est condi-
tionem ex ipsa natura morbi propter quod quantum est de se
illud peccatum gravius est et insanabilius
Ad id quod dicitur quod peccatum in patrem est eque grave
vel magis quam peccatum in spiritum sanctum quia patri a-
propriatur maiestas Dicendum quod id peccatum non dicitur
gravius esse aliis propter quod in ipso contemnitur
magis persona spiritus sancti quam persona patris Nam in omni
peccato contemnitur una maiestas trium personarum
unde sicut hec genera peccati non distinguuntur
a peccato in patrem ex hoc quod hic contemnitur spiritus
et ibi pater sic nec ex hoc gravius iudicatur
sed ex hoc gravius est quod in ipso contemptibilius con-
temnitur trium personarum maiestas quam in aliis
quibus peccatorum magis enim impugnat gratiam que
est totius trinitatis effectus et ideo maius
peccati genus et ideo revera procedit ex suo intellectu
Ad illud quod dicitur quod malitia est pena inflicta
ergo debet excusare sicut alie pene Dicendum quod non est
simile et ratio huius est quod malitia respicit ipsam
voluntatem sed si sit ignorantia respicit intellectum
infirmitas respicit tamen et illa non adeo sunt
in voluntate sicut ipsa malitia et ideo magis dimi-
nuunt de ratione peccati quam malitia peccatum in spiritum sanctum
non tamen est ex malitia contracta immo est ex
malitia affectata et malitia contracta et malitia
propria sicut supra dictum est Ad illud quod dicitur quod illud
peccatum est gravius in quo magis regnat libido
Dicendum quod libido maior dicitur dupliciter aut ratione ma-
ioris voluptatis aut ratione maioris improbitatis
libido enim nominat voluptatem voluptuosam
et improbam Tamen in primo dicitur quod quantitas peccati
attenditur secundum quantitatem libidinis Dicendum quod verum
est secundum quod quantitas libidinis pensatur secundum impro-
bitatem voluntatis sed non est verum secundum quod pensatur
penes delectationem sicut quod gravius peccat simplex
fornicator quam adulterator quam incestus
ex improbiori enim voluntate movetur qui incestis
amplexibus delectatur licet ergo in aliis quibusdam peccatis
magis abundet libido quantum ad delectationem quod tamen
in hoc peccato magis habundat quantum ad improbitatem
voluntatis id gravius est Ad aliud quod dicitur quod maior est error
in peccato infidelitatis Dicendum quod maior error potest esse
dupliciter aut intensive aut extensive extensive
sive loco plura bona privantur in peccato infidelitatis
quam in peccato in spiritum sanctum quod in illo peccato tollitur
totius spiritualis edificii fundamentum intensive
autem magis fit privatio in peccato in spiritum sanctum propter quod magis

reddit inhabilem ad bonum et amplius firmat in
malo unde id peccatum recte dicitur gravius in quo est maior
boni privatio intensive et quod peccatum heresis frequen-
tissime habet peccatum committitur in spiritum sanctum ut patet obsti-
nationem heretici est quod illud peccatum valde est pericu-
losum sicut enim solum ex ignorantia heretici moverentur
facilius adhiberetur sibi remedium sed quia ex obsti-
natione pertinaciter adherent errori suo ideo sanari
non possunt quia postquam inveniunt

Secundo queritur de illius peccati irremissibilitate
Videtur quod illud peccatum sit irremissibile quod videtur
Mathei xii spiritus blasphemie non remittetur
et postea qui dixerit verbum contra spiritum sanctum non remittetur ei neque
in hoc seculo neque in futuro sed hic nullos potest re-
tinere ergo istud peccatum nullo modo potest remitti Item
glossa super eundem locum blasphemia remittetur
spiritus autem blasphemie non remittetur neque in
hoc seculo neque in futuro Item Ieremie xi desperavimus
post cogitationes nostras ibimus et postea subiungitur
tu autem noli orare pro populo isto quia non exaudiam te
Cum ergo in peccato remissibili deus velit exorari et
valebat exorari propter peccatum desperationis
ergo videtur quod peccatum desperationis sit irremissibile
[illegible] aequaliter alia [illegible] peccati spe
Item nullum peccatum remitti potest nisi de quo quis
potest subire penitentiam et postulare veniam sed
peccatum in spiritum sanctum est huiusmodi ergo etc. Minor non est [illegible]
[illegible] Augustinus in libro de sermone domini in monte
tanta est labes huius peccati ut deprecandi humilitatem
subire non possit Item impenitentia est species huius peccati
et annexa aliis speciebus si ergo impenitentia di-
recte opponitur ipsi venie et penitentie ergo videtur quod
simpliciter perimet veniam et remissionem videtur ergo
quod hoc peccatum sit irremissibile Contra primo per
conversionem [illegible] magorum [illegible] eos qui erant
desperatissimi si ergo hoc est peccatum quod magis
elongat a venia et istud omnino remittitur
videtur quod et omnia alia Item Augustinus de verbis domini ista
impenitentia vel cor impenitens quamdiu quis in
hac carne vivit non potest iudicari de nullo
enim desperandum est quamdiu patientia dei eum ad pe-
nitentiam adducit sed de eo qui in peccato irremissi-
bili peccat desperandum est ergo videtur quod peccans peccato
in spiritum sanctum non peccat irremissibiliter Item peccatum in spiritum sanctum
non aufert homini statum viatoris sed quamdiu homo
est in statu viatoris habet vertibilitatem [illegible]
et quamdiu hic habet potest deo reconciliari et a peccato
liberari ergo videtur quod peccatum in spiritum sanctum possit remitti
Item potentior est gratia et virtus in bonum quam
sit peccatum in malum sed nulla virtus reddit
hominem ex suo actu impossibilem ad peccandum
nec prima nec alia ergo videtur quod nulla culpa
reddit hominem impossibilem ad resurgendum
sed non resurgit homo a peccato nisi remittatur peccatum
ergo non solum istud peccatum grave sed etiam quodlibet
est remissibile Item si peccatum in spiritum sanctum dicitur irremissibile
aut hoc est propter impossibilitatem remissionis ante
penitentiam desperationis vel propter penitentiam possibilitatis

si per perpetrationem actus quo completur peccatum quod non remit
titur dicitur dici irremissibile quo completur peccatum quod eius
istius irremissibile dicitur Et ex parte dispositionis
quia tamen omne peccatum mortale reddat hominem ineptum
ad remissionem propter dei offensam et contemptum
vel quo quod omne debeat dici irremissibile Sed propter
rationem predictam quod autem sic est quod deus non potest
infundere gratiam aut sic est quod ille non potest gratiam
accipere sed primum est plane falsum similiter et secundum
quia ille habet arbitrii libertatem non ergo videtur
quod id peccatum aliquod debeat dici irremissibile
Est ergo quod sit dicendum remissibile quo dicatur et qualiter
Respondeo quod sicut invenitur in libro inveniuntur quorundam
opiniones quod peccatum in spiritum sanctum dicitur irremissibile
quod vix et raro et difficulter dimittitur alii vero
dixerunt quod istud peccatum dicitur irremissibile quod nul
lus remitti habet pro eo quod tali peccato peccans
digne penitere non potest utrumque autem istorum modorum
dicendi conveniens est et verus nec unus repugnat alteri
si recte intelligantur sicut enim remissibile dicitur
dupliciter unus remissibile dicitur aptitudine alius
remissibile dicitur consuetudine sic et irremissibile dupliciter
potest dici unus ut dicatur irremissibile quod est in con
suetum remitti utroque horum modorum peccatum in spiritum sanctum
potest dici irremissibile Nam omne peccatum in spiritum sanctum vel est
impenitentia vel habet impenitentiam annexam impenitentia
autem dicitur duobus modis sicut perseverantia unus dicitur
perseverantia propositum perseverandi alius dicitur perseverantia
continua permanentia in bono usque in finem et primo
perseverantia est in qualibet virtute secundo perseverantia
includit gratiam finalem sic et impenitentia dicitur duobus
unus dicitur impenitentia propositum non penitendi alius
dicitur impenitentia continua permanentia in malo usque
ad diem extremum inclusive et secundum istum modum peccatum
in spiritum sanctum quod claudit in se impenitentiam dupliciter potest dici
unus prout claudit in se impenitentiam quam communiter
dicitur finalis perseverantia in malo et sic dicitur irremissibile
quod non potest remitti sicut finalis gratia non potest perdi
sed sic non peccare peccato in spiritum sanctum nemini attribuendum
est usque ad illud instans in quo possit dici
de isto quod finaliter sit impenitens et secundum hunc
modum currit una predictarum opinionum et ita
valde stricte accipit peccatum in spiritum sanctum alius dicitur
peccatum in spiritum sanctum prout claudit in se impenitentiam id est
propositum non penitendi hoc modo irremissibile id est in
consuetum remitti quibus etiam non sit impossibile
ad remissionem quod tale propositum mutari potest
raro enim et vix remittitur quod tale propositum
claudit viam ad gratiam et impedit ingressum in
gressum illud enim quod gratiam introducit et quod
ad gratiam disponit de contemptu est vocatus re
cedendi a peccato et ideo tamen vocatus faciem
suam obfirmavit ad ostium nisi fiat ei specialis
vocationis donum et adiutorium non potest aliquis
ad remissionem sufficienter Cum igitur alia peccatorum
gravia et si impediant bona vocationem et iustitiam
non tamen reddunt vocationem rebellem et repu
gnantem contra vocationem divinam et hunc ideo
magis remittantur propter negligentiam peccatoris
vel comparatorum mortalium non dicit de irremissibilia
patet ergo quare peccatum illud dicitur irremissibile magis
quam alia peccata gravia scilicet propter quod non tantum repugnat
gratie sed etiam dispositionem ad veniam et gratiam suscipiendam
patet etiam quare dicatur irremissibile quod tamen loquendo
non privat potentiam dispositionem seu tale actum
potentiam privat sed sic modo non dicitur peccare aliquis
in spiritum sanctum quamdiu vivit in hac vita et per hoc patet
responsio ad rationes que inducuntur ad utramque partem
ad rationes potissime que inducuntur ad partem falsam
que videntur quod peccatum est non dicitur irremissibile eo quod red
dat hominem impenitentem ad veniam quamdiu est
in vita ista et sic unum concludunt sed concedunt
ultra tamen non videntur unde quod nullus debeat
dici irremissibile sed iam manifesta est peccatum quod differt
ab aliis peccatis mortalibus non sic est quantum
ad remissionem sic et in hoc patet omnis enim alia
peccata tollant iustitiam non tamen auferunt propositum
redeundi ad iustitiam fere enim omnes qui peccant
emendare proponunt hoc autem peccatum gravius in spiritum sanctum
est tollit iustitiam Insuper vero tale peccatum est quod habet
annexam impenitentiam aufert homini propositum re
deundi ad gratiam et ideo irremissibile dicitur quod privat
dispositionem ad bonum Ad id autem quod peccato contra ingenium
de auctoritate dei in contra et etiam de glosa dicendum quod talis
textus cum glosa intelligi habet quantum ad rationem remissionis
secundum consuetudinem non secundum dispositionem et aptitudinem
unde quod dominus dicit quod id peccatum non remittetur hoc
intelligendum est non quod remitti non possit sed quod raro
deus consuevit remittere vel dicendum sicut dicit quidam
quod intelligitur de peccato in spiritum sanctum scilicet secundum quod includit in
penitentiam finalem hoc est in quo quis perseverat
usque ad mortem Ad illud quod dicitur de hoc quod deus
nolebat orari pro deperditis dicendum quod hoc non erat
quod nullus possent ad bonum converti vel redire
hoc enim potuissent si deus vellet eos specialiter
visitare sed quod ipsi non merebantur et deus
occulto suo iudicio nolebat eos iudicium in
manum suam ampliare sumens comprehendens et
suum iudicium et eorum impenitentiam habuit propheta dice
bat et ita ex hoc non habetur quod id peccatum non possit
remitti sed quod illis nolebat deus remittere
et quod illi finaliter in penitentia remansuri erant
quibus possent ab ea discedere Ad id quod dicitur quod
quibus possent ab ea discedere... tota est per eius labes quod penitere non possint
dicendum quod augustinus hoc unum retractat et explanat hoc
non esse dictum per rationem omnino peiorem, contra eos
dictat desperatissimos sed per priorum singulariter unum
non salvo Ad consuetudinem dici irremissibile quod nullus
potest sed secundum hoc difficulter sit Ad id quod dicitur quod impenitentia
est species huius peccati iam patet responsio quod duplex dicitur impenitentia
sic dicitur et prout impenitentia dicitur propositum impenitendi
non reddit hominem impenitentem ad veniam quod potest ab isto
proposito desistere et ideo propositum desistere potest ad propositum
illud succedere et ad veniam pervenire
Consequenter queritur de huius peccati speciebus ad eius species et dicas
et circa hoc queruntur duo primo queritur de speciebus huius peccati quot sint
et sufficientia secundo queritur de hiis que ad unamquamque speciem pertinent

Circa primum scilicet peccatum et quaeritur de numero et sufficientia specierum huius peccati et communiter consueverunt huius peccati sex species assignari videlicet desperatio praesumptio obstinatio impoenitentia finalis impugnatio veritatis agnitae et finalis impoenitentia. Et quod multo plures deberent esse videtur quia cum sint tres virtutes theologicae videlicet spes fides et caritas quarum quaelibet ita est ad salutem necessaria sicut alia videtur quod sicut unum peccatum non solum quod est contra spem videlicet desperatio similiter deberent esse contra fidem unum et aliud contra caritatem. Et virtutes cardinales multe sunt [illegible] quae sunt necessariae ad salutem ergo sicut una species peccati in spiritum sanctum [illegible]

[illegible]

Peccandi [illegible] contra spem [illegible] contra detestationem peccati [illegible] sicut [illegible] doctrina per quam peccatores instruuntur et sanitas gratiae [illegible] impugnatio veritatis agnitae [illegible] gratiae [illegible] et sufficientia [illegible] plures [illegible] pauciores [illegible]

[illegible]

redire ad gratiam et ideo magis quam ista assignetur species peccati in spiritum sanctum quam quae conducas alias. Ad illud quod obicitur quod vii sunt capitalia peccata ita magis sic invidia dicendum quod invidentia fraternae gratiae non potest esse peccatum in spiritum sanctum ratione eius quod est capitale peccatum sed ratione eius quod est impugnatio boni quae directum habet oppositum ad bonum proprie. Ad illud quod obicitur quod contingit impugnare bonitatem sicut veritatem et maiestatem dicendum quod in impugnatione veritatis agnitae clauditur impugnatio maiestatis et etiam bonitatis quia veritas non tantum praedicat se sed etiam praedicat et manifestat bonitatem et maiestatem dei et ideo dicit sicut dicitur quod veritatem in qua praedicatur dei maiestas et bonitas impugnat maiestatem et bonitatem impugnat. Ad illud quod obicitur de spiritu blasphemiae dicendum quod comprehenditur sub impugnatione veritatis agnitae quia cum verbis falsis veritati dei resistit et blasphemare dicitur et veritatem agnitam impugnare. Ad id quod quaeritur penes quod accipiatur numerus et sufficientia specierum huius peccati dicendum quod sumuntur ex parte oppositi oppositorum autem proprie huius peccati generis non solum ratione huius proprie sed etiam ratione eorum quae conturbant ad proprie effectum. Et quod ista sunt sex sic ostenditur: duo ex parte meriti et duo ex parte culpae et duo ex parte ministri propter hoc vi sunt species huius peccati. Ad id quod ultimo quaeritur iam patet quid responsum.

Secundo quaeritur de speciebus huius peccati quas ad eas supradictas et ostenditur quod nulla istarum sit species peccati in spiritum sanctum. Et primo de desperatione quia peccatum in spiritum sanctum est ex certa malitia sed desperatio potius est ex infirmitate quam ex malitia ergo videtur quod desperatio non sit peccatum in spiritum sanctum. Si tu dicas quod saltem potest esse species in spiritum sanctum ex malitia contra hoc quia qui desperat cogitat in corde suo quod maior est iniquitas sua quam dei misericordia et omnis talis errat et decipitur ergo omnis desperatio oritur ex ignorantia ergo non est species peccati in spiritum sanctum. Secundo obicitur de praesumptione quia frequenter praesumunt quidam potius ex confidentia vel ex audacia quam ex malitia ergo non videtur esse species peccati in spiritum sanctum. Si tu dicas quod non est species nisi quando procedit ex malitia contra hoc quia praesumptio unde cumque procedat species superbiae quae est capitale peccatum ergo non est species peccati in spiritum sanctum. Tertio ostenditur hoc ipsum de obstinatione quia obstinatio est induratio mentis in malitia perseverantia per quam fit homo impoenitens si ergo induratio mentis venit ex permansione in peccato et permansio in peccato non sit species peccati in spiritum sanctum. Si tu dicas quod obstinatio sed quod est peccatum in spiritum sanctum non tamen dicit permansionem sed etiam dicit novum actum et motum contra hoc quia actus ille non est aliud quam voluntas permanendi in peccato ergo non est aliud quam impoenitentia ergo videtur quod obstinatio non sit species peccati in spiritum sanctum ab impoenitentia distincta. Quarto ostenditur hoc ipsum de impugnatione veritatis agnitae quia frequenter veritas agnita impugnatur ex verecundia quia homo timet confundi quando dixit falsum

ergo videtur quod non sit species peccati in spiritum sanctum. Si tu dicas quod non est species peccati in spiritum sanctum nisi quando est ex malitia contra hoc quia tam veritas quam veritas agnitio filio appropriatur ergo potius debet dici impugnatio veritatis agnitae peccatum in filium quam peccatum in spiritum sanctum. Consimili modo hic ipsum dubitatur de invidentia fraternae gratiae quia aliquis invidet alii ex corde non ex malitia ergo si omne peccatum in spiritum sanctum est ex malitia videtur quod ista non est species peccati in spiritum sanctum. Si tu dicas quod hic non est peccatum in spiritum sanctum quando non procedit ex malitia obicitur contra hoc quia invidentia fraternae gratiae sicut continetur sub invidia quod est peccatum capitale ergo videtur quod invidentia fraternae gratiae reducatur ad peccatum capitale et sic non est peccatum in spiritum sanctum. Sexto et ultimo ostenditur illud idem de impoenitentia quia quod aliquis non poenitet quia nescit se peccasse ergo videtur quod aliqua impoenitentia sit ex ignorantia ergo non est species peccati in spiritum sanctum quod non est ex malitia. Si tu dicas quod tunc est peccatum in spiritum sanctum quando est ex certa scientia contra hoc quia scientia non variat genus peccati cum sit circumstantia. Si ergo impoenitentia procedens ex ignorantia non est species peccati in spiritum sanctum videtur quod nec impoenitentia procedens ex certa scientia. Praeterea dicendum quod sicut in operibus meritoriis caritas dat formam 30
itaque ille est meritorius nisi ex caritate procedat sic in malis et in peccato in spiritum sanctum quod malitia dat formam hic peccato unde ille dicendum est esse peccatum in spiritum sanctum nisi quod ex certa malitia procedat et cum sex omnes actibus quae cum procedunt ex certa malitia possunt procedere ex infirmitate et ignorantia et nomina peccatorum imponuntur ab actibus huius est quod nullum nomen praedictarum specierum est impositum aliquam causam sed quod est praecise peccatum in spiritum sanctum et praedicta nomina est opus habere generali et communi distinctione ut dicamus quod ista sex nominant peccatum in spiritum sanctum sed quod sunt ex malitia sicut autem sunt praeter malitiam ut potest ex ignorantia et infirmitate tunc non sunt peccata in spiritum sanctum hic autem melius patet si ad singula descendamus. Ad id enim quod primo obicitur de desperatione quod potest esse ex infirmitate dicendum quod aliquis desperat aliquando ex pusillanimitate ita quod in ipsa desperatione non invenit complacentiam sed dolet et remittitur contra ipsum et tunc non est dicendum peccatum esse in spiritum sanctum quia ex tali desperatione non venit homo in profundum. Est et alia desperatio qua quis desperat diffisive abscondens se quasi a facie domini sicut fecit Cayn qui dixit a facie tua celabor et hoc est peccatum in spiritum sanctum quia est in gratitudine melius domine cum praefert suam iniquitatem sicut dixit Cayn maior est iniquitas mea quam ut veniam merear. Hic tamen non indicatur infidelis aut quod ille bene sentit de aliis sed male de se aut certe quod non aestimat deum misereri non posse sed potius nolle misereri et talis peccavisse habet quantitatem malitiae pro eo quod quando sic desperat in tali culpa ut veniam finire vult talis desperatus saepius sibi infert mortem

Ad illud quod obicitur de ~~obstinatione~~ praesumptione dicendum quod praesumptio de meritis et est praesumptio de impunitate prima praesumptio qua quis praesumit de meritis suis sine de aliquo quod habet in se est peccatum simpliciter. Secunda vero praesumptio qua quis praesumit de impunitate demens bonitatem divinae misericordiae et auferens omnem rigorem iustitiae hoc est peccatum in spiritum sanctum quia claudit viam ad gratiam et viam amplificat ad peccatum et sic patet quod aliter pertinet ad peccatum capitale aliter ad peccatum in spiritum sanctum. Ad id quod obicitur de obstinatione quod obstinatio dicit permansionem in malo dicendum quod obstinatio dicitur dupliciter uno modo dicitur obstinatio quaelibet permansio in culpa alio modo dicitur obstinatio voluntas complacens sibi in culpa perpetrata et propter eam culpam non detestans sed approbans et hoc modo dicit actum [illegible] procedentem ex malitia ideo est peccatum in spiritum sanctum. Dicendum ad aliud de impoenitentia [illegible] actus ipse [illegible] est respectu praeteriti et reliquum respectu futuri et quamvis una sit virtus tamen est praeterita plangere et plangenda non committere tamen et istos duos actus possunt esse diversa vitia sicut largitas cum sit una virtus tamen secundum duos actus [illegible] continentur videlicet dare et retinere habet duo vitia opposita videlicet prodigalitatem et avaritiam. Ad id quod obicitur de impugnatione veritatis agnitae dicendum quod veritas agnita triplex potest impugnari aut propter ipsam veritatem aut propter ipsum dicentem aut propter effectum contentum primo modo nullus impugnat cum omnes homines natura scire desiderant. Secundo et tertio potest impugnari ex infirmitate et etiam ex malitia et cum quis impugnat eam pertinaciter sive in confusionem dicentis sive propter excusationem sui quod sequitur admixta malitia maxime cum est veritas ad salutem pertinens sicut est veritas christianae religionis et sic est peccatum in spiritum sanctum. Tunc autem dico aliquis veritatem pertinaciter impugnare cum ex sua impugnatione propter odium dicentis vel effectus contentus aut facit aut vult facere praeiudicium veritati ita quod quamvis non odiat veritatem secundum quod veritas est tamen ratione admixti eam odit abhorret [illegible] rationem iustitiae [illegible] quod homo delectatur in contumeliis dei et in confusione veritatis et tunc recte dicitur [illegible] ex malitia et pertinacia. Si autem [illegible] non pertinaciter tunc bene potest procedere talis impugnatio ex quadam infirmitate nec talis impugnatio est in spiritum sanctum nec valet id quod additur quod veritas et cognitio veritatis [illegible] quod talis impugnatio non procedit ex ipsa agnitione sed potius procedit ex malitiosa voluntate unde [illegible] Pelagius de dissentientibus [illegible] dissentientes sit [illegible] sensus et dum eis complacet ipsius error omnium et impiorum error resultat [illegible] quod movet ad veritatem impugnandam. Ad id quod obicitur de invidia fraternae gratiae dicendum quod dupliciter potest quis invidere alienae [illegible] minuitur [illegible] tamen pertinaciter

appetit singularitatis et tunc est peccatum capitale aut quod visus [illegible] sic est depravatus ut sic non videt bonum in se sed etiam nolit videre bonum in alio et tunc est peccatum in spiritum sanctum et isto ultimo modo non procedit nisi ex magna corruptione et malitia voluntatis quae adeo confusa [illegible] ut bonum faciat apparere malum et malum faciat apparere bonum. Ad id quod obicitur de impoenitentia dicendum quod impoenitentia dicitur dupliciter videlicet privative et contrarie. Si dicatur privative sic non est peccatum in spiritum sanctum quia non potest nominare peccatum secundum conditionem et sine circumstantia peccati praesentis. Alio modo potest dici contrarie et tunc dicitur impoenitentia voluntas non poenitendi et talis ex malitia procedit et peccatum est in spiritum sanctum nec valet id quod obicitur quod species non variat genus dico enim quod hoc non est ratione sui sed ratione malitiae. Si autem impoenitentia sic est species peccati in spiritum sanctum quod habet aliae species ad ipsam ordinantur [illegible] est annexa non hoc impedit quin sit diversa species aliis quod sicut in virtutibus una disponit ad alteram sic etiam in vitiis quamvis non sit tanta connexio in his vitiis sicut est in habitibus virtutum sicut [illegible] in [illegible] manifestabitur.

In ista parte sunt quae [illegible] de hoc quod dicit Est peccatum ad mortem non pro illo dico ut quis oret. Videtur enim ex hoc quod non debeat orari pro eo qui peccat in spiritum sanctum. Sed contra hoc est quod tales sunt diligendi ex caritate ergo videtur quod pro eis orandum sit. Praeterea tales magis indigent aliis et proniores sunt ad malum ergo videtur quod maiora [illegible] sunt maiora beneficia [illegible] orare quam pro aliis qui non indigent [illegible] quod pro talibus orandum non sit cum de [illegible] desperandum. Respondeo dicendum quod peccatum ad mortem dicitur dupliciter aut quod perducit ad mortem aut quod disponit ad mortem. Primo modo accipiendo peccatum ad mortem non est remissibile. Secundo modo accipiendo peccatum ad mortem tamen difficile est remissibile quolibet dictorum modorum [illegible] suam expositionem [illegible] non dico ut pro eo oret quis hoc est omnis nec primus nec magnus. Secundo modo [illegible] est non dico ut pro eo oret quis id est quivis [illegible] quod difficile est pro tali peccatore exaudiri quod talis iam est inter incorrigibiles deputandus de quo dicit dominus [illegible] quod si ecclesiam audire noluit sit sicut ethnicus et publicanus et ita in uno sensu generaliter [illegible] quod pro peccante ad mortem non est orandum. In alio vero sensu [illegible] quod non est [illegible] impetrare tamen [illegible]. In nullo tamen auctoritas [illegible] prohibet orare sed in hoc [illegible] quod mandatum suum sine [illegible] orandum esse [illegible] non se extendit generaliter [illegible] omnium sed [illegible] de quibus probabiliter [illegible] possumus quod [illegible] et sic patet responsio ad id quod [illegible] quod dicit [illegible] blasphemaverit in spiritum sanctum non remittetur ei [illegible] blasphemia remittetur

spiritus autem blasphemie non remittetur. ergo si blasphemia
remittitur sive blasphemet patrem sive filium si-
ve remittetur. Contra hec queritur que differentia sit inter
blasphemiam et spiritum blasphemie. videtur quod cuiuslibet
peccati sit blasphemia quia spiritus blasphemie [illegible]
spiritus blasphemie dicit vocem blasphemie et opus
malum aut opus addit supra vocem. Contra
hoc est quod dicit glossa que dicit quod spiritus bla-
sphemie non remittetur sed blasphemia remittitur.
Responsio dicendum quod sicut dicit Hugo blasphemia [illegible]
[illegible] est [illegible] adhuc quod sit peccatum in spiritum sanctum et
non in spiritum sanctum. alii enim blasphemant ex infirmitate
et coactione et hii peccant in patrem. alii ex
deceptione et hii peccant in filium. alii ex certa
malitia et hii peccant in spiritum sanctum et hec est scele-
ratissimus [illegible] in virtutibus dei de-
lectari et postea subiungit quod est spiritus blasphemie
nisi affectus et desiderium vituperationis
divine. Spiritus enim blasphemie sic opponitur
ad odium dei sicut spiritus sanctus ad amorem dei.
Ad primum ergo dicendum qui blasphemaverit in spiritum sanctum non
intelligitur de qualibet blasphemia sed de spiritu blas-
phemie. unde non dicit qui blasphemaverit spiritum sanctum
sed qui blasphemaverit in spiritum sanctum id est peccaverit in
spiritum sanctum et hoc declarat ipsa glossa que dicit quod blasphemia
remittetur spiritus autem blasphemie non remittetur.
Per hoc patet responsio ad id quod queritur que differentia sit inter
blasphemiam et spiritum blasphemie et quod cuiuslibet
peccati sit spiritus blasphemie quia blasphemia
non dicit [illegible] vocalis et actus sed sic generale et speciale.
Item queritur de hoc quod dicit quod desperatio est qua quis
diffidit penitus de bonitate dei estimans malitiam
suam dei bonitatem excellere. Videtur enim ex
hoc quod omnis desperans sit infidelis. omnis
enim qui estimat credit bonitatem dei esse fini-
tam et omnis talis errat contra id quod fidei est
et qui credit contra [illegible] quod dicit scriptura
hereticus et infidelis iudicatur. sed scriptura dicit
[illegible] hora ingemuerit peccator omnium
iniquitatum eius non recordabor. desperans credit
eius contrarium ergo [illegible] articulum [illegible] de re-
missione peccatorum et contra illud errat ille qui desperat.
Similiter potest obici de illo qui presumit. videtur
enim quod presumptio tollat fidem [illegible] hoc est quia
fides ita precedit spem sicut precedit caritatem
ergo sicut odium non tollit fidem ita nec desperatio.
Responsio dicendum quod fides differt a spe et in hoc quod fides
respicit ipsum obiectum in [illegible] vel sed spes
respicit in particulari videlicet [illegible] et in
hoc etiam quod fides dicit rectitudinem in intellectu
et spes dicit rectitudinem in affectu. sic ergo aliquis
ignorare [illegible] in particulari et scire in universali sicut
dicit philosophus in ii priorum sicut dicit de illo qui scit
omnem mulam esse sterilem et tamen estimat hanc
habere [illegible] sic potest aliquis habere fidem carere spe
et sic potest aliquis non habere [illegible] de aliquo in affectu
habere in intellectu sic potest aliquis non habere spem habere fidem.
Ad id ergo quod primo dicitur quod talis estimat malitiam suam

dei bonitatem excedere dicendum quod estimare malitiam
bonitate dei excedere hoc potest esse dupliciter aut
in se aut in effectu et in effectu dupliciter aut [illegible]
[illegible] aut particulariter [illegible] sui et primo et
hoc est infidelitatis et tertio desperationis
et hoc significat textus [illegible] que dicit Cain
desperans maior est iniquitas mea quam ut ve-
niam merear. non dixit quod maior esset quam misericordia
sed quod amplior esset quam veniam adipisci [illegible]
posset. vel potest dici quod talis estimatio potest venire
ex subversione confidentie aut ex subversione
notitie sicut homo aliquando [illegible] et tamen affectio
adeo [illegible] ut condescendat [illegible] contrahat
ipsum et [illegible] via [illegible] est ad ea
[illegible] que postea [illegible]. Non enim concludit
quod desperatio tollat fidem quia defectus eius est defectus
[illegible] conditionis sicut dictum est. Concedat [illegible]
desperatio non tollat fidem simpliciter [illegible]
ledit [illegible] fidem per desperationem [illegible]
vel [illegible] aliud peccatum quod non sit ei directe
contrarium. In fide enim sunt tria videlicet ipsa credu-
litas et habilitas tendendi in deum et ipsa tenden-
tia. primum est [illegible] et [illegible] tertium [illegible]
primum tollitur solum per infidelitatem sed non tollitur
per desperationem qua efficitur homo inhabilis ad
tendendum in deum. tertium non tollitur per [illegible]
Item queritur de hoc quod dicit quod peccatum in patrem illud
intelligitur quod sit per infirmitatem. Si enim hoc verum est
tunc omne peccatum est peccatum in patrem quia cum
potentia peccandi [illegible] sit in potentia [illegible] potentia
hec ipsa qua aliquis potest peccare potest deficere et
infirma est. Item si peccatum in filium est per igno-
rantiam sicut ipse subiungit tunc omnis
peccator sit ignorans sicut vult philosophus videtur
quod omne peccatum sit in filium ergo nulla est illa
divisio peccatorum. Responsio dicendum quod tunc dicitur peccatum esse
ex infirmitate et ignorantia non accipitur
sic quecumque infirmitas et quecumque ignorantia
sed infirmitas quecumque est ex [illegible] et igno-
rantia que est [illegible] circumstantie faciens
[illegible] culpe et hec [illegible] infirmitas non est
in omnibus peccatis nec talis ignorantia [illegible]
largo modo accepta infirmitate [illegible]
in potentia et ignorantia [illegible]
sive cognitionis practice sive speculative
in omni peccato reperiuntur [illegible]
dividitur peccatum [illegible] quod id dicitur peccatum ex
infirmitate quod procedit ex ipsa [illegible] et sic
ex ignorantia et malitia et sic ille tres [illegible]
non concurrunt in peccatum [illegible] et sic patet ad obiecta
[illegible] et sufficiant de ista distinctione [illegible]
sunt [illegible] et mutatur.

Distinctio xliiii et ultima huius [illegible]

Post predicta consideratione dignum [illegible]

Supra ostendit magister [illegible]
[illegible] in generali et in speciali [illegible]
[illegible] potentia peccandi
[illegible] ad finem [illegible]

ista pars in partes minores in quarum prima querit
utrum vir habeat ortum pōa peccandi et declarat
quod pōa peccandi non est adeo sed quorundam opinionem
In secunda vero parte ondit quod omnis pōa est adeo
pluribus auctoribus ibi sed pluribus sanctorum te
stimoniis etc In tertia vero parte declarat quandam
dubium que ex precedentibus sequitur ortum parte
utrum aliqui peccati sit respondens ibi hic oritur
questio non transilienda ubi declarat quod aliam est
absolvendus aliam respondens In quarta vero
et ultima continuat inter dicta dictis ut ex
hoc libro ad quartum librum transeat ibi et iam inter
illas intentionem 2 possumus sed ultima particula dicit
quod totum procedens sed ex brevitate non fuit
divisa hodie cum in initio dictum perfecit
tunc ostat cum utilitas locatis premisit
Ad intelligentiam autem huius partis videtur hic
quod sunt tria primo quod vir habeat ortum potestas
peccandi Secundo quod vir sit in homine potestas pro
cedendi sine dicendi 3o quod de utilitate subia
cendi poe ppdonti Circa primum queritur duo
primo quod utrum pōa peccandi sit in homine adeo
vel a se ipso Secundo quod utrum pōa peccandi
magis habeat sit bona aut mala
Circa primum sic proceditur et queritur utrum pōa pe
ccandi sit in nobis adeo et quod sit videtur
primo autem augustinus super psalmos et inter adducit
in littera notandi voluntas potest esse ab homine
vel ptas autem non nisi adeo sed voluntas no
cendi que est hominis a se ipso non est nisi
2v nocumenti quo quis peccat ergo si 2v
illius causa est adeo videtur quod potestas peccandi
sit adeo in ipso Item philosophus in ethicorum probat deus
et studiosus pravam agere sed de 10 in quolibet
contrat cum deo habet ab ipso tamquam a causa et
prino si ergo in pōa peccandi homo cum deo con
trat videtur quod potentiam peccandi adeo accipiat
Item de illud quod attestatur nobilitati nec est adeo
sed pōa peccati in eo magna est attestatur nobilitati
nec non enim reperitur potest nisi in creatura rationali
que est nobilissima omnium creaturarum ergo videtur
quod pōa peccandi sit in homine adeo Item
de illud quod facit ad amplificationem laudis
adeo est cuius est omnis honor et laus
sed posse peccare facit ad laudem vir inquit
sed quod dicitur Ecc XXXI Qui potuit transgredi
et non est transgressus facere mala et non fecit
ergo videtur quod posse peccare in homine sit adeo
Item pōa peccandi aut est in creatura
rationali sed quod est adeo aut sed quod est ex illo
si sed quod est adeo habeo propositum si quod tenens potentiam
habeo adeo accipiat si sed quod est ex nihilo
tamen ergo omnis creatura sit ex nihilo
quod creatura habet potentiam peccandi si ergo habet
ex ipsa restat etc Sed contra peccare est deficere
sed posse deficere est non posse et privatio poe
Sed primo privatio et defectus poe non est adeo videtur
quod pōa peccandi non sit in homine sed potius
a se ipso
Item ab eodem prodo sunt actus et pōa quia si peccatum
non est adeo aliquo modo ergo nec pōa peccandi
in homine est ab ipso Item gratia est perfectiva et
salvativa nec sed perfectionem aufert potentia
peccandi si ergo gratia non aufert quod deus dedit
videtur quod potentiam peccandi habeo adeo non accepit
Item pōa peccandi est pōa faciendi quod deum
ergo pōa peccandi magis habet ad dispositionem divine
poe si 1a divina pōa non est sic fiat ut 1a quia ab
ipso non sit pōa peccandi Item homo quod est in
homine adeo habet exemplar in deo sed pōa peccandi
magis habet non habet exemplar in deo quod impossibile est
enim quod deus peccet sicut in pluribus locis
augustinus ondit et impossibile est etiam defectus
habere exemplar in deo si 1a habeo sed potentiam peccandi
deo non assimilatur immo potius appellatur dicitur
2 de illud quod homo habet adeo habet in ipso et clarius.
et similitudinem videtur quod pōa peccandi in homine non
habeat adeo tamen et originem Respondeo dicendum quod
potentiam peccandi duo dico et dico aliquam potentiam
et dico potentiam ad talem actum ordinabilem Si 80
loquamur de pōa peccandi sed quod pōa est tunc illa
pōa sit hic ut sit absque dubio adeo Si autem
loquamur de ordinabilitate illius poe ad potentiam
tunc dicendum est quod sicut potentiam aliquam accipitur abstra
cte aliquam concrete aliquam enim nominat actum
deformem aliquam ipsam deformitatem Sed cum
dicitur est loqui de illa ordinabilitate ad pec
candum aut 2v deformitatem aut 2v actionis
substrate Si 2v actionis substrate sic talis
ordinabilitas adeo est sicut et actio substrata
patet Si autem loquamur de ordinabilitate
illa 2v deformitatem sic cum illa deformitas
nihil aliud sit quam privatio et defectus talis
deordinabilitas nihil aliud est quam defecti
bilitas et ideo sicut defectus deformitatis
non est adeo sic nec talis deformitas est adeo
sed est in ipsa creatura rationali quod ex nihilo
sit 1a pōa peccandi uno modo conceditur esse adeo
alio modo minime et sic currunt rationes ad
utramque partes et etiam divise sunt opiniones
Nam [illegible] sicut inter et in littera quidam
dixerunt quod pōa peccandi est adeo et quod in
titur probare in littera multis auctoritatibus
Ille autem auctoritates non valent ad hanc conclusionem
nisi accipiatur pōa peccandi sed id quod est sine
2v actionis ad quam est quod hic non consideratur
sub ratione poe sed quod pōa peccandi consi
deratur in comparationem ad ipsam deformitatem
sic non est in ratione poe immo potius impotentie
sic enim non nominat potentiam sed defectum et sic
non sequitur deus potest omnia facere ergo potest peccare
Sicut non sequitur istos omnes potestas adeo est
et istos loquendo dicit anselmus quod potestas peccandi
non est libertas nec pars libertatis 2 hic modo
procedunt rationes autem quod potestas peccandi
non sit in homine adeo et ideo concedende sunt
Ad id vero quod obicitur de pōa ~~peccandi~~ nocendi

quesita adeo quod cum voluntas non sit absque deo quod
aliquis vi fit in deo illo in ipso peccatum quod peccata
et actualis ordinatio illius potius quam peccata
et vult dicere quod ipsa potentia adeo est quod cum ipsa or
dinatio ad peccatum absque non sit quod potentia deor
dinatio quam ordo et ideo ex hoc non sequitur quod
potentia peccandi sed ideo quod est adeo sit sed quod est ad
peccandum non potest dici ex 1a auctoritate quod sit ad
vnum potentia quod potentia peccandi non ponitur
in peccatum sed mente vocata deordinate quam
adeo esse negatur aliquis in potentia autem ad id
vnum philosophus quod deus et studiosus possunt
prava agere exponit quidam quod philosophus intelligit
de malo pene sed hic plane repugnat textum
et ideo cum sacra scriptura dicat et omnes expo
sitores concordant quod nullo potest veritatem sit
nec mentitus nec etiam scriptum negare deo quod
illud vnum philosophus non sequitur veritatem nec credo ipsum
consensisse magna verum in illo pro quo quod
dixit hoc per exemplum ideo et pertranseundo
et ex sententia sua satisfaciebat ad propositum ex parte
in qua hic veritatem probat veritatem quod studiosus
potest mala agere licet hic non sit vnum studiosus
sed vnum potest a virtute deficere ad id quod 2o quod potentia
peccandi attestatur nobilitati nec deo quod hic non
est verum modus et ordine ad defectum sed modus
et ordinatio ad actum substratum nam nullus
actus est deformabilis ex culpa nisi qui
procedit a potentia deliberativa quae nobilis est
quod sola est informabilis ex iustitia vel dicitur
quod attestari nobilitati est dupliciter aut per se aut
per accidens sicut dicit aliquis quod dolor boni amissi
testis est non bone ad id quod 2o quod fiat ad ampli
ficationem laudis dicitur quod sicut vicium commendabi
lior redditur ex peccatis sicut potentia benefaciendi com
mendabilior redditur ex potentia malefaciendi
non quod virtus aliquid addat bonitati virtutis nec
potentia deficiendi aliquid addit potentie benefaciendi sed quia ex
opposita aliter magis in sua bonitate claresceret sic
magis apparet castitas hominis qui potest male
facere et non vult quam si non possit nec vellet
et ideo laudatur vir iustus in hoc quod potest malefacere
et non facit hic est laudatur in hoc quod facit bonum et non
facit malum cum possit ita quod laus conueniens respiciat
hoc quod est facere bonum hic autem quod est posse peccare
non respicit per accidens vnum etiam scriptura potentia
faciendi malum si bonum faciet non adhuc
laudaretur ad id quod est vero potentia peccandi
nisi [illegible] creature adeo vel ex illo deo quod ratio
actus substratum cum est actus deliberatus est
ei adeo ratio vero defectus inest ei ex illo
et hinc est quod potentia peccandi non reperitur in deo
creatura quod ratio imperfectionis non reperitur in creatura
increata [illegible] quod non potest in eo esse actus
deliberationis ratio vero eiusdem perfectionis
non reperitur in creatura beata quod non potest in ea
esse defectus adeo suo creatori suo est coniuncta
et potentia peccandi quodammodo tollitur quodammodo relinquitur
tollitur

quodammodo est ipsa libertas quod quodammodo mi
nuit libertatem quodammodo est pena quodque
imponitur quam quodammodo dicitur ponitur et quod quodammodo [illegible]
et ideo cum quoque utrum sit adeo non est credendum
simpliciter sed secundum predictam distinctionem

Secundo est utrum potentia peccandi sit quod
sequitur et quod sit mala inquantum
sequitur potentia peccandi non est ad malum voluntas
peccandi non est mala ergo potentia est mala in
quod sequitur sicut cum ipsa mala est sicut quod dicitur est
sicut cum bonum ipsum est quod bonum est sed ipsum peccandi
est peccare et peccare est malum ergo et potentia
peccandi mala dicitur sicut sic sed potentia benefaciendi
dicitur boni ita ergo sed potentia malefaciendi
dicitur mali sed est potentia benefaciendi inquantum sequitur
bona est ergo potentia malefaciendi inquantum sequitur
est mala sicut vero quia potentia completior est
quod est actui suo coniuncta sed potentia malefaciendi
cum est coniuncta actui malefaciendi magis est ergo
si magis completa est quod est separata ab actu ergo vero
quod est separata ab actu in ea sicut sicut potentia ma
lefaciendi aut est bona aut mala si est bona
et omne bonum est in deo et a deo ergo inde quod potentia
malefaciendi inquantum sequitur et a deo sit et in
deo sicut quorum utrumque falsum est Sequitur ergo quod
potentia peccandi sit mala Sed quod si potens
est mala ergo potens peccare est malus sed magis
et secundum sicut peccare ergo magis et secundum est malus
Item si potentia peccandi est mala aut ergo malo pene
aut malo culpe malo pene non quia dicitur secundum
malum culpe malo culpe non quia culpa
conceptum peccandi potentia que est vel plus
[illegible] quod est angeli peccare potuit sed peccat
Item si potentia peccandi est mala aut ergo mala
aut ergo malicia quod fiat aut malicia que
facta est in ipsa malicia quam facit non est quod inde
fuisset male facere quod non faciunt vel fecerunt
si malicia affecta est in ipsa Sed quod Augustinus in
libro lxxxiii questionum quod non deo auctore sit quod
fieri malum in scripto ergo cum quod potentia peccandi
cum est de se mala sit Item non sequitur ipse potest adul
terari ergo est adulter ergo non sequitur potest malum
facere ergo est malus sed si potentia malefaciendi esset ma
la bene sequeretur et esset ipse malus quod sequitur
vnum sequitur est quod voluntas malefaciendi sit mala
et potentia malefaciendi non est mala et ex quo
voluntas peccandi non dicitur malitia et potentia
peccandi dicitur impotentia vnde cum quod magis sit
voluntas peccandi minor est dicitur aptior malitie
ad pecandum defectum quia potentia peccandi magis
videtur quod habet cadere [illegible] ratione voluntas
peccandi dicitur malitia quod potentia peccandi dicitur
impotentia ipso domino quod sicut potentia benefaciendi
non dicitur actualis ordinatio ad effectum sed sicut
habitualis voluntas non dicitur actualis ordinatio
et in malo intensio est quod potentia non dicitur actualis
ordinatio ad effectum sed potentia habitualis
non dicitur aliquid quod potentia malefaciendi quod actual
tendat in mala sed quod sicut tendit in malum
voluntas autem actualis ordinatio dicitur tendens

dicitur illud multum malum non quia actualiter tendit
in malum sicut enim dictum fuit in principio libri voluntas
approximata ipsius potentie ad agendum et ideo quia
esse malum dicit aliquem defectum preter eum in eo vel
et id de quo dicitur. Similiter est quod voluntas peccandi ma
la est et velle peccare est malum potentia autem peccandi
sive posse peccare non dicitur esse mala concedende sunt
rationes ostendentes quod potentia peccandi magis bona
non est mala. Ad id vero quod primo dicitur in contrarium
de voluntate dicendum quod [illegible] videlicet primo quod voluntas malefaciendi
plus potest quam potentia malefaciendi dicit enim actualem
ordinationem ad malum vel ut proprius dicam
actualem deordinationem ut patet actum, secundo videlicet
velle male facere est malum ergo posse malefacere
est malum ita nec id videlicet quod abicit quod potentia ma
lefaciendi non est. Ad quartum voluntas quamvis enim non sit ad
alio tamen non mixta quia in uno miscetur in
maiori elongatione a malo vel in maiori approximatione
et ideo est ibi comparatio [illegible] sicut hic [illegible] est
voluntas que distat a malo et que approximat
malo ergo si mala est [illegible] approximata ex comparatione
ad malum similiter mala est [illegible] distans
assignat enim hic ad similiter activum et rei subiecte
inesse. Ad id quod dicitur quod usus potentie peccandi magis
bonum est malus dicendum quod illa maxima intelligitur de
usu ad quem unaqueque res directe et de
proximo ordinatur sed potentia peccandi non ordinatur
nec directe nec de proximo ad actum peccandi
pro eo quod illa eadem potentia est ad opposita et
ad suum obiectum per se ordinatur ad hoc autem ordinatur
per accidens. Unde actus peccati est eius usus et proprie
est eius abusus et ideo non sequitur quod si peccare sit
malum quod propter hoc potentia peccandi magis bona
sit malum. Ad id quod dicitur quod in bonis potentia benefaciendi
est bona dicendum quod non est simile quia in bonis
bonitas actus est a bonitate potentie unde consequenter
dici quod non quia bona facimus boni sumus sed quia
boni sumus bona facimus. Non sic autem est in
malis immo econtrario quia mala facimus mali sumus
et ideo hoc concesso quamvis potentia non possit se per suum
actum perficere potest tamen per suum actum se deordinare
et deficientem facere et propter hoc non tamen addit bonitatis
operis super bonum operis quantum ad rationem merendi
sicut peccatum super peccatum quantum ad rationem demerendi.
Ad id quod dicitur quod completior est potentia cum est suo actui
coniuncta dicendum quod hoc verum est de actu ad quem ordinatur
simpliciter sed non est verum de eo ad quem ordinatur per
accidens maxime cum actus ille plus habet rationem
defectus quam effectus. Tunc enim magis deordinat
quam perficiat et sic est in potentia peccandi respectu actus
peccandi et ideo magis recedit potentia a comple
tione in hoc quod peccat quam in eo quod potuit peccare.
Ad id quod dicitur utrum potentia peccandi sit bona an mala
dicendum quod si dicatur potentia peccandi potentia qua quis potest
peccare absque dubio bona est et a deo est similiter
si dicatur potentia peccandi ordinata ad actum pro eo
substratum similiter est a deo. Si autem dicatur potentia peccandi
ipsa potestas deficiendi hoc modo non debet dici bona nec mala

Bona non debet dici quia non dicit aliquod ens et habet rationem
entis quod non habeat rationem boni. Mala non debet dici propter hoc
quia non dicit privationem alicuius boni naturalis in esse nec dicit actua
lem defectum sed habitualem. Unde hec potentia non debet dici
potentia mala vel deficiens sed potentia defectiva
nec est proprie potentia sed impotentia. Unde sicut non possumus videre
in lapide nec est bonum nec est malum quia nec dicit
ponit nec dicit privationem alicuius boni naturalis inesse sic
intelligendum est de potentia peccandi in creatura rationali
sed quod potentia peccandi dicit defectibilitatem que
inest ei ex ratione creature sed quam ex nihilo habet esse.
Ex hiis patet responsio ad ultimam questionem quare
unde voluntas peccandi dicitur esse mala et non
sic potestas. Hoc enim est ex hoc quia voluntas est tam
in[illegible] et proxima ad actum qui est deliberate
[illegible] magis autem peccandi potentia
dicitur impotentia quam voluntas peccandi dicitur involuntas
pro eo quod non potest impossibilem a parte et complemento
est et ideo peccare diminuit de ratione potentie
cum dicat defectum sicut mortuus diminuit
de ratione hominis non autem voluntas impositionem
[illegible] et complacentia et quod peccatum est placitum
et commissum hic per hoc ac hic est quod quamvis depravet
potentiam voluntatis tamen non diminuit de ratione voluntatis
quia non habet ad ipsam repugnantiam sed quod sic notandum
et propter velle peccare velle est posse autem peccare
non est posse et ideo dominus fuit potens hoc quod deus est omnipotens
et tamen non dicitur omnivolens.

Quartum queritur de potestate perdendi et circa hoc queritur duo
primo utrum potestas damnandi sit a deo secundo utrum potestas
damnandi sit a deo [illegible]

Circa primum sic proceditur et quod potestas
damnandi sit a deo et quod sic videtur Ioh. xix Non
haberes in me potestatem nisi tibi datum esset desuper dixit
dominus Pilato ergo si potestas Pilati super Christum erat a deo
et tamen minime videbatur quod sic ipsum deberet
habere potestatem ergo videtur quod multo fortius alia potestas
talis a deo est. Item hoc expressius Ro. xiii Non
est potestas nisi a deo et constat quod ibi loquitur de potestate
perdendi ergo etc. et ille dominus auctoritas sufficiat
quia plures alie adducuntur in illa. Item hoc ipsum
videtur ratione potestatis perdendi dicit potentiam in excellentia
et de hoc dicit potentiam aliquam sed de quo dicit potentiam aliquam
a summa potentia est ergo alia potentia perdendi a deo
qualitercumque omnibus [illegible] omnis pena a deo est
que habet simpliciter rationem pene sed omnibus [illegible]
pena ergo a deo est sed ab eodem a quo est [illegible]
ab eodem est damnandi potestas ergo omnis potestas damnandi
est a deo. Sed contra [illegible] ipsi regnaverunt et non ex
me principes extiterunt et non cognovi
ergo videtur quod talis perdendi malorum non sit a deo. Item
nihil iniustum est a deo sed multi iniuste damnant alios
ergo videtur quod non omnis potestas sive dominium in hominibus
sit a deo. Item nihil inordinatum est a deo sed cum stultus
preficitur sapienti et malus bonis hoc est inordinatum
ergo non videtur a deo. Item nihil quod est [illegible] est a deo
sed potestas damnandi in homines [illegible] cadit
a deo non est [illegible] dicit in libro institutionum

De ubi exerceta sit et capitulis secute et sumptis
quod sit in illi gratia et nil auferendum est alteri
quod est ei datum adeo ergo si omnis potestas prelatio
est adeo nulli auferenda est prelatio potestas
ergo nullus prelatus vel princeps esset deponendus
quantumcumque criminalis et nil quod habet quis per
donationem habet per usurpationem ergo si omnis potestas
est adeo collata nulla est usurpata sed planum
est quod multi potestatem usurpant ergo non omnis potestas
adeo donatur. Respondeo dicendum quod potestas presidendi dicitur
80 esse illud per quod quis preest et dominatur alteri
id est per quod preest dominium potest dici unde dicitur
ipsa virtus per quam quis prevalet alteri
est de virtute absque dubio adeo alios illud
per quod preest dicitur modus deveniendi vel per-
veniendi ad hanc excellentiam sic in-
telligendum est. Nam quidam presunt aliis ex
iustitia quidam ex astutia et quidam ex violentia
quando autem preest quis aliis per iustitiam tunc ipsa
potestas dominandi simpliciter loquendo adeo et ratione
presidentis et ratione subiacentium quando autem preest
eis per astutiam vel per violentiam tunc deo
est quod talis potestas et habet comparationem ad voluntatem pre-
sidentis et habet comparationem ad meritum subiacentium in
comparatione ad meritum subiacentium talis presidentia
iusta est quod autem est ad honorem pro bonis aut
ad malorum punitionem. Si autem comparetur ad voluntatem
presidentis sic iniusta est et posset quandoque non dici esse
adeo facta et ordinata sed quod dicitur Job xxxiiii
facit regnare hypocritam propter peccata populi et Osee
xiii dabo eis regem in furore meo. Quo
autem modo sit comparatione ad voluntatem presidentis sic
dicitur esse adeo permissive non autem approbative.
Propter quod dicitur ipsi regnaverunt et non ex me et prin-
cipes extiterunt et non cognovi. Quare ergo
est primum quod omnis potestas presidendi siue quare et etiam
ratione eius super quem est iusta et adeo est et hec
sunt rationes et auctoritates que ad partem presentem inducu-
ntur
et ideo quare de sic quare ergo est illorum quod modo devenit
ad hanc presidentiam in comparatione ad voluntatem presidentis
potest esse iusta et iniusta et sic quod iusta est adeo est
et sic quod iniusta est adeo non est quod vero in nullo est
ita iniusta ex una parte quin sit iusta ex alia
ideo de nulla potestate presidendi dici potest quod non
procedat adeo sic ideo ergo quod potest esse in consequendo
dominium dicitur quod regnavit sed non ex ipso deo quod
est ibi necesse tamen cumque volens sed voluntas
antecedens et voluntas complacens. Dominium enim
malorum peccatum est adeo vindicatiue quando sit quoddam
acceptabile unde in eis visitatur id quod dicitur sicut
vult deus dominatur homo homini in malum suum ad
id quod dicitur quod nil est iniustum adeo deo quod vim
sed quod iniustum quis adeo potestatem dominandi ita
sic fecerunt in comparatione ad voluntatem presidentis
sed tamen iusta est in comparatione ad meritum subiacentium
quod est ad ordinationem malefactorum laudem vero bonorum
sicut dicitur i petri ii ad id quod dicitur quod aliqua potestas in-
ordinata est deo quod et si aliquo alia potestas

posset ex inordinata voluntate procedere potestas tamen
ipsa inordinata est sicut dicit Augustinus in civitate quod immoderata
elatio non potestatis ordo in mente est potestatem deus
dedit elationem propter malitiam mentis inuenit
et sic abiciat quod inordinatum est quod stulti possunt
sapientibus et mali bonis et sic libertas
deus quod et si aliquid inordinate apparet exterius
illorum latet pulcherrimus ordo interius sed diuinum iudicium
quod fecerunt est occultum magis tamen in ecclesiastico
propter quod dicitur vidi malum quod per errorem
egrediens a facie principis stultum positum
in dignitate sublimi et quod omnis apparet
ibi error magis tamen est ibi ordinatio cum ex hoc
mali puniuntur et boni promouentur
ad illud quod dicitur quod nulla potestas est adeo quod
est quod minus nec deus quod esse quod minus nec habere dominium
vel simpliciter vel secundum aliquem statum ergo dicitur
quod potestas dominandi est quod minus nec habere non ...
quod ad vere dictamen nec secundum quod ad dictamen
nec aliquem statum deviatis in quo quis non
esset subiectio similiter nec prelatio potestatis
ad id quod dicitur quod nil est quod adeo datum est auferendum
deo quod id verum est si deus ei simpliciter dedit. Si autem
solum ad tempus sicut deus voluit dare ita
etiam voluit per iustitiam suam auferre
sed autem cognoscimus quod deus velit cum videmus
ordinem iustitie sic exigere deus enim dedit
tamen latroni et tamen inde iuste aufert
illud ei exigente hoc mandato iustitie
quo dicitur maleficium non patiaris vivere sic
etiam multis est sic hec in presenti vita et prin-
cipum quod secundum magis rectitudinem tamen dominium
potestatis tamen ~~potestatis~~ privilegium meretur
amittere qui concessa sibi abutitur potestate
ad id quod dicitur quod nulla potestas adeo collata
est usurpata dicendum quod verum est si totaliter
detur adeo sed deus sic dat potestatem quod fecerunt
homo cooperatur nullius potestatis adeptionem et
cum ille operatur ad illius potestatis adeptionem
tunc dicitur dominari ex iustitia cum vero iniuste
tunc dicitur illa potestas usurpata in qua non
processit electio iure quibus preesse debent illorum
et quod talis potestas non tacet quo ordine iuste
quare esse adeo et sic sunt sed deo vero sed dominium
potestas et vobis vero quod eadem potestas sit usurpata
et adeo collata absque aliqua repugnantia
Secundo queritur utrum hec potestas presidendi
sit in homine secundum institutionem nature vel secundum
corruptionem culpe et quod potest esse videtur dicitur
faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram et presit et
cetera et dicitur quod habet prelationem ratione bestiarum
sed non ratione hominum per hoc non evadere quod in epistola xi
capitulo mulieris vir caput et ideo capud preest corpori
et dirigit corpus ergo videtur quod secundum institutionem nature
sit potestas dominandi in humano genere
et ... in aliis quando sunt in natura et mixta
non tamen est ordo et gradus secundum excellentiam
naturalem sed etiam secundum presidentiam officiorum

ergo videtur quod dominium non repugnet sed competeret in-
stitutioni humane nature sicut et angelice Item
potestas dominandi est proprietas dignitatis et no-
bilitatis sed si aliquid dignitatis et nobilitatis
competit nature lapse multo magis competit nature insti-
tute ergo videtur quod magis pertineat ad statum nature
institute potestas dominandi quam ad statum nature
lapse Item omne illud quod est ad conservationem
ordinis naturalis pertinet ad institutionem nature
Sed potestas presidendi pertinet ad conservationem
ordinis naturalis ergo potestas presidendi inest homini
a deo secundum institutionem nature Maior non est dubia Minor
patet per illud quod dicit Augustinus xix de civitate dei penalis
servitus ea lege ordinatur que naturalem ordinem
conservari iubet et perturbari vetat Sed ad
idem ordinatur potestas dominandi et penalis servi-
tus ergo etc. Contra quia [illegible] homines omnes natura equales fecit
sed pro variis meritis alios aliis occulta dei di-
spensatio sed iusta preposuit ergo videtur quod subiectio et
prelatio non fuit in homine secundum constitutionem nature
Item Augustinus xix de civitate dei rationalem hominem ad
ymaginem dei factum dominari noluit deus nisi
irrationalibus ergo si potestas presidendi et dominandi
est in uno homine respectu alterius videtur esse contra rationem
hoc ipsum videtur libertas inest homini ante
sed potestas dominandi est libertatis impeditiva
ergo videtur quod sit ante [illegible] aut libertas non sit
et a potestate presidendi habeat impediri Manifestatur
quod libertas habet sic diffiniri libertas est naturalis
potestas qua licet homini facere quod vult Item homo
secundum suam primam conditionem factus est ad ymaginem
dei sed in eo est ymago dei natura est immediate
ferri in deum ergo si solus deus eo maior est ita
secundum naturam nullus est supra hominem nisi solus deus ergo nullum
dominium in homine est secundum nature institutionem nisi
solum dominium divinum Item non est dominium sine servo
ergo nec dominium sine servitute sed ipsa servitus est
introducta propter peccatum sicut in pluribus locis
dicit Augustinus ergo videtur quod potestas dominandi in homine
sit secundum conditionem culpe non secundum institutionem nature
Item in consummatione hominum vitia detrahentur
et natura sanabitur secundum quod in h de ci di [illegible]
Sed in statu glorie non manebit dominium prela-
tionis et subiectio servitutis ergo non videntur
hec esse in natura humana secundum quod instituta sed prout est
quod lapsa et viciata Responsio dicendum quod potestas dominandi
vel presidendi tripliciter dicitur scilicet largissime communiter et
proprie largissime dominandi potestas dicitur respectu omnis rei
qua homo potest ad libitum et votum suum uti et hoc
modo dicitur esse dominus possessionum suarum sive mo-
bilium sive inmobilium Alio modo potestas presidendi
sive dominandi dicitur excellentia potestatis in presidendo
ei cum est capax rationis et preceptis Tertio potestas
dominandi dicitur potestas coercendi subditos et
[illegible] potestas dicit quandam artationem libertatis
et talis potestas dominandi proprie dicitur dominium cui re-
spondet servitus Primo potestas dominandi que est convenit
statui utrique statui nature institute et nature lapse

et nature glorificate et excellentiori modo fuit in statu
nature institute quam sit in statu nature lapse Secundo
competit statui vie sive pro statu nature institute sive
pro statu nature lapse si enim homo stetisset et vir
posset imperare uxori et pater potuisset imperare
filio et hoc reperitur etiam in angelis quidam sunt
administratorii quia ex illa parte aliquo modo sunt
in statu vie sed tamen presidentia non manebit in
gloria sicut in sermonibus [illegible] fuit Tertio modo
potestas dominandi in homine est solum secundum statum nature
inest enim ei secundum culpe punitionem non secundum nature
institutionem et hoc quia servitus sibi correspondens
secundum quod dicit [illegible] est pena peccati et per istos solvuntur
hec de potestate dominandi [illegible]
quod talis potestas non inest homini secundum primariam suam
conditionem sive secundum statum nature institute ad illud ergo
quod dicitur maritum ex textu genesis et ex ii [illegible]
patet [illegible] precedit enim de potestate presidendi accepta
[illegible] et hoc non tertio Nam etsi mulier sit quodammodo
viro inferior ratione infirmioris sexus non tamen
quia non est creata ut esset ei in adiutorium ut
famula sed ut socia Hinc est quod quibusdam dicitur
de capite eius non tamen dicitur quia ipsa non est ancilla
ipsius et ideo [illegible] quod mulier
ad equalitatem fuit condita ideo fuit formata de latere
non de pedibus vel de capite ut videlicet videretur
esse socia non domina vel ancilla Ad id quod obicitur quod
prelatio est in angelis iam patet ex dictis quia quamvis unus
presideat alteri et imperet alteri et auctoritatem
habeat super alterum imperandi et aliqua que pertinent
ad officium ministerii tamen unus non dicitur alterius servus
et ideo ex hoc non concluditur quod potestas dominandi secundum quod
ei correspondet servitus sit in homine secundum conditionem nature
Ad id quod obicitur quod dominium est proprietas dignitatis
in eo qui presidet in dignitatem tamen dicit in eo qui subest
ratione naturalis [illegible] respectu alterius creature in-
ferioris respectu tamen alterius hominis non dicit naturalis
sed quodammodo [illegible] in primitive peccati
Secundum enim dicit Ambrosius servitus introducta est
per peccatum ebrietatis Ad id quod obicitur quod dominium est
[illegible] ad conservationem ordinis naturalis dicendum quod est or-
do qui respicit naturam secundum eius statum et est ordo
qui respicit naturam secundum statum sue conditionis et est
ordo qui respicit naturam secundum statum sue corruptionis
et secundum hoc quedam sunt de dictamine nature simpliciter quedam
de dictamine nature secundum statum [illegible] honorandum
dictat [illegible] secundum eius statum [illegible] esse quedam dictat
secundum statum nature institute [illegible] dictat secundum
statum nature lapse ad removendas contentiones
et lites sic omnes homines esse servos dei dictat
[illegible] secundum eius statum hominem [illegible] ad
[illegible] homini dictat statum sue conditionis [illegible]
[illegible] et [illegible] homini famulari dictat secundum statum
corruptionis ut mali compescantur et boni defendantur
necesse enim esse [illegible] coercendi malos
propter corruptionem que est in natura unus alterum opprimeret
et ceteri homines omnino non possent [illegible]
esset si homo permansisset in statu innocentie

quilibet enim in gradu et statu suo maneret
et sic patet quod illa ratio non concludit quod servitus vel
dominium respiciat naturam institutam sed solum quod respicit
naturam lapsam ubi ordo habet perturbari et potest
per dominium coordinari.

Queritur quarto de necessitate subiaciendi potestati presidendi
et est hic questio duo primo quia utrum christiani te-
neantur in aliquibus subiacere tirannis. Secundo quia utrum
religiosi teneantur subiacere prelatis suis in omnibus.

Circa primum sic proceditur et quia utrum christiani
teneantur subesse tirannis sive potestati se-
culari in aliquibus et quod sic videtur i Petri ii Servi
subditi estote in omni timore dominis vestris non tantum
bonis et modestis sed etiam discolis. Item Ro. xiii
Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit
et propterea reddite omnibus tributa cui tributum
tributum cui vectigal vectigal. Et si tu di-
ceres quod hec est admonitio propter scandalum vitandum
contra paulo ante necessitate subditi estote non solum propter
iram sed etiam propter conscientiam. Item hic ponitur condi-
cio quam [illegible] non est [illegible]
potestas nisi a deo sed que a deo sunt ordinata sunt
ergo omnis potestas ordinata est ordinatione divina
itaque qui resistit potestati dei ordinationi resistit
sed qui resistit ordinationi dei damnationem sibi
acquirit ergo etc. Item servire homini non est culpa
nec malum immo meritorium ergo videtur quod ab illa
servitute non absolvantur per baptismum ergo sicut non
christiani servi sunt aliorum ita etiam si fiant chri-
stiani servire tenentur. Item ad hoc ipsum sunt
multe auctoritates que possunt sumi quasi ab omnibus
epistolis beati pauli in quibus monet servos
subiacere dominis suis. Contra Mat. xvii reges
terre a quibus accipiunt censum a filiis an ab ali-
enis et post ergo liberi sunt filii et [illegible]
liberi sunt filii regni in omni regno [illegible]
liberi sunt filii eius regni sub quo sunt omnia
regna in quolibet regno terreno. Sed ergo boni
christiani sunt filii regni illius videtur quod sub
nullius regis terreni potestate sunt astricti ergo
non tenentur et subesse in aliquo tributo. Item
Iac. i Qui autem perspexerit in lege perfecte libertatis
Glossa exponit quod lex perfecte libertatis est lex evangelica
ergo si perfecta libertas liberat ab omni servitute
videtur quod omnis qui inheret legi evangelii absolutus
sit ab omni servitute regis terreni. Item caritas
omnia membra christi facit unum et omnia facit tota
unum i Cor. xii omnia membra sunt sine morte sine
vita etc. et omnia facit unum quod dicit apostolus
ad Ephe. et ad Gal. omnes unum sumus in christo
nec est discretio servi et liberi ergo si caritas
reducit omnia membra ad equalitatem et unitatem
videtur quod in habentibus caritatem non sit aliqua
obligatio servitutis. Item magis est vinculum
legis divine quam sit vinculum constitutionis humane
sed lex evangelica absolvit ab omni servitute legali
que a deo per moysen lata fuerat ergo multo fortius
absolvit ab omni humane servitutis et legis vinculis.

Item Anselmus in li. cur deus homo c. v ipse redimere
voluit ut in pristinam rediget libertatem et Bernardus
[illegible] subiectus esse non homini [illegible] i Cor. empti sumus
pretio magno videlicet sanguine agni incontaminati
et immaculati videtur quod ipsius solius servi sumus
ergo non videtur quod unus christianus qui regeneratus
est in christo astrictus sit alteri servituti terreni imperii.
Respondeo dicendum quod cum servitus opponatur libertati secundum [illegible]
[illegible] dicitur esse libertas videlicet a coactione a culpa
et a miseria sic servitus potest dici triplex que attenditur
in libertate a coactione sed enim a coactione libertas
a culpa attenditur servitus peccati de qua Io. viii
qui facit peccatum servus est peccati et Ro. vi
non regnet peccatum in vestro mortali [illegible]
libertatis a miseria attenditur servitus pene et
mortis de qua dicitur Ro. vi Christus resurgens a mortu-
is iam non moritur mors illi ultra non dominabitur. Tertiam autem
a coactione libertatis a coactione attenditur servitus condi-
tionis de qua dicitur Ro. vii [illegible] vocatus es
non sit tibi cure sed et si potes liber fieri
magis utere. Hec autem servitus attenditur in coactione
libertatis a coactione non quod ad interiorem motum
voluntatis que cogi non potest sed quod ad exteriorem
unde et servitus introducta fuit in hoc quod unus
alterum vicit et servituti sue addixit ut non
liceat facere quod vult eius quod ipse mandavit.
Dicendum igitur quod sic servitus una habet ortum ab altera
nam non esset servitus pene nisi precessisset servitus
culpe nec servitus conditionis subsequeretur
nisi illa duplex precedet. Tunc ergo cum regeneratur
in christo et efficitur christianus liberatur a servitute peccati
sed tamen non sic liberatur quin etiam penalitatem et morta-
litatem et pronitatem habeat residuam in duplici
genere servitutis et hinc est quod propter eius pronitatem
et humiliationem relicta duplici servitute mortis
et conditionis unde ita moriuntur christiani sicut alii
et propter pronitatem ad malum et concupiscentias militantes
in membris ex quibus consurgunt bella et lites
ita indiget regi terreno principe sicut et alie
gentes et ideo non solum secundum humanam institutionem sed
etiam secundum divinam dispensationem inter christianos
sunt reges et principes domini et servi et secundum distinctionem
potestatis est subiectio et tenentur [illegible]
et hoc ipse dominus dicit Mat. xxii reddite que sunt cesaris
cesari et que sunt dei deo et apostolus i Thi. ult. hoc docet
et precurrentes contraria condemnat cum enim sic
dicit quicumque sunt sub iugo servi dominos suos
omni honore dignos arbitrentur ne nomen dei
et doctrina blasphemetur qui autem aliter docet
et non acquiescit sanis sermonibus domini nostri iesu christi
superbus est nihil sciens et hoc ipse probat Ro. xiii et i
Petri [illegible] et mandat et ideo dicendum
quod christiani sunt terrenis dominis obligati non tantum in
[illegible] sed in hiis solum que non sunt contra deum nec in hiis
[illegible] sed in hiis que secundum rectam consuetudinem rationabiliter
statuta sunt sicut tributa et vectigalia et consimilia
unde auctoritates et rationes que hoc probant concedende sunt. Ad id
quod primo obicitur de rege [illegible] Mat. xvii dicendum quod textus

infert de xpo quod xpc non tenebatur reddere tributum et de hiis qui sunt imitatores eius perfecti ut patet de apostolis ydeo quod ipsi erant liberi et omnia bona temporalia dimiserant et ideo censum vel tributum a beneficiis reges terre accipere non debebant in talibus ut christianis vel qui sunt similis conditionis vel qui sunt similes illa auctoritas non habet intellectum
ad id quod dicitur quod lex evangelica est lex perfecte libertatis dicendum quod ideo dicitur lex perfecte libertatis quia liberat a servitute preuaricationis vel etiam a servitute legis circa ceremonias sed cum ipse qui est spiritus liber sit ideo quod dicit apostolus Ro viij non accepistis spiritum servitutis iterum in timore sed spiritum adoptionis filiorum et ideo ex hoc non sequitur quod homo qui est sub lege evangelij sit liberatus a servitute terreni domini
ad id quod dicitur quod caritas omnia vincit et omnia facit dicendum quod hec vincit et paritatem quandam participationem sed non est vincit et domini auctoritatem sed etiam vincit sed hec est sed affectionum non sed gradus et dignitatis distinctionum nam in corde xl magis est inferiorum distinctio quam superiorum quod ad conformitatem affectionum magis sit unio
Ad id quod dicitur quod abstulit lex evangelica ab omne legis mosaice quod multotiens a lege humana dicendum quod non est simile quia lex ista legem illam implet et evacuat tamquam veritas figuram non sic autem est de lege institutionis humane que in multis adiuvat evangelicam observantiam legis divine unde et apostolus mandat rogari pro principibus ad thi ij ut quietam et tranquillam vitam sub eis agamus
ad id quod dicitur quod christus ideo passus est redimere voluit ut in pristinam libertatem redigeret dicendum quod ibi non efficitur plenus redemptionis fructus pro xpm sed hi illius effectum non plene assequuntur in presenti quoniam omnis creatura ingemiscit et parturit donec liberabitur a servitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei unde hic inchoatur libertas a culpa sed in futuro consummabitur libertas a miseria et ab omni potestate humana unde non sequitur quod si sumus empti a xpo quod ydeo hic non simus sub aliquo qui domino terreni subiciatur servitus domini homo in hiis maiore quam ubi iubet dominus sed non subiciatur servitus domini divinali vel potestati sed illud quod vi non potest duobus dominis servire scilicet quamvis redemptionem xpi eximantur a servitute mortis peccati non tamen eximuntur a servitute conditionis vel mortis

Secundo queritur utrum religiosi teneantur prelatis suis obedire in omnibus que sunt contra deum Et quod sic videtur in evangelio dicit xxiij super cathedram moysi sederunt scribe et pharisei que dicunt vobis facite Cum igitur christus in distinctione mandat quod facta sunt que dicunt etiam de malis prelatis videtur quod in omnibus obediendum est eis Item sicut ostendit quod non mittit in dubio que dicit et ad que hoc tenetur tamen mandat legis que hic est quod alibi dicit dominus qui vos audit me audit et qui vos spernit me spernit quod si deus in omnibus est audiendus in nullo spernendus videtur quod prelatis ad quos destitutus a suis subditis debeat in omnibus obediri

Item ad colossenses iij filij obedite parentibus vestris per omnia quod si filij carnales parentibus carnalibus debent per omnia obedire et non debent minus obedientes esse filij spirituales prelatis spiritualibus quam carnales carnalibus ergo religiosi debent suis prelatis in omnibus obedire Item beatus benedictus in regula sua si precipit prelatus in regula temptandum est facere quod si in impossibilibus obediendum est multofortius in possibilibus et in omnibus Item Josephus ad rusticum propositum monasterium timeas ut dominum diligas ut patrem credas quod vi dixerit salutare ut maiorum meritis similium ergo est officium obedire et iussa implere dicite maysi audire iussi et tacere Item hugo de sancto victore obedientia est virtus que omnia complectitur iniuncta prout implenda nisi obstiterit impararum auctoritas quod videtur quod si non obedierit in omnibus non habet veram obedientiam sed quod tenetur habere veram obedientiam tenetur in omnibus obedire Item contra videtur sic homo vovet paupertatem et continentiam sic vovet obedientiam sed qui vovet continentiam tenetur abstinere ab omni coitu et qui vovet paupertatem tenetur renuntiare omnibus temporalibus ergo qui vovet obedientiam tenetur obedire in omnibus que sibi iniunguntur ergo sicut ab iudicatur ipse carnis per unam solam speciem peccatum sic debet iudicari inobediens qui unum solum verum prelati preceptum ergo tenetur obedire in omnibus Contra actum videtur obedire quod deo magis quam hominibus ergo in aliquibus tenemur obedire deo in quibus non tenemur obedire hominibus ergo videtur quod non tenemur prelato obedire in omnibus Item B in l de dispensatione et precepto subditus nec citra promissum est inhibendus nec ultra cogendus preter legem obedientie ergo si abbas precipiat ei ultra illud quod promisit non videtur quod teneatur ei obedire Item perfectio religionis maxime consistit in perfectione obedientie ergo non omnes religiosi tenentur in omnibus obedire omnes religiosi essent equalis perfectionis quod sic hoc est plane falsum ergo Item religiosus non tenetur obedire prelato suo nisi preter legem voti sed preter legem voti non tenetur homo solvere nisi illud quod vovit sponte tamen ergo videtur quod prelatus non possit ab eo exigere nisi illud quod promisit assignare Respondeo quod aliter loquendum est de obedientia exhibenda prelato a subdito religioso sed a bone perfectionis aliter sed necessitatis obligationem Cum loquimur de ipsa sed perfectionem sic dicendum est quod sicut dicit B perfecta obedientia finem nescit et perfectus obediens non solum in hiis que mandat sed etiam super ea que mandat promtus habet affectum ad subiciendum precepto prelati desiderans illum imitari qui humilians semetipsum factus est obediens patri usque ad mortem Cum autem loquimur de obedientia sed necessitatem obligationem sic habet terminum et mensuram in modo magnitudinis voti et promissi non enim amplius tenetur obedire suis

prelatis nisi in hiis que promiserunt domino obseruare
et non sunt contra animam et regulam suam. Unde si prelatus
aliquid precipit quod sit supra votum subditus
non tenetur ad illud implendum. Et ideo concedendum est
quod religiosi non tenentur prelatis suis obedire
in omnibus licet sanum sit consilium quod in omnibus
obediant que non sunt contra deum. Unde rationes que
ad partem contrariam inducuntur concedo quod verum
concludunt. Ad id ergo quod dicitur in contrarium quod obe-
diendum est in omnibus hiis qui sedent in ca-
thedra verum est de hiis que ad cathedram spec-
tant et de preceptis legis, de aliis autem non
mandat. Et quod obicit quod ipse dominus dicit
qui vos audit etc. dicendum quod verum est quod loquitur de
hiis que apostoli et eorum successores mandant
ex persona Christi et etiam ex auctoritate sibi data.
Et in illo textu quod dicunt eorum auctoritas est
preuenienda. Unde quamvis non tenentur prelatis
in omnibus obedire tenentur tamen in multis eorum
mandatum spernere. Unde dicitur minime quod sententia
pastoris siue iusta siue iniusta timenda est.
Ad illud quod dicitur de verbo apostoli filii obedite
per omnia parentibus dicendum quod si intelligatur de hiis que
spectant ad mandatum divinum preceptum est,
de aliis autem monitio est non preceptum.
Ad illud vero beati bernardi et [illegible] et hugonis
dicendum est quod non loquuntur de obedientia secundum obligationem
necessitatis sed secundum perfectionem caritatis. Ad id quod opponitur quod sicut
vovet hic paupertatem et castitatem ita vovet
obedientiam dicendum quod et sic et non sic. Quamvis
in hoc quod aufert proprie voluntatis dominium hoc
sic autem quod non artatur sic ad facienda que sibi
fuerint imperata sed ad facienda que in regula sunt
expressa. Et quia in alia religione perfectionis
simpliciter continetur renunciatio omnium ad opus caritatis
vel in speciali vel in toto non sic autem precipi-
untur omnia que possunt precipi ideo non sic ar-
tatur ad obediendum in omnibus sicut renunciat
omnibus. Ratio autem huius est quod possibile est aliquem re-
nunciare proprietati et etiam satis facile ma-
xime ubi est passio habita in toto sed abdicare
omnibus que animus habet non tantum est non facile immo
etiam impossibile et ideo sicut potuit promissio
obedire non sic potuit promissio paupertatis
vel etiam castitatis. Unde in regula beati francisci
simpliciter precipitur quod illius vel professio
nichil omnino habeant proprium super terram simpliciter.
Etiam precipitur perpetuo continere non solum ab actu
sed etiam a suspecto consortio et colloquio mulierum,
sed non simpliciter precipitur fratribus suis prelatis
in omnibus obedire que promiserunt domino ob-
seruare et non sunt contra animam et regulam suam.
Uestro si ad aliquid istorum votorum quamvis [illegible]
stat plus addere in hoc totum perfectionis
culmine consistit [illegible] [illegible] simonie.

[illegible] ista prete sunt [illegible] et [illegible] et post [illegible]
[illegible]llarum questione que in [illegible] est capitulo
ubi loquitur de [illegible] potestate hominum vero magister

sufficienter soluit sed quoniam in eadem questione ponit
[illegible] quod sicut habitum est in precedenti capitulo
dyabolus non habet potestatem nocendi a se ipso sed a deo.
[illegible] apostolus dicit quod omnis potestas a deo est intelligitur
non solum de potestate hominis sed etiam de potestate dyaboli.
Item videtur quod cum potestati non sit resistendum
quod Ieremie xxvii capitulo et regum quod non [illegible]
nabuchodonosor et [illegible] qui non
[illegible] nabuchodonosor. Ergo [illegible] nabuchodonosor
[illegible] dyabolus videtur etc. Item non debemus resi-
stere potestati immo dyaboli ergo multo fortius
nec ipsi dyabolo qui est caput omnium malorum.
Respondeo dicendum quod in [illegible] [illegible] quoad
quod verum est quando dicitur non resistendum esse potestati
intelligitur de potestate humana non de potestate dyaboli
quia potestas humana et ordinata est et ordinate
frequenter monet et imperat et ideo qui ei
resistit domine ordinationi resistit saltem si
ordinate precipit. Sed quia dyabolus ex proposito
voluntatis sue semper mordicus et omnia mala monet
et contra deum ideo secundum rectum ordinem et mandatum
ipsius fortiter est ei resistendum et pugnandum contra
eum tamquam pessimum aduersarium. Ad illud quod dicitur
quod potestas dyaboli a deo est dicendum quod verum est sed ipse
non utitur ea ad id ad quod deus ei eam dedit
immo semper malum intendit et ideo nos fortiter
ei resistimus malum suum in bonum nostrum [illegible]
Ad id quod dicitur de membris dyaboli dicendum quod non est simile
nam membra sua non semper ita monet ad malum
sicut ipse qui est in malo obstinatus et ab ipso [illegible]
exordium de malo. Item quaeritur de hoc quod dicit ipse
hierarchiarum gradus cum sit quod in [illegible] [illegible]
in quo videtur quod si potestas inferior obviet
potestati superiori magis obediendum est potestati superiori
quam inferiori. Sed contra hoc habetur super apostolum
et angelo [illegible] [illegible] non accidat
archiepiscopus sit subditos episcopo manum imponere
sine eo sed hoc potest archiepiscopus sine episcopo ergo videtur
quod magis est obediendum inferiori quam superiori. Item
potestas immediata magis influit quam mediata
ergo si potestas inferior magis immediata est quam superior
videtur quod magis sit standum potestati inferiori quam
superiori. Contra hoc est quod dicit [illegible] [illegible] potestas
inferior potest superior sed non econverso ergo cum superior
potest conpescere inferiorem ergo magis standum mandato
ipsius. Respondeo dicendum quod duplex est loqui de potestate
superiori et inferiori aut ita quod inferior potestas
totaliter fluit a potestate superiori secundum ordinem
sicut potestas curatoris a potestate proconsulis
et potestas proconsulis a potestate imperatoris
et tunc verum est quod magis standum est magis
potestati superiori quam inferiori aut [illegible] ita se
habent quod ambe fluunt a superiori et in aliquo debet
una preponi alteri et in aliquo possit potestatem
habet super utramque sicut potestas archiepiscopi et episcopi
a potestate pape qui plenam habet potestatem super utrasque
et tunc non est generaliter verum quod magis oporteat
obedire potestati superiori quam inferiori ut patet

prelati archiepiscopi quoniam episcopi ... unus est prelatus immediatus alter mediatus sed curatus qui habet plenam potestatem super utrosque vicem habet quia ille non est tamen prelatus mediatus unde magis debet subditus stare mandato presbyteri quam mandato alicuius prelati infidus et in hoc casu loquitur aug. et philosophus per ... ad obiecta postremo quod de illis auctoritatibus quas magister adducit in littera cum enim constet quod de potestate peccandi ... recte adducat auctoritates illas que locuntur de potestate ... et inferendi malum penes se aspicienti patet ... ex quibus aliquo posse ad propositum applicari ... aptea apparet magister allegat eas aliquantulum ... non tamen esse mirandum si in tot et tam bonis dictis magister dixit aliqui minus complete nec ei est propter hoc insultandum magistro cum suo labore meruit legentium orationes et gratiarum actiones ... reprehensos licet malignus ... declinavit ab opinionibus ... et ... minus probabiliter adhesit precipue in octo locis. Nam in primo libro sunt duo unum videlicet est di. xvii quod caritas que est amor dei et proximi non est quod creatum ... increatum aliud vero est quod ... nomina trinitatis ... trinitas non ... tamen et hoc potest di. xxiiii. In ... sententiarum duo sunt quorum primum est quod in angelis ... premium precessit et meritum et ... hic ... di. v et etiam di. xi aliud est quod ... de ... in veritate ... nec ... nec per ... In tertio libro sententiarum dicit unum est quod anima exuta a corpore est persona et hoc ... di. v aliud est quod Christus fuit homo in triduo et hoc ... di. xxii. In quarto sententiarum duo dicit unum est quod baptismus iohannis cum impositione manuum ... baptismo Christi itaque baptisati baptismate iohannis in fide trinitatis non erant rebaptisandi et hoc ... di. ii aliud est de potestate baptisandi ... quod dixit quod deus potuit aliis dare et quod creatura potuit suscipere et ... quod deus potest potestatem creandi ... et creare per creaturam tamquam per ministrum et hoc ... di. v. In hiis octo positionibus ... doctores parisienses non sequuntur magistrum ... in ceteris ... esse sustinenda ... ne amore ... veritati fiat preiudicium et hec omnia ... manifesta ... et manifesta ... aliud ... et fortassis melius non invideo sed hoc rogo ut si quid in explanatione ... librorum precedentium et etiam ... sententiarum ... inveniat complacentiam ... gratias agat deo largitori bonorum. In aliis vero ... si invenerit ... vel dubium vel obscurum ... in sufficientie benigne indulgeat ... absque dubio ... et apta et ... dicere ... cum constet de ... ... hic ... attendo ...

... qualiter ab ... ad ... insinua ... et si ei inhereat ut ... alicui ... aspiciens ... et sic ... timorem et amorem aditum ... veritatis ... et de ... illorum sit de quibus ... apertius ... sunt ... et ... ad viam veritatis ... quod ... deum ab ... in ... veritatis ... veritatem infatigabiliter querere infallibiliter invenire ... apprehendere et tenere concedat ille qui est via veritas et vita qui cum patre et spiritu sancto unus ... in essentia et ... distinctus in persona ... qui est infinitus ... ... quod feriens ... duorum librorum precedentium ... est ... honor et gloria et laus et ... per infinita secula seculorum amen

Explicit liber secundus fratris bonaventure super secundum sententiarum finitus per magistrum davidem iacobi de myrzinicz anno domini m cccc lxxiii ... in ... apud ... in collegio canonistarum ... venerabilis et egregii domini arnolphi de myrzinycz theologie professoris decretorum doctoris ac lectoris ordinarii generalis studii cracoviensis canonici ... plebani ... omnium sanctorum cracoviensis

Scriptor mete ... vult unum ave maria

V res sunt producte ... principium materiale et formale an tantum ... aliorum principiorum — d i
v ... sit productus ex tempore ab eterno
v res producte sunt in esse a pluribus principiis
v ... produxit omnia a se ipso an mediante alio
v dicat mutationem aliquam
v creatio dicat medium inter creatorem et creaturam
v a principio ... debuit et potuit esse rerum multitudo
v ... distinctio debeat esse in universo
finis sit finis principalior conditionis rerum ... divina gloria vel utilitas nostra
v videlicet natura spiritualis ... ne ... composita ex spirituali et corporali ... an est quod utraque ... corporalem
v ... an ... in ... — d i ii
... q sit ... an ... anima ...
v spiritualia habeant mensuram propriam
v spiritualia habeant mensuram unam ... et hoc est querere utrum sit ... omnium ...
v spiritualia habeant mensuram permanentem an successivam
v cum precedat tempus aliquo prioritatis genere
v inter tempus et eum cedat alia mensura media
v spirituales ... et corporales ... sint creata
v ... sit ... sit ... sit

Utrum empireum influat in hec inferiora an non
Utrum locis corporalis sit locare angelos
Utrum unus angelus sit et esse sit in pluribus locis an tantum in uno
Utrum sit in loco corporali sine permutatione
Utrum plures angeli simul possint esse in eodem loco
di iij Utrum angelus sit compositus ex diversis naturis scilicet materia et forma
Utrum sit eadem materia spiritualis cum materia corporalium non loquor
de identitate secundum essentiam naturalem sicut loquitur
seneca est idem et sibi ipso secundum essentiam sed loquor secundum
ydemtitatem non totis ut sicut omnes anuli de
auro dicuntur habere eandem materiam per naturam sine es-
sentiam tamen naturaliter varientur et glaxis
secundum essentiam sit in uno alia in alio
Utrum materia spiritualium et corporalium sit una secundum numerum
aut secundum unitatem aliam
Utrum in angelis sit mera distinctio personalis illa
quod angeli aliqui differunt solo numero
Utrum pluralitas personarum sit in angelis accidentalis vel specialis
Utrum distinctio pluralis sit a parte principiis formalis vel materialis
Utrum deus fecerit angelum malum
Utrum omnes in primo instanti sue creationis fuit mali et a-
tu proprie voluntatis
Utrum angeli omnia creata cognoscant per species innatas
Utrum angeli per cognitionem naturalem divinam essentiam cognoverint
in seipso sine omni medio et creature cum in aliquo
Utrum angeli naturali dilectione dilexerunt deum propter se et super omnia
Utrum angeli naturali dilectione magis diligent superiorem
an parem an inferiorem
di iiij Utrum angeli creati sunt in beatitudine sive in gloria
Utrum angeli creati sint in gratia
Queritur cum nullis in creatione data sit gloria nullo
etiam data sit gratia
Utrum aliquibus data sit future glorificationis perpetua
Utrum malis angelis revelari potuit suus casus
Utrum cognitionem matutinam habuerunt in ipsa creatione
Utrum in angelis sit cognitio vespertina post glorificationem
di v Utrum lucifer peccaverit peccato superbie
Queritur quod appetijt ipse lucifer et quod appetivit par deo fieri
Utrum minores angeli peccaverunt peccato superbie
Queritur de operatione peccati minorum angelorum ad primum luciferi
Utrum convisio bonorum angelorum addatur fuit virtute nature vel
auxilio gratie
Utrum in quo post bonorum angelorum meritum fuit primum vel prodit
di vj Queritur de quo ordine fuerit lucifer
Queritur de quo lapsi sunt inferiores angeli
Queritur quid ad lapsum magis ceciderit
Queritur utrum ceciderit in infernum quod ad locum
Utrum ceciderit in infernale supplicium
Queritur utrum inter eos sit distinctio ordinum
Queritur de hoc quod dicitur caliginosus aer est habitaculum suspecte
peccati ad nutum [illegible]
Utrum affectio vel voluntas demonum possit rectificari
Utrum sit in eis male voluntatis confirmatio
Utrum in demonibus sit male voluntatis intensio
Utrum confirmatio minuet voluntatis arbitrium
Utrum obstinatio tollat demonibus libertatis usum
Utrum confirmatio vel obstinatio diminuat liberi arbitrium
Utrum cadat in demonibus de tempore suo error et ignorantia

Utrum in demonibus cadat oblivio circa preterita
Utrum in demonibus sit precognitio quo ad futura
Utrum omnis forme inductio sit a creatore
an aliquod agens preter creatorem sine creatura possit
aliquam inducere
Utrum verarum formarum inductio possit esse apud malos
Utrum aliquis possit uti ministerio demonum in factis
hodie immutabilibus absque peccato
Utrum angeli habent corpora naturaliter sibi unita di viij
Utrum angeli aliquando assumunt corpora
Utrum id corpus habeat vere formam corporis humani
Utrum id corpus quod assumunt angeli sit de natura celestium elementorum
Utrum ibi exerceat operationes vegetative et sensitive
Utrum angeli in assumptis corporibus habeant opera viventes vere
Utrum demones habitare possint in humanis corporibus
Utrum demones illabi possint animabus
Utrum demon possit illudere
Utrum demon possit cogitationes immittere
Utrum demones possint malas affectiones imprimere
Utrum demones possint scrutari secreta nostre conscientie
Utrum in hierarchiis angelorum ordinum sit dispar species per naturam di ix
Queritur quod sit distinctio ordinum principalis causa
a natura vel a gratia Queritur de ordinum nominatione
Utrum ad singulos ordines angelorum fiat assumptio salvandorum
Utrum plures quam de ordine decem ordinibus creature per indiam
Utrum sit status in nonenarium an procedatur usque ad denarium
Utrum in angelis ordo comparatur secundum equalitatem
Utrum aliquis singulis rationabilibus quis angelus operatur per [illegible]
Utrum boni angeli mittantur di x
Utrum omnium angelorum sit mitti
Utrum angeli mittuntur ad attendendum utrumque officium
Utrum angeli mittantur ad illuminandum utrumque nostre [illegible]
Utrum locutio angeli idem sit quod cognitio
Utrum eadem locutio possit esse a deo et cuilibet
Utrum diversi mittantur aliqui a deo
Utrum unus angelus mittat alium
Utrum angeli debuerint deputari ad custodiam hominis lapsi xj
Utrum operatores fuerunt angeli deputati ad custodiam hominis in statu [illegible]
Utrum aliqui angeli deputati sint ad custodiam [illegible]
Utrum angeli aliquando [illegible] substrahat custodie [illegible]
Utrum et beatitudine custodiri angelo custodienti applicetur gaudium
Utrum ex dampnatione custodiri retrahat angelus aliquid de letitia
Utrum angeli proficiant in cognitione
Queritur utrum materia corporalium creata sit in sola possibilitate di xij
Utrum materia in principio sit in informitate an in re hoc consequente
Utrum sunt simul create in formis complete
Utrum materia corporalium creata sit sub aliqua forma an non [illegible]
Utrum corporum celestium et terrestrium una sit materia an ad esse
super enim quod est esse de unitate materie quod quod eorum
Utrum sint producta in die an ante diem
Utrum illa materia habuerit situm
Utrum lucem luceam que dicitur esse operis primi diei xiij
intelligit scriptura lucem corporalem vel spiritualem
Queritur qualiter illa dies faciebat noctem et diem
Utrum lux sit corpus vel forma corporis
Utrum lux sit forma substantialis vel accidentalis
Utrum lumen quod emittitur a corpore luminoso sit corpus
Utrum forma sit substantialis vel accidentalis

xiiii Utrum celum cristallinum sit de natura aque
Utrum sit eiusdem nature cum igne celum
Utrum celi habeant orbicularem figuram
Utrum in motu celi ponere sit dextrum et sinistrum — virtute
Utrum primum mobile moveatur a deo immediate tamquam a motore a qua[?]
Utrum motus celi sit a propria forma vel ab intelligentia
Utrum quare luminaria celi locentur in uno circulo contigua[?]
Utrum luminaria moveantur in orbibus suis sine motibus propriis
Utrum contingat aliquem orbem moveri sine stellis
Utrum luminaria diversitatem habeant perfectionum
Utrum diversa luminaria habeant diversas impressiones super corpora hic
Utrum ex impressionibus corporum luminarium causentur in hominibus diversitates morum
xv Utrum substantia que est ad animam sit producta ex aliquo vel ex nichilo
Utrum corpora animalium sint generata ex quatuor elementis an ex uno
Utrum corpora aliud magis consistat ex elementis gravibus secundum actum vel calidis[?]
Utrum divina substantia facta sit propter homines
Queritur de ordine productionis secundum alium[?] que est extra tempus
Utrum deus postquam omnia produxit ab omni opere cessavit
xvi Utrum homo sit ymago dei vere
Utrum homo sit ymago dei naturaliter
Utrum esse ymaginem conveniat homini proprie ita quod nulli alii
Utrum ratio ymaginis principalius reperiatur in angelo quam in anima
Utrum principalius sit ymago in masculo quam in femina
Utrum ymago principalius sit in cognitiva quam motiva sive affectiva
xvii Utrum anima primi hominis producta sit de dei substantia
Utrum anima Ade producta fuit ex materia
Utrum anima Ade producta fuit ante corpus vel postea
Utrum corpus primi hominis produci debuit pure de natura celesti
Utrum corpus Ade sive primi hominis fuit de natura pure elementari
vel simul cum natura elementari
Utrum corpus primi hominis constitutum fuit ex elementis in complexione
et compositione equali
xviii Utrum conveniens fuerit productio corporis mulieris
Utrum mulier formata fuit de costa viri secundum rationem seminalem
Ideo quod sit ratio seminalis secundum eternam[?] et cum constat eam esse
formam ergo quo utrum sit forma universalis vel singularis
Utrum anime omnium hominum sint una substantia vel diverse
Utrum omnium hominum anime sint simul producte vel successive
Utrum anima rationalis sit ex traduce
Utrum anima rationalis naturaliter sit immortalis
xix Utrum cum anima ut potentie vitalis[?] non solum rationalis ex parte condi-
tionis fuerit immortalis
Utrum anima non peccante posset corpus Ade dissolvi
Utrum ipsa peccante posset per esum ligni vite in vita salvari
Utrum immortalitas esset a natura vel a gratia
Utrum immortalitas esset eadem proprietas cum immortalitate glorie
xx Utrum in statu innocentie fuisset sexuum commixtio
Utrum in commixtione esset seminum decisio
Utrum in seminis emissione esset delectatio intensior

Utrum in coitu esset integritatis corruptio
Utrum equales omnes tam viri et mulieres essent per generationem[?]
Utrum quousque fieret multiplicatio virorum et mulierum
Queritur quid movit diabolum ad temptandum hominem — xxi
Queritur de temptatione post peccatum quantum ad instrumentum motum[?]
Queritur de temptatione post peccatum quantum ad ordinem et processum
Utrum carnis sit temptare
Utrum contingat temptationem carnis a temptatione diaboli separare
Queritur cui istarum temptationum facilius sit resistendum
Utrum primum peccatum hominis fuit vel esse potuit peccatum veniale
Utrum peccatum quod precessit in ex temptatione sit remissibile
vel irremissibile — omnium peccatorum
Utrum peccatum quod ex illa temptatione subsecutum fuit gravissimum
Queritur de culpa post peccatum quantum ad mordicatorum effectum[?] — xxii
Queritur quo gravius vir [?] mulier peccaverunt
Queritur utrum quod mulier appetierit vir etiam concupierit
Queritur quis eorum gravius peccat utrum vir vel mulier
Queritur utrum peccatum post primum fuit ex ignorantia
Utrum ignorantia aliquando sit culpa
Utrum ignorantia sit culpe excusatio
Utrum deus debuit facere hominem inexpugnabilem — xxiii
an talem quod posset expugnari
Utrum deus debuit permittere hominem impugnari
Utrum temptatio in paradiso decipi debeat a viro iusto[?]
Utrum si homo stetisset in cognitione profecisset per tempus in vita illa
Queritur de cognitione primorum parentum quantum ad effectum
et hoc est querere utrum si stetissent in statu innocentie
aliquando decipi possent
Utrum Adam deum cognoverit in statu innocentie ex
genere cognitionis quo expectatur deum cognoscere in statu glorie
Utrum dari potuit homini sine alterius creature adiutorio — xxiiii
rationis quod esset naturaliter inflexibile
Utrum datum ei adiutorium fuit per quod posset
absque auxilio gratie temptationi resistere
Utrum intellectus et affectus sive ratio et voluntas sint
potentie anime diverse per essentiam
Utrum superior portio et inferior sint diverse potentie
Utrum divisio voluntatis per naturalem et deliberativam sit
per diversas potentias
Utrum aspectus intellectus vel practicus sit una potentia vel diverse
Utrum in superiori parte rationis habeat esse peccatum sive[?]
Utrum inferiori portioni rationis possit esse veniale peccatum
Utrum aliquod peccatum habeat esse in inferiori parte absistente
Utrum pars inferior possit peccare mortaliter absque superiori
Utrum in sensualitate possit esse peccatum veniale
Utrum in sensualitate possit esse peccatum mortale
Utrum liberum arbitrium sit in solis habentibus rationem et voluntatem — xxv
Utrum liberum arbitrium sit potentia distincta contra rationem et voluntatem
Utrum liberum arbitrium complectitur solum rationem et voluntatem

U liberu ar oplecta rom et volez p modu poc et per modu hitu
v li ar addat sup rom et votem
v li ar sit habitus siue facultas residens penes rom et volez quitum penes qua istaz pociaz principalius nobis insit
Queritur de li ar per opom ad sbctm
v in oibus sit equalitas aut s magis et minus
Querit v sit actiu otingentiu et necciorz an otingentiu tantum
v li ar sic liberu possit in malum
v li ar ab aliquo agente possit cogi
v li ar possit adeo cogi
v ppter ineptitudines cor us ligari heat cp ad usum
xxvi v gra sit aliqd tr acceptatez vel ee acceptatum
Queritur supposito cp gra aliqd ponat ex gtificatum
v id sit creatu vel increatum
v gra sit in gne sbe vel in gne accidentis
v gra sit in gne corrupt lis vel incorrupt
v gra po insit sbe aie vel potenciis
v gra opparet ad aiaz racon motoris
xxvii v gra gtufaciens diuidi heat p oraz diuisa pcenda
v gra gtufaciens et vtus gtuita oriant p ecena
Queritur de gra in opon ad gtaz et est astio vtru oriant per essenciam
v p graz gtiftat meri ipsu gre donu ia hitu
v p graz gtiftat meri gre augmentum
v gtiftat p graz meri ipsus oplemtu hic est ipsu premium glorie
xxviii v li ar abs gra gratu facie possit a culpa resurge
v li ar abs gra gtufate possit adiuuare suu vite
v abs gra gtufate possit oa madata adimple
v li ar abs gra gtisdata possit se ad graz gratu facientez sufficienter disponere
v li ar oi gra destitutu poss oi tetacioi resiste
v li ar oi gra destitutu possit ad aliq bou i gr
xxix v abs dono gre ho eet deo acceptus i statu inocetie
v ho in statu nc istitute possit ropus mitorid exire absq dono gratie
v ho in statu inocetie huit graz gtufacietez
v ho an lapsu habuit graciaz
v ho odetus fuit sil in gtuit et nalibus
Queritur quataz graz p ho habuit et querit vtz huit tot vtutes an lapsu qt huit p lapsu
v dona gtuita fuerit eque magne efficacie ad inciendu an lapsu sic sic p lapsum
xxx v corrupo qua videmus i hua na insit ei ex suo odicioi pmordio an ex pri merito

U merito pmi trasgressoris hua na fuit corrupta penalit tm an ecia culpabilit = orupia
Queritur cp sit orile pcm et quit v orile pcm sit
v pcm origle sit ignorantia
v aliqs transeat in vilitez huen patru gnave
v aliqs trasseat i vitate hue nc pncit ope mitetue
v aia sensibilis in hoibus sit agnante xxxi
Queritur ron ch pus po insit aie pcm originale
v maior sit ifectio gnave poale qm gtnd poe
v aia insitia a carne
v i aia gtrahat ex carne ex acto appetitu z vo aie
v caro ipsa insitet ex ppagacon tm vel ex ppa gacon et libidme
v baptismus deleat orle cp ad culpaz xxxii
v orile pcm p bapm deleri heat cp ad causaz
Queritur de oaupi et qr inqo sit oaupi tanq sbo videlz v sit in aia vel in carne
Queritur aqo sit ipsa oaupi tanq a pno v sit adeo
Queritur de estate diue iustic et q v illa materia qua aia gtrahit ex carne debeat deus s iputare
v dectat diuiz iusticiaz aiaz talitam in fimdere
v oaupi no deleatur in baptisme = ita xxxiii
v pca pntu p xiori plus imputet et adeor tusm
v pq parets potuit mples tusfaitte satisfacial iustiam sicut trasmisit pnauitaciol culpaz
Queritur de quite orilis et qr v orile pcm in oibus repperit equaliter
v sit pene vnu orile vel plura
Queritur de pena originalis
v pruuli decedetes in solo orili pniuiz aliqu dolore interiori
v malu sit a bono vel a malo tanq ab origie xxx iiii
v malu sit a bona ca vt pote a volutz aut efficiente vel deficiente
v malu sit a bono s intencom vel pter
v aliquod malu ab oi bono sit sequestratid et hic est querere vtru aliq sit ita malum cp nichil heat a bono
v malu sine malicia sit in bono pbi opposito
v malu sit in bono tanq s sbo aliqs et puacio aliqua an sit pura puacio
v apto sit bom corrupcio xxxv
v pcm sit ipsa corrupo pao accuali loquendo
v pcm ex hc cp corrupit bom gne bono i pecato
v p plz malu heant ista tria s modu speciem et ordo corrupi simul et in separabiliter
v sic tria p plz pcm corrupi equalit
v p malu gtiftat s tra corrupi totaliter

Queritur de diffinitione peccati scilicet peccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem dei
xxvj v sit pena peccati = peccata
v passiones anime sint pene tantum an pene sint et =
Queritur de comparatione culpe ad penam secundum ipsam subtilitatem et queritur utrum contingat in aliquo ponere culpam sine pena subsequente
v pena possit esse in aliquo sine culpa precedente
Queritur de comparatione pene ad divine iusticie equitatem et primo queritur v aliqua pena sit a deo
Queritur v omnis pena sit a deo
xxxvij v omnis actio secundum quod actio sit a deo
v omnes rei essentia sit a deo
v omne opus sit a deo
Queritur de actione defectiva v sit deo attribuenda et queritur v actio iniusta secundum quod huiusmodi sit a deo
v opus fortuitum secundum quod fortuitum est a deo
v eminentia secundum quod hominis sit a deo
xxxviij v voluntas sit bona et commendabilis ratione boni finis
Queritur quis sit ille finis ex cuius bonitate voluntas est bona et ad quem debet referri ne sic voluntates adhuc quod sint recte
v boni voluntatis sit unus finis aut possit esse plures
v male voluntates habeant unicum finem
Queritur de differentia intentionis et voluntatis et queritur utrum intentio sit in solis rationabilibus
Queritur de intentione secundum quod reperitur in rationabilibus utrum se teneat ex parte intellectus vel ex parte affectus
xxxix v conscientia teneat se ex parte intellectus vel ex parte affectus
v conscientia sit habitus innatus an acquisitus
v teneamur ad omne id quod conscientia dictat esse necessarium ad salutem
Queritur de sinderesi que est conscientie scintilla et queritur utrum sinderesis sit in genere cognitionis vel affectionis
v sinderesis possit depravari per peccatum
xl v qualitas operum correspondeat qualitati intentionis et hoc est querere utrum omne opus quod fit bona intentione sit bonum
v quamvis quis intendat tamen faciat ut suum opus ab intentione recipiat aliquam qualitatem illa etiam recipiat quantitatem
xxv v videlicet intentio absque bonis operibus sufficiat ad vitam eternam
v extrinseca aliquid addat super bonam intentionem ratione sue excellentie et dignitatis sicut sunt opera privilegiata
v bona opera addant super bonam intentionem quantum ad quantitatem dati

Utrum bonitas operum addat ad bone intentionis meritum quantum ad meritum substantiale et est questio utrum bonum opus additum operi reddat operantem dignum maiori premio essentiali x
v actio deliberativa dividatur in bonam et malam xli
utrum dividatur per differentias oppositas
v hec divisio sit per differentias essentiales an accidentales
v divisio actionis per bonam et malam sit per differentias immediatas an sit ponere differentiam tertiam videlicet actionem indifferentem
v de peccato actuali sit verum et non certum sit de mortali quod sit queritur de veniali et quod de peccato veniali sit verum videtur et queritur utrum de peccato sit et veritas sit et secundum proprium
v sit peccare sit et primum sit voluntatis proprium xlij
v peccatum voluntatis et operis sit duo peccata vel unum
v peccatum operis addat super peccatum voluntatis
v veniale et mortale differant in ratione
v veniale differat cum mortali in reatu pene eterne
v peccatum habeat dividi per differentias materiales tantum an etiam per formales
v peccatum habeat dividi per passiones et genera tamen per divisas peccatorum differentias sine divisa peccata
v peccatum in spiritum dicat genus peccati distinctum ab aliis generibus peccatorum xliiij
v peccatum in spiritum habeat aliud peccatum parabolum
v id peccati genus sit gravissimum
Queritur de eius peccati irremissibilitate
Queritur de modo et sufficientia huius peccati et cetera quo sic necessarium huius peccati sex species assignari videlicet desperatio presumptio obstinatio invidentia fraterne gratie impugnatio veritatis agnite et finalis impenitentia
Queritur de speciebus huius peccati quantum ad eas comparatas
v potentia peccandi sit in nobis a deo xliiii
v potentia peccandi secundum quod huiusmodi sit mala
Queritur de potestate presidendi et queritur v potestas dominandi sit a deo
v potestas presidendi sit in homine secundum institutionem nature vel secundum punitionem culpe
v christiani teneantur subesse tyrannis sine peccati statu in aliquibus
v religiosi teneantur prelatis suis obedire in omnibus que non sunt contra deum

finis huius registri

[illegible]
Corripis alterius semp pducas alius
Tenditur eous aer platea siue chorea
Vocalem medie breuiāt si muta sequatur
Cū liquida tū hāc pducēs pone breuē qz
Vsga sit adiutrix octobris nomā in atrix
Cū cyrogra podagrā quā breuiāt alij nō
Ab b corripis a sicut scabo siue scabellū
Et stabit stabulū vel labo fū flabellū
Et labor hic demā labi flabula flabā
Scabidus et tabes et stabā pabula labes
Et faber strabo nabōqz simul scarabo
Flabellū varies poscis pducere debes
Ac huius pbat hic acer arbor acerbus acerro
Cū v sila c cō pduc breuiāqz pacisco /dū
Et placz et bacul9 spaciū brachiūqz morā
Hic acer trachus facid9 machina mach9
Macalus addat sed iacinct9 variatur
Ad d corripies ubi sunt quod9 et vada vestes
Excipitur radix et claues suadeo spadix
Tado tradux gradius vadoqz rado
Et sup f huius a sit zafir9 lapis extra
Ag huius pbat ecce sagax strages trahax
Regio vagina magalia stragula saga
Pagana pducit petrus imago sonatur
Si p f sila pduc sed deme flagellū
Addit huic fragor et fragil plaga trahe
Alup l tardāt distillā cū calo vbū l hora
Et alit atz malū quod mobile deme palāqz

[illegible]
Vsga sit v sup m sic humanū dabo testē
Hic hum9 ac humil hue x9 hum9 excipies
Si sila n aut t r debes breuiare
Numen pduco strumāqz simul sociabo
Vsup n longa cunei cumāqz tetracta
Vsp curtatur sed iupiter excipiatur
Cupaqz cū stupa sociat et hupupa longa
Precunte r e r p pducere debes
Sed pupulā varies pupillā ptrahe tū
V pducatur sup r nurus excipiatur
Et sunt adiūgis murica sir atqz carile
Vsga sit v sup s sed deme susurro pusillū
Vsi pducit distillā sed puto deme
Vtris vni mis atz frutex vter vel lutū
Que polisillā sunt cū ple sua breuiabis
Muus excipitur et mutuo gluuio puteo
Fuulis addat cū tuuio longus habetur
Vulis ex vbor vter9 bene nō sapit vere
Vsup v solā pduc dat cetera curtā
Breuis in medijs dat ast b sillā testis
Sibilis a seqt vi amabilis excipiat
Et lactabund9 formāqz parit sociam9
Que fades in vlū isiges venabula testis
Anc sit breuis a demat opaca cloaca
Quod dat vlū isigis obliquū isige debes
Scius pugnacis pduc acis genitiuo
Sz usqz medijs subeunt distillā normis
Cū d corripis a velud ellam deme cicada

Capitulum de medijs sillabis

A sup t breuies [illegible] ubi dat
U r g longa fit a sed noia deme secunte
Sic pelag⁹ pois hijs abdenago sociabis
A sup l breuies pelo ptal⁹ excipis h q
Tercia declinat hoc austrat manifestat
Producit in neutris obliqs ecce docalis
A blatiuo esto breuis supaddit ascalō istis
P talides ꝛ tantalides sua mcrat origo
In subcste tinis eit a talam⁹ qꝫ pbabit
Que faciūt amē pducit vt thimiamē
A sup n breuias vt vrban⁹ excipis illa
Que reducāt ubi acria sicut inanis
Vocali iūcta pducit vt machiana
Priuata simul nomē gentile locqꝫ
Sed libanū biuia sit aranea iūcta balano
Producit obliqs sed compositiuā notato
Jstis lucanū cū gargano sociabis
A supra p tinis ē sꝫ deme papε synopis
A sup r breuies vt barbar⁹ hic zeduara
Excipe queqꝫ vides diriuari manifeste
Quidā denariū breuiant nō pmiciales
Obliqs pduc iubaris vt cesaris educ
Cōpositiua notes ꝛ nectaris asperis atꝫ
Costaris ac capatis rōis qd dicit herba
A sup s breuias vt carbasus excipiasqꝫ
Diriuatiua palā cognoscis sicut agazo
Longis p nasum iūges sociabis omasū
Ante t corripis a sicut ciatus tamē inde
Excipias voces qs diriuabis apte

[illegible]
Jn licio siue lecto cremēta velimꝫ notato
Orane iego breuiat pōs quarqꝫ secūda
Longā passiuo dicis ꝛ rece notato
Plusqꝫpfectū p quemlibet ꝛ breuiandū
Jn coniunctiuo dum tpa dicta notato
Cuncta sia in pma breuis vel bere siue secūda
Euerdū crescēs alibi pducit vbiqꝫ
J ibi pducit que de crescencia pme
Omni pitito reperim⁹ imis breuiādū
Jnqꝫ velim pduc cremēta pera r in sint
J breuies aliis si non v consona subst
O crescēs verbū pducit ꝛ v breuiabit
Has p cremēta normac disillaba seruat
Sꝫ tū hus oēs duc ad medias speciales
Compositū pus retinēs J siue pcris
Hac breuias medijs sicut tubicē sꝫ ibisē
Excipies iungetur ei tibicen vbiqꝫ
Ex di cōpositū pduc sed deme disertum
Et que cōponis ex greco dicta notabis
Vocalis breuis ē alia subeūte sed inde
Hemi plara qūt vt dyus dyaqꝫ dyum
Et fio cū sit dissillaba nāqꝫ breuiatqꝫ
Cū polisillaba sit pbat hꝫ fiere fieriqꝫ
E sup J longā dat declinacio quinta
Quādo vocalis sit e sed eā breuiabis
Consona si preat ꝫ ergo rei speciei
Greciqꝫ iūgeat o longa sequēte hūc
J sup e precijs eam breuietur hebreis

IV

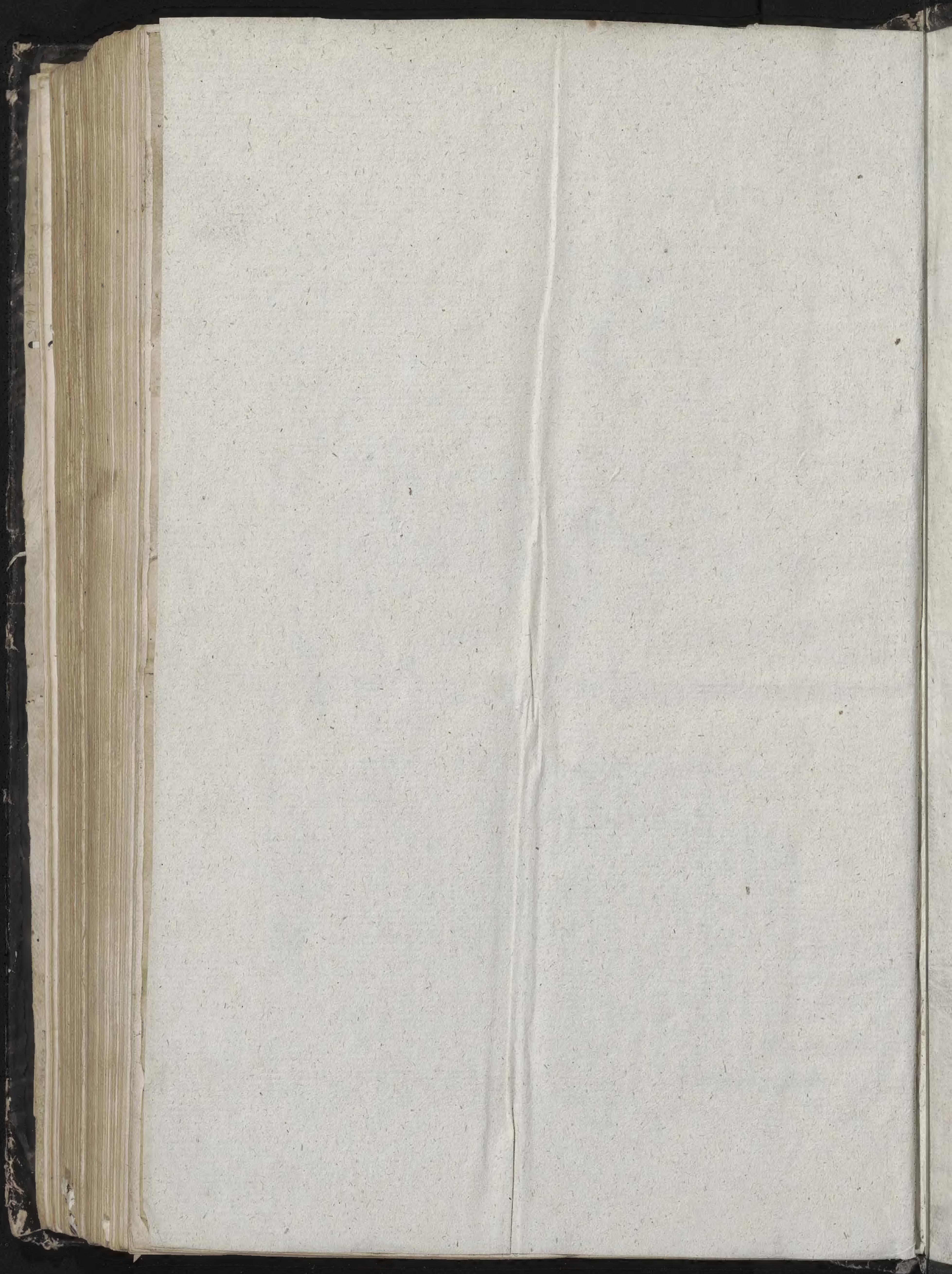

IV